

Spencer 253
Chapman 254
3

Nat

A

1

224727

III

LT 2.325

2509

Sigbee on Strong

Incipiunt tituli

librorum et capitulorum venerabilis Bartholomei anglici de proprietatibus rerum.

Liber primus

Prohemium de proprietatibus rerum.

Unus immensus et incomutabilis deus dicitur. capitulum i.

De essentia unitate et persona. ii.

De pluralitate. iii.

Quicquid dicitur de deo autem est essentia aut notio aut persona. iiii.

De notionibus. v.

Quod deus cognoscitur in suo effectu. vi.

Quid notificet notia dicitur deo. vii.

De nominibus essentialium distinctionum. viii.

De nominibus creatis. ix.

De nominibus medijs. x.

De nominibus adiectiuis que pure significant divinam essentiam. xi.

De illis que ad aliquid connotant positine. xii.

De his que notant respectue. xiii.

De nominibus adiectiuorum super inductione. xiiii.

De nominibus personalibus. xv.

De notionibus subdistinctione. xvi.

De proprietatibus divine essentie. xvii.

Quomodo Bernardus de scriptis deum. xviii.

De nominibus que notificant deum in suis operibus. xix.

De nominibus appropriatis. xx.

De nominibus transumptiuis. xxi.

De diuersis christi nominibus quibus nuncupatur. xxii.

De triplici hierarchia. vii.

De ordine seraphin. viii.

De ordine cherubin. ix.

De ordine thronorum. x.

De media hierarchia. xi.

De ordine dominationum. xii.

De ordine principatum. xiii.

De ordine potestatum. xiiii.

De tertia hierarchia. xv.

De ordine virtutum. xvi.

De ordine archangelorum. xvii.

De ordine angelorum. xviii.

De angelis peruersis. xix.

De humiditate. liii.

De cibo et potu. v.

De humoribus eorum generatioe effectu et operatione. vi.

De sanguine. vii.

De sanguinis proprietate. viii.

De humore. ix.

De colera. x.

De melancolia. xi.

Liber tertius de proprietatibus

animarum rationalis.

De hominis descriptione. i.

De homine interiori. scilicet anima. ii.

Adhuc de anima. iiii.

Quomodo anima a phis sit descripta. v.

Quomodo anima a gentibus nomen accepit. vi.

De potentijs anime. vii.

De triplici potentia anime. viii.

De anima vegetabili. ix.

De anima sensibili. x.

De sensu communi siue interiori. xi.

De virtute sensitiva. xii.

De virtute sensibili motiva. xiii.

De anima rationali. xiiii.

De virtutibus que quibus potestas suas operationes exercere. xv.

De virtute vitali cuius initium est cor. xvi.

De virtute animali. xvii.

De virtute visibili. xviii.

De auditu. xix.

De olfactu. xx.

De gustu. xxi.

De tactu. xxii.

De his que exigunt ad perfectionem nature. xxiii.

De pulsibus. xxiiii.

De varietate pulsuum. xxv.

Liber quintus de dispositione membrorum

De membrorum proprietatibus generali.

De proprietatibus capitis. i.

De cerebro. ii.

De calvaria. iiii.

De oculis. v.

De dispositione oculorum. vi.

De pupilla. vii.

De cilijs. viii.

De superciliorum proprietatibus. ix.

De fronte. x.

De temporibus. xi.

De auribus. xii.

De naso. xiii.

De genis. xiiii.

De barba. xv.

De mandibulis. xvi.

De labijs. xvii.

De mento. xviii.

De ore. xix.

De dentibus. xx.

De lingua. xxi.

De salivae proprietatibus. xxii.

De voce. xxiii.

De gutture. xxiiii.

De collo. xxv.

De humeris. xxvi.

De brachijs. xxvii.

De manibus. xxviii.

De digitis. xxix.

De ungula. xxx.

De latere. xxxi.

De dorso. xxxii.

De pectore. xxxiii.

De mamilla. xxxiiii.

De pulmone. xxxv.

De corde. xxxvi.

De anhelitu. xxxvii.

De stomacho. xxxviii.

De hepate. xxxix.

Liber secundus de proprietatibus angelorum.

De interpretatione angeli. i.

Quid sit angelus secundum Damascenum. ii.

Quomodo angeli in effigie corporali depingantur. iiii.

Quomodo angeli describantur. v.

Quomodo angeli comparantur materialibus. vi.

De ordinibus angelorum hierarchijs et eorum officijs. vii.

224727

De felle	xl.
De splene	xlj.
De visceribus	xlj.
De renibus	xlj.
De vesica	xlj.
De vrina	xlj.
De ventre	xlj.
De umbilico	xlj.
De genitalibus	xlj.
De matrice	xlj.
De natibus	xlj.
De femoribus	xlj.
De genibus	xlj.
De cruribus	xlj.
De pedibus	xlj.
De planta	xlj.
De calce	xlj.
De ossibus	xlj.
De medulla	xlj.
De cartilagine	xlj.
De nervis	xlj.
De venis	xlj.
De carne	xlj.
De pinguedine	xlj.
De cute	xlj.
De pilis	xlj.
De capillis	xlj.

Liber sextus de etatibus	
De etate. capitulum	xlj.
De morte. capitulum	xlj.
De creatione infantis	xlj.
De infante. capitulum	xlj.
De puero. capitulum	xlj.
De puella	xlj.
De matre	xlj.
De filia	xlj.
De nutrice	xlj.
De obsterice	xlj.
De ancilla	xlj.
De masculo	xlj.
De viro	xlj.
De patre	xlj.
De seruo	xlj.
De seruo malo et nequâ	xlj.
De oditiõibz boni serui	xlj.
De bono dño siue dño	xlj.
De malo dño siue dño	xlj.
De cibo	xlj.
De potu	xlj.
De prandio et conuiuio	xlj.
De cena	xlj.

De somno	xlj.
De eis q̄ in somno fiant	xlj.
De vigilia	xlj.
De somnio	xlj.
De exercitio	xlj.
De quiete	xlj.

Liber septimus tractat d̄ infirmitatibus.	
De dolore capitis et eius causis et signis. capitulum	xlj.
De morbo in a et remedijs doloris et infirmitatis capitis	xlj.
De catarro	xlj.
De frenesi et eius causis signis et remedijs	xlj.
De amentia et eius causis et signis. capitulum	xlj.
De stupore et letargia	xlj.
De vertigine. capitulum	xlj.
De vigilia. capitulum	xlj.
De morbo caduco	xlj.
De sternutatione	xlj.
De tremore. capitulum	xlj.
De spasmo. capitulum	xlj.
De paralisi. capitulum	xlj.
De passionibus oculorum	xlj.
De lippitudine et albugine	xlj.
De infectione oculi p̄ sanguinem induratum	xlj.
De lacris inuolutarijs	xlj.
De defectu visus	xlj.
De cecitate	xlj.
De surditate	xlj.
De polipo	xlj.
De passione narium	xlj.
De fetore oris	xlj.
De dolore dentium	xlj.
De lingua et sermonis albarione. capitulum	xlj.
De raucedine	xlj.
De squinantia et suffocatione gutturis	xlj.
De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi	xlj.
De sputo sanioso et sanguinolento. capitulum	xlj.
De tussi. capitulum	xlj.
De dolore cordis et cardiacapassione. capitulum	xlj.
De febre. capitulum	xlj.
De febre effimera	xlj.

De ethica. capitulum	xlj.
De febre putrida	xlj.
De signis putride febris	xlj.
De febre quotidiana	xlj.
De febre terciana et eius signis et cura	xlj.
De quartana et eius signis et remedijs. capitulum	xlj.
De febre simplicis et posita	xlj.
De febre	xlj.
De horripilatione	xlj.
De fastidio	xlj.
De bolismo	xlj.
De singultu	xlj.
De vomitu	xlj.
De dolore venteris siue stomachi. capitulum	xlj.
De tortura	xlj.
De dysenteria	xlj.
De lienteria	xlj.
De ydropisi	xlj.
De ictericia	xlj.
De morboide	xlj.
De dolore renum	xlj.
De hernia	xlj.
De artetica	xlj.
De gutta sciatica	xlj.
De podagra	xlj.
De apostemate	xlj.
De ulcere	xlj.
De pustula	xlj.
De scabie	xlj.
De impenigine	xlj.
De lepra	xlj.
De morphea	xlj.
De venenovipere	xlj.
De morfu canis rabidi	xlj.
De remedio contra morsum canis rabidi	xlj.
De medicina	xlj.
De medicina attractiua	xlj.

Liber octauus d̄ mundo et corporibus celestibus	
Quid sit mundus. Capitulum	xlj.
De celorum distinctione	xlj.
De celo aqueo	xlj.
De empirico	xlj.
De ethere	xlj.
De spera celi	xlj.
De circulo	xlj.
De galaxia siue lacteo circulo	xlj.

Capitulum	viiij.
De zodiaco. capitulum	ix.
De signo arietis. capitulum	x.
De signo tauri	xi.
De signo geminorum	xii.
De signo canceri	xiii.
De signo leonis	xiiii.
De signo virginis	xv.
De signo libere	xvi.
De signo scorpiōis	xvii.
De sagittario	xviii.
De capricorno	xix.
De aquario	xx.
De signo piscium	xxi.
De duplici motu planeta- rum. capitulum	xxii.
De saturno. capitulum	xxiii.
De ioue. capitulum	xxiiii.
Natura de marte	xxv.
Natura de venere	xxvi.
De mercurio	xxvii.
De sole. capitulum	xxviii.
De luna. capitulum	xxix.
De quibusdam proprietati- bus lune malis	xxx.
De capite et cauda draconis	
Capitulum	xxxi.
De cometa. capitulum	xxxii.
De stellis fixis	xxxiii.
De polo. capitulum	xxxiiii.
De arcturo. capitulum	xxxv.
De orione. capitulum	xxxvi.
De hiadibus	xxxvii.
De pliadibus	xxxviii.
De canicula	xxxix.
De luce et ei⁹ ppetatib⁹	xl.
De splendore	xli.
De lumine	xlii.
De radio. capitulum	xliii.
De ymbra. capitulum	xliiii.
De tenebra	xlv.

Liber nonus de tempore
et partibus temporis.

De tempore. capitulum	i.
De anno solari et noctiali.	ii.
De anno lunari	iii.
De tempore vernali	iiii.
De estate. capitulum	v.
De autumnno. capitulum	vi.
De hyeme. capitulum	vii.
De mense. capitulum	viii.
De februario. capitulum	ix.

De marcio. capitulum	x.
De aprili. capitulum	xi.
De quinto mense	xii.
De mense sexto	xiii.
De septimo mense	xiiii.
De octauo mense	xv.
De septembri	xvi.
De decimo mense	xvii.
De vndecimo mense	xviii.
De decembri	xix.
De ebdomada et diebus. xx.	
De auroa. capitulum	xxi.
De meridie	xxii.
De vespera	xxiii.
De nocte. capitulum	xxiiii.
De sabbato	xxv.
De neomenia	xxvi.
De septuagesima	xxvii.
De quinquagesima	xxviii.
De quadagesima	xxix.
De paschate	xxx.
De penthecoste	xxxi.
De scenophegia	xxxii.
De encenia	xxxiii.

Liber decimus de mate-
ria et forma.

De forma. capitulum	i.
De elemento. capitulum	ii.
De igne. capitulum	iii.
De flama. capitulum	iiii.
De fumo. capitulum	v.
De carbone. capitulum	vi.
De scintilla. capitulum	vii.
De fauilla. capitulum	viii.
De cinere. capitulum	ix.

Liber vndecimus de ae-
re et passionibus eius.

De igne ppediculi. Cap. i	
De ventis in generali	ii.
De vento orientali subsola- no. capitulum	iii.
De nubibus. capitulum	iiii.
De yride. capitulum	v.
De rore. capitulum	vi.
De pluuia. capitulum	vii.
De gutta. capitulum	viii.
De pruina. capitulum	ix.
De grandine. capitulum	x.
De niue. capitulum	xi.
De nebula. capitulum	xii.

De tonitruo	xiii.
De choruscatione	xiiii.
De fulmine	xv.
De aura	xvi.
Liber duodecimus de au- bus in generali et in speciali.	
De aquila. Capitulum	i.
De accipitre. capitulum	ii.
De alieto. capitulum	iii.
De apibus. capitulum	iiii.
De bubone. capitulum	v.
De columba. capitulum	vi.
De coruicibus	vii.
De ciconia	viii.
De cornice	ix.
De coruo	x.
De cigno	xi.
De culice	xii.
De cicada	xiii.
De fenice	xiiii.
De grue	xv.
De gallo	xvi.
De gallo gallinacio	xvii.
De gallina	xviii.
De griphe	xix.
De herodio	xx.
De yrundine	xxi.
De kaladrio	xxii.
De laro. capitulum	xxiii.
De locusta	xxiiii.
De mergulo	xxv.
De miluo. capitulum	xxvi.
De nicticozace	xxvii.
De onocrotalo	xxviii.
De pellicano	xxix.
De perdice	xxx.
De pauone	xxxi.
De passeribus	xxxii.
De strutione	xxxiii.
De turtore	xxxiiii.
De vulture	xxxv.
De vlula	xxxvi.
De vupa	xxxvii.
De vesperlione	xxxviii.

Liber decimus tertius de
aqua et eius ornatu.

De puteo. Capitulum	i.
De fluuio. capitulum	ii.
De amne. capitulum	iii.
De gion et nilus or	iiii.
De tigri	v.

De euphrate vi
De dorice. capitulum viij
De iordane. capitulum. viij.
De gazan. capitulum ix
De lacu in generali x
De aspalci. capitulum xi.
De lacu tyberiadis xij.
De stagno genesar. Cap. xij
De piscina. capitulum. xij.
De riuo. capitulum xv.
De fluctu. capitulum xvj
De gurgite. capitulum. xvij.
De tramite. capitulum. xvij.
De allunione. capitulum. xix
De abyssu. capitulum xx
De mari. capitulum xxi
De mari magno sine medi/
terraneo. capitulum xxiij.
De pelago. capitulum. xxiij.
De gutta. capitulum xxiij
De spuma. capitulum xxv
De piscibz. capitulum xxvi

De bor. Capitulum xxvij.
De oliueto. caplum xxvij
De olimpo. capitulum. xxiij.
De oreb. capitulum xxx
De parnafo. capitulum. xxiij
De alpibz. capitulum xxiij.
De rupibz. capitulum. xxiij
De sophora. caplum. xxiij.
De fegoz. capitulum xxv
De monte synai xxvi.
De monte syon xxvij.
De selmon xxvij
De monte sophin xxix
De monte seon. caplm xl
De monte semeron xli
De monte seir. caplm xliij
De monte taboz. caplm. xliij
De ziph. capitulum xliij
De collibz. capitulum xlv
De valle. capitulum xlvj.
De campo. capitulum. xlvij
De agro. capitulum xlvij
De predio. capitulum xlix
De prato. capitulum l.
De deserto. capitulum li
De heremo. capitulum liij
De antro. capitulum liij
De fossa. capitulum liij
De spelunca. capitulum lv.
De cauerna. capitulum. lvj.

Liber decimus quintus de prouincijs

De orbe. Capitulum i
De asia. capitulum ii
De asiria. capitulum iij
De arabia. capitulum liij.
De armenia. capitulum v.
De aradia. capitulum. vi
De albania. capitulum. vij.
De attica. capitulum viij.
De achaia. capitulum ix.
De archadia. capitulum x
De alania. capitulum xi
De amazonia. capitulum. xij
De alemannia. capitulum. xij.
De anglia. capitulum xij.
De aquitania. caplm xv
De andegauia. caplm xvi
De aluernia. capitulum xviij.
De apulia. capitulum. xvij.

De africa. capitulum xix
De asturia. capitulum xx
De arregonia. capitulum. xxi.
De babilonia. caplum xxiij
De bactria. capitulum xxiij
De bracia. capitulum xxiij
De brabancia. capitulum. xxv
De belgica. capitulum. xxvj
De birhinia. capitulum. xxvij.
De britania. capitulum. xxvij.
De boecia. capitulum xxix.
De bobemia. caplm xxx.
De burgundia. caplm xxx.
De capadocia. caplm xxxij.
De chaldeia. caplum xxxij
De cedar. capitulum. xxxij.
De cancia. capitulum. xxxv.
De canthabria xxxvi
De chananea xxxvij
De campania xxxvij.
De cauda. capitulum xxxix
De cilicia. capitulum xl
De cipros. capitulum xli
De creta. capitulum xliij
De cicladibus xliij
De choa que alio nomine di
citur choes. capitulum. xliij.
De corsica. capitulum xlv
De dalmacia. capitulum. xlvj
De dacia. capitulum xlvij
De delo. capitulum xlvij.
De dedan. capitulum xlix.
De europa. capitulum l.
De eularb. capitulum li
De ethiopia. caplm liij
De egypto. capitulum liij
De ellade. capitulum liij.
De eola. capitulum lv
De franconia. caplm lvj
De francia. capitulum lvij
De flandria. caplm lvij.
De fenicis prouincia lix.
De frigia. capitulum lx.
De frisia. capitulum lxj
De fortunarum insulis. Ca
pitulum lxij
De galilea. capitulum lxij.
De galacia. capitulum lxij
De gallicia. caplm lxv
De gallia. capitulum lxvi.
De gadis insula lxvij

Liber decimus quartus de
terra et partibus eius
De terra. Capitulum pmiij.
De monte. capitulum ij.
De ararath. capitulum iij
De berhel. capitulum iij
De caucaso. capitulum v
De hebal. capitulum vi
De hermon. capitulum. viij.
De hebron. capitulum. viij.
De montibus ethiopic ix
De erbna. capitulum x
De monte esau xi
De monte effraim xij
De monte phasga xij
De monte gozor xij
De monte galaad xij
De monte garisim xvi
De monte gelboe xvij
De monte golgata xvij.
De gaas. capitulum xix
De monte ephron xx
De montibus israhel xxi
De montibus yperbozeis. xxiij
De carmelo. capitulum. xxiij.
De libano. capitulum. xxiij.
De moria. capitulum xxv.
De nebo. capitulum xxvi

De ere. capitulum	xcviiij.	De sardio	lxxix.	De calamento	xxiiij.
De electro	xcviiij.	De sardonice	xc	De carice	xcv.
De echite	xcix.	De sole	xcj.	De carduo	xcviij.
De emathite	cl	De silenite	xcij.	De carica	xcviiij.
De eliotropha	clj.	De stanno	xciiij.	De cimino	xcix.
De enidro	clij.	De sulphure	xciiij.	De coriandro	cl
De episte	clij.	De sale	xcv.	De colouinda	clj.
De etoliceto	cliiij.	De topasio	xcvi.	De croco	clj.
De ferro	clv.	De turchoge	xcviij.	De cepa	clij.
De ferrugine	clvj.	De terra sigillata	xcviij.	De cepe	clij.
De gleba	clvij.	De tartaro	xcix.	De cucumere	cliiij.
De gemma	clviij.	De vitro	c.	De cucurbita	clv.
De gagate	clix.	De ydachite	cj.	De celidonia	clvj.
De galactile	l.	De yerarchite	cij.	De centaurea	clviij.
De gelacia	lij.	De zimiech	ciiij.	De daphni	clvij.
De gerarice	liij.	De zignite	ciiij.	De diptanno	clix.
De iaspide	liij.	Liber decimusseptim ^{us} de			l.
De iacincto	liiij.	arboribus et herbis z coruz			lij.
De yride	lv.	proprietatibus			liij.
De ienia	lvi.	De arboze. Capitulum	j.	De ebno	liij.
De kame	lvij.	De arboze aromatica	ij.	De edera	liiij.
De kabzate	lviiij.	De amigdalo	liij.	De eliotropio	lv.
De kalcophano	lix.	De abierte	liij.	De elleboro	lvij.
De ligurio	lx.	De aloa	v.	De esula	lvij.
De liparea	lxj.	De alooe	vj.	De eruca	lvij.
De margarita	lxij.	De arundine	vij.	De enula	lviiij.
De magnete	lxiiij.	De amomo	viiij.	De epithimo	lix.
De melonite	lxiiij.	De aneto	lx.	De ebullo	lx.
De menophise	lxv.	De aniso	lx.	De efico	lxj.
De mirite	lxvi.	De allio	lxj.	De fragino	lxij.
De medo	lxviij.	De absinthio	lxij.	De fago	lxiiij.
De merochite	lxviij.	De apio	lxiiij.	De faba	lxiiij.
De marmore	lxix.	De aristologia	lxiiij.	De frumento	lxv.
De nitro	lxx.	De agnocasto	lxv.	De farre	lxvi.
De noset	lxxj.	De artemesia	lxvi.	De farina	lxviij.
De onichino	lxxij.	De auena	lxvij.	De fermento	lxviij.
De optallio	lxxiiij.	De balsamo	lxviij.	De fumo terre	lxix.
De orite	lxxiiij.	De bdellio	lxix.	De feniculo	lxx.
De petra	lxxv.	De buxo	lx.	De ferula	lxxj.
De pario	lxxvj.	De balaustia	lxj.	De feno	lxxij.
De prassio	lxxviij.	De beta	lxij.	De flagellis	lxxiiij.
De purite	lxxviij.	De cedro	lxiiij.	De fructu	lxxiiij.
De pionite	lxxix.	De cipresso	lxiiij.	De germine. capitulum	lxxv.
De pantero	lxxx.	De ciprio	lxviij.	De gramine. capitulum	lxxvj.
De plumbo	lxxj.	De cinamomo	lxviij.	De galbano. capitulum	lxxviij.
De plucere	lxxiiij.	De casia	lxviij.	De gutta. capitulum.	lxxviij.
De quirin	lxxiiij.	De casia fistula	lxviij.	De gariophillis	lxxix.
De quandros	lxxiiij.	De calamo	lxx.	De genesta. capitulum	lxxx.
De rabei	lxxv.	De calamo vsuali	lxx.	De grano. capitulum	lxxj.
De rostein	lxxviij.	De calamo scripturali	lxxj.	De gith. capitulum	lxxiiij.
De saphiro	lxxviij.	De cappare	lxxiiij.	De ilice. capitulum	lxxiiij.
De smaragdo	lxxviij.	De cardamomo	lxxiiij.	De iunipero. capitulum	lxxiiij.
				De yfopo. capitulum	lxxv.

224727/III

De elephante	clj	De serpente	xcij.	De sirico	xcij.
De naso elephantis	clij	De limea	xcij.	De minio	xcv
De elephantis	clij	De sirena	xcv	De cinobrio	xcvi
De hedo	clij	De scorpione	xcvi.	De prassino	xcvii.
De eruca	clv	De sue	xcvii	De sandaracha	xcviii
De faunis et satiris	clvi	De chauro	xcviii.	De arsenico	xcix
De feminis	clvii	De tragelapbo	xcix	De occa	ccc.
De fetante	clviii	De talpa	c	De indaco	ccxi
De fetu	clix	De tazo	cj	De atramento	ccxi.
De ficario	l.	De tigride	cij	De melino colore	ccxi.
De formica	li	De tineia	cij	De stibio	ccxi.
De formicaleone	lii	De teredine	cii	De cerusa	ccxi.
De fuco	lii	De testudine	cvi.	De purpurea	ccxvi.
De griphe	liii	De tortuca	cvi.	De odore	ccxvii
De glire	lv	De vacca	cvi.	De effectu odoruz	ccxvii
De grillo	lvj	De vacca agresti	cvi.	De fetore	ccxix
De hinnulo	lvii	De vitulo	cix.	De sapore	cl
De birco	lviii	De vriso	cx	De pura dulcedine et eius ef	clj
De biena	lix	De vrisa	cxi	fectu	clj
De bericio	lx	De vulpe	cxi	De sapore dulci	clj.
De berinacto	lxj	De verme	cxi.	De sapore vinctuoso	clij
De iuuenca	lxii	De vermiculo	cxii.	De sapore falso	clij
De leone	lxiii.	De vipera	cxv	De sapore amaro	clv
De leena	lxiii.			De sapore acuto	clvj
De leopardo	lxv			De sapore aceroso	clvii.
De lepore	lxvj			De sapore pontico	clviii.
De lince	lxvij.			De sapore stiptico	clix.
De limace	lxviii			De sapore insipido	l.
De lupo	lxi.			De liquore	li.
De mulo	lxi.			De liquore in speciali z pmo	li.
De mure	lxi.			De melle	lii.
De mustela	lxii			De sauo	lii.
De migali	lxiii			De mulso	liii
De murilego	lxiii.			De medone	lv
De noctiluca	lxv			De clareto	lvj
De onagro	lxvj			De pigmento	lvii.
De onocentauro	lxvii.			De oximelle	lviii.
De orice	lxviii			De cera	lix
De oue	lxi.			De cereo	lx
De pantbera	lxi.			De lacte	lxj
De pardo	lxi.			De lacte camelino	lxii
De pilosio	lxi.			De lacte vaccino	lxii.
De pigargo	lxi.			De lacte caprino	lxiii.
De pigmeis	lxi.			De lacte pecorino	lxv
De porco	lxi.			De lacte asinino	lxvj
De pediculo	lxi.			De lacte caballino	lxvii
De pulice	lxi.			De lacte porcino	lxviii
De rinoceronte	lxi.			De lacte animalium	lxi.
De rana	lxi.			De sero	lxi.
De salamandra	lxi.			De butiro	lxi.
De sanguisuga	lxi.			De caseo	lxi.
De stellione	lxi.			De veteri caseo	lxi.

De coagulo lxxiij
 De diuersis institutis rebus lxxv
 De putredine lxxvj
 De ouis et eius proprietatibus lxxvij
 De ouis aspidum lxxviii
 De ouis araneorum lxxix
 De ouis aquilarum lxxx
 De ouis anserum lxxxi
 De ouis anetarum lxxxii
 De ouis alaudarum lxxxiii
 De ouis bubonarum lxxxiiii
 De ouis coruorum lxxxv
 De ouis cignorum lxxxvi
 De ouis cocodrilloz lxxxvii
 De ouis columbarum lxxxviii
 De ouis colubri lxxxix
 De ouis draconum xc
 De ouis herodiorum xcj
 De ouis formicarum xcij
 De ouis gruorum xciii
 De ouis gripsum xciii
 De ouis gallinarum xciv
 De ouis yrundinum xcvi
 De ouis cancorum xcvi
 De ouis locustarum xcviij
 De ouis lacertarum xcix
 De ouis milui c
 De ouis merguli cj
 De ouis nisi cij
 De ouis coturnicis cij
 De ouis onocrotali cij
 De ouis pauonis cv
 De ouis perdictis cvj
 De ouis passerum cvij
 De ouis quistule cvij
 De ouis rinatricis cix
 De ouis strucionis cx
 De ouis turturis cxj
 De ouis ypupe cxij
 De ouis vulturis cxij
 De numero potere et mesura. et primo de unitate cxiiij
 De dualitate cxv
 De numero ternario cxvj
 De numero quaternario cxvij
 De quinario cxviii
 De senario cxix
 De septenario cxx
 De octonario cxxj
 De nouenario cxxij

De denario cxxij
 De numero diminuto cxxiiij
 De secunda diuisione totius numeri cxxv
 De tertia diuisione totius numeri cxxvi
 De mensura et potere cxxvij
 De figura trianguli cxxviii
 De mensura corporum cxxix
 De mensura spatij locali cxxx
 De ponderibus cxxxi
 De modulacione cantus cxxxii
 De tuba cxxxiii
 De buccina cxxxiiii
 De tibia cxxxv
 De calamo cxxxvi
 De sambuca cxxxvij
 De symphonia cxxxviii
 De armoniaca cxxxix
 De timpano cxl
 De citbara cxli
 De psalterio cxliij
 De lira cxliij
 De cimbalo cxliij
 De sistro cxlv
 De tintinabulo cxlvj

Expliciunt tituli librorum et capitulorum Bartholomei anglici de proprietatibus rerum.

Autores de quorū scriptis
hic tractat sunt isti

Augustinus
Adamantius
Alcuinus
Ambrosius
Anselmus
Basilius
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chrysostomus
Damascus
Damascenus
Dionysius
Elsicius
Eusebius
Elpicras
Fulgencius
Gregorius
Gilbertus
Haymo
Jeronimus
Isidorus
Innocentius
Leo papa
Michael scotus.
Hazarzenus
Origenes
Orosius
Petrus
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus lincolniensis
Richardus de sancto vic.
Symon corii.
Stephanus
Strabus
Inter philosophos autem
hi sunt autores
Aristoteles
Averroes
Averrois
Algazel
Appollonius
Alfredus anglicus
Aclepides magus

Boetius
Cicero
Cato
Constantinus medicus
Demostenes
Democritus
Dyscorides
Donatus grammaticus
Eraclitus
Epitinus
Euclides
Egidius medicus
Galenus medicus
Haly medicus
Jorat caldeus
Ipartus
Juvenalis
Johannicus
Kalixtus grecus sine atbeni
ensis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Niselaus astrologus
Ninus delphicus
Ovidius
Oribasius medicus
Papias
Plato
Pbisiologus
Platarius medicus
Plautus medicus
Persius
Plinius inior
Priscianus
Pythagoras
Plorinus
Rafis
Rufus medicus
Salustius
Salernitanus
Scipio africanus
Secundus philosophus
Seneca
Solinus
Symonides
Termegistus
Theophrastus

Titus liuius
Tullius
Theophilus de vniuersali
Ptholomeus
Varro
Virgilius
Vnguitio pisanus
Uuilbelmus contes
Ipcras
Isaac
Zeno
Zoroastes magus
Albumazar

Istorum et multorum aliorum in
istis libellis verba in diuersis
locis summam et breuiter re
citantur ut patere potest illi
generi inuenienti.

Prohemium huius libri.

Prohemium de proprietatibus rerum fratris Bartholomei anglici de ordine fratrum minorum incipit.

De proprietatibus rerum secundum

quas substantias secundum distinctionem et ordinem substantiarum erit ordo et distinctio

prophetarum de quibus adiutorio diuino presens opusculum compilatum. utile mihi et forsitan alijs que naturas rerum et proprietates per scriptorum libros necnon et philosophorum dispersas non cognouerunt ad intelligenda enigmata scripturarum que sub similibus et figuris proprietatum rerum naturalium et artificialium a spiritu sancto sunt tradite et velate quemadmodum ostendit beatus Dionysius in hierarchia angelica circa principium dicens. Non est aliter nobis possibile lucere diuinum radium nisi varietate sacrorum velaminum anagogice circumuelatum. quoniam impossibile est animo nostro ad immaterialem celestium hierarchiarum ascendere contemplationem nisi ea que secundum ipsum est materiali manducatione tractet. et cetera. quasi si diceret. Non per animam nostram ad inuisibilem contemplationem ascendere nisi per visibilem considerationem dirigat. Inuisibilia enim dei per ea que facta sunt intellecta percipiuntur. ut dicit apostolus. Et ideo theologia potest sacris et poeticis informationibus usque est. ut rerum visibilibus similitudinibus allegorice locutiones et mystici intellectus transumptiones formentur et sic carnalibus et visibilibus spiritualia et inuisibilia coaptentur.

Huius rei gratia prius officio opusculi ad edificationem domini domini que est de gloriose sublimis et benedicti in secula seculorum. In que agitur de quibusdam proprietatibus rerum naturalium quarum alia est incorporea alia corporea. Et primo de proprietatibus substantie incorporee secundum sui differentias quarum alia est corpori vnibilis ut anima rationalis sensibilis et vegetabilis. alia non vnibilis corpori ut angelus. Et angelorum alij sunt boni. alij mali. In bonis vero angelis est ordo secundum trinitatem multiplicationem trinitatis. unde a beato Dionysio distinguuntur tres hierarchie celestes quarum quilibet trium ordinum continet dispositiones. Nondecim itaque sunt de quibus in hoc opusculo adiuvante deo per ordinem est agendum. et hoc tam in comuni quam in speciali. Primo igitur agitur de deo et nominibus diuinis. que dicuntur de deo vel quo ad essentiam. vel personam siue que ad

effectum siue appropriationem. Secundo de proprietatibus angelorum tam bonorum quam malorum in generali et speciali. Tercio de proprietatibus anime rationalis quo ad nature sue simplicitatem. et que ad virtutum suarum diuersitates. et de eius vnione et operatione in corpore putat fert ei formam et perfectionem. Quarto de proprietatibus substantie corporee. scilicet de elementis et elementaribus qualitatibus. ex quibus componitur omne corpus. et de quatuor humoribus ex quibus componuntur corpora tam hominum quam brutorum. Quinto de hominis corpore et singulis eius partibus. de quibus sacra scriptura facit mentionem. Sexto de etatibus. Septimo de infirmitatibus et venenis. Octauo de mundo et corporibus celestibus. Nonno de tempore et partibus temporis. Decimo de materia et forma et earum proprietatibus et elementis. Undecimo de aere et passionibus eius. Duodecimo de auro in generali et in speciali. Tertiodecimo de aquis et eius differentijs et ornatu scilicet de piscibus. Quartodecimo de terra et eius partibus. Quintodecimo de prouincijs. Decimosexto de lapidibus et metallis. Decimosextimo de herbis et plantis. Decimo octauo de animalibus. Decimonono de accidentibus scilicet de coloribus saporibus et ceteris. In istis prout libellulis rerum naturalium proprietates summam et breuiter continent prout ad manus meas spice que effugerunt manus merentium perungere potuerunt. In quibus de meo pauca vel quasi nulla apposui. sed omnia que dicuntur de libris autenticis sanctorum philosophorum excipiens sub breui compendio pariter compilavi. sic per singulos titulos poterit legentium industria experiri.

Incipit liber primus de proprietatibus rerum venerabilis fratris Bartholomei anglici.

De proprietatibus

rerum itaque et naturis rerum tam spiritualium quam corporalium lucida et realiter cupientes ab illo summus et ordinis que est alpha et omega

principium et finis omnium bonorum. In principio patris luminis a quo procedit omne datum optimum et omne donum perfectum implorantes auxilium. ut ille que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum et reuelat profunda de tenebris et abscondita producat in lucem. Huic opusculo quod ad ipsum laudem et legentium utilitatem de diuersis et scriptorum philosophorum dictis non sine labore recolligere iam incepi. scilicet licet dignetur impedere summationem.

Unus immēsus et incōmutabilis deus dicitur.

Capitulum primum

Est igitur ut dicit Innocentius. iij. solus et verus deus eternus. immēsus. incōmutabilis. omnipotēs et ineffabilis pater et filius et spūscētūs. tres quidem persone. scilicet una essentia sub una vel natura simplex omnino. pater a nullo. filius a patre. spūscētūs ab utroque absque initio et fine. pater generat. filius nascitur. spūscētūs a patre et filio procedens. Ne tres persone sunt substantialiter. coeternae. coipotētes. coequeles unū universorum principium. creator omnium visibilium et invisibilium spūaliū et corpaliū creaturarū. quod sua virtute omnipotēti sit ab initio temporis utrumque addidit creaturam videlicet angelicā et mundanā. ac deinde humanā quasi communē ex spū et corpore constitutā. Hucusque Innocentius. extra de sum. trini. c. j.

De essentie unitate et personarum pluralitate

Capitulum secundum

Nec autem sancta trinitas secundum eandem cōsentientiam est indiuidua et secundum personales proprietates est discreta in natura sue simplicitate non admittens diuisionē nec in personali proprietate recipiens unitatē. Sed in eā sententia unitas. et in personis pluralitas inuenitur. a qua omnis confusio mutua cōmixtio remouetur. quia cum aliquid sit pater. aliquid filius. aliquid spūscētūs. pater non poterit esse filius neque spūscētūs. sic nec e cōuerso. spūscētūs non potest esse pater vel filius. nec filius pater vel spūscētūs. Sed quilibet istorum est una essentia vel natura quod sola est vniuersorum principium propter quod non est aliud reperire. et hanc essentiam neque generat neque generata neque procedens. Sed est pater qui generat et filius qui gignitur. et spūscētus qui procedit ut simpliciter distinctio sit in personis et in natura unitas teneatur. Unum autem sit pater alius filius alius spūscētus. non tamen aliud. sed id quod est pater est filius et spūscētus. Pater pro generando totā subiectā suā ei dedit sine diuisione. et tamen totum retinuit sine diminutione. et sic una et eadem res est pater gignens et filius nascens et spūscētus ab utroque procedens. Hucusque Innocentius. iij. extra. ubi supra de sum. trini. c. j.

Quod quid dicitur de deo autem est essentia aut notio aut persona.

Capitulum tertium

Ut autem dicta et dicenda clarius elucescant notandum est iuxta sanctorum traditionem. quod quid in deo est autem de deo dicitur autem est essentia aut notio aut persona. una est ei indiuisibilis cōsentientia. persone tres. et he tres persone sunt una cōsentientia et unus deus. et quilibet eorum est una cōsentientia et unus deus. Pater a nullo. filius

a patre nascendo. spūscētus a patre et filio procedendo. pater filium generat. filius gignitur. et pater cum filio spūscētus spirant. et quod filius spūscētus sanctus spirat huiusmodi a patre. Quicquid enim persona huiusmodi vel facit. huiusmodi habet a persona a qua est. Et ideo quod filius est a patre ab ipso omnia huiusmodi. et quod spiritus sanctus est a patre et filio ideo huiusmodi quod huiusmodi cōmuniter ab utroque. sed propter huiusmodi nascibilitatē vel processionabilitatē pater non est maior nascēte vel spūscēto procedente. quia veritas diuine essentie equaliter est in ipsis et in patre. Nec omnia habent a Boetio in libro de trinitate. et ab Hugone et etiam Augustino et Richardo.

De notionibus.

Notiones autem sunt quatuor secundum Hugonem et Augustinum. scilicet paternitas. innascibilitas. filiatio. processio. et communis spiratio. Et dicuntur huiusmodi quatuor aliqui notiones. quia notificant personas. aliqui distinctiones. quia personas distinguunt. aliqui relationes. quia per ipsas quatuor persone ad se inuicem referunt. Dicitur etiam proprietates. quia personis proprie insunt. Itaque autem notionum tres dicuntur personales proprietates. scilicet paternitas. filiatio. processio. eo scilicet quod per personas faciunt. nam istarum quatuor notionum tres sunt patris. scilicet innascibilitas. paternitas. et communis spiratio. et due filii. scilicet filiatio et communis spiratio. una pro spūscēto tamen. scilicet processio. nec aliquid derogat spūscēto quod tamen habet unā notionē. neque filio supercreuit quod habet duas. nec pater maior est alijs personis duabus quibus tribus notionibus specialiter ab alijs discernatur. Regulariter enim de istis notionibus tenendum est quod nulla de alia predicatur et quod quilibet est diuina essentia et unus deus et una cōsentientia. Item nulla notio inest diuine cōsentientie sed tamen persone. quia essentia nec distinguitur nec distinguitur. sed sole persone ab inuicē distinguuntur.

Quod deus cognoscitur in suo effectu

Capitulum quintum.

Quāuis autem diuina essentia a mortalibus non potest cognosci a plenū neque comprehendī hic in via. cognoscitur tamen in suo effectu in quantum est omnium principium sine causa. quia deum esse vix inspicēs dubitat. et tamen quod sit secundum maiestatis magnitudinē nullius creature intelligentia inuestigat. ut dicit Damascenus. Et ideo positum non potest cognosci nisi per effectum suorum operum. Quis prauitine et per abnegatōes multisformiter in scripturis describatur et nominatur.

Quid notificet noia de deo. Ca. VI.

H De eidentia aut nominu q nob deū manifestat aliqlit notandū est i qua dā simplici z rudi p̄sideratōne. q oē nomē dictū de deo aut notificat eēntiaz aut notionē. aut psonā. Nā nomia q notificant essentia dicūt essentialia. q psonā psonalia. q notiones notionalia. Nomē aut essentia le sonat in qd z p̄dicat in qd. psonale significat quē et p̄dicat i quē. Notionale psonale sonat i quā z p̄dicat in quā. vñ ista tria p̄dicata i diuinis sep̄ p̄dicant vel ponūt. scz q̄s. que. qd. Quis qz p̄z vel fili⁹ vel f. s. Que p̄cesio filiatio paternitas zc. Qd s̄ba eēntia. et b̄mōi. q̄ mere qdditatē rei significat et diuinā eēntiā simplr z abstracte rep̄ntant. Nec aut noia sic distinguunt.

De noibus essentialiū distinctionum.

Capitulum. VII

Ouia nomē eēntiale aut ē nomē substantiū aut adiectiū. Si substantiū aut est abstractū aut p̄cretū aut mediū. Abstracta at̄ dicim⁹ vt dic̄ Aug⁹. q̄ absolute diuinā eēntiā f̄cant. vt eēntia. bonitas. diuinitas. z b̄mōi q̄ sp̄ supponūt z f̄cant diuinā eēntiā. nec p̄nt trahi p̄ aliqd p̄iuctuz ad supponēduz p̄ psona. vñ talia noia sūpta cū p̄positiōibz p̄bis noibz z p̄ncipijs psonalibus vel notionalibz reddūt p̄positiōes falsas in q̄b ponūt. vñ h̄ est falsa. eēntia generat v̄l generat. eēntia est de eēntia. vel eēntia ē ap̄d eēntiā. z b̄mōi. De istis at̄ nomibz q̄ pure sunt eēntialia generaliter est tenendū. q̄ oē nomē pure eēntiale p̄dicat de qualibet persona p se. z de oibz insimul singulariter et nō pluraliter. s̄bi gr̄a. p̄f est diuinitas. fili⁹ est deitas. z sp̄s sanct⁹ est deitas. z simul sunt vna diuinitas et non deitates.

De noibz concretis. Ca. VIII

Mina p̄creta sūt q̄ ad modū p̄cretorū signāt formas i supposito. v̄l signāt q̄si formā i subiecto. vt de⁹. creatoz. et similia. q̄ generaliter f̄cant diuinam eēntiā. sed q̄nq̄ supponūt p̄ essentia quādo q̄ p̄ persona.

De noibz medijs. Capl'm. IX

Mina p̄ media dicūt q̄ h̄nt modū z formā z significatōz abstractorū. i. z vsū z officiū p̄cretorū. vt lumen sapia. z b̄mōi. Ista em̄ i. z abstractiua sūt aliqñ supponūt p̄ psonis. vt cū d̄r. lumē de luie sapia de sapia. p̄ncipiū de p̄ncipio. z filia. et

hec noia abstracta p̄dicant sic de qualibet psona per se. z de omnibz simul nō pluraliter sed singulariter.

De noibz adiectiuis q̄ pure f̄cant diuinā essentiam. Capl'm. X.

H Diectiua noia alia f̄cant pure diuinā essentiam nihil p̄notādo. vt ens. bon⁹. z b̄mōi. alia aliqd p̄notāt positine. alia aliqd p̄natue. vt etern⁹. imens⁹. i. mortalis. z b̄mōi Eternus em̄ p̄nciplr f̄cat diuinā eēntiā. z secūdario p̄notat carentiā p̄ncipi⁹ z finis. vñ cū d̄r etern⁹. sensus ē. de⁹ est. z caret p̄ncipio z fine. Silr imēsus p̄ncipalit̄ f̄cat diuinā eēntiā. z p̄notat abnegatōnē mēsure local. Silr d̄r incircūscpt⁹ p̄ abnegatōem loci. z vbi. z de silibz silr est intelligendū. z hec noia p̄dicant de oibz personis simul et diuisim singulariter z non plaliter. vt p̄z est etern⁹. filius etern⁹. sp̄s sanct⁹ etern⁹. et hi tres sunt vn⁹ eternus.

De illis q̄ aliqd connotant positine

Capl'm. XI.

H Diectiuoz nominū q̄ aliqd cōnotāt positine qdā p̄notāt effectū i creaturā z qdā respectū. Eoz at̄ q̄ cōnotant effectū qdā p̄notāt in habitu. vt iust⁹ misericors. z b̄mōi. qdā in actu. vt iustificans miserator. et b̄mōi. Que at̄ p̄notāt effectū in actu p̄dicant de deo ex tpe vñ de⁹ in cepit esse miserator qñ incepit misereri. sed ea q̄ p̄notāt i habitu p̄dicāt de deo ab etno. vt de⁹ ab etno fuit iust⁹ z misericors zc.

De his q̄ p̄notāt respectū. Ca. XII

Mina p̄ q̄ p̄notāt respectū creatozis ad creaturas. vt de⁹ est refugiu et b̄mōi. qdā p̄notāt respectū p̄lo nē ad psonā. vt filis. eḡlis. Silis em̄ p̄ncipalit̄ f̄cat diuinā essentia. secūdario autē p̄notat distinctiōez psonale. B̄mōi p̄ noia licet essentia significet. tñ rōne p̄notati p̄dicant de psonis silr sumptis pluralr z nō singulariter. vñ nō d̄r. pater z fili⁹ sunt similes. sed d̄r. sunt similes.

De nominū adiectiuoz supinductiōe

Capl'm. XIII.

H Diectiuoz etiā nominū qdā sunt p̄titiua. vt aliq̄s. ali⁹. z filia. qdāz p̄ sūt numeralia. vt vnus. duo. tres. et oia in neutro genere substantiua f̄cant diuinā essentia. z p̄dicant de psonis oibz singulariter z nō pluraliter. vt p̄z z fili⁹ sunt vnum. z i genere masculino z feminino substantiue

ta sunt psonalia. vñ h est p̄a. p̄z z fili? sūt duo
si duo sit masculini generis. s̄z si sit neutri ge/
neris tunc est falsa. Qm̄oī at̄ noīa adiectiue
retenta sequūt naturā suoz substātiuoꝝ. vñ
si substātiua sint eēntialia z ipsa adiectiua sūt.
z si sint psonalia sūt z ipsa adiectiua. vñ h ē
falsa. p̄z z fili? sūt vn? . s̄z h est p̄a. sūt vn? de?

De noīb psonalib Capitulū. XIII

Omina psonalia qdam p̄dicant de
vna psona tm̄. vt p̄z z fili? z s̄. qdaz
de duabz. ita q̄ de vtrazq vt p̄ncipiū
spūs sancti. Nam p̄z est p̄ncipiū spūs sancti. z fi
li? est p̄ncipiū spūs sancti. vt cū d̄z. p̄z et fili? sūt
p̄ncipiū spūs sancti. li p̄ncipiū supponit p̄ dua/
bus psonis. s̄z p̄cat vñā notionē sc̄z cōez spi/
ratōem. qdā p̄o p̄dicat de duabz psonis. ita
q̄ de neutra p se vt p̄z et fili? sūt duo. ita q̄ li
duo sit masculini generis z nō neutri. qdam
p̄dicant de tribz. ita q̄ de nulla p se. vt trini/
tas. Hā vt dic̄ J̄s̄. li. vj. etymol. trinitas est
appellata eo q̄ fiat totū vñū ex tribz. q̄li triuz
vnitas. nam dū tria sūt. i. tres psonē vñū sūt
qz singla i se manēt. z oīa in oībz. p̄z q̄ z fili? z
spūs sanctus sūt trinitas z vnitas. Idē em̄ i na/
tura. vñū qd in eēntia. tria in psona. vñū
p̄t maiestatis p̄munionē. tria p̄t psonaruz
p̄petatē. qdam etiā noīa p̄dicant de singlis
psonis. ita q̄ nō de omibz vel pluribz singu/
lariter vel em̄ pluraliter. vt ipostasīs seu per/
sona. Pater em̄ z fili? z spūs sanctus? sunt tres
ipostasīs seu p̄one z nō vna

De notionū subdistinctione Ca. XV

Omina p̄o notionalia qdā sunt ab/
stractiua. vt paternitas. natiuitas. p/
cessibilitas. spirabilitas. z h̄mōi. qdā
p̄o p̄cretiua z adiectiua. vt innascibil. gene/
rās. nascens. spirās. p̄cedēs. oīa at̄ abstrac/
tiua p̄dicant de essentia. vñ h est p̄a. eēntia ē
paternitas. z ecōuerso. eēntia est innascibili/
tas. z ecōuerso. ita z de alijs. P̄cretiua p̄o
nūq̄ de eēntia p̄dicant siue sint noīa siue p/
icipia. z idō omnes tales p̄positōes sūt falsē
Essentia generat vel generat. vel essentia ē
generās vel generata. z ita de alijs. J̄tē no/
minū notionalū qdā p̄dicant d̄ vna psona
em̄. vt generās de p̄ze genit? vel nascēs de fi/
lio. p̄cedens de spūs sancto. qdam de vtrazq
duaz vt spirās de p̄ze z filio. qz p̄z z fili? sp̄/
rant spūs sanctū. qdam etiā p̄dicant de q/
libet. vt distinct? . p̄z em̄ est distinct? ab alijs
psonis. sūt fili? z spūs sanctus?

De proprietatibus diuine essentie

Capitulum. XVI

Ropetateo p̄o diuinas diuine. s̄. essen/
tie p̄uenient determinat J̄oh̄ damas.
li. iij. c. viij. De? est inq̄t sine fine z p̄n/
cipio. p̄ncipiū p̄mū increatū. ingenituz. im/
partibile. imortale. eternū. infinitū. incircū/
sc̄ptū. indeterminatū. potēs ad infinita. s̄m̄
plex incōpositū. inflexibile. impassibile. in/
vincibile. inalterabile. s̄ons bonitat? z iusti/
cie. lumē intellectuāle. s̄tus inaccessibleis z
imensurabil. z tū oīa mēsurat p̄p̄a volūtate
creaturaz oīm effectiua. oīm p̄cretiua z con/
seruatiua. oīm p̄uisiua. oīa implēs i suo reḡ
omnibz dominās z imperās. z nullū p̄rium
h̄ns. oīa incōtaminatē p̄tinēs. oībz substan/
tijs em̄nēs. z sup oīa existēs sp̄ bona. sp̄ b̄tā.
sp̄ plena. p̄ncipat? z p̄tates ordinās. determi/
nans ac disponēs. Sup om̄ez subaz vitam
rōnem z intelligentiam existēs. p se ei ē lux.
p se est vita. p se est suba. p se existēs s̄ōs eēn/
tiel sc̄ie. his q̄ sūt. his q̄ viuūt. his q̄ parti/
cipant rōnem. Om̄ibz oīm bonoz cā ē. vna
suba. vna p̄t. vna volūtas. vna opatio. vñū
p̄ncipiū. vna p̄tās. vna dominatio. vna di/
uinitas in tribz p̄fect? ipostasibz seu psonis
p̄zias z filij z spūs sancti. vna rōne credit colit et
odorat. Un̄ ipsa trinitas est incōfusē vnita. z
indistanter disticta. Indistantes em̄ sūt be/
p̄sone z ab inuicē inseparabiles non p̄fuse ad
inuicē p̄uertibiles. qz ad inuicē nō p̄miscen/
tur nec pariter p̄funduntur. Nam pater est
in filio. et spiritus sanctus in patre et in filio.
z fili? in p̄ze z spūs sancto. nulla p̄mixtōe sc̄tā
vel p̄uersiōe vñū in altēz sine mutua p̄fusio
ne. Immo ip̄e p̄sone suis p̄petatibz ab inui/
cem sūt distincte z p̄m identitatē eēntie indi/
uisibilis sūt vnite. vñ diuinitas simplex ipar/
tibilis existēs varia dona suis distribuit cre/
aturis. S̄z multiplicata p̄ dona imp̄tibilis
p̄manet. z ad suā simplicitatē creaturas su/
as p̄uertit z p̄iugit. Om̄ia imp̄miscibiliter
p̄trāsitz p̄ ip̄am nihil. simplici cogitatōe oīa
cognoscit. tam p̄ntia q̄ p̄terita et fusa. q̄ p̄t
oīa q̄ vult. s̄z nō vult oīa q̄ p̄t. Potest em̄ per/
dere mundū. nō vult at̄. Dicit em̄ ad h̄ idē
Diony. li. j. c. xvj. De? em̄ immaterialit et̄ns
incircūsc̄ptibil est. qz loco nō cōtinet. Ip̄se
em̄ sup̄p̄s? loc? est. oīa implēs. sup oīa ex̄ns.
oīa p̄tinēs. vñūscuiusq̄ nafaz imp̄miscibi/
liter p̄trāsicens om̄ibz suā opatōnem. p̄m su/
ceptiua s̄tutē tribuēs. Et cū sit tot? imp̄ri/
bilis. tot? est totalit̄ ens vbiq̄ z nō p̄s in p̄te

ptialiter diuifus. fed tot⁹ in omib⁹ z tot⁹ fup
om^e. vñ ipe fol⁹ incōprehēfibil⁹ eſt z inter/
minabil⁹. z a nullo pterq⁹ a ſemetipſo cogni/
tus. Nam ipe fol⁹ fup⁹ p⁹teplator marim⁹
eſt. vñ ad ei⁹ totalē comp⁹hēfionē nulla pōt
ptigere creaſa cū ſit infin⁹ in ſe p⁹teute tamē
ſua infin⁹ finit z terminat vniuerſa. p⁹ qd
termegit⁹ deſcribens deū put potuit. ait ſic
De⁹ eſt ſpera intellectual⁹ cui⁹ centrū vbiq⁹ ē
circūferētia ſo nuſq⁹. Diu⁹ia em⁹ eētia in ſe
pſiderata pfecta eſt ad modū ſpere. qz nō ha/
ber pncipiū neq⁹ finē. ſz put pſiderat vt cau/
ſa deducēs res in eſſe z eas limitās z finicēs.
ſic d⁹ eſſe centrū. qz ſic centrū finit lineas et
ab ipſo linee deducunt. ita de⁹ deducit crea/
turas z limitat et finit eas.

Quo Bernardus deſcribit deum
Caplm. XVII.

Hio mō deſcribit Bern⁹. deuz tanq⁹
cauſam p effectū dicēs. De⁹ eſt volū/
tas omipotēs beniuolētia lumē et/
nū. incōmutabil⁹ rō creans mentē ad ſepar/
ticipandū. viuificās ad ſentiendū. afficiens
ad aptandū. dilātās ad cupiendū. iuſtificās
ad pmerendū. accendēs ad zelū. ſecundant⁹
ad fructū. pmouēs ad bonitatē. dirigēs ad
eqtātē. roborās ad p⁹utē. formās ad benig⁹
lentia. moderās ad ſapiāz. viſitās ad pſola/
tionē. illuminās ad cognitiōez. ppetuās ad
imortalitatē. implēs ad felicitatē. circūdant⁹
ad ſecuritātē amat vt caritas. nouit vt p⁹itas
ſedert eqtas. dñat vt maietas. regit vt p⁹n/
cipiū. medet vt ſal⁹. reuelat vt lux. aſſiſtit vt
pietas. Hucufq⁹ Bern⁹.

De noib⁹ q⁹ notificāt deū in ſuis opib⁹.
Caplm. XVIII.

Et q⁹uis indiuiſibilia ſūt opa beſſi/
me trinitat⁹. tñ a ſanctis diſtinguūt
qdam noia per q⁹ notificāt de⁹ i opi/
bus ſuis. q⁹ inuocabilis eſt z innotificabilis
in ſe q⁹ ad intima maietatis. Sūt at quedā
noia appropata et quedam ſunt trāſſumpta
et tranſlata

De noib⁹ appropatis. Ca. XIX

Mina ſo appropata ſūt decem. de
q⁹ b⁹ ſiō. in. vj. li. c. j. dicie ſic. Apud
Heb. x. noib⁹ de⁹ nuncupat. Primū
eſt El ſiue hyſkios. i. for⁹. qz nulla ifirmi/
tate opprimūt. ſz for⁹ eſt z ſufficiens ad omia
ppetrāda Scdm nomē eſt Eloē. i. rheophe/
los. i. timor. eo q⁹ de⁹ a cūct⁹ ipm colentibus
ſit timend⁹. Tertiū nomē eſt Sabbaoth. i.

pnceps exercituū. eo q⁹ oēs exercit⁹ celi eius
dominio ſunt ſubiecti. Quartū nomen eſt
Zelioz vel Ramathel. i. excellſus deus. qz ex/
cellſus de⁹ z ſup celos glā ei⁹. Quintū nomē
Eyel. i. q⁹ eſt. de⁹ em⁹ q⁹ eſt etn⁹ be eſt q⁹ tñ no/
uit eſſe. fuiſſe at z mō nō eſſe vel futurū eē nō
nouit. Sextū nomen eſt Adonay. i. dñs. q⁹ a
ei⁹ dñationi ſubijcit tot⁹ mūd⁹. Septimū
nomē eſt ya. i. ſpūs alm⁹. de⁹ em⁹ ſpūs ē. Oc/
taū nomē eſt tetragramathon. i. nomē q⁹ t/
tuor l⁹az. ſcribit em⁹ q⁹ tuor l⁹is apd hebre/
os qd ineffabile pnūciant z ſignāt nomē dī.
qz d⁹ ineffabile. nō qz dici nō poſſit. ſz qz ei⁹
ſignificatio ab hūano corde nō p⁹ p⁹hendi
Honum nomē eſt ſaday. i. oipotēs. qz oipo/
tens eſt nomē ei⁹. z d⁹ oipotēs a faciēdo om
ne qd vult. z nō a faciēdo qd non vult. q⁹ ſi
altex tñ ei acciderit oipotēs nequa⁹ eſſet.
Decimū nomē eſt eloym. z eſt nomē trinita/
tis. z ptinet ad p⁹ez z filiū z ſpms ſanctū. z iō
plale eſt apd hebreos z ſinglare. Signat ei
diuinā eētia cū ſuppoſitōe triū pſonaz. vñ
d⁹ trinitas q⁹ ſi triū vnitas.

De noib⁹ trāſſumptis. Ca. XX.

Sunt at qdā noia trāſſumpta a crea/
turis q⁹ vtiſ ſcriptura qñ intēdit ali/
q⁹ exponere p⁹ditōes creatoris. quia
Damaſ. li. i. c. xiiij. inq⁹. Quia multa in ſcrip/
tura diuina ſymbolice ſunt dicta z figurati/
ue z trāſſumptiue. ſcire oportet q⁹ homines
groſſa carne iduti excellſas z imortales dei/
tatis oparōes intelligere nō pñt. niſi qbus/
dam formis z ymaginib⁹ z notis q⁹ boicē
vñ ſep⁹ ſunt ſueti. Tñ oia corpalia q⁹ d⁹ deo
dicunt nō p⁹ie ſed ſymbolice intelligūtur.
Simpl⁹ ei de⁹ eſt z non figurabil⁹. oculos tñ
z palpebras et viſum h⁹z d⁹. qz vniuerſoz
hñs p⁹utē pſideratiuā cum nihil pōt latere.
nihil p⁹ ſubterfugere ſuā notionē. Sili rōe
aures z auditū h⁹z d⁹. qz apd ipm p⁹iciatōz
fore z dep⁹catōis ſuſceptōez aſſerere nō time/
mus. Per hūc ei ſenſum nos mites oñdim⁹
qñ dep⁹cati⁹ aures familiari⁹ inclinamus.
Os et labia z fauces h⁹z d⁹. qz illa velut lo/
quēdo p⁹ inſpiratōz nob⁹ reuelat. q⁹ boim co/
gitatio p⁹ hmōi organa expmūt z oñdit. Sut
tur etiā h⁹z d⁹ z guſtū. qz in n⁹ſe iuſticie opi/
bus tāq⁹ in guſtu delectat⁹. Hares z olfactū
h⁹z d⁹. qz tāq⁹ odor ſuauiſſim⁹ dño ē placēs
q⁹ deuotōis affectū ſibi exhibet. faciē ipſum
h⁹z ſcriptura cōmemorat. qz p⁹ ei⁹ opa p⁹utē z
pñtiāz diuin⁹ fmo manifeſtat. nam perſone

presentia in facie declaraf. man⁹ z brachia re/
pñant ei⁹ subtilem z inuincibile opatōem.
qz nos digiti ac manibz z brachijs subtilio/
ra z fortiora opamur. qñ dexterā dei pñeo
rat. certiora z dei digniora insinuat. vñ z iu
rare p dexterā dñi qñ intrāsmutabile ei⁹ cōsi/
liū phibet. frēqñt paupibz subueit z indigē
tibz auxiliat. et iō pedes hñe dñi. sepe ei oñdit
in effectū qđ solēt opari hoies pedibz vel in
cessu. Pecc⁹ z cor hñe dñi pñt cognitoz iugem
recozdatōz. ventrē z viscera pñt illā quaz in
nob oñdit miscdiā z cōpassionē. Irasci dñi
et furere pñt odiū malicie et iustā quā ifert
peccantibz vltionē. dormire dñi z obliuisci. p
pter iniurie dissimulatōz z vindicte retarda
tionē. vñ qz tot modis p sua bñficia nra sup
plet indigentia more hūano dñi hñe diuersa
mēbra. Tñ bñs Dionys. effect⁹ dei mltipli
ces sic describit. De⁹ indit est oīm causa z pñ
cipiū eoz q sūt suba z viuētū vita. rōcinan
tū rō exidentū ab eo reuocatio. z rex rñr
rectio corūpētū. qđ fm nafaz ē renouatō.
z eoz q mouent fm execrabile ipetū refoz
matio. sacru firmamentū min⁹stantiū. z ip
soz q ad ipm reducūt via z reordinatissima
manuductio. Et seqt post pauca. Ipse ē co
rū q ab ipso sūt pñ pñcipalioz qñ ipi q eos ge
nuerūt. Nā z ipi ceperūt ab ipso eē z generare
Eoz at q ipm sequūt z ab ipso pascūt pastoz
est. illuinatorū ē splēdor. pfectoz pfectio. dei
ficatoz deificatio. discordantiū par. simpli
ciū simplicitas. z vnitoz vnio. supñcipale
z substantiale pñcipiū occultū sue cognitio
nis. fm q phas est z possibile vnicūqz. bōa
traditio zc. Hec vba Dionys. recitat Damas.
c. iij. Ex qbz omnibz pz q omnia corpalia d
deo dicta sunt ad figuratiūū intellectū my
stice referenda.

De diuersis xpī noibz qbz nuncupatur.

Capitulum. XXI

Item itez qdā alia noia q ad signifi
catōz illoz q de hoie xpo assumptōz
dei filio itelligūt a similitudinibz rez ar
tificiose trāsumpta. sic pz i Jsid. li. vij. c. ij. vbi
dñi Xps mltis modis in scptura vocari pñue
uit. Dñi em ibidē q xps a chrismate vocat⁹ ē.
Ipse em p cūctis suis pñoribz. oīm grāz ple
nitudinē est delibut⁹. q iesus hebraice. forther
grece. saluator xpo latine dñi. eo q cūctis gētibz
saluator est trāsmisus. ppter qđ ipse messias
hebraice dñi. eo q oīs pphetalis sacerdotalis
z regal⁹ dignitat⁹ pñilegio sit diuini⁹ insig
niē. nam messias dñi vñc⁹. Dñi etiā emanuel

id est. nobiscū de⁹. eo q de⁹ p pñginē nat⁹ i car
ne apparēs nob se pñiuit. Dñi etiā vñbz caro
factū. quia vñbz est inqñtū nascit a pñe i eter
nitate. sz caro dñi inqñtū a mñe nascit in tñis
mutabilitate. Silr dñi vñigenit⁹ z pñmogēit⁹
qz pñis z etiā mñis fuit fili⁹ vñic⁹. ante quez
null⁹. z p⁹ quē nō erat ali⁹. Vult⁹ etiā alijs
modis pñfiguraf in rebz creatis. Dñi etiā pñ/
cipiū. qz pñ p ipm oīa finit vel fecit. Dñi z os
dei. qz p ipm de⁹ mūdo loqñt. Diciturqz ma
nus. qz p ipm rez vñiuerſitas pñinet. dñi via
qz p ipm ad brauiū puenit. vita dñi. qz in ipso
oīa viuūt. vñtas qz nec fallit nec fallit⁹. dicit⁹
fons. qz oīs boni origo indeficiens z reficit
sitiētes. Et mult⁹ alijs figuris innumerabi
libz z infinitis nob dat itelligi in scpturis.
sic ibi ponit Jsid. i. exemplis multipliciter.

Sic pz z fili⁹ pñt varios effect⁹ i creatur
varijs noibz nūcnpat. sic spūſſctūs pñi et fi
lio in simplicitate nate pñsubstantial⁹ z coeē
nus diuersis vocat noibz z diuersis rebz
multifarie pñat. Propter qđ dñi i. vij. Sap.
q est sanct⁹ in oī scz create sc̄tificationē. z ē mlti
tipler in charismatū z donoz distributōne.
vñic⁹ in pñis z fili⁹ vñiformi pñeritōe. necnō
i sc̄toz caritatiua vñitōe. subtil⁹ i cogitatōnū
z affectionū pñscrutatōe. modest⁹ i discretā z
modesta affectuū hūanoz ordiatōe. discre
tus in faciēdie siue eloqñtie admīstratōe. In
coīnqñat⁹ sine macule pñtagiōe. suauis i pñce
ptis. suauior i pñlijs. suauissim⁹ in pñemīs.
amās bonū actū i actiuis q suauis ē in pñe
platiuis. hūan⁹ hūanā dilligēs societatē. be
nign⁹ innatā hñis i se bonitatē. stabil⁹ lassis z
infirmis pñferēs firmitatē. z nullā pñsus ha
bēs i se uicissitudinis mutabilitatē. secur⁹ illis
qz pñregit auferēs formidulositatē. oēs hñis
pñtutē. oibz pñferēs pñtutū pñfectōz. oīa pñpicit
ens. oēs hñis cognitōz capicōs oēs spūm itelli
gibile. oīs spūis rōnal⁹ mortū inuestigās z af
fectionē. mūd⁹ i se z ab alijs auferēs infectōz
Vult⁹ etiā alijs noibz nūcupat. Dñi ei digi
tus pñt ei⁹ discretā z subtile opatōz. Colū
ba pñt simplicitatē amorē. Rubes pñt estu
antiū refrigeratōz. Vñc⁹ pñt occultā grā
rū iñspiratōz. Ignis pñt grē enapozatōem.
Ros siue pluuia pñt aīe fecūdatiōez. Vel
pñt dulcifiuā interioris hois imutationez.
Oleū pñt interiorē aīe ipinguatōz z exalta
ratōez. Vult⁹ alijs pñat diuin⁹ spūis. sz ista
sufficiāt p exemplo. Nūc ad angeloz pñta
tes adiūuātē dñio manū apponam⁹.

Incipit liber secundus de prophetibus angelorum.

De prophetati

Obus angelicis diuino adiutorio aliqui in medium nobis perlati. primo incipiendum est ab eis in generali. et deinde in speciali ubi singulorum ordinum dispositiones et officiorum diuersas misterationes. prout prout congruit opusculo per ordinem declarabunt.

De interpretatōe angeli Caplm. I.

Angelus itaque grece. hebraice malach. latine uero nūcius interpretatur. eo quod per angelorum misterium diuina uoluntas populo nūciatur. Unus angelus nomen est officij non natus. spiritalis non est angelus. sed quoniam a deo mittitur tunc per angelum prope nūciatur. Cui scilicet angelo licentia pictoris alas tribuit. in quibus subito motu celerem angelorum operatorem figuratiue predicta pictoralis licentia simplicibus possedit. sic poetas ueteris ascribere alas antiquas non prohibuit. sic dicit Iheronimus. li. vii. c. vii.

Quid sit angelus secundum Damas. Ca. II.

Strigitur angelus secundum Damas. suba intellectualis. spiritus mobilis. arbitrio libera. incorporea deo ministrans. secundum gratiam et non naturam immortalitatem percipiens. Ex hac angelica descriptione multiplex nobis resultat propterea angelorum. De enim suba intellectualis. quod ratione spiritualitatis sue subest et singularis spiritualitatis omnes formas intelligibiles in se precipitat et species cognoscibiles apprehendit. et quanto in terrestri materie coartatōe est immotior. tanto in contemplatione immaterialiū est perfectior. sic expressit deus in libro causarum. Nam intelligentie plene sunt formis. et ideo omnes species cognoscibiles eis subijcibiles in eis reuertuntur sic ibidem deus consequitur. Preter hanc naturam angelicam omnem antecedit creaturam corpoream. in eentie subtilitate. in simplicitate. in intellectu perpicacitate. in liberi arbitrij habilitate. quod hanc angelicam naturam nullam habet dependentiam a materia. ideo corruptio materialis ei non potest aliquam uenire. unde sensualis cognitio eius intellectum dei formam non impedit. Angelus enim dei formam habet intellectum. et ideo super se est et totum intelligit sicut et non unum possit aliquid. aut unum ex alio. sic ex premissis conclusionem. scilicet huiusmodi intellectus quod est unum ex alio collatum. Unusquisque est compatio simplicis ad oppositum et prout ad lineam in essendo. talis est compatio an-

gelici intellectus ad humanum in intelligendo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectum a creatoris sui obsequio retrahit l' auertit. unde quanta angelica suba est simplicior et ab omni conditione materie distantior. tanto dei similitudo in ea reuertetur expressior. et in ipsa sic speculo clarissimo splendor diuine sapientie reuertetur expressior et tanto est dignior influentia glorie. quanto perfectior adhefit incommutabili firmitati ex libera et propria uoluntate. ut dicit Gregorius. Dicitur inquit deus omnipotens naturam summorum spirituum bonam sed mutabilem protulit ut quod permanere uellet mererentur et eo maioris meriti apud deum fierent quanto mutabilitatis inuolutum. uoluntatis studio defixissent. dicit etiam idem. Angelus in preimplatione sui creatoris immutabilis permanet. et tamen eo quod creatura est vicissitudinem mutabilitatis habet. In angelum enim tria considerantur. ut ait Dionysius. Essentia que subsistit. spiritus que possunt. operatio que peragunt. Eorum essentia est simplex et immaterialis pura distincta seu discretata. Eorum spiritus est libera. intelligens. diligens indefessa. Sunt enim potestates libere eligendi intelligenti et diligendi et deo incommutabiliter adherendi. Insuper habent spiritum operandi. quod omnia faciunt si ne more dilatōe. omnia aduersa coercent sine resistencia et contradictione. Semp nobis assistunt et nobis seruiunt sine intermissione. Unus eorum operatio est uoluntaria. subita. utilis et honesta. nam deo seruiunt sine coactione subito et instanti iussa perficiunt sine perastinatione. omnia proficua et uilia procurant summa attentione. licitiis et honestis vacant que sunt sine reprehensione. Patet itaque quod triplex spiritus est in angelo. scilicet cognoscendi. operandi. et persistendi. Cognoscit enim deum super se in speculo eternitatis sine aliquo interpositione. Semp ei uidet faciem patris. Beati thei. xviij. Extra se apprehendit omnia sine collectione. Intra se retinet apprehensa sine obliuione. Sic etiam habet spiritum operandi potenter celeriter. utiliter. incessanter. Habent etiam uirtutes persistendi in natura sue simplicitate. quod mortalitatis vicissitudine non alterant. passibilis bilis trarietate non afficiunt. mole carnea non retardant. Persistunt etiam in gratie et glorie firmitate. quod diuini legibus subiecti nulla affectione vel actione ei contrariantur. Cum sint benigni nullo inuidie stimulo torquentur. Cum sint puri nulla affectione turpi contaminantur. Persistunt etiam in officij dignitate. nam cum sint iusti nullo modo sibi inuicem iniuriantur. quod subsunt nullo precepto subiiciuntur. et quod pre-

sunt sine tyrānide alijs pncipant. Preterea angelica nasa pme luci scz deo vicini? est cō iūcta. z iō copiosiori lumine repleta z tanto devite fonte pfundi? haurit qnto pteplādo pmo luminī vicini? se subiūgit. z tanto pnci paliores theophantias. i. illuminatōes diuī nas pntue recipit. q̄to perfecti? ad summū bonū per amorē inflexibilē se puerit. vnde illa lux etna pmo sup angelos influit. z ipis mediātibz ad nos descēdit. z iō lex p angelos ad hoīes pcessit. Un p̄ istaz pma a pte luminū illuminatōz ad angelos descēdētes vocant angelia Diony. agalmatha. i. specula clarissima diuini lumis receptacula. Un in li. d diuis no. c. vi. dicit sic. Angel? ē ymago dei. manifestatio oculi lumis. speculū purū. splendidissimū. imaculatū. incōtamī natū. recipiens totā sī phas est dicere speciositatē. bñformate deiformitatē et pure declaratōis in seipso sic possibile est bonitatem q̄ est in abdi? zc. Imago dei d. put deiformē intellectū. qz sic de oia videt sine delibatiōe z collectōe. ita angeli. qz nec vidēt p mediūz nec apprehēdūt p sensū. Dī etiā et oculi luminis manifestatio. qz diuinitatē lamē qd i se incōphēibile est z occultū. p influētiāz recipiēdo. z alijs trāsmittēdo inferioribz manifestat. Dī z speculū pp̄ lumis receptibilitatē. z dī speculū pp̄ nalem sue sube puritatē. Nil em̄ hz corporee feditatē. immaculatū. sine macula culpe origial. incōtamia tū sine pragio culpe mortal. incoīnqnatum sine infectōe culpe venial. Dī etiā recipiens speciositates deiformitatē. qz in specie et mō cognoscēdi sūlis est diuinitati. q̄ declarat in ferioribz abditā z ineffabilē ac occultā diuine bonitatē suauitatē. nam qd pteplando z gustando diuinit? p̄cipit inferioribz notificat z trāssūdit. Angeli em̄ fm Damas. li. ij. c. iij. sūt lumina qdā itelligibilia ex pmo lumine lumē habētia non lingua vl auribz indigētia. s. sine fmone z sine voce suas volūtates z intelligētiās sibi inuicē tradētia et expmētia. loco corpali n̄ p̄tēta. n̄ parietibz claustris corpālīr circūscpta. triplicē dimēsiōnē nō hñtia. sed intellectuālīr assūt et operant? vbiqz eis fuerit imperatū. Sūt et hī spūs nasaīr fortes z veloces ad diuīe voluntatē expletōz. et vbiqz cito inueniūt vbiqz diu. n? iusserit nui? z q̄ circa nos sūt dispensantes z auxiliantes nob fm diuinā volūtātē sup nos entēs z tñ circa deū exm̄tes. ad ma

lū difficile mobile. qz oīno imobiles ex grā q̄uis n̄ nasa. deū q̄tū possibile ē pteplātes z i ipō delectātes. z cū sint icorporei et spūs les n̄ sūt nuptiis idigētes. hucusqz Damas.

Quo ageli in effigie corpali depingant? Capitulum. III.

Quāuis at angelica nasa ab oī mate/ ria z lineamētis corpis sit aliena. tñ i effigie corpali depingūt angeli z varia mēbra et figuras hñe diuersas i scptura scpt? memorāt. s. p denoiatōes mēbroz visibiliū itelligūt iuisibiles actōes celestīū aīo/ rū. Hā cū lōga coma z reflexis capill? vbiqz ageli d̄pīgūt. i. qbz vtiqz eoz mūde affectōes z ordiate cogitatōes itelligūt. Nam capilli capitis designāt cogitationes z affectōes q̄ oriūt ex radice mētis. Anres hñe dicūt. qz diuinā inspiratōez accipiūt quā vtiqz d̄hudi/ cāt z discernūt. Hares eis pictores attribuunt. z merito. qz vicia velut fetida rfugiūt. s. p̄tutes q̄i qdā odorifera diligūt. z int mūda z imūda. fetida z aromatica sagacissime di/ uidūt z distinguūt. Ora liguas z labia hñe se pi? memorāt. qz diuina secreta q̄si loq̄ndo nobis p̄fēte. z diuis laudibz p̄ntue inbiāt z in/ tēdiūt. Imberbes pictoz licētia depigit col/ qz eoz p̄tutē q̄i inueniūt itatū p̄sideras eos nec viribz nec senio deficere sic oñdit. Den/ tes hñe dicūt. qz grāz quā diuinit? accipiūt alijs cōicare z q̄i cōmoliēdo diuidere p̄sue/ uerūt. vñ i dētibz eoz p̄tās actiua z cōicati/ ua merito desigēt. Jō etiā brachia et manus hñt. qz p̄tute sua actiua z p̄māsiua infirmīta tes n̄ras sustinēt. z vsqz i finē ab electoz de/ fensiōe z supportatōe n̄ desistūt. Cor z pect? hñe fingūt. qz cū deiformē hñt vitā ad susce/ ptōez deiformis vite z vital? grē nob manife/ stissime coopant. Costas z lata hñt. qz oia grāz munera i se tuta possidēt z p ipoz cu/ ltodiā i electis hoībz oia tuta manēt. Lūbos z femora hñe dicunt. s. vestibz occultata. qz grāz z p̄tutū i se hñt semia. q̄ oibz carnalibz sūt occulta. Pedes hñt. s. q̄i generalr deno/ datos. qz liberos hñt affectionū mol? i deū ab oī mortali p̄cupia penit? se q̄stratos.

Quo angeli describāt? Ca. III.

Describūt etiā angeli sub figura mul/ tiplici mirabilit? alterati sicut tangit Dion. i. sine angelice hierarchie. Hā d̄scribūt pēnati z alati. qz a p̄tagione trena/ peit? alieni. pteplātōis raptu ad diuini amo/ ris iūma intellectū z affectū sūt penit? eleua

ti. vestibz occineis siue igneis sūt vestiti. q̄a lumie diuie cognitōis z diuie dilectiōis flāma sūt amici. Psal. Amici lūie sic vestimēto. Zonis aureis accingūt. q̄z ut utū habitu talitē sūt accincti q̄ nullaten⁹ ad alia vicia dilabūt. Virgas z scepra i manibz gestāt. q̄a post deū diffiniūt oīa recta. z vniuersa q̄ sūt i mūdo sensibili iuste regūt. Tela etiā z gladios in maibus portāt. q̄z sūte sibi tradita demonū z rebellū conamīa destruit et debellāt. Trullā z p̄pēdiculū z alias mēsuras oparioz instrumēta visi sūt h̄c. q̄z dñs p angeloz puidētā solet malos ad bonū puertere et v̄ spūssci fiāt habitatio p̄mouere. Calamos mēsuras z funiculos i manibz portāt. q̄z singloz merita z demerita discutiūt mēsurāt z pōderāt. Phialas cū aromantibz h̄c dicūt. q̄z p eoz misterii n̄ra vulnera ad sanitatē grāz pducūt. Succincti z q̄i pati ad eundū legūt. q̄z iusti ad patriā eoz patrocīnio q̄idie deducūt. Aramētaria z septozū instrumēta portare dicūt. q̄z p eoz misterii diuie volūtatis abdita sepissime describūtur Armis bellicis ornati dicūt. q̄z boni eoz adiutorio i bello spūali p̄tinue p̄tegūt. Cytharas resonare faciūt. q̄z illi q̄ merent eoz psolari patrocīnio desperatōis tristitiam non incurrūt. Tubas in manibz portāt. q̄a vt in bono pficiam⁹ nos incitant z inuitant Multa talia de habitu et gestu angelico in scriptura referunt. in q̄bo eoz opera mirifica designantur.

Qualit̄ angeli cōparāt rebo materialibz

Capitulum. V

Omparant etiā alijs rebo trāssumptis a naturalibz ad eoz expmendas mysticas opationes. sibi grā. ventis assimilant. q̄z ad oīa agenda subito trāsvolant z circūferunt. Rubes dicunt. q̄z p raptum p̄tēplatiōis suspensi in deū rapiuntur. Igne comparāt. q̄z diuini amoris incendio totalit̄ inflāmant. nam ad modū ignis cognitione lucent z dilectōe ardent. nūc aurūz nūc argentū. nūc electrū noīant. q̄z splēdorem habent purum z luciformi dei sapiētia illustrant. Carbūculis saphiris z alijs gemis solidis z trāslucidis assimilant. q̄z i dei grā stabiles effecti in glā p̄firmant. z eoz grata p̄ntia oīa q̄ in celo sūt et in terra mirabiliter decorant. Dicunt etiā leones q̄a demonibz z peccatoribz sunt terribiles. vel iō vt dicit cōmentator sup hierarchiā angeli-

cam. quia quādo ad p̄templandū deū aspi- rant. quod prius per cognitōem inhererat a memoria tergitur quando in concupiscētibz animis desiderata claritas est marcescēta. nam leo cum cauda delere p̄pria vestigia consuevit. Dicunt et boues. q̄a bos terram sulcans ipsam innouat et ad fructū eā aprat. Sic angeli mentes hominū disponunt ad recipiendū germina virtutum z donorum. Aquile vocant quia immediate inflexibiliter et recte deum qui est sol iusticie irreuerberatis oculis p̄templant. Dicuntur etiā equi. quia lege obedientie deo q̄eis p̄sident sunt subiecti. Et etiā q̄nqz albi p̄pter lucidam dei cognitōem. q̄nqz nigri p̄pter diuine maiestatis incōprehensionē. nā nigredo color est sed obscur⁹ et occult⁹. q̄nqz rubei q̄z indicant terrores iusticie z equitatis. q̄nqz varij p̄pter varium vsum suscepte potestatis. nam in vario extremi colores vniunt et per angeloz virtutem perfectiūam. p̄ma secundis z secunda p̄mis p̄uertibiliter p̄uertuntur. z in amorem mutuū p̄uertunt. Flumina ignea dicunt. q̄z effusiones diuie gratie suscipiūt. et copiosam ac indeficientē influentiā viuifica fecunditate ad alios transfundāt. et ideo flumio igneo assimilant. Dicuntur et currus in quo m̄ta copulata pariter deferunt. q̄z ipi grata societate z iocunda paritē sociati siue copulati cōmuni assensu in diuina extollūt. Dicunt etiā rote. quia sic rota in se voluit et reuoluit. et circa idem centrū semp mouet. sic angeli circa deū q̄si circa intelligibile centrū p̄templādo circūmouent. q̄z eoz desiderii est inextinguibile et q̄d desiderat est incomphensibile Iō etiā curribz z rotis igneis comparāt. q̄z ad subditos descendūt eos illuminādo. z iterū redeunt ipos per p̄templatiōem ad superiora reducendo. Sanctoz etiā ordēs z vota corā dño rep̄ntāt. z defunctor aīas ad patriā in sinum abrae deferūt et transportāt. Dicuntur etiā medici. q̄z aīas curant. Dicuntur et fabri. q̄z arma spūalia nob parant. Dicunt et vigiles et custodes. quia nullo ignorantie somno depressi imminencia pericula annūciant. dicuntur etiam messorēs. quia electorum populum in horreum regni celozū coaceruant. Dicunt et milites. quia pro nobis contra demones dimicant z cōcertāt Dicuntur duces. tum q̄z modūz pugnandi contra hostes spirituales nobis indicant. tum etiā

q̄r̄ia ad patriā maifestāt. Istis ⁊ mlt̄s alijs
figur̄s angelice st̄utes q̄ ad eor̄ subaz st̄ute
et op̄atōem nob̄ insinuant ⁊ dant̄ intelligi ī
sc̄pturis. Sed pauca q̄ exēplificauit sunt
h̄ dicta ad p̄ns nunc sufficiant.

De ordibz angeloz hierarchijs ⁊ eorum
officijs. Capitulū. VI

De terminat̄ ex pte p̄betantibz āgeloz
ī generali put̄ ad h̄ opusculū p̄tinet
ad singulos angeloz ordinū hierar
chias accedendū est. vt singuloz ordinum
officia conuenientias et d̄as per p̄ditiones p̄
prias cognoscām⁹.

De triplici hierarchia. Cap. VII

Triplex at̄ est hierarchia sic sc̄ssim⁹
tradit̄ Dionys. s. sup̄celestis q̄ p̄sistit ī
tribz p̄sonis. sc̄da celestis q̄ p̄plet ī s̄a
ctio angel. tertia subcelestis q̄ p̄ficiť in p̄lat̄.
Est at̄ hierarchia sic ibidē asserit̄ Dionys⁹
rerū sacraz ⁊ rōnaliū ordiata p̄as ī subdit̄
debitū retinēs p̄ncipatū. Hierarchia at̄ ce
lestis q̄ est triplex. s. superior q̄ grece d̄r epi
phania. ⁊ describit̄ sic a Dionys. Epiphania
est ī incalēscētis affectōis incēdio. altioris ī
tellect⁹ fastigio. iudiciū liba resolutio distri
buita. Nam h̄ hierarchia tres p̄tinet ordies
sc̄z seraphin q̄ amoris incēdio p̄ alijs feruēt
et cherubin q̄ cognitōis p̄uilegio gaudēt. et
thronos q̄ iusticie p̄p̄diculo alijs p̄eminēt.
De duabz alijs hierarchijs dicit̄ infra ī lo
cis suis. In oī aut̄ hierarchia exigit̄ neces
sario. ordo. sc̄ia. ⁊ actio. H̄at̄ idē dīc̄ Dion.
Hierarchia est ordo diuin⁹ sc̄ia ⁊ act⁹. dei
forme q̄tū possibile similās et adiudicās ei
diuinit̄ illuīatōes p̄portionalit̄ ī dei simili
tudine ascendens ⁊c. Ecce tria p̄t̄ ī hier
archie desc̄ptōe. s. ordinē sc̄iaz ⁊ actōem. q̄
si hoz triū aliq̄d d̄fuerit nō erit hierarchia.
ideo d̄r hierarchia ordo diuin⁹. i. p̄as ordi
nata ⁊ fm̄ deū disposita. vñ ī ordinē notat̄
officiū. ī sc̄ia discretio. ī actione mīsteriū.
sine ordine p̄sumptio est actio. ⁊ sine actōne
negligētia est ordo. sine sc̄ia at̄ ⁊ actio est re
p̄hensibilis et ordo īuulgis. Et iō tam ī or
dine q̄ ī sc̄ia et actione oīs hierarchia dei
p̄formitatē imitat̄. ⁊ fm̄ modū et mēsuraz
sue illuīatōis ī ordine suo p̄ficiť ⁊ recte dis
cernēdo et bñ operādo ad dei imitatōz q̄tū
possibile est ascendit. Talis est at̄ īnt̄ ange
los hierarchica ordinis dispositio. q̄d ange
li superior̄ ordinū copiosi⁹ diuinum lumen
hauriūt. ⁊ ad eos q̄ se ordine sunt inferiores

receptū cōmunicando post transfundunt.
nam h̄ lex ī angelico ordine custodit̄ vt ī
gr̄e et gl̄e participatōe alijs sunt p̄mi alijs sc̄cū
di et alijs vltimi. vt illi q̄ ordine et naturaliz
participatōe sunt impares. sint etiā ī gl̄e p
ceptōne īc̄q̄les. vñ dīc̄ Dionys. Oportet su
periores angelos sp̄ esse ductores et manu
ductores alioz inferior̄. vt eos adducāt ad
diuinā illuīatōem adductōem et cōicatōez
et inductionē per p̄uersionē ī illuminatōe
per cognitōem. ī cognitōe p̄ perceptōnem
H̄at̄ dīc̄ B̄re. i. moral. Alij deo assitūt per
p̄tēplatōz. alijs ad exteriora exēit. ⁊ tñ ab īntē
riori p̄tēplatōe nō recedūt. q̄ illū sp̄ īspiciūt
q̄ p̄ns est vbiq̄ p̄radūt. Excellētia at̄ ordi
nū assignat̄ fm̄ p̄minentiam bonoz. q̄ fm̄
differentē cēntie simplicitatē ⁊ natalis sapi
entie p̄spicacitatē et differentē arbitriū lib
tatē recipiūt ordis diuersitatē. q̄ ei nata ma
gis sunt subtiles et sapia magis p̄spicaces ī
amplioris gr̄e munere sūt ceteris digniores.
vñ singuli hierarchiaci ordies p̄pa h̄nt do
na fm̄ q̄ opant̄ et gradus p̄pos fm̄ q̄s suas
opatōes moderant̄. Nō ei fas est vt q̄s opa
ri p̄sumat. q̄d ad suū ordinē ⁊ officiū nō ex
pectat. In h̄ em̄ p̄sistit hierarchiaci ordinis
p̄fectio vt q̄ illuīnat̄ illuīnēt. ⁊ q̄ purgāt
purgēt. ⁊ q̄ p̄ficiūt p̄ficiāt Un̄ tal̄ est ordo
vt q̄ p̄mo purgant̄ postea illuīnēt ⁊ p̄fici
ant̄. Nam purgationē seq̄t̄ illuīnatio. et il
luminatōne p̄fectōis p̄sumatio. vñ supio
res ordines īmediate recipiūt a deo purga
tionē vt sint clari. ⁊ p̄fectōz vt sint p̄fecti. Et
itē ab illis fm̄ ordinē diuīe dispositōis īn
feriores purgant̄ illuīnant̄ ⁊ p̄ficiant̄. nec
intelligit̄ h̄ purgatio a corruptōe vicij. s̄ p̄
r̄ ab īmp̄fectōe boni. nam fm̄ Dionys. opoz
tet angelicos sp̄s ad illū silitudinē q̄ oī ca
ret p̄tagio ⁊ dissilitudine mūdōs ēē ab imū
dicia ⁊ cōfusione lucētes firmitate p̄fectos bo
nitate. In̄ istos itaqz sacratissimos ordies
q̄dā sūt p̄mi. q̄dā medij. q̄dā s̄o infimi. vñ p̄
mi illuīnat̄. vltimi illuīnant̄. medij vero
illuīnat̄ vltimos. ⁊ a p̄mis illuīnat̄.

De ordine seraphin. Cap. VIII

Primo ḡ ordine velut a digniori est
incipiendū. s. a seraphin. de quo dīc̄
Isid. li. viij. Seraphin est angelozū
multitudo q̄ ardentes vel incendētes inter
p̄tant̄. eo q̄ īnt̄ eos ⁊ deū nulli angeli sūt īn
ternūci. et ideo q̄nto ei vicini⁹ collocāt̄ r̄ato
magis caritate diuini lumis inflāmant̄. et iō

faciem dñi ⁊ pedes velare dicūt. qz ceteri angeli diuinā maiestātē nequāq̃ istī pfecti⁹ inueniūt. ⁊ iō tanto maiori claritate illustrātur q̃to ardētiori motu dilectōis intīme inflā. māf. vñ istoz angeloz officiū est ppiū et ar. dere in se ⁊ alios ad diuīe dilectōis incēdiū pmouere. Propterates āc h⁹ ordīs pncipales ⁊ speciales elicere possum⁹ ex verb⁹ Dioni. sic dicēs. Pulcre inq̃t pma celestīū hierarchia rū excellētissimis eēntijs sanctificat. ordinē habēs altiorē oībz circa deū immediate collocatū. Et ideo pme operatōes theophonie in ipm tanq̃ deo pmiū deferunt. et sequit. Est autē seraphin mobile sp circa diuinā ⁊ i. cessabile calidum. acutū. ⁊ supferuidū. intē. te et inflexibilis semp motionis. suppositorū reductiū. actiue exemplificatiū. recalifi. cans ea ⁊ resuscitans in similit̃ caliditatez et igneum celī⁹ ⁊ olocanustomatis purgatiū. circūuelatū inextinguibile. habens lucifor. mē ⁊ illuminatiuam. ppetatē. omnis tene. brose obscuratōis persecutricē et manifesta. tricem zc. Nec sba diuinissima sunt et oīm mortaliū sensum q̃ ad significatiōis mysteri. um excedentia. Prout tñ potero q̃uis bal. buciendo aliq̃ explanabo. Videt autē diffini. re Diony. q̃ cognōitio seraphin ppetatis ⁊ officiū discretōem ⁊ varie grē participatōz in angelis manifestat seraphin nūcupatis. Nam appellatio seraphin docet mobile. hoc forsan dicit propter naturam ignei amoris. q̃ angelic⁹ affectus in deū rapit et mouetur. h̃ pmo mot⁹ est q̃etis causati⁹ augmentati⁹ ⁊ completi⁹. Docet etiam incessabile qz ta. lis amor nūq̃ excidit. nūq̃ ab appetitu ama. ti requiescit. Docet ⁊ calidū. qz ad modū ca. loris accensum animū excitat vis amoris. et iō subdit acutū. qz vis amoris penetrat ad intima cōditoris. vñ acutū dic̃ q̃ndā violen. tiam amantis q̃ intrat ⁊ penetrat ad rē ama. tam. Dē etiā supferuidū. qz q̃uis ad interio. ra diuinitatē amor se extēdat affectu. tñ cir. cuire nō cessat vt qd intellectu nō capit pte. platōis tñ gustu aliq̃lit̃ pphēdat. sic illd qd ebullit calorīs vehemētia vñdīq̃ se iactitat ⁊ diffundit. sic affect⁹ angelic⁹ nihil inconside. ratū relinq̃t. imo q̃to pl⁹ cognoscit tāto am. plius scire cupit. Addit etiam inflexibil mo. tionis. qz amor angelic⁹ q̃uis in deum mo. ueat. inflexibilis tñ ē ne amatū aliq̃lit̃ amitt. rat. vñdī simul mobilis est ⁊ incessabilis. ⁊ p. intente ⁊ intīme. qz ad dei interiora tendit.

vñ mobilis est sp et nūq̃ in se sistit ⁊ inten. tus vt in deū tendat. sed intīm⁹ vt ad exterio. ra non effluat. omīno aut inflexibilis vt ad aliud pter ipm ⁊ extra ipm nō diuertat. Dē etiā suppositorū reductiū. qz amor angelic⁹ sp ad supiora se extendit ⁊ tñ ab amore infe. rior nō excedit. imo ad diuīne illuīatiōis p. ticipatōem reuocat inferiores ordines et re. ducit. Dē etiā docere actiū ⁊ exemplifica. tiū. qz nō solū incendit inferiores ad amā. dum. vñ etiā formā ⁊ exemplū pbet inferio. ribz q̃lit̃ summū bonū sit sup oīa diligēdū ⁊ q̃lit̃ sit p amorē redeundū in deū. ⁊ fm ipsi⁹ bñplacitū incedendū. Ideo etiā dē q̃ amor. cor sit calificās ⁊ resuscitans in silez calidi. tatē. qz ad h̃ laborat vt inferiores ⁊ si nō eq̃. līter tñ different ardeant ⁊ seruescant. Nec h̃ dicit q̃ inferiores angeli fuerūt frigidivel mortui. sed h̃ dē qz subiecti ordines p ipsoz ad ampliorē amoris affectum p̃tinue exci. tant. Propter qd sequit. Ignēū celī⁹ ⁊ olo. caustomatis purgatiū. qz ignis diuin⁹ pri. mos angelos accendit vt alios incendat. illuminat vt illuminent. purgat vt purgent. Ignis ei diuin⁹ suauiter ardet. nec combu. rit vel cōsumit ad lesionē sed poti⁹ ad purga. tiōnē. ⁊ ideo dē olocasti purgatiū. qz sicut ex toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab infectione aliq̃ vicij. s̃ ab impfectione boni. qz illa est purgatio pfecta vbi oīs correctio abest. ⁊ oīs pfectio adest. Dē etiā ptus sera. phin multimoda ⁊ multifida. multimoda i. q̃tū multiformit̃ mouet appetēdo ⁊ opādo. multifida inq̃tū beatificat possidēdo. mlti. moda inquantum pergit scrutando. multi. fida in eo qd inuenit penetrādo. Per mul. tas ei vias ⁊ affectiōes varias pgit ⁊ puenit ad vnū bonū ⁊ vna vita sil̃ cūcta apprehēdit. Docet etiā noiatio seraphin incircūuelatū. qz sine oī velamie figure vel create interposi. to diligit videre deū ⁊ a pleitudie fontē lucē etne sine medio aliq̃ illuīat vt illuminet. accē. dit vt accēdat. Uñ in h̃ sūt angeli illi⁹ ordīs alijs digniores. qz sue pfectōis influentiam imēdiatē sine it̃positiōe a deo recipiūt sine diminiutōe eandē alijs p̃cipiādo tribuunt. illā possidēt ⁊ custodiūt sine amissiōe. Nun. q̃ tepelescunt a dilectōe. nec flectunt ab icon. uertibili ad deū intentione. nec labore nec tedio desistunt ab inferiorz ad deū gratuita reductione. Nec de ppetatibz seraphin di. cta sufficiant.

De ordine cherubin. Ca. IX

Ecundus ordo est cherubin. quod inter
præf. scilicet plenitudo. Sunt enim secundum
Iherosolymis. li. vii. sublimiora agmina ange-
lorum præter seraphim. eo quod vicinior diuine sapie
suppositi. ampliori scilicet diuine dono sunt reple-
ti. et ideo merito ordo cherubin post seraphim
ordinatur. quia per donum caritatis a quo denotatur sera-
phim excellentissimum est donum sapientie et cogniti-
onis diuine voluntatis vel veritatis a quo cherubin
denotatur. Nam angelus huius ordinis principiter flucet
radii diuini luminis quantum ad participandum percellen-
tem diuine cognitionis. unde præterit et effectus
angelorum istius ordinis innuit beatus Dionysius. c. vii.
ubi dicit quod cognoscitio cherubin docet eorum
cognoscibile et est sensus perborum quod angeli
istius ordinis dicuntur cognoscere. quia in dono diui-
ne sapientie sunt ceteri magis excellentes. Deistidi
etiam ab ipso nuncupantur. in quo dei visio quod in eis vi-
get intelligitur. quod dei maiestatem ceteri magis com-
templantur. Dicuntur etiam altissime datis lumi-
num accepti in quo innuit quod cherubin ordo
diuine illuminationis excellentia præ ceteris adimplet
Sunt etiam illi angeli diuine pulcritudinis in pri-
ma operatrice virtute præplatiui. quia per lumen di-
uine sapientie diuinam pulcritudinem contemplantur.
Per hoc etiam innuit quod in eis et per eos prima opera-
trix. scilicet dei clarissime intuetur. Dicuntur etiam
sapientifici traditio repleti. quia per sapientificam
creatoris traditorem alius per alius minimum donum
sapientie diuine impatiuntur. Dicuntur etiam concitatiui
quia lumen sapientie quod in eis copiose diffunditur. per
ipsum ad ordines illuminandos copiose deri-
uat. nam plenitudinem lucis quam suscipiunt alijs
communicat et transfundit. Dicuntur etiam præpla-
tius pure et simpliciter ac immediati fulgoris su-
sceptiui. Fulgoris vocat illuminationem per quam per-
uenit ad meram et puram præplationem. ubi virtus di-
uina non in imagine vel figura vel aliquo medi-
ante creatura. sed per semetipsum et in semetipso præ-
plat. Dicuntur etiam diuino alimentum domestica
atque viuifica unitate diuine refectionis repleti
quia in hoc replentur lumine cognitionis reficiuntur
dulcedie dilectionis. Non enim multum potest illu-
minare per cognitionem nisi per comitaretur alimen-
tum spiritus sancti. scilicet refectionis per dilectionem. Ista autem refe-
ctio est domestica viuifica et vna Domestica
quia amicis et domesticis solummodo preparatur.
Viuifica quia viuum efficit quolibet qui ex tali ci-
bo satiatur. Unica est et singularis. quia delectatione
cum extranea. scilicet cum carnali dulcedie non gustatur.
Quamvis autem vnicum sit refectionis. multiplex tamen sa-

tietas inuenitur in hoc vnicum alimentum. unde cum hoc so-
lum precipit plena et perfecta satietas inuenitur.

De ordine thronorum. Caplm. X

Tertius ordo est thronorum. et est hoc or-
do a thronis dicitur a dono iudicii. eo
quod deus in eis sedeat et iudicia sua dis-
cernat. et tunc subiecta per illos disponat. ut
dicit Iherosolymis. unde per diuine equitatis throno igneo
in Danieli. præf. scilicet propter specularem cogniti-
onem. quia deus singula iudicium per ipsos vniuersa
prudenter discuit. et propter imperuositatem cui
nihil obuiat vel resistit. Illi autem angeli in quibus
singulariter relucet rectitudo diuini iudicii
throni nuncupantur. Iherosolymis. Et ideo a beato Dionysio.
sedes altissime dicuntur. quia alte propter diuinam au-
toritatem quasi ad iudicandum ordinantur. altiores
quia diuine iusticie reglam in iudicio imitantur.
scilicet altissime quia immediati altissimo deo
dispositione hierarchica collocantur. Sedes
compacte quia apte et convenienter iuncte quod ad iun-
cturam et convenientiam diuinorum iudiciorum. conue-
nienter enim est et aptum ut ex culpa penam et ex ius-
ticia gloriam ex qualitate operis qualitate retributio-
nis quilibet sortiatur. unde convenienter et apte co-
heret pena culpe et gloria iusticie. quia si culpa et
gloria. pena et iusticia non conuenirent. coaptatam
sedem inuicem non haberet. compactio itaque se-
dium equitas est iudiciorum. sedes ab omni ignomi-
niosa subiectione libere. quia quanto sibi prestanti
deo sunt subiecti. tanto per ipsum et in ipso me-
rentur amplius sublimari. Sedes deifere. quia
deus sibi prestantem ferunt. et deificam præter per di-
uina iudicia in subiectis creaturis indicat et
ostendunt. Sedes diuini supraducentur suscep-
tue immaterialiter et supermundane. quia noticiam
diuinitatis sine studio et fatigatione percipiunt
et impassibiliter et sine diminutione ad inferiora
transfundunt in quo nos spiritualiter instruunt ut ab re-
materiali et terrena nos euacuant. nos ad
eternorum susceptorem coaptant. Sedes etiam ab
omni extremitate sunt remote. quia ei qui sine extre-
mis est. in principio et fine immediatissime sunt
coniuncti. Nam in deo cui inheret non est inue-
nire principium vel extremum. Throni itaque di-
uinam virtutem assumunt et candem ad inferiora de-
rivant et transfundunt. Obediunt sedes deo subiacent
et nec ex aliquo necessitate sed mera liberalitate in
agendis omnibus subiacent se ostendunt.

De media hierarchia. Caplm. XI

Media hierarchia secundum Iherosolymis. tres præter
ordines. scilicet principum præter et dominorum.
Hec autem hierarchia a deo. vocatur epo-

pbonomia. i. diuina illustratio sui p̄ncipes int̄
scalarm reuerētia insigniēs. vsū dñandi edo-
cēs arcēsq̄ p̄riū. P̄ria dñā dñ: p̄p̄ p̄ncipat⁹ q̄
p̄ ceteris possidet donū reuerētie. q̄z officiū ē
docere z exercere z exhibere reuerētia reuerē-
dis fm̄ diuerfos ḡd⁹ p̄latōis. iuxta illd̄ Qui
honorē. honoretz. Ro. xij. Ususq̄ dñandi
spectat ad dñatōes. q̄ docēt subditis dñari.
nō fm̄ libidinosaz p̄ssendi cupiditatez. s̄ fm̄
deivolūtate. Hāc de⁹ vult hoies p̄ssē hoib⁹.
vt p̄ficiāt nō vt supbiāt. vt eos ī fide z mori-
bus īstruāt. nō vt de libitatē dominio īsole-
scāt. Artatioq̄ p̄tās f̄fert ad ordinē p̄tātūz
q̄ potestatiue a nob̄ coercēt dei: dōes ne nob̄
tantū noceāt q̄tū desiderāt vt affectant. Et
talit̄ p̄tās dispositio medie hierarchie q̄uis
alio mō videat⁹ ordiari fm̄ J̄sid. z Bre. s̄ de
B̄ad p̄ns opusculū n̄bil spectat.

De ordine dominationū. Cap. XII

Quart⁹ ordo ē dñationū q̄ fm̄ J̄sid.
p̄tātib⁹ z p̄tutib⁹ p̄sūt z p̄eminēt. q̄ p̄
eo q̄ ceteris angeloz agminib⁹ p̄sunt
sue dñant dñatōes nūcupāt. H⁹ ordis ē of-
ficiū fm̄ Bre. in bello sp̄iali nos īstruere.
q̄lit̄ oporteat hoies p̄latōis officiū exercere
Docēt etiā p̄latos q̄lit̄ sine tyrānide z subdi-
toz opp̄ressiōe ī regimie debeāt se h̄re. Hoz
angeloz mīsteriū est fm̄ Diony. seruilī timo-
re deposito in deū moueri z absq̄ reflectiōe
ad cōmodū tp̄ale ei incessant famulari. que
singlari excellētia īuisibilē annūciatōz ī sub-
iectis ordib⁹ solo impio formāt. Sūt angeli
ist⁹ ordis ab oī opp̄ressiōe liberi vt libe ad sū-
mū eleuēt. z nulli īfra sūmū subijciāt. vñ ita
deo subsūt q̄ nulli inferiori subijciunt. Per
vlez excellētiā sup̄ oēs subiectōz eleuāt. ita
tñ q̄ p̄ nullā violentiā aut tyrannidē ad op-
p̄ssionē īferioz īclināt. vñ dicit Diony. q̄ fm̄
dissimilitudinē tyrānidis dominiū exercēt.
seueritatē h̄nt ī p̄tate z cū seueritate libalita-
tē in benignitate. z dū a dñationib⁹ p̄tās ex-
erceat libalitas circa īferiores nō tollit. Per
istā tñ libalitatē eoz p̄tās nll⁹ mō minorat.
īmo deo se p̄formātes regulā z legē sue p̄si-
dētie q̄tū possibile est imitāt. Hūc ad aliq̄
vana se p̄uertūt. s̄ p̄tinue ad bonū summū.
q̄d̄ Diony. oñdit z vniuersale vocat. oculos
dirigūt. z ab illo q̄ oib⁹ dñat mēt̄ aciem nō
auertūt. vñ deiformitatē z diuine silitudinē p̄-
ut possunt sunt participes fm̄ Diony. Ita
q̄ dominationes p̄ime sunt in secunda hie-
rarchia

De ordine p̄ncipatū. Cap. XIII.

Quintus ordo dñ p̄ncipat⁹. z h⁹ ordo
fm̄ sc̄tōs docet hoies inferioris ḡd⁹
exhibere reuerētiā maiorib⁹ existē-
tib⁹ ī statu altioris dignitatis. vt puta regib⁹
p̄ncipib⁹ z p̄latz. De angel̄ ist⁹ ordinis dicit
Diony. ad p̄ncipat⁹ p̄ncipū vniuersalē ducat⁹
z regimen ductiū ad dei silitudinē. q̄z isti
angeli h̄nt ex officio vt alios inferiores ordi-
nalit̄ reducāt ad deū z doceant ip̄m reuere-
ri in seip̄o z in p̄rio. sp̄ealiter in p̄lato. q̄ fm̄
Diony. dō dicit⁹ p̄ncipat⁹. q̄z h̄nt alios re-
ducere vel cōuertere ad p̄mū z p̄ncipale p̄nci-
piū sc̄z deū. quem ip̄i put̄ possibile ē imi-
tantur. et quantū phas est in p̄sidendi offi-
cio p̄ncipiū assimilant. Dicit em̄ J̄sid. li. vij.
P̄ncipatus sunt q̄ angeloz agminib⁹ p̄e-
sunt. q̄ p̄ eo q̄ subditos angelos ad exp̄ledū
diuinū ministeriū ordināt z disponunt. p̄n-
cipatus vocabulū acceperūt. Nam alij sūt
q̄ administrāt. alij q̄ assistūt. milia enim mi-
liū mīstrabant ei. z decies centena milia as-
sistunt ei. Dan. vij.

De ordine potestātū. Cap. XIII.

Sextus ordo est potestātū. Et dicit⁹
p̄tates fm̄ J̄sid. q̄z eis p̄tutes aduer-
se sūt subiecte. z ī dō potestātū nomi-
ne nūcupant. q̄z maligni sp̄s eoz p̄tate co-
ercēt ne tantū noceāt q̄tū cupiūt z affectāt.
Hoz angeloz officiū est fm̄ Bre. illos q̄ in
bello sp̄iali desudāt p̄fortare z ne ab aduer-
sariis violentē superent defendere. z vt boni
victoriā obtineant virilit̄ adiuuare. huic cō-
cordat Diony. dicens. Potestātū ministeriū
esse cauere ne aliq̄d aduersum possit bonis
obstiterē vel nocere. dicit etiam Bre. Pote-
states in suo ordine p̄ceperūt potenti⁹ vt eo-
rum dispositioni aduerse potestates subijci-
antur. q̄ ne tantum hominib⁹ noceant q̄tū
desiderant potestātū ministerio refrenant.
De his potestatib⁹ dicit Diony. Ip̄se sancte
potestates habēt equipotentem. id est. equa-
lem cum dominationib⁹ potestatem q̄ eadē
diuina munera in suo ordine z gradu humi-
liter suscipiūt z custodiunt sine confusione.
Nihil em̄ tyrannice p̄cipitāt ī inferiores. nī-
hil violentia z fortitudine attēptant. sed po-
tius deiformiter. i. ad diuinā silitudinē āge-
los inferiores ordinate reuocant. z ad potē-
tificam z causālē potentiam. i. ad deū q̄ om-
nia potest z oīm est causa supermūdane z in-
tellectualiter reducere non cessant. vt per

bas deiformes proprietates medie celestium animarum dispositiones illuminant purgant et perficiunt. Sic enim ipse praeter mediantibus superioribus ad dei similitudinem perueniunt. ita mediantibus ipsis praeteritis quod inferiores sunt ad deiformitatem reduciunt. ut sic omnes superiores medij et inferiores ordines mysticarum purificationum illuminationis et perfectionis principes efficiantur.

De tertia hierarchia. Capitulum. XV.

Tertia hierarchia quod dicitur ephionia tres continet ordines inferiores. scilicet virtutes. archangelos. angelos. Et secundum hanc inferior hierarchia sic describitur. Inferior hierarchia est diuinum principium naturae legibus occurrentes. secreta reuelans per capacitatem discretam naturae legibus occurrentes. Hoc pertinet ad virtutes quod praeteritis habent faciendi miracula et curandi morbos et languores. Secreta reuelans. hoc pertinet ad archangelos et angelos. Pro capacitatem discretam. hoc refert ad archangelorum differentiam et angelorum. quod maiores ut archangeli maiora. minores ut angeli minora reuelant. Per archangelos enim reuelabatur prophetis maiora secreta ut illis. Ecce ego vici. etc. Per angelos autem minora. ut illud David. Episcopus tuus accipiet alter etc. Et dicitur ephionia. ab ephi quod est sub. et phanos quod est apparitio. quia inferiori modo quod in alijs resultat dei similitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine virtutum. Cap. XVI

Primus ordo est virtutum. Virtutes enim sunt angelorum agmina. misteria habentes ad virtutes et miracula facienda. in quibus potissime relucet spiritus diuina. propter quod et virtutes nominantur ut dicit Iheronimus. Isti ordinis angeli ab ordinibus medie hierarchie recipiunt illuminationes. purificationem. et perfectiones. Unde secundum Dionysium. virtutes habent virilitatem ad operationes fortiter incommutabilem. secundum dei formam eis indicatam. In hoc enim deo sunt similes si per formam. quod ad omnia agenda incommutabilem virtutis vigorem acciperunt. et ideo istorum spirituum operatiua virtute perstringit Dionysius. sic dicens. Ipsa scripturarum virtutum cognominatio fortiter quendam et incommutabilem docet vigorem secundum inditum eis deiformitatem ad nullam susceptionem diuinarum illuminationum imbecilliter infirmam etc. quasi diceret. et hoc quod isti angeli virtutes sunt vocati deiformes et similes deo dinoscuntur. nam diuina virtutis fortis est ad agendum. ut non frangat alicuius operis difficultate. et incommutabilis est ad perseuerandum ut non languat seu infirmet alicuius operis tepis diu-

turnitate. Sic angeli isti similes sunt. quia ad omnia agenda robusti et incommutabiles inueniuntur. unde prouisi sunt non solum operando verum etiam in illuminationes suscipiendo. Nam horum angelorum et si infirma videatur diuinitati comparata. non tamen infirma est ad eandem per gratiam confirmata. Infirma est naturae conditione. sed non infirma est aliqui corruptione quoniam participat totum quicquid creature est debitum. fortitudinem scilicet sufficientem et suae naturae congruentem. Et ideo dicit Dionysius. quod habent deiformem motum firmiter seferentem. Insuper essentialiter et potentificam dei virtutem. quod propria virtute in deum mouent. et unde corporum virtuositas in superessentialem virtutem creatoris sustollit inde deiformis ymaginis similitudo in eis reperitur. deiformitatem autem quam recipiunt ad inferiores angelos transfundunt. accipiunt quidem per donum. sed alijs retribuunt per exemplum. Horum angelorum est officium secundum Dionysium. docere platos. platonis officium ex quo feliciter et potenter. et ut ipsi onus sustineant patienter. secundum Beatus Hieronymus. hoc est. i. iij. moralium. Istorum officium in his quod virtutem habent est docere qualiter ymaginez dei inseraperent et refozment ac reformatam viriliter custodiant ac perseruent. unde per istorum angelorum ministerium prout miracula faciendi perfecti procedit ut reducti ad primum statum in quo deus fecit homines ad suam ymaginem per hominum miracula ostendantur Angeli isti ordinis diuini nam virtutem prout aspiciunt. et in ipsa preceptatione extremisunt. sed iste timor penalis non est cum potius sit admirationis quam horrois. pro ut Beatus Hieronymus. dicit in moralium. li. iij.

De ordine archangelorum. Cap. XVII.

Secundus ordo est archangelorum qui secundum Iheronimum summi nuncij vel nuncios principes interpretantur. Nam primatum tenent inter angelos. sunt enim duces et principes sub quorum ordine unicuique angelorum officia deputata sunt. Nam archangelis angeli praesunt. ut patet in Zacharia ubi angelus maior dixit minori. vade et doce peruerum istum etc. si enim in ipsis angelorum officiis superiores inferiores non disponeretur. nillo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. hi archangeli sepe propriis nominibus denotantur. ut per ipsorum vocabula ipsorum additiones et opera ostendantur. Nam gabriel regiini mittitur ut illum denunciarer venturum quod aereas praeteritas obtinere debuit victoriam et triumphum. Gabriel ei dei fortitudo

iterpraf. sic ⁊ raphael q̄ iterpraf. medicina dei
ad thobiā missus fuit q̄ ei⁹ oculis curatiōem
adhibuit ⁊ cecitatē abstulit ⁊ deterfit. ⁊ sic o
alijs Ducusq; Iſid. li. vii. c. v. Nox āgelozū
officiū ē fm Bre. de his q̄ ad p̄motōz fidei p
tinēt vt de aduētū filiū dei de ei⁹ gēſ ⁊ dictis
fideles pmouere. Archangeloz etia; est fm
Dion. pphetias pphet; reuelare. demōes hoī
bus dominātes arcere ne vltēri⁹ pl⁹ ledāt. sic
potestatū est eisdē cohercere ne dñum sibi
vsurpēt aut accipiāt. Archāgeli etia; angelis
suppositis eis sūt digniores ⁊ annūciatiōe po
res. ceterisq; sūt pfectiores. Hā fm Dion. in
feriores p̄uertūt ad p̄ncipale p̄ncipiū suū et
q̄tū eis possibile ē angeli inferiores ipsis me
diātib; ad ipm informāt. Insup viuificāt. i.
āgelos ad vnitatē illi⁹ p̄ncipiū colligāt ⁊ adu
nāt. docēdo āgelos sibi subditos fm ducat⁹
inuifibiles ⁊ ordiarios q̄b; hñt ducere ⁊ doce
re seq̄ntes alios ⁊ subiectos Isti etia; archā
geli inf̄ ordies inferioris hierarchie sūt iter
medij. ⁊ iō a supiorib; illuatiōes p̄cipant ⁊
eisdē angel⁹ inferiorib; p̄cipatas cōicant et
annūciāt. in q̄b; angel⁹ oīm angeloz disposi
tio hierarchica ex triplici ternario celestium
ordinū p̄fectissime est completa.

De ordine angeloz. Cap. XVIII

Dñ⁹ ordo ⁊ vltim⁹ ē āgeloz. Angel⁹
āt grece malach hebraice dī. latie ho
nūc⁹ int̄praf. eo q̄ volūtātē dñi pplis
annūciare p̄sueuerit. angeli āt vocabulū no
mē est officiū nō nāfe. Hā angel⁹ ē sp̄ spūs. sed
qñ mittit tūc p̄mo angel⁹ nūcupaf. Angelis
ho pictoz licētia pēnas fingit vt eoz discurs
sum celerē significēt sic ⁊ iurta poera; fabu
las v̄tī pēnas h̄zē dicūt. sic dī. Qui ābulat
sup pēnas v̄tēoz. Ducusq; Iſid. li. vii. ca. v.
Scdm dionys. āt angeli inferioris ordinis
nō p̄cipāt ordinē supioroz illuatiōe u; nō
em p̄cipāt cū ipsis s; ex ipsis. nam angeli su
periores p̄mo loca diuinas illuatiōes susci
piūt. ⁊ illas postmodū ad alioz noticiāz co
gnitōez deferūt. q̄ ⁊ p̄mi nūcij dicūt. Alij autē
posteriores sūt ⁊ vltimi Angeli etia; fm eun
dē dionys. hoīes ad diuinā cognitiōem addu
cūt ⁊ subleuāt. ⁊ vt iuste viuāt instruūt et in
formāt. Un̄ q̄uis angeli ⁊ si nō hñt angelos
alios sub se inferiores q̄b; p̄sūt. hñt tñ sub se
inferiores hoīm ordies q̄b; p̄sūt q̄s ordināt
⁊ disponūt. Sursū erēdūt p̄ dilectōez dei. i
semetipsis formāt p̄ custodiā suā. sub se. p̄gre
diūt p̄ eoz tutelā. q̄z misterio deputāt. Isto

rsi itaq; angeloz mltiplex ē effect⁹. Hā āgel⁹
n̄e custodie singlariter deputat⁹ nos stimu
lat ad bonū ⁊ excitat ne i vicijs dormiamus
Act. xij. Itē spūalr nos reficit ne sub onere
vie i patriā succūbam⁹. iij. Re. xix. Itē arcet
demōes ne ab ipsis ledamur Thob. viij. Itē
instruit i ambiguis vt certificemur Dan. ix.
et. x. Itē pducit ne i vñs deniem⁹ Thob. v. ⁊
Exod. xxiij. Itē nob in tristitia positis affistit
vt cōsolemur Luc. xxiij. ⁊ Ben. xvi. xbi dī de
angelo q̄ pfortauit flentes Agar. Item nob
peccātib; p̄patiūt ne despem⁹ Iſaie. xxiij. et
Jud. ij. Itē velociter nob affistit ne cadam⁹
Iſa. xxiij. Itē angeli. Item adunant q̄ ho
stes ne vincamur Ben. xxxij. et. ij. Nachab.
penul. Item vulnera n̄ra sanant ne moria
mur Thob. xj. Item peccata n̄ra ad memo
riā reducūt vt erubescam⁹ Iosue. ij. Itē vo
luntatem dñi annunciant vt ei acq̄escamus
Luc. ij. Item impedimēta auferunt vt diui
vis liberius seruiamus. Ero. xxiij. precedet
q̄ te zē. Item frequentes nos visitant et no
bis p̄cauent ne offendam⁹. Iſa. lx. fm penas
zē. Item deo semp affistunt vt p̄templētur.
Luc. j. et Daniel. viij. Decies centena milia.
zē. Item orando nobis merent. Job. xxiij.
si fuerit. Item a diuina laude nō retardant.
Iſa. vi. et Apoca. v. non habebāt requiez zē.
Item deū sine velamine facie ad faciē p̄tem
plant. Nath. xviij. Angeli eoz zē. Itē nul
lius corpulente mole in sua substantia vt vir
tute aggrauant. Luc. vltimo. Spūs carnes
et ossa zē. Item supra temp⁹ existit i tpe opa
tur. angelic⁹ em̄ intellect⁹ cū sit deiformis. vt
dicit Dionys. est instātane⁹. ⁊ iō sine collectōe
vni⁹ ad aliud subito itelligit. et in p̄tualitate
sue substantie in instanti omnia agēda agit.
Un̄ de angelo q̄ vocat⁹ a philosopho intelli
gentia dī q̄ sic creatus in orizonte t̄pis ⁊ eter
nitatis. vt p̄z in p̄mo libro de causis. Itē ho
mines ex subita angeli p̄sentia territos bon⁹
angel⁹ blandiēdo aspectu suo p̄solat. vt dicit
Ambro. Luce. j. ibi. Ne timeas Zacharia zē
Sed demon econuerso q̄s sua p̄sentia terri
tos facit. ampliori horrore concutit vt dicit
idem. Item angelus qñ vult apparet ⁊ quā
do vult ab hñanis aspectib; occultat. vt di
cit idem ibidem. Item corp⁹ p̄ suo bñplaci
to operatōi sue p̄gruum vt appareat assumit
et peracto suo officio idem corp⁹ assumptus
deponit. Jud. xiiij. Euanuit zē. Itē assūpto
corpore p̄ aliqua necessitate nō vegetat illud

corpus nec viuificat sed tñ mouet. vñ qñq̃
videt comedere z bibere vt hō. z tñ nō come
dit nec bibit. sed prāte sua cibum adnihilat z
psumit. vt patz Thob. xij. vbi dicit angelus
Videbar quidē zc. Angel⁹ em̃ non comedit
aliq̃ necessitate sed solū prāte. qz vt dīc aug⁹.
sup Luc. vltimo. q radi⁹ psumit aquā prāte.
sz terra absorbet necessitate. vñ fuit ibi come
stio potestatiua. q̃ ad masticatōez z cibi con
sumptōem nō tñ necessaria q̃ ad icorpatōez.
Decirāq̃ leuia z plana de proprietatib⁹ bo
noz angeloz ad vilitatē paruuloz dicta ad
presens sufficiant

De malis angelis Capitulū. XIX

Sicut bonus angel⁹ hoib⁹ dat ad sub
sidiū z pservatōez. sic mal⁹ angel⁹ da
tus est vnicuiq̃ ad exercitiū z pbatō
nē. vñ hoz malignoz spiritū caput z dux ē
lucifer. q̃ fm̃ Bre. sic ē dicit⁹ p eo q̃ alijs ange
lis clarior est creat⁹. vñ Bre. Prim⁹ angelus
ideo om̃i lapide p̃cioso ornat⁹ extitit. qz cum
cūctis angeloz agminib⁹ p̃fuit ex eoz cōpa
ratōe clarior fuit sed p̃ditorē suū supbiens
lucē z claritatē pdidit. z formā deformem et
obscurā apostasie sue merito acq̃siuit. De h̃
dicit Damas. li. j. ca. xviij. Ex his angelic⁹ p̃
turib⁹ q̃ alijs p̃erat z cui terre custodia com
missa est. nō nata mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs
nequaq̃ ab ipso p̃ditorē malicie semitaz in se
habēs. nō ferēs illuminationē z bonorē quē
ipse p̃ditor largit⁹ fuerat. electōe liberi arbi
trij sui p̃sus est ex eo qd̃ est fm̃ naturā i id qd̃
est p̃ter naturā. vñ deo rebellare volēs z a p̃
mo bono deficientēs i malū venit. Et infra. Lu
men igit⁹ creat⁹ a p̃ditorē. p̃pa volūtate tene
bra fact⁹ est. Simul autē cū eo euulsa est z cō
secuta angeloz q̃ sub ipso ordinari erāt infi
nita multitudo z volūtariē facti sunt mali d̃
bono ad maluz declinātes. Itē d̃z ibi q̃ non
habēt prātem neq̃ p̃tutē p̃aliquez nisi a deo
p̃missiue et dispositiue p̃cedat. sed diuina p̃
missiōe trāfigurat in quācūq̃ voluerit yma
ginē seu figurā. Om̃is igit⁹ malicia z immū
de passiones ex ipsis cogitate sunt quas qd̃
immittere. i. suggerere p̃nt sed violentiā i fer
re nō p̃valent. Itē qd̃ hoib⁹ est mors angelis
est lapsus. Post casum em̃ nō ē eis p̃nia quē
admodū post mortē hoib⁹ nō ē eis vita. Duc
usq̃ Damas. Item dicit Greg. a g̃ra deserit⁹
obstinat⁹ in malicia p̃mansit. ita q̃ nihil bōa
volūtate velit. libez siquidē bz arbitrium sz
depressum z ad malū incessanter inclinatur.

ita q̃ semp bonū refugit. malū p̃o eligere nō
desistēs. Et ideo accidit ṽdicit Cassiodor⁹
volebat z cupiebat rapere diuinitatē et amī
sit felicitatē. Item qz altitudine sibi incōue
nientē indebite appetijt ideo iusto ordine ad
ima ruit. vt q̃ se iuste nō tenuit in summo fm̃
iusticie ordinē se teneat nūc in imo. p̃pter qd̃
dyabol⁹ id est deorsum fluēs a sc̃tis est dicit⁹
Bult⁹ alijs noib⁹ nūcupat q̃b⁹ sua malicia
p̃ noīm similitudinē intimat. Dicit em̃ demon
imo fm̃ Plato. in thymeo cacodemon. i. ma
la sciens. demon em̃ sciens interpretat. Sic
autē d̃z p̃pter scientiā q̃ viger naturaliter p̃spi
cacitatē. viger ei sensu natur. experientia rē
poris. viger intelligētia sc̃pturę sicut dīc Be
da et etia⁹ Damas. c. xviij. De h̃ dicit Isid. li.
viij. ca. vlt. Demones vocant greci peritos. i.
scientes. p̃sciūt em̃ multa futura. vñ solēt da
re responsa aliq̃. In illis em̃ est cognitio rez
plurē i hoib⁹ partim subtilioris sensus acu
mine. existentia lōgissime vite. partim per dī
iussu angelica reuelatōe. Hi cū p̃pore aere
orum natura viger ante transgressionē ce
lestia corpa gerebant lapsi p̃o in aereaz qua
litate conuersi sunt. z ista aeris caliginosi
spacia tenere p̃missi sunt. q̃ eis carcer est vsq̃
ad iudiciū. Hi sunt p̃uaricatores angeli q̃z
dyabol⁹ p̃nceps est. Itē d̃z satban. i. aduer⁹ a
r⁹. qz ex corruptela malicie deo q̃ sūme bon⁹
est p̃tinue aduersat. vt dicit Hieronim⁹. Pre
cipitata audacia magis psumit q̃ possit. vt
dicit glo. Isa. xvi. Maior est arrogātia e⁹ zc.
Sic em̃ dicit idem. potius vult esse q̃ nō eē
vt pugnet p̃ deum. q̃uis suū ex h̃ sciat cresce
re nocuentiū. Itē vocat beemoth Job. xl.
Ecce beemoth. Beemoth bos vel aial inter
p̃ratur. demon sicut bos comedere fenū ap
petit. qz suggestiōis sue dente p̃terere sp̃ia
liū viroz vitā mundā querit. Carnalia ei
desideria amat demon. Itē d̃z leuiathan. i.
additamentū. Job. xl. quia vt dicit Bre. ma
lum malo addit z penam pene addere nō de
sistit. Sic em̃ sua z suozū crescit culpa. sic et
pena. Item d̃z appollion grece. i. exterminator
latine. vt patet Apo. xv. qz bona p̃tutū q̃ de
in eccl̃ia siue aia plantat malicia ipm̃ stimu
lante exterminare desiderat sic d̃z in ps. Ex
terminauit eam aper de silua zc. Item dicit
cōmuniter dyabol⁹ q̃ hebraice d̃z deorsū flu
ens. qz quic⁹ in celi culmine stare p̃emptit.
supbie sue pondere deorsum cadere meruit.
grece p̃o d̃z criminatoz. eo q̃ velad crimina

allieit et inflamat. vel qz electoz innocentia
falsis criminibz inficit et accusat. vt dz Apoꝫ.
xij. Proiecit et accusator zc. Et sic dic Jsid.
etymol. li. viij. Jte pter ista noia multiplici i
scriptura ei malicia denotat. Dz em serpēs i
draco ppter ei virulētā astutiā Apoꝫ. xij. Leo
ppter ei aptā violentiā. j. Pe. vlt. Tāqz leo ru/
gēs. Uectis ppter ei obstinatā duriciā. Jsa.
xxv. Coluber tortuosus ppter ipi in isto aere
caliginoso latentia. Et io ab Augu. recitat
opio Platonis de cacodemonibz sup Ben.
ad Iraz. li. viij. z hē li. v. sine dis. viij. c.). De/
mones aerea dicūt aīalia. qz corpiū aereozū
vigēt nata. nec p mortē dissoluūt. qz pualet
in eis elemētū aptum ad patiēdū potz qz ad
agēdū. Jte dic Aug. i li. de ci. dei. c. viij. De/
mones sūt aīalia aīo passiua mente rōnalia
tpe. i. duratōe etna corpe aerea zc. Nec qui
dē ab Aug. opinatiue z recitatiue sūt dicta.
volēte insinuare qlic demon a loco sūme il/
luminoso. s. celo empyreo sit expulsus z in h
aere caliginoso intrusus vt ibi patiat et inde
assumat corpe qn a deo pmittit vt hoīm vi/
ta p ipi misterii exerceat. ppter qd ab Jsa. fa/
ber pflans prunas z formas vas in opz suoz
h. qz ei exercitio vita electoz qvasa sūt grē
pprobat. Jsa. lv. Creauī fabz zc. Vis ita/
qz noibz z multis alijs modis demon noiat.
qbz virulēta ei rabies demōstrat. Dicit em
Bedā in glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circuit
qres quē deuoret zc. Circuit em tāqz hostis
obsidēs muros clausos explorās vt p inferi
orē pte ad interiora penetret. Offert z oculis
formas illicitas vt visu destruat castitatem.
Aures p canora tēptat vt molliat xpianū vi/
gorē. Lingūa puicio puocat. Vanū inin/
rijs lacescentibz ad vindictaz puocat vel ad
cedē istigat. Nonores frenos pmittit vt an/
nihilat celestes. z cū latent nō pte fallē aptos
addit trozes i pace subdol. in psecutōe vio/
lent. s. quē animi dz esse tantū par. ad resi/
stendū qstū ille est parat. ad impugnādū.
Ducusqz glo.

De angelis pueris. Caplm. XX

Ali igit angeli sentientes voluntati
luciferi cadēs irrecupabilr i h aere
caliginoso velut i carcere sūt reclusi
Eciderūt aut de luce in tenebrā. de scia in
ignorantiā. de dilectōe in odiū z inuidiam.
de sūma felicitate in summā miseriā. vt dic
Bre. Jte demones psunt demonibz fm ma/
torē sciaz z mīorē. alijs substū vt dic Amb.

sup Luc. Quāuis em obstinati sūt in malo
viniaci tñ sensu nō sūt penit. spoliati. Hā vt
dic Jsi. triplici acumie vigēt demones. Hā
qdā sciūt subtilitate nate. qdā experiētia tē/
porz z diuturnitate. qdā scōz spiritū reue/
latōe. Jte demones vt dic Aug. in ei viniaci/
tate ingenij cogscūt seminales rez virtutes
nob occultas. qz p congruas z tpatas elemē/
toz p h mixtōes spargūt. z sic diuersas rerū
spēs pducūt. qd em posset p se facere natu/
ra successiue h pte dyabol. facere p accelera/
tionē opez nate. vñ p artē demonum magi/
pharaonis serpētes z ranas subito pduce/
rūt sic sup Exo. glo. dicit. Jte demonū intē/
tio tota est ad malū z ad fatigatōz bonoz. et
lō elemēta sepe pturbāt tēpestates i marē z i
aere pccitant. fruct. tre corzū pūt z deuastāt.
vt pz Apoꝫ. viij. c. z lōge peiora facerēt si bo/
ni angeli nō cohiberēt. z ideo qz ptnue pec/
cāt qcūqz vadūt penā suā ptnue secum por/
tāt. vt di. Bre. Item Bre. li. moral. xxxij. de/
mones sp afflictōnez iustoz expetūt. sed si a
deo ptātem nō accipiūt ad temptatōis arti/
culū nullaten. pualescūt. vñ qn vnū maluz
intulerint. ad faciendū aliud subito se accin/
gūt. vñ creūtes ab obfesso porcos itrare pe/
tierūt. Nam vt suā agant maliciā etiā bruta
ledere appetūt. qn cohibēte eos diuina poten/
tia hoīes ledere nō psumunt. Jte in li. xij.
fm diuersas diuersoz pplexiōes varias di/
uersis parāt tēptationū illaqantes decepti/
ones. nā letos tēptāt de luxuria. tristes d di/
scordia. timidos de desperatōe. supbos d p/
sūptōe Jte in li. xij. pmo antiqu. hostis tēp/
tans qī cōsulēdo blāda z illicita aīo suggerit
post ad delectatōz ptrahit ad extremū p cō/
sensū possidēs. violēta p̄suetudine pmit. vñ
de ipo dz Job. xij. Stringit caudā zc. Jtez
idez li. xxxij. Nequaqz hostis callid. quēpiā
pmit. s. calliditate pestifere psuasiōis z frau/
dulētis p̄silijs interficit. qz dū dulcia reso/
nāt. ad noria cor inclināt. Jte idem li. viij.
sic est pdir. hūanis sensibz se obijcit. mō qñ
angelū lucis se oñdit. Item li. xxxiij. in fine
mūdi tāto seruētiōr erit ad seniciā qsto se se/
tit viciniōrē ad iudiciū z ad penā. Jte ibidē
Tūc qdqd nequit voluerit callid. exquiret.
tūc supbis ceruicē quā alit. eriget z per illū
damnatū hoīez quē gestabit oē qd poterit.
tūc neqter oñdet. Jte ibidē li. xxxij. Appare/
te iudicio cūcto assistēte celest. curie mīte/
rio. antiqu. ille hostis dyabol. belua crudelis

et fortis in medio capriu⁹ adducet. et cū suo
toto corpore etne gehenne incendijs mācipa
bitur. vbi vtiq; inauditū erit spectaculū qñ
h̄ imānissima belua electoz ocul⁹ oñdetur.
Nec pauca de infinit⁹ pphetatib⁹ malignoz
spirituū z eoz effectib⁹ dicta sufficiāt causa
breuitat⁹. alio ip̄i⁹ sathane pphetates opa
tōes z occultas machinatōes si qñ scire de
siderat libz Bre. sup Job plegat et percur
rat maxie in duob⁹ ca. penl. s. xl. et. xli.

Incipit liber tertius de proprietatibus
anime rationalis.

Diuuāte iesu
xpo in pcedentib⁹ alijs pro
prietates de suba penit⁹ in
corporea diuina. s. natura et
angelica qñtum ad h̄ spectat
opusculū breuiter introduxim⁹ nūc cū eius
dem interueniente auxilio ad creaturā cor
poreā silū⁹ puertam⁹. a dignissima creataz
scz hoīe qñ nātam et pphetatem sapit. tam cor
poz qñ spirituū inchoantes

De hoīs descriptio. Capitulū. I

Qum igit hō fm̄ Jsiō. sit aīal deifor
me māfuerū nāfa fm̄ legē rōis disci
plie susceptibile diuīaz hñs ymagi
nē i potētia cognoscendi. et silitudiez in po
tentia diligendi. Ad h̄ vt rudib⁹ z paruulis
hoīs pphetates manifest⁹ innotescāt. a ptib⁹
ei⁹ ex qñ est pposit⁹ est breuē inchoandū. et
pmo a nāfa digniori. s. ab aīa. fm̄ quā cum
suba angelica puenit ac pcor dat. qz fm̄ illā
sup nāfaz corporis hō ad celestia eleuat⁹ Nā
sic di. Jsi. hō abusiue ab hūo est dic⁹ cuz ex
societate nō tm̄ corporis s; anie sit pcretus.
Et iō grece antropos. i. surū erect⁹ appellat⁹
eo qñ ab imo ad ptemplatōz sui artific⁹ spūs
regimie subleuat⁹. vñ poeta Pronaq; cū spe
etāt aīalia ceta terrā. Os hōī sublimē dedit
celūq; vidē. Iussit z erectos ad sidera tolle
vult⁹. Dō itaq; celū qñrat z nō tāq; pec⁹ ven
tri obediēs mentez in tra figat. Cū etiā fm̄
Jsi. duplex sit hō. s. interior z exterior. primo
ab interiori. s. aīa est tractandū

De hoīe interiori. s. aīa. Ca. II

Primo igit videndū est qd sit aīa rō
nal⁹ fm̄ rem z fm̄ diffinitōz. et qd di
cat⁹ fm̄ etymo. z noīs impositōnem.
Deinde qd fm̄ potētiāz z p̄tutem. Terrio
qd fm̄ effectū z operatōnez. Quarto qd fm̄

sui perfectibil⁹ ppatōez. s. qñ sit ei⁹ p̄p̄etas qñ
cū corpore p̄iugit. et qñ ab eo sepat⁹. Ania
ho rōnal⁹ de qñ h̄ intendim⁹ a qbusdā sanct⁹ z
phis diffinit⁹ vt spūs. a qbusdā vt aīa. a qui
busdā vt aīa et spūs. Inqñtum at aīa h̄z na
turā spūs diffinit⁹ ab Augustino in libro de
motu cordis.

Adhuc de anima.

Ca. III.

Anima est suba icorporea itellectual⁹
a illuiatōis a p̄moultia relatōe pcep
tina. Ex qñ diffinitōe pmā z p̄cipuas
cogscim⁹ rōnal⁹ aīe p̄p̄etatē. spūs em̄ hūan⁹
mediātē p̄āgelos ē diuīe illuiatōis recepti
uus. Jtē inqñtū est aīa diffinit⁹ dupl⁹ Quia
vnit⁹ corpi. s. vt motor mobili z nauta nauī.
et fm̄ h̄ diffinit⁹ a Remigio sic. Aīa ē suba in
corporea regēs corp⁹ Et ab Augu. de aīa z
spū. Aīa est suba qdā rōis particeps corpo
ri regendo accōmodata. ex qñ diffinitōe alia
spūs p̄p̄etas elicif. s. qñ qdā nēcitāte amoris
z gubnatōis ad regimen corporis sibi vniti
nāfal⁹ inclināf. Ex qñ etiā pz qñ aīa i corpore
regendo nō p dimensionē loci spaciū i cor
pore extendit. s; ei⁹ p̄tute corp⁹ vndiq; regit⁹
z mouet sic ponit Ealcid⁹ exemplū i cōmē
to super thimēū de aranea qñ i medio tele ei⁹
residēs sentit qñlemcūq; motū interi⁹ vt⁹ exte
ri⁹ factū. sicaīa in centro cordis residēs sine
sui distensioē totū corp⁹ viuificat z omniūz
membroz mor⁹ dirigit z gubnat. Prout at
pparat⁹ corpori sibi vnito vt forma z p̄fectō
diffinit⁹ a pho i li. de aīa sic Aīa ē endelichia
id ē. act⁹ pm⁹ siue p̄fectio corporis phisici oz
ganici potētia vitā hñt⁹. Ex qñ diffinitōe pz
qñ qñuis corpori sit vnibil⁹ nō tm̄ oī s; solū oz
ganisato corpori z phico. i. nāfal⁹ ad suscep
tōez aīe rōnal⁹ disposito infundit⁹ z vnif. Jtē
luqñtū ē aīa z spūs qd dupl⁹ diffinit⁹. pmo in
pparatōe ad creatas general⁹ sic ait Aug⁹.
in li. de aīa z spū. Aīa est oīm silitudo. Ex qñ
pz qñ aīa ex sui nāfa ad suscipiēduz in se oīm
rez silitudies ē apta nata. vt dī i li. de anima
z spū. aīa ad silitudinē totū sapie fca i se oīm
rez gerit silitudinē. qz silis tre ē p̄ cēntiā. a qñ
ho p ymaginatōz. acri p rōnez. firmamēto p
itellectū. celo empireo p itelligentiā. Sexto
at mō diffinit⁹ i ppatōe ad deū tāq; ad suam
cām efficiētēscā. Aīa ē deifor me spiraculū
vite Ex qñ pz p̄p̄etas aīe qñ nō ex traduce. nec
ex seminali rōne ppagat⁹. s; ad viuificatōz cor
poris a deo infundit⁹ z creat⁹. Jtē septimo mō
describit⁹ in ppatōe ad deū sic ad finē suū sic

Aia est spūs intellectual' ad bñtudinē i se et in corpe ordiat'. et ex h' relucet aie pperas. s. q' aia nō solū sepata beatificat cū angel' vel sic angel'. imo in corpe gl'ificato ipi' felicitas ampliat'. Das oēs drās et diffiniriōes sub qdā generali desc'ptōe pphēdit Jo. damas. omel. xxvj. Aia est suba viū's simplex in corpore. corporeis ocul' fm ppiā nafaz inuisibil' et imortal' rōnal' intellectualis infigurabil' organico vtēs corpe. et huic. s. corpi vite augmentatōis sensus et generatōis tributina nō aliū hñs pter seipam intellectū. sed pte sup'p' purissimā. Sic etem ocul' i corpoze. ita ē aia intellect' arbitrio liba et volūtaria et opatiua volūtate p'hibil' qm creabil' Omnia h' ex ei' g'ra q' eā p'didit suscipiēs. ex q' et esse et nafaz suscepit. Hucusq' Jo. damas. in ca. sup'dicto. Cōsiles etiā pperates describit Bern. sic di. O aia insignita dei ymagie decorata silitudie despōsata fide dorata spū redēpta xpi sanguine depurata cū angel'. ca par beatitudis. heres salut'. p'iceps rōnis. qd tibi cū carne Exiit mlt' diffinitōib' et de sc'ptōib' varijs varie pperates aie q' ad eē nature et etiā g're iam relucens.

Quo aia sit a phisic' desc'pta Ca. III.

Quid tñ fm rem sit aia. p'libo icertū ē. Hā circa h' antiq' legunt p'hi varias q'si d'rias snias p'ulisse. Recitat em Arest. in li. d' aia. q' Plato posuit aiaz essētiā se mouentē. Zenoxo diē aiaz esse numez se mouentē. Pictagoras armoniā. Paphno' ydcā. Alclepides hō dixit aiaz eē qnq' sēsuū exercitiū siue p'sonū. Ipocras aut' spm tenūē p oē corpe dispersū. Eradi' phic' lucē l' scintillā eēntie aiaz vocat. Democrit' spm i' sertiū at' homis. vñ p'p' facilitatē mor' torum corpe aie puiū asserit Perimenides diē eā extra et igne esse. Epicur' diē animā qndā specie ex igne et aere esse. Ipert' diē animā qndā vigor et celest' origo Cū g' tor et tā diuersa d' suba aie a sapiētib' sint relata. h' solū sufficiat qd ad pñs q' fm sc'ptōz dicta anima ē qdaz spūal' et intellectual' rōnal' suba ad viuificandū et p'ficiendū corpe hūanū a deo ex nihilo sic creata. vñ qz suba ē d'rioz susceptiua. susceptible em est scie et ignorātie vtur' et malicie. et h' sine sube sue immutatōe seu depditōne. Itē qz incorporea ē nō ē sēsu corpali p'nia. neq' fm dimēsiōē extēsiua. Itē qz simplex est in nafa iō nec augmenti nec detrimēti

et est in sua eēntia receptiua. et iō nec i corpe maiori ē maior. nec in minori mino'. vt diē Aug'. Item q'uis simplex sit et inuariabilis in suba sua. est tñ in potētia sua mltiplex Hā mltitudo in h' turez in potētia nō ponit maioritatē in nafa vl' minoritatē. s. q' ad varios effect' ē potēntional' mltitudo in anima. vñ nō est maior in trib' q' in vna. nec minor in vna q' in trib'. Pater itaq' mltiplex anime p'prietas fm rem et diffinitōem. lucid' autes patebit anime p'ditio per nominis ipsi' impositiōem.

Quo anima a gentib' nomen accepit. Capitulū. V.

Aima igit' fm Jsi. a gentib' nomen accepit. p eo q' fm eoz opinionē vt' eus sit. qz aerē ore attrahētes viuere videmur S; illō aptissime falsū est. qz multo pus anima corpi infundit' q' aer ore capiat'. qz in genitricis vt'ero statim viuūt qñ a dño infundit' et creat. Anima igit' d' eo q' viuit. et corpe cui infunditur animat viuificat. Spūs hō d'. qz vitā in se h'z spūalez anima lem et nafalem. et qz spirare facit ipm corpe. Idem etiā in eēntia est anima et anim'. sed anima dicit vitā fm rōnem. anim' p'siliū. vñ dicūt p'hi animā. i. vitā sine animo. i. sine cōsilio pmanere. D' etiā anima mens. qz tāq' caput eminet. vt qz meminit. vñ hō fm mentem d' ymago dei. Item multa nomina aie sunt ita p'ucta q' vñ p alio sepe ponit. et p diuersa nomina anima diuersis respectib' nominat'. Anima em d' dū animat et viuificat. Mens inqntū recolligit Animus duz vult. Ratio dum rectum indicat. Spirit' dum spirat. Sensus dum aliqd sentit. Uñ et p his anime pperatib' scientia q' anime q' litas est a sensu noīē accepit. Hucusq' Jsi dozus li. ij. c. j.

De potētijs anime. Ca. VI

Aima hō plures h'z potēntias cum sit in suba vna multiplicē h'z pparōz fm quā oportuit diuersā potēntiaz ipi' oñdere p'nciones. Compat' em ad corpe et ad finē suū. et ad actū suū. fm pparōez hō ad corpe qnq' h'z potēntias. qz pma est fm Aug. sensualitas q' vis est anime q' mouet et tendit in corpis sensus atq' appetit' rerū ad corpe p'inentiū. Hac potēntia mouet anial ad appetendū delectabilia. refugitq' nociua Scda potēntia est sensus. s. vis anime qua cognoscit res sensibiles et corpales qñ sunt

pñtes. Tertia ē ymaginatio q̄ anima intuet
formas rez corpaliū cū sūt absentes. Quar
ta est rō q̄ int bonū z malū rez z falsum dis
cernit. Quinta est intellect⁹ q̄ res non mate
riales s; intelligibiles pphēdit. vt deū z an
gelū. z hmōi. Tres pme potencie. s. sensuali
tas sensus et imaginatio sunt in anima put
est corpi vnibil. z ei influiritā z sensū inte
riorē et exteriorē ad ipi⁹ corpis pfectōz. et he
potencie hoib; z brutis sūt cōmunes. due p
alie. s. rō z intellect⁹ sūt in ea put a corpe ē se
parabil z remanet separa sic angel⁹. z h fm
duplicē aspectū. Respicit nāq; supiora. z sic
intellect⁹ nūcupat. r̄spicit z inferiora. z sic rō dī
Prout āt aīa ppat ad finē suū triplicē h; po
tenciā. rōnālē q̄ tēdit i rez. p̄cupiscibilē q̄ tē
dit i bonū. irascibilē q̄ tēdit in arduū z cōtū
In rōnālī ē cognitio veri. i p̄cupiscibili vo
lūtas z desiderii boni. i irascibili ē fuga p̄rj
scz mali. Ois itaq; potētia sic cōsiderata est
cognitiua siue app̄hensiuā veri et affectiua
boni vel motiua ad fugā mali. De vi igit ap
p̄hēsiua siue rōnālī ois sensus oriz. De vi
āt motiua cōcupiscibili z irascibili nascitur
ois affectio siue affect⁹. q̄ affectōes sūt q̄tru
or. s. gaudiū. spes. timor. et dolor. p̄ime due
nascunt de p̄cupiscibili. nam de re quā p̄cu
piscim⁹ gaudem⁹ et gaudendo speram⁹. Due
p̄o alie. s. timor z dolor oriunt de irascibili.
qz de eo qd odim⁹ tam dolem⁹ z dolendo ti
mem⁹. Hi siqdem q̄tuor effect⁹ p̄ratū oimz
vicioz qdā sunt substrata materia sic als est
ostensum. Et h p; p Aug. li. de aīa z spū vbi
h omia declarant.

De triplici potētia aīe. Ca. VII.

Prouit hō p̄siderat aīa ad suū actum
triplex potētia occurrit. s. vegetabi
lis. sensibil. rōnālī. imo in diuersis
subiectis triplex dī aīa. s. vegetabil q̄ ē i plan
tis z radicib; sensibil q̄ est in brutis z aīalib;
rōnālī in hoib;. Unde aīaz vegetabilē cō
parat p̄hus triangulo. qz hmōi tres sunt p
tes. generatiua. nutritiua. augmētatiua. vñ
h potētia seu aīa p̄ma est siliis triangulo in
geometria. Aīaz sensibilē ppat q̄drangulo.
qz q̄drangul⁹ ducta linea ab angulo ad an
gulum duos facit triangulos. anima sensi
bilis duos facit triangulos potētiāz vbi
cūq; ei aīa est sensibil ibi vegetabil inuenit.
sed nō ecōuerso. Animā aut rōnālē compat
circulo rōne sue pfectōis z capacitāt. Oim
em figurāz p̄operimētrariū. i. eq̄les ambi⁹

habentiū maxim⁹ est circulus. Quāuis effi p
fectibilis facta sit in scientia z p̄tutib; aīa ra
tionalis. vt dī in li. de aīa. p̄fectissima ē z ca
pacissima instar circuli q̄tum ad potētiās
naturales. vñ supposita anima rationali p̄e
supponitur potētia vegetabilis z sensibilis.
sed non puenit.

De anima vegetabili. Ca. VIII

Anima igit vegetabilis potētiā ha
bet generatiuā necessariā ad multi
plicatōz speciez. potētiā nutritiua
ad p̄suatōz indiuidui. s; potētiā augmēta
tiua ad p̄fectōz subiectū. Huic aut p̄tuti ve
getabili q̄tuor definiūt. s. p̄p̄ appetitiua que
fuit necessaria in nutrimento. digestiua que
sepat pueniens ab inconuenienti in nutrimē
to. retentiua que transmittit ad singulas
partes in animalibus et ad singulos ramos
in plantis quod conueniens est in alimēto.
et iungit eis vt restauret p̄perditio tam i
animalib; q̄ in plantis. Expulsiua q̄ expel
lit illud qd nature est inconueniens et noci
uum Sunt et alie p̄tutes potētie vegetabi
li admistrantes vt imutatiua. informatiua.
assilatiua. p̄forabilis. aspera. lenis. qz diffe
rentias non intendim⁹ p̄seq. qz in libro Jo
hannicij p̄sepant. Et p̄dictis igit breuiter
recollige qz aīa p potētiā vegetabilem i plā
tis de similito similia pducit. z pducta i esse
multiplicat z custodit. Item q̄ sunt necessa
ria ad nutrimentū appetit r̄cipit incorporat
atq; vnit. Item q̄ inconuenientia sunt abij
cit z excludit. Item p generatiuā p̄tutez cui
defuit pascitiua multiplicat spēm et ad esse
pducit. Item p nutritiua spēm multiplica
tam refonet atq; nutrit. Item p augmenta
tiua subiectū dilatatō in debita q̄ntitate p
ficit z pducit. Item senio et t̄pis mutabili
tate deficit z tandem p̄unte corpe ip̄a perit.
Dec de aīa vegetabili h dicta sufficiant.

De anima sensibili. Cap. IX

Anima autem sensibili q̄tum ad
potētiāz suāz differentias aliqua
panca breuiter sunt dicenda. Nam
p̄tus sensibilis in subtilissimis cerebri ven
triculis sedem h; ab ip̄o autem cerebro per
neruos z arterias p singulas partes anima
lis se diffundens motū et sensum volūtariū
in singulis membris operat. Duplicem ita
qz h; anima sensibilis potēstatem. s. app̄hē
siuam et motiuam. App̄hensiuā hō diuidi
tur in sensum cōmunem siue interiorē et i

sensum particularem siue exteriorē. sensus
ho exterior dicitur visum auditū gustū odo/
ratū et tactū. et iste sensus in suis organis pdu/
cit talit' ad effectū Quidā nernus q ab ana/
thomia dicitur obit' descendit a cerebro ad ocn/
los seu ad oculoꝝ pupillas et ramificat i du/
as ptes. et ali' qdē ad anres. terti' ad nares.
q' ad ligua et palatū. qnt' ramificat ad oz/
gana tact' p totū corp'. Per istos itaqz ner/
nos spūs sēibil' vbiqz diffūdit p corp'. et ei'
p'ute totū sēibile et mobile reddit. et cuius
spūs diffusionē per neruos arterias et mu/
sculos tota corpis compago ad motū ba/
bilis inuenitur.

De sensu cōmuni siue interiori Ca. X

Sensus ho cōis siue interior diuidit in
tres ptes s'm tres cerebri regiones.
Hā i cerebro sūt tres cellule. s. ante/
rior in q h' imaginatiua opat. q dē ea q sē
sus extrinsec' apprehēdit iteri' ordiat et pōit
v. dicit Johānic'. Est et media cellula. s. logi/
tica i q rō sēibil' v' estimatiua h' dñat. Est
iterz et tertiā et postrema q ē mēoriatiua q ea q
apprehēsa sūt p imaginatōz siue rōez i thes/
auro mēorie retinet et custodit

De virtute sensitua. Ca. XI

Sensus itaqz siue sensitua h' q ab aia
sēibili pcedit ē potētia q aia de colo/
ribz saporibz et alijs sēsuū obiect' in/
dicat et discernit. imaginatiua ho ē h' q for/
mas pus a pticularibz receptas qñis absē/
tes apprehēdit. vt p3 qñ mōtes aureos co/
gitam'. vel qñ p' silitudinē alioꝝ mōtiū de/
mōte pñalo somniam'. Uis at estimatiua si/
ue rō sēibil' ē s'm quā i p'cauēdis mal' nob
vel i delectabilibz p'cāndis prudētes sūt ho/
mines et sagaces. et h' estimatiua nob cōis ēz
brutis. vt p3 in canibz et iā lupis. rōne tñ p/
prie loqndo nō vtunt. sed qdā forti et solerti
estimatoe. s3 de h'alo. memoriatiua ho ē vis
p'seruatiua siue recordatiua p quā spēs rez/
ne in obliuionē veniant reponim' et reserua/
mus Unde dicit qdam. memoria est archa
siue cistula rationis.

De p'ute sensibili motiua Ca. XII

Virt' at sēibil' motiua diuidit i nasa/
lēvitalē et aialē. Uirt' at nasal ē mo/
tiuū hūoz in corpe aial' p venas. et
h3 sedē suā pncipalit' in epate. eo q ibi pnci/
palit' opet. Uirt' q3 vital h3 motū suū p ar/
terias in qb mouet spūs a corde pcedētes.
nā h' p' sedē suā h3 i corde. vñ oriunt arte/
ries sic ex epate vene nascūt. tanti em caloriz
est cor q nisi frigidus aere attracto eius calor
mitigare vtiqz i semetipso suffocaret. Pro/
pter qd p arterias et pulmonē necesse ē aerē
attrahe et ei' incēdinz mitigare Uirt' at aial
motiua q pncipalr sedē h3 i vētricul' cerebri
a q oriūt oēs nerui mediāte nucha. i. medul/
la spinali q ē in spōdilibz dorſi mouet omnia
mēbra. Prio em mouet nernos et musculos
et lacertos. q mori monēt alia mēbra motu
volūtario in oēs pte. s'm ho q mouet man'
dicit p' opatiua. s'm ho q se extēdit ad pedes
et mouet ad ambulandū dicit h' pgressiua eo
q s'm eā mouēt aialia motu pgressino. Re/
collige igit breuif aie sēibil' ppetates huic
tractatui congruēs. Est igit aia sēibil' que
dā spūal' suba vegetabili nobilior et dignior
rationali hō lōge indignior et nobilior. Nam
ei' esse et opatio depēdet a materia siue sub/
iecto cui' est pfectiua. vñ pēunte corpe perit
ei' eēntia et opatio nec pmanet a corpe sepa/
ta qd iū tñ est in corpe nobiles h3 opatoes.
Est em corpoz aialiu sensitificatiua et i ipsis
sensuū interior et exterior s'm organoz eri/
gētiā pletiuā. Itē oim mēbroz s'm oēs pte
est motiua Itē p singlas ptes corpis est sue
p'ut' distributiua v' diffusiuā. Itē s'm ma/
iore nobilitatē organoz et mēbroz ē nobiliū
actionū pductiua. Itē somni et vigiliē i aiali/
bus est effectiua. Itē p'ute ei' ad interiora
renocata in interioribz corpis forti' ē actiua
Itē diffusila p exteriores sensus et circa di/
uersa occupata debili' in singul' opat. qñ ei
actualit' intēdit in visu debilitat et remittit i
auditū. et sic de alijs. Uñ dicit Singul' intēl'
minor est ad singla sensus. Itē in extremis
et nimis excellētibz ei' vire' obtūdūt. s3 in me/
dijs delectat. Itē ei' p'ut' et opatio impēdi/
tur qñ p' opilatōz meatuū et poroz i mēbz
spūi sēibil' via sen trāsit' denegat. vt i para/
liticis epilepticis et alijs patet. Itē ex nimio
calore dissolvente et poros dilatātē h' eius
dissoluit sic ex nimia frigiditate pstringēte
ne se diffundat coartat. Item ex odoriferis
viri' animal' depdita restaurat. sic ex fetidis
corrūpit et grauāt. Sed hec de p'ute sensu/
bili iam sufficiant.

De anima rationali. Cap. XIII

Anima ho rōnal' siue vis intellectiua
a idē est qd intellect'. Uñ diuidit s'm
duos pncipales act'. i. intellectum
speculatiuū et intellectū p'acticū. Intellectu

ctus em̄ speculari⁹ exercet in p̄tēplatoe. In
tellect⁹ hō p̄actic⁹ in op̄atōe. Et s̄m hāc ra
dicē diuidit̄ vita actiua ⁊ tēplatiua. Ania
igit̄ rōnalis p̄petua est ⁊ icorruptibil⁹ ac im
mortal⁹ p̄p̄ qd̄ p̄ncipal⁹ ei⁹ act⁹. s. intelligere
nullaten⁹ depēdet a corp̄e. ⁊ iō p̄fecte uiuit ⁊
intelligit a corp̄e separata imo q̄nto p̄ se corpi
imerferit tāto tard⁹ ⁊ imp̄fec⁹ intelligit. et
q̄nto se mag⁹ a carnalib⁹ necib⁹ subtraxerit
tāto facili⁹ ⁊ clari⁹ apprehēdit. Uoco autem
h̄ imersionē vel p̄ fantastica⁹ imagiatōz vel p̄
delectatōz carnis siue tpaliū dilectōnez. vñ
dic̄ Bre. Hō sic in medio creat⁹ est vt esset in
ferior angelo supior⁹ iumēto. ita h̄ aliqd
qd̄ necesse est puenire cum summo. et aliqd
cū infimo. Imortalitatē qd̄ h̄ sp̄s cūz
angelo. mortalitates corp̄is cū iumēto. Aia
igit̄ si ad deū p̄ rōnem p̄uertit̄ illuat̄ melio
rat⁹ ⁊ p̄ficiat̄. Si hō p̄ affectōes ad creaturas
cōuertit̄ obscurat̄ corrūpit ⁊ deteriorat̄ q̄
uis em̄ aia in se p̄siderata imortal⁹ sit ⁊ p̄pe
tua. passibil⁹ est t̄m̄ ei⁹ colligatōe corp̄is cui ē
p̄iūcta. Vñ Aug. in li. de aia ⁊ sp̄i. aie i cor
porib⁹ viuētes p̄ dilectōez rez sēsibiliū cor
poralib⁹ afficiūt̄ a corp̄ib⁹ exeuntes i eis dem
imagib⁹ tormēta patiūt̄. Propterea em̄ cor
poralib⁹ passionib⁹ ibidē detineri p̄nt. qz hic
mūdare a corrūptōe corp̄oz nō fuit̄. Ex q̄
p̄z q̄ aia q̄uis in sui nata sit purissima. ipu
ritatē p̄bit a carne cū origial⁹ ē corrūptasit̄
vinū l̄ al⁹ q̄cūqz liqz ex vase corrūpto p̄bit i
sectōz. ⁊ iō ctura a corp̄e q̄nqz ex colligatiōe
corp̄is secū sordes ofert. ⁊ iō necesse ē vt pur
gēt̄ sic gēma de luto nouit̄ emūdata. Nec at̄
oia de dict⁹ Augu. sunt excerpta. Recollige
igit̄ ex p̄dict⁹ q̄ aia rōnal⁹ int̄ oēs creatas di
uine imagis ⁊ similitudinis ē exp̄ss⁹ rep̄ntatiua.
⁊ h̄ qz trina ē i potētia. q̄uis vnica ⁊ simplex
sit i nafa. Itē oim̄ rez similitudinē est i se p̄tēti
ua. Et iō aia d̄r oim̄ rez similitudo vt di. Aug.
Itē semel creata i corp̄e vlt̄ extra corp̄e ē i esse
p̄petuo p̄māsiua. Hā vt dic̄ Cassiod. nunq̄
ad diuinā imaginē dce ref̄ creata si mortis
terminio clauderet̄. Itē endelichia est corp̄is
organici p̄fici. ⁊ iō ip̄ corp̄is i p̄te ⁊ in toto
est p̄fectiua. Itē ex nafa sibi indita ē nafalis
boni ⁊ mali veri ⁊ falsi diiudicatiua ⁊ libere
electiua. Itē s̄m diuersas potēcias formaz
⁊ speciez diuersaz rez p̄ntiū ⁊ absentīū ē ap
p̄hensiua. Hā res materiales p̄ suas nafales
formas p̄ntes vlt̄ absētes discernit. res hō i
materiales p̄ sui p̄ntiā p̄p̄hēdit. vt ait Aug.

Itē p̄ reflexionē sup̄ ip̄s⁹ sup̄ se. sup̄ ip̄s⁹ ē cog
nitīua. vt dic̄ p̄hns. Hā vidēdo ⁊ intelligēdo
cognoscit̄ se ⁊ c. Itē illuatiōnū ⁊ imp̄ssionū
diuersaz ad morū tabule ē natural⁹ recepti
ua Itē cū nafalit̄ incorpari ⁊ corp̄i vniri ap
petat. vnionis cū corp̄e est nafal⁹ affectiua.
Itē nafaliter ē appetitiua boni ⁊ malicie su
gitiua. q̄nis ei⁹ ex defectu liberi arbitrii q̄n
qz malū eligat. t̄m̄ ex nafa malo s̄m murmurat
vt dic̄ Aug. Vñ aia vegetabil⁹ appetit̄ ēē. sēs
bil⁹ appetit̄ bñ ēē. rōnal⁹ at̄ affectat̄ optimū ēē
Et iō nūq̄ q̄scit̄ nisi cū optimo p̄iūgat̄ Lo
cus em̄ aie rōnal⁹ est de⁹ ad quē mouet̄ vt in
eo q̄scat̄. nō p̄ distensionē s̄z pot⁹ p̄ deside
riū ⁊ amorē. De itaqz aie p̄p̄tates cū alijs
sup̄ posit⁹ iam sufficiant.

De p̄tutib⁹ aie q̄b⁹ potens est suas op̄ati
ones exercere. **La XIII.**

Ostēd̄ dixim⁹ de p̄p̄tariis aie in se ⁊
in suo corp̄e p̄siderate. restat̄ vidē de
ip̄s⁹ p̄tutib⁹ q̄b⁹ potēs ē suas op̄atio
nes i corp̄e exercere. Nec at̄ h̄ ē potētia aie
ei⁹ cēntial⁹ attributa ad suas pagēdas i cor
pore actōes. Hā mediāte hac p̄tute corp⁹ vi
uificat̄ cor ⁊ arterias p̄strigit̄ p̄tinue et dila
tat̄ sensū. ⁊ motū volūtariū oī animatoz cor
pori admittit̄. vt dic̄ Constan. li. xij. Nec
itaqz ē triplex. nafal⁹ q̄ est i epate. vitalis siue
sp̄ual⁹ q̄ in corde. aial⁹ q̄ i cerebro sedes habz.
Actio igit̄ p̄tut⁹ nafalis q̄ i aialib⁹ ⁊ i plātis
cōis est q̄ generat̄ nutrit ⁊ augmētat̄. vt idēz
dic̄ Constan. Est at̄ generatio pur̄ h̄ sumit̄
subē bñōis vel rōnis seminal⁹ in subaz plā
te vel aial⁹ op̄atōe nase facta mutatio. ⁊ hec
h̄ incipit̄ opari a tpe generatōis vsqz ad p̄
sectionē plāte vel aial⁹. Vñ at̄ generationi
nafali due p̄tutes. s. imutatiua ⁊ isformatiua
s̄m b̄mistrat̄. Hā h̄ imutatiua ē illa q̄ subaz
semis trāsmutat ⁊ p̄uertit̄ i subaz singularū
p̄ntiū plāte vel aial⁹. ⁊ h̄ p̄ istā fac̄ trāsmutari
onē mediātib⁹ q̄ntoz q̄litarib⁹ p̄mis. s. cali
do. frigido. humido. ⁊ sicco. nā p̄ calidum ⁊
humidū opat̄ subaz molliorē vt carnē i aia
lib⁹. flores ⁊ medullā i arborib⁹. p̄ calidū ⁊
siccū opat̄ radices i vegetabilib⁹ cor i ani
mātib⁹. p̄ frigidū ⁊ b̄mīdū opat̄ in plantaz
folijs ⁊ aialib⁹ pilis. p̄ frigidū ⁊ siccū opat̄ in
neruis ⁊ ossib⁹ aialib⁹ in trūcis ⁊ corticib⁹ ar
bor⁹ ⁊ plātaz. h̄ hō secundaria s̄z informati
ua actioni nase i generatōib⁹ ē necessaria. qz
ordinat ⁊ distinguit̄ formā ⁊ sp̄m ip̄i gene
rato p̄ p̄tes singulas p̄gruentes. Hā h̄ virt⁹

pforāda pforat. vacua pcanat. aspera lenifi-
cat. et nimis lenia asperat. et vnicuique ptecu-
le supficiē pficit et figurat. De at due pntes
scz imutatiua et iformatiua nō diut⁹ opant
nisi qusq ipa res generata vt aial vl⁹ planta
in esse nate ppleat. Et iō necesse fuit vt vire⁹
nutritiua ad pseruatiōez generatiōis pntue
seqref. est em ipi⁹ generatiue pntis adiutrix
mistra. qz i lōgitudine latitudie et pfunditate
augmētat et extēdit ipm generatiū. Pasciti-
ua qz p⁹ nutritiua adiuvat et ei mistrat. qz ci
bū ab aialibz assūptū in mēbris assimilāt et
solidat. et qd dissolutū ē ac depditū vi calo-
ris vl⁹ aliq passioē aeris reparat et restaurat.
et iō nasa mirabil⁹ pascitiua pntes nutritiue
fecit adiutricē et vtrūqz subiecit misterio vir-
tutis generatiue. Huc g pascitiue pntis qntu-
or pntes pntes submistrat. s. appetitiua
q nutritiū pueniēs attrahit ipis mēbz et
ad nutritiū carnis attrahit tpa mētū san-
guis. ad nutritiū cerebri et pulmonis tpa
mentū stemat. et sic de alijs. Itē ei coopaf
p⁹ digestiua q pueniētia ab icōueniētibus
nutriēdo sepat et diuidit pnt ab ipuro Itē
p⁹ retētiua q. s. pnt nutritiū custodit. et
qd iā actōe nase excoctū ē singul mēbris in-
corpat assimilāt atqz vnit Itē expulsiua q su-
perflua mēbris tracta eis nullaten⁹ assimi-
lādo nccaria expellit. Et iō sic vis appetitiua
opaf cū calido et sicco et digestiua cū calido
et humido et retētiua cū frigido et sicco. sic ex-
pulsiua cū frigido et hūido opērat

De pntē vitali cui⁹ initiiū ē cor Ca. XV

Virtutē at nafalē seqf p⁹ vitalē q viui-
ficat. cui⁹ fūdamētū siue pntiū domi-
ciliū ē cor a q pcedit vita ad oia mē-
bra viuificāda. Isti⁹ pntis opatōi coopatur
vis volūtariē motiua q cor et arterie dilatāt
et strigunt Et d⁹ h dilatatio mot⁹ cordis a
medio i oēs extremitates. Sic ecōuerso cō-
strictio d⁹ mot⁹ ab extremitatibz ad ipm me-
diū sic est i fabroz sollibz videre. Vir⁹ g vita-
lis cor dilatādo mediante pulmone ad cor
aerē attrahit et a corde ad alia mēbra parte-
rias trāsmittit Et ista p⁹ pntē dilatatiua
cordis et pstrictiua. anbelitū i aiali opaf q
mouet pecc⁹ motu pntuo. neruis tū mot⁹ p-
mit⁹ et lacertis. Itē at stat⁹ sine anbelit⁹ necē-
sari⁹ ē ad calorē nafalē mitigatōz et ad spūs
vitalē nutritiū necnō ad spūs aialē genera-
tiōē Custodia em calorē nafalē est frigidi
aeris tpat⁹ attract⁹ et custodia vitalē ex cuius

tpamēto generat spūs aial. et iō ad vite pser-
uatōz nihil ē magis nccariū q anbelit⁹ bene
disposit⁹ in oibz ordiat⁹ Nec oia hñsa Lon-
stan. in pantegni. Sine cibo eiz potu ad ho-
ram p⁹ sistere aial. sine attractōe ho aeris
nec ad momētū p⁹ aial i debita p⁹ sistētia per-
manere Corrupt⁹ tū h anbelit⁹ siue aer attr-
ctus multis modis et seqf nccario destructio
aial. Prio ex cerebri mala dispositōe. nā ce-
rebro q cūqz mō i suo officio ipedito p⁹ de-
fectū influētie spiritui. deficit cordis dila-
tatio et debita p⁹ strictio. vñ seqf nccario aial
suffocatio. vt pz i apoplexia et i alijs caus⁹ cō-
silibz. Itē idē accidit ex cordis lesiōe qñ hu-
moz ibi nafal⁹ exitiū fit euacuatio et p⁹ pntis
spiritui extinatio. et sic aeris attractio n⁹ hz
locū. Itē idē accidit ex subita calorē nafalē
ad iteriora cordis repculsiōe vt pz i timoro-
sis et fleuborhomis q aliqñ deficiūt et sinco-
pizāt. Itē idē accidit ex epas⁹ ifectōe. nā cor-
ruptio epas⁹ generatōz aufert puri sanguis
q calorē nafalē nutrit⁹ q oblato spūs vitalē de-
ficit et p⁹ pntis anbelit⁹ pnticularit⁹ vel vl⁹ impe-
dit. Itē idē accidit ex pulmonis pforatione
et pz in pntis. i qñ vñ⁹ affric⁹ p occultos
poros euanescit et ad tpa dū calorē cordis
nullaten⁹ satisfac. Itē idē accidit i oī et maxi-
me iterioris vacuitas corpis subita ppletōe
vt pz i submersis. i qñ poros opilat⁹ anbeli-
tus itercludit et simpl⁹ ipedit. Itē ex nimia
aeris corruptōe. vt pz i pestilētia et corrupto
aere qñ spūs vitalē suū pntiū fugiēs iterioribz
cordis se itercludit et ex corrupto aere iā op-
pressus cor et alia corpis mēbra regere n⁹ suf-
ficit. imo deficit i se et qñ subito euanescit. et
tūc mors ē in poris. Itē ex hūmoz thoracis et
pectoris ifectiua corruptōe. vt pz i leprosis.
Itē ex viaz canaliū pulmonis obstructiōe.
vt pz i asmaticis et anbelosis et alijs. Item ex
spēali cordis corruptōe. sic ex morfu ali⁹ ve-
nenosi reptil. cui⁹ venenū ad cor penetrans
nafalē calorē vincit. et sic anbelit⁹ via iterclu-
dit. Itē nimia calidi aeris rarefactōe. sic cō-
tigit ex balneo nimis calido vl⁹ sole seruētis/
simo poros nimis rarefaciēte et aperiēte. vñ
fit nimia calorē nafalē exalatio. et sic n⁹ suffic-
ier frigid⁹ attract⁹ ad calorē accidētāl mist-
gatōez. et sic anbelit⁹ impedit. Item idē acci-
dit ex aere nimis frigido lacertos et neruos
pectoris pstringēte. vñ et vis attractiua aeris
ipedit. vt pz i dormiētibz sup niuē. Itē idē
qñq pntigit ex vena cordis q d⁹ pna vena

opilatōe q̄ opilata ⁊ interclusa denegat trā-
situs siue via sāguīs ab epate ad cor ad vitalē
spūs nutrimentū vñ calore intenso ⁊ hūore
subtracto aīal suffocat. qz nō sufficit aer ad
cor refrigerandū. Item idem accidit ex co-
lere siue alteri? hōr is in subtilissimis venis
cordis intēsiōe. vt pz ī acutis febribz ī q̄b? de-
sicit anhelit? Itē ex gutturi ⁊ alioz meatuū
exteriorz nimia ⁊ violēta p̄strictōe vt euidere
in suspēsis ⁊ suffocatis. in q̄b? intercepto an-
helitu cor subito incendit ⁊ sic aīal subito
morit. His ⁊ mltis alijs modis vitalē h̄r? p de-
fectū anhelit? impedit. Ex h̄tute spūali pce-
dūt. ira. pugna. indignatio. emulatio. ⁊ oī-
miles passiones q̄ q̄dem surgūt in brutis ex
motu spūalis h̄tutis cū impetu ⁊ sine discreti-
one. sed in hōibz ordināde sūt ⁊ regende sub
ceria animi rōne. Nec de spūali siue vitali h̄
tute sufficiant.

De h̄tute animali Capiculum. XVI

Uirtus aīal sedē ⁊ locū hz in supiori
pte hōis scilz in cerebro. ⁊ h̄ ē triplex
ordinatiua. sensitīua. ⁊ motīua. Or-
dinatiua p̄ se solū explet cerebrū. Nam in p̄-
ma pte sui ī anteriori cellula ordinat fanta-
sia siue ymaginatioz ī media cellula ordinat
estimatiua ⁊ rōnem ⁊ itēz ī posteriori cellu-
la pficit memoriā ⁊ mōratiuā actiōez. nam
h̄r? ymaginatiua illd qd format ⁊ ymaginat
trāsmittit ad iudiciū rōnis. Ratio h̄o qd ab
ymaginatioe recipit ⁊ q̄si iudex iudicat ⁊ dis-
finit ad memoriā trāsmittēdo Memoria ea
q̄ fuerūt in intellectu posita recipit. ⁊ donec
illa ad actū reducat p̄seruat firmit ⁊ custo-
dit. Secda h̄r? .i. sensitīua sic hz formari. naz
spūs aīal ab interioribz vetricul cerebri me-
diantibz q̄busdam neruis q̄ sūt mollissimis
pgredit ex q̄b? sensus format. vñ qdam dir-
gunt cū spū aīali ad oculos vt ibi formet vi-
sus. qdam ad nares vt formet olfact. ⁊ sic oī
alijs. Sēsus igit visus subtilior est cum sit
nata ei? ignea. Audit? sensus est aere?. quia
p̄cussī aeris sonit?. deinde subtilior est olfa-
ctus cū sit nata ei? fumea. deinde gust? cum
sit ei? nata a quēa. postremo sēsus tact? gros-
sior est oīibz. qz nata sua cū sit terrea in du-
ris. .i. in ossibz in neruis in asperis lembus
frigidis et calidis est necessaria. Noz sensu
um singuli hnt sua officia vt immutati et in-
formati a suis obiectis q̄ sentiūt vt sua sensa
ra intellectui repñent.

De virtute visibili.

Ca. XVII.

Sensus igit visus cū sit igneus est sim-
plicissimus vñ ⁊ remotissima subito
p̄phendit. Sensus aut visus sic for-
mat. In medio q̄ppe oculi scz in pupilla est
quidā humor purissim⁹ ⁊ lucentissim⁹ q̄ cri-
stalloides a phis est vocatus. eo q̄ more cri-
stalli ad suscipiendas varias colorū formas
subito coaptatur Visus em̄ est sensus colo-
rū figuraz ⁊ formaz ⁊ p̄peratū exteriorz su-
sceptiu⁹ ⁊ discretiu⁹. vñ ad visū pficiendū sūt
h̄ nccaria. .i. cā efficiēs. organū siue instrumē-
tū pueniēs exterior res opans siue aer dese-
rens aīe intentior mor? mediocris. Cā effi-
ciens est h̄r? aīalis. Instrumentūz ē humor
cristallin⁹ in vtroq; oculo collocat⁹ clarus ⁊
rotund⁹. Clar⁹ est vt sua claritate spm̄ et ae-
rem p oculos irradiet. rotund⁹ vt minus sit
passibilis. qz forma rotūda in lateribz elisa
angulos non hz in q̄b? p̄tineat supfluitas p̄-
stitura lesionē. Exterior res coopans ē aer.
siue q̄ mediantē visus non p̄t pfici. vt em̄ vi-
sus pficiat in q̄busdā aīalibz acris claritas
erigit. in q̄busdam h̄o obscuritas. in q̄busdā
at mediocritas. nam in murilegis erigit ob-
scuritas. in vespertilionibz ⁊ in q̄busdā alijs
aīalibz mediocritas. vt post patebit. Itē at-
tentio etiāz aīe est necessaria. dum em̄ circa
rem aliquā inuestigandam alio sensu est in-
tenta oculus minus p̄fecte videt. qz de re vi-
sa non iudicat. Item necessari⁹ est mor? me-
diocris. si em̄ moueret res visa vehementer
ex multo impetu visus p̄funderet ⁊ ex motu
nimio et p̄tinuo dispergeret. vt pz in remō-
fracto apparente in aqua. p̄t motū aque ve-
lociter. Sic etiā aliq̄d lignū oblongū velo-
citer motū apparet rotundū. De visu h̄o q̄li-
ter fiat fuerūt apud veteres varie opiniōes.
Fit aut fin p̄m vt pz ex p̄mo caplo p̄specti-
ue tripliciter visus. Uno mō per directas li-
neas sup quas venit spēs rei vise ad visum.
Alio mō sup reflexas q̄n scz p̄mo multipli-
cant species a re ad speculū ⁊ a speculo fit
reflexio ad visum. Tercio mō fit p̄ lineas. q̄
licet non sint reflexe ab aliq̄ sed diriguntur in-
ter rem et visum. non tñ vadūt incessu recto
semp s; aliq̄ diuertūt a via recta q̄n scz me-
diū multiplex interponit. Et sūt ista media
diuersaz ⁊ dyaphoneitatū. vt q̄n vnū densū ē
et aliud rarū. .i. minus densum et rarū. Ali-
q̄n em̄ occurrit mediū alteri? nature s; fran-
gitur radi⁹ siue spēs radiosa nisi veniat sup
lineā cadentē p̄pendiculariter sup illd me-

diu secundū occurrēs. et voco lineam eade
reperpēdiculariter sup corp^o planū ad an-
gulos rectos. sup corp^o sphericū qñ ca/
dit in e^o centrū. Ad visum at pmo modo di-
ctum nouem pēcipue erigunt sicut habet ibi
dem p^{ri}mū est sanitas siue bona dispositio
organi visus. Scdm est oppositio visibilis
contra visum. qz visus tali modo vidēdi nō
videt nisi rem illam a cuius partib⁹ veit spe-
cies super lineas rectas cadentes in centrū
oculi que omēs linee duce a singulis parti-
bus rei faciunt vnam pyramidem. cui⁹ co-
nus est in pupilla et basis in re visa. vt patet
in hac figura. A enim et B sunt A B
ares quādo vidēs directe intuef
punctum. c. Quādo vero intue/
tur punctuz. d. tunc ille due. b. c.
creantes ab oculis dicunt ares. D E
qz creunt imēdiate ab oculi me/
dio ad rem visam. Tertiū est distantia ppor-
tionalis. Quartū. d. c. est situs determinat⁹
nō nimis ab are visuāli elōgat⁹. qz illud scz
quod multuz elongat ab ipso are licet visui
opponat. tñ distincte non cognoscit. Axis
visualis est radi⁹ ille siue linea q̄ intelligitur
duci a medio visus ad punctum rei vise di-
recte ad oppositum in medio visus. vt patet
in hac figura. Quintum est solidi A B
tas seu densitas rei vise. quia qd
est omnino peruium non videm⁹
vñ et aer non videt eo q̄ est in sine
dyaphoneitatis. et non hz densitatē vt dicit
autor scientie p^{ro}spectiue. Sextum est magni-
tudo debita rei visibilis. quia res potest esse
ita parua q̄ non videbitur in aliqua distan-
tia. quia visus non est nisi per pyramides ad
oculuz venientem. que si fuerit valde parua
occupabit partem visus valde paruā. Sed
visus non sentit visibile nisi quādo pars su-
perficiē sue immutata fuerit quantitate vi-
sibili. Septimum est raritas mediū interia-
centis quoniā mediū si fuerit densum impe-
ditur multiplicatio speciei vt nō veniat de
bito modo et de facili ad pupillaz. Octauū
est lux. quia species visibilis non immutat
visum nisi cum luce. Nonum est temp⁹. qz
visio fit in tempe sicut probat in p^{ro}spectiua.
q̄uis em visibile subito ostendat visui: non
tamen discrete cognoscere. nec distincte ni-
si aliq̄ habita anime deliberatione. que mo-
ra indiget et tempe. Et ideo attentio aie est
etiam necessaria in predictis. vt sup dictum

est. p^{re}terea fm p^{ri}m non solum venit spēs
rei vise ad visum fm pyramidem visualem.
sed species visus ad rem super p^{ro}similem py-
ramidem extensam in eodem loco. dicit em
Arist. in. tit. li. de animalib⁹. q̄ nihil aliū est
visum videre q̄ q̄ visus exeat ad rem visam.
Et idem vult Aug⁹. pmo li. sup Gen. et. vi.
musice. a re aut visa nihil venit nisi spēs eius
neqz a visu ad rem venit aliud q̄ species ei⁹.
nihil em exit ab oculi substantia. qz corru-
petur sed exit ab oculo conus pyramidis et
dilatatur ei⁹ basis sup totā supficiem rei vi-
se. Item probat autor p^{ro}spectiue in li. p^{ri}-
mo q̄ nihil videtur nisi per lucē orientē sup
rem visam. ab eadem vsqz ad oculum mul-
plicatam. vnde necessario erigitur tertia py-
ramis. s. ipi⁹ lucis. et omniū istoz trium py-
ramidum coni sunt in oculis et bases in re
visa. Nū ergo visus habet species venientes
sup has tres pyramides. tūc transit species
lucis et coloris p medium tunicaz et humo-
rum oculi vsqz ad humorē cristallinū. et ibi
incipit anima facere iudiciū de re visa p spe-
ciem illam. sed ibi non completur. imo vlti-
rius multiplicatur spēs vsqz ad neruū obri-
cum siue concauū qui latet in supficie cere-
bri. et ibi est p^{ro}pus visiva in radice et supposi-
to pmo pncipali cerno. aliter em vna res sp
videret due ppter duos oculos nisi p^{ro}tinua-
rent ad vnum organum in quo sit vna p^{ro}pus
fontalis deriuata ad pupillas. Nec omnia
ostendit autor p^{ro}spectiue. Aliā rōnem visus
oñdit et assignat Constan. li. iij. ca. ij. Dicit
em spm visibile oculū et aerem corpa clara
esse q̄ irradiatiōe quadam sese inuicē irradi-
ando immutāt. Aer em q̄ iuxta est rem vidē-
dam ab ei⁹ p^{ro}prietatib⁹ immutat. et sic imuta-
tus oculo se offert a quo spūs visibilis imu-
tatur. nam ista p^{ro}pus visiva vsqz ad extremas
partes pupille se diffundens acri immuta-
to adiungitur. et quasi vnū cum illo effici-
et color mediante aere clar⁹ aie iudicio p-
sentat. Aer em ex varietate formaz sibi ob-
iectaz facile immutat. sicut videm⁹ ex obiecto
pāni rubei ad solis radiū vicinū aerē colo-
rari. vñ non est mirū si oculum clarū et dya-
phanū sibi imēdiate p^{ro}uēctū qualitate et for-
ma p^{ro}simili afficiat et immutet. Quantū igit
tur sufficit ad p^{ro}sens opusculum breuē re
collic. q̄ visus vel p^{ro}pus visibilis ceteris sen-
sibus est subtilior et viuacior. vnde a viu-
acitate visus nomen accepit. vt dicit Isidor⁹.

Inter ceteris sensibus est dignior. et ideo secundum situm alius est superior. Inter in effectu tamquam quedam ignea vis alius est potentior. quia alius sensus proprius quiora. hoc pro sua fortitudine remotissima apprehendit sub angulo recto et pyramidali visa diiudicat et discernit. secundum nobiliores naves et dispositiorem organi faciliorem modo inter videnda distinguit. Unde dicit Aristoteles. li. iiij. quod visus bonus et acutus erit ex humore temperato. unde et aures ut aquile levycorum unguium sunt acutius visus. et habet purum et subtile humorum et temperatum in organo visus existentem. et tales aures a remotis et altissimis locis videt cibum. et tales aures aliter se eleuant quam alia volatilia. Aures pro in terra manentes non sunt acutius visus unde prope et non delongevideat cibum suum. Inter idem li. xij. oculi glauci non sunt acuti visus de die neque nigri de nocte. propter paucitatem autem humorum oculis glaucus movetur motu maiori. unde et viri visiva debilitat. Nigri autem oculi moventur minus propter multitudinem humoris. et lumen noctis est debile et humor in nocte est nasaliter gravis motus. Et ideo spiritus visibilis intercluditur per humorum et impeditur. Inter idem visus senum non est acutus quoniam senum cutis est rugosa. ex quo patet quod ex bonitate organi vel debilitate debilitatur et fortificatur vis videndi. unde dicit ibidem. Cum oculi animalium habent coopertorium et fuerit humor in pupilla mundus et temperatus et motus etiam temperatus et cutis super pupillam tenuis tunc visus est acutus et videt a remotis. sed tamen non perfecte distinguit a remotis inter colores et differentias corporis. visus tamen talium animalium melior est visu eorum quorum humor in oculis est multus et non habent coopertorium omnino. Nam propter continuam aperture spiritus visibilis disgregatur et pupilla etiam de facili leditur. et sic visus impeditur. In habentibus vero palpebras et coopercula patet causa contraria. Dicit etiam ibidem quod visus acuti causa in videndo a remotis est propter situm oculorum. Nam oculus eminens est parvi visus et non videbit bene a remotis. sed oculus profundus videt a remotis. Nam motus eius non dividitur nec consumitur. sed exit ab eis recte virtus visibilis et vadit directe ad res visas. unde cum exima oculum non fuerit cooperculum necessario debilitatur visus. nec videbit a remotis nisi debilitate. Unde et Aristoteles. li. iiij. Et hec sufficiant que de visus proprietatibus ge-

neraliter iam sunt dicta. Nam alia patebunt infra ubi de natura et proprietate oculi tractabitur.

De auditu. Capitulū. XVIII.

Aritus audibilis in aurium organo suum sortitur effectum. Est autem auditus sensus proprie sonorum perceptum. Unde ad perficiendum auditum quattuor ad minus sunt necessaria. scilicet causa efficiens. organum perveniens. medium ordinate sonum deferens. anime intentio de his referens vel de his intendens. Causa efficiens est virtus animalis audibilis. Instrumentum conveniens est quoddam os petrosum siue cartilaginosa auribus suppositum. quod quidem est concavum siccum tortuosum et durum. concavum est siquidem auditus organum ut in sui concavitate spiritum et aerem contineat. tortuosum est ne stupor ex subita et vehemente allusione natus spiritum audibilem ledat. et ideo organi circularitate sonus temperate susceptus spiritum audibilem non reuerberat sed perficit et delectat. durum etiam est et siccum. ut sic eo melior et fortior fiat aeris allusio. et sic sonitus maior fiat. ut patet de tympanis quod melius resonant flante borea vento scilicet frigido et sicco quam austro humido atque leto. ut dicit Constan. et etiam Aristoteles. medium vero deferens percussus est aer qui aurium foramina subintrat et allidit os petrosum quod est primum auditus instrumentum. est etiam necessarie anime intentio. quia quod diu sollicita est et interea ad diversa minus viget ad perficiendam fortis audibilis actionem. sicut videmus in multis vndis circū datis. quia fere nihil audiunt cum mens ad singula sua non habet attentionem. et ideo nihil precipitur tunc auditu. Fit autem auditus hoc modo. duo nervi ab interiori pre cerebri excurrentes in ossibus perosis aurium infigunt per quos spiritus animalis ad ossa deferret predicta quibus exterior aer format alicui soni referens ei immediate coniungitur. unde aer percussus ossa illa allidit. et spiritus in eis existens secundum proprietatem aeris ibi existens et nervos allidentis immutat. Spiritus vero sic immutatus recurrens ad suam cellulam fantasticam imitatione anime representat. et sic auditus perficitur. Patet igitur quod auditus merito dicitur aeris eo quod per aerem percussum habet semper generari. inde est quod natura posuit sensum auditus in medio rotundi capitis. ut dicit Aristoteles. li. iiij. quia auditus

circularit̃ z nō directe sonū aeris p̃cussi vñ
dic̃ app̃hēdit. h̃ etiā sensus sic̃ z ceteri con
tristat̃. q̃z cor̃rūpit in extremis z i medijs de
lectat̃ z saluat̃. vñ dic̃ Amb. in ex̃ame. Inco
las regionis vbi orit̃ nilus auditu esse peni
tus puatos p̃pter fragorem z strepitū horri
bilem. qm̃ idem fluui⁹ de montis p̃cipitio
corruens incolaz aurib⁹ incutere cōsueuit
stuporem z surditatem. Hic etiāz sensus sic̃
z ceteri multis subiacer̃ passionib⁹. q̃z qñq̃
cor⁹ aufert. z tūc surditas vocat̃. et qñq̃ mi
norat̃. z tūc grauitas audit⁹ noiat̃. qñq̃ autē
cursū suū egredit̃. cā aut̃ passiōis qñq̃ est ex
vicio cerebri siue nerui q̃ est via audit⁹. et h̃
q̃z opilat̃. vel q̃z aliq̃ morbo officiali aggra
uat̃. Item ex vicio ip̃az aurii. q̃z qñq̃ a di
uersis humorib⁹ cor̃rūpūnt̃. qñq̃ putredi
nes in suis p̃cauitatib⁹ coadunant̃. qñq̃ la
pides vel alia q̃ transitū aeris ad sp̃m audi
bilem impediūt immittūtur. qñq̃ extitilla
tione vermiū et cor̃rosione nerui audibiles
molestantur. qñq̃ etiāz ex aere cor̃rupto ca
lido vel frigido instrumenta audit⁹ inficiun
tur et ledunt̃. qñq̃ etiā ex grossa ventosi
tate in poris neruoz̃ sensibilib⁹ interclusa
via audit⁹ impedit̃. vt patet in illis in quib⁹
videtur q̃ audiant fistulas cornua aut cam
panas. et quib⁹ omnibus virt⁹ auditua le
ditur vel aufert̃ sicut in tractatu aurii post
dicetur.

De olfactu

Capitulum. XIX

Olfactus siue odorat⁹ est sensus pro
prie odor⁹ perceptiū. ad quem per
ficiendū erigitur sp̃s animalis tā
q̃ causa efficiens. Necessariū aut̃ est orga
num expediens sc̃z narium p̃fecta dispositiō
in quib⁹ sunt caruncule ad modū mamilla
rum dependentes. q̃ sunt p̃pria organa odo
ratus. et recipiunt sp̃m animale m p̃ q̃sdam
neruos a cerebro descendentes. Nares em̃
non sunt p̃pria instrumenta olfactus. q̃ sunt
cartilaginose. et ideo sūt insensibiles. qd̃ p̃z
q̃z eis abscissis nō puatur aīal odoratu. Si
militer nos p̃ fetida loca transcētes si statuz
repsierim⁹ subintrātem nares aerē fetidum
nō sentim⁹. et h̃ est q̃z ille carūcule opilate q̃i
quodam motu voluntario sunt obstruete.
Sūt etiā he carūcule p̃caue et spongiose
ideo p̃cauevt in sua p̃caua porositate fumū
a re odorabili recipiāt resolutū. ideo etiā
sunt spongiose vt in eis vigeat̃ p̃ attractina
et ideo exterior necessaria est aeris coopera

tio. vt sc̃z aer fm̃ fumositatem a re odorāda
resolut⁹ immutet̃ z in ip̃is carūculis incor
poratur. Uñ sic h̃z fieri odorat⁹. sp̃s aīalis
p̃ quosdā neruos q̃ dicunt̃ odorabiles ad p̃
dictas carūculas a cerebro transmittūtur.
fumus aut̃ corp̃is odoriferi resolutus aeri
admiscetur. quē cerebri vētriculi p̃ illas du
as carūculas sibi attrahūt z in suā similitu
dinem mutāt z p̃uertunt. et sic p̃ illā immu
tationē in sp̃u aīali factā odoris discretio p̃
creatur. odoratus aut̃ spectat ad fumosam
naturā seu materiā qm̃ habet per eam fieri.
Odor em̃ nihil aliud est q̃ aerea seu fumo
sa suba a corpe resoluta. hūc aerem fumosū
seu vaporem sibi necessariū z amicabile at
trahit cerebrū sic̃ cor̃ anhelitū. et hui⁹ aeris
attractu cerebri t̃pat̃ et p̃fortat̃ sic̃ calor cor
dis attractatione anhelit⁹ mitigat̃. Vapor
em̃ si fuerit maliciosus fetid⁹ z cor̃rupt⁹ p̃pi
ritum aīalez cor̃rūpit z sepi⁹ pestiferos mor
bos generat et inducit. Uñ olfact⁹ in suo ef
fectu sepi⁹ impedit̃. qñq̃ p̃pter malā cerebri
p̃pletionem. qñq̃ p̃pter humor⁹ crudoz̃ vel
corruptoz̃ in neruis odorabilibus nimiaz
repletōem. vt patet in patientib⁹ fluxū na
rium seu catarrū. qñq̃ p̃pter prauam instru
mentoz̃ olfactus dispositiōem. qñ sc̃z nimis
dilatant̃ vel nimīū p̃stringunt̃. qñq̃ p̃pter su
perfluam carnis supererescētis opilatōez.
vt patet in poliposis. qñq̃ p̃pter apostemat⁹
siue cuiuscūq̃ humoris cor̃rupti infectōez.
quandoq̃ p̃pter alicuius humoris calidi et
sicci cor̃rosionem. vt patet in cancrōsis. et
hui⁹modi. Hic sensus p̃pter sui subtilitatē
quando bene disponit̃ virtutem aīalem cō
fortat̃ et a fumositatē superflua euacuat. et
econuerso quando cor̃ruptus est aliquo ca
su vel infectus virtus animalis ledit̃ z in
suis actionibus impeditur. Dicit etiā Aris.
li. xij. q̃ sensus olfactus non est nisi p̃ actōez
aeris in animali habenti nasum q̃ est mēbz
in medio alioz̃ sensuum positū in anteriori
parte capitis p̃pter iuuamentū anhelit⁹. De
animal habens pulmonem habet nasuz̃ vel
aliud loco nasi propter anhelitus iuuamen
tum. vnde patet q̃ organum olfactus nō so
lum est in animalib⁹ ad decentiam et deco
rem verū etiā ad perficiendū virtutē sp̃us
animalis et adtribuendū virtuti virali in
corde adiutoriū et vigorem. Nec virtus sc̃z
odoratiua vigeat̃ in quadrupedibus. Uñ z
solo odore discernūt inter herbas salubres

et venenosas et precipue i symeis q̄ eque l' ma
gis discernūt int' cibos et cibos p' olfactū q̄
p' gustū. Deinde i canib' vigeat matie illa p' r'
q̄ sol' odor' ductu ad sentiēdū aialū vestigia
viuacitate olfact' ineffabil' dephēdūt. vigeat
etiam i volatilib' p'cipue i vulturib'. qz p'm
Amb. i cramerzon. et Jsid. li. xij. c. vi. ita sūt vi
uacis olfact' q' ultra maria cadauera sentiūt.
In his g' et i alijs opatōis nase p'ditōib' ad
mirāda ē diuina sapia. q' p' ista et talia filia dat
nob' qdāmō itelligere q̄lic p' ista sēfata ma
terialia ad intellectū eoz q' sūt sup' sensū sine
paulatim cordis interiora ad itelligētiā spi
ritualū p'mouēda. et p' p' ista simplr est i h'
opusculo mea intērio et finis me'. Nec d' ol
factu dicta sufficiant.

De gustu. Capitulum. XX.

Omn' est ppe sēsus sapor' pceptiuus
Ad quē gustū sensibil' p'ficiēdū ne
cessaria sūt illa causalia effectiua ma
terialia et inforatiua q' et i alijs sensib' iam
sūt dicta. Nā p' aial' est cā efficiēs. cā mate
rial' et istrumētal' est lingua p'pā cū suis arte
rijs. spm aialē ad pfectōz p'cur' gustabil' p'fi
ciēs. Que qdē lingua p'm sue sube p'plexiōez
est p'caua porosa hūida et insipida. Locana
qdē est vt sui p'cauitate hūorositatē rei gu
stabil' r'solutā i se suscipiat. porosa vt qd' essz
grossuz vel subtile de re gustāda. ad nervos
lingue libere subintraret. et vt p' attractiua
ad p'ficiēdū ea pl' vigeret. hūida qdē est vt
cooparet ad acceptoz dissolutōz. vt si aliq'
sicca et dura forsan lignevl palato applicarē
tur hūiditate lingue ad digestōz sine q̄lēcū/
qz resolutōz facil' aptarēt. Erat etiā et insi
pida vt eēt cuiuslibet rei et saporis facil' re
ceptiua. sic aqua q' si determinatū saporē ha
beret. alteri' q̄litate p'cipenō valeret. Fit autē
gust' h' mō. Duo nerui i medio lingue ifigū
tur q' postmodū i multos ramos. i extemi
tatib' lateralib' lingue dispersiunt. et p' eos
spūs aialis i linguā deferē. Cū g' res gustā
da subintrat linguā vel poros neruoz spūs
aial' existēs ibi imutat' p'm ei' p'petates quas
postea iudicio aie repñtat. gust' g' tāto olfa
ctu grossior est q̄nto sum' aqua subtilior in
uenit. qz odorat' nasa est sumosa. gustus at
sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit
Constan. Hic sensus aiali purilis est ad in
diuidui p'seruatiōez. gustu em' corrupto vel
ablato vis nutritiua deficit. et sic suba aialis
paulatim perit. gust' autē corrupt' qn' sua in

strumēta ledunt. vel qn' corrupti hūiores in
ipsis dñant. et h' sit qn' nō saporāda sentit. vel
qn' saporāda sub p'pā q̄litate nō apprehendit
Et h' accidit qn' singularis humor in lingue
suba dñat. verbi grā. si dominat' colera ru
bea oia sentit amara. et si salsum fleuma sen
tit salsa. et sic de alijs. vt patet in febricitantib'
bus in q'bz dominū corrupti hūoris gustū
inficit et corrūpit. Immutat' etiā qn' leditur
p' maliciā rei q' gustat. vt p' i aloē et i alijs ni
mis amaris. qz horrore gust' asperat. dele
ctat autē gust' in dulcib' p' illam quā habz
cum dulcedine assimilatiōem. quia dulce
do que fundatur sup' calidum et humiduz
similis est omnib' membris que dulcibus
maxime nutriunt. dulcia em' multi sunt nu
trimenti et de facili membris assimilant' sic
dicit Isaac in diet.

De tactu. Capl'm. XXI

Actus est sensus speciez tangibiliū
pceptiu'. Nā p' tute tact' aia apprehē
dit calidū et humidū frigidū et siccū
molle et durū lene et asper. Vel p'm Auicēn.
tact' est vis ordinata in neruis tot' corporis
ad apprehendendū qd' tangit. Hic autē sēsus
licet sit in omnib' p'ib' pncipal'r sū vigeat in
volis manū et in plantis quas natura tem
peratas ista composuit rōne. vt scilz calida
et frigida facil' p'sentirent. sunt autem he
paries p'cauevt tangendo melius p'cipiant
et tenenda melius et fortius teneant. Nervo
se vt vbi vigeat sensibilitas. qz omne nervo
sum sensibile est. Temperate vt a qualibz re
temperata facil' immutē. Obiectum itaqz
siue sensatū tactus dici potest compositio p
maz qualitatū et qdam puenientia ad illas
vt asperum lenē. durum molle. Item horū
extremis sensus tactus leditur. vt patz in ni
mis calido et nimis frigido in medijs natu
ra delectat. vt in tepido. Ad istum autē sensū
p'ficiēdū exigunt ista scz causa efficiēs.
et hec est derivatio spūs animalis ad orga
na tactus. Item istrumētū pueniens. et
hoc est duplex. scz nerui de cerebro egrediē
tes singulis membris spūm animale de
ferentes. Secundariū vero istrumentuz
est caro in qua nerui inuoluti sunt et infiri.
per quos virtus tangibilis operatur. Nam
ipsis mediantib' species rei tangibilis ani
me iudicio deponat'. Item tertium exigif.
scz exteriōz cooperatio que est necessaria vt
res tangenda organo tactus appropinqueo

ex cui⁹ appropinq⁹ dōe spūs aial⁹ i carne z ner
uis exis imutef. z imutat⁹ ppetatē rei tacte
repñtet. z sic sēsus iste i sua actōe fit cōplet⁹.
vt dic⁹ Constan. Hoc āt ē ppiū sen⁹ tactus
q⁹ oēs ali⁹ sēsus hñt singulare mēbz z orga
nū sue actioni spēalr deputatū. Sol⁹ autē
tact⁹ est generalr in mēbris oībz exceptis pi
lis z crinibz z pedū ac manū vnguibz. in q⁹
bus nō ē neru⁹ z p pñs neq⁹ sēsus. Dic⁹ sen
sus p oībz alijs mag⁹ ē terrestr⁹ atq⁹ grossus
z iō aspera z dura. et cetera hmoi terrestrē
passiōes sensibz alijs silitudis grā pfectius
pphēdit. Dic⁹ sēsus q⁹uis alijs sēlibz ratōne
obiectoz videat grossior esse supposit⁹. tamē
alijs iudicat esse vtilior. q⁹ q⁹uis ali⁹ sēsus
possint aliq⁹l⁹ esse sine tactu tñ bñ z cōplete
esse sine tactu ē impossibile. vt dic⁹ phus. vñ
generalior ē tact⁹ ceter⁹. tum q⁹ p oēs corpis
pticulas diffūdit. tū q⁹ oībz alijs sensibz co
operat⁹ pciue gustui. Di⁹ em̄ duo sēsus. s.
gust⁹ z tact⁹ sūt mag⁹ pñui cū ipso corde et
iō sūt mag⁹ de esse aialis z de suis sensat⁹ iu
dicāt expñsi⁹ z obiect⁹. Om̄e em̄ mēbroz bz
vnū neruū vel duos qbz sēsus tact⁹ z mor⁹
volūtari⁹ pfici⁹ z pplet sic i anathomia Co
stant. inuenit. Ledit autē iste sēsus tact⁹ qñ
q⁹ sic et supiores. qñq⁹ āt ex toto aufert vbi
sēsus et mor⁹ volūtari⁹ penitus amittūt. vt
pñgit in mēbris paraliticis z tractis. Itē
qñq⁹ minorat sic qñ aliq⁹ mēbz obdormi
re d⁹ qñ scz pñt aliq⁹ opilatōz vel membri
pñctiōz. spūs sensibilis libere trāsire p mē
brū nō pmitit. Ledit etiam a mala cerebri
cōpassione. vt p⁹ in epilētic⁹ q⁹ hora accessio
nis etiā tactū ignis nō aduertūt Sepe etiā
parit⁹ ab extrinseca aeris imutatōe vt i digi
tis nimio frigore pñctis. in qbz mor⁹ volū
tari⁹ impedit. vñ vn⁹ aliū pñtringere non pñt
Itē qñq⁹ ex pñtiū corpis incisōe. Nā mēbrū
q⁹ corpe pñsiū nihil om̄ino sentit etiā si con
cussus fuerit penit⁹ vel cōbustū. Itē mēbz
etiā manēs in corpe si fuerit aliq⁹ casu mor
tuū vel putrefactū sensu rāgibili om̄ino pri
nat. tanto em̄ sēsus tact⁹ grau⁹ parit⁹ qñto
pñdi⁹ i neruis sensibilibz vulnerat⁹. Itē cuz
dolor sēsus sit rei nociue pñgēs ex pñiz
discōtinuatōe res inferēs dolorē mēbro ma
xime ledit tactū z maximā infert corpi passi
onē z guē efficit imutatōz. Nā oē sensarum
imutatōz fac⁹ in organo sensitiui sui. vt dicit
phus. Itē pñs imutatōes faciūt sensata ta
ctus q⁹ alioz sensuū. grossior ei ē z materia

lior ceter⁹ sensibz. z iō forti⁹ retinet impossibiles
pñiēt⁹ z incōueniēt⁹. Itē q⁹ tact⁹ ē sēsus
vniuersal⁹ adherēs singul⁹ pñbz. ad vñz de
structōez tact⁹ destruit subiectū totū aialis.
Non sic est de alijs sensibz. destructo em̄ sen
su visus alie pñtes anial⁹ pñt h nō destrui⁹.
imo qñq⁹ i suis actionibz forti⁹ intendūt. s.
destructo tactu destruit oīs sēsus. vñ p⁹ q⁹
sēsus tact⁹ est subiectū oīm alioz sensuum
et fundamentū. Item cuz quattuor sēsus
ali⁹ singulare et ppiū sensatum habeant
obiectum. s. q⁹ sic cadit in vno sensu q⁹ non i
alio sic color in visu. sapor in gustu zc. So
lus tact⁹ est q⁹ om̄ibz alijs organis sensuum
suas impmit passiōes. Est em̄ cōmune oī
bz sensibz q⁹ pñia hñt obiecta et sensata in
qbz non errant nisi casu. pñter quedā em̄ ac
cidentia pñgit sensum particularem erra
re. q⁹ vt dicit Arist. hmoi faciūt sepe fantas
am mentiri. vt p⁹ in visu q⁹ indicat stellā ma
gnam esse parua pñter magnam distantiam
situs. et gustu. q⁹ dicit amāz dulce z reouer
so pñter palati infectōem. et sic de alijs pñn
git. Cōmune igit est et generale q⁹ om̄es sen
sus pñculares exteriores a cōmuni sensu in
teriori tanq⁹ linee quedāz a centro particu
lariter exeunt. et fm̄ varias cor⁹ passiōes or
gana sensitiua pficiūt. et suoz sensatozū for
mas et similitudines ad sensum cōmunē sin
gulariter reducant. quo mediante de singu
loz pñtatiōibus et differentijs qñtum coruz
actioni congruit iudicant et discernunt. Et
hec dicta de pñtatiōibus pñtū et sensuū iā
sufficiant.

De his q⁹ erigunt⁹ ad pñctōem nature

Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature erigūt sen
sus et pñtes. ita ad pñctōem eiusdē
erigunt⁹ necessario spūs quidā quo
rum bñficio et motu cōtinuo tam sēsus q⁹
virtutes in animalibz moderant⁹ vt suas p
agant acciōes. Dicitur autē spūs put⁹ h sn
mitur quedam suba subtilis z aerea pñtes
corpis excitans ad suas pagendas acciōes. s.
sic d⁹ in libro spūs et anime. Spūs ē quod
dam corpu subtile vi caloriz generatuz et
in humano corpe p venas corporis viuifi
cans z per arterias pulsabiles anbelitam
vitā atq⁹ pulsū animalibz admittit sēsus
et motum volūtarium mediātibus neruis
et musculis operans in corporibz animatis
Dic⁹ spūs fm̄ medicos sic bz generari. duz

p calore agere i sanguine fortis in epate fit ebu
 latio fum⁹ qda resoluit q exvenis epatis sub
 liat⁹ z depurat in qnda subtile z spualē sub
 stantiā siue aerēā natāz pmutat. q spūs natā
 dz eo q sua pte natāl r sanguine subtiliat et
 a leuitate sua ipm ad singla mēbra ipellit et
 agitat. z iō iste spūs ē pte natāl ppe regiti
 n⁹. vt dic⁹ Lōstan. h idē spūs p venas qdaz
 ad cor mittit. vbi p collisionē z motū prius
 cordis ad inuicē magis dpurat z i natāz sub
 tiliorē puerit. z tūc spūs vital a phisic nū
 cupat. eo q a corde p arterias ad totū cor
 poris mēbra se diffūdit. z spualē pte aug
 mētās ei⁹ opatōes rectificat z custodit. Hā
 qda arteria a sinistro cordis vetriculo erit i
 suo ortu mor i duos diuidit ramos. qz vn⁹
 tēdit ad inferiora i plurimos diuisus ramos
 qb mediātib spūs vital ad oia inferiora mē
 bra viuificāda in corpe deponat. alt⁹ p o ra
 mus tendēs ad supiora diuidit itēz in tres
 ramos. qz dexter ad dextez brachiū sinister
 ad sinistz eqlic se diffūdit. i arterijs sic dinez
 simode bifurcatz trāsūdit spūs vital p totū
 corp⁹ z vitalē in arterijs pulsuz opat. medi⁹
 p o ram⁹ ad cerebz se extēdit z supiores pte
 viuificāda vitalē spm i oib pib circūfūdit.
 Idē p o spūs ad vetriculos cerebz vterius
 penetrās ibidē pl⁹ dirigis z subtiliat z i cēn
 tiā aial spūs q subtilior est ceterz trāsmutat
 Iste igit spūs aial in anteriori vetriculo ce
 rebz generat⁹ ptecularit diffūdit p organa
 sentiēdi. nihilomin⁹ n p o remanet i eisdem
 vetricul vt sensus cōis z imaginatiua pte
 pficiat. deinde trāsīt ad mediū vetriculū. i.
 ad cellulā logistīcā ad pficiēdū itellectū. for
 mato ā itellectū trāsīt ad puppim sine ad cel
 lulā mēozalē impfioēs i alijs cellul factas
 vt secū deferēs in thalamo mēozie reponāt
 a puppi p o. i. a posteriori pte capitis. i. cerebz
 p medullā spine doisi q a phisic nucha dz
 penetrat ad neruos motiuos vt sic mot⁹ vo
 lūtari⁹ i oib pib corporis inferioris generet.
 vn⁹ igit z idē spūs corpore⁹ subtil⁹ tū z aere⁹
 pte diuersa officia i diuers mēbris diuersis
 noib ē vocat⁹. nā spūs natāl ē i epate. spūs
 vital in corde. s3 spūs dz aial put in capite
 opat. hūc dē spm nō debem⁹ credere hūa/
 nā aiaz siue rōnalē aim. s3 pot⁹ vt dic⁹ Aug.
 eiusdē vehiculū z ppiū instrumētū. mediāte
 em tali spū aia corpi iūgit z sinetal spūs mi
 nisterio nlla aie actio pfecte i corpe exercet.
 vn istz spiritibz lesis z i suis effectibz qlitū/

qz ipedit⁹ resoluta corporis z aie armonia rō
 nalis spūs in cūctz suis opatōib i corde im
 pedis vt p3 in maniacis z in freneticz z alijs
 in qbus rōnis sepi⁹ nō h3 locū. z h ē qz p
 dictoz spiritū hūore vel vulnere ledit in
 strumentū. Istz igit spiritibz pfortatis aia
 pfortat z istis debilitat⁹ vel deficientib ipsa
 aia quo ad regimē corporis deficit vel in suis
 actionibz minorat. vt plane dicit Lōstan.
 Et h de istis spiritibz sufficiat qdū ad pntez
 pntet tractatū.

De pulsibz Caplm. XXIII

Qum pulsus spūs vital sit effect⁹. re
 stat vt de pulsibz z eoz ppetaribz ali
 q dicat⁹. Est itaq pulsus fm d3asto
 lē z sistolē. i. fm dilatatoz z pstrictoz cordis
 z arteriaz mor⁹. Cū igit cor in pnuo mo
 tu exis a cetro vsq ad circūferentiā in san
 guinis z caloris motu ac in pulsu spūs vita
 lis pntue moueat ex tali motu vsq ad extre
 mitates dilatat. qn p o ecōuerso ab extremi
 tatibz ad centz mouet pstringit. cordis igit
 dilatio ad frigidū aerē attrahendū et con
 strictio ad aerē fumosuz expellendū sunt cā
 pulsus. ad hāt necessari⁹ est pulsus vt dispo
 sitio spūalis pte intelligat operatio cog
 noscat. Dic itaq pulsus a corde incipit per
 arterias et ad extremitates corporis se diffun
 dit. vn pstantiam cordis et eius actionem
 oñdit. solet aut a medicis non in omnib pti
 bus corporis sed in brachialibz per arteriarū
 motus pulsus cōiter inueniri. qm in qbus
 dam non posset bñ discerni ppter eaz a cen
 tro cordis elongatōem. in qbusdam aut pte
 cordis regentis occultatōem. in qbusdā āc
 pte ossiū pstrictoz. Et iō antiq sapientes ad
 discernendū pulsū arterias brachij elegerūt
 et h si qdem fuit facilius vtilius et honesti⁹
 Facili⁹ qz carnosae partes arteriā nō occul
 tant. vtili⁹ qz brachiales arterie cordi magis
 approximāt. honestius qz nec egro nec medi
 co aliquā rerecundiā generant seu mīstrāt
 Indecens em esset ex rerecundum occulta
 membra corporis denudare. Discernit autē
 pulsus pte per digitoz appositōem sup lo
 cum pulsatile. quod fieri p̄suevit cū medio
 cri impessione aliter in forti aliter in debili
 qz in forti z carnosio forti⁹ in debili z carni
 bus denudato. remissi⁹ z leniori p̄sione fie
 ri p̄suevit. Ad h est sciendūz vt dic⁹ Lōstan.
 multe sunt pulsuz diuersitates que tamen
 ad decem referunt⁹ vel reducuntur. Primus

attendit fm dimensiois qritate. z h e triplex. magn^o qn p logu latu z pfudu arterie se dis-
fudit z puenit iste pulsus foris z grossus ex
fortitudine spūs q dilatat pulsus. z e pul^o ex
nimio calore q idiger ifrigidatōe. z ex molli-
cie mēbri obediētis dilatatoī dī z pu^o occult^o
z strice^o qn ad cētū redit. z h fit ex defectu vir-
tutis z puitate caloris. dī z mediocris eqlis et
tpat^o qn nec cētro nec extremitatibz ē vicin^o
hec mediocritas ex mag^o z puo pcedit. Itēz
piderat fm tps motuū. z dī velox tardus z
medi^o. velox dī. qz puo tps inuallo sepius
mouet. z h pigit ex forti calore z pte. tar-
dus qz magnū cōtinet tps interuallū vl^o spa-
ciū ad sui mor^o plemētū. et h accidit ex de-
fectu pte z caloris mioratōe. Sed^o inter
hos laudabil^o ē habed^o Tertio piderat pul-
sus fm tenore pte. z fm h e foris debilis et
medi^o. foris ē qn qdā pte a se videt expelle
digitū tāgētis. z h accidit ex fortitudine pte z
mollicie organi facit ad monēduz. debilis ē
qn debilit^o digitū pcutit. z h ē ex ibecillitate
pte z duricia organi facit ad obediētis. medius ab
viroz tpat^o. Quarto attēdit fm pstitētia or-
gani. z tūc dī dur^o z moll^o z medi^o. dur^o ē qn
cū qdā aspitate z duricia pstitere videt. z h p-
ueit ex valoz siccitate. moll^o ē qn digitū cum
mag^o suauitate sētiūt. ita vt videat ab eis pe-
netrari. z h pueit ex hūiditate. medi^o int^o hos
duos ē tpat^o Quinto iudicat fm plenū exva-
cū z mediū. plen^o ē qdā hūiditate redun-
dare videt. z h pueit ex nimia sāguis z spūs
ppletōe. vacu^o at ē qn apparz ista^o. Itēz tāgēt
qivacuū digitū pforat. medi^o ab his ē tpat^o
Sexto iudicat pulsus fm qlitate arteriaz.
z diuidit i calidū frigidū z mediū. calid^o est
cū digitoz extremitates sētiūt calidā arteri-
arū subaz. z h pueit ex materia itra hīta. s. ex
spūz calore. i. calido sāgne. frigid^o ecōtrario
mō ē itelligēd^o. medi^o pō ab his duobz tpat^o
Septimo iudicat ex ope qetis. z h diuidit in
spissū rāz z i mediū. spissus ē q i sua dilatar-
one digitoz extremitates sepe pcutit z sub-
to recedit. z h accidit ex fortitudine caloris et
defectu pte. fortitudo ei caloz fm mediū qrit
refrigeratōis. defect^o pte cū nō valeat se-
mel bis l^o ter i appetēdo laborat. rāz^o pō econ-
uerso z ex p^oria cā pueit. s. ex tarditate caloz
z fortitudine pte. medi^o int^o hos erit tpat^o.
Hi septē pulsus sēsu sūt notabiles z ad dis-
cernēdu cetis faciliores Alij pō tres pulsus
qz p^o diuidit i pō^o laudabile z nō laudabi-

le. Scdō q diuidit i p^o cordē z i nō eqlē. Et
tert^o q fm pcussione maiorē l^o minorē diui-
dit i ordinatū z i nō ordinatū. tñ vix valent a-
pitissimis medicis pphēdi. z iō de eis ad pñs
supsedendū ē. si qz tñ eas scire voluerit i. vij
libro pantege. Cōstātinī. ca. iij. de q h expri-
mim^o inueiet determinata sufficiētissime oīa
et expressa ibi de pulsu capzante marcellino
serrino hmicloso formidate estuāte z tremē-
te diffus^o disputat. de qbz nihil ad pñs. cum
p^o difficultatē. tū etiam propē singulariuz
pulsuū mltiplicitatē. tū etia qz pñi opuscu-
lo multū necessaria nō vident^o.

De varietate pulsū Ca. XXIII

Variat at pulsus p^o mltā. p^orio p^o p^o
sex discretōz. nā i mascul^o q validio-
ris sūt nate z fortioris fortior est pul-
sus qz i feis q sūt nate mag^o debiles. et h est
qz nate sepe iterādo nitit supplere i feis qd
p fortiorē pulsū semel i mascul^o opat^o. Itē va-
riat pulsus p pplexiōez. qz si fuerit calida fa-
cit pulsū fortiorē maiorē z velociorē. s. pō fri-
gida fac parū debile atqz tardū. si at hūmī-
da mollem reddit z spissū. si sicca asper atqz
durū. Itēz diuersificat p^o variā corporis
dispositōz. qz i macil^o ent general^o ē pulsus
fortior et viuacior qz i crassio. z h forsitan p-
pter minorē arterie per molē carneū occul-
tatōz. l^o p^o maiorē caloris nate q abun-
dat i macilēz intensione. q qdez calor pulsū
efficit fortiorē. Itē p^o etat^o diuersitatē.
qz pueri hnt velociorē pulsū ad inati calo-
ris refrigeratōz. qz i talibz pl^o abūdat. nā ve-
locitatez fac magnitudo caloris z debilitas
pte q ad attrahendū frigidū aerem semel
nō suffic. vt sup dictū est. iuuenes pō propē
abūdatez i eis pte pulsū hnt forte z velocē
Senes pō ecōuerso parū tardū debilez et
rāz. z h qz eo z pplexio appropinqt frigidita-
ti. vñ nō est necesse multū attrahē aerem fri-
gidū cā refrigeratōis. Aliē at etates bis af-
fines fm ea cui mag^o appropinquant pulsū si-
miliorē sunt hntes. z h tam in mascul^o qz i
feis. Itē p^o ppter temporis imutatōez. nam
ver p^o temperatiā frigiditatē z caliditatis
pulsū fac fortem. s. l^o z aurū^o. Oīe ei tem-
peramentū pte nate adhibet incremētū
Estas pō qz calidissima est debilez pulsū
reddit z parū p^o nimia pectoris dilatatoz
p^o quā euanesce^o p^o z debilitat. et iō pul^o
debilitati nō sufficit vt mag^o efficiat. hyems
autēz quia frigida est facit pulsū tardū.

sed tñ multū fortē. tarditas at puenit ex h q
nō oportet mltū refrigerari. fortē at ē. qā ca
lor nafal' ad interiora. refugit corpis. vñ fru
tē z pulsū pfortat qñ nō excedit Calor vero
estiuā vrrūq; dissoluit. Itē ppter diuersorū
climatū z regionū inhabitatōz. qz in calida
regione habitātes vt i ethiopia pulsū habēt
velocē qsi estiuū. habitātes hō i frigida pul
sum hñt silez hyemali. Inhabitātes hō sub
linea eqnorali pulsū hñt mediocrē sic i tpe
hñali z autñnali. Sitr aer calid' frigidus z
siccus siue tpat' pulsū variat et immutat.
Item propter impugnatōem. nam pñan
tes in pulsu sūt mutabiles. qz i pñcipio vsq;
ad sextū mēsem pulsū hñt fortē spissū z velo
cem. qz calor calorē augmētāt nafalē z vires
mulieris vsq; ad h tps sūt mediocres. z fer
adhuc paru'. vñ paz nutritiū abstrahit ab
eaz corpibz. z iō est pulsus ad h tpat'. In se
primō hō mēse fer' maiorat'. z iō mai' nutri
mētū requirit vñ nafa gūat'. z p pñs pulsus
debilitat'. Item ppter somni z vigiliāz altera
tionē. qz tpe somni puus esse solet z tard'. s;
post somnū fit fort' z magn'. qz tūc calor na
tural' pfortat'. veruntñ si somn' nimis plon
get pulsus rarefcit z debilitat'. Propterea si
qs a somno excites subito nafa discutitur et
pulsus velox spissus tremēs et inordinatus
subito inuenit'. sed. cū qdesit itez reuertit in
pñtinū statū. Item ppter laborē z corpis exer
citatōz q si fuerit tpatā pulsū facit fortē ma
gnū velocē z spissum. qz calor nafal' post hu
iulmodi excitat'. si hō exercitiū exiuerit tpa
mentū accidit ecōtra pulsus puus dur' tar
dus et rarus. qz in fine laborantibz hō defici
z calor nafal' dissoluitur. z pulsus p pñs mi
norat'. Item ppter balneoz affuēctōez. Hā
in aqua calida balneātes tpatē pulsū hñt
fortē z magnū z spissū. z h ppter nate pforta
tionē. z ppter supfluitatū hūidaz psumptōez
sed in nimis morātibz in aq pulsus debilis
efficit'. remanet tñ sic pus velocitas z spissitu
do. Sitr balneātes in aq frigida tpatē pul
sum hñt fortē z velocē. z h ptingit ppter calo
ris nafal' coadunatōz z pfortatōz pñtis pro
ueniētis ex tpatēto exterioris infrigidatio
nis. s;
nimia mora in tali balneo pulsū debi
litat et frutē. z h ptingit in macilēt' pl' qz i
crassie ppter frigiditatem ad exteriora nimis
subito. z qsi sine obstaculo penetrant'. et qsi
pcozdia pl' debito pstringent'. Item ppter
cibi z pot' variā sumptōez. Lib' em supflu'

et indigest' pulsū debilitat. moderatus hō
digestusq; ac p mēbra diffusus excitata fru
te pulsū augmētāt. Sitr z pot' moderat' et
digest' pulsū facit fortē magnū z velocē. frī
gid' aut' rarū et tardū. Item ppter passionū
aie variatōez. Nam ira facit pulsū velocē
fortem et spissū leticia mediocrē. Timor
sitr pulsū efficit velocē inordinatū et tre
mentē sitr et dolor. z ita de alijs ptingit Nec
at dicta de aie et ei' potētiaz ppetatibz z effe
ctibz qñtū spectat ad h opusculū iā sufficiāt.
Nūc aut' de ppetatibz hūani corpis cui' aia
pñtis est z pfectio adiunāte dei grā aliq sūt
dicenda.

Incipit liber quartus de ppetatibz sub
stantie corporee.

De humanita

De corpis et partium ei' p
prietatibus tractatur ab
elementaribus qualitatibus
et humoribus ex quibus
constat corp' est pñtis inchoandū
De quattuor elementaribus qualitatibus
Capitulum I.

Quattuor itaq; sunt elementa et ele
mentares q̄litates ex quibus pñtuitur
omne aiatuz corp' materialr pñpue
corp' hūanū qd int oia elemēta est nobilissi
mū et nobilissime int oia pposita ordinatū
vtputa pñtiū aie rōnal' organū ipsi' opatio
nibz tam naturalibz qz voluntariis deputa
tum. Est itaq; corp' hōis ppositū ex quattuor
elementis. s. ex terra. aqua. igne. et aere. quoz
q̄dlibet hz pphas q̄litates. Sūt at quattuor
pñtis z pñcipales. s. caliditas. frigiditas. sic
citas. humiditas. q̄ dicunt pñtis. qz pñtis la
bunt ab elementis in elemētata. Dicunt etiā
pñcipales. qz ab eis oēs secundarij effectus
oriunt'. Nam qualitatū due sunt actiue. s. caliditas
et frigiditas. alie hō due. s. siccitas
et humiditas sunt passiue. vñ ab istaz quali
tatū pñtencia z dominio dicunt elementa
actiua vel passiua. Dicunt aut' pñtis due pñ
cipaliter actiue. non qz ille tñ agant. qz pas
siue sitr agunt. Nulla em qualitas est ocio
sa in corp'e. sed he ideo dicunt actiue. qz per
actōnes earum alie habēt induci z pserua
ri. Nam caliditas qñq; humiditatē quādo
q; siccitatē inducit et custodit vt potest vide
ri i carne salsa. calor ei solis terrestres pñtis

dissoluit et aq̄sas et aereas et sic relaxādo et re-
molliēdo a calore iducit hūiditas. siccitatē
at iducit q̄ calor agēs i hūiditatē pus eam
dissoluit et dissoluta p̄sumit. et sic siccitas q̄ ē
lima caloris iducit et etiā p̄seruat. Caliditas
igit̄ est elemētars q̄litas sūme actiua qd̄ p̄z p̄
et effectū dū tū agat i rē aliquā. Primo et
ptes dissoluit q̄b̄ dissolut̄ res debilioz effi-
cit q̄ p̄ p̄tū coherētiaz fortior fuit. et iō actio
rei agēt̄ min⁹ resistit. Itē caliditas ē oīm ge-
nerabiliū artifer et cā generatōis tot⁹ p̄nci-
palit̄ effectiua. Est at̄ duplex caliditas. cali-
ditas solaris siue celest̄ generās. et h̄ ē salua-
tiua et generatiua. Un̄ q̄nq̄ generāt rane ex
celesti calore i aere. alia est elemētars et ge-
nerata. et h̄ est corruptiua et cōsūptiua sic q̄n̄
fit coadunatio fractoz radioz i p̄ucto alic⁹
corpis p̄spici si fiat coadunatio radioz in
speculo p̄r incēdi stupa ex reflectiōe radioz
et cōburi. Itē inferiorz ad supiora f̄ductiua
faciēdo em̄ motū a centro ad circūferentiā
dissoluit terrestria in aq̄sa et aq̄sa in aerea et
illa in ignea. et sic inferiora et media reducit
in sua supiora. Item eoz q̄ dure sūt p̄pacti-
onis est remolliētiua. agendo em̄ i grossam
subam eam mollificat dissoluēdo. vt p̄z in
metallis calore liq̄factis. dissoluēdo em̄ ter-
restria in aq̄sa remollit. Itē molliū et liq̄do
rū est induratiua. vt p̄z in ouo igni apposito
q̄ liquidioribz subtilioribz p̄tibz resolutis.
terrestribz p̄tibz remanētibz indurescit. Itē
densoz est subtiliatiua. dū em̄ motū a cen-
tro ad circūferentiā h̄eat vi sua rem in quaz
agit dissoluit et sue actiōi ydoneā reddit. vñ
cū rem ad simplicitatē reducere laborat per
p̄ns subtiliat. nā simplicitas grosse rei sub-
tilitas est q̄ nascit̄ p̄ minoz p̄tū p̄pactiōem
vt p̄z in glacie q̄ calore soluta subtiliat. Itē
stute sua est depuratiua metalloz et rubigi-
nis ip̄oz p̄sup̄tiua. Nā agēdo in subaz ip̄i
metalli illā dissoluit. et si qd̄ inuenit seculen-
tie rubigis sepat et p̄sumit. si at̄ fuerit auruz
oīmno pur̄ violētia caloris qd̄ dissoluit. s̄
nō p̄sumit. vñ aur̄ p̄fecte depuratiū q̄uis p̄
calorē dissoluat nō tū in suo pōdere miorat̄
Itē caliditas ē accidentalit̄ corruptiua. vt
ē videre q̄n calor pl̄ dissoluit q̄ p̄sumat. ip̄i
hūozes putrefiūt et corūpūt. vt p̄z i cumu-
lo frumēt̄ aqua aspersa. vbi calor interclu-
sus aquā resoluit in fumositatē q̄ inclusa et
retēta grana remollit et putrefacit ac corūp-
pit. Itē natalit̄ est gūiuz allēuatiua. dū em̄

hūiditas p̄ calorē resoluta p̄sumit pond⁹ mi-
norat̄. et sic suba rei leuiat̄. p̄p̄ea calore agen-
te in hūiditatē fum⁹ generat̄. q̄ fum⁹ allēuiat̄
et depurat̄ et in sp̄m. s. subaz leuē et aereā mu-
tat̄ et rem in qua p̄rinet reddit leuioz. Dic-
est q̄ corpa aialiū vinētū incōpabilit̄ sunt
leuiora q̄ corpa mortuoz. p̄p̄ calorē et sp̄m
p̄tentū in arteriis et i venis. Sic em̄ corpa
aiantiū sūt leuiora post p̄randiū q̄ ante. p̄p̄
caloris p̄formitatē. Itē accidentalit̄ est cali-
ditas aggrauatiua. Agēdo em̄ in subaz rei
subtiliozes leuiiores p̄tes p̄sumit et rema-
nentibz p̄tibz grossioribz fit p̄pactio et p̄p̄ns
aggrauatio. Per poroz etiā ap̄oz ex vi calo-
ris fit spiritūū euaporatio et q̄z p̄ntia corpi
leuiat̄. q̄b̄ euaporat̄ p̄ ip̄oz absentia aggra-
uat̄. Itē caliditas est coloris rubei genera-
tiua. agēs em̄ in materiā p̄tes terrestres re-
soluit in aq̄sas et illas in aereas et in igneas.
vñ ex circūcisiōe igneaz p̄tū imitantū rei
supficiē color igne⁹ s̄z rubēs generat̄ sic est
videre in rosis. Propterea dū p̄ calorē cali-
di hūozes in corpe generant̄ ex eoz diffusio
ne p̄ corpi supficiē calor rubē⁹ generatur.
Item accidentalit̄ est discoloratiua. q̄z p̄ ca-
liditatē poroz aperientē exalāt humores et
sp̄s euanesūt et q̄z p̄ntia fiebat coloratio
eoz absentia color discolor generat̄. sic ē vi-
dere de rosa q̄ de fumo sulphuris albescit̄.
Itē nimis intensa natalit̄ est mortificatiua.
q̄z dū vltim⁹ motus caloris agit in subaz eā
ad vltimū resoluit. resoluēdo in fine destruit
et p̄sumit. Itē accidentalit̄ est viuificatiua. q̄a
p̄ caliditatē p̄stantē moruz cordi in spiritibz
fit spiritūū in corpe restauratio et nutrime-
ti mēbroz fit p̄p̄tes admiſtratio. et sic p̄ cō-
sequēs corpi r̄git et viuificat̄. Recollige itaq̄
ex p̄dictis q̄ caliditas est elemētars p̄p̄tas
sūme actiua penetratiua sūme mobil̄ et mo-
tiua. generata ex motu radioz suūp̄si⁹. mul-
tiplicatiua siue cōicatiua illoz in q̄z subam
agit in suā sp̄m. trāsf̄ormatiua illoz q̄ frigi-
ditate mortua sūt et destructa. viuificatiua et
renouatiua vt p̄z in radicibz et in plantis. que
hyemali frigore mortificate p̄nali calore re-
uiuiscūt. inferiorz ad supiora reductiua. at-
tractiua sup̄fluoꝝ p̄sup̄tiua et sordiū purga-
tiua. in materiis diuersis diuersoz. imo op-
positoz est effectū p̄ductiua. et iō nūc inue-
nit rarefactiua et mollificatiua liq̄factiua et
ap̄itiua. et ecōuerso. nūc p̄dēsatiua et indura-
tiua p̄stricciua et op̄ilatiua. nūc etiā saluatiua

nūc corruptiua. Est etiā dēte p̄pria saporū
imutatiua, nam acetosa & agrestia cōuertit ī
dulcia, vt est videre ī fructibz et in vuis. p̄ ni
miā at̄ intensiōē & excessum dulcia p̄uertit
in amara z in salsa. Hā ex calore intēso eru
rente sanguinē, sanguis in colerā p̄uertitur.
et p̄ eundē aq̄ p̄ forē ebullitiōem subtiliores
ptes aereas cōsumētē terrestribz manētibz
in salis subam trāsmutat. Est aut̄ caliditas
crudoz et indigestoz maturatiua et maturi
tatis in fructibz celerī p̄fectiua. vñ in regio
nibz calidis fructi cū maturescūt q̄ ī frigi
dis z pl̄ dulcescūt. ē etiā formaz et speciez
potētia in materia latent̄ existentiū ad actū
deductiua, vt p̄z in mineralibz, nam p̄ calorē
actiōem auzes argentum z cetere metallice
spēs de lapidibz educunt z forma nobiliori
vestiunt. Per calorē etiā dissoluentē subam
cinez z depuratē cineres in vitz p̄uertitur.
vñ p̄z q̄ calor aeris z nase est mīster. q̄ me
diante calore nobilissime spēs z forme tā na
turales q̄ artificiales de potētia ad actū p
ducunt. Est insup caliditas imp̄ssa in aere
plurimaz passionū, vtputa nubū corusca
tionū fulgurū ymbrium. z h̄mōi generatiua.
Hā vi sua actiua attractiua vapores varios
siccos et humidos ad diuersa aeris itersticia
eleuat. q̄bz aggregat̄ z dēnsat̄ ī nubes. ca
lor inclusus eas alterat ī varias spēs z trā
smutat q̄bz diuersimode tādē dissoluit. z dis
solutas nūc in spēm niuiū v̄l grandis, nunc
in spēs pluuię seu ymbris ad trās vndiq̄ cir
cūspērgit. Est p̄terea h̄ caliditas suoz obie
ctorū a centro ad circūferentiā eleuatiua. ut
p̄z in elemētis in q̄bz dñat. s. in aere et in igne
q̄ sūma distantia a centro terre elongantur.
Hoc etiā p̄z in oleo q̄ supenatat. z in alijs
oibz in q̄bz nafalr calor vincit. Est insup di
sp̄sionū siue q̄litarū sui obiecti ostensiuā.
vt p̄z in corp̄vbi dñat calor. Hā vt di. Cō
stan. li. j. ca. xvi. Corp̄ si fuerit calidū erit ca
ro multa. pinguedo pauca. color rube⁹. pili
m̄lti. nigri v̄l subrubri. tact⁹ calid⁹. intellectu⁹
bon⁹. h̄ō faciēd⁹ m̄ltū mobil⁹. audax. iraci⁹
amās. libidinosus. z m̄ltū appetēs. et cito di
gerēs. asperuocis z verecūd⁹. foris z veloc⁹
pulsus. Hec z m̄lta alia ponit Constan. sig
q̄ calidi corp̄is sunt indicia. et de calore di
cta sufficiant.

De frigiditate. Ca. II.

Rigiditas est elemētariis q̄litas q̄dā
actiua p̄prietas. debili⁹ in actiōe q̄

caliditas. sp̄i⁹ em̄ est moueri a circūferentiā
ad centz. et ideo ptes subiecti in q̄d agit fac
sibi vicini⁹ adherere. z ideo tardi⁹ z difficulti⁹
p̄ficat in ip̄o effectū suū. Quāuis etiā nafali
ter habeat īfrigidare tñ accidentalr calefa
cit. videm⁹ em̄ in hyeme q̄ ex frigiditate cō
stringente poros corp̄is calide fumositatē
interiora petūt et nō hñtes libez exitum. q̄a
int⁹ sunt retēte se p̄culcāt z calefaciūt. vñ ex
terior frigiditas int⁹ accidentalr calefacit.
Itē frigiditas est p̄densatiua. q̄z frigiditate
motū faciēte ad centz p̄s p̄ticipini⁹ coheret
ptes em̄ pus erant p̄ interpositiōez hūidita
tis septe a cētro z seiūcte. sed p̄densata hūi
ditate ad centz p̄stringūt. Itē q̄uis reducē
do ptes ad centz sit naturalr p̄iunctiua tamē
accidentalr est dissolutiua et p̄tū dissūctiua.
sicut est videre in cerebro frigiditate aliqua
comp̄ssori p̄p̄sionis hūiditas in eo retenta
exp̄mis dilabit et p̄ diuersa cerebri emūcto
ria dispertit. vt p̄z ī patientibz catarrū ex cā
frigida. Itē nafalr īngrossatiua. q̄z duz p̄
actionē frigiditatis ptes p̄ticipini⁹ coadhe
rēt totū grossius effici. p̄terea ptes ignee p̄
frigiditate p̄mētē p̄dēsan̄t in aereas. aeree
in aqueas. et aquee in terrestres. et sic tota
grossior effici. Est tñ frigiditas accidentali
subniliatiua. q̄z q̄nq̄z p̄ frigiditatē p̄stringē
tē m̄lta sit hūiditatis oppresseeductio. q̄ hūi
ditas p̄tēta in poris subam īngrossabat ex
q̄ hūiditatis siteductio. p̄seq̄ accidentaliter
sube subniliatio. sic p̄z in pelle lota z exp̄ssa.
Itē q̄uis ex p̄strictiōe p̄tū z ex p̄tute p̄mē
te facta euacuatiōe spiritūū sit frigiditas na
turalr q̄uatiua accidentalr tñ leuiat. q̄z scā
educatiōe hūiditatis q̄ q̄uabat totū sube sit al
leniatio. Itē frigiditas t̄para est vite rei con
seruatiua. q̄z dū p̄ frigiditatē hūiditas p̄dē
sat. caliditatis intētio retardat. vñ sic paulatī
hūiditas p̄ poros resoluī ita resoluta pau
latim cōsumit. z sic ne calor dissoluat subam
rei p̄dēt. z res ne feteat frigiditatis bñficio
custodit. vñ in locis frigidis et antrosis ca
dauera paulatim sine fetore frigiditate res
sente cōsumit. Laudunt etiā pori frigida
te p̄stringente. vñ vapores putridi ne exalēt
exteri⁹ ad interiora rep̄munt. frigiditas tñ
accidentalr corruptiua ē z destructiua. Hā
dū digestiō ex frigiditate in stomacho impe
dit. tūc impedita caloris nafalr actiōe debi
ta. corrupti humores generant. a q̄bz sequit
corp̄is corruptiō dū corrupti bñores corp̄is

incorporant. Et h̄ ē vide in vulneribz q̄bz frigi
da nimis appositā poros f̄strigūt. vñ recētes
fumositates iteri? carnē remollit̄ z eā cor/
rodētes vñ cor̄rūpētes putrefaciūt. Itē na/
turalit̄ ē discoloratiua sic vidē? qz i hyeme
calor corp̄is vñ cordis fugiēs suñ d̄riū. hūo
rē z sp̄m ad iteriora secū reduc̄. z sic exteri/
orē cut̄s sup̄ficiē calore depauparā discolo/
ratā fac. vt pz i labijs z i genis. verūm acci/
dentalit̄ est coloratiua. qz p frigiditatē sit po
roz p̄strictio. z sp̄rituū ac hūoz retētio qz
p̄ntia sit sup̄ficialr cut̄s coloratio. Itē frigi
ditas nimis intēsa est nasalr mortificatiua.
qz dū p eā sit nimia p̄strictio i corde sp̄us de
ficiunt oīno. z sic corde mortificato a q̄ pce
dit alioz viuificatō seq̄t̄ z illoz nc̄aria mor
tificatio. Ex frigiditate etiāz nimis dñante
calor debil̄ extinguit̄. z sic vital̄ sp̄us nō hñs
fomētū suffocat. accidētalr tñ frigiditas vi
uificatiua sic est vide i auibz q̄bus dā q̄ ex ar
boribz pcreant̄. q̄ vice fructuū tāq̄ q̄daz ru
berositates ex arborē nascūt̄. s̄z q̄diu sūt in
arborē nullaten? viuificāt̄. z h̄ accidit sic diē
cōmentator sup̄ libz vegetabiliū. p̄t̄ porosita
tē ligni z fumositatē a cortice exalāte. s̄z qñ
ille tuberositates rup̄s tenacul̄ in aquā ca/
dūt. frigiditate poros exteri? p̄strigētē fumo
sitates iteri? retinēt̄. q̄ p̄cūcate ad inuicē de
purāt ac subtiliāt̄ z dū iteri? detinēt̄ in sp̄m
duertūt̄. ex cui? multiplicatōe z diffusioe per
singlas ptes ille tuberositates viuificant̄ et
postea in qñdā auiū sp̄ez trāsfōrmāt̄. q̄ q̄dez
ab alijs auibz in nasa z p̄plexiōe m̄tū sūt di
uerse. Paz em̄ hñt de carne z m̄n? de sāgui
ne. z iō ad esū nō sūt apte. vt diē idē cōmenta
tor. materiā tñ diuie laudis p̄siderantibz ad
mistrāt̄. Illos em̄ sp̄ialit̄ rep̄ntāt̄ q̄s ad lig
nū cruc̄ diuin? sp̄us in aq̄ baptisimat̄s gene
rat in q̄bz carnis z sanguis desideria n̄ abū
dāt q̄ viuificati sp̄u volare ad celestia tot̄ vi
ribz desiderāt̄ z aspirāt̄. s̄z de h̄ als. Itēz fri
giditas mater est albedis z pallozis. sic cali
ditas mater est nigredis z ruboris. vñ in ca
lidis regionibz nascūt̄ nigri boiēs z fuscī sic
apud mauros. i frigidisq̄ nascūt̄ albi sicut
apud sclauos. vt di. Aris. in li. de ce. z mun.
et assiḡt̄ rōez. qz ex dñio frigiditat̄ i frigidis
regiōibz matrices muliez ad talē ferū dispo
nūt̄. vñ pcreāt albos filios fm̄ cutē z lōgos
ac flauos z molles z largos crines habētes.
Eōtrario at̄ est i calidia regiōibz vbi pari/
m̄s filios nigros crispos et paucos crinco

hñtes vt apparet i ethyopibz Est igit̄ frigiditas
i suo dñio i subiecto suū p̄t̄ manifestatiua
Hā in ill̄ corp̄ibz vbi dñat̄ est color albz. ca
pill? moll? z lax? itellec? dur? z obliuio sus.
apperit̄ puus. z somn? m̄l? incessus gūis et
tard? vt di. Cōstan. li. j. c. xviij. Nec at̄ n̄ sim/
plicit̄ sūt itelligēda sp̄ in oī frigido inesse ne
cessario. s̄z i p̄partōe ad caliditatē dñant̄ cō/
plexiōe. i p̄partōe regiōis calide ad frigidā
regiōē talia auzores retulerūt̄ z i suis sc̄ptis
poster̄s reliq̄rūt̄. Nec at̄ d̄ p̄peratibz frigidit
tat̄ dicta sufficiāt̄ ad p̄ns. qz alie patēt̄ p op
positū cor̄ q̄ dicta sūt sup̄ de calore.

De siccitate. Capitulū. III.
Siccitas ē q̄dā elemētār? p̄peras pas
siua q̄litas quā nūc caliditas nunc
frigiditas itroducit. p̄t̄ m̄ sc̄bz ad ca
lorē q̄s ad frigiditatē cū siccitas sit lima ca
loris. Dē aut̄ siccitas q̄li sine succo. i. hūoze.
qz humor z siccitas opponūt̄ cui? effect? p̄n
cipal̄ est desiccare sic hūiditat̄ humectare.
secūdarios at̄ effect? h̄z m̄ltos sic est i sp̄issare
et aspare morū retardare p̄sumere destruere
mortificare. P̄peras itaq̄ illa q̄ h̄z desic
care p̄ncipalr ptes hūidas a circūferētia ad
cētr̄ trahit̄. z ne itermialit̄ fluxibilitate sue
suberes hūida se diffūdat̄ q̄i obicē se oppoīt̄.
h̄videm? qz in litozibz maris arene siccitas
terminū ponit mari z vbi dñat̄ arene nasalis
siccitas. fluxibiles maris ipet̄ vber? p̄cedē
n̄ p̄mittit̄. sic exp̄sse di. Bre. sup̄ Job. xxxviij.
Quis posuit mari terminū zc. Dicit etiam
idē Hieronim? Diere. v. ibi. posuit arenam
terminū mari zc. Idē em̄ exp̄ssi? poīt̄ phus
Siccitas igit̄ q̄ non p̄fecte termiat̄ in p̄prio
cētro est q̄litas hūozose male in se termiabi
lis. termiatiua z sue intermiabilitat̄ finis i
mobil̄. put̄ pz ad sensū sue fluxibilitat̄ rep
cussiuā z in pte vñ totalit̄ in extremitatibz
p̄suptiua. Est igit̄ siccitas hūiditati p̄ria tā
in effectū q̄s in nasa. accidētalr tñ p̄t̄ eē ali
qñ humectationis inductiua. nam cum sit
lima caloris excitat̄ z intēdit caloris motū
siue acū. q̄ excitat̄ dissoluit actualē vñ potē
tionalē quā inuenit hūiditatē. q̄ q̄dē disso
lutā z diffusa p̄ mēbra hūiditatē elicit seu hu
morē. Siccitas em̄ qñ dñat̄ qz h̄z motū ad
cētr̄ mēbra coartat̄ z p̄stringit̄. z sic p̄ con
strictiōem educit hūiditas q̄ pus fuit p̄ cor
pus diffusa. vñ vidē? cor̄p? humectari quod
pus siccū fuit. Sic etiā videm? i mōtibz sic
cis herbas sp̄ealr hūidas p̄creari. sic ē her

ba q̄ dicitur crassula. cimbalaria. & micularia zc.
 Nec est mix. nā siccitas q̄ nascitur incendit
 p̄seruari montē i sua siccitate. z h̄ p̄ suū sile.
 scz p̄ siccū vi actiua ad sui nutrimentū attra-
 hit oē siccū. Humidū h̄o abhorrens z fugiens
 tanq̄ suū fr̄lū de se repellit. q̄ ad radices
 herbarū q̄ i superficie mōis tāq̄ supflue ab inte-
 rioris mōis suba sūt reiecte. vñ h̄uorē sic re-
 iectū radices attrahūt. z inde nutriūt herbe
 hūide z crasse sūt. Eadē videt esse rō p̄men-
 tatoris sup libz merbeorū. vbi dicit q̄ fon-
 tes z flumia nascūt de mōibz. qz eū sint mō-
 tes cauernosi z spōgiosi z plurimū etiā cōti-
 neāt calidi sit a mōibz maḡ attractio z rōne
 vacui z etiā rōne calidi aeris iclusi. Qd̄ igit̄
 attrahit sile mōi i siccitate sibi incorporat.
 Qd̄ h̄o dissile ē v̄pote i hūiditate repellit et
 aggregat in vnū locū. qd̄ tandē expellit z so-
 ras p̄capita fontū ad flumia pficiēda cōti-
 nue derivat. Siccitas igit̄ est attractiua si-
 bi necessariorū z sibi qd̄ dissimiliū ē incorporati-
 ua. supfluoꝝ h̄o aut dissimiliū sibi expulsi-
 ua. Itē siccitas est nascitur attenuatiua. quia
 siccitas p̄sumit hūiditatē quā inuenit i sub-
 iecto. q̄ p̄sumpta seq̄r extenuatio Itē siccitas
 est subeinduratiua. qz p̄sumēdo hūiditatez
 i materia efficit ip̄az duraz sic in luto ē vide.
 qz siccitū durū sit. Itē siccitate agēte in rem
 subtile vt in aerea subaz siue aqueā subtili-
 or efficit z rarior. sic videm⁹ q̄ flāte borea aer
 desiccatur z rarefcit z subtiliat. Itē accidenta-
 liter p̄t ē remollitiua. qñ cū siccitas p̄sumit
 hūiditatē q̄ p̄tū est p̄glutinatio seq̄r p̄ p̄ns
 p̄tū sepatio z mollificatio. sic est vide in lig-
 nor vultissimo. cui⁹ hūiditate p̄ siccitatē cō-
 sūpta sic molle reddit. z in puluerē mollem
 tactui cedentē redigit. Itē nascitur est aspera-
 tiua. nā agēs in subiectū hūiditatē quā iue-
 nit p̄sumit i superficie. z quā nō p̄t p̄sumere i-
 durat. z ita inducit qd̄ i superficie ēq̄litas
 eruvacuitate dep̄ssa z duricie eleuata. ex qua
 fit asperitas q̄ nihil aliud est q̄ ineq̄litas p̄m
 durū corp⁹. Accidentāl̄ tñ qñq̄ lenificat sic
 qñ ex siccitate acuit calor q̄ suo accidēte dis-
 soluit hūiores q̄ dissolui z palia arteriā di-
 stillātes eā leniūt z humectāt. Itē siccitas ē
 mor⁹ tardatiua. nam p̄ dominū siccitaz ni-
 mie p̄tes aereez aq̄se terrestres inspissant z
 sic suba grossior effecta ēt gūioz. tardior est
 ad mortū. Per nimia em̄ siccitatē spūs exina-
 niunt. qz mltitudo corp⁹ mouebat veloci⁹.
 vñ eoz facta dūminutōne p̄ siccitatē mouet

difficili⁹. tñ est siccitas aliqñ accidētāl̄ mo-
 tus adiunatiua. qz siccitas faciēs motuz ad
 centz eq̄līē ducit circūferentie p̄tes ad me-
 diū z sic p̄tū circūflexio eq̄līē z rotundatio.
 Un̄ qz rotū dū nō h̄z āgulos in q̄b̄ possit i-
 pediri volubilitate sua mobili⁹ reddif. p̄tea
 siccitas p̄sumēdo hūidas supfluitates spūs
 subriliat z depurat z velociores reddit eos.
 nā a supfluitate depurati q̄ corp⁹ quabaf ad
 motū habilitāt corp⁹ ip̄m. Itē nascitur est cō-
 sumptiua et p̄ h̄ q̄ p̄sumit hūiores corp⁹ ena-
 cuat et a suo nutrimento depauperat z necessa-
 rio inanif. Itē nascitur est destructiua. qz hu-
 miditatē subalez q̄ material̄ subnutrit z p̄-
 tes recopular p̄ter destruit z p̄sumit. Eā ē
 q̄līē res aiata vel inaiata destruit z dissoluit
 Itē aiata corpa spēāl̄ destruit. qz spūs na-
 turales q̄ p̄stāt ex fumo hūido dissoluit qñ
 illā hūiditatē p̄sumit. vñ deficiēte materia z
 spū corp⁹ necessario mortificat. vñ pessima
 est q̄litas mortificatiua. dum excedit. viuifi-
 cat tñ accidentāl̄. nā hūiores qñq̄ reumati-
 zantes ad spūalia z meat⁹ spūs opilatēz pa-
 ti sūt supinducere suffocatōz. siccitas at̄ sup-
 ueniēs vel medicina sicca agēs in illos hūo-
 res p̄sumit eos z spiritū vias aperit. vnde
 rei q̄līē pus mortue seq̄r viuificatio Quāuis
 igit̄ siccitas sit necessaria i om̄i corp⁹ elemē-
 tato ad supfluitatē hūide p̄sup̄tōz et ip̄⁹ hūi-
 ditatē coartatōz insup ad ip̄⁹ calorē remif-
 si excitatōz. mortifera tñ est q̄litas z pessima
 qñ debitā excedit in corpibz p̄p̄ortōz. nā pes-
 simas ifirmitates solz i corpibz inducere ac-
 nociuas vt p̄sīm z ethicā. z h̄mōi. q̄b̄ vit̄ p̄e
 medicine bñficio subueniri. insup per nutri-
 mētal̄ hūioꝝ p̄sup̄tōz corp⁹ exiccat cutē sup-
 ficiē h̄bit z corrugat. seninz accelerat. corp⁹
 supficial̄ discolorat z deformat. sinim imo-
 deratā p̄uocat. arterias exaspāt z vocē impe-
 dit z rarificat caput a capill̄ spoliāt z decal-
 uat articulos manū z pedū h̄bit z icuruat
 vt est vide in leprosis. Sz h̄ dicta de siccita-
 tis effectibz n̄ sic sufficiant.

De humiditate. Ca. III
Humiditas est elemētāl̄ passiua q̄li-
 tas actiua z q̄litas imp̄fissio obē-
 diēs z subdita actionū caliditatz z frigidita-
 tis susceptiua Est at̄ hūiditas oīm corpōz z
 p̄cipue aiatoꝝ nutritiua. augmētatiua. con-
 seruatiua. dep̄ditōz i corp⁹ r̄stauratiua. nā
 hūioꝝ calore oīa generant vt dicit p̄hus. z
 generata nutriūt vt est videre i radicibus et

semibz. nā gñū ēre pmissū pmo oportz pfun
di hūiditate aquea z aerea. z pclusū calorē
nasalē rarificari z dilatari z tāde actōe calo
ris hūiditas resoluta grossiorē sui pte terre
striorē ēre inferi trāsmittit. quā qdē terra in
suis recipit visceribz z calore incluso coagu
lat z i radicē subaz p pmissiōez hūidi et sicci
puertit. hūiditas at illa radicalis derelicta
z i radice sic pcreata hūorē quē inuenit i ter
ra sibi silez rōne silitudis et i via attractiua
interclusi calorē sibi attrahit z attractū qñ
tū sibi sufficit in sui nutrimentū puertit. qd
aut sibi nō est necessariū p calorē illā humi
ditatē dissoluētē z subniliatē ipaz superius
trāsmittit z pmo in subaz germis. deinde in
subaz stipit. vltio in subaz floris fructus et
frōdis. sic trāsmittit coagulat et puertit. qā
igif hūiditas oīm illoz q vegetat nutrimen
tū est z materia. manifestū est q oīm vegeta
biliū est nutritiua. z p sui diffusionē z incor
poratōez in latū z i lōgū z i pssū augmēta
riua. Itē hūiditas depditoz in corpibz ve
getabilibz z aiatz est restauratiua. nā p calo
rē agentē ptiue intrinsec z extrinsec corpa
psumūt z cito pīrēt nisi p restauratōz hūidi
reparet. z iō ncēaria fuit ptiua hūiditatis
attractio. vt ptiua fieret depditi repatio. z
p pns cibi restauratio vt ptiua. est pte rea
hūiditas inferiorz ptiua. nā ex aggrega
tione radioz ptiua i aere z i tra tāta fieret
caloris generatioz siccitatz i ductio q aer in
flāmaret z ēre supficies pbureret. nisi p cal
oris actiua p aerē z aq hūiditate actōi eius
resistentē pportōe debita ad tēperie reduce
ret. z iō vt dic Macrob. Opposuit de fonti
coloris fontē toti hūoris vt p hūoris ptiua
calori opposita ei violētia repmeretur. z sic
mūdi machina i esse debito ptiua. alioqn
a calore nimio subito solueret. Itē hūiditas
est ptiua ēre ptiua. Tāte ei siccitatz ē terra
q nisi hūiditate aq humectaret qlibz ei pti
cula ab alia dissolueret. z iō fecit nāsa spon
giosos mōtes z terrā cauernosa i mltis locis
z porosa vt sic fieret rōne vacui aeris z aque
forz attractio adiunāte siccitatz mitigatōe
z ptiū ēre sepabiliū vnione. Un qd fac san
guis currēs pvenas i corpe idē fac hūiditas
in venis ēre. Rigat ei ēre siccitate z eā dispo
nit z abilitat ad secūditatē. H3 at hūiditas
qsdā pperates z effect pmas z nasales. qsdā
psecundarias z qdāmodo casuales sicut et
alie qlitates. Est em hūiditas nasalr labilis

z fluxibil male in se termiabil. s3 tñ sstif ter
mino alieno vt dic phus. A cētro em ad cir
cūferentiā est motiua vnde z se diffundēdo
subiectū suū totalitē defluendo dissolueret si
aliud ei nō obfisteret qd ei fluxibilitatē per
reductōem ptiū ad cētrū termiaret. vñ vide
mus fluctu maris arene siccitate i marē litro
ribz a suo fluxu ppefci z in se qdāmodo suo
cari. Itē nasalit mollitiua est. pres em ma
terie duras z opacas p sui subtractōz z dif
fusionē relaxat z rarificat z remollit. Est tñ
duratiua accidentalr sic videm in gibbis z
etiā apostematibz qbusdā. in qbz pfluūt hu
mores frigidi. et ex frigiditate pres hūidas
ad cētrū repcutiente et cōdenante indurāt
et in sclerosim. i. duriciā sepe pmutant. Idē
etia ptingit ex nimio calore pres liqdiorez
psumente. qbz psumpt pres grossiores cō
pingunt pariter et indurant. Itē naturalit
est mūdificatiua. nā sua remollitōe et ptiuz
p qd diffundit ab inuicem laxatōe pres sor
diditas diuidit et diuisas lubrificando remo
uet et abstergit. vt p3 maxie in ipa aqua que
substantialiter humectat. et maxie sordium
purgitiua. et h maxime si substantiali hūidi
tati caliditas coopet vt p3 in tritico et surfu
re in radice bzione. et etiā in sapone. et i me
dulla sabs. z in pssilibz. q omia sordes faciei
et toti corpis mūdificant et depurāt. Itē
q2 de se motū h3 a centro siue medio ad ex
trema cū ille mor ex se non sit forz multuz.
sed respectu calorē sit obnsus. est siquidez
sui in latum pncipaliter diffusiu. in altum
pō sine calore nō est multū. qntum est de se.
extensiu sed qñq calor in ipa dñat et i ipsa
obediente materia hūida operat tūc in om
nem ptem sed maxie in altum et in longuin
vi calorē sursum eleuante et vsq ad extre
mitates diffundēte erigif et ptiat. corpa pō
in qbz pdominat calor et humor temperat
naturalit et generalr sunt altiora et lōgiora
et etiā gñiliora q illa. in qbz existente hūidi
tate multa et domināte calore paruo remis
sius operante causa ptiua inuenit. et iō
hoies calidi vt colerici obediēte hūore sub
stantiali calorē actioni sunt alijs. s. fleuma
ticis longiores. et in oīmibz extremitat. bus
corpis alijs partibz z circūstantijs pccurren
tibz hinc inde eqliter in gracilitate et lon
gitudine aptiores. vbi aut est calor multus
et humor mult nō tñ actioni ignee ptiua su
perfluus aut diminut sed congru et com

mesurat⁹. corpa in oī diuisione sūt maglōga
et lata. Alia em sūt ppter calozē subiliores p/
tes hūiditat⁹ ad sūmitatē deferētē. Lata em
sūt et spissa ppter sūtē calozis ptes grossiores
hūiditat⁹ ad singlas ptes interiores fm sui
exigētiā vndiqz diffundēt et pte pti fm con/
gruentiā nate vndiqz adunantē. Itē hūidi/
tas est nasal^r lenificatiua. nā sui circūfusio
ne in extrema rei oēs ptes vacuas replendo
ad eq̄litate pducit. et sic rei supficiē pplanā/
do et adequādo eā lenē facit. accidentaliter
tū qñqz etā perat. s. qñ aliq casu simul calidi
et frigidū hūozes ad aliqū locū sfluūt et cō/
currūt. Calidi qdē supficiē rei eleuant. Fri/
gidi qz depmūt et sic ex sūis hūozibz cōtra/
rietas et ineq̄litas cū asperitate qdā corpis
in supficie generat. Item hūiditas si fuerit
fm nate exigētiā i corpe pmensurata oīm
actionū aīe et corpis ē adiuuatiua. Nam ex
hūozibz spūs regitui corpis generat et in eē
pseruat. Spirituū qz sūtutes suos effectus
in singul⁹ organis corpis sēstiuis et mortuis
p hūoz mīsteriū opant. vt pz in sūte visua
q mediāte hūoze cristallino visu i oclō opat
Sitr et gustatiua nūqz sine hūoze saluiali
int^r sapores discernere arbitrat. et sic d alijs.
Nā hūiditate substāiali destructa i corpe
corrupta tota animi actio piter erit impedita
Si em fuerit in toto corpe vel in aliq parte
corpis supfluitas hūida abundās q nō pos/
sit regi a nasa. pncipiū est et materia putrefa/
ctōis et generat i corpe guisimas passiones
vt pz in apoplexia in q supflua hūiditas sic
occupat oēs vētriculos cerebri q nō pmie/
rit p nervos sensibiles spm aīalē ad sensifi/
candū corpe et mouendū deferētēs aīaz i cor/
pore suas pagere actōes. Immo aufert corpi
subito sensū atqz motū et tandē inducit suf/
focatōez atqz mortē. sic Gal. in pmento sup
amphorismos exponēs kbū Ipo. Solucze
apoplexiā forē impossibile. debile hō nō fa/
cile zc. Fleumatica em hūiditas occupans
totā cerebri regionē opilat meat⁹ nernozuz.
vñ nō pducit spūs aīal⁹ ad inferiora. Immo
intercludit anhelū et vita finit. Nec āt hūi/
ditas peccat qñqz in qñritate. qñqz i q̄litate.
et h aliqñ a causa intrinseca. qñqz a cā extrin/
seca. a cā intrinseca sic a mala pplexione. qñ
nocuiua hūiditas radicaf in mēbris et nō pōt
a calore naturali dissolui et psumi. nec a sua
malicia imutari. Talis itaqz hūiditas in di/
uersis locs corpis diuersas inducit ifirmita

tes. vt pz in epylēsia qñ pcedit ex vicio capi/
tis et in ydropisī qñ ex mala pplexiōe genera/
tur epas. Itē a cā extrinseca sic a rebz que a
Jo. et Gal. vocant^r res nō nasales qles sunt
aer. cibo. por⁹. somn⁹. vigilia. inanitio et pple/
tio exercitiū atqz quies. Nec em oīa si fuerit
assumpta fm exigētiā nate hūiditatē sub/
stantialē generat ac sfluāt et pditā reparant
et restaurat. Si hō a sūo mō sūpta fuerint.
sūiū hnt effectū. nam hūiditatē innasalem
generant et augmentant aut naturales cor/
rumpūt alterat et imutāt vt pz. nā vt dī. Gal.
in amphoz. Ipo. pte. iij. sup locū illū. Im/
mutatōes tēpoz matie generat morbos zc.
Ipa inqz anni non sunt causa morbi s mu/
tatōes pplexionū ipi⁹ pti. qñ scz pplexio ae/
ris q deberet congruere tempori. in oppositaz
cōmuras. sic qñ complexio. veris que debe/
ret esse calida et hūida efficit sic in autumno
frigida et sicca. et cōuerfo. et sic de alijs. Nā
si fuerit aer vernalis generat^r frigid⁹ et sicc⁹.
et pcesserit aer in hyeme qñ sūalis. s. calid⁹ et
humid⁹ necesse est in vere mltos egrotare et
etiam mulieres parituras occasione facili
abortire. Et hec est rō Gal. quam assignat.
qz ex humiditate et caliditate hyemis prece/
dentis multa fiebat hūiditat⁹ in corpibz ge/
neratio et fleumatis coadunatio. Aer hō in
initio veris si fuerit frigid⁹ et siccus claudit
poros et hñit sumos exalare. vñ rereto calo/
re dissoluit hūiditatē istam supflua et in hye/
me generatā. et cū calor sit debilis et nō pos/
sit eam pfecte digerere nec ex toto psumere.
trāsmittit eam sic indigestam nūc ad supio/
ra membra et nūc ad inferiora vbi coaduna/
ta sit causa diuersaz passionū. vt si ascende/
rit ad caput pōt esse causa reumatis et catarrī
Si hō ad intestina et fuerit fleuma salūm
mordif. cando intestina inducit dissenteria
et sic de alijs. Illa eadem pōt esse rō abortus
in mulieribz. qz hūiditas illa defluēs ad ma/
tricem grauat eam et remolliendo retinacu/
la fetus ac relaxando est cā abortiendi. Aliā
aut rōnem ibi assignat Auicēn. et sic d alijs
passionibz aeris et tpiis est intelligendum q
mutat hūiditatē q̄litate vel calozē immo/
derate nimis dissoluēdo vel nimis psumen/
do. siue calore remisso supfluitates eius non
euacuādo. et sic intelligendū est de aere ni/
mis frigido poros claudēte hūozes pōt debi/
to pstringente. Sed de aere frigido ad pre/
sens bec dicta sufficiant.

De cibo et potu La. V

De cibo et potu patet. Nam p de
biti nutrimenti cibi scilz et pot⁹ sub/
tractionē humiditatis subtrahitur et
calor inducta siccitate intensior effect⁹ non
inueniens in qd agat ad substantialē humi/
ditatem se puerit in quā agēdo ipaz nimis
attenuat vel cōsumit. et econuerso. si cibo vel
potus fuerit immoderat⁹ hūiditas nimis in/
tendit⁹ et calor naturalis debilitat⁹. qz nō suf/
ficat ad digerendū. facit tñ calor qd fit. Nam
aliqd resoluit ex illo supfluo cibo sumpto. il/
lud resolutū cum sit fumositas grossa et in/
digesta petit cerebrū et pcutiens ei⁹ mirin/
gas seu tuniculas grauiter eas ledit et ali/
qn emigraneā vel aliā capitis passionē pes/
simā excitat et inducit. aliqn etiā radices ner/
uoz sensibiliū illa fumositas maliciosa tan/
git et suo acumine siue furiositate ad intima
ipsoꝝ neruoz penetrans spm̄i animalem ibi
existētem impedit atqz ledit. vñ et substan/
tiam et rationis vñm perturbat. et liguam
rationis interpretem turbando contrahit et
puertit. vt pz in ebrijs. Dolorum etiā volun/
tarium sepi⁹ retardat vel penit⁹ destruit. vt
in tremulis et paraliticis. nec mix. nam de
corpiis regitiua q̄ est sita in neruis et i muscu/
lis a nata. neruū siue membꝝ qdlibet sic de/
pressum regere et erigere satagit et intendit.
sed pualens ille acutus fumus et resistens
virtutem naturālē vincere cupiens membrū
deorsum depm̄ere nititur et ptendit. Unde
ex isto duplici motu srio scz vno eleuante et
alio depm̄ente membroꝝ tremor sepius ge/
nerat et tandem victa totaliter virtute regi/
tiua moro vel paralisis in talibz generatur.
Et ideo optimū p̄siliū est sapientis q̄ dicit.
Ne te effundas in qd sup omnem escam. qz i
multis escis infirmitas grauis et c. idem ita/
qz malum generat in corpe somn⁹ immode/
ratus. nam in somno remittuntur p̄tutes et
actiones naturales inter⁹ aīales intendū.
vñ clausis poris foris insecis calor intrinsec⁹
p̄fortat⁹ multos hūozes attrahit. q̄s quidē
nec dirigere potest nec p̄sumere et tūc pua/
lente tanta supfluitate quā non potest natu/
ra regere sequit⁹ necessario moro et suffoca/
tio. sic est videre sepi⁹ in dormientibz post ac/
ceptam medicinam et etiam in minutis. In
vigilantibz aut nimis causa contraria opat⁹
in qbus et nimia sit humor et spiritūū con/
sumptio. vnde et moro itez comitat⁹. Item

eadem rō suffocationis est in nimis replet.
et eadem ratio defectionis est in ieiunanti/
bus sup vires et nimia inanitis. Itē qui nē
mis se exercitant p nimia caloris intensiōē
humozes nimis p̄sumēt se destruūt et cō/
sumūt. In nimis ho quiescentibz causa est
contraria. quia in ipsis magna est et immo/
derata humiditatis attractio. et nulla super/
fluitatis euaporatio nec spiritūū subriliatio
et ideo necessario humiditas supflua dispo/
nitur ad putrefactōem et corruptōem Istis
et alijs multis modis infinitis qualitates ele/
mentares in suis naturalibz effectibz impe/
diunt. sicut pz in rōnibus sup dictis quas
de p̄bis Constan. in pantegñ. et Bal. in cō/
mento amph. Ipo. et Empe. succincte cōp̄/
lauim⁹. vñ de his supsedecim⁹. et ideo ad de/
scribendas p̄p̄tates hūoz q̄ ex his q̄litati/
bus p̄ponunt man⁹ apponam⁹ ex qbz consti/
tuitur om̄e corpe qd spū sensibili et rationa/
li animatur.

De humoribz et eoz generatōne effectu et
operatione. La. VI

Et igitur humor quedam substantia
actualiter liquida ex p̄iunctōne ele/
mentariū qualitatu p digestionem
in animalis corpore generata apra mēbra
nutrire et eoz actōnes p̄fortare naturaliter
vel accidentalr impedire. Nam hūoz est corpe
sensibiliū matiale p̄ncipiū et p̄mū ac p̄cipuū
rōne nutrimenti suis pagendis actōibz iuna/
mentū. Sūt aut humores vt dicit Lōstan.
vocati elementoz filij et eoz originalit⁹ con/
stitutionū q̄litate. Sunt aut quattuor hu/
mores. s. sanguis. fleuma. colera. et melanco/
lia. qui qdem respectu membroꝝ dicuntur
simplices. q̄uis respectu elementoz quozū
sunt filij compositi inueniant⁹. Hi quattuor
humores in quantitate et qualitate equali/
tatem p̄porzione debita obseruantes omnia
corpa sanguinē habentia pficiunt ac custo/
diunt in debita p̄sistentia sanitatis sic econ/
uerso ex eoz inequalitate siue infectione in/
firmitatē generant et inducūt. Fuerūt autē
hi necessarj ad corpiis p̄stitutionē ad ipsi⁹
regimen et p̄seruatōem. ad cōtinue depdito/
rum in corpe restauratōē sic dicit Bal. sup
amph. Corpus em̄ subiacet fluxui. vt pz in
sudoribz et in spuris et hmoi alteratione. scz
de frigiditate in caliditate et ecōuerso. et cor/
ruptione que ex fluxitate nimia seq̄t. et ex al/
teratione diuturna. vt ergo qd supfluuū est

in corpore dīrnat et depdīcū repef et mala alte-
ratio i bonā trāsmutef. et p pñs corruptioni
aliqlit obniet. ncēaria fuit qttuoz hūoz pñ-
tia vt corp^a iale i vigore ipis mediātibz īco-
lume pferuet. Hoz aut hūoz generatio sic
bz fieri. recepto em cibo i loco decoctōis p-
mo. s. i stomacho. subtilior ei⁹ ps et liqdiōz q
a phicis pñsinaria vocaf p qsdam venas ad
epar trahit. et ibi p caloris nafal actōz i qttu-
oz hūozes trāsmutat. qz generatio simplr i
epate fit et icipit. s. nō sītr finit. Primo ei ca-
loris actio qd frigidū ē et hūidū i nafaz fleu-
matis puerit. Scdo qd calidū et hūidū ē
i nafaz sanguis trāsit. qd pō calidū et siccū
nafaz colere cōstruit. S. qd frigidū et siccū
in subaz melācolie se pponit. Tal igit est p-
cellus. Pzio siqdē generaf fleuma tanqz hu-
mor semicocct. Scdo sāguis cui⁹ decoctio
ē pfecta. Tertio colera cui⁹ decoctio tpamē-
tū excedit. Ultio at melancolia qī ps terre-
strior et alioz fer in esse pcedit. vñ tal ē ordo
vdicit Auicē. q elemētoz recta et rēciproca
est generatio. qz d aere fit ignis. et ecōuerso.
hūoz at generatio qdā ē recta. s. nō rēciproca
de fleumate em p decoctōz fit sanguis. s. nō
ecōuerso. Sītr de sanguie fit colera p calo-
rē intensū siccantē hūozē et subtiliātez. s. nō
ecōuerso. Sili mō p adustionē ex colera fit
melācolia. et nō ecōuerso. Sic ei accidit in
generatōe hūoz: sic accidit in generatōe vi-
ni ex musto sic dī. Cōstan. nā seruere musto
generaf qdā spuma supficiē petēs et quedaz
suba terrea ad fundū descēdēs. et alia ē aqsa
fm cui⁹ augmētū vinū in suba ē mag⁹ debi-
le et min⁹ calidū. Et qnto mag⁹ antiq⁹ tanto
mag⁹ fit calidū ppter h mōi aqfitatē resolutōez
et qnto maior est vini puritas: tanto coctio
est ppleta. sic in hūozibz ē ps leuitate sua su-
periora petēs scz colera. alia velut fer deor-
sum tendēs. s. melācolia. alia pō i cruditate
manēs. s. fleuma. qrtā pō ē sāguis i sua puri-
tate pmanēs. a ceteris hūozibz depuratur.
Null⁹ em sanguis est ita pur⁹ qn alijs hūozibz
bus sit pmixt⁹. vñ eoz cōmixtione spēm vari-
at et colorē. nam p cōmixtōem colere apparet
rufus. a melancolia niger. a fleumate aquo-
sus et spumofus.

De sanguine Capitulū. VII.

Sanguis vt dicit Jsi. a greco nomen
sumpsit. eo q sustentat vigeat et vi-
uat. i. vitaz cōfirmet. nam sanctire cō-
firmare est. Dī aut sanguis dum est i corpore

effusus pō dī cruoz. eo q effusus currendo
corruat. alij aut vocant sanguinē quasi sua-
uem eo q gustu et tactu sit suavis. nō em est
sanguis pur⁹ et integer nisi in iuuenibz. nam
dicunt phici sanguinē minui p etatem. vñ dī.
in senibz tremor est ex defectu. pprie aut san-
guis animi possessio est. Inde genas lacera-
re in luctu mulieribz mos est. vñ etiam pur-
pure vestes et purpurei flores ponunt sup
mortuos. animositatē mortui dū erat i suo
sanguie repñtantes Duculqz Jsi. li. x. ca. ij.
Sāguis at fm Cōstan. int quattuoz hūo-
res laudabilior et nase amicalior est ppter
ei⁹ equalē et pfectā coctōem quā efficit calor
tpat⁹ ex materia pura et acerca ad corpis nu-
trimentū. Est pō sanguis fm eundē Con-
stan. ali⁹ natural⁹ ali⁹ innatural⁹. Naturalis
ātali⁹ est ptenus in arterijs. alijs ē i venis.
Qui pō est i arterijs calidior est et subtilior
rubicundior clarioz et in sapore dulcis. Est
autē calidior ppter cordis et spūs vicinitatem.
subtilior ppter cordis calorē subtiliantem et
rarificantem. et hvt resumiendo p spissas tu-
nicas arteriaz facile non possit in alia mē-
bra labi. Rarioz aut est ppter pntem colere
in ipō. accutior est aut ppter augmentū calo-
ris. sāguis pō in venis pten⁹ est calid⁹ et hu-
midus. int grossum et subtilem mediocris
in sapore est valde dulcis omī malo carens
odore. cito coagulat cū exierit. vñ talis san-
guis epar designat tpatum. si pō fuerit sub-
tilis aquosus nō boni odoris nec dulcis sa-
poris cōmixtōz alter⁹ hūozis ipm inficiētis
indicat. Jā em degenerat i sanguinē inna-
turalē q sic dī vt qz a sua generatōe est. vt in
leprosis. corrupt⁹. au ppter inconuenientes
materiā ex qua est generat⁹. et ppter extrane-
um humorem cū q est cōmixt⁹. modicū autē
colere vel alter⁹ inficientis humoris mixtū
cū puro sanguine ipm inficit et in sue quali-
tatis similitudinē ipm trahit. Duculqz Cō-
stan. pantegñ. ix. c. iij. Alias sanguinis pprie-
tates ponit Arist. in li. i. aialū. iij. dicit enim.
Omē aial hñs sanguinē bz epar et cor. vñ dē
omīa aialia carentia sanguine sunt minoris
corpis et pntis aialibz habentibus sangui-
nez. et cum absceditur caro erit sanguis nisi
illa mortua fuerit et corrupta. Item in om-
ni animali bone dispositōis est sanguis me-
diocris. quia non nimis multus sic sūt po-
tantes vinū nouuz. nec nimis paucus sicut
corpis crassi. qz animalia nimis crassi. corpis

sūt pauci sanguis et subito augmetur pigre
do. et quanto. ratio minoratur sanguis. Item omne corpus
sanguineum putrescit cito et maxime ossa. homo
enim habet sanguinem subtilius valde respectu aliorum
animalium. quia sanguis est nigrior et spissior sanguine
bois. et maxime thauri et asini. et sanguis in inferi
ori parte corporis spissior est et nigrior quam in superio
ri. Item sanguis quando generatur valde in multa quanti
tate erit causa egritudinis quam attenuatur et fit aquosus
et propter hoc forsan sudat homo sanguinem. quod quidem est
verum propter superfluum liquidum sanguinem abundantiam
a qua se intendit exonerare natura. unde etiam est
propter aquas ad superficies cutis et eas expellit
per sudorem. Item cum homo dormierit erit sanguis in
manifesto modo. nec mirum. quia tunc reuocatur
a natura in adiutorium spiritus naturalis ut ipsi benefici
cio suas pagat actiones. unde quando tunc se perfundit
ad interiora extremitates corporis pallida re
manet et exanguis. et propter hoc forte accidit quod si
corpus dormientis pugatur non erit inde ratum
sanguis quia si esset vigilans. Item dicitur ibidem
quod si sanguis fuerit bene coctus et digestus bene fit et
eo sepius. et hoc forsan quia est virtuositas per tem
peratam decoctionem coagulatur. et dealbatur in sepius
vel pinguedinem transmutatur. Item cum alte
rat sanguis a cursu nature sue et fuerit cor
ruptus exhibet a stomacho et a naribus. Item cum
putrescit sanguis in aliquo membro nisi redu
catur arte vel natura efficitur ex eo virus et in sa
niem commutat. Hucusque Constantinus li. iiij. Item
dicit ibidem li. xij. vene sunt vasa sanguinis
et quod per sanguinem est ultimus cibum animal habere
tis sanguinem. Item ibidem Ita est sanguis
amicabilis nature quod etiam animal carens sanguine ci
batur per illud quod ducitur cum sanguine. ut per in
animabus et muscis quod carnibus insident et san
guinem sugunt. et inde sibi attrahunt nutrimentum.
propter hoc si animal non nutritur cibo isto effi
citur macilentum et male dispositum. et quando bene
cibus crescit et fit bone dispositionis per talis cibi
nutrimentum. et si ille sanguis unde fit cibus fu
erit clarus et bonus erit corpus sanum. et si malum in
firmum. Item sanguis terrestris coagulatur
cito propter humiditatem putredinem. unde omne animal
habet subtilem sanguinem et mundum atque cali
dum alijs animalibus sensu habet meliorem Sanguis
enim mundus subtilis et calidus et maioris motus
intellectui convenientior est. Item omne animal
carens sanguine est maioris timoris animalibus
benti sanguinem. propter hoc habet mundum sanguinem
et calidum et leuem non mouetur nisi modicum pro
tius Item sanguis thauri congelatur citius et

coagulatur sanguine omnium animalium aliorum
Sanguis enim omnium animalium coagulatur semper
magis et minus propter leporis et cerui sibi simili
um in natura. quia sanguis non coagulatur ut dicit
Aristoteles. Sanguis thauri sic dicitur idem li. iiij.
et xij. maxime est coagulationis et velocis. et
hoc forsan propter excessum caloris et siccitatis. unde
haustus crudus interficit sicut venenum. unde de quod
dam pho dicitur quod haustus sanguinis thauri se pe
mit. Item idem li. xij. sanguis in parte dexte
ra calidior est quam in sinistra. Et ideo propter vir
gorem calidi sanguis in parte illa manet dexte
ra prior est ad opandum et habilior quam sinis
tra. unde dicit Aristoteles li. i. quod leo prius mouet pe
de dextere quam sinistra. et super amphorum. dicitur quod mu
lier portans masculum subito vocata ab aliquo pri
mo mouet pedem dextere quod facit calidus san
guis quod in percipiente masculum completur operatur.
Item in eodem libro dicitur quod sanguis prima et
principua est materia cordis et epatis. unde et
cor concavum est ad sanguinem copiosius reci
piendum et spissum ad eundem diligentem custodi
endum. et in nullo membro est sanguis sine ve
nis nisi in corde tantum. et de corde exit per quasdam
venas ad alia loca corporis. et non venit aliunde
de sanguinis membro prius recipiens sanguinem
Et hoc manifestatur ex anatomia et modo ge
nerationis. quia prima creatio cordis appar
et sanguinea. unde semper Aristoteles cor est prius sangui
nis receptivum. et ideo in medio ponitur ut eum
transfundat tantum a medio et a centro ad omnia
alia membra. unde dicitur quod cor est medium totius
animalis a quo procedit motus et sensus et vi
ta totius animalis. Et ideo cor est in omnibus ha
bentibus sanguinem. quam necessario princi
pium sanguinis est et non epas. Nec omnia
aperte dicit Aristoteles li. xij. quis de principio sa
guinis alio modo sit scriptum in libris medi
corum. sed ista peruersa nihil ad nos. quia
vtraque positio vel opinio nobis deservit quo
ad nostram intentionem. Ex predictis igitur au
torum sententijs breuiter recollige quod sanguis
naturalis est purus et calidus subtilis dul
cis animal nutritibilis spiritus naturalis preserua
rius sedes anime et ipsi presentius. iuuentur per
fectius. completionis alteratur. vigor cor
dis et spirituum conseruatiuus. letificatiuus
amoris excitatiuus. sui diffusionem in superficie
corporis ipsi coloratiuus. sanus et temperatus. sani
tatis preseruatius. corruptus corruptiois indu
ctiuus. ut per in lepra quod est sanguis corruptus

in fontibz cū alijs hūoribz admixt⁹ malicie
eorz est tpariū⁹. sua pte doloris oculoꝝ mī
rigatiū⁹. vñ di. Constan. q sanguis colibe l
frūdinis de ala dextera extrac⁹ oculis cali/
dus instillat⁹ maculas abstergit oculoꝝ
sanguis ei tal valde est ignitiū⁹ z dissolutiū⁹.
sic ibidē dicit cōmentator in viatico i tracta
tu de pānis z maculis oculoꝝ in fine.

De sanguis mala ppetate La. VIII.

Sunt etiā sanguis qdaz ppetates mi
nus laudabiles alijs supdictis. nam
qro bñ disposit⁹ nature est amicabi
lioz et viliroz tanto cū corrupt⁹ fuerit eidem
est nociuoz et gūtoꝝ in fert corpi passiōes
Nam alioꝝ hūoꝝ malicia sanguini admix/
ta ppter amicitatē ē. ad naturam non se
ita subito manifestat. et ideo ab eoz lesione si
bi natura min⁹ pcauens latentem ipoz ma
liciam nō formidat. vt pz in febriz enutri/
cis z alijs mictis. in qbz colera rubea l ad/
usta sanguini admixta non ita cito se nature
vel medici iudicio manifestat. vt di. Gal. su
per amphoz. Item sanguis si fuerit in cor/
poꝝ supflu⁹ monstrosas in hoibz generat
passiōes nisi nature vel medicine beneficio
euacuet⁹ cin⁹ vt pz sanguine mēstruali qd p
supabundantiā humiditatis et caloris indi
gentiā in mulieribz existens si vltra debetuz
retineat pessimaz causa est z occasio passio
nū. Inducit em qnqz spūaliū suffocatōem.
qnqz ydropisim. qnqz etiā frenesim. siue ma
nifestam passiōē putile sanguis corrupt⁹
nimis diu retent⁹ ad diuersas trāsfunditur
corpi regions. sic in passionaz li. Gal. ex/
pssit⁹ trinet. vñ talia picula summū reme/
dium est talis sanguis corrupti euacuatio/
nem cin⁹ pcreate. nec mix si sanguis sic cor
rupt⁹ ppiū subiectū sic molestat q alienum
etiā mirabilis inficit et molestat siue immu
tat. nam vt di. Jsi. li. x. ca. ij. sanguis mēstru
alis tractu fruges non germinant. acescūt
musta. moriunt herbe. arbores amittūt fru
ctus. ferrū rubigo corūpit. nigrescunt era
et metalla. q si canes inde comederēt in ra
dicem efferunt. glutinuz aspaltri qd nec ferro
dissoluit nec aqz ipo pollutū sponte disper
gitur. vt ibidem di. Jsi. h sanguis ex super/
flua hūiditate et debili calore in corpibz mē
tum generat. z iō ne nafa ex eo gūet i matricē
re colligit tanqz iu sentina. a qua si debito
mō expulsus fuerit corpi totū mollificando
allenuat et ipam matricem ad conceptiōem

disponit z habilitat. Un di. Arist. li. ii. de men
struū in fine mensis in mulieribz maxime vi
get. et ideo tūc vtiliter expellit sanguis talis.
qz sic di. Jsi. li. xvj. sanguis menstrualis nō
bz certam tps reuolutiōem sed in maiori p
te accidit in diminutiōe lune. et h est rectum
qz corpa aialium sunt tūc tps frigidiora et
alterat sanguis et efficit ex eo supfluitas mē
strual. q si tunc expellit talis euacuatio lau/
dabilis est z nafa lis. qz si vltra tps vel ppter
grossiciem sanguis. vel ppter latitudinē ma
triciis. vel ppter defectū expulsiue pte retē
neatur mult⁹ molestiā piculosas corpi mu
lieris aggrauat. qd qdem generalr est verū.
a quartodecimo āno vsqz ad qnquagesimū.
qz in inuenculis meat⁹ sunt angusti z virtus
debilis. A qnquagesimo pō anno in antea
sanguis minorat et frigescit. calor destruit
z tepescit. vñ iste due etates a tali immundi
cia sunt imunes. s. senect⁹ vterularis et inuen
tus puellaris. retinet tñ nafa sanguinē mē
strualē post muliez impguatōem ad nutri/
mentū fetus z pcept⁹ pscruatōem. vñ Arist.
li. xv. menstruū est sanguis non pur⁹ s. indi
get digestionē opatina. h sanguis mixt⁹ cuz
spermate cibz est aiali vñ mulier post pcep
tionem frequenter patiens fluxū mēstrualē
solet facere abortiuū. aut em debilitat fetus
aut moriet. z h ppter nutrimenti sntractōz
vñ retentio sanguis mēstrual signū est im
pregnationis et iam dicta cā. qd at supfluit
de sanguie mēstruali detrahāt ad māmili
as vt inde lac generet. materia em lactis est
sanguis decoct⁹ i māmillis vt di. Arist. li. xvj.
et. xvij. Lac inqt est sanguis digest⁹ nō cor
ruptus. Item oportet vt flux⁹ sanguis men
strualis actualr sit in corpe anteqz mulier i
pregnet. sic di. Arist. li. xv. et Constan. sicut
oportet arborē pmo florere qz fruct⁹ facere.
Item qñ veniet talis fluxus naturaliter sem
per accidit in etate lune. etati etiaz mulieris
iuuenti. Item aues et aialia non patiunt
talem fluxū. qz totalis supfluitas trāsīt i plu
mas et in pilos vt di. Arist. Jtē di. Ruffus.
mulieres nimis se exercentes z sepi⁹ mouen
tes non multuz menstruant. sed q quiescūt
et multum comedunt suauiterqz viuunt ta
les multa purgatione indigent Item quā
do sanguis talis vel frigiditate vel crassicie
ora venarum constringente debito mō non
exit ad creuudū alias vias qrit vt vnas na
rit z emorroidaz quas si clausas inuenerit

ad alia membra se diffundit et quæ nasci fert passionem. nam tales ut dicitur in viatico Constan. de sectu appetit patiuntur. nam cibaria bona abhorrent. puluerem carbonum et latez appetunt. et similia. nam sanguis retinetur in maliciosus fumum terrestrem et ponticum peruertit. qui rapto ad orificium stomachi appetit rationalem subuertit et irrationalis generat. Unde omnia talia corpora sunt maximis morbis apparatus.

De fleumate. Capitulum. IX.

Fleuma secundum Iohannem est humor semicocctus actione caloris imperfecti ex frigida et humida natura generatur. et Aristoteles dicit lib. vii. Fleuma est cibi superfluitas quam non digerit. Eadem enim est materia sanguinis et fleumatis. scilicet differt secundum decoctionem maiorem et minorem. unde de fleumate fit sanguis per amplioris caloris actionem et transiitionem. non tamen e converso. sanguis enim in fleuma nunquam transmutatur. sic colera mutatur in melancoliam. scilicet non e converso ut dicitur Avicenna. Est enim fleuma humor naturaliter frigidus et humidus et insipidus quam natura mandat per membra ut digeratur et ex ipso digesto corpus nutriatur. Notandum quod fleuma aliud est naturale aliud innaturale. naturale autem frigidum et humidum in colore album et suba fluidum. in sapore parum dulce vel totaliter insipidum. in epate tamen generatur ubi sedes est caloris Est tamen habile ut in sanguinem transmutetur et facta completa transmutatione corpus inde sustentetur. Fleuma enim quous de se sit grossum et insipidum per intensiorem tamen caloris ipsam immutatur forme et saporis sanguis qui est dulcis est susceptivus. ut patet in fleumate quod debet esse dulce. unde propter vicinitatem et similitudinem quam habet cum sanguine indigent eo omnia membra corporis. ideo natura provida fecit illud cum sanguine per venas totius corporis transire propter necessitatem et etiam propter utilitatem. nam ut dicitur Constan. Deficiente sanguine digerit calor fleuma. quod inde intendit membra reficere et nutrire. unde in nobiliori est fleuma colera et melancolia. quod rectificari non possunt ut ex eis fiat sanguis cuius beneficiis vigent et nutriunt membra corporis universa. Est etiam eius portio cum sanguine necessaria ut eius frigore sanguis feruor temperetur. et liquiditate fleumatis spissitudo sanguinis intemperie perficitur. et sic facilius et expeditius ad singula membra nutrimentum sanguinis deportetur. Utile etiam est iuncture membrorum et alias partes mobiles sua liquida humiditate humectare ne ex calore moriantur vel ex sanguine calido casu aliqua suo officio retardentur. quod siccitate in

superinducta impediunt. Fleumatis autem innaturalis quattuor sunt species. Est enim acerosum frigidum et siccum propter melancolie admixtionem. salum calidum et siccum propter colere rubee infectioem. dulce propter sanguinis participationem vitreum sic dictum propter coloris vitri assimilationem. tale enim omnino elongatur a calore. et ideo ceteris eius speciebus illud est compactius et difficius ad digerendum et in sanguinem pervertendum. Hic humor si corruptus fuerit diuersas generat in corpore infirmitates. cuius superabundantia ut dicitur Constan. cognoscitur per diuersa. nam per fleumaticum est corpore defecit sanguis et tardus et sensu ebes. mente obliuiosus. carne mollis et fluidus colore limbus albidus in facie corde timidus sputis et excreamentis multis plenus. piger et somnulosus. parui appetitus parue sitis nisi sit salum fleuma. quia tunc salus sapor in ore sentitur propter calidi humoris admixtionem. crine mollis et fluens. et laxus cuius pulsus est mollis grossus et tardus. vrina alba spissa cruda et discolorata. statura pinguis et grossa in extremitatibus brevis et curta. cuius cutis suppelices plana et lenis ac a pilis denudata. somniat de aquarum nivium et pluviarum inundatione navigatione in aquis frigidis et etiam natatione. talis complexionis homines solent frigidum morbum sepius incurrere et ipso fatigari et precipue tempore hyemali. quia tunc proprias qualitates fleumatis scilicet frigiditas et humiditas intendunt ut dicitur Constan. quere supra de proprietatibus frigiditatis et humiditatis.

De colera Cap. X.

Colera secundum Iulium dicta est eo quod in humore colerico calor temperamentum excedat. Colera alia naturalis. alia innaturalis. Naturalis est que naturaliter est calida et sicca et in substantia subtilis in colore rubea clara. in sapore amara cum quodam acumine. que quanto est calidior tanto est in colore rubicundior et in sapore amarior. quam cum in corpore generatur in duas partes diuiditur. quoniam una transit cum sanguine et alia transmittitur ad cistas felleis. illud autem quod vadit cum sanguine penetrat cum ipso causa necessitatis et iuuamenti. necessarium enim fuit ut sanguini admisceretur ad aptificandum sanguinem ad membra colerica expandenda et nutrienda quoniam in hoc sanguine oportet esse coleram rubeam actualiter secundum debitam proportionem. ut omni membrorum iuuat etiam ut sanguis

Inobstaculo ut facilius transcat pangustos meatus
 ad interiora corporis nutrienda. alia quoque pars que
 ad cistam fellis trahitur transmittitur ad ipsam ca-
 necitatem et etiam iuuamēti. necesse enim fuit propter
 mundificationem totius corporis et propter nutrimentum ip-
 sius fellis. iuuat etiam stomachum et intestina ca-
 lesfaciendo et pungendo ut a superfluis se exone-
 rent. ideo enim sepe accidit torsio et ventris do-
 lor et colerica passio. quia via opilatur que est inter
 fel et intestina. Innaturalis colera est que egre-
 ditur a natura propter aliquod extraneum sibi permixtum
 Nam permixtio cum colera rubra fleumate aquo-
 so generatur colera citrina que per ceteris est ni-
 mis calida et nociua. si vero fuerit fleuma gros-
 sioris essentie et spissioris inde colera vitelli-
 na. iste due species sunt note. Tertia species est co-
 lera quidam prassua in colore viridis et ama-
 ra acuta. sic herba que prassium. id est marrubium vel
 porrus nuncupatur. nascitur autem in stomacho
 illorum que permixtum herbis nimis calidis ut
 porris. cepis. alleis. et vistratijs. et huiusmodi. et
 forsitan a talibus herbis viridibus et crudis in co-
 lore phibet virorem et sic Bal. visum est. Quicquid
 autem visum fuit quod prassua generatur ex colera
 vitellina quando nimis aduritur. cum enim aduritur
 adustio in ea facit nigredinem ex qua cum citrini-
 tate mixta viriditas introducit. Eruginosa
 vero colera est quarta species que per vltimam adu-
 sitionem generatur ex prassua. quando enim tantum adu-
 ritur quod eius humorositas desiccatur tunc decli-
 nat color eius ad albedinem qualis est color ci-
 neris. nam color in humido corpore primo ni-
 gredinem efficit. deinde sumpta totaliter huius-
 ditate albozem quandam introducit. ut est vi-
 dere in lignis que priusque puerant in cinerem con-
 uertunt in carbonem. frigiditas vero econuer-
 so in humido facit albedinem. in sicco autem nigre-
 dinem operatur. sed hec vltima in omnibus alijs
 peior est et venenosior. cuius venenosa qualitas
 pessimas et mortiferas inducit in corpore pas-
 siones. sicut herisipilam et noli me tangere.
 et cetera huiusmodi. humor igitur colericus natura-
 lis non excedens terminos nature est aliorum
 humorum subtiliatus digestiois confortatus.
 fecis et putredinis mundificatus. corporis
 secundum dimensionem longitudinis et latitudinis
 distensus. animositatis et audacie generati-
 uus. mobilitatis et leuitatis effectiuus. ad iram
 et ad appetitum vindicte excitatus. venerei ap-
 petitus puocatus. sturis expulsiue adinuati-
 uus. materie grosse et tenuatiuus. et a centro
 versus ad circumferentiam diffusiuus. secundum citrinitatem

tem vel nigredinem superficie sube in colore
 mutatiuus. Unde colerici generaliter solent esse
 iracundi animo. immasueri leuca et instabi-
 les impetuosus in corpore longi tenues et macil-
 lenti colore fusci in crinibus nigri et crispi pili
 hispidi et hirsuti tactu calidi pulsus fortis et
 velocis. corporis vrina in suba est tenuis et subri-
 lis in colore ignea rutilans et clara. Nec co-
 lera si in aliqua parte corporis fuerit corrup-
 ta molestissimas infert corpori passiones. quarum
 sunt generalia signa. sic enim dicitur. Constant.
 in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominetur
 colera corrupta erit cutis glauca vel citrina
 et erit defectus appetitus sturis. amaritudo
 sentitur in ore. ita quod dulcia videntur amara
 et sapida insipida pungunt et ardent in stomaco
 et calido fumo pungente nervos stoma-
 chi et mordicante. abominatio cum vomitu
 colerico cum sili lingue siccitas ex fumo ca-
 lido tracheam arteriam desiccante et humores
 salinalem circa nervos lingue consumentem.
 oculorum prauitas cum humido aspectu pul-
 sus subtilis et velox et spissus. vrina rubra et
 intensa dolor capitis grauis. vigilia et alie-
 natio mentis horribiles visiones in somnis
 tales enim somniant de igne et fulgure et stu-
 penda aeris inflammatione. quod fit ex igneo su-
 mo petente cerebrum et ymaginativam immu-
 tante. Et tantum de colera et speciebus eius. dis-
 uise secundum Bal. et Quicquid. ad presens dicta suf-
 ficiant. Sequitur vltima proprietas substantie
 corporis quartum libri que dicitur Dela-
 colia.

De Melancolia Capitulum. XL

Melancolia est humor spissus et gros-
 sus. ex fece et turbulentia sanguinis
 generatur. et dicitur a melon quod est niger et
 colim quod est humor. inde dicitur melancolia quasi
 niger humor. Unde a phisicis colera nigra
 nuncupatur. nam color eius declinat ad nigre-
 dinem. Est autem melancolia alia naturalis. alia
 innaturalis. Naturalis est frigida et sicca. que fit in
 sanguine sic fer in vino habet generari. cuius suba
 est spissa et terrestris. cuius vapor in dulcedi-
 nem et ponticitatem existit vicinus accipienti.
 Nec melancolia in duas partes habet diuidi.
 quare una remanet cum sanguine et penetrat se-
 cum ad membra cum necessitate et iuuamēti.
 fuit enim necesse ut cum sanguine misceretur
 ut aptificaret sanguinem ad membra melan-
 colica nutrienda. Iuuat etiam sanguinem. quia
 inspissat ne sua liquiditate subterfugiat dige-

stionē. scōa pōsō trāsmittit ad splenē ppter ne-
cessitatē z iuuamētū. necesse ei fuit h̄ ppter mū/
dificatōz tori⁹ corpis z ppter nutrimentū ipi⁹
splenis Iuuamētū pō ē vt pfluat i os stoma-
chi. vt. s̄ ipm fortificet inspisset z vt ibi p̄uri-
tū faciat. z sic excitet famē z coopet ad desi-
deriū nutrimenti. Illō at melācolicqđ ē sup/
fluū sāguis trāsmittit ad splenē. z qđ a sple-
ne egredit⁹ est illō qđ idiger splen ad sui nutri-
mētū. z sic colera rubea iuuat stomachū ad
expellēda supflua inferi⁹. sic z melācolia iu-
uat h̄ tūtes appetitiuā sup⁹. dō at fer sanguis
poti⁹ q̄ colere l' fleumat⁹ qz refudat z sepat a
sāguie sic descēdit ypostasis v̄rinal' siue sedi-
men i liq̄e. de fleumate h̄o nihil refudat nec
descēdit ppter ei⁹ viscositatē. s̄ ltr nec de colera
ppter ei⁹ subtilitatē z iō fer colere l' fleumatis
nō vocat. Melācolia at innafal' nō ē ad mo-
dū ydostasis siue residētiz fecis. s̄ p modū
adustōis z cineritat⁹. z h̄ accidit ist⁹ modis
agēs ei calor nimis i suba fleumat⁹ ipaz ad-
urit z padustōz nimia i colerā adustā puer-
cit. z si fuerit hūoz p̄rio subtil' z aq̄sus qñ ad-
urit efficit sal⁹. z si fuerit grossus trahit ad
acredinē l' pōticitatē. si h̄o p̄rigat. sāguiez ad-
uri l' incinerari. cinis ē fit salus cū qđā dul-
cedie pauca. s̄ qñ p̄rigit melācolia nafalem
aduri illa adustio seu cinis erit acris sic ace-
tū z cū cadit i supficiē trebullit cui⁹ odor ē
guis z acris sic acetū qđ m̄sce fugiūt ppter
odōz horribilitatē. z illa si qđ ē mag⁹ acris
deterior ē. Si h̄o melācolia qñ adurit gros-
sior fuit sube erit cinis ē mior⁹ acedis cuz
pōticitate pauca. qđ cadēs sup trā min⁹ ebul-
lit z min⁹ i vmbra penetrat nec ē min⁹ mali-
ciosa z venenosa ita cito pimit sic p̄ma. Nec
colera nigra nature inimica pessimas h̄z ac-
moriferas q̄litates. morbos ei induc icura-
biles sic cancz z leprā. z h̄mōi. Ex admixtio-
ne i ḡit padustōz nimia icinerati fleumatis
sāguis z melācolie nafal' melācolia innafal'
z pessima generat⁹. z cū ex fleumate p decoc-
tionē generet sāguis. z ex sāguie p intētionē
generet colera. ex colera h̄o melācolia. Im-
possibile ē ex ea hūozē vltē⁹ generari. s̄ tan-
tūmodo icinerat⁹. z ex illa icineratōe nafalez
hūozē ificiēte. ille hūoz pessim⁹ accidental'r
pcreat vt di. Cōstā. li. j. c. xviij. It⁹ hūozis
dñans i aliq̄ corpe h̄ sunt siq̄. P̄rio qz color
cni⁹ mutat i nigredinē l' liuozē i ore ferit aci-
dū sapozē pōticitū z trestre p̄m hūozē q̄litates
patiēs aio ē timid⁹ sine cā passio ei⁹ ē melan-

colia. vñ oēs hāc passionē hñtes sine cā sūc
timidi sepi⁹ atq̄ tristes. z h̄ ex melācolico hu-
more cor p̄trigente. vñ sic tristes interrogati
qđ timeāt l' p̄q̄ doleāt nō hñt qđ rñdeāt. aliq̄
tñ sibi mortē iminere putāt irrōnabil'r. aliq̄
iūmicicias alic⁹ formidāt. aliq̄ mortē diligēte
z desiderāt. vñ Gal. i li. passionū. Nō ē mirū
inq̄ si patiēs colerā magnā tristitia l' mortē
suspirōz patiāt cū exteri⁹ in corpe obscurita-
te nihil sit timidi⁹. vñ qñ aliqđ obscuz vt est
fum⁹ melācolic⁹ opit cerebry necesse ē vt pati-
ens timeat. qz cāz vñ timeat secū portat. z iō
somniaz tribilia z tenebrosa et v̄sui pessima
z i odore ferida l' i sapore acerofa. ex q̄b oibz
generat melancolica passio. Itē maniaze et
melācolice dispositōis ē qñ tales de tristabi-
li gaudēt z ridēt. de recho exultāri plāgūt atz
dolet. Itē tales p̄uacif tacēt vbi eēt loquē-
dū z insolent loquūt vbi eēt tacendū Item
aliq̄ putāt se eē vas fictile terreū z timēt tāgi-
ne rūpanē atq̄ frāganē. Item qđaz putāt se
pugno mūdū claudē z oia in manibz p̄tere
z iō man⁹ ad cibū nō credūt. timēt q̄ si ma-
nus extēderēt ptes mūdū defluerēt z p̄rent.
Itē qđā putāt angelū tenere mūdū z p̄te te/
diovelle mūdū dimitte cade. z iō man⁹ eri-
gūt z būeros volētes mōm corruētē sustine-
re z mltū rcalcitrāt qñ man⁹ z būeros a me-
dicis suppressere p̄pellūt Itē aliq̄b vident q̄
caput nō hēant. vñ si putēt se h̄ze illō putant
caput eē plūbeū vñ asininū seu alit mōstruo-
suz. Itē aliq̄ audiētes gallos cātare brachia
erigūt z sese pcutiūt z cantātes se eē gallos
credūt. z tandē nimis clamātes rauci in cla-
mādo vñ inuri fiūt Itē aliq̄ i suspirōz pessimā
irreuocabil'r incidūt. ppter qđ aicos odiūt vi-
tupāt z p̄fūdūt. imo qñq̄ pcutiūt z occidūt
has z mltas alias mirabiles incurrit melā-
colie passioēs put refert Gal. z Alexand. et
mlti aliq̄ auctores. q̄s qđez lōgū eēt p singula
enarrare z h̄ q̄tidie ad oculū experimur sic
nup accidit qñdā nobilē ad tantā desipien-
tiā melācolie vicio deuenisse q̄ modis oibz
murileguz se putabat. vñ alias q̄ sub lectis
vbi cati insidiāt muribz q̄scere nō valebat.
forte tali pena p̄ctis suis exigētibz percussus
fuit Habuchodonosor. put dō i historijs be-
stia trāsfomē. s̄ leonē aqlā z bouē septē āno-
rū spacio se putabat. Nec at de melācolia z
de alijs hūozibz nafalibz q̄tum ad h̄ p̄inet
opusculū dixisse nūc sufficiant.

Incipit liber quintus de dispositōe mē-
brozum.

Acto de pro-

petatibz hūoz restat aliq̄ di-
cere de dispositōe mēbroz
q̄ ex p̄dictis hūozibz compo-
nūt. Et p̄mo de p̄petatibz

eorz in genere. deinde d̄ singulis in specie di-
cendū est aliqd̄ rē.

De mēbroz p̄petatibz in generali.

Capitulum. I.

Amyr dic̄ Auicē. Mēbra sūt corpa
ex p̄ma hūoz p̄mittōe p̄creata. v̄l vt
d̄r sup̄ Jo. Mēbz ē firma ps̄ z soli-
da aīal ex s̄ilibz v̄l dissilibz p̄posita ad aliqd̄
speciale officiū deputata p̄ h̄ q̄ d̄r. firma ps̄
differt mēbz a p̄te q̄ nō ē firma vt est sp̄s. p̄
h̄ q̄ d̄r ex s̄ilibz v̄l dissilibz cōpositū insinuat
mēbroz duplex diuersitas simpliciū siue cō-
similiū z p̄positoz siue officialiūz. nā p̄silia
mēbra dicūt z simplicia. q̄z p̄tes eiusdē na-
ture sūt cū toto vt q̄libz ps̄ s̄āguis ē sanguis
z sic de alijs z h̄mōi mēbra. s̄. s̄ilia organiciis
et officialibz mēbris nāfalr sūt p̄ora vt puta
ea p̄ponētia sūt p̄ncipiū p̄ponēs est p̄posito
pus. organica siue officialia mēbra dicūt ex
p̄silibz generata z statuta q̄ ad p̄pletōz s̄esus
z mor̄ sūt aīe instrumēta vt man̄ pes ocul̄
z p̄silia. fuit ei necessariū q̄ in q̄litate z q̄nti-
tate diuersa eēnt vt actio aīe p̄pleret. nāfa el
fecit corp̄is instrumēta p̄tuti aīe p̄gruentia
p̄tutes ei aīe sūt diuerse z iō mēbroz diuer-
sitates sūt nēcārie vt p̄z i maibz in q̄b sūt m̄l-
ti digiti in q̄ntitate z in q̄litate diuersi vt per
eos possint maḡ sūt mīma retineri. Cū igit̄
sit triplex aīe actio. s̄. aīal. nāfal. et sp̄ual. sūt
mēbra ist̄ op̄atōibz aīe nēcāria. vñ membra
aīalez p̄tutē seq̄ntia dicūt aīata q̄ fuerūt ne-
cessaria ad sensū formādū z motū volūtari-
um in oībz aīalibz sūt cerebz. nerui. oculi. et
alia instrumēta s̄esuū. mēbra h̄o p̄tuti vitali
obediētia dicūt sp̄ualr vitalia q̄ facta sūt p̄p̄
anbelit̄ z vital sp̄s attractōz z calor̄is m̄i-
gatōz z vite p̄fuatōz. vt cor pulmo. et h̄mōi.
mēbra at̄ p̄tuti nāfali deseruiētia dicūt na-
turalia et nutritiua. quozum quedam sunt
nutritiua. que scilz cibum in membrozum
subaz trāsmutāt. sūt stomach̄ epar et h̄mōi.
q̄dā h̄o sūt generatiua ad p̄fuatōz specie vt
scz specificarēt generalia et indiuiduarētur
specificata. Cū em̄ oīa indiuidua p̄sumant

necesse ē vt p̄vim generatiuā ne penit̄ p̄eat
reparent. z sic in esse specifico saluent̄. Dñt
at̄ h̄ mēbra sibi alia deseruiētia z adiutiua.
mutuo ei mēbra sibi inuicē submīstrāt. Nec
at̄ mēbroz subseruiētiū v̄ril itas ē multiplex
scilz p̄paratoria. purgatoria. defensoria. de-
poratoria. Prima itaqz sunt p̄paratoria sūt
organa sensuū defuiūt cerebro. cordi. pul-
moni. epari. stomacho. z cetera instrumēta ci-
babilia. Scda sūt deporatoria sūt nerui
q̄ suscipiūt sp̄m aīale a cerebro z deferūt ad
singla mēbra. ad motū z s̄sū faciendū. Silr
z arterie d̄seruiūt cordi z vene epari. nā sp̄m
suscipiūt arterie a corde z deferūt ad pulsū fa-
ciendū. z vene s̄āguinē ab epare ad corp̄ nu-
triendū. Tertia sunt purgatoria. s̄. ea q̄ expel-
lūt sup̄flua z nociua sūt foramina nariū in ca-
pite z meat̄ p̄ q̄ cor emittit sup̄flua fumosi-
tate pulmonē vt emittat. Silr cistis fellis z
splen purgat epar a sup̄fluitatibz colericis et
melācolicis. sūt renes mūdificāt ab aquosis.
Quarta sūt defensoria sūt duo pāniculi cuz
craneo defendūt cerebz a nocumēto z lesi-
one. z dicunt̄ a p̄hiciis dura mater z pia m̄r.
Silr ossa pectoris defendūt cor et lacerti et
testudines costaz defendūt epar. Int̄ mēbra
h̄o sp̄ualia cor est p̄ncipalissimū. qz tot̄ vite
aīal est p̄ncipiū z calor̄is nāfal fundamētū.
Cui adiutiua sūt pulmo pāniculi. lacer-
ti z arterie q̄z motu aer ad cordis refrigera-
tionem attrahit z fumosus calor sup̄flū ab
ip̄o remouet. cui defensiua interi sūt sui pā-
niculi d̄yafragma z h̄mōi mēbroz nāfaliū
z nutritiuoz p̄ncipale est epar in q̄ sanguis
digerit̄ vñ corp̄ nutrit̄. cui misterio vicina
sibi mēbra depurat̄. Ex p̄dictis p̄z q̄ q̄dā sūt
mēbra p̄ncipalia qz alioz mēbroz inferiorz
sūt p̄ncipia et radicalia fūdamēta. q̄dā vero
sūt officialia q̄ influētiā p̄tut̄ recipiūt a p̄di-
ctis z ad p̄fuatōz aīal sibi inuicē admīstrāt
Quedā h̄o sūt s̄ilia q̄ a Constan. vocantur
omogenia. i. simplicia. z h̄ ab omo qd̄ ē vñ
et meros qd̄ est ps̄ qz vñ gener̄ sūt cū par-
tibz suis q̄ ad nāfaz qz q̄libz ps̄ visibil̄ carnis
est caro et q̄libz pinguedis est pinguedo. et
sic de alijs. Recollige igit̄ ex p̄dictis q̄ mem-
bra nāfe artificio ordiata sūt corp̄is anima-
ti p̄fectiua. sunt etiā influētie z p̄tut̄ ab aīa
receptiua. Itē q̄dā mirabili p̄porōe armo-
niaca pariter sūt p̄iuncta. Hā mīora maiori-
bus z maiora mīoribz neruis z alijs ligamē-
tis p̄iter coaprant̄. Itē sibi mutuo sūt admi-

instrata. et suaz fortitudo et operationu pariter
 communicata. Ha supiora inferioribz admi
 nistrat influentia et gubernatores inferiora su
 perioribz supportatores. Media hōvrisqz im
 pedūt copulā et cooperatores. Oculi em̄ iserio
 ra mēbra dirigūt et rectificāt. pedesqz cru
 ra pōd' alioz sustētāt et supportāt. sz man' et
 brachia vtracqz adiuuāt et defēlant. Itē mē
 bra q̄dū regūt ab aia sana pmanēt ad pple
 tores sue actōis et pfectōes corpis sūt vtilia. sz
 puata a regimie spiritūū residuo corpis sunt
 nociua. Itē mēbra pure et ingturbate com
 plexiōis ad obediēdū actōi spūs sūt abilio
 ra. Un̄ di. Arist. li. viij. Q caput iō est pue
 carnis et etiā pinguedis p̄ meliorē sensum
 et intellectū. Et h' forsā iō est. q' spūs in ner
 uis sensibilibz p carnis grossiciē i suo trāsi
 tu nimis impedit. Itē tanta est pnerio inter
 mēbra. q' p̄ mutuā ad inuicē colligatiā si
 bi mutuo ppatiunt. Un̄ mēbz min' compa
 ties p̄dolet ampli' patiēti et iō si vnū mēbrū
 lesū fuerit. ad locū doloris pfluūt humores
 alioz mēbroz sic dō in amphoz. Dolor mē
 bri maior supueniēs dolorē alteri' membri
 denigrat et ei' diminuit sēibilitatē. vt pz in
 freneticis q̄bz si foris brachia ac crura p̄tri
 gūt dolor capitis diminuit. qz ad p̄strictū mē
 brū pfluūt spūs et hūores ex q' sup' caput al
 leuiat. Itē mēbra q̄nto sūt nobilioris sube
 et ppositōis vehemēt' et citi' sēiūt molestia
 culusqz lesionis. vt pz in oculo q' gū' ledit
 puluere modico q̄ man' pes mag' vulnere
 Et h' accidit p̄ oculi nobilitatē. qz i eo spūs
 sensibilis p̄ dñat Un̄ lesio q̄ntūcūqz modi
 ca in iunctur' mēbroz in sensibilibz neruis
 maxie est nociua qz p impedimētū taliū mē
 broz potissime et citissime impedit vtr' sen
 sibilis et motiua et dissoluūt tot' corporis ar
 monia. Itē in mēbroz pcreatōe ex errore
 nase aliqñ accidit q' mēbra sūt supflua et
 mōstruosa sic dō libro aialium. xviij. Q sepe
 sūt vīsa aialia hūitā vnū corp' et mltā capita
 sic apparuit serpens vn' duo hñs capita. nec
 ē miznisi qz raz. qz vnū ouū aliqñ hz duo
 vitella. q' m̄ ad inuicē vna tela sunt distincta
 et h' accidit p̄ cursū duoz spermatū. q' di
 uerso tpe m̄ p̄inā mutuo se ptingūt. Et dic
 idē q' ex tali ouo accidit mēbz mōstruosus
 sic pull' hñs vnū corp' et q̄ttuor pedes et q̄
 tuor alas hñe est visus. et fm̄ Arist. ibidez h
 error mōstruosus maxie hz locū i ouibz et in
 capris et in aialibz mltōz filioz. Et iō dic q'

visus ē caper hñs i cruribz cornua i anteq̄
 tpiibz. Ista at mōstruositas i mēbris supflu
 is generalr accidit ex supfluitate materie et
 defectu fortis isformatiue. vt dic ibidē i codē
 Un̄ debem' estimare q' ista mōstruositas i
 mēbris accidit ex materia. qñ hō fortis ē p̄
 opatiua et materia ē modica. v' occasiōe ali
 qua diminuta. tūc qdē p̄git mltā apparere
 mēbra. sz i oibz incōpleta. qz p̄ defectuz
 nase p̄plere nō p̄t qd̄ intēdit sic dicit idē p̄
 opatiua forte opans opat. nihil p̄fecte. s. vel
 p̄plete. Aug'. at recitat i li. de ci. dei. ca. viij.
 Cenocephalos ēē hoies mōstruosos capi
 ta canina hñtes et voc' loco latrat' emittēt
 alios at sine ceruice oculos hñtes i hūeris.
 Narrat insup idē. q' tpiibz suis nat' ē puer q'
 i supioribz mēbris erat duplex. i inferioribz
 simplex. Ha duo erāt capita et duo pectora.
 q̄ttuor man'. v̄ter at vn' et pedes duo. et m'
 ra alia recitat ibi Aug. In q̄bz oibz error: na
 ture desig'. Itē int' ipa mēbra q̄ ad dignita
 tē et ordinē mag' dñia est. Ha qdā sūt tribuē
 tia ex se et aliūde nō suscipiētia. sic cor qd̄ ni
 hil ab alijs suscipit fm̄ Arist. Et tñ alijs vi
 tā et motū distribuit et diffūdit. Et sūt qdā
 q' sūt distribuētia et suscipiētia sic epar et cere
 brū suscipiūt vigorē a corde et sūt p̄ncipia
 tūtū qz alijs admistrāt mēbz. Sūt etiā mē
 bra nec distribuētia nec suscipiētia sz sūt in
 nita p̄pā p̄tute fm̄ opinionē medicōz sicut
 sūt mēbra p̄silia. Et sūt mēbra suscipiētia et
 nō tribuētia. sic sūt mēbra instrumentalia q'
 recipiūt a cerebro p̄tutē sensitiue v' motiue
 et qñqz vtriusqz. sz susceptā p̄tutē ad alia mē
 bra q̄tū est de scylteri' nō diffūdūt. qz ocul'
 nō p̄t vīsuā p̄tutē quā recipit a cerebro da
 re pedibz vel manibz v' alicui mēbro. nec au
 ris audientiā. et sic de alijs. Et tñ ista mēbra
 corpis maxime sūt necessaria. qz p officia sibi
 approp̄ia sūt oīm alioz mēbroz corpis re
 gina nisi forsā in suis actōibz fuerint casu
 aliq' ipedita. sic qñ lesa sūt l' corrupta. Hoc
 at p̄p̄iū hñt oīa officialia mēbra. vt p p̄nci
 palibz mēbris piculo se exponāt. vt est vide
 re q' man' p defensiōe capis l' cordis sine oī
 deliberatōe nasa l' se opponit. Item mēbrū
 bñ sanū etiam mēbro infirmo subuenit. et
 materiā morbi ad se attrahendo purgare v'
 alleuiare mēbz morbidū p̄suevit. vñ mē
 brū sanū p nō sano sepi' lesum fuit. mēbrū
 p̄o si putridū fuerit aut mortuum sibi et toti
 corp' est nociuum. Et ideo nō restat nisi vt

abscidat. ne corrumptat aut destruat totum
corp⁹. Et hec de membris in generali nunc
sufficiant.

De p^{er}teritis capitis. Ca. II

I Alter membra p^{ri}ncipalia ho^{is}. p^{ri}mo a
p^{er}teritis capitis inchoandū ē. Est at
caput p^{ri}ma p^{ar}tis et p^{ri}ncipal^{is} int^{er} oia mē
bra corp^{is} exteriora. q^{ui} ad sitū et effectū obri
nēs p^{ri}ncipatū. Est at caput a capiēdo dictū
vt di. J^{er}o. li. ij. c. ij. eo q^{od} oēs sensus et nerui
inde initiū habeāt et capiāt. atq^{ue} ex eo q^{od} oīs
vigēdi cā et sentiendi rō oriat^{ur}. In capite em̄
oēs sensus apparēt. vñ et ip^si aie q^{ui} p^{er}fulit cor
pori q^{ui} dāmodo p^{er}sonā gerit. J^{er}o. Est igit ca/
put sedes sensuū p^{ri}ncipiū et origo oīm sēsuū
organicoz. aialis p^{er}ut p^{ri}uū domiciliū. dis/
fūdēns et trāsmitēs ad oia mēbra inferiora
sensū et motū. hōis septē foramia q^{ui} sūt sēsuū
instrumta. et h^{oc} fm aliq^{ui}s septē planetaz orbi
bus correspōdent. Caput itaq^{ue} dignū et no/
bili^{us} est oīb^{us} mēbris. q^{ui} regnū et gubnaculum
tot^{ius} corp^{is}. ei influēs p^{er}fectōz p^{er}ut ad suas
pagēdas sensibiles actōes. Et iō a nasa ca/
put sitū h^{oc} i corp^{is} sūmo vt regat ordinet et
disponat oia q^{ui} fm nase ordinē sūt sub ipso.
Sic em̄ di. Haly. sup teg^{ra}. Bal. Dispositō
capitis tot^{ius} scilicet extrib^{us}. s. ex q^{ui}ntitate ei^{us} et figu/
ra et q^{ui}d est ex ipso et ex capillis. Hāz caput d^{icitur}
esse mediū et mediocre int^{er} magnū et parū.
et ad alia mēbra i q^{ui}ntitate p^{ro}portionatū. Ca/
put ei si fuerit nimis p^{ro}nuū est illaudabile.
Signat em̄ defectū materie et debilitatē p^{er}/
ut informatiue. parili^{us} si fuerit nimis ma/
gnū nō erit laudabile. Nam ex defectu p^{er}u/
tis opatiue et supfluitate materie h^{oc} p^{re}cedit vt
di. Haly. J^{er}o figura capitis ē rotūda. et h^{oc} p^{ro}p^{er}
passibilitatē et lesiōis amonitōz et p^{ro}p^{er} recepti
onē medulle cerebri ampliorē. Est tñ caput
oblōgū et circa tympora aliq^{ui}ntulū planum.
Hā p^{er}fectio boni capitis ē q^{ui}n i rotūditate di/
sponit ad silitudinē globi terre int^{er} man^{us} vt
ligna duo p^{ro}p^{er}si. Tal^{is} em̄ glob^{us} ē rotūd^{us} et tñ
aliq^{ui}ntulū in vtroq^{ue} late erit plan^{us}. In p^{ar}te ei
anteriori aliq^{ui}ntulū est acutū et eleuatū. et h^{oc}
ad retinendū vētriculū cerebri in proza ca/
pitis ex q^{ui} p^{re}cedūt nerui q^{ui}q^{ue} sensus faciētes
Sili mō paz acut^{us} a p^{ar}te posteriori p^{ro}p^{er} rece
ptōz vētriculi in puppi ex q^{ui} p^{re}cedūt medulle
spōdiles et nerui motum faciētes volūtariū
J^{er}o signū bonitatis capitis ē q^{ui}n p^{er}fecte disposi
tōis sūt illa q^{ui} ex ipso sūt et sibi immediat^{us} p^{ro}iun
gūt. vt si collū fuerit forte et mediocrie gros/
sū et oēs nerui fortes et magni fuerit et boni
mot^{us}. J^{er}o ex capill^{is} de capite p^{re}cedētib^{us} no/
scit caput. Hā fm eoz q^{ui}ntitatē et q^{ui}ntitatē ve/
locitatē siue tarditatē crescēdi de cōplexiōe
capitis et iteriori ei^{us} dispositōne iudicat^{ur}. Nam
si capilli mlti et crispi cito nascētes p^{ro}p^{er} partū
calorē signāt capitis et hūorē. Et ecōuerso sic
dicet inferi^{us} de capill^{is}. Capilli em̄ bñ dispo/
siti q^{ui}diu adherēt capiti ipm custodiūt deco
rāt et defendūt. ablati vō et a capite oīno p^{re}
cisi ipm turpe reddūt. vt p^{ro}p^{er} alopecia et i de/
caluat^{is}. J^{er}o caput ex mltis ossib^{us} p^{ro}stituit et h^{oc}
p^{ro}p^{er} cerebri defectōz. Hā suba cerebri tenera
est et mollis. Et iō de facili ledere^{tur} nisi p^{ro} in/
positōz cranei et alioz ossiū a lesiōe extriseca
tueret^{ur}. J^{er}o caput aliq^{ui}d h^{oc} de carnositate. et
h^{oc} fuit necesse ad t^{em}pamētū ossiū et neruoz ne
forte frigiditate nimia ossiū teneritudo cere
bri occasioalr ledere^{tur}. Caput tñ i sua cōpo
sitiōe paz h^{oc} carnositatē et piguedis respectu
alioz mēbroz. et h^{oc} p^{ro}p^{er} sensus viuacitatez et
iuuamentū intellect^{us}. Arist. li. xij. J^{er}o ca/
put q^{ui}uis i partū suaz p^{ro}positiōe multaz vi/
deat h^{oc} de duricie et potissime in ossib^{us} multū
tñ interi^{us} h^{oc} de mollicie et medulla. q^{ui} molli
cie ip^si cerebri int^{er} ossa capitis inclusi tota cor
poris machina irrigat^{ur}. J^{er}o caput ex sua cō
positiōe p^{ri}ma mltū ē neruosū. et h^{oc} fuit necesse
p^{ro}p^{er} ossiū dissimiliū p^{ro}iunctiōez et etiā p^{ro}p^{er} sēsus
et volūtariū mot^{us} opatōz. Nam p^{ro} neruū me/
diū. aia motū et sensū i corpe opat^{ur} et sine ner
uo descendente a capite. mēbz mēbro nlla
ten^{er} copulat^{ur}. imo si impediāt h^{oc} effluens a
capite p^{ro} neruoz viciū et corruptelā. tot^{ius} cor
poris dissoluūt vnitas et cōpago. J^{er}o caput
tot^{ius} corp^{is} ē camin^{us} siue tectū siue cooper/
culū. et iō mltaz fumositatū ascendentiū de
toto corpe est in se receptiuū. fecit itaq^{ue} nasa
totā subaz capitis porosa occulte et maifeste
Occulte vt p^{ro} occultos poros occulte fumo
sitatū supfluitates euacuarent^{ur}. Manifeste
vt p^{ro} emūctoria et foramia maifesta grossio/
ra ne caput ledere^{tur} purgaret^{ur}. J^{er}o aliq^{ui} sūt
capitis p^{ro}terates q^{ui}ndaz defectū nase rep^{re}ntā
tes sic p^{ro} in capitib^{us} mōstruos^{us}. Dic^{it} ei^{us} Arist.
li. xij. q^{ui} aliq^{ui} p^{ro}tingit vnū esse cor et aīali. et tñ
apparent duo esse capita. vel p^{ro}la membra. et
etiā ecōuerso aliq^{ui} vident^{ur} duo esse corda et
alia membra et tñ nō est vnū caput. s. h^{oc} totū
est monstruosū. et h^{oc} nō accidit nisi ex errore
nase vt ex supflua materia vt ex brute defec
tiua. sic di. Arist. li. xij. vbi dic^{it} cā mōstruo

fitat talis nō est nisi i materia. Et scđ. Tal
mōstruositas inuenit in aialibz generantibz
mktos filios. s; i mlieribz raro. nisi i mlieribz
egypti q mktos pariūt filios pl⁹ q; i alijs re/
gionibz vlt q; aliaz r⁹gionū mulieres nisi vbi
alie mulieres mulieribz egyptiacs sūt siles.
Itē caput cū sit radix toti⁹ corpis z oim cor
poraliū frutuū pmiū z pncipale fundamētū.
ipō bñ dispositoz ordinato oia q sibi subsūt
i meliori p⁹sistētia disponūt. et ipō versatice
corruptoz corruptōis sint hominata patiente
oia inferiora corpis mēbra ncario patiūt.
Parit aut caput aliqñ ex cā intrinseca sicut
et illis passionibz q nascunt ex ipō cerebro z
adiūct⁹ ei⁹ vt pz i cephat⁹cs. frenetic⁹cs. epilen/
riticis. z hmōi. Aliqñ pō parit a cā extrinseca
sic ex aeris frigidi et calidi siue als distēpati
imutacōe. sine qlicūq; alia rōne. Item qñq;
et alioz mēbroz colligātia z associatōne. vt
patet Nam ex stomacho hñozibz corruptis
repleto fumositates resolute rōne vicinital⁹
cerebz petūt. z p⁹cauitates si qñ inueniūt va
cuas replentes pelliculas cerebz compmūt
z distendūt Et sic pūgendo. cerebz pellicul⁹
dolorē inferūt z includūt. Itē idem accidit
et nimia inanitione z abstinentia vt pz in ni
mis abstinentibz z vigilantibz. qz vt di. Gal.
longa vigilia generat dolorē capis. Itē idē
pz ex nimia repletōe. sic accidit ebziōis qui
ex vino z supfluo fumo a vino resoluta cere
bz petente z pūgēte maximas experiūt ca/
pitis passiones. Dicit etiā Constan. q om/
nis dolor capis ex stomacho alluciat qñ sto
mach⁹ et inanit. augmētat aut qñ stomach⁹
replet⁹ cibis in malas q⁹litates inurat. Itē
sicut dicit Arist. li. xij. Natura ordinauit in
capite sensus et instrumenta sensuū fm cor
p⁹ dignitatē et fm aialis necessitatē. Et iō po
suit oculos in anteriori parte capitis et su
periori. qm aial dz videre qđ est anseri⁹. qđ
scsus visus subtilior est et nobilior Organa
āe audit⁹ posuit natura in medio capitis ro
tundi qm audit⁹ non audit directe s; circū/
quaq;. Sensum pō olfactus posuit natura
post oculos quasi mediū inter v⁹sum et gu/
stum. nam ille sensus visu est grossior. gustu
pō subtilior. vitimo ponit lingua que est in
strumentum gustus et tactus quoz opera
tio est circa substantiā magis grossam. Un
sensibz sic ordinatis caput est pfectū et toti⁹
corpis perfectio et ornamentū. Et sicut dic
Arist. ibidem. Non fuerunt ita bene posita

instrumenta sensuū in capitibz quadrupe/
dum et brutoz. qm auricule taliū aialiū sūt
in parte supiori capitis et apparent ita q ta/
le aialnō est rectū neq; elenati corpis: s; ad
terram declinatū. Deuiat etiā qñq; natura
z errat in quibusdā monstruosis hominibz
Qui dicunt etiā hēe videlicet totum corp⁹
hominis pter caput. Nam beluinā habent
faciem siue caninā vt narrat Solin⁹. Si
militer errat natura in qbusdā aialibz mon
struosis sic pz in lomīa q fm glōsā sup tren.
Caput virginēū habet corp⁹ beluinum. Et
3r qñ lamie volunt aliquem hoiez compre
hendere pmo muliebzi facie ei blandiuntur
et secuz coire cōpellūt vltq; ad defectū. et qñ
vlt⁹ ei⁹ ea⁹ libidini nō p⁹ satisfaccere ipm di
lantant. et tūc eū morsibz interficiunt z mā
ducant.

De cerebro Cap^m. III

Cerebz vt dicit Constan. in pantegeñ.
li. ij. c. xj. Est corp⁹ album et sine san
guine de spiritu et medulla habens
multum. In cellulis tribz est distinctū. Per
uoz totius corporis est pncipiū. Infra du
as pelliculas scz piam matrem et duram est
contentum. In summitate capitis tanq; ex
cellentiori loco corporis collocatū. fuit aut
cerebrum naturaliter album vt similitudi
num cuiuslibet corpis esset facile suscepti
uum. Dabit multum de spū ut multus in
eo esset motus. Dabit etiam multū de me
dulla vt caloris acumen generatū ex motu
temperaret. Parum vero habuit de sāguie
ne eius colore inficere. et sic omē apprehen
sum rubeum esse videretur Ideo etiam fuit
sine sanguine humidū vt cito in naturā sen
tiendi mutaret. vt dicit Constan. Et tribus
autem cellulis est distinctum. quia cerebz
tres habet p⁹cauitates que ventriculi a phi
siciis nuncupant. In anteriori cellula siue
ventriculo forma⁹ imaginatio. in media ra
tio. in posteriori memoria z recordatio Cog
nominat autem pars anterior proza. poste
rior pars puppis vocitat. Puppis minor est
quia pauci nerui ab eo pcedunt. Et est pup
pis dura vt nerui moriui motum facili⁹ pa
tiant. Frigida etiam est et sicca vt in ea me
lius fieret retentio. paz habuit de spū vt sic
ret quietis generatio. paz habuit d medul
la. respectu anterioris vt esset mediocrit du
ra. z sic forme imp⁹ssio diuini in ea teneretur
Proza pō. s. pars anterior est maior calidi

oz z liquidior. Maior ut nervi sensibiles ab eo pcedant. Volles ut sensibiles nervi ad susceptiōem sensus facilius disponāt. Calidior ut ad susceptiōem forme imaginatiue aptior redderet. Liquidior et humidior parum ut nervi sensibiles facilius moueret. Celula vero inter prozam et puppim media calida est et humida. pl⁹ ceteris hñs de spiritu et medulla. de spū pl⁹ ut pfectior fieret in ea p rōez discretio sic in alijs mēbris fit per digestiōem puri ab impuro sepatio. Multum habuit de spū ut mult⁹ fieret mot⁹ z multum de medulla ut sparet mot⁹ anime ut sic melius discerneret pcepta. In istis tribus cellulis sunt tres opatōes pncipales. qz in pma forma a sensib⁹ apprehensa in fantasia siue imaginatiōe recolligit. Deinde ad mediā trāsmissa discernit. tandē post iudiciū rōnis ad ventriculū puppis trāsmittit z memorie cōmendať. fuit aut cerebr⁹ rotundū ut capaci⁹ sit spiritui z ne facili pariat. Ad defensionē aut cerebr⁹ fuerūt necessarij duo panni qui vocant⁹ matres cerebr⁹. vn⁹ est grossus. s. dura mater. Dic cranco supponit. sed i medio cerebro ingrossat. et ad maiorē fortitudinēz solidat. non tñ immediate cū cranco piūgit immo poti⁹ suspendit. et huc atqz illuc circa cerebr⁹ subam dilatat. Nec dura mater fuit necessaria ut pia mater q̄ ea tenerior ē a duricia cranci defensaret. z vt venas z arterias cerebr⁹ colligaret. z etiam si qua essent ibi spacia vacua illa impleret. Secūda⁹ panniculus d⁹ pia mater. q̄ dure matri supponit q̄ mollior est dura matre. vñ subam cerebr⁹ circūuoluit z p dictas cellas ab inuicēz separam⁹ z discernit. nec supfluit pia mater. q̄a cerebr⁹ interi⁹ venas recolligit. etiā cerebrū ne sua liqđitate defluat coadunando custodit. cerebr⁹ etiā cooperiēs et amplectēs ipm a dura matre defendit. Insup pervenas q̄s bz cerebr⁹ nutrit et p arterias q̄s p̄tinet spm ei transfundit. Cerebr⁹ etiam ē mēbruz mouens z regens omia membra corpis inferiora singulis sensum largiens atqz motum. q̄ impedito omia in corpe impediunt. et bene se habente omia q̄ sunt in corpe meli⁹ disponunt. Habet aut cerebr⁹ h⁹ p̄rium q̄ sentit et sequit motum lune. qua crescente medulla cerebr⁹ crescit. et decrecente diminuitur in suba et virtute. Nam tunc seipsum cōtra hit et animali spiritui ita libere non obedit. et h⁹ patet in lunaticis et in epaticis q̄ in no

nilunio z plenilunio potissime molestatur. et h⁹ idem est qđ dicit Arist. li. xij. de signis vicz bonis et malis cerebr⁹. Cerebr⁹ inquit qñ nimis ericcat vel humectat nō faciet suum opus. sed infrigidat corpe⁹ z silr etiam liquefacit ipm spm. Et etiam ideo accidunt infirmitates z amissio intellect⁹ z tadē moro. Item animalia nimis magnū cerebruz habentia sunt multi somni. et h⁹ forsan accidunt ppter humiditatem multam que inde resoluta in fūmum opilantem meat⁹ cerebr⁹ inducit somnū. Item Arist. ibidem. Cerebr⁹ non habet in se sensum tactus sicut nec sanguis nec alie supfluitates animales z nō est in corporibz omniū animalū nisi ad saluandum naturam. et qđ mirum est cerebr⁹ omnibus corporibz paribz sensum tribuit z tñ de seet in se nihil sentit. Item ibidem sentit idem. omne animal habens sanguinez habet cerebrum vel aliud membz conueniens loco eius sicut animal multipes. et sibi simile. et q̄uis sit in omni animali sanguine habente nihil tamen sanguinis continet in substantia medulle sue sicut dicit Arist. li. iij. Item Arist. li. xvj. Cerebrum est frigidū substantialiter et humidū et ideo fonti caloris aialis scz cordi est oppositū. ut. s. humectetur et temperetur supfluitas caloris et siccitatis arteriaz ex quibz rethe cerebr⁹ est contextum. Nam ex corde procedunt arterie sicut dicit Haly. et quibus componitur rethe mirabile. in quo quasi inuoluit cerebrum. et in illo rethe digeritur spūs animalis. et per ipsum spm fit penetratio brutū cerebr⁹ ad alia mēbra. Et ideo ut dicit Arist. ibidem. Cerebr⁹ est p̄mū membz in creatiōe animalis post creationem cordis. Galie. tamen dicit q̄ cerebruz bene complexionatū debet ēē i quatuor qualitatibz temperatū. sed sicut ibi dicit Haly. Complexio cerebr⁹ naturalis magis esse debet frigida et humida q̄ sit calida siue sicca qđ fuit necesse ad infrigidatōz p̄dicti rethe z ad mitigatōez caloris accidētalis cerebr⁹ q̄ accidit ex assiduitate sui motus. Item Arist. li. xv. Homo inter omnia animalia sue q̄ntitat⁹ maximū bz cerebr⁹ q̄a cor maximi est caloris. vñ ppter caloris dominiū z bonitatē complexionis est hō boni intellect⁹ z intelligentior cūctis aialibz z nō pñt infantes longo tpe portare caput rectū ppter magnitudinē z ponderositatēz donec q̄ calore cordis medianribz arterijs a suo p̄d

dere alleuſet. bona & cerebri diſpoſitio ſic
et mala p ſuas cognoſcit actiones. Nam ſi
fuerit ſuba cerebri moll' clara ac puia de fa
cili recipit formaz impſſiones ⁊ ſigillatōes
Un' ppter velocitatē ſigillatōis formaz reruz
eſt hñs cām bone et velocis diſciplinē. qñ &
ecōuerſo eſt nō moll' vel turbida hñs cauſa
duri⁹ ⁊ tardi⁹ recipit impſſionē vel impſſio
nes. Sed tñ cum recepte fuerint receptas
diu ſeruat qđ eſt ſignum ſiccitatis ſic flui
bilitas ⁊ labilitas ſignū ē humiditatē. vt di
cit Haly. et ſic de alijs qualitatib⁹ intelligē
dū eſt. vbi grā. Si qđ fuerit ſolici⁹ ⁊ ſuetu
dinaliter mobilis inſtabilis audax iracū⁹.
calidū cerebuz videt talis habere. ecōuerſo
ſe hñs frigiditatē p̄tendit. Si & fuerit pi
ger obliuiioſus ſomnolent⁹ humiduz nimis
deſignat. Et etiam econuerſo ſi fuerit mul
tum vigil et memoria tenat deſignat ſiccuz.
Si & excedens fuerit cum caliditate hñi
ditas mltē ſiūt ſupfluitates ⁊ mltē accidunt
capiti inſirmitates. nocent aut calida et hu
mida et poſſime meridional' aer et confert
ſeptētrionalis a deſt ſomn⁹ multus tali. nec
poſſe longo tempe vigilare. et quando dor
mit accidit ei ſubeth. i. quies falſa. viſuz ha
bet turbidū et ſenſus non claros. Si vero
exceſſerit cū caliditate ſiccitas peiora acci
dunt ſin thomata niſi q̄ tot ſupfluitates nō
generantur. ſenſus ſiquidez habent tales ſa
tis claros et a ſupfluitatib⁹ mundos. ſed pl⁹
vigilant q̄ aliq̄ hoies et ſunt animoſi vanilo
qui et inſtabiles et cito accidit talib⁹ calui
cium poſt adoleſcentiā q̄uis in eis p̄ceſſerit
multi crines. ſimiliter ſi exceſſerit frigiditas
cū ſiccitate ſolent tales hñe claros ſenſus et
mūdos meaz a ſupfluis in iuuetute et oīno
ſine inſirmitate. ſed qñ p̄tenditur etas de le
ui cauſa debilitant et velociter ſenece⁹ feſti
nat et apparet cito in capite. quia eis adueni
unt cito cani. et ſi fortior ſit ſiccitas q̄ frigi
ditas cum canicie efficiunt calui. ſi & for
tior fuerit frigiditas caluicias non accedet.
qñ & excedit frigiditas cū humiditate acci
dit p̄funditas ſomni et ſenſus eius ſiūt mali
et ſupfluitates multe. ⁊ ſi intendatur frigus
aut humiditas patiens incidit in apoplexiā
vel in paralīſim vel in mortem. et non acci
dit habenti hanc diſpoſitōem caluitiū vt di
cit Gal. in tēgn. ⁊ in cōmento dicit idē Na
lx. Et hec de p̄rietatib⁹ capitis ſc⁹ ⁊ cerebri
p̄iecta ſufficiant

Decaluaria Ca. III

O Aluaria eſt anterior pars crani ab
oſſibus carnis ſic dicta ppter capil
loz defectōem. et neutraliter p̄nū
ciatur. Unde dicit Iſid. li. xj. c. j. ſic verter dicit
ſuperior ps capis exteri⁹ vbi capilli capitis
colligant et in qua ceſaries vertit vñ ⁊ nun
cupatur. ſic occipitiū dicit pars capitis poſte
rior. q. contra capitū. caluaria capill' ſpo
liatur cito ppter ei⁹ ſiccitatem. vertex tardi⁹.
ſed occiput tardiffime ſiue nunq̄ ppter hñō
ris ſupfluitatem. De capillis aut quere iſra
eodem.

De oculis Capitulum. V

Oculi vt dicit Iſidor⁹ in li. xj. c. ij. qua
li occulti ſunt dicti. quia eos cilioz
tegmina occultant. ne q̄ incidēt in
furie offeſſione ledantur. Siue etiam ideo
quia occultū lumen et ſecretū poſitum int⁹
habent. Hi aut inter omēs ſenſus ſunt ani
me magis viciniorez. Nam in oculis omne
iudiciū mētis eſt. Un' anime p̄turbatio v'
hilaritas in oculis apparet ſilr amor v' odi
um et cetera paſſiones. dicuntur et lumina.
quia lumen exterius accipiunt et acceptuz
cōmunicant et refundunt. Sūt aut oculi i
ſtrumenta viſus. vt di. Conſtan. Et ſi duo
vt ſi forte vnus pateret ei⁹ defectus p alterū
ſuppleret. et qñ oculus eſt loco ſpeculatoz
ideo locauit natura oculos in eminentiori
loco corporis. Sunt aut oculi decem cau
ſe ipſius ſubaz p̄ponētes ſc⁹ ſeptem tunicez
tres hūores. Inter hūores & p̄m⁹ albugi
neus. ſc⁹dus criſtallin⁹. tertius vitre⁹. Sep
tem aut tunice ſunt ſeptez pellicule ſiue tele
que circūdant illos humores et ab inuicēz
distinguit in q̄b⁹ vel in quoz medio formaf
viſus. et ſic ſunt a natura inuicem ordinate
q̄ quattuor a parte ſunt anteriori. quaz pri
ma dicit tela aranea. ſecunda vñea. tertia cor
nea. quarta p̄iunctiua. Tres & ſunt a p̄te in
teriori. ſ. retina ſecūda et ſclerotica. i. du
ra vt poſt patebit. Inter hec aut omia vnuz
ſolū eſt viſus inſtrumentū. ſ. humor criſtal
lin⁹ a criſtallo ſic dicit⁹. q̄ criſtallo in colore
aſſimilat. Eſt igit criſtallin⁹ humor fm Lō
ſtan. albus lucid⁹ clarus in ſupficie planus
in medio oīm alioz collocatus. ⁊ h̄ id vt ei
ab alijs oīmib⁹ equalit' ſeruiatur. Fuit etia
peruius clarus et dyaphanus vt citius in
oppositos colores transferretur ⁊ ad omniū
colorz indifferenter ſimilitudinez imutaret.

Fuit etiā rotūdi forma et suba ut nō facile
 ledere. nec i ei⁹ agul supfluū aliqd collige-
 ret vñ casualr pater. Sz ne nimia rotūdi-
 te nimis eēt mobil⁹ habuit aliquā planiciez
 ut ad moderatiā ei⁹ velocitas duceret. nam
 oīs res penit⁹ rotūda elisa in sua lafa istabil⁹
 est et nō firma ut di. Costan. qd at p istū hūo-
 re beāt fieri visus p3 p h qd si aliqd int ipm. et
 spm visibilē includeret ut hūor vt aliū acci-
 dēs acci⁹ vidēdi auferret cū spūs visibilis ad
 ipm penetrare ppter obstaculū nō valeret. Quā
 aut hūor iste a ptribz cerebri supioribz puris
 pūis et dyaphanis. et h ppe est pupilla siue
 medi⁹ oculi pūctus vbi ē ppevis vidēdi vbi
 nob ppi⁹ vidētibz relucēt qdā imago velut
 i speculo apparētes. sz de h ista dicit. Dic at
 humor in medio alioz duoz collocat. s. vi-
 treū et albuginei Vitre⁹ at hūor a pre interio-
 ri collocat. Albugine⁹ vñ a pre scz anteriori
 collocat. Vitre⁹ at hūor ad modū vitri pur⁹
 est et pspicu⁹ et arabice dicitur gelados cui⁹ iuuā
 mē est duplex. p mū et pncipale est qm sāguis
 nē nutritur cristallinū hūorē suscipit et de-
 albat et apat. et sic facile puerit in suba cri-
 stallini. nō ei fuit pueniēs ut tā purissimus
 hūor ipm suscipet nutrimētū. qd qd fieri
 si sāguis ruber⁹ nō digest⁹ nō d albat⁹ nō sub-
 riliat⁹ cristallino hūori occasiōe aliq se mi-
 sceret. aliū etiā est iuuamētū. ut phibeat hu-
 more cristallinū a ptractu et asperitate tuni-
 caz q respectu ipi⁹ dure sūt plerūq atz gros-
 se. sūtr pō humor albugine⁹ q alio noie dicit⁹
 euagaydos est a pre anteriori q etiaz dupl⁹
 suuat cristallinū. nā phibere plesionē i sua
 hūiditate ppat cristallini siccitatē cū albugi-
 ne⁹ sit hūor i ocul⁹ mag⁹ hūid⁹ et cristallidos
 sit mag⁹ sicc⁹. spissitudie sua etiā aliqntulū
 spm visibilē aggregat et pfortat. Iste tres p-
 tes oculi lz vocent hūores nō tñ fm pitatez
 sunt hūores. quia non sunt liqdi et fluxibiles
 ut hūores. sz maiorē longe hnt in se hūoris
 dēsitatē. sūt etiā corpa vegetata et hntia p-
 tes innatas qd alicui hūoz nō puenit. dicū-
 tur tñ hūores ppe maiorē molliciē et pspicu-
 tatē quā hnt sup ceta mēbra corpiū et mag⁹
 sūt obediētia qd alia organa sensibili actōni
 aialis spūs et pnti. Dicitur tres hūores ne piter
 p misceant tunicis interioribz et exterioribz
 ab inuicē sepanf. ordināf igit iste septē tuni-
 ce in hūc modū. nā iuxta cristallinū hūores
 a pre interiozi imediate est tūica q dicitur rethina.
 q a venis et arterijs pie matris est orta et co-

texta in modū rethie portās secū cibū ad vi-
 treū hūorē et cū suis nervis sensū ad cristal-
 linū trāsmittit. post rethinā vñ imediate se-
 quit tūica secundina ab ipa pia matre gene-
 rata q rethinā nutrit et defendit ne rumpat⁹
 casu aliq aut ledat. tertio seqt tūica que dicitur
 sclerotica. i. valde dura a dura matre cere-
 bri pcedēs a duricia ossis oīa alia defendēs
 et est qsi ligamētū oculoz. a pre pō ateriori ē
 imediate iuxta cristallinū hūorē est tela ara-
 nea sic ppe sui subtilitatē dicta ut effz spūi p-
 uia ex subtilioribz ptribz rethine tunice gene-
 rata. hec at tūica posita ē int cristallinu et
 albugineū humorez phibēs eos cōmisceri.
 Hec tūica. s. aranea pūcta cū interiozi re-
 thina p mū facit orbē. Hāc he due tunice in-
 tra se claudūt hūorē cristallinū. post hāc se-
 quit tūica vuca sic dicta. eo qd vne nigre as-
 similat in colore et h sano nase p silio. nā oīa
 p dicta in ppositiōe oculi erāt alba et clara et
 spūs visibilis disgregatiua. et iō nēcāria fuit
 tūica vuca ut sua nigredine lumē in oculo
 aggregaret. Hā nigredo est pgregatiua vi-
 sus. Hec etiā tūica ad modum spongie est
 qdāmodo porosa et villosa. neruoz fm Lō-
 stan. pncēs fila. ut cristallinū hūorē a sup-
 flua hūiditate depuraret et spm circūstātibz
 alijs mīstraret. Hec tūica vuca a pre ante-
 riori cū tūica secundina in pte interiozi pūn-
 git q pūcta faciūt secundū orbē. claudētes
 albugineū hūorē quez illic collocauit nasa
 ut spm claresceret et cristallino hūori. hu-
 miditatis nāsam mīstraret. Post hanc ime-
 diate sequit tūica que ab effectū dicitur cornea
 q cornu lucido ē similima vñ et puia est. Et
 spūs visibilis rōne sue trāsparentie et ratōne
 aliqntule densitatis sue est aggregatiōis vi-
 sus aliqntulū ppariua. Rōne em sue fortitu-
 dinis et coadherētie a nocumēt⁹ exterioribz
 est interior min⁹ fortitū defensiua. Et hec tu-
 nica q dicitur cornea est interiozi scz sclerotice cō-
 iuncta et aliū facit orbē. Nam he due tunice
 scilz exterior cornea et interiozi sclerotica vi-
 treū hūorē orbicularit⁹ i se claudūt. vltimo
 at in supficie oculi exteri pōnit pūctiua q
 a craneo descēdēs nō totū tegit oculū. sz cō-
 sistit i angul⁹ oculoz eos scz ligās et retinēs
 ut i debita maneāt fixione

De dispositione oculorum.

Capitulū. VI.

Ad oculū aut sic dispositū et pfecte or-
 ganizatū defertur spūs visibilis per

hunc modum. A proza em. i. ab anteriori pte cerebri exeit duo nervi pcaui q dicunt obri- ci. q i suba cristallini hūor? se infigūt hī duo nervi pcaui trāsuersalit p modū crucis infigunt in oculis et termino siue pūcto p ract? p iungunt et h ingeniose fecit nafa vt altero clauso et impedito spūs vital? ad altez se trāf ferat et ibi pfect? suā compleat actōem. vñd tūc pupilla videndi actu pfortat ppe pnt? vi siue coadunatōem. vt pz in sagittarijs q vno oculo clauso direct? iaculant et sagittāt Itē idō etiā parit? necrāt spūs vitales vt scz ex mutua sustentatōe eiciāt fortiores. Itē idō etiā pueniunt in termino p ract? nevnū duo videat. quod etiā fieret si vterq ocul? ppiū ydolū diuisim videret. Un oportet q virt? visiva ptiue ad vnum organū in q sit vna virtus fontalis deriuata in pupillis sic dic autor p spectiue vt pz in illis q digitos oculis supponit. in qbvna depssa pupilla reliqua elcua. vñ et spūs visibilis diuiditur. et vna res duplex videt. et hec est causa. qd lumen ab vno oculo tendit fursam. et ab altero recedit retrosum. vñd radius ab vtroq oculo exiens. tangens extrema rei medium intercident aere non penetrat. vnde quasi duo videt corpa cū tñ non sit nisi vnū. Non tñ omīs strabo videt sic qūs sint oculi ineq uales. qz radi? pyramidalis recta linea egreditur ad supficiem rei vise sic sup? dictuz est de sensu visus li. iij. Oculi igit bñ dispo sit? p siderat qstum ad pfectam partiū suaz compositōem. vt pz sup. Item qstum ad situatōem. locū em sibi vendicat supiores ppe sue subtilitat? dignitatem et maximā quā hz cū aia vicinitatem vt dicit Jsi. et Arist. Itē qntū ad qntitatis debitam pportōez. nō em dz esse nimis pminens et ercet. qz signat p turbatōem discretōis. nec nimis pfund? qz signat defectū nafe et pnt?. Mediocrit? igit est laudabil. Dicit tñ Arist. in li. xix. Profū dñs visus videt a remotis. Nā mot? anteq exeat de organo visus nō diuidit neqz cōsumitur. sz directe vadit radi? visibilis ad res visas sic sup pz de visu. Item cōsiderat q ad mot? diuersificatōem. Nam in motu dz esse mediocritas. qz si fuerit ocul? nimis mobilis: signat excessum caloris et pnofticat mentis instabilitatem et affectionū mutabilitatem. Almis pō tard? motus. Srtiam signat dispo sitionē. i. excessum frigiditatis et ptnaciā affectus et volūtāt?. Mediocritas igit motus

laudabilis est. qz signat facilem ment? apprehensionem et in apprehēsis debitā fictionem Un dicit Arist. li. xij. Clausura oculi dz eē mediocriter festina. qz si fuerit mltē aptiōis et pauce clausure inuerecūdia denotatur et stulticia. sic di. li. j. Si pō fuerit nimis tarda apertio designat defectū pnt? et p pactionem materie in nervis. que actioni spūs nō obedit vt pz in litargicis. Itē p siderat oculi ppe q ad sue actionis pfectiōem. i. si fortis est apprehētionis et de facili sine reuerberatione iudicat de obiectis bonā dispositōem significat. vt pz in oculis aqlinis q solem in sua rota apprehendūt. Actio asit oculi cōsiderat fm acutum et obtusum. Nam cū? visus subtilis fuerit et mlt? remota et ppinqua apprehendit. qz mult? videt remota. qz vero subtilis est discernit ipsa visa. Ocul? em par uivisus sic dicit Arist. li. xix. non bñ videbit a remotis. spūs pō grossus et mult? remota videt qz multus. sed non pfecte qz grossus. paucus pō subtilis videt ppe et pfecte sz non videt a longe ppe spūs visibilis paucitatem. qz cum videt pfecte videt ppter ei? subtilitatē Paucus pō et grossus nō videt longe. et h ppe sui paucitatē. neqz etiam videt pfecte ppe sui grossitudine. Scdm pō q quis hz spm visibilem magis grossum et turbidū. tāto difficilior est et debilior em hz actum videndi. Item p siderat oculus fm coloris variatōez qz fm Arist. li. xix. Oculi in pncipio generationis hñt viridem colorem. deinde mutat in nigredinem vel glaucitatē vel quemcūqz mediū colorem eis condecet. Nam si fuerit humor mult? et spūs visibilis paucus in aliquo accidente p turbatus. color niger in eo fortificat. si pō fuerit humor pauc? et spiritus visibilis debilis erit color glauc?. Nam sicut di. Arist. Glaucitas qdem oculo? motus debilitatis est. Si aut fuerit humor mediocritas et spūs fuerit tpar? ex causis pueniētibz ad albedinem et nigredinē color erit varius. Oculi igit si fuerint nigri de die erunt visus acuti ppter luminis et humoris in organo visus aggregatōem. de nocte pō erunt obtusi. quia lumen noctis est debile et hūor nocturnus naturaliter est grauioris mot?. vt dicit Arist. Oculi vero glauci econtra de die debiles est. de nocte vero fortis. qd cum materia glaucitatis ex se sit lucida ad iūcta luci diurne multum disgregat. et ideo in actū videndi manēte luce spirit? visibilis

debilitat de nocte pro spiritu visibilis i oculo co/
adunato. claritate intra huiusmodi paucum intra
nodum recedente permanet i oculo portenta vide/
di et in obscura aliquot iudicandi ut patet i mur/
legi. Item considerat per prius circumstantiis disposi/
tionem sic et ciliis et supercilij. quod si fuerit cilia
cooprioria in carnosa et huiusmodi superfluo imple/
ta visu impediunt. quod huiusmodi cilia aerem grossum
propter puritatem sui motum non intercidunt. et etiam li. j.
Si lacrimale quod sequitur ad angulum oculi fue/
rit multum carnositas sic accidit oculis milui
significatio astutia et formatio mala. Alias propter
oculi quare super tractatu de sensu visu. Et hoc
oculi dispositio et effectus dicta sufficiant.

De pupilla Cap. VII

Pupilla secundum Iulium. li. xij. c. ij. est medius
punctus oculi ubi est vis videndi in qua
prae imagines videntur pupilla appellatur. prout
etiam pupilli appellatur Vocatur autem pupilla eo quod
pura sit et ipolluta ut puella. dicunt autem philosophi
eadem pupillas quod videntur in oculis per triduum
mortalituros non habere quod non visis certa desper/
ratio est. Hic autem circa se quandoque circulum qui coro/
na dicitur. qui discernente per nigredinem albe partes
oculi a pupilla separant. Hec corona rotundi/
tate sui ornat ambitum pupille et in ipsa consistit
maxima oculi pulchritudo. Hucusque Iulius. Sic
autem dicitur. Haly. pupilla est in qua formantur imagines
eorum quod videntur in oculo. Quia autem qui sunt in oculo
et tunicis et huiusmodi aut sunt inuoluta pupillae
aut ei fuerint. et ideo sedet in medio omnium ut regia
Parua siquidem est pupilla in quantitate. maxima
tamen est inter omnia membra in virtute et ideo maxima. sic
et minima propter habere interius a spiritu de cerebro ve/
niens. exterius vero a lumine immutat. Unde me/
diante luce rei obiecte spiritum in se recipit et re/
ceptam animae iudicio transmittit. Nam a singulis
partibus rei visae fluunt linee quae faciunt pyramidem
cuius conus est in pupilla et basis in re visa
sicut super de visu est ostensus. quere ibi. Hec
pupilla omnium colorum et figurarum rerum superficiem
et primarium est distinctiua et iudicatiua. In
mediis coloribus et figuris sine formis delect/
atur. Corrupta autem in extremis aut saltem pro/
pter disconuenientiam tristatur ut dicit philosophus
Item omnia quae extra ipsam sibi sunt obiecta videt
et iudicat. seipsum autem nunquam videt per lineas re/
ctas super quas venit spiritus rei visae ad visum. Sed
quod se videt. hoc accidit per radioz reflectionem scilicet
quod primo multiplicat spiritus rei a se visae ad spe/
culum et a speculo fit reflectio ad visum sicut
dicit auctor perspectivae. Et ideo forsan spiritus

visibilis in aspectu speculi delectatur. quod pra/
dioz reflectionem quasi in se reuersus fortissi/
catur et quodammodo roboratur. Item pupilla om/
nia sub angulo comprehendit. quod siue radii a
pupilla exeant ad rem visam siue a re visa ad
pupillam redeant semper in pupille medio siue cen/
tro tanquam in cono angulariter coniunguntur. Nam
angulus duarum linearum alterius est contactus. et ideo
quod omnes linee per quas formatur visus coniunguntur
et quasi angulantur in pupille cono. et ideo bene
et proprie dicitur a philosopho quod oculus omnia videt sub an/
gulo. Item inter omnes partes corporis est ma/
xime sensibilis et propter nobilitatem suam complexi/
onis maxime est passibilis. Et ideo citissime
leditur. sed difficilime reparatur Et ideo dedit
ei natura defendendi tunicas et coopertoria
ut sic resistat facilius causis interius vel exterius
inferentibus lesionem. De his autem oculi et pu/
pille passionibus quere infra in tractatu spe/
ciali. li. vi.

De ciliis Ca. VIII

Cilia sunt oculorum tegmina a celan/
do sic dicta eo quod oculos tegant et ce/
lent tuta custodia ut dicit Iulius. li. xij. cap. ij.
Sunt autem cilia in substantia nervosa et tenuia
propter facilitatem motus quia suo motu conti/
nuo aerem intercidunt et sic a lesione aeris ex/
terius custodiunt oculos et defendunt. Hec cilia
palpebre dicuntur. quod palpitando semper mouentur.
assidue enim ad inuicem currunt ut assiduo mo/
tu reficiant obtutum. ut dicit Constan. et
Iulius. sunt minute palpebre villis pilorum ut
apertis oculis si quod inciderit vel etiam occur/
rerit repellatur et inuolutis in ipsis securus et quod
us dormiat. Item ut aerem mediocriter in/
cidendo mitigent et sic visum serenum custodi/
ant et perseruent. Hucusque Iulius. c. ij. super dicto.
secundum Constan. autem palpebre habent pilos non om/
ni no rectos sed in extremitatibus mediocriter
rictos et hoc adinuenit natura ut abilius se/
claudant et fortius si quod impedimentum occur/
reret ei efficacius obuiarent. Item hec cilia
in crescendo determinata habent quantitatem a na/
tura. et ideo eorum pili non se extendunt nec cre/
scunt ut capilli sed determinata proportionem habent
Et ideo secundum Constan. palpebre non sunt molles
nec porose. sed potius dure ut pili crescentes sint
duri et reflexi. et non nimis in crescendo se ex/
tendant sicut herba crescens in terra dura
modica fit et erecta et non illa quae in terra mol/
li. Has palpebras et cilia fecit natura ut essent
corpori ornamenta et oculis iuumenta.

Un dic Arist. li. xij. q. omne animal generas
solu h3 pilos i palpebris. et omne aial qdru-
pes claudit oculu p palpebra supioze. Auis
at h3 loco palpebre qddam coopertozu ad
custodiam sensus visus. et claudit oculuz p
tclam quandam appropatam extremitatib3
oculoz et q3 natura oculi est aquea z humi-
da. ido indiget tali custodia. Item ois auis
claudit oculu palpebra inferiori. Item om-
ne animal carens palpebr3 est debilis visus
vt pat3 in piscibus. leporib3. z hmoi. vt dicit
Arist. li. iij. zc.

De superciliorz proprietatib3. Ca. IX

Supercilia sunt dicta eo qd cilij sunt
sup posita. q ideo piloz multitudo
sunt vestita vt sint oculis iuameta
ad depellendu huozeu vel sudoreu de capi-
te influentem. Intercilium ho est illud me-
diu spaciū qd est inter supcilia sine pilis. vt
di. Jsi. li. ij. Sūt aut supcilia cilioz iuua-
menta fm Constan. ne qd nociuum extrin-
secus adueniat phibentia. sūz honestantia
q3 null3 sine eoz pntia decorat. Habent aut
supcilia qndā vim latentē passionū aie indi-
catinā fm Arist. q3 cum fuerint supcilia re-
cta sic linee pntendūt femineā molliciē vl aie
leuitatem. Item supercilia demissa z nimis
pressa vl depressa signant inuidiū. sicut dicit
Arist. li. i. Item supcilia eleuata et in pilis
spissa animositatē pntendūt. depaupata ho a
pilis z oblonga timiditatem. Item si fuerit
spissa et longi pilī visum qdāmodo obum-
bratua excessum caloris signant. Itē si fue-
rint multe carnis et pauce pilositatis sensū
durum signant et obrusum et frigiditatem in
membris principalibus dominantē. Item
si fuerit pilis spoliata aut interiorē signāt
sanguinis corruptiōem vt pater in leprosis.
aut naturalis humoris consumptiōem. vt
in ebriis. et similibus. aut meatuum et via-
rum hūoz opilatōem vt pat3 in castratis. Et
dicunt crescere circa senectutem intantum
qvisum impediūt nisi rescindantur vt dicit
Arist. li. iij. Item dicit idem li. iij. in frequen-
tibus coitum nimis cadūt pilī supcilio-
rum vl albescūt. qd qdem accidit ppe humi-
ditatis psumptiōem z ppe defectū pntis et ppe
frigiditatis cerebri augmentatiōem. nā nimia
siccitas caluiciem generat. supabundās ho
frigiditas canicie introducit. sicut supra di-
ctum est.

De fronte Capitulū. X.

Frons ab oculoz foraminib3 est no-
minata vt di. Jsi. Nec em qndā ani-
mi imaginatiōez. z indicatiū mēt3 sua
specie exprimit dū lera l' tristi ē. Scdm at ve-
ritatē eēntialē frōs ē vt di. Constan. os semi-
circulare nec mltū durum nec mltū molle.
qd iō fuit ncariū vt eēt spametū ne lederef
vicinitas oculoz. pelle at extriseca tura ē ad
sui defensionē ad alioz organoz sensibiliū
pntuatōz z ad toti3 capitis decoratōz. toti3 ei
aial pntositas potissime in fonte luccet. frōs
em vt dic phus sedes est verecūdie et bono-
ris. z h qdem est ppe vicinitatē imagiatuē
tut3. cui3 pntē tristitia vl lera decentia vel in-
decentia ratōis iudicio subito deferunt vbi
vriq3 discernūt. Frons itaq3 oim neruozuz
a cerebro descendentiū ad sensū pficienduz
qdāmodo turris est z defensaculū. infra cu-
ius pcauitatē descendūt nerui ad oia instru-
menta sensuū inferiorz q misterio de oñib3
obiect3 sensuū apud rōis domiciliū sit indi-
ciū. Un fm Bre. Frons est dignissima p
capitis exterioris vbi impmit caracter3 signū
sc3 signū iusticie z salut3 vt signaculū crucis
qd qndā erat supliciū mō locū h3 in fronti-
bus impatoz. Frons igit bñ disposita oia
pdicta manifestat sed si fuerit a mediocrita-
te degenerans alia fm phm pnoticat et si-
gurat. Dicit em Arist. li. i. qñ frons si fuerit
magna signat pōderositatē declinantem ad
stuliciā. z qñ sit int mediocritatem pua sig-
nat bonitatē pntis. S3 qñ nimis eleuat z
qñ in supficie rotūdat excessuz signat colere
et tales sepe dispositi sūt ad colericas passio-
nes sic ad frenesim z furozē. frons at respe-
ctu alioz mēbroz faciei modice est carnos-
tatis z pinguedinis. cui3 cā est fm Haly. et
Arist. q3 carnositatis et pinguedis supflui-
tas impedit intellectū. Et ido nimia carno-
sitas in fronte cū qdam relucencia et extēsi-
one cutis signū est corruptiōis. vt pat3 h3 i lepro-
sis. Item nimia frontis attenuatio z supficia-
lis pellis corrugatio interiorē designat ce-
rebri defectū z hūozis subalis finalem con-
sumptiōem. vt pat3 in antiq3 senio vel morbo
longissimo tpe inanitis.

De temporibus Ca. XI

Tempus uel tempora dicuntur illa
capitis membra ad dexteram sini-
stramq3 capitis adiacentia que sic
dicunt. quia sui mobilitate continua quasi
interualis tempoz imutant. vt di. Jsi. li. ij.

ea. ij. Sunt autē tempora fm Constan. ossa
vrimq; posita. in later. b; oculoꝝ cōstituta.
q̄ q̄dem aliq̄ntulū sunt mollia z neruosa. et
h̄ fuit necessariū ppter sensū z morū oculoꝝ
p̄ficiēdū. Hā p̄ tempora ad instrumēta sen-
suū mediantib; neruis spūs aīalis defert
et p̄cadē fm anathomīā spūs vitalis p̄ q̄sdā
arterias a corde ad cerebz demandat. Un̄
ppter neruoꝝ sensibiliū z ppter arteriaꝝ vena-
rūq; pulsatiū in loco timpoz colligantiā.
timpoza sūt passibilia z faciliōza ad lesionē.
vñ aīal p̄cussū in loco timpoz d̄ facili mo-
ritur. qz sic di. Arist. li. xix. p̄cussio q̄ cadit su-
per ossa timpoz mortalis est. qz si in eis con-
tingit vuln' aīal p̄clitaf. Et h̄ accidit qz hu-
mor q̄ est in timpozib; cito exit ppter tenuitatē
ossū. z timpoza cito canescūt ppter hūoꝝ pau-
citatē z siccitatē in eis dñantē z ppter pueri bi-
litate ad nafāz frigiditatē. Itē timpoza inte-
ri' villosa sūt aliquantulū. vñ humores a ce-
rebro venientem recipiūt et somnuz oculis
inducunt. Et si illi villi fuerint compressi p
eliquationē contenti humoris oculos lacri-
mare faciūt

De auribus Caplm. XII

Auris est instumētū audit'. z ē dicta
auris a vocib; hauriēdis. ant qz gre-
ci ip̄am vocem audensidē vocant. vñ dicunt
aures q̄si audes. vox em̄ rep̄cussa p̄ eaz am-
fract' sonum facit. q̄ sensum excipiūt audiē-
di. Sūma auris p̄cula d̄ pinula. pinum
em̄ antiq̄ acutū vocant. hec Ipsi. est autē auris
p̄prie q̄dam suba cartilaginea q̄ duab; causis
fuit necessaria. defendit em̄ ne qd nociuum
ip̄ auditū cadat. sicut oculos d̄fendūt cilia.
Prerea auditū adiuvant. Nam vox p̄cussī ac-
ris cū venerit ad cartilaginem ibi forit' co-
adunaf. vñ intrat foramina q̄ sūt audit' pro-
pria instrumēta. Sūt autē h̄ foramiā in pe-
troso osse p̄stituta. in q̄b; nerui descēdentes
a cerebro sunt infiri. sensū et morū aurib; de-
ferentes z immutatōz vocis a foramib; rece-
ptam indicio aīe deferētes. z sunt h̄ forami-
na sic tozcular transuerfa. et h̄ ne frigid' aer
nimis cito intret. z interiores pānicos sine
neruos ledat. z ne aliqd nociuū incidat qd
audit' impediāt instrumētū. vt d̄ i p̄ātegn.
li. liij. c. xv. patif auris multip̄r. qz aliquādo
ex apostemate in aure exiſtente vñ et sanies
egredit' ab aure. Item ex vermib; foramen
ab extrinseco intrantib; vel ex putridis hūo-
rib; inmin'et' nascētib;. qz signū ē prurigo

intra auriculas et titillatio et sentit eoz mo-
tio. Item ex supflua carne atq; sruca parit'
auricula qñ mali hūoꝝ in ea adunantur.
Item patit' ex mala dispositōe nerui aurem
ingredientis. sic p̄z in sonitu et tinnitu z hu-
iusmodi. q̄ p̄tingūt ex ventositate in pānicu-
lis cerebz se claudente in pte nerui auricu-
laris. Item patitur ex grossis humoribus
illic se mouentib; z tūc sentit guttas capitis
cum sonitu et tinnitu Item deficit auditus
ex defectu s̄ntis audibilis vel ex p̄tractiōe
nerui sensibilis sicut in senib; p̄tingere con-
suevit. Item aliqñ fit surditas cū puer pro-
creat' in vtero qñ nafa negligit instrumētū
audit' p̄forare. z h̄ est ppter sui defectōem vel
ppter materiā quā inuenit sibi natura inobe-
dientē. Item patitur ex acuta egritudine cuz
colerici hūoꝝ ad cerebz ascendētes audi-
tum impediūt. hos adiuvant si p̄ digestiōem
colera purgef. vñ d̄z in amphoz. surdis si
solutio colerica supuenerit surditatez tollit
Hucusq; Constan. Item di. Arist. li. xij. in
instrumētū auditus plenum est spū naturalī
qz sicut spūs natural' facit in venis motuz
pulsatilem. sic in aure facit s̄ntem auditus
et ppter h̄ addiscunt res p̄ sensuz audit'. Et
d̄z ibi qz creatio aurū fuit manifesta tela et
p̄tinens fuit tenuis z h̄ ppter subtilitatez au-
ditus ip̄i. Debilitatur autē audit' timpoz-
bus humide p̄plexionis z p̄cipue in freqñt
coeuntib; z h̄ ppter p̄urbatōem spirituum
qui p̄ficiūt auditū. Nam vt dicit idē Aristō.
frequens nimis coitus corpi et cordi nocet
Idem dicit Haly. Item fm Arist. li. xij. in
rōnali aīali aures ponunt naturalit' in me-
dio capitis rotūdi qz auris non in vna par-
te recte. sed pon' vñdigs vocum z sonoz dif-
ferentias p̄phendit. in animalib; s̄o q̄dru-
pedib; q̄ caput h̄nt inclinātū ad terrā z non
sunt eleuati. corpis sunt aures in supiori p-
te capitis. vt p̄z in bobus asinis et equis et
mor' auriculaz h̄mōi animalū sunt multē
ppter eleuatōes sui loci. et qz multū mouent'
in partes diuersas. recipiūt sonuz rep̄cussio-
ne multa. Item idem Arist. ibidem nullum
animal ouans h̄z auriculas exp̄ssas. nihilō
min' tñ habent talia aīalia quasdā vias oc-
cultas. et etiā volatilia carent aurib; exte-
rioribus habent tñ foramen mediū et viā aper-
tam p̄ quam audit' p̄fectissime celebrat'. Itē
bomo inter om̄ia aīalia h̄z aures min' mo-
biles et etiā fm dimensionē ktus breuiōres

sed ad audiendū maxime sūt efficaces. ut dicitur li. j. z. B est ppter bonitatez pplexionis. vñ qñ nimis est excessus in auribz hois in magnitudine alijs signis pcurrētibz signum est stoliditatis z tarditatis intellectus. vt dicit Arist.

De naso Caplm. XIII

Nasus est instrm olfactus fm Jsi. a naribus at dicitur nasus. Nares autem id est sic vocantur qz p eas odorifera z spūalia qsi odorantur z in se fetidū z odorifera discernantur. Un qz odorifera nob p eas manant. nares dicuntur sic p dñū in se qz rudes ac incepti ignari. q. sine nare dicti. Nasus autem duo hz foramina fm Lōstan. q p qñdā subaz carrilaginosa ad inuicē sūt distincta. Et horz foraminū vnū ad acuitatē palari rēdit. alieqz sup ad pelliculas cerebri vadit vt aerē attrahat cerebri deferat ipis naribz spm aiale et ad sensū odorat p ficiendū adducat. pmum forma mē fuit necessariū ad efficiēdas supfluitates a cerebro veniētes aliud ad spm attrahēdū et odoratū pficiēdū. Sūt tñ pzia instrumēta odoratū due carūcule q dependent a naribus p modū māmilla. q pmo aerē attrahit in se recipiūt. deinde ad interiorē ptez cerebri trāsmittūt. Jstis aut carūcul subseruiunt nares exteriores aerē scz attrahēdo z intra se includēdo z subriliādo vt tāto facili⁹ et pfecti⁹ imutet in organis odorat⁹. neru⁹ em a cerebro veniens. illa duo vbera nasi subintrat z eis aiale spm admistrat vt dicit Lōstan. fum⁹ igit mediante aere p nasū attrahit spū aiale se associat. q imutat illā imutatōz i cerebro aie iudicio repñtat. Nasus igitur fm Lōstan. fuit necessari⁹ ad aerē tpe attrahēdū ad cerebri p sua emūctoria expurgandū. ad calorē innatū in vētricul cerebri temperandū necnō ad discernendū fumū a q cū qz suba resolutū redolentē suauit ac fetentē Et iō fm Arist. li. xj. sēsus olfact⁹ ē diuisus sic sēsus audit⁹. z si ita nō ēēt nō faceret op⁹ pportionatū. z sensus olfact⁹ nō ēēt nisi ppter attractōez aeris in aiale hñte nasū. Et h mēbrū. s. nasus in medio ē. s. anteriori pte capitis. Et ppter h posuit nasa nasū in medio tritū instrōz sensibiliū qsi trutinā posita ppter motū anhelit⁹ alijs sensibz necessariū. Recollige igit breuiter ex pdictis q nasus ē mēbz siue organū officiale aeris attractiuū z emissiuū int odores discretiuū. grossaz supfluitatuz cerebri purgatiū spū aiale mīstratiū per attractōez aeris pulmonis dilatatiū z cō-

strictiuū. Et iō fm Lōstan. nares posite sūt extrāuerso z non ex opposito pulmōni. vt si frigid⁹ aer qñqz subeat pulmōnē subito non ledat si qd cū aere sic puluis vel qd cūqz alijs itrauerit pulmōni obesse nō possit. Est etiā nasus vt dicit Bre. sup cantica. faciei maximū ornamentū ita q ei⁹ carētia tota facies residua debonestat. Dicit aut dispositio nasi ēe mediocritas. ita q i longitudie. latitudie. altitudie modū debitu nō excedat. Nā si nares fuerit nimis tenues vt late mlti aeris attractōe ferocitate aie p tendūt z mētē indignātē. Et dispositiōibz em mēbroz corpis sumunt pnoctica iudicia de affectiōibz mētis. sic dicit in pncipio phisonomie. Nā accidētia mētis sepe imutant fm accidētia corpis sic vinū albi ex vitro rubeo qñ infundit. colorē sbit et ruborē. Et iō mediocritas dispositiōis mediocritatē designat bonitatis sic dicit phs in libro suo in pncipio. Impedit aut nasus in suo effectū sic dicit Gal. sup pnoctica ibi. Nares acuti oculi pcaui zē ppter vehemētiā caloris hūiditate psumētis vñ z acunt nares et pfundat oculi in acutis z est signū moris et accidit idē naribz sic dicit Gal. qñ calor nasal est debilis q nō p se expādere ad extrema. z iō psequit q spūs z sanguis nō pcurrūt ad extrema. Et iō ppter frigiditatem mortificantē pstringunt mēbra z cor alterat. z accidit acumen nariū qd est signū pessimū z mortifera in patietibz acutis. Itē impedit nasus. vt dicit Lōstan. li. ix. c. xv. aliqñ ex mala cerebri dispositione. aliqñ ex nerui odorabil opilatione. aliqñ ex hūoz fetidōz z corruptoz i carūculis nariū repletione. qñqz ex carnis supflue corrupte in foraminibz nasi generatōe vt ptez in poliposis z leprosis. et h lesio non solū ledit olfactū. vepetiā facit mioratōez vocis. Aliqñ patit ex nimio fluxu hūoris i vētricul cerebri defluētis. z h vel ex caloris dissolutōe. vel ex frigiditatis nimia pstrictiōe. sic p sepi⁹ in catarro. Aliqñ ex nimia repletōe z acumie sanguis ora venaz nasi apient. vñ d naribz fluit sanguis tñ flux⁹ maxie p nares in mltis egritudinibz cā est dissolutiōis morbi certū indicū zualescētie z salutis. vñ i acutis febribz q p fluxū sāguis nariū sepi⁹ terminat Et i ampbz dicit. Mulieri deficiētibz mēstruis sanguinem ex naribz fluere est bonū.

De genis Ca. XIII

One sunt inferiores oculor ptes vñ barbe inchoant vt dicit Jsi. li. ij. ca. ij.

Benos em grece barba dz. eedem ptes di-
cunt maxille q p diminutōz a mal sūt dicte.
male at sic eminetes dicūt oculi ptes ad co-
rū ptectōz supposite. vocate at sūt male siue
qz in rotunditate pminēt infra oculos quam
greci mala appellāt. siue qz sūt sup maxillas
vñ 2 a malis diminutiue dicūt maxille sic a
palo paxill^o. vt di. Jfi. Sūt aut maxille siue
gene fm Cōstan. ex nervis 2 ossibz interi^o cō-
posite 2 hāz ossa craneo cerebri sūt pūcta.
Que iō de varijs 2 mlt^{is} frustul^{is} pposita sūt.
ne alia lederēt si vnū aliqd paret. Exteri^o at
sūt calide 2 carnose vt frigiditatez ossium 2
cartilaginū auriū 2 nariū rparēt vt organis
sēbilibz sibi vndiqz adiacētibz suo calore fo-
mētū admistrarēt. Et iō maxille ocul^{is} suppo-
nūt ad eoz ptectōz. In medio sēsū sūt po-
sire ppter nutrimenti admistratōz. calide sūt et
neruose ppter frigiditatē infro^{is} sēsū mitiga-
tionē. Cālide sūt 2 rubicūde ppter ornatū fa-
ciei 2 vñl^{is} ppositōz. Maxia em pulcritudo
hois resultat i genioz maxill. maxie sicut di.
Cōstan. maxille potissime hois ostēdūt cō-
plexiones. q si fuerit multū rubicūde mīre-
cū ppta albedie 2 in suba nō nimis crasse sz
mediocrit^{is} carnose. calidā et hūidā pteendūt
plexionē et ipi^o pamentū. Si ho fuerit in
colore albide sine alie^o rubedis admixtōe et
in suba pingues molles 2 fluide frigiditatis
et hūiditatis oñdūt excessū. si ho fasce i colo-
re aut citrine. i suba at tenues 2 facilete do-
minū designāt siccitatē nimie 2 caloz vt pz
in colerics. Si ho fuerit q liuide i colore et
in suba a carnibz depaupate excessū signant
frigiditatē 2 siccitatē sicut i melācolics videri
pt. nec solū declarāt pplexionū diuersitatez
vexetiā animi et affectionū notificāt qlica-
tē. Nam fm animi affectōes. ex subito timo-
re vel gaudio pallefcūt vel rubescūt subito.
vt dicit Cōstan.

De barba Capiculum. XV

Barba vt dicit Cōstan. faciei viri eoz
namentū. vñ apparēt 2 coopēs ma-
xillas i vna pte est ad ornamētū i alia
ad maxillaz adiutorū siue famularū. Nam
sua villositate nervos maxillares tuet a ni-
mia aeris frigiditate. 2 iō maxillaz ē necessa-
riū tegimētū. Barba vigoris 2 caloris nafa-
lis est indicū. Et h est cā qrevir 2 n mulier
barbescit. qz masculi feminis nafat^{is} sūt ca-
lidiores. 2 iō in maribz fum^o q piloz ē mate-
ria mag^{is} augmētāt. quē qz nafa non suffice

bat sumere expulit p duo loca. s. p caput 2
p barbā vñ accidit aliqn in mulieribz calide
et humide pplexiōis q vidēt barbescere. Et
cōtrario fit in masculis frigidis 2 siccis q
barbescūt paz. vñ et in eunuchis nō crescit
barba. qz pdiderunt illa mēbra calidiora. q
calidi hūoris et fumi q piloz ē materia sunt
generatiua Ex q pz q barbe spissitudo calo-
ris 2 hūoris subal^{is} acvigor^{is} ē indicū et disse-
rētē seruū certū expimētū. Itē i pueris nō
crescit barba qzuis puuli calidi sūt 2 hūidi
qz fumosa supfluitas q piloz 2 capilloz est
materia. trāsit i augmētū 2 nutrimentū puero-
rū. Ducul^{is} Cōstan. fm ho Arist. li. xix. pili
barbe sic et capilli i sua dispositōe repñant
qitates vapor^{is} ex q generāt. qm si fuerit hu-
mor calid^{us} fumosus 2 sicc^{us}: erūt pili barbe si-
cut capilli crispi reflexi 2 inuoluti. Et h acci-
dit qz p duas vias vadūt prias. qz ps trest^{is}
mouet ad ptes inferiores 2 calor mouet ad
ptes superiores. 2 sic inuoluunt pili 2 erūt pi-
li crispi ppter debilitatē suā. Et h accidit ppter
paucitatē hūiditatis 2 mltitudinē p^{is} trest^{is}
vñ ex intēso calore corrugāt 2 inuoluūt. Si
ho fuerit vapor mltū hūid^{us}. erūpili lenes 2
lōgi. Hā humor dcurrit lubrificādo donec
puat ad pilos. 2 ppter h pili et barbe eoz qui
morant^{ur} in tracia sūt lenes. Hā eoz cōplexio
est hūida 2 aer pñēs eos est hūid^{us}. E con-
trario accidit hoibz cerebz siccū hūitibz ha-
bitatibz i regiōibz calidis ppter siccitatē aeris cō-
tinēt. Itē alterat color piloz barbe fm eta-
tis varietatē. et iō canescit barba i senectute
ppter debilitatē caloris 2 abūdātiā frigiditatis
defluūt at qñqz pili barbe ppter caloris 2 hūo-
ris interceptōz vt in castris. qñqz ex corrup-
tione hūoris vtz in leprosis. Hā sic idē dicit
Arist. Casus piloz silis est fluxui folioz ar-
boz. 2 cā isti^o est diminutio hūoris calidi et
pinguis. Et iō nō fluūt folia arboz in qbo
est hūor pguis. Ducul^{is} Arist. li. xix.

De mandibulis Ca. XVI

Mandibule a māducādo sūt dicte. vt
diē Jfi. li. xi. Mandibulaz at qdā est
supior in q dētes supiores infigunt
quedā inferior in q dētes inferiores radicāt
Et est ppiū mādbule supioris q in oi aiali
fixa est 2 immobil^{is} excepto centeaculo. i. coco-
drillo q mouet mādbulā supiorē 2 naturā
oim aialiū 2 fixā 2 immobilē tenet inferiorē vt
di. Arist. li. iij. Sūt at mādbule ex diuers^{is}
duris ossibz pposite. neruis et lacert^{is} varijs

onere. Et si fuit necessarium propter inordinatam continuationem et aptitudinem clausure necessitatem. ut dicitur. Constantinus. Sunt enim quidam duo mole continue ad interduum et molendum cibum se mouentes. vnde totum corpus nutri mentum mandibule subministrat. Quia mandibule autem habundantia partem carnosam et nervosam quingine dicuntur circundant vndeque et velantur et propter fortiora dentium in maxillarum fundamentis radicatos. et propter nutri mentum nervis dentium administrationem et frigiditatem dentium moderationem. Et dicuntur gingivae. ut dicitur. Ipsi. a detribus gignendis. quia eis dentes gignuntur et nutriuntur. Facite enim sunt ad decorem dentium pariter et necessitatem ne nudi horrore potius existerent quam de coram pelliculis labiorum circundantur. quod secundum naturam ut tam dentes quam maxillas non solum intrinsecus iunaretur. verum a lesione extrinseca defensa. et. praevenit gingivas corrumperem in aialibus aliquando et negligentia et quicquid ex putridis humoribus infici et corrumperem. et tunc diuersas infert molestias et passiones. ut ferocem dentium casum vel relaxationem.

De labijs Ca. XVII.

Labia secundum Ipsi. a labendo sunt dicta. quod autem super est labium dicitur quod pro inferi est labrum nuncupatur. Sunt autem labia necessaria secundum Constantinum. quia dentes muniri atque teguntur. Sunt etiam nervosa et ex diuersis lacertis composita. ut sic ad sensum et motum esse habiliora. Nam ad vocis formatum necessario se apiunt vel claudunt. quia illi abscessus vel per aliquam opilationem vel scrotem aliam impeditis. quibus perfecte non possunt formari. Item labia mollia sunt et carnosa. et propter duricie dentium timentum fuit necessarium. Dentes igitur et eorum nervi cum ex natura sunt frigidi nimis lederent aeri frigido expositi si non labiorum tegmine tuerentur. Item labiorum extrema sunt rubicunda. quod accidit secundum Constantinum. propter cutem labiorum subtilitatem quod est facili a colore sanguineo recipit quodammodo roseam qualitate vnde rubedo labiorum signum est puritatis complexionalis et impuritatis turbati sanguinis et interioris humoris sic e contrario labiorum liuiditas signum est defectus humoris et caloris naturalis. Item labia tenuia sunt in suba et subtilia ut sunt flexibiliora ad motum et habiliora ad aerem imitandum et intercedendum ne subito attractus interioribus sua frigiditate inferat lesionem. et ideo labia aeri frigido se opponunt et ipsum recipiendo depurantur redduntur suauiter et vtiliter ad interiora attrahantur. hoc omnia secundum Constantinum. Consilium propter nates narrat Aris. li. xij. circa finem ubi dicit. Labia hominis

mollia sunt et carnosa et separari possunt propter salutem et custodiam dentium et ut veniant ad certum sermone. vnde et labia dupliciter habentur. sic et lingua cuius creatio est ad gustandum humidum et ad sermonem proferendum sic ideo expressit dicitur Aris. et ideo oportet quod labia sint humida. quia si creatio lingue non esset talis dispositio ad labia non posset lingua frigere ad dicendos multos modos litterarum quoniam quidam ex eis dicuntur per percussionem lingue et etiam quidam per iuncturam labiorum. et ideo necessaria sunt labiorum creatio ut optima esset nase operatio. et propter hoc fuit caro hominis valde mollis quoniam homo est boni sensus tactus. et gustus magis quam alia aialia. hoc omnia Aris. li. xij. Recollige igitur quod labia sunt tegmina dentium custoditua. mollicie sua duricie dentium timentua. vocis articulate et litteralis formatua. aeris frigidi calidi intercepiua. sua rubicunditate vel liuiditate defectus vel vigoris designatiua. humoris interpretatiue propria organa passionum aialium. sicut odij et amicitie doloris vel tristitie expressiua. vnde dicitur quod tremor labiorum in frenesi et acutis morbis mortis praedit. ut dicitur in pronostico. Et hec de labijs sufficiant.

De mento Ca. XVIII.

Mentum est dictum quia mandibularum fundamētum eo quod inde oriatur. ut dicitur. Ipsi. mentum autem dicitur Constantinus. duo sunt ossa et ipsa iuncta sunt in medio ubi dentes subtiliores firmantur quadrupli atque pares. Horum ossium extremitates duas habet furculas. una est acuta. cuius acumen quiddam ligamentum inserit. quod ligamentum a latere typorum pertendit. per quod etiam et bucca clauditur et apertur. Altera pro furcula grossa est et rotunda cuius rotunditate mentum sit mobile. ut dicitur. Constantinus. quia hoc mentum fuit necessarium propter originem mandibularum et dentium inferiorum radicatum et propter voluntariam aeris clausuram et aptitudinem. fuit etiam veniens propter faciei complexionem et perfectam ipsius vultus summationem. quod si fuerit proportionatum fronti tota honestat faciem et decorat. hec omnia dicit Constantinus. In mento autem aialium maxima est fortitudo propter ossis duriciem et nervorum paginationem et propter fortem dentium radicationem. et ideo bruta aialia se tangi per mentum de facili non permittunt. nam mento fracto tota corporis ferocitas quasi armis perditur enervatur. ut patet. i. Reg. xvij. ubi dicitur. Confregit David mentum vultus et eruit ouem de ore eius etc. Hoc pro mentum tractari amoris et si dei indicium est. ij. Reg. xvj. Tenuit iob mentum amare quasi deosculans eum etc.

De ore Capitulum. XIX

O est dictū ex eo qd p ipm qī p ostiū
cibos imittim? r sputū foris eijim?
vel eo qd qī de ostio fmōes egrediūt
vrdi. Jsi. os etiā vt dic idē aīc nūcī? ē. qz illd
ore expmim? qd pus in mente pcepim? Est
āt os vt di. Bre. mule? circūseptū custodijs
scz dētibz labijs vt tot itermedijs mēs pus
discernat qd pferat siue dicat vt prius kbūm
trāseat p līmā qd p linguā. Fuit āt oris istru
mentū necessariū fm pstan. ppter nutrimenti
susceptōz. nullū em mēbz in aīali nutriti nī
si pus nutrimentū ī ore recipiat. os em pmo
cibū recipit r masticādo r imutādo aptū di
gestionī stomacho trāsmittit. r ppter h nafa fe
cit os hūidū intrinsec? vt cibi siccitas ei? hu
miditate facili? imutet. Fecit etiā os neruo
sum r mediocrit duz r pcauū. Hernosuz vt
saporositas cibi facili? sentiret. durū ne cibi
aspitate ledere. nec nimis factū duz ē sz me
diocrit ne nimia duricia sēualitas gust? im
pediret. Cōcausi āt et rotūdū fuit intrinsec?
vt cibo assūpt? hic inde facili? moueret r per
dētes sine ipedimēto spūs trāsduderet. Jtē
necessariū ē os ppter aeriaz spūs attractōem.
aer ei attract? p os ī ipi? pcauitate imutat de
purat r subtiliat. r sic ad cordis refrigeratō
nē p cānale pulmonis trāsmittit. sine cui? re
frigerio cor p nimij calor? incēdio vreret et
destrueret. Jtē necessariū est ppter vocē infor/
matōz. ad h ei est palatū oris pcauū vt pce/
trū līgue moueret facili? r ad vocē formādā
expedite clenaret r depmeret. Jtē vtile ē ad
grossaz supfluitatū a cerebroz pulmonez/
nientū crebrā eiecōz qd p ostiū oris eiecit
vital? spūs ī corde r aīal in cerebro suas cō/
plēta cōtōes expedit? Jtē vtile est ppter mēbro/
rū nutritiū a supfluis exoneratōz. qn g sto
mach? crudis hūoribz onerat nafa p vim ex
pulsuā opante p oris orificiū expurgat. sic
di. pstan. r Bal. sup illd ampho. in vomitibz
r purgatōibz qd spōte fiūt si qlia oportuit fiāt
pferet et bñ ferūt. si qd nō pīrū. patit āt os vt
di. Constan. in viatico. qn qd ex alijs mēbris
sibi vicinis infirmātibz. Patit āt pustulas vl
cera. r h mōi ex corruptis hūoribz aliunde ad
buccā defluētibz. si rubeat ita qd nigredini at
tineat r calcat doceat aut ardeat materia sā
guinea est r colerica. si qd mltū nigrescat tā/
ro molestū est r timid? ne forsan ad cancrū
deueniat. Accidūt āt vlcera ī ore latentius
pūnloz pueniēcia ex acumie lact? r ei? cor

ruptione. Hucusq; Constan. in viatico par
ticula secunda.

De dentibus. Caplm. XX

Dentes fm grecos dicunt oduntēs
qī oīa apposita diuidētes et icidētes
vrdi. Jsi. Et sūt dētes fm pstan. q/
dā plātaria ī ossibz maxillaz r mēti qbusdā
radicibz inserti. r sūt ī maribz fm pstan. ppter
Sedecim em ī maxillaribz sūt positi. quoz
qttuor ī anteriori pte pares vocant r qdrū/
pli. et hi lati sūt et acuti incisores l? pcesores
a medic? nūcupant. ad incisiones cuiuslibz
cibi sūt apti. r qdqd in eis accipit in ore pte/
rit r mordet. Sūt itez duo q canini sūt di/
cti collaterales qdruplis r ī sūmitate acuti
duris cibis tñ molēdis apti. Et dicunt fm
Jsi. canini. qz ad silitudinē canicōz pstant.
r canes p ipos ossa rodūt. pcesoribz ei dēti
bus sūt fortiores acutiores r rotundiores. et
iō a qbusdā collūnellis vocāt r qd pōres pē/
dere nō pntist? tāqz fortioribz ad pfringēdū
tradūt. Sūt r decē alij ex vtraqz pte supior?
mādibule q collaterales qdruplis hi sūt la/
ti atqz grossi. hi molares sūt vocati et ad mo/
lēdū bñ sūt apti. nā q pccisa r pfracta sunt a
pōribz more mole subigūt. vt di. Jsi. Sunt
qdē in supiori mādibula. vj. dētes. s. qttuor
qdrupli atz pares. r duo canini. et nouē mo/
lares. et toridē etiā dētes numero collocant
in inferiori mādibula sen in mento. dentes
igit qtrū ad suū nūez r etiā ad officiū qdri/
pharie diuidūt. qdā em sūt incisui r hi sunt
qttuor. duo supiores et duo inferiores qd p/
mo aspectui se offerūt. qdā hō sūt pares r hi
sunt qttuor. duo supiores r duo inferiores
q alterurqz iuxta icisuios positi mutuo se cō/
tingūt. Quidā hō dicūt collaterales seu ca/
nini et hi qttuor. s. duo supiores r duo infe/
riores se mutuo collidēt. qdā hō sūt mola/
res et hi. xx. scz. x. supi? r toridē infer? mutuo
se tangētes. r qd ab alijs inchoata sunt quasi
mole ptnue pidentes. Hi omēs sūt mādī
bulis radicati r qdāmodo furcati sz diuer/
simode quia anteriores. s. qdrupli et pares
vnā hnt furculam seu radicē. canini hō mo/
lares tres vel qttuor hīc dicunt. vt di. Con/
stanti. Dentium qz numez discernit qllitas
sexuū. nam in viris ples. in feminis paucio/
res inueniūt. vt di. Constan. et Jsi. Distin/
guunt etiāz dentes fm pcessū etatis. qm sic
di. Arist. li. ij. qd dentes senū generaliter sūt
nigri r nō acuti. vtz ī canibz. qz etas p dētes

nosci. qz dētes iuuenū sūt albi z acuti. senū
 fo cōtrario. Excipit tñ Ars. ibidem ab hac
 generalitate dētes eqz qd dicit hīc ppiū q
 pcedēte etate magis albefcūt. d. etiā ibidem
 oportet vtiqz scire q aialia q sūt mltroz den/
 tiū z pūctoz sūt vite lōgioris. q fo paucoz
 sūt dētiū z separoz sūt vite breuior. Itē d.
 ibidem omē aial qdrupes generās aial sibi
 sile bz dētes. Itē hō ēicit dētes in iuuetute
 anteriores nō molares. z h pigit forsan ppe
 furculaz z radicū debilitatē. molares at nō
 ēicit ppe cām sūa. et est generale i alīs aiali
 bus q nō ēiciūt aliqē dēte pusqz alē sibi
 silis in loco oriāt pmit. Itē Ars. li. xij. omē
 aial carēs dētibz i supiori mādibula ē siccuz
 et terrestis nase. omē aial hīs dētes i vtra
 qz mādibula est pīguēdini sile. Itē idem li.
 xij. Aīa nō facit aliqd nisi qd meli z pfe/
 cti est. z iō necesse est vt materia ppe terrestis
 declinet a qbusdā aialibz ad pte supiorē scz
 in dētes z culmos pminētes. et i qbusdā in
 cornua. Et ppe h nō pte hīc dētes in vtraqz
 mādibula aial hīs cornua. Itē ibidē li. xvj
 Solūmodo in alia ossa crescūt dētes dū
 remanet aial. z h manifestū in dētibz sup
 er crescētibz declinātibz a locis suis zigen/
 tibz se inuicē. Et cā incremētū illoz ē ppe ope/
 ratōem eozū. Si em nō crescerēt psumerēt
 cito. z ppe h terunt cito dētes aialiū come/
 dentiū multū z carētiū dētibz magnis Et
 ppe h ingeniata est nasa et aggregauit dētes
 ad inuicē ppe senectutēz finē. aliter si vita du/
 raret p mullenariū sp dētes ples cēt qz in
 pma creatiōe. vñ dicit idē li. ij. dētes q oriūt
 itra gingiua nō oriunt in viris et mulieribz
 nisi post vigintri annos. et forte in qbusdam
 mulieribz post. lx. et origo eoz erit cū maris
 dolore. Itē idem li. xix. Dētes acuti oriunt
 ante latos. qm dētibz acutis indiget ad ab/
 scisiōē cibi pus. qz pus est abscondere qz mo/
 lere. iō etiā citi crescūt. qz minores sūt. quia
 origo minoris rei est et calore aī originem
 rei maioris. Itē calor etiā lactis facit oriū
 dētes cito. et ppe h est q pueri lactātes lac/
 calidi nascūt in eis dētes cito. Itē idē etiā
 ibidē. Anteriores dētes nascunt in osse te/
 nui et etiā debili. ppe h sūt velocz casus Duc/
 usqz Arist. Ad h pstan. in viatico pncula. ij.
 Dentiū magnū est inuamentū. et cum iuua/
 mēto magnū corpis ornamentū ipoz inqz
 nō patientiū. qm in patiētibz actio corūpū
 Quoz passio diuersa est. Cur diuersitatis

ps est visui manifesta. sic putredies. fetores
 rupture. pforatōes. motiones. casus. limosi/
 rates. z similia. pso nō apparēs ē z occulta
 sic qn dētes nimius dolent z tñ exteri sūant
 apparēt. Cā aut tal doloris sūt hūiores a ca/
 pite descēdētes l a stōacho mediāte fumosi/
 tate ascēdētes. vel hūiores acuti i gingiuis
 et tūc dolores nimij cū saltu z pulsu sentiūt
 ppe maliciā hūoz z acumen Sipo dolor est
 a capite grauitas sentit in capite z dolor. in
 facie rubor ex sanguie vel colera ad radices
 dentiū descēdente. Sipo fuerit a stōacho
 dolor sentit in stomacho z assidua eructua/
 tio egredit et erūpit. Dētes etiā aliqñ pso/
 rant. aliqñ rūpunt. aliqñ ex pmit in citriū
 viridez seu nigz colorē mutant. q oia ex cor/
 ruptz z pessimis hūozibz. ex malis cibis per/
 neruos ad ligamentū dentiū descēdentiū
 accidere dinoscunt. Dētes etiā aliqñ mo/
 nent z cā mor hūozis sūt in dentiū radicibz
 qz si sint acuti necesse est in dētibz foramia
 effici ac fetores et putredies generari. Qsi
 pines fuerint in cā dolor maxim gignit. qz
 neruū sensibile corrodendo penetrāt. Ob/
 stupefcūt etiā dētes et exacerbant ex hūore
 acido int. vel extra neruos sensibiles infici/
 ente et dozmītarevident ex causa nimis fri/
 gida sic ex niue vel glacie neruos dentiū cō/
 stringente. Itē dētes qnqz cadūt ex nimia
 hūiditate ligamēta dentiūz relaxāte qnqz ex
 nimia siccitate. vt pz in senibz qz dētes ppe
 substractōz hūiditaz nutritibz dilabūt. has
 et mltas alias dentiū fcitat pstan. passioes.
 sz h sufficiāt. Recollige igit ex pdictis q dētes
 in mādibul tanqz in sūdamer. ppiis radicāt
 et frigiditate dñante albiores ceteris ossibz
 efficiūt ppe sui duriciā de facili nō leduntur
 Suba em dentiū est ex se impassibil. cū nō
 sit sensibil. vt di. pstan. vñ dens rupt nullū
 dolorē patit. Dī tñ pati z dolere ppe neruūz
 sensibile q i e radicibz sepe ledit z gnat. Dē/
 tes em itrinsec nernis colligāt teminos car/
 nis dētes excedūt. z tñ in carne radicātur
 nihil intra se nec in se cēpatiunt. Clausi sūt
 labijs nevideant. Indecens est em cū appa/
 rent nisi forsan ppe risum Itē supiores ad in/
 feriores reuertunt et sibi inuicē mutuo co/
 aptant. z si inferiores aliqñ moueant supio/
 res m fixi immobiles reperiunt. Ordinate at
 ad inuicem componunt. ad informatōnem
 articulate vocis maxime coaptant toto cor/
 poris obsequunt.

De lingua. Ca. XXI

Ingua a lingēdo cibū ē dicta. vñ q̄a p̄ eaz articulas son⁹ p̄ba ligat. sic em̄ plectz corde. sic alludif lingua dēri/bus. vt di. Jñ. Est at̄ lingua infirm⁹ gust⁹ z lo cutiōis vt di. p̄stan. z p̄ponit de suba molli carne porosa z spōgiōsa. Est at̄ neruosa. p̄t sensū z motū. porosa vt facili⁹ sapor penetret ad uerū faciētē gustū ad quē veniūt multe vene sanguis plene. vñ rubicūda ē i colore. Nec opit̄ p̄anicul⁹ q̄b⁹ spaciū buccē z pala/tū induit z vestit. a supiori pte pz tota. ab in feriori at̄ pte pz vsq̄ ad ligamēta q̄b⁹ merito ē p̄neta vñ radices lingue z sensibiles nerui q̄b⁹ recipit sensū z motū a spiriūb⁹ sūt oculi. In q̄busdā at̄ hoib⁹ vt di. p̄stan. p̄bit lin/gua pl⁹ q̄s opozt̄z intantū q̄ nec i diuersas p tes mouet vñ opozt̄z incidi ligamēta vt mo tus p totū buccē spaciū āpliet Passiōes em̄ mltē accidūt ligue vt in suba ip̄⁹ ul i neruis ad illā veniētib⁹. vñ i viarico p̄stan. Lingua aīalis p̄dit motū volūtariū. Un̄ z vsū amir/itē f̄mōis cui⁹ cā est ex defectu p̄tuz motiue ex cerebro veniētē vñ ex neruo opilato p quē p̄t rāsit aīal. Aliqñ ex apostemate vñ ex pu/stulis i lingua accidētib⁹. Aliqñ sūt p̄ria/via in suba ligne sic p̄plexio mala ex q̄ ē sensi bilis distēperātia ex nimio calore frigidita/te vñ hūiditate vñ siccitate vñ apostema vñ tu/mor. z filia q̄ si lingua videat̄ nimis tumida excessū caloris deligt̄. si hō alba frigiditatē. si moll hūiditatē. si sicca et aspa siccitates. et oīa talia ligue īpeditūt vsū vel tollūt in toto vel i pte. Si at̄ lingua sana videat̄ nullas ba bēs maculas loq̄la tñ sit ablata. ex cerebro est defect⁹ vel ex neruis sēsibilib⁹ opilatis. ali/ qñ est p̄ditio loq̄le ex p̄dita mēte vt in frenesi vel litargia. Nucul⁹ p̄stan. i viarico. alios deligt̄ defect⁹ ligue in pantegn. p̄stan. vbi di. Accidūt pustule late z extēse i pellicul exte/riorib⁹ ligue sic accidit puer⁹ malū lac sug/gētib⁹. z sūt qñq̄ albi qñq̄ nigri color⁹. ac/ cidit at̄ apostema lingue. cā nimis magnifi/cās z ab ore extēre faciens. z vocatur exiliū lingue. Alio etia z gen⁹ apostemat⁹ ligue ē qd̄ rana vocat̄. eo q̄ sic rana nascit̄ sub lingua z aufert vsū ligue. z ita rana muta ē ab effec/tu. Est at̄ aliud apostema lingue sanguinolē/ cū vñ tota lingua patit̄ et loq̄la parit̄ cū gustu īpedit̄. Ex viscosis em̄ hūorib⁹ i lingua do minātib⁹ sensus gust⁹ corūp̄it z imutat̄. ita vt dulcia amara z insipida indicet̄. z ecōrra

rior vt di. Bal. Jñ Bal. sup amphoz. q̄ acci dit lingue balbucies ex nimia hūiditate qñ lacerti ligue p̄ nimia humiditate i extremis nequeūt dilatarī. sic est videre i ebriof q̄ bal buciūt qñ in cerebro hūore nimio p̄fūdunt Un̄ diē ibidē Bal. nafalr at̄ balbucietes vñ p̄t nimia cerebrī hūiditate balbucit. vñ p̄t ligue humectatōz. vel p̄t vtrūq̄. Illa etia z sup̄fina hūiditas ē cā q̄re aliq̄ efficiūt d̄rauli q̄ aliq̄s l̄ras p̄ferre n̄ p̄nt. scz r. p. n. l. c. p. t. p/ fert z p̄z i infātib⁹ q̄ mltas l̄ras corūp̄iūt z eas p̄ferre nō p̄nt. Nec oīa di. Bal. sup illū amphoz. ipodrauli. a diarria marie capiūt. qz nimia hūiditas taliū q̄ est cā d̄raulizatio nis redit ad stomachū. z intestina sepe lubri ficādo inducit diarriā vñ dissenteria. i. fluxū vētris. sic di. Bal. Jñ diē p̄stan. i pantegnī. q̄ in laterib⁹ ligamētōrum lingue sunt que/ dam vene que saluam lingue administrant Nec ab initio lingue incipiūt. a q̄b⁹ emanat qdā humectatio f̄cumatica q̄ salua appella tur. vñ ille vene vocant̄ a medicis saluales sine habitatio salualis. Jñitūz aut̄ lingue vñ extēnt he vene est caro glandulosa et al/ ba ip̄⁹ salue generatiua q̄ humectat linguā et tēperat ciboz siccitatem. z augmētāt corz succositatē vt post dicet̄. vñ di. Ar. in. vi. q̄ oues aliqñ hñt s̄b lingua venas albas z ille fa ciūt fer⁹ albos z aliq̄ hñt nigras z ille faciūt fer⁹ nigras. alie varias z ille p̄creāt fetus ya/ rios z c. Recollige igit̄ breuit̄ ex iā dict⁹ q̄ lin gua est suba carnosa sanguinea z porosa. in fluentie spūs receptiua i p̄plexione calida et hūida. in dispositōe tenuis z oblōga anteri/ ori pte filis gladio i cono. in colore rubicū/ da. in loco p̄cauo z hūido sita ad motū faci lima. vocuz informatiua. saporz discretiua. p̄ emissionē saline oris hūectatiua. p̄ceptio nū aīe interpretatiua. dentib⁹ et labijs q̄ mu/ ro duplici circūsepta. In diuersis aīalib⁹ q̄ ad figurā varia. Hā i q̄busdā breui⁹ ē z gros sa. in q̄busdā hō ecōuerso. Quib⁹ hñt liguā grossiorē hñt vocē gūiorē. z ecōuerso. Que/ dā etia aīalia hñt liguas medicinales z salu tiferas. z h̄vel ex nase bonitate. vel ex oculi ta aliq̄ p̄peratē vt lingua canis. vt di. Cassio/ dor⁹. Quedā at̄ liguas hñt mortiferas p̄pter maliciā et furiositatē hūoris in eis dñantis sic lingua serpētis. d̄raconis. z rabidi canis. cui⁹ mortus est sūme venenosus cui⁹ lingua apparet sp̄ extra os z distillat venenū z ificit aquā in aquā cadit. de q̄ q̄ biberit efficit raz

biosus. vt dic' Auicēn. z Constan. i tractatu de venenosis aialibz venenis. Un' etiā ser/pētū ligue fm Ar. nigre sūt siue liuide siue subruse z maculose. acute z i motu velocissī me. Et h' tigit p'p' hūozē furiosū z veneno/sum. q' tā velocit' linguā agitāt vt vna nūero bifurcari videat'. lingua tñ aspidis q̄uis i cor/pore viuēt' serpēt' plēa sir veneno mortifero sepata tñ a corpe z desiccata venenū p'dit. et venenū si pñs fuerit p'dit vñ in pñtia veneni sudore p'ūpe p'sueuit. vñ tal' lingua velut vit' et p'ficia reputat' int' thesauros regiois p'cio la. q̄uis pus fuerit venenosa zc.

De saline p'peratibz Capitulu. XXII

Salina ē hūoz fleumatic' ex nasalibz venis ligue generat'. vt di. p'stā. Est at' salina nasal' hūida i colore alba. et p'tinuitate mor' liguez ist' foz spūaliū spu/mosa i sapore insipida. q' potētiālit' est oim sapor' i le receptiua. Si ei esset alic' saporis determinati nō eēt alter' susceptiua. Est etiā fm eūdē p'stan. salina int' gustū z ei' obiectū media. nihil ei sensu gust' p'cipit nisi cui' sa/poz mediātē salina gust' organo pñtat'. Un' etiā ipa fm q̄litate sapor' rei gustate imurat' Fuit at' nc'aria salina vt di. p'stā. ad bume/ratōez oris. vt saline bñficio irrigaret'. Itē p'p' digestōis p'paratōz. Lib' ei sic' i ore as/sup' nō vñlit' stōacho mitteret'. nisi salina me/dia pus hūectaret'. q' siue saline adminic'lo res sicca nō d' facili trāsglutiret'. Itē vñl' est ad faciliōzē supfluitatū cerebri z pulmonis euacuātōez. q' tales emūctōes calore vl' fri goze indurāt' aut inuiscant' nō ita de facili p'ostitū oris extraheret'. nisi p'mo cū humoris salinalis adiutorio lubricādo ad exitū pa/rarent'. Itē salina hois ieiuni bz qñdaz vim latēt' infectōis vñ et sanguinē aial' ledit si in aliq' vulnere aliqd' sāguini admisceret'. vt di cūt p'dicti autores i tractatu d' venenis. et h' forsan ē vt dic' Auicēn. rōne cruditat'. Hu/mor em' crud' sanguini p'fecte digesto i suis q̄litatebz repug' z suū vt dicūt autores pcur bat t'pamentū. Hinc est etiā vt dicūt sancti. et habet a plinio q' salina siue spūtū hois ie sumi iterimit serpētes z venenos aialibz ē ve nenū. sic dic' Basil' sup illō p'bū i examerō. Ipa p'teret caput tuū z tu isī. calca. ei' Ben. iij. Itē sic di. Bal. sup amphoz. ibi. in saniei spūto sit p'fissū flux' z vbi salina tenet' mo riant' zc. P'fissū p'p' vlcus pulmonis semp tussit. et a supfluitate saniei vlt'ri' spūendo

se exonerāt. put pñt. s'z tñ mors iminet qñ nō spuūt. q'z retēta ei' salina cū sanie vie spūs i/teri' claudūf. z sic p'fissū suffocati moriūf. Itē sic di. Bal. in li. crysis. Int' spūtū z sali/ua est differētia. Hā salina est supfluitas na turalis nutrīmēti pector' z generat' digesta. Spūtū p'o est illud qd' ad pect' aduenit fm diuersitatē cursus nasal' z cursus p'ter natu/rā. nec est sp' digestū. Et iō spūtū in acut' se bzibz apostematibz si lenit' fiat cū signis di gestōis et sine tussi laboriosa. forititudinem signat' p'tus' z defectū morbi. sic d' i p'nostic. et ecōuerso. Et fm Bal. et alios commētato res ibidem. In salina siue in spūto p'siderāt tria generat'. Color. s. odor et sapor. Quia si spūtū fuerit in colore liuidū cordis et spi/ritualitū sigt' lesionē. Si p'o sanguineū cū sa nie admixta pulmonis desigt' alteratōz Si etiā fuerit in odore fetidū interiozem signat' corruptionez. Itē si in sapore fuerit amarū aut acidū hūoris corrupti in stōacho z pul/mone seu in suba lingue sigt' dñatōez. Item in spūto abundare signuz est fleumatice cō plexionis. vñ z in senib' solēt spūta abunda re grossa et viscosa fm intensiōē frigiditat' et resolutōz vel dissolutōez humiditat' sub/stantial'. zc.

De voce Ca. XXIII

Vox est aer' tenuissim' ictus. plectro lingue format' vt di. Jsi. z Pristia'. Organa aut' vocis siue instra multa sunt. vt di. Cōstan. s. pulmo. arterie. guttur. vñula. os. dētes. labia atqz lingua. Sine ei istoz instrūto vox nō format'. Et hoz qdā sunt vocis receptiua sic pulmo cū suis rece/pacul' et canalibz. Quedā p'o sūt vocē ordi/nariua sic vñula q' fm p'stan. pulcrā reddit z fortē qñ ad alia se bz p'portionabilē. Aerem em' introeuntē t'pat. et ne nimis impetuose exeat cohibet et refrenat. A receptiōe etiam pulueris guttura et arterias p'hibet et p'ser/uat. Quedā em' sunt vocis emissiua. vt cana les pulmonis et arterie q' sunt qdam fistule q' si fuerint lenes munde et t'pate dulcem ac t'patam et eq̄lē reddūt vocē. Si p'o aspe fue/rint et pl' debito fuerit late et stricte aut di/storte nimis guēvel exilē dissonā aut ineq̄lē emittūt vocē. Ad formatōem igit' vocis aer in folliculo pulmonis recipit et p'ordinatū arteriaz motū p' os emittit. Un' et veloci ae ris cōmōiōe et organoz vocis extēsiōe son' reddit' q' in ore aial' plat' et plectro ligue for

matus vox a sapiētibz dicitur. **Nucusqz** pstan. in
pantegñ. vii Ar. li. iiii. Pulmo est pñū vocis
receptaculū. Et iō omē aīal carēs pulmōe:
caret et voce ac loq̃la. Loq̃ em̃ est distingue
re vocē. Uñ omē aīal nō hñs linguā absolu
tam nō hz vocē. vt dicit idem. Apes l musce
carēt voce. faciūt tñ crepitū in volādo exten
dendo z p̃bendo alas p aere cadentē inter
corp⁹ z alas. et sic faciūt locuste Et hui⁹ pba
tio est q nūqz faciūt sonū in sedendo. s; tan
tūmodo in volādo. rana at hz vocē p̃riam z
anter⁹ lingue sue applicat ori suo et qd ex lin
gua p̃pinquat canne pulmonis absolutuz ē
et p̃t hz vocē p̃riam. et est coar nec facit h
nisi in aqua tñ. et p̃pe mascul⁹ tēpe coit⁹ qñ
clamat feminā p vocē cognitā Rana fo ml
tiplicat vocē qñ ponit mandibulā inferiorē
in aquā et extendit supiorē. et p extensionē
duaz mandibulaz vociferant. et p̃t nimitū
conatū extensionis lucent eaz oculi sic can
dele. cantant et vociferant pl⁹ de nocte qz de
die. qz tūc est sepi⁹ coitus earūdem zc. Item
ibidem. aues parui corpis pl⁹ vociferant et
garriūt qz magni z maxime tpe coit⁹. qñ vo
ciferatio auiū est maxie in illo tpe. Itē idem
Ball⁹ vociferat post bellū z victoriā. Itē in
auibz est q mascul⁹ dat voces et nō feia. sicut
gall⁹ et mas coturniciū. loq̃ autē appropriat
homini. q aut nafalr sunt muti sunt surdi z
hñt vocem s; oīno indiffinitam. vt dicit idem
Item idem in eodem libro. omnes femine
sunt subtilioris vocis z acutiorz qz masculi
p̃ter vaccam. qz vox femine est grossior. Itē
ibidem. extir⁹ spermat⁹ est in maribz apud al
teratōem vocis. et h est in termino duorum
septenniū. aliqñ mutat tñ vox citi⁹ i qbusdā.
et est significatio mor⁹ ad luxuriā. Itē ibidē
qñ equi incipiūt coire erit eoz vox maior si
militer femine. vox tñ semie clarior est. Itē
ibidem. voces masculoz mutant qñ muti
lant. Item dicit li. viii. voces oīm qdrupeduz
mutant et efficiunt sicut voces feiaz qñ ca
strant. Et li. xix. dicitur. causa acuminis z altera
tionis vocis est fm alteratiōz etatū. qñ vox
iuuenū aīaliū est acutior voce senum. et mu
liez qz viroz. et voces oīm aīaliū sūt acutio
res in iuuentute. Item idem. multe femine
et multi iuuenuz vociferant voce acuta. qñ
p̃t debilitatē mouent paucū aere. et qd est
paucū mouet veloci⁹. et vox veloci⁹ ē z acuta.
grauitas autē vocis sequit tarditatem. et aer
multus mouet tarde. mares autem z senes

mouent multū aerem. et ideo sunt grauior⁹
vocis. nervos enī et arterias hñt fortiores
masculi qz femine. et senes qz paruuli. z non
castrati qz castrati. p̃t debilitatē qz nervoz
erūt voces castratoz siles vocibz seminarū.
Nucusqz Arist. Vox equal clara. flexibilis
int acutuz et gūe mediocris est laudabil. sic
econuerso vox tremula rauca z aspera debi
lis et dissona nimis gūisyl acuta est vitupe
rabilis. nam vox vnica dissona et inordina
bilis multaz p̃fundit vocū armoniā. Vox
itaqz consona dulcis et ordinata est letifica.
amoris excitatiua. passionū aie exp̃ssiua. vi
goris z ktut⁹ organoz spūaliuz p̃statiua.
puritatis et bone dispositiōis earundē osten
siua. laboris subleuatiua. tedij seu fastidij ab
latiua. etatis et sex⁹ discretiua. p̃coniū et lau
dis acq̃sitiua. affectiōis audientiū mutatiua
sic de orpheo dicit in fabulis q vocis sine mo
dulatione arbores et nemora mōtes et saxa
demulcebat. ita est etiā vox p̃posita nase cō
sona et amica q nō solū delectat hoīes. vtz
etiam bruta aīalia. qd p̃t in bobus q cantu
bubulci dulcisono pont⁹ qz iaculo ad labo
randū excitant. volucres etiam in dulci vo
cis modulo delectant intantū q sepe p dul
cem sonum ad laqueos et pericula ab aucu
pe puocāt. iuxta illud poeticū. Fistula dul
ce canit volucres dū decipit auceps. Item
p dulces cantilenas et armonias musicas
infirmi et maniaci et frenetici ad sensū men
tis et sanitatē corpis sepi⁹ reuocant. Uñ dicit
Constan. in viatico particula. ij. ca. d amo
re q dicitur. Hec eos sic dicit. Dicūt aliq q orphe
us dixit. Impatores ad cōiuiua me inuitāt
vt et me se delectent. ego tñ delector ex ipsis
cū qvelim animos eoz flecte possim de ira
ad mansuetudinem. de tristitia ad leticiam
de auaricia ad largitatē. de timore ad auda
ciā. Nec est ordinatio musicoz q circa sua
uitatē aie esse dinoscif. et cū dulcisona etiaz
melodia demones aliqñ coartāt. et extire de
corpibz p̃pellūt. vtz in saule a q spūs malus
voce dauidica recedere cogebat. vtz. ij. Re.
xviij. Ex qbz oibz iā p̃t qz vtilis sit iocūda vox
atqz dulcis. Ecōtrafo est de voce inordina
ta et horribili. qz nō letificat s; p̃tristat z au
res ac mentē gnat. Uñ Constan. in quodā
caplo sup̃ dicto. interrogat⁹ qdam p̃he qre
hō horribil grauior essz qz qdlibet pōd⁹ sa
liter respondisse fert. Homo inq̃t horribilis
pond⁹ animi est. zc. Nec de voce bona z ma

la nunc sufficiant. Nam de his q̄ vocem im/
pediūt sup̄ dictū est in tractatu de lingua. et
ad huc etiam dicitur infra zc.

De gutture La. XXIII.

Guttur ē extremitas canaliū pulmo
nis. vt dicit Constan. et est duplicis
iuuamenti. mai⁹ et p̄mū est vt aerem
attrahat et emittat. secundū est vt cibos in/
terius trañciat et voces faciat. Hec canalis
suba cartilaginosa est atq; dura. vt cū ven⁹
creatur emissa fiat clara. nam raucitas vo
cis fit ex humiditate canalis pulmonis. Cō
ponit̄ igit̄ a tribz cartilaginibz. p̄ma est ante
rius. gibbosa exteri⁹. c̄caua interi⁹. Secun
da poze est maior et recte iuxta os stomachi
collocat̄. Tertia cartilago media inf̄ p̄mā z
secundā. ex istis cartilaginibz q̄i q̄dā p̄cate/
natione guttur p̄ponit̄ vt dilates et p̄strigat̄.
induit̄ tota suba gutturis eisdē p̄anicul⁹ q̄bz
lingua induit̄ et palatum. Locauitas autē
gutturis quā aer intrat et exit hz q̄ddaz cor
pus lingue sile p̄positū ex glande et pingue
dine et pellicul⁹. et vocat̄ a medicis ligua gut
turis siue cataracta. et est p̄mū vocis vt d̄z in
strumentū. Non ē p̄taliter vox esse nisi clau
datur ista cataracta. qz si via guttur⁹ fuerit
aperta impossibile est vocem esse. qz aer pau
latim exit. Vñ gutturis cataracta ad flatum
p̄stringēdū fuit necessaria. qz p̄o guttur pa
titur ab humoribz a capite descendētibz
vñ raucitas generat̄ et tussis q̄nq; a tractu
corrupti et sicci aeris. q̄nq; etia; ab iniectu
pulueris. idō hz vnu laz p̄ obstaculo ne pul
uis et hmōi aliqd̄ pulmonē valeāt subintra
re q̄ fuit necessaria vt vocem faceret pulcraz
fortem et expeditam. Alleviat autē aerem in
trocutē eiusq; temperat frigiditatē. Unde
q̄dam moriunt̄ q̄n radicē eis incidit̄. quia
nimiū recipiūt aerem guttur et pulmonem
infrigidantē. Est igit̄ guttur organū vocis
informationi necessariū. cibi et potus in pri
mū digestionis locū. s. in stomachū inducti
uū. qz idō longū est z rotundū vt amplioris
aeris ad infrigidatōez caloris cordis sit fa
cili⁹ attractiū et expulsiū. Est at̄ in vtraq;
extremitate mag⁹ p̄cauū et in medio magis
strictū. vt sic sit vocis mag⁹ informatiūum.
Est autē ex diuersis cartilaginibz more cippi
se cooperientibz compositū vt forte existat. z
ita vt ex teneritudine cartilaginis ad vocem
variandā facili⁹ se reflectat. Ingeniata autē
est nasa circa guttur. vt p̄m duplex officiu;

animali necessariū duplicem vie habeat cō/
cauitatem. Habet em̄ viam canalem ad ae
rem attrahendū et anhelitum perficiendū.
Habet etia; et viam manifestam ad cibuz
recipiendū. et hec duplex via quoddam co
operculo quod epiglotū dicitur distinguit̄.
Habet em̄ se in superficie gutturis ad modū
vestis ad vtrūq; foramen gutturis equali
ter se habentis. Cum em̄ natura cibum ap
petit clauso foramine anhelitus foramē ad
susceptionē nutrimenti omnino se aperit et
econuerso cum natura attractōem aeris de
siderat foramen aliud gutturis se claudit et
obturat. Item contingit guttur multiplici
ter pati. scz per extrinsecam compressionē
siue quālecūq; lesionem. Item quandoq; p̄
incautam cibi vel potus sumptionē. Si ei
cibus intrauit meatū p̄ quez contrahit̄ aer
via spūs de facili intercludit̄ et animal suf
focatur. q̄nq; per humorū fluxum et reuma
tizationē. Contingit autem humores a ca
pite ad canales gutturis cōfluere et ibidem
facere apostemia. qz si materia colerica fue
rit et furiosa cito mortificat animal z suffo
cat. Nam vt dicit Constan. angustat flatum
ita qz infirmus vie cibū vel porū sumere pos
sit vel recipere. dolorem patitur nimiū. si at̄
sit materia sanguinea infirmus apparet ple
nus corpore. rubens in facie. vne sunt ple
ne. plenus pulsus. tumor calidus. z dulcis
ex superabundantia sanguinis sentitur gu
stus. Si vero ex colera rubea dolor est for
tis angustia nimia. calor cum siti maxima z
vigilia amaritudo in gustu est. Si autē sit
ex fleumate non t̄m̄ dolet sed tumet lingua
et mollescit. Si ex salso sit fleumate omnia
saporat in gutture tanq; salsa. vox patientis
efficitur sicut paruuloz catuloz. quia ex sic
citate falsi fleumatis trachea arteria coarra
tur. vt dicit Constan. Contingit autē istam
materiā malam quandoq; totā recolligi in
terius in pellicula que diuidit viam aeris
que dicitur trachea arteria a via per quam
transit cibuz q̄ dicit̄ isophagus z facit squi
nantia que in vno die interficit. Ex p̄pressi
one em̄ trachee arterie denegatur aeri liber
transitus ad cor. Ex p̄pressionē at̄ isophagi
ciborum transitus denegat̄ quandoq; colli
gitur materia partim intra et partim extra.
et tūc itēz d̄z squinantia et nō est ita mortife
ra. q̄nq; tota materia est extra z d̄z synactia. et
est adhuc min⁹ mortifera t̄m̄ periculosa. In

oib⁹ his ē dolor vehemens gutturis. s. p^rcipue in p^rima cū suffocatiōe vocis. ē etiā difficultas spirādi. r^rspirādi. ita etiā r^rplēt^r nerui ex squi nātia. r^r ita maxille spasman^t q^u vix etiā cum malleo p^rnt dētes aliq^u apiri. r^r ita acurta^r lⁱ gua q^u vix lⁱ nūq^u p^r extrahi. In oib⁹ ist^{is} mor bis guttur p^rmentib⁹ bonū signū ē velox aspi ratio anhelic⁹ r^r r^rspiratio. q^u trachea arteria nō nimis ē cōp^rssa. Un^{de} nō ita timet^r suffocatiō nūq^u ei ita timet^r in hac passiōe sic amissio aeris. a q^u nō p^r aial p^rvicefima p^rēvnt^r hore sine piculo abstinere. Nec r^r mlt^a alia vt di. Lō stan. patit^r gutt^r. s. vlcera^rōz r^r inflatōz. sitim iⁿ moderatā. voc^r r^rauicitatē ex humiditate ni^mia arteriā gutturis iⁿfidēter vocē iⁿpediētē lⁱ q^uq^u extinguet^r vocē aspitatē ex siccitate aeris v^t corp^ris siue cibi lⁱ pulueris inst^rum loq^u di exasperatē. S^{ed} de gutture dicta sufficiāt.

De collo La. XXV

Collū est dictū eo q^u rigidū sit r^r rotū dū. caput baiulās r^r sustētās. cui⁹ p^r anterior gula. posterior p^ro ceruic^r vocat^r. vt di. Jsi. Ceruix at^r ē dicta eo q^u p^r illā p^r te ad medullā spine cerebz dirigit^r. Un^{de} ceruix q^u via cerebz ē. vt di. Jsi. Est igit^r collū mēbz rotūdū int^r caput r^r corp^r mediū. r^r est osseū ex mlt^a ossib⁹ r^r neruis p^rpositū. osseum q^ud ē est vt foris sit ad caput sustētandū. neruosū at^r ad motū volūtariū faciēdū r^r ad sensū ad inferiores p^res corp^ris deferēdū. Col lū ei influētiā p^rut^r motiue recipit a cerebro r^r etiā sēsiue r^r receptā ad inferiores partes corp^ris neruis mediātib⁹ trāsūdūt. Deb^{et} at^r collū hēre q^undā duenictiā r^r p^rportōez cū capi te. nā si forma capitis fuerit spate mag^{is} et ceruix aliq^u nrlū grossa bonitatē sigt^r p^rplexiōis r^r dispositiōis. vt di. p^rstan. si p^ro fuerit caput puū r^r collū magnū q^untitati illi⁹ nō p^rportio natū abūdantiā desigt^r materie supflūā r^r p^rut^r infor^rmatiue defectū. r^r eiusmodi caput sup cephalica iⁿfirmitate r^r auriculaz dolore fatigat^r. vt di. p^rstan. s^{ed} at^r Arist. li. xiiij. colli dispositio variat^r in aialib⁹ r^r volatilib⁹ Nā in q^udrupedib⁹ spissi corp^ris r^r crurii mediocri um collū curtū ē r^r grossū. r^r hmōi anialiū in collo plurima ē fortitudo. vt iⁿ bob⁹ r^r bubalib⁹ r^r lupis. q^u maria in spōdilib⁹ colli fortitudo ē. nō iō solent boues p^r colla iugoz vinctū alligari. aialia p^ro lōgi cruris r^r grossi oris corp^ris solēt esse colli lōgior^{is}. r^r s^{ed} p^r ne cessitatē pass^r. vt in eq^us. camelis. ceruis. et hmōi. maria at^r equi pulcritudo ē iⁿ collo. nā

s^{ed} m^{ult} erectōez r^r spissitudinē r^r extēsiōnem a p^rlib⁹ estimat^r animos⁹. Jtē Arist. i. eodē. aues hñtes curuū rostr^r hñt curtū collū. vt iⁿ ac cipitrib⁹. adli^rz nisis. q^u p^ro sunt hñtes rostr^r lōgū r^r rectū hñt collū longū. vt iⁿ gruib⁹. ardeis. anserib⁹. r^r s^{ed} est q^u acq^rūt cibū de p^r fundo. Item idem ibidem. Omnes aues p^r dū longoz hñt collū grossum et spissū. et vo lant extenso collo. et si habuerit collū lōgū et abile ad declinandū declinant illud et q^u complicant in volando. Item idēz. si quod anial fuerit longi cruris erit longi colli. et si curti. curti. Item omne aial hñs collum ha bet pulmonē. tale p^ro q^ud nō anhelat aerē in teri⁹ collū nō h^{et}. aialia autem annulosi cor/ poris non hñt collum distinctū a corpe sic nec pisces. et s^{ed} q^u non hñt scapulas. q^u non vocatur collum nisi membrum quod est in ter caput et scapulas. vt dic^r Aristoteles ibi/ dem.

De humeris Cap^{it}l^{um}. XXVI

Humeri dicti sunt q^u armi ad distin/ ctionem hois a pecudib⁹ mutis. vñ nos humeros illi p^ro armos hñc di/ cunt. vt di. Constan. Sūt aut^r hūeri ex va/ rijs ossib⁹ p^rpositi. quoz p^rcipue ista duo spa tūle dicunt^r ad modū spate late. spatū em^{en} la tuz ē. Fuerūt aut^r ossa necessaria vt di. Lō stan. de causis duab⁹ aut vt defendant pec/ tus ne q^ud retro pateret^r ab exteriorib⁹. aut vt armoz ligent ossa q^u interi⁹ sunt p^rcaua. exte/ rius p^ro gibbosa. Erat aut^r intra p^rcauitas vt p^rdesset costis. q^u ossa sunt habēria nodos q^us medici vocant spatulaz oculos. q^ud nomen ex officio assumpsērunt. sicut em^{en} oculi toti⁹ corp^ris anteriores sunt defensores. ita ista a posteriori pectora et eoz costas et ossa defē dunt et custodiunt. Sūt aut^r isti ideo oculi p^rcaui vt armorū acumina possint ingredi. Hab^{et} aut^r spatula duo acumina retro. vñ corui rostro assimilāt. p^r q^ud eadē spatula fur cule est p^rnexa ne a superiori locuz suū creat interi⁹. Ad hoc natura posuit alit^r ne sub/ tus extiret acumen armor^{um}. furcule aut^r fuerūt ad hoc necessari vt armos ligarent r^r a pec tore differre facerent. horū ossa exterius sūt rotunda. interi⁹ p^ro concaua et cū teneritu/ dine pectoris an^{te} colligata. retro p^ro cū corui rostro. Sūt at^r eoz ligamēta ossa cartilagi/ nola q^u vocant spatulaz capita ad hoc posita tñ. vt concatenationem facerent armor^{um}. Ex iam dictis patet q^u bumeri et armi illi

necessarij sunt etiā ad spūaliū mēbroz defē-
sionē. Itē ad brachioz siue costaz siue pec-
toris vitaliū ossiū catenatōz et colligatōem.
Itē ad ossiū z spōdiliū colli suporatiōem.
Itē necessarij sūt ad pōdez diuersoz susten-
tationē. nā rōe sue ossesitatis z nervositas
maximā bz fortitudinē z vigorē. Item p^o ca-
put z collū i corpe maximā obtinēt eleuatōz
Alijs ei mēbz supeminēt sub capite constitutis
vtz i omni aiali. Itēz partiū humeri qñqz ab
extrinseco. v. vulnei a siue qñcūqz lesionē. si
ue p^o nimia laborz z onerz p^otinuitatē. et tūc
potissime curāz p^o qetē z alie vngenti apposi-
tionē. vñ di. Ar. li. vii. q. iūcture elephāz so-
lēt inungi oleo oliue p^o facilitatē onerz z la-
boris tolleratōz vt mell^o dormiāt. Itē qñqz
a cā intrinseca. s. ex fluxu hūoz z curretiuz ad
iūcturas i nervis hūeroz. ex qbo nervi guāz
z in suo effectū ipeditiūt. Qñqz etiā ipe iūctu-
re supfluis hūoibz replēt ex qz acumie do-
lor in sensibili nervo generat.

De brachijs. Ca. XXVII.

Brachia a fortitudine sunt dicta. Ba-
riū ei grec. forte dicitur. vt di. Jsi.
In brachijs ei thori lacertoz sunt z
insigne robur erit. Di thori dicūt muscu-
li. Et dicūt thori eo q illuc qñ viscera tota
videāt. vt di. Jsi. Brachiū at vt di. istan. ex
duobz stat ossibz. vnū ē sup. z appellat cubi-
tus supior. alterz ifra z dicitur cubit^o inferior. Est
at os iferi^o poriz mai^o. qz portās portato ma-
ius cēdiz z firmi^o Lōtatenat at brachiū cuz
armo supiori. z pñctis nervis fortissimis. q
bus mediātibz sēsū z motū volūtariū rēcipit
z ad manū p^o trāsmittit. Sūt brachia totū
pa p^o maiorē ad opatōez z mor^o abilitatē et
maiorē impassibilitatē vt nō facile patiant.
Sūt etiā flexibilia i iūcturz tribz. s. circa ma-
nū. cubitū. et armū. vt motui volūtario sint
abiliora z ad obediēdū volūtaz iperio p^om-
ptiora Pretea brachia i respectu alioz mēbro-
rū min^o sūt carnosa. z h^o p^o subaz ossiū ner-
uosā ex qz pponūt p^o roborz z stut^o apliatōz
In brachijs ei maria est boia fortitudo ad
portādū. ad eleuādū. ad pstringēdū. ad spel-
lendū. ad pugnandū. ad opandū. Itēz bra-
chioz ossa sūt grossa. dura. p^ocaua. medullis
plena. Grossa qdē sūt z dura ne de facili rū-
perent. p^ocaua ne nimia soliditate nimis pō-
derosa redderēt. Medullis plēa vt ossa sic-
ca z dura medullaz p^oguedie irrigarēt. z vt
spūs a nervis z venis p^ofluētes medullaritē

perie seruarent z nutrirēt. Cūte musculis z
lacetis intermixta carne tegūt ne ab aliqz ex-
trinseco de facili lederēt. In iūcturz z verte-
bz cartilagie vestiūt. ne nimia duricie ossiū
mutuo se collidētū nervi sensibiles aliquā
molestiā paterēt. Ervt ipa ossa i suis iūctu-
ris planiciez mollicie cartilaginea expediti-
us mouerēt. z nullū^o aspirat^o occursum tarda-
rent. Itē brachia p^o vnitatē quā hñt cū re-
gione cordis spm z pulsū p qñdā arterias re-
cipiūt z variā ip^o mutarōez z p^osistētā defe-
ctū z p^ofectū inuenis et arterijs pulsantibus
manifestāt. Itē brachia p^o vicinuatē cere-
bri familiarē hñt puenientā cū capite. z ab
eo recipiūt latet^o stut^o influentiā Et iō p de
fensiōe capitis p^o sensū nase z sine delibera-
tione dicitur ferientū se opponūt. Itē vene
toti^o corpis z maxie d regione capitis cordis
et epas pueniūt i manibz et digitz nutrimtū
tribunūt. Et iō q sanguie repletos se sentiūt
z grauatos aliquā de venis brachioz aperi-
re p^osuenerūt. z sic brachia sepe vulnerant z p-
cutiunt vt alia mēbra sanitat^o bñficiū cōse-
quant. Dicūt etiā medici q sic habet i libro
de scubor homia. Qui infirmat in vna par-
te corpis debet venā in pte oppositā aperire
Un q patit in dextera minuit de sinistra. et
econuerso. nisi materia fuerit venenosa vel
alias furiosa. Tūc em sanguis ad pte oppo-
sitā nō est attrahēd^o ne materie venenositas
trāsies p cor vel aliud mēbz nobile ipsum le-
dat. sic dicit ibidē. Brachia itaqz p^o vtilitatez
aliaz ptiū corpis sibi mutuo seruiunt. z pro
mēbrozū custodia vulnerari z pcuti et a suo
onere minui nō subterfugiūt. z se pcutiētibz
resistūt. Hoc at dicit Gal. brachia hñt p^orius
vt qd cor diligit brachia diligāt. z i āplexuz
eoz volūtariē se extēdāt. Qd at corde diligi
sentiūt qto vicini^o pñt cordi applicāt z pstri-
gūt. intantū vt totū dilectū toti amātī cordi
impmerēt si valerēt. Et h de brachioz ppe-
tatibz sufficiāt. Item denudatio z inquietati-
o brachioz mortisef signū est in acutis. vt
dicit p^onoti.

De manibz. Ca. XXVIII.

Manus est dicta eo q sit totū corpoz
munus. vt dicit Jsidus. Ipa omia opaz ac-
ministrat. Ipa omia opaz ac-
dispensat. Per eam accipim^o z dam^o. Abus
siue em manus ars vel artificium dicitur. sic ali-
quando de aliquo pictore vel scptore dicitur.
Iste habet bonam manū. i. scribēdi artē vel
artificiū. Dextra a dādo est dicta. Hā vt dicit

Isidus. Dextra pignus pactus datus. Ipsa fidei et salutis testis adhibetur. Et hoc est illud apud Tullium fidei publicae iussu senatus deditur. i. dextram. Et apostolus ad Galatas. Quibus dedit dextram fidei et societatis. Sinistra autem dicitur quod sine dextra. sine quoque re fieri sinat. a sinendo enim sinistra est vocata. Palma autem dicitur digiti expansio manus interfecta. sicut tractus pugni. Pugni autem a pugillo est dictus. sicut manus expansa dicitur palma. ab expansis ramis. Est itaque manus magni corporis iuvamentum propter et ornamentum proprium et principale tactu tam sensibilem sicut vola manus ut dicitur Isidorus. et etiam Constantinus. Manus autem secundum eundem Constantinum. quod ad exterioris partem sui et novem pulvis ossibus medulla carentibus diversis et solidis est compacta. habuit autem tot ossa ut manus esset mobilis. Sunt autem ossa diversae forme. Alia scilicet gibbosa. alia concava. alia recta. ut cum ossa iungerentur quasi unum os redderetur. Ista autem ossa in duobus ordinibus statim et una parte cum velle pectinibus. et alia parte cum duobus brachiis concatenatis fortiter colligantur. Concatenatio ad superiora huiusmodi huiusmodi unam pervenit brachia subeuntia. per quam manus lateralis extenditur atque stringitur. concatenatio vero inferior atque minor interiori extremitati brachii iungitur ipsius acumen pervenit quoniam ossium subintrante. Nec vero concatenatio motum facit autem et sicut etiam retro vola manus dicitur interior pars ubi maxime viget tactus. Et ideo in illa parte est magis carnosus et magis mollis propter tactum bonitatem. Et duas habet partes. Pecten est una pars digiti pars altera. Locomposita autem ex quattuor ossibus. ut si forte unum ledatur alter non patitur. In pervenit autem quattuor ossibus pectinis quattuor digiti sunt inserti et eis concatenati. Et ideo dicit Aristoteles. li. xiii. Manus non est unum instrumentum sed multa. Natura enim dedit homini instrumenta futuris convenientia. ut puta manus in quibus sunt multi digiti et diversi. ut per eos minima et maxima valeant retineri. Nam ut dicit idem. creatio manus est pervenit multis et oppositis operibus. Est enim divisa et extensa in multas partes et per homo ut una sola parte et duabus et pluribus secundum diversos modos. habet enim vole manus habet sibi appropriatum quod nunquam in bonis perlesunt. Quis externus in aliquibus pilis crescunt. Maxime autem hoc stringit in masculorum manibus. et hoc propter caloris abundantiam dominantem. Est autem manus dextra fortioris caloris et maioris siccitatis quam sinistra. Et ideo ad

operandum dextra levior est et abilius quam sinistra. Unde Aristoteles. li. ii. aialia quadrupedia quod generaliter aialia. loco manuum hominis habet pedes antere. Et pes sinister in aialibus non est absolutus neque levior motus. sicut nec sinistra manus in hominibus. propter quod in elephante. Elephas etiam ut dicit Aristoteles. li. i. vititur naso forti et longo loco manuum. et per ipsum accipit cibum et reddit ori suo. Reddit etiam per nasum ori suorum. Et nullum aial per se facere nisi ipse. Inter volatilia autem vititur pede per manum psittacus et porphyrus. scilicet pellicanus. Nam psittacus pede cibum accipit. et intingens in aqua cibum cum pede suo ori porrigit sicut intinctum. Sicut et porphyrus. Patitur autem manus multiplex. scilicet tractus. arefactionem. pustulationem. scissionem. emulsum corosionem. pruritum et titillationem. iucturam dislocationem. et cirogicam passionem. Causatur actio quoniam ex calidis et siccis humoribus nervos desiccantibus. vel frigidis et humidis eosdem inficiantibus et transitu spirituum includentibus. ut per in paraliticis et leprosis quorum manus ex putridis et corruptis humoribus nervos summentibus et desiccantibus habent. Arescunt etiam manus ex debiti nutrimenti subtractione. ut per in decrepitis et squalidis fame laborantibus. et in fractis. Quoniam ex distempantia caloris. et excessu tota humiditate sumente. ut per in prificis. ethicis. et humidi. Quoniam etiam ex vicio venarum et nervorum quod opilantur. Unde et defectu humorum et etiam spirituum pruritus impeditur. ex quibus manus arescunt et avigore et corpulentia depauperant. Pustule autem et vesice turgentes generantur ex puris et corruptis humoribus extrema petentibus. unde et caro inter superficialiter corrumpitur. et cute eleuata in vesicas vel pustulas immutat. Scissure autem et pruritus et humidi accidunt ex humoribus calidis et acutis fumis intercutaneis quod cutem sciunt et suo acumine carnis superficiem dividunt et incidunt et pruritus pruritum et titillationem faciunt. sed post dolorem non modicum supducunt. Item etiam humor corruptus sub cute latens. quoniam non expellitur nec a calore naturali sumitur paulatim per et per corrumpitur et in paruos humiculos pervenit. quod paulatim cute corrodentes. titillationes provocant et pruritum. Dislocatio quoniam accidit ex casu vel percussura vel compressione nimia. Unde et huiusmodi violentia iunctura locum suum exiit et superinducit dolor gravis et tota manus redditur impotens ad aliquid operandum

Accidit etiā ab ītrīnseco. s. a nīmlo humore
neruos iūcture īnfrigidāte lubrificāte et re
laxāte. vñ d̄ facili iūctura dislocat. Cirogra
pho d̄ eadē passio ī manibz q̄ et podaḡ in pe
dibz nūcupat. Generat̄ em̄ et hūoribz gros
sior crudis. ī iūctur̄ coadunat̄ z oglobatis
vñ et articuli z iūcture indurāt z q̄i nodose
efficiūt. Et qñ tal̄ infirmitas ē lōga artetica
solet in manibz generari. z vix curat̄ si fuerit
diuturna vt d̄ ī amphoz. Altra alia incō
moda solēt p̄cipue man⁹ occupare. sic vesice
z hmoi. z h̄ sufficiāt. Hoc solū addendū est
qđ d̄ ī amphoz. mulier ambidexter nō sit.
Sup qđ sbū dic̄ Gal. Vasculi ambabus
manibz eq̄lit̄ opant̄. qđ a muliere fieri nō vi
dim⁹ nec audiui⁹. qđ ex sue d̄fectōe est na
ture. Vir em̄ fortis est ad opandū ī dextra
q̄to min⁹ ī sinistra. Vasculi at̄ fortes hñt
neruos z lacertos ī vtraqz pte. z calorē hñt
mulieribz fortiores. et iō sepi⁹ ptingit q̄ ope
rant̄ sinistra sic z dextra.

De digitis La. XXIX.

Digiti nūcupati sunt vel qz decem sūt
vel qz decem iuncti existūt. bñt iter
se nūcz et ordinē decentissimū. vt di
cit Jsi. Prim⁹ pollex vocat̄. eo q̄ int̄ ceteros
p̄ p̄tute polleat z p̄ualeat potestare. Scđs
index et salutaris. sicut d̄ demonstrati⁹. q̄a
illo om̄es fere salutari z om̄ia demonstram⁹
Tert⁹ est medi⁹ q̄ et impudic⁹. Quartus est
anularis. qz eo anul⁹ gerit̄. Et d̄ etiā medi
cus vel medicinal⁹. qz eo trita coliria a medi
cis colligunt̄. Quint⁹ est auricularis sic di
ctus. qz eo aures scalpim⁹. vt di. Jsi. Cōpo
nunt̄ autem digiti fm̄ Constanti. singuli ex
tribz ossibz q̄ sibi inuicē p̄catenant̄. Et q̄trū
or digiti sūt q̄ cuz pectine colligunt̄. Pollex
at̄ cum brachij interiori p̄catenatōe iungit̄.
Sunt aut̄ noduli inferiores maiores q̄ su
periores et latiores. sic portās eo qđ portat̄
lari⁹ et firm⁹ esse debet. vt di. Constanti. fm̄
autem Arist. li. iij. mobilitas digitorū p̄ueni
ens est ad recipiendū et retinēdū. Sūt etiā
digiti ī longitudine distincti graciles inter
se diuisi. ī extremitatibz vnguibus muniti. et
q̄to sunt erectiores et flexibiliores. tāto sūt
ad opatōes varias aptiores. Sunt modice
carnis p̄pter mor⁹ facilitatem et faciliore ta
ctum. qz nihil facili⁹ ī corpe discernit inter
obiecta tact⁹ sicut extremitas digitorū. Et h̄
forsan est p̄teruacitatem neruoz q̄ ī di
gitoz summitatibz reflectunt̄. et p̄pter curis

ī digitorū extremitatibz lenitatem. vt dicit
Constan. habent etiā digiti s̄ p̄p̄ius q̄ ante
cibum sunt grossiores q̄ post cibum. vnde
et anulus qui p̄pter sui constrictōez vix ante
prandium diripit̄ de facili poterit post cibū
amoueri. sicut d̄ sup amphoz. Item dicit
Arist. li. vij. Aues aquatice habent intra di
gitos quasi coriū. et eoz mansio est ī aqua.
et aues habentes digitos diuissos manēt p̄
p̄ie secus aquā et cibant̄ ex eo qđ crescit ī
terra. Et iste nō comedūt carnem nec viuūt
de rapina sicut aues habentes curuos vn
gues ī digitis q̄ comedunt om̄ia animalia
q̄ p̄nt venari et viuunt sanguine. tamen non
comedunt se inuicem sed parcut auibz sui
generis qđ non faciunt pisces. qm̄ alios co
medunt sui generis

De ungula. La. XXX

Ungula est pars digiti extrema ī su
periori parte digitorū collocata. que
vt dicit Constantinus cum carne z
cute sibi vicina est coniūcta. cuius ligamen
ta sunt cordosa. veniunt etiam ad vngulas
vene nerui et arterie vt eis dent sensus et na
turale iuuamentū. Harum incrementū lō
gum est et latum. quantitati autem digito
rum p̄portionatum. Quod autem superex
crescit et neruoz tactum transit nihil sentit.
Et ideo sine dolore p̄scindi se p̄mittit. Nā
vngule incrementum et nutrimentū est si
mile nutrimento piloz. Et ideo excedūt ī
crescendo extrema digitorū. vt di. Constan.
Generat̄ autem ex quibusdam fumositatibz
a corde resolutis vsqz ad digitorū extremita
tes circūfusus. vbi fumositates ingredietes
exteriori aere desiccant̄ et ī vngule subam
cōmutantur. sicut d̄ super li. p̄noti. ī com
mento. Et hoc ad extremitatū digitorū sub
sidium que de facili p̄pter sui tēneritudines
laderent̄ nisi p̄vnguinz duriciā munitur
vnde ipoz digitorū sunt vngues iuuamentū
et nō minimū ornamentū. Est autē vnguis
osse mollior. carne autem et cartilagine du
rior. corneam quodāmodo habens disposi
tionē et naturā. et ideo habz ī se qđāmodo
corneā luciditatem et planiciem p̄pter eius
supficiē politā et aliqñtūlū trāsparetes. Un
et qñdā ī se repñtat luciditatē z speciosita
tē. qz h̄o vnguis ex cordis fumositatibz gene
ratur cordis ipsius viuacitas vel mortifica
tio ī eis apertissime p̄notificat̄. Calore em̄
cordis d̄ficiēte vngues nigrescūt z pallefcūt

Art^{us} fm Jfi. ē dictū eo q^{od} i iacētibz la-
tet Est ei leua ps cor^{poris} p^{er} sinistra. in
latere at^{que} dextro abilioz ē mor^{is}. s^{ed} ps
leue fortior ē z oneri ferēdo accōmodatioz
vñ ps illa leua a lauādo dicta ē eo q^{od} aprior
sit ad leuādū aliqd z porciādū. vt di. Jfi. ipa
ei^{us} gestat clipeū. ensē. pharetra z et cullellū. et
cetera onera vt expedita sit dextera ad agendū
Jfi. lata ossibz costaz potissime fulciū^{nt}. z di
cū^m coste fm Jfi. eo q^{od} ab ipis iteriora custo-
diū^{nt}. z tota vē^{nt}ri^s mollicies costaz munimē-
t^{is} fue^{re} cauti^{us} z salue^{re}. p^{ro}ponū^{nt} at^{que} coste lata^e
lex et plū^{res} ossibz dorsi spōdili^{bus} colligat^{ur} et
et diuer^{se} cartilagibz ossa p^{er} dicta p^{ro}uigenti^{bus}
vt di. p^{ro}sta. z hū^{ic} h^{ab} ossa sitū^{nt} ordinē sem^{per} circū^{lar}
q^{uod} dū^m sūt ex pte spōdiliū dorsi z pector^{is} sū^{nt} gū^{nt}
circulū^m facere vidē^{nt}. vt di. p^{ro}sta. Sūt at^{que} ossa
q^{uod} tuoz decim. vt di^{ct} idē. septena z septena. ex
utroq^{ue} late collocata q^{uod} cū^m septē tenē^{nt} ossibz
cartilaginibz spēs p^{re}dētibz i furcella pector^{is}
p^{ro}uigū^{nt}. q^{uod} sū^{nt} mitas tenera cartilaginosa hū^{ic}

Dedoro Caplin. XXXII
 Orsu a duricie edictu eo qd sit dur
 or corpis supficies ad modu sari ad
 portadu foris ad patienduz durabil. vt dic
 Jsi. Di etiaz tergū. eo qd i ea pte supini i tra
 iacem. qd sol hō p̄t. Nā bzura aīalia aut in
 vtre aut i latere iacent. vnde in aīalibo ter
 gum abusiue dz. vt dicit Jfido. A terēdo tū

pe dici tergū. qz varijs flagell' terif. nō soluz
dorsū aialū veyetiā dorsū boim captiuoz.
vt dic idē. Ul' fm Remigiū. tergū dici pōt a
teros grece qd ē rotūdū latie. eo q dorsum
aial' qndaz spēs pferit rotūditatē. eo q omnia
ossa corpis fūdant sup dorsū. sic carina na/
uis. Incipit at dorsū fm Lōstan. z Jfido. a
puppi caput z pēdēt vsqz ad renū vicinitarē.
Est at dorsū ex varijs ossibz spōdilibz po/
sitū. z h ob qtuor causas fuit nccariū. pmo
qz oim alioz ē fūdantū sup qd oia alia ossa
sūt posita. sic nauis sup carinā mediā est lo/
cata. Scdo q viscerū iterioz defēsiō ē z co/
operculū Tertio qz neruoz a cerebro ad di/
uersas ptes corpis inferi' descēdentiū ē ad/
iutorū. vt hic z inde mor' volūtari' z sēsus
diffūdat. Quarto vt medulle descēdēt a ce/
rebro sit vehiculū z ab intrinseca lesiōe illius
defensiuū. Ex mltis at ossibz ppositū ē aial' vt
facili' se erigat z inclinet. z vt onera supposita
ferat fort' z suppozet. Vocāf aut ossa dorsī
spōdilia. z sūt pcaua vt medulla spinal' q a
phicis d' nucha facili' seraf ad inferiora mē/
bra ad morū volūtariū faciēdū. Eadē em ē
nafa z h' i cerebro z i nucha. vt di. Lōstan.
z iō duplici pellicula sic cerebz ē vestita. vt
dicit idē. Un' si h medulla in spina dorsī ab
aliq cā fuerit ipedita siue lesa h' aial' ledit' z
in suis actōibz ipedit. sic z qn cerebz leditur
Un' aial' lesa nucha de facili morit'. p' qd
nafa fecit ossa spōdilia dura z neruola z in/
sup acuta z spinosa p' maiorē medulle defē/
sionē z p' faciliōz resistētiā z spūllā iuue/
scz iherēs lesionē. Est at cur' dorsī siue pell'
spissioz z durioz q' i ceteris p'ibz aial'. et h' p'
cāz sup dicā. Patif aut dorsū mltā ab inte/
riori z ab exteriori. qz exteri' patif hberatōez
z excoziatōz z mltiplicē lesionē. interi' at pa/
tif neruoz tractōez. hūoz nimā repletōez
viāz meatuū spiritūū opilatōz pūcturā et
borripilatōz z mltiplicē gutte infestatōz zc.

De pectore Ca. XXXIII

Pect' est ossa ps z sferior int' māmī/
las z pulpas z iō pect' ē dictū. qz est
primū int' ptes eminētes māmillarū. vt dic
Jfi. fm hō Jfi. z Lōstan. pector' fundamētū
est infra dorsum positū. cui' mag' est pcaui/
tas vt intra posita custodiat z cor ac pulmo/
nē cū alijs mēbris spūalibz ptegat et defen/
dat. Magnitudo aut pcauitas pector' fuit
nccaria z vtil' vt pulmo huc z illuc possit di/
latari ad refrigerandū calidū sumū cordis

Fuit at ossēū z neruosū p' maiorē fortitu/
dinē z fortiozē vitaliū d'fensionē in qbusdā
pelliculis interioribz cū qdā pinguedie cir/
cūdat interi' z munit' p' caloris nafalis fo/
mentū z pseruatōz et frigiditat' ossiū pecto/
ris et thozacis mitigatiōem. Sūt autē fm
Lōstan. due pcauitates a se inuicē qbus/
dam pellicul' separe. et fuit h diuisio necessa/
ria vt si status pectoris in vna pte casu i aliq
amitteret. i altera pte pcauitatis ad vite aial'
custodiam seruaret. q si vtraqz pcauitas in/
firmaret anbelitū intercluso de facili more/
ret. Item pectoris pellicul' cor z pulmo col/
ligant. et ne de suo loco exeant inuoluuntur
vt dic Lōstan. li. ij. c. xv. Est igit' pect' mā/
millaz fundamentū. et h nō solū p' ornatū
veyetiā p' necessariū pectoris iuuamentū.
nam sua carnositate cooperiūt z ei' ossēā fri/
giditatem t'pantes ab extrinseca lesione ae/
ris frigidi p'osegūt et defendunt. nobilissi/
mū itaqz membz est pect' humanū. quia se/
des sapientie est et domiciliū caloris vitalis
et vigoris q hūi disposito cū suis p'tentis atz
sano. corpis totū' rigōz in suis actōibz p'for/
tatur. z econuerso lesō pectore totius corpo/
ris compago deteriorat. patitur aut pectus
multipliciter. quandoqz a nimia frigiditate
pstringente nerui z ligamenta thozacis per/
cutiunt' et in suis effectibz impediunt'. et ali/
quando ex nimia caliditate et siccitate sub/
stantialē ei' hūiōzē consumente. et neruos
pectoris p'rahente. vt pz in p'fiscis z eibz
calore nimio p'suptis. qnqz ex nimia hūidi/
tate sanguinea vel rheumatica meat' pectoris
infundente et replete. vnde et qnqz sequis
suffocatio. et qnqz rāuitas. et qnqz voc' ab/
latio. vt di. Lōstan. qnqz ex hūiōze corrup/
to in pellicul' pectoris collecto. vñ z pectus
apostemat' z impedit' anbelit' et aial' aliquo/
tiens suffocat. aliqn patif ex colligātia alio/
ruz mēbroz q ledunt. nam gutture lesō aut
pulmone aut stomacho necesse est vt pect'
doleat z pariat. maxime aut sunt passionēs
pectoris periculose z p'cipue interiores p'
cordis vbi est sedes vite vicinities. Un' ma/
gis ledit modica pūctura interius in pecto/
re qz vuln' maximū exterius in brachio vel
in crure. variatur dispositio pectoris in ho/
minibz et in volatilibz. vt dicit Aristo. Nam
homines habent pectus latuz et aliquantu/
lum a dextris z sinistris eleuatū in medio. z
ipsa eleuatio est signū animositat' et virtut'

et nullū aīal hz māmillas ī pectore pter ho-
mines z elephātes. vt di. Arist. li. ij. aīalia ei
vbera hnt aut ī latere aut ī vētre. vt porci
z canes. asini. vacce atq; oues. sic dīc idem.
plures fet⁹ generant aīalia bñtia vbera ī ven-
tre. vt pz ī canibz ī porcis. q̃ illa q̃ habēt
ī pectore. vt pz ī boīe z elephante q̃ nūq̃
generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. Aues
āt generalr hnt pect⁹ acutū z maxime aues
pde q̃ sūt curui rostri z acuti vnguis et mo-
dice carnis ac boni volat⁹ z acuti visus. qm̃
vident cibū suū a remotis valde. z idō tales
aues elenāt se ī aere valde alte pl⁹ q̃ alia vo-
latilia. z h̃ p̃ p̃dictaz cām. sic di. Arist. li. ij.
acuitas āt pectoris ī talibz auibz aīositas
et generositas est indicīū. vt di. Jsi. de acci-
pitre. mag⁹ aut īq̃t animosus pectore q̃ ro-
stro vel vngue accipiter est armat⁹. et idō acci-
piter aīosus pectore ī aere percutit et deti-
cit p̃dā suā

De māmilla La. XXXIII.

Māmilla enim a rotūditate est dicta.
maso em̃ grece rotundū latine. vt di-
cit Jsi. papilla h̃o d̃z caput māmille
quā infans sugit labijs et apprehēdit. z dicit
papilla qz a puero tangit et palpat. Dicunt
aut māmille vbera quasi lacte vbera. vt qz
lactis humore ī mozem vtris sit plena. naz
post ptū si sanguis nondū fuerit pueri nu-
trimento p̃sumpt⁹ naturali meatu fluit ī mā-
millas z carū p̃tute albescens. lactis recipit
qualitatem. vt di. Jsi. fm̃ Lonsan. aut mā-
mille de glandulosa suba sunt cōposite car-
ne. s. molli. et alba sic lactis est natura. Sūt
aut vne et arterie glandulosa ī suba mam-
millaz intermitte. p̃ q̃s diffundit s̃guis ad
māmillas cū spū. Sūt aut māmille ī pecto-
re posite vt cordi essent vicine. vt per caloris
cordis decoctionē sanguis ī materiā lactis
facil⁹ p̃ueteret. nam sanguis p̃ cauam ve-
nam ad cor veniēs z deinde ad pect⁹ tendēs
tandē ad māmillas p̃netrat. z ī eaz carne
spongiosa ī materiā lacteā vi caloris se trās-
mutat. caro em̃ ip̃s māmille carnosā ēet ca-
uernosa. porosa scz vt spongia. vñ ad gene-
rationē lactis est apta ad cuiuslibet nutriti-
cū pueri. Habet autē māmilla h̃ p̃p̃riū vt d̃z
sup amphoz. q̃ muliez q̃ facture sūt aborti-
uum māmille extollescāt. vt di. Jpo. Jtez
si dextera māma mulieris postq̃ gemios cō-
ceperit extollierit. mascul⁹ abortiuus fit. si
h̃o sinistra femina abortiabit. z si vtraz vter

q̃ fetus patiet abortiuū. cui⁹ rōnez assignat
ibi Gal. ī cōmento. dicit enim q̃ gracilitas
māmille paucitatē lactis signat. vnde cūz ī-
fans debitū nō habeat nutrimentū: necesse
est vt abortiat ipse fetus. Item idem Jpo.
ibidem. mulieribz ī q̃bus sanguis calidus
supflū⁹ p̃uertit ad māmillas infantiā futurā
signat. cui⁹ rō est fm̃ Gal. qz cum s̃guis ca-
lidus et supfluus vel seruēs ad māmillas
fluxerit si p̃ nimietate sui et etiam caloris ex-
cessu nō poterit ī lac mutari ī fumositatē
acutā resolut⁹ caput petit et sic ī infantiā p̃pter
pturbatōem cerebri generat et inducit. Jte
idem ī eodē. mulieri mēitrua si voluerit re-
tinere sitiam maiorē. i. ventosam debes ap-
ponere ad māmillā. i. sub māmillaz venis d̃
matrice ascendētibz. vt di. Gal. p̃attractio
nē ventosaz sanguis supflū⁹ attrahit ad mā-
millas. z sic inferior flux⁹ menstrui minorat
sicut idē recitat Gal. Item ī eodē si mulie-
ri habenti ī vtero lac multū fluxerit ex mā-
millis fetum debile signat. si h̃o fuerint vbe-
ra dura itez debile signant esse fetum. ideo
em̃ nō diminiuit lac. quia fetus est debil⁹ ad
accipiendū et p̃uertendū ī suū nutrimentū
vnde nimia fluxibilitas māmillaz corrupti-
onis et imp̃fectionis signū est. vt dicit Gal.
si h̃o fuerint mediocriter dure: sanitatē fet⁹
designant. nimia em̃ māmillaz gracilitas z
macilentia post p̃ceptū: fetum esse debilem
signat z corruptum. Nam signū est q̃ subse-
qui debeat abortiuū. vt dicit idem. Item si
imp̃regnatio fuerit masculī apparebit dexte-
ra māmilla maior sinistra. si h̃o fuerit femie
erit sinistra maior. z h̃ p̃mo apparet qñ fetus
incipiet se mouere. vt dicit Arist. li. xix. Jte
sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudinez
coagulatōe māmille nimis indurescūt. et si
supcreuerit pil⁹ aliq̃s tempe induratōis ac-
cidit infirmitas magna et d̃z pilosa. nec ces-
sabit dolor quousq̃ exeat putredo. sic ibidē
dicit Arist. Item dicit idem li. vj. q̃ aīalia q̃
sūt multoz vberū sunt multoz filioz. et hnt
vbera a pte inferiori diffusa. vtz ī cunicula
z ī porca. z cū parit porca dat p̃mo filio suo
p̃mā māmillā. sc̃do secundaz. et sic de alijs.
aīalia aut pauca vbera habētia paucos hnt
filios vt mulier z elephas q̃ hnt vbera ante-
ri⁹ ī pectore collocata. māmilla igit est mē-
brū nutrimento fet⁹ necessariū sanguis mē-
strualis ad generatōez lactis susceptiuū. z su-
scepti s̃guis impuri depuratiū. digestiū

Depulmone La. XXXV

Pulmo cordis est flabellū nomē tra
hēs et agitando greco. in pulmone
em̄ pneuma. s. spūs est q̄ flando etia3
aerē recipit et emittit. vel dī pulmo q3 pal
pitat se aperiēdo. vt flatū capiat 7 stringēdo
emittat. vñ in continuo motu est inspirando 7
respirādo. vt di. Jñ. Est at pulmo de carne
molli et aerca creat^r spume coagulate simi
lim⁹ vt di. Istan. cur iuuamentum est vt cor
vndiq3 circūdet et aerē frigiduz ad sui tēpe
riez admittret. Est etiā pulmo instm̄ spūs
7 vocis. Spūs fuit necessari⁹ ppter cor. vt p
attractōem aer^{is} refrigeraret. 7 p ei⁹ restrictō
nē fumosa supfluitas expelleret. Et idō pul
mo int^r cor 7 guttur ē medi⁹ ne subito ad cor
aer irrūperet. s3 post aerē receptū temperaret
Est itaq3 pulmo qdam cellē similitudo ser
uans aerē frigidū ad cordis. s. feruorē miti
gandū. vel calidū ad vocē necessariū vel ad
flatū. Sine em̄ pulmone vox for mari nō p̄t
neq3 anbeliū⁹. vt di. Ar. li. xij. Propter q̄ p
dicras causas caro pulmonis moll est et le
uis ac craua. vt dī facili mut3 aerē i sui natu
rā. vt sic vital^{is} spūs facili⁹ trāseat i vētriculo
cordis ad p̄suatōez vite aial^{is}. Et est genera
le vt dīc Ar. q̄ om̄e aial anbelās h3 pulmo
nē. et aial aialia ambulāria anbelāt. 7 quedā
aialia aq̄ia anbelāt. vt delphini. Itēz omne
anial generās h3 nig3 pulmonē. 7 est multi
sanguis ppter calorē nate. pulmo o3 animalis
ouant^{is} est paru⁹ 7 sic⁹ 7 p̄t inflari 7 tumesce
re. vt di. Ar. Et sic dicit idē li. xij. Quedā
aialia n̄ hñt pulmonē. s3 branchas loco pul
monis. Itē ibidē li. xvj. Om̄e aial hñs pul
monē calid⁹ est aial carēte pulmone. anial
em̄ hñs pulmone animal multi sanguineū est re
spectu aial nō hñtis. Patit^r at pulmo multi
pliciter. qñq3 em̄ ex humore recumant3 ad
canales pulmonis. 7 tūc varie generā^r pas
siones. fm̄ varias hūoz ad pulmonis pnci
piū fluxionis. sic sunt squinantia. tussis. pri
sis. raucedo. asperitas voc^{is}. 7 sisia. Qñq3 pa
titur ex coadunatōe hūoz i pēnis pulmo
nis vñ sit pri⁹sis 7 alie horrēde passiōes. vt i
sanguinē 7 sanie excreantib3. vt di. Constā.

Ite aliquid patitur ex parte sube vlceratōe. et hanc
 cūdit et acuminē hūioris ad pulmonis subas
 defluēt. Talis passio nō defacili curat. q̄a
 cū ex hūioris acumine suba pulmonis fuerit
 vlcerata, p̄t ip̄i pulmonis teneritudine et
 mor^o p̄tinuatōem nō defacili solidat. vnde
 et tūc aer attract^o p̄ foramen vlceratū defaci
 li enascit. vñ ad rēperit calorē cordis nō
 sufficit q̄n pot^o p̄t aeris attracti paucitatez
 cor i se penit^o marcescit. Itē dicit Ar. li. xviij
 aial si anbelauerit in comedēdo cadit aliqd
 ex cibo i p̄cauitatez pulmonis. et tūc accidit
 aiali tussis et strāgulatio. Hā tussis nihil ali
 ud ē nisi mor^o animate hūis ad expellenduz
 supflua circa spūs instrā vt dī. Constan. Reco
 lige igit ex p̄dictis q̄ pulmo p̄riū cordis est
 instrū. q̄ cor refrigerat subtilitate sue sube
 aerē attractū alterat et imutat. vocē format.
 a motu nequaquā cessat. q̄ p̄strigit se mutuo
 et dilatat aerē ad supplemētū calorē in suis
 follicul^{is} et poris referuat. Tū tamdiu p̄rvi
 uere aial s̄b aq̄ sine suffocatōe q̄diu p̄t r̄col
 lectū aerem retinere. sui mor^o p̄tinuitate. ae
 rē admouet et deponit v̄l depurat. spiritui vi
 tali p̄tinuū nutrimentū adimistrat. cor deni
 q̄ ab instrumētis sensibilibz separat. hūo
 rem spumōsū generat. cordis subas localit^{er}
 circūdat q̄n aliq̄ occasiōe patit^{ur}. morē acce
 lerat. actōez hūis vitali impedit et perturbat
 Nec omnia dicit Constan. p̄ ordinem

De corde La. XXXVI
O De fm Jfi. a cura dz. eo q ois sollici-
tudo z scie ca in eo manet. qd quide
pulmo est vicinuz. vt cu ira accedit
humidi pulmonis remedio rpef. In medio
cor aial positu est. vt ad oia corpis mēbra vi-
ta ifluat atqz motu. vt di. Jfi. Est at cor fm
pstan. suba qdam carneavillosa. dura. oblō-
ga. et rotūda. Fuit at cor pcauū ppter caloris
cōferuatōem. Est em cor totū corpis funda-
mentū. Fuit at villosuz vt facili⁹ dilatarādo et
pstringēdo se moueret. Fuit etiā duz ne de
facili lederet. Fuit etiā rotundum vt maior
obediētia spiritui i eo repiret. Fuit z oblō-
gū in forma piri. s. tendēs i acutū vt actio ca-
loris natal sp in conū tendēs fortior reddat
Ponit at suba cordis int ambas pcauitates
pectorū i medio ip⁹ aial. vt a corde qsi cētro
ad circūferentiā totū corpis spūs vital⁹ defer-
reret. Caput at cordis qd acutū dz i sinistra
pte hūani corpis collocat. z qz in hac parte
cordis acuta pl⁹ viger z inhabitat spūs vital⁹.

lō i sinistro brachio pulsus fortissim⁹ iuenit
vergit at cor ad sinistra pte hois vt ip⁹ calo
refrigiditas sinistre pte temp⁹. D3 aut cor
duas pcauitates. scz sinistra. q̄ i acumē ten/
dit. z dextra q̄ intra subsistit. et he cōcauita/
tes vetriculi cordis nūcupant. Et int istos
duos vetriculos evnū foramē qd a qbusdā
venavt via pcaua nūcupat. Hoc foramē d
dextra pte est latū. d sinistra pte strictum
Et h fuit necessariū vt sāguis a dextro ven/
triculo veniēs subiliaret. z sic facili⁹ spūs vi/
talis in sinistro vetriculo generaret. Dicit em
Aug⁹. li. de differētia spūs et aie q̄ i dextro
vetriculo cordis pte est d sāguis q̄ de spū. in
sinistro pte ecōuerso. qz ibi spūs vital⁹ genera/
tur ad viuificandū aial p qsdā arterias dif/
fus⁹ vndiqz dilatat. Sinistra ei ps cordis
duplex hz foramen. vnū int arterias vene q̄
portāt sanguinē a corde ad pulmonē. Alte/
rū foramē ē vnū exit arteria maior q̄ ē forma
arteriaz toti⁹ corp⁹. p quam pulsus i corde
generat potissime i pte sinistra pte cām sup
dicā. Silr ps dextra duo hz foramia. vnū
intra venā q̄ d pcaua. portās ab epate san/
guinē in dextra cordis pcauitatē. de altero
pō exit vena arterie vt nutriat pulmonē. Lo/
operiunt aut foramina qbusdā pelliculis q̄
aperiunt sanguinē a corde emittēdo. Dein/
de claudunt reditū phibendo p būido. In
vtroqz at cordis vetriculo est frustulū qd/
dam exteri⁹ qd auricule assimilāt. et h duo
frusta cordis aureole nūcupant in qb vene
z arterie radican⁹ z solidant. habet cor i sua
latitudine qdam ossa cartilaginosa. que cor/
dis sedes appellant. Circuit at cor qdaz pā/
nicul⁹ q̄ d esse capsula cordis. et h cū pāni/
culis pectoris p solidat. Hic pānicul⁹ nō ni/
miū pte cor iūgit ne forte ei⁹ mor⁹ impediret
q̄ cordi fuit necessari⁹ vt esset fundamētum
caloris nātal vnū aial generet. Hucusqz Lō/
stan. li. iij. c. xxi. Dicit at Ars. li. i. qd nō ē mē/
brū in q̄ sic sanguis ita infix⁹ sicut in corde.
Sanguis em in pulmone est fixus. sz cordi
fixior est. Item idem li. xi. Cor positū est in
oīa aiali in medio pectoris pter q̄ in hoie.
qz cor hois declinat ad ptem sinistra. ps at
acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris in
oīb aialib pter q̄ in piscib. qm ps acuta i
istis ad ptem capitis dependet in loco con/
tūctionis branciaz. Item in eodē d q om/
ne aial hns sanguinē hz epar et cor. Itē idē
li. xi. In corde em est pncipiū venaz. z pma

stus creans sanguinē et ei⁹ sanguis est mū/
dus. clarus. calid⁹. z maioris sensus z cōue/
niens intellectui. Item in eodem. pncipiū
sensus aialis est i corde et sēsus cū corde sūt
ptinui. Et. iij. et. viij. li. d. Cor ponit i ante/
riori pectoris z i medio q pncipiū ē vite z ois
mor⁹ z ois sensus i eo est Sēsus at z motus
nō sūt nisi in anteriori pte cordis. z pte h di/
stinguit mediū et vltimū. Et anbelit⁹ pmo
vadit ad interi⁹ cordis. Natura aut creatio/
nis cordis est ex venis. qz ex genere venarū
Et situs cordis est pueniēs. qm est positū
in loco supiori z in anteriori. qz nobili⁹ ordi/
nat in loco nobiliori nātal. cor at int omīa
mēbra nobilissimū est. et iō positū ē i medio
corp⁹ q indiget necessari⁹. qz aialū est cō/
plementū. nec est aliqd mēbrū ita necessa/
riū ad vitā sic cor. vnū corde leso nō vivit aial
Et ideo corp⁹ cordis est in medio et creatio
ei⁹ est in corpe spissor nātal pcauo. z est cō/
cauū qm pncipiū venaz est ex eo ad recipiē/
dū sanguinem spissum aut ad custodien/
dū pncipiū mor⁹ Et in nullo mēbro ē sāguis
sine venis nisi in corde tñ. qz exit sanguis a
corde z vadit i venas. z nō venit sanguis ad
cor ex alio loco. qm cor est fons z pncipium
sanguis z p mū mēbrū hns sanguinē sic ma/
nifestat ex anathomia. qm creatō cordis ap/
paret pmo sanguinea. z est pncipiū motuū
delectabiliū et offensibiliū. Et vniuersalit
mor⁹ cuiuslibet sensus ex eo incipiūt z ad ip/
sum redeūt. et ei⁹ stus expandit ad oīa mē/
bra p mū modū. In aliqb at aialib inue/
nit os in corde pte sustentamentū ei⁹. sic ossa
ponūt in mēbris. z in cordis aialib magni
cordis sunt tres vetriculi. et i animali parui
cordis sunt tñ duo vetriculi. Et iō d3 eē in
corde aial venter. qm cor d3 esse loc⁹ recep/
tionis sanguis puri et spant in qntitatē z qli/
tatē. Et est valde calid⁹ et humid⁹. qz cor est
mēbrū i q̄ est pma fr⁹ Hucusqz Ars. li. xij.
vbi mltā dīcūt de hac materia. Item idem
li. xvi. scz q cor aialis d3 esse pplementū pte
h creatur cor pus. Et pte calorem cordis et
exitū venaz ex eo posuit natura mēbrū frigi/
dū ex opposito cordis. s. cerebrum. et pte h
creatur caput in generatione post creatōez
cordis. Cōtingit aut cor pati vt ex alio hno
rum colligātia. vt di. pstan. vt ex ppa distē/
perātia. Si em in corde dñet excedēs cali/
ditas. ebullit sanguis cordis et agit⁹ et sic
vitalis spūs ledit. Si nimia frigiditate cor

psstringit & gelat sanguis unde et mox sedt
 Dñq; etiā patit ex aliq; apostemate capsulā
 ei inficiere. tūc aīal nō diu uiuit. Itē acci/
 dit cordi tremor. t h̄ et būiditate aq̄sa i pelli/
 culis cordis dispsa. q̄ debitā ei ipedit dila/
 tatōez t psstrictōez. Un̄ uidet infirmo q; cor
 de loco ad locū moueatur. Item accidit ei
 defectio ex spirituū vel s̄tutē spūal dissoluti/
 one t spirituū euaporatōe. Et s̄ ptingit l ex
 nimia repletionē s̄tutē aggrauāte t p̄siden/
 te. aut ex nimia inanitione s̄tutē dissolvente
 sic p̄z in cardiacis t i q̄busdā p̄ nimīū sudo/
 rē. siue nimis acutā portionē. Item patit ali/
 qñ ex fumositāte aliq; corrupta et venenosa
 ad cor penetrāte t cordis meat⁹ corrupēte.
 vñ mox sedt indilate. Itē patit qñq; de ve/
 ne p̄caue opilatōe. vñ t s̄gnis nutrimentū
 cordis vital spūs denegat. His t alijs mo/
 dis cor patit vt di. stan. li. ix. c. xxiij. Dic ad
 h̄ Gal. i. tegni. q; s̄tutē p̄caue oplicio cordis oñdīf
 p̄ h̄ lig. f. p magnitudinē respiratōis vñ velo/
 citatē pul⁹ t frequētiā ei p virilitatē t festinā/
 actionē p irā audaciā t furore p amplitudi/
 nē pectoris t ei pilositatē. Hec aīa calozē do/
 minantē in corde signant. Omnia h̄o siḡ s̄ria
 designāt ei s̄rietatē. Sup̄ quē locū di. Na/
 ly. in cōmento. cor in h̄oie se h̄z ad modū ra/
 dicis i arboze. Arteria nascēs ex sinistro vñ
 triculo silis est trūco vñ cruri arboris q̄ elon/
 gara a corde ramificat in duas p̄ces q̄z vna
 sedir ad sursum. alia deorsus. t ille ramificans
 t dinidunt ad modū s̄ge ex ramis p totum
 corp⁹ vsq; ad arterias capillares sp̄sas in
 cute et qñ dilatat cor dilant et oēs arterie
 sil. t qñ psstringit t ipe sil psstringūt. t p dila/
 tatōez eaz attrahit aer frigid⁹ ex exterioribz
 cordis ad interiora ei t in psstrictōe ei p̄mit.
 vilior fum⁹ in eis generat⁹ t extrahit ipm ad
 exteriora. t p h̄ et caloz euentat. t p ei euen/
 rationē ei p̄pletio adequat. Et vt ait idē s̄/
 tus motiua q̄ est fixa in corde. currit parte/
 rias ad vnāquāq; p̄tē corp⁹. t defert vnicui
 q; p̄p̄iā vitā t p̄p̄iū calozē vitālē. Seruit em̄
 pect⁹ cordi se apiēdo t frigidū aerē attraben/
 do t se claudēdo. ac fumosū vaporē genera/
 tū ex corde expellēdo. vñ si pect⁹ t arteria et
 alia vitalia infra fuerit salua. obediūt s̄tutē/
 tes in opibz suis. t qñ sūt infirma nō obedi/
 unt. Un̄ bonitas t malicia subministratiū oz/
 ganorū pmouet. vñ impedit cor ad suas pa/
 gēdas actiōes. Un̄ qñ cor est forte t h̄z mē/
 b̄z sibi obediētia. bñ i dilatādo t psstringēdo

se habētia fortis pcedit a corde respiratio et
 fortis pulsus t fortis opatio s̄m bonitatē orga/
 ni t s̄tutē. Qñ s̄o s̄tutē est debil⁹ t remissa n̄ p̄t
 extēdere arterias i oēs dimēsiōes vñ sedt mi/
 nor respiratio t minor pulsus. Itē ibidem.
 Si cor fuerit nimis frigidū t nimis būidū
 t pulsus mollis erit h̄o puar⁹ virilitate t au/
 dacia. nimid⁹ atq; piger t a pilis i pectore nu/
 dus p̄t vaporis fumosi vñ generat⁹ pili pau/
 citatē Si s̄o fuerit cor nimis siccū t frigidū
 faciet pulsum aspezz durū et puū et respira/
 tio tarda est t rara marie si pect⁹ paruū fue/
 rit atq; strictum. Hucusq; Haly sup̄ tegni.
 Gal. Et hec sufficient. Ca. XXXVII

Anbelic⁹ cordis t pulmonis est mor⁹
 p̄t attractōez frigid⁹ aeris ad tēpa/
 mentū innati caloris cū eiusdem ex/
 pulsione generat⁹ Cor em̄ nullo mō carētiā
 attrahēdi aeris pati p̄t. Si ei p modicū spa/
 ciū ab attractōe aeris q̄sccret ledere vñ de/
 ficeret. Anbelic⁹ s̄ p̄rios h̄z mor⁹. qz dilata/
 do pulmonē aerē trahit t psstringēdo expellit
 Anbelic⁹ itaq; ē caloris cordis p attractiōez
 aeris t parit⁹ t expellēdo vaporē fumosi eius
 dē purgatiū⁹ Est etiā aīal spūs t vital nutri/
 tiū⁹. Itē fortitudinē vñ debilitatē psistentie
 spūaliū oñ sūt sic sup̄ de pulmonis p̄pera/
 ribz dictū est. Itē in anbelādo p̄t de spū at/
 trahit q̄z expellat. ps em̄ nō modica trāsir in
 vitalis spūs nutrimentū. Infra em̄ pulmo/
 nē se recipit. t tādū aīal sine suffocatōe vi/
 uir q̄diu int̄ infra anbelic⁹ spūs se includit
 Itē patientibz instrumētis anbelic⁹ spūs cor/
 rūpunt. t s̄m q̄litate organi patiētis imutat.
 vt di. stan. Patit aut anbelic⁹ qñq; ex defe/
 citu s̄tutē mouēt neruos t regēt qñq; ex cō/
 stipatōe instrorū spūs q̄ puenit ex grossis hu/
 moribz vñ ex grossa v̄tositatē viā anbelitus
 opilatē. vel ex aliq; apostemate pulmōis pā/
 niculos cordis aggruāte. siue ex nimio calo/
 re cordis i pulmonis suba dñante. ex q̄bo oī/
 bus debil⁹ reddit anbelic⁹ atq; rar⁹. Si aut
 fuerit veloz t pu⁹. calozē alienū siḡ. q̄ s̄tutē
 suffocet et potissime vincat. Si tact⁹ fuerit
 calid⁹ et s̄tis ac ligue desiccatio subseq̄. an/
 belic⁹ s̄o pu⁹ t frigid⁹ vt i acutis febribz signū
 moris est Eius ei tarditas defectū s̄tutē de/
 signat expulsiue. frigiditas s̄o extinctōz siḡ
 caloris nasal. Itē defectū s̄tutē i suba cordis et
 instrorū spūs. Itē immutat anbelic⁹ ex mem/
 b̄z interiorū vñ iuersali corruptōe. vt p̄z in

leporis. q̄b̄ anhelit⁹ fetid⁹ est et corruptus z
aeris vicini corruptiu⁹. Un̄ taliū fiat⁹ solet
esse appropinquantiū corruptiu⁹ z infectiuus.
Inficit em̄ aerē viciniū z reddit corruptibi/
lem sicut sibil⁹ reguli flādo aerem; corrupit
et aue volantes interficit. vt dicit Auicēsi.
et Constan.

De stomacho Ca. XXXVIII

Stomach⁹ grece os dicitur. eo q̄ sit ostiū
ventris. z ipe cibū recipiat atq; ad in
testina transmittat. vt di. Isidorus.
Est autē stomach⁹ fm̄ Constan. rotund⁹. ob
longus. p̄cauus interi⁹. asper in fundo z car
nosus. duo hñs orificia. vnū inferi⁹. alterū
supi⁹. Est autem asper et villosus vt cibū re
ceptū meli⁹ retinere possit. Nam si esset lubri
cus et in superficie planus. ex sua lubricitate
cibus eiret indigestus. Fuit autem et car
nosus in fundo. vt digestio p̄fortaret. Caro
ei⁹ est calida et etiam hūida. ex q̄b̄ q̄litarib⁹
maxime viget digestio in corpore animalis.
Rotund⁹ aut fuit vt capacitate sua cibū re
ciperet ampliozem. P̄terea q̄ si alterius
esset figure scz triangularis. vel h̄mōi hñs
res mali in eo de facili ad putredinez colli
gerent cū talis forma non posset a supfluis
p̄pter angulos desiccari. Oblong⁹ etia; fuit
ne nimia rotunditate sua spūalia p̄meret.
Et vt etiam tanto facili⁹ cū supioribz z etia;
inferioribz iungeret. P̄terea stomach⁹ p̄e
cipue human⁹ in parte supiori est strict⁹. In
parte inferiori lat⁹. et h̄ q̄ fuit necessarium.
Quia cū homo ceteris animalibz sit erecti
or: cibus ei⁹ semp ad inferiora descendit. et
idō vtilis fuit ei⁹ inferior latitudo. vt in eo re
cipi possit cibi multitudo. Item neruosus
est p̄pter maiorem sensibilitatis et appetitus
vigorositatem. Epate etiam circūdatur. vt
ei calor maior ad ciboz decoctōem ab epa
te ministraret. Epar em̄ suis q̄nq; frustulis
stomachū circūcingit et ei calorem tribuēs
succositatem z hūorem vñ sanguis generat
p̄ quasda; venas q̄s miseraicas medici vo
cant. recipit et a fortiori caloris actione i s̄a
guine alterat et p̄uertit. Ad hec diē cōstan.
q̄ si stomach⁹ fuerit substantialit⁹ calidus. ci
bos grossos bñ digerit. delicatos p̄o consu
mit. et pl⁹ digerit q̄s appetit. et p̄e similitudi
nez cibos calidos maxime querit. nec famē
sustinere potest. Frigid⁹ p̄o stomach⁹ grossi
cibi nō est bñ digestiu⁹. et ex eis cito grauaf.
et eos cito mutat in humores acidos z cor

ruptos. Stomach⁹ p̄o sic⁹ cito sitit nec pa
rū aque sufficit. q̄ si supflua fuerit rugitū in
ventre facit. Q̄ si fuerit hñid⁹ stomachus.
nō sitit. humidū cibū appetit. sz par digerit
Hucusq; Constan. li. j. c. xiiij. Accidunt autē
stomacho vt dicit idem li. ix. ca. xxvj. diuerse
passiōes. s. mala digestio. fumositas diarr̄ia
vomit⁹ singult⁹. inflatio. ructnatio. et hec ex
diuersis accidunt causis Quia q̄nq; ex mala
p̄pletionē. q̄nq; ex nimia inanitiōe. q̄nq; ex
nimia repletiōe. q̄nq; ex nimio hñoz acumi
ne. q̄nq; ex cordis putrefactōe. q̄nq; ex p̄tu
tis digestiue defectōe. q̄nq; ex cibi qualita
te. q̄ si sit pūgitu⁹ stomach⁹ pūgit z ad exēū
dū cōpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de
facili egredit. q̄nq; ex p̄tus expulsiue nimia
debilitate. nō solū ex se patit v̄p̄etiā et alio
rū mēbroz colligātia z vicinitate. Stoma
chus em̄ est toti⁹ corpis p̄familias. omniū
mēbroz nutrimentū recipiēs. et singlorū
mēbroz. put expedit ad mīstrās necessita
ti. vt diē idem Constan.

De epate. Caplin. XXXIX

Epar siue iecur nomē hz. eo q̄ ignis
in eo sedem hz q̄ vsq; ad cerebrū sub
iugat et deinde ad oculos z ceteros
sensus et mēbra se diffundit. et calore suo
succū sibi attractū in sanguinem trāsmutat
quē ad vsūm pascendi nutriendiq; corp⁹ sit
mēbris ad mīstrat vñ epar dicitur. quia talia
mēbra pascit. In iecore sedes est volupta
tis et p̄cupiscentie. cuius extremitates sibre
vocant. q̄ sunt q̄si lingue eminētes et stoma
chū amplectentes. calorem ad ciboz dige
stionē deferentes vñ exhibētes. z dicūt sibre.
q̄ ad aras p̄bebi ab ariolis deferbant. q̄b̄
oblati et succensis rñsa dabant. Hucusq;
Isido. Est autē epar vt dicit Constan. mem
brū calidū p̄cauū et lubricosuz in dextro la
tere alalis collocatū. stomacho suppositum
vt suo calore p̄mā iuuet digestōem. Est em̄
sanguineū z in colore rubicundū. q̄ succo
sitas ei⁹ nimia caliditate i hūore sanguineū
est trāsuersa. Aliq̄tū est etiā duz ne d̄ fa
cili ledat. Varias em̄ epar in hoibz in q̄nti
tate z p̄tū multitudine. q̄ in hoibz est mai
q̄ in alijs bestijs eiusdē q̄ntitatis. Humer⁹
p̄tium ei⁹ in quibusdā est duplex. et h̄ ad mi
nus. in q̄busdam triplex vñ quadruplex. vel
ad maximū q̄ntuplex inuenit. A lata autē
epatis p̄cauitate. p̄gredit q̄da; vena q̄ a me
dicis pora nūcupat. z h̄ ante q̄ exeat i q̄nq;

osuldis venulas qñq ptes epas intrantes. Epar em succositate pme digestiois p qñda venas i sua pcauitate attrahit. 7 p caloz natura ebullitōz celebrat digestōz. scdo i mas laz sanguinea z qñtuor hūoz nafaz puerit. Qd em calidū est z hūidū trāsīt i materiam sanguis. cui receptaculū sūt vene. qd at ca/ lidū z siccū est in nafaz colere. cui ppiū re/ ceptaculū est cista fellis. qd po frigidum et siccū in materiā cedit melācolie cui ppiū receptaculū est cistula splenis. s3 qd est liq/ dum z aqsum in hūozes trāsīt. Acumaz pro/ priū receptaculū ē pulmo. Et q pr3 q epar nafal pūus est. pncipiū fundamētū pme di/ gestiois stomacho maxmū iuuamētū. scde po digestiois in sube sue pcauitate est pfecti uum puri ab impuro sepatiū. singul mem/ bris nutritiō trāsmissiū. amoris veneri excitatiū. diuersaz passionuz receptiuum. Patit em qñq ex nimia caloris intensiōe. Un z poro aperiunt interi. ex qz aptione p/ tus euanesceus remissio pat. qñq ex nimia frigiditate pueriōe attrahit succositate in nafaz sanguinea impedite. et ex h sepiissime frigis idropisim generari. cui idropisis ni/ bil aliū sit fm phm nisi error pūus digestiue in epas pcauitate. hac ei pūte errāte z i sua opatoe deficite. necesse ē sanguinē corūpi q indigesto corp qd inde nutrit i tumescen do exēdit vñ z idropisis generat. Itē patit epar ex sube sue mala pplexiōe. 7 h fm hūo/ rū qñtuor distēpaniā in ipi essentia dñan/ tem. Itē patit ex viāz ei opilatōe Cōtingit em sepe hūozem grossū z viscosum in venis epatis adunari. Un cū sāguis clausus exire nō pōt cā est pstrictiōis ei opilatōis. Itē etiaz accidit ex nimio calore hūozē sanguineum desiccante et subaz venaz epas pūte q nō pōt sāguis libere diffundi ad alia mēbra cor/ poris nutritēda. Hoc idem at aliqñ pōt pūge re ex nimia frigiditate humores pgelante. z meat epatis pstringere z ad mēbra nutrien da discursū sanguis pbibere. Itē idem etiā accidit ex apostemate subaz epas agguāte. z putredinē in ipi suba generāte. Itē idem accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipi epas exēdente et ex mēbroz inordinatione dolorē z merorē inducēte. Itē sepe patit ex imoderato fluxu sanguis q accidit ex vena/ rsi ab ipō egredientiū aptiōe. 7 h ptingit ex nimio sanguis acumie. vñ ex nimia repletiōe vñ ex debilitate pūus retētiue. vñ ex nimio ex

ercitio z labore. sic dī. pstan. Ad h de nafa z signis pplexiōis epas dīc Bal. i tegñ. Sig/ nū epas qñ est calidū est amplitudo venarū nō pulsatiū. sup quē locū dīc Haly. qñ do minat exvincit calor in epate. sit epar mai⁹ z vena ei⁹ maior dilatatur et magnificata est. Magnificant oēs vene nō pulsariles i oibz mēbris. et calefit sanguis z generat qñq co/ lera citrina. z p pcessum tpiis p statū adole/ scencie adurit colera citrina. z fit ex ea cole/ ra nigra. z diuerse aliqñ ex tali colera acci/ dūt passionēs. aliqñ autē nimio calori epa/ ris cordis resistit frigiditas. nam a corde ve/ lut a mēbro supioze nobilioze epar in suis actōibz moderat. et h idē dīc Ars. li. xij. vbi pponit cor epati tanq pncipiū ei⁹ regitiū. Item dīc Bal. q frigiditas epatis ex caloze cordis tpat. z signū frigiditatis z siccitatis epa/ tis est strictura venaz z paucitas sanguinis sic hūiditatis eiusdē signū est mollicies ve/ narū z sanguis multitudo. Item idem dicit Haly. q epar est sors hūiditatis corpis. vñ cū sit radix hūozis si sit epar siccū nō poterit aliq mēbz corp puerre ad hūozē vñ hūidi tatem vt ei⁹ possit resistere siccitati. Intēdit atz remittit siccitaz humiditas epatis fm cordis dispositōz. Epar g est mēbz nobile. cui alteratiōe alterat corp z influit nutri/ mentiū et pūtes nutritiuas et in mēbra rel/ qua inferiora sine medio. ad supioza po me/ diante corde fm iudiciū Bal. E cōuerso at ponit Ars. li. xij. q cor facit oia pdicta me/ diante epate. q at verior sit opinio alioz iu/ dicio derelinq. Et hec de ppietatibz epatis dicta sufficiant

De felle Ca. XL

El est dictū eo q sit follicul⁹ gestās humorem ex dominio colere rubee amarissimū vt dī. Jñ. Est em cistu/ la fellis qdam pellicula sup gibbū epas col/ locata. et h3 duos furculos. p vñū deportat colera rubea ad intestina vt p ea p expulsi/ ua pfortet. vt etiā acumine suo intestina me/ li⁹ expurgent. Per aliū autē deportat colera ad stomachū vt sua caliditate pūte adiunct digestiua. Est igit fel membz calidū et etiā siccum. gibbo qz epatis suppositū est ppiū colere rubee receptaculū. Cui⁹ est iuuamē/ tum vt sanguis a colera rubea mūdificetur sanguis em ex pñcia colere incenderet nisi i tra cistulaz fellis ei⁹ supfluitas locaret. Est at sua caliditate decoctiōis cibarioz iuuā/

mentū sua subtilitate penetratiuū. sua mor/
tificatōe et acumine pūgitiuū. et intestinorū
corrosiuū. et ad supflua ac fetida cūcienda
excitatiuū. et etiā ex nimia caloris intensiōe
amarissimū. et p sui admixtōem dulcedinis
sanguinis imutatiuū. Hucusq; Constan. fm
Aris. in li. iij. delphin⁹ nō hz fel. gen⁹ omniū
volatiliū et omne gen⁹ pisciū et omne ouans hz
fel. Sed fm mal⁹ et min⁹ et forte erit in vijs
subtilib; extensis ab epate vsq; ad intestinū.
Iste vie fortassis erūt feride. et forte erit fel in
tali intestino. et diuersificat. qz qñq; i supio
ri qñq; in medio qñq; in inferiori. et quedā
volatilia hñt fel occultarū i intestino. vt co
lumbe. coturnices. et hyrūdines. quedā ha
bent fel magnū in epate et in ventre et intesti
no sic accipiter. milu⁹. Item Aris. li. iij. ani
malia qdam non hñt fel omīno sic equus et
mulus et asin⁹ et elephas. camel⁹ etiā non ha
bet fel distinctū. sed hz venas paruas in qbo
est fel. Item quidā hoies habent magnum
fel in epate et quidā nō. Et est fel qddā sup/
fluū aggregatū sic fex i vētre: illo tñ supfluo
vrit nafa ad aliqd iuuamentū. In illis autē
qui hñt naturā epatis sanam et qz sanguis
naturaliter est dulcis non inuenit fel. aut si
inuenitur erit parū. et h inueni vald gra/
cilib; et ppter h erit epar eoz q carēt felle bo
ni coloris et dulcius alijs. qñ autem habet
aliquod animal fel inuenitur q est sub felle
valde dulce. Nam p collectōem fellis ad lo
cum vnū alie vicine partes reddunt dulcio
res. Fel etiā ex sue sube subtilitate et acumie ē
grossorū humorū incisīuū et sua siccitate cō
sumptiuū. Unde in collitijs oculorū est ne/
cessariū ad visum clarificandū et acuendū
ad impedimentū spūs vitalis remouendum et
maxie fel accipitris et aliaz volucrū viuētū
et rapina. sic in viatico. Constanti. tangit. et
feruore aut nimio et ebullitiōe fellei būoris
ad epar tendentis inficit sanguis q infectus
ea que ad nutrimentū membrorū trāsmittū
tur imutat et etiā ea inficit. et cuti croceū co
lorē vel viridem: siue etiā nigz supinducit.
Lui⁹ passionis signa sunt ista. totū corporis
infectio. sitis adest et oris amaritudo. dolor
frontis. aurīū vicz tinnitus et vrina crocea
cum simili spuma p̄tinua. vomit⁹ croceus
Aliqñ etiā ptingit poros cistis fellis opila
ri. Un colera inficit ipm epar. ac p̄similē in
ducit passiōē. Unde Constanti. in viatico
dicit. qñ patit fellis suba. i. cistis et deficit p

tus eius qua solet ab epate coleram rubrā
extrahere remanente colera cū sanguine tin/
gitur et alterat. Idem etiā ptingit qñ aposte
ma est natū in vijs p quas colera ad fel tran
sit. Un ad epar rediens p totū corp⁹ cū san/
guine se diffundit. qz si porus inferior opile
tur ascēdit ad viā supiorē scz ad ipm stoma/
chum. vñ facies fit cūrina. os amarū et sic/
cum. in stomacho ardor et sitis. vrina cum
egestione albefcit ppter elongatiōem colere
ab epate et renibus vbi vrina solz tingi. Si
ho porus supior opiletur colera tingit infe
riora. et apparent signa q priorib; sunt con
traria. vt dicit idē Constan. Et hec de fel
le dicta sufficiant zc.

De splene. Capitulum. XLI

Splen est dictū a suplando. quia p̄t
sinistrā iecori p̄trariā supplet ne va
cua existeret. quem quidā causaz ri
sus esse existimant. nam splene ridem⁹. felle
irascimur. corde sapim⁹. cerebro sentimus.
iecore amam⁹. qboz stanvib; sanū est animal
et integrū. vt dicit Jsi. Et fm Constan. splen
in sinistra parte collocat. cui⁹ forma natura
liter est oblonga. et pax versus stomachū cō
caua. et p̄sus costas est gibbosa. In his duo
bus locis qbusdā panniculis colligata. Et
diz splen duas bz venas p quas vnam cole
ram nigram a sanguine epatis sibi attrahit
per aliā ho qstuz sibi sufficit ad stomachum
transmittit vt ē appetit⁹ et fortet Splenis igit
tur est iuuamentū vt ei in sinistra pte corporis
defectū suppleat. et ex opposito ad p̄seruatio
nem stomachi iecori respondeat. vt p̄t mū/
dificatiōem epatis sanguis feces sibi attra
bat. et qstū ad appetitū sufficit et ad p̄fortatio
nem stomachi transmittat. Est igitur suba
splenis rara et spongiosa ppter faciliōrē hu
moris seculenti attractiōem et remissionem
et est nigra ppter melancolie cui⁹ est recepta
culum assimilatiōem. Est etiam a sinistris
inter costas et stomachū posita ppter sinistre p
tis tempanciam et infrigidatiōem. ac ppter con
seruandam stomachi cui p̄iungit calefactio
nem. aliquantulū est dura ne de facili ex q̄lī
tate humoris seculenti d̄bat lesionem. Lō/
tingit autem etiam splenem pati qñq; ex vir
tutis p̄tinue defectione. et h qñ non sufficit
humorē attrahere. vel attractū ad locū aliū
destinare. Item qñq; ex opilatōe qñ scz bū
mores grossi et viscosi in vijs splenis opilant

et adunant. vnde et eius actōes impediant
Item qñq; ex nimia humorū repletionē. qñ
humores ad splenem pfluētes ppter sui si-
militudines attrahuntur et sufficienter non
evacuantur. vnde inuiscantur et in pcauita-
te splenis indurant intantū vt ipsi splenis
substantia crescere videatur. sed fm senten-
tiam Ippocratis si splen sit magn⁹ corp⁹ mar-
cescit. et si splen marcescit corp⁹ impiguescit
Vnde ipsi splenis mediocritas ad paruita-
tem potius q̃ ad magnitudinem intendēs
bonitatem ppletionis designat. vt di. Con-
stan. li. ix. c. xxvij.

De viscerib⁹. Ca. XLII

Viscera fm Ilioz inferiora dicun-
tur ppter intestina membris vitalib⁹
subdita et subiecta. que quidem di-
cuntur intestina quasi qdam interiori nexu
quadam familiari reuerentia sunt superio-
rum membrorum culcitra et eorumdē quedā
necessaria instrumenta. Et dicunt viscera
quasi vitalia. quia locis vitalib⁹ circa pcor-
dialia vbi gignitur vita sunt interiorib⁹ cir-
cūfusa. Hucusq; Ili. fm Constanti. autem
intestina quedam sunt membra interi⁹ mu-
tuo se tenentia concana rotunda p ventris
longitudinem et latitudinē collocata. quoz
compositio et suba stomacho assimilatur.
Sunt autem numero sex pncipalia intesti-
na. quozū tria sunt subtilia que superi⁹ sunt
iūcta. tria pō sunt grossa ab inferiori incipi-
entia. Primū intestinū triū subtilium voca-
tur duodemū. qz in sua longitudine fm mē-
suram cuiuslibet hoīs est duodecim digito-
rum et h sup dorsum erigit et in nullā aliaz
partem retorquet. Secundū vocat ieiunū
quia semp a cibis est vacuum. et dicunt sa-
pientes et experimentatores q mortuo ani-
mali semp inuenit illud vacuū. dicūt tamē
quidā q hoc dē ab anathomis. qz a se om-
nia eijciēs nihil de acceptis ad sui retinet nu-
trimentū. Tertiū subtile est appellatū. secū-
do similitimū. s; tñ nūq; sine cibi corpulentia
est inuentū. Inter grossa pō intestina pmoz
vocatur orbum. et in subtili extremitate hz
os vnum. et est illud intestinū sic vocatū. eo
q ipm sit orbatū. i. quasi viduatū ab altero
ozificio. Cū em cetera intestina duo habēt
ozificia. illud hz vnum solū. et ideo se habet
ad modū sacci. quia multa recipit et pauca
respectu alioz eijcit vel emittit. secundū pō

intestinū sub orbo siue sub sacco positū dici-
tur ilion. et hoc a dextra in sinistrā tendit. et
dicitur ilion eo q in eo intestino iliaca pas-
sio fieri psuevit. tertiū intestinū vocat a gre-
cis colon. et h etiā immediate cū inferiori to-
tius corporis ozificio est iūctum. et in h inte-
stino guissima passio. s. colica generat. vel
ex ipsi intestini nimia pstrictione. vel alicu-
ius grossi et frigidi hūioris coadunatioē. et p
psequēs viaz illi intestini intrinseca opila-
tione. sic narrat Cōstan. et etiā Gal. sup am-
phoriz. Parz igit ex pdictis ad qd necessaria
sunt intestina. quia cibū immutāt. et in sua
pcauitate supflua recipiūt ad nature exone-
rationē. ad hoc etiā sunt necessaria viscera
rotunditas gibbositas et volubilitas vt di.
Constan. vt cib⁹ trāsmisus a stomacho i
eoz gibbositate aliqñtūlz inhereret. et fm
animalis necessitatē supflua expelleret et ne-
cessaria retineret. Sūt aut rotūda ne a sto-
macho i aliqñ angulo supflue collecta rema-
nerent q corruptōem inducerent intestinis
Sūt etiā intestina duob⁹ pāniculis mini-
mis vt ad min⁹ inuoluta. et h fuit necessariū
quia si vnus panniculus pateret. ab altero
panniculo subueniret. Sunt autem in-
testina aliquantulū villosa. et eorum villi p
latum etiā extensi. vt fecis supfluitatē expel-
lerent. et necessaria nutrimento pueniētius
retinerent. Sūt aut viscera siue intestina i-
uoluta ad inuicem et connexa. ita vt minora
maioribus et graciliora et debilioza grossio-
ribus et fortiorib⁹ innirant. vt sic actiones p-
tutis naturalis et in expellēdo supflua et in
recidendo necessaria aptius pficiant. Dicit
etiā Arist. li. ij. q fm varietatem dentium in
mandibulis animalū variatur in quantita-
te et qualitate natura intestinozū. Vñ dicit
q intestinū oim animalū habentiū dentes
in vtraq; mādibula est minus intestino nō
habentiū. et nullū animal habet intestinum
rectū nisi hābeat dentes in vtraq; mādibu-
la. Item ibidē venter serpentis est strict⁹. et
est similis intestino amplo. et si fuerit natu-
raliter paruus hz sel in intestinis. et si fuerit
magnus super epar. Item idē li. xij. Omia
animalia ampli et recti intestini sunt gulo-
sa valde. qz ppter diminutioē vsus cibi et in
digestione eijciūt supfluitatē cibi indigestaz
et cito exit cibo. et iō appetūt mlti. et continue
querūt cibū. Cōtingit at pariviscera et inte-
stina multipl. vt dic Constan. li. ix. ca. xxvij.

Quoniam et colerico humore vel et melancolico
 subas intestinoz corrodeat. et fluxu dissente
 rie inducet. et h passio pessima est mortifera
 ut dicitur in amphoriz. Solutio ventris i cuius ini
 tio colera erit nigra est mortale. Item quoniam ex
 ipsoz viscerz interiori putrefactura et vulneratioe
 et h vel ab exteriori apostemate putrefactioz
 et putrefactura in panicul ipsoz viscerz inducet
 vel ab exteriori lesioe. Item quoniam ex interclu
 sione vinctuositat paniculor et nervos exte
 dente. et ille dolor grauior est instantu ut ali
 quoniam intestina penetrari videant. Item quoniam
 ex humore grosso et fleumatico inferiores pres
 intestinoz obrurate. et stercoz exitu prohibe
 re et illac passionem vel colericam inducet. unde
 h morbo pestilential est et mortal. raro sanita
 te suscipiens. et sepe die scdo vel tercio interfici
 ens nisi celeriter succurrat. Ceteras intestinoz
 passiones que infra in tractatu de infirmitati
 bus de colerica passione tractat.

De renibz Ca. XLIII

Renes ut ait Varro sunt dicti eo quod ob
 sceni humores ab his nascuntur. Nam ve
 ne et medulle tenuem humores defudat
 in renibz qui liquet rursus a renibz a calore vene
 reo resolutus recurrit et ad loca genitalia se
 diffundit. ut dicitur. Item. Quod autem in lateribz (spo
 dilium dorsu in quo est sedes renu) dicuntur lumbi.
 qui secundum Item. ob libidinis lasciuia lumbi sunt dicti.
 quoniam in viris a renibz lumbis est causa veneree vo
 luptatis. De renibz autem dicitur. Item. quod fuerunt fa
 cti ut ab epate aquaticum sanguinem sugentes
 eum depurarent et ei colamentum. scilicet urinas ad
 vesicam per meatum urinales. id est vias urinales trans
 portaret. quod etiam dicitur. Galenus super egeum. Quod di
 nauit inquit creator summus duos renes ut at
 trabant aquas sanguinis ab epate. et eas trans
 mittat ad vesicam et pulsiouis gratia. quod dicitur. Arist.
 li. xij. Renes inquit fuerunt creati propter vesicas
 ut sic operatio vesice esset melior et perfectior
 quia renes sunt ad colandum superfluum humi
 di decurreris ad vesicam. Item idem. Renum
 culus dexter altior sinistro est in omni animali
 habente renes. et h quod calor in dextra parte
 fortior est vel superior. Item idem. In oibo
 animalibz renes habentibus renunculus dexter est
 minoris pinguedinis quam sinister et altior. quoniam
 natura in dextra parte leuior est et maioris
 motus et caloris. calor autem dissoluit et consu
 mit pinguedinem. Item renes sunt de ultimis
 membris interioribz. et propter hoc indigent magno
 calore. Recollige igitur quod renes sunt calidi et

naturalis caloris pseruatiui. frigiditatis et
 dozsi spondilium sunt temperatiui. a preaurate
 epatis aqua humoris attractiui. sanguis co
 lariui. virtutis naturalis pseruatiui. humoris se
 minalis generatiui. porosi rotundi pingue
 dine coopri. carnosi quippe sunt et porosi pro
 pter faciliorem aqua superfluitatis attractioem.
 rotundi nec colligant aliquem humorum ad pu
 trefactioem. pinguedine sunt muniti ne ex fri
 giditate ossium dorsu aliqua sustineant lesionem.
 Recipiunt autem renes quasdam venas stomachi
 ab epate egredientes quibus humor in scda di
 gestionem superfluum defertur ad ipsos renes. unde
 opilatis illis venis et in suo officio impeditur
 renes una cum epate patiuntur. Accidunt aliquando i
 renibz varie passiones. ut dicitur. Constantinus
 li. ij. c. xxxij. quod si vene epatis pcluduntur ab
 humore sanguineo ad sui nutrimentum de
 pauperantur. unde necessario extenuantur. si
 pro meatu eorum inferiores calore et frigore co
 stringantur ex penuria humoris superflui eorum sub
 stantia subintratis nimis extenduntur et dilatantur
 et propter hoc corrumpuntur. vel humores desicca
 ti putrificantur et in calculos conuertuntur. Mut
 tis etiam alijs modis patiuntur sicut ex apo
 stemate. ventositate. frigore nimio. vel calo
 re.

De vesica Ca. XLIII

Vesica secundum Item. a venti capacitate
 est dicta. Nam per venti attractionem
 aperitur et dilatatur. sicut econuerso
 per venti emissionem pbitur et artatur. Vocatur autem
 vesicula per diminutionem a vesica dicta quedam
 pellicula pendens in gutture auis sic bursa
 in qua volucrum primo recipiuntur cibaria qui
 in predicta vesicula digestionem secundam in le
 core faciente separantur. et in eodem folli
 culo tanquam in promptuario proprio futuram esu
 riam reseruantur. scilicet vesica put h sumis secundum
 Constan. est panniculus durus. rotundus
 scauns sic sacculus in omni tpe clausus. excep
 to solo officio superiori. Fuit autem suba e dura
 ne acumine urine cuius est receptaculum le
 deretur. Fuit autem ex omni parte clausa in
 feri ut liquor subito attractus inuoluntarie ex
 pelleretur. Unde per unum et idem foramen urina i
 greditur per quod egreditur. ut in anathomia. Fuit
 etiam rotundum ut in augmentum colamenti sa
 guis dilatetur et ad ipsius susceptionem capacior
 redderetur. Dicit enim Aristoteli. li. xij. quod omne ani
 mal habens pulmonem multum siccit. et propter
 hoc indiget cibo humido propter quod siccus. et ideo

fuit necessaria vesica ad recipiendū huiusmodi sup-
fluitas hūiditate. Itē ibidē. Nullū aīal hūis
plumas: aut squamas: aut cortices: siue te-
stas bz vesicā oīno pter corruā marinā aut
siluestre. Hā supfluitas in hūmōi aīalibz trā-
sit in nutrimentū plumaz et squamaz et hūmōi
Itē ibidē li. iij. Omē aīal generāo bz vesicā
onās at nō pterqz gen^o lacertaz. et n̄ erit hūi-
ditas a vesica mortuoz. et forte aggregat i
vesica supfluitas sicca et ex eo ptingit lapis
Itē ibidem li. vj. In aīali omī carēte vesi-
ca est vna via apparens erit stercois et sup-
flue humiditatis.

De vrina Capitulum XLV.

Vrina fm Isaac est colamētū sāguis
et alioz hūoz ex actōne nate genera-
tū. Hā ab epate sumit initū. s. in re-
nibz recipit subaz et colorē. aqsa em suba sā-
guis p qsdā venas subriles trāsmittit ad re-
nes nutriendos. Un cū ad renū deportata
fuerit regionē vbi colat et ad modū seri eliqz
si depurat. et vi caloris epatis et renū tigit et
colat. et sic defūdās p poros vritides i vesicā
i ipi^o pcauitate adunat. Un h suba hūida et
liqda a vesica emissā est vrina sic dicta. qz est
vrina et mordicariua. qz vt dīc Egi. Qd tā-
git mordet desiccāt et vrit. vrituā ei et dīcca-
riua bz nafaz. vñ valēt scabiē serpigine et i
petiginez. s. pustulas et vesicas si patēs inde
se abluerit. in potu spleneticis pferit mūdāt
vulnera purrida et loca saniosa. Cum felle
etiā accipit colliriata et oculū caute liniat i/
missā pānū corrodiet delet maculas oclōz
sic expisse dīc pstan. et Gal. Et iō vrina non ē
abhorreda. qz in mltis vtilis ē et accepta. Dī-
etiā vrina ab vritibz greco. i. demonstratiua De-
mōstrat em interiora. qz vt certificemur de
interioribz vrine iudicio ducimur. demon-
strat ei pture nafalē i epate et i alijs mēbz in
ferioribz. p vrine subaz et colorē et magis p ei^o
sedimē siue subaz quā medici ipostasim vo-
cāt certificamur. Hā si fuerit illa residētia i
fūdovasis alba pinea coadunata nō diuisa
fortitudine designt pture. et pletā actōz calo-
ris nafal in ipis mēbz. Per mediā at regio-
nē vrine quā medici enormiā dīcūt de me-
dia regione corpis. i. de corde et sibi adiacē-
tibz iudicam^o. nā si vrina i medio fuerit i co-
lore et suba bñ disposita n̄ liuida. nō volubit
aut obscura. vel obumbrata spūalia mēbz
inducat esse sana. Silt p pte vrine supiorem
quā nephilē nūcupāt o fortitudie pture aīal

in regiōe capitis pnosticam^o. Hā si nō fuerit
circul^o nimis grossus. nō igne^o. nō liuid^o nō
viridis nō granulosus. s. i colore et suba tē-
perat^o cerebz et oīa alia mēbz aīali virtuti
scrutētia denūciat esse tuta. Si hō tria sig-
fuerit in vrina tria designāt corpis disposi-
tione. Iudicat at pēcipue vrina fm subaz et
colorē. Hā aliō sigt qñ tenuis ē in suba qm
hūoris domināt siccitatē. aliō qñ ē medio-
cris. qz tūc designt tēpamentū sine cōlitatez et
mediocritatē fm colorē aut iudicat. qz mul-
ti sūt colores. s. r. vt dīc Isaac et Egi. quoz
qdā caloz et frigiditatē intēsiōe aliū remi-
ssionē aliū mediocritatē pēndūt Hā remissū
calorē designāt glauc^o lacte^o et hūmōi. Inten-
sumbo a rufo supius. Mediocris hō subci-
trin^o et subrufus. Int qz qdā designāt mōz-
tificatōez vt niger. viridis. liuid^o. qdā indi-
gestionē alb^o lacte^o glauc^o. qdā digestiōis i-
pfectionē et impfectā inchoatōez vt subpal-
lid^o. pallid^o. Quidā pfectā digestiōez. vt ci-
trin^o rufus. Quidā excessum siue excedētes
intensionē. vt subrubicūd^o rubicūd^o. Qui-
dā adustionē. vt in opostian. Quidā super-
adustioez et mortificatōz. vt niger. viridis.
Nigredo tñ causat qñqz a frigiditate calozē
nafalē penit^o extingūte. sic pēdit liuiditas
sed qñ pcedit exyltiata adustione tūc proce-
dit viriditas. Istoz at colorū causas dicere
nō pūnet ad hōp^o. s. q cas scire voluerit li-
bzos Isaac et Theophili Cōstānini Egidij
legat. in quibz tractat pfectissime de vrinis.
sed ista ad pns h sufficiant.

De ventre La. XLVI

Venter vterus et alius inter se diffe-
rūt. vt dī. Jsi. Vter em est q accep-
tos cibos digerit et apparet extrinse-
cus. Et est dīc^o vter. eo q pventres veniat
cibus ad totū corp^o. Ali^o est q cibū recipit
et purgari puenit. Vter sole mulieres hnt
in q picipiūt. et dicitur vterus. eo q seru im-
pleat interi^o vt dicit Isidorus. Est igit ven-
ter nutrimenti totius corpis receptaculum
vt dicit Constan. membrōz nutritibiliuz se-
des pme digestionis et secunde fundamen-
tum. cui^o creatio est carnosa calida et humi-
da. et h pte digestionis necessitatē pāniculif
pūuersis circūdat ppter interiorē pseruat-
onem. cui^o dispositio est rotunda. ppter liberi-
ōrem cibōz nutritibiliū collocatiōem Ob-
longa fuit ppter faciliōrem ipi^o cum supioribz
et inferioribz pūctionem siue colligatiōem.

Bedū em locū in corpore sibi v̄dicat. vt nu-
 trimentū inferioribz et superioribz mēbz distri-
 buat et trāsmittat. Est igit v̄ter int̄ oēs par-
 tes corporis mollior et infirmior et in ceteris est
 vtilior. Hā rāqz nutrit corporis p oibz alēdis
 corporis mēbz cibos recipit et decoq̄t et ad sin-
 gula mēbra debita nutrimenta deriuat et trā-
 smittit. Sup̄fluitates m̄tras p̄t alioz mem-
 broz nutrimentum in se recolligit. s; eas diu
 ferre nō sustinens ipas a se recūcit et repellit.
 Ex mala dispositōe mēbroz nutritibilū que
 intra se p̄tiet diuersas infirmitates p̄bit ali-
 qñ et incurrit. q̄ qdē passiōes tāto sūt piculo-
 siores q̄nto v̄tēri et alijs vitalibz sūt p̄p̄inquo-
 res. Patit siqdē sepi⁹ p̄t nimia repletōnez. et
 tūc nō curat nisi p̄ d̄riā euacuatz. Et econ-
 uerso qñ molestas p̄t nimia inanitōz ei suc-
 curit p̄ d̄riam repletōz. sic d̄r in amphozis.
 Quēcūqz em egritudies ex plenitudine fue-
 rint euacuatio sanat et q̄cūqz ab inanitione
 soluit plenitudo. Itē actōnez v̄tēris p̄m di-
 uersitatē ipis variat. Hā in hyeme nascit̄ ca-
 lor i interioribz v̄tēris p̄clusus for⁹ operat̄.
 vñ appetit⁹ in hyeme magis accidit et digestio
 fortior generat̄. qz vt d̄r in amphoz. ventres
 in hyeme etvere sunt calidissimi nasa et som-
 ni longissimi

De vmbilico La. XLVII.

Vmbilic⁹ medi⁹ est corporis locus sic
 dicit⁹. q̄i illoz v̄mbo sic v̄mbo in me-
 dio clipeoz loc⁹ ē dicit⁹. Ex vmbilico
 em infans ipendēs nutrit. Est em vmbilic⁹
 p̄m p̄stan. ex n̄ruis venis et arterijs p̄posit⁹.
 q̄ mediatē fer⁹ sanguinē subtilē attrahit et su-
 git. et p̄ ipas arterias sp̄m recipit. Rūp̄t at̄
 vmbilic⁹ iuxta matricē dū fer⁹ egredit̄. et cū
 fetu erit. quē obstetrices ligāt q̄ntuor digi-
 toz lōgitudine. et ex hac ligatura sūt extēmi-
 tates vmbilici et rotūditates. Ducusqz Lō-
 stan. Sup̄ Eze. aut. xvi. dic̄ Diero. sic. Na-
 turale ē infantibz oris p̄mo vmbilicū p̄scidi.
 deinde ad sāguinē diluendū aq̄ lauari. ter-
 tio hūorem puuloz sole siccari. q̄rto tenera
 corpora pānis strigi ne mēbra diffuāt. et sic de
 p̄duent. Ibidē etiā dic̄ glosa Bre. qvmbili-
 cus est q̄ sepalitur in v̄tero sic arbores et vir-
 gule p̄ radices hūore occulto terrē nutriūt.
 In vmbilico at̄ sita sūt genitalia muliez. sic
 in lūbis genitalia viroz. et idō vmbilici noīe
 futura designat in Job. xl. Vir⁹ ei⁹ i lūbis
 ei⁹. et fortitudo ei⁹ in vmbilico v̄tēris eius. De
 vmbilico at̄ dic̄ Ar. i li. xii. q̄ omē aīal gene-

rās et ouans hz vmbilicū tpe p̄t. et cū crescit
 p̄t auis crescit vmbilic⁹. et nihil oīno apparz
 qm̄ p̄tinuat cū intestino p̄ aliquā p̄tū vena-
 rū. Itē idē li. xvi. Creatio vmbilici n̄ est nisi
 cortex p̄tinēs venas. et cū vmbilico p̄tinuat.
 et curru sāguis a matrice p̄ venas vmbilicū
 q̄i p̄ canale ad pueri nutrimentū. Crescit ḡ
 p̄ceptū p̄ esse vmbilici. vt d̄r in codē

De genitalibz La. XLVIII

Genitalia sūt p̄tes corporis et nomē
 ipm̄ docet. q̄ gignende sobol⁹ frutē
 accēpt⁹ vt di. Jsi. Nec etiā pudēda
 p̄verecūdia dicūt. vñ et tegunt. ita q̄ nō hñt
 eandē sp̄ez decoz sic alia mēbra q̄ i p̄mptu
 sūt locata Et iō repurant in honesta. inter q̄
 vñ d̄r veret̄. vt qz viri est tñ. vt qz mēbz
 est verecundū. vt etiā ex q̄vir⁹ emittit. Nam
 p̄p̄ie d̄r virus ille humor a viri nasa finēs vt
 di. Jsi. Sūt etiā alia mēbra frut⁹ genera-
 tiue sūda menta. s. testiculi. diminutiue a te-
 stibz dicti. q̄z numer⁹ incipit a duobz. sine q̄
 rū testimonio nō est aliq̄s vir p̄fect⁹. hi semē
 calamo admittant. qd̄ a spine medulla et a
 renibz suscipiūt grā p̄creādi. Ducusqz Jsi.
 km̄ p̄stan. suba corz p̄posita est de carne glā
 dulosa. alba. molli. et rara. et h̄ fit p̄t calor⁹
 obseruatōem et sāguis imutatōem in albe-
 dinem. qd̄ fit p̄vehementem calorem i ipoz
 suba sanguinem decoquentem. et in albedi-
 nem cōmutantem. Et dicunt h̄ mēbra p̄n-
 cipalia. qz p̄ncipal⁹ actōis frutis naturalis
 scz generatiue sunt p̄p̄ie instrumenta. que si
 p̄cisa fuerint vigor virilis sexus enervatur
 et masculina complexio in femineā alterat̄.
 Et ideo p̄m Aristotelem libro tercio. Eu-
 nuchi quando castrantur ante pollutiōem
 in somno non oritur in corpore corz post h̄
 pilus. Si vero castrantur post pollutiōem
 p̄ter pilos pectoris omnes pili defluunt et
 efficiūtur effeminati et molles animoz corz
 pore imbecilles. Unde Aristoteles lib. viij.
 voces hominū quando castrantur mutan-
 tur et efficiuntur sicut feminariū et forme co-
 rum alterantur et figure. Animalia autem
 quādo castrantur in iuuentute efficiuntur
 maiora. sed si castrantur post p̄fectiōem non
 augmentantur. Cerui etiam si castrant̄ post
 p̄fectiōem non augmentantur. Cerui etiā
 si castrant̄ ante crementū cornuū nō oriun-
 tur eis cornua. et si p̄ ortū castrant̄. nō v̄teri-
 us crescūt cornua apli⁹. nec murz cornua.
 nec cūciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicūt

etiā ibidē q̄ si vituli nō castrēt cito p̄ annū remanēt pui. z diē qū castrāt. extrahūt radi ces neruoꝝ. z si acciderit loco vulneris apo stema. cremabūt testiculū abscisus. et ponūt cinerē sup apostema. Et qdā aialia castrant solū p̄ testiculos sic castores q̄ etiā qū p̄/ quāt a venatoribz ipsis dētibz trūcāt testes nevlter p̄scq̄nt. Diē etiā q̄ onagri masculi castrāt filios z eis dētibz testiculos p̄scidūt sz matres a masculis occultāt eos. z p̄cauēt eis a mai i v ne castrēt. Itē d̄ li. xvi. q̄ auitū testiculi p̄ tps sibi ad coitū a nafa deputatū efficiūt puuli itātū q̄ tūc n̄ apparēt. sz tūc qū instat amoris tps crescūt valde. Sūt igit illi testiculi cū alijs mēbz sibi admistrātibz hūoris seminal̄ p̄ncipiū. z ei p̄mū z radica le fundamētū. Hā vt di. stan. De ad aialū generatōz puenientē pueniētia pcreauit mē bza in q̄bz inseruit materiale p̄ncipiū gene ratōis. qd̄ qdē sine amoris affectu nō p̄t p/ duci ad effectū talē. mēbris genitalibz si qdē inseruit isepabilitatē z appetitū. vt vnū qd̄q̄ aial ad p̄uatōēz speciei z mltiplicatōēz sui animaret. z h̄ qd̄ez diuino nutu factū est ne forte abominato coitu ab aialibz generatio euitaret. ad generatōis at tal̄ p̄pletōz neces se est duo aialia puenire. s. in masculū et feia z. ex q̄z semine mutuo pcrearet qd̄libz indiui duū. ita q̄ i vno. s. generantiū. scz i feia esset q̄si p̄ncipiū materiale z passiuū. In mascu/ lo hō estz formale p̄ncipiū z p̄ncipalr effecti uū. Et iō diē Ar. li. v. q̄ generatio aialiu z duplex hz p̄ncipiu z. s. marē z feia z. Ex mare at p̄ncipiū mor̄ est sic forma. Femina at est sic materia. et p̄mixtiōe at vtriūsq̄ sit creata z creatio embzionis zc. Aprauit igit d̄ mē bza generantiū vt alterz emittet seminale p̄ncipiū alterū recipet. Et h̄ mēbra talit̄ a deo sapiētissime sunt formata. vt ad op̄ suū nec meliora p̄nt esse neq̄ p̄fectiora. vt diē stan. Sz certe his mēbris plurimi abutunt. qm̄ ipis ad generatōis fructū nō vtūt. sz pot̄ p̄ rōnis ordinē z nature iura nō ad seruieduz p̄zoli: sz pot̄ turpitudini ac libidini eadem cōplere dinoscūt. Et iō de ista materia dig nū puri sub silentio p̄terire. ne forte sperma tis explanando originē p̄gressū vlt̄ finem vi deat carnalibz occasione cogitādī carnalia exhibere. de h̄ soluz admonēs vniuersos ne qd̄ putet p̄dictōz mēbroz officio eē. p̄libito abutendū. nā qd̄cūq̄ p̄ter legitime generatio nis p̄cessū vsum volūtariē mēbris genitali

b̄ ludibria libidis exercuerit deū nafe para tem z genitorē iā p̄didit. nec i generatōe iu stoz nisi cū digne penituerit locū inē filioz gl̄e possidebit. Hā abusus generatiue p̄ter patr̄ luminū iniuriā et quā meret offensaz tollit grāz. vulnerat nafa z. p̄dit societate an gelicā. acq̄rit gehennā. denigrat formā. eua cuat subaz. z spoliāt gl̄az sempiternā. vt diē Ambrosi.

De matrice. Ca. XLIX

Matrix in feia est singulare mēbrū ad modū vesice dispositū ad susceptōēz hūoris seminal̄ a nafa deputatū ad quā tanq̄ ad muliebris corpis sentinā con fluit hūoris mēstrualis supfluitas. q̄ p̄t mē strualē fluxū z refluxū menstruū est vocatū. eo q̄ circuitu lunari luminis solet accidere h̄ supflui. vt di. Jsi. Hec etiā muliebris nū cupant q̄ in mulieribz durāt natalr q̄diu vi get in eis vis p̄cipiēdi. q̄bz totalit̄ deficiētibz deficit p̄ceptōnis p̄. Et dicunt muliebris. qz in solis mulieribz hec infirmitas inuenit̄ Nam sola mulier aial menstrualē est vt diē Jsi. cui cruore p̄acte fruges nō germināt. moriunt̄ herbe. amittūt arbores fructuosz. Qui sanguinis p̄rietate et naturam quere sup li. iij. in tractatu de hūoribz. Hoc men struū est humane generatōis p̄ncipiū. h̄ no biliū z ignobiliū est cōmune i matris vtero nutrimentū. Tūc ager n̄e natiuitas irrigat̄ z nutrit̄ infantul̄ q̄diu i matrice p̄seruatur Habz at duas cellulas siue p̄cauitates dex trā. s. in q̄ mascul̄ generat̄. z sinistrā q̄ p̄cep tioni feie deputat̄. serus at inter duas cōca uitates p̄cept̄ vtriūsq̄ sex̄ dispositōem h̄e p̄sueuit. In anathomia at d̄ q̄ matrix tres hz cellulas a dextris masculo appropatas. et tres a sinistris feminis deputatas. in me dio hō nascit̄ hermafrodita. i matrice hō cō cipit̄ sex̄ q̄ a fouēdo est sic dict̄. cui follicu lus siue pellicula q̄ circumdat̄ secūdina d̄ q̄ simul cū infante nascit̄. et si in matrice casu aliq̄ post partū in vtero māserit piculum in ducit nisi nature vlt̄ medicine remedio expel lat̄. Subiacet aut̄ matrix ipa mlt̄ passioni bus. qnq̄ patit̄ supfluoꝝ hūoz retentiōem. et h̄ ex viscoso hūore ora venarum opilatē vlt̄ ex frigidityte coartante vel et siccitate cōsu mente. et he diuersitates dinoscuntur p̄ sig propria. Item quandoq̄ patitur. iūmū hu moꝝ mēstrualiū fluxū et effusionem. et h̄ vlt̄ ex nimia abundantia quā nafa nō p̄t retine

re. vel ex nimia acuminis hūorū violētia. et h
passio stantū fuerit curat. ex q̄ em̄ orifi-
cia venarū lōgo tpe sūt apta difficile p̄solidā
tur. Item parit̄ matrix suffocatōz. in q̄ passi-
one videt̄ mulieri deberi suffocari. matrice
spūalia p̄mēte. qd̄ p̄tingit ex nimia hūorū
repletōne matricē extendente v̄l corrupta et
venenosa sumositate a corrupto hūore reso-
luta vacuitatē matris replēte et extēdēte. Un̄
matrix repleta sup̄ eleuata p̄mit spūalia:
vñ mulier pene suffocat. Item qñq̄ parit̄ p̄-
cipitatōez qñ dextroz sū v̄l sinistroz sū pl̄ de-
bito inclinā. vel de loco suo exteri⁹ egredit̄.
qd̄ accidit ex neruoz ip̄ relaxatōne ex sup̄-
fluis hūoribz ipaz matricē aggrauātibz. Itē
parit̄ aliqñ apostemat̄ interioris pūcturaz
et dolorē. vt di. p̄stan. ex hūoribz collectis ad
apostema. vñ sed̄ pūctura dolor̄ quissim⁹ et
arsura. Itē parit̄ p̄ impregnatōez dolorē et
distensioez et motu fet⁹. et marie circa p̄tū.
tūc em̄ mouet̄ motu fortiori. Un̄ necesse est
tūc t̄pis matricē p̄cuti atq̄ ledi. maxie āt pa-
rit̄ qñ in p̄tu se exonerare nitit̄. et exteri⁹ fetus
a casu aliq̄ impedit̄. qd̄ cōtingit aliq̄niens ex
angustijs viarū ip̄ matricis. qñq̄ et pingue-
dine mulieris. aliqñ et nimia fet⁹ magnitu-
dine et debilitate ac d̄fectu p̄tutis expulsiue
in corpe parturientis. aliqñ etiā p̄igit̄ fetū
esse mortuū. et idō nō adiuvat mouendo ad
exitū siue ad partū. et aliqñ credit se mulier
h̄re puerū et gestat in vtero aliq̄ frustulū mē-
struosū sic narrat Ar̄. li. xviij. Accidit etiā
mulieribz post impregnatōez infirmitas q̄
mola d̄r. putabat em̄ qdam mulier q̄ p̄ coi-
tum viri esset impregnata et inflabat venter
ei⁹. et apparuerūt in ea signa impregnatōis.
et cū puenit t̄ps pariedī nō diminuebat i ea
tumor ventris s̄ sic mansit p̄ tres annos. tā-
dem peperit frustū carnis ita dux q̄ vir po-
tuit ferro diuidi. et tale frustū mola d̄r. et h̄
q̄dez accidit sic di. Ar̄. ibidē. qñ vicz sit suf-
focatio p̄cepti ex pauore et hūore male dige-
stionis. qz tūc generat̄ frustū. qd̄ q̄dez mola
d̄r in matrice zc. Istis em̄ et multis alijs pati-
tur misera matrix mater n̄ra zc. Sequitur
aliud capl̄m.

De natibus Capitulū. L

Ates dicūt eo q̄ ip̄ia innitimur dūz
sedem⁹. vt di. Jsi. Un̄ globata ē in
eis caro ne p̄mētis carnis mole do-
leant. in natibz itaq̄ fert̄ trūcus corpis qui
a collo incipit et vsq̄ ad nates se extendit. vt

diē Jsi. Nates fm̄ p̄stan. sūt neruose. et h̄ p̄
coraz et femoz cū trūco corpis colligatōz.
et idō fuerūt carnose ad t̄pandam neruoz et
etiā ossiū frigiditatem. et etiā ad defendēdā
neruoz sensibilitatem. vt di. Constan. li. iij.
ca. viij. zc. Sequit̄ aliud capl̄m

De femoribz Capl̄m. LI

Femora dicunt̄ eo q̄ ex illa p̄te cor-
poris viri a feminis discernūt. Exte-
ri⁹ aut̄ ab inguibz vsq̄ ad genua. et
mouent̄ femora in coris qz p̄caua vertebra
dicunt̄. corpe h̄o q̄ iuncte ap̄i dicunt̄. Flec-
tunt̄ aut̄ femora intus et nō extra sub̄ scz et
non sup̄ sicut brachia. Un̄ a quibz dā fru-
stragines nūcupant̄. vt di. Jsi. Sūt autem
femora ex magnis ossibz composita vt dicit
Constan. li. iij. c. viij. rota q̄dez a sup̄iori p̄te
p̄caua. a parte anteriori gibbosa duo habet̄
tia acumina. Fuit autem necessaria mag-
nitude. v̄l quia totius corporis sunt ossium
fundamenta. v̄l quia maiores portāt lacer-
tos et neruos. p̄ quos sit pedū motio volūta-
ria. fortitudo partis exterioris fuit necessa-
ria vt locū habeant lacerti et nerni. q̄ si eēnt
intrinsec⁹ p̄stisterent et lederent. Sūt autē
eadem intrinsec⁹ aliq̄ntulum rotunda. et h̄
fuit necessariū. q̄ si ex vna parte em̄ tortuosū
esset totū corp⁹ esset tortum et non rectum.
concauitas insup̄ fuit necessaria cū gibbo-
sitate interiori vt firmior esset incessus eoz.
Concauitas fuit necessaria vt p̄cauitatum
crurū essent subintratiua. sunt etiā femora
carne et musculis munita vt ossa haberēt tu-
telam ab extrinseca lesione. et etiam frigiditatem
ossiū temperarent. Sunt etiā versus
partem hoīs sup̄iorem grossiora. ad partes
h̄o inferiores gēiliora. et h̄ erat necessarium
vt tāq̄ media inter extrema debita haberēt
cū vtriusq̄ p̄porōnem.

Degenubus Capl̄m. LII

Genua fm̄ Jsi. p̄iunctōnes sūt femo-
rum et crurum Et sunt dicta eo q̄ i
vtero gentis sunt cōposita. Coherēt
em̄ sibi et cognata sunt oculis lacrymarum
indicib⁹ et miserie. Nam a genio genua di-
cunt̄. Cum ei q̄s gignitur ita format̄ vt ge-
nua sursum sunt quoz p̄iunctiōe oculi for-
mant̄ vt p̄cani aut reconditi efficiantur fm̄
verbū phi. Genua comp̄mit̄ arta gena Jn-
de est q̄ cū hoīes ad genua se p̄osternunt fa-
cilis lacrymantur. Voluit em̄ natura eos
vteri materni rememorari. vbi in tenebris

sedebat anteq̃ ad lucē venirent. Ducusq̃
Jsi. Sūt aut̃ fm̃ p̃stan. li. ij. c. viij. ossa q̃daz
rotūda cartilaginosa atq̃ p̃caua. Fuerunt
etiā rotūda et vt crura et cora in ip̃oz p̃caui
tate facili⁹ iūgerent. neruosa sūt. vt de facili
crura a sup̃ioribz separēt. p̃p̃t h̃ etiā sūt ner
uosa vt actōes spūs aīal ad motū gressibilē
faciēdū ad p̃tes īferiores trāsmitterent. De
paupant̃ at̃ gēua a carnositate et p̃guedie
p̃p̃t mor⁹ p̃tinuitatē. Si em̃ eēnt nimis car
nosa tūc de facili opilarēt. z sic actōes p̃tut
sensibil⁹ p̃ aliquā carnis grossiciē īpedirent.
Uñ z gēua qz neruosa sūt valde z sēsbilia
sūt de facili lesionē incurrētia qñ nerui sen
sibiles interi⁹ vel exteri⁹ aggrauant̃. vt dicit
Constantin⁹ zc.

De cruribz. Ca. LIII

CRura a currendo sunt dicta. q̃a his
currim⁹ z gressū facim⁹ Et sunt di
cte tybie. qz tybie sūt siles siue tube ī
specie z lōgitudine. vt di. Jsi. Sūt aut̃ crura
fm̃ p̃stan. inf̃ femora z pedes intermedia. q̃
busdā neruis z lacertis cū inferioribz p̃cate
nata p̃ q̃ influētia gressibil⁹ mor⁹ z regitine
tut⁹ ad pedes deriuat̃. Sūt at̃ crura ex ossi
b⁹ fortissimis p̃posita. q̃ tāq̃ colūne corpis
ad deferēdā ip̃m molē sūt abilia. Sūt etiā
q̃busdā musculis z carnositate a p̃te vestita
sup̃iori vt sic in p̃plicatiōe eoz cū femoribz.
nec ab eis recipient nec eis inferrēt offendi
cula. Uñ tāq̃ culcitra ad molē corpis sup
portandū. carnositas ip̃oz crurū in parte
sup̃iori interi⁹ est collocata. Sūt etiā ner
uosa vt sic ad motū velociorē essent fortiora
Sūt etiā medullis plena. vt p̃t⁹ vital⁹ z aīal⁹
p̃ neruos z arterias diffusa custodiret z ossi
um siccitas medulle humectatiōe irrigaret.
vt dicit Constant.

De pedibus. Ca. LIIII

PES vt dicit Jsid. d̃z a podos grece.
Hā pedes q̃dem alteri⁹ motibz solo
fixi incedūt Est at̃ pes extrema pars
ip̃m hoīs sustētās etiā pōd⁹ totū corpis. Cō
ponit aut̃ fm̃ p̃stan. ex ossibz q̃dragita q̃ttu
or. qz duo sūt calcaneoz. duo manicularū
raste pedū decē digitoz trigita. Est at̃ sub
tus carnosus ī extremitatibz plan⁹. ī medio
aliq̃ntulū p̃cau⁹. īdo carnosus vt ossa z arte
riaz duricie tuerent̃ Plan⁹ fuit vt supposita
facili⁹ portaret̃ Jō p̃cauus fuit vt si pes acu
to supponeret̃. ad p̃cauū locū refugiū habe
ret. diuersis ligamibz et neruis ossa pedum

colligāt. qd̃ fuit necessariū ad ma⁹ robur p
pter fortiorē corpis sustentatōez. z vt pedes
motū haberēt leuiorē. Variāt aut̃ pedes in
aīalibz. Dic̃ ei Ar̃. li. xij. q̃daz aīalia pedes
hñtia hñt pedes anteri⁹ z posteri⁹. et q̃dā in
lateribz sic aīal hñs sanguinē vt mltipes Et
h̃ gen⁹ h̃z p̃rium q̃ pedes ei⁹ sūt in anteriori
corpis. Et cā illi⁹ est. qz ps anterior z poste
rior sūt adunate in loco vno. Jtē ibidez dic̃
q̃ nata posuit loco manūū ī q̃drupedibz pe
des anteriores. Pedes at̃ posteriores sunt
necessarij vt portēt pond⁹ aīalium. Et fuit h̃
necessariū vt essent q̃ttuor pedes in q̃drupe
dibz. Hā ad terrā totū eoz corp⁹ nafalit in
clinat̃. z etiā ad terrā mouet̃ toto brutali ap
petitu. Et iō necesse fuit tot fulcimēs erigi.
possēt vt abili⁹ z facili⁹ motu p̃gressiuo p̃ge
re z moueri Jō etiā fuer̃t pedes posteriores
necessarij. qz sic dic̃ Ar̃. q̃ ps anterior oīm
aīaliū q̃drupedū maior est z spissior p̃te po
steriori. Et iō vt facili⁹ possent erigi z moue
ri posteri⁹ sic z anteri⁹ pedes posteriores sūt
necessarij Sic suo mō est de pueris. s. qz ps
anterior est pōderosior inferiori. z p̃p̃t h̃ ince
dūt pueri sup̃ man⁹ incuruari. z vtunt̃ mani
bus pro pedibz in repēdo. qz nō pñt eleuare
corpa sua. qm̃ sup̃ior ps corpis maior ē in
feriori. Lū g̃ iuuenescit hō augmētāt ps in
ferior et attenuat ps sup̃ior corpis magis īfe
riori. vñ paulatim sursum erigit̃. Dispositō
at̃ q̃drupedū est ecōnerfo. qz ps īferior p̃rio
est valde magis. s. ī iuuetute p̃ficat ps sup̃ior z
eleuat̃. Et p̃p̃t h̃ erit eleuatio capis z anteri
oris p̃t equoz mltō maior q̃ p̃t posteriori
ris. Signū h̃mōi ē sic ibidē d̃z q̃ pul⁹ eqn⁹
pede posteriori tāgit caput suū. s. qñ intrat
etatē nō p̃t facere idē. Jtē di. Ar̃. li. ij. q̃ pes
sinister ī aīalibz in p̃te anteriori absolut⁹ nō
est. neq̃ ita leuis mor⁹ sic sinistra man⁹ ī hoī
bus p̃ter q̃ ī elcphāte. Jtē Ar̃. ibidē dic̃. q̃
elephas ī sedēdo flectit pedes suos. s. nō p̃t
flectē q̃ttuor sil⁹ p̃p̃t pōd⁹ corpis. s. flectit pe
des posteriores sic hō. Jtē ibidē d̃z. q̃ vola
tile flectit pedes suos ad posteri⁹. s. alas q̃ q̃
dem sūt loco manūū flectit ad anteri⁹ Jtē
ibidē etiā d̃z q̃ pes dexter maioris est mor⁹
generalit̃ in aīalibz q̃ pes sinister. Et iō d̃z.
q̃ aīalia q̃dā qñ ambulāt p̃mo mouēt pedē
dextr̃ sic leoz camel⁹ arabic⁹. s. dromedari⁹.
Aliqñ tñ q̃dā aīalia mouēt pedē sinistrū sic
vulpes z lup⁹. q̃ hñt pedes et tybias sinistre
p̃t p̃te p̃ria lōgiores Et iō semp claudicant

a dextris. a sinistris aliter se erigendo et se ad dextrum deprimendo. Est itaque pes dexter maioris coloris. motus et vigoris generaliter in animalibus quibus sinister. Et est signum ad hoc quod Bal. super amphorin. dicit. quod mulier in utero fetum gerens et iunctis et oppositis pedibus. dum subito fuerit vocata. si mascululum habuerit in utero. primo ad mouendum pedem dextrum ad mouebit. Si vero femina gestauerit e converso. Item dicitur ab eodem li. ij. et liij. quod omne animal multorum digitorum et pedibus est multorum filiorum et e converso. Item li. ij. pedes omnium quadrupedum sunt ex osse et nervis et modica carne. Sicut et volatiliu et bipedum propter hoc. cuius pedes sunt subter multam carnem. et hoc propter ossium et nervorum multiplicitatem defensionem. Item sunt animalia vicia pedes loco manuum. ut simia in quadrupedibus. et psittacus et porphyrus in volatilibus. Nam pedum ad tutorio se innant cibando. Item idem li. xij. Nul lum animal habens scissuras multas in pede habet cornua. Et tamen omne animal habens culmos in ore pminet. habet ungulas pedis scissas sic aperit. Item li. xij. Pedes in apibus posteriores maiores sunt quam medij vel anteriores propter ambulationem. et ut cito eleuentur a terra quando voluerint euolare. Item li. xvj. De animal quadrupedibus habens multas scissuras in pedibus ut leo canis lupus vulpes generant filios cecos. De pede vero recollige. quoniam pes est in ultimo animal ad effectum longum planum et prauum propter fortior vestigium impressionem. digitus etiam distinet propter fortior detentum. Osse et nervus propter meliorem duratorem. in animalibus necessarii ad eorum erectorem et motionem. Insuper ad eorum defensionem. In volatilibus scissi pedis et curui unguis ad vicem acquiratorem in volatilibus clausi pedis ad sui regimen in aqua et directorem. Et hoc de pedibus propter iam sufficienter.

De planta La. LV.

Lata pedis est extrema pars animalis a planticie sic dicta. Planticie enim ica sic erigitur ut fortiter imprimatur ut dicitur. Item duriori cute vestitur quam cetera pars corporis. ne a spinis vel etiam ab alijs obiectibus pariter subito totum animalium pedes unguis et etiam soleis muniuntur ne de facili calcando offendantur. Plante quibus etiam totum corporis mole et podere opprimuntur. et ideo calcis et soleis indigent ne ledantur. ut dicitur. Item dicitur.

De calcaneo. La. LVI

Calcaneus posterior pars pedis est et inferior. a calcando dicitur. quod eo tre vestigia imprimuntur ut dicitur. Item dicitur. Et est rotundum dispositione. ut dicitur. Item aliter rotundum oblongum. Rotundum ne de facili ledatur. oblongum ut imprimatur firmiter. Solidum etiam fuit factum ne de facili premeretur. Et mollibus ligamentis cum cavilla colligatur. ut sursum et deorsum facilius moveretur vulnera sibi impressa difficilis sunt curatio. tum propter paucitatem carnis. tum propter motum et continuatorem. ut dicitur. Constan. li. ij. ca. x.

De ossibus La. LVII

Octo de proprietatibus membrorum principaliu et officialiu de ossibus membrorum et eorum dispositionibus nunc dicendum est. et primo de ossibus. Nam ossa sunt totum corporis solidamenta. ut dicitur. Item In ipsis enim robur consistit animalis. Sunt autem ossa ab isto dicta. quia ab antiquis vocabantur. vel ut alij putant ab ore ossa dicuntur. eo quod ore pateant Nam ubique cute et carnibus tecta celantur excepto solo ore in quo ossa dentium demonstrant. Lappago enim ossa capitis sunt dicta eo quod sunt compacta nervis velut glutino quod adhaereant. Et cule autem dicuntur summe ossium partes. nodis grossioribus globate. sic dicte eo quod ad flexionem membrorum prestant. ut dicitur. Item li. ij. Os est durior et siccior pars corporis animalis. Et hoc fuit necessarium. aut quia ossa sunt corporis fundamenta super quod totum corporis fabrica est sita. et ideo oportuit ea esse firmitiora. aut quia ab exterioribus defendunt interiora. Sunt autem ossa in corpore multa in specie diuersa. et hoc propter maiorem corporis fortitudinem. vel propter motum leuioris facilitatem. vel propter cauendam nimiam corporis passibilitatem. Tota enim est inter membra corporis colligata quoniam uno patiente omnia participant. Unde nata fere omnia duplicauit membra. ut si vnum patitur alterum pateretur. et ideo ubi oportuit plura coniegit ossa. In quantitate sunt diuersa. quia in magnis membris sunt magis et in paruis parua. Item sunt qualitate diuersa cum quidam sunt longa quidam rotunda. quidam praua. quedam solida. Solida sunt quidem propter maiorem firmitatem. Loca uero hoc propter maiorem motum leuitatem. Nam quia magna erant et mobilia fecit ea nata concava que duabus de causis medullis sunt plena. ne scilicet prauitate frangerentur. et ut inde nutrirentur. Unde per euaporatorem medulle per poros ossium carnes que sunt ipsis ossibus viciniores sunt ceteris dulciores. Sunt etiam ossa quibusdam nervis in uicem stricta. ne ex nimio motu ossium se iungerent et sibi inuicem efficaciter coeherent. In prima autem ossium iunctioe uest quidam viscosa humiditas ut leuius inuicem moueretur. Sunt etiam in extremitatibus cartilagine vestita ne ex nimia frictione lederentur. Ducusque Constan. li. ij. c. ij. Item Aristoteles. enim li. ij. ossa fuerint creata propter salutem corporis mollit

qm̄ nafa ei⁹ est valde dura. In aiali carente ossib⁹ ē mēbz pueniēs ossib⁹. eoz defectum supplēs sic arista ī piscib⁹. sic ⁊ oīm pncipit⁹ venaz ē eoz vl epar sic spōdile dorli oīm ossi um pncipiū ē sup qđ sūdāt et radicāt om̄ia ossa sic nauicula sup carinā suā. Nafa itaqz ossiū ē p̄tinua cū spōdili. qm̄ ossa spondilia sūt custodiētia tēneritatē eoz aialium. ⁊ ossa q̄ vicināt vētri sūt p̄ua vt nō phibeāt tu morē vētris. p̄t cibū aial. Itē idē. Ossa ma/ sculoz fortiora sūt ossib⁹ feiaz generaliter ⁊ duriora ⁊ maxie ossa leonis. q̄ p̄t sui duriciē ex se ignē mittūt more lapidis si ad seinuicē collidāt. Ossa oīū sūt debiliora alijs et sūt p̄ pisciū. Itē idēz Ar. li. iij. Ossa abscisa n̄ recresciūt sic nec cartilago. qz creatio illi⁹ est p̄pinq̄ creatōi illoz. cū cornua ⁊ vngule aia/ liū ⁊ auiū rostra p̄nt ad ignē mollificari ⁊ in curuari. ossa nec icurūāt nec mollificāt nec flectūt. s̄ p̄tūdunt. Itē idē Ar. li. iij. Anial hñs spinas loco ossiū ē pauci sanguis. Itē om̄e aial hñs dentes in vtraqz mādibula hz ossa medullata. ⁊ ipoz medulla silis est pin guedini. Quedā tñ ossa sūt spissa ⁊ dura vñ vident esse sine medulla. vt ossa leonis ⁊ ele phanti. qz medulla taliū aialiū latēs est ī po ris ossium ⁊ occulta Recollige ḡif breuiter ex p̄dict⁹ q̄ ossa sunt tor⁹ corpis fūda menta frigida dura ⁊ sicca ⁊ p̄t dominiū frigidita tis naturalit̄ sūt alba fortiora ⁊ frigida ⁊ fir ma. interi⁹ p̄caua. medullis plena. ligamētis neruosis p̄iūcta. p̄tinuo se sup̄portātia. Haz mīora sup̄ maiora radicāt ⁊ maiora mīorib⁹ miro nate artificio coaptāt. Sūt etia⁹ cute ⁊ carne vestita q̄si vtriusqz fulcimēta inflexi bilita nerui nafali iūctura a calore carnis et sanguis t̄pamentū recipiētia. Sūt etia⁹ ex se insensibilia. tñ vehemētē infert̄ corpi lesio nē. qm̄ sunt p̄scissa vl p̄fracta. ⁊ h̄ p̄t neruoz vici nitatē. q̄z ligamētis sūt iūicē p̄iūcta. Cō tingit at ossa pati ex cā extriseca sic ex fractio ne. p̄cussioe. abscissione. ⁊ iūcture egressionē et h̄mōi. qñqz ex cā intriseca. ⁊ h̄ aliq̄tiens ex materie furiose corrosioe. vt ⁊ erisipilam. i. ignē sacriū patiētib⁹. qñqz ex nimia humorē iūctur⁹ ossiū aggregatōe et repletōe. vt p̄t ī artetic⁹. ⁊ qñqz ex medulle interior⁹ corrup tiōe vt accidit ī leprosis. qñqz ex hūoris me/ dullar⁹ p̄suptōe. vt accidit ī ethic⁹ ⁊ p̄suptis Dolor at ossiū tāto ē ḡuior ⁊ etiā piculosior q̄nto ī p̄fudiorib⁹ ossiū p̄cauitatib⁹ radicāt. Un̄ ossa corrupta carnē sibi p̄ximā paulatī

corrūpūt ⁊ putrefactōez inducūt. zc.

De medulla. Ca. LVIII

Medulla fm̄ Jsi. est appellata co q̄ma defaciat ossa. Irrigat em̄ ⁊ cōfortat ossa. vt scz eoz tēperet q̄litate frigidam. Est at medulla fm̄ p̄stan. subalif cali/ da ⁊ hūidat ex purissimis p̄tib⁹ ⁊ vinctuosīs hūozib⁹ nutribil⁹ in ossiū p̄cauitatib⁹ gene/ rata. vñ sua caliditate ossiūz tēperat frigiditātē. ⁊ sua hūiditate eoz siccitatē irrigat. ⁊ sua substāiali p̄prietate p̄tutē aialis nutrit ⁊ p̄seruat. Medulla em̄ influētiā spiritūū re/ cipit a cerebro ⁊ p̄cipue medulla ossiū spon dilū. q̄ a phisicis nucha appellat. ⁊ hec me/ dulla mediātib⁹ q̄busdā neruis subaz et mo tū mēbris sub collo positis admīstrat. vt dīc p̄stan. li. ij. c. r. Medulle etiā fm̄ Jsi. sua sub tilitate ⁊ liq̄da vinctuositate p̄ ossa enapozāt et liquorēz tenuem desudāt. q̄ liquor calore venereo resolut⁹ in renib⁹ aialiū amor⁹ ⁊ vo/ luprat⁹ generat incentiūū. vide sup̄ d̄ renib⁹ Un̄ et aialia q̄ hñt ossa medulla plena ī libi dinē sūt prona. vt dīc Varro. q̄ vñ hñt soli/ da et medullis vacua rari⁹ inuenerē p̄mouē tur. vt ⁊ elephāte. Medulla cū vt dīc Varro naturā lune imitat. nā crescēte luna crescit. et decrescēte decrescit. Un̄ p̄ occulta quedā respiracula vim lune sentiēs fm̄ mutatōem minozat in sua subayl auget. h̄ est videre in aialib⁹ ⁊ etiā arborib⁹ quaz hūoz medullar⁹ sup̄abūdat ī plenilunio ⁊ in nouilunio de/ paupat. Un̄ tūc arbores inserere nō ē bonū qz fruct⁹ efficiūt h̄miculosi ⁊ de facili cōpu/ tescūt. ⁊ h̄ forsan accidit p̄t sup̄fluā hūidi/ tatē quā furcul⁹ tūc infert⁹ p̄cipit ī medullā. cui⁹ sup̄fluū nō p̄t regi et dirigi a nafa. Un̄ talis hūoz trāsmissus ad fruct⁹ ē cā h̄micu/ latōis ⁊ celer⁹ putrefactōis. Itē dī. Ar. li. iij. q̄ aial hñs dētes in vtraqz mādibula hz medullā silēz pinguedini. et qdā aialia n̄ ha bent multū de medulla sic leo q̄ hz ossa du/ ra ⁊ spissa in q̄b⁹ paz est de medulla. ⁊ iō sin/ ḡif q̄ oīno medullā nō habeat zc. Medul/ la fm̄ Dyas. medicinalis est valde et p̄cipue volatiliū ⁊ aialiū siluestriū. Nam labioz sa nat excoziatōes et eoz vicera p̄glutinat. ⁊ eti am scissuras. auriū dolorē mitigat. glandiū duriciē emollit. pedū vesicas sanat. dolorēz gutturis mitigat ⁊ māmilla⁹. p̄stic⁹ ⁊ tibi/ cis singlāre est remediū. Virutē ei resūpri uā habet. vñ et humorē deperditū in mem/bris restaurat.

De cartilagine. Caplm. LIX

Cartilago est ossiū teneritudo. et di-
cta est cartilago eo q̄ leui ictu caret
dolore dū plectit̄ vt di. Jfi. vt p̄t̄ in
aurib⁹ ⁊ narib⁹ ⁊ costaz extremitatib⁹. Nam
cartilaginosa duriora sūt carne ⁊ ossib⁹ mol-
liora. Fēc̄ at̄ nasa talia loca tal̄ dispositiōis
ne forte rūperet̄ cū plicarent̄. vt di. p̄stā. li. ij.
ca. ix. Uessit at̄ cartilago extremitates ossiū
ne i suis iūctur̄ ex mutua p̄fricatōe exaspe-
rent̄. ⁊ vt facili⁹ ossa cū carnib⁹ iūgeret̄. Dic̄
at̄ Ar̄. li. xij. q̄ cartilago abscisa n̄ recrescit.
q̄ ei⁹ creatio creatōi ossis ē s̄ilis. nec h̄z carti-
lago ex se sēsū aliquē s̄z tantū modo neru⁹
p̄iūct⁹ causa est sensus ⁊ motus q̄n̄ sentit̄ vt
mouet̄ vt di. Constan. In medio at̄ cordis
aialis est os cartilaginosis in sua latitudi-
ne positū. ⁊ h̄ sedes cordis est appellatur̄. vt
dic̄. Constan. li. ij. c. xx. zc.

De neruis. La. LX

Nerui sūt corpis pres q̄s greci vocāt
neruos. eo q̄ artuū p̄iūctiones his
forti⁹ cohereāt. Maxima em̄ h̄rutez
facere neruos certissimū est. q̄ q̄nto fuerint
densiores tāto p̄p̄t̄ augēt firmitatē. vt dicit
Jfi. fm̄ Cōstan. at̄ fuerit necessari⁹ vt sensuz
⁊ motū deferret̄ mēbz. p̄cipue ossib⁹ ⁊ carti-
lagib⁹. ⁊ hmōi. q̄ ex se sensū nō h̄nt neq̄ mo-
tū. Omniū aut̄ neruoz p̄cipuū sūdamētuz
est cerebr⁹. q̄ voluntari⁹ mor⁹ ⁊ sensuū est p̄n-
cipiū. Dēs at̄ nerui aut̄ de cerebro p̄cedūt:
aut̄ de medull̄ cerebri. i. de medullis spōdi-
liū. tale mediū fuit necessariū. ne si imedia-
te oēs a cerebro p̄cederet̄ aut̄ rūpendo lesio
nē incurreret̄. aut̄ p̄t̄ nimia vic longitudoz
a p̄ncipio sensus i actu sentiēdi ⁊ i potentia
vegetādi tantā potētia nō haberet̄. Nerui ḡ
a cerebro p̄cedētes sūt molliores. De nucha
at̄. i. de medulla spinali sūt duriores. s̄z exēu-
tes a proza cerebri sūt mollissimi. q̄ sensum
portāt alijs. nā mollicies cito mutat̄ int̄ sen-
sualitates. p̄cedētes ḡ a puppi fuerit durivt
motū possint pati. q̄ mollia veloci motu ci-
to rūpunt̄. Neruoz at̄ a cerebro exēutiū sex
sūt paria q̄z p̄mū par p̄gredit̄ ad oculos et
alia organa sensuū. vt eis deferat̄ sensū ⁊ mo-
tū. h̄i ⁊ alijs neruis p̄cauiorēz ⁊ molliorēz ⁊
maiores sūt iō maḡ p̄caui⁹ ⁊ amplior spūs
p̄ eos sensib⁹ admittet̄. sūt ⁊ maiores ne co-
rū p̄cauitate eoz suba rumpere. ⁊ vt maior
q̄ntitas spiritui i eis includeret̄. Fuerūt et
molles vt. i. eis sen⁹ veloci⁹ ⁊ expediti⁹ p̄fice-

ref. Hi nerui i egressionē a cerebro sūt mol-
les ⁊ lenes. s̄z q̄to p̄lōgant̄ tāto duriores
efficiūt̄. Scōm par neruoz incipit a poste-
riori p̄te hoz. ⁊ illud par exit p̄ q̄ddā foramē
vicinū p̄cauitati oculoz ⁊ ocul⁹ mortū tribu-
it. Par tertiū incipit retro p̄ scōm ⁊ p̄ sedē ca-
pit⁹ exiēs a puppi cerebri i q̄ttuoz neruos p̄-
ticulares se diuidit. ⁊ diuersa loca reticula-
ter se diffūdit. Quartū par p̄mo pari p̄iūgit̄
s̄z ab eo diuisū post matrē piā disp̄git̄ vt per
ip̄az sibi faci⁹ p̄beat̄. Quintū ḡ par i egres-
sione sua i duos diuidit neruos. q̄z vn⁹ auri-
culariū foramē intrat ⁊ ibi se dilatās audi-
tū aurib⁹ admistrat. ali⁹ ad maxillas p̄ tym-
pora se diffūdēs mēbroz collateraliū adiu-
uat actōes. Sextū ḡ par a puppi videt̄ exi-
re. ⁊ ab vnoq̄z hoz triū itez ali⁹ exeunt. et ad
motū sensus p̄ficiendū inferi⁹ ⁊ sup̄ vnifor-
miter se diffundūt. Et adhuc p̄ter ista paria
exit a puppi parvū et ex isto nucha ortū su-
mit̄. h̄ p̄ lacertos lingue ⁊ guttur⁹ se diffun-
dit. ⁊ eis motuz ⁊ sensū tribuit. P̄ter ner-
uos iam dictos oēs ali⁹ nerui corpis a cere-
bro q̄dē egrediūt̄. s̄. nucha. i. medulla spōdi-
liū mediāte. In vniuerso ḡo dicit̄ esse duo
neruoz paria. ⁊. xxx. et vnum t̄m impar. et h̄i
oēs mltipl̄ defendūt̄. ⁊ catenatōib⁹ corpis
⁊ mēbroz miro nature artificio vndiq̄ diuisi
dunt̄. Ducusq̄ p̄stan. li. ij. c. x. fm̄ Ar̄. li. ij.
in locis ossiū est multitudo neruoz. ⁊ neru⁹
nataliter i lōgū fundit̄ ⁊ nō i latū. ⁊ ip̄e extē-
dit extēsiōne mltā. ⁊ in circuitu nerui ē hūi-
ditas viscosa p̄suās neruos. ⁊ om̄e aial h̄ns
sanguinē h̄z neruū. ⁊ neru⁹ p̄cisus nō recre-
scit nec diuisus recōiungit̄ sic̄ vena q̄ sc̄z in-
scisa de facili reintegrat̄. Dicit̄ etiā idē li. xix.
q̄ maxia h̄ aialiū est in neruis. ⁊ maxime in
thauro q̄ q̄nto senior tāto durior ⁊ fortior. ⁊
durior ei⁹ neruus est vñ extendit̄ sicut corda
Recollige igit̄ ex p̄dictis q̄ neruus a cerebro
p̄ncipiū sumit̄. et ab eo sensū ⁊ motū p̄cipiēs
alijs sensū tribuit. p̄tes corpis diuisas collī-
git ⁊ annectit̄. in suo exitu mollē. s̄z i fine du-
rū se oñdit in sua p̄cauitate spm̄ recipit ⁊ cu-
stodit sua flexibilitate ossa inflexibilia flectit.
diuersas passiones in se recipit. vt di. p̄stan.
sc̄z in scissionē. puncturā. tractiōem. relaxa-
tiōem. opilarōem. vt p̄z in pantegñ. li. ix. c. viij
et libro. ij. zc.

De venis La. LXI.

Vene sūt dicte eo q̄ sūt vic nantia
sanguinis atq̄ riu⁹ p̄ totum corpus

olusſi. q̄b̄ vn̄uerſa mēbra rigāt z nutriunt. vt dī. Jſi. Incipiūt āt vene f̄m p̄ſtā. ab epa/ ſe ſic arterie a corde. nerui a cerebro. Et fue rūt vene neceſſarie ſic vaſa ſanguis vt ſanguī/ nē ab ip̄o epate ad mēbra totū corp̄is nutri enda deferret. Sūt āt vene neceſſarie natu/ re tenerior̄ atq; mollior̄ q̄ nerui. ideo vt epat̄ naſc̄ vicin̄io mutaret aliq̄ntulū ſanguī/ nē ad ſe veniētē. Sūt āt vene oēs ex vna tuni/ ca facte. nō ex duab; ſic arterie. Nam arterie ſpūs recipiūt z cūſtodiūt. Vene igiſ exēun/ tes ab epate ab ip̄o velut a matre nutrīmen tū ſanguis ſugunt. z f̄m vn̄iuſculūq; mēbri exigentiā ip̄m diſtribuiūt. Un̄ p̄ ſinglas par tes corp̄is ſe diſfundūt. z miro q̄dā naſe in/ genio ſibi mutuo ſubſeruiūt. Int̄ alias aut̄ patētēs z occultas eſt vena q̄ etiā vocat̄ arte ria. q̄ naſe fuit neceſſaria vt calorē naturalē a corde ad oīa alia mēbra deferret Sūt aut̄ be arterie ex duab; tuniſ v̄l pellicul̄ p̄poſi/ te. z ſunt in forma ſiles in ſuba diſſiles. Ea/ rū interiora ſunt villoſa q̄z ſuba eſt dura. et multo groſſior q̄ ſunt exteriora. Extrinſec̄ āt ſū villoſe p̄ longitudinē. q̄z ſuba ē dura p̄ neceſſitatē mor̄. ſ. dilatatiōis et p̄ſtrictio nis Nam dilatādo ſeip̄am a corde recipit. z h̄ p̄ villos lōgitudis. Cōstringēdo āt ſe fu/ moſam ſup̄fluitatē expellit. q̄ ſit p̄aniculis in latitudine villoſis in q̄b; retinet̄ ſpūs q̄ a corde trahit̄. vñ duriores ſunt exteri⁹ om̄ib; alijs venis. q̄ ſit neceſſariū ne forte rūpe/ rent. De āt vene a corde incipiunt a ſiniſtra p̄cauitate. Ex hac em̄ pte dicunt̄ due pulſa tiue. q̄z vna interior p̄aniculū h̄z mollē. et h̄ vena pulſatilis vocat̄. q̄ nec̄aria fuit ideo vt multā q̄ntitatē ſanguis z ſpūs pulmōni de ferret et aerē excipet quē admiceret ſanguī ni z ei⁹ ſeruoze t̄paret. Nec vena pulmōnez intrat z ibi multiformit̄ diuidit̄. Altera ar/ teria eſt p̄ore maior. quā Aris. horren vocat̄ Ylla a corde aſcendēdo ī duas ptes diuidit̄ Rā vna tendit ſurſū deferēs ſanguinē depu ratū z ſp̄m vitalē ad cerebr̄ vt inde ſpūs aīa lis generet̄ nutriat̄ z p̄ſueſ. Altera p̄o deſcē dit infer⁹. z h̄ dextroſum et ſiniſtroſū. an/ troſum z retroſū multipl̄r diuidit̄. Huc uſq; p̄ſtan. li. ij. c. xij. Recollige igiſ q̄ vena ē vehiculū ſanguis. cūſtodiavite aīal. q̄ tuor̄ hūiores ſanguineos p̄tines in ſe depuratos. q̄b; ſingl̄e ptes corp̄is nutriūt. Inſup vena eſt p̄caua vt facili⁹ ſanguinē recipiat z f̄m na/ ture indigentia vena ad venā ſanguinē f̄du

cat z trāſſūdat. Vena etiā ſanitat̄ z infirmī tat̄ eſt nūcia. Rā p̄ arteriaz pulſū z venarū diſpoſitiōez debilitate cordis ſiue fortitudie a medico indicat̄. vena etiā ſi corrupta fue/ rit corrupti ſanguis p̄tētiua. totū corp̄is eſt corruptiua. vt ī leproſis. q̄z ſanguis ē cor/ ruptiſſim⁹ in venis a q̄b; mēbra nutriuntur ſugendo. inſanabile p̄hūet z corruptā infir/ mitatē z corruptōz. Vena etiā ī brachio le/ dit̄ p̄hiſ z apit̄. vt ex ei⁹ leſione totū corp̄is ī/ firmitas ſubleuet̄. vena etiā nimis anguſte carne v̄l pinguedie nimis p̄eſſe min⁹ h̄nt d̄ ſanguē z ſpū q̄ alie. Et iō in eaz ſubſtātijs calor naſal̄ deſicit z vital̄ ſpūs minorat̄. vñ z talia aīalia min⁹ viuūt. vt dīc̄ p̄ſtan. li. ij. c. xvij. Aristo. āt dicit li. ij. Vena inq̄ ſi fuerit abſciſa v̄l inſciſa creſcit et recōiungit̄. q̄ nō facit neru⁹. Itē idē li. vi. Quales ſūt vene ſb lingua aīal tales ſūt in colore fetus ei⁹ Un̄ dicit q̄ oues h̄ntes ſub lingua venas albas h̄nt fet⁹ albos. et ecōuerſo Quere ſup̄ de p̄o p̄ietatib; lingue zc.

De carne. Ca. LXII.

Caro āt f̄m Remigiū a carie ē dicta. id eſt. putredie. Eſt em̄ caro vt dicit Bre. alterabil̄. et p̄ p̄ns de facili pu/ tribilis. Et cum caro multiplex ſit vt dī Bre. q̄ alia ē caro p̄ſciū. alia volatiliū v̄l voluc̄z alia ſerpentiū. In h̄ hūana caro ob̄tinet̄ p̄u legiū. q̄ caro hūana forme nobiliſſime. ſ. ra tionali aīe eſt diuicta. iō q̄ ſup̄ oīa mirabilis ſimū ē ī nouiſſimo tpe caro hoīs caro dei ē effecta. q̄n̄ p̄bū caro factū ē z hitauit ī nob. q̄n̄ caro q̄ erat ex p̄ditōe infima ex aſſūptiōe q̄dē a p̄bo ſup̄ma oīm eſt effecta. vt dīc̄ Bre. Eſt āt caro f̄m p̄ſtan. naſal̄ calida z būida calor̄is naſal̄ fomentū. oſiū neruoꝝ z lacer toꝝ coopimentū eoz deſenſio z frigiditatis eoz t̄pamentū Lūi⁹ tres ſūt ſpēs. Quedam em̄ p̄s muſculis neruis ſiue cordis ē admix ta. et d̄z lacert⁹. Alia p̄s eſt int̄ durū z molle t̄pata ſic cartilago. Tertia p̄s eſt int̄ h̄ glan dulosa caro ſola q̄ maxie eſt in dorſo z ī gin/ givis. Caro āt q̄ in coraz iacet pte exteriori oſiū ſup̄ eā deſcendit̄ eſt q̄i culcitra z neces/ ſariū fulcimentū. Caro p̄o dorſi tā interior q̄ exterior fuit nec̄aria duab; de cauſ. Rāz medullā ſp̄odiliū. ſ. nuchā calefacit. z p̄caui tatē int̄ oſſa replet z cūſtodit̄ neruoſ. ne aſcē dētes et deſcendentes p̄t̄ vie longitudinez diſrūpanſ. P̄ aerē itēperie z extriſcā leſione dorſi maxia deſenſio eſt. Caro p̄o int̄ dētes

eorū fuit radices. nutriendas ut sint stabiles. Caro autem glandulosa est triplex. Quedam humectat ut caro mamillarum et glandes sub lingua que generant salivam. ne os et lingua et maxille siccitate nimia in motu intro recedantur. Alia propter nodosa et glandulosa loca replet vacua. et venarum ac nervorum foras loca. et earum recipit superflua que resudant. Tertia propter circumdat stomachum et intestina. cui admiscetur nervorum et arteriarum quedam reticula motum et sensum interioribus deportata. nec illarum via fuisset tuta nisi eis esset substrata huiusmodi glandulosa caro ut nervi et arterie super earum suavitatem quiescerent et ut si quid eis dux occurreret forte mollire locum ad quem refugerent inveniarent. Hucusque Constan. li. ij. c. xiiij. Caro propter pinguedinem et maciem epata laudabilis est et sana precipue quando corrupto sanguine non est intermixta. vel ab eodem generata vel nutrita. quia talis caro principium est corruptionis. sicut dicit Ar. li. iij. et Constan. li. xj. c. xvij. Dicit etiam Ar. xij. quod caro nimis abundans impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis non fuit ex multa carne ut esset melioris sensus et intellectus perfectioris. Item idem libro primo. Quando locus circa oculos est multe carnis malicia designat dispositionis et astutiam et maliciam consuetudinis et male formationis. id est defectum informativum et utitur. Unde si fuerit caro in massa carnea multa nimis et propter informativam debilis monstruosa generat in corpore passiones. sicut dicit ibidem li. xvj. ubi ponit exemplum de muliere. que credidit se concepisse fetum. et tandem peperit horridum carnis frustum que a medicis mola dicitur. Pars etiam corporis carnosa tenera est et mollis. et ideo impatientis est laboris. Unde dicit li. ij. quod pedes cameli sunt multe carnis sicut pedes vestri. quapropter sunt camelo solum tulari de corio fortes quando debent laborare ut auferat ab eis dolor. Hec etiam caro est sicut dicit idem li. xij. propter instrumentum sensus nec est membrorum perveniens sensui. sed nervus est organum sensus intra carnem. Et ideo caro mortua versus prescissa nihil sentit. quia ex se non habet principium sensus sed ex nervo. Quo corrupto vel ex toto opilito fit insensibilis ipsa caro. ut in paraliticiis Omnes autem aves curvi rostri et acuti ungues vescuntur carne. sicut et fere de earum proda est caro. propter necessitatem vicem. ut dicit li. xiiij. Aves autem proda que sunt paucæ carnis sunt animosæ et boni volantes et acuti visus sicut ibidem dicit. Aves autem multe pinguedinis sunt tardioris mo-

tus et volantes et pinguiiores et carnosiores sunt in hyeme quam in estate. cum quia porci tunc claudunt et humores in pinguedinem et carnem perduntur. Tunc etiam ratione quietis. quia de loco ad locum minus solito tunc moventur. sicut dicit Isaac in dietis.

De pinguedine Ca. LXIII.

Pinguedo est res humida super pellibus et loca nervosa collocata ut dicit Constan. Sanguis enim subtilis et vinctuosus pinguedinem non congregat in locis calidis et sibi penetrabilibus. sed cum pervenerit ad loca naturaliter frigida ibi congelatur tandem et in pinguedinem convertitur. Quod fecit natura ex necessitate magna. ut scilicet nervi et pellicule naturaliter sicce pinguedinis humiditate temperarentur. et difficilius casu aliquid rumperetur et ut ex calore et pinguedine interclusa interiora ab exteriori frigiditate aeris munirentur. ut dicit Constan. li. ij. c. xiiij. et Aristo. lib. ij. Pinguedo ex sanguine indigesto in corporibus animalium generatur. et maxime propter parvitatem motus. Et quanto magis augmentatur pinguedo tanto diminuitur sanguis. unde in hominibus valde crassus est sanguis paucior. Item li. xij. Motus dissolvit pinguedinem. similiter et calor. unde in omnibus animalibus renunculus dexter minoris est pinguedinis quam sinister. et est altior. quia in dextra parte calor naturalis fortior est quam in sinistra. et maioris est motus. Pingua propter corpora sunt Constan. et nimia adipe repleta pessima sunt et pessimis morbis appropriata. quia naturalis calor in hominibus corporibus sepius suffocatur. et via spirituum opilatio pinguedinis intercludit. et ad regimen nervorum et arteriarum spirituum influentia denegatur. Et dicit ibidem. quod omnia corpora pingua propter superfluum humorum abundantiam in eis adunata placentia rem incurrit infirmitatem et curam tardiorum. Nam pondere pinguedinis pressa ad nullum se movent exercitium et calor naturalis augetur. et sic pinguedo congelata dissolvitur. unde et calor naturalis deficit. et mors subitanea sequitur. nisi forsitan citius occurrat. ut dicit Constan. li. xj. c. xvij. Recollige igitur quod pinguedo vinctuositate sua est ignis nutritiva. sua acrea levitate rei superfluum peritiva. nervorum et iuncturarum mitigativa. defensiva et relaxativa. pellis siue coram remollitiva. pororum inferiorum opilativa. caloris naturalis conservativa. vacuitatis et cavitationis corporis repletiva. rugarum cutis extensiva. venarum et ar-

teriaz corporis compſſiua. actionū aīe ſenſus ſc̄z et rōnis impediriua. complementū generatōis aīaliū tarditiua. Dī etiā i amphoriſ. q̄ mulier nimis pinguis nō p̄cipit. ſi n̄ marceſcit. nec mīz q̄ pinguedo viā matricis includit. Et eſt pinguedo humectiua. de ſacti em̄ nō ſiccāt. Un̄ dīc̄ Ar̄. li. iij. q̄ brodiuz aīalis abūdant̄ in pinguedie nō coagulat ſicut equi et porci. Itē om̄e aīal h̄ns piguedinē nō ſepatā a carne eſt pauce pinguedis in ventre. et cum v̄tēres erūt parui caro erit multe pinguedinis. Itē idē. q̄d eſt p̄pe pupilā oculi in oīb̄ aīalib̄ ē mlti ſepi q̄uis oculi ſit dū. et om̄e aīal multi ſepi eſt pauci ſemis ſiue ſit mas ſiue femina. et non h̄z ſepū aīal h̄ns dentes in vtraq̄ mādibula. vt dicitur ibidē. mor̄ aut̄ q̄n a corpe extrahit̄ in aere frigido coagulat̄. Eſt aut̄ idē fm̄ ſubam pinguedo adeps et aruina. S̄z vt dicit J̄ſi. Aruina eſt pinguedo adherēs cuti. Adeps eſt pinguedo in teſtina obuolūcs et membra interi⁹ custodiēs. z̄rbus vocat̄ pellicula cui adheret pinguedo illa q̄ a multis allura d̄z. et de his d̄z J̄ſus Intus adeps. aruina for̄. pinguedo ſit vbi vis. i. pueniēter pinguedo de om̄ib̄ dicit̄.

Decute. Capitulū. LXIII.

Cutis eſt p̄ma ps in ſupficie corporis aīalis et eſt ſic vocata fm̄ J̄ſid. eo q̄ corpori ſuppoſita incifionez patiat̄. Cutis em̄ grece incifio d̄z latine. Dī et pellis eo q̄ exteriores repellit a corpe iniurias. v̄t ſc̄z et pluuias ſoliſq̄ pferat moleſtias et ardorez. Pellis em̄ abstracta mor̄ coriū d̄z Coriū at̄ diminutiue caro d̄z eo q̄ caro corio tegat̄. vt di. J̄ſi. Eſt igitur cutis exterior corporis ſupficies carnem et oſſa circūplectēs et oīa interiora muniēs atq̄ tegēs. et fm̄ variam mēbroz neceſſitatē nūc ſe p̄bens nunc ſe extendēs. Eſt etiā p̄ interiorz defenſione varijs acris paſſionib̄ ſe exponens. Habet cutis naturalē tenuitatē vt di. Conſtan. ne corpus nimis occupet. h̄z et ſoliditatē. vt facili⁹ q̄d interi⁹ eſt cōtineat et exteriori leſioni obuiet et reſiſtat. Eſt aut̄ cutis mollior i hominib̄ q̄ in alijs aīalib̄. et p̄pter bonitatez tact⁹. ſi em̄ foret dura et ſpiſſa ſic teſte cōchiliū nihil ſentiret. ſi pilola ſicut aſinoz pilorum maſſa ſenſum tactus attenuaret. Un̄ in volis manuū ſubtilior eſt ſubſtancialiter cutis ſupficies q̄ in alijs p̄tib̄ corporis vt ciuius ad tactū immutaret̄. Eſt aut̄ cutis tota

poroſa ſelpne cutis capitis p̄pter neceſſariaz ſumoſe ſupfluitatis expulſionē. p̄ calozē em̄ pori aperiunt̄. et ea q̄ inter cutem et carnem ſunt ſuperflua per vapores et ſudores expurgantur. Cutis etiā hominis non in omnib̄ membris eſt equalis. nam cutis faciei ē aliſſ tenuior et ſubtilior. et p̄pter ſenſus p̄fectōz et decoris oſtenſionez. Si em̄ fieret nimis groſſa rubori ſanguis peruia nō eſſet. Si nimis ſpiſſa operationi ſenſuū q̄ vigenit i facie non pueniret. Sic aut̄ p̄iūgit cutis cuſ ſuppoſitis q̄ de ſacili excoziari non poſeſt et potiffime in volis manuū et plantis pedūz in q̄b̄ adheret neruis cordis et lacertis. vt dicit Conſtanti. Dicit aut̄ Ar̄. li. iij. q̄ fm̄ colozem coriū variant̄ colozes vnguiū et ſoleaz et piloꝝ in aīalib̄. q̄ ſi nigra ſnerit cutis et predicta erūt nigra. et ſi alba: alba. Et om̄e aīal habens ſanguinē h̄z coriū. et coriū abſciſum caret ſenſu. Et h̄z p̄p̄riū coriū q̄ cum ſuerit in aliquo loco carente carne nō recreſcit abſciſum nec conſolidat̄. vtz in p̄pucio et in extremis palpebraz. Itē li. xix. Cutis in quib̄ſdam animalib̄ eſt rara in quib̄ſdam ſpiſſa. fm̄ dominiū humoris groſſi vel tenuis. Unde et pili groſſi generantur ex cute groſſa. et tenuēs ex tenui. Itē in ſenectute cutis groſſeſcit et indureſcit cōtra hitur et corruat apud ſenectutem. p̄pter defectū calozis et p̄ſumptōem humoris naturalis. et tūc immutat̄ ſpecies. Paritur aut̄z cutis ſic et alia membra q̄nq̄ ex cauſa intrinſeca ſicut ex vulnere diſcontinuatōem. et calore eruſtionē. ex frigore pallorem vel linozem ſeu q̄lemcūq̄ diſcolozatōnem. q̄nq̄ ex cauſa intrinſeca ſicut ex p̄ſumptione humiditatis ſubſtancialis corruatōem vt in ſenibus. q̄nq̄ ex h̄ūozis infectōe. vt in morpheā et in leprā patiētib̄. Nam natura materiam infectam expellit ab interiorib̄ vſq̄ ad cutē. que ſub cute manens ipſam immutat. et ſuperinducit infectōez aliquando. quandoq̄ ſquamioſitatē. q̄nq̄ p̄ziūginem et impetiginem. q̄nq̄ cutis excoziationē et multiplicez aliam paſſionē. Pelles aut̄ animalū infin̄tis vſib̄ hominū accomodant̄. vt veſtiture. armature. ſcripture. caligature. et huiuſmodi. que longum eſſet enarrare. et vix inuenitur animal aliquod cuius pellicula alicui vſui hominū non ſit apta. ſed hec dicta ſam ſufficiant. zc̄.

De pilis. Ca. LXV

Pilus de pelle de qua exit est dictus. **P**ro dicit Isidorus. Nascuntur autem pili ex fumo calido et sicco. ut dicit Constantinus. Subtilitas enim fumi dum egreditur per poros exteriori aere exsiccat. Et dum mollicies exterioris fumi exit. exitum et non se diuidentem aer exsiccat: et in naturam pili conuertitur. Sunt autem pili iuuamentum corporis pariter et ornamentum. ut dicit Constantinus libro. ii. et ultimo. Dicit Aristoteles libro. ii. q. pili non crescunt nisi in corporibus animalium generantium animalia. Variantur autem pili secundum varietatem corporis animalis in quo crescunt. ut dicitur libro. xix. Nam animalia grosse cutis grossum habent pilum. Et hoc accidit propter multitudinem terrestris partis. et viarum siue pororum amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa erunt pili multum tenues et subtiles propter stricturem viarum. et quando humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neque longi. et cum fuerint grossi et pingues erunt e contrario. Et propter hoc elongantur capitis pili hominibus valde. quia ille humor pinguis est nec de facili desiccatur. et ideo habitantes in regione humida humidam habentes complexionem lenes habent pilos et molles. sicut illi qui morantur in Tracia. et e converso. dueros habent et crispas pilos. qui calidam et siccam inhabitant regionem presertim si consimilem habuerint complexionem. Nam ex calore corrugantur et obuoluunt. sicut ibidem dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascendo de cute. quia per duas vias contrarias egrediuntur. Pars enim terrestris fumi calidi et sicci egredientis mouetur inferius. Pars autem calidi mouetur superius. et sic inuoluuntur pili et efficiuntur crispi. Et quando senescunt animalia habentia pilos indurescant tunc pili plus quam prius. sicut indurantur plume auium. et hoc propter paucitatem humoris. Item ibidem dicitur. Cum castratur homo non crescunt in eo ulterius pili. et hoc propter paucitatem humoris. et hoc est propter calorem et humoris in membris principalibus diminutionem. Item pili quandoque diuersi fiuntur ex causa intrinseca. Nam ut dicitur ibidem. xix. Aque calide faciunt pilos albos nigros frigide. Et causa illius est. quia in aquis calidis est spiritus plus quam in frigidis. et

ideo enim aer calefactus ex eo efficitur albedo sicut in spuma contingit videre. Ista autem mutatio accidentaliter puenit in pilis sicut in capillis. sed non semper ex aque frigide vel calide alteratione

De capillis. Cap. LXVI

Capilli dicuntur quasi capitis pili ut dicit Isidorus. ad hoc facti ut decorem præstent et cerebrum aduersus frigus muniant et desensent. capillature autem incisio cesaries dicitur a cedendo. Virum enim tondere decet et non mulierem. Comæ autem sunt capilli non scissi. et est grecus sermo. Nam comam tondere dicitur. Crines autem proprie mulierum sunt. et dicuntur crines eo quod vitis discriminetur et diuiduntur. unde et discriminalia dicuntur vitibus quibus capilli diuisi recolligunt. Ducus quoque Isidorus. secundum Constantinum autem capillus ex fumo grosso et calido nascitur. qui ex calidis igneis et intensiuis humoribus per poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. hoc humore crescente crescunt capilli. ut puta ab ipso generati et nutriti. huius fumi materiam qui perdiderit capillos perdit et amittit. Pro qualitate igitur fumi erunt et capilli. quia si fumus niger et capilli nigri. et si mulier fuerit fumus multi erunt capilli. et si paucus pauci. qui fumus si omnino defuerit percutit penitus capilli. et fit homo calvus cum ulterius capilli non possunt recrescere ulterius non subueniunt medicine. Si autem fumus talis non deficit sed illum potius alius humor inficit aut impedit caluities non est proprie. sed infirmitas quedam specialis que allopicia a medicis nuncupatur. ex qua infirmitate corrupto capillorum nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis anterior capitis superficies deturpatur. Tales enim morum vulpius qui ex calefactione immoderata patiuntur pilorum casus casualem pilorum superflui patiuntur. alopes enim grece vulpes dicitur latine. Alias autem capillorum passionem et causas. quere infra in tractatu de infirmitate et de casu et vicibus capillorum. De canicie autem et causa eius quere ibidem. Quere etiam super in tractatu de capite ubi capillorum inuenies dispositionem naturas et diuersitates et complexionem secundum Gal. Haly. et Ipo. Tamē de canicie habet nota quod secundum Constantinum. et alios auctores canicie accidit ex humoris nutrimentalis capillorum nimia infrigidatione.

nam dominiū fleumarq̃ frigidū et hūidū ē canici generatiuū. Ex fumo em̃ albor frigidus albi efficiū t̃ pili q̃ capilli. Capilli at̃ tympoz fm̃ Ar̃. citi⁹ canescūt q̃ alij crines. 2 h̃ p̃t hūoris paucitatē 2 ossiū ibi existētiū p̃dominantē frigiditatē. Canicies igit̃ vite et etatis designant maturitatē 2 extinctiōem libidinis et vicioz pueriliū. mortificatōez vite p̃ntis. et future instantis necessariā nouitatē. Caluicies ē puatio capilloz siue amissio ex defectu fumi humidi in anteriori pre capitis pueniēs. vt dicit Constan. Fir aut̃ aliq̃ p̃t abstinētiā cibi 2 defectū fumi humidi q̃ est materia capilloz fm̃ Aristo. li. iij. Capilli in frēq̃nter coeuntibus paulatim caluiciem inducunt. et si ante iuuentutē fluxerūt iterū oriunt̃. post iuuentutē h̃o fluentes itēz non recrefunt. Defluūt aut̃ et deficiūt in parte anteriori capitis. et tūc talis flux⁹ capilloz d̃z p̃prie caluicies. et solet accidere ṽt p̃pter nimiam cutis raritatē 2 p̃t hūoz paucitatē. ab occipite nō recedūt neq̃ caluescunt p̃pter cutis spissitudinē et poroz densitatez. 2 p̃t hūoris ibi existētiis viscositatē ex q̃ capilli h̃nt vegetari. vt dicit Gal. sup̃ amphor̃. Unde ibidem etiā d̃z q̃ pueri et mulieres non caluescunt. et h̃ p̃pter abundantiam humiditat̃ in capitib⁹ coz. similiter nec castrati. et h̃ p̃pter alteratōem sue p̃plexionis 2 dominantē frigiditatē qualitatem. q̃ poros cutis capitis p̃stringit. et fumū coadunādo euaporare nō p̃mittit. Alij tamen pili i mulierib⁹ et in castratis defluūt vt dicit Arist. li. xij. Capilli ergo caput custodiunt. bonēstāt. defendūt. quibus si caruerit homo magis reputatur inhonestus. Accidit autem etiā iste defectus prope iuuentutē. 2 maxime etiam circa senectutem ex causis supra dictis 2c.

Incipit liber sextus de etatibus.

Dico de p̃prietatib⁹ p̃tū h̃ois in speciali restat dicere de p̃prietatibus eiusdem in speciali et generali fm̃ etatis varietatem et fm̃ sexus distinctiōem et rerū naturalium ac contra naturā multiplicē diuersitatē. Ex istis em̃ om̃ib⁹ diuerse h̃ois p̃prietates attenduntur.

De etate. Capitulum. I.

Etas igit̃ hominis fm̃ Remigium nihil aliud est nisi tenor brutū naturalium fm̃ p̃trarios mor⁹ ṽt quietē intermedia p̃siderat⁹. q̃ fm̃ ista homo p̃terit et mouetur et nūq̃ in eodem statu p̃manet. Vel fm̃ Isidorū. Etas est spaciū vite animalis a p̃ceptione fetus incipiens. Post seniumq̃ deficiens seu desinens. Sunt autem plures diuersitates etatis fm̃ Constan. et Isidorū. Prima est infantia dentiū plantatiua. scz etas nouiter genita. que vsq̃ ad septē durat mēses. que nimis est adhuc tenera molli et fluida ac limosa. vnde continuis indiget fomentis. Infantia autem p̃nt est dentium plantatiua. vsq̃ ad septem extenditur annos. Et dicit̃ infans quasi non fans. eo q̃ dari non potest. neq̃ exprimere sermonēz. dentibus nondū bene ordinatis. vt dicit Isi. Cui succedit puericia : q̃ se extendit vsq̃ ad septenarium secundū scz vsq̃ ad annos q̃tuordecim. Est h̃o dicta a pubertate ṽt a pupilla. quia adhuc pueri sunt puri vt pupilla vt dicit Irido. Huic succedit adolescentia. et hec fm̃ viaticū terminat in tertio septenario in. xxi. anno. fm̃ Isidorū h̃o vsq̃ ad quartum septenariū scz vsq̃ ad annū. xxiij. extenditur. Dedicus h̃o p̃tendit hanc etatem ṽtcri⁹ vsq̃ ad annum. xxx. 2. xxxv. Dicitur hec etas adolescentia. eo q̃ ad gignēdū sit adulta. vt dicit Irido. et ad crescēdū vigorem sit magis apta. In hac etate sūt mēbra adhuc mollia. vt dicit Irido. et extensibilia. Et ideo crescūt p̃tute caloris d̃nantis in eis vsq̃ ad cōplemēti p̃fectōz. Huic adolescentie succedit iuuent⁹. et hec inter om̃es etates est media 2 ideo fortissima. 2 p̃tendit fm̃ Isi. vsq̃ ad annos. xlv. vel vsq̃ ad. l. in q̃ finit̃. Est autē iuuent⁹ a iuuando dicta. Est em̃ iuuenis in termino incrementi positus. et idō fortis ad iuuandū. Huic succedit fm̃ Irido. senectas que inter iuuentutē media ē et senectutem q̃ ab Isi. grauitas nuncupatur Seniorib⁹ em̃ contingit hec etas et matur⁹ In hac etate est declinatio a iuuentute i senectutem. Talib⁹ autēz nondū est senectus sed resistit iuuent⁹ vt dicit Irido. Huic succedit senectus. fm̃ quosdā anno. lxx. finit̃. fm̃ quosdā aut̃ nullo certo annoz numero finitur. Sed post p̃dictas etates quantūcūq̃ vite supeest. senectuti seu senio deputat̃ Et fm̃ Isi. dicitur senectus a sensus diminutione. eo q̃ senes p̃ vetustate desipiāt. Dicunt

ei phibici vt di. Jfi. hoies frigidī sāguis stultus esse sic prudētes esse in q̄b sāguis calid⁹ dñat. Un̄ z senes i q̄b iā sāguis frigerz pueri i q̄b nōdū calet sapiūt min⁹ Senes siqdē delirāt p nimia senectute. pueri p̄t lasciuia z leuitatē qd agāt ignorāt. vt di. Jfi. Ultra āt ps senectus dī senū. sic āt dī. eo q̄ sit t̄mīnuavite etas atz finis. Nec ei etas mltā se/cū affert incōmoda z etiā cōmoda. bōa scz mala. vt di. Jfi. Bona siqdē qz nos a potētibz z etiā a tyrāniis liberat. ipōnit etiā finez libidis. frangit z ipetū ire z viget sapia vt in mltis z saniora dat p̄silia. termin⁹ ē miserie et felicitatis p̄nciplū. recessus a piculo ac accessus ad b̄aniū. Perfectio i meritorz dispositio ad p̄fectū. Mala hō affert secū vt di. Jfi. qz senū misex ē debilitate z tedio. Subeūt cū morbi tristisqz senec⁹. Nā duo sūt q̄bus minūf corpis vires. s. morbz z senec⁹ In senio āt calor nāfal extinguit. deficit h̄ regitiua z hūor dissoluit. Deficit h̄ z carnositas p̄sumit p̄hū nerui. Lūs corrugat z incuruat corpe perit spēs. z decor corpis adnulat. Et h̄ oīa in senio. senex ab oibz vllipēdit et gūis z onerosus ab omibz iudicat. tussib⁹ spūit z alijs passiōibz fatigat. q̄usqz resoluaf cinis i cinerē z puluis i puluerē reuertatur Nis ei spacijs t̄pis z etas p̄hi desc̄pserit b̄na nā vitā in q̄b mutat z ad mortē terminū de/ruit p̄tinue. Ducusqz Jfi. zc.

De morte.

Ca. II

Mors dicta est eo q̄ sit amara l'a morte q̄ mortē fingit efficere. Et autē fm Jfi. triplex mors. s. acerba. imatura. z merita. P̄ia ē infantū. scda iuuenū. t̄cia nāfal atz senū. Mors āt mortu⁹ aut est funus aut cadauer. Dī aut fun⁹ a funibz accensis. q̄s antiq̄ ante feret⁹ paupis cera circūdat⁹ deferebāt Cadauer a cadendo est dictū. scz qz mortu⁹ cadit z p̄iēt in sepulchz. Dī tunc defūct⁹ qz vite officio tūc funct⁹ est. Dī et sepulch⁹ q̄i seorsuz pulsus. qz sub t̄ra tumulat. Ducusqz Jfi. li. xvj. c. ij. Alias mortē p̄peta/tes quere infra in fine illi⁹. vj. libri. in fine d̄ infirmitatibz

Ost h̄ de p̄prietatibz hoīs q̄ ad etatē infantile dicendū z de generatione ei⁹ p̄mo. qz ei⁹ creatio est tāto ceteris aialibz excellētor q̄nto dignior. nō solū fm mentē: vex etiā fm t̄patissimā corpis p̄plexione. Dicit em̄ Arist. li. ij. sic frustum auri vlt argēti scbz ad nūmū monetatur. sic oēs z i

sp̄sitoses alioz ad hoies. vnde euz homo sit dignissima creaturaz ingeniata est natura homini cōferre membra nobilia et diuersa. nobilioribz opationibz et varijs p̄uenientia p̄pter qd de ei⁹ creatōe fm corp⁹ breuit q̄daz sunt dicenda

De creatione infantis Ca. III

Circa creatōem itaqz infantis exigitur materia conueniens. locus expe/ diens nature ministerium. scz calor velut causa efficiens et spūs virtutem corp⁹ influens atqz regens. Materia siquidez in fantis est humor seminalis decusus p̄ actuz generationis ex singulis partibus vtriusqz parentis. Primo materia in loco concepti/ onis dispersa vi nature attractiua in cellulis matricis recolligit. et p̄ calorem opantē pariter cōmiscet. quia nisi cōmixtio digesti sanguinis vtriusqz parentis fieret: infantis creatio nō posset fieri. Nam materia sanguinis a mare p̄cedens spissa est et calida. Un̄ p̄ nimia spissitudine se non potest dilata/ re. et ex sup̄abundantia caloris materia destrueret infantis nisi ex sanguine mulieris p̄trarias qualitates habentis recipet tēpa/ mentū. Nec materia in dextre partē cellula adunata. in naturam cedit maris. In sinistra hō cedit in naturaz mulieris. Et hec di/ uersitas accidit p̄pter dominiū caloris i par te dextra pot⁹ q̄ in sinistra Et sic dicit Gal. et Constan. et Arist. li. xv. Si fuerit vir⁹ sanguinis in mare vincens fetus patri assi/ milabitur. et e conuerso. Et si fuerit equalis in vtroqz. cōsimilis vtriqz assimilabit. Nec materia virtute caloris excoc̄ta q̄dā pellicula tenuissima circūdat. intra quā instar lactis coagulaf. z hec materia est pellicula em/ b̄ionis q̄ est theca et cooptoriū vñ puer te/ gitur in vtero matris. z h̄ cū puero nascente egredit⁹ rupt⁹ tenacul. q̄b matricis villulis adhebat. Si hō aliq̄ casu in vtero manserit post partū mulier in periculo remanebit Materie q̄ p̄cepte et vi retentiua coaduna/ te transmittit natura sanguinē menstruales ex cui⁹ calore et humore fetus concept⁹ fo/ mentaf. Hmōi autē fomēto ager hūane nati uitatis irrozaf. Nam cū semē coagulaf fm Gal. et Constan. cum spū et calore naturali sit plenū p̄ quasdā venas z arterias ex suba seminis ortas et sāguini mēstruali p̄iūctas nutrimentū sibi attrahit z fomentū Et hoc fuit necessariū vt p̄ venas materia infantia

nutriri et per arterias spiritus et attribueretur. His duobus. scilicet materie seminali et humori nutritivum cooperatur calor naturalis qui inclusus primum in formatum nutritivum formare membra corporis infans. Nam de cetera ipsi seminis format cerebri ossa cartilaginea et pelliculas nervos et arterias. De sanguine vero menstruali format natura epar et omnia membra carnosa quae suba ex sanguine percipit. Primum autem natura format principia membra. scilicet cor cerebri et epar. quae aliorum sunt fundamenta. Et hoc in principio quando sunt in massa sanguinis sibi vicinatur: sed postea ab invicem dividuntur. De his tribus fundamentis alia tria nascuntur. de cerebro nervi et nucha dorsalis. de corde arterie. de epate vena oriuntur. His qui fundamentis iactis formavit natura ossa huius custodientia. sicut cranium ad defensionem cerebri et costas pectoris ad defensionem cordis. et costas lateris ad defensionem epatis. et sic sunt de aliis. Post ista nascuntur alia membra istius posteriora. ut manus pedes et similia. Nec autem non sunt sed paulatim formantur ac successivae. Infans enim quatuor gradibus creatur. Primum est cum adhuc sit vicinus lacti. Secundus est cum iam semine sanguinis se commiscet. Tunc ei nodum epar cor et cerebri perfecte formantur. sed sunt quidam massa sanguinea quae gradum primo vocat fetum. Tertius gradus cum corde et cerebro et epate iam formatur: alia membra in forma et indistincta sunt. Ultimus gradus est ab ipso infans vocatur. Iam enim corpe organizato et ad susceptum aie dispositum vivificatur et iam incipit se movere et pedibus calcitrare. et si est femina in sinistro latere primo movetur. et si est masculus primo in dextro ut dicit Galenus. In lacte autem gradum est infans per sex dies. in gradu vero sanguinis per octiduum. in gradu vero masse carnee per octiduum. in quarto autem anni plena perfectio per octiduum. unde versus. Sex in lacte dies ter sunt in sanguine trini. Bis in carne. ter in membris figuratur. A die conceptionis versus ad diem perfectionis et vivificationis sex sunt dies. et per octiduum. et ultimus inclusivae teneatur. Et quod per octiduum quod quidragessimosexto vivum et perfectum est sex quatuor ad effectum generationis. et finem istum modum putat Augustinus edificatorum temporum sub numero. et per octiduum. annorum cui comparatur perfectio corporis ihesu christi super Iohannem. vii. et li. iiii. de trinitate. ca. v. in cetera interferit ista per octiduum. quidragessies series senem ducunt sunt. lxx. et vii. dies. quod numerus dieum perfectum. et per octiduum. menses et vii. dies. et sequitur in eodem capitulo. natura autem dominus tradidit. viii. kalendas. Januarii. A die conceptionis quod tradidit fuisse. viii. kalendas. Aprilis. versus ad. viii. kalendas. Ianuarii ducunt. lxxvi. dies reperiuntur putati quod senarium numerum quidragessies

series sunt. quod numero templum est edificatum. et Constantinus. in li. iiii. c. xxxiii. dicit quod masculus qui in mense. viii. nascitur. per octiduum. diebus format. et lxx. complet. deinde subdit. masculus. x. mensium. et per octiduum. format diebus. et in lxx. complet. masculus per octiduum. ix. mensium. format in. xl. diebus. et in lxx. complet. In eodem etiam loco describit ipsam vivificationem et perfectionem muliebriem. sed de hoc supersedeo causa brevitas. hoc solum attendendum quod seia tarde format et complet quod masculus ut patet ibi. et huiusmodi ibidem assignat rationem. quod semine vero nascitur masculus fortius est et calidus et in calidiori loco collocatur quod semine vero seia generatur. Dicit etiam ibidem Constantinus. et Galenus. super amphorum. dicit. Ipso cras omnem infantem in octo mensibus moritur huius. quod si adeo fortius est ut possit exire quomodo ad vitam convalescit. Sicut non exierit ipso mori debilitatur. ita et parit ut in sequenti etiam mense nullatenus convalescat. Sicut versus ad nonum mensem. vel saltem versus ad principium decimi mensis natiuitas pertrahatur roboratur et etiam sine periculo nascitur. ut dicit Constantinus. li. patet. c. xxxiii.

De infante. Capitulū. III

Infantulus igitur ex seminibus prius generatur in dextero sinistram huius generatur in sinistro si seia collocatur. sanguine menstruali in utero nutritur et fovetur. Extra vili enim materia et infirma homo recipit a principio nutritivum brute caloris natura coopante et dilatante singula membra paulatim et etiam non subito informat. solum enim christus subito fuit informat in utero et distinctus quando in utero est conceptus ut dicit Augustinus. Anima subintrante vita perfunditur et sensu nasci sentiens circumdatam pellicule ad ipsam rupturam movetur. ex cuius motu maternus vterus currit et gravatur. et completa actione nature circa infantuli creationem si par sit salubris. viii. vel ix. vel x. mense ad exitum de utero nutritur et conatur. exiens vero secundum circumdatam. in cuius exitu vterus maternus dolore nimio fatigatur. et hoc accidit quando partus nimis ante anticipatur. deinde ad aere nimis frigidum vel nimis calidum veniens calamitatus et miserie exponitur. quod eius innatus clamor apertissime attestatur. caro infantuli recentem nati fluida est et tenella. et ideo necessaria sunt ei varia remedia et tenella. et ideo necessaria sunt ei varia remedia et tenella. et sicut dicit Constantinus. li. iiii. c. xxxii. Infantes inquit vterum exeuntes in rosis cum sale criticis inuoluuntur ut eorum membra confortentur. et a viscosa humiditate liberentur. deinde palatum et gingivae cum digito melle uncto fricantur ut interiora oris

mūdificent et pfortet vt dulcedie et acumie
 mellis appetit infantuli puocet frequē bal/
 nent cū oleo mirtino seu rosaceo vngatur.
 oia coꝝ mēbra fricent pꝑue masculoꝝ qꝫ
 mēbra debet esse pꝑt exercitiū duriora. som/
 nus eis sp i loco obscuro puocet. vt lumen
 ipoz coadunet. Lucid⁹ em loc⁹ nimis visuz
 dispergit. et tenellos adhuc oculos ledit. et
 sepi⁹ luscōs facit. et iō nō sūt nimis lucido
 aeri exponēdi ne spūs visibil⁹ disgreget. Su/
 per oia cauēdū est ne malo lacte et corrupto
 nutrimentō nutriāt. qꝫ ex viscoso lacte nutri/
 ti pessimas solēt incurrere passiōes. sic oris
 vlceratōz. vomitū. febꝛē. spasmū. vētr⁹ solu/
 tionē. et hmoi. nec ē dāda infantul⁹ medicia
 cū egorat. sꝫ nutrit i medicia et i puenient
 dicta pcurāda ē vt sic infans defectū supple
 at⁹ pꝑ gerule nutrit. sic ibidem dī. pstan. Et
 bōa āt dispositōne lactis nutrimental bona sit
 pꝑstetia plia. et ecōuerso. et ex corruptōe san/
 guis nutrit necario ledit corpusculū pue/
 rivl infant⁹. et hꝫ pꝫ pueril⁹ nase molliciē. et p/
 pter facili nutrimentū lactei pueribilitatem
 Un mēbra infātilia pꝫ sui teneritudinē ad
 diuersaz figuraz susceptōz hnt flexibilitatē
 et iō fasciōz alijs ligaminibz pꝫuis infan/
 tilia mēbra sūt ligāda ne torta efficiātur seu
 aliquā incurrāt deformitatē. Quere li. v. d
 vmbilico. Itē qꝫ infātuli mltū accipiūt nu/
 trimēti somno mltō indigēt. vt calor nasal
 ad iteriora reuocet et ad nutrimentū ipoz di/
 gerendū celebret. et iō ex nase instictu nutri/
 ces solēt infātulos in cunabul⁹ positos hinc
 inde mouēdo ipelle. vt ex motu tꝫato calor
 pfortet et somn⁹ mulcebris pꝫmpositatū re/
 solutōz i infāt⁹ cerebro puocet. Solet etiā
 cāt⁹ adhiberi vt sēsus infantuli ex vocē dul/
 cedine delectet. ad h dī. Ar. li. ij. q i infātul⁹
 abūdat cerebz et pꝫ qntitatez sui corpis est
 valde magnū. Un supior pꝫ corpis infātu/
 li ē maior et pōderosior alijs pꝫibz. et iō infās
 in pncipio sui mot⁹ ābulat sup pedes et sup/
 man⁹. deinde pꝫ erigit suū corp⁹ paulatī. qꝫ
 pꝫ anterior diminuit et pꝫ pꝫs leuior reddit
 pꝫ pꝫ inferior crescit: pꝫ pꝫs gūior efficitur.
 etas g infantia terminū bz in inchoatōe eta/
 ris puerilis.

De puero La. V

Puer a puritate est dict⁹ vt dī. Jfido.
 Tūcei puer pꝫe dꝫ qn est ablactat⁹
 a lacte et sepat⁹ ab vberē. doli efficit
 capax. et iō disciplie susceptibil⁹ regit. et tunc

sub tutoribz posit⁹ cogit subesse discipline.
 Est at etas pueril⁹ calide et hūide pꝫplexiōis
 i qꝫ mor⁹ veneri pꝫ viaz āgustia nō inna/
 lescūt vꝫqdū ad annū pubertat⁹ pducāt. et iō
 a puritate nasal innocētie pueri nūcupant.
 vt dī. Jfī. Sūt igit pueri carne molles. coꝝ
 poꝝe flexibiles. ad motum abiles atz leues.
 aio dociles sine cura et sollicitudinē et tutā vi/
 tā ducētes sola iocosa appreciātes. nullū pi/
 cnlū mag⁹ qꝫ ictū pꝫge formidātes. pꝫ pomū
 qꝫ aux diligētes puerili tꝫe nuditatē detege/
 reuerecūdiā nō hntes. laudē qn laudant sic
 nec vūperitū qn vituperant ab aliqꝫ reputā/
 tes. pꝫ mobilitatē caloris et carnis et hūor⁹
 de facili irascunt et de facili placant. pꝫ coꝝ
 poꝝis teneritudinē de facili ledūt. et labores
 difficilime patiūt ex motu calidi humor⁹ in/
 eis dñant. mobiles et instabiles efficiūt. pꝫ
 fortē calozē multū appetūt cibi. vñ pꝫter nu/
 trimēti supfluitatē de facili ad infirmitates
 varias disponūt. a corrupt⁹ parctibz geniti
 corruptōz pꝫhere dinoscūt. vt pꝫ i filijs le/
 prosoꝝ et podagricozū qꝫ ex corrupto hūore
 parentū lep et podogra sepi⁹ inficiūt. pꝫ vocē
 et vultū pueri ab adult⁹ dinoscūt. Un Ar.
 in li. ij. In pueris vox nō alterat an morum
 ad libidinē. qn em vox i pueris mutat signū
 est pubertat⁹. et tūc ad generandū abiles in/
 ueniunt. Itē paruuli pueri sepi⁹ malos ha/
 bēt mores. sola em pntia cogitat et de futur⁹
 nihil penit⁹ curāt. ludos et vanitates amant.
 lucris et vilitatibz intēdere recusant. mīma
 maria reputant. et ecōuerso maria modica
 vl nulla putant. sibi noria et pꝫia desiderāt.
 et imaginē pueri pl⁹ qꝫ viri appreciāt. plus de
 amissione pomivl piri qꝫ de amissōe patris/
 montij plāgūt et ploꝛāt. et bñficiū acceptum
 nō reuocāt ad memoriā. omia qꝫ vident appe/
 tūt et affectāt et voce et manu parit ea rogāt
 pueroꝝ sibi pꝫsimiliū colloqꝫ et pꝫilia amāt.
 senū pꝫ pꝫortia fugiunt et declinant. nullū
 secretum celant. sed qꝫqd vident vl audiunt
 recitant et reuclant. subito ridēt. subito plo/
 rant. pꝫinue clamant et garrūt et ebachin/
 nant. vix silēt qn dormiūt vl dormitant loti
 a sordibz itez se coinqnāt et immūdant. qn
 a matre lauant vl pectinant recalcitrat pro/
 viribz et repugnāt. solum ea qꝫ ventris sunt
 cogitant. imo pꝫū ventris mensuram igno/
 rant. sem pꝫ comedere semper bibere deside/
 rant et laborant. vix de lecto surgūt et subi/
 to cibum petunt zc.

De puella Ca. VI.

Puella dicitur quae pura ut pupilla. ut dicitur
Ipsi. super omnia enim quae diliguntur in puella
matris diligit pudicitia. Sunt autem pu-
ellae considerande quod secundum complexionem sunt calide
humide et tenelle secundum corporis dispositionem graciles
et flexibiles atque pulcre. secundum mentis affectum vere
cuncte timide et locutivae. quae ad exteriorum dispositionem
non moribus disciplinate in sermonibus caute et ta-
cite. in vestibus delicate. Nam ut dicit Seneca
vestis decetia pudicas decet recte. Est autem puel-
la nomen etatis integritatis et etiam honestatis ut dicitur.
Ipsi. Nam frigida puellas usualiter appellamus. Dicitur
autem ergo ab etate viridiori sicut et friga. Vel dicitur per
ergo ab incorruptione quasi virago. quod veram ig-
norat femineam passionem. ut dicitur. Ipsi. li. xj. ca. ij.
Omnes autem seia ut dicitur Aristoteles. habent generaliter flexibi-
liorem capillum et molliorem quam vir et ceruicem lon-
giorem. color mulieribus generaliter est magis candi-
dus et vultus laetior. mollis. serenus. blandus. ab hu-
meris versus ad umbilicum huius corporis magis an-
gustus. ab umbilico versus ad genua et etiam ad
pedum infima magis plerumque. manus et omnia membro-
rum extremitates huius flexibiliores et subtilio-
res. vox tenuis. sermo volubilis et facilis. inces-
sus brevis passibus breuibus et curtis. animus
insolens ad iracundiam praeus. tenax odij miseri-
coriae invidiosus. laboris impatiens docilis subdo-
lus amarus in libidine preceps. Unde Aristoteles. li. viij.
Feie inquit sunt in omnibus generibus animalium debilio-
res maribus praetervisam et leopardam. quod fortio-
res maribus reputantur et audaciores. In alijs
autem animalibus non feie sunt leviores ad instruendum
et astutiores et molliores. et sunt magis solite
circa fetum nutriendum. Et mulier quod est maioris
pietatis quam vir cunctis citius lacrimas et magis est
invida et magis diligit. et malicia autem magis est
in muliere quam in viro. et est debilis spei. et est magis
meda et inuerecunda et maioris segniciei quam vir
et tardioris moris. ut dicitur. Aristoteles. li. viij.

De matre Ca. VII

Mater secundum Ipsi. dicitur eo quod fetui nutriendo
mamam porrigat. sollicita est mater
circa fetum. Ferunt enim in utero existentes san-
guine nutriti. sed eo nascete nata mada sanguine
non illud ad vera ut mutet in lac ad puerum nu-
triendum. Unde infantulus materno lacte nutriti
laudabilius quam alio. Commencit autem mater cum volupta-
te. sed cum angustia parturit et dolore. fetum suum te-
nerrime diligit. amplectitur. osculatur. solcite nu-
trit et fouet. Item mater postquam impugnata fuerit
sanguinem menstruale non emittit. quod ut dicitur. Aristoteles.

in nutrimentum transiit creature. Exceptum ma-
sculi pueri minus quam mater. et ideo pulchrioris est
coloris et mundioris et etiam moris levioris quam ex-
ceptum femineo. ut dicitur. Aristoteles. et Constan. quanto
plius appropinquat partui. tanto mater plius affligitur. et ex
motu ipsius fetus plius fatigatur. Signum autem im-
pregnationis secundum Aristoteles. et etiam secundum Galienum. super am-
phorum. postquam impregnata fuerit ipse matres res
diversimodas considerat. colores mutat. sub
oculis liuescit. vbera turgescunt. vterus pau-
latim intumescit et magnitudinem fetus matricem
extendens. nauseam et vomitum sepius patitur. gra-
ues et laboris impatiens efficitur. in parien-
do pro dolore clamare compellitur. leniter piculantur
principue iuvenes quod membra sunt exilia atque stri-
cta. quanto autem mater pro puero dolores patitur graui-
ores tanto plius natus puer diligit et diligenter nu-
trit atque instruit. Impedimenta vero matris in-
cipiendo. in fouendo. quere super li. v. ubi tagi-
tur de matrice et mamilla. et infra eodem ubi
tagitur de abortu et de causis abortiendi recte.

De filia Ca. VIII

Filia sicut filius a fouendo est dicta eo quod
mater ea fouet et ei materiam fouendi alios
derelinquit. Nam eadem concupiscendi partu-
tem quam mater a partibus accipit sue filie quantum ad
generationis seminem derelinquit. Tanto autem filia ma-
tri est carior quanto eadem in se differre est simili-
or. Filia autem pueniunt eadem proprietates quae dicuntur
de puella. Quere super eodem ca. primo recte.

De nutrice Caplm. IX

Nutrix a nutriendo est dicta eo quod ad fe-
tus nutrimentum sit accommodata. Nu-
trix ut dicitur. Ipsi. supplet in nutriendo pu-
lverem matris. Unde nutrix ad modum matris
gaudet puero gaudere et compatitur puero pa-
tienti. subleuat puerum cadentem. lactat puerum
plorantem. deosculatur puerum iacentem. ligat et col-
ligat puerum se diffundentem. abluit et mundifi-
cat puerum se sordidantem. pascit puerum digito
se renitentem. ad loquendum instruit puerum nescientem
balbutit nutrix et quasi frangit linguam. ut sic
facilius instruat loquentem. Medicina vult ut ad
idoneitatem producat puerum egrotantem. Huius ma-
nibus nunc huius nunc genibus flectat et subleuat
puerum vagientem. cibum primo masticat et masticam
do puero ediculo prepatat. ut facilius transglutiat
at cibum. et sic reficit puerum esurgentem. Sibilis
et catilenis demulcet puerum dormientem. fascijs
et lintheolis strigit membra puerilia. et recti-
ficat ea ne aliquando habeat puerum curvitatem ipsam
deformantem balneis et vnguentis refouet par-

uuli carnē. Quere sup̄ eodē de infantulozē.

De obstetrice La. X.

Obstetrici atq; mulier q̄bz artē iuuā
di mulierē pientem vt facili⁹ pariatz
infantul⁹ p̄us tpe piculū nō incur
rat. Nec q̄busdū vnguēt⁹ z foment⁹ delinire
solet vter⁹ pariet⁹ vt minori difficultatez do
lore fet⁹ de vtero abducat. Nec etiā puuluz
nascentē de vtero suscipit z ip̄⁹ vmbilicū lō
gitudine q̄ttuor digitor⁹ circūnodat sangui
nē puuli aq̄ diluit. falez melle ad deficcatoz
hūior⁹ z mēbroz p̄fortatoz delinit mēbra pā
nicul inuoluit. Quere s̄ li. v. d̄ vmbilicozē.

De ancilla Capitulu. XI

Ancilla ē famula vxoz⁹ obsēdo depu
cata. h̄ laboriosis z viliorib⁹ officiis
deputat. grossiorib⁹ cibis reficit. vi
liorib⁹ pānis iduit. fuitur⁹ ingo p̄mit. si filiū
p̄cepit pus fu⁹ q̄z nat⁹ reddit. z ab vtero fui
ruri mācipat. Ancilla etiā si fuil⁹ fuerit p̄di
tōis p̄ libitu nubere n̄ p̄mittit. z q̄ secū p̄bit
si p̄mo liber fuerit fu⁹ efficit post p̄ctū pecu
nia vedit z emit sic pec⁹ Ancilla sic z seruus
p̄p̄ ingritudis viciū reuocat post manumif
sionē cui⁹ afficit p̄gis z p̄berib⁹ atteritur
varij⁹ z p̄r⁹ vxatōib⁹ z angariis opprimif.
respirare int̄ miseras vir p̄mittit. vñ int̄ mi
serias miserabilior est p̄ditio fuitur⁹ vt dicit
Raban⁹ exponēdo illō p̄bū Dier. ix. Ser
uictis dijs alienis q̄ nocte et die requiē non
dabūt vob⁹ zc. Est atq; p̄p̄ ancillaz et serui
liū p̄sonaz. vt di. Rabanus p̄ suas dñas vl
dños insolēscere. Et qñ mē⁹ eos nō rep̄mit
p̄ sup̄ior imperiū tumido anio sup̄bire. vtz
in agar egyptiaca ancilla sare q̄ vidēs se p̄ce
pisse p̄tēp̄t dñam suaz. Bēn. xvi. nec ad cor
reuerſa ē h̄ ancilla nisi qñ a dñā sua fuit ex
posita ad flagella vñ p̄seq̄t ibi Affigēte eam
sara dñā suazc. Seruiles ei p̄sonas z ancil
lares timor hūiliat z dep̄mitt. q̄s benignus
amor in sup̄bie p̄tēp̄t aliq̄tiens eleuat et ex
tollit. vt d̄z ibidē. Scptū est. q̄ delicate nu
trit seruū suū in fine inueniet eū p̄tumacem
Quere infra eodē de seruo nequā

De masculo La. XII

Mascul⁹ a mare diminutiue est dict⁹ q̄
i oī genere aialiu q̄ ad sex⁹ dignitatē
obtinē p̄ncipatū. vt di. Jfī. Maior
em̄ est mascul⁹ scia q̄ ad p̄plexionē q̄ ad opa
tionē et q̄ ad sēsus discretōz z q̄ ad p̄tatem z
dñatōz. Quo ad p̄plexionē p̄z q̄vir siue ma
scul⁹ respectu scie calid⁹ ē z sicc⁹. ipa p̄o econ

uerso. In masculo vigēt p̄rutes formales et
actiue. in scia p̄o materiales z passiue. Und
dicit Ars. lib. xv. q̄vir se h̄z ad modū forme.
mulier p̄ modū materie patiē⁹. Jtē p̄ualet
mascul⁹ q̄ ad nasalē opatōz. qz nasal opatio
pl⁹ viget in masculo generat⁹ q̄ in scia in co
em̄ maior est p̄⁹. z idō vir a viriū eminentia
est dict⁹ vt di. Jfīd. Herui ei viroz⁹ z lacerti
maiori robore sūt fūdati. z iō fortiorib⁹ acti
onib⁹ erūt apti. Ossa ei masculoz⁹ sūt fortio
ra grossiora z in iūctur⁹ solidiora. z ideo ad
oīa fortiora opa nasalit⁹ sūt fortiores In ma
sculis etiā fm̄ p̄stan. sunt corda ampliora z
maiora. et iō ad receptōz abūdantie maior⁹
spūs z sāguis sūt abiliora. Et iō p̄p̄ abūdan
tiā spiritūū z calidi sāguis audacior ē nasa
liter mēs viri q̄ mulier⁹. in q̄ cā est p̄ria. p̄p̄
caloris fortitudinē z p̄plexōis sicce vigorez
Nulliviro accidit passio mēstrual⁹ sic mulie
rib⁹ accidere p̄suevit. Quicqd in masculoz⁹
corpib⁹ sup̄fluitat⁹ gignit aut p̄ intēfū calo
rē p̄sumit aut in pilos resoluif aut p̄ exerci
tiū euacuat. Jtē distat p̄ditio viri z mulier⁹
i sēsus discretōe. In oī em̄ genere aialiu ma
scul⁹ i p̄cauēdis insidijs z in fugiēdis noci
uis solertiorē h̄z animū scior⁹ prudentiorēz.
vt di. Ars. li. v. Un vir p̄cedit sciaz etiā rōne
iūctelctusq; p̄spicuitate. vt di. Aug⁹. q̄ p̄fert
virū mulieri fm̄ aplm̄ i imagis diuie silitu
dine z dignitate. z ex ista dignitate p̄cellit
mascul⁹ in autoritate z p̄tate. Autoritas em̄
docēdi z p̄sidēdi viris p̄cedit. scis p̄o p̄suetu
dinaliter denegat. vt dicit apl⁹s. j. Loz. vj.
Mulierē i ecclia docere nō p̄mittit. Scri
ptū est em̄. sub viri p̄tate eris z ip̄e dñabitur
tui. Bēn. iij. Sūt igit viri scis calidiores et
sicciores. virib⁹ fortiores. aīosiores. igeniosi
ores. p̄stātiores. mliēz zelatores. vñ z aīalia
pugnāt p̄ vxozib⁹ suis. vt di. Ars. Sūt etiā
corpis durioris z hispidioris voc⁹ grossior⁹
aspect⁹ fortioris in oī genere aialiu excep
ta vacca. cui⁹ vox ē grossior. vt di. Ars. li. iij.
Sūt etiā oēs masculi in oī genere aialium
plurium dentiuz q̄ femine et maiori idigēt
cibo et corporis nutrimento. propter abun
dantem fortitudinē caloris dominantis in
masculis hūiditatem cibi de facili p̄sumēt.
vt di. Arist. li. iij.

De viro La. XIII.

Vir a virtute viriū est dict⁹ fm̄ Jfīd.
Hā in virib⁹ vir mulierē p̄cellit. La
put em̄ mulieris est vir vt dicit a pl⁹

Un tenet regere vxore suā sic caput totū cor-
poris curā gerit. Hic maritū qm matrē tuens
est dicit. Hā vxorē sue qm mī est filioz curā su-
scipit et tutelā hā spōdendo. i. obligādo et p/
mittēdo spōsus dicit. Hā in ōctu coniugali fide
in media se obligat. vt indiuiduaz cū vxore
vite consuetudinē teneat vt debitū ei reddat et
fidē thori sui custodiat et eā p alia nō dimi-
tat. Tantū at est amor viri ad vxorē vt ipī cā
qlibet picula subeat amorē et amorī matrī
pferat. et vt p et cohabitātōe pīez et matrē et
patriā drelinqt. sic dicit dñs. pp̄ h reliquet
hō prēm et matrē suā et adherēbit vxori sue.
Hic spōsus ante sponsalia mūeribz donis
ad sui amoris amplexū spōsam allicit. lris et
nūcijs votū suū circa ipam expmīr. mltā lar-
git et plima repromittit vt ei placeat. ludis et
spectaculis se exponit. frequētat tirocinia ro-
bis et mutatorijs se ornatz pponit. Quicqd
etiā rogat dare vī facere p ei amore p viribz
statim facit. nulli denegat aliqd q sub noie
sponse rem aliquā sibi fieri petit. Blande eā
alloq̄t et blādo vultu ac ardenti oculo eā fa-
cie ad faciē intuet. Tandē in eandē finaliter
psentēs psensū suū corā parentibz p̄bis ex-
pmit et anulo eam subarrāte i coniugē eā du-
cit. et in signū ratificatōis coniugē iā p̄cti do-
na et dotalicia ei impēdere et sub carte vel ci-
rographi testimonio pcedere psuevit. festa
et coniūia nuptialia celebrat. munera adue-
niētibz donat. chorēis cantilenis et instrumē-
tis musicalibus pntes letificat et exhilarat.
His cōpletis spōsam introducit et ad secre-
ta thalami recipit et admittit. lociā mense et
thori eā statuit. eam dñaz pecunie suē et fami-
lie facit. deinde nō min⁹ vxorē sue qm suū p̄s
cām vel etiā curā gerit et amore et etiam zelo
ipam corrigit et etiā custodiā circa eā adhi-
bet et apponit. gest⁹ et affat⁹ piter et aspect⁹ vxo-
ris sue cōsiderat. ingressus et regressus eius
crutinat atqz pensat. Uiro aut bonā mlierē
hūte null⁹ ē felicior. q hō h vxorē clārosā.
malā. rixosā. ebriosā. luxuriosā. mltiuiolā. si-
bi p̄riā. sup̄tuosā. curiosā. inuidiosā. desidio-
sam. tediosā. vagā. amarā. suspiciosā. odiosā
null⁹ talis viro miserabilior ē et infelicioz. Nec
oīaz sup̄posita tāgit Fulgē. i. fmōe qdā de
nuptijs in chana galilee. Un ppat xpm spō-
so ecclīaz spōse bone. synagoga hō spōse ma-
le et adultere. In spōsa atz vxore bōa etigūf
iste additōes. i. vt sit frequēz et deuota q ad xi
mīsteriū. bñilliz subdita q ad obsequiū ma-

riti affabilis. et benigna q ad domesticos. li-
beralis et larga qm ad extraneos. misericors
et benigna q ad mīseros. māsucta et pacifica
q ad vicinos. circūspecta et prudēs in p̄cauē-
dis. fortis et patēs in sustinēdis. sedula et dili-
gēs in agēdis. modesta in habitu. et sobria i
motu. cauta i affatu. pudica i aspectu. hone-
sta i gestu. matura i incessu. verecūda i pub-
lico. iocūda cū marito. p̄tinēs i occulto. Ta-
lis vxor est laude dig. q pl⁹ pposit⁹ moribz qz
totz crinibz. pl⁹ vtutibz qz pulcr⁹ vestibz studz
placere viro suo. q pl⁹ cā plis qz cā libidinis
in bonis mīmonij puerfas. q ex coniugio po-
tius hēz filios grē qz nafē delectat. Et hec d
vxore bona nūc sufficiāt.

De patre. Cap. XIII

Pater est pncipiū generatōis. Hā ali-
ter em desiderat p̄ suā spēm multi-
plicare in filijs vt naturā quā nō po-
test seruare i se custodiat in sua ple. vt dicit
pstan. et idō ad filioz generatōz de sua suba
p generatōis officiū diuidit et trāsfūdīt. et mī
pp̄ hāc delectatōz nafē sue diminutōz non
recipit. generat atz filiū sibi simlē in specie et
etiā i effigie marie qm hēz in seie patrio vincit
p̄tutē in seie matris. vt di. Arz. li. viij. Et idō
p̄ circa filioz pcreatōz solici⁹ existit et nafa-
liter fetū suū diligit instantū vt etiā nutrime-
tū sibi subtrahat vt nutriet fetū suū. et h gene-
ralit̄ est vey i oī genere aīaliū exceptis paucis
in qbz nafa degenerat. et idō nō mltū solicitat
circa fet⁹ suos a se eos eijciūt. sic di. Arz. li. vj
de aq̄la q eijcit pullos et alis et rostro et vn-
guibz eos fugat. Hō at puez suū siue fetum
diligit et nutrit. ablactatū suū p̄mēsalē facit
filiū. et i iuuetute p̄bis erudit et pberibz corri-
gere nō desistit. sub custodia tutorū ipm p̄sti-
tuit. et ne p̄sumat vultū hilarē filio nō osten-
dit. filiū sibi silez magz diligit. et i ipm oculū
psuevit figere. fm eratē et p̄mogenitē digni-
tatē vestes et ciboz portōnes filijs suis diui-
dit. p filijs acq̄rere et hereditatē augere non
desistit. acq̄ritā excolit et excolta filijs heredi-
bus drelinqt. P̄ hō q a pascēdo est dicit⁹ q
pascit filios in eoz iuuetute. i senectute a fi-
lijs pascit. sic est videre i auibz coruini gene-
ris. Hā iuuenes pascit senes. sic di. Aristo.
qm p̄ senio nō pnt acq̄rere victū suū. et idō vi-
telōgioris pmissio honorantiū pntes et su-
stentantiū ē remuneratio spēalis. vt di. Am-
brosi⁹. Scp̄tū ē em. Honora p̄ez et matres
tuā vt sis lōgeu⁹ sup̄ terraz. Exo. xx. Eccl. iij.

Qui honorat p̄rēz vita uiuet lōgiozē. Un̄ dī
 eit glofa q̄ honorare p̄ntes ē p̄mū mādatū
 ī p̄missiōez p̄ p̄ns magnū ē mādatū ī remūe
 ratōe. z cī trāsgressiō marīa ē ī punitiōe Un̄
 p̄ns maledictiō nocet filijs. vtz in Lam qui
 p̄t paternā offēnsā penā meruit seruitutis.
 Ben. ix. Est itaqz p̄r ex filijs honorād⁹. sustē
 tand⁹. supportād⁹. letificand⁹ et defensand⁹.
 magnificand⁹ z laudād⁹. exaudiēd⁹ z imitā
 dus. vt dīc glofa ibi. Si filiū abraē estis : opa
 abraē facite. fili⁹ ex parentū suba originē du
 cit. z ab eis fōmētū sc̄ipit. z sine parētū adiu
 torio neqz pficit neqz uiuit. q̄sto pl⁹ a p̄rē dīli
 git tāto ab eo diligēt⁹ īltruīt. frēq̄nti⁹ cedit
 z sub disciplīe custodiā art⁹ custodit. et cū a
 p̄rē maxie diligit diligī nō uidet. qz p̄bis z p̄
 beribz ne īsoleseat sepi⁹ laceffit. tāto affectuo
 si⁹ q̄dem a p̄rē diligit q̄sto sua effigies in fi
 lio similitior et exp̄ssior inuenit. pat. r. 1a qz fa
 cies pfundit. qn̄ aliqd turpe de filijs subau
 dit. patern⁹ anim⁹ gūiter offēdit qn̄ aliqua
 p̄tumat rebellio in filijs p̄sentat. Circa fili
 orū autē educationē maxia parentū cura di
 rigit z ob spem posteritatis filijs hereditas
 custodit p̄t paternā offēnsā z p̄tēptū sepe
 fm̄ leges exhereditatiōis p̄ca fili⁹ p̄cutit z pu
 nit. nlla p̄rē maior ē ingrātudo q̄ puer
 loz filioz qn̄ fm̄ acceptū bñficiū a parētibz
 eis nō succurritur nec a filijs necessitatē tpe
 subuenit. p̄ honorificētia parentū filijs se
 pe impēdit honor z largit. p̄mogenito filio
 deberi maior hereditas portio a legibz dīfi
 nit. sz p̄t p̄ns iniuriā ius p̄mogenitē p̄roga
 tiua aliqn̄ a p̄mogenito tollit. z al⁹ q̄ digni
 or est p̄mogenitē titulo inuētit. sic dīc Dic
 ro. sup̄ glosā Ben. clīc. Ruben p̄mogeit⁹ me⁹
 zc. tu inq̄ iuxta ordinē natiuitatē tue heredi
 tatē quā iure p̄mogenitē hēre dōuisti. regnū
 scz z etiāz sacerdotiū pdidisti zc. Filij igit q̄
 p̄nāz deberēt ēē sic p̄ntes nobiles. diui
 tes z etiā liberi. p̄ culpā efficiūt viles paupe
 res atqz serui. Quere s̄ de malo seruo.

De seruo. La. XV

Seruus fin̄ Jsi. a seruādo ē dictus.
 Hā q̄ndā q̄daz captiui seruabāt vel
 vt capite plecterent. vlt vt p̄cio redi
 meret. Uel a fūiedo sūt dicti. eo q̄ vilioribz
 officiis q̄ dñs nō pueniūt nec filijs mācipā
 tur. Seruoz triplex ē gen⁹. vt dī. Jsi. Qui/
 dā cū sūt p̄naculi siue originarij. q̄ in ser
 uitate sūt nati. z tales mltis penis legalibus
 subijciunt. qz sua v̄dērcvlt alienare nō pnt.

nec p̄here. nec dignitatē officiū assumere. n̄
 etiā testimoniū phibere nisi dñoz suoz vo
 lūtate Un̄ sine infamia existentes sepe infā
 mie pena pūniūt. Alij sūt serui empti q̄ a
 barbaris vel hostibz capti vt empti iugo fui
 rus sūt opprēssi. tertij p̄ducti q̄ nō ex neces
 sitate sz volūtate seruiūt ob spem lucrī. et hī
 p̄prie famuli a famulādo sūt dicti. i. obsequē
 do vt dī. Jsi. Sūt itaqz mltē viles p̄ditiōes
 fuoz maloz de q̄bz s̄ dictū ē in tractatu de
 ancilla. quere ibi. zc.

De seruo malo z nequā La. XVI

Nec de seruo nequā addendū ē q̄ in
 multis sibi et alijs est nociu⁹. Solet
 m̄ ebriosus ēē z tūc bōa dñi sui l̄ ne
 gligit l̄ furtiue subtrahit z expēdit. Prouer.
 xxx. opari⁹ ebriosus nō locupletabit. Jtē re
 missus est z ociosus. et tūc tps p̄cessū ad la
 borandū inuitit p̄dit. sic fuis dixit p̄famī
 lias. Quid stat⁹ h̄ rota die ociosi. Et Eccli.
 xxxij. Vitte fūi in opationē ne vacet. Sis
 cū decet illū. Jtē de bonis dñi sui p̄dignus
 oīa dissipat et p̄sumit Lu. xvi. Diffamat⁹ est
 villie q̄ dissipasset bona dñi sui. Jtē piger z
 sōnolent⁹ et desidiosus oīa negocia dñi sui
 negligit z omittit. Eccl. xxxvij. dz. Cū fuo pi
 gro tracta d̄ ope. et Lu. xix. dz. seru⁹ piger ab
 scondit talentū dñi sui ī tra z abijt. Jtē pro
 teru⁹ z ceruicosus etiāz sup̄ dñm se extollit.
 Eccl. x. vidi seruos in eq̄s zc. z Prouer. xxix
 p̄ seruū cū regnauerit zc. Jtē cupid⁹ est et lu
 cri auid⁹ lucz dñi sui īp̄riū suū puerit Ex
 emplū de giezi seruo helysei. q̄ sub noīe dñi
 pecuniā petijt. obtinuit. detulit. et abscondit.
 iij. Re. v. Jtē sup̄bz p̄sūptuosus dñi īmpe
 rium p̄ipēdit. sic dixit miphiboseb de siba
 seruo suo. seru⁹ me⁹ p̄tēpsit me dñe mi rex et
 asinū sternere noluit. ij. Reg. xvi. et Job. xix.
 seruū meū zc. Jtez cū sit dur⁹ z maliciosus
 grāz sibi fieri desiderat z appetit. sz obtētā
 alijs nō ipēdit. Math. xvij. Serue nequā
 omne debitū dimisi tibi qz rogasti. Item in
 circūspēct⁹ est et obliuiosus z ignorās q̄ de
 suis excessibz sit rōem dño suo redditur⁹ ad
 memoriā non reducit. Lu. xij. si dixerit dñs
 me⁹ morā facit venire zc. Jtē iracūd⁹ z sedi
 tiosus totā p̄turbat familiā z offēdit Luc.
 xij. si inceperit fu⁹ ille bibere et inebriari et
 familiā p̄cuse. veniet dñs ei⁹. zc. Jtē maledi
 cus et linguosus de omibz z p̄cipue de dño
 suo maledicit. sic p̄ de siba seruo miphibo
 seb q̄ cū apud regez accusauit. ij. Regū. xv.

Eccl. viij. Ne audias seruū maledicēte tibi.
Itē si fuerit delictat⁹ et deliciose nutrit⁹ tra
dīm suū recalcitrat et resistit. Prouer. xxiij.
Qui delicate nutrit fūū suū zc. Et itēz. nō
decet fūū delicie. Itē fraudulē⁹ et dolosus
insidias dño ponit et qñq; ipm inficit siue p
dit. iij. Re. xxix. tetederūt ei insidias fui sul
et interfecerūt regē in domo sua Itē dño suo
existēs iniuriosus ab eo fugit et ipm deserēs
aduersario suo se piūgit. iij. Re. ij. Fugerūt
serui semey in geth zc. et. j. Re. xxv. increue
rūt serui q fugiūt dños suos. Itē cū sit ne
quā et flagiciosus vir p bba de malicia cōpe
scit. Eccl. xxiij. ibi. Sic seru⁹ interrogat⁹. i. cor
mēt⁹ castigat⁹ frequēta liuore. i. liuor⁹ crimie
nō minuit⁹ s; mag⁹ ad odiū puocat. q. d. ser
uus int⁹ coriūta nō meliorat s; por⁹ peiorat
Itē cū sit ingē grāz factā a dño nō recogno
scit. s; de iusticia pl⁹ q; d grā sibi fieri credit.
Eccl. xxiij. Laxa man⁹ suo et qret libertatē.
Itē si fuerit criminofus et culpā dño suo.
sine flagell⁹ ab eo extorq; rīkat⁹ p fessio nō va
lebit. Eccl. xliij. Seruo pessimo sanguinate
lat⁹. ibi glosa. Seru⁹ q bbis nō corrigit vul
nerib⁹ corrigat. Itē cum sit astut⁹ et labor ei
odiosus vocat⁹ ad labores dormire se fingit
et q; nō audies de vno late ad aliud se cōuer
tit. Prouer. xxix. Seru⁹ bbis nō p̄t erudiri.
q; qd dicit intelligit et respōdere cōtēnit. Et
Luce. ij. Seruus quidem sciens voluntatē
dñi sui zc.

De p̄ditōib⁹ boni serui Cap. XVII

Boni autē serui p̄ditio p̄sistit i diuersis
Hā bon⁹ seru⁹ est docilis et ingeniosus
ad itelligendū. Prouer. xxvij. Ser
uus sapiēs dñabit stult⁹ fili⁹. Et Eccl. vj.
Seru⁹ sensat⁹ zc. Itē hūilis est et obsequiosus
ad qdlibz obsequiū ipendendū. Ps. D dñe
ego seru⁹ tu⁹ et fili⁹ ancille tue. ad Phil. ij. Hu
miliauit se formā sui accipiēs. Itē hilaris et
iocosus ad iuuēdū. decet em seruū in suo
misterio eē hilare et iocūdū. Totū em serui
tiū displicet qñ fūicēs facie leta carz Ben. xlv
Et nos leti seruie⁹ regi. Et Esa. lxxv. Serui
mei letabūt et laudabūt p exultatōe zc. Itē
affabil⁹ et graciosus ad loqndū. q; mltū dili
gūt serui qñ affabiles sūt et benigni. Et i dō
de David q seruiebat saul dz. j. Re. xviij. Ac
cep⁹ erat dauid i ocul⁹ vniuersi ppli. et marie
in p̄spectu seruoꝝ saul. Et i codē. Ecce pla
ces regi et vniuersi serui ei⁹ diligūt te. Itē vi
rilis et aiosus se p̄ aduersariū dñi sui ponēs

p̄mo. j. Re. xvij. Hō p̄cidat cor cuiusq; i eo
ego seru⁹ tu⁹ vadā et pugbo aduersus phili
steū. zc. Itē fidel⁹ est in cōmisso. s. negocio et
studiosus ad erequendū Lu. xix. Euge fue
bone et fidel⁹. zc. Et Hūeri. xij. Seru⁹ meus
Moyles fidel⁹ in oī domo mea. Itē abil⁹ est
et artificiosus ad lucz dñi pcurandū. Plus
ei intēdit bon⁹ seru⁹ augm̄tare et mltiplicare
dñi sui peculīū q suū p̄riū. q; in mltipliciā
dō dñi sui lucz pcurat et ipē suū. Luce. xx.
Vocatis decē suis suis tradidit ill. r. mnas
et ait. negociamini dñi venio zc. Itē bon⁹ ser
uus caut⁹ est et mltū curiosus ad rōez et cō
potū dñi sui p̄soluendū d dat⁹ et accept⁹. Hā
de bñ p̄putat⁹ remuneratōem cert⁹ expectat
de nō p̄putat⁹ hō sp dubitat et formidat. vtz
Lu. xix. vbi dz. Domie ecce mna tua decem
mnas fecit. Qui dixit dñs. Esto dñs habēs
ptatē sup decē ciuitates. Itē solici⁹ est bon⁹
seru⁹ et aio studiosus pus dño suo p̄parare
cōmodū sicut prandū siue lectū q; se dispo
nere ad prandendū siue qualitercūq; alias
ad q̄scendū Aliq; em bon⁹ seruus cōmodū
sibi fieri putat qñ videt q dñs su⁹ adhuc la
borat Lu. xij. Quis vīm hñs seruū. et si vene
rit de agro dicat ei p̄mo discūbe zc. I dō cō
mēdat vias q dixit ad dauid. q. Re. xj. Dñs
me⁹ Joab et serui dñi mei sup faciē tre ma
nēt. et ego ingrediar domū meā vt comedā
et bibā. zc. Itē seru⁹ fidel⁹ et timorosus domi
ni sui aduentū p̄stolat nec se disponit vel de
ponit añq; veiat ad dormiēdū. nec subitrac
lectū suū ante aduentū suū. Lu. ij. Bñs ser
uus ille quē cū venerit dñs inuenerit vigi
lantē. Itē seru⁹ q circa dñm est sedul⁹ et amo
rosus. alijs dormiētib⁹ vigilat ad dñm suū
custodiendū. Un merito rep̄hēdit David
abner et alios seruos regi Saul dormiētē.
j. Re. xxvj. Hō erat q vigilaret s; oēs dormi
ebāt. et seq̄t. Filij mort⁹ estis vos q nō custo
ditis xpm dñi. Itē seru⁹ q in obsequijs dñi
sui ē affectuosus ocul⁹ ac manib⁹ sp circa do
minū est intenz ad suū bñplacitū pagendū.
ne aliqd scz in cōmodū sustineat vl defectū.
siue ad aliqd bñficiū a dño benefico recipiē
dū. ps. Sicut oculi ancille i maib⁹ dñe sue.
ita zc. Itē bon⁹ seru⁹ nūq; a labore est vacu⁹.
nūq; ab vtilitate dñi sui est ociosus. qā siue
comedat siue abstineat siue vigilet siue dor
miat oīa q facit ad vtilitatē ill⁹ cui fuit ordi
nat et reducit Job. vij. Sicut ceru⁹ deside
rat vmbra et mercenari⁹ p̄stolat zc. Item

bonus seruus nec i victu nec in vestitu dño suo est onerosus. imo veteri roba dñi sui ali qñ p anni circulū est ptenē. scit em̃ q pple/ to seruitio suo pla est a dño bñficia recepū rus. Jō in lege pceptū est. vt sine veste z via tico z sup pñū pducticiū seru⁹ in āno septio nullaten⁹ a dño dimittat. Exo. xxi. et Deut. xv. Jtē seru⁹ i morib⁹ disciplinat⁹ z p̃tuosus solet esse corā dño graciosus z in oculis ei⁹ accept⁹. z ido seruus sensat⁹ ad b̃ diligentia adhibet vt vrbane et curialiter et mūdedo/ mino suo admistret. qz aliqñ pl⁹ diligit dñs mūdiciā seruier⁹ q̃ ipaz exhibitor⁹ fuitutis. Ps. Ambnlās in via imaculata. b̃ mihi mi strabat. Eccl. vij. Seru⁹ sensat⁹ est zc. Item seru⁹ bon⁹ a dño corrept⁹ p̃tra corripientē se nō est murmurās neqz querulosus. scit em̃ q bonus dñs iuste arguit seruū suū. Et tal quidez arguitio sibi accidit ad p̃fectū Eccl. x. Seruo sensato liberi seruiunt. et vir disci plinat⁹ nō murmurabit correptus. imo po ti⁹ gaudebit. Uñ puerb. ix. Argue sapiētem et diliget te.

De bono domino siue dominio.

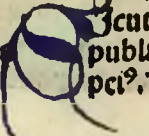
Capitulū. XVIII

 Jcut autē seruus est nomē subiectio nis. sic dñs est nomen p̃clarōnis et p̃rātis. Uñ a dño a q̃ est ois ptās iu stū dominii est statutū. Sine em̃ dominio non possit stare salua respública. nec estz hu inana societas pacifica vt̃ quiceta. Sublata nāqz de medio dñoz iustoz potentia. libera esset malicia. nūq̃ innocentia foret tuta. vt dicit Jli. Iusta itaqz dominatio p tyrāidē suos non opprimit. sz suos aduersarios rep mit z etiā repellit. Dñoz etiā potestas suos nō deferit. imo etiā p̃ subditis p̃rātē ad uersariam se opponit. vt dicit Bre. Uñ etiā pater q dñs est nomen p̃rātis et nomē equi tatis. Iustus em̃ est dñs et iusticias dilexit. equi. vi. vul. ei⁹. Et ido qz dñs q iustus est p viam vicz iuris. causas lites et etiā p̃trouer sias int̃ subditos dirimit z diffinit vnicuiqz qd suū est tribuit. p̃tra maliciā gladiū extra bit. p̃ defendenda innocētia clipeū iuste po tentie p̃ maleficos obijcit et opponit. Pup il los viduas et orphanos de manu opprimēis excutit. p̃cedones maleficos z fures psequit atqz punit. acceptā potestatem nō fm volū tatis impetū. sz fm legis imperiū ordinat et disponit. Et qz p dñs est nomē equitatis Est insup nomē liberalitatis. Nam boni et

iusti dñi liberales sunt et p̃ij. Et sicut dicit Me ster. xij. Eū inq̃ torum orbem dñatiōi mee subiugassez. nūq̃ volui potentie abuti mag nitudine. sed clementia et lenitate guberna re subditos zc. Et ido ver⁹ dñs ad oēs p̃ter q̃ ad maleficos liberalem et affabile se ostē dit. pl⁹ amari q̃ timeri diligit. non homini bus sed bestiis. i. bestialib⁹ z malis domina ri se cognoscit. vt dicit Bre. sup illum locuz Bēn. ix. Sit terror ṽ sup cūcta animantia zc. Homo inq̃ Bre. nō rōnalib⁹ sz irratio nalib⁹ aialib⁹ est plar⁹. vt non ab homib⁹ sed animalib⁹ timeat. Om̃es em̃ hoīes natura equales generauit. sed p̃varis meritis alijs alios iusta dei dispensatio p̃ponit. vt huma na formidine peccare metuant. q̃ diuinā iu sticiā non formidāt. Ex. b̃ g timore dñi non supbiant. nō suā gloriā sed subditoz iustici am querāt. Hō em̃ hominib⁹ sed bestiis do minant. qz ex illa pte qua bestiales sunt do minio ipsoz p̃ternunt. Est etiā dñs nomē nobilitatis. sicut dicit Deut. j. Tuli de tribu bus vestris viros sapiētes z nobiles et p̃sti tui eos dños et p̃ncipes et tribunos et cen turiones. Nam dñi debent esse nobiles z ge nerosi tam carne q̃ mēte. Jdo fm Ambro. natura in anialib⁹ nobiliores z virib⁹ fortio res p̃posuit alioz reges et ductores. et pz in aialib⁹ z volatilib⁹ z etiā in apibus. in quib⁹ om̃ib⁹ illi alijs dominant et p̃ficiuntur. in quib⁹ nobiliores p̃ditōes fm nase bñficiuz inuentunt. vt sic addiscat homo nobilior p̃ esse fm rōem et grām. ex q̃ sic aialia p̃sūt aia lib⁹ nobiliter p naturā. Item dñs est nomē honoris z dignitatis. sicut dicit apostol⁹ ad Ephe. vij. Serui obedite dñis carnalibus cuz timore et terrore zc. Dñs em̃ iuste a sub ditis honore et reuerentiā accipit. et officij sui merito subditos honorificentia dignos facit. p̃pter em̃ vnū regem bonū vel dñm to ra patria honorat frequentat et timef. Jtez dñs est nomē pacis et securitatis. Nā guer ras et pugnas dñs iustus sedat et discordes ad p̃cordiam reuocat. vñ sub bono et forti ac pacifico dño coloni patrie sunt securi. q̃a null⁹ audet inuadere terminos suos ac in fringere pacē suam.

De malo domino siue dominio

Capitulū. XIX

 Jcut autē bono z iusto dño nihil rei publice vili⁹ est ita dño malo nihil p̃ci⁹. Nam mal⁹ dñs subditos suos

q̄s iuuare deberet. spoliat et opprimit. et de
 biris officijs et fuitis angariat et angustat.
 Mich. ij. Qui violenter pellē tollit de sup̄rē
 Propt̄ mūera iusticiā violat et paup̄i n̄ iudi
 cat. Mich. iij. Audite p̄ncipes q̄ abomina
 mini iudiciū ppli. A q̄ recipit vectigalia et tri
 butū. ab inasoribz nō defendit. Hā ei in ma
 licia sua nō p̄sentietē cruciat et crudeliē fla
 gellat Esa. xix. Dabo egyptū in manū dñorū
 crudeliū zc. Hierē. vi. Crudelis est zc. Alie
 na tanq̄ p̄pria vendicat. et oīa sua eē putat. i.
 Reg. viij. Filios tuos et agros tollet zc. Ti
 meri pot̄ q̄ amari desiderat. Baruth. vi.
 Ostentantes metū gentibz. videte q̄ zc. Ho
 norari ab hoibz et reuereri affectat. Dan. ij.
 Cadentes adorare statnā zc. Leges et statu
 ta antiq̄z destruit et sua ordinat. Esa. x. Ue
 q̄ p̄dūt leges inuītis. Sub specie iusticie cru
 delitatē et maliciā palliat et occultat Esa. liij.
 Dñatores ei iniq̄. eractōibz tallijs sepe ve
 rat. Esa. iij. Populū meū eractores spolia
 uest. Et Dan. ix. c. et xj. d. Occasiōes errorū
 quēdi et aliqd̄ rapiēdi caprat Esa. liij. Assur
 abisq̄ cā calūniat̄ ē cū. Mendaces et dela
 tores diligit et eoz p̄silij̄s aures accōmodat
 Prouer. xxx. Princeps q̄ libenter audit ver
 ba mendaciū zc. Fidem et pactū nulli seruat
 j. Mach. vi. Jurauit illis rex et p̄ncipes ei
 et seq̄t. Uidit munitōez et rupit citiū iusiurā
 dū. Epulas et delicias de alienis laboribz
 sibi pat̄ Ps. Deuo. ple. meā. sic ei. pa. Exem
 plū de balthasar. Dan. v. et Ezech. xix. Eos
 q̄ diuitiū et fideliū seruierūt p̄remunerat. sic
 voluit Laban remunerare Jacob. q̄ dixit.
 Nisi de p̄zis mei affuisset mihi. mō nudum
 forisitan dimisisses. Item nulliū seruicia gra
 reputat. et idō omīa q̄ fiunt minora debito
 fore putat. sicut dicit Judith. iij. Nec ista fa
 cientes ferocitatē pectoris ei mitigare po
 tuerūt Item alijs laborantibz. in ludis et i po
 ribz ip̄e vacat Eccl̄s. x. Ue terre cui rex puer
 est. cui p̄ncipes manē comedunt. Et. iij. Re
 gum. xx. Rex bibebat temulenē d̄vimbacu
 lo suo. zc. Nec de p̄prietatibz hoīs q̄ ad mē
 broz diuersitatē et q̄ ad etatem et q̄ ad sexus
 discretōem et variā q̄lratem nūc sufficiant.
 Nūc de q̄busdā accidentibz q̄ p̄tingūt circa
 hoīem et fm naturā et p̄ter naturā aliq̄ dei
 adiutorio sūt dicenda. et p̄mo de cibo. dein
 de de potu. tertio de vigilia et somno. dein
 de de exercitio.

De cibo Cap. XX.

Dico d̄ p̄prietatibz hoīs q̄ ad illa que
 fm p̄stituit naturā. dicendū restat
 de illis p̄prietatibz rez q̄ ip̄m fm naturā.
 In eē custodiūt. Et sūt fm Jo. aer. exercitū
 tio. q̄es. pot̄. cibo. vigilia. et somnū. Sine istis
 n̄ custodit hūanū corp̄. Nos at ordinē istū
 h nō seq̄mur. qz i loco suo de aere postea di
 cem. De cibo q̄ p̄mo dicā q̄tū h sufficit. q̄a
 cibo ē fm p̄stā. suba p̄uertibil̄ i eēntiā corp̄is
 q̄ cibat corp̄ augmētās nutritiōis et sustētans
 calor em̄ foris mēbroz iterioz et exteriorz i
 p̄tinua est actiōe et resolutiōe. cui p̄tinua de
 bet restauratio ad dep̄diti b̄nificiū faciendā
 Libo at sumpt̄ in similitudinē corp̄is p̄t̄ et in
 ip̄i naturā trāsmutat. Un̄ in cibo p̄cedit ip̄i
 p̄paratio. deinde ei masticatio. tertio i locū
 digestiōis receptio. q̄rto ip̄i digestio et puri
 ab ip̄uro separtio. q̄nto ip̄i attractio. et p̄ sin
 gula mēbra distributio. sexto nate mēbz af
 filatio. Si ei cibo nō assimilaret mēbz nūq̄
 i eoz naturā incorparē l̄ p̄uerfēt. vltio post
 oīa ista fit istū cibi incorpariō et naturā corp̄is
 p̄uersio. Hā q̄ calidū ē et hūidū trāsīt in na
 turā sanguis et carnis. q̄d hō frigidū ē et sic
 cū in naturā nerui et naturā ossis. et sic d̄ alijs
 Libo itaq̄ assūpt̄ et incorparat adhuc i iuue
 nibz corp̄ nutrit et augmētāt. In senibz vero
 caloz naturā reparat. dep̄dita etiā restaurat
 et custodit corp̄ ne p̄eat. Liboz at sūt multe
 diuersitates. Quidā ei cito i sanguinē p̄uer
 tūt p̄ suā subalez hūiditatē et caliditatem et
 illā quā hūt cū sanguine vicinitatē. Quidā
 hō ecōtrario p̄t̄. Triā cām tardū p̄uertitur
 Quidā hō cibi mltū nutritiū. qz mltū sāgu
 nis generant. Quidā hō paz imo pot̄ one
 rant. tñ aliq̄ntulū refocillāt. Et generaliter
 oīis cibi laudabil̄ generatiū sanguis ma
 gis est p̄ueniēs in regenda sanitatē. Labo
 rantibz tñ est p̄ueniens grossior cibo spissio
 ris sanguis generatiū. Item omīs cib̄ de
 quo generat multū sanguis paucam h̄z sup
 fluitatē. Et ecōnverso cib̄ de q̄ gignitur
 paucus sāguis mltas generat supfluitates.
 Et generalr fm diuersitates cibozū dispo
 nunt et variant cōplexiōes mēbroz et corpo
 ris q̄lirates. vt dic̄ Constan. li. p̄mo. Circa
 cibū aut ista p̄siderant sic et circa dietam vt
 dicit Gal. sup amphoriz. scz cibi substantia
 litas. q̄litas. q̄ntitas. sumētis necessitas. tem
 poris p̄gruitas. Oportet em̄ medicū cognō
 scere subam et qualitatē ciboz ad custodiā
 et regimē eoz b̄uanorū. Est em̄ q̄dā cibo

pure nutritiua et facile pueriui⁹. et talis
ē nate p⁹uatiu⁹. Quidā ē cibo medi⁹. z hē fa-
cile alteratiu⁹. z nate adinuatiu⁹. Quidā p⁹o ē
cib⁹ p⁹elilential⁹. z nate cor⁹ruptiu⁹. sic cib⁹ ve-
nenosus q⁹ a tota specie mutat z destruit ip⁹s
corp⁹. Et iō oportz ciboz co⁹scere subam et
q⁹litate ne venenū assumat loco cibi Quali-
tas at cibi attēdit v⁹l fm vltimā elemētariuz
q⁹litate remissionē. z sic ē cibo calid⁹ v⁹l frigid⁹
in p⁹mo g⁹du. v⁹l fm vltimā earū dē intēsiōnē.
z sic i q⁹rto g⁹du. v⁹l fm hāz mediatōz. z sic dē
ē in tertio v⁹l scdo g⁹du fm maiorē excessū v⁹l
minorē. h⁹ etiā attendendū est q⁹ tā fm subaz
q⁹ fm q⁹litate v⁹l di. p⁹stan. Aliq⁹s cibo ē subtil⁹
q⁹ scz d⁹ facili digerit. cū⁹ q⁹ntitas m⁹ta parū
nutrit. q⁹ fm Auiē. subtil⁹ ex eo generat san-
guis q⁹ cito p⁹soluit a mēbz. z iō paz nutrit.
v⁹l dicit idē. Et ē cibo grossus q⁹. s. tard⁹ dige-
rit. et ei⁹ ps modica m⁹trū nutrit. ex q⁹ sāguis
grossus generat q⁹ tard⁹ p⁹soluit ab ip⁹is mē-
bris. Hā v⁹l dicit Isaac. ex subtili cibo fit gene-
ratio subtil⁹ sāguis. z ecōuerso. z ē cibo i suba
z q⁹litate p⁹at⁹. Lib⁹ at pur⁹ laudabil⁹ ē. q⁹n ē
int⁹ h⁹ p⁹at⁹. z ecōuerso fm auiē. herbe crude
et fruct⁹ nimis recētes min⁹ sūt boni q⁹ ad ci-
bū p⁹ hūiditat⁹ excessū. Hā sāguinē replent
adq⁹sitate z disponūt ad putrefactōz. z iō po-
t⁹ sūt medicia q⁹ cib⁹. Lib⁹ d⁹z ē vniformis.
ne scz i vna mēsa siml⁹ diuersa nutritiua assu-
māt. q⁹ fm Auiē. Dū vn⁹ cib⁹ digerit. alt⁹ cor-
rūpit. z stōach⁹ nimis extēdit z replet. Cōsi-
derat etiā i cibo q⁹ntitas dimēsiue z extēsiue
Hā attēdit v⁹l fm mīmū v⁹l fm nīmū v⁹l fm
int⁹ h⁹ mediū. Sibo fuerit cib⁹ nīm⁹ naturā
g⁹uat. stōachū distēdit z inflat. rugitū et torfi-
ones generat. malos hūiores z cachochinos
augmēt. nausēa et vomitū puocat calorem
nasalē sic oleū lāpadez extinguit z suffocat.
spasmū z p⁹ctionē nernoz causat. vlcera sca-
biē et apostemata fieri pcurat. seniūz mortē
acclat. p⁹ quā p ciboz m⁹trudinē hō muni-
rez defendere se credebat. Qū⁹ cib⁹ nimis
pau⁹ ē nafa z debilitat. val⁹z z oēs sēsus bebe-
tat. fluxū capilloz z caluiciē generat. p⁹sim
et etbica accelerat. corp⁹ extenuat. z peiores
infirmittates q⁹ repletiō nimia generat. Vñ
d⁹z i amphoz. In tenuib⁹ dicit⁹ peccāt matie
egrotātes. Lib⁹ hō mediocr⁹ ē laudabil⁹. q⁹a
depdita i corp⁹ restaurat. p⁹utē etiā p⁹ernat
sāguinē augmēt. calozē p⁹at. ingeniū acuit
vires opandi tribuit. sanitatē corp⁹is augz z
custodit. suauē sōnū z mulcebrē generat z i-

ducit. vñ si fuerit maior p cibū p⁹stauratio q⁹
fuerit pcedēs p⁹resolūtē calozē depditio. ci-
bus corp⁹ augmēt. vtz i adolescētia. Sibo
fuerit maior depditio q⁹ p cibū seq⁹ntē p⁹stau-
ratio. corp⁹ minuit z deficit. vt i senectute. s
si fuerit eq⁹lis restauratio p⁹ dissoluta. corp⁹
p⁹seruat i p⁹sistētia z i statu. sic ē vide i iuuetu-
te. Cōsiderat cib⁹ vel cibi effect⁹ respectu co-
medēt⁹. q⁹z ali⁹ p⁹uenit sano z ali⁹ egro. ali⁹ iu-
ueni. ali⁹ seni. ali⁹ exercitanti. ali⁹ quiescenti.
Vltra em⁹ sūt salubria sanitatē habēti que
sūt mortifera infirmāti. Et etiā i sanis diffe-
rētia ē. q⁹z aliūz p⁹iper q⁹ alicui fleumatico ē
remediū. alicui colerico est venenū. z iusq⁹a/
mus q⁹ est. mors hoim. g⁹ssim⁹ cib⁹ est p⁹asse/
ri v⁹l coturnici. vt di. Sal. Variand⁹ est etiā
cibus fm varietatez morbi. Nam aliq⁹s cib⁹
est salubris in q⁹rtana q⁹ est mortifer⁹ i acuta
et aliq⁹s cib⁹ q⁹ est vtil⁹ in p⁹ncipio morbi. ē no-
ciu⁹ q⁹n infirmitas ē in sūmo. Hā tūc d⁹z da-
ri cib⁹ tenuis. vt di. Ipo. et Sal. q⁹z tūc nafa
circa digestōez morbi est totaliter intēta. vñ
tūc ei⁹ effect⁹ diminuit z impedit si occupa-
ta circa grossa cibaria teneret. Ali⁹ etiam ci-
bus et alio mō dand⁹ est necessari⁹ i morbo
cronicoz diuturno. et ali⁹ iō in p⁹rio. q⁹z i p⁹nci-
pio time⁹ defect⁹ p⁹ut⁹. z iō est necessari⁹ ma-
ior cib⁹. In p⁹rio at morbo time⁹ infirmitat⁹
augmētū. z iō d⁹z tūc dari min⁹. Libatio g⁹
facienda est fm diuersitatē morbi. fm p⁹utē
infirmi. z fm q⁹litate et subaz ip⁹i cibi. et fm
p⁹utilitas cibi iudicat. Itē alio mō ciband⁹
est iuuenis et adolescēs. et alio mō ipē senex.
Nam abstinētia cibi q⁹ senib⁹ est facil⁹. pue-
ris et iuniorib⁹ est difficil⁹. iuxta illud Ipo.
Senes facillime ferūt ieiuniū. scdo p⁹sisten-
tes facili⁹. pueri p⁹o min⁹. Nam in senib⁹ de-
bilis est caloz nasal⁹. in alijs at est fortis. Et
iō maior cib⁹ ad repressiōnē calozis nasal⁹
est necessari⁹ iuuenib⁹ et puulis. minor p⁹o il-
lis. Eadē etiā est rō q⁹re inin⁹ cibandi sūt q⁹-
scētes q⁹ se exercitantes. q⁹z i ill⁹ caloz est de-
bilior. in ill⁹ p⁹o fortior ē. vt post patebit Cō-
siderat aut⁹ in cibando p⁹io p⁹gruitas. Nam
grossiori dicta z largiori indiget homies in
hyeme q⁹ in estate. sicut di. Ipo. Cētes in
vere et in hyeme nafa calidissimi sūt et som-
ni lōgissimi In his igit⁹ horis p⁹les oblatōes
sūt dande. q⁹z tūc innat⁹ caloz ē mult⁹. m⁹to
igit⁹ indiget nutritiōe zc. In hyeme ei⁹ vigz
appetit⁹ z fortior etiā ē digestio calozē exittē-
te fortiorē. In estate p⁹o p⁹riu est. Caloz ei in

hyeme ingreditur ad interiora. et ibi coadunatur. In estate vero suo sili pgaudens et exteriora petens dissoluit et in corpe minorat. Quoniam igitur in hyeme multum digerit multum exercitat appetit. et illud propter iuvenem quod sunt multum caloris. et ideo multum appetit et multum indiget cibo. Sicut in athletis in quibus ratione exercitum augmetat calor nascitur. et ideo multum indiget nutrimento. sic ibi exemplificat Galenus. Est igitur cibum omni animalis necessarium. et materiam veniens est quandoque univormis est. et in superfluum et diminutum spatium. nimia est cibi repletio siue saturitas mors animae et corporis esse consuevit. et potissime periculosa est saturitas post precedentem sterilitatem siue famem. ut dicit Avicenna. Plus enim tunc nascitur appetit quam digerere possit. et ideo citra appetitum et saturitatem cibum assumendum est.

De potu Ca. XXI

Potus est suba liquida ad animalis nutrimentum necessaria potest siquidem dicitur. Constan. li. v. c. xxv. multiplicit de causa necessarii est. Corpore enim sicco humectat. et quod humidum de corpore resoluit restaurat cibum per ipsum. et deferat ad loca remotiora. quod sua grossicie non potest transire per strictos meatus et angustos. Potus etiam ut dicit Constan. et etiam Avicenna. diversificatur tripliciter. Est enim potus quod est tamen potus. ut aqua que non est corporis nutritiva. et est potus quod est potus et cibum. sicut vinum. quod ut dicit Constan. per omnes partes corporis portat cibum nutritum et calefaciens spiritum et etiam sanguinem et calorem confortans nascentem. et est potus medicinalis quod non exhibet formam viam potus. sed potus formam legem et regulam medicine sicut syrupus orimel occizucara et bismol. Sicut ait dicit. Constan. in sanitate custodienda et infirmitate curanda aqua est necessaria. et ideo oportet quod medicus aquam ad rationes non negligat cognoscere et nascas: ut laudandas tribuat et caueat non laudandas. Aquarum autem quodam est sapida. quodam non sapida. Aqua ergo sapida in suba clara fontana. aeris orietat. levis cito calefiens cito frigescens. Humidum autem ut dicit. Constan. in sanitate custodienda est laudabilis non gustas. cito enim exit cibum. per hunc enim quod est clara. patet quod sordibus non est intermixta. per hunc autem quod est levis patet quod non est indigestibilis. per hunc autem quod est cito calefiens et cito frigescens patet quod sube est subtilis. Unde si vis scire de duabus aquis quod sit subtilior in suba et laudabilior ad bibendum. intingue unum pannum lineum bene mundum in vinum. et alium bene mundum in aliam. et expone soli. qui prius erit siccus in aqua subtiliori est intinctus.

Secundo post hanc aquam commendabilis est aqua fontana septentrionalis. quod est in orientem et aquilonem posita fluens versus aquilonem. per hunc enim quod libere exponitur ventis septentrionalibus. ex motu ventorum subtiliatur. est in hyeme calide nascitur. et frigide in estate. Frigidus est septentrionalis fugat calores ad interiora fontium sibi obiectorum. quod coadunatur frigiditati obuiat et resistit et aquam fontem aliquantulum calefacit. In estate vero e contrario calor aeris vincens fugat frigiditatem ad capita fontium. quod ibi coadunata aquam frigefacit. ut dicit Macrobius. Constan. Item aqua fluens foris de montibus super petram vel arenam limpidissimam. sic alii cuius magni fluminis secundum gradum obtinet sanitatis. ut dicit Constan. Aqua vero pluvialis ut dicit Constan. melior est alijs aquis et sapidior. leuior et mundior. sicut dicit. Ipo. in spericonoromaton. Pluvia inquit est sumus aquarum a sole attractarum. Natura enim solis non nisi quod subtilissimum est attrahit. et ideo ceteris aquis melior est et digestibilior. sed propter suam subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen ut dicit Constan. ex putredine non est vituperanda. sed ex subtilitate sua potius est laudanda. omnis enim aqua corruptionem cito admittens est subtilis. ledit enim quandoque est putrida. quod raucitatem generat atque febres. sed non putrida optima est. et ideo a putredine est cauenda. Item dicit Constantinus. Aqua que ex tenuissima colligitur pluvia melior est naturaliter. que vero descendit cum tonitru melior est post hanc. Nam tonitrus suo motu pluviam ipsam subtiliatur. dicit etiam Constan. quod quicumque frequenter bibit aquam frigidam. non evadit frigidus egritudines late in senectute. Aqua vero calida ut dicit Constan. ieiunum stomachum lauat a ciborum fecibus. purgat fleuma. et omnem putredinem ventris purgat et mundificat. ventrem solvit. naturam alleviat et confortat. et tamen frequens usus nocet. stomachum enim remollit. digestivam virtutem turbat et impedit. et sanguinem de naribus manare facit. Item calida aqua laudabilior est ieiunis mane. maxime his quod de nocte crapulati sunt. Dicit enim Avicenna. Testificati sunt inquit antiqui sapientes quod aqua cocta est minoris inflationis et facilioris penetrationis. quia corpora ei permixta actione ignis dissolvunt et descendere compellunt. Et subiungit. torpidi inquit medicorum estimati sunt quod subtilius exales per decoctionem. et

qđ grossi⁹ est remaneat. s; b falsū est. ex pssib⁹
em pssilib⁹ pstat aq suba tota. tñ posset fieri
decocōio tāta qñbīl remaneret nisi fert p
fretis. vtz in aq ex q sit sal pviolēra decocōis
Aque at ex niue z grādie resolute ceteri sūt
illaudabiliores pē aq̄s lacuales z palustres
Iste aq̄ oēs sūt cauēde. q; vt dic psta. splenē
magnificat. epaz z stomachū pssūdūt. cutem
horridā faciūt. z varias febres faciunt. lapi/
des gignūt. Si at penit⁹ vitari nō pñt. auto
ritate Auic. bulliāt. Dic at Ar⁹ i li. merhoz
q; aq̄ niuis vl glaciei calor solutōe ad pores
subtilitatē nō redibit. aq̄ pō insipida ē qđ u
plex fm pstan. aliq̄ ei ē salia. alia sulphurea.
alia alūiosa. alia metallina. Salia pō vt dē
ventrē emollit mordicādo intestina z laxat.
sepetū bibira desudādo z psumēdo hūores
vērē ligat. pstipat corp⁹. desiccāt scabiēm. z
purginē sanat. idropicos iuuat si comedat
seu bibat. Aq̄ pō sulphurea ad frigidās fac
ifirmitates. neruos calefacit. iter cutaneos
hūores psumit. vide ifra d sulphure. ubi p/
tutes ei plen⁹ poters itneri Aq̄ at alūiosa z
bitumiosa ifrigidat z desiccāt sāguis fluxū
pstrigit et sedat z emorroides curat. Aq̄ pō
metallina nafaz metalli seq̄t z effectū. Ham
crāsies aq̄ pvenā ferri: vērē pstipat. mēbz
pfortat. splenē deopilat. apostema curat Aq̄
de metallo cris hūiditati subucit. strāguirā
strigit. Aq̄ de metallo argēti refrigerat z de
siccāt. Nec at aq̄ mltiplex potui dari nō cō
suevit. s; solū psseryui medicīne. Est at po
tus q̄ sit est cib⁹ pot⁹. s. vinū Diuersificat ei
vinū i suba. Quedā ei sūt grossiora vīna du
riora alijs z nutritiora. Alia pō sūt subtri
ha z paz nutritia. stomachū statim exētia
dolorē q; colericū d capite auferētia. vzinā
puocātia. Alia pō sūt mediocria z i suis ac
tionib⁹ pata. Prater istā aut vini pssideratō
nē q̄ ad subaz pssiderat vinū fm pstan. q̄ttu
or modis. s. q̄ ad differētiā tps. q̄ ad redolē
tiā odoris. q̄ ad saporis suauitatē. z q̄ ad co
loris claritatē. Nam i tpe diuersificāt vīna.
qđ em nouit de torculari est expssū nō tran
sit i caliditate gđum pmū. sic di. Gal. lib. de
simplici medicina. Vinū inqt pstat ex q̄ttu
or substantijs. s. aquea. spumosa. sen acra.
vīna sine etiā ignea z terrea. Aquea p lōgā
morā psumit z p vīna pfortat. Vīna itaq;
veteriora sūt alijs calidiora In odore diuer
sificāt vīna. q; qđā sūt odorifera bñ nutrien
tia. alia pō odore horribilia. malū sāguinē z

capit⁹ dolorē generātia. In sapore etiā ma
xime diuersificāt vīna. qđā ei sūt dulcia ali
is nutritiora z ventrē humectātia. alia pō
sūt pōtica stomachū pfortātia. vērē pstipā
tia. pectori et sue ptnētie nocentia. alia sunt
acerba q; z diuretica. alia pō amara z ceteris
min⁹ calida. In colore insup variāt. Nā qđ
dā est albū min⁹ calidū. qđā citrinū magis
calidū. q; vt dic pstan. Omniū mēbroz est
penetratiū. sanguis colericus generatiū et
doloris capit⁹ cōmotiū. aliud pō nigrū qđ
ceteris ē magis nutritiū. aliū at ē rubcū siue
rubicundū. z illū alijs magis est calidū. tñ qz
terrestre z grossū respectu albi vl citrini. nō
ita est pfortatiū nec lesiū. Vinū at qđ i oī
bus pdictis est mediocre. p ceteris ē laudabi
le. Nā natālē calores pfortat. p oīa membra
aīaz refocillat. gaudiū z audaciā generat. p/
tutē corpi admīstrat. colerā rubcā cū sudo
re z vīna euacuat. colerā nigrā tpat. mēbz
ex hūore desiccata tpat et etiā humectat. vi
res reparat et corpa impinguat. appetitū p/
uocat. vim digestiū adiuuat z pcurat. itel
lectū acuit. opilatōz splenis z epatis apic. su
persua etiā i corpe destruit z psumit. albu
gines oculoz z lipitudines tollit. eloq̄ntez
efficit. lapides i renib⁹ soluit. z arenulas dis
sipat z educit. sanādis vulnerib⁹ pueit. men
struis subuenit. sanis z infirmis puenit. si mō
debito ab aliq̄ assumat. si pō i q̄litate z q̄nti
tate modū excesserit. abutēti n̄ erit remediū
vinū: s; mors erit pot⁹ z venenū. sic p; ifra
de ebrietate. q̄re ibi. Tertiu gen⁹ pot⁹ est po
tus z medicina. sic est oximel et syrup⁹. nam
talīs pot⁹ pssert sanitatē. q; hūores i corpe de
gerit diuidit z expellit. qñq; laxat qñq; psti
pat. qñq; ifrigidat et desiccāt. qñq; pō cale
facit remollit et etiā humectat. Sed tamen
boz potuum differentias medicis dimitta
mus zc.

De prandio et conuiuio.

Capitulum. XXII

Pbus itaq; et potus ad prandium z
conuiuū habent ordinationē et re
spectū in prandijs. ergo pmo ciba
ria preparant. conuiue pariter conuocātur
sedes et etiam sedilia exiguntur. in cenaclo
ordinantur mensē et mensalia disponunt z
ornant. hospites cū dño in mense capite col
locantur. non pūs ad mensē resident. nisi
pūs man⁹ hospitū abluant. seorsum filie do
mine. et seorsum famuli pariter ad mensam

cohinat coclearia. cultelli et salaria pmi in
mela ponunt. et paces cum poculis moris supaddunt
fercula multa et varia sublequunt. clietes et mi
nistri cum diligencia singulis obsequunt. se mu
tuo inuitates iocunde piter collocant. viellis
et citharis et hilarant. nunc vina nunc ferula re
nouant. sibi inuicem fercula apposita diuidunt
et parui fructus tadem spes subinferunt. Com
pleto pradio mela cum reliquijs deferunt. et
mese de medio remouent et manus abluunt itez
et tergunt. Stazactoes deo et hospiti psoluunt
tur. et hilaratois gra pocula itez et itez offe
runt. His in pradio plectis vel ad lectulum detis
gra recipiunt. vel ad ppa redire permittunt.

De cena Ca. XXIII

Cena est a cenon quod est coepit vescere
tunc coitate. Apud veteres hoc solitum fu
it in parulo vesci et coite epulari ne sin
gularitas luxuriam generaret. Sed modo potest ce
na dici a cenos quod estymbra. quia iam vescetes ppe
pitate qruunt cenam latibula. ut dicit Papias.
Uel potest a cynos quod est canis ppe defectum ca
ritatis et carentiam. Unusquisque ei suam cenam psu
mit ad mducandum. j. Lopez. xj. Dia ait quod super
de pradio vel puiuius dicta sunt cene puentur.
Ista tamen cena multa magnificat et exaltat. et ho
oia occurrerant in puiuius assueri. ut patet. He
ster. j. Primum est tempus congruitas. Decet ei ce
na fieri tempore congruo. ne scilicet nimis tepissime nec
nimis tarde. Secundum est loci oportunitas quoniam
tunc ad spaciositatem amenitatem et etiam securita
tem. In locis enim spaciosis amenis et securis so
let nobiles facere festa sua. et ideo de assuero
dicit quod fecit puiuium suum in vestibulo oritur psiri et
Tertium est inuitatis liberalitas quod ad vultus
bilitatem. Nihil enim valet cena ubi facies ho
spitis cernit tribulata. Hester. j. cum incaluis
set et. Quartum est ferulorum multiplicitas. ut quod
non vult de vno saltim gustet de alio. Hester. j.
Alijs atque alijs vasibus cibi inferebant. Quintum
est vinorum et poculorum diuersitas. Unum Hester
primo dicit. Unum etiam quod regia magnificat. et.
Sextum est mistorum urbanitas seu honestas.
Hester primo. Preposuerat mensis de pncipi
bus suis et. Septimum est discubentium aico
rum gra societas. Hester primo. Fecit puiuium
cunctis medijs et psaz inclis et. Octauum est canto
rum et instroz musicorum iocunditas. Sine enim
cithara vel symphonia non solet cene nobiliu
celebrari. Lu. xv. cum audisset vocem et. Nonus
est luminarium et cereorum copiosa numerositas.
Nam in tenebris cenare dedecorosum est et etiam

piculosum ppter muscas. Et ideo cerei candelabris
infigunt. lucerne lapades et candelae necessa
rio accendunt. Decimum est oim appositum de
liciositas. Nam in cenis non solet grossa et co
munia apponi cibaria sicut in pradio sed potius quod
da specialia et leuia et deliciosa cenatibus ap
ponunt. marie i curijs dnoy. Undecimum est
cene diurnitas. Solent ei hoies quoniam expe
diti sunt a labore ptrahe cenam suam Libus enim
nimis cito sumptus nocte nocet. et ideo moro
se est cenandum Iohannes puiuius assueri diu durauit
p dies. c. et l. Duodecimus est indemitas. quia
dano cenam est quilibet ad cenam inuitatus. In
honestum enim est p cenam voluntarie oblata co
pelle aliquem ad symbolum psoluedum. Tertium
decimum est detet et soporis suauitas. p cenam
enim est descendum. quia tunc somnus evalde dulcis
et ideo erat lecti eburnei et anrei strati p paui
metu in palacio assueri. ut patet. Hester primo.
Nam ut dicit Constan. cum ciborum fumus cerebry
ingreditur facile dormim.

De somno Ca. XXIII

Somnus est quies animi et
tunc cum intensione naturalium. Nam sensibilis
et motiua viri in somno ligatur. viri
autem naturalis tunc fortissime opaf. s. digestiua
quod in somno intendit et pfortat. Alio modo dicit
Aug. in li. de quantitate anime. Somnus inquit est
quidam insensibilitas naturalis corporis et
anime passio. sicut ei sensus corporis est corpus et anime
ita et somnus. Nam ut ipse dicit. Somnus est quidam
imobilitatio et iuuamens sensum. Quia autem dicit
insensibilitas naturalis. dicit ad differentias
eorum quod sunt naturalia. unde dicit quod somnus est pua
tio vigiliarum. sicut cecitas puaatio visus. quia pri
uatio illud quod est secundum naturam diminuit et
destruit. Somnus autem naturam pfortat. et est secundum
naturam sicut vigilie. Preterea anima non delect
atur in puatoc. sed in somno delectatur. unde som
nus puatio non est. sed est dispositio naturalis.
Alio modo diffinit somnus sic. Somnus quidam
est passio mulcebris. meatus cerebri et vias
sensum opilans. naturalem virtutem pfortans. calo
rem naturalem ab exterioribus ad interiora re
nocans. In somno enim interiora corporis
calefunt. exteriora vero frigescunt. Unum pro
fundato calore ligatur in somno et opilatur or
ganum sensus communis quod est centrum omnium
sensum particularium. a quo omnes alij sensus
particulares oriuntur. et extenduntur quoadmodum
linea a centro ad circumferentiam ptrahitur. Illo
igitur ligato et opilato poterit particularis

extendi nō pnt ad organoz sensuū extremi-
tes. Hoc aut fecit natura aialia motu volū-
tario q̄secrēt. cū sp moueri volūtariē sit im-
possibile. Sōn⁹ at vt di. Constan. ī p̄ategū.
Al⁹ est naturalis. al⁹ innatal⁹. de q̄ nihil ad p̄-
sens. Nat⁹al⁹ hō fit ex hūiditate cerebri tpati.
vt ex fumo hūidoz claro a toto corpe ad ce-
rebzū ascendēte. Fum⁹ at ille ingrossat spūs
z replet neruos. z ita vinculat et ligat scūs.
Aug⁹ at in p̄dicto libro docet q̄ somn⁹ aut ē
ab intrātibz extrinsec⁹ eleis aut ab hūore in-
trinsec⁹ tpat⁹. q̄ cū resoluit in fumū petit ce-
rebzū. z ibi resoluit⁹ distillat. frigid⁹ inferi⁹. lz
ibi ascedat calid⁹. distillādo at remittit calo-
rē cordis et ipedit p̄cessum opationū. fm at
Aug. et Ar⁹. cor est p̄ncipiū operationū. et
om̄e bonū vl malū a corde p̄cedit. In som-
no at q̄scit p̄ aialis alijs manētibz sicut p̄
scz spūali et nat⁹ali. Qd p̄z p̄ pulsū et inspira-
tionē et p̄ digestōez. In somno em̄ marie di-
gestio celebrat. Auicēna em̄ sic diffinit som-
nū. Somn⁹ inq̄ sermone nat⁹ali est reditus
spūs ab instrumēt⁹ sensuū et mor⁹ ad p̄nci-
piū cū q̄ p̄ncipiant⁹ instrumēta ipoz spiritūū.
Et somn⁹ q̄dē nat⁹alis est spūs redit⁹ cū pro-
fundatōe vt digerat nutrit⁹. vt p̄z in somno
exercitantū. Fit em̄ in eis somn⁹ pfund⁹ p̄t
supfluitatē resolutōis spūs. natura em̄ deside-
rās additōem in suba spūs. pfundat ipm in
interioribz. et facit ipm latere in interioribz.
vnde fit somn⁹ pfundior et plizior in ipsis.
Et h̄ genere somni dormiūt euacuati medi-
cina laxatiua. Resoluit em̄ plurimū de sub-
stantia spūs cū supfluitatibz. et h̄ somn⁹ plu-
rimū p̄fert eis. reddit em̄ eos p̄turibz suis vt
dicit Auicēna. Sicut dicit Ar⁹. li. iij. Sō-
nus puenit cuilibet aiali sanitatē habēti. lz
in quibz dā sit somn⁹ valde lenis z occulta-
tus. Et p̄dictis p̄z q̄ cā materialis somni ē
fum⁹ indigestōis a corpore resolut⁹. Causa h̄o
formalis est in capite apud cōmunē sensuz
et origine omniū neruoz sensibiliū q̄ opi-
lant et ligant. et quiescit aial et om̄ia mēbra
recreant. Actio aut somni fm Constan. du-
pliciter variat. fm q̄ntitatem et fm magnitu-
dinem materie quā inuenit in corpe. fm q̄n-
titatem. quia si sit nimis augmentata virtus
deficit corpe refrigerat et humectat. quia sit
dissolutio humoris. et p̄sequens fit extin-
ctio caloris naturalis. Acuma maioratur. ca-
lor naturalis minorat. Sibo sit nimis pau-
ca virtus digestiua deficit corpe desiccatur

Sibo sit moderat⁹ cibus bñ digerit. corpe
impinguat. anim⁹ p̄fortat. calor natural⁹ au-
get. humores tpanf. mens clarificat. Item
ex materia quā inuenit et actio variat. quia
si materia fuerit multa. calor nat⁹alis debi-
lis p̄ somnū fit maior bñoz resolutio. quaz
intrans calor nat⁹alis vincit et extinguit. Et
ido p̄cipit p̄cionatis et minuris ne dormi-
ant. ne scz p̄ somnū tanta fiat resolutio hūo-
rū q̄ nō possint a natura regi. Sz si fuerit cibo
tpat⁹ silt et hūores. calor nat⁹alis p̄ somnuz
interi⁹ reuocat⁹ cibos digerit. hūores tēpa-
tos reddit. corpe humectat calefacit z iping-
uat. Recollige igit breuiter ex p̄dictis q̄ som-
nus calorem naturalem ad interiora reuocat
exteriora in frigidat. et a sanguine depaupat
interiora h̄o calefacit nutrit ac fortificat. Im-
pura et cruda decoqt et maturat. mor⁹ aia-
les et sensibiles recreat et q̄tat. Si fuerit i-
q̄litate et q̄ntitate tpat⁹ egrotum alleuiat. fu-
turam tñ nature victoriam p̄tra morbum et
bonam crysim denūciat. Si autem ecouer-
so somn⁹ se habuerit. merito est suspectus vt
dicit Constan.

De eis que in somno fiant
Capitulum. XXV.

In somno igitur p̄siderat dormiētis
volūtas. qz volūtariē ad dormiēdū
se disponit. Nam fm Auicēn. Som-
nus nichil aliud est q̄ in vi sensitiua quietis
appetit⁹. Itē dormitatiois breuitas. Hō em̄
qñ ad dormiēdū se disponit. celerit a som-
no surgere ordinat et p̄ponit. Item virtutis
in dormitione vnitas. Nam p̄t dispersa ī
vigilando aggregat et coadunat in corpore
dormiētis. vt dicit Auicēn. Item dormien-
tia insensibilitas. vt et iam dictis. Freq̄ntē
em̄ p̄tingit q̄alids ita fortiter dormit z tam
pfundi est somni q̄ vix sentiat aliqd exterius.
etiā si p̄berat. Itē q̄etis suauitas. Hā dulce
do quā p̄seq̄t q̄s in dormiēdo facit p̄terito-
rū laboz z etiā p̄ntiū obliuisci. Itē dormiē-
tis securitas. qz dū dormit etiā hostis p̄ntiaz
nō pauescit. Itē figure dormiēt⁹ mutabili-
tas. qz exteri⁹ videt mortu⁹ z interi⁹ viu⁹. fo-
ris pallid⁹ et intus rub⁹. foris frigid⁹ z intus
calet. foris tota p̄tus in effigie q̄li p̄rias se
diffundit. sed intus tota virtus se recolligit
Item in dormiēdo atredif diuersitas Sūt
em̄ qui dormiūt palpebris clausis inuicē z
ad se reductis. et oīa talia aialia sunt acutio-
ris visus q̄ illa que apertis dormiūt oculis

et nō tecti sic di. Ar. Un et pisces sūt debil-
visus. qz dormiēdo nō claudunt oculos Et
sic dicitur. iij. Pisces dēscūt i sōno s3 modicū
qz subito expgiscūt z fugiūt. Quere s li. v. s
palpebra z s oculo. Itē sōnioz z fāta smatū
imaginabilitas. Nā i dormiēdo p p micio
nē rōis cū fantasmatibz mltre aie occurrūt fā-
tasie. qz qdē formas z silitudines aia imagla-
rie apprehēdit. s3 de ipis imaginibz fātasie
ad plenū nō discernit. ido sepe cū euigilaue-
rit q i sōnis videt nō aduertit. Itē i dormi-
ēdo pēcipue attēdit vilitas. Nā qn somn-
ē nāfā z tpa mltas z ifinitas pferit corpi cō-
moditates. sic p3 sup i pbiis Anic. z Cōstan.
z matie qz tūc fit digestio z puri ab impuro
sepatio. Nā qd pur ē et corpi sile: tūc corpi
vniū. Qd sō impur z dissile est vi expulsiva
a corpe sepat. De malo sōno z innaturali
qre infra li. vii. de liturgia.

De vigilia. Ca. XXVI

Vigilia est qdā aialis dispositio cuz
diffundit z effundit spūs ad instru-
mēta sensus z mor⁹ vt eis vraf. Unō
vigilia nihil aliū est qz libera spūs p organa
sensus z mor⁹ diffusio aiate p tūc i corpe pa-
gens actōes. Differt āt vigilia ab insomnet-
tate q ē supfluitas i vigilis pueniēs ex egres-
su aial p tūc a nāfa siue a re nāfali. Et ei q
dē cā qnqz est caliditas z siccitas pplexiōis.
qnqz p p igneitate sp spūs mouet ad exte-
rio-
ra. z sic aial nō dēscet. qnqz ē p p malā mate-
riā ledentē cerebz. sic accidit ex disposit⁹ ad
frenesim z ad mania. qnqz est p p vaporē ma-
lū pturbantē cerebz et ei puritatē. sic acci-
dit in disposit⁹ ad melancoliā. qnqz etia3 ex
viscositate hūiditatis in cerebro existens. vtz
in decrepiti. qnqz est cā doloris tā corpal qz
spūal. z vtrūqz nō pmittit spm dēscere. qnqz
etia3 est in cā malicia digestiōis z multitudo
repletiōis opprimēs spm aialem et dēscere nō
pmitteō. vtz i nimis inebriatis. in qbo sum⁹ vi-
ni acut⁹ pungēs neruos sensibiles z ledens
eos dēscere nō pmittit. z tales sepe ad mor-
tē vlt furore disponunt. nisi ab arte vlt natura
ad dormiendū cit⁹ inducant. Vigilie āt na-
turales refrigerant intrinsec⁹. qz calor egre-
dit ad exteriora. et ido calefaciūt et desiccāt
exteri⁹. Si sō modū excesserint calozē aug-
mētant. corpp attenuant et desiccant oculos
et palpebras nimis gūant. visū ebetāt et de-
bilitant. dolorē capis generāt. et totū corpp⁹
debilitāt z eneruant. moderate aut exteri⁹

calefaciūt z humectant. qz calor z hūiditas
petiūt exteriora. qn sō imoderate sūt ex vehe-
mēti motu spiritū calefaciūt z desiccant. z
intro ac exteri⁹ sumūt et nāfā ledūt. vt dicit
Constan. Conueniūt igit vigilie modera-
te laborantibz vt mercede augeāt z acqran-
tibz. vt dñm venientē gaudēter recipiāt. me-
dicinā sumētibz. ne se ledant. egrotantibus
et magie litargicis vt cit⁹ pualescāt. itinerā-
tibz ne dietaz dormiēdo negligāt. gregē pa-
scētibz. vt damnū a lupo aut ex alijs hostibz
nō incurrant. orantibz vt coronā pmissaz vi-
gilantibz non amittant

De somnio Ca. XXVII

Somniū dormientiū qdā ē dispositio
q diuersaz rez forme z etia silitudi-
nes imagiariē dormientiū mētibz im-
pmūt. Nūc āt fieri mltis modis vt di. Bre. et
Macro. s somno scipionis. Nā p p colligā-
tiā z vnionē quā h3 aia cū carne aliqñ dispo-
sitiōes et passiōes q oriūt a corpe p qndā ap-
plicatiōez carnis ad aiaz resultant in ipa mē-
te. z ido solet somniādo taliū rez imagies in-
tueri qles soler vigilādo aliqñes expiri. sicut
etia bruta aialia somniant. vt di. Ar. lib. iij.
qz canis somniat. qd p3 ex ei latratu. silt et
equ⁹ qd patz ex ei hinnitus. Et talia somnia
causant aliqñ ex nimia repletiōe vlt ex nimia
inanitiōe. qnqz ex pcedenti forti imaginatiōe
seu cogitatiōe. Un Aug⁹. sup Gen. li. xij. Si
cut caro qn oino spūi subdit spūal d3. Sic
spūs qn oino carni innitit carnal⁹ z animal⁹
nūcupat. Un mirandū non est. si carnī intē
dens carnaliū rerū imagines i se pēsenter.
Item idem ibidem. In somnijs spēs z cor/
poz videm⁹ rerū silitudines: non ipas res.
tū spēs rez qs somniando videm⁹ rez noibz
nūcupam⁹. z qd rez est p p solam silitudinē
eis appropriam⁹. Vigilando itaqz rerū for-
mas sensu cōphēdimus. sed dormiēdo
spū rez imagines intuemur. Sōnia āt ali-
qñ sūt pā. aliqñ falsa. aliqñ tranquilla aliqñ
pturbata. Que aut vera sunt. aliqñ sūt nu-
da. aliqñ figuratis et obscuris significatōi-
bus inuoluta. vtz in somnio Pharaōis. Ta-
les aut impssiones sūt aliqñ in animo dor-
miētis p diuinam inspiratiōz. aliqñ p angeli-
cam administratiōem. vtz in Jacob q vidit i
somnia virgas populeas. et angelū dicentē
sibi. tolle pgas. zc. Gen. xxx. aliqñ per malo-
rum spiritū illasiōē. vt p3 in phanaticis

et falsis prophetis et arrepticis. vñ dicit Aug. ibi
dē. Cū spūs bon⁹ i hūsa spm̄ humanū assu
mit aut rapit nō ē dubitādū illas imagines
visas ēē rez aliqz q̄s nosse vtile ē. dei ei mu
nus ē. Cōsiles at̄ imagies aliqñ opat̄ āgel⁹
sathane. q̄ sētrā figurat in angelū lucī. vt cū
illi i manifest⁹ bonis credituz sit seducat ad
sua. s; qñ h̄mōi somnia fiāt p̄ reuelatōz. iudi
cat sobri⁹ intellect⁹ qñ diuinit⁹ p̄ grāz ē adiut⁹
Sōnijs itaqz nō ē passim fides adhibenda
nec oīno simplr respēda. cū aliqñ certa ha
beat de futur⁹ diuinit⁹ p̄ sōnia piec̄ta. Sō
nia itaqz idifferētia causāt aliqñ et p̄plexiōe
vt sanguine⁹ sōniat letia. melācolic⁹ tristitia. co
leric⁹ ignea. Rheumatic⁹ pluuias. niues. et aq̄ti
ca. et cetera h̄mōi. q̄ vniuscuiusqz ueniūt com
plexiōi serui et etati vt dicit p̄stā. Aliqñ ex appe
titu et affectōe vt famelic⁹ sōniat d̄ cibo. ebri⁹
sitiēs de potu et de ei⁹. Srio. q̄s at̄ talis p̄
somnia bibere vlt̄ comedere tandē exp̄gefacit⁹
vehementi⁹ furire se repit vlt̄ sitire. Aliqñ ex
vehementi studio et mētē circa aliqd applicati
one. vt auat⁹ sp̄ sōniat aux. sp̄ videt q̄ cōpu
tet pecuniā. vlt̄ qd̄ augeat vlt̄ diminuāt argē
tū suū. Aliqñ ex cerebri p̄turbatiōe. vt i di
spōsit⁹ ad frenesim et manīā. q̄ mirā sōniat et
inaudita. fm̄ em̄ vaporē cellulā fantastica i
ficiētē vlt̄ imitantē ip̄a sōnia imutāt. Aliqñ
ex sanguis infectōe. q̄ em̄ corruptū h̄nt san
guine⁹ somniāt se ambulare p̄ loca immūda.
corruptōz h̄ntia et fetoz. Aliqñ ex aeris imu
tatōe. aer em̄ ad imutātōz disposit⁹ corp⁹ im
mutat ad eandē imutātōz. Vñ fumi resolu
ti nouas faciūt i cerebro imp̄siōes. q̄ sūt cā
varioz et dissimiliū sōnioz. Itē ex etatē alte
ratiōe. infantes em̄ nihil sōniāt. Vñ Ar. li.
liij. Nō inq̄t int̄ oīa aīalia p̄cipue somniāt.
Puer at̄ nō sōniat aī q̄nos annos. et sequit̄.
In antiq̄ tpe fuerit viri et mulieres q̄ nō som
niauerit. et qdā eoz somniauerit postq̄ vene
rūt ad senectutē. et post modicū accidebat
eis mors et infirmitas etc.

De exercitio Ca. XXVIII

 Exercitiū ad nate p̄suatōz ē nēcariū.
vt dicit in pantegñ. Est at̄ exercitiū du
plex. aliud em̄ est aīale. aliud corp̄a
le. Animale sic studiū. vigilia. ira. tristitia.
solicitudo. et h̄mōi. si fuerint nate p̄porciona
ta multū faciūt ad corpis et aīe sanitatē. sicut
infra dicit de aīe accidentib⁹ in fine septimi
libri. Exercitiū p̄o corp̄ale aliud est equale
aliud est ineq̄le. Equale mediū est int̄ debi

le et forte. magnū et parū. velox et tardum.
qd̄ scz nō sp̄ addit in caliditate vel siccitate.
Ineq̄le est qd̄ istā t̄pantiā excedit. et si mltuz
excedit i suo p̄ncipio calefacit et desiccatur. et si
mltū vlt̄rioraret p̄ p̄tū dissolutōz et spūs
euaporatōz infrigidat et desiccatur. Dicit autē
Cōstan. q̄ triplex est vtilitas exercitiū. qz ca
lorē naturalē excitat. sup̄flua dissoluit. mē
bra indurat. et eis soliditatē tribuit. Ineq̄le
p̄o exercitiū aliud est vniuersale. aliud vero
particulare. Vniuersale est qd̄ oīa membra
mouet. vt fodere. itinere. et h̄mōi. Particu
lare p̄o est vbi qdam mēbra quiescūt et qdāz
mouent. vt suere. scribere. et silia. Decat̄ va
ria exercitia corp⁹ variāt fm̄ varia hominū
officia et etiā artificia qdāz calefacit et de
siccatur. sic ars fabrilis. Nā aer a foruace īspī
ratus cū sit calid⁹ et etiā siccus eos desiccatur
et calefacit. Ars p̄o piscatoria ecōuerfo frigi
dat et humectat. Exercitiū p̄o pticulare ali
ud est forte. aliud est debile. aliud mediocre.
In exercitaciōe igit̄ h̄ sunt p̄siderāda. s. q̄nti
tas. q̄litas. temp⁹. loc⁹. Quantitas vt non sit
nimis intensa vel nimis remissa. In q̄litate
ne nimis velox vlt̄ nimis tarda. sed mediocris
vtilis est et laudāda. Temp⁹ qd̄ maxie valet
est ante prandiū vt sup̄fluitates lubrice fctē
et resolute p̄ exercitiū euacuent ne cibo sup
ueniēs corrupat. post cibū p̄o cooperat vir
tutē digestiue ad ciboz decoctōnem. ita tñ si
fuerit tempatiū. nimis p̄o nō est bonū. qz po
tius est causa calefactōis mēbroz tam inte
riorz q̄ exteriorz. Attendend⁹ autē est loc⁹. q̄a
alius est aquosus et infrigidat et humectat.
vt loc⁹ piscatoriū. al⁹ p̄o est siccus et nemozo
sus. vt locus venatoz. et talis quantū est de
se calefacit ratiōe laboris et discursus ac de
siccatur. et sic de alijs. Unde quidā sapiēs in
terrogat⁹ ad qd̄ exercitatio laboris esset ne
cessaria. respondit in hec vba. Non est inq̄t
labor humane vite est fida custodia. dormi
entis nature stimulus. sopiti caloris lima.
superfluitas consumptio. vicioz fuga. mor
borum mors. languoz medicina. lucrū tem
poris. iuuentutis debitū. adolescentie disci
plina. senectutis gaudiū. salutis adiutoriu
nutricis omniū maloz scz ocij est emula seu
etiā inimica. Ille nempe sol⁹ ab exercitio se
abstrahat et labore q̄ felicitatis gaudio vult
carere. Verba p̄missa etiā continent in ser
mone Fulgentij contra ociosos vbi exponi
tur illud verbū Panem ociosa nō comedit.

In q̄ sermone multū p̄nēdat p̄j laboris et exercitiū. In fine sermonis tñ labori p̄ponit deuotū p̄templatiōis oclū dicēs Mariam p̄p̄tēplatiōis oclū mīme fore int̄ ociosa / rū multēz numēz p̄putandaz. q̄n poti⁹ oibz p̄ponendā. Nūo em̄ panē illa ociosa come / dir. q̄ panē vite plēa alijs panē frāgit. Panē si q̄dē frāgit q̄ ordīs patrociniō. p̄uersatiōis exēplo. p̄ie eruditōis p̄bo esuriētes ⁊ sitiētes iusticia refouet atq; pascit. Maria ḡ q̄ ora / tione subuenit. p̄uersatione ad bonū allicit. p̄dicatōe instruit. panem frangit ⁊c.

De quiete. Ca. XXIX.

Quietis autem est cessatio ab exercitio ⁊ etiam a labore. Sicut em̄ necessa / ria est ad nature p̄seruatōem exerci / tatio. sic etiam et quies. Nam quies finis existit et p̄summatio motus et laboris. Sine em̄ quiete nihil finaliter est durabile quia q̄d caret alterna requie durabile nō ē. Un̄ celuz q̄d maxime est mobile motu suo tendit ad quietem. Similiter sol luna syde / ra. ignis. aer. aqua. et om̄ia que s̄m naturaz sunt mobilia. tendunt finaliter ad quietem. Un̄ dicit Aug⁹. Quies naturaliter h̄z incli / natōem ad centrū. Et ideo p̄ncipiū est ⁊ di / spositiō aggregatiōis ⁊ adunatiōis partium in loco suo. Et ideo oīa q̄ sunt ordiata s̄m na / turā ad quietē nobilioza iudicant et dignio / ra q̄n sūt finaliter in quiete q̄ q̄n sūt i motu sicut finis dignior est his que sunt ad finem. Quies aut̄ put̄ opponit̄ exercitio. tot modis p̄siderat̄ quo ad effectū quot et ip̄m exerciti / um. Alia em̄ est sp̄ualis. alia corp̄alis. quaz utraq; si fuerit nature cōmensurata erit sa / lutifera anie et corpi. sanitas hoīs p̄seruati / ua. si aut̄ nō. ecōuerso. Item quies aliq̄n est nimia. Et hec est maloz humoz generatiua nutritiua. multiplicatiua. corruptōis indu / ctiva. Nam aque q̄n nimis quiescūt putre / scunt. Similiter ferrū et quodlibet metal / lum rubiginat̄ q̄n min⁹ debito vsitat̄. Alia ē nimis parua. et hec similiter viciosa. q̄a na / turam lassam non recreat. debilitatem non reparat. p̄sumpta nō restaurat. Mediocris autem inter has est laudabilis. Nam calo / rem naturales p̄fortat. sensum recreat. dige / stiones emendat. corpi⁹ mediocriter purgat. Item quo ad q̄litem quies alia est vera. ⁊ hec est laudabilis si nō sit nimia. alia nō va. vt in febribus. et hec minus laudabilis est. sicut post dicitur.

Incipit liber septim⁹ de infirmitatibz

Ustquā com

Plenim⁹ auxiliante deo tra / ctatum de illoz p̄prietatibz que hominis naturam per / ficiūt et custodiunt. dicen / dū est de his q̄ s̄ naturam sibi accidūt. eiusq; naturam destruiūt ⁊ cor / rumpūt. Tria em̄ sunt que hominis natu / ram ledunt. s. causa morbi. ipse morbus. et accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde p̄onem̄ mala et innaturalis i corpore dispositio. vt mala p̄plexio. nimia repletio vel inanitiō. virtutis defectio. qua / litatū alteratio. p̄tinuitatis dissolutio. Om̄ia em̄ ista causa vel occasio morborū sunt. Morbus s̄m Johanniū est res ex qua ac / cidit complexionī corpi⁹ lesioni nocumē / tum. sicut febris. apostema ⁊c. Accidens est res sequens ad istam introductā in corpo / re passionem. siue sit contraria nature vt do / lor capitis in cephalica. siue non sit p̄traria sicut pt̄z in peripleumonia rubor accidit in / maxilla. Bona autem corpi⁹ dispositio di / citur sanitas. per quā corpi⁹ hominis in sua complexionē et compositionē tale existit. vt suas libere et perfecte peragat accōnes. Ab hac temperantia si fuerit natura lapsa. inci / dit necessario in egritudinem et in morbus. Nam ex distempantia et inequalitate hūoz accidit morbus consimilis. vt est febris. hy / dropisis. et h̄mōi. Ex mala s̄o dispositione membrorū incipit morbus dissimilis. vt in oculo obtralmia. vel in manu arthetica. Ex mala vero dispositōe vtriusq; puenit morbo vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. Om̄is igit̄ morbus vel est p̄similis et hūiores et alia mēbra p̄similia inficiens. vt febris vt̄ officialis qui mēbra impedit. vel ē vniuer / salis q̄ naturam interi⁹ et exterius destruit. ⁊ corrumpit.

De dolore capitis ⁊ eius causis et signis
Capitulum. I

Eistarum itaq; infirmitatū p̄prietatibz. scilz de eaz causis effectibus et signis et remedijs aliqua sunt dicē / da. Non quidem de omnibus sed solum de his que in diuina scriptura generaliter ex / primuntur. Et ideo de ordine p̄sequendū non est hic curandum. Primo igitur d̄ pas / sionibus capitis est inchoandum. Esaiē. j.

Dñe caput languidū .zē. Dolor capitis vt
dicit Constan. cephalica dicitur. et puenit duobus
modis. aut ab exterioribus vt ex percussione vel
ex calido aere dissoluentem vel ex frigido con-
stringente. Secūdo mō. scilicet ab interioribus puenit
vel causa puata vel remota. Et puata q̄ aliū
de q̄ ex capite non puenit ex cā remota vt a
stomacho. Et si sit dolor ex cā puata vel ex vi-
cio soli q̄litas maxime frigiditas vel calidi-
tatis. aut ex vicio humorum. vtpote sanguinis
fleumatis zē. Qui dolor si sit interpolatus mō
veniens mō recedens. signum est q̄ est a sto-
macho. Unde Gal. Si dolor est in capite.
nulla certa causa extrinsecus veniente acuti hu-
mores grauant stomachū. Si vero est sine in-
termissione ex humoribus est. Si ex sanguine
calorem patitur in capite. grauitatē in fron-
te. quia anterior pars capitis sedes est sangui-
nis. oculi rubescunt. faciei vene sūt plene. Si
vero ex fumis colericis. calor sentit in naribus.
siccitas in lingua. vigilie et sitis non desunt.
maior in dextra sentit dolor q̄ in sinistra. q̄
ibi colere sedes est. Facies cū oculis est ci-
trina. amaritudo sentit in ore. Si vero ex me-
lancolia. in sinistra pte erit dolor intensior cū
frigore. Vigilijs grauitate facies erit liuida
quasi terre coloris. Oculi p̄caui lippitudo
oris acetositas. Si vero fuerit ex fleumate. se-
quitur dolor grauior. pos et nares erit su-
perfluitas. et q̄nq̄ cū tussis et graui spūs at-
tractione et querela. Facies pallida et sub-
tumida. oculoꝝ lippitudo. oris insipidi-
tas. dolor a parte posteriori maior. Est em̄
ibi sedes fleumatis. Un̄ Gal. in libro insti-
tutionū. Hōc oportet caput diuidi in q̄ttu-
or partes. Nam sanguis in fronte dñat. co-
lera aut in dextra. melancolia in sinistra. Fleu-
ma vero in occipitio dñat. Istis alijs modis
plurimis accidit dolor capitis sic ex acumi-
ne fortis vini. cuius fumus pungit pelliculas
cerebri. et graue infert capiti passionē. Huc
usq̄ Constantinus.

De medicina et remedijs doloris et passi-
onis capitis **Cap. II**

Patitur aut caput dolorem quendam
interiore quem phisici vocant emigraneam. Et h̄
dolor fm̄ Constan. est grauissimus. Sentit
em̄ in capite quasi malleatōem et percussione.
non potest pati sonū vel vocem. nec lucez vel
splendorez. Et h̄ dolor est ex fumo colerico
et calido cum ventositate. Et ideo sentit pū-

churam. arsuram. et tinnitū. Patitur autem
caput specialiter in cute exterius pustulas et
scabiem. saniem ad modum mellis emanā-
tem. et ideo talis scabies a Constan. vocat
fauus. Habent em̄ pustule modica forā. ni-
na. ex q̄b̄ sanies egreditur. q̄ fauus puenit ex
humore viscoso usq̄ ad cutis superficie p̄tin-
gentem vel ulcerante. Item patitur caput q̄n-
dam in pueris familiarem passionem quaz
Constan. vocat squamam. nos autē dicim⁹
eam tineam. quia ad modū tinea supiorem
cutis capitis subam corrodit. et quasi inse-
parabiliter tenet eam. Talis em̄ passio pru-
ritus in capite generat immoderatū. q̄ quo
post p̄fricatōem quedam squame dilabunt.
Nec passio sepe euenit infantibus p̄pter abun-
dantiā humoris et mollicie ipsius cutis. abun-
dantiā cibi amplioris. Hic vt dicit Constan-
tin⁹ cibos subtrahimus. et tunc humorē vi-
cino sublato vngenta et alia remedia adhibe-
mus. Summū autem lactantibus vt di. Co-
stantinus est remediū. vt a pertis retrosum in
auriculis venis sanguis extrahatur. et extrahi
sup locum doloris calid⁹ inungatur. quia po-
ros caliditate sua et subtilitate aperit. et sub
intrando materiam diuidit et consumit. Et q̄
capilloꝝ radicibus illa squamositas adhere-
re p̄suevit. sanari de facili non potest nisi ra-
dicibus de capite subtrahatur. Que passio si i-
ueterata fuerit vltius vix sanatur. vix enim
tinea sic sanitati restituitur. q̄n semp post in
capite vestigium relinquit. Itē patitur ca-
put exterius dispendiū in ornatu. quando
vel capilli capitis defluunt vel caluescunt. sic
supra dictum est libro q̄nto. de capill. que-
re ibi diligenter. Item patitur caput in suis
capillis quandā corrosione et indecentiam
quā medici vocant furfuriscam. Nam aliq̄-
tiens quedā squame granis furfuris simi-
lit. oriuntur iuxta radices capilloꝝ in capi-
te. Et h̄ vel ex vicio cerebri vel ex vicio fumi
egrediētis a capite ad nutriturā capilloꝝ uz.
sed hec immundicia mūdificatiōis ablutio-
nibus et medicinis diligentius est abluēda
sicut et pediculi et furiones et quasi insens-
biles h̄miculi. sūt quibusdā necessarijs me-
dicaminibus de regione capitis amouendi.
Capitis passionibus sup̄dictis sic fm̄ Constan-
tinū breuiter subuenit. Si acciderit dolor
ex humoris vicio. sic ex sanguis vel alterius
modi humoris repletōe. sanguinē de cepha-
lica extrahim⁹. debitis et cōgruis medicinis

corp^u mūdificam^u. p^{ri}ncipue si in stōacho ma-
teria fuerit vomitum puocam^u. et puenienti
medicina educim^u. mūdificato corp^e. caput
man^u pedes aqua tepida pfundim^u. vt pori
aperiant et fumi facili^u euaporēt. Si dolet
ps posterior. venā latam in frōre aperimus
et sanguinē extrahim^u. et pdest vt di. Cōstan.
vel tibias inferi^u scarificam^u. et sic humores
et fum^u et spūs q^u cā sūt doloris a capite ad in-
feriores ptes reuocant^u. Si p^{ri}o ps anterior
dolet fluxū sanguis a narib^u puocam^u. Et si
fuerit humor calid^u et coleric^u frigidis occur-
rimus medicinis. tympora. nares. et venas
pulsatiles aqua rosacea cum lacte mulier^u
masculū nutriēt^u inungim^u et somnū puocā^u
Si p^{ri}o materia fuerit frigida et viscosa i sto-
machi ozificio posita digesta mat^{ia}. damul
colaturā vomit^u paratiuā. sic de fūdo stoma-
chi puenienti eam educem^u medicina. fomen-
tis mediocriter vtimur calidis et yngēt^u. die
tam mediocriter calidam adhibemus. et sic
pt^{ri}aria pt^{ri}arijs curam^u. Si p^{ri}o fuerit dolor
capitis sine humoris vicio excessu ali^u qua-
litate. tūc patiens nō indiget purgatione. sed
pot^u alteratōe. Qualitatib^u igit^u peccantib^u
adhibem^u pt^{ri}arias qualitates. Si p^{ri}o fuerit
dolor ex nimia cibi v^l pot^u repletōe. sicut ac-
cidit nimis crapulatis optimū remediū est
aquam calidā bibere in maxima quantitate
et tūc modica mora interposita vomitū p/
puocare. fortiorib^u si vis vti medicinis recur-
re ad vtiatē. Constan. sapiētis industrie bec
sufficiant rē.

De catarro Capitulū. III.

IUdith. viij. Venit estus sup caput
Danasse et mortu^u rē. Causa acce-
leratōis mortis Danasse fuit imo-
derat^u flux^u reumatis in capite ad interiora
defluentis et violentia est^u et calor is ipi^u. hu-
mores capitis dissoluētis. vt tangit Bern.
Talis em flux^u a medicis d^{icitur} catarrus. et sit
in capite multis de causis. Quāq^{ue} ex calidi-
tate aeris hūores fluxibiles dissoluēt^u. qnq^{ue}
ex frigiditate eiusdē cerebr^u pstringent^u et p/
tes liquidiores educēt^u. qnq^{ue} ex abundan-
tia hūoz p incontinentiā effluentū ex interi-
ori calore dissolvente vel ex frigiditate com-
pmente v^l expmente. aliqñ ex hūiditate lu-
bricante. Quāq^{ue} ex hūoz liquiditate et fluxi-
bilitate se diffundente. qnq^{ue} ex debilitate
utis retētiue. Flux^u aut^{em} pueniēs ex hūoz
nimia abundantia. talia h^{abent} signa habitu do-

corpis pectorica est et repleta. facies et sub-
tumida. oculo^{rum} eminentia. supfluitatū oris
et nariū abundantia cum corpis granitate.
Caloris dissoluentis h^{abent} signa. color in
facie rubeus cum rubore venaz maxime in
oculis. flux^u lacrimaz calidaz mōdificatiū
oculos et calefacientiū ipam cutē. calor sen-
titur in pfundo. Frigiditas pstringens h^{abent}
cognoscit^{ur} signis. color faciei est pallid^u. la-
crime frigide. frigus sentitur in pfudo. Si
p^{ri}o fiat ex liquiditate humoz cognoscitur p
multitudine supfluitatū ab ore et naribus et
coz fluidam sine cobibētia distillarōez. Si
igit^{ur} supfluitas est in cā. curat^{ur} p supfluitatis
eductōem. matie si ad spiritalia fiat fluxus
p humoris fluidi pstringētōem. Si em fuerit
flux^u frigid^u et humid^u matie. valent in cōtra-
riū calida et sicca pstringitua hūozis et p^{ri}u-
na. sicut laudanū. thus. storax. castorin^u. Si
aut^{em} fuerit flux^u calidus. restringat^{ur} p frigido
rum fomentatōem. p rosaz in aqua pluuiā/
li decoctōem et subfumigatōez. et ipaz rosa-
riū ad foramina nariū applicatōez. Attenden-
dū est aut^{em} q^{uod} q^{uod} diu catarrus est in vebemen-
tia flux^u nullū epithimū est apponendū. nul-
lum fomentū adhibendum. q^{uia} maior fieret
dissolutio. vt di. Constan. nec aquā d^{icitur} capi-
ti infundere. nisi forte aquā rosacā v^l salic^u
vbi caliditas ē in causa

De frenesi et eius causis signis et remedijs.

Capitulum. III

DEutero. xvij. Percutiet te furor et
amētia et stupore. Furor et vocat
frenesim. quā sic describit Cōstan.
Frenesis inq^{uod} est calidū apostema i qbusdā
cerebri pellicul. quā sequit^{ur} vigilie et aliena-
tōes. Unā frenib^u. i. a pellicul cerebrum ob-
uoluentib^u frenesis d^{icitur}. Accidit aut^{em} duobus
modis ex colera rubea p^{ri}o colore et febrili
leuigata. q^{uod} furiosa effecta rapit sup^{er} p^{ri}uas
nervos et arterias. et colligit ad apostema et
fit vera frenesis. vel fit ex fumo a corp^e ad ce-
reb^u ascendēte et pturbante. et fit parafre-
nesis. i. frenesis nō h^{abent}. Patit^{ur} frenetic^u terri-
bilis accidentia. scz sitim nimia. siccitatē lin-
gue. migredinē et asp^{er}itatē. molestariōez et angu-
stia nimia. syncopim. p^{ropter} defectū spiritū et
mutatōez caloris nasal in nō nasalē. Fit em
rube^u si sanguis. citrin^u si colera est in causa.
Accidit aut^{em} hec passio calidis et siccis i tpe
estiuo. et h^{abent} oia colere coopant^{ur}. Parafrenes^{is}
p^{ro} q^{uod} generat^{ur} ex alioz mēb^u colligatiā. vt

et apostemate stomachi vel matricis. his me-
bris in statu pmi redeuntibus. redit cerebrum. et
parafrenes tunc curat. Sed cum apostema sit in
suba cerebri tunc frenesis pessima est et mole-
stissima. et ideo piculossima. Signum quoque frenesis
sunt. vrine discoloratio maior febre insaniam. vi-
giliarum instans. oculorum mobilitas et extensio.
dissoluta manuum pietio. capitis commotio. den-
tium frendor et collisio. spiritus voluit surgere et lecto-
rum cantant. modo ridet. modo plorat. se custodien-
tem et medicantem libenter mordet et lacerant. ra-
ro silēt. multum clamāt. hi piculossime egro-
rāt. et tunc se egrotare tunc ignorāt. Cito igitur his
subueniendum est ne peant. et hanc in dieta quā
medicina. Dieta enim debet esse tenuissima. scilicet mi-
ca panis quā in aqua plurima est abluta. Medicina
est ut in principio caput infirmi abradat et cum
tepido aceto abluat. in loco obscuro bene te-
neat vel liget diuersi vultus et picture coram eo
non ostendant ne insaniam irriter. silentium circumsta-
tibus indicat. stultis verbis suis non respondeat. in prin-
cipio de medicina vena frontis minuatur in quatuor
pretesta oui cape. sanguis extrahatur ante omnia in
principio si viri et etas permiserit de cephalica
minuat. medicina autem est digestio percuranda
et colera extinguenda. super omnia vnguentis et fomentis
somnia puoce. cum pulmone porcino vel peco-
rino caput rasum sepius cathaplasmet. tympano-
ra et frontis cum succo lactuce et papaueris liniat.
si his cōiter exhibitis adhuc preuerat insaniam
per tres dies cum insomniacitate et vrine discolora-
tione. non est de pualescentia spes habenda
si vero incipiat vrina colorari et mala signa mi-
nuī. sperandum est.

De amentia et eius causis et signis.

Capitulum. V.

Mentia id est est quod mania secundum plate.
Est autem mania infectio anteriorum cellu-
larum capitis cum putredine imaginatio. sicut
melancholia est infectio medie cellule capitis cum
putredine rationis. ut dicitur Aristoteles. li. de melancholia.
Melancholia inquit est suspectio diuina anime. quā
timor et tristitia inducitur. Et differunt passionēs
iste secundum diuersitatem leonis operationum. quia in ma-
nia principaliter leditur imaginatio. in alio vero ratio. Et
generantur he passionēs aliquando ex cibis melancholi-
cis. aliquando ex potatione foris vini exuritur et inci-
neratur humoribus. aliquando ex anime passionibus. scilicet soli-
tudine. tristitia. nimio studio. timore. aliquando
ex morbo rabidi canis siue alterius animalis vene-
noli. aliquando ex corruptione aeris pestiferi et infecti
aliquando ex malicia humorum corrupti. diuinaque in cor-

porum hominis ad talē infirmitatē ppat. Scōm
aut diuersas causas diuersa sunt signa. nā quidam
clamāt. saltāt. se et alios vulnerāt. et latebris
latitant. de quibus dispositio et differentia sunt hinc
li. v. ubi agit de cerebri passione. horum medici-
na est ut ligetur vultus propria vel aliena cessante lesione.
maxie sunt tales recreandi et a sollicitudine et ri-
moris causa et materia amouenda instrumentis mu-
siciis letificandi. mediocriter exercitandi. et tan-
dem si purgantes et electuaria non sufficiunt ar-
te chirurgica sunt curandi.

De stupore et letargia Ca. VI.

O Eutero. xxviii. Percutiet te deus cecel-
tate. alia ista stupore. Et vocatur stu-
por mens secundum Aristoteles. quāda cecitas ratio-
nis quā si somnus oculi clausus quā pro defectu spiri-
tus anime non iudicat de visis sensibilibus nec discer-
nit. sic percussus fuerit sodomite in foribus loth. sic
dicitur glo. Gen. xix. et Sap. vi. Dicit stupor secundum
Aristoteles. sit duobus modis. quia vel accidit ex pur-
batione rationis non aduertens. vel sit ex superfluitate
humoris vias spirituum in cerebro impediens. ut in
ebriosis. vel et nimia frigiditate aeris nervos
sensibiles permittens. ut in his qui congelantur in glacie
vel in niue. Fit etiam ex tunc cerebri opilatione.
ut in apoplexia et letargia. huiusmodi Stupor
etiam dicitur morborum rigor et extremitatum corporis
strictio. quā per frigore membra videtur contrahi do-
mire. Alio autem modo dicitur stupor secundum Damascum. quod dicitur
amiratio est stupor de re noua etc. Stupor autem
potest haberi accipitur quāda somnolitas quā est quāda
dispositio sepe ad maxias infirmitates. et ma-
xime ad letargiam quā est apostema in posteriori
cellula capitis generatum. Et dicitur a lethos quod est
obliuio. eo quod obliuione inducit. Fit autem fre-
quenter in senibus ex fluxum et in hyeme. per se autem
numquam puenit sed per accidit ex precedenti aliquo egri-
tudine. Nam in quibusdam egrotantibus enuritur
fleuma acione febrilis calor et ebulliens rapit
ad cerebrum. et in posteriori cellula recolligit
ratione performitatur et generat apostema. cuius signa
sunt. febris continua. vrina. discolorata et spissa
oppressio oculorum. falsus somnus. eger vocatur vit
rider. et si pringat rident loquatur aliena. supinatio
cet. et si supinat quā ad horam statim propter iperuriter
rum supinat. in extremitatibus notabiliter in fri-
gidat. Horum remedium est ut eger in loco luci-
do statuat. loquentium et disputantium assit gar-
rulus. per pilos et barbā vehementer trahatur et
etiam per capillos. facies autem frigida sepius perfun-
dat. pedes inferius perficit. summi feridi inferius
apponantur ut cornu capre exustum. et huiusmodi.

clisteriū sup oia adhibeat z apponat. sternu-
ratio puoceſ. caput abrađat friceſ. z apertius
vt de ſynapi z ſilībo fomentef. ſternutatio in
bac cā optimū ſignū eſt. Si ſco dormitatio
pſeuerauerit tremor cū motu brachij z fren-
dor dentiū ſup uenerit mortale ē. Et eſt no-
randū q ſi d frenetico fiat letargic⁹ peſſimū
eſt. ſi ſco ecōtrario ſit bonū eſt. ſ. qñ de letar-
gico qſ in frenetiſm moueaſ. Nec oia extra-
hūſ de Plat. et Conſtan.

De vertigine Ca. VII

Verigo dñs ſpñm⁹ vtigis Eſa. xix. Ver-
tigo ſm⁹ ſtan. id ē q ſcotamia. viſ⁹
ſcilz z ſpūs ſenſibil⁹ corruptela. q oia
ſubito videt voluentia z tenebroſa. Cauſa at
bmōi ē. nimia hūoz abūdātia cuz vētoſitate
mitta. Hā hi hūozes mouet in capite: vēto-
ſitate de corpe ſine ſtōacho aſcēdere ad cere-
bri. Si h paſſio in ſolo ſit cerebro: ſentit pa-
tiēs guitare in capite. ſonitū i auditu. corru-
ptōez in odoratu. z tal⁹ ſrigo de ſacili nō di-
mittit. Si ſco eſt ex ſtōacho pariēs ſetit abo-
minatōz i ore ſtōachi z dolorē. ſz talis ſrigo
recipit inſpolatōz. qz aſcēdere fumo: tūc ver-
tigo incipit. qñ ſco nō aſcēdit. tunc dimiſit.
Hoz remediū ē medicina purgatiua z ſeu
boſthomia. z ſi aliud nō īpediat pedes infir-
mi in aq ſūt ponēdi. ayino abſtineat cū diſ-
ſoluar. z etiā ab inflatis cibis z a groſſis. vo-
mi⁹ etiā leuis puoceſ. qz multū ualet.

De vigilia Ca. VIII

Vigilia eſt inſomneitas. q eſt qdā ce-
bri paſſio qī opoſita letargie Pro-
uenit ei h paſſio ex nimia motu cere-
bri z ſiccitate colere rubee ſiue nigre. ex in-
tēpato calore et ex hūozibz nimis ſaliſis. Et
illis oibz naſcūt vigilie inordinate. ſequunt
angustiē. mutat color. intēdūt ſollicitudies.
cogitatōes. et alienatiōes mēt⁹. irrōnabiles
ſuſpitiōes. corpe ſubtiliaſ. deſiccaſ. h⁹ dige-
ſtiua corūpiti. tota homis plexio imutaſ.
palpebre z facies intumeſcūt. z peſſime paſ-
ſiones in corpe nntriunt. his cito ne pereāt
medicādū eſt Hoz facies z tympora cū ſopi-
ſeris inungant. lacte muliebz ſonni grā p-
fundunt corpa bonis cibis reficiāt. Devigi-
lijs quere ſup li. vi.

De morbo caduco Ca. IX

Ecidit in terrā ſpumās zc. Bar. ix.
Morbo caduc⁹ a ſtan. z alijs auto-
ritatibz epilēcia nūcupaſ. Et h mor-
bus ab antiqſ ira dei vocabat. Eſt at epile-

cia vt dic⁹ pſtā. humor hūid⁹ q vētriculi cere-
bri nō pfecte opilaſ. phibēo aia. i. ſpñm aia/
lē ad declarādū actōz ſuā. quſq ab illo hūo-
re exopilauerit cerebroviā ſuā. Dī at h infir-
mitas i paſſiōe ieraxon. i. ſacra paſſio. qd
ſacrā ptē corpis occupat. ſ. caput. Dī at her-
cudis. qz h paſſio for⁹ eſt vt hercules. Dī z
morbo caduc⁹ ab effectu. qz opilaris neruis
mēbra q ſūt inſtrumēta ſcutū a regimie ſpi-
rituū depaupat z deſtruūt. et iō hoīes i hac
paſſiōe cadere pcellūt. Eſt at epilēcia apo-
plexie vicina. loc⁹ em⁹ idēz eſt vt riſq et maſia
vñ naſciſ. frigida em⁹ eſt z viſcoſa. In h aut
diſſert. qz apoplexia oīm vētriculoz eſt cere-
bri opilaria cū puatōe rōnis z diminutiōe
ſenſus z mor⁹. Epilēcia em⁹ nō oīm ſz pñci-
palū vētriculoz cerebrī eſt impeditiua. Dē
at ab epi qd eſt ſup z lemiſis qd ē leſio. qz ſu-
perioz pñpue eſt leſiua. Dī z morbo pueril⁹
eo q puer ſepe accidat. Patiēs at morbum
iſtū ſubito cadit. obſortqſ os z facies cū tre-
more cerniūt z toti⁹ corpi. cū pſtrictiōe den-
tium z ſtridore. ore ſpumāt z ples ſupfluita-
tes emittūt. Vocāt at medici epilēciā apo-
plexiā parua. q ex tribz ē cauſis. vt di. pſtā.
qz vlt ex hūozibz ſtenuatic⁹ vlt ex melācolicis
naſcētibz i proza cerebrī. vlt ex vētoſitate fri-
gida z groſſa cerebro vlt alicui mēbro dñan-
te ſic ſtōacho. Eſt ei aliqſ humor q naſciſ in
illo mēbro. z ſum⁹ aſcendit ad cerebrū. cuius
groſſitudinē vñ aia ſpūs opilaſ. z deinde
morbo caduc⁹ pcreaſ. Nec paſſio vt di. pſtā.
ſupuenit tpe determiato. Un dic⁹ Gal. Epi-
lēcia inqt q creſcēte luna veit. ſui naſaz ſigt
eſſe hūidā. Omē em⁹ hūidū creſcēte luna bz
incrementū. Queſo venit deficiēte luna fri-
gidiffima ē. ſz tñ paz hūida eſt. Epilēcie at
tres ſūt ſpēs ſm triplicē locoꝝ ſpēs vbi fue-
rit ſcilz. Epilēcia at ſit in capite ex materia
exiſtēte tñ in cerebro. Analempſia ſco ſit ex
materia exiſtēte in ſtōacho nō in pcauitate
ſz i neruis ei⁹ z arterijs ip⁹ ſtōachi. p qz me-
dieratē materia ebullies rapit ad cerebrum
Cathalempſia ſco ſit ex materia exiſtēte i ex-
tremitatib⁹ vt i manibz pedibz q pñijs qdē
ſignis dinoſciſ. Hā cathalempſici morboz
ſuū pſentiūt. Sentiunt em⁹ rēptōz quandā
qī formicaz vlt motū cuiusdā aure ex mate-
ria ſup⁹ aſcendēte. z ſepe p pſtrictiōe extre-
mitatum pſeruant a caſu. z vt teſtat Gal. iſti
ſepe febrūt qñ ſine caloris ebullitiōe. mate-
ria vix ab iteriozibz poteſt rapi ad ſuperiora

Analemplici at ex repletōe stōachi laborāt. z maria idigestōe et ciboꝝ eructuatōe et ab/ominatōe. z hi etiā casū suū p̄sentiūt. Epilē-
tici at non p̄sentiūt. s3 p̄tinua capitis ḡuedie la-
borāt. F̄iūt at he passiōes q̄nq̄ ex sāguīe s3 se-
pi⁹ ex fleumate sepi⁹ etiā ex melācolia. z cau-
se iste p̄ p̄p̄a siḡ dinoscūt maxie p̄ corp̄is ha-
bitudinē sāguīneā z fleumaticā. Uel melan-
colicā. p̄ faciē rubēā l' pallidā seu liuidā per-
etate. p̄ regionē. p̄ diēā. Si at fuerit ex me-
lancolia id defectu lune ledit maxie z infestat
Sib3 ex sanguīe l' ex fleumate i plenilunio
maxie se oñdit. he passiōes sūt maxie adherē-
tie. z eas curare difficile ē. Cōfert tñ eis z me-
dicina z diēta. opoz3 vt a nociuis cibis ab-
stinēat. z a coitu z a nimia frēq̄ntia hoim. qz
i talib3 loc3 solet eos citi⁹ accessio occupare.
bonis cibarijs z lenib3 vtant et p̄tate. pl⁹ de
mane. min⁹ ar̄vl' nihil de vespe comedēt. vi-
nū p̄tate bibāt. fm̄ medicinā purgēt fm̄ hu-
mori peccāt3 erigētā. Expimētū plat. 3 epi-
lenciā. tres sāguīs guttas dicit esse p̄ scarifi-
cationē extrahēdas a scapul. z cū ouo corui
i fine accessiōis patiēti offerēdas. dicit etia3
oua corui mltū p̄ferre Silr dicit pioniam
potatā p̄ferre mltū. Idē p̄firmat Gal. z Cō-
stan. z Dioscorides. Dicit etiā coagulū lepo-
ris bibitur3 eos inuare epilēticos. qz p̄hibet
ne hūoz dissoluat q̄ ascēdēs opilat cerebrū.
Dicit etiā q̄ epar asininū assatur3 p̄fert si co-
medat. Caprinum hō si def̄ epilētics. mouet
epilenciā. Bulea alta dīc p̄stan. experimēta
de q̄b3 nihil ad p̄sens.

De sternutatōe La. X

I Ob. xij. Sternutatio ē zc. Sternu-
ratio vi di. Cōstā. est violēta cerebrī
cōmōtio. ad expellēdas fumosas ip-
s⁹ cerebrī supfluitates. De diuersis at caus⁹
nascit. Aliqñ ei ip̄a nasa opat cū fumos su-
perfluos satagat expelle a cerebro q̄ vel cau-
sa sūt morbi vlt cā futuri vici. Nūanū em̄ ce-
reb3 hūid⁹ est cerebr3 alioꝝ aialiu. Un̄ z hu-
mores ibi adunāt z coopante nasa inde cū
sternutatōib3 expellūt. Aliqñ ei sit sternuta-
tio vi morbi poti⁹ q̄ nase expulsiōe. sic in co-
rica accidit et i peripleumonia. Aliqñ etia3
h3 fieri sternutatio sic. Canales nariū hūa-
naz curti sunt. vñ cito ad cerebr3 nociua ab-
extrisec3 veniūt. sic puluis. aer frigid⁹. calor
solis. z hmōi. q̄ cū ad cerebr3 veniāt expellūt
a cerebro vigore z motu suo. z ide fit sternu-
tatio. Que si fiat i acut3 febrib3 sine reumate

signū est landabile. Sigt em̄ nasa3 p̄forta-
tā i expellēdo qd sibi ē nociuū Sib3 fiat cū
reumate malū signū est. sigt ei materie exu-
beratiā. Un̄ synthonica ē sternutatio z aug-
mētū reumat3. Et iō i pleuresi z i p̄sillib3 ma-
lū signū est z illaudabile. Sternutatio igif
cereb3 cōmouet z exonerat. totū corp⁹ p̄cu-
rit z alleuiat i suo exitu. Exviolēta cōmōtōe
aeris in canalib3 nariū strepitū facit. q̄ si pl⁹
debito p̄expulsionē supflui fumi p̄māserit
ledit. qz nimis dissoluit. z aliqñ ḡues passio-
nes excitat z inducit. Restringat igif p̄ medi-
cinas sicut p̄ fumigatiōes p̄stringētes spūs
reparantes et supfluitates p̄sumentes. sicut
est camamilla. mērastrū. rosa. iresos. nigella.
et hmōi.

De tremore. Capitulum. XI

O fuit dñs signū i Lavn. s. tremore3
capitis. fm̄ glo. strabi. Dis in q̄t strā-
bus q̄ iuenerit me p̄ tremorē capitis
z agitatōz furiose mēt3 cogscet me reū mor-
tis esse. Tremor at capitis q̄ z iecitatio dicit
a Cōstan. puenit ex defectu z debilitate p̄u-
tis regitiue i neruis spondiliū ipi⁹ colli z in
lacer3 mēbroz. In h̄ at morbo duo sūt mo-
tus q̄ sibi sūt oppositi. alt em̄ mouet fursū. et
alt deorsū. Supiorē hō nasa opat. iseriorē
at morbo. Morbo at nirit3 mēbz dep̄mere in-
feri⁹. s3 nasa q̄ ip̄m a suo regimē nōduz de-
stituit. nirit3 ip̄m regere z ponere in p̄pria po-
sitione. z ita fursū eleuare. Et iō ex tali mo-
tuū p̄rietate surgit tremor. Causa at inccp-
tionis tremoris est defect⁹ p̄uīs cōmōētis
lacertos. vt di. Cōstan. q̄ h̄ q̄nq̄ deficit cā
male p̄plectiōis vel ex accidētib3 aie. sic ex ti-
more p̄p̄t spūs p̄fluctes ad cor vñ mēbra pō-
derositare sua tendūt inferi⁹. vñ qz nasa nō
h3 sufficiētes spūs ad mēbz regimē p̄fluen-
tes nō extoro p̄t mēbz in sua p̄sistētia deti-
nere. et seq̄ statim tremor. Talis at tremor
qdā est dispositio ad paralyim. maxie si ac-
ciderit dormitatio frēq̄s cū tremore cui⁹
cā est frigiditas subam neruoꝝ coagulās et
p̄stipās ne p̄sensibilis cā penetrare possit.
Dis at p̄alysis leuior est ad curandū cū tre-
more q̄ illa q̄ ē sine tremore. qz in p̄ma nō ē
mēbz oino defitutiū a nasa sic est defitutiū
peni⁹ in secūda. Talis itaq3 tremor vna cū
dormitatōe. calefactiuis z p̄fortatiuis z dis-
solutiuis z p̄sūptiuis curabit3 medicinis. sic
est theodozicon. iteralogodion. et silia. Ua-
lent z balneatōes. fricatōes. et cum calidi3 z

apertis herbis suffumigatōes vt porri clausi
aperiāt vt hūiores supflui psumant vt spūs
excent z nerui pfortent.

De spasmō Cap. XII.

Spasm⁹ est neruoz vtolēta p̄ctio mo
tū volūtariū auferēs z retardās. Ta
lis p̄ctio p̄neit aliqñ ex nimia reple
tione. qñq; ex inqñitōe. qñq; ex nimia infri
gidatōe. sic est videre i maib⁹ et labijs ifrigi
datoz qvix p̄ba formāt. vix etiā digitos cō
plicāt aut recuruāt. Cōtractio at ex tali in
trinseca infri gidatōe soluit calore. z alia nō
idiget medicina. Leneat tñ patiens ne nimis
subito forti calori se exponat. qz ex subita re
p̄cussioe frigiditas ad neruoz extremitates
dolorē nō modicū patiet. Cōtractōz p̄o fa
ctā ex inanitiōe s̄ scz s̄g declarāt. p̄cedit em̄
aliqñ flux⁹ imoderat⁹ s̄guis v̄l vētr̄s vel ma
triciā. aliqñ labor v̄l abstinētia sup vires la
borāt v̄l abstinēt. aliqñ imoderat⁹ calor vt
in corpe hois pacitas febres patiet. aliqñ
p̄funditas z dolor vulneris acumē z fortitu
do assūpti medicamēta. In his oib⁹ accidit
spasm⁹ ex nimia nate desiccātōe et substātia
hūiditas p̄suptōe. vñ cor rugat neru⁹ z p̄hif
sic p̄gamentū positū in igne. z iōvia spiritū
p neruos intercipit. z p̄ vite regitiua impe
dit. ois talis spasm⁹ si dū durauerit mortal
est. Un̄ d̄r i amphoz. spasm⁹ ex colerico ali
as elleboro mortal. Isti tñ spasmō in p̄nci
pio p̄fert calidū lac mulier⁹ si sup musculos
fauciū sup spinā z collū radices neruoz vn
digz p̄fūdāt. ad idē valet aq; canz oleo si fuerit
cū laha succida sup locū neruoz somētata.
Tertiū p̄o gen⁹ spasmī. s̄ ex repletōe q̄ solet
accidere pinguib⁹z carnosīs z ingurgitatis
ex infusioe neruoz z dilatatōe facili⁹ soluit
qz cū vngēt calidis balneis sternutatōib⁹ z
gargarismis curat. vt docet p̄stan. huic cō
tractōi si febz supuenerit summū remediū
erit. Un̄ d̄r in amphoz. spasmō z tetano se
bris supueniēs soluit egritudine. Isti autē
spasmī triplex ē spēs. s̄ epistētan⁹. s̄ qñ nerui
posteriores spasmāt. z epytosten⁹. s̄ qñ an
teriores nerui p̄sua pect⁹ p̄hūnt. z tetan⁹ qñ
scz anteriores z posteriores p̄ctionē patiūt.
in his trib⁹ nō est p̄fecta cura qñ accidūt ex
inanitione. vt dictū est.

De paralisi. Ca. XIII

Paralisis est lesio pris hūani corpis
cū diminutōe v̄l p̄uatōe mot⁹ v̄l sen
sus v̄l v̄triusq;. Sic em̄ qñq; ex frigi

ditate p̄stringēte. qñq; ex hūore opilāte. ali
qñ ex calore p̄sumēte z neruos sēbiles cor
rugāt. aliqñ ex vulnere neruos incidēte vel
diuidente. Exist⁹ ei caus⁹ z alijs denegatur
trāsiti⁹ spūs aīal ad instā sēsus atq; motus.
Un̄ si nerui sēbiles et motui ex toto sunt
opilati v̄l incisi efficit mēbz piter imobile z
insēbile. Si p̄o plēa nō fuerit opilatio vel
trāsiti⁹ spiritū denegatio fit ibi ex matia de
p̄mēte z b̄tute regitiua erigēte tremor sic di
ctū ē. h̄z fieri spēalit palisis ex supfluitate cū
boz z maxie potuū ex q̄b⁹ nimia fit hūoz
generatio z dissolutio z inde neruoz p̄seq̄
necessario opilatio. Fit etiam ex frigiditate
neruos p̄stringēte. qñq; ē synthoma alteri⁹
morbi. s̄ qñ minor apoplexia i palyim tmi
nat. Est at palyis alia v̄lis alia p̄cularis.
Uniuerfal est q̄ recte mediam p̄tē occupat
hois infirmat⁹. Particular⁹ ē q̄ occupat p̄tē
vnā vt manū v̄l pedē l̄ linguā. Itē materia
ip̄i opilatōis inducēt palyim. qñq; ē i ori
gine neruoz. qñq; in ip̄o mēbro paralitico.
Si in origie neruoz sit cā stupor z insensī
bilitas est circa loca vicina vt i facie v̄l i p̄n
cipio dorzi. s̄ ip̄o i p̄o mēbro palitico tñc ip̄z
patit tñ et nō supioza. vt dicit Gal. q̄ dicit se
amouisse emplastruz qd sophista posuerat
sup manū z posuisse sup collū. Ex q̄ patet q
p̄m varietatē locozi morbi d̄z variari mod⁹
medicīne palis ex incisioe nerui penit⁹ incu
rabil est. s̄līr palisis v̄lis in oib⁹ et maxie i se
nib⁹ vix curat. circa iuuenes tñ citi⁹ z effica
cius opat medicina. Primo ḡ in paralysi ex
mollificatiuis z relaxatiuis tā interi⁹ q̄ exte
ri⁹ exhibitis insistēdū est. deinde desiccatiuis
et p̄strictiuis. Si p̄o p̄mo desiccatiua vehe
mēter apponerēt liq̄diorib⁹ p̄tib⁹ p̄supt⁹ reli
quū magis inspissaret. et sic p̄pacti⁹ effectuz
ad dissolutōz et p̄suptōi inobediēt⁹ redde
ret. et ideo p̄dicto mō caute est p̄cedendum
Cōgruis igit medicinis interi⁹ purgatiuis.
p̄ueniētib⁹ etiā vngēt exteri⁹ mēbz a molli
cent salua et castoz in decoctōe vini vtant
Alias p̄o medicinas quere in Plat. et i via
tico Constan.

De passionib⁹ oculoz Ca. XIII

Solet dolor accidere oculis aliqñ ab
exteriorib⁹ sic a vulnere cōtinuitatē
oculoz dissolūte. a puluere tenerā
subaz oculi p̄turbāt a fumo oculos obsu
scante v̄to frigido spm̄ visibile repcuriente.
ab aere calido dissolūte. a nimia solis vel

alteri⁹ lucidi corporis claritate spm̄ disgregā/
te a nimia tenebrositate spm̄ visibilē pculcā
te. ab inordinata dicta z ebrietate p̄tinua vi
sum ebetante. a venerea voluptate consueta
spm̄ et humore cristallinū cor̄rūpēte et dis/
soluēte. aliqñ ab interiorib⁹ v^l ab hūoribus
calidis v^l frigidis siccis v^l hūidis. Prim⁹ ac
dolor et p̄cipu⁹ causat⁹ ab interiorib⁹ calidū
apostema faciēs sup̄ albuginē oculor⁹ ex hu
morib⁹ p̄fluentib⁹ ad pupillā et apostema fa
cientib⁹. et h̄ accidit ex debilitate oculi reci
piētis et ex abundancia seu acumie hūoris
p̄fluentis et ex cerebro descēdentis. In tali
itaq⁹ apostemate ocul⁹ intumescit z lacrima
tur rubescit dolore et puncturā feruorem z
arsurā sentit. potissime qñ colera est i causa.
Tūc em̄ videt⁹ q⁹ acub⁹ p̄foret. Si h̄o hūor
frigid⁹ sit in cā v^l ventositas ocul⁹ distendit
grauat de nocte inuisat. humores nimij ef
fluūt. et illi sūrviliosi. marie affligit humore
fleumatic⁹. Si h̄o sāguis sit in cā sentit pruri
tus mltitudo lacrimaz et calor i exitu earū
leuis pūctio maior tumor z dolor i frōte ma
ior et marie affligit in horis sāguis. hec in
firmitas si causat⁹ ab exteriori patiēs dēscat.
capite alto dormiat. p̄t fluxū lacrimaz lu
minis splēdore fugiat ad vitandū disgrega
tionē et dissolutiōz maiorē vocē non emittat
ne ex conatu vocē i cerebro dissolutio fortis
fiat. cib⁹ dēt frigid⁹ et leuis digestiōis ne reu
matis flux⁹ augeat. aq̄ clara et calida potet.
qz de nata sui sumi fumos cōsumit. neruos
p̄fortat. arsurā z puncturā mitigat. balneis
aque dulcis tēpatis v̄rat. His obseruat⁹ non
oportet aliter medicari. Si h̄o sit dolor ab
interiorib⁹ hūorib⁹ purgent hūores peccan
tes v^l p̄ subtractiōz sāguis v^l p̄ agruā me
dicine purgatōz. colliria mitigatiua. z sana
tua interi⁹ ponāt. sic aq̄ rosacea cū lacte se
mineo. vt dicit Constan. Lacryme cū restricto
riū p̄pescant. Apponūt ḡ in p̄ncipio leuit̄ re
percussiuā z mitigatiuā in statu z i augmen
to mediocrit̄ dissolutiuā i fine p̄sūptiuā z sp̄
cū istis p̄fortatiua. Circa apostema h̄o ocu
li nūq⁹ sūt maturatiua apponenda ne suba
oculi q̄ ē tenera destruat si ad sanie p̄trahat
Preterea si materia est multū calida z dolor
fortis nō sūt apponēda fortia rep̄cussiuā. q̄a
materia subito posset repercuti ad neruū ob
ticū et opilādo posset p̄peruā inducere cecē
tate. Lippitudo est oculor⁹ viscosa z glutino
sa sup̄fluitas oculor⁹ palpebris adherēs ex

fleumaticis z melācolicis hūorib⁹ in angust
oculor⁹ incipiēs. palpebras ingrossans z i
uerēs. hec oculor⁹ cilia cor̄rūpit et ipas pal
pebras q̄si carneas crudas facit. In lippis
q̄ppe oculis pupille sane sunt. sicut dicit glo.
sup. xxi. Leuit. sed hūore defluente palpebre
grossescūt cur⁹ crebra infusione etiā pupille
acies viciat et illos significat q̄z ingeniū ad
cognitiōem v̄tutis emicat. sed opatio carna
lis vite obscurat.

De lippitudine et albugine Capitulum. XV

Hia est passio oculor⁹ quā nos ma
culam dicim⁹ q̄ albugo vel pān⁹ dicit⁹
Constanti. Et habet generari sic.
Prim⁹ fit flux⁹ reumatic⁹ ad oculos ex q̄ fit
obtalimia dolor. s. et apostema. ex qua male
discussa remanet q̄dam leuis macula siue i
sectio q̄ longo p̄cessu t̄pis excrescit in telam
et inspissat z occupat maiorē locū. s. torā pu
pillā. tela h̄o excrescit in pannū p̄ maiorē in
spissatiōem z maiorē loci occupatiōem. qz to
tū nigz oculi occupat. ad vltimū fit vnguio
magis spissus et dur⁹ q̄dlibet istoz incurabi
le est si fuerit inueteratū. n̄ fin loci colloca
tiōez d̄z diuidi Si h̄o collocat⁹ circa cristalli
nū humorem in pfundū p̄ dimidiū annum
fit incurabil⁹. In p̄ncipio aut̄ vix curat⁹. si h̄o
colligat⁹ sub p̄iunctiuā v^l etiā sup̄ p̄ decez an
nos p̄t curari. Qñ igit⁹ macula recens est et
modica succ⁹ papaueris ruffi sufficit ad me
dicandū. vt dicit Constan. Papauer ei ruf
um vel rubrum calidū est in p̄mo gradu. et
siccum in secūdo. et ideo h̄z virtutem exte
nuandi consumendi et desiccandi. Dicunt
etiāz phisici vt dicit Constan. q̄ sāguis ex
summitate dextre ale columbe vel hyrundi
nis v^l v̄p̄upe extrac⁹ et sup̄ maculā recen
tem positus calid⁹ maculā in p̄ncipio poten
ter rumpit. sāguis em̄ istaz auiū est valde
ignitius z dissolutius ex natura auiū ex q̄bus
procedit.

De infectione oculi p̄ sāguinē induratiū Capitulum. XVI

Hia etiā accidit oculis deformitas
z passio. s. sāguis infectio quā Con
stantin⁹ crustulaz sāguis noiat qñ
scz sāguis aliq̄ casu ad oculos defluens in
crustulā desiccatur. Cōtingit etiā ab arterijs
et venis desudare ad oculum et venulas alī
quas rumpi v^l crepare in tunica p̄iunctiuā z
ex circūfluente sāguine talē deformitatem

In oculo generari hūc sanguinē sic coagula-
tū dissoluit sanguis turturis v^l columbe
dicit Constan. Idem facit lac mulieris cū
ebure. Idē facit recēs case⁹ sine sale melli cō-
mixt⁹ si supponat. mltā alia expimenta dicit
Constan.

De lachrymis inuoluntarijs
Capitulum. XVII.

Luxus lacrymarū inuolūtari⁹ acci-
dit oculis qñq; ab exteriorib⁹ sic ex
percussione et calida aeris dissolutiōe
vel ex frigidi coartatione et fumi mordifica-
tione et pulueris prurbariōe ex cepay⁹ et alio
rū acuminū odoratiōe. qñq; ab interiorib⁹
vt ex calidis hūorib⁹ l⁹ frigidis v^l ex supabū
dātia hūorū p incōtinentiā effluētiū ex debi-
litate cōtētiuectus⁹ cerebri et fortitudie expul-
siue. Si at hūores calidi fuerint in cā. oculi
rubēt. et lacryme distillātes calefaciūt faciē
et vūt. calida obsunt. frigida p⁹sunt. Si fo-
sūt hūores frigidi oculi sunt subalbidi v^l li-
uidi. lacryme etiā frigide faciē nō mordifi-
cant. frigida obsunt. calida p⁹sunt. Ad lacry-
marōem factā ex percussione et causis alijs et
teriorib⁹ p⁹cipua cura est cera pura cū pul-
uere cimini calefacta et frēqñt caraplasma-
ta. dolorē em̄ siml⁹ remonet ac lacrymā et li-
norē si sit cū vulnere cū cyrurgia curet. Ad
alias causas exteriores sufficit fomentū cuz
aqua tepida ita q tepor ad frigiditatez plus
accedat. Si fiat at ex fluxu et ex supabūdan-
tia humorū purge⁹. def⁹ dyacubantū cū vino
decoctōis thuris. et p⁹ p⁹cipuu⁹ est. in hac cā
fiant restrictoria circa tympora et circa frō-
tem. Nec om̄ia valent p⁹tra fluxū ex cā cali-
da et frigida

De defectu visus.

Capitulum. XVIII.

Defectus visus accidit oculis multi-
plici de causa. aliqñ ex mala p⁹plexio-
ne. aliqñ ex fumi ascēdētis a stoma-
cho corruptiōe. aliqñ ex nerui obtici opilati-
one et cataractis. ex spasmus et macula. et hu-
iusmodi. aliqñ ex diete iordinatiōe et egritu-
dine lōga ex ieiunio et coitu nimio. et ex mul-
tis alijs causis. sic ex senectute. et hmoi. Di-
stinguēde igit⁹ sūt cause p⁹ p⁹ba sig. Nā si defe-
ctus accidat ex fumositāte stōachi defectus
visus nō est p⁹tinu⁹ s⁹ interpolat⁹. fm ei cibo-
rū assumptorū varietatē minuit v^l augetur.
Si aut est ex vicio cerebri p⁹tinu⁹ est defect⁹
qñ p⁹randiū et post si ex opilatiōe nerui ipsius

oculi suba pura est et lucida atq; clara. Alia
sig p se patent. Ad istū g defectū tollendū si
est ex vicio hūoris stomachi mūdificet. Imo
totū corp⁹ p⁹cipue caput. deinde apponātur
remedia localia q in viatico et in alijs auto-
rib⁹ inueniunt.

De cecitate Ca. XIX

Cecitas est p⁹uatio visus. Prinat autē
homo visu aliquando propter orga-
norum defectum et pupillaz impro-
portionē ad spiritum visibilē. Ad hoc enim
q formetur visus erigitur debita proportio
organi spiritum recipientis ad ipsum spirit-
um. vt supra dictum est de visu libro tertio
Aliquando ppter neruorū interiorū opilati-
onem. Si em fuerit neruus qui dicit⁹ obti-
cus qui est visibilis spūs vehiculum in suo
principio vel medio vel alicui⁹ carnositatis
superexcrecentia vel alicuius viscosi hūo-
ris abundantia totaliter opilatus virtutis
visiue transitus nō peruenit ad pupillam. et
sic cecitas in oculo generatur Aliquādo fit
propter humorū et spirituum cōsumptiōem.
vt est videre in senibus quorū oculi pmo ca-
ligant et defectū visus patiuntur. Tandem
deficiente virtute videndi potentie penitus
destruuntur. Aliquando fit ex causa exte-
ri⁹ sicut per oculoꝝ vulneratiōem per ni-
miam etiā et continuā lachrymarū effusiōē
p substantie oculi dissolutiōem. p tunicarū
oculi inspissatiōem et induratiōem. et humo-
rum in oculo compactiōem. Tūc em nō est
pupilla spiritui visibili pnia. et ideo talis cō-
pactio est cecitas in oculo inductiua. p sub-
stantialis humoris subitā desiccatiōem. vt
in pupilla accidit in qbusdam portionatis et
in minutis q ex nimia sanguinis subtrac-
tiōe qñq; incurrūt piculum cecitatis. Aliqñ p⁹
subitā cum desiccatiōe substantia⁹ humidi-
tatis spūs visibilis disgregatiōem. vt patz in
vso qui ad aspectum peluis ardentis qua-
si subito excecatur. cuius excecationis cau-
sa est aspectus peluis ardentis et lucentis.
cuius ignea virtus tunicam oculi cum cri-
stallino humore destruit et consumit. et eius-
dem luciditas que spiritui est impropor-
tionalis ipsum disgregat et dispergit. et sic ne-
cessario cecitas p⁹perpetuū introducit In-
ter om̄es itaq; sensibiles passiones misera-
bilior est ipa cecitas. vt di. Constantin⁹ Nā
sine omni vinculo cecitas ceco carcer est de-
cipit in apprehendendo fm imaginatiuam.

qz de albo imaginat qz sit nigz. z econuerso
Impedif in iudicadō vim deliberatiuā Ju
dicat em̄ penes se z delibāt ire ad orientē et
depr^o i suo iudicio vadit ad occidentē puer
tis z affectiua. qz oblato sibi ad eligendū de
nario argēteo cū cupreo affectat eligere ar
genteū z eligit cupreū. Tāta siqdē ē ceci mi
seria vt nō solū puero l' suo se subūciat p re
gimine z ducatu. vtz z sepi^o ipi cani. et sepe
ad tantā deducit necessitatē vt ad trāseūdū
ponat l' vadī piculū pl^o cogit crede cani qz si
būpsi. Itē sepe i piculū vbi oēs dubitat. qz n̄
videt piculū secur^o ē cec^o. z ecōuerso sepissi
me vbi nullū piculū iminet macie cecus ti
met. sepe i plano cespitat pedibz offendit. se
pe vbi pes esset eleuad^o deprimit pedē. z econ
uerso. vbi essz tē figed^o ipm̄ eleuat z suspen
dit. vndiqz palpādor z trectādo man^o diri
git. vndiqz de itinere dubi^o manu et baculo
viā querit. raro aliqd secur^o agit sp̄ fere du
bi^o z timēs erit. Itē cec^o qn̄ nud^o iacet l' sedet
rectū se reputat. sepe etiā qn̄ videt ab oibz se
latere putat. Itē faciē aliqñ z oculos ad so
lē v' celū cec^o eleuat. sed ipi^o oculos celestis
claritas nō imutat. ipi^o ceci oculo. sol pñtez
exhibet suū radiū. s; tñ pñtz solis pñtē nō p
cipit z effectū. vt dicit Bre. Itē cec^o aliqñ pue
rū suū ductorē verberat z pcutit z offendit.
sed eadem pbera cito p puerū luit. Hā puer
pberz nō imemor in pontē medio siue qñqz
alio piculo ipm̄ soluz deserit et ipm̄ fugiens
sibi viā euadēdi piculū non ostendit. et ideo
est miser cecus. qz in domo nihil audet fidu
cialiter agere. in itinere deserit a socio multū
timet In h̄ tñ peior est p̄ditio hñtū oculos
qz cecoz. qz ipi oculos hostes sūt et predones
hūani animi quoz p̄cupiscētiās dū sedmur
seuissimis hostibz subūcimur. sicut dicit ex
positor sup illud Tren. Oculi me deprē
dat^o est aīaz meā. Meli^o autē est homini ocu
lis erunt cecū fieri qz h̄z oculos et eoz blā
dictis decipi et abduci. vt dicit Bre. super
illud Math. vi. Meli^o est tibi luscū ad vitā
ingredi qz duos oculos habentē in gehē
nam ignis mitti.

De surditate. La. XX

Surditas est puatio siue impedimē
tū auditus. qui fm̄ Constan. ianua
mentis est. Contingit autē aliquan
do auditū totaliter auferri. et tūc p̄rie dicit
surditas. Et habet fieri ex humoribz opilā
tibus nervos audibiles et buccas aurī re

plentibz instantū qz in eis nulla p̄t fieri allu
sio. qñqz non ex toto auferit sed p̄t diminnē
onē humoris sit difficultas in sensatione et
d̄z grauitas audit^o. qñqz est ibi sonit^o z tinnī
tus. ita qz putat patiens qz sit iuxta molendi
nū. siue iuxta organa. et h̄ h̄z fieri ex grossa
ventositate interclusa. et h̄ h̄z fieri aliqñ sine
interpolatione. et tūc ex puata causa contin
git. qñqz cum interpolationē. et tūc est ex cau
sa remora. qñqz em̄ nihil exterius audit^o p̄t
opilatōem. sed auditus ab interioribz imū
tatur. ita qz patiens credit se audire ab exte
rioribz h̄ qd̄ sentit ab interioribz. z fm̄ h̄ fal
litur auditus. Vltis alijs modis audit^o
hominis impedif. Accidit etiā auri dolor
aliqñ siue apostema. et h̄ ex calore dissoluen
te v' ex frigiditate pstringente si sit ex calo
re dolor est acut^o. locus rubet. calida obsūt.
frigida profūt. Si sit ex frigiditate dolor est
ponderosus et grauiatū^o. loc^o pallet. calida
obsūt. frigida profunt. aliqñ est ex apostema
te calido et tūc ad p̄dicta signa sunt. est vehe
mens febris. semp em̄ apostema aurīū febz
pcomitat s; remissior et cum minori dolo
re in causa frigida qz in calida. Aliqñ relin
quit in aure vuln^o ex apostemate p̄cedente.
qd̄ cognoscit ex dolore titillatiōe z sanie ef
fluente. Aliqñ fuit p̄mes in auribz ex humo
ribz calidis inuiscatis p̄ interceptionē sp̄is
vitiificatiui. Signa q̄vermīū sunt prurī^o z
titillatio. z aliqñ videri pñt si auris soli expo
nat. Aliqñ sit dolor a causa extrinseca sic ex
aqua vel lapilli subinratione. Aliqñ ex cō
cussione. cui^o signū est exi^o sanguinis. aliqñ
tñ exi^o sanguis ex supabundantia z incontī
nentia eiūsdē. Unde Constanti. Si subito
sāguis ex sine dolore ab auribz exeat sine ma
nifesta causa signū est aliqd esse in capite qd̄
natura expellē laborat. oportet qz aures a
pncipio mundificent. Alias autē aurīū pas
siones querere sup li. iij. de auditu. et qñto de
aure. ibi em̄ sunt multa inserta. Dolor igit
aurīū si ē ex calore et sine apostēate frigidis
et alteratiuis insistentū est. Ungi em̄ debz
locus doloris oleo rosaceo v' violaceo. z cō
similibz. Talia em̄ olea tepida auribz instil
lent. nō em̄ actu frigida debent auribz instil
lari. Si h̄o sit ex frigiditate sine apostemate
cum calidis alteratiuis ad curam p̄ceden
dum est sicut oleo laurino rutaceo. et h̄mōl
Si vero fuerit cum calido apostemate fri
gidis maturatiuis pmo insistentū ē. deinde

mūdicatiōis et in ſria cā adhiberi dicitur medi-
cina ſria. Rupto igitur apoſtemate quod cogno-
ſciſ ex fluxu ſaniei primo mūdicatiōem ē vuln⁹
deinde pſolidandū. mūdicatiōem at cū vino
et cū melle ſit mixta et imiſſis. pſolidat cū pul-
uere thuris et maſticis. et hmoi. ſi pmes ibi fue-
rint ſucci amari ſic pſici abſinthij porri infu-
dant. Si ſr oleū amaz ex amigdal amariſ
auri patiēti inſtillet. talib⁹ ei pmes occidūť
et putrefacti cū ſanie educūť. ſi at lapilli i-
trauit caute extrahat. quod ſi fieri nō pōt auris
calidis inungat et ſternutatio puoceſ vel cū
vētoſa ſugat et extrahat. Ad ſurditatē remo-
uendā vel ſalcē releuandā valēt mltā q̄ dicit
Conſtan. ſz inter omnia baſſamū inſtillatuz
aurib⁹ dicitur puenalere. Surditas tñ ſi fuerit a
natiuitate incurabilis eſt. Si ſr q̄ p triēniū
durauerit curat. Tinnit⁹ q̄ ex ventofita-
te cauſat cū extenuatiuis vētoſitat⁹ curetur
ſic cū aneto calamēto colato origano et con-
ſilib⁹. q̄z ſuffumigatione tinnit⁹ ſoluit. Et ſi
de paſſionib⁹ aurium et ear⁹ remedijs dicta
ſufficiant.

De polipo. Capitulū. XXI.

Polipus eſt ſupflua caro ex narib⁹ ex-
creſcēs ex ſupfluiſ hūiorib⁹ generata.
Hāc paſſionē fetor horribilis ſemp
pcomitat⁹. et tñ fetor a polipoſo nō ſentitur.
Propter opilationē ei nerui odorabilis tal
int odoris et fetoris differētiā nō diſcernit
Habet aut fieri tam fetor nariū q̄ polipus
in hūc modū humores groſſi et viſcoſi flu-
unt ad carūculas nariū et ibidem diuturni-
tate tepis et actōe caloz⁹ pdeſant et q̄ ſi ſubaz
carneā pnerit⁹ q̄ corrupta cū ſit inde ſumo-
ſitas reſoluta et acri iuxta inſpirandoz re-
ſpirando fetorē facit. et infirmitas tal pol-
ipus dicitur. qñq etia ad nares deſcēdit humidi-
tas et etia cōbibit ſpōgioſa nariū poroſitas
et ibi putreſcēs corruptiōem generat et fetorē.
qñq etia calidi hūiores acumine ſuo pu-
ſtulas in narib⁹ generāt q̄ locū vlcerať et ex-
coriāt. Un tam ex corruptiōe carnis et hūo-
ris q̄ ex coartatiōe inſpirationū cū nō poſſit
cerebrū depurari. fetor neceſſario generat⁹.
Primū igitur remediū hanc paſſionem ē vt
caput forti et puenienti medicina purgetur
et poſt flux⁹ intercipiat⁹. deinde patiēs aquā
calidā narib⁹ attrahat atqz ſugat vt hūiores
inuifcati diſſoluantur et educant⁹. Ad nares
purgandas valēt pillule dyacaſtozee cū ſue-
co rute et vino tepido reſolute ſi narib⁹ ſint

iniecte. Ad reſtringendū fluxū mirabiliter va-
lent gna thuris albi ſi ſep⁹ aſſumantur. Si
pō fuerit polipus cōfirmatus pcedentibus
purgationib⁹ et deopilantibus pulueri-
bus et medicinis corroſiuis amoueatur vel
per incisionem ſicut in cyrurgia pleni⁹ edo-
cetur.

De paſſione nariū. Ca. XXII.

Patiuntur etia nares ſep⁹ fluxū ſan-
guinis. et ſi ſit in maſculis tribus d
cauſis tñ. Fit em flux⁹ a cerebro et
tūc ſit cū ſternutatione et cū dolore frontis
et punctione. vel ab epate et tūc dolor ſentiť
in dextro latere et ſinit p dextera narem vel
a ſplene et tūc a ſiniſtro latere erit dolor et
flux⁹ p ſiniſtraz ptem. Preter hec etia in mu-
lierib⁹ ſit a matrice. et tūc dolor eſt circa ym-
bilicū. Hic flux⁹ qñq eſt vtilis. Qñq em in
febrib⁹ etia acutis et in frenesi in die cretico
ſolet fieri motu nature. et tūc ſolet bon⁹ eſſe.
Nam bon⁹ eſt qñ ante diem creticū ſit ex ni-
mia ſanguinis interioris ebullitiōe et ſeruo-
re. vnde acumine ſuo venas apit et fluxū facit.
His et multis alijs de cauſis ſunt ſanguis.
ſiue aut fuerit flux⁹ creticus ſiue ſynthoma-
tic⁹. non in pncipio reſtringat flux⁹ ne criſis
impediāt vel ne ſanguis ad alias ptes ver-
tatur. et ſynthoma peius faciat vt ſuffocatio-
nem. et hmoi. Si aut nimis augetur flu-
xus ſi patiēns eſſet fort⁹ eſſz in pte patiēti mī-
nuend⁹. extremitates ſunt ligande et forti⁹
pſtringende. medicine reſtrictiue ſunt tym-
porib⁹ et fronti adhibende. aqua cum aceto
in facie pfundenda Si ab epate fiat fluxus
ponatur ventofa ſup epatis regionē. Si a
ſplene ſup ſplenem. ſi a matrice ſup matricē
vel māmillas.

De fetore oris. Ca. XXIII.

Fetor oris qñq cauſat ex dentium et
gingiuaz corruptione. qñq ex oris
et palati vlceratione et putredie. qñ
q̄ ex thozacis mala habitudine et mēbrozū
ſpiritualiū vicioſa diſpoſitione. qñq ex pu-
treſfactiōe humor⁹ ſtomachi. qñq ex vniuer-
ſali corpis infectione vt in leproſis quozuz
anbelit⁹ eſt feridus et infectiuus. qñq ex feti-
doz comēſtione. vt patet in illis qui p̄tinue
comedūt aliū cepas atqz porrum. quando
q̄ aut ſit ex corruptione mēbroz⁹ ſpiritu-
alium et vniuerſali corruptione humorū in-
fectoz. Paſſiari quidē poteſt ſz non curari.
talis aut fetor eſt p̄tinuus interpolationem

nō accipies. Ille autē q̄ ē ex vicio stōachi inter
polat. q̄z añ prādiū est maior et p̄ prandiu
est pūus v̄ null⁹. z h̄ bñ curat cū exteriūis
aromaticis z p̄fortatiuis. Primo igit̄ mate
ria q̄ est i stōacho q̄ fetoz ē cā digerat diui
dat et expellat. p̄ comestōez sepi⁹ vomit⁹ p̄o
uocet v̄ villi stomachi mūdificent. a putri
dis cibarijs z ad putrefactōez dispositis ca
ueat. vino aromatico z aromaticis ad p̄forta
tionē vtat. Si causat fetoz ab alijs vt gingi
uis z dentib⁹ putridis dentes extrahantur
q̄ sunt in cāvl̄ sanent. gingine fricent z mun
dificent cū decoctiōe rosaz in vino v̄ aceto
sepedo abluāt cū puluere thuris z masticiis
et melle gingine et radices dentiū fricent et
mundificent.

De dolore dentiū. Ca. XXIII

Dolor dentiū q̄q̄z fit ex vicio stomachi
q̄q̄z vicio cerebri. ex vicio cerebri
q̄q̄z hūiores frigid⁹ z calidi reuma
tizantes nervos dentiū īficiūt z dolorē īferūt.
vicio at̄ stōachi fit ex hūorib⁹ calidis in ipso
existētib⁹ a q̄b⁹ fumolitas r̄soluta supiore pe
tēs nervos dentiū z radices mordēdo lag
guādo dolorē īfert dētib⁹ ac fetozem. Si ex
acut⁹ z calidis ē hūorib⁹ dolor est acut⁹ z pū
giriū cū rubore faciei cū aspitare z siccitate
guttur⁹ cū siti z amaritudine oris. Si ex frigi
dis dolor est minor cū guāmie capitis. cum
subhumiditate z pallore cū acetosa eructua
tione z oris īspiditate. dolor ātventēs ex ce
rebro diu durat sine aliq̄ īn̄polatōe q̄z ali
q̄n. z hor⁹ l̄ p̄. q̄p̄o p̄cedit ex stōacho. iij. v̄
ij. affligit hor⁹ z p̄ q̄scit. Cause ḡ dolor⁹ dē
tiū vt dic̄ Lōstan. sūt putredies z fetozes ru
pture z p̄fortatōes motōes z casus z limolita
tes. Perforat̄ ei dētes z q̄q̄z rūpūnt. Aliq̄n
ī colorē citrinū viridē vel nigz mutāt. q̄ oia
ex humiditate putrida nascūt q̄ a stomacho
ad ligamēta dentiū defluūt z ascēdit. Eades
et cā est relaxatōis z mot⁹ dentiū atq̄ casus.
Nā acuti hūiores in radicib⁹ dentiū dentes p̄
forāt z cōsumūt sepi⁹ z relātāt. Un̄ sūt causa
q̄re cadūt cū radices deficiūt aut putrescūt
fomes i dētib⁹ maxillaz sūt ex hūorib⁹ z eoz
p̄cauitatib⁹ putrefact⁹ z cōgscit ex pruritu z
titillatōe z trina terebratōe dētib⁹ p̄fortatōe
et fetozis emissiōe. z mlt⁹ alijs modis. q̄re s̄
li. v. in tractatu de dentib⁹. Iste dentiū do
lorose passiōes si sūt ex vicio hūorū i cerebro
v̄ i stōacho debita purgatōe purgēt. sepi⁹
dētes debitis dētifricis mūdēt. de q̄b⁹ oib⁹

sufficiēter tractat Lōstan. Vermes dentiū
mirra et opio interficiūt. dētes relati tibu
re et mastice p̄firmāt. et b̄ idē facit gargaris/
mus de gallis et malo gnati cortice z balau
stie cū aceto p̄parat⁹

De lingua et sermonis ablatione

Lapsum. XXV

Ingua etiā multipl̄r patit. aliq̄n em̄
palitica. z tūc p̄diuolūtariū motū
z fmois v̄lū. vt dic̄ p̄stan. Cur⁹ cā est
defect⁹ motiue p̄tut⁹ q̄ excitat p̄ spm̄ veniētē
a cerebro. v̄l accidit ex nervo aial̄ p̄tut⁹ vehi
culo hūore v̄l apostemate opilato. vel acci
dit ex p̄po sube lingue vicio. s̄. ex mala cōple
tione lingue z distēpantia īnfrigidatē. v̄l ca
lore z siccitate v̄l hūore. Aliq̄n etiāz lingua
apostemat⁹ z tūc īnrumescit et fmo īpedi
t. Aliq̄n ex hūore liq̄do relaxat⁹ z remollit⁹ ner
uus lingue z nimis mollis efficit. z tūc debi
tus fmo p̄ nimis remollitā linguā n̄ forma
tur. Aliq̄n ex hūore nimis calido z siccō cō
trahit⁹ z corrugat⁹. et tūc totaliter fmo īpedi
tur. Aliq̄n gūib⁹ v̄l cerib⁹ z pustulis leditur.
et tūc tam īngustādo q̄ ī loq̄ndo īpedi
t. Si ḡ lingue suba sit sana nullas hñs macu
las. loq̄la tñ sit ablata a cerebro surgit viciū
v̄l a nervo opilato. Aliq̄n p̄dit loq̄la ex p̄di
ta mēte vt ī frenesib⁹ hō nō v̄t īm̄agina
tione. memoria. et rōne. et iō nō miz si perie
loq̄la q̄ est īn̄st̄m rōnis. q̄re sup̄ li. v. d̄ lingua
sana et infirma.

De raucedine. Ca. XXVI

Raucedo multis habet fieri de caus⁹.
quia ex siccitate v̄l humiditate z spi
rituū et virtutū defectibilitate. ex sic
citate dupliciter. aut em̄ siccitas īnequalita
tem facit. aut cōstringit meatus. Dum em̄ ex
siccitate exasperat⁹ arteria ex asperitate seq̄t
īnequalitas et ex īnequalitate raucedo z vo
cis īpedimentū. Item ex siccitate fistulas
et pulmonem coarctante sequit⁹ v̄trūq̄ p̄di
ctorum. Ex humiditate similiter duob⁹
modis. aut ex humiditate p̄tenta in vasīs et
maxime in sanguine. aut ex cōsummate a supe
riorib⁹ distillante. sanguis em̄ sup̄abūdans
venas distendit. Un̄ et meatus coarctantur
et p̄sequitur vocis īpedimentū. Si l̄r flu
ma distillās ī tracheā arteriā et fistulas pul
monis p̄dicta opat. ex defectu etiā spūs z p̄
tutis īpedi⁹ vox q̄d p̄z q̄ ei⁹ fortitudo ex spū
p̄fici⁹ et p̄tute. si ergo est ex siccitate cōgscit⁹
ex sicca tussi. que est offendiculū sp̄ritus īn

trachea artia vlt p passionē est qñ ē sīnho/
ma morbi vlt p passionē qñ sit ex siccitate
et asperate qñ ex frigiditate fistulas pulmo/
nis coartante z spm offendēte. Un generat
tussis vlt ex humiditate a cerebro distillante
Ist ei modis bz fieri tussis q impedit ipaz
vocē. vel cognoscit raucedo ex pūctura i spi
ritualibz qñ ex spinis facta ex gilitate colli
extori corpi macilētia. sāguinē pō in cā eē
coğscim? ex tussī aliqñeulū humectata rubo
re faciei venaz eminētia dulcedie oris. fleu/
ma eē i cā coğscim? ex tussī aliqñtūlū hūecta
ta. ex oris ispiditate z salinaz abūdātia. de
fectū spiritūū eē coğscim? in cā ex debilitate
et ex tenuitate toti corpi ex febre pcedente
vlt ex ieiunio z fluru et oibz q corpi extenuāt.
si qñ raucedo sit ex cā sicca z calida abstine
at a falsis calidis et siccis frigidis et assis vtaf
spate frigidis et etiā hūidis mediocriter ca/
lidis. si ex sāguie est passio fiat minutio. si ex
fleumate dent purgatores et opilatine q i fri
gida cā sūt necessarie. si pō est ex defectu spi
ritūū subueniēdū est resumptiuus z pfortati
uis. cadē āt est cura raucedis et tussis. vide i
Platea. et Constan.

De squinātia et suffocatōne gutturis

Capitulum. XXVII

Quinātia ē gutturis suffocatio z pne
nit ex apostemate i gutture. cui tres
sūt spēs. In pma tota matia colligit
interi? i qdā folliclo int tracheā arteriā z iso
phagiū. z cognoscit ex vehemēti dolore. nul
lo tumore exteri? apparēte. apto etia z ore tu/
mor interi? nō apparēt. ex febre acutissima z
ex impedimēto vocis z ex iudicio patiēti. nihil
em pñt trāsglutire. et h spēs incurabilis est.
interficet em sepi? pma die. Scda ē spēs qñ
in miori qñtitate colligit intra z extra i ma
iori. z dī squinātia. et bz oia sig q pma sz re/
missioza. z apparēt aliqñ tumor extra. et hec
spēs vix curat. Tertia pō spēs est qñ tota ma
teria colligit extra. z dī sinācia. cui? sig sunt
vehemēs tumor extra. febris lēta. dolor mo
dicus sine difficultate spirādi z respirādi. z
h species nō interficit nisi tumor ad interio
ra se retraxerit. Fit aut h passio pncipalr ex
sāguine. secūdario ex fleumate z melācolia.
nūqñ ex colera. z cognoscunt he cause p sua
sig. Isti? passiois pma cura ē sanguis extra/
ctio i qñtitate mltā. incidāt etiā vene sub lin
gua fiat scarificatōes cū ventosis in collo z
in scapul. deinde apponāt lenificatiua matu

ratia et mūdificatiua. Quere sup lib. v. de
gutturē.

De difficultate anhelandi inspirandi et
respirandi.

Ca. XXVIII

Difficultas inspirādi z respirādi vel
pstruqñ dī asma vlt dī asma. Et accidit
duplici de cā. s. ex siccitate coartatōe
qñ qñ pulmo nō pte libe dilatari et constrigi
inde seqt asma. vlt qñ ex hūore ipedit motus
pulmonis. qñqñ ei supabūdat hūor exteri? i
supficie pulmōis cui? mole oppressus nō pte
libe dilatari. z tūc est spēs asma? q dī sāgui
fugiū a sāguisaga. qñ cū violētia attrahit ac/
rē ad cor refrigerandū. Aliqñ abūdat hūor
interi? in fistul pulmōis cui? inpositiōe pul
mo nō pte libe pstrigi. z tūc dī anhelū? qñ in
hac specie laborat patiēs i expirādo. Aliqñ
āt abūdat hūor interi? z exteri? pte qd nō pte
pulmo libe dilatari nec pstrigi. z tūc ē illa
spēs q dī orzonia. i. spūs recitūdis qñ pati/
ens laborat eqilr in inspirādo et expirādo. z
ita sūt tres spēs asma? fm tres hūoz dispo
sitiōes si ex siccitate z caliditate vngēt electu
arijs syropis frigidis et hūidis curet. et ecō
uerso. vide in Platea.

De sputo sanioso et sanguinolento

Capitulum. XXIX.

Circa sputū etiā accidiūt passioēs. ve
pz in empiciis in qbz est sputū sanio/
sum et virulentū et in emoptoicis in
qbz est sanguinolentū. Empima em dī pas
sio qñ sanies excreat. et h cōtingit in causis
reumaticis et pleureticis et peripleumoni
cis et in alijs apostematibz stomachi pecto
ris vel pulmonis. Habet aut fieri h modo.
qñ humor a superioribz distillat in pulmo
nē. pulmo repcutit et ex repculsiōe pculcat.
z ex pculcatōe sanies nascit vlt pulmo vice
rat vel defluēs hūor ad aliquē locū ad apo
stema recolligit z ibi insaniē pmutat qñ na
ture vlt sīnthomat? resolut? p saniem siue sa
niosum sputū euacuat. nō em qñlibz spuēs sa
niē dī empici? indicari. Pleuretici em sanie
spuunt z multi ali. z tñ nō sūt empici. Sed
illi q infectōe pulmonis et c? saniosa habi
tudie sūt corrupti. quoz signa sunt ista spu
tum saniosū corpi macilētia. colli graci
litas. et tussis cū difficultate āhelādi. facies
subrumida. tument et dolent orbes oculoz
Emoptoici sunt per os sanguinē expnētes.
quod cōtingit per alicuius vehē apertidē
p humorū multitudinē z eoz fumositatē. p

corrosionez vene p caloris excessum. calore
em poros aperiente sanguis emittit et exsu-
dat. et dicitur mitti p dyabrosim. i. p resudatōem
et tūc sanguis emissus est pur^{us} clarus et pau-
cus absqz dolore patientis. et anhelit^{us} sentit^{ur}
calid^{us}. ab alijs aut mēbris frēqnter redūdat
ad os sicut a cerebro. et tūc est cum rubore
faciei et venaz oculoꝝ qñqz a pulmōe. et tūc
est sanguis spumofus cū tussi et dolore sini-
stre māmille. et sic de alijs mēbris in quib^{us}
sanguis coleric^{us} vi nature et sintomat^{us} mo-
tus nūc p nares. nūc p os emittit et purgat.
Prima itaqz passio. s. spūū saniosū sanat dis-
solutiuis. mundificatiuis et extēsiuis. et ca-
ueatur ne in ptiſim conuertat. longn^{us} enim
empima post pleuresim infra xl. dies in pti-
sim cōmutat. vt dicit Ipo. Scdādo passio
scilz emoptoicoꝝ sanetur mundificatiuis et
constrictiuis medicinis. sicut in viacico cō-
tinet^{ur} et in plate.

De ptiſi Cap. XXX.

Ptiſis est psumptio naturalis hūo-
ris corpis exulcere pulmonis pue-
niens Fit aliqñ ex reumate a capite
distillante in pulmōē quem repcutit et re-
pcutiendo cauat. et cauando vlcerat sic gut-
ta paulatim distillando petram cauat. Fit
aut ex nimia substantie pulmonis siccitate:
q̄ arefacta de facili lacerat. sicut pampinus
viridis in fine autumnū desiccatus leui vento
dissipatur. Fit aut aliqñ ex sanguine q̄ aliq̄
pena rumpit in pulmōe. Sanguis talis
aliqñ in saniem puerit et sanies inficit et vl-
cerat pulmōē. Unde et Ipo. ex sanguine et
spūo ptiſis et fluxus et exulceratōe pulmo-
nis sic psumitur totū corp^{us}. Primo em per
sui dilatatōem ab exterioribus trahit aere^m
quē ministrat cordi ad sui innari caloris mi-
tigatōē. q̄ dū vlceratur p̄ sensum p̄riele-
sionis cohibet motū suū nec fm debitū di-
latatur. vnde insufficientē aerē cordi admi-
nistrat quare paulatim calor intēdit et pau-
latim corp^{us} psumitur. febris em ethica con-
comitat ptiſim q̄ substantiale psumit corpo-
ris hūiditatē. om̄is em ptiſicus ethicus est.
sed non puerit. Talis em passio nō de faci-
li curatur ex quo inualeſcit. et assignat Con-
stan. rōnem. om̄e indē vuln^{us} difficile sanatur
nisi mundeſ. Ulcus aut pulmonis purgari
non potest nisi cū tussi. tussis aut vuln^{us} cōso-
lidari nō pmittit. dilatat em et aperit. Unde
putredines maiores in se recolligit. dū par-

tim colligit partim purgat insanabile red-
ditur apostema dum ita circinat. Qui ergo
ptiſim vult sanare: pmo vulnus pulmonis
sanet p̄usqz putrescat. Isti aut ptiſis cōfir-
mate sunt signa. calor p̄tinuus. sed lentus i
volis manū et pedū acutior. rubor in ma-
pillis. strictura inflata. sitis cū asperitate lin-
gue. colli gracilitas. torius corpis psumptio
vnguifet extremitatū p̄strictio. p̄cauitas
fm orbes oculoꝝ. dolor sinistre spatule vsqz
ad humerū. fluxus capilloꝝ. et h̄ signum est
mortis in p̄ximo imminēt. sicut sputum fe-
tidū et virulentū. Et anhelitus plus fetid^{us}
p̄uero signat totalem substantie pulmonis
corruptelā. Talis est nutriend^{us} dieta q̄ refri-
gerat et solidat ac restaurat. Dentur igitur
mediocriter frigida caloris febrilis mitiga-
tiua. mediocriter ventris mollificatiua. p̄e-
cipue hū cauend^{us} est ne nimis soluat. quia
si flux^{us} accidit mors intrat. vita recedit vt di-
cit Egid. valēt eis humectantia et hūoris cō-
sumpti restauratiua.

De tremore cordis sine cardiaca passioe.

Capitulum. XXXI

Tremor siue cardiaca est passio cor-
dis sic dicta. quia ex defectu cordis
oritur sepe. Duplex est aut cardiaca
scz diaforetica i. poroz apertiuua. quia poro-
rum apertōem pcomitat. Alia dicitur tremens.
quia cū quodā tremore sentitur motus cor-
dis. Dyasoretica est ex causa calida et caloz
distempantia circa spūalia vñ et poroz aperi-
untur hūores et sumi resoluūt. q̄ sum^{us} exiēs
p poros in sudorē p̄densat. et ex tali frequen-
ti sudore idropisus vñ ethica generat. et talca
ex defectu frutis sepius sincopizant. Car-
diaca vero tremēs fit qñqz ex frigida causa.
qñqz ex melancolia. qñqz ex flematica. Hā
talīs humor abundans in pulmōe oppri-
mit aliq̄tiens cordis vtrāqz capsulā ipamqz
cordis subam. vñ impedit debitū mot^{us} cor-
dis et obturant vene p quas discurrit spūa
vitalis. et tales prumpūt in subitā suffocari
onē. et ideo talis passio dicitur tremēs. qz si tene-
as manū sup cor nō senties cor debito mo-
do dilatarī. sed cum quodā tremore parum
et exiliter em moueri. Aliqñ est cū febre leta
aliqñ cū febre forti. et tūc mai^{us} est periculū.
aliqñ sine febre. aliqñ melancolia est i causa
et tales incidūt in passionē q̄ dicitur incubus vñ
phialres. Aliqñ accidit ex vicio epas^{is} a quo
nō mandat sufficiens nutrimentū cor. di. vñ

deficit et debilitat. vt di. Constan. Aliqñ accidit ex mala dispositōe alioz mēbroz ex qz colligātia cor patit. sicut qñ a cerebro vl stoma cho trāsmittit fum⁹ vel humor nociuus vñ suba cordis ledit deficit vl grauaf. z ido talib⁹ accidit tremor cordis ex acumie fumi vl materie q pūgit z mordicat cordis subaz vñ sit in eo tremor. accidit et sitis ppter cordis ppressionē z caloris intensiōē. vñ siccitas et sitis suspiriū z alitus anhelit⁹. qz cor laborat ad aerē attrahendū cū non valeat se dilatare. accidit z tremor ex fumo melācolico ex siccitate spm̄ turbāte. accidit z pīguedo qz deficit calor naturalis et inde torpor z pīgricia generaf. ex defectu etiā cordis z debilitate spirituiū accidit sincopis. que a vulgo spasmatio vocaf. et h̄ ptingit aliqñ ex accidētibus aie. vt ex timore cor nimis cōstringēte. aliqñ ex nimio gaudio vl ira cor dilatante z spūs exalante vl euaporāte et soluēte. aliqñ accidit et accidētib⁹ corpis sicut ex mala cōplexione vl repletōe vl nimia inanitiōe ex venaz opilatōe z spirituiū compressiōe. aliqñ ex nimio sudore. Ex hac autē sincopi quida z incurrit morē subitaneaz. opilata vena cōcaua p quā sanguis et spūs vital⁹ ad cor trās fertur. vl etiā opilato meatu p quē pulmo frigidū aerē solet recipe et a se fumositatē superfluā remouere. qñqz ex matric⁹ vl stomachi nimis repleti cōpssione. In omnibus istis g piculis si humor est in cā purget debito mō humor peccans. dent pfortatiua et spirituiū repatiua z resūptiua. si est ex nimio fluxu vl nimio sudore flux⁹ intercipiā sudor repmā. si ex nimia repletōe stomach⁹ euacuet. ptra tremorē cordis pfortatiua conferantur. sicut dyamargariton et electuaria. ac medicine in qbz cū alijs pfortatiuis ipo nūf muscus aurū aut margarite siue perle. siue pul. offis d corde cerui. ambra linguaz aloes spodium. Nec ei oia valent d cardiacam z sincopim. et alias pssiles cordis passionē maxie qñ accidit sine febre. in febribus aut calida nō sūt danda

De febre Ca. XXXII.

Febz at ex distempantia cordis accidit et puenit. qz vt di. stan. Febr⁹ est calor nō nafalis a corde exiēs raptus ad oia mēbra corpis corruptioqz nocens actioni. Dicit etiā Ipo. in epis. febris est calor cursū nate exiēs opib⁹ eius nocens Auicenna autē sic dicit. Febris est calor ex

trane⁹ in corde accēsus. et pcedēs ab eo mediantib⁹ spiritib⁹ z sanguie pvenas et arterias in totū corp⁹ et inflāmas in eo inflāmationē q nocet opib⁹ nafalib⁹. Febris etiā vt testatur Ipo. est flāma a pectore pcedēs in totū corp⁹. Diuersificat em febris triplr fm tria pponentia corp⁹ humanū. Componit em ex subtilib⁹. i. ex spiritibus z liquidis scz ex hūorib⁹ et solidis corpib⁹. f. ex ipis mēbz Est itaqz pma spēs febris qñ distēperat spiritus in calore. et dī effimera. scda i hūorib⁹ et dī putrida. tertia q accidit in solidis mēbz et noiaf ethica. et di. Constanti. q Gal. has febres bonis aptauit similitudinibus. effimera inqt febris vento calido videt silis esse q vter replet⁹ ex sui calore necesse ē vt calefiat. Idē etiā facit spūs calefact⁹ circa cor et totū corp⁹. putrida hō febris aque calide est silis. Aqua em calida cū frigidū vas impleuerit ipm in calore suo calefacit. silr humores calefacti calefaciūt corp⁹ z alia membra. Ethica aut febris vasi calido aqua frigida pleno est compabilis. aqua ei frigida ex vase calido calefit. sic et febris ethica cum sit radicata in mēbris calefacit cor et alios hūores corpis distēpat z imutat.

De febre effimera Ca. XXXIII.

Effimera at febris dī fm Gal. ab effimero qd est simplex. qz sit ex distēperatiā q sit in subtili substantia. vt in spū. vl vt dicit Isaac in li. febriū. Effimera ab effimero marina belua dī q in eodez die q nascit morit. vl fm mgros dī qsi vñ diei feruor. meron em dies dī apud grecos. Raro em su⁹ feruor vltra vñ diei terminus se extendit. sp em p⁹ die vñū deficit cito vl in febre putridā vl ethicā se puerit. vt di. cōstan et Isaac. Accidit at ista febris ex cā inferiori z etiā ab exteriori. ab interiori aut sit duplr. s. a frigore z calore. a frigore vt ex subita frigiditate aeris. f. qñ ex claus⁹ subito por⁹ exteri⁹ fumi calidi interi⁹ pcludunt. et ex eorū pculcatōe et multiplicatōe calor intēdit. ex q cordis distempantia generaf. Aliqñ accidit ex calore z distempantia aeris siue sol. qñqz ex radioz repulsione spūs aial⁹ distēperaf. et ppter colligantia spirituiū et hūoz totus hō distempat cā interiori effimera qñqz ex calore spirituiū et humor pplexio hois casu aliq subito imutat. sicut ex nimia exercitatōe pcedēte. ex nimia calidoz frequētia. vt vinoz alboz. et hmoi. ex qz nimio vsu ca

lor aliqñtēs intēdit z febr̃ effimera generat. h̃ spēs febr̃ int̃ alias citi⁹ z facili⁹ icurrit. sed difficili⁹ sanat. mltū tñ piculosa ē er̃ gñis qñ in putridā l̃ ethica cōmutat. Accidit at̃ specialit̃ ex q̃busdā apostematib⁹ i inguie nascētib⁹. z sub ascellis q̃ q̃dez a medic⁹ bubones noīant. vñ nō sine cā in amphoz. dz. In bubonib⁹ q̃dē oēs febres male exceptis effimeris zē. sig̃ at̃ h⁹ sūt vrina nō multū distās a sana aliqñculū intēsa. z aliqñculū subit⁹ puls⁹ durus z velox et frēqñs nō mltū a t̃pamēto recedēs. Reliq̃o p̃tutes vt appetit⁹ z motus volūtari⁹ paz imutātur. h̃ de facili febr̃ curatur. si p̃grua diēta ṽtat̃ patiēs et si a nociuis caueatur

De ethica Ca. XXXIII

Ethica febr̃ est q̃ ledit solida mēbra. Et dz ab ethis q̃d ē hitudo q̃ si febr̃ diuersa in hitū. Aliqñ at̃ est ethica febris z morbo p̃ se. Aliqñ p̃t̃ aliū morbū p̃ se fit morbo. Aliqñ ex cibis nimis calidis z potib⁹. Aliqñ p̃t̃ nimia exercitia. sic p̃t̃ studiū imoderatū. vigilias. z p̃silia q̃b⁹ calefit spūs aīal. z p̃ p̃ns vital. z ita calefit z minoratur hūiditas nasal̃ z inducit ethica. Aliqñ etiā causat̃ ex alio morbo sic ex effimera ex putrida interpolata ṽl acuta etiā p̃t̃ calidū apostema. sepe ei p̃t̃igit q̃ effimera excedit tertiū diē p̃sistēs in vna q̃litate et apparet i cute isfirmi q̃dā obscuritas liuiditas citrinitas consūptio z tūc illa effimera in ethica p̃mutat. maxie at̃ accidit ex effimera q̃ est ex angustia ira. tristitia. odio. et vigilis imoderata. z consūptilib⁹ aīe exercitijs. ex febre interpolata sic fit q̃ calor nasal̃ calefacit mēbra z desiccatur. p̃t̃ acutā. q̃z calefacit sanguinez ṽl p̃dñans subalem p̃sumit hūiditatē. qñ ei extenuatur sāguis nō est debitū nutrimentū mēbrozū. vñ dz seq̃t̃ p̃sūptio. sic fit in arboze q̃ desiccatur ex caliditate z siccitate aeris hūiditatē consumentē i estate. ṽl ex nutrimentī ablatiōe sic accidit i hyeme qñ cadūt folia. ṽl ex nutrimentī corruptiōe z p̃mixtiōe ad malas p̃mixtiōes et q̃litates sic ad nitrositatē. sulphureitatē. z h̃mōi. sic p̃tingit in hūanis corpib⁹. qñq̃ ei fit nutrimentī ablatio p̃t̃ ipotentia nase i digēdo cibor̃ i restaurādo depdita. sic accidit i senib⁹. qñq̃ calor extrane⁹ corpi dñat et subalē hūiditatē mēbroz⁹ d̃siccādo destruit z p̃sumit. q̃d solet accidere i ethica. q̃ p̃ueit ex acuta febre l̃ ex accidētib⁹ aīe qñ sanguis nutrit⁹ mēbra radicalia mutat a sua dulce

dine z sapore. sic accidit p̃t̃ apostemata prolata corp⁹ calefaciētia z p̃sumētia q̃ sūt aliqñ cā febr̃ ethice siue habitual̃ In generali at̃ ista sūt sig̃ h⁹ febr̃. calor nociu⁹ eq̃lis i q̃libz p̃te corpis. signū scdm̃ ē q̃ calor leuis ēz nō p̃ugitiu⁹. vñ isfirmi pati febr̃ē vix se putant. tertiū signū ē q̃ eoz color est liuid⁹ z plūbe⁹ aut citrin⁹. q̃rtū ē q̃ eoz corpa sūt aspa. oculi p̃caui sicca emittētes lippitudinē. nutritiua ei eoz hūiditas ab eis ablata ē. Particularia at̃ sig̃ sūt diuersa fm̃ diuersas spēs h⁹ febr̃. Spēs at̃ diuersificat̃ fm̃ diuersas hūiditates. Dic̃ em̃ Auic. q̃ q̃ttuor sunt hūiditates. P̃ia ē in extremitatib⁹ p̃uaz venaz subit̃atū cēntia mēbroz⁹ p̃siliū. qñ aut̃ supaccēdit h̃ hūiditas fit febr̃ putrida z nō ethica sz facile generat ethica et inducit. Scda hūiditas est q̃ est i porositate mēbroz⁹ p̃similiū sic ros. Uñ etiā z ros ab autorib⁹ appellat̃. z cū h̃ supaccēdat fit p̃pe p̃ma spēs ethice. Tertia hūiditas est q̃ est diuersa actiōe mēbroz⁹ p̃similiū ex p̃re nase z p̃plexiōis ipoz membroz⁹. z stat loco depditoz. vñ z ab autorib⁹ cambiū nūcupat̃. et qñ h̃ supaccēdit suba scda spēs ethice p̃creat̃. Est z q̃rta hūiditas colligās z t̃rinnās oīa mēbra z ē a spmatica hūiditate. et h̃ dz glutinū p̃riū q̃ cū cōsumit nō repat̃. et h̃ inducit tertiā spēs ethice q̃ est incurabil̃. si ei possz h̃ hūiditas repari possz fieri regressus a senectute ad inuētutē vt di. Auic. p̃ma itaq̃ spēs vt dic̃ Isaac i li. dz febr̃ibus. est facili⁹ ad curā z difficil⁹ ad cognitōez. sz si calor angmētet̃ et desiccet̃ hūiditas vicini coagulatiōi fit scda spēs. z est facili⁹ ad cōgscendū z difficilior ad curandū. qñ vero intantū incendit̃ calor q̃ desiccatur hūiditatē colligantē mēbra fit tertia spēs q̃ ē facili⁹ ad cōgscendū sz impossibil⁹ ad curandū. In p̃ma h̃o spē cū signis generalib⁹ sup̃positis calor augmētat̃ añ p̃rādū. i scda h̃o p̃rādū p̃t̃ sentit̃. sz i tertia matie. Cui⁹ cāz affigit̃ Isaac i li. febr̃iū dicēs. hūiditas cibi p̃ria est calori innasali. Uñ qñq̃ illū suffocat ex toro. vt in p̃ma spē q̃ ē debil̃. z ido est añ p̃rādū maior calor. si at̃ ad suffocatōz caloris nō sufficiat. saltē calor interi⁹ sopit⁹ excitat̃ p̃ suū oppositū et fugiēs p̃riū exit ad mēbra exteriora. sic qñ p̃ncipitur aq̃ frigida sup̃ calcēvina z nō extinctā. Tertia spēs vt dicit Isaac p̃z p̃sensū. Ha facies mutat̃ in liuidū colorē p̃t̃ subitē hūiditatē desiccata z p̃t̃ur defectum nares sūt subriles z ocute et aculi p̃caui. tympora

aspa. qz p̄sup̄to hūore apparet aspitās ossiuz
et cōpago mor⁹ palpebrar⁹ z sup̄cilioz sit ḡ/
uis p̄t oculoz siccitatē. Un̄ sine voluntate
claudūt oculos q̄i guati a somno p̄t h̄utis
defectū. tactu sentiūt frigidū z siccū sed p̄ mo
rā sp̄ ascēdit calor maior d̄recti nō vidēt h̄e
viscera. z tact⁹ eoz q̄i tabule si cut⁹ eleues nō
descēdit infer⁹ p̄t defectū hūiditat⁹. pulsus
debil⁹ z spissus z dur⁹. vr̄ina silis ē oleo ī liq̄
re z fusa sup̄ petrā sonat sic oleū. Nec infir/
mitas q̄ ad p̄mā sp̄z cito curat ne cadat ī se
cūdā q̄ difficult⁹ curari p̄t. Curat at p̄ dietā
mediocrit⁹ tpatā z p̄ medicinas caloz⁹ rep̄ssi
uas et p̄fortatiuas et hūoz⁹ p̄diti restaurati
uas. et ad h̄ p̄cipue valet electuariū p̄ris. bal
neari at solet cū rosīs violis maluis et alijs
p̄fortatiuis herbis z humectatiuis Balneū
at nō d̄z esse nimis calidū s̄z q̄i tepidū ne ni/
mia hūoz⁹ p̄sup̄tio p̄seq̄t. et nō fiat ī balneo
lōga mora. Inungi etiā solet yngēt⁹ resūpti
uis infriigidatis et humectatiuis. sic oleo
violacio cū melle albo et lacte mulieris ma
sculū nutritiōis. Sp̄aliter dicit⁹ Plat. q̄ va/
let ethicis et p̄fiscis lac capnū īn q̄ lapides
fluuiales sūt extircti si ieiuno stōacho z ina/
nito patientib⁹ tribuatur.

De febre putrida. Ca. XXXV

Febz putrida ex putridis hūozib⁹
Ex q̄b⁹ gignit⁹ putrida ē vocata Dicit
aut⁹ Isaac q̄ ista putredo sic h̄z fieri
matris hūozib⁹ et sup̄fluis ī aliq̄ pte corpis
coadunat⁹ ex calore extraneo et īnāfali q̄cū
q̄ casu sup̄ueniēte q̄daz sit hūoz⁹ p̄turbatio
Dūcēt ei hūozes p̄ illū calozē z ebullit⁹ s̄z
tū nō digerūt. neq̄ facta digestiōe īnt⁹ partes
laudabiles z nō laudabiles mūdificāt. s̄z po
ti⁹ facta ebullitiōe p̄terzmiscēt. et iō ncario
ptes corūpūt. Cū igit⁹ matia grossa z visco
sa ī corpe coadunata moueat a calore neces
se est vt resoluat⁹ ī vaporē q̄ vapor itrat hūi/
dū grossū manēs ī se occultat⁹ z nō libe exa/
lās et exiēs p̄t grossiciē materie sibi resistēt⁹
corūpit⁹ z putrescit. huic at putrefactiōi ma
xime ē disposita cōplexio iuuenū z calida et
hūida q̄n excessus ē ī hūiditate et calore. cō/
plexio frigida z sicca nō sic ad putredinē est
parata. et iō grandēui raro febzes putridas
patiūt. qz siccitas p̄plexiōis desiccāt hūozē
z coadunat et digestiōi materie ac dilatatōi
obiuit z repug⁹. q̄ sūt dispositiōes medie ad
putrefactōz. frigiditas etiā p̄gelat et resistit
calori faciēti ebullitōz. Palā igit⁹ est intellige

re qm̄ cause faciētes putrefactōz sūt hūidi
tas disponēs et caliditas hūozes mouēs et
ebullitōz faciēs īn hūozib⁹. qz feces vt dicit
Isaac nō diuidūt nec mūdificāt. imo mu
tuo p̄miscēt. z iō ad putredinem necessari
disponūt. Huic at putrefactiōi coopat⁹ ma/
xime poroz⁹ corpis clausiō z p̄strictiō. qz cō
stricti⁹ poris nō p̄t fieri sup̄fluitat⁹ resolutio
neq̄ euaporatio. et iō est necesse q̄ maior fi/
at hūoz⁹ p̄ calozē p̄motio et corruptio p̄ser/
tim cū tal⁹ calor sit īnāfali z nō sit nate regiti
uus. s̄z poti⁹ corūptiu⁹. His at caus⁹ putre
factiōis coopant⁹ etiā q̄dā extrinseca vt inoz/
diatio diete exercitiū et etiā medicie z p̄silia.
q̄ oīa iteriori corūptiōi vt putredini coopāt⁹
q̄n mō īdebito z ī tpe īncōgruo corp⁹ extri
sec⁹ adhibēt. Ex hūiditate igit⁹ īn aliq̄ pte
corpis sic putrefacta resoluūt sum⁹ calid⁹ et
corūpt⁹ q̄ cor petit ip̄m distēpat atq̄ ledit.
ac deinde p̄venas z arterias se diffundēs se
b̄e putridā corpi itroducit. sic dī. Isa. z Lō
stā. matia igit⁹ sic putrefacta q̄ putride febz⁹
est cā aut p̄tinet⁹ ī aliq̄ p̄cauitate corpis sic ī
stōacho z ī epate vt alias. z tūc ē cā febz⁹ que
d̄z interpolata. aut p̄tinet⁹ ītra vasa. s̄i venis
et arterijs. z tūc est cā febz⁹ q̄ ē p̄tinua Cā at
p̄tinuitat⁹ febzis putribil⁹ ē corūptio hūoz⁹
et coartatio vaporis īstāmans ī arterijs et ī
venis. et sic p̄z cā et rō oīm febziū putridaz
īn generali siue sint p̄tinue siue sint discon
tinue et interpolate

De signis putride febz⁹ Ca. XXXVI

Sraz at febziū putredinaliū quedā
i significatiōes generales sūt. P̄ima
est qz matia tal⁹ febzis diu p̄manet ī
corpe s̄z sup̄ueniēte cā extranea calefit z pu
trescit ī effectū. Scda significatio ē q̄ talē fe
bz⁹ p̄cedit rigor⁹ l⁹ frig⁹ marie si matia fuerit
ītra vasa z vicina sensibilib⁹ mēbris. qz ex ma
teria frigida resoluūt q̄dā sumi q̄ ledit uer/
uos sensibiles ex q̄b⁹ rigor vel frig⁹ generat⁹.
Tertia significatio ē qz talis febzis h̄z iter/
polatōz verā ī interpolatis vt īclinatiōnez
manifestā quē ad modū ī p̄tinuis. Quarta ē
qz tal⁹ febzis maximā generat angustiaz p̄t
m̄ltitudinē z grossitudinē sumi de materia
putrida generati. p̄t quā sit ordiatio caloz⁹
et p̄t ad iteriora donec nafa expediat se a
sumo illo. et h̄ tps diuersificat⁹ fm diuersita
tē materie ī subtilitate z grossicie. qz si mate
ria fuerit subtil⁹ et p̄t fortis cū velocitate dis
soluit⁹ z spargit⁹ p̄ corpe et redit p̄t ad mēbra
k z

si p̄pus. si s̄o materia fuerit grossa et p̄ debi-
lis erit cōuerso. Quia significatio ē istatu
febz. qz tūc occurrūt accidētia signātia cō/
plexione putredis sic dolor capitis. malicia
anhelit. s̄us. z s̄ilia. Sexta ē qñ corpa n̄ ple-
ne mūdificāt ap̄d q̄etē febz. s̄z r̄manet ad/
huc i corpe male q̄itates p̄p̄ q̄s r̄manet de/
bilitas i corpe z etiā redeūt ip̄e febz et ac-
cessiōes. Septia ē q̄ n̄ remanet i vniformi-
tate quēadmodū z cetera febz ap̄d solutiōez
s̄z q̄escit oīno iterpositis dieb⁹ z declinat sic i
continuis int̄ portissimos. Sūt z mlt̄e alie signi-
ficatiōes q̄ i fezb⁹ p̄ticularib⁹ denotant

De febre quotidiana Ca. XXXVII.

Que febz at̄ iterpolat̄ qdā pueniūt
ex humore simplici putrefacto extra
vasa vt ex fleumate nafali p̄a q̄idia/
na ex colera rubea. tertia ex colera nigra.
q̄rtana qdā ex hūore z posito generāt vt q̄i/
diana. aliq̄ est ex fleumate acetoso. aliq̄ ex vi-
treo. aliq̄ ex dulci. aliq̄ ex salso. z iste febz iuz
diuersitates p̄p̄ia siḡ dinoscūt. in istis at̄ fe-
bz i cōiter accidit dolor capitis. insipiditas
oris. q̄uitas corpis. frig⁹ p̄cedēs. calor subse-
quēs singul⁹ dieb⁹ accessio renouat̄. et quod
peius est aliq̄tēs duplicat̄. Quia febz mate-
ria zgrua medicina digerāt diuidat̄ z expel-
lat̄. dieta zgrua regat̄. p̄caueat etiā medicus
ne in q̄rtana v̄l ethica terminef.

De febre tertiana et eius signis et cura

Capitulū. XXXVIII.

Tertiana febz fit ex colera putrefactā
extra vasa z nō collecta ad apostema
Fit at̄ tertiana alia ex colera nafali.
alia ex innafali. vt ex colera citrina v̄l vitelli-
na. Tertiane ex colera nafali facte h̄ sūt siḡ.
de tertia die in tertiā affligit. z potissime cir-
ca horā tertiā p̄mo rigore. deinde calore. do-
lore frōis. amaritudie oris. siti. tinnit̄ auriū.
instantia vigiliāz. vrina rubea subtilis z te-
nuis. xxiij. horas aut p̄ p̄t h̄e i labore z ali-
as. xxiij. in q̄ete. Scdm̄ variā s̄o materie di-
sp̄ositōz variant̄ et siḡ. Nā si materia fuerit i
ore stōachi dolor frontis est maior. s̄it et s̄it
cū aspitare sicci gutturi z oris. adest volūt̄as
vomēdi. vrina est nimis colorata. Si fuerit
i intestinis p̄dicta siḡ nō sunt ita intensa. sed
dolor ē circa vmbilicū z vrina ē maḡ itesa.
Si s̄o fuerit i epate l̄ in cista fell̄ coloratioz
erit vrina cū spuma crocea. Si at̄ fuerit fe-
bz ex colera citrina l̄ vitellina variāt i p̄te
siḡ. qz affligit p̄mo rigore. deinde lēto calore

int̄ horā colere z fleumas monet. vrina ē ci-
trina mediocriter tenuis. pl⁹ tñ accedēs ad
tenuitatē. horis incertis mouet. qz mō antici-
pat mō suboccupat. assunt z p̄dicta siḡ. s̄. do-
lor frontis z c. s̄z sūt p̄orib⁹ remissiora. h̄ febz
sic et q̄idiana. aliqñ est simplex. aliqñ zposi-
ta. simplex est q̄ fit ex vna materia in vno tñ
loco putrefacta. zposita s̄o siue duplex que
fit ex diuersis causis in diuersis locis putre-
factis. sicut cōtinua fit dupl̄r qñ fleuma di-
uersū in diuersis locis est putrefactū. Siḡ-
nū aut̄ talis tertiane est q̄ oī die affligit p̄-
mo rigore deinde calore. s̄z de tertio i tertiu
gū⁹ z i diuersis horis. vrina mediocris est i
suba subrubea v̄l rufa superi⁹ aliqñtūlū ob/
umbrata. Cā itaqz simplici tertiane cogni-
ta. dieta p̄mit̄ ordinēf s̄m etatem s̄m tps et
nase q̄litate. deinde medicina debita subse-
quat̄. Primo materia cū syropo acetoso di-
gerat̄ digesta cuz oximelle laxatiuo purget̄
cū alia zgrua medicina. Si materia fuerit
in ore stōachi vomit̄ puocet̄ digesta tñ p̄-
us matia. qz digesta oportet medicari z mo-
uere nō cruda. vt d̄r in amphoz. Materie
s̄o digestio coḡscit̄ p̄ anticipatiōem accessio-
nis et p̄ remissionē rigoris v̄l frigoris. et ca-
loris augmentatiōem p̄ maiore afflictiōis p̄-
licitatē. p̄ vrine inspissatiōem. qñ ḡ apparēt ta-
lia siḡ digestiōis purget̄ materia ip̄i febz si-
ue sit zposita siue simplex. ista tñ sp̄ adhibea-
tur p̄sideratio et cautela. vt si fuerit materia
simplex medicina sit simplex. et vbi duplex
materia et ip̄a medicina duplex fiat

De quartana z eius signis et remedijs.

Capitulū. XXXIX.

Quartana fit ex melancolia putrefa-
cta extra vasa et nō collecta ad apo-
stema. Fit aut̄ ista febz aliquando
ex melancolia nafali. aliqñ ex nō nafali. quor-
tane ex melancolia nafali facte h̄ sunt signa
de q̄rto die in q̄rtū affligit horripilatiōe p̄i/
mo. deinde calore lento. xxiij. horas habz i
sūmo labore et. xlviij. in quiete. In horz me-
lācolie affligit. s̄a nona inferi⁹ et seruat ceta-
tpa accessionis. vrina post accessionē citri-
na v̄l subcitrina in dieb⁹ interpolat̄ qñ cru-
da pallida s̄z v̄l subalbida z tenuis apparet
Si i stōacho matia fuerit adest oris aceto-
sitas cū scotomia z frigine z alijs signis pes-
simis z inordinatis. qz adest tristitia. timor.
anxietas. et alie aie q̄uissimē passiōes. ex p̄te
corpis q̄uitas. pigricia. indigestio. inflatio.

latez pōderositas crurū z coraz vigiliaz ī/
q̄tudo. timor in somnis. liuiditas in vngu-
bus et labijs marie in tpe accessionis. dolor
etiā accidit lūbōz et sinistri īpocūdrū cum
tumore splenis. appetit⁹ fortitudo. qz ex me/
lancolico hūore guī et ponderoso cib⁹ dep/
mis ad fundū stomachi. Unde ore stomachi
remanēte vacuo desideriū excitat. Aliē spēs
q̄rtane q̄ accidit cū admixtōe alteri⁹ hūorū.
he dicūt nothe. et ī ill' murāt siḡ fm q̄litate
hūorū q̄ cū hūore melācolico p̄miscēt. s; illa
rū febrīū differētiās nō est p̄nt̄s negociū de/
clarare. Cognita igit q̄rtane cā z p̄pā diffe/
rētia a p̄ncipio dent fortia digestiua. qz sp̄s
sa est mat̄ia z p̄pacta. Et iō dent ea q̄ mate/
riā digēst z mūdificāt. sic oximel simplex et
squilliticū. z hmōi mat̄ia digesta purget cū
sibi app̄opata medicina cū calidis et aperti
uis herbis ac mūdificatiuis balneent z sub
fumigent. caueāta cibis melācolicis z noci
uis. vrant electuarijs z p̄lib⁹ calidis p̄forta
tiuis hūoris melācolici cōsūptiuis z alterati
uis z letificatiuis. sic est dyasene. dyabora/
go leticia gal. et hmōi. cum calidis vngēt⁹ et
p̄fortatiuis inungat

De febre continua simplici z composita.

Capitulum. XL

Febbris p̄tinua p̄cūit ex hūore putre/
facto int̄ venas cui⁹ fum⁹ petēs cor
ipm̄ ledit et febrē q̄ d̄z p̄tinua corpo
ri introduct̄. Hic humor aliqñ est simplex.
aliqñ p̄positus. Simplex qñ putrescit san
guis in vasis et p̄tinuā inducit q̄ synoch⁹ d̄z
qū p̄o nō putrescit s; q̄ntitate supabundās
p̄culcat. fumositates p̄o p̄culcate calefiūt et
distpant. q̄ distpate spm̄ vitālē distpant. z se
quit febris q̄ d̄z synoca inflatiua. qñq; etiā
colera putrescit ī subtilissimis venis or̄ sto
machi. cordis. epatis. et pulmonis. q̄ d̄z cau
son. qz mēbra spūalia vrit z incēdit. qñz etiā
in alijs venis putrescit. z d̄z tertiana z conti
nua. qñz etiā colera z sanguis s̄lfr̄ putrefiūt
in vasis. et siquidē maior p̄o sanguis putre/
fiat fit febris synochides. s̄p̄o maior p̄o co/
lere putrescat d̄z causonides. p̄ varietate at
causaz variāt z siḡ. Synochi itaq; s̄lfr̄ siḡ
febris p̄tinua. dolor frontis z tympoz acutis
sim⁹. sitis vehemēs. oris dulcedo. vrina ru
bea z spissa et q̄dāmodo liuens Eadem fere
sunt siḡ in synocha inflatiua excepto liuore
vrine. apparēt etiā oculoꝝ eminētia cum ve/
naz plenitudine et rubore faciei et toti⁹ corz

poris fuitate. In causon s̄o et alijs apparet
vrina rubicūda subtiliaz tenuis quada; ni
gredine obumbrata. dolor frontis z tympoz
tant⁹ q̄ oculi et tympoza vident clauis p̄fo/
rari. color in corpe mixtus cuz citrino. sitis
indesciens. vigiliaz instātia. ligue aspiras.
erustio cū p̄stipatoē vētr̄s. si peccauerit cole
ra in q̄litate. s̄p̄o in q̄ntitate accidit ventris
flux⁹ z vomit⁹ coleric⁹. Eadem signa apparēt
in causonide et in synochide et tñ differētia
illaz discernit potissime p̄ vrinā. In his fe/
brib⁹ p̄tinuis ex sanguine generatis d̄z sicri
sanguis subtractio ex vtroq; brachio virib⁹
p̄mittentib⁹ et etate. diēta taliū d̄z esse tenuis
et frigida sicut mica panis in aq̄ lora. p̄una
cocta. et hmōi. medicia d̄z eē sanguis rep̄ssi
ua et alteratiua. vt syrop⁹ acetosus violace⁹
z hmōi. p̄tra sinthomata. s. Vigiliās z dolo
rem frontis. et hmōi. maxime insistendū est
Iste infirmitates qñq; sudore qñq; fluxu s̄a
guinis per nares vel aliunde salubriter ter/
minantur.

De fleumate. Caplūm. XLII

Fleuma qñq; putrescit in vasis z fac
q̄ridianā p̄tinuā. Cui⁹ siḡ sunt calor
p̄tinu⁹ sed in nocte maior z sine aliq
typo gūedo capitis. oris insipiditas. vrina pa
rū colorata et spissa horas hz. xviij. in sūmo
labore. et. vij. in falsa quiete. aliqñ etiā melan
colia putrescit ī vasis et fac q̄rtanā p̄tinuaz.
cui⁹ siḡ sūt calor p̄tinu⁹. s; de q̄rto ī quartuz
diē sp̄ maior. z sic sine typo gūedo capitis. ca
lor lent⁹ nō mltū intensus. et iste due vltime
febres nō discernunt de facili p̄vrinā. qñq;
etiā putrescit fleuma extra et colera intra. et
tūc febris inde generata d̄z mior enutrithe⁹
Cui⁹ siḡ sūt eadē q̄ z p̄tinue q̄ridiane. z tūc ī
sero ill' adest frig⁹ z marie frigescent tūc extre
ma. adest gūedo capitis. palpebray oppressio
falso somno opprimis. xviij. horas hz ī sūmo
labore. et. vij. in nō sūmo. s; illd̄ non summū
sūm⁹ est q̄d sūme q̄ridiane p̄tinue. Qñz pu
trescit fleuma itra z colera extra. z fit medi⁹
enutrithe⁹. cui⁹ siḡ sūt calor p̄tinu⁹. s; de ter
tio ī tertiu gūe intēdit. z fit cū rigore p̄cedē
te cū dolore capitis z siti. xxxvj. horas hz ī sū
mo labore. xij. in falsa q̄te. vrina rubea me/
diocrit tenuis vlt spissa vlt liuida. Aliqñ pu
trescit melācolia extra z colera itra. z fit ma
ior enutrithe⁹ in q̄ ē maior calor. z omia sin
thomata peiora q̄s ī p̄orib⁹. vrina aliqñ ē vi
ridis. aliqñ nig. aliqñ limida et discolorata.

q̄ oia sūt siḡ mortificatōis. xj. horas hz i sū/
mo labore. z. xij. i n̄ sūmo J̄kay febrū p̄posi/
taz spēs z differentias vir p̄r medic⁹ p̄t dis/
cernere. qz vt dicit J̄po. in ampbō. Acutoz
morboz nō sp̄ sūt p̄nūciatōes certe neqz sa/
nitatis neqz mortis. vt di. Gal. qz i talib⁹ mor/
bis aliqū p̄fect⁹ medic⁹ errat p̄r velocitates
mor⁹ materie morbi. z etiā p̄r defectū vl̄ h̄/
tutē patiētis quā ignorat. z iō h̄ finē de istis fe/
brib⁹ imponem⁹. q̄ em̄ h̄ posuim⁹ ab Isaac z
Costan. ab Auiē. ab Alex. certissime tradi/
ta repim⁹ z etiā a Gal. h̄ aut nō lateat q̄ mi/
nor nutritiōe curat⁹ cuz difficultate. medi⁹
h̄o vir tñ aliqū. sz maior nūqz nisi diuina ma/
nu vt testat Gal.

De horripilatiōe. Capitulu. XLII

Horripilatio est q̄dā p̄ua dispositiō ex
materia febrili i corpe surgēs accē/
siōes febriles p̄nūciās z p̄cedēs. oriz̄
at ex frigido fumo a frigida materia flema/
tica vl̄ melacoltica resolutio. q̄ subito p̄ mem/
bra corpis se diffundēs nervos z musculos
tāgit. z sua frigidityte cutē cōstringit. vñd̄ ra/
dices piloz stringēs poros claudit et ipsos
pilos rectos et rigidos sum⁹ frigidus facit.
Un̄ horripilatio fm̄ J̄si. horrida d̄r pilozū
erectio. qñ cū q̄dam horrore alie⁹ timor⁹ grā
pili capis subito eleuāt. Timor ei subit⁹ ca/
lozē ad interiora reuocat. z iō corpis sup̄fici/
es a calore depaupata exteri⁹ se p̄bit z corru/
gat. z sic p̄ p̄ns pili i sup̄ficie cutis inuolūtariē
erigūt. eadē ḡ est rō z cā in febricitantib⁹ hor/
ripilatiōis et tremoris frigoris et rigoris. vt
dicit Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

Quæ circa mebra nutritiua diuerse accē/
dūt passionēs sic circa stomachū fa/
stidiū. bolism⁹. vomit⁹. z h̄mōi. Fa/
stidiū est imutatio appetit⁹ vt di. costan. Est
at fastidiū ciboꝝ z potuū inuolūtaria abho/
minatio. p̄tuti nutritiue maximū inferēs no/
cumentū. Un̄ d̄r fastidiū q̄ faciēs tediū. vt
diē J̄y. qz in illo inuenit h̄o fastidiol⁹ tediū
in q̄ alter recipit solaciū z nase oblectamētū.
Fit at trib⁹ modis. ex spiritūū defectiōe. ex
neruoz sensibiliū opilatōe. ex h̄uoz calido/
rū vl̄ frigidoꝝ nimia repletōe. Primū p̄z q̄a
cū spūs sint in ista p̄tutū vt eas excitēt ad su/
as pagēdas opatōes ex ear⁹ defectu appetiti/
ue p̄tutis opatio ipedit. Scdm̄ etiā p̄z. appe/
tit⁹ em̄ stōachi q̄ p̄pe d̄r desideriu⁹ z a duplici
p̄tate p̄ficiat. s. a naturali appetitiua z ab inflūē/
te

te sensitiua. Un̄ ei neruis sensibiliū opilatōis
spūs alalis nō possz descendere ad os stōachi
vt p̄ficiat appetitū nō imerito altera cā p̄nci/
pali deficiēte deficit appetit⁹. Tertiū p̄z q̄
cū rōe vacuitas fiat appetit⁹ repletōe facta ex
h̄uoz appetit⁹ nō imerito ipedit. Siḡ at qñ
deficit appetit⁹ p̄r defectū spiritūū sunt ista.
tor⁹ corpis macilētia ex febre p̄cedēte. ex ie/
iunio nimio. ex vigiliis z fluxu vētr̄s. Heruo/
rū opilatōes cōgiscim⁹ ex h̄ q̄ patiēs i assūptis
nullā patit delectatōz. z tunc maximā patit
stomach⁹ indigestōz. stomacho p̄r absentia
spiritūū in frigidato. cib⁹ etiā in trāsitu fetit
frigid⁹ p̄r p̄dictā cām. Calidoꝝ cōgiscimus
h̄uoz abundantia ex amaritudine oz. ex sicci/
tate lingue cū siti. z ex calidis fumositatibus
palatū excoriātio. adest etiā qñz vomit⁹ cro/
cens. Frigidus h̄uozes scim⁹ cēin cā ex eru/
ctuatiōnib⁹ acidis vl̄ insipidis sine fetidis ex/
indigestōe z stōachi ḡuedie. Nñ igit defect⁹
spiritūū est in cā opandū est i illa p̄r q̄ sunt
spūs i defectu. qz si ex febre agēdū ē i febrez.
si ex ieiunio z corpis p̄sūptōe p̄dita sūt cibis
electu. aris p̄fortatib⁹ repanda. z sic de aro/
maticis reb⁹ fiant salsamēta spūs repantia z
ozificiū stomachi p̄fortantia. ex acetosis. s. et
menta. et h̄mōi aromatica sepi⁹ narib⁹ appo/
nant. Si fuerit opilatio in cā valet si nihil
obstiterit q̄ patiēs de mediana dextri bra/
chij minuāt. den̄ calida diuissina. calida eri/
am p̄fortatiua vt dyaciminū. z p̄silia. nisi ni/
mia caliditas sit in cā. tūc em̄ syropo aceto/
so est vtendū et materia p̄grua medicina est
euacuāda. Si h̄uozes frigidi sūt in cā pur/
get stomach⁹ cū bñ dicta vl̄ alia p̄grua medi/
cina z calidis p̄fortet diuersa cibaria sūt of/
ferēda etiā si aliq̄tūlū fuerit nociua. si ea de/
siderauerit vt sic i eis excitet appetit⁹. iuxta il/
lud J̄po. Parū deterior cib⁹ z potus. melio/
ribus quidē. delectabilis vero magis est ap/
ponendus.

De bolismo. Ca. XLIII

Bolismus est imoderat⁹ z qñ canis
appetit⁹. Vñ at fieri ex frigidityte oz
stomachi d̄hante z existēte cū h̄uoz
frigiditytas igit intensa assūpta cibaria vi ex/
pressionis trudit ad inferiora. z sic stōachus
inanit⁹ rōe vacuitas appetit. stomach⁹ at ex
multis causis in frigidat. sicut ex nimis fri/
gida dieta. et h̄mōi. dicit Gal. q̄ bolism⁹ na/
scitur ex nimio calore mebroꝝ q̄rū venetra/
būt ab epate. cpar vero p̄ mebraica venas

extrahit a stomacho q̄ subito inanif stōach⁹
et sequit appetit⁹ q̄si cania⁹ et imoderat⁹. di/
noscit p̄ intensionez vrine. z q̄ cito aduenit
nec tñ p̄ eū h̄ deficit. ist⁹ puenit frigida me/
vicina et grossa dicta. Bolismi at̄ h̄ sunt siḡ
sc̄z q̄ hō pl⁹ debito appetit z pl⁹ solito come/
dit. et tñ ex assumpt⁹ mibil corpi addit. sed at/
tenuat poti⁹ z marcescit. adeit frequē fluxus
ventris. Accidit at̄ appetitū imutari vt appe/
rat q̄s nociua. vt carbonēs terrā z sal. et bu/
iusmodi. Et h̄z fieri ex hūore melācolico vl⁹
colerico inficiēte os stomachi. z q̄si quandā
lanuginē inducēte. Un̄ stomach⁹ infect⁹ ra/
tione p̄formitat⁹ appetit talia vt ī pregnātib⁹
p̄z in emorroidaz z mēstruoz retentōez pa/
tiētib⁹ in q̄b⁹ fum⁹ ab imūdo sanguie resolu/
tus inficit neruos sensibiles stōachi z imu/
tat appetitū. Contra bolismū ḡ denf calida
stomachū p̄fortantia. denf etiam cibaria vn/
ctuosa z mītra pinguedine addita vt vinctuo/
sitas ori stomachi innatās fastidiū generet
et inducat. et si humor frigid⁹ ac flegmatic⁹
fuerit in cā vt frequēti⁹ accidit stomach⁹ pur/
get tandē calidis electuarijs interi⁹ vngētis
calidis exteri⁹ p̄fortet. p̄simili mō curet inor/
dinatus appetitus.

De singultu Ca. XLV

Singultus est son⁹ violēte p̄motiōis
stomachi ex spasinosa dispositiōe ei⁹
pueniēs. Fit aut̄ duplici de cā p̄nci/
paliter. sc̄z ex nimia repletionē. vel ex inaniti/
one. et q̄nq̄ ex frigore. Nec em̄ de caus⁹ ner/
ui stomachi h̄buntur quib⁹ contractis fun/
dus stomachi sup̄ eleuat⁹. virtus autem re/
gitiua nitit ip̄m ad naturalē situm et positiō/
nem reducere. Ex tali ḡ ascensu vel descēsu
vt dicūt quidā fit q̄dam sonus q̄ d̄r singult⁹
vl⁹ vt mihi videt̄ dum fund⁹ stomachi eleua/
tur aer in medio p̄tenti⁹ vi expulsiōis eriens
dum alteri aeri obuians p̄ angustum trāsit
facit sonituz q̄ d̄r singultus. q̄n accidit ex re/
pletionē fit cum vomitu humoz vl⁹ cibozuz
Accidit eructuatiōes diuersi sapor⁹ p̄m hu/
moz abundantū diuersitatē et plectrica ē
corpi habitudo. dicta em̄ p̄cessit nimis
larga. q̄n em̄ p̄tingit ex inanitionē cognosci/
tur. p̄ febre m vl⁹ fluxum ventris vl⁹ sanguis z
p̄ alia q̄ extenuant corp⁹. sed q̄n accidit ex fri/
gidity cognoscit̄ p̄ frigidity aeris vel per/
dictam frigidā p̄cedentē. et h̄mōi. Contra
singultū ex repletionē vtendū est vomitu et
alijs euacuatuijs calefacientib⁹ z desiccati/
uis.

5 singultū ex inanitiōe si fuerit sine febre
vtendū est restauratiuis et humectatiuis. si
p̄o fuerit cū febre piculosius est. Cōtra sin/
gultū ex frigidity actualiter calidis z potē/
tialiter ē vtendū. Valet etiam sternutatio si
puocetur. valet etiā timor si ex imp̄ouiso i/
cutiatur. vel si aliq̄d verēcundū valde sub/
ito obijciatur. Nam calor reuocatus ad in/
teriora p̄pter verēcundiā aut timorem dissol/
uit fumū qui materia singultus est

De vomitu Ca. XLVI

Vomit⁹ est ciboz et humorū a sto/
macho violenta reiectio. et habz fie/
ri ist⁹ modis. aut vi nature aut vi sin/
thomatic. q̄nq̄ em̄ sup̄abundant in stoma/
cho humores calidi. q̄nq̄ frigidi. Un̄ q̄nq̄
ex caliditate ebullitōez faciēte z hūores dis/
soluente fit eoz p̄vomitū expulsiō. sic em̄ fri/
giditas intēsa in ore stomachi vi comp̄ssio/
nis repellit humores et cibaria inferius. et
est causa solutiōis p̄secessuz. sic caliditas do/
minās mouet eos aliqui fursū. et est cā ena/
cuatiōis p̄vomitū. aliqui fit ex ciboz z potuū
sup̄abundantia. q̄ cum natura nō possit re/
gere l̄ digere ea repellit a se tāq̄ sibi sup̄flua
et nociua. Aliq̄n at̄ accidit ex q̄litate cibi et
pot⁹ et ex acumine. Un̄ mō dicat neruos
stomachi z puocat ad vomituz Aliq̄n fit ex
debilitate p̄tutis retētiue z fortitudie expul/
siue. Un̄ stomach⁹ nō valens assumpta reti/
nere p̄ incontinentiā vomit ea. Aliq̄n etiaz
accidit ex fortitudine et acumine medicine.
Aliq̄n etiaz fit vomit⁹ cū inferiora vētr⁹ fuerit
fortiora z expellūt suas sup̄fluitates ad sup̄io/
ra z nata sū valēs retinere ea imo abominās
z abhorres p̄vomitū expellit. Illa etiam fit
aliqui p̄ p̄pressionē et eleuatōez stomachi ex
vicinitate et colligātia alioz mēbroz q̄n ca/
su aliq̄ patiūt̄ vt ex matrice. Un̄ frequēs vo/
mitus signū est imp̄gnatiōis vt di. Gal. Vo/
mitus itaq̄ laudabil⁹ est q̄n fit vi z opatione
nate. vel q̄n fit sic oportet et q̄n oportet adiu/
torio medicine. q̄n fit i die critico et eger ex
vomitu releuat⁹. Comit⁹ ei⁹ laudabil⁹ stoma/
chū mūdificat p̄tuti digestiue fuitz mīstrat
totā nafaz exponat ab infirmitatib⁹ infirmi⁹
totū corp⁹ hoīs alleviat. Si at̄ fuerit illau/
dabilis p̄ria opat. omne ārvomitū natura/
liter p̄cedit mor⁹ z tremor labioz conatus z
āgustia spiritaliū mēbroz. nausea et abomi/
natio. oris aptio. ligue distēsiō. et extēsiō ve/
naz arteria z neruoz. lacrymatio i oculis

emissio sudoris. imutatio gutturi. et amarica/
tio et infectio lingue palati atq; oris. Uomi/
tus igit si fuerit necessarii pnoceat. si supflu/
et nociu restringat. Circa vomitu aut ex fri/
gida ca valet calida et pfortiua ta electua/
ria q; vngueta. valet etia dyacvtoniten cali/
dum dyanimum. dyaciminu. et hmoi. et cali/
dam po cam valet frigida et sicca restrictiua
et pficariua ut zuchara. rosacea. dyarodo.
tria sandali. et hmoi. Et hec d vomitu dicta
sufficiant.

De dolore ventris sine stomachi.

Capitulum. XLVII.

Dolor stomachi multis de causis ha/
bet fieri. scilicet ex calore dissoluente. ex fri/
gore coartante. ex vetositate extenden/
te. ex apostemate copmiente. ex humore calido
vel frigido. villos stomachi inuiscente. vbi
calor est in ca. dolor est pungitiu. eructua/
tio calida parum pallida. vrina grossa. ciba/
ria bn digerunt. subtilia adurunt. amaritu/
do oris. secessus coleric. vrina crocea Vbi
po frigiditas cum humore est in ca est dolor
guatiu. dura male digerunt. leuia et subri/
lia meli. solent adesse vomit. fleumaticus
crudus. vetris pstopatio. eructuatiões acc/
tose. vetositas si est in culpa cognoscit ex ru/
gitu et gurgulatioe et eructuatiōib; insipidis.
ex quoz emissioe patiens alleuiat. Apostema
si sit in stocho cogit ex febre pcomitate et
puctura et ardore et indigestioe et orificij ex/
tensione. Si igit calor cum humore sit in causa
humor digerat et cum medicinis ppijs purge/
tur. stomachi cum electuarijs frigidis pfortet
cum vngers frigidis exteri sometetur. si aut frigi/
ditas cum humore sit in ca mo srio curet. si aut
vetositas sit in ca curet cum ill q extenuat ve/
tositate. vt dyamaratz. dyaciminu. et hmoi
Dag em vetositas in corpe et spealr cu est
in ventre causat toriões qn se int humores in/
terponit. vt di. constan. et ideo oportet sibi
succurrat cum medicina vetositas vetr; disso/
lutiua. et ideo dic Constā. vt vetosa sine scarifi/
catione circūdet vmbilicū vt vetositas ex/
trahat ab interiorib; ad exteriora. qz sic dicit
idē. Plus vetositas ledit in multis causis q
humores. vt in ydropicia. de qto idē in co/
dem cap. dat exemplū. Quicūq; igitur vult
priuā custodire corpis sanitatē custodiat
stomachū neminiū sumat cibū. sūma em et
pfecta medicina est abstinentia vt di. Constā.
in. iij. ca. de fastidio.

De fastidio Ca. XLVIII

Dolet etia vetri accidere dolor et tor/
tura. vt idē dicit Constan. ex humo/
rib; intestinis in inuiscatis sic dolor
iliacus coleric. et p silces passioes. Accidit
at iste infirmitates qnq; ex interclusa vento/
sitate visce; obuolutiones extendente. qnq;
ex humoz multitudine visce; subam aggra/
uante. aliqui ex aliq apostemate lesione inte/
stinoz sube inferente. aliqui ex lubricoz ml/
titudine viscera inter; corrode et aliqui ex alio
rū mebroz colligantia ppassione intestinis
inducere. aliqui ex humoz acumine intestino/
rū subaz mordicate et vlcerate. Et iste passi/
ones ppias hnt cas et significatiões. Vento/
sitas g cruda et grossa ab humozib; resoluta
qn cū fecib; includit. in intestinis mltas ge/
nerat toriões. et si fuerit resoluta fumosi/
tas vel ventositas a materia sanguinea erit
dolor infixiu. vt dicit comen. si sit ex coleri/
ca erit pūgitiuus. si ex fleumatica dicit extē/
siu. si ex melācolica dicit granatiu. si ex vi/
treo fleumate dicit pgelatiu. qn at sit ex so/
la ventositate tūc est dolor deambulariuus
Ita dicit de pbo ad pbn comen. sup Joh. et
his pbijs vtunt sepe magistri et auctores Ita
igitur passio curat cum dyaforeticis medi/
cinis. i. euaporatiuis. extenuatiuis. ventosi/
tatis psumptiuis. qn vero replent intestina
grossa et viscosa guissimas inferit passioes
Ligant em intestina et pglutinant viscosa
supfluitate Vñ natura nō se pt a supfluis ex/
pedire. vñ nccario sequit interior toriō. in/
ferioz pssio. ex repulsione fumositatū su/
perioz sūma pturbatio. qnq; mors et subie/
cti destructio. vt in iliaca et colerica passio/
ne. In tali itaq; casu solēt pmo apponi mol/
licatiua et materie indurate humectatiua.
deinde aliquñtūlū mordificatiua. tandem ne/
cessaria purgatiua. et sic exonerat et purga/
tis interiorib; tora nata ad pssistentiā debet
reuocet. Quñ po apostema occupat stoma/
chum vel intestina ex materia et distensione
apostematis sentitur dolor et gūedo in sto/
macho et etia intestinis. et fm qlitatem ma/
terie et qlitatē apostematis intendit vñ remit/
tit imper angustie et dolor. dolor at sp rāto
ē gūior et piculosior qto i subtiliorib; gci/
liorib; pphēdit intestinis. qz min; puz locus
euacuatiōis et euentatiōis. Istis tñ interior
et exteri cōfert medicina mediocriter refri/
geratiua. rōe feb; mirigatiua. et rōe doloris

maturatiua et mūdificatiua. rōe apostematis
solidatiua et sanatiua. rōe subsequētes vlcerē
ne loc⁹ maneat vlcerosus. et ista oīa et multa
alia patēt i vlati. et i plat. s; ista h; ponere ess; supflū. qñ igit lumbzici sūt i cā maxim⁹ in
stat dolor. Sūt at lūbrici p̄mes qdaz longi
rotūdi et acuti ex viscosis et crudis hūiorib⁹
intestinoz interiorib⁹ generati. q cū fuerit in
gēilib⁹ et lōgiorib⁹ intestinis generati dicunt
lūbrici. q; lōgi vt di. pstan. S; i hō in iferiori
bus et grossiorib⁹ sūt nutriti ascarides dicūt
et cucurbini. hi fm diuersas materias et q/
bus fiūt diuersas hūt spēs et figuras. Nam
ex salso fleumate fiūt p̄miculi lōgi gēiles et
acuti. nam calor ill⁹ fleumatis q h; mortum a
centro vsq; ad circūferentiā p̄rabit mate
riā p̄mis in longū. siccitas p̄o cū hēat mortū
ad centz et nō possit materiā dilatare p̄strin
git et coarctat eandē i rotundū. et iō p̄miculi
sūt gēiati lōgi sūt rotūdi. Ex fleumate hō dulci
fiūt p̄mes lōgi et lati. lōgi qdē rōe caloz. qd
calor plongat. lati p̄o q; hūior se diuidit et di
latat. Ex fleumate p̄o acetoso qd frigidū ē et
siccū curti et rotūdi. q; vtracq; q̄litas cuz ha
beat mortū ad centz repugit latitudini et lon
gitudini. Ex fleumate p̄o nafali cū sit frigi
dū et hūidū fiūt breues et lati. breues qdē et
frigiditate. lati p̄o ex hūiore. et isti dicuntur
ascarides vel cucurbini. q; semini cucurbi
te assimilāt. Ex vitreo fleumate. p̄ nimia fri
gidityte nihil viuificat. Di p̄mes gūissimas
infert corruptōes febz adest. p̄uriti⁹ nariuz
stridor dentiū. abhominatio cibi. stupor et
alienatio mentis. clamor in somno. tremor
corpis. emissio lingue. et masticatio. cum ni
hil habeant intēdentes. et ista omia accidunt
p̄p̄ colligantiā intestinoz ad instrumēta sen
sū et ad maxillas. Oportet g; vdi. Cōstāt.
vt citi⁹ eijciant alioqn corp⁹ ab eis p̄sumit et
mēbra remolliūt nec expellūt nisi moriant.
dū em viui sūt cū intestinis inuiscati de faci
li nō erūt. s; mortui abhorrete eos nafa eij
ciunt. tū aliqn erūt s; q; mortui et statim mo
riunt. cū reb⁹ em amaris occidunt sic absin
thio. et h̄mōi. q oīa in eodē ca. recitat pstan.
Debēt at oīa talia amara dari cū melle vel
lacte l cū aliq; dulci. dulcia ei p̄mes diligūt
q cū sibi incorpant recipiēdo amaritudinē
se occidunt. ibi em latitat hamus sub esca. qñ
matrix vel vesica patitur et intestina p̄p̄ col
ligantiā patiūt. nam collovesice opilato re
tenta vrina vesica distendit. q distensa inte

stinū qd sibi adiacet p̄p̄mit et ad fecis expul
sionē impedit. et inclusa v̄etositate colerica
passio generat. Hec passio generat vt di. cō
stan. in vno intestino qd vocat colon. i. p̄ca
uum. et est i dextra preuentris inferioris cir
cūcingens sic zona vsq; in p̄tem sinistram. Cā
aut hui⁹ passionis est septiformis vt dicit idē.
Prima est calor igne⁹ et coleric⁹ febrib⁹ inter
mixtus desiccans fecis humiditātē et indu
rans et exire non p̄mittens. Secda causa ē
cibi sicci et stiptici grossicies egestionē exire
phibens. Tertia est fleumatis viscositas vi
as egestionis p̄cludens. Quarta est grossa
ventositas cū viscosis hūiorib⁹ se imiscens et
descendens. Quinta est cā apostema cū in
testino nascēs subam seculentā exire libere
phibens. Sexta multitudo ascaridū et lū
bricoz mortuoz et inuiscatoz in h; intestino
exire non valēs. Septima est intestini insen
sibilitas nocumētū fecis non sentiens nec
expellēs. Hec passio q̄cunq; de cā generata
dura infert corpi tormenta. Vñ generalia et
p̄pria hūt accidentia. adest em generalis vo
mitus. abominatio. tortura. et dolor intolle
rabilis ex p̄te illa ventris p̄stipatio. et si ē ex
talida cā ventervidet acubus pūgi. nā et pa
tiens cito moritur si nō h; remediū. si ex fri
gida est tūc nimia sentit granitas. len⁹ tūc est
dolor et in vno loco. s; hō est ex v̄etositate do
lor est extensiu⁹ et immutat locū cū gurgula
tione et inflatione. si est ex apostemate senti
tur calor. dolor adest febris cū siri et aspicare
lingue. Si ex lumbzicis tortura seq̄ et do
lor et abominatio. aliqn pos eos eijciūt vo
mūt et breuiter morib⁹ est pestifer et mortal.
cito inficies nisi efficacit succurrat. P̄rio
igit sunt cause morbi mitigāde dissoluēde
et destruēde p̄ balnearōes caiefactos disso
lutiuas et liquefactiuas vncōes vt est ana
cison. yrilion. et h̄mōi Si p̄o p̄ mitigatiua
nō cessauerit dolor tūc ad fortiores p̄ceden
dum ē medicinas dissolutiuas. purgatiuas.
sic in viatico p̄tinetur. Huic passioni cog
nata est yliaca ab ylion intestino dicta. Et ē
intestinū gracile et longū inuoluēs circūq;
q; alia intestina. et est carne discooptū vnde
valde est sensibile. Vñ et h; passio vocat vna
de pacutis fm Bal. q; vno die vlt duob⁹ in
terficit. et ido piculosior q; ipsa colerica. cō
simili tūc mō curatur. ex p̄similib⁹ ei fere cau
sis generat. sed maxime ex apostemate. vt di
cit Constan.

De dissenteria Cap. XLIX

Aliqui etiam patitur veteri ex ciborum et humorum lubricitate et acumine vel in dissenteria lienteria et dyarria. et hoc inter se differunt di. part. et plures. Dissenteria est fluxus ventris cum excoctatione intestini et sanguinolenta egestione. et hoc a descidendo. quia ea inscidunt iterum et fit ex colera nasaliter in naturali intestina corrodente et excoctante. quoniam etiam fit ex fleumate salso. et quoniam ex melancolia adusta. quoniam ex vicio epatis. et hoc epatica. quoniam ex debilitate retinensque sanguinem retinere non valens. quoniam ex nimia sanguinis abundantia maxime in detritis. sanguis ei consuetus transmittitur ad nutrimentum membrorum quoniam abscessus est membrorum cum non iuenit membrum quod nutriat superabundantiam in epate generat et per incontinentiam emittitur. et hoc prope dissenteria. fit etiam sepe vicio intestinoz et tunc sunt tres species. in prima resoluitur intestinoz vinctuositates apparet egestio sic lotura carnis pigui. In secunda villi stomachi abraduntur et apparet quasi rasura per gameni. In tertia per frustula emittuntur intestina. et tunc apparet carnosae et nervosae et arteriosae resolutiones. prima igitur species bene curatur. secunda vix. tertia nunquam. si per epatica vix curatur. dissenterie igitur signa sunt sanguinolenta egestio torsio ventris dolor pungitius quoniam igitur fit excoctatio intestinoz superiorum. quoniam mediorum. quoniam inferiorum. et secundum hoc variatur dolor nunc in ventre supremo. nunc circa umbilicum. nunc in infimo. Secundum igitur causarum diversarum genera diversificari solet etiam medicatio. primo igitur solet mundificari humorum peccata deinde fluxus intercipi et hoc tam syropis quam electuariis tam emplastris. quam unguentis stipticis et strictivis. interiorum vero medicina iuvat et efficacior quoniam in superioribus intestinis est materia exteriorum vero plus adiuuat inferiora. stiptica igitur et strictiva debet esse tam medicatio quam dieta.

De lienteria Cap. L

Lienteria est fluxus ventris cum indigesti cibi et post emissionem quoniam nulla fit immutatio circa cibum. sed sic accipitur ita emittitur quod pringit aliqui ex villorum stomachi abrasione. unde stomachus non valet cibum retinere quoniam fit ex viscosa et rheumatica humorositate villis stomachi et intestinoz adherente. aliqui ex apostemate. quia tunc in cibis plures grauius stomachus. et ideo sensu nature mouetur stomachus ad expellenda cibaria antequam digerantur. Curatur hec infirmitas sicut super dicta. Dyar-

ria est fluxus ventris simplex cum cibi digesti emissionem absque sanguinea egestionem. Fit autem aliqui ex ciborum multitudine et eorum liquiditate et acumine. Aliqui ex colera peccante in quantitate potius quam in qualitate. quia si qualitate peccaret potius induceret dissenteriam quam dyarriam. quoniam fit ex fluxu humoris ad intestina a capite defluentis et ea vel mordicantis vel lubricantis et tunc emittit patiens spumas et amullas. iuxta illud Hippocratis. quibus spumose egestionem in dyarria apparet. his a capite fleuma defluit. hoc fluxus curatur per dietam tenuitatem cum multitudo ciborum est in causa. si ex acumine detur refrigeratiua et humectatiua. si ex fluxu humorum a capite dentur reumatis restrictiua. Et hec de passionibus ventris iam dicta sufficiant.

De ydropisi. Cap. LII

Idropisis est error digestiue virtutis epatis tumorem membrorum generans et dicitur Constan. Dum enim virtus digestiua debilitatur in epate superfluitates multae generantur in corpore quod vigore virtutis expulsiue exteriorum transmissae membrorum inflationem generant. Fit autem tribus de causis generaliter et retentione superfluitatum propter naturam. ex fluxu humiditatis propter naturam. ex principali distempantia qualitatium ipsius epatis. dum enim superfluitates propter naturam retinentur ut menstrua emorroides. et humorum. ex eorum retentione opprimuntur virtutes. superfluitates generantur. ex quibus membrorum inflatio sequitur. ex fluxu humorum humiditatis propter naturam dissoluitur spiritus. debilitantur virtutes. superfluitates ex indigestione superuenientes inflationem membrorum efficiunt. ex qualitate distempantia errat virtus digestiua in epate quod dupliciter secundum quattuor qualitates inuenitur. et sic fiunt quattuor species ydropisis secundum excessum quattuor qualitatium. prima est lentosfleuma ex distempantia frigiditatis et humiditatis. et hoc ab albo fleumate. lentos autem album hoc. Secunda est ypposarca vel anasarca ex distempantia frigiditatis et siccitatis. Tertia species est achites ex distemperantia caliditatis et humiditatis. Quarta species est tympanites ex distemperantia caliditatis et siccitatis. Fiunt autem hoc modo dum humiditas et frigiditas in epate distemperantur virtus digestiua debilitatur. qua debilitata superflua generantur. quae virtus expulsiua transmittit ad exteriora. unde vehemens accidit inflatio. frigiditate et siccitate distempantia in epate

filtrat digestiua distēpat z debilitat z aliqn
culū expulsiua. z iō supflua nō emittit ad cu
tis exteriora. s3 sub carne retinē. et iō h spēs
d3 ypposarca. i. sub carne vl iuxta carnē. Ex
distātia āt calor z hūiditat p dissolutōz
spirituū debilitat vtrāq. s. h3 digestiua z ex
pulsiua. vñ supflua p totū corp⁹ nō expellū
s3 int vētrē z siphach tantūmō retinē. et hec
spēs d3 architect. qz vent⁹ eoz pcussus fsonat
sic vter. archis ei vter d3. Caliditate z sicci/
tate distpat spūs dissoluūt. z sic debilitata
vtrāq hute supflua ex indigestōe surgentia
p calidū z siccū i grossā fumositatē fsoluūt
q nō expellū p totū corp⁹ s3 circa vētrē reti
nē. z h spēs tympanites d3. qz ad modū tym
pani sonat vent⁹. In pma igit specie inflatio
ē p totū corp⁹ supficies alba z moll. digitis
carni ipressus signū foramis facit paulatim
i se postea redit. vñ est discolorata alba et
spissa. In scda spēs nō est tāta inflatio s3 fetet
eoz caro. vñ est discolorata z tenuis. In
tertia spēs est vent⁹ inflat⁹ z sonat pcussus sic
vter. vñ rubea z spissa In qtra spēs extēdit
vent⁹ z sonat sic tympanū. vñ ē colorata z
tenuis. collū z extrema efficiūt gilia. et na
res acute. oculi pcani z rotundi. due prime
spēs pnt curari añ pfirmitōez. due scde añ
pfirmitōez vir curat postea p nūq. ydropi
cus g est corpe tumid⁹ moll gūis z pōderos⁹
z sitibūd⁹ qnto pl⁹ bibit tāto pl⁹ sitit. z q qn
to pl⁹ bibit tāto pl⁹ paulatī deficit z ampli⁹ i
turgescit. Talib⁹ qdē diuersimode patiētib⁹
diuersimoda exhibet medicia. eis tñ valent
vētositas extenuatiua. hūoz itercutanei cō
sūptiua zbtus digestiua i epate pforatina.
de qbo oib⁹ se expedit i viati. Constan.

De ictericia Ca. LII

Ictericia siue aurigo est cut⁹ defeda.
tio absq ipi⁹ ineqlitate. z d3 in plat.
q tres sūt spēs ictericie crocea ex co
lera nafali. viridis z nig. pma vocat aurigo
qz citrinū efficit hoiez ad modū auri. alia vo
cat peganitis. i. viridis. ex colera ei praxiua vi
ridicat. tertia melāchiton. i. nig. qz ex colera
nig gignit z adusta. Fit āt ex feruore z ebu
litōe sāguis i colera trāseūt. ex calore supā
būdāte z sāguinē inficiēte. vñ defert cū san
guie ad cut⁹ supficiē i ipaz ificit z imutat. ali
qn fit ex opilatōe supioz vl inferiorz porz ci
stis fell. Un colera redūdāt ad epar z sāgui
nē inficit. aliqn fit ex apostemate l febre cōri
nua sāguinē imutāt z adurēt. aliqn ex coz

ruptōe aeris l cibi l pot⁹ corūpti. l ex morū
z pūctura reptil venenosi. his modis sāguis
inficit⁹ z ad nutrimentū meb⁹ oz trāsmittit
ea fm suā infectōz inficit z corūpit. Icteri
ciā g maxie calidā h pcomitāt. tot⁹ corp⁹
infectio. dextre p⁹ calefactio. sitis. oris ama
ritudo. dolor frontis. tinnit⁹ aurii. vñina co
lorata. cui⁹ spuma est crocea viridis l nigra.
oia q de corpe emittūt pdicto colore infici/
untur ex opilatōe supiori causata immutat
oia inferiora : ita vt oia sint sic valde tincta.
Ecōuerso āt ē si ex inferiori. oia supiora sūt
mag⁹ tincta z inferiora min⁹. Si aut fuerit
ex febre z ex vi nate p⁹. vñ. diē in aliq die cre
tico cū diminutōe febz z alleviatōe patiēt⁹
z sint homas remissione bonū prēdit. tal⁹ co
loratio sigt materiā febris tūc purgari. Si
āt fuerit vi sint homas sic solet accidere ante
vñ. diē piculū pēndit. sigt ei materiā petere
supiora vl p⁹ sui multitudines vl p⁹ sui fu
mositatē z acamē sic expisse di. Bal. sup am
phoz. Solet itaq tal⁹ passio curari p sāgui
nis minutōz. p infrigidantiū z alterantium
appositōz maxie sup regionē epar qbo potis
sime inficit ipse sāguis sic i suo fōte. datur
itaq inter⁹ et in diēta et in medicina ea que
repmt calozē. mūdificant sāguinē z alte
rant malā ipaz sāguinis dispositōz. z si fue
rit ex opilatōe dant ea q sunt diuretiche vir
tutis et aperitiue non tñ nimis calide vt z in
viati. Constan.

De morroide Ca. LIII

Morroide sunt qnq vene existētes
in ano ex qbo diuerse passionēs fiunt
scz inflatio. retētio. flux⁹. qnq autem
supfluitatē vi nate trāsmittūt ad partes. et
rupt⁹ venis ill⁹ emittūt z corp⁹ a diuerf egrit
udinib⁹ liberat. s3 si fuerit flux⁹ immodera
tus varie efficiūt passiōes. qnq p p⁹ pueru
dinē retinent matie egritudines psequunt
vt ydropisis. prius. mania. z melancolia. zc.
Inflan āt h mō supfluitates spisse et fecu
lente ad venaz ora dēscēdentes ea ipissant
z ingrossant. vñ fit inflatio. aliqn ozificia ve
naz ex inēsa siccitate coarant z inspissant.
qnq p nimio fluxu vñt a cyrurgic⁹ z cica
trizant et tūc aut vir aut nūq aperiant. ali
qn ex sāguinis spissitudine venarū capita
opilant. aliqn ex nimio sāguinis acumine
z liqditate pl⁹ debito apiunt. Retentionē ni
miā hec psequunt grauedo capis. palloz fa
cici. liuiditas. pōderositas renū z corarum.

dispositio ad ydropisim. et ad ptisim nimium fluxu sequit debilitas et extenuatio corporis mutatio coloris. dolor et torsio inferioris partis corporis. si fuerit ptinu nimis imoderatus pessimas inde generat passiones. Si po nimis fluant orificia venarum restringant restrictius medicinis. paulatim tñ maxime si fuerit morbus inueteratus ne sanguis subito repulsus ad aliqd mēbrū refundat et peior morbus generat. Un Jpo. emorroidas sanāti antiq̃s si nō vna relicta fuerit piculū erit. si po nimis claudunt aptius et rarefactius aperiantur.

Dedolore renū Cap. LIII.

Dolor renū a grecis nefrensis dicitur. q̃ dolor affinitatē h̃z cū colica passiōe differūt tñ q̃z dolor colicorū mutabilis est et instabilis. q̃tidie ei mutat de vno latere ad aliud latus nefreneticorū dolor stabilis est. Pariunt autē lūbi siue renes aliqñ ex tumore. aliqñ ex hūorū repletōe. aliqñ ex ventositate. aliqñ ex lapide. oīa ista grauissimū inferūt dolorē. maxime si fuerit calor i causa. cui signū est vrina incensa et dolor acutus et pūgitiu. si po frigiditas fuerit in cā cruda erit vrina et lentus dolor. lapis et arenule et alie supfluitates diuerse in renib⁹ generant sepe et h̃ p̃cipue ex potu aque limose et grossa dieta. Ex his em̃ sūt opilationes in renibus ṽl vesica. et qñq̃ in essentiā lapidis ṽl arenulaz p̃ intensi caloris actōez trāsmutat habentes lapides p̃comitant multa incommoda. s. difficultas vrinandi. colica. Ex huiusmodi em̃ opilatione lapidis opilant ṽe ṽinales. aliqñ in pte et sit strāguiria qñ q̃s cū difficultate et guttatim mingit aliquādo ex toto et tūc oīno denegat et dissuria dicitur. ex hūorib⁹ em̃ viscosis in renib⁹ et in vesica coagulatis fit calcul⁹. iuuenib⁹ p̃cipue fit i renib⁹. in pueris autē in vesica. q̃z collū vesice i eis est strictū. phibens vrinaz exire vñ lapis generat. vt dicit Constan. In pueris etiā vrina est magis grossa et viscosa dieta. res autē viscosa magis est habilis ad coagulationem et glutinatōz. et iō sepe i puul⁹ generat. Loq̃ scit at qñ lapis est in renib⁹ ṽl masia lapidis p̃ dormitatōz pedis et coxe dextre partis si in dextro rene sit causa. sinistre po si in sinistro. si po fuerit i vesica dolor aut peccinēem et periconēon circa sentit. Preterea arenule veniētes a renib⁹ sunt rubee. a vesica po albe Lapis at generat⁹ ab hūorib⁹ viscosis dis-

soluit facil⁹ et educit. Ex arenulis po difficilius soluit et curat. In mulierib⁹ aut rarius generat lapis q̃ in masculis p̃t meat⁹ largi q̃res et p̃t debilitatē caloris desiccantis humores et putrificantes et p̃t purgatiōes frequētiores. multa em̃ supflua ab eis p̃ menstrua educunt. Sic infirmi sunt purgandi in calidie et apertius sepi⁹ balneandi. cibarijs digestibilib⁹ efficiēdi et ponbz medicinis diureticis aptius et mūdificatiuis refouendi et assuefaciēdi. et aliqñ artū chirurgice dimittēdi masie pueri. sc̃do adolēscētes. i senectute po incisio piculosa est. q̃z vltra. xl. annū hec passio nō curat. vt dicit in amphor. q̃cūq̃ nefrenetici vltra. xl. annum nō sanant. etiā accidit inuoluntaria ṽrine emissio q̃ dyampnes ṽl dyabetica passio vocat. et h̃ accidit fm̃ cōstantinū p̃ defectū p̃tentue p̃rur. multa em̃ et fortis attractio hūoris ad renes et multa sit emissio supfluitatis ad vesicā quam ferre nō sustinens a se reuēcit p̃ vrinā. aliqñ etiā accidit ex mollitione neruorū et relaxatōe laceratorū in collo vesice. qñq̃ accidit p̃t grauitatē somni et multitudinē hūoris. vtz in pueris ignorantibus et lectulo ṽrinantibus et bibulis ebriosis. p̃prie em̃ p̃prie est sustinētib⁹ hāc passionē q̃ sp̃ sitit et vix etiam aqua satiarī p̃nt. vt dicit Constan. vñ sicut eam bibunt sic eam statim mingūt. aliqñ fit ex hūore subito meatus ṽinales p̃stringente. et p̃tentam ibi hūiditatē ṽi oppressionis educēdo. ista turpē infirmitatē patiētib⁹ necessaria sūt repressiua caloris et stiptica p̃fortatiua caloris renū extinctiua et neruorū emolliorū ad statū debitū reuocatiua. hec fit p̃ porōes et electuaria p̃ cathaplasmatōnes et vnguēta. cauerē tñ d̃z prudens medic⁹ ne apponat i hoc casu nimis humida. q̃z plus remolliendo lederēt. nec etiā nimis sicca q̃z calorē acuerēt. sed modo ista mō illa vt ex frigidis loc⁹ patiēns humectet et infrigidet. ex siccis po coarctet hūiditas et mēbz patiēs p̃fortet. sup oīa dieta sit t̃pata. q̃z calida nimis nocēt renib⁹ et lūbis. nimis etiā frigida digestiua p̃rutes retardāt in suba et p̃cauitate epas et p̃silium est dare in talib⁹ t̃pata et p̃posita. q̃z tal⁹ solet esse materia atq̃ causa.

De hernia. Ca. LV

Hernia dicitur pellicla ṽetr. s. siphat. crepatura. Siphat em̃ qdā pellicula ē q̃ mēbroz nutritiuorū a generatiuis est diuisiua sicut dyasfragma dicitur pellicula q̃

int' spūalia mēbra z nutrabilia ē interposita
Quā igit' p'igit siphat v'l p' discōtinuatōz v'l
 p' distētatōz rūpi. v'l etiā p' calorē dissoluētē
 vel hūiditatē relaxantē remolliri etiā p'igit
 intestina inferi labiz i osseū testiculorū. s. sol
 liculū nō sine dolore recolligi z diffūdi. Fit
 āt ista diuissio v'l relaxatio aliqñ a cā extrise/
 ca. s. a nimia corpis exercitacōe vt i lucta z pa/
 lestra. aliqñ ex p'cussioe v'l ex casu. z h'mōi. ali
 qñ ex nimia mēbroz supioz distēssione z co/
 natu. sic ex nimio cantu clamore. z h'mōi. ali
 qñ ex cā intrinseca sic ex nimia calorē itēssioe
 z hūioz calidoz acumie ipāz pelliculā diui/
 dētē z incidētē. qñz ex nimia hūiditate ner/
 uos z lacertos relaxante. qñqz āt mō acci/
 dat i pncipio facil' curari p't z p'cipue in iu/
 uene. si p'o mag' fuerit z inueterata z cū rup/
 tura nerui vix v'l nūqz p'solidat' z difficile cu/
 rat'. vt di. p'stan. Solet āt curari bernia per
 dietā z medicinā z aliqñ p' icissionē z cyrur/
 giā. talib' igit' dicūt autores valere stiprica z
 p'solidatiua z i cibo et i medicia sic electua/
 ria int' sūpra z etiā fomētacōes z balnea ex/
 teri' addita p'it z vngēta. Sup oia d'z valere
 tenuitas diete z p'tinētia marie a coitu z etiā
 oī motu. sup oia etiā a v'tosis z inflatiuis ta/
 lib' ē cauendū. qz dīc cōmētator ventositas
 maxime nocet berniosis.

De arthetica. Caplum. LVI.

Arthetica ē dolor z passio cū inflatōe
 z dolore. q' cū sit i articul' manuū cy/
 tragra d'z. in articul' p'o pedū podag' i
 scia d'z sciatica. H'z āt fieri ex sanguie coleri/
 co z hūiore fleumatico. frēqñt' p'o sit ex cau/
 sa reumatica. sanguis coāscit esse in cā ex ru/
 bore loci et calore ex eminētia venaz p' p'a/
 tiētis z tot' corpis. ex dieta calida p'cedētē
 humida ex etate z regione sili. ex eo q' marie
 mouet in vere. coleric' hūioz coāscit esse i cā
 ex dolore vehemētissimo z neruo z tensione
 z ariditate ac calore z p' inflatiōē ex colore
 rubeo cū croceo intermixto. z marie mouet
 in estate z mag' ex dieta calida z sicca z in re/
 gione p'sili. Sepe etiā emittūt multe coleri/
 ce supfluitates p'vomitu z secessū. calida ob/
 sūt. frigida p'sūt. fleuma etiā cognoscit esse i
 cā ex fleumatica habitudine. regiōe dicta eta/
 te p'simili ex inflatōe loci ex dolore vehemen/
 ti. rubore modico v'l nullo. de reumatica cā
 coāscit ex gūedie capiz z hūioz motu. titilla/
 tio z flux' p' nuchā et spatulā sērit. pessima ē
 b' infirmitas. qz articulos z neruos digitoz

manuū z pedū h'it subalez hūioz i manib'
 detrahū et p'sumit z aridas eas faciēs clau/
 sas reddit impotētes ad opandū eas effice/
 re p'suevit nodosis gibbositatib' digitoz iū/
 cturas deformes facit. Nec infirmitas cito
 curet. qz si fuerit inueterata vix curat marie
 qñ i durā p'uertit duriciā z nodosā. Vate/
 ria itaqz peccās d'z p'mo purgari p'grua me/
 dicina subtrahi d'z sāguis z minui si sāguis
 est in cā. calor etiā d'z repenti frigidis. qñz ē
 cā hūioz frigid' z tūc d'z fomētari calidis em/
 plastris z vngēt'. a cibis grossis abstinēdū ē
 z p'cipue ab inflatiuis. nā ventositas sepe ag/
 grauāt morbū istū.

De gutta sciatica Capitulum. LVII

Ultra sciatica d'z dolor q' nascitur ex
 humorib' descēdētib' in neruū gros/
 sū q' est int' lacertos grossos coze sine
 hauche. vt di. p'stan. Sepe āt fit ex viscosis
 hūiozib' in cauitate hauche se coadunātib'
 qñqz ex hūiozib' sanguinolēt' cum colera ru/
 bea intermixt'. z h' oia cā sunt sepi' doloris. q'
 dolor descēdit in crura vsqz ad calcaneuz et
 etiā vsqz ad paruū digitū pedis. cui' rō est vt
 dicit p'stan. qz a scia p' mediū coze z v'bie di/
 rigit' neru' ad cauillā pedis exteriorē. z dei/
 de vsqz ad paruū pedis digitū. et ista ē cā q'
 re i passioib' scie dolor exēdit vsqz ad illum
 digitū. inde est q' q' h'it calculū i renib' sen/
 tiūt eodē loco pedis fornicatōz z dormita/
 tionē p' nerui opilatōz Cū nō p'nt spūs de/
 bito mō currere ad illū locū. Dolor āt qñqz
 ē in vna pte qñz i vtraqz. s. peior est i sinistra
 qñ est i dextera. cui' rō est qz in dextera p/
 te maior est calor. q' materiā ibi collectā faci/
 li' digerit z dissoluit qñ in sinistra vbi est mi/
 nor calor z materia est mag' p'pacta In hac
 passione minor est dolor pulsatio p'icta z ar/
 dor marie i iuuenib' calide p'plexiōis. marie
 qñ calor est i cā. et valet in illo casu minutio
 sanguis in sophena vena. s. q' est sub cauilla.
 paties itaqz est purgād' z sanād' sic i artheti/
 ca. Cauere āt d'z ois sciatic' sic z arthetic' a
 nimia plenitudine cibiz pot' z p'cipue a coitu
 qz marie acuit reuma z ipedit digestiōem. p'
 spiritū z puri sanguis depeditōz vt di. p'stā.
 Purget itaqz p'mo cor' p' iteri' z tūc localia
 ponāt exteri'. alit' ei paz. pdest medicia exte/
 rius nisi materia q' morbi est cā pus intrin/
 secus minuat'. vt dīc p'stan. Dyascorides qz
 dicit multū pdest sciaticis si fomētat' fuerit
 loc' doloris cū calido fimo bouis. potenter

em̄ deficcet marie si cū galbano ⁊ ture ⁊ ace
to fuerit resolutus.

Depodagra Ca. LVIII

Podagra fm̄ p̄stan. est dolor peduz
⁊ marie calcanei atq; plāte cū disten
sione nerui atq; pulsatiōe nascit̄ aut̄
ex malis hūozib⁹ ad calcaneū descendētib⁹
q̄ si fuerit frigidi ⁊ grossi nimia sit extēsiō at
q; tumor. s; nō multū pūgitū⁹ dolor. nec p̄
tū magn⁹ fuerit tumor. q; pedes spoliati sūt
⁊ denudati a carne. ⁊ iō nō p̄nt mltū tume
scere. tumor em̄ nascit̄ in carnosiss mēbz. h̄
passio nascit̄ in suauē vitā ducentib⁹ ⁊ q̄ctaz
q̄ paz se exercitāt. q̄ a supfluis hūozib⁹ cor
pora nō emūdāt marie cū multū comedant
atq; bibāt. ex talib⁹ em̄ generāt supflui hūo
res q̄ reumatizāt ad pedes ⁊ marie qñ sunt
debiles supflua materia expelle nō valētes.
⁊ marie h̄ accidit ex nimio coitu. totā em̄ cō
catenatōz corpis coit⁹ ipe mouet vt di. Lō
stan. et calefacit et iō mouet hūozes et laxat
neruos ⁊ rūpit. Un̄ accidit q̄ eunuchi n̄ po
dagrizant. q; non coeunt. s; nec pueri nec
ml̄ieres nisi raro. et h̄ q; mēstruis expurgāt
Un̄ Ipo. mulieres nō podagrizāt nisi forte
mēstrua defecerit. h̄ ifirmitas adueniēs iu
uenib⁹ i vere i. xl. dieb⁹ curat̄. s; si in autūno
aduenerit et durauerit vsq; ad hyemē diffi
le erit eā curare vt d; in ampb⁹. cui⁹ rōem
reddit cōmētator fm̄ iudiciū astrologie sic.
p̄ma inq̄t etas lune calida est et hūida. sc̄da
est calida et sicca. tertia frigida et sicca. q̄rta
frigida ⁊ hūida In p̄ma itaq; etate p̄ calidi
ratē dissoluit materia p̄ hūiditatē diffundit̄
In sc̄da etate et q̄rta p̄ ual̄ ipa materia In
p̄ma at̄ etate lunatōis seq̄nt̄ p̄fecte digerit̄.
Un̄ in sc̄da etate lunatōis calide ⁊ sicce ex
toto materia cōsumit̄ et infra. vi. septimanas
q̄ sūt. xl. dies plena sit curatio marie i estate
in autūno em̄ ⁊ i hyeme materia ē nimis cō
pacta ⁊ inobediens digestiōi. Materia igit̄
b⁹ passionis p̄mo purget̄. deinde frigidis ex
ter⁹ in p̄ncipio repentiā. nō em̄ sūt calida ⁊
dissolutiua p̄ponēda in p̄ncipio cū sit causa
reumatica. ⁊ si materia sit frigida ne reuma
pl⁹ irritet̄. ⁊ iō vt dū est in p̄ncipio repcussī
uis fortiorib⁹ in eā calida ⁊ remissiorib⁹ in
frigida ne forte materia indurescat. deinde
apponēt suffumigatiōes somēta ⁊ vnctiones
calide v̄l frigide. put materia tūc req̄rit. leui
dieta ⁊ ipata patiēs v̄taf. a coitu sup oia ca
neat̄. leuet̄ mediocre exercitiū iniungat̄

De apostemate Ca. LIX

Apostema ē supfluoꝝ hūoꝝ i mēbro
a h̄ aliq̄ collectio putrefactōez faciēs et
tumorē vt di. p̄stan. Lōringit̄ at̄ mē
bruz apostemari aliqñ ex cā extēiori. vt diē
Constan. sic ex pcussione vulnere. casu. fra
ctura. ⁊ concussionē. ab omnib⁹ em̄ talibus
mouent̄ hūozes ⁊ ad locū sepe cōfluūt patiē
tē q̄ mutuo se p̄culcantes calefiūt et putre
scunt. Aliqñ at̄ ab interiori. s; ex abundātia
hūoꝝ corruptoꝝ q̄ sepe cōfluūt ad locuz ali
quē ⁊ p̄currit̄. ⁊ h̄ dupl̄r fit. q; aliqñ ex adu
natiōe materie in p̄po mēbro. aliqñ ex fluxu
materie de vno mēbro ad aliud. et tal̄ fluxus
plēsumt̄ cause sic di. p̄stan. p̄ma est fortitu
do mēbri expellētis. q; qdā mēbra p̄ncipa
lia ⁊ nobilia exponant se a supfluis sic cere
brū ab hūoze fleumatico se exponat atq; su
mo sc̄da cā ē debilitas mēbri recipiētis mē
bra ei debilia r̄cipiūt supfluitates a supiorib⁹
fortiorib⁹ descēdētes sic cn̄s caro ⁊c. Ter
tia cā est multitudo hūoꝝ q̄ cuz sint supflui
in maiorib⁹ venis refūdūt ad minores mē
broꝝ cōsimilitū cēntiā subintrātes. et qd sup
fluit ad nutrimētū fluit ad mēbz et claudis
p̄ncipalis via et facit apostema. q̄rta ē largi
tas meatū p̄ qd facile fluūt hūozes de mē
bro ad mēbz. Quita cā est liq̄ditas humoꝝ
⁊ subtilitas q̄ de facili motu facili⁹ diffundā
tur et diffusi in aliq̄ mēbro recolligūt̄. et ibi
arritudine mēbri coartati p̄culcāt ⁊ ad pu
tredinē disponūt̄. Sexta cā est suppositio
mēbroꝝ. na aliter inferiora mēbra recipiūt
supfluitates supioꝝ mēbroꝝ sic mēbra capi
tis deponunt suas supfluitates qñq; ad la
certos et venas guttur⁹ et sit squinātia. qñ
ad membra pectoris ⁊ sit peripleumonia et
plenresis. et sic de alijs. Fit aut̄ apostema h̄
mō dū hūozes qñtatiue peccātes ⁊ a calo
re cōsumi v̄l a frute expelli uō valētes recep
ti in p̄cavitatib⁹ mēbroꝝ ebulliūt et putrefi
unt et sic pasta in furno posita ab igne defic
cat in supficie crustulā quādā recipit sub q̄
manet humor ita collect⁹ p̄ calozē ebullitio
nis qñdā crustulā facit sub q̄ latet hūoz pu
tridus atq; tumet. et talis tumor d; aposte
ma. et aliqñ fit de v̄tositate et d; bubo. ali
qñ ex humore simplici sic ex sanguie fit fleu
mon. cui⁹ signa sunt rubor ex calore sāguis
duricies p̄p̄ multitudinē et calozē ⁊ qñora
cōsumētē. pulsus. i. saltus p̄p̄ ventositatem
siue fumositatē impellētē dolor p̄p̄ extēsiō

nē calor ppe calidam naturā tumor ppe ma-
terie multitudinē. Fit etiā sic apostema ex sim-
plici co. rub. et dicitur herisipila. id ē. sacer ignis
p antifrāsim. Fit et aliud ex colera pura: et
corrodit mēbz cui insidet. et dicitur a medicis her-
pes estiomens. q̄i seipm corrodēs. Fit p̄sili
mō apostema d̄fleumate. et dicitur zimia siue pa-
lus. q̄z sic in palude est multū supfluitatis et
limositas ita i h̄ apostemate cui si imp̄sser
digitū cedit impressiōi. q̄z p fluitabilitatē di-
gitū ip̄menti cedit et in medio forāmē appa-
ret q̄si signū forāmis. s̄z postea remoto digi-
to dū materia redit ad mediū totū illd iterū
adimplet. Jti apostemata sunt siḡ albedo.
q̄z materia est alba et mollicies. q̄z materia li-
q̄da et dolor lenis. q̄z materia frigiditate sua
minuit sensibilitatē. Lōtraria sūt siḡ in apo-
stemate de colera rubea. q̄z calor ē mult⁹ cū
materia valde calida. rubea cuz cirrinitate.
q̄z colera nō ē rubea sed crocea. magnitudo
adest doloris et pūcture. q̄z materia ē acuta
ex melancolia fit apostema et si materia tota
fuerit extra fit sclerosis si p̄i intra l̄ p̄i extra
fit apostema. q̄d dicitur cancer ad silitudinē can-
cri. sic em̄ in cancro dorū eminet et brachia
sūt extēsa i lateribz. ita in h̄ apostemate q̄daz
est tumor vice dorū. ramusculi h̄o hūoz sūt
hincinde exp̄si vice brachioz. paulatim eri-
am serpit corrodēdo carnēz neruos sensibi-
liter ad modum cācri. Un̄ siḡ illi sūt ingēs
duricia. q̄z cū materia sit terrestis et melan-
colica multū ē p̄pacta. color est liuid⁹ q̄z ma-
teria nō est extorū niḡ. dolor est paucus aut
null⁹ ppe ei⁹ insensibilitatē. q̄z materia duas
bz mortificatiuas q̄litates. s̄. frigiditatem et
siccitatē. corrodit at̄ sp̄ carnē sanā et corrup-
pit vsqz ad radices neruoz. et etiā inficit ipsa
ossa q̄ atrigit. et iō morbz iste pestifer ēz duris-
sim⁹ ad curandū. In̄ ista at̄ corrosiua apo-
stemata talis est ordo. q̄z noli me t̄gere can-
crosū est apostema i faciez corrodit paulatī
s̄z min⁹ alijs. Lācer h̄o maḡ. adhuc maḡ lu-
pus. matie h̄o herisipila. fistula h̄o nō corro-
dit s̄z putrefacit interi⁹. carnē. s̄. et neruos cō-
trahit ad sanie et q̄nqz corrupēdo neruos
dissoluit ossa. Accidit autē frequēter ex vulnere
male custodito q̄n suppositū os sanie inficit
Un̄ nutrimentū adueniēs infaniez cōmutat
sicqz rūp̄is supficies et fluit. aliq̄n at̄ cōsolidat
aliq̄n itez rūp̄is. et si fuerit multū inueterata
vix curat In circuitu at̄ vulnē sepi⁹ multa
ozificia inueniūt et oriūt. H̄z ei fistula iteri⁹

vuln⁹ p̄fūdū. i supficie h̄o āgustū atz artum
Lācer h̄o ecōuerso exteri⁹ mltū p̄z interi⁹ an-
gustat. et iō difficult⁹ ē ad curandū. Aliq̄n na-
scit fistula ex reumate siue vulnere p̄cedente
aliq̄n ex apostemate male curato et maxime
q̄n nimīū humectat et fit diuersa foramina
aquā diuersi coloris emittētia mō albā mō
citrinā. et si forāmia i vno loco claudūtur in
alio nascūt. Sūt et alia apostemata q̄ et op-
posita materia generāt vt i antrace quē cō-
stā. vocat carbūculū. q̄z vixit carbo. Fit at̄
de materia valde furiosa et venenosa et de ma-
teria p̄posita q̄d p̄z p̄ lineas diuersoz colo-
rū. H̄z ei p̄gulatā formāz sūt ibi q̄dā rubee
linee sāguinee. et q̄dā crocee et colerice q̄daz
subalbide et fleumatice. q̄dā liuide et melāco-
lice. q̄dā flauae a falso fleumate. et sic de alijs
hūozibz inatilibz. Siḡ at̄ antrac̄ sūt dolor
intollerabilis arsuraz pūctio i p̄fūdo in ca-
pite apostematis pustula q̄dā ozis siue vesica
p̄tendēs calorē attestātes hūori dñanti. In
coloratōe at̄ p̄gulata forma diuers⁹ colorū li-
neis distincta. videt etiā q̄si trahi ad fundū
cū q̄dā filo adherēte supficie vesice i medio
Ad curatōz itaqz apostematū solēt apponi i
p̄ncipio repcussiva nisi materia fuerit furio-
sa et venenosa vt i herisipila et antrace. nā i ta-
libz nō sūt apponēda repcussiva. s̄z poti⁹ miti-
gatiua ne matia venenosa repcutiat ad inte-
riora mēbra et mal⁹ inferat nocumentū. de i-
de q̄n apostema est i statu solēt apponi solu-
tiua remolliitiua et maturatiua. apto h̄o apo-
stemate siue rupto et educta sanie insistēdū ē
mūdicatiuis tādē cōsolidatiuis et bone car-
nis regeneratiuis. Ad alia apostemata q̄z
sinthomata sūt peiora ad fortiores medici-
nas p̄cedendū ē sic p̄ cancz et fistulā. et h̄mōi
ibi p̄m materiā peccātē patiēs p̄mo interi⁹ ē
purgād⁹. deinde localibz remedijs insisten-
dū. p̄ cancz h̄o vitiuis et carnis mortue cor-
rosiuis est vtendū. contra fistulam desiccati-
uis et p̄sūptiuis ac sanici mūdicatiuis q̄ si
nō p̄sūt cyrurgie cōmittāt. tuti⁹ em̄ ē vt vna
pticula corpis sani corrupta vraz v̄l p̄cidat
q̄z reliqz ps in postez corrupat. Contra apo-
stemata h̄o venenosa sic p̄ antracē cito et cau-
te est remediū apponendū q̄ cito interficiūt
nisi celeri⁹ succurrat. Lōsiliū igit est vt i p̄n-
cipio si aliud nō ipediat fiat fleubothomia i
eadē pte i p̄iori frōte loci collectōis. minue-
re ei i pte opposita i tali casu nō ē tutū ne ma-
teria trahat ad corp⁹ vel ad mēbz nobile cū

sit venenosa. tunc necesse est ut tyriaca cum vino calido pos offerat et super locum doloris liniat. quod si probata fuerit tyriaca et verum fuerit antrax. materiam siccam et venenosam extrahet. et ita deficiabit quod poterit ipsam pulverizare ad modum cineris et tunc recedens apponenda sepius donec rumpatur apostema. quod rupto non est nimis periculum. Idem facit vitellum oui cum sale pistatum et frequenter apostemari appositum. dolor enim mitigatur et apostema rumpitur. ut dicit commentator

De vlcere. Ca. LX.

Vlcera dicuntur quedam vesicule que ex intumescunt huiusmodi sepius in corpore vndique oriuntur et vocantur a stan. id est sine viatici vlcera eo quod in superficie cutis acumie huiusmodi faciunt solutio et conuiscuntur. quod materia est subtilis humida et sanguis colere ab interioribus ad exteriora vinas et sine thomate vlcus ad exteriora corporis superficie demadata talia vlcera cutem deficiunt pruritum et titillatio in carne generatur. cutem a carne eleuat. et aliquando si continua sunt lepre periculum preconizant. quod ab eis liber esse desideratur inter purgari a superfluis calidis et infestis humoribus non omittat. deinde balneis siccis et mediocriter superfluis secundum quantitate et quantitate humoris carnem et cute vlcera se exponat. a crapula et dicta nimis laxa se contineat. labori et exercitio se non subtrahat.

De pustula Capitulum. LXI.

Pustule siue papule dicuntur quedam apostomatice collectiones superfluitatis in exteriori corporis superficie minutati et particulariter generate nasa sibi superflua et nociua ad exteriora corporis expellere que sepe a superfluitate pabuli corporis et nutrimenti pullulat. et ideo merito sapientes pustulas siue papulas eas vocant. ut dicit. Remi. et ideo dicunt pustule quedam sunt quedam puevesice et vesicule putredinis virulente et viciis intrinsecis et extrinsecis. ut dicit. Ipsi. et etiam pustula. Dicunt autem pustule variolae in puero. et etiam aliquando in adulescentibus. in puero autem tales pustule sunt salutifere et sunt sanitate prouocant ut dicit commentator ibi Variolae de sanguine putridi nascuntur corruptione et. Si ei in puero vel adulescentibus non eruperet de sua lege esset postea formidandum. Fuit enim in puero ex sanguine menstruali quod in utero alebatur quod vinas expellit ad exteriora. et sic a suo periculo liberatur. Si autem contingit in adultis et in senibus in febre circa crissim tales pustulas erumpere vinas materiam febri ad exteriora expellere. et ideo nec in istis nec in illis fieri repulsio ne materia transferatur in eum cum sit quedam

modo furiosa. circa oculos tamen facienda est in hoc casu levis repulsio ne sanies pustule aliquam ledat tunicam oculi vel pupillam. In omnibus etiam alijs locis caueat medicus trahit tale materiam ad exteriora quod prout per circa oculos ibi ei est materia repulsa et ad alias deducenda ne ex furiosa et violenta materia tenera ledatur sub oculis. Caueat etiam nutrix vel medicus tam in puero quam in adulto ne talium pustularum vesicule vel pruritum vel prout aliud rumpant seu apiant ante tempus maxime circa faciem. ne perpetuo deformes remaneant in facie cicatrices. Alijs multis de causis pustule in corpore oriuntur nunc ex materia rheumatica albe et molles et fluide. nunc ex materia colerica aspe pruritus et dure. nam colerica humor in carne et cute diffusus suo calore et acumie cute apertum et mordicat et infinitas pustulas in cute superficie generat sed pueri sunt ac modice ad modum ignis milij. et ideo talis passio sic vocatur ab auctoribus herpes milij vel igniculosus. Unde cum pueri tales pustule sunt frequenter et continue primo expedit ut materia peccans debita purgetur medicina. deinde si corpus fuerit plethoricum cum rheumathome siue ventose debitis balneis desiccatis et sumptibus et vngentibus prout patiens adiuvetur

De scabie Capitulum. LXII.

Scabies est corruptio cutis ex corruptione humoribus in cutaneis corpori cum deformatione lesione inferens. sepe enim ut dicitur. nata malos humores expellit ad superficiem corporis ut mundificet interiora. quod si fuerint subriles et liquidi de facili sudore et fumo dissoluntur. grossi vero sub cute permanet et corporis scabiem introducunt. humor vero sic inclusus in cute et carne si colerica fuerit et intrusus scabiem inducit siccam non saniosam cum fissura pruritus et punctura. si vero fuerit humor rheumaticus alba grossam et squamosam et sine pruritu magno scabiem facere prouocant. Scabies autem humida saniosa cum oleatione pruriginosa calidum sanguinem mixtum cum colera demonstrat. Frequenter autem accidit ex nimia corporis repletione. frequenter etiam ex egritudine precedere. unde virius sequitur depressio et superfluitatum incrementum. Fit etiam quibusdam inueterata scabies ex splenis vicio et talis de facili reciduat. scabies autem cum desiccatione et sumptibus et mundificationibus intus et exterius est curanda.

De impetigine Ca. LXIII

Impetigo ē Intercutanea hūorū corru-
ptio imutatorū cū purigine cuti iſe-
res. Colerica ei ſupfluas qdam ſu-
moſa ab interioribz ad exteriorē carnis ſupfi-
ciē reiecta. cutē iſicit z eā minutiffimis pu-
ſtul replēdo ſcabioſā qī ſurfure diſpſā ſciſſā
z purigioſā effici. z h iſectio d matia coleri-
ca l melācolica nimis iſeſa aliqñ orū trahit
vendi. 2ſt. Et d: h paſſio ipetigo qz titillatōe
z pruritu maxio cutē et carnē ledēdo ipedit.
Dī z ſerpigo qz ad modū ſerpēt ſerpit i cu-
te vndiqz atz repit z cutē quā iſicit qbusdaſ
ſquamis p ſcalpatiōez reddit ſedā. h paſſio
aliqñ ad modū ciguli ſupficiē mbrī vndiqz
circūcigit. z tal ipetigo l ſerpigo herpes cin-
gul a medicis nūcupat. Impetigo tñ differt
a ſerpigie qz ſit d magis ipetuoſa matia z ig-
nita qz d colera. z iō oblōga ſac foramina et
ſtricta. ſz valde pua. z ſp mouet ſurfū ſic ig-
nis ſerpigo d min⁹ ignita z iō nō mouet ſur-
fū. ſz circūcigit mbrā z circūqz ſe diffūdit.
Un d: qī ſerpēs p gyz. h paſſio ē curāda ſuf-
fumigatōnibz z balneis aptiuiſz z ſūptiuiſ
mūdificatiuiſ z exteriuiſ ſitr z vngētis In-
ungant cū ſucco ebuli z ābuci lappacū ſumi-
tre z h mōi. poſtea balneū aq dulc aſſueſcat
vendi. 2ſtā. Dī āt qz hāc paſſionē valet ſpu-
rū hoīſ qdū ēiciu⁹. Huic paſſiōi ſpaſſo-
ciaſ prurigo ſeu pruric qdā imoderat⁹ ſfrica-
tōiſz ſcalpatiōiſ appetit⁹ falſā qndā delecta-
tioneſ ingerēs ex fumo calido z acuto mordē-
cāte cutē a matia calida reſoluto. falſa āt tal
delectatio et nociua ē. qz cutis i ducit vlcera-
tioneſ et diſcōtinuatōez et ſp i ſine leſionem
ingerit et dolozem.

De lepra La. LXIII

Lepa ē membrorū corruptio z hūorū
iniū hūis a valis z plemtū i ſotibz
ſine extravafa. nam corrupto hūore
nutrimtali de ſacili corūpūſ mbrā q ex hu-
moribz nutrit. oīs āt elephātia ſiue lep fm
2ſtā. hz pncipiū pncipaliſ a corruptiōe me-
lācolic. Un dī. 2ſtā. lep ē paſſio frigida z ſic
ea naſcēs ex colera nig iſeſa z putrefacta ap-
parēs i ſupficie corpis. Naſciſ ei de qtuor
hūoribz putrefact⁹. ſz tñ intēſiſz corrupt⁹ et
i colerā nigrā pmutat. vdiē idē ibidē Pu-
trefacto āt hūorū qbz admiceſ melācolia ppe
ei qlicatē frigidā z ſiccā putrefactōi repug-
natē nō p ppleri i venis ſiue i valis qaduf-
qz in corpē et morā faciat in mēbz i qbz cō-
plet putrefactio ex q ſcā ipa lep. Melācoli-

cus ei hūor ppe ſuā ſuā duriciā z pactionem
lōgā morā expetit ad ſui putrefactōz. ſi āt in-
venis aliq casu putreſceret pot⁹ febze qz le-
prā generaret. Diuerſificat āt lep. iiii. mo-
dis fm qtuor hūorū mutuā itermixtōz Eſt
ei vna ſpēs ex pura melācolia. z h ppe d: ele-
phātia ab eleſate aiali maxio ſic vocata ppe
morbi maximū nocumtū q iſeſtat patiētē
Un h paſſio durior eſt ceter⁹ tāqz pactionoz
z difficilior ad curādū z ſp mō Sēda ſit ex
melācolia et ſteumate. z h d: tyria v l ſerpen-
tina a tyro ſerpēte. qz ſic ſerpēs tal de ſacili
dimittit ſpoliū z eſt ſquamoſus ſic patēs ta-
lē leprā d ſacili excoziaſ ex cuti ſupficie z re-
ſoluit i qndā ſquamā. Tertia ſpēs ſit ex me-
lācolica ſanguis iſectiōne. z d: allopicia et
vulpina. allopes ei grece vulpes d: latie. cu-
tus ppietas ē ppe caleſactiōez ſāguis i epare
eſt iuo tpe depilari ſic patēs iſtā lepre ſpēm
a ſupcilijſ z alijs pilis corpis depilari z ſpo-
liari notabilit⁹ pſueuit. Quarta ē ſpēs ex co-
lera rubea corrupta i mēbris cū melācolia.
z d: leonina a leone tali aiali calidiſſimo et
fortiſſimo. Sz h ſpēs lepre cauſat ex hūore
ſeruētiffimo z ſup modū malicioſo. z iō mo-
re leonino corrodit z deſtruit oīa mbrā Eſt
igī ex melācolia corrupta pncipalr elephā-
tia. ex corrupto ſteumate tyria ſiue ſerpentina
ex corrupto ſanguie allopicia ſeu vulpia. ex
coleraſo rubea peſſima leonina. De qtuor
ſpēs lepre hnt qdā ſig cōia z qdā ſpēalia qbz
ab inuicē diſtinguūt. Univerſalr āt h paſſio
talia hz ſig. caro i eis notabilit⁹ eſt corrupta
et ſpēs imutaf. rotundant oculi et palpebre
corrugāt. aſpectū hnt ſcintillatē maxie i leo-
nina. anguſtiāt nares z ſhūf vor rauca effi-
ciſ potiſſime i elephātia. tuboſitates creſcūt
i corpē mſa vlcera minuta et dura z rotun-
da. crurii ſit qdā iſeſibilitas z etiā aliorū
extremorū. vngues ingroſſant cū qdā ineq-
litate z qī ſcabioſi efficiūt. Itē ſhūf digi-
toz articuli z man⁹ qī aride efficiūt. corūpū-
tur eoz anhelit⁹ et ei fetore ſepi⁹ ſani corūpū-
pūſ. carnis et cutis ſupſicies reddit vinctuo-
ſa intātū v l ſi aq ſupfundat nō madefcit cu-
tis ſz elabit qſi a corio madefacto pruricum
qñqz cū ſcabie qñqz ſine ſcabie patiunt. ma-
culis varijs nūc ruffis nūc liuidis nunc ni-
gris nūc ſubalbidis i corpē reſpūit. rēbie il-
loz macul z puſtul pncipue ſupabūdāt. nūc
apparēt nūc diſparēt. nūc exteri⁹ erūpū. nūc
inſeri⁹ ſe pfūdāt. ſiſo int⁹ puſtulas ſybiarū

sp̄vna maiorē ceteris inueneris signū est lepre
 p̄firmate. Signū autē lepre marie p̄firmate
 apparet ī extremitatib⁹ vt ī pedib⁹ crurib⁹ ⁊ ī
 facie ī p̄cipue ī musculorū corpi⁹ p̄sumptōe
 ⁊ minoratōe p̄ter istas p̄ditōnes lepre cōes
 q̄libz sp̄es lepre hz suas p̄pas ⁊ sp̄ales. Hā
 patiētes leoninā hñt colorē mag⁹ croceū et
 citrinū ⁊ oculos mag⁹ scitillātes ⁊ eminētes
 ⁊ etiā mltū mobiles. Cutē hñt alijs aspiorē
 scissā sepe ⁊ diuisā. p̄ alijs etiā sūt prurigiōsi
 ⁊ ī fine ⁊ ī oib⁹ mēbz pl⁹ corrupti. patiētes
 hō allopiciā ex toto depilāt eoz cilia et sup/
 cilia valde tumēt ⁊ inflāt oculi eoz et valde
 rubēt. pustulas ī facie ruffas hñt. ab eozum
 pustul⁹ sāguis cū sanie sepe manat. nasus in
 salib⁹ ingrossat⁹ ⁊ deficit odorat⁹. fetet valde
 eoz anhelis⁹ ⁊ mariaz corruptōz sustinēt in
 gingiuis. patiētes tyriā tubositates ⁊ pustu
 las hñt molles. mollē ⁊ subalbidā hñt cutē
 ⁊ tumidā ⁊ q̄dāmō relucētē squamositatē n̄
 modicā ⁊ pediculariū ⁊ mltū multitudinem
 Dasz alias pessimas hñt p̄ditōes q̄ ex fleu
 mate corrupto originē sortiūt. vt sp̄uta im/
 mūda viscosa ⁊ saniosa. ⁊ nares obturatas. ⁊
 hñmōi. oculi eoz lacrimāt ⁊ fluūt p̄t supflui
 tat⁹ hñidā resolutōz. putrefactōz patiūt. la/
 bioz ⁊ gigiūaz ⁊ trachee arterie patiūt aspe
 ritatē ⁊ efficiūt rauci sanguis p̄ fleuborho/
 miā in liqdā defluit subaz. illud āt qd ē soli/
 dū est albū vl̄ subpallidū. cū lauat cito coa/
 gulat⁹ ⁊ ī mltā q̄ritate. patiētes hō elephan
 tiā colorē hñt emulū. facie plūbeā. cilioz pa
 tiūt depilatōz. oculi eoz rotūdā. nares cō/
 stringūt. muscoli p̄sumūt. ⁊ h̄ est cōe ī omī
 lepra ī sicca pl⁹ q̄ ī būida. insensibilitatez
 maioz digitoz p̄cipue patiūt. tarde v̄it ad
 augmētū. s̄z cū venerit iducit scissuras. san/
 guis extrahit⁹ liqdū colorē vl̄ subnigri cito co
 agulat⁹. ⁊ q̄to mag⁹ fricat⁹ tāto mag⁹ denigēt
 ⁊ indurat⁹. ī medio sūt q̄ v̄ene albe. vl̄ q̄ si ra/
 mi neruoz. ⁊ illō ē cōe ī oī lep̄. Hascit lep̄ a
 caus⁹ varijs p̄ter q̄ ab hñozib⁹ p̄dictis sicut ex
 cohābitatōe ⁊ p̄uictu ⁊ frēq̄nti p̄fabulatiōe
 cū leprosis. p̄tagiōsus ei ē morboz alioz inse
 cti⁹. Accidit etiā ex accessu et coitu mulieris
 statī a leproso p̄cognite. q̄n̄z accidit ex p̄mis
 generātib⁹ vt ex corrupto sanguie leprosi ge
 nerāt⁹. Un̄ h̄ p̄tagiō q̄ iure hereditario trā
 sit ad ipam plē. Aliq̄n̄ etiā accidit q̄n̄ p̄cipit
 fer⁹ tpe mēstruoz. ⁊ q̄n̄ ex corrupto lacte ma
 lieris leprose nutrit⁹ fer⁹. Aliq̄n̄ accidit ab ex
 triseco sic ex aere corrupto ⁊ infecto ex mala

dicta vt ex cibis melācolicis nimis frigidis
 et siccis vt ex carne bouina. asinina v̄sina. ⁊
 hñmōi. Aliq̄n̄ accidit ex cibis nimis calidis.
 vt ex nimis diurno vsu foris alliate pipirate.
 hñmōi. Aliq̄n̄ accidit ex cibis corruptis et cor
 ruptōi obediētib⁹. vt ex carne porcina gñul⁹
 isectat⁹ supsemīata et vino ipuroz corrupto
 Aliq̄n̄ ex morzu ali⁹ reptil⁹ būoz ⁊ mēbroz
 subaz corruptis. Ist⁹ ⁊ alijs modis sepe vici
 um lepre ī humano corpe generat⁹. s̄z q̄cūq̄
 mō generat⁹ vix ē curabilis nisi diuina manu
 postq̄ p̄fecte p̄firmat⁹. pallari tñ p̄t ⁊ p̄caue
 ri ne destruat ita cito. Laueat itaq̄ patiēns
 a nociuis p̄cipue a cibis melācolie generati
 uis ⁊ etiā a cibis incensui sanguis. subtili ḡ
 dicta ⁊ p̄ueniēt nutritiā nō corruptibili ne
 q̄ conuertibili. Si āt sāguis sit cāvt ī allo/
 picia p̄mo d̄z fleuborhomari. deinde purga
 ri debita medicina. ī alijs āt sp̄es p̄mo de/
 bet p̄cedere farmacia. ⁊ deinde si necesse fue
 rit sc̄q̄t fleuborhomia aliter nō. qz ali⁹ noce
 ret. vt di. p̄stā. Debit⁹ ḡ ⁊ p̄gruis medicis d̄z
 vti interi⁹ et debitis emplastris ⁊ yngēt⁹ ex
 teri⁹ vt finthomatib⁹ occurrat Ad curatōez
 hō lepre vl̄ saltē palliatōez valet maxie vt dic̄
 Placari⁹ serpens ruffus vētem hñs albū. si
 euacuato veneno cauda. s̄. p̄cisa ⁊ capite ab/
 lato coc⁹ cū porz ī cibo frēq̄nt⁹ assumat⁹. co
 dē mō si vinū ī q̄ diu putruerit patiētib⁹
 sepe p̄pinet. Nec em̄ medicia vtil̄ est multis
 morbis. vt p̄z ī ceco de q̄ narrat idē q̄ vroz
 dedit ei serpētē cū alijs comedere. p̄anguil
 la vt cū interficeret. quē appositū comedit et
 mltō sudore emissorissū recuperat.

De morphea Capitulū. LXV

 Morphea est macula ī cute veniēs ex
 nutrimentī corruptōe. qd em̄ lep̄ ē ī
 carne h̄ morphea est ī cute. Mor/
 phea āt alia est alba ex fleumate. alia niḡ ex
 melancolia. alia ruffa ex colera siue sanguie
 Ista āt q̄ est ex melācolia et fleumate diffi
 lis est ad curandum. sed ista q̄ ex sanguie fa
 cilior est ad curandū. Tūc autē morphea ī
 curabil⁹ ē q̄n̄ cūq̄ faciei pūcta acu sanguiez
 nō emittit. Sitis sāguis fuerit subsecut⁹ cu
 rabil⁹ iudicat⁹. Morphea igit̄ tota ī cute ē
 s̄z lep̄ ī carne ⁊ ī cute. Nec eadē infectio pa
 rū differt a gutta rosea q̄ inficit facie q̄bus/
 dam puis ⁊ mollib⁹ pustul⁹ q̄ ex viscosis hu/
 morib⁹ sanguineis ⁊ colericis intercutaneis
 generant⁹ Nec passio p̄mo sāguis subtracti
 one minuat⁹ ⁊ interior būoz mūdificatione

curef. deide subfumigatōe z balneatōe faci
es fomētēf z porz apriis matia intercutanea
euapozef. deide mūdificatōz deficcatis lo/
cus paties abluat vngētēf etiā debet inūgat
Dic etiā cōfā. q̄ h̄ istā ifectōz valz vncio ca/
lidi fāguis leporini. Hā fāguinēz intcutaneū
diuidit repturiz z cōfūmit. Sup oia āt p̄tra
bmōi paffionē hūoz intcutanei valere d̄z fu
m̄ t̄re i balneis suffumigatōibz i apoz: mari
bz z fyrnpis. Porui ei dat̄ scabiē pustulas z
p̄tūrigiez mūdāt hūozes supfluos int carne
z cutē deficcāt l̄ ad leprā difpofitos iuuat.

De veneno vipere Capitulum. LXVI

Deter paffiōes fup̄ noīatas accidit
hōi guiffima et piculofiffima mors
p̄venenū z paffio. venenum āt cū ex
tōta fua fpe p̄plexioni hoīs fit p̄riū. subito i
terficir nifi remediū citi apponat. Venenūz
āt aliō accidit et corruptōe ciboz z potuūz.
aliō ex morfioz reptiliū vt fpetū et q̄rūdā
aīaliū. q̄z hūozes z dētes fūt hūano corpi ve
nenofi. Venenū aīt aliō ē calidū z ficcū fic
venenū tyri z vipere. z bmōi. Quoddā autē
frigidū z ficcū vt fcorpiōis. q̄ddā frigidū et
hūidū fic aranee. venenūz āt fpetēz variā fū
malicia fic di. Aūic. i. c. de venenof. Hā vene
nū mafculinū fortē z acutū q̄z femininum
āf feminini fpetes p̄les hūit dētes q̄z mafeli
z iō purāt d̄teriores vt di. Aūic. Itē venenū
fenū peē q̄z iūuenū z magnoz q̄z curtoz. z
codē genere z acutū ē illoz q̄ hitāt i mōtibz
z i filuiis q̄z illoz q̄ hitāt iuxta lictora z iuxta
aq̄s. Itē peē venenū q̄ effūdīt a vacuiis z
a ieiuniis q̄z f̄p̄let. Itē d̄eterē ē acutū i eīta
re q̄z i hyeme. cūf̄ ei et facili p̄ū gūc f̄erpētes
i meridie q̄z i mane. et i die q̄z i nocte. q̄z calo
re f̄foluit venenū vīq̄ ad extrēa et i frigore z
i frigido t̄pe q̄i in vno loco p̄gelat. Venenū
āf tyri et vipere et alioz q̄rūdā fpetū q̄uis fit
calidū accidit tū morfio ab eis ftupor et fri
giditas p̄p̄ mortificatōz et extincōz caloris
ināt p̄rietatē veneni. Calor em̄ nafat fua
fparfiōe et iflamatōe calefacit corpi q̄ rep̄fius
et q̄i extic. vi veneni extremitates calefacit.
vñ venenū calidū nō aggregat fāguinē cor
dis calidū. f̄ f̄folnēdo calozē innatū morti
ficat ip̄z Venenū āf reguli et bafilifci t̄ate ē
violētē q̄ adhuc etis in corpe adurit totū
fup q̄ incidit. Vñ i circuitu cauerne ei n̄
bil crefcit nec virefcit. Aūps volātes ex oppo
fito cauerne fuc subito it̄rficir. et oē aīali fū
bi appropinquās ftupescit nec mouet. f̄z fo

lo veneno aspect⁹ et flatu sine sibilo cadit vt
moriz et ille quē mordet liq̄fit et iflat et emit
tir vir⁹ et subito moriz. t̄ate etiāz fortitudis ē
venenū reguli q̄ etiā fi hafta cū tāgeres per
baste lōgitudinē veneni fctires violentiā fic
narrat Aūic. d̄ q̄dā q̄ cū lācea tetigit f̄mē ta
lē in india z ftati cecidit mortu⁹ cū aīali fūo
Signū āf lefiōis ip̄i bafilifci ē fubita trans
mutatio corpi i viridē colorē et mors iopi
nata. In loco vbi regul⁹ cōmorat venenum
afpidis p̄nciofiffimū ē. Interficir ei fepe in
fra duas horas l̄ tres. Cui⁹ morfioz fīg fūnt
ifta. color⁹ cut⁹ fubita alcatio. fingul⁹ m̄lri
plicatio. m̄broz f̄p̄tina ifrigidatio. dormi
tio. et palpebz azz p̄fūda claufio. firi puocat i
moderatā. videt̄ patiēti q̄ moriz fola firi Ve
nenū etiā cuiusdā afpidis q̄ d̄z fpuē eo q̄ i
terficir p̄ fputū fūū ita est violētū q̄ it̄fficit
oē viuū q̄d tāgit illd̄ fputū. it̄rficir ei p̄f q̄z
fentiat. Sērit tū lefus dolorē i p̄ncipio cir
ca vifcera et accidit venenatis tenebrofitas
ocloz et claufio et p̄fūditas fōni cū fpafmo
et torfiōe colli et pulfu iordinato. nec valz f̄
illd̄ venenūz aliq̄ medicia nifi fola cōbustio
m̄bri i q̄ ē. l̄ p̄cīfio m̄bri. q̄z b̄bustio exurit et
p̄ftrigit meat⁹ venenū valeat ad cor pene
trare. Venenū etiā dra cōis m̄lū ē veneno
fū et maliciofū. cui⁹ venenofitas matie est i
cauda et i felle. Illd̄ venenū fēq̄ matia guī
tas corpi. inflāt labia. et accidit ftigo et te
nebrofitas ocloz et deftruit rō mor⁹ fit ior
dinar⁹ et debilitas ftut⁹ fubfēq̄. Venenum
fcorpiōis est mortifex nifi citi occurrat ar
furā et p̄icturā generat circa m̄bz vbi ē p̄ū
crura et cū pueniat ad cor paties f̄ncopizat
z f̄foluit in fudorē. t̄adē p̄ftrigit cor z fua fri
giditate cōgelat ex q̄ fēq̄ mors z deftructio
aīal. Quere ifra d̄ fcorpione li. penl.

De morfu canis rabidi La. LXVII

Dofus āf rabidi canis ē mortifer et
venenofus. Hā vt di. cōfā. canis fri
gid⁹ ē et fic⁹ cui colera nīq̄ dñat. que
mutata et putrefacta et dñano corpi canem
efficit rabiofū. Fūofitas ei f̄foluta ex nīq̄ co
lera iā icēfa ificit cerebrz. vñ cū difcurrit ad
diuerfas ptes eas ificit et efficit venenofas.
vñ cū aliq̄uē momorderit ei⁹ falina veneno
fa fubitātē locū morfionis ificiūt hūozes z
fpūs et f̄hif venenū ifirū ad locū p̄flez fuc
generatōi. f̄ ad cerebrz et efficit hō rabiofus
q̄ fi aliū momorderit cū ificit et etiā rabidū
illū facit. Vñ tale venenū est fūme piculofū

tū qz diu latet. tū qz se multiplicat Aliqñ etiā
latet vsqz ad anifualitōz tūc eadē dicit bo
ra q̄ fuit ifrū. caput petit z frenesim fac. hāc
venenositatem sēu nāse p̄cipiūt alij canes z
fugiūt rabiosū z latrāt sup ip̄z a trēdū eū. vt
dī. p̄stā. qz sētiūt eū sibi s̄riū z nociuū. Acci
dit at̄ h̄ venenosa rabies maxie i autūno. q̄a
tūc melācolia rōe s̄lita dīs mltiplicat z etiā
i vere. qz p̄ calozē t̄pis dissoluit z n̄ p̄sumit z
ita p̄ p̄culatōz intēdit z egredit̄ p̄ter nāsam
Tāc etiā venenositatē ē lingua canis rabidi
q̄ fac canē nutatē s̄ic ebziū et apto ore lingua
depēdētē z saluā p̄tinue emittētē icēdētēz q̄
cadēs i aq̄s ip̄as ificit. z bibētes ex eis ydro
picos efficit z furiosos. alias p̄p̄tates canis
rabidi q̄re ifra d̄ cane. Morli at̄ a canibz vi
dēt i sōnis tribilia z sūt timorosi. stupidi. si
ne cā irascūt. ab alijs videri timent z etiā s̄ic
canes latrāt. z sup oīa timent aquā z abhor
rēt. z tūc h̄ passio vir curat̄ Duculqz Cōstā.
Sūt etiā mltā alia venenosa z venenoz pi
cula. s̄z d̄ his sp̄ealr mētio hēt in diuina scrip
tura. et iō d̄ alijs supsedēdū ē q̄ ad p̄ns opu
sculū ista vice. h̄ solū h̄ arbitroz aduertēdūz
q̄ venenū mltā z ifinira incōmoda in corpe
opaf. Cū ei tota sua sp̄s nāse z p̄plexiōi hu
mane sit p̄ria qñ p̄ualet i corpe totā naturā
distpat. sp̄s h̄iōres cōrūpit z alterat. sui
malicie z acumie. qd̄ nobili ē i corpe. s̄. regi
onē cordis p̄mo aggredit̄ z ipuḡa i alē sp̄m
suo acumie p̄cutit i cerebrōz p̄turbat. sēuū
organaz eoz opatōes subito debilitat ner
uos p̄cutit z vulnerat venas z arterias ificit
asperat z corrugat torturāz arsurā z moridi
catōēz i interioribz generat. subalez cordis z
epat̄ h̄miditatē nūc incēdit. nūc p̄gelat. nūc
dissoluit. nūc f̄soluit. nē p̄citus p̄sumit z de
siccat. dū iterioza p̄burit. exteriora ifrigidat
z ecōuēso. sepe corpiā supficiē vehēmēt ca
loze exteri afficit. z cū potētiāli frigore san
guinē i venis cordis mortificat z cōstringit
sui diffusiōe. p̄ m̄bza corpi intūfcit nūc etiā
pallet. nē lucet. nē virescēt subito. nē nigrescēt p̄
maclaz diuersitatē corpi exteri ificiētētem
supficiē. et iterioz malicia inotescit z abomi
natōz z nāuseā horribilē s̄tōa cho īgerit̄ ip̄a
vitalia m̄bza acumie suo p̄cetrat z corrodit.
p̄p̄ qd̄ nāsa ei p̄petū ferre n̄ sustinēs. defic̄ vt
timor succūbit. corpi p̄dāna h̄iōres in sui
silitudinē ouertit z venenosos z horios ip̄os
efficit. z iō piculosū ē tāgere corpa q̄ veneno
sūt ifecta. qz p̄ euaporatōēz sepe ificiūt et cor

rūpūt oīa q̄ sibi sūt p̄pinq̄. Sepe at̄ p̄stigt q̄
venenū i se cū sit nāse horribilez inimicum
appetit a nāsa n̄ p̄p̄ se s̄z p̄p̄ aliquod dulce et
amicū nāse cui ē admixtū. qz sepe sub specie
dulcis z lapidi occulat̄ z latitat vis veneni Et
iō docet p̄stā. vt bō q̄ timet venenū n̄ solū ca
ueat a fētidis z amar̄s. v̄z etiā a d̄nleibz z sa
poros̄ fallis̄z aceros̄ z p̄silibz. qz sub talibz q̄
appetit nāsa sepe veneni malticia palliat. Do
cet etiā p̄stā. p̄ effectū cognoscere qñ venenū in
cibis l̄ in potibz ē assūptū Si q̄s in d̄t i cibo
vt potu sēferit arsurā et subsecut̄ fuerit cito
spasm̄ l̄ tumor i digito l̄ i vngula venenosū
ē z mortale. Et q̄ etiā apparet signū veneni i
digis z vnguibz q̄ sūt ex fumositatibz cordis
signū ē q̄ venenū iā p̄ualuit circa iterioza ex
q̄ iā se diffudit ad extēa. Et sc̄q̄ ibide. s̄lir̄ si
ore h̄iauerit z saluā effluere fecerint z labia
formicauerit. i lingua ardor fuerit z sudane
rit. p̄cordia p̄strixerit z obtenebrauerit oculo
li. oportz vt festinēt ad medicinā alioqñ cito
moriēt. Est igit̄ general̄ medicia p̄ venenū i
corpe sūptū vt p̄mouomit̄ puocet̄ z h̄ sup̄
vt p̄ clistere iferi venenosa matia euacuet̄.
Deide tyriaca q̄ veneni rēp̄sua ē z p̄sup̄rina
cū vino decoctōis rute offerat̄. z h̄ m̄bza d̄icb
deide d̄z purgari z balneari fm̄ exigētia ve
neni. ad vltimū d̄z fieri fleubothomia d̄icra
d̄z ordiari vt nutriat̄ vinctuoz opilatis me
atuū ad cor ne va por venenos̄ possit ad cor
exalare. valēt itaqz i h̄ casu nucces magne et
auellane. sic̄ sicce. attrahūt ei venenū z p̄su
mūt. z iō valēt añ p̄adū z p̄ Dīc etiā p̄st. q̄
mltū valz balsam̄ cū lacte mulier̄ p̄ arsurā
z doloze ex rebz venenos̄. Itē ibide sc̄q̄. an
dromāth̄ d̄ic nullā fuisse cāz p̄ficiēdi tyria
cā nisi ad destruedū res venenosas. qd̄ tribz
modis fit. qz venenū desiccāt z p̄sumit. mltā
ei f̄cipit desiccatiua Itē venenū p̄tute sua ex
pellit. qz mltā f̄cipit q̄ occulta p̄p̄tate vene
no p̄riant̄. Itē m̄bza p̄fortat z iō eis p̄ violē
tiā veneni ad f̄sistēdū vires attribuit. multa
ei f̄cipit p̄fortatiua. Q̄ si tyriaca h̄i n̄ potit
et piculū ē i mora: alleū vt d̄ic p̄stā. p̄q̄scet̄ et
vsqz ad dissolutōēz cū gallina crassa decoq̄t̄
et ius d̄et ad bibēdū. veneno ei repūgt z m̄
ro mō iteriozē arsurāz mitigat. et iō tyriaca
rusticoz allū nūcupat̄. Sine alio d̄z vale
re ius galline fm̄ p̄stā. Dī etiā i li. d̄ simplici
medicia. qd̄a f̄pugnāt veneno ip̄z attrahen
do ab iteriozibz calozē et inbrilitate sube sue
sic gall̄ z gallina fissa. superposita venenoso

morfus. Quedā spugnāt silitudine et subtilitate sube sue s̄ subaz veneni. z iō sua silitudine venenū ad se attrahūt vt caro tyri qdam. ppetate occulta. Repugnāt etiā qdā pposita et simplicia efficacia z p̄tute. sic calamētū succus caulis. ozobi. gna citri. ypericon. nasturciū. ruta. sal. porrū. aristologia. nuce comeste cū ruta. radix aspagi z semē ei. balsa. mū. acetū. sāguis leporz. lac asine. vrina pueror. herici. testiculi ceruini et asinini. sicca. ti z bibiri. castoreū. alleū. gētiana mēta. dyp. tūnum. et mltā alia īfinita. Quia ei mltā sūt venenoz picla iō diuīa bonitas mltā sup addit antidota z remedia. s̄ ista exēpli gratia iam sufficiāt.

De remedio s̄ morfū canis rabidi

Capitulum. LXVIII

Onta morfū canis rabidi z alioz venenoz aialū solēt a pitis vulnera cū igne l' ferro diuidi et purgari vt sāguie extracto venenū effluat. solēt apponi sāguisuge z vtose venenū ab iterionib' extrahat. Iterius solēt dari ista q̄ veneno spugnāt. siue sint simplicia siue pposita vt tyriaca exteri. sup vulnera et silia cathaplasmē. sic nuce pistate cū alleo ruta z sale. valēt ei nuce comestez sup morfū posite. Cū p̄dictz diē dias. q̄ cancri flumiales hūt occultā p̄tutē s̄ h venenū. Et iō docz p̄stā. talib' dare tyriacā cū aq̄ cancroz flumialiū. Cinis etiā cācroz cū gētiana singl'are ē fmedii s̄ hmōi morfus. vt diē idē. Et etiā s̄ hoīs morfū rabidi spēa. lit valēt ista. s̄ succ' capfolij. cepe. ruta. nuce allea. sal. frōdes. sic. mēta. ozobiū. Nec oīa l' aliq̄ cū aceto et melle talib' morfib' salubrit' apponūt vt di. p̄stā. Nec ei oīa venenū attrahūt et sua caliditate et siccitate dissoluūt destrūit z p̄sumūt. s̄ morfū et pūcturā scorpiōis oleū i q̄ submergit l' decoq̄t scorpio super pūcturā appositū. sūmū fmedii ē. Itē si accipiat idē scorpio l' al' et cōtrit' siue pistat' sup vuln' apponat vtilissimū ē. ruerit em venenū īfirū ad corp' vñ eruit. Itē di. p̄stā. q̄ mltū valet butirū bouinū s̄ venenū scorpiōis. Rā butirū vinctuositate sua opilat. caliditate dissoluūt et p̄sumit viscositate et hūiditate sua mūdificat et abstergit. Butirū ḡ comestū opilat meat' ne fum' veneni ad cor ascēdat. valēt etiā cancri flumiales si eoz cinis l' ipi coci l' assati sub ciere dent cū lacte asinino. vt di. p̄stā. Ad idē valet castoreum z sulphur. vt diē idē. vtrūq̄ em calidū ē z sic

cū in q̄rto gdu. et iō valet s̄ venenū frigiduz. qz dissoluūt caliditate et p̄sumunt siccitate. Contra morfū colubri serpētis et vipere venenū p̄mōvetois l' alio mō s̄ vulnerib' v' pūctura subito extrahat. Tyriaca cū vino decoctōis gētiane v' rute l' mēte offerat. circa locū. et sup vuln' tyriaca apponat. Idē fiat. cū allio sale p̄rito l' cū ruta si defuerit tyriaca. p̄strigat fortit' ī p̄ncipio m̄bz i q̄ sit morfus l' pūctura. ne possit fum' veneni libe erūpere ad iteriora et iteri' cū veneno spugnāt b' occurrat. Dicit ei p̄stā. q̄ s̄ hmōi venenū valēt cerebrū galline et sim' agnū' et succ' de frondib' maloz ḡnatoz. dissoluūt ei ista venenū et p̄parāt p̄sumptōz vt dicit cōmentator. Nec de venenis et eoz remedijs nunc sufficient.

De medicina Ca. LXIX

Athibēda s̄ varias īfirmitates et p̄icula debita et p̄grua remedia idiget prudēs medic' circūspectōe matiaz cautela. nihil em p̄ impedit salutē infirmoz q̄ ignorātia et negligētia medicoz. Quia igit ex pte medici erigit vt nihil omittat de contingētib'. necesse est vt his q̄ ad medendi p̄tinet industriā diligēs sit et in oībz circūspectus. Oportet itaq̄ medicū ad h̄vt efficacit' opes cōgscere p̄plexiōes hoīm p̄positiōes et p̄mixiōes tā m̄bz q̄ hūoz. dispositiōes tēpoz. p̄ditōes sexū et etatum. Alia ei medicia erigit i hyeme. alia i estate. alia in morbi ichoatōe. alia i statu. alia i decliātōe. Alia erigit etas puerilis. alia decrepita v' senilis. alia sex' virilis. alia mulieb'. oportet etiā vt cōgscat causas et occasiōes egritudinū. sig et accidētia singulaz infirmitatū. Hūq̄ em secure alit' poterit dari medicia si cā morbi fuerit ignota. oportet ḡ cōgscere rez medicinālū p̄plexiōes. p̄tutes et opatiōes. nisi em cōgscerz q̄ medicina simplex. q̄ pposita. que frigida. q̄ calida. q̄ corpis sit īmūratia. q̄ sanitas p̄seruatiua. q̄ infirmitatis curatiua. q̄ laratiua. q̄ cōstrictiua. nūq̄ secure p̄cedere posset in medicina. Et ideo necesse ē cognoscere herbarz et aliaz rerū medicinaliū qualitatem et gdu diuersitatē q̄ calida et sicca q̄ frigida et hūida. in q̄to gdu si vult ī suo officio nō errare. Itō oportet cōgscere morbi diurnitatem. p̄ritatē. simplicitatem. quantitatem et qualitatē patientis virtutē et debilitatē. Nam morbi cronici et diurni fortiori indiget medicina q̄ si recēs eēt siue non.

Simpler etiam morbo simplicioribus et frigus
 possit frigus et possit et curat. Simpler enim
 medicina infirmitate posita raro curat. Si ca-
 lida itaque calidum frigidum medicina. et si frigidum ca-
 lida. et si mixta mixta generaliter sunt ponenda.
 unde cautum medicum morbum cognoscens secundum quantitate
 et qualitate morbi temperat quantitate et qualitate anti-
 dori. Item quando videt calidum morbum esse ex repletionem
 curat per euacuatores materie et inanitores. quando vero
 ex inanitione sanat per repletos. Officium itaque
 boni medici consistit in causa morbi et circum-
 stantia causa investigat. per aspectum eius tactum
 per urinam et pulsum infirmitatis materiam investigat.
 Cognita autem causa si materia latet in pseudo. huius
 attractivus ut si materia est in remotis partibus et
 tremis nititur materiam ad stomachum attrahere in
 facilius deducit. Si vero fuerit materia dura et
 compacta quibusdam vis digestivis dissolvitur et i-
 ciliis. ut sic materia mollescit et ad educendum
 facile preparat. Completa itaque digestio materie
 et attractio vis scio quibusdam laxativis ut ma-
 teria digesta et attracta per perveniens regionem
 educat vel per vomitum vel per secessum vel per sudorem.
 materia ei pervenit euacuata: vis quoniam quibus-
 dam confortativis ut nasa que ex violenta medicina
 fuit debilitata et lassata confortat. Confortata
 autem nasa vis quibusdam resumptivis et restauratis
 ut illud quod vi morbi vel antidoti est deperditum re-
 stituit. paulatim autem et non subito est restauratio
 facienda dieta congrua et temperata. Solet enim nasa
 si sic euacuata multum appetere. et ideo sepius per acci-
 pere cibum digerere possit nisi a cauto medico in-
 dicte regimine teneret. Tandem repata nasa et in-
 statum pristinum restituta. decet ut quibusdam per-
 nativis ne sanat in per recidit. Talibus sunt
 perveniens balnea. minutores. electuaria. et ex-
 ercitia moderata. talia ei calorem nasalem exci-
 tat. a superfluis nasam exonerat. huiusmodi dige-
 stione adiuvant et confortant. Si vero fuerit mate-
 ria fluida aut nimis laxa vis restrictivis. de-
 siccativis. et repulsivis. Materia vero restricta
 cautum medicum solz dare pervenit laxativam me-
 dicinam que educit humores prius dissolutos et iam
 restrictos. ne ibi remanentes vel ad aliam partem de-
 fluentes putrefiant. et sic febrem aliam inferant passi-
 onem. Paulatim autem solet fieri restrictio et percul-
 sio ne materia subito repulsa recurrat ad aliam
 quod nobis nobile et maiorem generet lesionem.
 Sicut et purgatio solz fieri per intervalla ne fiat
 purgatio perpetua. Tribus igitur modis solz fie-
 ri medicina. scilicet dissolvendo. restringendo. restaura-
 do. aut ei repleta dissolvunt aut dissoluta co-

stringunt aut deperdita in corpore restitunt. Relaxa-
 mus itaque medicis laxativis ut scamoneas.
 restringimus restrictivis ut achacia et opiat. re-
 stauramus cibis et potibus nutritivis et electua-
 riis ad hoc preparat. Recollige igitur ex predictis
 brevitatem quod medicum infirmorum domos et patrias
 visitat et frequenter infirmitatum causas et circums-
 stantias investigat. medicinas varias et varias pre-
 parat. preparat et deponit. infirmorum abdomina
 mبرا et occulta tangere et abstergere non recu-
 sat. qualescuntque et spem sanitatis omnibus repro-
 mittit suavitatem et levitatem videri. et incidenda
 incidere se astringit. et ne per sana corrumptas pre-
 vit putridam et percidit. dolere parte dextera in
 sinistra parte non perit. a secedere l'arsura etiam per
 lacrimis patientis bonum medicum non desistit me-
 dicine amaritudinem dulcedine aliam palliat et
 abscondit. bibit et gustat et medicina quavis sic
 amara ne infirmus abhorreat a cibo et potu
 egre repmit et refrenat. Illud suo exponit desi-
 derio et curam salute diffidit penitus et desperat.
 amarus et corrosivus carne putridam et corrupti-
 oni dispositam amputat. ac desiccativis sanie
 fluidam mundat et depurat per mortificationem et
 vitium quibusdam lenificativis dolore vulnere
 mitigat et mundificat vulnere locum vulneris
 consolidat atque sanat. Et quod per ledit irrita ma-
 la que extrinseca prudens medicus mitigatis cu-
 radis et expellendis intrinsecis doloribus. primo cu-
 rat materiam ibi duram et corruptam iterum digesti-
 vis medicis ut oximel et syrupum acetoso. Pri-
 mo dividit et incidit et digerendo ad exitum et eu-
 cuatores obediens facit. quod sic in principio apho-
 ris. Si digesta medicari oportet et movere non
 cruda. Digesta vero materia atque habili reddita
 ad euacuatores ea dissoluta medicina attracti-
 va ab interioribus remotioribus partibus ad exte-
 riora attrahit. et ad huiusmodi quod amara ut ve-
 rapigra. yeralogodion. et alia alleata. quod ama-
 ra citius penetrat ad fimosas partes. et extrema
 magis purgat que alie medicie. scio materiam sic
 digestam sic attractam medicina congrua euacuat
 et expellit. caute tamen ne nimis fiat euacuatio.
 nocet ei corpori quod iam debilitat et quandoque per
 his humoribus que malum euacuat. in xta illud Hippo-
 crati multum repetere euacuare aut repellere. caleface-
 re aut refrigerare. fallax est et nase penitus inimi-
 cum. Considerat autem bonum medicum materiam egru-
 dinis et locum materie. et etiam vires patientis. et secundum
 variat medicinam. si ei materia siue humor
 peccans euacuat. multum profert egro. si vero non in-
 firmus amplius molestus. ut dicit Hippo.

De medicina attractiua.

Capitulum. LXX

Medicina attractiua opaf p sube sub
tilitatez calorē. subtilitate sua facili
penetrat. et calore suo attrahit siue
ferrū siue aliqđ in fū siue humores q lati
eāt in pfūdo. Itē medicina digestiua est ne
cessaria qn materia ē mltū dura et cōpacta.
Incidit em̄ z diuidit materiā. z sic ad expel
lendu aprā reddit. Et id opaf p inscisiuat at
tenuatiua. q subtilitate sue sube coopāte ca
lore ptem materie sepat a pte vtz i diureticis.
Itē medicina laxatiua aliqñ purgat materiā
digestā dissoluēdo et attrahēdo vt scamōea
recepta i stōacho sumū subtilez facile pene
trātem a se emittit. et hūores dissoluēs abo
minabiles nase reddit atqz attrahit eos ad
iuuāte pte expulsiua et attractoris a se cū
cit et expellit. Quedā laxāt sua viscositate lu
brificādo vt mercurial malua. et hmōi. qdā
ho acumie hūores penetrādo vt euforbiuz.
qdā sua glutinositate pōmēdo sic mirabola
nū. qdā sua salugine intestina mordicando
vt semē atriplicis. qdā ho dulcedie suaz būi
ditate intestia infūdēdo vt cassia fistula. Itē
medicina pstrictiua opaf p frigida grossa in
suba. Rā frigide ptes coadunant z partiu
suaz grossicie penetrare phibēt sicut galla.
qñqz grossos generat hūores. vñ pstringūt
opilando et pte retētiua pfortādo vt escu
la. qdā aut restringūt spēaliē sanguinē vt co
rallus. bolus. emarbithe. plātago. z hmōi.
qdā vētrē vt citonia mora rosa. z hmōi. Itē
medicina iduratiua est. qv materiā coagu
lat z malaginat. et h opaf pvalde frigida sic
ca vel būida vt psilliū sempuiua portulaca.
solatz. et silia. Itē medicina mollitiua opaf
p calida mediocriter z mltū būida. silr z ma
curatiua. Itē aprina vritiua z attenuatiua
hñt pte. apit em̄ meat opilatos z attenu
at viscosos hūores atqz siccos. z h facit pra
lidū atqz siccū. Itē mūdificatiua opaf l dis
soluēdo vt calamētū. l mollificādo vt cassia
fistula. malua. ut terestritate z siccitate sua
sordes abstergēdo. Sūt at mltē alie species
medicine z differētie sic mūdificatiua. cor
rosiua. vritiua. dyasoretica. repcussua. mūi
gatiua. z hmōi. de qbz tractat in libro d sim
plici medicina. Sz h de ppietatis infirmi
tatiū et medicinaz pditōibz put ad pñs opu
sculū pñet sufficiāt. vt sic huic negocio fi
nem imponam.

Incipit liber octauus de mundo et cor
poribus celestibus.

De quā auxi

Pliate dō tractatū est de diui
nis noibz de angeloz ppetat
tibz. necnō de hoie z ei pti
bus et accidētibz ipi pdi
tionibz ppleuim restat vt ad ppetates mūdi
sensibil qstū nob. dat de sup man apponā.
vt materiā diuie laudis ex ppetatibz opatio
nū possim elicere pditōz. Inuisibilia ei dī
p ea q scā sūt intellecta spiciūt. vt dīc aplā
Et idō aliqz mūdi h z pteoz ipi ppetates
huic opusculo. bzni sub cōpēdio iterferere
ponim vt p silitudine ppetatū corpalitū
intellectū spūalēz mysticū facili in diuinis
scpturis accipe valeam. Apptetatis itaqz
mūdi inchoandū est

Quid sit mundus. Caplum. I.

Mundus itaqz vt dīc Mercurius dī
tribz modis. Nam mūd dī diuinus
intellect. mūd. s. archetip in corpore
inuisibil z etern. ad cui exēplū mūd sen
sibilis est creat sic dīc Boeci. Tu cuncta
supno ducis ab exēplo pulcz pulcerrim ip
se. Mundū mēte gerēs. siliqz imagine for
mās. zc. Scdo mō dī mūd vniuersitas eo
rū q celi ambitu pñent vt celū in q sydera
lucēt. ignis in q oia calēt. aer in q oia viuētia
spirāt et vigent. aqua q terre latera circūcin
git. terra q oia inferiora sustinet atqz nutrit.
de q dī mūd p ipm factus est Tercio dī hō
minoz mūd. qz totū mūdi imaginē in se re
pñentat. Est itaqz pñm mūd etern in diuina
mēte eternalit pmanēs. scdus mūd ppetu
est diuina volūtate esse ppetuū z originem ex
illo pñens. tertius fm qd est ppetu. fm qd
est caducus oim silitudine in se gerens. De
pmo autmūdo et de terrio in pcedentibus
dictū est. Nūc de mūdo sensibili dicendū ē.
Mundū igit vt dīc Marcian est vniuer
sitas creatoꝝ conglobata in spere modum.
Nam mundus spericā et circularē bz spēm
et figurā. Nec fuit vt dīc Marcian. alia
figura mundo ita congrua sicut orbicula
ris et rotunda. et hoc ppter vniuersitatis pfe
ctōnē. z pte illā quā bz in esse ppetuo cū suo
opifice q sine caret et pncipio psignatōem.
Mundū autem totum phi in duas partes
diuiserūt. quaz nobilioz et simplicioz pars
supior et actiua a circulo lune se extendens.

vsq; ad planetica regione. Alia ps e inferior
passiua q a lunari globo icipit et vsq; ad ce-
tru tre iseri se pcedit. Istū pricularē mūdū
inferioz describit Barciā. Mūdū inq; est
circul' ex q̄mnoz elemētis eisdē torq; i spere mo-
dū globat' trā in medio vndiq; defixā eter-
nis celi raptib; circūcurrens. Ad istū mōi cō-
positōz creauit diuina hē pmoz dialē matiaz
in q̄ velut in qdā massa erāt potētiāl' q̄tuoz
elemēta nō distincta sic mō s; erāt pmixta. et
illa massa yle a platone i chimco ē vocata ex
q̄ diuina sapia oīa elemēta z elemētata pposuit
z pduxit z ppr̄is q̄litate i regionib; ordina-
uit singla z distixit. Hā qd i illa matia calī-
dū fuit et siccū cessit in materiā ignis quem
rōe sue leuitat' diuina sapia sup' collocauit.
Qd s; frigidū z siccū i sūmo fuit cessit i ma-
teriā tre quā sua pōderositas z opacitio infe-
ri pposuit. Qd āt calidū z hūidū fuit i mate-
riā aeris cessit. Qd s; frigidū z hūidū i ma-
teriā aq̄ puerit. Et h duo elemēta fm maio-
rē l' minoz leuitatē et rarefaciibilē subtilita-
tē i medio ignis z tre collocauit. Un istā ma-
teriā pma plato vt potuit i chimco sic descri-
psit. Fuit ei yle. i. pma matia sine q̄litate z si-
ne q̄ritate. sine colore. sine spē. sine loco. sine
tpe. int' aliquā subaz z nullā existēs zc. Nec
sba mulrū sūt difficilia m sic exponūt. qz d;
fuisse sine q̄ritate. nō qz oīno snerit sine oīi
q̄nto. s; qz nō fuit determiare q̄ntitatē. q̄ ad
nos sic gigas d; imensus q̄tū excedit alioz
hoīm q̄ntitatē. Jō etiā sine q̄litate d; qz nō
habuit a q̄litate aliq̄ spēaliter noīari. nō em
poruit pl' calida q̄ frigida dici. nec ecōner-
so. z sic de alijs. Sine colore. qz nō hūit ali-
quē colozē innatū in aliq̄ elemēto. Sine tpe
fuit. qz nōdū fuerāt tpa z tēpoz vicissitudies
qn h materia ē creata. Sine loco fuit. qz nō
habuit determinatū locū pl' surū q̄ deorsuz
nec pl' in latū q̄ in lōgū. Int' aliquā subam
est z nullā. qz nulla suba material' pcessit il-
lā. s; aliq̄ est secuta. Materiale igit pncipiū
mūdi inferioris fuit illa matia inuisa. i. pma
materia cōis q̄ oīm formaz. z q̄litarū fuit su-
scriptibil'. q̄ etiā sub diuers' spēbz z formis cō-
seruat. Permanet ei h materia q̄ ad subaz i-
corrupta q̄uis trinus q̄ ad q̄litatez trans-
mutabiles alteret. qz ista matia q̄ mō p rare-
factōnez manet sub forma ignis z sub igne
statim p dēfatōez induet formā aeris q̄ pus
sub spē ignea fuit ignis. Et qz p pma ma-
teria q̄ mūd' material' pstat ē ingenerabil'

z incorruptibil'. a q̄ oīa materialia incipiūt:
et in quā redeūt tāq; ad matriā. Mūd' ita
q; ex reb; multis opposit' z p̄ris est pposit' et
tū in se est vn'. Mūd' ei vn' est nūero z non
ples mūdi. z h p̄t materiē unitatē sic i li. d;
de celo et mundo Occupat em totā matiaz
suā sic ibi d; in ca. de eter. mū. Mūd' g de q̄
h loqmur nō est diuersus in se neq; diuisus
fm subaz q̄uis i ipsi' p̄ib; inueniat p̄trarie-
tas. q̄ ad aliquā q̄litatez repugnantia. Sum-
mā em et necessariā hz mūd' in suo toto cō-
ueniētiā et q̄i q̄ndaz musicā armoniā q̄uis
in aliq̄b; ei' p̄ib; p̄t q̄litatez repugnantes
aliquam pari dissimilitudinē videat sicut ex
p̄esse dicit Aug'. sup. Gen. Trāsbīt autem
mūd' iste q̄ ad istam passibilem quaz modo
habet specie et figurā. Sed pmanebit i esse
perpetuo quo ad subam et naturā sicut idē
asserit Augustin'. Et dicit glosa ibi. Celuz
et terra transbīt zc. Barh. xliij. Et q̄ p̄t
q̄ mūdus rōne sue mutatiōis est siquidē ad
mirād'. nihilomin' tū p̄t materie nobili-
tatem et forme p̄talem actualitatē. et p̄se
queno pductōis et generatiōis rerum tam
facilem potestātē nō tam ipse mūd' q̄ mūdi
opifex de' sup oīa est laudand'. Nulla em
est tam vilis tam infima in tota mundi ma-
china pars siue p̄cula in qua tam in mate-
ria q̄ in t̄tute et forma nō reliceat laus dī-
uina. Nam in materia et forma mūdi q̄daz
est differētia. s; cum armonia est ps summa
Nam illa ps mūdi q̄ fm naturam purioz et
simplicioz est atq; nobilioz. vn' formē habet
inclinatōz z appetitū ad nobilioz forme su-
scriptōem. et q̄ spūalioz est magis est inclina-
bilis ad formā spūaliozē. Un materia cele-
stis simplicioz et nobilioz reddit et erigit
formā q̄ elemētaz. et etiā ipa materia celest'
nobilioz est et simplicioz in nobilioz corpe.
vt in sole. q̄ in luna v' in mercurio v' i mar-
te. Materia em elemētatis nobilioz ē i igne
q̄ in aere v' in ceteris. vñ grossioz est materia
in terra q̄ in alijs Hā ibi sūt ples p̄es mate-
rie aggregate fm Arist. vñ dicit q̄ ex vno pu-
gillo terre fiunt decem aque. imo matia vni-
us elementi purioz est in vna pte q̄ in alia.
sicut dicit in pmo methozum. partes enim
ignis supiores nobiliozes et simpliciozes. z
ptes terre centrales sunt grossiozes p̄acti-
ozes et impuriozes. Cum enim ptes mixto-
rum sunt ab elementis fm qd ptes elemēta-
res sunt puriozes v' nobiliozes fiunt mixta

simpliciora vlt puriora Et fm qđ ecōuerso ē
i elemēis ecōuerso ē in mixtis. Nobilioz itaqz
matia mūdi pstitutiua. nobilioz idiget for
ma. Et iō solet disponi matia fm qđ exigit
forma. qz si de tra debeat fieri ignis. oportz
q materia ēre grossicies subtilies z depure
tur. z spūalioz z simplicioz efficiat vt sic sim
plicioz forma scz ignea induat. Et vt breui
ter dicā necesse est vt fm forme ppetatē ipsa
materia pparet Cōsiderat itaqz mūdi nobi
litas fm sui ptes digniores z etiā effect? no
biliores Et iō ps mūdi supioz reputat dig
nior. qz ibi matia ē purior z forma ē pulcri
or et stus amplior in supiozib? inuenit. Tā
to em mūd? in vniuerso pulcrior est z decen
tior reddit qđto deformis ps mūdi inferior
supioz pulcritudie. decētioz gla insignitur
sic dic Aug? qđā pfectio claritat? z stutis q
in supiozib? pcellit ad pfectōez inferioruz et
decoratōz priue se diffūdit. Qđ etiā videt
infima ps mūdi i decore z lūositate amisit.
se h recipat in fecūditatis grā z stute. Non
ei min? ē admirāda tre stiosa fecūditas in
pductōe herbar? arbor? floz z fructuū in ge
neratiōe varia aialū z reptiliū. In varia p
ductiōe metalloz gēmaz z lapidū qđ sit ad
miranda celi claritas cum diuersitate suo
rū orbiū z astroz Et qñis mūd? tot lauda
bilib? rez differētijs sit diuie stut? insignit?
potētia. mltis m dfectib? z p ditiōib? miserabi
lib? qđtū ad ei? inferiorē ptē vndiqz ē subiect?
Hā mūd? ille qñis videat eē genitor z nu
tritor corpoz. carcer m ē spiritūū z aiaz du
rissimū exiliū est ac loc? miseriaz innumera
biliū et penaz. Hā mūd? loc? est reat? z trās
gressionis. Incolat? z pegrinatōis. doloris
z lacrimatōis. labor? z fatigatōis. horroz z
psusiōis. mor? z mutatōis. Aur? z alteratōis
trāsīt? z corruptōis. insolētie z pturbatōis
violētie z oppressiōis. fraudulētie z deceptō
nis. In mūdo nihil aliđ inuenit qđ vanitas.
malignitas. cupiditas. anxietas. defectibili
tas. et vetustas. mūd? notos allicīt qđ vanitas.
ignoros abijcit z ptemnit. mūd? mltis obest
paucis pdest. Amatores suos decipit et fal
lit. Hā mltā pmittit. sz ad vltimū pauca sol
uit. pteptores suos ad modū vmbre inseqđ
z apprehēde nō dñit. sz suos seqces fugere
saratig z pēdit. z iō illos qđ marie diuinitaz
bonozib? h extollit. i fine marie depaupare
et deicere psucit. Et vt pbis bti Bre. vtar
fugiend? ē mūd? etiā si pspers nos demulcet

Qui g tot calamitatib? pulsat qđ aliđ qđ vt
deseratur clamat. Et h de ppetatib? mūdi
in generali dicta iam sufficiāt

De celoz distincōe Ca. II

Nunc ad describēdas ppetates eius
aliqs de celo et ei? ptrib? xpo adiuuā
te manū apponam? Nam celū ange
loz z hoim bonoz loc? est et habitaculū. vt
dicit Beda. Celū at fm scrōz traditōes ali
ud est visibile aliud inuisibile. Celū at visibi
le est mltplex. sic dicit glosa sup Deut. x. ibi.
Celū dñi dei tui ē z celū celi Septē sūt celi
scz aereū. ethereū. olympeū. igneū. firmamē
tū. aqueū. empireū. celū. s. angeloz. Celum
itaqz aereū vocat mediū aeris intersticiū.
qđ a grossis vaporib? aq et terre nō poia est
infectū. vñ illa ps aeris purior. et ab iferiori
bus qlitatib? impmixtior ppe sui puritatē et
dyaphaneitatē siue naturā trāsparentē celi
noie nūcupat sic dicit sup Bar. xij. volucres
celi comederūt illud zc. Celū ethereū fm qđ
dā vocat supmū aeris intersticiū qđ imme
diat? spere ignis est p iunctū et dicit ethereū.
qz illud mediū int ignē et aerē pfiniū est ab
igne splendoris et illuminatōis receptiuum.
Etheros em grece splēdor dicit latine. vt di.
Isi. Celum xpo igneū fm qđdam vocat cen
trū spere ignis ppe ipi? ignis puritatē subli
litate et summā quā bz p ceteris elementis
actualitate et ppe alias qđdam nobiles cele
stes quas psequit ex vicinitate orbis plane
tarum. ppetates. fm Bre. autem sup locuz
illū Job. Intuere celū et ptemplare ethera
zc. Noie etheris intelligit rota regio a luna
vsqz ad stellas fixas in qua sunt orbis et cir
culi septez planetaz. Quere infra primo de
ethere qđ sup h sentiat. Marci. Alexander
sic ordinat septē celos. dicena. Primū celū
est luminis datiuum vni forme et nō motuz
scz celum empireū. Scdm celuz donatiūū
dicit esse luminis vni forme et motuz. s. aqueū
et cristallinum Tertium datiuum luminis
non fm omnē partem luminositat? vni for
me et motum vt celum stellatum. Quartuz
est receptiuū luminis sine calore scz olym
picum. Quintū est receptiuū luminis cū ca
lore. s. celū igneū. Sextū ē receptiuū luminis
p iunctū cum pte supioz et dicit celū ethereum
Septimū ē receptiuū luminis p iunctū cū pte
inferiori. s. aereū. Et sic videt vocare olym
pū regionē orbū planetaz. qz illud spaciū
est continue luminosum. Firmamētum at

vocat celū p̄mū fm p̄hos ⁊ vltimū i cui⁹ cō/
 ueritare sita sūt corpa sydez ⁊ stellaz. Nam
 p̄hi nō ponūt nisi solū celū vnū. imo vt dicit
 Basil⁹ i examerō. P̄i⁹ p̄hi liguas corode/
 rēt q̄ p̄les celos eē p̄sentirēt. Ill⁹ at celū. s.
 firmamētū sic describit Ar⁹. i. li. 8. cau. elemē.
 Celū inq̄ ē q̄ntū elemētū ab elemētis inferio/
 rib⁹ discretū nafali p̄p̄tate ac distinctū. Ne/
 q̄ ei gūe est q̄ tūc descēdē possz. neq̄ leue q̄
 tūc forsan ascēderet. q̄ si eēt vnū ex q̄tuor. l.
 eēt p̄positū ex q̄tuor. ingrederet in ip̄m cor/
 ruptio vniuersalit̄ vlt p̄ricularit̄. imo sicut dī
 ibidē. Creator posuit ip̄m cāz ⁊ p̄ncipiū ge/
 neratōis ⁊ corruptōis. Et iō necesse fuit ip̄z
 eē ingenerabile ⁊ icorruptibile ne p̄ q̄rendo
 generatōis ⁊ corruptōis p̄ncipio eēt abire
 ad ifinitū. Est at celū ill⁹ inq̄ntū ⁊ mobile
 vniuersalit̄. cui⁹ mor⁹ ē reuolubil̄ sup̄ medi/
 um. s. sup̄ axem q̄ stat fixus int̄ duos polos
 imobilis. s. meridionalē ⁊ septētrionalē. et t̄/
 lud celū ē finitū q̄ ad dimēsiōē ⁊ loci exten/
 siōē s̄ ē sempiternū q̄ ad motū. Mouet ei⁹
 a motore ifinite potētie. i. a dō q̄ ē sublimis ⁊
 gloriosus i sc̄la. Nucusq̄ Ar⁹. i. li. de ca. ele.
 Vocat at polos duas stellas i sūmis celi ex/
 tremitatib⁹ in ip̄i medio sup̄ ⁊ inferi collo/
 catas. q̄ vna est sup̄ posita i medio celi ad
 septētrionē ⁊ dī pol⁹ arctic⁹. Alia ē ex opposi/
 to ad meridiē ⁊ dī pol⁹ anthartic⁹ q̄i ⁊ polū
 arcticū posūt. Int̄ duos istos polos q̄si int̄
 duas sui extremitates celū obliq̄ mouet ab
 oriente vsq̄ ad occidentē. ⁊ ab occidente ite/
 rū vsq̄ ad orientē. et s̄ semp vniformit̄ sic ro/
 ta mouet circa axem. vñ axem vocat Aristo.
 q̄ndam lineā intellectualem p̄rectā a polo
 vsq̄ ad polū dyametricā ⁊ extensam. circa
 cui⁹ mediū tot⁹ celi ambit⁹ eq̄liter circūfer̄
 sicut ibidē dicit cōmentator. De ist⁹ celi na/
 tura dī in li. de celo et mū. fm nouā trāslatō/
 nez. Celū inq̄ est vnū p̄positū ex mat̄ia q̄m
 p̄tinet mat̄iā ex q̄ ⁊ celū noiat. q̄ est vltim⁹
 incessus tot⁹. s. vniuersi. ⁊ sc̄q̄ in eodem. nō
 sūt neq̄ fuerūt. neq̄ erūt celi mlti. Celū ei⁹ est
 vnū p̄fectū p̄pletū cui nō est sile. neq̄ est lo/
 cus extra celū. neq̄ corp⁹. neq̄ vacuitas. ne/
 q̄ plenitudo. neq̄ tps qd̄ est nūmer⁹ motus
 vñ illic est vita sita. s. extra vltimū. ⁊ ē sempi/
 terna. q̄ neq̄ deficit neq̄ finit̄. et illa est vera
 vita. Item idem ibidem. celū neq̄ fabrica/
 tū est neq̄ generatū. s̄ simplex est. cui⁹ mor⁹
 est eq̄lis. in q̄ nō est diuersitas. et est mor⁹ ei⁹
 singlar⁹ ⁊ circular⁹ cui⁹ motor ē sp̄s q̄ mo/

uet ill⁹ sua volūtate. ⁊ cōtinuat rad⁹ celi cū
 radio ignis ⁊ p̄iucit⁹ est cū illo ad vtilitatem
 hoīm p̄p̄t p̄manentia vite. Firmamentū ita
 q̄ vocat celū. q̄ solidū est et firmū. q̄ termi/
 nū h̄z intrāsgressibile vñ p̄ nimia firmitatis
 sui p̄manentia incorruptibile est et imutabi/
 le tam in suba q̄ in forma. Est at forma eius
 sperica et p̄uexa et q̄i ⁊ caua q̄ ad nos. sed q̄i
 p̄uexa q̄ ad ea q̄ sūt sup̄ celū. cui⁹ mor⁹ est na/
 turaliter circularis et mouet oblique et cir/
 cularit̄ ab oriente in occidentem. voluitq̄
 secum et circūducit motu simplici et vnifor/
 mi infra dici et noctis spaciū totū quod sub
 ip̄o est. vsq̄ ad ignis regionem. vñ orbes se/
 ptem planetaz secū rapit ⁊ circūducit Om/
 ne at qd̄ sub ip̄o est vt dī. Raban⁹ p̄tuti eius
 motiue obedit ordine vniformi ⁊ imprurba/
 to. p̄tus q̄z ei⁹ motiua sic ip̄emet dicit sup̄ ex/
 positōne Bēn. extendit se vsq̄ ad inferiora h̄
 elementa. vñ et ignem sup̄iorem credit̄ secū
 circūrotare. puenit q̄z h̄ motine p̄tus actio
 vsq̄ ad aere ⁊ vsq̄ ad aq̄s in q̄b⁹ q̄ ad fluxū
 et refluxū in parte marina facit exuberatōē ⁊
 Nec aut̄ tria elementa. s. aer. ignis. et aqua.
 obediūt qd̄em motui celi. sed nō vno modo
 neq̄ vno ordine ip̄m imitant̄. sed fm magis
 et min⁹ et qd̄ sup̄ est et leui⁹ et puri⁹ obedit
 magis et qd̄ est min⁹ tale sequit̄ tard⁹ ⁊ obe/
 dit minus. Terra huic celesti motui nō obe/
 dit et p̄tuti vt ab eo suscipiat localem mo/
 tionem. q̄nis ad pducendas ex se species di/
 uersas ei⁹ suscipiat imp̄ssiones. habz igit̄ fir/
 mamentū sic dicit idē Raban⁹ q̄ ad motum
 incessum vniformē. ordinatū ⁊ iperturbatū
 oīm tñ motūū velocissimū vñ ne p̄t veloci/
 tatē mor⁹ ei⁹ mūdi machina dissoluat. retar/
 dat ordinato motu planetaz. ⁊ sic mor⁹ eius
 ipet⁹ motu p̄rio moderat̄. Mouet q̄z et q̄e/
 scit. q̄z l̄z in partib⁹ mutet sitū. tñ i toto neq̄
 sitū mutat neq̄ variat locū. Turbat⁹ igit̄
 inferiorib⁹. et q̄si casualit̄ fluctuantib⁹ celūz
 cum suis orbib⁹ ordinis sui tenorem saltem
 in pūcto nullaten⁹ derelinq̄t vñ mor⁹ celi est
 tot⁹ tps p̄mū subiectū et mod⁹ et regl̄a om/
 niū motūū alioz. Est igit̄ firmamentū me/
 diante motu suo generatōis ⁊ corruptōis i
 mūdo iferiori p̄ncipiū effectiūū. Cui⁹ rō vt
 dī. Raban⁹. q̄m firmamētū sui lumis p̄turē
 generatōis effectiua ad terrā tanq̄ ad p̄p̄tū
 centrū dirigit ⁊ destinat. ⁊ radios suos i tre/
 sup̄ficie aggregat maxie et coadunat. sicut
 ostendit i sc̄ia p̄spectina. Om̄e cū corp⁹

pericū pcanū z lumiofū in q̄libz pūcto suo dirigivnā lineā radiofā in cētrū illi corpis lumiofi ad fupficiē cētri. z q̄nto q̄libet linea radiofā ēvicinior alteri linee cētrū ad fupficiē cētri. tāto ēvicinitate vni⁹ ad aliā ē fortior ad impmēdū in cētro effectū fuuz. Et q̄ manifestū ē q̄ cū corp⁹ celi fit pericū. puerū et lumiofū. z tra respectu magnitudis celi nō obtrineat nīfivicē pūcti cū fit cētrū. i tra necario fit maxia aggregatio celestū radiofū. Et q̄z tute et p̄actu fit maxia generatio z pductio rez generabiliū i tra q̄ ē cētrū ipi⁹ firmamēti. z q̄nis fit p̄ncipiū generatio nis celū. nō tū recipit generatōz in sevl corruptōz vl⁹ diminutōz vl⁹ augmētū. Hā celū i suba bz summā simplicitatē vniformitatē. z puritatē nullā hīs ptiū diuisionē nec f̄rietatē. z iō nullā bz ex se potentiā ad corruptibilitatē. Un sic arguit Arist. li. de ce. z mun. Omis inq̄t corruptio est ex p̄trarijs. celo at nihil inuenit f̄rium q̄re celū nō corrumpit. Celū etia z q̄uis fit in se z ex se fit vniforme. tū bz necessario ples orbes z circulos in figura z magnitudie lōgitudis z latitudis differētes p̄t diuersas māsides q̄bz idigēt mortales. vt di. Ars. i li. de causis elemētōz z alijs. nā si fm vnā dispositōz z mēsurā recipet mūd⁹ inferior influentiā radioz p̄iret alimētū mortaliū z generatio oim iferioz. Et iōo necessariū fuit motū celi esse obliquū vt ex eleuatōe z dep̄ssione orbū nūc calor nūc frigus i cētro generet. vñ si directe celū moueret q̄ ad noitūz sitū. oia caloz vl⁹ frigore i nfo suū habitabili p̄sumeret. vt di. Ars. Hec solū attēdit in celo puritas z icorruptibilitas ex pte materie. vepetiā pulcritudo z claritas ex pte forme. vt di. Ars. li. de sensu z sensato. Celū ex sui natā splēdidū est. sz in p̄tib⁹ eius est differētia. Hā in stell⁹ est maior aggregatio lumis q̄ in alijs p̄tib⁹ ipi⁹ celi. Un ex pte forme bz rotūditatē cū pueritate. pueritatē cū claritate. dyaphaneitatē siue trāsp̄arētiā z p̄p̄cūitatē vniformitatē in toto. sz in p̄tib⁹ diuersitatē. ex mutuo p̄cursu orbū z motu f̄rio planetaz dicūt sapiētes generari p̄centū z armoniacā suauitatē. Un Ba cro. in li. ciceronis. exponēs scipionis somniū in. vj. de rep. libro. Impulsi z motu ipsoz orbū efficiēt son⁹ ille q̄ acuta cū gūibz tēperās. eq̄le sonū facit z p̄centū zc. Preter hōz in li. de ce. z mū. i. sine. q̄ celū mot⁹ sui p̄tuitate inflāmat illud sup qd mouet. vnde

ether ex motu celi ignis. Motus em causat calozē. vñ ibidē d̄z p se z sensibiliter inuenit q̄ ex motu fit caloz et ex quiete frigiditas. et iōo caloz materias emollit z dissoluit. frigiditas p̄o aggregat z p̄stringit. vñ ptes elemētares motui celi vicini p̄entes ceteris p̄tib⁹ mūdi inferioris sūt calidiores. vtz in igne z in aere. In tertio at elemēto. sz in aq̄ est motus debilitat⁹. z iō in ea est frigiditas. sz nō i vltimo. In q̄rto at. sz in tra p̄t nīmā elōgationē a motu celi fit p̄stricō in vltio p̄t calozis absentia dominiū frigiditas. Et ideo tra p̄manet q̄escens z p̄hēns vt nō moueat sic dicit Ars. ibidē. Mobilitas itaqz celi attēdit in materia z suba in forma in motu i situ i sube sue simplicitate puritate z p̄p̄tuitate In forme claritate dyaphaneitate siue p̄p̄cūitate z i s̄perica orbiclaritate In mot⁹ vni formitate velocitate z i p̄tuo sitate i sit⁹ sublimitate. qz ad sitū a cētro tre maxie distat et i dimēsiua q̄ntitate. qz ci⁹ magnitudo imagnationē. imo rōis mēsuram supat i p̄tate. qz oia inferiora sibi subdita regulat ordinat et mēsurat. Et qd sup oia mirabile est. oia iferiora celū ordinat et imurat z tū a nullo inferiori se imuratōz aliquā recipit. nec aliqd sibi dissimile in natā et p̄tute aliq̄ ipsi celesti corpozi se conformat.

De celo aqueo siue cristallino.

Capitulū. III

Ectum celū est aquenū siue cristallinum quod ex aquis positū sup firmamentū diuinitatis potentia est formatū. aquas em esse super celos collocatas diuine sc̄pture auctoritas nob tradit. que ita sunt leuigate et subtiliate q̄ in materiam celestē sunt p̄uerse. et ideo p̄manent ibi fixe. Beda tū dicit q̄ aque ille celestes nō vaporati tenuitate sed gracili q̄dam soliditate virtute diuina sup firmamentū sūt suspense. et hoc ad iniper⁹ firmamenti moderatōnez vel ad calozis generati ex ei⁹ velocissimo motu repressiōē. Opinio em fuit Bede q̄ celum ignee sit nature sic platonici posuerūt. Un di. Beda. Celū est subtilis z ignee nase rotundū a centro terre equalibz spacijs collocatū. Et iō forte Bede videbat q̄ iō fuit necesse ibi esse aquas vt caloz ille celestis ad tēperatiā duceret q̄ ex tali inflamatōe mūd⁹ i ferioz dispendiū nō pateretur. ex frigiditate em natā illaz aq̄z sup firmamētū verticem positarūz dicunt aliqui stellam saturni esse

frigidā p̄ illā quā h̄z rōe sui sūt cū firmamē
 to vicināte. Dicūt etiā q̄ firmamētū p̄tū
 tē illaz aq̄z infrigidatū infrigidat orbes sa
 turni sibi magis p̄ximū z vicinū. S̄z q̄lisc̄
 posset fieri rōnabilē nō est p̄spicue rōe vten
 tīb⁹ manifestū. Nā cū aq̄sa suba rōe vtriusq̄
 q̄litas sue. s. hūiditas z frigiditas celesti sub
 stācie penit⁹ sūt tria. nō est bñ liq̄dū philoso
 pbātib⁹ qualiter int⁹ corpa tam dispia possit
 vnitas aut p̄cordia aliq̄lit cōuenire. Et tñ
 sc̄ptū est Job. xviij. Qui facit p̄cordiā i sub
 limib⁹ suis. Jō alio mō sentiūt z opināt mo
 derni q̄ interiora phispectamia pfund⁹ vt
 arbitroz sunt scrutari. Dic̄ em̄ Alexander q̄
 aque ille q̄ sup celos sūt nō sunt ibi posite vt
 frigide z fluxibiles et hūide vel etiā sic solide
 p̄gelate z pōderose. Iste em̄ p̄prietates sunt
 etiā int⁹ febñtes trietate z sibi mutuo repu
 gnātes. s̄z p̄t⁹ p̄ordinatōz diuine sapie aq̄
 ille sup firmamentū sūt sub mobilissima na
 ture sue p̄ditōe diuinit⁹ collocata. put natu
 re celesti maxime sunt p̄pinq̄. et hec quidem
 est nature p̄prietas p̄spicuitas z trāsparentie
 que p̄ncipaliter z substantialiter inuenit in
 natura aque rōne cui⁹ h̄z p̄uenientia et cum
 celo empirico et etiā cū firmamēto. Et iō po
 suit dñs aquas infer⁹ sub rōne frigidi et hu
 midī. cū alijs p̄ditōib⁹ necessarijs ad genera
 tionē et corruptōem. sed eandem posuit rōe
 p̄spicui. put fuit necessariū ad vniuersitatis
 p̄seruatōnem. Et iō dicit celū esse dictum
 aqueū et cristallinū rōne mobilitatis et per
 spicuitatis. Est em̄ p̄spicuū ad modum cri
 stalli. a supiori celo sc̄z ab empirico. lucem vt
 luminositatis plenitudinē recipiēs et recep
 tum ad inferiora diffundens. et ideo d̄z celū
 q̄si nobis inuisibile et occultū. cristallinum
 p̄o q̄z durū. Et iō in summo d̄z cristallinū.
 nō quia durū sicut cristallus. s̄z q̄z vniiformi
 ter est luminosum et p̄spicuū. Aqueum aut̄
 d̄z quēadmodū aque ex sua subtilitate z mo
 bilitate mouet. et illud motum mouet celūz
 proximū et illud vltērius mouet qd̄ sibi est
 magis p̄pinquum. Et ideo illud celū qd̄ mo
 uet inferiora. inferiorū mobiliū p̄cipue ē cō/
 seruatiū. vt dicit Alexander

De celo empirico Capitulū. IIII

Elū empiricū est p̄mum et summuz
 celū. locus angeloz. regio et habita
 culū hominū brōz. Et d̄z empiricuz
 a p̄lr qd̄ est ignis. q̄si totū igneū : sic dictum
 nō ab ardore. sed p̄t⁹ a lumine z splendore

vt dī. Jfi. Istud em̄ celum summe est luci
 dum. influens lucem et splendorem sup ce
 lum cristallinū sibi p̄pinquū et p̄ximuz. Est
 asit de natura sua vniiforme sine stellis. z spe
 riforme. vt dicit Damas. Ideo est spericum
 vt rez spiritualiū et corpaliū sit p̄tentiuū
 Est em̄ naturaliter quietū immobile. s. z imo
 tum. vñ illud celū non est necessariū p̄t⁹ cō/
 tinuatōem generatōis inferiorū. s̄z potius vt
 dicit Alexander ad p̄pletōem vniuersi in ge
 nere corpoz. fm̄ determinata extrema ad me
 diū. est aut̄ opacū in summo. s. terra. z lumi
 nosum in sūmo. s. celum empiricuz. et vtrūq̄
 corpus sc̄z extremū sup̄mum et infinituz est
 de se immobilē z quietū. Ist⁹ celi p̄prietates
 describit Raban⁹ vtr̄s p̄bis Basilij i exa
 ron sic dicens Celum em̄ empiricū est corp⁹
 p̄mū. natura simplicissimuz de corpulentia
 habens minimū. quia subtilissimū. p̄mum
 mūdi firmamentū. q̄ntitate maximū. q̄lita
 telucidum. figuratōe spericuz. locali situ
 sup̄mū. quia a centro remotū. amplitudine
 sua spiritūū et corpoz visibiliū z inuisibiliū
 p̄tentiuū. dei summū habitaculū. licz enim
 deus sit vbiq̄z tñ specialiter d̄z esse i celo. q̄a
 ibi relucet potissime sue p̄ntis opatio. et iō
 celū d̄z sp̄ealr sedes dei. quia in corpe mun
 di species celi pulcrior est. vt dī. Damascē.
 In celo diuina virtus manifestius operat̄.

De ethere Capitulū V.

Ether grece splendor dicitur latine.
 Ether fm̄ Jfi. est superior regio su
 p̄remi intersticij aeris et ignis vbi est
 perpetu⁹ splendor luminis siue lucis. anax
 goras aut̄ dicit. nomen etheris est nomē ig
 nis. Et h̄ putauit vt dī. Arist. p̄t⁹ ipsi⁹ inflā/
 matōem q̄ causat ex velocitate sui mor⁹. Vñ
 fm̄ ipm̄ anax. om̄e inflamans z inflamabi
 le vocat hoc nomine. Marcianus aut̄ dicit
 q̄ ether est locus ab inferiori mūdo separa
 tus inuisibilis respectu inferiorū que patiū
 tur multiplicem variatōez. In ethere vero
 vbi dies est perpetu⁹ nox diurno lumini nō
 succedit. nec miruz. quia tam altum locum
 vmbra terre que noctis causa est in ethere
 nō accedit. fm̄ Arist. p̄o in libro methoz.
 ether nihil aliud est q̄ vñū elementū. nec est
 ex elementis quattuor. quicqd̄ em̄ supra lu
 narem globuz est nature est sep̄ate a natura
 inferiorū elementoz. vnde ether neq̄ est gra
 ue. neq̄ est leue. neq̄ rarum. neq̄ densum.
 neq̄ per alterius corporis penetrationem

diuisibile. Nam et etherea nlla igreditur cor-
ruptio l'altatio vlr vel pticularit. qd ei acci-
deret si ex elemis ppositos aut originē p'issz
Anaxa. tū dīc q'ether ē aer inflamā. 7 dīc q'
qūz descēdit īferi. 7 ī tra occultat. vñ p'p' sui
subilitatē. nē sur sū nē deorsū regirat. vñ ter-
remor' gignit exbrute etherea ī tre vīseribz
occultata. sz dīc Ar. q' fmo iste ē error. qm
subtile nē descēdit dōrsū 7 etiā si descēdet hāc
oparōz nē faceret. f'm macro. at splēdor ethe-
ris sub spera celi p'abitū toni' mōi runilat et
f'fulg. p'tinet at ī se orbes. vñ. plāctaz q' mo-
uēt p' motū firmamēti Inferior itaqz p' ethe-
ris velocitate sui mor' inflammat supiorē p'tem-
matie elemētarz. 7 ex illa inflamatiōe gignitur
spera ignis. sic dīc ī li. d ce. z mū. ī fine. Et ma-
teria ei sic ignita nē gignit nec inflammat ipse
ether. qz ab inferioribz nē recipit aliquā imu-
tatōz q'uis īferiora ab ipso imutent.

Despera celi. Capitulu. VI

Spera celi vt dī. Jsi. ē spēs qdā ī rōnū
dū formata ab eodem ī idē circa suū
cētr' eqs spaciū circularit' fuoluta. hāc spe-
rā neqz pncipiū neqz finē hēz p'hi affert. Jō
p'p' sui circularōz vbi īcipiat 7 vbi finiat nē fa-
cile apprehēdit. nec fuit aliq' figura celo pue-
niētor qz sperica. tū p'p' sui p'si' simplicitatē
tū p'p' capacitatē. tū etiā p'p' vniformitatē. vt
dī. Jsi. Spera itaqz f'm Alphaganū ē orbi-
cular' sup'ficies celest' corpis in q' fixe stelle
p'tinet. 7 h' spera duobz pol' circūuoluit. qz
vn' ē septētrionalis q' nūqz nob occidit 7 dī
pol' arctic' .i. boreal'. Al' pol' ē anthartic'
seu austral' q' nūqz a nob videt. l' p'p' nimia a
nob elōgatōz. l' p'p' terre īterpositōez. Inter
istos duos polos q' īnt' duas mūdi extremi-
tates spera celi voluit 7 mouet. z cū ip' mo-
tu stelle ī eo līte ab oriēte ī occidentē. 7 iterū
ab occidentē ī oriēte motu diurnoz noctur-
no. xxiij. horaz spacio circūferūt. Tanta at
celeritate sperica celi circūfer' q' nisi aduer-
sū ei' p'cipitē cursū planete occurrerēt et ei'
ipetū moderarēt machia mōi dissoluerēt. et
iō f'm Alphaga. septē orbes planetaz sunt
sub spera mutuo se ītersecātes p' q's planete
motu p'ono īcedētes. raptui firmamēti obui-
ant 7 etiā ei' velocitatē repmūt 7 retardant.
voluit aut tota spere moles obliq' circa me-
diū. i. circa apem. Est at axis qdā linea ītel-
lectual' q' recte p' mediā pilā spere tendēs ī
duos polos se extēdit. circa quā celi ambic'
q' ī rota circa apem circularit' se fuoluit Lar

dines at celi sūt extreme ptes axis q' īnfigūt
ipis polis. Et sūt cardies dicti. qz sic cardo
hostū ī poloꝝ p'cauitatibz fuoluūt. 7 sūt isti
cardies p'ueri recurui. i. circūflecti vt dī. Jsi.
Spere p' celest' medietas dī emisperiū. scz
p' q' a nob totāl'r videt. sz ob defectuz visus
tre p'ūgi putat. vñ 7 circū' vbi finit orizon
.i. visus terminatio nūcupat' vt dī. Jsi. Recol-
lige igit' breuit' ex p'dict' q' spera celi ē lūiosa
suba lūis vīsqz ad cētr' suū. i. vīsqz ad terrā dif-
fusiua. cū' circūferētia est a cētro tre remo-
tissima. Et iō illa q' ī celo sūt maria. nob p'p'
sūmā distantia videt cē mima. oīm īferioꝝ ē
p'tētia. oīm īferioꝝ ē ordiatua īformatua
generatōis 7 vegetatōis effectua. sibi p'rioꝝ
raptua et attractua. Hā mor' sui violentia
planetas sibi obuiātes p' se trahit. f'm armo-
niā est p'cessiua. Hā sic dī. Ar. ī li. d p'petati-
bus elemētoꝝ ex ordinato spere motu 7 p'rio
planetaz occurfu gignit ī orbe stridor. i. ar-
monia. vñ Macro. īpulsu z motu ipoz effi-
cit son' ille z acuta cū gūibz p'ans efficit cō/
cent' varios 7 diuersos. sz p'p' nri audir' defe-
ctū z ill' soni excessū armonia illa a nob nō
audir. sic moneri solē vide nō possum' q'uis
citissime me moueat. Nam radioꝝ claritate aci-
es visus nri superat.

De circulis celi. La. VII

Circuli celi sūt p'les. qz duo sūt vīsi-
les. i. galarias 7 zodiac' Alii sūt īnu-
sibiles. i. circū' eq'noꝝ dīuidēs duo emis-
peria. tāgēs zodiacū ī ariete 7 ī libra. Al' ē
circū' solsticial' estiuat' eo q' sole ī eo exīte fit
solsticiū estiuale. Jste circū' tāgēs zodiacū
ī cētro 7 ē q' p'ūctio nri habitabil' 7 torride zo-
ne Al' ē palell' siue circū' septētrional' siue
arctic'. 7 ē q' diuisio nri habitabil' 7 frigide ha-
bitabil'. Circū' p' q' ē ex p're torride zone et
alter' habitabil' zodiacū tāgit ī cap' cornu. 7 dī
iste circū' solsticial' hyemal'. eo q' sole exīte
ī eo fit solsticiū hyemale. al' ē palell' siue cir-
cul' anthartic' seu austral' p'us austz et op-
ponit arthico palello. Dicit' at hī circū' pa-
rallēlī q' circū' eq' distātes a para qd ē īuxta
et lele qd ē distās. eq'lit ei distāt ab īnuicem
palellī. Sūt p'ter h' duo circuli q' dicit' colu-
ri. Colur' septētrional' q' īcipit a polo septē-
trionalī p' cācz et cap' cornū circularit' p'ce-
dēs itez redit ad suū pncipiū. Al' ē colur'
austral'. p' libzā ī ariete sūt redit ad suū pun-
ctum. 7 dicit' coluri q' colla thauri a cauda
bouis siluestr' q' erigēs caudā circulū facit

impfectū et dicūt coluri q̄i circuli imperfecti
Decim⁹ circuli est orizon. i. finitiu⁹ visus. q̄a
circulo illo celū z t̄ra vident p̄ter copnari.
Est etiā circuli meridiani⁹ designās illā p̄ez
zodiaci in qua sol videt equaliter distare in
ter orientē et occidentē et isti duo vltimi cir-
culi non sūt in spera. q̄ fm diuersos situs z
aspectus variāt. Duculq; Jsi.

De galaxia siue lacteo circulo. Ca. VIII

Calaxias ē circuli celestis. ceteris circu-
lis celi pulcrior et cādidior incedēs
p̄ medliū celi icipiēs ab oriēte vsq; ad
septētrionē p̄ cācz z capcornū pcedēs iterū
ad pūctū suū. Dīcūt lacte⁹ circuli q̄z int̄ oēs
circulos celestes notabiliorē h̄z claritatem.
vñ et de nocte nauigātes et itinēantes diri-
git z deducit. q̄to āt aura noctna ē ferēnior
z frigidior tāto incessus galaxie ē maiestior
Scdm āt opinionē vulgi. galaxias dī. vesti-
giū sol. qd̄ p̄ se reliq̄t sol qñ currit i illo cir-
culo. S; arist. B̄ dic̄ esse falsū. q̄z si ēēt gala-
xias ex imp̄ssione trāsire sol. opteret q̄ h̄ im-
p̄ssio cēt i signis i q̄b; currit sol cū alijs stell̄
mobilib; z h̄ vidē⁹ ēē falsū. q̄z trāsēdit ēmi-
nos zodiaci vbi sol nullaten⁹ appropinq̄t sic
dī i li. methoz. Jō anara. et democrit⁹ dixe-
rūt galaxiā ēē ex r̄flectiōe lūis ad aerē sic i spe-
culo. s; h̄ ē falsū vt dī. Ars. ibidē. q̄z si h̄ esset p̄
mutaret. sic ē p̄mutatio lūis. h̄ āt ē falsū. q̄a
vidē⁹ galaxiā sp̄ i eodē loco nec r̄cedit ab eo
Dic̄ ḡ Ars. sic. Ignis p̄pinqu⁹ orbi ē inflāma-
tus et lucid⁹ z in locis vbi videt galaxias sūt
stelle m̄lte p̄ue et lūiose et i illis relucet sul-
gorille. et iō apparet loc⁹ ille magis radiosus
nec recedit ab vno loco orbis Duculq; Ars.
in li pmo methoz. ca. ij.

De zodiaco Capitulu. IX

Zodiac⁹ est circuli obliqu⁹ in. xij. p̄tes
distict⁹ eq̄les. q̄. xij. siḡa p̄his sunt vo-
cata. nob̄ āt signāt i q̄ p̄te celi sol z planete i-
morēt. Sūt igit. xij. siḡ. xij. spacia eq̄lit̄ disti-
cta z stellis notabilib; ab astrologis denota-
ta. vnū āt qd̄q; signū i. xxx. diuidit qd̄. z qd̄
i. lx. diuidit i minuta z minutuz in. lx. scda. ita
q̄. lx. scda. minutū vnū faciūt. lx. minuta gra-
dū vnū et. xxx. qd̄ signū vnū. Siḡa autēz ista
sunt p̄p̄is noib; appellata sic aries z taur⁹
et sic de alijs. Ervocant aialia. nō q̄ aialia
sūt i celo collocata. s; q̄z i suis effectib; aiali-
um taliū p̄petates alijs rep̄ntāt. vt p̄ dicet
Jñt̄ ista āt. xij. siḡ quatuor sūt cardinalia fm
Jsi. scz cancer i sumo. capcorn⁹ i imo. aries

et libra i medio. P̄ria duo dicūt solsticiaria
q̄z i cancro c̄tis solvltet⁹ ad nos n̄ accedit.
in capcorn⁹ remot⁹ nō recedit. In p̄mo fa-
cit lōgissimos dies z breues noctes. in scdo
ecōtra. In alijs p̄o duob; sit eq̄noctiū i arie
te sit p̄nale. in libra p̄o sit eq̄noctiū autūnale
et tū cyroq; tpe dies noctib; sunt eq̄les. In
istis etiā signis tria sunt ignea. s. aries. leo. sa-
gittari⁹. tria sūt terrea. s. taur⁹. p̄go. capri-
corn⁹. z tria sūt aerea. s. gemini. libra. aq̄rius.
et tria sūt aq̄tica. s. scorpio. cancer. piscis. et
int̄ ista q̄ sūt ignea z aerea sunt calida z ma-
sculina et diurna. q̄ p̄o sunt aquatica et ter-
rea sūt frigida z feminina et noctna. int̄ ista
etiā sunt q̄tuor mobilia. s. q̄tuor cardinalia.
scz aries. cancer. libra. capcorn⁹. q̄z i eis mu-
tat tps. Et q̄tuor sūt fixa in q̄b; figit ipm tē-
pus. s. taur⁹. leo. scorpi⁹. aq̄ari⁹. Et q̄tuor
sūt cōia in q̄b; ipa p̄miscēt. s. gemini. p̄go. sa-
gittari⁹. piscis. Et dicūt ista siḡ dom⁹. q̄z do-
micilia sūt z hitacula planetaz. et ex his do-
mib; qd̄ā dicūt dom⁹ triplicitat̄. qd̄ā exalta-
tionis. Hā illa siḡ q̄ p̄cordāt in vna nata fa-
ciūt triplicitatē. et eodē noīe nūcupāt. et sic
in q̄tuor p̄tib; celi ordināt. Hā i oriente sūt
ignea. aries. leo. sagittari⁹. Terrea sūt taur⁹
p̄go. capcorn⁹ in austro. Aerea sūt gemini.
libra. et aq̄ri⁹ in occidente. Aquea sūt cancer.
piscis. scorpio i septētrione. Et int̄ istas tri-
plicitat̄ dom⁹ fortiores sūt in suis effectib; n̄s
oriētales occidentalib; z septētrionales au-
stralib; q̄z i eis nobiliores planete dñantur
Hā triplicitas oriētal̄ q̄ ē p̄ma h̄z solē d̄ die
z lunā d̄ nocte. z saturn⁹ p̄cipiat cū eis diez
nocte. Triplicitas occidentāl̄ h̄z saturnum
mercuriū et iouē. Triplicitas septētrional̄
h̄z venerē lunā z martē. Austral̄ p̄o habz sa-
turnū mercuriū et iouē. Dich̄t isup siḡ do-
mus exaltationū. q̄z planete put magis i mi-
nus exaltāt in siḡz qd̄ib; p̄fecti⁹ et p̄tuosius
opant. Hā sol h̄z p̄tutē suā z exaltatōz i. xvij.
qd̄ib; ariet̄. et casū i eodē qd̄u libze. Venus
h̄z gl̄az suā in piscib; xvij. qd̄u. et casū siue
tristitiā suā i vñ i casu signi oppositi. s. virgi-
nis. Mercuri⁹ erigit i p̄gine. xv. qd̄ib; z ca-
dit i piscib; qd̄ib; toridē. Luna erigit i taur⁹
ro trib; qd̄ib; z totidē cadit i scorpiōe. Sa-
turn⁹ erigit i taur⁹. xv. qd̄ib; et cadit to-
tidem in ariete. Mars erigit in capcorn⁹
qd̄ib; xvij. et cadit totidē in cancro. Jupit̄
et caput draconis erigit in gemis qd̄ib; tri-
b; z cadit totidē i sagittario. Cauda erigit i

sagittario tribu g'dibz cadit i gemis. Præter ista vnūq'dqz signū diuidit i tres ptes q faci es nūcupat. qz initiū ē a pmo g'du arietis et durat vsqz ad .x. scda durat vsqz ad .xx. tertia durat vsqz ad .xxx. pma facies arietis dat mar ti. scda soli. tcia vēeri. pzia facies tauri ē mer curij. scda lūe. tcia safni. pzia gemioz est io nis. scda mercurij. tcia sol. pzia cācri ē vene ris. scda mercurij. tcia lūe. pma facies leōis ē safni. scda iouis. tcia mars. pzia h'gia ē sol scda veneris. tcia mercurij. pzia libze ē lune. scda safni. tcia iouis. pzia scorpiōis ē mars scda sol. tcia veneris. pzia sagittarij ē mercu rij. scda lūe. tcia safni. pzia capcorni ē iouis scda mars. tcia sol. pzia aqrij ē veneris. scda mercurij. tcia lūe. pzia pisciū ē safni. scda io uis. tcia mars. Plāeta igit' exis i domo ppa bz qnqz fortitudies. i g'du exaltaōis bz. iij. i domo triplicitat' bz. iij. i facie vnā aut du as. z q mag' abūdat inz plāetas nūero. ma gis pualet i fortitudie. z qlibz plāeta fortior ē i domo. ppa qz aliā. z ex fortitudie signi i q ē fortificat z ex debilitate debilitat. sic for tis vir fortior ē i eq forti qz i debili. z iō astro logi i iudicijs suis vt di. misael. p'siderāt do mos ascēdētes. i. ascēsiū sigz z plāetaz digni tates vt fm eoz pncipat' z dñiū i domibz angularibz ascēdētibz i angul' v' ab angul' cadētibz conijciāt z iudicēt d futurz. Dicūt āt qdā sig dom' āgulares sic sig cardinalia d qbz sup sic cācer. libra. capcorni. et aries. q/ dā dicūt dom' succedētes āgul'. i. thaurus q succedit arietī. z leo q cācro. z sco: pi' q libze z aqri' q succedit capcorno Quidā pō dicūt dom' cadētes ab āgul'. i. gemini. h'go. sagitta ri'. piscis. vtz i figura misael. fm istoz sigz orz z occasus oppositōes. p'uctōes z aspect' diuersa p'ia accidūt i h' mdo. Hā sic dic' idē autor ista q sūrvī nāfer generāt sub forti sig masculio ascēdēte z forti plāeta bono cū bo no aspectu i ipo ascēdēte exīte fortis z bōe sūt dispositōis i suo genere. z ecōtrario. domus itaqz āguli pzia dom' ē oriētāl'. i. signū arietis Dom' pō celi siue septētriōis ē cācer. angul' pō occidētal' ē libra. et āgul' tre ē capcorni. Nec sig qtuor āgularia marie sūrvīnt' z ori entale pl' pō occidētale. et septētriōale pl' qz australe. vñ āgul' tre ē trib' alijs min' fortis sic idē dicit autor. Dom' succedētes sūt me diocris effect' z vtrūqz. i. signū ab ariete scdm .i. thaur'. z signū. iij. v. viij. xi. Et int' h' signa siue domus. octauū signū peior' ē opatōis z

significatōis. z iō vocat' ab astrologis dom' mortis. Reliq' āt sig dicūt dom' cadētes. i. iij. v. viij. ix. z. x. sūt etiā debilioz effect' z peiorz significatōis z marie. vj. z. xij. Et b' rō est vt di. autor. q i sexta domo v' sig dñat mars. et iō vocat' dom' ifirmitat' z debilitat' oim re rū. z i illo sig ē gaudiū maris. z i. xij. ē saturni gaudiū. z iō vocat' dom' inimicicie tristitiez laborz Sig etiā siue dom' dicunt mutuo se aspicere. z sūt tres aspect' pncipales. i. sextil' tci' z qrt' aspect'. Sextil' d' qñ aliqz plāeta i aliq' sig ascēdēte aspiciet tciū añ se z tciū p' se. Et h' ē a tciō i vndecimū. pbi grā Si ali qz plāeta fuerit i initio arietis. aspiciet eū q est i capite gemioz añ se. et eū q ē in initio aqrij p' se. qd est signū vndecimū. et h' vocat' sextil' eo q teneat qrtā pte celi. i. g'd. ix. z tal' aspec tus ē laudabil' bon' z fortunat' Est ei signū dom' dilectōis medie fm astrologos. ut dic' autor sup'dict'. terti' aspect' sit a qnto sig et nono. pbi grā. Plāeta q fuit i initio arietis aspiciet eū q fuerit i leone añ se. et eū q fuerit i sagittario p' se. qd ē signū nonū. z d' tertius qz p'inet tciā pte celi. i. c. et. xx. g'd. z h' aspec tus ē optim'. qz ē i sig pfecte aicicie vt dic' au tor. qrt' aspect' ē a qrtō sig z decimo. pbi grā Plāeta q fuerit i initio arietis aspiciet illū q ē i capite cācri añ se. z eū q ē i capite capcorni p' se. qd ē signū decimū. Et h' aspect' d' qrt' qz qrtā pte celi p'inet. i. x. g'd. et h' aspectus est mal'. qz i illo sig ire et inuidie et inimici cie sūt z ipfecte. vt di. autor p'dict' Lōiunctio pō et oppositio n sūt aspect'. qñz tñ dicūtur aspect' abusine. qñqz pō signū p'mū respicit septimū. vt aries libzā. D' aspect' opposit' z est pessim'. qz signū ē pfecte inimicicie z pes sima p'edit. marie si aspect' fuerit martis et safni siue sol. Qñ pō plāeta puenit cū plane ta eodē sig ascēdēte v' in sig sibi p'incto añ vel retro. tūc d' iunctio. et h' pte esse bona si planete fuerit boni. et econuer'io mala si fue rint mali. sic di. autor. et h' oia patēt i figura quā posuit autor iste.

De signo arietis. Ca. X

Aurias āt singulor' sigz p ordinem recolligā' et sig arietis exordiū sumē tes. Aries igit' est oriētale signū sic dictum. qz sic aries i iacēdo sup la' vñū eq'lit mutat vices. sic sol exis i illa pte zodiaci q aries d' fac' eqnoctiū. et equales fac' dies artificiales atqz noctes. Et sic dicit misael. Aries est sig nū igneū masculinū. diurnū. i. stabile. dom'

martis i. xix. gdu e' exaltatio e' sol. dom' e' sol
de die. d' nocte p' iupit. z saturn' p'icipat cū
eis de p'ma triplicitate p'ma e' p'ria facies e'
martis. sc'da sol. t'cia veneris. de corpe hois do
minat capiti z faciei et mltos facit in corpe
capillos corpe curuū. facie obliquā. oculos
gūes. aures breues. collū lōgū. Dom' e' vite
z natiuitas hois. q'z sic b' signū ab inferiori p/
se tre ad supiora ascēdit z a tenebz ad lucez
vadit. sic nat' d' tenebz egredit' z vi illi' signi
abditā p'deūt i lucē et secreta sapiētibz inno
tescūt. Et sic narrat albu. i. li. d' moribz astro
rū. In t'cio inqt' l' q'rto gdu aries occidente.
oriz' signū libze z mouet aerē. In decio gdu
oriz' stella q' d'z almareth z alpha z serenat
aerē. In. xxv. gdu occidit pliades zc. Qū at
sol' l' lūa l' aliq's plāctaz itrauerit p'mū v' se
eundū v' tertiū gdu aries erit nubilū z v'z
a meridie et frig' z tēpestas In gdu at. xxix.
aut. xxx. erit magn' calor

De signo thauri. Ca. XI

Taurus fm misael. e' signū terreū. fir
gidū. fixū. nocturnū. dom' veneris.
sc'da exaltatio lūe i q'rto gdu ei'. do
mus ei' de die est ven'. in nocte lūa. et mars
p'icipat cū eis. de triplicitate e' sc'da p'ima
facies e' mercurij. sc'da lūe. t'cia saturni. ex cor
pore hois dñat collo z gutturi. datq' faciez
amplā z curuā. nasū dat gūē z lōgū. amplas
nares. oculos gūes. capillos eleuatos z ni
gros. collū grossū. verēcūdū facit hoiez. ho
neste incedere. z tñ vanū. Dom' e' sube z pos
sessionis acceptōis datōis. et iō d'z taur' q'z
taur' sulcādo trā fecūdat z locupletat Tūc
etiā qñ sol e' i tauro trā e' arabil' z p'grua agri
culture fm albu. In p'mo gdu tauri oriz' si
dus paliciter. in. vj. orion occidit' mutatur
aer i. viij. oriunt' pliades et turbāt aerē. In
xvi. oriūt' hyades z turbāt aerē

De signo gemioz. Ca. XII

Ignū gemioz fm misael. Est signū
aereū. masculinū mediocre. diurnū
dom' mercurij. exaltatio caude dra
conis i t'cio gdu e'. dom' ei' i die e' saturn'. i
nocte mercurij. iupit' p'icipat cū eis. de tri
plicitate e' t'cia. p'ria facies e' ionis. secunda
martis. t'cia sol. In corpe hois dñat hūeris
brachijs z maibz. mediocre efficit staturā et
hoiez pulcz z pueniēte. Qui p'iuici' mercur
ij si fuerit fortūat' disponit hoiez et abile fa
cit ad litteraturā z scpturā. Dom' p'gnatōis
est z p'pinq'tas. p'siliū religiōis z fidelitatz epn

laz z somnioz fm albu. Gradu p'rio gemio
rū occubēte. oriūt' hiades z mutāt aerē. z p'
architecz echites. i. aq'la. xviij. gdu. i. delphi
ni. xxvj. zc. Isti gemini vt di. Isti. fm poetaz
fabulas fuerit castor z pollux frēs gemini et
vterini. viri fortissimi. q'z grā d'z tūc sol e' in
gemis. q'z sole i illa pte celi exite p' ad secū/
dādū inferiora gemiat. tūc etiā bella int' cog
natos aliq'ties gemiant. Aliā tñ sūt ygini'
rōez. s. qñ castor p'est inferis tūc pollux p'est
superis. et ecōuerso. qd iō fm marci. fingūt
q'z in estate cū noctes sint breuissime qñ vna
ps ostellatiōis occidit alia ps anterior oriz'
et ascendit. Et p' rāto d'z vn' fratz celos. ali
us inferos possedisse.

De signo cancri. Ca. XIII

Cancer e' signū aqueū femineū insta
bile nocturnū dom' lūe. exaltatio io
uis. i. x. gdu e'. i die ven' e' ei' dom' in nocte
mars z lūa p'icipat cū eis d' triplicitate e' q'r
ta. p'ria facies ei' est veneris. sc'da martis. t'cia
lūe. Sup corpe h'z dñum sup pect'. costas
et pulmonē. z facit in corpe grossiciez. Nam
a medio ei' facit hoiez grossū et incōpositūz
atq' rudē. sup' ho subrilē. dentes curuos et
toruos. Et vocat dom' p'ris et casaz z vinea
rū et oīm q' crescūt sup trā castroz villaz et
ciuitatū thesauroz sepulc' z hereditatū De
h' dicit albu. v. gdu cancri occubēte. oriz' ca
p'corn' z mutāt aer i. x. gdu. oriz' orion z mu
tat aer i caliditate i. xix. gdu oriz' feruens ca
nicula. z canis plen' apparet z fir mag' p'tur
batio aeris. D'z at cācer fm Isti. Hā cancer e'
aial retrogdū sic sol pagrās illā pte zodiaci
q' vocat cācer fac' retrogdātōz i. viij. gdu can
cri. Tūc etiā sol extollit' s'us tumorēz spere
s'us nostz habitabile. z situz i trā q' nō pōt
p' extolli. et tūc retrogdit' descendēdo p' sig
inferiora vsq' ad cap'cornū.

De signo leonis. Ca. XIII

Ignū leonis fm misael. est signum
igneū masculinū fixū diurnum. do
mus solis et illi' exaltatio. dom' ei' sol in die
iupiter de nocte z saturn' p'icipat cū eis et
de triplicitate e' p'ma. p'ria facies est saturni
sc'da ionis. t'cia martis. In hoie coopat sto
macho lacert' cordi z dorso. efficit hoiez su
peri' grossuz infer' subtilē. magni animi. cra
ra hñtē subtilia. Dom' at vocat vilioz z no
uoz vestimētoz liberoz z honoz. De h' dicit
albu. In q'rto gdu leōis aq'ri' z clion oriz'. et
fit aeris mutatio. i. xxx. gdu oriz' cācer z occi

dit capicorn? Dī at illō signū leo. qz leo for-
tissimū aīal ē marie caliditat? p̄cipue ex pte
pectoris. et p̄tis anterioris. sic sol intrās illaz
p̄tē signi acri? radios imp̄mit q̄ i fine q̄n ab
illo signo erit. vt di. Jfi.

De signo p̄ginis La. XV

Virgo ē signū terreū. frigidū. medio-
cre nocturnū dom? mercurij p̄maz
ē exaltatio mercurij i. xv. gdu ci? dom? ei? in
die ē ven? i nocte lūa. et mars p̄cipat cū eis
d̄ triplicitate ē sc̄da. P̄tia facies ei? ē solis.
sc̄da veneris. t̄cia mercurij Ex pte hoīs h̄z in
p̄tātē ventrē z intellia. p̄sonā pulcrā fac pul-
cros oculos. faciē decorā. et mitigat volūta-
tē. Dom? ē ifirmitat? seruoꝝ z ancillaz et be-
stiaz incōstantiā fcat z mutatōz de loco ad
locū. et h̄ signū d̄z p̄go. qz p̄go sterilis ē z si/
ne fructu. sic sol intrās illā p̄tē zodiaci q̄vo/
cat p̄go suo calore hūoꝝē p̄sumit. z sic terrā
q̄ fructu sterilē facit.

De signo libze Capitulū. XVI

Libra f̄m Bīsacl est signū aqueum
masculinū. instabile. diurnū. dom?
veneris. p̄ma exaltatio safni in. xij. gdu ei? do-
mus ei? ven? de die safn? d̄ nocte mercuri? z
iupit̄ p̄cipat cū eis de triplicitate est tertia
P̄tia facies ei? ē lūe. sc̄da safni. t̄cia iouis. de
corpe hoīs regit iferiora vētr̄s itellina z vm-
bilibū. dom? ē vxor̄ z nuptiaz p̄tētiōis furti
z rapie. De h̄ albu. in. v. gdu libze. leo oriz̄ et
alterat z calefac̄ aerē. i. xij. gdu corona oriz̄
z sit maria p̄turbatio aeris. xij. oriz̄ h̄iades
p̄ti z sit maior p̄turbatio aeris. ei p? oriz̄ p̄go.
Dī at h̄ signū libra. ab inst̄o pōderādi. q̄a
sol ex̄ns in illa pte celi q̄ d̄z libra. dies cū no-
ctibz siles efficit z eq̄les f̄m Jfi.

De siḡ scorpionis La. XVII

Scorpio ē f̄m Bīf. signū aqueū frigi-
dū fixū z noctnū. Dom? p̄ma mars.
nulli? exaltatio. dom? ei? in die ven? in nocte
mars. z lūa p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate est
q̄rta. P̄tia facies ē mars. sc̄da sol. t̄cia vene-
ris. Et pte hoīs mēbz defuit generatiuis
renibz et vesice. faciē dat rubicūdā z puā. ca-
pillos mltos. oculos puos. crura lōga. pe-
des magnos. z leuē facit hoīez z instabilē ira-
scētē ac mēdacē. dom? d̄z mortis z timoris
debil? z labor̄. d̄ani z p̄tētiōis. belli calidita-
tis z igenij. De h̄ albu. in. ij. gdu scorpionis
stelle hyades oriz̄ z sit maḡ p̄turbatio aeris
et tēpestas. z p? oriz̄ taur? In. ix. gdu ei? occi-
dūt plia des et sit aeris serenitas. Dī at signū

illō scorp̄. qz scorp̄us est aīal valde pūgiri-
uū cū cauda. s̄itr sol ex̄ns i illa pte zodiaci q̄
d̄z scorp̄? cā est lesionis et pūctōis corporis
hūani. qz tunc declinās min? calefacit aera.
vñ aer distempat? in frigiditate cito ledit et
pūgit corp? vt di. Jfi.

De sagittario La. XVIII

Sagittari? f̄m Bīsa. est signū aqueū
masculinū mediocre diurnū. et alta-
no caude i. iij. gdu. domus ei? in die est sol. i
nocte iupit̄. safnus p̄cipat cū eis. d̄ triplici-
tate ē p̄ma. P̄tia facies eius ē mercurij. sc̄da
lūe. t̄cia safni. Ex pte hoīs disponit femora
lōgas fac̄ coras et crura. faciē lōgā. et mētū
subtile. hoīez facit pulcriorē retro q̄ añ. ca-
pillos dat subriles. vētrē magnū et in motu
facit hoīez delectari. Dī dom? itineris. fidei.
sapie. magisterij z honor̄ et magistratu sa-
piētie astroꝝ et diuinatiōis somnior̄. De h̄
di. albu. ij. gdu sagittarij cum oriz̄ plia des
statim occidūt et oriz̄ caput scorp̄ et sit vali-
da turbatō aeris. viij. gradu hyades occidūt
et mutatur aer. Dī at sagittari? istud signū
qz sic sagittari? emittit sagittas sic sol ex̄ns i
illa pte zodiaci ad nos emittit grādines plu-
uias atqz niues.

De capcorno. La. XIX

Capricornus f̄m Bīsa. est signū ter-
reū frigidū et instabile. nocturnū. sa-
turni p̄mū domiciliū. exaltatio martis est. i
xvij. gradu ei? dom? ei? ē d̄ die ven? i nocte
lūa. et mars p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate est
sc̄da. P̄tia facies ei? ē iouis. sc̄da mars. t̄cia so-
lis. In corpe hominis respicit genua subtilia
dat crura corpe siccū faciē hispīdā z hirsutā
Dom? vocat̄ dominij et honor̄. reg? z regnī
gl̄e et iperij. sube furtim sublate. De h̄ albu.
In q̄rto gdu capcorni oriz̄ cācer. i. xij. gdu
occidit caput cācri et oriz̄ caput capricorni
Dī capcorno? qz caper ē aīal cornibz petens
supiora. sic sol ex̄ns i illa pte zodiaci fac̄ sol-
sticiū hyemale. z tūc incipit ascēdere p̄ siḡ h̄
sus arietē et h̄sum cancrū.

De aquario. Capl'm. XX

Aquari? f̄m Bīsa. signū est masculi-
nū. fixū. diurnū. domiciliū safni. sed
nulli? est exaltatio. domus eius in die safn?
in nocte mercuri? iupit̄ p̄cipat cū eis. d̄ tri-
plicitate est tertia. P̄tia facies ei? est veneris
sc̄da mercurij. t̄cia lūe. d̄nari d̄z tibijz hoīs
vsqz ad cauillā pedis facit hoīez gloriantez.
mlta deuastantē. pulcrā facit faciē et colora

tā. et tybiā facit alie? altera lōgiorē. Domus
vocat amicitie mercari z fortune. reddit? iri
buri. sube reg? militis aut peditis De h albu.
In qrtō gdu signi aqri? oriz leo. i. xj. gdu re/
gia stella et lapades occidit z mutāt aerem
et post capcorz? oriz caput aqri?. Dī autēz
signū istō aqri? fm fabulas pincerna deoz
manibz coz aquā fundēs vñ tenet vñā. Et
ido tūc dī sol eē in aqrio eo q tūc tpiis pden
sat aer in aquas mltas z fuit pluuiē pl? qz in
alio tpe. xj. di. Jsid.

De signo piscium Capitulum XXI

Signū pisciū fm Misael est signūz
aqueū. frigidū mediocre nocturnū
domiciliū iouis. sz exaltatio veneris i. xxvij.
gdu ei?. Domus eius i die est ven?. in nocte
mars. et luna picipat cū eis. de triplicitate
est qrtā. Prima facies ei? est sarni. scda iouis
tertia mars De cozpe hoīs regit pedes am/
plū dat pect?. puū caput. florentē barbam z
pulcrā. albu facit hoiem. magni animi. ro/
tūdisqz oculis. Vocat āt istō signū domus
inimici asini et eq et oīs bestie q eqtatur Et
sigt labores lamentatōz et tristitiā. susurra/
tionē z dolositatē. maliuolentiā z carcerem
De h albu. in. x. gdu signi pisciū oriz ē virgi
nis i. xij. gdu chele. i. libra oriz. in. xix. gradu
oriz cancer. in. xxiij. gdu orion et aqri? orizūf.
Dī aut signū istō pisciū eo q tūc tpiis sit ge/
neratio pisciū z pficatio. q calore sol ascē/
dente et hūores dissolvente solēt tūc pisces
effundere semen suum. vñ di. Jsi. Has itaqz
xij. sigz celiprietates et occultas putes fm
astrologos et coz iudiciū. huic opusculo i/
terferui estimās vtile esse legētibz coz noīa i
scriptura breuit et parit inuenire. qd de eis
senferit antiq. et qre eis talia noīa iposuerit
astrologi sydez inspectores. Quia fm isto/
rū. xij. sigz siue domoz oriz? occasus aspe/
ctus varios et mirādos. accidere dicunt in
istz inferioribz mutatiōes. Supiora ei imu/
tāt et alterāt h inferiora et i eis suas faciunt
ipressiones. Per ista āt. xij. sigz mouēt et dis/
currūt planete q dicūt sydera errātia. certis
vñ di. Beda. spacijs discreta ab inuicē et di/
stincta q dicūt errātia nō qz errāt cū certissi/
mū habeāt motū et discursū. Sz id dicunt
errare. qz p firmamentū cursū suū agere dī
noscunt. Et id d motu planetaz z ipoz situ
et effectū aliq sunt dicēda breuiter tā i gene/
rali qz in speciali

De duplici motu planetarum Capitulum XXII

Quent aut planete duplici motu scz
nafali et pprio. i. ab occidente i orien
tē s motū firmamētū. et motu alieno. scz ab
oriente in occidentē. et h rapu firmamenti
cui? violentia singulis diebz ab ortu vsqz ad
occasum rapiunt. In motu aut nafali quo
nitunt s firmamentū. qdam celer? qdā tar
di? pficiūt cursū suū. z h ppe circuloz suo/
rū disparē qntitatē. Nam sarn? in qlibet sig
morat. p. xxx. mēses. et plet cursū suū in
xxx. annis. Et iupiter morat in quolibet sig
pynū annū. et. xij. annis plet cursū suū
Mars morat in qlibet sig. lx. diebz. et pfecit
cursū suū i duobz ānis. Sol morat i qlibet
sig. xxx. diebz. z. x. horz z semisse. et pfic cursū
suū in. ccclxv. diebz et qdrante Mercurius
morat in qlibz sig. xxvij. diebz. z. viij. alij. vj
alij. ij. horis. et plet cursū suū in. ccxxxvij.
diebz. Ven? morat in qlibz sig. xxix. diebz. et
plet cursū suū in. ccclxvij. diebz. Lūa mor/
rat i qlibz sig duobz diebz z dimidio z. vj. ho
risz bisse vñ. plet cursū suū a puncto vsqz
ad pūctū in. xxxij. diebz. vij. horz. Ex istarū
autem septem stellarnm ingressu z pgressu
p. xij. sig et egressu ab eis dēvariāt z disponū
tur oīa q in h mūdo inferiori generāt z coz/
rūpūnt. vñ in li. Misalath phi legif sic ca. f.
Altissim? fecit mundū ad similitudinē spere. et
fecit circulū altiorē in circuitu ei? volubiles
et terrā fixā in ei? medio nō declinantē ad si/
nistram vñ dextrā. Et posuit alia elemēta mo/
bilis. et fecit ea moueri p motū septē plane/
tarū. et oēs stelle alie coopan? planetz i suis
oparōibz et naturis. Un et op? planetarum
simile est lapidi magneti et ferro. qz sic tra/
hit ferrū ab eo. ita oīs creatū sup terrā a mo/
tu planetaz afficit. aptatio etiā et destructō
fit moribz oparōibz planetaz. Diuersificat
āt opatio eloꝝ fm climatū diuersitatē. aliō
ei opat circa ethyopes. z aliō circa scianos
Un sic di. idem ca. iij. Antēdendā est plane/
tarz pūctio i ipis signis. qz si ples fuerit cō
iūcti in signis aqricis in renolurōe āni: sigt
multitudinē pluuiay. Si in igneis. siccitā/
tē et famē ex excessu calozis et siccitatz. si i ae
ris multitudinē ventoz. si in signis frigidis
guitatē frigoris et tpa mentū calozis. Et ite
rū in eodem in. viij. c. dī. Effect? sigz intē
dunt in opationibz suis et pūctione plane/
tarz siue in bono siue in malo. qz si fuerit bo/

ni planete bonū p̄tendūt. si fuerint mali con-
trariū. Nam vt tradit idem. Planetaz sunt
q̄dam masculini mali diurni. p̄derosi. fri-
gidi et sicci. scz saſn̄. q̄dam boni masculini.
diurni. t̄pate calidi et hūidi. sic iupit̄. mars
p̄o masculin̄. nocturn̄. calozē z siccitatē ge-
nerat. sol masculin̄ calozē et siccitatē opat̄.
venus feminē. nocturn̄. int̄ caliditatē z hu-
miditatē mediocris. mercurī p̄o t̄pate ē na-
ture diurni modo masculin̄ mō femineus.
vñ c̄i oſp̄it se ad naturaz illī cui iungit̄. vt
cū bonis bon̄ z cum malis mal̄ vel medio-
cribus silis efficiat̄. lūa insup est planeta femi-
nē. nocturn̄. frigid̄ et hūid̄ cū excessu. Et
ido fm astrologos planete aliq̄ in suis effe-
ctibus sūt boni. s. iupiter et ven̄. nulli em̄ no-
cent. sz tam suos q̄ nō suos adiuuant et cu-
rant. q̄tum p̄nt. Alij sunt mali. s. mars et sa-
turn̄. qz nō suis sp̄ obsūt suis t̄m p̄sunt. Alij
p̄o mediocres. scz sol luna et mercurī. Haz
suis bōa ingerūt. ceteris p̄o mō bonū modo
malū. et maxie fm q̄ bonis planetis v̄l ma-
lis in diuersis signoz domibz p̄iungunt̄. naz
cū bonis bona. cū malis mala. vt sepī ope-
rant̄. Di aut̄ septē planete maxie i generatio-
ne h̄nt tam hoīm q̄ aialium p̄tatem. Unde
fm astro. et etiam Bal. et alios p̄itos medi-
cos. Saturn̄ materiā p̄ceptā i matrice fri-
giditate et siccitate sua coagulat et p̄desat.
iupiter aut̄ sc̄do mēse sp̄m et mēbra tribuit.
tertio mēse mars subtiliat sanguinē z hūo-
res p̄densat et ordinat et componit. sol i q̄r-
to mēse vitalem calozē et sp̄m epat̄ et cordi
tribuit. ven̄ in q̄nto mēse organa sensibilia
et officialia mēbra aures scz z nasū et h̄mōi
p̄ficiat et disponit. mercurī sexto mēse om̄ia
corp̄is foramina et porosa mēbra vt linguā
et nares p̄ponit. luna mense septimo suis li-
mitibus mēbra diuidit et distinguit. et iō fer̄
tūc nascit̄ vtilis z salubris. Si p̄o nasci di-
stulerit v̄q̄ ad octauū mensem fer̄ tūc mo-
ritur. z h̄ qz viri saturni tūc iterū redit. quia
v̄traq̄ q̄litate sua frigida z sicca fetū mortifi-
cat z astrigit. nono aut̄ mēse regit itez iupi-
ter. q̄ fetus calozē suo t̄pato refouet et custo-
dit. vñ p̄tus tūc nascens vitalis erit silr na-
scens i p̄ncipio decimi mēsis p̄t eē salubris
et vital̄. qz tūc itez regit mars cuius calozē z
siccitatē mēbra nascentis roborat̄. Un̄ fer̄
calozis z siccitat̄ b̄nficio egredit̄ iā robust̄.
Istas et multas alias h̄nt planete in corpo-
ribz inferioribz opatōes generales z etiā spe-

ciales. maxie q̄n i suis domicilijs d̄nantur.
Singuli ei planete h̄nt domos. p̄p̄as vt di-
cit Albu. Hā dom̄ saturni p̄ma et p̄pa ē ca-
p̄corn̄ et silr aq̄rī. Dom̄ iouis piscis et sa-
gittarī. domus martis aries et scorpī. do-
mus veneris libra et thaur̄. dom̄ mercurī
p̄go z gemini. dom̄ solis leo. dom̄ lune can-
cer. In h̄is. xij. domibz siue signis sepī pla-
nete d̄nant̄. et p̄ eas diuersis moribz euagan-
tes. nūc d̄p̄munt̄. nūc exaltant̄. In his aut̄
signis mouent̄ planete duplici motu. s. accl-
dentali ab oriēte ad occidentē raptu firma-
menti et motu natali. et h̄ motus est duplex
p̄m̄. s. et sc̄do. P̄m̄ motus est circuli quem
facit planeta in p̄prio circulo cuius metas z
terminos nūq̄ exiit. Sc̄dus mor̄ est quem
facit sub zodiaco et habito respectu ad zo-
diacū semp in eq̄li t̄pe et p̄equale spacium
transit. P̄m̄ aut̄ mor̄ planete p̄prio fit i cir-
culo. q̄ d̄r eccentric̄. sic dicit̄ eo q̄ nō habeat
terrā p̄ centro. sic zodiac̄ h̄z terrā pro cētro.
Unde circuli planete d̄r eccentric̄ cui sup̄fi-
cies cū p̄ centrū terre trāseat et terrā i duas
medietates diuidat. centrū t̄n suuz h̄z extra
centrū terre. et iste circuli eccentricus est du-
plex. s. deferens et equans. Nam planet̄ as-
signant̄ tres circuli vt di. P̄tho. s. equans et
deferens et epicyclus. Circuli deferens est
circuli planete p̄ cui circūferentiā sp̄ moue-
tur epicyclus ipsi planete dicit̄ iō deferens
qz d̄fert circuli epicycli. Circuli equans d̄r
sup̄ cuius centrū mouet̄ centrū epicycli pla-
netē vniformiter. etiam d̄r equans qz in illo
tenet planeta equaliter cursum suū. Epicy-
clus est q̄dam p̄uus circuli. quez describit
planeta motu corp̄is sui. p̄ cui circūferentiā
mouet̄ corp̄ planete. vnde in sup̄iori p̄te sui
epicycli mouet̄ ab occidente in orientē in in-
feriori p̄o p̄te mouet̄ ab oriente in occidentē.
Et ideo p̄z q̄ sol et alijs planete in p̄p̄is cir-
culis mouent̄ et p̄mis vniformiter q̄uis in
diuersis diuersimode moueant̄. In ist̄ ita-
q̄ articulis diuersis triplex mor̄ planetarū
est ab astroloḡ sapiētissime d̄p̄h̄sus mor̄
scz direct̄. stationariū. et retrograd̄. Di-
rectus est q̄n mouet̄ directe a p̄ncipio signi
p̄sus finē. Retrogradus p̄o d̄r q̄n econuerso tē-
dit a fine signi versus p̄ncipiū. Stationari-
us aut̄ est q̄n stat q̄i in medio ita q̄ nec p̄nci-
pio videt̄ signi accedere neq̄ fini. fit aut̄ di-
rectio sp̄ in p̄te epicycli sup̄iori. Retrograda-
tio semp in p̄te inferiori. Statio vero fit in

medio. cuius diuersitas rō a phis diūsimode
affigat. ista tñ retrogradatio in. v. solū plāet hz
locū. nō at i sole nec i lūa. n̄ ei sol neqz lūa re/
trogradiū q̄uis i epiciclo moueāt. Et h̄ iō vt
dicūt aliq. qz radij solares sūt cā istis retrogr
datōis. Hāp̄ radiorz solarū aliqñ illos re/
pellit z fac̄ retrogrados. qñz eos attrahit. z sic
eos q̄si stare cogit vt di. alfra. Alias causas
affigat p̄bo. s̄z be nūc sufficiāt Recollige igit
ex p̄dictis qz plāete sūt stelle errantice p̄ septem
orbes distincte sic situ sic p̄tute z effectū ad in/
uicē differētes. sic di. Beda i li. d̄ naturz rez.
Sūt at stelle iste elem̄toz immutatiue oīm
generabiliū generatiue. z corruptibiliū cor/
ruptiue. Sūt etiā p̄tate sui moti ip̄e ce/
lestis corpis retardatiue serenitatis z tēpestatis
p̄tatiue. sterilitatis z fertilitatis i ductiue. Au/
rus maris z refluxus causatiue. Sūt etiā suaz
q̄litarū z p̄tutū inuicē p̄cipitatiue. Hā vt di.
Beda qñ aliq̄s plāetaz alteri circulū igre/
dit illi p̄cipitat q̄litarē z p̄tutē. p̄ mutuū etiā
aspectū z iūctōz sūt suaz q̄litarū z effectū
p̄mutatiue. Nam bonitas beniuole stelle p̄
p̄ntiā male remittit. z ecōuerso. malignitas
maluole p̄ p̄ntiā beniuole tpat. vt di. albu.
et p̄bo. Sūt etiā isup̄ et corz ordiata eleua/
tione et dep̄ssioe i orbibz et mutua circuloz
suoꝝ iterscatōe stridorz z armonie genera/
tiue. sic di i li. de. v. substātijs. Et v̄di. Ba/
cro. In t̄ sperā safni z lūe oēs p̄sonātie musi/
ce inueniūt. Lū sole micātes sūt sue lūosita/
tis occultatiue a p̄tute sol̄ imutatiōis recep/
tiue. Quāto h̄nt altiores circulos: tāto tar/
dius sūt sui cursus cōpletiue.

De saturno. Ca. XXIII

Saturnus ē a saturādo dicitur. cuius v̄tor
ops ē dicta ab opulētia quā tribuit
mortalibz vt di. Jsi. et Bar. de q̄ dicunt sa/
bule qz iō dep̄git mēstissimus. qz a filio suo
fingit castratū fuisse. cuius virilia i mare pic/
ta venerē causauerūt. Est at f̄m Disa. safni
plāeta maliuolus frigidus et sicus. noctn̄ et pon/
derosus. z iō i fabul̄ senex dep̄git. Iste cir/
culus a t̄ra ē remotissimus z tñ t̄re ē maxie noci/
uus. vñ p̄p̄t elōgarōz a t̄ra p̄. x. ānos p̄ficit
cursū suū. p̄p̄t nocet retrogrādēdo q̄ directe p̄/
cedēdo. Un̄ in fabul̄ fingit h̄zē falcē curuā
In calore etiā pallidus aut liuidus sic plumbū.
qz duas hz q̄litates mortiferas. s. frigiditatē
z siccitatē. et iō f̄t sub ip̄i dñio nat̄ z p̄cep/
tus v̄l moris vel pessimas p̄seq̄t q̄litates Hā
f̄m p̄bo. in li. de iudicijs astroz dat boiem

ē fuscū turpē iniq̄ opantē. pigz. gūc. tristē.
raro hylarē seu ridentē. Un̄ di. idem p̄bo.
Sbiecti safno ragadias. i. fissuras siccās se/
p̄ i calcaneis parit. glauci sūt coloris z li/
uidi. i. capill̄ z i toro corpe aspi z inculti tur/
pia et fetida n̄ abhorret vestimenta. aialia dili/
gūt fetida z imunda. res diligunt acidas et
stipricas. qz i corz p̄plexiōe hūoz mclācolic
dñat. De h̄ safno di. p̄bo. sub safno sunt ca/
p̄corz et aq̄r. et dñum ē in libra. s̄z i ariete
regnū abstrahit. Sb eo p̄tinet vita edificii
doctrina et loci frigidus z siccus. In iudicijs
sigt merore et tristitia Color ei niger z plu/
beus. z est falsidicus. tñ qñ igreditur circulum io/
uis miorat malicia ei z mutat colorē ex vici/
nitate ipsi Lū ei sit nāsalis plūbeus ex clarita/
te iouis cui p̄iūgit efficit cādidus atqz clarus
vt dicit p̄bo.

De ioue Capitulum XXIII

Iupiter q̄ f̄m errore gētiliū z fictōes
poetarū sūm deoz fuit p̄. plāeta ē be/
niuolus calidus z hūidus. diurnus z masculinus. i.
suis q̄litaribz tpat. i. colore ē argenteus. cādidus
clarus ac blādus Et iō i circulo iouis cāz felici/
tatis antiq̄ phi p̄fuerūt. vt di. Bar. Jsi. io/
uis circulus safni circulo imediate p̄iūctus. Et
iō p̄p̄t altitudines circuli sui. xij. annis p̄ficit
cursū suū. Dic bonitate sua rep̄mit maliciā
safni. qñ iupit̄ i sup̄iori p̄te sui circuli circulo
safni ē p̄iūctus. et iō fingit a poetis p̄tēm suū a
regno expulisse. vt di. Bar. z Jsi. qz p̄ntia
sua rep̄mit maliciā safni nāsalē. Dic adiun/
ctus plāetis bonis bonas vriles fac̄ imp̄ssio/
nes i istis iherozibz elem̄tis. Et iō dicit astro/
logi qz i corpe hois coopat ad pulcritudinē
et honestatē. pulchz ei dat colorē nincū z ru/
bore p̄mixtū. pulcros dat oculos z pulcros
dētes et pulcros crines. barbāqz rotūdā vt
di. p̄bo. P̄cest ei acri et sāguini. z sāguinee
p̄plexiōi De h̄ di. p̄bo. Sb ioue sūt sagitta
ri z piscis. z sūt domus ei regit i cācro z i cap/
corno discessus regni ei. Sb ioue p̄tinent
bonoz. diuitie. optimū indumētū. In iudi/
cijs astrologoz fcat sapias z rōez. z ē veridi/
cus vt qñ apparet i ascēdēte fcat f̄m astrolo/
gos reuerentiā. honestatē. fidē z disciplinā.
et erit finis ad saluatōem sic oīm signoz cō/
fortat bonitatē. et sigt i eis bonū qñ i eis in/
uenit. nisi i duodecimo. vbi dicūt significa/
re ionē seruitutē. paupratē. et tristitiā. et p̄e
q̄drupedū et merore ex p̄te familie et fuozū.
vt di. p̄bo. et Disa.

Natura de marte. Ca. XXV
Ars de bellia gētibz putabaf. est ei planeta calid⁹ z sicc⁹. masculin⁹ z nocturn⁹. vñ pēst calori z igni z colerice pple-
 rioni. z disponit ad audaciā z aiositatē z ap-
 petitiū vidicte. ppter qđ de belloz vocabaf im-
 mediate seq̃ iouē z pcedit venērē. Et ideo ex
 vtriusq̃ stelle beniuole vicitate nociuitas
 tepaf. In colore ē fulgid⁹ siue rutilās sic ig-
 nis. vt di. mar. Un⁹ z maiorē vim hz calefa-
 ciēdo q̃ aliū plāte vt di. idē. Hic plācta fm
 ptho. disposit i hoīe ex pte corpis ad lōgitu-
 dinē z gilitatē. z h̃ rōe caloz et siccitatē. sz h̃
 ē i iuuenēte. Hā i senectute ex calore psumte
 z siccitate p̃hēte disponit ad curuitatē ex p-
 te mētē disponit ad mobilitatē ai z leuitatē.
 ad irā et aiositatē z alias colericas passiōes
 disponit etiā et abilitat ad igneas opatiōes.
 sic ad ferrarios et furnarios. sic safn⁹ ad tra-
 rū cultores et gūiū pōdez portitores. et iu-
 piter ecōuerso ad artes lentiores. fac em̃ abi-
 les vt sint oratores trapezete. i. cābitores et
 argēti tractatores. scptores. z hmōi. vt dicit
 Bīsa. fm ptho. etiā lb marte sūt h̃ sig̃ scor-
 p̃aries z sūt dom⁹ regē i capēitno. sed in
 tauro ē discēssus regni eius Sb ipō p̃tinet
 plium. cancer et inimic⁹ z fecat irā et celer-
 ratē et furoz. et est rube⁹ falsidic⁹ z dolosus
 moraf in qlibet sig̃. lx. di. et. xvj. ho. in. ij. an-
 nis pplet cursū suū.

Nata de venere Ca. XXVI
Ven⁹ q̃ z lucifer d̃r ē planeta fm Bī-
 sael beniuol⁹ femine⁹ noctn⁹ i suis q̃
 litatibz. i. calore z hūore tpat⁹ Hic planeta
 excedit sol⁹ zodiacū i duabz ptho. vt di. Be.
 et ē dicit⁹ ven⁹. qz sua qlitate calida vñ hūida
 d̃r venerei hūoz l' amorz excitat. uñ fm Jsi. d̃.
 Sēp pcomitat solē l' pcedit z tūc d̃r lucifer
 vñ seq̃ z tūc d̃r vesp. vt di. Be. Colozē habz
 cādētē z refulgētē electro filēz vt di. Mar.
 In oīa ei sidera gaudēt⁹ fulget vñ z iubar
 d̃r. eo q̃ iubar radiosi luis a se emittit. ppter
 qđ zymbzā fac. Qñ aura mltū ē serena diez
 et sol ortū imediate ānūciat z pcedit. Qñ ē i
 eodē sig̃ cū sole a claritate sol⁹ absorpt⁹. se tē-
 tēpis nō oñdit. qñ ven⁹ ē altior mercurio tūc
 ē illo segnior mor⁹ z ecōuerso cū ē inferior
 tūc ē celerior. vt di. macro. In tribz semito-
 nijs soli occurrit. vt di. mar. z maliciā depri-
 mit. vt di. Ptho. Ex pte corpis disponit ad
 pulcritudinē et ad voluptates i tactu. i. olfa-
 ctu. i. gustu. z i cātu. Un⁹ fac ē cātores z mu-

sicoz amatores z spēz pfectores aurifices z
 vēstīū muliebriū ificifores. vt ait mīsa. et diō.
 ptho. Sb venere in d̃r sūt libra z taur⁹. z sūt
 ei⁹ dom⁹ z regē i piscibz. et i h̃ gēie d̃ficat regnū
 ei⁹ et abscedit. Sb ipō p̃tinet via et amor et
 aiciat pegrin⁹. z sig̃ lucz z gaudiū. z ē ve-
 ridic⁹ z moraf in qlibz sig̃. xxi. diebz. z pplet
 cursū suū in. ccc. et. lxviij. diebz.

De mercurio Ca. XXVII
Mercuri⁹ fm Bīsa. ē plācta tpat⁹ no-
 curn⁹ mō masculin⁹ mō feminin⁹. ci-
 ro ei sēp̃it ad nafaz illi⁹ cui adiūgit vt cū bo-
 nis bon⁹. cū mal⁹ mal⁹. cum mediocribz me-
 diocris vñ malinol⁹ efficiat. Un⁹ z in supiori
 pte sui orb. als obfidiis. miscet qlitates suas
 cū qlitatibz venērē. et iō fingit a poetz q̃ cum
 ea fuerit fornicat⁹. vt di. Jsi. et d̃r mercuri⁹
 q̃ i medi⁹ currēs. qz q̃ si medi⁹ ē fm Bedā iter
 venērē et solē. vñ in supiori pte sui circuli cō-
 iūgit cū venere. i. inferiori pō puenit cū sole.
 Circul⁹ etiā su⁹ in supiori pte itrat circulum
 venērē. i. inferiori at pte itrat circulum solis
 Qñ ē in supiori pte sui circuli medi⁹ videt et
 min⁹ a sole obscurat. Aliqñ etiā añ sol⁹ ortū
 aliqñ p̃ocassū splēdet. z iō ab aliq̃bz vespē-
 rus nūcupat. Aq̃s d̃r dñari. vñ Lucan⁹ lo-
 quēs de mercurio dicit. Quātū dñs pculsit
 aq̃rū. D̃i etiā a poetz de eloquētie et sapie.
 vñ fm Ptho. Mercuri⁹ dat esse studiosos
 et scie nūcroz amatores. disponit ei z abili-
 tat ad sciaz et vsum calculi et pputatōis Et
 ideo d̃r fuisse de⁹ mercatorz. qz mercatoribz
 pputatio sūme necessaria ē. D̃i at de⁹ pale-
 stre vt di. Jsi. eo q̃ cū sole luctat q̃i volēs eū
 supare. Sēp em̃ iuxta solem gradit. nun-
 q̃ pl⁹ distans q̃ p. xxx. grad⁹. vñ raro videt.
 qz sēp fere sub radijs solaribz occultat. Et
 ideo ppter calozē solis fuscus depingit. et ppter
 suā celeritatē cursor deoz in fabul⁹ nūcupa-
 tur. qz nūc cū sole. nūc ante. nūc post gradit.
 Qñ solem puenit radijs solaribz prim⁹ sta-
 re videt et d̃r stationari⁹. Qñ aut seq̃ videt
 retrograd⁹ vt di. Macro. fm Ptho. aut sub
 mercurio sunt gemini et virgo et regnat i p-
 gine. sed in piscibz regnū abscedit Lum sole
 semper moraf vno signo ante aut vno post.
 Sub mercurio p̃tinet fortunū negociatō
 furtum. significat rōnem et sapiam et est al-
 bus. cū beniuol⁹ beniuol⁹ et cū malis mal⁹.
 moraf in vno qz signo. xxvij. diebz. et. vj. ho-
 ris. et in. cccxxvij. diebz cōplet cursū suū.
 Ducufq̃ Ptholomeo.

De sole. La. XXVIII

Sol fm̄ 3si. q̄i sol⁹ lucens d̄r. eo q̄ sit
fōs ton⁹ luis cui⁹ radiatōe supiora z
iferiora illustrāt. Est āt sol fm̄ misalath. pla
neta fortūat ex se. s̄z p̄ p̄iūctōez aliqñ sit ma
lus masculin⁹ diurn⁹ calid⁹ z sic⁹. Sol em̄
oia viuificat z reb⁹ oib⁹ vitā spēs z formā ad
mīstrat. Hā vt di. idē. Sol oib⁹ lūarib⁹ celi
maior ē i q̄ritatez i dignitatez i claritate. qz
mag⁹ calcat i z p̄ssī luis ē. maior ē et i p̄tate
z effectū mltiplicitate. maior ē etiā in mor⁹
vniformitate. qz sp̄ mouetur motu directo i
circlo p̄po sub zodiaco mediū sp̄ tenēs locū
trāsīt ei recte circulo su⁹ p̄ mediā lineā zodia
ci ē meras z t̄mōs n̄ trāscēdit sol. et iō ē mo
tus i circlo suo p̄po vniformis. q̄uis r̄spe
ctu alioz moueri dissit aliqñ videat. Circu
l⁹ q̄z sol sic z zodiac⁹ distiguit p. xij. spacia si
ne siḡ q̄z q̄dlibz p̄tinet. xxx. ḡd⁹ z q̄libz ḡd⁹. lx
mīuta. z q̄dlibz mīutū. lx. scda Et qñ sol r̄ce
dit ab vno p̄iūcto circuli sui z fuerit i eūdē
trāsīt p. xij. siḡ. z iste trāsīt circuli āni vocat.
nec i die natali p̄fecte trāsīt ḡdū vnū. put cō
putat albu. s̄z trāsīt. lx. mīuta. viij. scda alē
scrupula. Ita q̄ d̄ illo sexagesimo mīuto re
manēt duo scda ip̄trāsita Un̄ t̄m̄ deficit q̄ i
vno die natali n̄ p̄ficiat ḡdū vnū. Sol igitur
motu suo ordiato z i p̄turbato cursū ordiat
z p̄ficiat vniuersa. vñ Amb. in exame. sic nob̄
describit p̄tutes ip̄i sol⁹ di. Sol ē ocul⁹ m̄di
iocūditas dici. pulcritudo celi. mēsurā t̄pm̄
p̄t⁹ z vigor oim nascētū. d̄ns plāetaz. decor
et p̄fectio oim stellarū Idē etiā di. mar. Sol
in q̄t ē fōs mēsi. i. mēzia rōis. p̄ncipiū lucis
rex nasc. mēs m̄di. fulgor olympi. modera
tor firmam̄ti. Idē em̄ mouet p̄ firmam̄tū vt
moderet et t̄pet motū suū. iō d̄r splēdor oli
pi. vt di. macro. i. li. ciceronis. diffinitio fuit
platois oim speraz lumē ēē a sole. Dicit em̄
plato i thimco Ingeniauit d̄s rez p̄ditor lu
cē clarissimā quā solē vocā. c⁹ splēdore celū
z iferiora oia illustrāt vt nūer⁹ existeret oim
aiantū Et i. li. d̄ elem̄. dic̄ Ar̄. Sol in q̄t bz
lumē p̄p̄iū. stelle p̄o l̄ lūa lum̄ a sole acq̄sītū
sic q̄n a cādela speculū ei oppositū illumināt.
Idē di. mar. q̄ sol i medio signiferi incedēs
bissenos radios emittit ex se q̄b⁹ supiora z i
feriora illustrāt. De his āt sol mirabilib⁹ vel
p̄turbib⁹ di. br̄us dyo. i. li. d̄ di. no. c. v. sic. Sē
sibiliū cēntiaoz q̄litatez mltas q̄dē z discre
tas ex̄ntes ip̄e sol vn⁹ enez vniformis z illu
minās lux renouat nutrit custodit z p̄ficiat

discernit vnit et refonet. secūda facit. auget.
murat. collocat. plārat. renouat et viuificat
etiā oia. vñ ex ip̄i p̄tibus manifestat p̄petas ip̄
sol⁹. i. p̄p̄a nafa z i suo effectū. in suba ei seu
cēntia sua sūmā bz simplicitatē. Hō ei bz ex
dissilib⁹ l̄ ex p̄r̄is p̄tibus p̄positōz subales sic
iferiora elem̄ta l̄ elem̄tata. s̄z oimodā habet
simplicitatē i sua nafa z vniformitatē. z ideo
bz p̄petuā i suba p̄manētā z leozupribilita
tē. qz p̄positio ex p̄r̄is p̄ncipiū ē corup̄tōis
vt di. Ari. et ex hac simplicitate sūmā bz fm̄
subaz leuitatē. Hā p̄tū martialiū p̄pactio ē
p̄ncipiū et cā ḡuitat⁹. et ex hac leuitate habz
corp⁹ solare ad motū abilitatē. Leuia ei ad
motum sūt facilitas et maxie sūt agilitat⁹. Et
sube āt sue subtilitate et maxie sūt agilitat⁹. Et
bz actualitatē ex̄tutē. qz q̄nto res ē simpli
cior tāto ad diuersos act⁹ nafa l̄ ē potērior.
Et iō puenient dic̄ dyo. q̄ sol vniformis est
lux illuianoz. Hā p̄tutē bz illuianā. q̄a in
suo lūie nūq̄ deficit. q̄uis ē lumē l̄ p̄tutē
plūe iterpositōz nob̄ aliqñ auferri videatur
bz etiā p̄tutē renouatiuā. Hā poros terre
apit et p̄tutē latentē i radicib⁹ ad actū p̄ducē
et terre supficiē herb⁹ frondib⁹ z florib⁹ reno
uat et reuestit. Per subitratōz em̄ p̄tutē sola
ris penetrātis ad iteriora terre byemali t̄pe
q̄dam mō antiquata ānis singulis viroze et
pulcritudine renouant. Itē p̄tutē bz nutriti
uā. qz ad iteriora radiciū z seminiū solaris ra
di⁹ subitrat⁹ calore suo hūiditate t̄re dissol
uit et vi sua attractiua q̄d semini et radici ē
sile de illa attrahit z illō i nutrimētū t̄rena
scentiū puerit. Itē p̄tutē bz inferioz p̄fua
tiuā et saluatiuā. Hā elem̄ta p̄t⁹ p̄rietatē et
mutuā repugnantia quā h̄nt int̄ se ad inui
cē se destruerent. nisi p̄tutis celestis influ
tiā p̄ciliarent et sic in esse debito saluaretur
vt dicit Alexander. Itē p̄tutē bz p̄fectiuā
qz calor elem̄tariis incipit agere in genera
tione corp⁹. et calor solaris p̄ficiat et p̄du
cit q̄z ad debitū p̄plementū vt di. Alexan.
Itē virtutē bz discretiua. Nam colores et
rerū spēs et figure q̄ in tenebz sūt p̄fuse. per
p̄ntiā solaris luis agnoscūt et ab inuicē dis
cernūt. Itē p̄tutē h̄nt vniūtiuā. z h̄ p̄ se z per
accidēs. Per se. qz vnit et p̄ciliat et p̄cordat
planetas in suis effectib⁹. p̄ciliat etiā sibi cō
traria elem̄ta. vñ fm̄ Mar. z Macro. Sol
medi⁹ est inter planetas qz ad armoniā cele
stem p̄ficiendaz h̄ facit sol in suo circulo q̄d
facit media cordula in musico instrumētō.

p accidēs etiā vnīc omogenia sic et dissoluit
etherogenia. fm ei nafaz i quā nē aggregat
nūc dissoluit Itē pntez bz secūdatiua. vim
ei generadi z varias spēs pducēdi pferit istis
iferioribz. hō ei generat hoiez z sol vt di. phs
qz nihil fructificat neqz crescit vbi sol radi⁹
n̄ attingit. Itē pntē bz pfortatiua. fm em sol
ascēsu sup noītz orizontē pntes aīaliū soz/
tiores efficiūt z vsqz ad mediū celi augmētā.
et ei⁹ decliatōē vsqz ad occasū ppter ei⁹ elōgati
onē. debilitat corpā i suis pntibz qī i fōnū
resoluūt. vtz i floribz q apīunt. i ortu sol q in
occasu marcescūt qdāmōz claudūt. vt dicit
Alexā. Itē pntē bz tpm imuratiua ordina
tiua z distinctiua. qz descēdēs p sig australiaz
efficit dies breuiores. ascēdēs p sig septē
trionalia effiē lōgiores Immutat etiā ipsos
dies. qz sol lucēs sup frā diē fac. z fm diuer
sā dispositōz sol dies diuersā imuratōz reci
pit. Hā pmo rubet i mane. deīde lucet i tpe
boze tertiē. seruet i meridiē. pallet in vespere
Unz qtuor eqs fingit habuisse. qz pmo fuit
erithe⁹. i. rube⁹. scōs arithe⁹. i. splēdid⁹. tci⁹
lāpas. i. ardēs. qrt⁹ philoge⁹. i. amās tiaz. vt
di. Beda. Sol etiā vt di. Beda. si fuerit ma
culosus l sub nube larēs pluuiālē diē pflagit
si rubeat. si p palleat tēpestuosū. si p clar⁹ i
medio videatur ita vt i medio fulgēs radios
emittat⁹ suis aultz tēpestatē designt hūidā et
vērōsā. si pallid⁹ decidat i nubes nigras vē
tū aqlonare pñūciat. vt di. Bed. Itē pntē
bz ifertoz iformatiua. Hā vt di. Jsi. fm ei⁹
elōgarōz z ppinqñōez. facies hoimz aialiu
z corpa vigore z colore disponūt. vñ di. mar.
Solis pstellatōē hoies pulcros z agiles eē
Et iō i fabul cū pēnas vestigijs depignt z fa
cie puerili. ppter qd etiā pbeb. i. pulcer dice⁹
Dic ptho. sol fac hoiez corpulētū facie pul
crū z coloratū z magz oculoꝝ z abilitat ad
oia opa auri si fuerit i exaltatōē sua. si p i ca
su ad oia opa eris abilitat z disponit. Itē p
ntē bz putrefactiua. radioꝝ ei suoz dispō
ne subtiliat aerē z disgregat z sumit vaporē
ificiēte ac rē ac dispgit z fugat aurā pestilētē
Itē cū n̄ sit i bātāne calid⁹ pntē bz calefa
ctiua i flammatiua z vitiua. z h̄ fit ex motu ra
dioꝝ z eoꝝ pfractōe ac pcurfu i supficie ob
iecti corpi marie si obiectū corpi specularē
fuerit z politū. vt dī i pspēctiua Itē pntē bz
attractiua. calozē em suoz attrahit a mari su
mos z vapores z eos rādē pdeat i nubes. et
sic pdeatos r soluit eos. nē i grādico. nūc in

pluuias. nē i niues Un fm mar. dī fabulose
q sol fuit iuxta mare oceanū ab ethiopiis
cū alijs dijs ad epulas iuitat⁹ Putauerit em
antiq solez aqz oceanī nutriri z attractos
vapores i ipi⁹ nutrimentū pueri. z iō dicit an
ipetuosā pluuiā calozē pcedēvehemētē Qd
fit ppter nimia attractōz vaporē ex forti ipressi
one caloz radioꝝ i vtre siue i pcauitate nu
bis. vt di. Arst. Itē viuificatiua bz pntē qd
p p h̄ q nihil pviuere vbi n̄ p attingere p
sol. Et iō di. ptho. i codē li. Sb sole ē leo et
ē dom⁹ ei⁹. z regit i ariete et i libra descēdit. et
sub ipo pntē spēs. lucz. fortuna. z heres. z
significat aīaz z spm. z ē color⁹ albz rube⁹
z est veridic⁹ z pplet cursuz suū dieb. ccc. et
lxxj. z. vj. horz. Un int oēs planetas marie
disponit aialia ad animatōz z viuificatōem
Itē cū sit maxie qntitat⁹ z velocissimi mor⁹
sue velocitat⁹ z magnitudis ē oculatissimus.
Lū ei⁹ sit octies maior tota trav di. macro.
Propt altitudinē sui sit⁹ vtr bipedal⁹ videt.
Qār incōpabil⁹ sit maior qz apparet p et h̄
q maior videt in ortu suoz occasu qn a nob
marie elōgat⁹ qz i pūcto meridiē qn nob ap
propinqt. vñ p qz i ipi⁹ aspectu decipit vii⁹
nē. Et h̄ apte declarat i ipi⁹ motu. qz pntue
mouet veloci⁹ qz sagitta. z tñ moueri in aliq
nō videt p nimia claritat⁹ intēsiōe z excessu.
sic et ei⁹ qntitas sic z mor⁹ velocitas sub tū
giri vñ noītz Et ista de ppietati bz sol dicta
nūc sufficiāt

De luna. Ca. XXIX.

Una dī qsi luminū rna. i. pncipal⁹ z
maria. qz corpi solari i magnitudie
z pulcritudie ē similima vt di. Jsid.
Luna ē vt dicit Amb. i examerō. decor no
ctis tot⁹ mī rois. hūoz mīstra. dñatrix ma
ris tpm mensura. emulatrix solis. mutatrix
aer⁹ lumē a se nō hñs. sed a plenitudie solis
mutuās et acqrens. q fm appropinquatōez
vel elongatōem a sole formā suscipit z figu
rā. Carēs itaqz lūa ppio luie. est a fōrali ple
nitudie solis lūis receptiua Un dī i li. elemē.
Arist. q luna semp in medietate sui a sole il
luminat et lumen receptū reflectit i terram
Natura em silem bz speculo. qz ppio calo
re carens. lumen recipit ab alio et qnto soli
plus appropinquat tāto pl⁹ de suo luie pdit
ex pte terre. sz claritatē quā pdit ex pte infe
riori nullo mō pdit ex pte celi. imo tāto plus
ex pte supiori illuminat. vñ qn soli p iungit
nihil lumis ad terrā dirigit. sz ex pte celi in

plena illuatioe pmanet et pſistit Et ecōuerſo
 qñ ſoli opponit tota ad trā et n̄ ad celū illuā
 rnr. vt di. Beda et Macro. Jre lūa ē figure
 et forme ſue mutatiua. diuerſas ei facies ſui
 lumis oñdit ad trā. qz n̄ arcualē n̄ circula
 rē aspectib⁹ hoīm ſe oñdit. n̄ monoydos. n̄
 dictoromos. nūc amphiridos. nūc pañſile
 nos. Monoydos at̄ eſt. qñ ē pma et apparet
 corniculari. Dictoromos d̄r q̄i p mediā ſe
 cra qñ ē octaua. Amphiridos ē. qñ de ſua
 plēa roñditate ē dubia. ſ. qñ ē. x. l. xij. Pañſi
 lenos ē. qñ ex toto ē plēa. ſ. qñ ē. xiiij. Jre lūa
 tripliē ſtat⁹ ē oñſua. qz aut ē cū ſole. i. i pñi
 ctōe qñ accēdit. aut a late. ſ. qñ a ſole recedit
 vñ qñ ad ſolē fuerit. aut i plēa oppoſitōe qñ
 ſc3 tota tr̄ ſoli opponit. Qñ at̄ a ſole pmo re
 cedit apparet corniculata ad modū arc⁹. cor
 nib⁹ ſp̄ſis pñus ortū. qñ ſo itez appropināt
 ad pñictōz recipit eadē for. mā. ſ3 pñis ſp̄ cor
 nib⁹ ad occaſū. In pte at̄ auerſa a ſole ſp̄ ap
 parer vacua. ſ3 i pte añ ad ſolē pñis lumie pple
 ta. Jre lūa ē oīm hūoz augmētatiua. qz per
 occulta naſe ſpiramā. Aut⁹ et reflu⁹ augmē
 tat. Un̄ i ei⁹ detrimēto i oñſib⁹ medulle. cere
 bella i capib⁹ hūozes i corpi⁹ diminuūt
 et ei⁹ incremto multiplicāt. Un̄ ei⁹ defectui oīa
 ppariūt et ei⁹ decremto iſerioz ē detrimētū
 vt di. Bar. Jre aqz mar⁹ ē attractia ſic em
 adamas trahit ferrū pñe. ſic lūa mouet tra
 hit pñe oceanum. Un̄ i ſuo ortu itumefcit
 mare et creſcit ex pte oriētali. et decreſcit ex p
 te occidentali Et ecōuerſo qñ ē in occaſu. cre
 ſcit mare ex pte occidentis. et decreſcit ex parte
 oriētis. fm qñ lūa pñi min⁹ pñicit i lumine.
 ſic pñi min⁹ i ſuo fluxu ſe trēdit vñ retrahit
 ipm mare. vt di. Bar. Macro. etiā i li. ci
 ceronis. Ocean⁹ i incremto lūe frinet mo
 dū iſtū. Pñio ei⁹ die creſcēt⁹ lūe ſit copioſior
 ſolito. et abūdāt in ſūmo. ſ3 ſcdo minuit et ſic
 deſcēdit vñqz ad. viij. diē. deide itez creſcit p
 vñ. dies. itaqz i. xiiij. diē ē itez plēa i ſūmo vñ
 et i nouilunio ſp̄ ē mare pleniffimū et etia3 in
 plenilunio. Jre lūa ē rois i aere generatiua.
 vim ei⁹ ſue hūiditatis aeri impmit et aerē iſen
 ſibilē imutās i ipi⁹ ſupficie rozē gignit Na
 niſte ei⁹ videt⁹ qz qñto ē lūa eſtuali tpe ſere
 nior tāto abūdāt⁹ ros ſup gñia ſe oſtendit.
 Jrem lūa ē inē planetas breuiſſimo tpe ſui
 curſus ppletina. breuiſſimū ei⁹ h3 circulū. et
 iō iſra ſpaciū. xxviij. diez. p omia ſig3 zodiaci
 euagat. vt di pñio. Sb lūa ē cācer et cancer
 ē dom⁹ ei⁹. regit i cācro. ſ3 i libra diſceſſus re

gni ē. et ē planeta frigid⁹ et hūid⁹ cū exceſſu ſe
 mine⁹. nocturn⁹. morat⁹ at̄ i qñlibz ſig3 duobo
 diebz. vi. horz et byſſe. et i. xxviij. diebz cōplet
 curſū ſuū Jre lūa inē oēs ſtellas erraticas ē
 mag⁹ i incertoz i vago motu ſine curſu pro
 ceſſiua. Hā pñ breuitatē ſui curſus nūc ſub
 ſole. n̄ ſup. nūc añ. n̄ retro euagatur Et cū
 ſol circuit p circulos australes iſeriores lu
 na pagit circulos boreales ſupiores. Nunc
 lūa ſupia ē velut nauicla ſurſū hñs cornua
 pñus trā iclinata. qñ ſo decreſcit ē erecta. vt
 di. Beda. Jre3 qñ lūa recto diametro inter
 nos et ſolē eſt in ppoſita ſolet eē ecclipſ. i. de
 fec⁹ ſolis cauſatiua. Iſta at̄ defectio nunc
 pñ accide fm naſaz niſi i pñictōe ſolis et lūe
 qñ d nouo accēdit. et ipa cōiunctio in linea
 ecliptica celebrat. Hoc ſp̄ ē qñ ſol ē i capite
 draconis. et lūa i cauda. l. ecōuerſo Un̄ albu.
 in li. de morib⁹ planetaz. Si luna inē nos et
 ſolē obuiat. defectū radiōz ſolis nob facit i
 capite l. in cauda draconis. Quid at̄ ſit cau
 da draconis. qd caput. pñ dicet. Jre lūa p in
 terpoſitōz tumorz trē inē ſe et ſolē. defect⁹ ſui
 lūis ē paſſiua. vñ Bar. i. li. astro. ſic di. Lu
 na aſcendēs l. deſcendēs i lunare lineā inci
 dit ſi fuerit triceſima. Qñ ex toto ſoli ē ſub
 iecta obſcuritatē ſolis trā facit. ſ3 iſtū defect
 tū nō ſingul⁹ mēſib⁹ facit. qz n̄ ſp̄ i eadē linea
 q̄ inē ſolē et trā dyametralitē eſt oppoſita ſolari
 corpi ſe opponit Idē ſo defect⁹ ſit lūe. cū lūa
 ſoli ſit tota tr̄ oppoſita. ſ. qñ ē. xv. Si ei⁹ dire
 cte fuerit tūc ſol ſub trā emittit. ſol ymbra
 tumorz trē in linea ſibi oppoſita quā ſi corpi⁹
 lūe itrauerit. pñ ymbra trē interpoſita inē ſe
 et ſolē a ſuo lūie tūc puat. Quia g ſingul⁹ mē
 ſib⁹ lūa plēa n̄ ſit i linea ecliptica q̄ ē ymbre
 iteppoſitio. iō ſingul⁹ mēſib⁹ lūa ſuo lūie non
 puat. Jre lūa ē qñ3 cuiuſdā obſcuritatis et
 obnubilatōis i ſe pñetiua. et h̄ ex pñ q̄ litate
 corpi⁹ q̄ naſalit eſt obſcura cū lumē ex ſe n̄
 h̄eat ſ3 a ſole. vñ vt dicūt aliq̄ illa obſcuritas
 eſt ex ymbra trē. ex q̄ qdā linea reſultat i cor
 pore lunari q̄ ipi⁹ lumē i pre obſcuſcat. et h̄ ſit
 maxie qñ ad trā appropinquat. ex cul⁹ vicini
 rate et nebulositate ſb̄it q̄ ſdā ſordēs vt dicet
 Bar. Qñ ſo ad altiores aſcēdit circlos cla
 ra et mūda et null⁹ macul⁹ obnoxia tūc videt
 vt dicet idē Bar. Jre lūa ē mutatiōis tpm
 ſignificatiua. Hā vt di. Beda. Si i pñcio
 rubeat vt aurū vñtos oñdit. ſi i ſūmo ei⁹ cor
 niculo macul⁹ q̄buſdā nigreſcit. pluuiioſum
 mēſis exordii pñedit. Si ſo nigreſcit i me/

oſo plenilunū ſerenū p̄cedit. cū ſo i noctna
nauigarōe ſcīrillat ad remos i bzui tēpeſtas
fuſa erit vt di. idē Be. Itē lūa i celeſti armo
nīa ēguiffimi ſoni emiffina vt di. macro. In
circulo ei lūe fit gūis ſon⁹ ſicut i ſpera celeſti
acut⁹. ex ordianiffimo ei ſono ex ſtridore mo
tus orbū generato dulciſſim⁹ vt dī ſit con
cēt⁹ Itē lūa ē ſecūditat⁹ tre ſemib⁹ miſtraria
peſt ei ſemib⁹ q̄ p̄ficiūt ex roze q̄ d corpe lūe
cadit vt di. idē. Et iō ſm fabulas dī p̄ſerpiā
eo q̄ ſeminū q̄ p̄ficiūt i tra dī eē dea a gētib⁹
Sic etiā dī dīana. i. ſilua⁹ dea ⁊ nemoz. qz
ſeris d nocte paſcua q̄rētib⁹ i nemorib⁹ et in
ſiluis. lūis bñficiū admiſtrat. Et iō vocauē
rūt gētiles lunā deā venatoz qz venatio ſit
in ſiluis. p̄p̄ qd dīanā cū arcu depīgebant.
eo q̄ venatoz dī arcub⁹ vtēbāt. Itē lūa cū ſit
frigida et hūida ē ex vicinitate ſolar⁹ circuli
caloz receptiua. Hā ex calore ſol⁹ ⁊ ſiccitate
tpat⁹ frigiditat⁹ ⁊ humiditat⁹ ſue exceſſus. ne
ſingul mēſib⁹ i ſuo deſceſu ad trā hyems ge
neret. vt di. macro. Itē lunavt di. albu. Eſt
aer⁹ mūdificatiua. motu ei ſuo p̄tinuo aerē
rarificat ⁊ ſubtiliat. vñ ſi n̄ eēt mot⁹ ſpere lūe
aerē et noctna vapo⁹ exalarōe groſſicies iſi
ceret q̄ corruptōz n̄ modicā generaret. Itē
lūa ſm astro. inſ planetas ē ſup diſpoſitiōe
būani corpis marie p̄tāiua. Hā vt di. p̄tho.
i li. de iudicijs astroz ſub lūa p̄rineſ egritu/
do amiſſio timor ⁊ dānū zc. Un circa muta
tiōē būani corpis p̄tāiū lūar⁹ potiſſime opaf.
Et h̄ accidit. tū p̄p̄ mot⁹ ſui velocitatē. tū p̄
pter ip̄i ad noſ vicinitatē. tū p̄p̄ occultā ſi
bi naſat⁹ iſtā p̄tāē. Un de morboz muta
tiōe medic⁹ p̄fecte nō diſcernit. q̄ lūares effe
ct⁹ i corpib⁹ nō cognouit. vñ Jpo. i p̄ncipio
p̄noſticās d lūa loq̄ns ait. eſt q̄ddā celeſte ſi
dus in q̄ oportz medic⁹ p̄uidere. cui⁹ p̄uidē
etiā ē mirabil⁹ ⁊ ſtupēda Et Bal. i cōmēto. de
dieb⁹ cretic⁹ diē. rē certā q̄ nō fallit attendat
medic⁹ quā docuerūt aſtologi egyptioz. q̄a
p̄iūctōz corpis lūar⁹ cū ſtell fortūar⁹ ſiunt
egritudicoſ termiales ad bonū. cū Jrijs vero
Jrie. ſ. ad malū. Et iō cau⁹ ⁊ p̄fect⁹ medicus
ſm doctrinā Jpo. aſpicere dī p̄mā lunā. et
q̄n ē plēa lūis. qz tūc creſcūt hūiores i hoīb⁹
et medulle ⁊ ſit nutrimentū i mari ⁊ i oib⁹ re
bus mūdania Dñ ḡ iſirm⁹ i lectū cadit mul
tis necē ē videre vtz lūa tūc creat d̄ iūctōe
rūc ei creſcit iſirmitas. quqz veniat i oppoſi
tiōis ḡdū. ſi plenilunio. ⁊ tūc ſi fuerit cū ma
lo plāeta aut i malo ſigno ⁊ aſpexerit domū

mar⁹ q̄ ē octanū ſignū. i. ſi aſpexerit mar⁹
q̄ dī dom⁹ ſigni ſcorpiōis. tūc de morte timē
dū ē. Si ſo fuerit cū bono plāeta et in bōa
domo ſue ſig⁹ ⁊ aſpexerit dñm dom⁹ vite ſcī
marē q̄ eſt dom⁹ ariet⁹. ſine p̄mi ſigni d̄ vita
rūc ſperādū ē. et ſic de alijs videndū ē. vtz in
li. Jpo. quē dī cōpoſuiſſe de iudicijs iſirmi
tatis ſm lunā.

De quibulda p̄p̄ietatib⁹ lune malis

Capitulū. XXX

Nabet āt lūa q̄ddā p̄p̄ietates min⁹ lau
dabiles rā ſm ſubaz q̄ ſm effectum
bz et ſubales obſcuritatē cū nō hēat ſic aliq̄
plāete lumē a ſeip̄a. bz etiā maximā iſtabili
tatē. qz nullū ſyd⁹ ita vagat p̄ oēs p̄es zodīa
ei ſic lūa. Cōtrahit etiā a maluiol⁹ ſtell⁹ ⁊ no
ciuis nocibilitatē Hā vt di. p̄tho. Lūa ē pla
neta cū mal⁹ maluiol⁹ Lūa iſup p̄ ſuā oppo
ſitōz int noſ ſolē auſert a nob⁹ ſolaris lūis
claritatē. Lūa etiā q̄n icidit i ymbzā tre per
dit lumē ſuū et ſuā p̄dit d̄formitatē ⁊ defecti
bilitatē. P̄reſea p̄p̄ vicinitatez quā bz cum
crasso aere ⁊ tra ab ymbza tre. vñ ab infecto
aere Jhir maculā ⁊ d̄formitatē vt di. Mar
cia. Lūa etiā q̄nto pl⁹ p̄cedit a ſole tāto pl⁹
recipit a lūie Jſus terrā. ⁊ mīorē Jſus celum
obtinēt claritatē. Et q̄nto pl⁹ p̄ficiūt Jſus trā
rāto pl⁹ decreſcit ⁊ deficit i lūie Jſus celum.
Duplīcē etiā bz effectū malū. Hā vt diē
p̄tho. Lūa efficit hoīez iſtabilē ⁊ mutabiles
d̄ loco ad locū diſcurrētē. Efficit ei hoīez in
ocul⁹ male diſpoſitū ⁊ inordinatū. Efficit et
i hoīe vñ oculū alto maiore. aut facit ſtra
bonē aut orbū i vno oculo. Et ſubdiē. Nō
i cui⁹ p̄plexiōe lūar⁹ p̄ſtellatio dñiuz hūit. vi
cio i oculō n̄ carebit. Et h̄ forſan accidit. p̄p̄
acceſſū lūar⁹ hūiditat⁹ humores oculo⁹ ad
alquā p̄uā q̄litate diſponēt. Dī etiā i li. mi
ſalath. c. v. Eclipſ lūe marie i hyeme. ſi fue
rit i ſignis frigidis exceſſū ſcat frigiditat⁹ et
nimie cōſtrictiōis i tra i aere ⁊ i aq̄. Si fuerit
i ſignis aq̄tic⁹ p̄ſagit abūdantiā pluuiāz. Si
ſo i ſignis aer⁹ p̄culū tēpeſtatū p̄cedit vñ
toz ruinā Diē p̄tho. ⁊ albu. q̄ lūa exiēs in. ij.
ſig⁹ p̄aſcēdes merozē deſiḡt. triſtitiā ⁊ abla
tiōē ſubē p̄ ſures ⁊ p̄dones. Silr i. iij. i. vj.
⁊ i. viij. irā anxiētatē fugā ⁊ mutabilitatē In
x. ſiḡt q̄ tūc icēpit rēgre cito deponet. In
xij. āt ipedimētū rirā duriciā ⁊ carcerē ex p̄
te aicoz. In oib⁹ āt alijs domib⁹ ſine ſignis
bonū efficit ⁊ p̄cedit. marie ſi plāet⁹ bōis fue
rit ſociata. ſm variā etatē lūe mouēt miſtrua

les hūiores i mulierib⁹ ⁊ cerebella in aīalib⁹
et diuerse passiōes vi lūari i corpib⁹ excitāt.
vīz i lūari ⁊ caducio. Nec dīprietatib⁹ lūe
et alioz planetaz dicta iā sufficiant.

De capite et cauda draconis.

Caplm. XXXI

Sunt autē due stelle q̄ n̄ sūt plācte. s̄z tñ
nafa ⁊ effectū vidēt hīe planetaz. s̄.
caput draconis ⁊ cauda q̄ mouēt cū firmamē
to ⁊ sequūt cursū firmamēti. vñ a leōe trans
eūt i cācrū. ⁊ a cācro i gemios. ⁊ sic deiceps
Dorat āt i q̄libet sig caput draconis. xviij.
mēlib⁹ āno. s̄. ⁊ dimidio. s̄līr ⁊ cauda. ⁊ i. xviij.
ānis pplet cursū suū. et si caput ē in aliq̄ sig
sp in sig opposito erit cauda. ⁊ venter in. iij.
vt si caput ē in cācro venter erit i arietē ⁊ cau
da in capicorno. et si caput fuerit i leone. venter
erit in tauro. et cauda i aqrio. et sic de alijs. ⁊
iō p̄p̄ aspectū oppositū cauda ē totalit̄ vene
nosa. h̄z āt caput exaltatōez suā i trib⁹ ḡdib⁹
gemioz. Casū h̄o i sagittario ḡdib⁹ totidez
Ecōuerso āt cauda h̄z exaltatōez suā in trib⁹
ḡdib⁹ sagittarij et caput cadit in trib⁹ ḡdib⁹
gemioz. Est āt h̄ aduertēdū q̄ qñ lūa iūn
git capiti soli l̄ caude extēp̄e ḡdū p̄iuctōis
a. xij. ḡdib⁹ l̄ infra. sp ē eclips̄ fusa maior l̄ mi
nor. fm q̄ caput l̄ cauda mag⁹ v̄l min⁹ acce
dit ad ḡdū p̄iuctōis et h̄ potissime h̄z locū i
eclipsi sol. Eodē mō de eclipsi lūe h̄ tenēdū
ē. qz si lūa puenit cū cauda i aliq̄ sig et sol
fuerit i capite i sig opposito erit eclips̄ lune. ⁊
ecōuerso si sol fuerit i aliq̄ sig cū cauda et lu
na i sig opposito cū capite. erit itē eclips̄ lu
ne. Et si i eodē ḡdu puenit. erit eclips̄ ge
neral. vñ sp optet q̄ pueniāt i capite l̄ i cau
da i eodē ḡdu sine p̄e. xij. ḡdib⁹ v̄l infra si d̄z
ē eclips̄. vñ p̄iuctio debz fieri sol ⁊ lūe q̄ ad
idē signū eūdē ḡdū idē minūtū. ⁊ idē scdm.
In oppositiōe vero contrariū signū semp
erit fm eūdē gradū. idē minūtū. ⁊ idē scdm.
Et h̄ apparet q̄ q̄uis lūa iūgat singul̄ men
sib⁹ soli et accēdat nō tñ sp eclipsim fac. qz n̄
sp i linea ecliptica se p̄igūt. qz nō sp accēdit
lūa in p̄iuctōe in eodē ḡdu. nec etiā sp caput
v̄l cauda in p̄iuctōe vel oppositiōe sol ⁊ lune
se p̄tingunt.

De cometa. Ca. XXXII

Cometa ē stella q̄dā flāmis circūta.
vt di. Be. rep̄te nascēs regnī p̄mu
ratōez aut pestilentiā aut bellav̄l v̄tios siue
est signās ⁊ p̄tēdēs. Comatice stelle aliqñ
vidēt moueri motu plāctaz. aliqñ p̄manēt

imobiles sic fixe. Sp āt apparēt vt di. Beda
in p̄te determinata i celo. Nō ei vagant p̄ di
uerfas p̄tes zodiaci sic plācte. s̄z vidēt esse in
circulo lacteo siue galaxia ⁊ spargūt radios
s̄sus septētrionē. nūq̄ s̄sus occidētē. vñ in
p̄te occidētali nō vidēt. h̄z enī spacio solet ap
parere. s̄ p̄ octo dies. Aliqñ visa ē. lxxx. dieb⁹
sic di. Be. Et q̄buscūq̄ āt stell̄ nascit come
ta. siue ex plāct̄ siue ex fixis. sp in firmamēto
apparet i p̄te septētrionali vt di. idē. Et q̄ p̄z
q̄ stella q̄ apparuit i ortu xpi nō fuit cometa.
qz mouebat ab oriēte ad meridiē s̄sus occa
sū. et h̄ n̄ solz facere mor̄ cometere vt di. Cris̄.

De stellis fixis. Ca. XXXIII

Selle a stādo sūt dicte Quāuis ei sp
moueat. m̄ sp stare vidēt. vt di. Jsi.
Dicūt ⁊ sidera a p̄siderādo dicta. eo q̄ i eis
mathematicoz p̄sideratōe m̄tra indicāt ⁊ p̄
uidēt Dicūt etiā astra ab austris l̄ anastris
nūcupata eo q̄ fm opinionē aliq̄z stellaroz
corpa i spa firmamēti sic clauī i rote circūse
rētio sūt p̄fixa. Et h̄ q̄dēv̄z ē q̄ ad aliq̄ ⁊ ma
rie q̄ ad maiora vt di. Jsi. fm Alphra. Stel
la ē lux aggregata i suo orbe. vñ fm q̄ ē ma
ior aggregatōis lūis stellar̄ corpis tāto est
maior q̄ritat̄. pulcrior̄ claritat̄. ⁊ āplior̄
prāt̄ ⁊ h̄rit̄. Vocāt āt ab eodē stelle siue sy
dera luc̄ vehicla. eo q̄ sūt lūiosa corpa lūis
solatiū ⁊ noc̄nas tenebras mortalib⁹ dese
rētia mōi sup̄ficiē decorātia. sol lucē a q̄ fci
piūt lumē put p̄nt sup̄pletia emissiōe radioz
p̄tinua aerē depurātia. q̄z h̄rit̄e anfertur a
mōo īferiori pestilētia ⁊ corruptela. Stella
rū etiā h̄rit̄e p̄ciliant et ad p̄cordiā reuocāt
sib̄h̄nuicē tria elem̄ta. Eaz sēp̄itno fulgore
illūstrāt oīa suo calore saluāt ⁊ refouēt vni
uersa. Nā fm platonicos vt di. Be. stelle īg
nec sūt nate. Celū ei cū suo ornatu esse nafa
ignēū m̄l̄ti antiq̄ posuēt. Ar̄. āt et aliū p̄hi
ponūt celū eē elem̄tū q̄ntū. nafa et p̄prietate
ab elem̄t̄s q̄tuor discretū. dicūt stellas nō eē
frigidās nec calidas subalēsen substantiue
sic nec ip̄m celū. s̄z tātmōdo sūt calide effe
ctue. motū ei suo p̄tinuo ⁊ sēp̄itno inflamāt
ill̄s sup̄ qd̄ mouēt. ⁊ sic i ill̄s īferiorib⁹ h̄nt l̄
ducere calozē l̄ algozē. Radioz h̄o mobiliū
te ⁊ p̄fractōe i sup̄ficie obiecti corpis h̄nt in
ducere vim caloz̄. S̄z vñ sūt stelle certū est
q̄ sūt fm nafa ⁊ purissime et simplici nate ac
īcorrupte. q̄ ad formā etiā sūt lucidissime. et
q̄ ad figurā. s̄perice et rotūde. q̄ ad subaz soli
denōporose. q̄ ad sup̄ficiē plane nullatenus

aspererit angulose. q̄ ad firmz altissime. q̄ ad
motū velocissime. q̄ ad q̄ntitatē sūt maxime.
q̄uis p̄t sit? distātiā videat̄ eē p̄ue. q̄ ad nūc
roītatē inuere. illi ei soli q̄ stellas nūerat sūt
finitē. q̄ ad p̄atē et effectū stelle sūt maḡ in
corp̄a p̄moīe. Hā stelle sūt iferiorz generatiōe
imutatiōe p̄fatiue. radioz suoz emissiue. te
nebray noctis illuatiue. sui cursus in suis or
bibz vniformit̄ p̄pletie. i sol p̄ntia a q̄ recipi
unt lum̄ sui sē occ̄latiue. i suo ortu z occasu
sē aeris mltiplr imutatiōe. qz nē tēpestates p̄ci
tāt. nē serenitates generātz pcurāt vt di. Be.
colorz variatōez radioz scintillatōe. nē tristiū
nē letoz euertū fin mathematicos sē p̄nū
ciatiue Sūt etiā nauigātibz p̄spe. z ip̄ay via
rū i medio maris directiue. vbi stelle ad iuicē
vicini sūt p̄iūcte. maiorz lūis z pulcrior̄ sūt
exp̄siue. vtz i pliadibz z sideribz galaxie. q̄
uis etiā tāta oīdāt pulcritudinē ex q̄dā vici
nitate qz p̄t sē p̄iūcte. lucidiores tñ i cōi ap
parēt sigle. cōsiderate tñ p̄ se n̄ apparēt singlr
ita pulcre. z h̄ rō ē vt di. mar. qz excedēs ful
gor vni p̄ q̄ndā refulgētiā alteri? i sufficiētiā
ex se repar. vñ qd vni dēt ex q̄dā d̄fectibilita
te alia supplet q̄ maḡ excellit i claritate. Itē
stelle p̄t sūt sui distātiā sē hoibz disparit̄ sue
maḡitudinis oīsiue. Hā vt di. albu. q̄to sūt ce
nich capis n̄i maḡ viciē tāto sp̄vidēt eē mi
norz q̄ntitat̄ z offerēt n̄is aspectibz min̄ p̄ue
Et ecōuerso q̄to plus elōgāt i suo ortu n̄ro
bitabili seu i occasu tāto n̄is ocul̄ vidēt ge
neralr eē maḡ magne. z etiā maiores vidēt
eē i q̄ntitate i occasu q̄ i ortu vt di. Be. tunc
aliqd d̄r eē sup cenibz capis n̄i. qñ directe
vidēt eē sup caput n̄m. Tenibz ei d̄r retā po
sitiō sup caput. cui p̄forte rō ē vt di. idē. qz va
porēs d̄ tra ascēdētes rectitudinē radioz ad
oclos veire p̄fecte n̄ p̄mittūt. z iō ocul̄ deci
pif i h̄ aspectu. qz qd circūfusu ē i aere. a so
lari radio estimat ocul̄ p̄phēdē i seip̄o. Sz
sic di. alga. tal̄ visus d̄cipit sic qñ fulgor can
delea sano ocl̄o sine obstaculo cōspicif. sz a
lippiēte oculo sine arc? celest̄ imagiē non vi
dēt z putat d̄cep̄ ocul̄ oīno vidē i alio. s. in
luie viso. qd tñ i alto n̄ ē sz i seip̄o pot̄. Idē
di. Quic̄ i c. d̄ obscuritate visus. q̄re s̄ d̄ visu.
Itē sē stelle fm mar. i suis circul̄ armoniace
p̄cessiue. Dēs ei toni musici p̄cēt̄ in sidera
iueniūt. nec q̄uitas inferiorz dissonā reddit
melodiā superiorum sine medioz nec econ
uerso supiorz acuitas d̄struit sonū q̄uioz i
serioz sic di. mar. Itē fm Ar̄. i li. d. ce. z mū.

Stelle sūt ex matia corp̄is celi i q̄ posite sūt
arz fixe. z iō nafalr sūt splēdide sic z celū in q̄
fuoluūt. vñ oēs stelle h̄nt lum̄ p̄riū p̄ lunā
Et q̄uis stelle ex se sint lūiose ad p̄sumatōz
m̄ sue lūiositat̄ scipiūt p̄plemtū ab ip̄o sole
Itē stelle sē sue d̄rur̄ z lūiositat̄ sibi iuicem
cōicatiue. vna ei auget claritatē alteri? et bo
nitas vni? fortificat bonitatē alteri? sic d̄r i li.
d̄ iūctōibz plāetay Itē stelle p̄p̄is circul̄ z
sedibz sē p̄tēte. z iō si circul̄ vni? it̄secando
aliqñ subitret circulū alteri? p̄t h̄ p̄pas se/
des stelle n̄ desēt. nec sē alijs p̄ q̄s trāsēnt i
pedim̄ti i inurie iuicē illatiue. Itē stelle q̄
dā vt di. mar. celer? or̄te. celer? occidūt. q̄dā
p̄o tard? or̄te. cit? occasū petūt. q̄dā at p̄ter
oriūt. z tñ nō sūt occubere dinoscūt. Nec at
varietas or̄? z occasus accidit ex dispari al
titudie circuloz i q̄b? oriūt l̄ ex eleuatiōe siue
dep̄ssione climatū i q̄b? occubē vidēt. Nam
fm variā eleuatōz l̄ dep̄ssionē corp̄is celest̄
varijs sp̄ibz l̄ oriūt l̄ occubūt. Itē stelle sūt
tpm ānoz. s. z mēsiū z diez distinctiue z p̄mu
tatiue. Hā sic d̄r i li. d̄ p̄p̄tatiōibz elem̄. Arist.
p̄mutatiōe t̄p̄is n̄ ē nisi p̄t p̄mutatōz stellay i
signis diuerf̄ z sup climata septē vt ex p̄mu
tatōe lūe singul̄. xxviii. diebz. aut p̄mutatiōe
mercurij z veneris i oibz decē m̄sibz l̄ min? il
lo. aut ex p̄mutatōe sol̄ i q̄libz āno. aut ex p̄
mutatōe maris i. q̄. ānis. aut iouis in. xij. aut
sāni i. xxx. aut ex p̄iūctōez p̄mutatōe tripli
citatis ad triplicitatē i. cc. z. l. ānis. aut p̄t per
mutatōz stellay fixay or̄b. p̄mutat̄ ei i. c. an
nis vno ḡdu q̄z accidit p̄mutatio maḡ. xxx.
vi. milibz ānis. Et h̄ ē ān? magn? qd ē vltimū
oīm rez. Nucusqz Ar̄. i codē li. In li. aut ci
ceronis di. macro. Iti? mūdani āni finis ē
etiā stelle oēs oīaqz sidera ac plāete a certo lo
co. ad eūdē remeauerūt. Hoc at et phici vo
lūt p̄ānoz. xv. milia. pacta p̄rigerēt. Quic̄
qd at sup h̄ d̄icēt ph̄. h̄ certitudinal̄ tenēdū
ē qz n̄m n̄ ē diffinire qñ vltim? finis erit. hoc
em solus nouit temporū conditor qui mo
menta z tempora continet in sua potestate.
Depolo. Caplm. XXXIII
Pol? fm Bedā est stella puissima a q̄
tota p̄ celi supior est dicta. Duplex
at ē pol? s. ar̄bic? siue boreal̄ q̄ sp̄ nob pollz
z flucet. nob at nūq̄ occidit q̄ sup nos exi
stit. vñ pol? a pollēdo ē dicit̄. qz sup nos exi
pollet. Sz fm pol? d̄r ar̄tharic? i. austral.
polo ar̄thico opposit̄ q̄ nob sp̄ ē inuisibil̄. In
illos duos polos q̄i in duos m̄di extremos

stices sp voluit firmamētū. Hi duo poli nū
 q̄ mouēt de suo loco. tñ circularit cū spera
 vlt circulo voluūt z circūferūt. Axis aut a
 polo ad polū p mediū cētri t̄re extēdit circa
 quā totū firmamētū ip̄t rapit z mouet. Dic
 at axis n̄ ē material. s̄ pot⁹ linea qdā itelle/
 ctual q̄ a polo vsq̄ ad polū recto dyametro
 sic linea a pūctovs q̄ ad pūctū esse tracta in/
 telligit. circa quā tāq̄ circa mōdi mediū sem
 piternis raptib⁹ voluit firmamētū. Pol⁹ igit
 est stella q̄ ad sitū altissima. q̄ ad motū velo/
 cissima. q̄ ad aspectū n̄m mima. q̄uis sit in
 se valde mag. q̄ ad effectū vltia. q̄z p ip̄i sitū
 discernūt sit⁹ z termini alioz s̄idez z celesti/
 um circuloz. vñ h̄ stella ab astrolog⁹ potissi
 me intuef. Est ḡ stella ista brenissimi circuli
 descriptua. p̄t nimia elongatōez z distanti/
 am a n̄o situ ē sue magnitudis occultatua
 p̄t sit⁹ sui immobilitate est hoim ip̄az aspici
 entū marie certificatua. Et iō vocat stella
 mar. q̄z nauigantiū z sciaz nauigale hñtū
 i mari ē directua. rōe sui sit⁹ medij ton⁹ celi ē
 oñsina p girū arcturi sibi p̄pinq̄ ab alijs stell
 est distincta a cui⁹ vicinitate polus arbie⁹
 est vocata fm Bedam.

De arcturo Caplm. XXXV
Arcetur⁹ est signū a septē stellis sitis i
 arc in se reuolutis p̄stitutū. vt dicit
 Jsi. Hāz septē stellaz circul⁹ q̄z in modum
 plaustrī p̄t. latini cū septētrionē vocant
 septētriones nō occidere axis vicinitas fac.
 eo q̄ stelle iste axi z polo stelle altissime sunt
 vicine. Dī aut idē circul⁹ arthophilaz. eo q̄
 erethō. i. illicem vsam sequit. Eūde boerhē
 antiq̄ dixit. eo q̄ plaustrō heret. qd ē signū
 spectabile multis stellis. int̄ q̄s est arcturus
 q̄ est p̄rie sid⁹ p̄ caudā maior⁹ vsf positum.
 vñ ab hac stella tota p̄stellatio illa arctur⁹ ē
 vocata vt di. Jsi. Et merito arctur⁹ ab arā/
 do est dicit⁹ q̄z ex p̄ma pte surgit frīg⁹ p̄t elon
 gatōz a calore sol. frigorebo porz t̄re artant
 z p̄stringunt. Apparēt aut septē stelle radio
 se z rutilatis forme. q̄z q̄tuor anteriores in
 modū q̄dranguli alēnis laterib⁹ ordinātur
 tresbo seq̄ntes i modū semicirculi disponū
 tur. locant̄r sub polo circa axem. vñ sp cir/
 cūit polū tāq̄ centz. vt di. Bre. Sp stelle
 ille p̄runt circa arē siē vsa circa stipitez. Et
 id ille circul⁹ maior vsa vocat. vt di. macro.
 Sp p̄rit znūq̄ ad ima demergit vt di. Bre.
 Qñ tres stellaz eleuat q̄tuor ad ima decliat
 z ecōuersio eū q̄tuor surū erigit tres ad ima

demit et demergit vt di. Bre. Int̄ oēs cir/
 culos supiores circul⁹ arcturi ē altior. quia
 polo vicinior. hoim aspectib⁹ marie se offert
 Hūq̄ est hora noct⁹ qñ videri possit. nisi for
 san e⁹ aspect⁹ nubib⁹ vel nebul⁹ intercipiatur
 Int̄ medias stellaz arcros draco ad modū
 fulmis elabit. vt di. Bar. hyemali tpe in oz
 tu suo maxie rutilat quadam scintillari irra
 diatione forte aque et terre congelationem
 p̄nunciat. vt dicit Barcianus.

ODe orione Capitulum. XXXVI
 Orion est astz tpe hyemali exortum
 aq̄z et tēpestatū excitatiū. Est aut
 orion nimbosus v̄etoz z tēpestatū excitari/
 uus et generati⁹. et ab ortu z inundatōne
 aq̄z orion dicit⁹ vt di. Jsi. In suo at ortu tē
 pestates generat z aerē imutat. z ad modū
 armati pedes z brachia extēdētis disponit.
 et fere p latitudinē triū signoz ei⁹ extēdit la/
 titudo. vt di. Bar. Natie fulger i siḡ thau
 ri vt di. idē. Est at p̄stellatio marie notabili
 tatis z rōne magnitudis ac pulcritudis. et
 etiā rōne dispositōis z p̄tuz. ab ariete ei vsq̄
 ad gemios se extēdit vt di. mar. Torū etiam
 illoz triū siḡz p̄supicē fulgoz sui pulcritu/
 dine clarioz reddidit di. idem. gladiati mi
 litis et accincti sp̄z i stellaz ordie p̄dicit. d
 q̄ di. mar. Armat⁹ etiā flagris splēdebat i ar
 miaz. Splēdor tñ orionis vt di. idē. signū
 est fufe serenitatz. sic ecōuerso ei⁹ obscuritas
 fufe ē p̄lagiū tēpestatz. Sole exñte in signis
 orionis z tauror i gemis. oia germinat z ori
 untur q̄ nutrimentū recipiūt ex aq̄s z aere. et
 ex tra vt di. idem. Constellatōz orionis seq̄t
 qdā stella q̄ dz canicula q̄ ab astrolog⁹ mali
 uola dz z nociua. q̄ fm fabulas ei⁹ canis fin
 git fuisse vt di. idē. Hō tñ ē h̄ illa canicla no
 ciua q̄ orit in leone. a q̄ dies canicularēs a
 phis nūcupāt. sic di. Bal. Oriō ḡ i ortu suo
 p̄mo tēpestatē p̄noicit. s̄ post serenitatē
 solito opat ad terre secunditatē. Sole exñte
 in thauro quasi se abscondit sub radis sol.
 nec tūc suā manifestat inferiorib⁹ claritatez
 Oritur aut itez in iulio qñ sol ascendit d ge
 minis ad circulos supiores. qñ terra maxi
 mam patitur distemperantiaz aeris quo ad
 calidam qualitatem fm Bar.

De hyadibus Ca. XXXVII
Hades q̄et succule dicit⁹. sūt qdam
 stelle pluuiiales. i quaz ortu pluue
 multiplicat vt di. Jsi. Hā tūc t̄pis vapores
 a mari z tra p caloris solaris violētiā forit⁹

ad suploza attrahūf q̄ motu hyadū in pluui
as resoluūf. z iō iste stelle dicūf hyades. id ē
succule. qz attrahēdo hūores v̄f resoluendo
eos traxisse a fabul' p̄singūf aq̄s v̄f di. ygin'
Dñt ac be stelle sūtū suū in frōte tauri v̄f di.
Dar. et cū dies extēdit z sol seruētiōr ascē
derit. tūc hyades solēt p̄mo apparere v̄f diē
Bre. sup Job. xx. Qñ a saño ipellunt diuer
sas generāt tēpestates v̄f di. Beda. In hya
dum ortu fruges vber' crescūt. qz tūc a plu
uijs irrigant p̄les hz p̄stellatio hyadū stel
las clarissimas p̄ girū ordinaras. que oriūf
in. xvi. gradu thauri. Oriuntur et turbāt ae
rem in ortu suo fm Albu.

De pliadibz Ca. XXXVII.

Pliades sūt septē stelle a p̄silitate di
cte q̄ sibi sūt vicie. ab iuicē tñ sūt di
stincte v̄f di. Bre. hyemali tpe oriūf. Quāto
āt aura serenior ē z frigidior tāto melius ab
alijs discernūf. vna hō int̄ septē latere videt
qz ex toto se n̄ manifestat nec ex toto se occul
tat Int̄ genua tauri hūt sūtū v̄f di. Jsi. Sol
i m̄se iunio p̄ pliaades iter fac. z tūc aer' cali
ditas pluuijs p̄nalibz tpat. z tra tūc t̄pis flo
rū pulcritudinē adornat fm mar. Hac de cā
d̄ iuno amasse maiā q̄ fingit vna fuisse d̄ pli
adibz fuit m̄ mercurij fm figm̄tū poetaz
fm mar. fm albu. āt oriūf pliaades i. xvi. gdu
thauri cū hyadibz motu suo turbāt aerem

De canicula Ca. XXXIX

Canicla ē qdā stella seruēssima que
oriūf fm al. i. xix. gdu cācri. i. cur' or
tu mag' sit aer' p̄turbatio. Ab hac stella di
cūf dies caniclaris i q̄b̄ sāguinē minueret
medicinā laxatiuā accipe ē sūme piculosuz
p̄p̄ excessū distancie aer' i calore Un̄ Ipo.
in āpho. An canē z p̄ canē z sub cane mole
ste sūt farmacie. ibi d̄ i cōmēto q̄ añ cor' or
tū illi' stelle z i ortu z p̄ ortū statū piculosuz
est dare potionē laxatiuā. qz tūc ē aer' calid'
et sicce'. s. a calido sig' z a calida stella z a sole
tūc i leone cum canicla extēte. vñ ex modica
medicia corp' fieret nimis calidū z siccz et
febris forsitan sequeret. Medicina etiā eua
poraret et min' oparet cū corp'is pori tūc ex
calore aer' sūt apti v̄f di. idem Bal. Calor ex
tran' vires extrahit medicie. vñ aq̄ calida
spuāt solutōi si calor aer' tūc ē foris. p̄trea
p̄tus interior tūc est debil'. q̄ p̄porōz vel mi
nutōem pl' debilitat. Durāt ad dies canicu
lares a. xv. kl. augusti v̄f ad nonas septem
bris. z sic sūt. s. sicut ibi dicitur.

De luce et ei' p̄rietatibz Caplm. XL

Lux fm basiliū ē spēs poia sibi sibi
de luce āt qd sit fm rē v̄f. s. sit suba
v̄f accidēs diuersimode loquūf au
tores Hā arist. di. lumē n̄ ē corp' nec a corpe
deflurū Damal. etiā di. lumē p̄p̄ia p̄postasiz
id est. subaz n̄ b̄z. fm Aug. sup Bēn. ad l̄raz
Lux ē suba corpea sūme simplex in genere
corpoz. sūme m̄plex i efficacia. sūme mo
bil' z absolute penetratōis z m̄ime resistētie
et sūme disparia z p̄ria generāz z p̄cillās. sū
me pueribil'. ois nafal' motōnis p̄ncipiū et
origo. sūme p̄fectibil'. sūme iocūda. sūme cō
municabil'. vñ luce i corp'ibz nibil ē v̄tilius.
nihil p̄ueniēti'. nihil pulcri'. nihil velocius
nihil subtili'. nihil ipassibili'. nihil p̄tuofo
iuenit. Est āt differētia int̄ lucē z lumē. Hā
lumē ē qdā deflur' a luce siue irradiatio de
fluēs a suba luc'. Lucē āt diē ipaz fontalez
subaz sup quā lumē innit'. Si ei lux const
derata i se ēēt accidēs n̄cario p̄ se alicui ēēt
accidēs. qz accidēs p̄ se causat a forma sub
iecti sui. vñ si lux i aere ēēt accidēs cāref. lux
hā a forma aer' qd ēē n̄ p̄p̄trea lux mutat
subiectū suū Qd p̄z qz lux ē nafal' prius in
oriēte. p̄seant hō i occidēte. z lux oriētal' ge
norat p̄tiaz sibi z ita deiceps vsq̄ ad occidē
tē. Accidētia ei nō p̄mutāt suū subiectū nec
extra illud agūt. et q̄ vidēz q̄ lux n̄ sit accidēs
p̄trea si ēēt accidēs aer' n̄cario moueret
aer subito ab oriēte i occidētes fm subitum
motū luc'. sic āt moueri subito n̄ p̄uenit aer'
nec alicui elem̄to. p̄trea luce nihil ē no
bili'. accidēs āt ē ignobili' suba. Ex q̄ videt
q̄ lux n̄ sit accidēs. cū aer' lōge sit ignobilior
ipā luce. Sz si lux ē corp' difficile ē itellige
re q̄lit lux sit i aere' cū aliq̄ corpe diaphano
v̄f i cristallo. cū duo corpa sūt nō p̄nt ēē i op
dem loco. Hō ē tñ incōueniēs nec impossi
bile ponere lucē ēē subaz corpez. z ēē il' cū
aliq̄ corpe. vidē' ei aquā z cinerē p̄t iūgi et
misceri salua v̄triusq̄ corporeitate et locali
tate v̄triusq̄ supficiem ab alio distinguētē
v̄triusq̄ p̄es infra p̄p̄ia supficiē continēte.
Quātūcūq̄ ei sūt imisceant cinis z aqua p̄
manet tñ aq̄ in sua corporeitate p̄ priū suaz
coherentia z p̄tinuitatē. z cinis i sua nec p̄
istā p̄mixtōez et vnionē sūt sūt duo corpa in
in vno loco imo aq̄ hz suū locū p̄p̄ium. et ci
nis suū. Sic lux p̄t esse i aere v̄f i q̄cūq̄ alio
corpe salua v̄triusq̄ corporeitate. et suaz p̄
cū subaliū p̄tinuitate. Un̄ z lux subintrans

ad interiora aeris vel cristalli h3 suū locū ipsi
supficie abierit et a suba adiuncti sibi corpis
distinguerit. Quis nō possit ppter simplicitatē sue
sube recte percipi vel videri i re. imo qd mirabi
lū ē mltē lucēs pī pcurrētes ipmire et tamē
vnitē iūgūt. salua cuiuslibz subali forma q
ab alia differt. h3 nulla respectu alteri⁹ mate
riali sicut formalī. sic manifeste docet et dī. dyo.
i li. dī. no. Qui⁹ h3 suba. Quia inqt lapa/
daz cū sint i domo vna tota iuicē tota sunt
cōia. diligētē tñ hnt a se iuicē discretōz. vni/
ta discretōe et vnitatē discreta. videt⁹ ei mltis
ad vñū lumē accessis lāpadibz iuxta oīm lu/
mina vñā claritatē et idiscrete flucētē. nec
possit qd vt arbitroz alie⁹ eoz ab alijs ex aere
pīnētē ceta dū sūt ibi seqstrare aut altez
sine alto cernere. tot⁹ i pfuse iuicē cōpatis.
Subducta ā vna sūt et pīiū lumen recedit
nihil secū cetoz luminū auferēs aut de suo
aliqd eis reliquēs. Erat ei oīm vt dictū ē pfe
cta vnitās natāl^r pmitta et nulla pte pfusa.
q si tāta ē in h3 corpali aere et matiali luie zē.
Hucusqz dyo. In qbz h3 manifeste docet
lularia sūt vñiri. salua tñ cuiuslibet pīetate
subali et accidētali qd defert secū. siue acce/
dēdo siue recedēdo. Lux itaqz fm dyo. est
suba i se sūtēs a q pcedit irradiatio qdā et il
luminatō corpoz alioz. sp ei lucz lux i se. et tñ
nō sp illuiat s3 solū qñ iuenit corp⁹ hñs ma
teriā dispositā et aptā ad illuiatōz vt dī. aug.
Suba ei celoz ē vere lux q i corpi obtinz
pīū locū. Et tñ celū nō illuiat i tenebz vel
i nocte. Sp g lux lucet iuisibilē et i tenebz.
s3 nō sp illuiat visibilē. vñ tūc lucē sēit oīs
creata. Inuisibilē ei opat⁹ h3 lucē sensum et
motū i aialibz vt dī in li. fontē vite. Dīcētiaz
al. in li. de iudicijs astroz ypocratē dixisse et
docuisse. q nisi stellaz lux de nocte subtilia
ret densitatē aeris destrueret oīm corp⁹ ani/
marū. et tñ certū est stellaz lucē de nocte sepi
us nō videri. Impīssio ei et opatio lucē ē ma
nifesta i mari. qz fluit et refluit p applicatōez
lune ad aliquē sitū siue illuiat aerē siue nō.
In visceribz etiā tēvbi nō attingit lumē. h3
lucē opat⁹. vt in mineralibz et rebus alijs ibi
dem generatis. et breuit pītia lucē ē nccaria
in oīm corpe mixto. p quā ōria i elemē⁹ vñū
tur. Lux itaqz a sūmo celo empireo vsqz ad
centz mōi ē diffusa. q i sua suba et radice vna
est et simplex. variata tñ fm diuersitatē reci/
piētū siue solis siue alioz corpoz supioz vel
inferioz vbi ē vna suba. p⁹ et opatio lucē licz

nō lūiositas. Nec est pīogenita lux q crea
ta fuit die pīmo vt dī. Basil⁹. q corpi solari
et ceteris celestibz qto die facti supferi. Un
sol et ceta sidera sūt pīmei lūis vehicla q p
susceptōz lucis icorpaliū sufficiunt sine lue
sube depditōe ad illuiatōz ppetuā et pbēnē.
vñ ista lux vbiqz attingit. et oīa corpa fm ma/
gis et min⁹ pficit et disponit. Lux igit radice
sūdamētūqz oīs illuiatōis vna ē i suba que
nō pīnēt accidētāl^r ab aliq corpe inferiori.
s3 mag⁹ pīnēt oīa corpa. respectu qz penit⁹
formalē est. s3 in se sit materialē et situalis. et iō
lux cū sit materialis h3 potencial^r pte extra
ptem. Quia pō formalis est h3 actu partem
extra ptem. qz qd h3 materia in potētia. h3 h3
forma in effectū. Et q manifestū est. q cum
lux i genere corpoz mīmū h3 de materia et
maximū de forma. vicinior est forme q ma
terie. Et iō rōne materie est i mīmo. s. in pun
cto. rōne h3 forme est i oīm loco. Nam vñū/
qdqz h3 ita moueri ad locū sic ad formā suā
vt dī. Arist. qz forma qto est nobilior tanto
materiā suā p⁹ extēdit. vt dī. Algazel. ppter
qd forma lucis qz est nobilissima in genere
formaz corpaliū matie materiā suā disten/
dit. Et iō vñū pūct⁹ lūis siue lucē sufficeret ex
se ad illuiatōz tot⁹ oīz ppter materie sue nobi
litatē et forme summā actualitatē fm Alga.
Una igit est lux simplex vt vñiformis i sua
eētia qūis diuersa sint lūaria q int se sūt
distincta. Quāuis videant⁹ in vno actu vñi/
formit aggregata. nec lumē vñū itrat subaz
alteri⁹. qūis sensibilē tāqz vñū lumen vñiri
videant⁹. Non g est incōueniēs ponere duo
corpa simul esse quoz vñū est subtile et for/
male et qñ pplementū alteri⁹. reliquū at est
materiale et impfectū. Duo h3 corpa glori/
cata in eodē vbi eē nō pnt. qz neutz respectu
alteri⁹ materiale pte ē in aliq vel formale s3
glorificatū et nō glorificatū siml eē pnt sine
aliq incōueniēti. sic expsse dī. Aug⁹. Lux eti
am vt dī. Ba. est matie mobil⁹. incessant⁹ eē
mouet se et gignit linealiter et circūferenter
in omnē ptem se mouendo et diffundendo.
vñ qntū ē de se subito mouet. Lux em sum/
me est actiua et sine resistentia ad itima cu/
iusqz rei penetratiua. diuersoz et disparium
generatiua et ōrio in elemētis et corpibus
mixtis in p cordiā et vnitatē reductiua. Radi
ozū suoz pīctōe. directōe. intersectōe. ptra/
ctione. et reflexione oīm in effe pductiua in
esse pfuatiua. vel ab esse dissolutiua. vt dicit

Lalcidus sup Thimeu. vite et pmanetie cu
sustinet rei regitina est lux et directiua. si iup
se naturalit multiplicatiua. Lux em mul
tiplicat se gignedo. Signit naq lux lucez. et
lux genita simul gignit et generat lucem sibi
succedente. et fit in vno instanti vn puncto.
replens lumine totz orbem. Item lux e sui
et alioz manifestatiua. colorz p sui incorpa
tionem in superficie humidit pspicit effectiua. si
cut dic Aug. Lux tenebras expellit. mero
res dissoluit. insidias pdit. securitate parit.
omnes spem letam iocundamq inducit. rebus
omibz forma et decoru tribuit et inducit. qd
sine luce oia corpa occulta remanet et igno
ra. Aufer inqt Damus. luce et oia i tenebris
incognita remanebunt Lux igitur fm Am
bro. et etia Basiliu est pulcritudo omis visi
bilis creature. cuius gra maria est in aspectu.
q cetera mudi mēbra laudibz efficit digna.
Decur dicit Basil. idem est angeloz et san
ctoꝝ sup celum quietissima habitatio. Nec
summe trinitatis p exemplū et demonstra
tio manifesta. Nec lux sine diminutione spie
luminositatis manifestatiua et diffusiu. q i
superficie vmbrosi corpi recepta nō se pfun
dat. Item ad visibilem spem. sz q ad vtutes.
vt di. Isid. Multas alias ppietates laude
dignas habet lux quo ad suā subam virtu
tem et opatōem. cuius substantia nihil inue
nitur purius. Unde transiens per sordes nō
sordescit. cuius virtute nihil est actualius. cu
lus operatione nihil vtilius in corporibus
reperitur

De splendore.

Capitulum. XLII.

Splendor est quidā defluxus exiens
a suba lucis Egre dit autē a luce sine
alteri nature p mixture. luci a quo
exit est coctus in duratōe. vt di. Aug. Quā
cito est ignis tam cito est splendor. vñ si ig
nis esset eternus splendor esset eternus. Exit eti
am splendor a luce sine lucis diminutione.
sine puritatis lucis pamine. sine disconti
nuatione cū sui et alioz manifestatiōe cū sui
multiplicatiōe. vt dicit Basil.

De lumine Ca. XLII

Lumen differt a luce si spēs a gene
re. Omne em lumē lux est. sz nō econ
uerso omis lux est lumen. Nā lumē
est defluxus qdam a suba lucis in acre vel in
alio diaphano corpe receptus et vndiqz circū
fusius. Triplex autē est lumē vt dicit autor p

speciue. s. reflectum. fractū. et directum. Re
flexum sicut a speculo et alijs politis corpibz
q reijciunt lumen a se receptū. Aliud est lu
men fractum sicut qn lumen venit ad cor
pus. aliquantulū densum qd nō est omīno
densū vel durū recipit lumē in se. sed p ma
teriā oīno inobediente. lumen illud non te
net rectum incessum. sz diuertit ab incessu
recto et vocat fractio radij. Tertiūz lumen
est directum qd nō repellit neqz inuēit ma
teriā aliq mō inobediente et trāsit libere et fa
cit opatōes pfectas. Illud lumē est aeris et
alioz corpoz trāsparentiū pfectiū decoru
tiū. formaz et figuraz declaratiū. oculo
rū letificatiū. oculis lippis et infirmis ē lux
mē odiosū et molestie illatiū. hoīm a som
no et torpore et ocio excitatiū. formaru et
speciez in superficie speculi vel politi corpis i
pssiuū. Nam lumen ad superficie polite mat
rie ptingēs in angulū e qlibz se reflectit. et oīm
subiectoz formas sibi imppmit. vñ qd extra ē
p subam in superficie speculi collocat p ima
ginem vel figurā. lumen etiā est fm dispo
sitiōe materie quā subintrat imutatiōis su
ceptiū. Nam eius claritas intendit in ma
teria pspicua atqz pura et remittit in seculū
ta materia et obscura. In materia ei diapha
na obstaculū non inuenit. iō p eam eradiā
ppios fulgores expmit et oñdit. vt di. Dyō.
et qto pfecti illi infundit. tanto latius et ea
refusa ad alia deriuat. Accedens autem ad
grossiōrē naturā illi p habet obscurioris di
stributiū a persione. Sicut em cū materie
crasse infundit caput impfecte. ita cum se ef
fundit extrinsecus apparet obscure. Unde
materie crassities impedit q illuatiō rece
pra distribuatur. In purioribz igit substantijs
pfectius apparet et agmentat. in grossiōribz
minoratur. Ex quo patet q a purissimis et
subtilissimis materijs lumen pfecte comp
hendit. a compactis vō et obrusis repulsam
pati inuenitur.

Deradio Capitulum. XLIII.

Radius est quidāz luminosus a cor
pore lucido defluxus quo mediante
lux vel lumen suū pficit actōnem. vt
di. Basil. Radius autē aliq est ppendicularis
et erectus qui a corpe lucido siue luminoso
emissus recto et lineari motu sine discretio
ne aliqua petit centrum. Alius est collate
ralis et pfractus qui a corpore lucido exiens
et aliq diaphanū inueniēs nō recte pcedit.

sz obliq̃t motū suū z ista obliq̃tō vocat radī
 2 fractio. Ali^o 2o ē reflex^o q̃ qdē a suo p̃nci-
 pio recte l' obliq̃ p̃gredit^r. sz a corpe obiecto
 repellit^r z r̃p̃cutit^r. z tal' rep̃cussio l' rep̃ulsa ra-
 dij flectio nuncupat^r. vt di. autor p̃spectiue.
 Radi^o itaq̃ luioſus ē mobil' z agil' p̃spicu^o z
 orbiculari^o de se rect^o. maxie si fuerit p̃p̃edi-
 culari^o. Cōtingit aut radiū frāgi z obliq̃ri z q̃n
 q̃ ad p̃tē oppositā p̃ijci f̃m dispositōz matie
 quā inuenit^r quā rāgit. Sic radi^o i nube cō-
 caua z būida iterclusus. diuerſas opat^r i nu-
 bel' in aere ſor̃mas colorēz figurāz. vt z in
 coloribz arc^o celeſt^o q̃ nihil aliō ē vel eē d̃r q̃
 ſubitratio radioz i nubē 2 cauā z aq̃ſā vt d̃r
 i li. meth. Et ſubito ſp̃ motu radioz z cōti-
 nuo p̃igit aerē circūſuſū igniri z inflāmati
 matie cū 2currerit i loco fractōis. Hā radi^o
 ibi coadunari muto 2culcāſ. Et ita ſūt cā-
 q̃re aer circūſuſus ſepi^o inflāmat^r. vt z i cristal-
 loz berillo. ex cui^o oppositōe 2 ſolares radi-
 os ſtuppa opposita accendit^r z ignif.

De vmbra Caplm. XLIII

Vmbra ē obiectio corpis tenebroſi z
 opaci ad lucē ſine corp^o luioſū. Eſt
 itaq̃ vmbra triplex f̃m p̃hiſicā 2 ſideratōez.
 Cōtingit ei q̃ corp^o luioſū ſit rotūdū Et ali-
 q̃n ē mai^o q̃ corp^o obiectu^o. aliq̃n egle. aliq̃n
 min^o. Si egle facit vmbra eglem z rotūdā. z
 tal' vmbra d̃r chelindroides. i. egle rotūdā.
 Si min^o ſit obſtaculo facit vmbra tēdētē i la-
 tū ad modū calathi. z talis vmbra d̃r catha-
 loides. Si 2o corp^o luioſū mai^o ſit corpore
 ſuppoſito facit vmbra tēdentē i acutū z i conū
 et tal' vmbra d̃r conoydes. Ex q̃ p̃z q̃ cū ſol
 ſit maior trā facit vmbra conoydē. Cōtingēte
 igit q̃ trā ſit oppoſita ſoli q̃ aſſigro mō ita al-
 te dirigit vmbra q̃ lunā attigit z eā inficien-
 do eccliſim lūe facit. sz ex q̃ ſol tumorē ſpere p̃-
 terit iſte con^o trāſit z declinat i p̃tē oppoſitā.
 z tūc lūa libere apparet et illuīat^r. Eū 2o lūa
 directe ſit oppoſita ſoli lūa facit vmbra catha-
 loidē. z iō vmbra 2 trā dirigit et eccliſim p̃-
 ricularē facit. qz tal' vmbra n̄ ſufficit regere to-
 tā trā cū a radijs ſol' in q̃buſdā p̃tibz illuīet^r
 et ex tali vmbra accidit eccliſi^o in vno clima-
 te alio illuīato ex̃te vt di. albu. Umbra 2o
 calor^o ſolar^o ē rep̃ſſiua. ſplēdor^o radioz ſola-
 riū occultatiua. ſterilitat^o z ſecūditat^o tre in-
 ductiua. ſpētū amica z colubroz nutritiua
 eſtuantiū z itinerantiū refrigeratiua. maturi-
 tatis fructuūz tardatiua. timor^o z horrozis
 melācolic^o incuſſiua Eū nō ſit corp^o ſpectei

corpis ē rep̃ntatiua. corpoz motu z d̃ete eſt
 ſuū p̃ſ^o 2 figuratiua. Hā moro corpe ſemo-
 net. d̃eſcēte d̃eſcit. fugiētē in ē inſecutiua. z in-
 ſeq̃ntiū fugitiua. q̃to ei dies ē lōgior z ſol in
 celo ſtat altior tāto obiecti corpis vmbra vt
 d̃et minor. z ecōuerſo Et iō ſole oriētē vid̃z
 vmbra maior. ſiſt^r z i occaſu q̃ i meridie

De tenebra La. XLIV
Tenebra eſt lucis abſentia a tenendo
 dicta. Ligat ei et tenet oculos ne ſo-
 lē videat ſine lucez. et ſic nihil eſt niſi pura
 p̃uatio. Tenebra etiā d̃r aer obſcur^o vel vm-
 bra opaci corpis vt dicit Baſi. et qualitate
 et ſitu luci contrariat^r. timorē incurrit. colo-
 rum pulcritudinem tollit. verecundia z di-
 minuit. ſomnolentiam nutrit.

Incipit liber nonus de tempore et parti-
 bus temporis.

De quā autez

Prim^o de p̃p̃ietatibz celi et
 ei^o p̃riū de q̃bo ſacra pagina
 facit mentōz. dicendū ē ſub
 bz cui cōp̃edio de ei^o effectū
 ſc̃z de motu z mēſara mor^o.
 id eſt. de p̃p̃ietatibz ipſis z p̃riū ei^o Cauſat ac
 mor^o p̃mōz p̃ncipal^r a volutōe celi. cui^o mo-
 tus p̃mō eſt z ſempitern^o. vt d̃r in li. de celoz
 mū. neq̃ ſil'is eſt motui inferior^o corpali z vi-
 ſibili ſine mutabili. Cā tñ eſt mor^o inferior^o.
 qz mor^o rez inferior^o generabiliū p̃cedit q̃ i
 corpali z vniformi motu orbū ſupior^o vt di-
 cit Arſ. ibidē. Mor^o aut eſt trāſit^o a terminio
 ad terminū 2rium. vt d̃r in fine libri eiūſdē
 Dñe em̄ qd̃ p̃mutat^r de 2rio mutat^r i 2riū.
 Et ſūt ſex ſp̃es mor^o. ſ. generatio. corruptio.
 alteratio. augmētatio. diminutio. f̃m locuz
 mutatio. vt dicit idē. Morus em̄ p̃muta-
 tionis f̃m ſitum. ali^o eſt renolubil^o z ſperic^o.
 alius rect^o. ali^o 2poſit^o. Reuolubilis aut nō
 mutat locū f̃m totū ſed f̃m p̃tes. Circulari^o
 tñ q̃nq̃ mutat locū f̃m totū. vt z i motu pla-
 netaz. Rectus at ſp̃ mutat locū q̃diu eſt in
 actu. aut em̄ mouet^r a centro ad circūferētiā
 vt ignis et aer et h̄mōi leuia q̃ ferunt ſurſū.
 aut ecōuerſo mouent^r de orſū ad centrūz vt
 g̃nia ſicut aqua et terra. Dic aut motus h̄z
 ſex ſp̃es. eſt em̄ dexter ſiniſter. an̄ retro ſupe-
 rior et inferior. Cōpoſit^o 2o mor^o ē ex duobz
 moribz 2trarijs. ſicut motus ligni in q̃ accē-
 diſ ignis. Mor^o inſup h̄z 2p̃rium. quia ex

vehementi motu generat calor. vtz et motu p
mi orb. ex cui? fricatōez motu inflamatur
ethere vt di. Ar. et ex motu liq? sit plūbū qd ē
in eor vt di. idē. **D**or? ei nō p? mēsurari nisi
fm mēsurā spaciū i qē mor? Nē ei qd mouet
aut mouet p?rietate vt adamas mouet ferrū
aut violētia sic et fori impulsu vti mouet na
uis. aut ex volūtate sic mouet corp? putrult
aim? **D**or? p? mutatiōis ē duplex. vel mu
tatiōis d loco ad locū. l. pmutatiōis. dispositi
onis ad dispositōez de loco ad locū natalit
aut p?im. **L**apis ei qn ab alto demittit qn
to mag? descēdit tāto ē ei? mor? mag? ipetuo
sus vñ intēdit i sine ipi? q?o mouet p?iolē
tiā intēdit mor? i pncipio mor? ipi? z qn
to remoti? ē a suo pncipio: tāto debilioz erit
mor? vtz i sagitta ab arcu emissa. q tam a re
motis p? pnci. q i vltio nihil penetrat neqz
ledit. **D**or? itaqz ē generatiōis z ois trāsmu
tatiōis iserioz causatiū? caloz? z inflamatiōis
iductiū? tā aqz aer? subtiliatiū? caloz? na
tural? pfortatiū? appetit? excitatiū? medicie
latatiue ad mundificandū corp? coopatiū?
vnde di. **I**po. Si vis elleboz ducere moue
corp? Itē si fuerit mor? a cētro ad circūferē
tiā. erit matie extēsiū? diffusiu? z dilataiu?
Si v? fuerit ecōuerso a circūferētia vsqz ad
centrū erit aggregatiū? priūm inspissatiū?
et pstrictiū? Item inotus tempatus est na
ture animatoz corpoz pseruatiuus. immo
deratus p? est nature destructiuis

De tempe Capitulū. I

Temp? ē rex mutabiliū mēsurā. vt diē
Ar. i. li. de. v. subitātis **T**ps ē nūc
vñ nūmērās i oī eo qd nūerat. vñ sic di. Ra
ban? **T**ps ē dimēsiō rex mutabiliū fm mo
tū z fm morā. cocuū i reb? mutabilitib? vt di.
Aug? Nihil ē p?ciōs? tpe. vñ d oī possessiōe
duo pnt sil? h?i vt pla. s? d tpe duo momēta
sil? h?i nō pnt. vñ tps recuperatōez nō recipit.
amissio ei tps irrecupabil? est. Breue ē tps
mutabile instabile z irrecupabile. cū motu
em z mobili icipit. q pēit? deficiēte tps finit.
z iō n erit i fuo. s? cessabit. qn nihil nisi eter
nitas erit vt di. **A**ug. **T**pe nihil est cōmuni?
Omib? ei eq?l? est cōe. tpe nihil labili? quia
nūqz qēscit. imo qn icipit deficere icipit de
crescere. z ecōuerso. qz pns finis ē pteriti. et
mor? pncipiū ē futi. **D**ine em tps trib? vicis
itudinib? variat. s. in preteritū pns z futuz.
Scōm rōez tps et eius variā successiōez
semp est dies et nox. vt di. **B**eda. sed alibi di.

es alibi nox. **T**pe nihil incerti? nihil impce
ptibili? qz vt di. **I**si. **T**ps p se nō dīnoscit?
s? solū p hūanos act? Itē tempe nihil est al
terabili? z iō corpi nihil piculos? qz vt dicit
Ipo. mutatiōes tpm marie generāt morbos
Subita em mutatio frigiditatis i caliditate
corpa alterat z imutat. Et iō qz nasa n patit
repēinas mutatiōes. vt dicit idē **I**po. **I**so
subita mutatio tps frequēter est cā infirmi
tatis. Itē moderato tpe z in suis q?litaribus
tpato. corpi nihil est salubr? vñ d? i aphoz.
Tpib? moderat? si tpa tpaliter se habuerint
boni erūt itat? et maxime bone determina
tionis fiunt egritudines. Itē q?uis tpa ita
sit mutabile tñ tpe nihil est magis p?tinuum
partes em tempis sunt contiguae. **U**nde di.
Marcian? **T**empus quod in hyeme sene
scit statim in vere reuiuiscit. et econuerso.

De anno solari et equinoctiali

Capitulū. II

Annus vt dicit **I**sid. est solis reuolu
tio vel amfractus cū pactis. cccclv.
dieb? et quadrante redit ad locū su
um. Est aut annus dictus eo q mēlib? in se
remeantib? voluit. vnde ann? ab an qd ē cir
cum d? qz q?i circul? in se redit et renouatur
Un apud egyptios añ lras inuētas p pietū
draconē caudā suā incidentē et in se reuer
tentē significabat vt di. **I**si. **S**ūt annoz di
uersa genera. Nam est ann? lunaris minor
anno solari in vndecim dieb? et est ann? so
laris q duodecim bz menses. **S**inguli aut
planete hnt ānos suos in quib? pficiūt cur
sum suū. vt mars q in duob? iupiter i duo
cim. saturnus in triginta. Et est ann? mag
nus q d? mundan? qn omēs stelle fm **A**rist.
redibūt ad priū et p mū creatiōis sue pūciū
Et h ann? fm **A**rist. in. xxxvj. milib? annozū
pficiet. sicut patet in libro de p?prietatib? ele
mentoz. **S**cōm platonicos autē infra. xv.
milia pficit annus iste. sic dicit **M**acro. i. li.
Licronis. **S**ūt aut anni vsualis. s. solaris
quatuor tpa. q sunt tps vernale. estiuale. au
tūnale et hyemale Et dicunt tpa eo q i suis
qualitatib? mutuo se tempant. vt dicit **I**si.
dicunt et curricula. eo q alterna assiduitate
currūt et nunqz in eodē statu pseruant. vt
dicit **I**si. **I**n his quatuor anni tempib? ac
cidunt duo solsticia in hyeme et estate duo
equinoctia i vere z autūno. **S**olsticiū aut ē
maxia ineq?litas diei z nocti q accidit in in
gressu solis i cancrū z capcoznū. in cancrū

q̄ntū ad solsticiū estinale. i. cap. cornū q̄ntū ad
 hyemale. Et dicit solsticiū q̄i sol statio duplici
 de cā. vel q̄i sol iestare i hyeme p̄p̄t lōgitudi
 nē diez aut nocturnū v̄d̄ stare in n̄fo emis/
 perio l̄ in inferiori. v̄l q̄i v̄troq̄ solsticio q̄i
 stat i estinali n̄ potēs p̄l̄ accedere ad nos. in
 hyemali n̄ potēs p̄l̄ a n̄fo h̄itabili elongari.
 Ēdnocitiū ē maria eq̄litas diei artificialis
 noctis q̄ accidit i ingressu sol̄ in arietē sine li/
 brā. sūt at̄ duo ēdnocitia. p̄mū ē v̄nale. sc̄dm
 hyemale. In his q̄tuor t̄p̄ibz sūt q̄tuor ieiū
 nia q̄ dicunt triduana. p̄mū fit in p̄ma septi
 mana q̄dragetime istō est v̄cis. sc̄dm ē estat̄
 i septimana p̄tercostes. tertiū ē autūni i q̄r
 ta feria septēbz. q̄rtū ē hyemis q̄d fit i septi
 mana itēḡ aū natiuitatē d̄ni. Ann⁹ itaq̄ so/
 laris ē ann⁹ cōis z incipit a ianuario z termi
 nat̄ in decēbz. z ē spaciū q̄ sol voluit tricen/
 sies setagesies z q̄nquies i zodiaco z q̄dran
 te. i. vi. horz. q̄ sūt q̄rta p̄s diei natal̄. Iste at̄
 sex horē nō p̄putat̄ i anno cōi. s̄ colligunt̄ i
 āno bisextili. D̄i at̄ bisexti collectio. xviij. ho
 rarū omittit̄ i tribz ānis cū sex horz q̄rti āni
 ad p̄ficiēdū v̄nū diē. ex. xxiij. horz. ex cui⁹ ad
 ditōe d̄r ann⁹ bisextil̄. v̄l di. Beda. Et d̄r bi/
 sexti q̄i sp̄ eo āno q̄ accidit i februario bis. vi.
 kal. p̄nūciam⁹. v̄l d̄r bisexti ex bisse momētis
 collect⁹. ex. xxx. cū momētis q̄bz sol moratur
 in q̄libz signis v̄tra triginta dies. z ex. xxx. triē
 nibz colligūt̄ singul⁹ ānis. vi. hore q̄ collecte
 p̄. iij. ānos faciūt̄ in q̄rto anno diē bisextilez
 v̄l dicit Beda. sed de hoc quere in cōputo.

A De anno lunari Capitulū. III
 Annus lunaris q̄nq̄ d̄r spaciū quo
 luna reuoluit ab vno p̄ucto zodiaci
 ad aliud p̄uctū. q̄d p̄tinet f̄m q̄sdam. xxviij.
 dies z. vi. horas. q̄nq̄ d̄r ān⁹ lūar̄ spaciū q̄
 voluit a p̄iūctōe v̄s ad p̄iūctōz. vel ab illu
 minatōe ad illuminatōem. z tale spaciū su/
 perat p̄mū duob⁹ diebz z. vi. horz. D̄i at̄ lūa
 esse in coitu v̄l p̄iūctōe q̄i ita directe est sub
 sole q̄ nulla p̄s sup̄ficialiter respiciens nōs
 apparet illuminata. tota vero est illuminata
 q̄n videt̄ plena post p̄iūctōem itaq̄ lūa re
 cedit a sole z relinquit eum in aliquo p̄ucto
 zodiaci q̄ reuertēs ad idem p̄unctū nō inue
 nit eū ibi q̄ iam p̄fecit in suo motu. Unde
 oportet eam p̄sumere duos dies et. vi. ho/
 ras anteq̄ illū p̄sequat̄. et tale spaciū d̄r lu
 nario. q̄nq̄ d̄r ann⁹ lunaris spaciū p̄tinent
 duodecim lunationes. q̄ diuidunt̄ a compo
 sitione p. vi. pares et. vi. impares f̄m q̄ m̄fēs

sunt pares sine ipares. par ei lunatio r̄ndet
 mēsi ipari. ipar at̄ pari. Ann⁹ ḡ lunaris p̄t
 nē duodecim tales lūatōes p̄tinet. ccclij.
 dies. serico aut̄. xxx. et totidē. xxix. dies p̄f̄
 ciūt tantā summā. Vñ patet q̄ annus sola/
 ris cōis sup̄at hūc annū lunare in v̄ndecim
 diebus q̄ excessus facit etatē lūe variari sin
 gulis annis in kal. mensiū. ita q̄ si i p̄anno
 p̄ma est in kal. alie mēsis in sequēti āno erit
 duodecima. Q̄nq̄ aut̄ d̄r mensis v̄l ann⁹ lu
 naris embolismalis. Et est embolism⁹ excre
 mentū anni solaris ad lunarem. z d̄r ille an
 nus embolismalis in q̄ cadit et recolligitur
 vna lunatio triginta diez recollecta ex illis
 v̄ndecim diebz. in quib⁹ superat ann⁹ solar̄
 lunarem. et ideo tertiū ann⁹ est embolisma
 lis. q̄i in illo recolligit̄ lunatio triginta die/
 rū tribz diebz desup̄ remanētibz. ter cū vn/
 decim faciūt̄ trigintatres remanētibus alijs
 diebz tribz. s̄l̄r. viij. ann⁹ est embolismal̄ ad/
 d̄nis illis sex diebz ad alios viginti duos dies
 q̄ ex sup̄crescētia. viij. et. viij. anni recolligūt̄
 sed ad h̄v lunatio embolismal̄. viij. anni sūt
 triginta diez oportet mutari duos dies ex
 embolismali subsequenti et ita p̄cedendū ē
 v̄s ad decimū nonūz annū q̄i circul⁹ em/
 bolismal̄ adimplet̄ p̄tinent annos duode/
 cim cōes z septē embolismales Embolisma
 les cū sunt terti⁹. vi. viij. x. xiiij. xvij. xix. aliq̄
 p̄o sunt cōmunes. Ann⁹ aut̄ lunaris maxie
 obseruatōis est apud hebreos p̄p̄ q̄d lega/
 lis d̄r q̄ oēs festiuitates legales f̄m lūe cur/
 sum et etatē obseruant̄. z idō semp̄ incipit a
 lunatōe aplis v̄l dicit. Beda. et i Ēxodo. xij.
 d̄r. V̄s is̄te erit v̄b p̄cipiū mēsiū anni
 zc. P̄ter annū at̄ v̄salem seu cōmunem z
 legalē est annus q̄ d̄r emergens q̄i aliq̄ ca/
 su notabili emergente t̄ps subsequēs cōpu
 tat̄. sicut greci p̄putauerūt t̄ps a p̄ma olim/
 piade. et christiani a p̄ma d̄nica incarnatio
 nis. z sic de alijs. Vñ p̄tingit sepe q̄ mediū
 anni legalis est p̄ncipium emergētis z ecō/
 uerso. et p̄ multe contrarietates in bibliis
 ad concordiam reducuntur. Sed h̄ de an/
 norum diuersitate dicta sufficiant.

De tempevernali La. III

U Est p̄ncipiū āni cui⁹ initiū est q̄i
 sol in p̄ma p̄e arietis p̄sistit. et p̄tra
 septētrionē p̄ rectā lineā ascēdere incipit. v̄l
 di. Constan. i pantegni. li. v. c. iij. recta autē
 linea est q̄ neq̄ septētrioni attinet neq̄ me/
 ridiei. sed ab v̄troq̄ polo equaliter distat.

durat at tps vers' vsq i finē gemioꝝ qntū scz
sol discurrit p tria sig. qz vnū qd qz bz suum
mēse ad tps ōnale punētē. Prim' mēse ē arie
tis īcipiēs a. xviij. die marcij vsq in. xviij. die
aplis. Scd's ē thauri īcipiēs a. xviij. die apl
vsq ad. xviij. die maij. Tern' ē gemioꝝ inci
piēs a. xviij. die maij vsq ad. xviij. diem iulij.
Est at vernū tps int frigidū z calidū marie
tpatū. int hyemēz estatē mediū qlitatū vtri
usqz picipatiū. qm sāguis tūc īcipit mlti
plicari i corpe aial z hūozes q i hyemali fri
goze pstricti fuerāt z p pacti calozē ōnali mo
ueri īcipiūt z dissolui. Ver at i suis qlitatibz
tpatū sanissimū tps ē z mīme mortifex ac i
firmū vt di. csta. z Bal. Hā bis duabz qlita
tibz nafa delectat. qz caliditas ē cā effectiua
nutrimti z augmēti. hūiditas ōo cā ē mafial.
et iō i vere marie generat sāguis. q mag' ē ne
cessar' nutrimento corpis. Sī ōo nafa z suam
exierit diuersas iducit egritudies. Un' d' in
ampho. Si hiems sicca fuerit z boreal. ver
ōo pluuiozuz fuerit z antūn'. necē ē in estate
febres acutas fieri z obzalmias z dissenteri
as marie i hūidis nafa. vt di. cōmē. In hye
me sicci hūozes p frigiditatē retēti acuiūt. in
vere at i nimia hūiditate distpate mltē sup
fluitates generātūr z p calozē resoluūt. In
estate ōo dū caloz nō est potēs eas psumere:
putrefacit. z sic febres acutas generat z idu
cit mltas alias passiōes. Sī ōo hyems cali
da z hūida fuerit ver at frigidū z siccū necē
ē hoies i estate egrotare z mulieres pituras
leui occasiōe abortire. Lū' rei affligit Bal. ra
tōez i cōmēto di. qn corpa pgnantiū in hye
me sūt calida z hūida tenera sūt et rara. Un'
frigiditas aeris ōnal subito penetrāt ad ite
riora ledit fetū. p frigiditatē em z siccitatē q
sūt qlitates mortificatorie mortificat fetus.
Un' fet' mortificat' aggnat z retinacula ab
rūpit. z sic mltier necario obortit. Vernū īsu
per tps trā diu clausā z p frigore pstrictam
apit. z radices z herbas i trā latētes pducit
floribz herbis trā renouat. Aues ad garri
tū z amorē solitat z iduc. z miro decore oēs
tre supficiē iducit z venustat. Un' ver d' a vi
roze l' vigoze. qz tūc herbe z arbores viscere
īcipiūt et frōdere. tps vers' ē tps agriculture
z laborz. tps leticie z amorz. Vernali em tpe
oia vidē letari. nā trā viret. silua frōdet. pra
florēt. celū splēdet. mare qescit. volucres vo
ciferāt z nidificāt. z oia q i hyeme videbant
mortua z marcida ōnali tpe renouāt. Un' d'

serenitas aeris ōnal vocat a marciano alias
macrobio risus iouis. Bq ōo ōnal tps mi
nus sapē sūt ad bibedū. qz a vaporibz tūc re
solut' igrossant. z a ranis z alijs ōmibz tūc
tpis semē pñciētibz inficiūt. Et iō si necesse
fuerit eas bibere. psumit pstan. vt pmo deco
qnt. vt sic p ebullitōz subtiliēz z purificēz.

De estate. La. V

Estas calida ēz sicca. cū inītiū ē cū
sol fuerit in pma pte cācri. z tūc ē sol
in maria eleuatōe q ad nos z iā paulatī incl
pit descēdere vsq i finē ōgis. Et bz estas tres
mēses sic z ver vt di. csta. Prim' mēse ē cācri
a. xviij. die innij vsq ad. xviij. iulij. Scd's est
cū sol ē i leone a. xviij. die iulij vsq ad. xviij.
die augusti. Tern' ē cū iā in ōginē descēdit
a. xviij. die augusti vsq ad. xviij. die septēbz.
vt di. csta. Est g estas calida z sicca colere
generatiua. eo q sol tpe estiuāli sūma gradif
ascēsiōe. Oppositusqz capiti bz nris directā
et fortē in corpibz nris sic z alijs inferioribz
fortissimā imprimit actōz. Un' z supflua in
hyeme coadunata dissoluit z psumit. Sī ōo
estas suā tēperie exierit ifirmitates calidas
z siccas generare z iducere psumit. vt dicit
csta. Dies lōgiores sol efficit z noctes breui
ores fruct' z flores ad maturitatē pduc. Hā
vi caliditas sue tūc intēse. hūozes i fructibz
tūc digerit et digestos eis incorpat z pūgit
qd ōo supflūū ē desiccāt penit' et psumit. ter
rā rimosā et cauernosā reddit. Hā caloze
suo hūidas ptes psumēdo desiccat. siccitate
ōo sua ptes terrestres pmit z cōiūgit et sic
apit terrā atqz findit. Lōsupr' g ptribz aqueis
q fuerit cā coadunatiōis priū z pstrictiōis ne
cesse ē vt ps a pte diuidat. z sic scissura i par
tibz treis efficiat. Un' z loca paludosa aqsi
tatē psumēdo desiccāt et exasperat z idurat.
porosas ptes anialiū calozis sui subtilitate
subitrat et hūozē subcutaneū dissoluēdo su
dozē puocat. et sic qd ē supflūū adnihilat et
euacuat. p poroz etiā aptōz sit spiritū et a
latio et subalis hūiditatz euaporatio. et iō
vires debilitatz enervat. exvtrazqz qualitate
sua colerā excitat z inflāmat. et iō febrilē ca
lozē generat et augmētāt. apes mellificātes
suis floribz eas reficit et satiat. noctnis spi
bus rozē generat. et herbaz supficiē ne diur
no estu arefcāt rigat z humectat. Est iūo tpe
aues canoze maxie vociferāt et modulant. z
ad pullificandū siluestres volucres maxime
animantur.

De autūno La. VI

¶ Autūnus ab augēdo ē dicitur. eo q̄ tunc
tempus fruges z fructus ponissime abun
dāt i horreis z augēt. Quia ei anni labores et
fructus recolligit i horrea z reponit. Et iō in sa
bnt' nutritici iunonis p̄paf rōe fertilizat' vt di
cit' Jsi. Nā sollicitos z negotiosos circa fru
ctuū collectōz hoies reddit. agros a frugibz
et arbores a fructibz orbatas reddit. siccita
te z frigiditate sua frōdes z folia mortificat z
dehicit. trā sterilē efficit z vim germinatiuā am
putat z p̄scidit. Est itaqz autūnus frigidus z sic
cus. hūor' melācolici frigidi. s. z sicci genera
tiu'. cui' initium ē cū sol p̄mā p̄te libe' t̄rat cū
sol ē i recta linea. s. i eq̄noctiali cū a septētrio
ne z meridie eq̄ distat. hz autē tps autūnale
tres mēses sibi defuiētes. vt di. p̄stā. Primus
incipit qñ sol ē i libra a. xvij. die septēbris vsqz
ad. xvij. die octobris. z tūc incipit sol p̄ de
clinare i meridie. Scdō mēse ē i q̄ sol ē i scor
pione a. xvij. die octobris vsqz ad. xvij. diem
nouēbris. Tertius ē cū sol ē i sagittario. s. a. xvij
die nouēbris vsqz i. xvij. die decēbris. vt di. cō
stā. Autūnus i suis q̄litatibz verū ē frigidus z iō mlt'
taz i firmitatū z pessimaz ē generatiu'. Un
Jpo. i ampho. In autūno acute accidunt in
firmitates z mortifere. sup quē locū di. Gal.
Autūnus pestilētiōz ē ceteris t̄pibz z i mltis il
laudabil'. P̄rio p̄t mutabilitatē t̄pis. nūc ei
est calor nūc frigus. scdō qz cū sit p̄stata iue
nit mltos hūores incēsos ex calore p̄cedere
q̄s rep̄cunt frigus autūnale ad interiora. z non
pmittit eos exire q̄ putrefiūt z inducūt pessi
mas passiōes vt q̄rtanas z febres vix curabi
les. Et h' qz autūnus frigidus ē z siccus z iordina
tus. Et iō i autūno nimia siccitate a q̄ cōsu
mit subaltia hūiditas. corpa efficiūt debilio
ra p̄t ineq̄litate hō aeris pori nūc subito ape
riūt. nūc subito p̄stringūt. Un sit calidarū
sumositarū retētiō. q̄s cū p̄t nō possit expel
lere mltitudie z acūie matie passiōes mor
tifere subsequūt. p̄sticis at autūnus maxie est
nociu'. qz frigiditate z siccitate sua pulmo
nē deficcet et rūpit ad modū pāpini. iō p̄stic
cos valde ledit.

De hyeme. La. VII

¶ Hyems ab eundo est dicta. eo q̄ tēpe
hyemali solet ire z volui sol i breuiō
ri circulo q̄s i estivali. Un breuiōres efficit di
es z noctes lōgiores vt di. Jsi. est at initium
hyemis fm p̄stan. cū sol est i p̄ma p̄te capri
corni z est finis descēsiōis solis i meridie

et iam paulatim incipit ascendere 3 septētri
onē. Habet etiā hyems tres mēses sibi def
uiētes. Primus est i capricorno incipiens i. xvij
die decēbris vsqz in. xvij. die ianuarij. Se
cūdus est cū sol est i aq̄rio a. xvij. die ianuarij
vsqz ad. xvij. diem februarij. Tertius mēsis est
qñ sol ē i piscibz et incipit a. xvij. die februarij
vsqz in. xvij. die marcij. vt di. p̄stan. Est autē
hyems frigida et hūida Rheumat' nutritiua.
magis tñ dñat frigiditas q̄ hūiditas. qz ma
gna sit aeris et aque p̄strictio. et p̄gelatio p
pter nimia sol elōgatiōem. ex qua frigus nō
modicū tūc t̄pis generat'. Un hyems estati
penit' est p̄ria. et iō oia viuētia et nascētia be
neficio estatis rigore hyemali mortificātur
z estatis p̄terite vestigia i hyeme penit' anul
lant. niues et aq̄z inundatiōes i hyeme mul
tiplicant. tam vie q̄ semitelubrice z lutose i
hyeme efficiūtur. pori terre glaciali frigore
constringuntur. oim corpoz vmbre i hyeme
p̄t in estate plōgant'. Poris terre clausis
i superficie exteriori corpa i frigidant'. Interi
tñ p̄tes calide fugiētes dñantē frigiditatez
inaggerāt. et iō aque puteales et fontanes in
hyeme sentiunt magis calide q̄ in estate. q̄a
calor naturalis fugiēs p̄ria sibi aeris frigi
ditatē interiora petit z i venis puteoz z fon
tiū se includit. z iō p̄t calor' p̄ntiā aq̄ i fōte
vt in puteo nō gelant'. Itē hyemalis asperi
tas hoies efficit pigros et desidēs ad op̄an
dū. Herui em p̄stringēte frigiditate p̄bunt
q̄dāmōz coartant'. p̄t qd m̄bra ad opandū
ita defacili nō laxant'. Itē ex frigore hyema
li claudūt pori. et renocato calore nascali ad
interiora p̄tutes aiales p̄fortāt. p̄t qd exci
tat appetit' et pla necessario cibaria p̄t in
alijs t̄pibz req̄rūt'. Un Jpo. i ampho. Ven
tres hyeme nati sūt calidiores z somni lon
gissimi. In his q̄ horis p̄tes oblatiōes dan
de sunt. calor em est multus z multo idiget
nutrimēto zc. Itē qñ hyems suas excedit q̄
litates. varie passiōes in corpi' generant'
Vltra em hūores clausis poris i p̄cauita
tibz corpi' aggregant' q̄ nō inueniētes viaz
euaporatiōis calefiūt z cin' putrefiūt ex q̄ ne
cessario infirmitates varie p̄creant'.

De mense La. VIII

¶ Mensis est nomē grecū. et de lūe noīe
tractū. Lūa em greco smone mene
vocat'. Nā apud hebreos mēses legitimi nō
ex cursu sol' s. ex lūe motu nūcupant'. Egp
tū at p̄mi p̄t velociōz lūe cursū nomē mē

sic pmo ex solis cursu inueniunt qm tardior
solis motus facilius poterat pphedi vt di. Jsid.
Est at triplex mēf. s. solaris q̄diu sol morat
in vno signo pagrado. et est vsualis illd spa
ciū. s. diez qd in nris martilogijs p̄tinet Et
est mēf lunaris. s. spaciū q̄ luna recedit ab
vno pūcto firmamēti rediēs ad idē punctū.
et p̄tinet in se. xxvij. dies z septē horas Nam
luna morat p̄ duos dies in q̄libz sig z bysse
hore. et eo p̄o q̄ morat i q̄libz sig p̄ duos di
es. cū sint. xij signa habent. xxiij. dies. et eo
p̄o q̄ morat p. vi. horas creuit tres dies q̄ p̄
dict. xxiij. dieb adiūcti faciūt. xxvij. xij. ho
bysse spaciū supplēt vni hore integre. et q̄ p̄z
q̄ lūa circuit zodiacū a pūcto ad pūctum p
xxvij. dies z. vij. horas. Alio mō sumit mēf
lūar. p̄ lūatōe. vt i anno lūari. q̄re s. Con
tinet itaqz mēsis q̄ruor septimanas. septima
na septē dies natales. dies q̄ruor q̄drantes.
q̄drans sex horas. hora q̄ruor pūcta. pūctū
decem momēta. momētū. xij. vncias. vncia
clvij. athomos. athom^o vltim^o nō diuiditur
p̄t sui breuitatē. Sūt at mēses. xij. vsuales.
q̄z p̄m^o d̄r ianuari^a a iano dicit^r cui fuit cōse
crat^r. q̄z vt di. Aug. gētilis credētes ianum
ducē quendā deū esse i his kalendis eū plu
rimū venerabāt. z ei duas facies figurabāt.
vnā post se z aliā aū. q̄z erat termin^o ani p̄rio
ris z p̄ncipiū seq̄nt. Dō at d̄r ianuari^a. eo
q̄ sit limes z ianua anni. Un̄ bifrons ianuf
depingit. vt anni introit^r z exit^r demōstret.
vt di. Jsid. Depingit aut comedēs z d̄ cippo
bibēs. q̄z tūc aialia abūdātiōrē cibi copiam
exigūt z redrūt. q̄z tūc t̄pis p̄t subintratōez
calor^r ad interiora marie viget appetit^r Jste
etiā mēsis hz noctes lōgas horaz. xvj. et di
es breuiores horaz scz. viij.

De februario La. IX

Secūd^o mēsis est februari^a a februo. i.
plutone dicit^r. cui mēf ille fuit anti
q̄ p̄secrat^r. nam ianuariū d̄ns supioribz. fe
briariū p̄o d̄ns inferioribz antiqu^o error gē
tiliū p̄secrauit. z iō februari^a a februo. id est.
plutone deo infernoz est noia^r. Est at mēf
pluuiosus valde z aq̄lus p̄t vaporz eleuati
onē q̄ in pluuias resoluit. z iō d̄r sol tūc esse
in aq̄rio p̄t aq̄z inundatōz. Depingit autē
februari^a senex ad ignē residens pedes cale
faciēs. q̄z tūc t̄pis marie viget frig^o p̄t diu
turnā solis elongatōem q̄ p̄cessit. Jnt autē
oēs mēses februari^a mēsis est mīm^o quia
nō hz nisi. xxvij. dies q̄n nō est bisext^o. in bi

sexto at hz. xxix. d̄r aut februari^a apud hebre
os se bath. apud grecos rendicos cui^o noz
hz. xliij. horas. dices p̄o decem.

De marcio. La. X

Tert^o mēf d̄r marci^a. a marte roma
ne gēis auctore appellat^r Uel iō sic
est dicit^r. eo q̄ tūc aiantia ad marē et coitus
moueat^r vt di. Jsid. D̄r aut marci^a apud he
breos mēsis adar. apud grecos p̄o vocat^r di
stan. et hz. xxxi. dies. noz aut hz horas. xij. di
es. xij. In mense em̄ marcio est equinoctiūz
p̄nale. sole int̄ septētrionē z meridiē mediaz
lineā tūc tenente. Et iō in mēse marcio ape
riunt pozī terre atqz hūores incipiūt ascen
dere tam in aialibz q̄ in herbis z arboribus
Un̄ marci^a depingit tanqz vinitor v^l ortola
nus. q̄z tūc est temp^o vt supflua a vitibz z alijs
arboribz amputent^r. In marcio at est temp^o
valde mutabile z instabile. et iō tūc t̄pis faci
lime corpa hoim alterant^r. Aque at marcia
les sunt min^o sane ad bibendū. q̄z tūc ex se
minibz pisciū z ranarū possime inficiūt^r
sole in p̄ncipio marcij in medio signi pisciū
existente.

De aprilis Capl^m. XI

Apr^o mēf est aplis q̄ apō hebreos
d̄r yar. apō grecos p̄o d̄r randicos.
h̄ns. xxx. dies. cui^o noz hz horas decem. dies
p̄o. xliij. D̄r aut aplis q̄i aperilis. q̄z tūc om
nia aperiūt. z tūc germia flores z folia d̄ tra
et arboribz egrediūt. Et iō aplis depingit
gestās florē. q̄z in illo mēse incipit tra deco
rari floribz acvestiri. Uel aplis d̄r q̄i affron
dilis. ab affron qd est semen. q̄z tūc aperiis
poris terre sunt arua apta semiationi z agri
culture. sole circa mediū marcij signū thau
ri subintrante.

De quinto mense La. XII

Quin^o mēsis est madi^a siue maius. a
maia matre mercurij dicit^r. vel d̄r a
maioribz natu q̄ i republica sūt maiores. v^l
d̄r madi^a a madefactōe pluuiāz. q̄z tūc t̄pis
oriūt pliades z hyades z alie stelle pluuiā
les. q̄z p̄tute mittūt pluuiē z rozes ad sem
nū iactorz madefactōz et irrigatōz. Dic mē
sis apō hebreos d̄r syabai. apō grecos aut
d̄r antimos eos h̄ns dies. xxx. noz p̄o eius hz
horas. viij. et dies. xvj. Est at mai^o t̄pis ame
nitatis amoris z iocūditaris. Tūc ei marie
vociferāt z gaudēt aues. Tūc ad bella p̄ce
dūt reges. in maio prata ridēt et florēt. ilue
virēt. et oia fere aiantia mouent^r ad gaudiū

et amore. et ideo sol dicitur in medio maii intrare
signum geminorum. quia propter temperiem aeris et
amenitatem temporis iocunditas in hominibus ge-
minat. Unde maius tempus est solacii et deducti-
onis propter quod depingitur iuuenis equitans et ge-
stans volucrum super manum.

De mense sexto La. XIII

Sextus mensis dicitur iunius a iunioribus di-
ctus. eo quod plus romanus in ceteris
iuniorum et seniorum fuit diuisus ut dicitur
Isti. Est autem mensis iunius finis veris et principi-
um estatis. et dicitur apud hebreos thebar. apud
grecos phos deos huius dies. xxx. non habet
horas. vii. dies. phos. xviij. Est autem mensis solsti-
cialis quia in eius medio intrat sol in cancer. tunc
autem calore solis humorem in radicibus desicca-
te omnia tendunt ad maturitatem. et ideo depin-
gitur fecans fena. quia fena in pratis tunc te-
poris sunt matura.

De mense septimo. La. XIII

Septimus mensis dicitur iulius a iulio ce-
sare sic vocatur. quia in illo mense fuit na-
tus. vel ut dicitur tunc temporis fuit ad imperi-
um sublimatus. Dicitur autem apud hebreos canis.
apud grecos panemos. Habet autem dies. xxxi. cu-
tus dies habet. xvi. horas. non phos. viij. Est autem
mensis iste feruentissimus. quia in medio istius men-
sis sol incipit esse in leone et incipiunt dies ca-
niculares. et ideo tunc ex sole. tunc etiam ex calido sig-
no et calidissimo sydere fit excessus tunc temporis in
calore. tunc etiam intendant omnes calide passionibus
est tunc temporis maxie discoueniens medicie. ex ni-
mio calore ad interiora radicibus subtrahit et
humorem presumens segetes maturescunt. Unde in-
lius depingitur cum falce segetes refecit. quia tunc
est tempus propter messioni.

De octauo mense La. XV

Octauus mensis est augustus ab augu-
sto cesare nuncupatur. quia apud hebreos
dicitur ebal. apud grecos ior. habet dies
xxx. cuius non habet horas. x. et dies. xiiij. In hoc
mense fruges in horrea recolliguntur. et ideo depin-
gitur cum flagello triturare denudat terram a fru-
gibus et spoliare. et ideo dicitur sol in medio augusti
signum virginis subintrare. sic enim ergo sterilis
est et infecunda sic terra est quando sterilis quando a suis
fructibus est ablata.

De septembri La. XVI

September est nonus mensis sic dicitur. quia
est septimus ab imbri tempore. scilicet a mar-
cio quando sol et imbres inundare. et dicitur
apud hebreos sarfa. apud grecos corros. huius

dies. xxx. cuius non habet horas. xii. et dies. xii. In
isto enim mense fit equinoctium autumnale. Nam in eius
medio sol ingreditur signum libere. Est autem mensis
iste finis estatis et principium autumni. in quo vinde-
mia fit matura. et ideo depingitur tamquam vindemia-
tor racemos colligens in corballo. Est autem mensis
iste mutabilis et instabilis. cuius calor in principio est
intensus. sed in fine remittit et tepescit iam frigidi-
tatem sapientis autumnalis. Fuit autem mensis iste apud
hebreos valde celebris et solennis. nam apud
eos dies septimus. mensis. vii. et annus. vii. in summa
veneratione habebatur.

De decimo mense. La. XVII

Decimus mensis est october sic dicitur. quia
ab imbri est octauus. quia apud hebreos
dicitur marizon. apud grecos iperbeos.
huius dies. xxxi. cuius non habet horas. xiiij. dies. phos.
decem. quia in principio sui adhuc est calidus sed in
fine forti frigore corporis pungit. et ideo in eius me-
dio sol dicitur intrare signum scorpionis. quod est ver-
mis facie blandicus et cauda pungens. Hic
mensis quia nasaliter est frigidus et siccus terram de-
siccatur et eam ad susceptores seminum disponit
et habilitat. Unde tunc temporis semina hyemalia
glebe promedantur. et ideo depingitur in similitudinem
hois seminantis.

De undecimo mense. La. XVIII

Undecimus mensis est nouember sic dicitur
quia ab imbri nonus. Apud hebreos dicitur
casleu. apud grecos dyos. huius dies
xxx. cuius non habet horas. xvi. dies. phos. viij. Hic
mensis frigiditate sua penetrat ad interiora et
uiter ledit corpora. et ideo in ipsius medio dicitur sol
signum sagittarii subintrare. et siccitate et fri-
gидitate sua perstringit et desiccatur et deicit ar-
borum folia. porcos etiam in animalibus claudit. et re-
collectis humoribus intrinsecus eos congelat co-
agulat et perpingit. Et ideo tunc temporis animalia mari-
ne porci multum impinguantur. propter quod depingitur
quasi rusticus querens percutiens et gladiis reficiens
porcos suos.

De decembri La. XIX

December duodecimus mensis est sic di-
ctus. quia ab imbri martii est decimus
Martius quod est mensis pluuiosus.
hic apud hebreos dicitur thubeth. apud grecos
epileos. huius dies. xxxi. cuius non habet horas
xviij. dies. phos. vi. Hic mensis est solstitialis.
quia in eius medio sol ingreditur signum capricorni.
quando ita est remotus de nostro habitabili quod non potest
a nobis per aliquem liter elogiari. et tunc a circuli me-
ridionalibus incipit paulatim reuerti et ascendere.

dere p circulos boreales. Est at finis autū
ni z pncipiū hyemis q se extēdir vsq ad. xvij
diē marchij vbi icipit rps ver. In h mēse ppe
aspiratē frigorū sūt altilia z aialia domestica
mte detis z pui mor. z iō plurimū ipiguat
Un tūc tps iterficiūt potissime z mactant
ppter qd depingit tanq carnifer q cū securi
pcutit z mactat porcū suū. Et his ci. xij. mē
sibz pficit ann⁹ tam solaris q lunaris

De hebdomada z dieb⁹ Ca. XX

Hebdomada siue septimana a septe
diez nūero ēvocata. cui⁹ replicatōe
mēses anni z scla pagūf. Ab eodē ci
die icipit z i eodē terminat. cui⁹ ptes sūt dies
artificiales z nates. Sūt dies dicti a dñs
qz noia qbusdā syderibz sūt ab antiqs cōse
crata. Primū soli ascpserūt qnceps ē sydez
z dñs planetaz. et iō dies dñica nūcupat. q
pūilegiata est i mltz. qz i die dñica mūd⁹ est
creat⁹. z i eadē dñs nat⁹ fuit. z i eadē dñs re
surrexit. z i eadē dñs est mīsit spm scdm
diē ascpserūt lūe. q soli i magnitudie et splen
dore pta est. Tertiū at marri. z sic de alijs.
Diez at ali⁹ ē egyptiac⁹. ali⁹ nō. Egyptiac⁹ ē
dies ille i q mīsit de⁹ plagā aliquā i egyptū.
Un cū sint. xxiij. dies egyptiaci. prz q ples
mīsit deus plagas sup egyptios qz decem q
int ceteras magz sūt famose. Donū at i ka
lendario ecclē. nō qz aliqd sit i illis pl⁹ qz i ali
is omittēdū sz vt miracula dei ad memoriā
reducāt. Diez ali⁹ ē artificial⁹ siue vsual⁹. ali⁹
est natus. Artificial⁹ est spaciū q voluit sol in
nro emisperio ab oriēte ad occidētē. et dō ar
tificialis. qz qsi artificio diuersificat fm di
uersos sit⁹ clymatū z regionū. Natalis ē spa
ciū q sol voluit ab oriēte p occidentē i orien
tē. z tal⁹ dies ptnet horas. xxiij. Artificialis
pō dies ptnet i eqnoctio. xij. horas. In alijs
pō tps p⁹ vl⁹ min⁹ fm diez i cremētū vl⁹ de
cremētū. Diez at ali⁹ noiat a kalēdis ali⁹ ab
ydibz. ali⁹ anonis Prim⁹ at dies mēf dō noie
kalēdaz. a kalon qd ē voco. qz tūc solebant
mercatores ad nūdinas cōuocari. z erat fe
stū solenne qd vocat festū neomenie. i. noue
lune. qz tūc lūa videbat⁹ eē noua. Hone dicū
tur q i nūdine. qz tūc nūdine inchoabāt. Id⁹
idē est qd diuisio. qz tūc nūdine diuidebant⁹
Ex q p⁹ triplex diez differētia. i. kalēdario.
deputata ad celebrādūz. nonalis. attributa
ad negociandū. idualis statuta ad receden
dū a nūdinis z ad pta reuerrēdū. Dies at
natus pstat ex. xxiij. horz qbz sol circa totam

terrā raptu firmamti circūferf. Cui⁹ partes
sūt qdrās. hora. pūctū. momētū. vncīa. atho
mus. Est at qdrās qra ps diei natus. i. spa
ciū sex horaz. Hora sexta ps ē qdrātis. i. vi
cesima qra ps diei natus. Et dō hora extre
ma z finalis ps tps. sicut ora dō extremas
fluū siue mar⁹ vt di. Jfi. Pūctum ē qra ps
hore. Momētū est decima ps pūcti siue q
dragesima ps hore Et dō momētū q i mīmū
arz angustissimū tps a motu sydez nūcupa
tū. Vncīa at dō. xij. ps momētū. Athom⁹ est
qdragesima septia ps vncie. z dō athom⁹ qsi
sine diuisione. qz vltra athomum nō recipit
subdiuisionē. Dies itaqz est illuīatōis a sole
receptiua et lūis recepti ad alios diffusiuā.
vñ dies a dian greco deriuatur Est at dian
idē qd claritas vt di. Jfi. Jtē dies mēsiū an
noz et tpm ē descriptiua z distinctiua Dia ei
tpm z seloz curricula diez nūero pputant⁹
Jtē fm accessū solis z recessū ē dies breuita
tis vl⁹ magnitudinis receptiua. Et iō ppe solis
elongatōis a nro habitabili i hyeme ē breuis
sima. i. estate at lōgissima. qz tūc sol nob vici
ni⁹ appropinqt. Jtē sydez z corpoz supiorū
est dies occultatiua. qz qto dies est clarioz.
tāto stelle a nris aspectibz ampl⁹ elongātur
Jtē int colores z rez visibiles formas ē di
es discretiua. Hā figure z forme q de nocte
latēt de die patēt vt di. Beda. Jtē diei pfen
tia auinz lucis ē letificatiua. in ortu em diei
gaudēt z cantāt anes. Jtē viatoribz est dies
securitas z pacis tributiua. latronibz inimi
ca. z timoris incussiuā. latrones ei de die ti
mēt. Jtē diei claritas ē tenebrositas. noctis
euacuatiua. z ipi i mediate successiua. z qto
not pcedēs magz tēpestuosa est z turbulēta.
tāto ē succedētis diei pntia magz gta. Item
dies ē stat⁹ sui imutatiua. crescit em ptnue
z decrefcit. z qto pl⁹ decrefcit et abb⁹ euiaf i
hyeme. tāto pl⁹ in estate plongat. Jtē dies ē
a torpore z somnolētia excitatiua. nā dies ex
ercitio z labori hoīm deputat. z qto pl⁹ dies
declinat p⁹ finē. tāto sapiēs opari⁹ ad pfe
ctionē diurni opis pl⁹ conat. vt di. Bre.

De auroza Caplm. XXI

Auroza finis est noctis pcedētis. z diei
sequētis pncipiū. z dō auroza vt dicit⁹
Jfi. q i aurea hora eo q rutilantē ad
modū auri diffudit colorē. Un et sol i auro
za a grecz crisofdomos. i. auri dom⁹ appella
tur. Hā radij ei⁹ splēdētēs aureas comas de
mōstrāt. Uel dō auroza q i aura rozās. eo q

n auroza ros generat. Ex cui⁹ hūectatōe in-
fūdī terra z aeris caliditas tpat. Auroza lu-
me a sole ipetrat. clarioz est ipa nocte. sed ob
scurioz clario die. aues mūdaz diurnas ad
volādū z cantandū excitat. nocturnas at su-
gat. in ortu at auroze flores pmo claue ape-
riūt. z herbe q̄ estu pcedēte marcescūt i au-
roza erigūt. vires aiales i auroza pfortāt. et
aialiu egritudines alleuiant z diminuiūt. In
auroza at humor sanguine pncipalit dñat
Unde fm pstan. auroza vsq ad terciā imitat
natāz veris. meridies estatis. hora vespina
tpis autūnal. nox pō hyemis q̄litate assi-
milat in auroza ppter dñum sanguis somn⁹
dulcis est z salubris. tūc etiā tps marie galli
advociferādū p̄citant. Quis at lucifer in au-
roza et ozietis sol pntia nūciat cē p̄cia z vici-
na. Auroza a tenebz icipit. sz vsq ad pfectō
nē luis pficit z pcedit. Variat at i ortu solis
colore suū. Unū nūc croceū. nūc purpureū
nūc aureū p̄cedit colore. Accidit at hyarie-
tas ex diuersa q̄litate vaporū z nubiū i q̄bus
fit dep̄ssio solarū radioz vt di. Bed. Himia
at serenitas i auroza cū radijs solaribz dire-
ctis ā auzt signū ē fuferepestas vt di. idem
Beda. Idē at est auroza z diluculū. sic autē
d̄z. qz est diei lucidū z luosum pncipiū. Est
em diluculū fm Jfi. terminatio noctis z icho-
atio plene lucis. allenatio ifirmitas. expedi-
tio ab inimicis In diluculo at fugiūt hostes
et latrones vt idē di. Idē est mane qd̄ dilu-
culū. Nā mane ē lux plena z matura. et d̄z a
man qd̄ ē bonū. eo qd̄ luce nihil est meli⁹ fm
Jfi. Est at mane pncipiū laboris z finis dor-
mitatōis. tps sobrietatis z pfecte celebrate di-
gestōis. paulatim nocti finē iponit z cito trā-
sit. rex q̄litates et spēs z figuras p̄stendit z
precludit.

De meridie La. XXII

Meridies est dicta q̄i dies media. nā
in meridie i medio celi vid̄z consistere
sol z i medio pūcto int̄ ortū z occasū
et nō videt eq̄lit ab ytroqz tūc distare. vel d̄z
meridies q̄i mera dies. qz tūc purior z clari-
or est qn̄ sol de medio celi rutilat z totū or-
bē pari illuiat claritate. vt di. Jfi. Nec hora
calidior est z siccior z i suis q̄litate ē simili-
or estati. et h accidit ppter q̄ttuor. s. ppter directā
sol ad capita nra oppositōz. ppter radioz sola-
riū reflexionē. z ppter directā duplicatōnez. et
ppter radioz spissitudinē z eoz p̄fractōz. ppter
lineaz angustia sub q̄bo radij coartant. Aer

etiā tūc tps ppter multiplicatōz z p̄cursu ra-
dioz marie calefacit. z iō amplior tūc calor
in istis inferioribz generat. In meridiana at
hora vmbra vniuscuiusqz corpis ē breuissi-
ma. et a meridie p̄sus septētrionē tūc tps est
extēsa. et q̄to sol pl⁹ recedit a meridiano cir-
culo tāto obiecti corpis vmbra ampli⁹ elon-
gat vt di. Beda. In meridie flores et herbe
arescūt. sz fruges z fruct⁹ potissime mature-
scūt. aialia loca vmbrosa ppter sol feruorē que-
rūt et in suis latibz req̄lescunt. In meridie
aialia venenosa sic colubz i serpētēs plus le-
dūt. qz venenū suū facili⁹ tūc emittūt z effun-
dūt. de mane etiā ppter frigiditatē nocturnaz
pcedentē rigescūt. et iō i eis vis veneni cō-
sopit. sz in meridie calefiūt. Unū tūc ad pun-
gendū erynēs veneni infundendū fortius i
ardescūt. Un in feruore meridiano cauer-
nas exeunt. et calefactionis grā soli se expo-
nūt fm Jfi.

De vespera La. XXIII

Vespera a vesp̄ro stella occidentali
est dicta. Vesp̄r⁹ em est stella q̄ solē
occidentē sequit et tenebras sequen-
tes comitat. vt di. Jfi. Vocat aut vesp̄r se-
rum a lanuis seratis sic dictum. Qn̄ em ve-
nit vespera fores serant vt oia in domo ma-
neant tutiora. et d̄z etiā crepusculū. i. dubia
lux qn̄ inter lucem et tenebras discernere n̄
est certū. vt dicit idem. in vesp̄re igit dies fi-
nitur et solares radij a terre superficie subtra-
hūt. imminēt vespera vmbre corpōz ma-
xime p̄tendunt. flores q̄ contra solem apr-
ci fuerant ppter solis absentia in se claudūt.
pori etiā corpōz q̄ ex calore diurno apti fue-
rant ppter remissionē caloris in vesp̄re con-
stringunt. exalatiōes et fumosi vapores que
materia sunt nebule et nubes vesp̄tino tēpe
resoluūt. homines et animalia et etiam vo-
lucres ppter resolutionem fumositatū in eo-
rum corpōz ad somnū et dormitatōnem
tunc disponunt. aues nocturne sicut bubo-
nes et noctue de suis latibz ad sua pascua
procuranda tempore vesp̄ertino egrediunt
greges a pastoribz a pascuis reducte caulis
et alijs ouiu receptaculis recolligunt. Lu-
pi a canibz in vesp̄re vir discernunt. vigiles
et custodes ppter latronū insidias et hostiū
insultus in muris et turribz statuunt. i ve-
sp̄re autem laborantes remunerant z quie-
ti exponuntur.

De nocte **Ca. XXIII.**

Nox nocēdo est dicta eo q̄ oculi no-
cet. nā oculū puat a sua pfectōe. s. ab
actu vidēdi. occultat em̄ rez colores
in q̄b̄ ocul⁹ dlectat. causat at̄ nox ab ymbra
tre cui⁹ interpositio intercipit a nob̄ solares
radios z ipedit ac tollit a nr̄is aspectib⁹ visū
solis Est at̄ nox frigida z hūda q̄litanib⁹ hie
mis simillima. et iō quieti aialiu⁹ p̄tutū est cō
grua z opationi nataliū effectūū necessaria
Cū nox est tps dormitōis et q̄eris vt p̄tutes
q̄ p̄vigilias diurnas distrahe z disperse fue
rāt debilitate hūficio noctis defcāt z coadu
nent. et sic coadunate cōfōrent. Ne nox p̄
solis absentia ellz peni⁹ in decora stellaruz
fulgorib⁹ illustrat. vñ ex stellar⁹ motu noctis
tenebrositas minorat. z noctis cursus z p̄
cessus discernit aeris etiā nocturna p̄sitas
tpas. vt di. Albu. et iō in nocturnis tenebris
ambulātes vt nauigātes de facili deuiāt nī
si eoz via p̄ motū et syder⁹ sitū dirigat. om̄is
infirmitas pl⁹ extēdit generalit̄ nocturno
tpe q̄ diurno. z paties de nocte pl⁹ q̄ de die
aggrauat. p̄ galloz cantū finis noctis p̄dici
tur. z ad nēf̄use diei p̄nūciat. Nox etiā fm̄
excubias militares i q̄tuoꝝ vigilātiū ordi
nes distribuit. vt di. Beda. Nā p̄mi vigilāt
i noctis p̄cinio. secūdi i p̄ticinio. tertij i media
nocte sine ip̄m noctis intēpesto. quarti i galli
cinio. Qm̄ em̄ tpe in castris vigilāt et q̄cu
bāt. qz sp̄ inueniūt qd̄ formidāt. vt dic̄ idem
sup̄ Lu. xij. p̄ter h̄ nox est ex se horrozis et ti
moris incussio. fantasmātū z illusionū cō
tētiua. pla em̄ fantasmata occurrūt d̄ nocte
q̄ de die. p̄les etiā occurrūt dormiētib⁹ de
nocte q̄ de die vigilātib⁹ fantasie. sic d̄. m̄l
ra passa sum p̄visum p̄t ip̄m. Bāh. xxvij.
Nox etiā est p̄densatōis et infectōis aeris in
ductiua. tanta em̄ de nocte fit ex fumis z va
porosis exalatōib⁹ aeris imuratio z infectio
q̄ vitā animātia viuēt nī lūa et sydera suo
motu z h̄ maliciā obuiarēt fm̄ Albu. Nox
etiā est illoꝝ q̄ claritate diei occultant mani
festatina. sydera em̄ de die latēt. de nocte so
lucēt. Immūdoꝝ aialiu⁹ est nutritina. Nam
aper et alie fere siluestres de die i suis fone
tis z antris latitāt. de nocte vero p̄ vineas et
agros euagari n̄ cessāt Audacie z securitatis
malefics ē sepi⁹ p̄statina. Nā de die dep̄hēdi
rimēt latrōes z fures q̄ nocturno tpe ad oꝝ
flagiciū sunt audaces vt di. Bre. hora tēpe
statis nocturna mora piclitanib⁹ i mari est

maxime nociua. qz qñ nox naufragiū patit/
r̄ito supuenit euadendi locus alicui vit oc/
currit. vt di. Bre. Totius medietatis vite hu/
mane est nox insensibiliter cōsumptiua. r̄atū
em̄ tps p̄sumim⁹ dormiēdo de nocte q̄ntū
de die vigilando. vñd̄ nox subtrahit q̄ ad la
bozem partem maximaz vite nostre. vt dic̄
Balienu

De sabbato **Caplm. XXV**

Sabbatum est p̄ceptuū septimane fe
stum. qd̄ ad celebrandum iō in die
septimo fuit a dño institutum. quia
die septimo requieuit dñs ab om̄i opere zē.
Gen. ij. Cū apud hebreos ita p̄ualuit h̄ so
lēnitas iūctā q̄ nullū opus seruite sabbat
is fieri p̄mittebat. imo in sabbatis seruis z
ancillis et animalib⁹ et iumentis req̄es fieri
iubebat. Ignis in domibus iudeoꝝ in sab
bato nō accendebat. Libus in die sabbati
necessari⁹ in die p̄cedente p̄parabat. Cultio
rib⁹ indumentis p̄plus in sabbatis orna
batur. Lauiorib⁹ cibis et epulis cōmu
niter p̄plus in sabbatis vtebat. Templū ora
tionis grā pluz q̄ in alijs dieb⁹ frequenta
batur. Altaria sacrificijs maiorib⁹ z oblati
onib⁹ pinguiorib⁹ in sabbatis cumulabā
tur. lex in sabbato iē p̄plis a sacerdotib⁹ ex
ponebat in eoz iūctis. Cant⁹ cū psalmo
dia solēni agebat. ois p̄discursus z euagatio
p̄plo phibebatur. Unde iter sabbati spaciuz
tantūmodo mille passuū vocabat. plus em̄
ambulare in sabbatis illicitū putabat sicut
dic̄t glosa sup̄ act⁹ aploꝝ. Arma sumere nī
si solū p̄ defensione legi nō c̄cedebat. vt p̄
j. Bāh. ij. In q̄ete igit̄ sabbati q̄es animi
figurabat violatoꝝ sabbati sine misericōdia iter
fici iubebat. vt p̄z in illo q̄ colligēs ligna in
sabbato iubent dñs lapidib⁹ fuit a popu
lo interfecrus.

De nomenia. **Ca. XXVI**

Nomenia idem est apd̄ hebreos qd̄
nomen iūna. z erat solēnitas i kalēdis
mensiū ad honorē dñi q̄ renouat om
nia instituit. Qm̄ em̄ fecerūt gētiles in princi
pijs mensiū ad honorē diane et iunonis. fece
rūt hebrei in kalēdis mensiū ad honorē cre
atoris. Et iō p̄ncipia mensiū dicūt kalende
q̄si colēde vt di. Jsi. vel dicunt a calo grece
qd̄ est voco latine. qz tubis z buccinis h̄ so
lēnitas p̄nūciabat. et clangore buccine po
pulus ad festū neomenie vocabat Nec festi
uitas multū fuit celeb̄is z insignis. z iō spi

ritualibz hostijs honorabat 7 ppl's ad epulā
dum 7 puiandū in kalendis tubis 7 buc/
cinis spēaliter inuitabat.

De septuagesima.

Capitulu. XXVII

Septuagesima est spaciū septuagita
diez q̄ extēdunt a dñica q̄ dicitur septua/
gesima vsqz ad sabbatū pasce. et dicitur sabbatū
in albis. In his autē septuagita diebz signā
tur septuaginta anni q̄bz filiū israel captiui
fuerūt in babilone. p̄ q̄s p̄tinue fuerūt i mi/
seria 7 dolore. s̄ accepta licētia a Tiro rege
reuertebant finitio. lxx. annis cū gaudis et
honore. In his autē septuagita annis captiui/
tatis babylonice p̄figurabat totū temp⁹ vi/
te nre q̄diu culpe subdimur atqz pene Et iō
culpa p̄mi hoīs cum pena sibi inflicta legit̄
in ecclesia in p̄ma dñica q̄n septuagesima in/
choatur. Un̄ in signū p̄ntis miserie cantica
leticie subtriciunt. nuptie et coniugia donec
transeat pasca suspendunt. In pasca autem
alleluia cum alijs iocunditat̄ canticis resu/
mitur. qz p̄ passionē xp̄i seruit̄ bñani generis
relaxatur. Pena tñ adhuc remanet. et ideo i
septimana pascali cantat̄ q̄duale cum alia.
remanente adhuc pena. quia adhuc cū spi/
rituali leticia quā h̄z ecclesia p̄missione cul/
pe. remanet q̄dam tristitia. sic pplus israeli/
ticus de sua reuersione libera in hierusalem
multū exultabat. sed nihilomin⁹ p̄ difficul/
tate itineris plurimuz laborabat. Sic nos
tendentes ad patriā gaudem⁹ p̄ grām nre re/
demptōis. sed adhuc lugem⁹ p̄ peccat̄. Cū
autem vite p̄sentis septuagesima fuerit ad/
pleta. tunc fulgebim⁹ in albis in agni p̄ntia
Et ideo sabbato in albis cātat̄ duplex alba.
qz finito labore vite p̄ntis cum puenerim⁹
ad eterne quietis sabbatū gaudebim⁹ stola
duplici nobis tūc t̄pis restituta In signum
miserie vite p̄ntis cātatur in introitu misse
Circūdederunt me. 2c. Pro spe autē reuer/
sionis inuitamur i epistola ad currendū in
stadio et ad laborandū in vinea domini sa/
baoth docemur in euangelio. Nec omnia
ex summa et sententia Jobānis belet̄ sunt
extracta. Quuius auctoritas in ecclesia solē
nis est maxime in officijs ecclesiasticis ordi/
nandis.

De q̄nquagesima Ca. XXVIII.

Quinquagesima q̄si q̄nquies decem est
vocata. et significat temp⁹ remissio/
nis s̄m expōsitiōem ip̄i Jobannis

belet̄. Nam annus q̄nquagesim⁹ dicebat̄
ann⁹ iubilus. q̄ apud hebreos fuit sūme ce/
lebris et festiuus. Annus em̄ fuit reuersio/
nis p̄scptoz. remissionis debitorz. restitutio/
nis p̄ditorz. Incipit autem q̄nquagesima i
dñica tertia a septuagesima et finitur in do/
minica resurrectionis. Significat em̄ statuz
gratie ad quā restauramur mediāte bñficio
penitentie Unde et ieiuniū ecclie incipit in
medio q̄nquagesimalis septimane. 7 tūc fre/
quenti⁹ q̄nquagesimū psalmū q̄ est peniten/
tialis recitamus in diurno officio. in singu/
lis fere horis psalmus ille penitentialis qui
Misere mei de⁹. intitulat̄ reperitur. Ob/
seruatio anni q̄nquagesimi q̄ dicebatur i le/
ge iubilus incipit s̄m hebreos ante legem
scz a tempe Abrae q̄ liberauit Loth nepo/
tem suum q̄ tunc tempis fuit annoz q̄nqua/
ginta. Et ideo ab illo tempe inf̄ filios abrae
seruabatur. quod procedente tempe sub le/
ge p̄pter mysterium approbatur. vsqz i nu/
meris.

De quadragesima.

Capitulu. XXIX

Quadragesima est t̄ps q̄dragita die/
rū. vt dicit Jo. incipit a p̄ma dñi/
ca q̄dragesimali. et se p̄tendit vsqz ad domini
cenam in qua dñs noster noui testamēti sa/
crificiū inchoans pane angelico nos refeē.
in quo nobis signat̄ q̄ q̄ quadragesimā pe/
nitentie vel p̄ntis vite spūaliter pegerit di/
uine cōtemplatōis societate finaliter p̄fruct̄.
Est autē quadragesima t̄ps militie christia/
ne in quo acrius contra vicia dimicamus.
Hūc em̄ diez numez ad nostrā assumim⁹
militiā. non solum p̄ exemplū Moysi 7 He/
lye. sed etiam p̄ imitatōem Iesu christi qui
tot diebus legit̄ ieiunasse. Bene autē sub h̄
numero ieiunam⁹. Nam pro eo q̄ cōstat et
denario quater in se reuoluto decalogum
sub denario et euangeliz sub quaternario
rep̄ntat. quibz armis spūalibus noster ad/
uersarius supatur 7 terra viuentiū iure he/
reditario possidetur. sicut terra. p̄missione
finita quadraginta annoz pugna in des̄to
filijs israel cedebat. Fructus etiaqz miline
nostre ostendit̄ sub h̄ numero. Nam q̄dra/
genarius collectis partibz ip̄m diuidentibz
pducit numez q̄nquagenariū. q̄ numerus
remissionis debitorū et hereditatis amisse
restitutionem signat. Et q̄ ostendit̄ q̄ dimicā/
do p̄travicia remissionē p̄sequimur p̄ctorz

et heredes efficiuntur bonorum eternorum. In his enim numero vice nunc decimas et primicias domino decramus. Nam per decima. ccc. dicitur ieiunamus. xxxvi. dies per decima. vi. dicitur et horarum quod residui sunt de anno integrorum die ut in summo soluat deo per decima anni. xxxvii. ieiunabiles. et tres dies de ieiunio quatuor temporum per primicias offerunt. Hoc autem facimus ut offerentes deo primicias nostri temporis in fide trinitatis et decimas in completionem decalogi per fidem et bonos mores primogenitorum dignitatem et eterne felicitatis denarium assequimur. Et quod quadragesima est tempus militie. id est in euangelio agitur de militia et victoria ipsius christi. In tractu hoc quatuor impugnationum et temptationum genera demonstrantur. quarum prima est leuis et occulta. scilicet timor nocturnus. secunda est leuis et manifesta. scilicet sagitta in die volans. tertia est gravis et manifesta. scilicet occursum demonum meridiani. quarta est gravis et occulta. et hoc est negotium in tenebris ambulans. Contra istas itaque multiplices impugnationes munimur spirituali armatura. ad quam nos instruit apostolus in epistola et inuitat ubi dicit Exhibeamus nos sicut dei milites per arma iusticie percutis dei etc. Inter omnia autem tempora anni tempus quadragesimale magis est nobile et insigne. Est enim tempus reuivificationis. quia terra que in hyeme videbatur quasi mortua tempore quadragesimali reuiuiscit et virescit. Item tempus est renouationis. Nam terra herbis et floribus et arboribus fructibus renouatur et ornatur. Item tempus est impregnationis et fecundationis. quia tunc spiritus generatur in animalibus et plantis maxime viget. unde tunc pullulatur et germinat terrena creatura vniuersa. Item tempus est nidificationis et pullificationis. unde turtures et ciconie et alie volucres que aberant tota hyeme temporaliter adueniunt et ad nidificandum solcite sunt. Item tempus est medicine et purgationis. quia tunc maxime mouetur humor in corpore ad exitum. et ideo tunc est tempus congruum medicine. Item tempus est lucris et negotiationis. tunc enim arabilis est terra et mare nauigabile. et ideo solent homines spiritualiter et quadragesimali tempore ob spem lucris ad diuersa negotia se mouere. Item tempus est ressecationis superfluum et amputationis. et ideo in quadragesima amputantur vitis et alie arbores que a superfluis exonerantur. Item tempus est lacrimarum vinearum incisionis et germinationis. Nam humor qui erat superfluus in radice euaporatur. et distillando se euacuat in incisa vite. spiritus etiam germinabilis tunc erumpit. et per diuersas partes in pagine se ostendit. Item tempus est seminationis et insertionis. quia circa quadra-

gesimam semina tre comitantur. et furculi sarboribus inseruntur. Item tempus est rogis et pluuialis irrigationis. tunc enim oriuntur plades et alie stelle imbriferre. que sunt causa rogis et pluuie ad lactationem seminum irrigationem et nutrimentum. ut dicitur. Alabu. et Beda. Item tempus est deambulationis et peregrinationis. quia tunc ecclesie et sanctorum limina maxime frequentantur.

De pascale. Capitulum. XXX

Pasca grece passio dicitur latine. a patina quod est pati. hebraice hoc idem est quod transire. eo quod in pascha iudeorum agnus immolabatur. assus comedeatur. et nihil ex eo visum de mane derelinquebatur. quod comedi non potuit igni cremabatur. cum festinatione et lacrimis egredientibus panibus azimis comedeatur. ab incircumcisis et immundis comedi prohibebatur. accincti fuerunt hebrei et pedibus calciati quando ab eis comedeatur. in manu manducantis agnus baculum tenebatur. sanguine agni linitis domorum postibus et exterminatis angeli coercebatur quia non habuit potestatem nocendi ubi domorum postes cum supellectilibus fuerunt tunc liniti. In comestione agni immolari transerunt de domino per egyptum egyptiorum populus percutiebatur populus vero hebreorum ab egyptiorum crudeli dominio liberabatur. Unde ex eo quod primogenita egyptiorum interficiebantur hebreorum primogenita sanctificabantur. Post comestione hoc agni populus procedente columna ignis et nubis illeus per mare rubrum de egypto educebatur. Pharaon autem ipsos persequens cum toto suo exercitu per cepit in medijs fluctibus submergebatur. Tandem in fine cum hymnis et canticis per suam liberationem et hostium submersionem gratias actiones domino soluebantur. Nec omnia in Exodo per ordinem continentur. c. xii. xiii. et xiiii. Et ideo in memoriam interfecionis egyptiorum et liberationis hebreorum inoleuit consuetudo ut per de duobus damnandis ad mortem unum in pascha iudeorum interficeretur. et alter liber dimitteretur. ut dicitur. Matthei. xxvi. Istud autem pascha iudeorum exemplum fuit et figura pasce christianorum in qua mediante sanguine agni immaculati que abstulit peccata mundi omnes electi a seruitute demonum sunt redemptionis. per quem verum faciunt transitum de carne ad spiritum. de veteri homine ad nouum. de umbra ad lucem. de mundo ad celum. de figura ad veritatem. de seruitute ad glorie filiorum dei liberationem. Et ideo dies pascalis est tempus leticie et exultationis. tempus nouitatis et renouationis. tempus puritatis et iocunde refectionis. quia resurrectionis

filij epulati non in fermento veteri malignitatis
 sed panem azimis sinceritatis et veritatis. Nostrum
 autem pascha spiritus in die dominico celebramus? primo tempore
 luna adhuc plena. In dominica autem spiritus celebra-
 mus propter reuerentiam dominice resurrectionis. non au-
 tem spiritus celebramus in xv. luna cum iudeis ne iudaiz-
 are videamur. Nostrum insuper pascha large sum-
 ptum ad multa se extendit. et primo ad diem in ramis
 palmarum. quod vulgari pascha floridum dicitur. eo quod in
 illo die flores arborum et virides ramos in ma-
 nibus gerimus? quod dominus illo die processionaliter cum
 ramis arborum est susceptus. Hec dies est privile-
 giata in his quod filij israel illo die sub iosue transi-
 to iordane sicco vestigio terre intrauerunt ter-
 minos promissionis et comederunt de frugibus terre
 Chanaan. et statim defecit manna quod aliter fue-
 rit in deserto quadraginta annis. videlicet Josue. ii.
 In eodem etiam die sic tunc erat dies palmarum
 cecidit dominus de templo emittens et vedentes postquam
 a turbis cum ramis palmarum et oliuarum hono-
 rifice est susceptus. Ad pascha etiam pertinet dies
 cene quam secundum Johannem beleth in quatuor est pri-
 legiata. in penitentiis ad ecclesiam redeuntium
 reconciliationis. quam enim in die cinerum ab ecclesia per
 iniusticiam excludunt in die cene per misericordiam in
 sinum ecclesie recipiunt. et ideo in quinta feria
 fecit dominus ex aquis pisces et volucres. partes
 enim remisit gurgiti. pretem leuauit in aera. quia
 dominus malos in carnalibus delectantes separat
 a bonis in celestibus glorificatis. Secundum
 privilegium persistit in veteris sacrificii termi-
 natione et viuifici sacramenti altaris institu-
 tione quam carnalis ritus in celestem et spirituale
 ritum est mutatus. Tercium privilegium persistit in sa-
 creunctionis et chrismatismis consecrationis. tunc ei
 ab episcopo oleum cathecuminum et infirmorum quo
 paruuli baptisandi inungunt in scapulas
 et in pectore. infirmi inungunt in organum sen-
 suum morte iam appropinquante consecratur
 Eodem etiam die conficitur crisma ex oleo et bal-
 samo quo paruuli crismantur a minori sacerdo-
 te in vertice. a maiori. scilicet ab episcopo in fronte videli-
 cet in confirmatione. Quartum privilegium est in man-
 datum dominici representationis. et hoc fit in pedum ablu-
 tione. in pauperum refectione. in altarium denu-
 datione. et eorum expiatione. Est igitur dies cene
 dies reconciliationis. transubstantiationis. conse-
 crationis siue unctionis. dies refectionis et
 abluitionis. Ad pascha nostrum insuper pertinet
 dies parasceue. et dicitur bona sexta feria. quia in
 ea dominus est passus. a cuius passione omnes septe
 ferie habende sunt in reuerentia et honore

Celebratur autem dies parasceue cum tristitia et
 merore quibus aliorum sanctorum passionibus cum
 gaudio celebramus? quod sancti post martirium
 euolant ad celum. christus vero descendit ad infernum.
 sed quod fregit tartara et sanctos eduxit. et ter-
 tia die resurgens viuum se ostendit Ideo tunc
 maxime gaudemus ut dicit idem Johannes
 beleth. Huiusmodi privilegia fuerunt christi immo-
 latio. inferni depredatio. mortis superatio. et de-
 monis qui mortis habebat imperium humilia-
 tio. paradisi apertio. hominis redemptio. scriptu-
 rarum reformatio siue manifestatio. omnium figura-
 rum consummatio. et ideo in cruce dixit christus.
 Consummatum est. Ad pascha quoque pertinet
 ipsius vigilia quam antonomastice sabbatum sanctum
 appellatur. quod in illo sabbato christus qui est sanctus
 sanctorum per totum diem in sepulcro quiescit In hac
 enim die ignis nouus acquiritur benedicitur et ad ac-
 cendendum pascalem cereum custoditur. deinde
 pascalis cereus erigitur et a diacono benedicitur
 et accenditur. cui tibus in forma crucis impri-
 mitur. deinde lectionibus lectis ad consecratorum
 fontis processionaliter acceditur. et completo bap-
 tismo ad celebrationes misse reuertitur et reditur.
 Totum autem diei officium sub breuissimarum vespe-
 rarum compendio terminatur. ut non neophyti ad
 diuinum officium in consueti tedio afficiantur.
 tota etiam septimana pascalis celebris est et
 solennis. cuius finis in sabbato in albis termi-
 natur quam alla duplicat. Signatur enim futura
 sanctorum gloriosa resurrectio. in qua du-
 plici stola electi decorabuntur. de quibus dicitur
 in Apocalypsa. Ambulabunt mecum in albis quo-
 niam digni sunt.

De penthecoste.

Capitulum XXXI.

Penthecoste fuit festum solenne apud
 hebreos sicut est moderno tempore quod ad
 nos. Et est dies quinquagesima a pa-
 sca. sicut enim israeliticus populus quinquagesimo
 die quod pascha celebrauerunt in ramessenerunt
 ad montem syna et legem suscepit. videlicet Exo. xix.
 Ita quinquagesima die a passione christi datus
 est spiritus sanctus apostolis in linguis igneis ut facti
 di essent in omni genere sermonis. et feruidi in
 amore caritatis. De autem penthecoste a penta-
 quod est quinquaginta et costes quod est decem. quod quinquaginta de-
 cades dicuntur a pascha ad pentecostem intecurrunt
 et distinguuntur per septem septimanas propter septi-
 formem gratiam quam in aduentu spiritus sancti credenti-
 bus est collata. Tempus autem circa pentheco-
 stem est tempus militie et strenuitatis. tunc enim

noui tyrones militie cingulo seu gladio ac-
cingunt. Est etiā tps mūdiciē z siccitatē. so-
le em tre supficiē tūc forti⁹ calefaciēte hūoz
psumit supfluitatē z lubricitatē. et sic iducit
mūdiciā p supinductā siccitatē. Itē tps le-
ticie et iocunditatē. tūc em aues z animalia
in maximo amore viuūt. Item tps viroz et
amenitatis. tunc em p̄cipue herbe virent et
silue tūc frondent Itē tps odoriz suauita-
tis. nam flores hortoz nemoz z prator suā
redolentiā vndiqz tūc diffūdūt. Itē tps est
dulcoris z suauitatē z saporositatē. nā calor
celestis tūc tps hūiditatē in floribz digerit
z in dulcedinē alterat et puerit. z iō tps est
mellificationē congruū. p̄ qd apes tūc preci-
pue frequētant herbas et arbores p̄pter flo-
res vt di. Arist. et enīz longe puri⁹ et dulci⁹
est mel quod colligitur tpe vernali q̄ qd ac-
quiri⁹ tempe autumnali. Itē tps maturitatē
In calidis em regionibz circa pentecosten
instat messis tps. Et iō vocat in libro nūe-
roz temp⁹ nouaz frugū. qz in festo penteco-
stes panes ex nouis frugibz dño offerri p̄ci-
piebantur. Item tps est pascue et satietatis
Nam tunc graminibz et herbis abundāt lo-
ca omnia pascuosa Et ideo tam equi q̄ alia
aīantia p̄pter nouaz herbarū abundantiam
impinguant. Item temp⁹ est audacie et ani-
mositatis. nam ex feruenti imp̄ssione caloz
solaris colera tunc incendit. ex cuius accen-
sione circa cor ira z audacia in animalibus
concitatur. vnde illud tempus regibus est
magis p̄suetū vt tūc iubeant moueri p̄elia
p̄tra hostes.

De scenophegia
Capitulū. XXXII.

Scenophegia est festiuitas hebreoz.
q̄ tabernaculoz sizio dicebat. q̄ cele-
bratur in memoriā expeditionis q̄
recedentes de egypto in tabernaculū mora-
bāt. vt di. Isi. vnde scenophegia d̄ a scenō
grece qd latine d̄ tabernaculū. Nec solēni-
tas semp in septēbri celebrat. qz collecti fru-
gibus de omnibz decimas dño obtulerunt
et leticie ac gaudio tūc specialiter vacauerūt.
Frondibus et ramis domos suas ornaue-
rūt fructus arboris pulcherrime et suauis. i.
poma cedri in manibz portauerūt. In deci-
mo aut die eiusdem mensis triplex festū eo-
dem die celebrauerūt. s. expiatiōis. afflictōis
z p̄piciatiōis. Nam eodem die summ⁹ ponti-
fex intrauit cū sanguine vitule ruse et expia-

uit sanctas sanctoz. et iō d̄ dies expiationis
Eodem die ieiunabat p̄plus pro reatu vitu-
li in deserto. et iō vocabat dies afflictōis
Dies p̄o vocabat dies p̄piciationis. quia ta-
li die audierūt dominū sibi placatum fuisse
et p̄piciū sup transgressionē vituli idolatre
in deserto.

De encenia Ca. XXXIII

Encenia est noui templi dedicatio. ce-
non em grece nouū d̄ latine Danc
Solennitatem iudei diuersis tempo-
ribz celebrabant fm q̄ diuersis tempibz vel
nouū templū edificabat vel edificatum de
nouo repabat. sicut Judas machabē legif
templum dedicasse z renouasse. i. Macha-
iij. dedicationis etiā festū tenet ecclia. Cū
em eps ecclesiāz circuit a qua b̄ndicta ecclē-
siam aspergit alphabetū duplex trāsuersali-
ter p pauimentū scribit. parietes signat cris-
mate et linit. thub et thimtama p q̄nqz ptes
altaris comburit. reliquias includit. alta-
ria ornat et vestit. emunitatē et p̄uilegia im-
pendere consuevit.

Incipit liber decimus de materia et for-
ma.

Completo tra-
ctatu de p̄piciatiōibz tempis z
partium eius. agendū est de
inferioribz rebus et materia
libz creaturis. de elemētis scz
et eoz q̄ et elemētis materialiter compo-
nunt. Sūt autem materia et forma omnis
rei corporalis p̄ncipia. vt d̄ in libro de vni-
te. Materie autē et forme puatio nihil aliū
est nisi tot⁹ rei destructio. et est materia con-
traria vnitati z ei dissimilis. vt dicitur ibidē
Materia autem quanto est natura subtili-
or et sublimior. tanto ad susceptiōem forme
est habilior. q̄nto vero est compactior z ter-
restrior et a natura celesti remotior. tanto
ad susceptiōem impressiōnū formaliū est de-
bilior. vt d̄ in li. de q̄nqz substantijs. et h̄z
p̄prium materia sicut ibidem d̄. scz suscipe
formā et nō suscipi. retinere et non retineri.
P̄ncipiū autē distinctionis diuisionis et
alienationis in rebus generabilibz et nume-
rationis est materia. vt d̄. vij. metha. q̄a ge-
nerās nō differt a generato nisi fm materiā
et ideo vbi est generans sine materia. ibi est
substantialiter idem generans et generatū

In suba et nata ut in diuino. Materia ei est
 causa indiuiduationis rerum. ut dicitur. Aristoteles. iiij. methaphisica.
 quod diuisio speciei per indiuidua est secundum materiam et
 non secundum formam. Item materia propria appropriat
 sibi formam propriam. ut dicitur. x. methaphisica. unde secundum sub-
 stantiam et esse sub una forma est una materia.
 et sub pluribus personis. Item. iij. phisicorum. Causa
 quantitas continet et infinita est materia. subiec-
 tum enim continentis et quantitas diuisio est mate-
 ria. propter quod accidentis non per diuidi nisi secundum diui-
 sionem et quantitate subiecti. Item materia infini-
 ta dicitur. vel quod diuisibilis est in infinitum. vel quia
 habet appetitum ad infinitas formas. Et ideo propter
 indeterminatum suorum appetituum et inclinatio-
 nem ad formas infinitas dicitur infinita. et non quod
 ei prius sit infinita non limitata sed neque coar-
 tata sic habet esse diuina. Et ideo dicitur Plato quod ma-
 teria fuit in infinitum nisi forma sistat fluxum.
 et ideo corpora que multum habent de materia et parum de
 forma crescunt multum. ut patet in arboribus. et ideo
 ossa parum habent sensibilitatem. quod multum habent ma-
 terie et terrestre itas ut dicitur. Auicenna. Latet au-
 tem in materia potentia quedam actiua que est
 forma incompleta. et huius potentia est composita duobus
 contrariis. unde quando illa potentia ducit ad actum
 unius forme. appetit statim esse sub forma con-
 traria. ut ista potentia que contrit se habet ad frigi-
 dum et calidum quando actualiter est sub frigido sta-
 tim appetit esse sub contrario. Unde nulla forma
 corruptibilium et generabilium potest sufficienter
 complere potentiam actiuam in materia quando se-
 appetat impleri per aliam formam. Illa autem
 forma cum sit disparata non potest induci nisi
 per corruptionem forme presentis. secundum quod virtus
 agentis immissa corrumpit presentem sic exci-
 tat formam actiuam ad formam contrariam. et dat
 ei paulatim compleri esse donec fuerit sub eo
 completissimo illius forme. Das et multas ali-
 as proprietates habet materia quas esset super-
 fluum recitare. queret super. li. viij. de boni-
 tate mundi.

De forma Ca. I

Etiam recitatis proprietatibus materie.
 relucens proprietates ipsius forme que secundum
 Aristoteli in li. de quatuor substantiis. est que
 lumen vnicuique pulcritudinem essentiam et sig-
 num tribuens. Forme autem lumen materie insu-
 sum descendendo fit debile et obscurum secundum
 materie capacitatem. Est autem forma differen-
 tia que differt aliquid ab alio. ut dicitur idem. For-
 ma autem alia est essentialis alia accidentalis. Es-
 sentialis forma est illa que adueniens materie

perficit eam et secundo uenit ad rei alie perfectionem.
 qua posita res ponit. et que destructa nihil de
 rei suba inuenit. unde. iij. phisicorum dicitur. Forma
 cum materia est causa omnium accidentium. Forma
 etiam accidentaliter non perficit res neque facit eas
 sic dicitur. viij. methaphisica. sed quilibet forma accidenta-
 lis indiget forma substantiali que est causa for-
 me accidentalis. Forma pro omnis simpli-
 cior est et actualior et nobilior materia. Et
 ideo secundum Aristoteli. li. de animalibus. Forma se habet
 per modum viri. quia potest informare multas
 materias. sicut vir potest secundare multas fe-
 minas. Unde secundum exigentiam forme que est im-
 promenda materie oportet materiam disponi et
 preparari. quia si de materia terre debet fieri
 ignis oportet ut terra subtilietur et depuret
 et simplicior fiat. Sicut econuerso tunc econ-
 uerso. Est autem forma materie manifesta-
 tiua. nunquam enim potest sensu videri materia nisi
 si substantiali vel accidentali forma sit im-
 buta. aut per viam priuationis sic videtur tenebra ut
 dendo nihil. et sicut audit silentium non au-
 diendo sonum. ut dicitur. Alcibiades super Plato. et com-
 mentator super primum methaphisice dicitur. Ma-
 teria est causa quare male videmus res creatas
 unde nihil est commune et generale. et tamen
 nihil ignobiliter que sit materia. quod nunquam videtur
 sine forma. nec etiam potest videri forma nisi
 cum materie actu sit coniuncta. ubi pro plus est de
 forma ibi minus est de materia sic dicitur. iij. methaphisica.
 et econuerso ubi plus est de materia ibi minus
 est de forma. et est res magis grossa et impu-
 ra. magis ignobilis et obscura. quanto a nobi-
 litate forme amplius est remota. Formarum
 autem alia spiritualis alia corporalis. Corporalis
 vero alia celestis alia elementaris. Forma
 autem celestis est ita actiua quod complet totum
 appetitum materie sue. et ideo propter presentiam
 sue forme completis totaliter et perficientis
 celestem materiam substantia celi non potest
 destrui vel corrumpi. sed potius per formas
 suas que in suo actu perfectissima est in esse per-
 petuo conseruari. Forma vero elementaris non
 potest complere tantam potentiam materie
 sue nec ei perficere appetitum. et ideo relinquit illi
 potentie materialis aliquid incompletum. propter
 quod semper appetit nouam formam. et ideo ta-
 lia corpora sunt semper corruptibilia que ad
 potentiam. et etiam sepius quo ad actum. Quia
 tamen forma est nobilior et spiritualior et a condi-
 tionibus materie separata magis et abstracta
 tanto est actualior et virtuosior. ut patet in

intelligētis q̄z suba nō dependet a mat̄ia. sic
dicitur in .ij. de aia. In hñtibus materiā n̄ est itel-
lectus. Vnde angelos nō hñe in sua forma
materiā nō affirmo. s; siue angeloz essentia
sit ex spūali materia et forma pposita. siue ū.
p certo tenet q̄ eoz suba respectu rez cor-
poraliū simplicissima ē et actualissima sicut
forma spūal actualior ē q̄ forma corporal. vt
di. Albu. vñ respectu mat̄ie nobil̄ ē forma
cuiuslibz mixti. nobilior ē forma elemti no-
bilissima at̄ est forma corporis q̄nti siue celi. s;
oēs istas formas incōpabilit̄ i nobilitate. et
actualitate spūal forma siue sit i āgelo siue i
aia p̄cellit. Et h̄ de p̄teritis forme et ma-
terie prout ad h̄ opusculuz p̄tinet dicta iam
sufficiant.

De elemento Caplm. II

Elementū fin pstan. est simpla et mi-
nima corporis ppositi p̄cula. Vñ
ma at̄ dicitur q̄ ad nos. q; s̄sū nō p̄cipit.
Est em̄ p̄cula mima et l̄tia in corporis reso-
lutōe sic fuit in p̄ma ppositōe. Dicitur at̄ simpla.
nō q; simplex sit elemētū sine ppositōe aliq̄.
s; q; nō h̄z p̄tes aliq̄s pponētes speciez nu-
mero differentes. sic aliq̄ corpora q̄ sūt mixta.
vt i metallis q̄z p̄tes differ̄. Pars ei q̄daz
ē aer. q̄dā tra. et sic de alijs. s; q̄libz p̄s ignis
est ignis. et sic de ceteris. Dicitur at̄ elemētū q̄ ille-
mētū fm̄. Jñ. ab ille. eo q; oim corporū sit ma-
teria et q̄i p̄miciū fūdamētū. et fm̄ aliq̄s dicitur
q̄i eleuamētū siue alimentū. eo q; oia corpora
alunt elemētariis q̄litate et augmentātur.
Sūt at̄ q̄tuor elemētares q̄litate. q̄rū due
sūt actiue. s. caliditas et frigiditas. et due pas-
siue. s. siccitas et hūiditas. q̄z pueniētie et dis-
ferētie sup̄ i q̄rto libro plani describūt. q̄re
ibi. Int̄ q̄litate at̄ elemētares p̄teritas ē et re-
pugnātia rōne q̄z ad inuicē agūt et patiūt.
et generant et corrūpūt. q̄tūcūq; at̄ ad in-
uicē p̄riant p influētiā tñ celi et planetaz vir-
tutē p̄ciliant in suis effectibz et ad p̄cordiam
rednūt. et iō q̄dā mirādo nate necti p̄iūgūt
Nam ignis et aer pueniūt i caliditate. q̄nis
discrepāt i siccitate et hūiditate. Aer p̄o et aq̄
in hūiditate pueniūt. s; discordāt i frigidita-
te. s; aq̄ et tra p̄cordāt i frigiditate. s; discor-
dāt in hūiditate et siccitate. Ignis at̄ et terra
q̄ sūt elemēta sūme distātia fm̄ sitū pueniūt
in siccitate. discōueniūt tñ i frigiditate. quia
tra frigida est subalī et i vltimo. ignis vero
essentialit̄ calid⁹ est et i sūmo. Ex istis at̄ elemē-
tis q̄tuor duo sūt nobilior⁹ sube et purior⁹

et leuioz. s. aer et ignis. et iō a cētro ad circū-
ferentiā motū hñt et naturalit̄ mouent sursum.
et ista duo p̄hñt nobilitatē suā q̄ ad p̄tutem
opatoz et subam et vicinitatē orbis siue ce-
lestis corporis a q̄ recipiūt influentiā mobili-
tat⁹ et p̄tut⁹. Nā p̄ celestis p̄mo influit super
sperā ignis et p̄ ignē sup sperā aer⁹. et ideo h̄
duo elemēta sūt ceteris sublimiora q̄ ad sitū.
abiliora q̄ ad motū. puriora et subtiliora q̄ ad
subaz. clarioza et mag⁹ p̄spicua q̄ ad formā.
p̄tiosa q̄ ad actū. Duo at̄ elemēta sūt infe-
riora. s. aqua et terra. ceteris duobz naturalit̄
gūiora. motū a circūferentiā ad centrū deor-
sum habētia p aggregatōz p̄tū. et p̄pactioz
spissa et obscura. et iō p̄dicet̄ duobz sūt grossi-
ora et materialiora p̄ habētia de materia q̄s
de forma. Vñ p̄ summa elongatōz a spera
orbis celestis p̄tuti morine celi non ita sūt
obediētia sic duo p̄ma. Nūq̄ ei sūt elemēta
ociosa. imo i agēdoz patiēdo sūt p̄tinua. vñ
nūq̄ q̄scūt a generatōe et motu. Terra ei et
si q̄scat a motu nūq̄ tñ q̄et et cessatōez re-
cipit ab effectu. et sic nō sūt oiosa ab actu.
sic nō sūt vacua ab ornatu. Nā q̄dlibet ele-
mentū h̄z ornatū suū. ignis. sydera. aer. vo-
latilia. aq̄ natatilia. tra gressibilia vt di. Be.
De q̄b aliqua auxiliante dñō breuiter sūt
dicenda.

De igne La. III

Ignis est corpus simplū i vltimo ca-
lidū et siccū. vt di. Constan. Flatu-
ralit̄ em̄ sup aerē sedē querit. Per
violentia em̄ in aerē i in terra detē paula-
tim in mollē aerē euāescit. vt di. Jñ. Pro-
prietates at̄ ignis tangit Dionisius in hic-
rarchia angelica. c. xij. Ignis inq̄t est corp⁹
sensibile. longe excellēt⁹ et subtil⁹ omnibus
alijs rebus corporalibz et nature spiritali
primū ac p hoc effectū suū dissimil⁹ cun-
ctis alijs demonstrat. Ignis em̄ in omibz est
et p omia dare se p̄suevit et ab omibz nō re-
mouetur. Est tamen occultus incognit⁹ im-
mensurabilis inuisibilis q̄dammodo incor-
poreus potens ad actionē p̄riam. mobilis
tradens se omibz quoq; nō app̄oximan-
tibus mouens vniuersa se p̄cipantia. reno-
uatū oim. nature custos. illuminatiū euz
circūuelatis splēdoribz. clarus. discret⁹. dis-
tinguens et resilient. deorsum p̄cēet sur-
sum mouēs. acute means. excelsus. nō reci-
piens ignominiam minoratōis. semp mo-
tiū. p̄p̄ensū et mutatiū in se reuertēs po-

teter acciu⁹ zē. Hecba dionisij diuinissimi
 pfūdiffima sūt. Describūt ei ignē q̄ ad eius
 subaz p̄tutē z opatōz. Un̄ ad declaratiōez p̄
 dictoz p̄ba cōmētatorz breuie sup hūc locuz
 h̄ ponem⁹. Ignis ei int̄ oīa elem̄ta sūtū habz
 sublimiorē. z h̄ qz nafaz hz leuiozē. Et iō d̄
 excelsus. qz pōdere carēs sublime q̄rit⁹ pe
 tit. supeminet vniner⁹. z q̄cqd̄ corpozeuz est
 p̄ter ip̄m nafaliter sub eo subsistit. Item int̄
 oīa elem̄ta nafaz hz puriozē et subtiliozē. et
 d̄ q̄dāmodo incorpoze⁹. qz p̄t subtilitatem
 sue substantie preter subiectam materiam
 sensu non videtur. propter hoc etiā videtur
 multū nase spiritali p̄m. qz q̄dāmō videt⁹
 ignis esse med⁹ int̄ visibilia z inuisibilia. In
 q̄ntū aut̄ illis appropinq̄t supioribz ē incor
 poze⁹. s̄z in q̄ntū appropinq̄t inferioribz cor
 poze⁹ est. Itē nafaz hz ceter⁹ elem̄t⁹ actualio
 rē z i agēdo fortiozē. z iō d̄ imēsurabil⁹. qz
 ei⁹ p̄t⁹ opatio crescit i infinitū. si matia fue
 rit infinita. q̄din ei materia subiecta sufficit
 ignis nō deficit s̄z sp̄ poti⁹ crescit. Itē nafaz
 hz occultiozē. z iō d̄ occult⁹. qz in sua essen
 tia sensibilē nō videt. inuisibil⁹ z incognitus
 d̄. qz sine sube matia sensu nō pcipit. Quid
 etiā sūt i sua essentia seu suba vir⁹ cogit⁹ itel
 lectu. Itē p̄tutē z nafaz hz alijs mobiliozē. z
 iō d̄ mobil⁹ z potēs oīm. qz i igne est p̄nci
 piū p̄tut⁹ moriue. qz mouet se z alia z a nullo
 inferiori se mouet. Itē nafaz hz ceter⁹ infe
 rioribz clariorē. Un̄ d̄ q̄ ignis est illuatiu⁹
 qz claritate sua oīa illuat. s̄z cū circūuelat⁹
 splēdoribz. Nā splēdidi ignis radij for⁹ emi
 cant s̄z circūuelat⁹. qz rursus ad secretū sue
 subeliniū reducti a n̄ris sensibz occultat⁹. Itē
 ex subtilitate sue sube p̄tutē hz oibz alijs acu
 tiozē z penetrabiliozē. p̄t qd̄ dicitur acute
 means. qz p̄tutē p̄tut⁹ morn subitrat sine re
 sistētia z penetrat vniuersa. Itē ignis hz vir
 tutē sui et alioz manifestatiuā z distinctiūā
 Nā se manifestādo alia sibi obiecta manife
 stat eoz colores z figuras ocul⁹ rēp̄sentās. z
 iō d̄ clarus. manifeste discret⁹. distinguēs.
 Itē vim hz inferiorz ad supiora attractiuāz.
 Nā materia in quā agit rarefaciēdo dissol
 uit et caloris sui violētia fursū trahit p̄t qd̄
 d̄ deorlū pascēs z fursū trahēs. Itē p̄tutem
 hz renouatiuā. Om̄ia em̄ veterascunt anti
 quant et deficiūt q̄bute ignea nō seruātur.
 vt p̄z i senibz in q̄bz deficit calor nafalis. Et
 ideo d̄ renouatiu⁹ oīm z etiam nase custos
 sine em̄ p̄tutē ignis nō p̄t subsistere p̄tutē ali

cu⁹ corpis nafalis. Itē p̄tutē hz imutatiuā.
 qz oīm naturā in quā agēdo supat cōuertit
 in suā spēm et trāsmutat. et p̄tutē h̄ d̄ app̄t
 hēsiu⁹ et imutatiu⁹. Nā materia in quā agit
 app̄hēdēs illā nō deserit. s̄z cōsumēdo i suā
 similitudinē p̄uertit. app̄hēdēs at non ap
 p̄hendit. qz p̄supto eo in qd̄ agit in se resilit
 atqz redit. Et iō d̄ resiliēzē. Itē p̄tutē z na
 turā suū p̄t⁹ cōmunicatiuā hz z sine dimi
 nutiōe diffusiūā. et iō d̄ nō recipe ignominī
 am minoratiōis. qz sic cū effundit non angel
 sic cū recipit nō minorat. neqz in eo q̄ videt⁹
 augmētū recipe est capis glāz. neqz i eo q̄
 putat minor sustinet p̄tutē. Itē naturā
 hz purgatiuā. meralla em̄ q̄ nō pōt cōsumere
 a scorza et rubigine mundificat expurgat et
 mūdāt. Itē p̄tutē hz sapoz z būoz alterati
 uā. vñ et būozes in corpe excoqt⁹ z digerit. z
 cibos crudos cōsumēdo in eis supflua sapi
 dos et sanos reddere cōsuevit. Itē p̄tutē hz
 sue sube p̄tutē oīm z cōmixtoz corpoze essen
 tiā diffusiūā. qz in rebz om̄ibz inuisibil⁹ est in
 clusus. q̄bz includi actualiter nō videat⁹ qd̄
 inde est manifestū. qz et fori corpoze solido
 rū allisiōe ignis excutit in q̄bz ē nullatenus
 putabat. Itē ignis subtilitate sua substantia
 li hz virtutē sui cū alio corpe imediatissime
 vnitūā. vt p̄z in ferro ignito et carbone in
 flāmato et h̄mōi. in q̄bz ignis ita fm om̄es
 sui pres singulis ferri et carbonis p̄ticul⁹ cō
 iungit vt videat⁹ vna suba et alteri⁹ sensibi
 lis distantia penit⁹ nō sentit. Unde et triplex
 ignis species a p̄his diffinit⁹. Est em̄ ignis
 lux. ignis flāma. ignis carbo. Ignis em̄ est
 in sua spera lux. sed flāma d̄ in materia aeris
 carbo autem in substantia terrea siue in fe
 culentia materie grossioris. Has et multas
 alias habet ignis p̄tutates de quibus sup
 libro secūdo in tractatu de ordine seraphin
 et libro quarto de elementaribz qualitatibz
 scz de calore. quere ibi flām ea q̄ dicta sunt
 hic sufficiāt.

De flamma Ca. IIII

Flamma est materia ignea in substā
 tia aerea accensa. Nam aer p̄tutē sue
 substantie subtilitatē et immediatā
 quam habet cum spera ignis vicinitatez de
 facili ignitur et in naturam igneam cōmu
 tarur. et fm q̄ substantia aerea est purioz tā
 to flamma erit lucidior et clarior et nase lu
 cis similior videbitur. Mouetur aut̄ flam
 ma naturaliter fursum et ab omni parte rei

accesselinalit in acutū tēdit z i confū. vñ in sua extremitate h3 formā pineā z acutā. vñ i suo acumie ppter cursū radioz i angulo acuto forti calorū sui impmit actōz. z iō qz in sūmo pyramidalī angulo calidior existit materia sibi opposita inflāmat facili⁹ et accendit. Calorē fm materiā i quā agit recipit. Un si matia ē turbida z fumosa turbidā z ob/cu/rā fddit lucē. z ecōuerso si matia fuerit trās parēs z pura rutilat z luīosos radios vndi/ qz circūfūdit. tenebrosa illuiat z abdita pro dit. viā z vie offēdcula ābulātibz oñdit. ppter sui leuitatē z matie aerē mobilitatē in quā agit. In motu ē p̄tinuo z nūq̄ p̄cit⁹ req̄escit v̄tī modic⁹ ip̄il sus flāmā excitat z accēdit. s3 si fuerit nimis vebemēs flāmā dissipat et extinguit. tozuo se z amfractuose aerē ipellit p̄tinue. z iō mouet circularit⁹ z incēdit vt di. **Bar.** Un vulcan⁹ a iunone i terrā p̄ictus fm figm̄ta poetica claud⁹ fuit. ex violētia sui mor⁹ ptes materie in quā agit inuicē allidē/ do pcutit z ex p̄tium collīsiōne mutua sonū facit locū supiorē q̄rere satagit. et materiaz cui p̄ incorpatōez adheret ab inferis ad sup̄iora attrahe nō desistit.

De fumo Ca V

Fum⁹ est vapor ex p̄tībz matie subtili oribz et hūidioribz vi caloriz resolu/ tus. H3 at q̄ues ptes mixtas cū leuibz ex q̄bz obscuritatē p̄bit z fetorē. vñ aerē denigrat z in nafaz fumigabūdā ouertit. Amaritudi/ nē ei ex matie sue grossicie p̄bit. ex cui⁹ acu/ mine oculos amaricat ac lacrimas puocat sensibilitē vīfū ledit suo acumie z ad cerebrū penetrat z spm̄ aiale gnat et p̄ p̄ns nafalem Un d̄r in li. aialū q̄ fum⁹ candele extincte ledit p̄gnātes intantū q̄ si equa p̄turiēs talē fumū senserit faciet abortiuū. fum⁹ z apibz et iā ē inimic⁹ z ledit accipitres z alias p̄de aues. vt idē dīc. fum⁹ insup cito morit post q̄ orit. vt di. glo. ibi. Sic h̄gula fumī. Cito em̄ i altū ascēdit z subito euanesct. ex igne orit⁹ z ante q̄z appareat ignis apparere videt. a v̄cto mouet z disp̄git multiplici circūfer. fum⁹ etiā oñdit ventū a q̄ pte veniat. q̄a illic fum⁹ tendit q̄ venē ip̄m agit z ipellit vt di. Bre. domos denigrat z ificit. z in parietibz generat fuliginēz atq̄ nutrit. loca angulosa p̄cit z i eis insectōis vestigia impmit z dere linq̄t. Fum⁹ etiā aromatic⁹ a speciebz aroma ticz resolut⁹ sensui olfact⁹ delectabil⁹ et ai/ cus. Cerebri nāq̄ ē p̄fortatiū⁹ z spirituum

cordis z capis reparatiū⁹. reumat⁹ z nociū flur⁹ restrictiū⁹ desiccatiū⁹ p̄strictiū⁹ z poro/ rū obstructor ap̄tiū⁹ z ad p̄fortatōz neruoz ad iteriora penetratiū⁹. serpētū z venenoso/ rū aialū z reptiliū fugatiū⁹. Omnē etiā fu/ mū z marie odorifex odiūt tā colubri q̄ ser p̄tes vt di. Bre. Fum⁹ insup a cibovl potu resolut⁹ vi caloriz ascēdens ad cerebrū ner uos sensibiles opilat z somnū generat z sen sus exteriores ligat. z p̄ p̄ns calorē nafalem ad interiora reuocat z p̄tutē i interioribz ad iuuat z p̄fortat. Si h̄o fuerit fum⁹ melācoli cus vl nimis acut⁹ aut venenosus ex cibovl potu aut medicina nociua resolut⁹ ad cere/ brū aduolat. p̄tutē anialē aggrauat. timorē generat vt in melācolicis frenesim z furorē excitat. vt in freneticis z ebriosis. obliuionē et erisipilā generat vt in letargicis. sensus et ratōnis vsu puat. vt in epilēticis et caducis. Has et mltas alias infert corpi fumositaz pessimas passionēs et nociuas. fumī etiāz a terra et a mari p̄tute caloriz ad sup̄iora ar/ tracti aerē inficiūt et p̄dēfant. nubes z nubi la generāt ventis tēpestatibz z alijs aeris passi onibz fomētū z materiā amministrāt. radi/ os solares in aere intercipiūt z obūbrant. et hec de fumo dicta sufficiāt.

De carbone Ca. VI

Carbo est ignis actualit⁹ incorporatus terrestri matie z vni⁹ vt di. Rab. vñ ignis p̄ sui incorpatōez p̄tībz grossioribz ter/ restrit⁹ admixt⁹ p̄ q̄ndā violētiā infert⁹ deri/ nef. vñ sic ignis i flāmā mouet surū. sic car/ bo crepirādo z scintillando ḡuitate materie deorsū inclināt. carbo itaq̄ q̄n ignis vertit in ruborē. s3 q̄n extinguit induit nigredinē. et oīno p̄dit p̄tinā ignis spēm et decorē. vñ q̄nto fuerit pulcrior ex sui ad ignē p̄ma vni/ sate siue vnione tāto apparet deformior z vi lior in ipsi⁹ ignis extinctione. in carbone autē subalis hūiditas totalit⁹ sumit. et iō de faci li rūpit z frāgit q̄n humor q̄ fuit cā coadhe/ rētie p̄tū ignis totalit⁹ violētia exhauritur z iō in carbone extincto ps a pte de facili rū pit. quia nihil humiditatis p̄ quā ptes cohe reāt in ipsi⁹ suba inuenit. sic dicit Bre. parti bus terrestribz solū remanentibz ppter do minū siccitatis de facili ignis z accenditur. S3 post q̄z accensus fuerit facili ter reextin/ guitur. ita q̄ i eo nihil de ignis vestigio pre/ ter nigredinē repit. nigredie em̄ sua polluit et inficit quicqd tangit. carbo etiāz ignitus

acutissimū h3 ignē z sūme actiuū z penetra
tiuū. vñ sui acumine ferrū coq̃t z p̃tes ei⁹ re
soluēdo z relaxādo remollit. suo etiā acumi
ne caput ledit. sub cinere āt iuolūt⁹ i se ignē
retinet z custodit. detect⁹ āt z frigid⁹ aeri ex
posit⁹ i fauillaz multitudinē redigīt z per se
subito euanescit. vt di. Bre. Carbo p̃o si ig
nit⁹ fuerit plātas cūcūctis vñt z ledit. extin
ctus p̃o q̃uis vñdo nō ledit tangētē. strido
rē m̃ et strepitū magnū facit.

Descintilla. Ca. VII

Scintilla est modica ignis p̃tula ex
materia ignea p̃tute z ipetu caloris
dissolūt⁹ resoluta. vñ mo⁹ scintillar⁹ ē sub
tus. vi ei ignea subito resoluīt ac sursum mo
uet. s3 ex gūitate p̃t̃ terrestr⁹ ad centz tandē
inclinat. Itē mo⁹ ei⁹ clarissim⁹ ē ad modū
stelle et luosus. z p̃ diffusionē sue igneitat⁹
in aere apparēt vñdīq3 radiosus. Est p̃erea
mo⁹ ei⁹ ad modū ignis actiu⁹ z p̃tiosus. Hā
modica scintilla i fūgovl i stipula recollecta
in ignē maximū subito augmētat. aer⁹ imuta
tione subito euanescit. z exticto nihil nisi fa
uillā p̃ se relinq̃t. vñto t̃p̃ato seu flatu accen
dit. ipetuofo āt extinguit. aerē impellēdo pe
netrat z tñ i penetrādo ip̃m aerem paz alte
rat aut imutat. q̃to ignis est fortior tāto sc̃i
tillar⁹ mo⁹ siue impet⁹ erit maior. Ex ma
teria viridi z hūida scintille grossiores et in
suo effectū penetrabiliōres generant. verū/
tamen pauciores.

De fauilla Caplm. VIII.

Fauilla a fouēdo ē dicta eo q̃ ignem
foueat atq3 tegat. Est cinis modic⁹
de extinctōe scintillar⁹ matie dere
lict⁹ vt di. Itē est āt fauilla tenuis moll⁹. sub
albida z sicca atq3 leuis i superficie carboīs ig
niti adherēs fulgorē ei⁹ hebetat. z cruorē ei⁹
attenuat z minorat. Ad modicū vñt flatū di
sp̃ergit. disp̃sādo vñt q̃z recolligīt. vt dicit
Bre. de facili inflāmat. s3 p̃ defectū nutri
mētī subito extinguit. Fauilla etiā qñ ē ig
nea vñt raptu sursum rēdit. exticto āt p̃prio p̃
dere ima peti vt di. Bre. vñ d̃corsum tendit
motu p̃prio. sed sursum extollit z rapit mo
tu alieno.

De cinere Ca. IX

Cinis a cadēdo ē dict⁹. nā d̃ suba ma
terie frestr⁹ vi caloris resolut⁹ gene
rat. vt di. Itē. Est āt cinis moll⁹ despecti co
ris amari et stipitici ē sapor⁹. p̃tes h3 minu
tissimas et tenuissimas leui flatu sp̃arionis

et diuisionis receptiuas. Cinis etiā p̃tutem
h3 colatūā siue mūdificatūā. vñ valz ad ve
stiū ablutōz. h3 etiā vim corrosiua z desicca
tiua. vt di. p̃stan. Cinis insp̃ si fuerit cali
dus ignē ab eo tectū custodit. si p̃o fuerit fr̃
gid⁹ destruit z extinguit. Cinis etiā p̃ mltas
ignis p̃flagratōz z violētā suā formā vilem
z obscurā aliq̃tēs cōmutat i sp̃z vitreā atq3
clarā. nā et materia cinēz solet fieri vitrū vt
di. Bre. Hoc āt h3 cinis defect⁹ z ip̃sectōis.
q3 q̃uis q̃tidie aque vñ plunie irrigatōz su
scipiat. sterilis tñ manet. vñ terrā quā tāgle
nō fecūdat. s3 pot⁹ si sterilis fuerit reddit ste
riliorē et in omnib⁹ viliorē. Et h̃ de libro de
cimo sufficiant.

Incipit liber vñdecimus de aere z passi
onibus eius.

Aer est dictus eo

Aer ferat ignē z ab aq̃ ferat vt di.
Itē. Aer āt p̃rim p̃tinet ad ma
teriā terrestrē p̃rim ad materiā
celestē. vt di. Beda. Hā ps aeris supior pu
ra clara et q̃eta. vbi p̃cellosi z ventosi mo⁹ ñ
p̃nt attingere p̃tinet ad celestē. ps p̃o inferi
or sp̃ere aque z terze vicina. turbulēta grossa
z p̃pacta ex h̃midis z terreis vaporib⁹ cor
pulēta p̃tinet ad terrestrē. et hec ps aerea di
uersas et se p̃ducit sp̃es. Nam vt di. Itēdo.
Aer vehement⁹ z citatus fac̃ vñtos chorū
scatōes et tonitrua. p̃fract⁹ nubila. p̃spissat⁹
plunias. p̃gelat⁹ niuem et grandinē disten
t⁹ serenitatē. vt di. Itē. et Beda. Plus autē
h3 raritatis et inanitat⁹ q̃ cetera elementa.
Est autē aer fm̃ Constan. elementū simplex
substantialiter hūidū et calidū. Ex p̃pria ei
natura seu substantia est hūidus. sed ex vi
cinitate orbis calid⁹. et ideo fm̃ vtriusq3 q̃l
tatis p̃prietatem aer est sui naturaliter diffu
sius a superficie terre et aque vsq3 ad sperā
ignis vñdīq3 extensiuus. Ex substantie autē
sue subtilitate et raritate transparens est et
perspicuus. vñde ratione dyaphaneitatis
sue et transparentie est influētie celestis vir
tutis et impressiōis solaris luminis recep
tiuus. virtutis inspirandi et respirandi est
aer omnibus animantib⁹ administratiuus
Omniū em̃ animantiū est respiraculum. et
volatiliū celi p̃p̃riū habitaculū. Sine enim
aere nō potest viuere aliqua animata creatura
Aer em̃ ratione leuitatis substantialis est

naturaliter mobilis et alterabilis ac subtilis in oppositas qualitates. unde ex vaporibus terre et maris sepe recipit immutationem. nam si vapor fuerit fetidus et corruptus ac venenosus aer corrumpitur et inficitur. cui talis vapor pestifer admiscetur. Si vero sumus ex pura et munda suba fuerit resolutus et odorifera. aer odoriferam et nature amicabilem ex incorporatione fumi odoriferi recipit qualitatem. Item aer nos circumdans summe nobis est utilis propter anhelum ne cessitate et vitalis spiritus continui nutrimentum. Si ei clarus lucidus et purus fuerit. humiores atque spiritus erunt lucidi atque puri. Si vero turbidus et nebulosus humiores erunt turbidi. spiritus grossi ac infecti. unde dicitur. Constan. et philaretus. Unde aer est elementum et corporum et spirituum. Euentatio enim aeris adueniens spiritibus est causa meliorationis eorum et depurationis et mitigationis. prohibens spiritus et humores ab inflammatione. attractus enim a pulmone cordis. per cor totum corpus perbet temperamentum. unde aer maxime immutat corpus et ingreditur ad interiora spirituum. et miscetur cum eorum suba que corpori pervertitur. Unde si aer fuerit purus et mediocris in suis qualitatibus sparius ad preservationem vite maxime proficit. Si vero fuerit corruptus distans materiam ledit et corrumpit unde dicitur. Constan. Quanto autem est a terra remotior et celis vicinior. tanto purior et similior est etherei puritati. Quanto vero est terre vicinior. tanto frigidior et crassior et similior terre qualitati. Unde ex vaporibus terre ad interiora aeris attractionis varia et tria in aere generantur. Et quanto aer est grossior et spissior. tanto sol in eo fortius immit calor radiarum propter radiarum solarium repulsionem et calcinationem et fractionem. Ex repulsionem autem solarium radiarum in aere humido et densa generantur in eorum coloribus unde dicitur in li. meth. ut in assub et in iride et in nubibus. Fit autem aeris condensatio triplici de causa. scilicet ex vapore per res terrestres suas et grossas cum aere permiscetur. vel ex frigida et humida aere et congelatione. vel ex generatione noui aeris sensum in se recipiente. per cuius ad primam additionem aer ingrossatur. unde dicitur philosophus. Rarificatur autem et subtiliatur ex causa tria. scilicet propter vaporis ascendentes et subleuationem propter fortiori calorem aerem extenuantem vel clarificantem. vel igneae partium ex particulis aeris generationem per ultimam humiditatis sue rarefactionem. et caliditatis intensiorem aer in naturam igneam transmutatur. Immutatur autem aer secundum subam vel qualitatem multipliciter. unde dicitur Auicenna. Primo a solis appropin-

quatione vel elongatione. Calefit enim aer quando sol ad nostram habitabilem appropinquat quem admodum frigescit quando se elongat. Item ex ortu et occasu stellarum immutatione. Stelle enim tam erraticae quam fixae sunt causa quare aer in suis qualitatibus immutatur. Sole namque cum aliqua stella effectus frigidi sicut saturno in frigido signo conueniente intendit frigus in aere. Si vero conuenienter cum calido planeta. ut cum Marte. est causa quare in aere fit excessus in calore. et sic de alijs est intelligendum. Item immutatur ex terre varia dispositione sicut et positione. Nam in parte septentrionali fit siccus aer et frigidus. australi calidus et humidus. orientali calidus et siccus. occidentali frigidus et humidus. Item ex terre elevatione vel depressione. quia in montibus est aer frigidus. in vallibus autem calidus. Cuius rationem reddit Constan. in pantegni. dicens. Boreas inquit habet ortum ab eminenti zona. unde loca eminentia libere expetit et mouet et subtiliatur aerea. et ita in frigidatur. quia omne subtile dummodo habeat et alterationem per motum in frigidatur. aer autem in vallibus manet quietus et ita calidus. Aliam tamen reddit Macro. rationem. dicit enim quod fit et aggregatio radiarum que multiplicatur in vallibus propter condensationem vaporum in vallibus potius quam in montibus. et ideo nives citius liquecunt in valle quam in monte. quia ibi et radiis maior calor generatur Et hoc concordat cum Aristotele. in li. meth. i. c. iij. ubi dicitur quod multiplicatio radiarum que tendunt ad terram velut ad centrum est in causa huius calefactionis. similiter reuerberatio radiarum in acutis angulorum et mora etc. Item immutatur aer ex vicinitate maris. quia terra vicina mari septentrionali frigida est et sicca. ex vapore frigido et sicca a mari resoluta. ibi enim calor est debilis et pauper vincit. et ideo mare ad lonare pauper salisescit unde ponticum mare est quasi dulce. In mari australi est trius ex causa tria. Trius immutatur aer ex cadaue et paludum propter iniquitatem ex quorum corruptione aer perit corruptionem et aer efficitur putridus et quasi pestilentialis. Et accidit ista aeris putrida infectio in fine estatis et septembris in autumno. quia tunc aer ex sui natura est subtilior. et ideo conuertibilior. propter quod accidit ei talis corruptio. ex commixtione malae fumositatis que ascendunt ex putredine cadaue et vel paludum siue alterius rei cuiuslibet corruptela unde dicitur Ioh. Et hec de aere dicta in generali hunc sufficiant.

De igne perpendiculari

Capitulum primum

Unde de impressiōibz q̄ sūt in aere ē dicendū. pmo de his q̄ sūt ex vapore calidoz sicco. sic est ignis ppendiculari. q̄ qñz apparet ī aere. z nō ē aliud nisi impressiō generata ex vapore calidoz sicco in pma aeris pte eleuato hñte latitudinē in p fūdo z longitudinē in supmo fm figurā flāme piramidale p ignēz motū celi inflāmato secūd⁹ ē ignis lōg⁹. q̄ est impressiō generata ex vapore calido z sicco ī snpma pte aeris carēte latitudie manifesta respectu sue lōgitudinis inflāmato p̄tutē ignis z p motū firmamēti. et dicit h̄ impressiō draco cuomēs ignē. zc. Tertia impressiō vocat candela z generat ex calore calidoz sicco ī supma pte aeris habente p̄uā longitudinē z latitudinē. equales tñ. p̄t qd̄ apparēt q̄li rotūde figure inflāmato p calozē ignis z motum celi. Quarta impressiō vocat assub ab Arist. z est duplex. scilicet ascēdēs et descēdēs. Et generat h̄ impressiō ex vapore calidoz sicco subtili ī supma pte aeris lōgitudinē et latitudinē magnā hñs. p̄portionalis tñ. inflāmato vehemēter z calefacto per ignēz motū firmamēti petēs supiora p̄t subtilitatē materie et vehemētiā inflamatōnis. Alia est impressiō z dicit assub descēdēs. generat aut ex vapore calido et sicco z grosso. lōgitudis z latitudis eq̄lis existēte ī pte supiori medij intersticij aeris inflāmata p ignēz z motū firmamēti. Descēdit aut infer⁹ p̄t frigus circūstans z pōd⁹ materie grossioris. vt di. Arist. Iste impressiōes sūt q̄s vulg⁹ putat esse stellas de nocte cadētes de celo z ad celum ascendentes.

De ventis in generali

Capitulum II.

Sunt et alie impressiōes ex vapore sicco sicut vent⁹ q̄ fm Arist. est motus vaporis sicci eleuati a centro terre cū aere et in aera cū aliq̄ celesti p̄tute incorporati. Un⁹ vent⁹ fm Bedam nihil aliud est q̄ aer motus z circūagitat⁹. ex sumositatibz em̄ a tra descēdentibz et aerē repellētibz generat vent⁹ vt dicit idem. Nāc autē descriptiōē arguit Arist. in topicis. quia descriptū nō vniuersaliter p̄dicat de sua descriptiōe. q̄ nō om̄is aer mot⁹ est ventus. Oportet ei ad h̄ vt aer mot⁹ sit vent⁹ q̄ ibi sit maxim⁹ impulsus z q̄ multum de aere diuert⁹ impellat. Et ideo diffinit sic Constan. vent⁹ est vapor fri-

gidus et siccus ex terris et aquis p calozem resolut⁹. aerem p incorporatiōem sui fortiter cōmouens et impellēs. Alij ponūt causam ventoz esse nubes in aere existētes sua mole aerem hinc et inde p̄mentes z impellētes. et ex tali motu nubij et impulsu fit ventus. Alij autē dicunt ventū procreari ex cōflictu brachioz maris in quatuor p̄tibz terre. Nā in aqlone brachiū australe cōflictū in oriente cōmouet mare. ex cui⁹ motu mouet aer et fit vent⁹ q̄ vocatur subsolanus. Quādo v̄ro cōfligūt in occidente fit vent⁹ q̄ dicitur fauonius siue zephir⁹. E conuerso si brachiū orientale et occidentale fecerint cōflictū in meridie fit ventus q̄ vocat auster. Si p̄o in septentrione fit ventus q̄ vocatur boreas. Et alijs autē refluxiōibz maris intermedijs dicunt ventos collaterales generari. Alij adhuc dicūt. vt dicit Beda. q̄ ex cauernis terre fit vent⁹ h̄ modo. q̄ aer labilis est nature et ideo subintrat cauernas terre et exit. Luz āt vna ps nitit exire et alia subintrare fit cōflictus et mouet aer et fit aer inde ventus. et ideo colca regio est ventoz q̄ est regio cauernosa. Primā aut rōnem generatiōis ventoz approbat Arist. in li. meth. vbi dicit q̄ duo sunt genera vaporz q̄ p calozem a terra resoluunt. vnus est humidus q̄ est materia pluuiarū et aquarū p maiorē cōdensatiōem vel minorem. aliter vapor est siccus et est materia oim ventoz. Undecūq̄ autem prouocatur vent⁹ siue generet h̄ manifestū est. q̄ ventus summe mobilis est et mot⁹ inquietus z agitatiōis in aere cōcitatiuus. Est etiā tempestuosus in mari et in aere tempestatiū generatiū. Item vent⁹ qñ est moderat⁹ z nauigantibz in mari nō fr̄i itineris eoz est directiuis et p̄motiū. E conuerso si p̄trari⁹ fuerit et immoderat⁹ piculum z timorē ingerit et sic itineris retardatiū. Item vent⁹ subtilitate sua et impetu penetrat ad iūiora maris pcellat et maris vndaz est eleuatiū ex tētiū in ptes oppositas diffusiu⁹. Itē vent⁹ borealis cū sit frigid⁹ et siccus est aeris depuratiū pluuiarū nebularū ac nubium fugitiuus z serenitat⁹ inductiū. E contra p̄o australis cū sit calid⁹ et humid⁹ p̄trarios h̄s effect⁹. aerem em̄ condensat. turbulentiaz et obscuritatē generat vt di. Beda. Itē vent⁹ qñ obstaculū inuenit sue virtutis siue fortitudinis est ostensiuus. tunc enim maxime apparet fortis et violentus. vnde z domos z

arbores sibi resistētes diruit radicit⁹ ⁊ sub/
uertit. ⁊ iō dicit⁹ est vēt⁹. vt dicit⁹ Jsi. eo qd ve/
hemēs sit ⁊ violēt⁹. vis em̄ ei⁹ tāta est vt nō
solū saxa ⁊ arbores euellat. s; etiā celū ⁊ ter/
ram turbet. mariaq; cōmoueat. vt dicit⁹ idē
Jtē vēt⁹ est humor⁹ supflui ⁊ sumptiu⁹ ⁊ lu/
bricitat⁹ ac immūdicie absterfui⁹. Hā vie q
p inundationē pluuiay effecte sunt lubrice
⁊ sordide p flatū vēti fiūt mūde. Jtē tēpera/
tus vēti flat⁹ est ignis ⁊ flāme excitatiū⁹. Si
pō fuerit nimis ipetuosus ⁊ intēsus erit ei⁹
vēm extinctiū⁹. Jtē vēt⁹ in suo orzu inuisibi/
lis est ⁊ occult⁹. s; paulatim p aggregatiōez
ptiū vaporabiliū i aere est augmētī recepti/
uus ⁊ supfl⁹ manifestatiū⁹. Et iō dicit⁹ i libro
methoz. qd vēti qñ oriunt⁹ de terra sunt de/
biles. s; post efficiunt⁹ fortes ppter multitudine
vapoz qd post i aere multiplicat⁹ ⁊ aggre/
gant⁹. Jtē vēt⁹ mouet circularit⁹ ⁊ tortuose.
nā vapor qd ascēdit pmo sursum flectitur po/
stea in circuitu terre. ⁊ iō ei⁹ mor⁹ est tortuo/
sus ⁊ circularit⁹ pcessiū⁹. Jtē vēti imper⁹ est
paleay leuatiū⁹. pulueris ⁊ ciner⁹ dispiū⁹.
vesice inflatiū⁹ ⁊ extēsiū⁹. p sui subintratio/
nē intrat em̄ cauernosas ⁊ spongiosas terre
ptes. Est vēt⁹ terremot⁹ generatiū⁹. ex vēto
em̄ itercluso ⁊ agitato i vētre terre sit terre/
motus. vt dicit⁹ Aristo. Hā poroz tā terre q
corpoz aialū est vētus aptiū⁹. ad iteriora
terre subtilitate sue subēpenetratiū⁹ p sui i/
terclusionē intrās ptes aqueas. est vētus i
supficie aq eleuatiū⁹ ⁊ spume causatiū⁹. Et
est vēt⁹ in aquay supficie dissimilitudis p/
etiū ⁊ inequalitat⁹ inductiū⁹. Hā aq esset eq
supficialit⁹ atq; plana si ventoz ipulsi nū/
laten⁹ moueret. vt dicit⁹ Jsi. Jtē vapor vēto/
sus a cibiaz poribz alijs humoribz vi calo/
ris resolu⁹ multay passionū est i corpe illa/
tiū⁹. nā inclusus i stomacho vel i interiori/
bus viscey torziones generat qñ intolerabi/
les. ⁊ multas alias passiōes sic hydropisim
artheticā ⁊ hmoi. In auribz etiā fac subiluz
⁊ tynnitū vñ inficit ⁊ impedit audibilē spi/
ritum sine auditū

De ventis Ca. III.

Venti autē sunt. xij. quozū q̄tuor di/
cunt⁹ esse cardinales. ⁊ octo collate/
rales. Prim⁹ cardinaliū dicit⁹ subsola/
nus. qd ori⁹ in oriēte sub eqnocriāli parale/
lo. ibi em̄ qñq; sit maxim⁹ aer⁹ impulsus ex/
trāuerberatōe terre ⁊ aq in acre ex qd sit vē/
tus. Et dicit⁹ subsolan⁹ qñ sub sole nat⁹. qz nā

scit in torrida zona sub qd semp mouetur sol
Jste vēt⁹ hz duos collaterales. s. vulturū
versus septētrionē. ⁊ euz⁹ flus austz. ⁊ pñt
retineri in h versu. Sunt insolan⁹ vultur/
nus ⁊ euz⁹ eoy. Di venti sunt calidi ⁊ sicci.
calidi. qz sub sole diu morant⁹. sicci autē qd
mare oriētale est a nob valde remotū. vnde
anteq; vēt⁹ oriētales ad nos veniat si qd hz
de humore humido. totū calore sol⁹ est con/
sumptū. Vēt⁹ pō subsolan⁹ est in calore tē/
perat⁹. s; qñ declinat in vulturū oia desic/
cat. qñ autē in euzū generat nubes. Vēti au/
tē oriētales fm Lōstā. sunt salubres i orzu
dici qz ab acre veniūt tpato ⁊ subtiliato. nā
vt dicit⁹ idē. regionū orientaliū est aer clar⁹ ⁊
paz sic⁹. inter calidū ⁊ humidū temperatus
vñ tal⁹ ven⁹ aq; clarificat. ⁊ eis sapore sua/
uem admīstrat. vñ vēti oriētales corpa i sa/
nitate custodiūt. ppter suay tēperie q̄litatez
ppter h etiā oriētales maxie fructibz ⁊ flori/
bus abūdant pl⁹ q; adlonares vñ occidēta/
les. Jtē flumia ⁊ orientē fluetia ⁊ mare ori/
entale insintransia sunt meliora ⁊ saniora
ac clariora. qz vētoz orientaliū occursiōez
solis oriētis reuerberatōne aq; subtiliant⁹ ⁊
depurant. Secūd⁹ vēt⁹ cardinalis ē fauo/
nus. ⁊ ori⁹ in occidēte sub paralelo eqno/
ctiali. ⁊ hz iste vēt⁹ duos collaterales. s. cir/
ciū versus septētrionē. ⁊ zephiz versus au/
strū. ⁊ retinent p hūc flum. Circi⁹ occasuz
zephirusq; fauoni⁹ afflāt. Dī autē fauoni⁹
eo qd fouet ea q nascunt⁹. vt dicit⁹ Jsi. hyemem
em̄ resoluit. germia ⁊ flores pducit. Est au/
tē fauoni⁹ rpatē frigid⁹ ⁊ humid⁹. frigid⁹ est
qz puā morā fac sol in occidēte ⁊ ad nos ve/
nit añ q; a solaribz radijs incalēscat. Vēnti/
itaq; occidētales in fine diei sunt salubrio/
res ⁊ rpatiores. qz sol i occidēte subtiliat eos
⁊ depurat. qz g regiones occidētales aerez
nō habēt pfecte rpatuz in calore ⁊ humore.
iō eoz aqua mutabil⁹ est ⁊ turbida. eo q in
pncipio diei radijs solaribz nō digerat⁹. Hā
in pncipio diei vēt⁹ ibi nimis est frigid⁹. in
vespe pō calefit. vt dicit⁹ Lōstan. Terti⁹ vēt⁹
cardinalis ē auster. ⁊ ori⁹ sub polo antarti/
co eadē decā q ⁊ pmi. ⁊ hz duos vētos col/
laterales. s. northū flus orientē. ⁊ affricū fl/
us occidentē qd notant⁹ hoc versu. Atq; die
medio north⁹ heret ⁊ affric⁹ austro. Auster
autē ab hauriēdo aq; est dici⁹. Est autē cali/
dus ⁊ humid⁹ ⁊ fulmine⁹. dēsum fac aerez
atq; spissuz ⁊ nebulas nutrit. suo calore po

ros aperit et sua humiditate pluuias multi-
plicat et adducit. vt dic' Jsid. tēpestatē i ma-
ri generat. qz ab imo flat. vt dicit' Beda. po-
ros corporū apit. frutes aiales ipedit. gūi-
ratē in corpe facit. vt dic' Jpo. Venti inq̄t au-
strales grauāt auditū. caliginosi sunt et ca-
pita grauātes. pigri dissoluētes zc. Dissol-
uunt em̄ vēti australes hūiores ab interiori-
bus ad exteriora sensus z gūitatē faciūt. co-
lorē corrumpūt et egritudinū faciūt recidi-
uationē. podagrā et puritiū cōmouēt. z epi-
lentiā z acutas febres. Vēt' itaqz australis
oriz in zona iuxta poliū antarticiū que pre ni-
mia ei' frigiditate est inhabitabil'. vñ natu-
raliter est frigid' z sicc' q̄tuz est de suo ortu
sicut z septētrio q̄ flat in are opposito. sed dū
trāsīt p̄ torridā zonā. ibi calorē assumit. z qz
versus meridiē venit vbi est maior aquarū
copia et loca vapore et rore plena humidi-
tatē trahit et acq̄rit. vñ et apud nos calid'
et humid' inuenit'. et ip̄o flāte aer p̄dicto va-
pore replet' in pluuias resoluit'. et qz d̄ am-
pla zona aerē impellit ad nostrā angustā iō
p̄desat aerē vñ nubes generant'. quaz obie-
ctu solares radij obscurā. vt dic' Jsi. Vul-
tas itaqz bz auster laudabiles pprietates. qz
est vēt' mollis et reuoluitiū. calid' z humi-
dus pluuię et roz ministratiū. pororū ter-
re aptiū. germinū et seminū p̄ductiū. nu-
tritiū. et augmētatiū. superficie terre reno-
uatiū. pēnaz veterē et plumaz i auibz mu-
tatiū. humoz frigidoz et cōpactoz in cor-
pore dissoluiū. sudorū et euaporatiōnis fu-
mositatiū et humoz supfluoꝝ puocatiū. re-
ptiliū et vermiū terrestriū de interioribz ter-
re ductiū. Quar' vēt' cardinal' d̄z boreas
q̄ ortū h̄z sub polo arctico eadē de cā qua z p̄
cedētes. et h̄z istos collaterales. s. aquilonē
p̄sus occidentē. et choꝝ p̄sus orientē. et no-
rant' p̄ hūc s̄sum. Ac boreas aq̄lo veniūt et
choꝝ ab arcto. et dic' boreas ab igboreis
mōribz aq̄bz flat. vt dic' Jsid. sic auster d̄z af-
fricus de puincia affrice a q̄ frequēt' solet
flare. d̄z et septētrional'. qz flat a pte axis z se-
ptētrionis et oriz ex locis aquosis et p̄gelat'
et p̄strictis ppter nimā remotionē a circulo
solis et ex mōribz excelsis ex q̄bz ad nos veit
et cū ab illis locis nequeūt vapores dissolui
ppter nimā p̄gelationē aerē serenū reddidit.
et pestilentiā ab austro ortā s̄pmit et repel-
lit. vt dic' Jsi. vehemētia sui frigoz terraz z
aquaz superficie p̄stringit. z nūc i glaciē. nūc

in cristalli spēm fm maiorē vel minores in-
durationē alterat et p̄uertit. Hi tres ḡ vēt'
cū frigidi sint et sicci corpa indurāt z poros
claudūt. humores putrificāt. spūs et sensus
subiliāt. vim digestiū adiuuāt. vtutē retē-
nūā p̄fortāt. aerē pestilentē sanāt. vim gene-
ratiū augmētāt. Vñ dic' Aristo. libro. xiiij
qz in p̄ceptōe fer' si vētus fuerit septētriona-
lis. nat' erit masculus. et ecōuerso si fuerit
meridional'. erit femina. Dic' etiā Eōstan. li-
bro. v. c. viij. qz venit' aq̄lonar' humores ma-
los trahit z ipedit ne in alia mēbra discor-
rant. verūtamē tussim facit ppter pectoris de-
siccationē terre et corporū facit asperitates.
frigiditate et siccitate sua neruos p̄cutit cō-
trahit et p̄stringit. iō a motu et opatiōe mē-
bra impedit. flores et fruct' teneros ledit et
corrūpit. vineas germinātes et florentes ex-
urit. herbar' et arbor' viroz' spoliāt atqz tol-
lit. humores desiccāt exteriores et iteriores
et iō p̄fici' est nociū. qz pulmonē sua sicci-
tate dilacerat z vlcerat. vt dic' Gal. ventus
em̄ ei' est frigid' z sicc' de angusta zona ve-
niens ad amplū aerē rarefaciēs subtiliat z
desiccāt et p̄gelādo ptes humiditas taz terre
q̄ aque supficialit' coadunat. vñ d̄z aq̄lo q̄i
aqua ligās. vt dic' Jsi.

De nubibz Ca. III.

Nubes est imp̄ssio facta i aere ex ml-
tis vaporibz i medio aeris intersticio
aggregat' in vñū corp' ex loci frigo-
re p̄densat'. Vñ nubes est cōis materia ad
niue et pluuiā et grandinē zc Nubz aut' nu-
bes sic generari. nā calor celest' vi sua ptes
aq̄ z terre vaporabiles ad se subtilissime ac-
trahit et ptes ear' subtiliores s̄sumēs et re-
siduū p̄densans i nubē p̄uertit. vt dic' Jsid.
nubes est aer' dēscas ex vaporū et fumosi-
tatiū terre et mar' attractōe p̄globata. aeris
etiā leuitate et ventoz ipulsiū a calore i p̄ca-
uitate vētris nubis itercluso. hincinde mo-
uet' nubis substantia et i circuitu agitaf. Est
aut' nubes p̄cana naturalit'. et ad modū sp̄s
gie cauernosa. et iō imp̄ssionis supioꝝ cor-
porū ē de facili receptiua. et iō p radioꝝ solis
subintratōz est multiplic' forme et coloris
rep̄natiua. vt parz i arcu celesti. q̄ nihil ali-
ud est q̄ nubes qdā rozida. i cui' suba mul-
tiplex forma p sol radiū generaf. Est autē
nubes iteri' p̄cana et p sui figuratōz cū spe-
ra celi cui appropinq̄. rotūda est exterius et
cōuexa. a latere aut' nō est ei aliq̄ forma liue

figura determinata. nā qñ nubes nubi lateralis appropinquat. altera alteri i figura se conformat. vt dic Beda. Itē nubes lenitate sue sube summū est motiua z fm q a vēto plus min⁹ repellit cit⁹ est vt tard⁹ pcessiua. Itē fm q ex subtiliorib⁹ z puriorib⁹ z vaporib⁹ est cōposita mag⁹ est illuminatiōis z imp̄ssionis radioz solarium receptiua. diaphaneitate ei sua z trāsparetiā luci ē puia. nisi qñ ex nimis grossis fumositatib⁹ ip̄i suba ē in aere aggregata. tūc em̄ est obscura z p sui iterpositiōis int̄ nos z solē lumis solaris est interceptiua. z a n̄is aspectib⁹ ablatiua. est etia⁹ calor⁹ solar⁹ p sui oppositiōis mitigatiua. ppter qd nubes p̄ntia mellorib⁹ z alijs i estu solis laborantib⁹ est accepta. Itē nubes calore solis i pluuiā resoluta p imbriū effusiōē est terre fecundatiua z germinū ac seminū de terra pductiua. Itē cū oia fere q generant i aere sit qñ materiā quedā cōis materia diuersa. rez est ad terrā de sua suba trāsmissiua. qd patet. qz nūc pluit. nūc grandinat. nūc n̄ngit. nūc fulminat. nūcqz tonat. Itēz nubes et aq̄s marinis aggregata z in altū s̄ solem suspēsa bñficio calor⁹ celest⁹ est tot⁹ marine falsedinis z amaritudinis in dulcedinē pueriua. nā de mari originē p̄trahit. z tñ depurata a sole mar⁹ amaritudinē nō sapit neqz sentit. Itē nubes in pluuiā resoluta vtil̄ est terre z pficiua. s̄ qñ resoluit in ventū plimū est nociua qz tūc est tēpestas nō modice in mari vel in terra generatiua. Itē nubes i alto aeris intersticio suspēsa videt̄ celo esse p̄xima z iuncta. cū tñ in veritate mag⁹ terre q̄s celo sine cōparatiōe aliqua sit vicina. Itē circūflus siue mutua collisio nubiū est aeris aliquoties inflāmatiua z choruscatiōis ac tonitruū causatiua. Itē ex vēto in ventre vel p̄cauitate nubiū intercluso sit aliqñ p̄tium nubis subita disruptio z ex tali p̄tis a p̄te subita attractiōe est nubes strepit⁹ z tonitruū effectiua. Itē qñ a paludib⁹ siue cadauerib⁹ siue alijs corruptis reb⁹ sit vapor⁹ corruptoz attractio ex eoz incorparatiōe in suba nubiū p̄cedit ex ip̄is nubib⁹ corrupt⁹ corruptio maxima z pestilētia infectiua. Itē q̄to nubes terre ē vicinior z a celo remotior. tāto maior⁹ quātitatis est aspicientiū oculū oñ sua. Un̄ maria nubes qñ est vicina celo videtur mīma. q̄ p̄o in se mīma est iudicat̄ maxima qñ terre est vicina. vt dic Beda. Itēz nubes ex sol⁹ vaporib⁹ siccis z vērosi⁹ gene-

rata solet esse deceptiua. nā imbrē futurum p̄tēdit. s̄ in fine p̄ter ventū z turbinez nihil soluit. Itē nubes pluuiosa si subito z sil ad terrā corruerit terre vbi cadit qz submergit eā est nociua. S̄ si paulatim z guttatim fuerit resoluta magne vtilitatis est frugib⁹ colatiua. Itē nubes sepe suis guttis terram rigat. s̄ irrigādo suū p̄tē est cōsumptiua. qz dñ alia irrigat z humectat p sui dissolutiōē se ip̄am ānihilat. vt dic Breg⁹. Itē qñ nubes vna nubi alteri ē p̄traria. tēpestas z cōmotiōis est i aere excitatiua. Cōtrarietas em̄ z aduersus p̄curfus nubiū p̄trarijs ex impulsib⁹ est vētoz. ex q̄z allisione mutua fit cōmotio i aere z in terra

De yride Ca. V.

Vris est imp̄ssio generata ex nube cōcaua z rozida ad pluuias p̄parata i fillicidijs infinit⁹ tanq̄ i speculo relucens. habēs figurā arcualē. varios colores exp̄mēs a radijs solarib⁹ vel lune generata. s̄ a radijs lune causat raro. qz nō nisi bis in qñquaginta annis vt dic Aristo. Arcus itaqz celest⁹ est nubes aquosa p om̄s sui p̄tes sol⁹ radijs penetrata. vt dic Bar. z dicitur arc⁹ a similitudine curnati arc⁹. nā qñdā cōuecitātē in summitate nubiū p̄tēdit et cornua quedā rep̄mit ad terrā z extēdit. vt dic Jsi. In h̄ arcu quedā sunt p̄tētiā ad ei⁹ generationē. quedā p̄o ad ei⁹ spēm siue formaz z figurationē. z qdā ad ei⁹ v̄ritē z opationē. q̄ ad generationē ei⁹ attēdit q̄ suba eius ex refulgētiā z reflectiōe radioz in nube rozida z imbri fera generat. Itē q̄ plena facie semper respicit solē ex opposito z a sole respicit. Itē q̄ a terra vsqz ad celū circularit̄ elenat̄ nā duob⁹ cornib⁹ terrā p̄cutit z vertice celū tāgit. q̄ quāto p̄trahēdo cōmp̄m̄s. tāto pl⁹ in p̄ueritate extēdit z in figurā circuli elenatur. qñtū aut̄ ad figurā z spēm est speric⁹ et circular⁹ z sp̄icu⁹ z specular⁹ i colore multiplex est z singularit̄ singular⁹. Nā in yride ppter ei⁹ trāsparetiā z diaphaneitatē refulgēt spēs z forme sibi oppositē z obiecte. z iō arcus apparet colorat⁹. nā fm Bedā colorē p̄trahit ex q̄ttuor elemētis. nā in ip̄o velut i speculo forme z spēs elemētoz relucēt. Un̄ ex igne p̄trahit colorē rubēū in sup̄mento. ex terra viridē in infimo. ex aere p̄o iacinctinū z ex aqua ceruleū in medio. vt dic Beda. et hi colores sunt ad inuicē coordinati fm aristotelē in libro methoz. Primo em̄ est color

rubens seu vinosus q̄ sit ex radio tāgēte su-
perficiē rotūditatē nubis. deinde sequit̄ co-
lor mixt⁹. s. blane⁹ vlt̄ cerule⁹ fm q̄litate vin-
centē z dñantē in vapore extēte ī medio nu-
bis. deinde apparet in infimo color viridis
in inferiori pte nubis vbi vapor mag⁹ ē ter-
restris. z hī colores sunt pncipaliores alijs
qz fm phm multos alios hz colores int̄ q̄s
distinguerē sensui ē difficile. et iō dīc phs q̄
null⁹ pictor p̄t depingere colores arcus siue
fingere. cā aut̄ yridis fm Aristo. est repecul-
sio radij redeūtis ad vapore p̄trariū nubib⁹
sicut splēdor refulgēs in aq̄ relucet ī pariete
rediēs ad ipm. z cū nō videat arc⁹ nisi p ra-
diū solis p diē aut p radiū lune p noctē im-
pedi⁹ ipi⁹ visio. vlt̄ ppter turbulentia aeris vlt̄
debilitate visus. aut ppter obscuritatē z densi-
tatē nubis radioz illuminationi resistētis. vi-
des aut tpe pluuiali qz tūc resoluit supflui-
tas vapor⁹ coartati ī nubib⁹ z sit ex eo roza-
tio pua in q̄ relucet radius sibi opposit⁹ z sit
formatio iridis. vñ p̄trahit varios colores
ex varietate vapor⁹ in q̄ relucet radi⁹. sic dīc
Aristo. quo ad p̄tutē p̄o ei⁹ siue opatiōez sui
interpositiōe feruorē solis sp̄at z mitigat. p
sui resolutiōz in pluuia vel in rozē inferiora
vegetat z fecūdat. p suā figurā z multifor-
mē colorū variationē supiora pulcrificat z
decorat. dominiū humiditatē ī aere signat.
Et iō añ iudiciū. vt di. Beda z mgs in hīsto-
rijs p annos. xl. nō apparebit. z p̄erit signuz
desiccatiōis z defect⁹ elemētoz. vt dīc idēz.
Pacē z p̄cordiā inter mundū z deū desiḡt.
z diuinū iudiciū p diluuiū p̄teritū fore de-
nūciat z demonstrat. sic etiā solis fac̄ iudiciū
qz in qua pte celi sit sol sua p̄ntia indicat. qz
nunq̄ est in eadē pte celi cū sole s3 sp̄ ex ad-
uerso. Sole em̄ extēte in oriēte apparet arc⁹
in occidēte et ecōuerso sole extēte in meridie
apparet arc⁹ in septētrione. In pte autē au-
strali siue meridionali nūq̄ apparet sic dīc
Beda. In hora aut̄ recte meridiana nūq̄
apparet. cui⁹ rōem assignat phs. qz ī meridie
qñ mediat sol orbē tūc resplēdet radi⁹ ei⁹ in
vtroq̄z orizonte fm equalitatē. q̄re tūc non
pl⁹ resplēdet in vna pte q̄ in alia. et iō nō ap-
paret arc⁹ ī aliqua pte celi ī pūcto meridiei
vt dīc Aristo. Rarissime aut̄ videt̄ de nocte
īmo nūq̄ nisi in plenilunio. vt dīc Beda. et
hoc nō ptingit nisi bis in q̄nquaginta añis
fm Aristo.

De roze Capitulū. VI.

Ros est imp̄ssio generata ex vapore
frigido z humido nō p̄gregato ī cor-
pus nubis ī inferiori pte medij iter-
stici⁹ aeris p̄uo frigore occurrēte. Dīc autē
Aristo. q̄ nō sit ros nisi qñ auster flat. qñiā
ros est pluuia pauca. z puluia ros multus
vñ vlt̄ australis sua humiditate rozē gene-
rat et nutrit quē aq̄lo sua siccitate lambit et
intēsa frigiditate cōprimīt z cōstringit. Lu-
na etiā humiditatē suā acri imp̄mit z gene-
ratiōis rozis in aere causa existit. vt di. Am-
bro. vocās lunā matrē rozis. vñ de nocte p̄-
tute lunari in aere p̄mo originē occulte cō-
trahit. z tādē insensibiliter descendēs p her-
baz sup̄ficies suauiter se diffundit. In suo
ortu z descensu herbis et plātis vigores tri-
buit. et q̄ estus diurn⁹ desiccādo et p̄sumen-
do inclinauerat ros nocturn⁹ reparat erig-
git z sustollit Itē in herbaz summitatibus
guttatim se recolligit. z q̄si suā originē p̄tēs
ad aerē descendendo sp̄ in folioz et herbarū
extremitatib⁹ se suspēdit Itē vim ardor⁹ sol⁹
nō sustinēs cito ad tactū solariū radioz dis-
soluit et penit⁹ euanescit. p̄tutē tñ suā acri ī-
pressam nō deserit. qz p sue diffusiōis p̄ntia
p aera effectū suū in herbis z seminib⁹ ma-
nifestissime derelinq̄t. Itē ros cū sit suba q̄
dam aerea z in se subtilissima ī sup̄ficie. ni-
hilomin⁹ tñ miro mō efficac̄ in p̄tute est. q̄a
terrā inebriat z fecūdat z medullā ī granis
amplificat et augmētat. ostreas z alios pi-
sces cōchiliū in mari īpinguat z impregnat
z marie ros vernalis. nā tpe verno ostrea o-
nocte se cōtra rozē aperit quē descendētē in-
tra se recipit atqz haurit. q̄ haurit⁹ z piscē re-
ficit et īpinguat. et p sui incorpationē cū in-
teriorib⁹ piscis gemmā p̄ciosissimā scz mār-
garitā generat. q̄ quāto est nobilior tāto al-
bioz atqz maior vt dīc in libro gemmarū Itē
pulos cozuinos adhuc in pluma albidos
anteq̄ nigrescāt reficit et sustentat. vt dicit
Brego. Itē aerē diurno calore calefactum
refrigerat et tēperat. z si fuerit nimis p calo-
rem p̄cedentē rarefact⁹ ros p sui incorpati-
onē ipm inspissat mediocrit̄ et cōdensat. vt
dicit Albu. Itē ros vim veneni reprimit in
aialib⁹ venenosis z coartat ne tantū de no-
cte q̄tū de diē se diffundāt. vñ serpētes lati-
tātes inter herbas paz solēt trāsēūtes lede-
re q̄diu flores et germia sunt ī roze. Itē ros
gultat⁹ q̄uis in se videat ad modū aque in
lipid⁹. tñ potestatiue z effectiue ē dulcissim⁹

z mellis ac mānatis in herbis et floribz cau
satiuus. Hā ex roze celesti mel in floribus. z
māna in quibz dā herbis in qdā pre grecie
generat. sic dicit in Plat. Jte ros in aere cor
rupto genit ex corruptōe loci sit corruptus
z alioz corruptiu? vñ talis ros inficit flores
tenellos z corrupit segetes nouellas quādo
sunt adhuc i spica vt dicit Brego. z talis cor
ruptio vocat aurugo seu rubigo. vt dicit glo
sa Hiero. sup Jobel. ibi. Residuū bruci co
medit rubigo Hiero. Rubigo est qñ tenere
fruges noxio roze pcutiunt et ptunt tā spi
ce qñ culmī in rubore vel nigredinē vilē. et
hec pestis oīa vastat etiā stipulā z fenū incā
tum qñ nec cibo sunt villia neqñ simo.

De pluuia Ca. VII.

Pluuia est impssio ex multo vapore
frigido z humido i nube aggregato
abūdāte in qñtitate z suba respectu
roze z magis infrigidat z humectat qñ illa
sumi cñt ex aq z terra euaporātes vi calore
celestis ad infimā pte mediū intersticiū aeris
attrahunt. z ibi frigiditate loci dēnsantur
deinde calore hūiditate ex dissoluēte z non
extoto sūmēte guttatim resoluunt i pluui
am z in imbrē. vt dicit Beda. Et est pluuia a
pluralitate gutta z dicta. vt dicit Jsi. eo qñ in
terpolate z guttatim descēdere pluenit. Et
dicit imber ab imbuēdo. qñ terrā imbuit et se
cundā facit. terra cñm sterilis manet sup cuius
supficie pluuia nō descēdit. qñto aut nubes
ex qua generat pluuia a terra est remotior z
celo vicinior. tāto suauis? z cū guttis gracili
oribz descēdit. qñto hō terre est vicinior tāto
impetuosius? et cū stillis grossioribz descēde
re p̄suevit. vēti etiam sup mare discurretes
multū humore de aq superficie colligunt z
secū in aera deferētes. tandē in materiā plu
uię p̄uertūt. Qñ hō multū est de materiā plu
uiali i nube. z nubes fuerit valde dēsa. foris
fit radioz impssio sup nubē z ex mltiplica
tione radioz z p̄fractōe eoz i nubes gignit
foris calor cui? p̄t? tandē dissoluūt in pluui
am forte. vñ sepe post acutissimū calozē vi
dem? subseq pluuia vehemētē. vt dicit Beda
Tāta etiā fit aliqñ caloz generat ex aggre
gatōe radioz z eoz p̄fractōe circa nubes q
vapor qñ adurit z ex vehemēti adustione i
colozē ruberū cōmutat. Et ex hō credit vulg?
qñ aliqñ pluat sanguis. vt dicit Aristot. Est at
aqua pluuiāl multū stiprica z restrictiua. et
iō restringit fluxū vētris. vt dicit Cōstan. Est

tñ subtilis sube z leuis pl? hñs aereitatis? z
aere lenitat? qñ alie aq. Et iō multū est alre
rabilis z pueribil? in oppositas qñtates. Et
iō de facili putrescit z recipit corruptionez.
vt dicit Cōstan. dulcior tñ est z sapidior alijs
aqz qñ in sua puritate pmanet z p̄tute Plu
uia igit si fuerit i qualitate z quātitate tēpe
rata z tpi p̄grua vñ est ad infinita. Hā ter
ram secūdat z ipam si fuerit rimosa pgluti
nat. caloz tēperie mitgat. aerē serenat. ven
tos sedat. pisces ipinguat. siccā pplexionez
adiuuat z p̄fortat. vt dicit Cōstā. Si hō plu
uia mala fuerit ac i suis qñtitatibz distēpera
ta. ac loco z tpe incōgrua i pluribz ē nociua
nā p̄funditat? imūdicie z lubricitatis est in
vñs z i semis effectiua. graminū z herbarū
inutiliū multiplicatiua. fructuū z seminu
corruptiua. z caloz natural? in seminibz ex
tinctiua. dēsitatis z obscuritatis i aere idu
ctiua. radioz solariū interceptiua. nubiu z
nebulaz aggregatōe. opoz z opantiū impe
ditua. maturitatis segetū z fructuū tarda
tiua. reumas? z flux? puocatiua. morboz oī
um humidoz augmētatiua. sterilitatis z sa
mis causatiua. corruptiōis z pestilētie in iu
mētis z ouibz inductiua. nā imber corrupit
corrupit gmina z inficit herbas pascuales
ex quaz pastu sequi necessario corruptela
in aialibz. vt dicit Cōstan.

De gutta Ca. VIII.

Gutta siue stilla est vapor humid? in
minutissimas piculas resolutus.
Dagne autē sūt gutte in diebz qñ
calor est. z resoluunt p̄tes nubis qñ pus erāt
aggregate p̄t? frig? vt dicit Aristot. Qñ cñm i
aere est calor adueniēte frigore velocior est
p̄gelatio vapor? siue aq. Vñ dicit Aristot. i li.
aialiu qñ piscatores aquā calidā fundūt su
per sua infra vt citi? p̄gelata submergant.
gutta aut qñto est terre vicinior tāto ē grossi
or. z ecōuerso. puitas ei ei? z rotūditas cau
sat qñ diu manet i aere remoto a terra. vt di.
Aristot. Est aut humida mollis rotūda per
uia z lucida terre iebriatiua. seminu et gmi
nū humectatiua. est us z ardor? aeris mitiga
tiua. aeris purgatiua. z cū sit mollissima in
suba. tñ ex frequēti casu ē lapidū cagatiua.
quere infra li. xij.

De ruina Ca. IX.

Ruina est vapor p̄gelat? vt dicit Ari
stot. siue impssio generata ex vapore
frigido z humido p̄gregato i corpe

nubis in medio interstitio aeris congelato
p frigiditatē loci z tps. in q̄b nō est aliqua
ps caliditatis. vt dīc Aristo. vñ pruinē acci
dit duricies ex frigore loci z tempis in quo
generat. qz frīg^o vaporis ptes aggregat z cō
trahit. z sic pruinē substantiā durā reddit. Et
nimia etiā frigiditate albescit z herbas z flo
res sup quos cadit marcidōs efficit z exurit
ad modicū solis radiū euanesceit in rozem
redit. qz pruinā nihil aliud est q̄ ros p̄gela
tus. vt dīc Beda. Nā ros descēdēs ad terrā
frigiditate noctis p̄gelat^o spēm albā duraz z
frigidā recipit. z sic i pruinē subam supfici
aliter se puertit vt dīc idem

De grandine.

Capitulum. X.

GRando est stillaz pluuię frigois et
venti rigore in aere cōgelatio. vt dīc
Aristo. Est em̄ imp̄ssio generata ex
vapore frigido z humido a frigore fugato
ad interi^o nubis p dominiū calidi circūstā
tis. Generat autē grādo in nubibz a terra lō
ginqs. vt dīc idē. z cā generatōis est vapor i
p̄canitatibz nubis recept^o q̄ ex frigiditate ae
ris p̄densat. Nā ptes humide z frigide fugi
entes calorē aeris se recipiūt in interioribz
nubis. z ibi inuenientes vaporē ptes ei^o ag
gregat z in subam grādinis coagulāt. z iō i
estate frequēt^o sunt q̄ in hyeme. vehemens
em̄ calor generatōnē grādinis impedit. Nā
dissoluēdo vaporē ptes ei^o aggregari p̄ter
nō p̄mittit. Silr nimius frīg^o in hyeme. qz
tūc nō est caliditas in aere quā fugiēdo fri
gus se recipiēs intrat nubē. grādo autē rotū
da z parua descēdit ex sup̄mis locis. vt dīc
Aristo. Causat autē ei^o puitas z rotunditas
ex mora ei^o in aere lōgo tpe. vñ ex reuolutōe
ei^o diurna rotundat. et ex aeris calore ptes ei^o
aqueas resoluēte minora. In grādinē i lo
cis vicinis terre generata accidit p̄trarium
ex p̄traria causa. Brādo itaqz cū impetu ma
gno v̄eto ipam impellēt et calore dissoluē
te terrā perit pcutit z p ei^o supficiē ad modū
salis se dispergit. segetes fruct^o et flores m̄
tū ledit. frequēt^o p dīc q̄ p noctē descendit
Lui^o rō est. qz calor diurn^o fugat frigus ad
interiora nubis. Itē v̄et^o septentrional^o frigi
dus z sic^o rozē ab aere descendētē p̄gelat z
p̄stringit z in substantiā grandinis coagu
lat z cōuertit. vt dicit Beda. Et tantum de
grandine

De niue

Capitulum. XI.

In imp̄ssio generata ex vapore fri
gido z humido i infima mediū inter
stitiū aeris cōgelato in corp^o nubis a
mediocri frigido respectu pruinē p̄t admī
xtionē caliditatis in tpe. q̄ caliditas inclusa i
ei^o suba z nō statim deuicta a frigore circū
stante rarefacit ei^o subam z mollificat reci
piēs albedinē in colore p̄pter victoriā frigo
ris in fine. atqz p̄pter exp̄sionē z dispersiōez
ptiū nubis z p̄pter frīg^o debilitatuz a calore
frangit in ptes latas ad sil̄itudinē fracte te
ste a debili v̄tute frāgentis. vt dīc Aristo. Nix
igit^o generat in nube frigida min^o tñ frigida
est q̄ illa in q̄ grādo p̄gelat. Et p̄testatur
mollicies niuis. qz caliditas admixta nubi
phibet ptes ei^o inspissari z vehemēt^o aggre
gari. Nix ḡ aqua est durior z sicciōz ex frigo
re p̄stringētē grādinē. tñ molliōz est ex admī
xtione calor^o in v̄tre nubis. De alba autē ex
frigiditate i ei^o supficie dñante. ad modicū
calorē nix in aquā resoluūt. z tā a duricia q̄
ab albedie de facili imutat. Et mora niuis
sup terrā hum^o ipinguat. sua em̄ frigiditate
poros terre claudit. vñ reuocato calore ad
interiora radicū z seminū fir humor^o interi
orū attractio ad radices z eoz iuiscatio ex q̄
terra ipinguat vñ nix herbas malas z sup
fluas mortificat z attenuat. bonas vero nu
trit z ipinguat. Nix etiā sua p̄ntia loca feti
da z fumaria z sterq̄linia regit z occultat. vi
as z semitas p sui diffusionē tegēs. itinerā
tes ipedit z retardat. In alto mari niue ca
dere raro beda asserit z affirmat. Lui^o rō ē.
qz maris fumositates p̄tinue v̄l exalant v̄l a
v̄etis ibidē flātibz dispergūt v̄l añqz possint
p̄desari in niue. in pluuiā vel nebula resol
uunt. Itē fers et aialibz nocnētū p̄stat. qz
eoz tegit pascua z vestigia manifestat. vñ
tpe niuis fere a venatoribz d̄ facili capiunt.
Itē loca alta z mōtuosa nix frequēt^o z diu
ti^o in mōtibz q̄ i vallibz p̄senerat. qz v̄et^o fri
gidi liberi^o in mōtibz q̄ in vallibz iualescūt.
Insup valles sunt mōtibz calidiores p̄pter
maiorē aggregationē z cōfractōz radioz. et
iō niues in mōtibz p̄l abūdāt. Itē nix vi ca
loris resoluta terrā imbuīt. remollit. z icbz
at quā añ resolutionē frigiditatis sue coarta
tione i sua supficie forni^o indurabat vt dicit
Brego. Itē nix p̄pter sue sube molliciē z le
uitatē i suo descēsu strepitū v̄l sonū nō gene
rat. imo sensibilē de occulto aeris descēdēt

intersticio suauit supficie terre se applicat z equalit se coapat. Itē nī in cādoze suo er pulcritudine ad sui aspectū oculos intueri um puocat. s; si nimis diu aspiciat spm vi/ sibile disgregat z valde imutat. Itē aqua ni uea potēiali z actuali frigiditate sua fluxuz vētris repmit z cōstringit. neruos pcutit. cō trahit z opilat supfluitatē mēstruosam vel strumozas eā p̄tinue bibētib; generat. mem bra stupida z quasi dormitātia cito reddit. lapide i vesica gignit z frigidā hydropisim puocat z nutrit. vt dicē Cōstan.

Denebula Ca. XII.

Nebula est imp̄ssio facta ex resolutio ne nubiū resolutaz i aquā pluuiālē vt dicē Aristo. vapores ei sic resoluti dispersi p̄ singulas aeris p̄ticulas ac diffusi nebula gignūt z inducūt. q̄ quāto est terre vicinior. tāto spissior ē z obscurior z frigidior iuenit. a terra p̄o eleuata magis est soli p̄uia. z iō min⁹ est frigida z obscura. Nū autē nebula a sole attracta totalit̄ sursum mouet. in materiā redit nubis. z iō future pluuiē ē significatiua. Nū autē totalit̄ a radijs solis repcussa deorsum cadit z i suā redit originē deficit z euanescit. vñ purgato aere futurā p̄lagit serenitatē. Est autē aliqñ corrupta ex vaporib; ex q̄b; generat. z tūc multū est nocua. florū etiā z germinantiū vinearū ē corruptiua z diueriaz infirmitatū animalib; i ductiua. latronib; z pueris est amica. qz in sidiaz ip̄oz est occultatiua. itinētiū z p̄grinantiū ipeditiua. qz i magna nebula z obscura via est icognita z incerta. radioz solis z aliaz stellaz est interceptiua. z iō nauigātib; est gnis z piculosa. vt dicē Beda. qz dū nebule obscuritas supficie maris occupat quo debeat nauta recte vertere gubernaculum ignorat aut ambigit

De tonitruo Ca. XIII.

Pressionū que generant̄ in aere ex vapore duplici. p̄ma est tonitru⁹. que est imp̄ssio generata in aq̄a sub stantia nubis p̄pter vaporis calidi z sicci agitationē huc z illuc fugiēs suū p̄trariū ab oī parte coartati in se z ex hoc inflāmati. extin guentis se tandē in nube z rūpētis eā. vt dicē Aristo. Vel generat̄ tonitrus ex collisio ne nubiū fm p̄m qñ a vētris p̄trarijs agitate nubes ad inuicē collidunt. ex mutua concussioe ad inuicē z violēta p̄fractōe fit concussio in aere z strepit⁹ q̄ tonitrus ab antiq̄s

est nominat⁹. Dī autē tonitr⁹ vel tonitruū a terroze eo q̄ son⁹ terreat audietes. vt dicē Jsid⁹. Hā ton⁹ idē est qd̄ son⁹. qz interdū raz acriter cōcutit oīa. ita vt celū discerp̄sisse videatur. qz cū p̄cella vehemētissimi vēti i nubib; se repēte imerferit. turbine inualescēte. exitūq; querēte nubē excauat z cōstringit. et impetu magno incidit z diuidit p̄tes nubis ac sic cū horrēdo fragore ad aures vēit. qd̄ mirari null⁹ debet. cū vesica q̄uis sit parua tamē magnū sonū cōplosa efficit z emittit. Lū tonitruo p̄o simul fulgur emittit. sed celerius videt̄ fulgur. qz clarū est. tonitr⁹ autē puenit tardi⁹ ad aures. qz subtilior ē sensus visus q̄ audit⁹. z ideo p̄mo videt̄ lucē siue fulgidū lumē qd̄ p̄cedit q̄ audiat sonitum. subsequētē sicut homo p̄us videt̄ ictū hominis arborē incidētis q̄ audiat ip̄m sonū. Hucusq; Jsid⁹. Et ista rō Jsid⁹. de causa tonitruī cōcordat q̄si cū p̄ho dicēte. Tonitrus inq̄t est sp̄us ventoz in sinu nubiz recept⁹. q̄ virtute mobilitatis sue quassibet p̄tes nubis interrūpit. z strepitū ac fragorē tonitruī introducit. vñ subdit. tonitruū est spacioz aeris sibi occurrentiū son⁹ fm Aristo. in libro meth. Tonitruū nihil aliud est q̄ extinctio ignis i nube. vapor em̄ sic⁹ et euatus z calore aeris inflāmat⁹ qñ a nube aq̄sa interceptis subito extinguit. z ex tali extinctione strepit⁹ tonitruī generat. sic qñ in aq̄ extinguit ferrū ignitū fit sonit⁹ atq; stridor. descendit tonitr⁹ sepe cū fulmine. z tunc magis ledit. vt dicē Beda. vñ obest fructibus cū aduenerit cū choruscationē z fulmine sine pluuiā. Lū vero accidit cū pluuiā p̄dest vt dicē idē. Tonitruū igit̄ motu suo omīa cōcutit. cerebrū cōmouet. animū terret. vñ nū in dolis p̄turbat cōmouet z corumpit vt dicē Aristo. Si venerit in hora cubatiōis autū oua ledit. m̄liēres parturiētes sepe abortiri facit. turres altas sepe pcutit impetu suo z deijcit. arbores altas diruit radicibus z euellit. z frequēt⁹ in locis altis q̄ in hūilibus z demissis ledere p̄suevit. vt dicē Beda. Amfractuosam z q̄si orbicularē sonuz facit z aerē quodā ineq̄li sulurrio p̄ circuitū pcutit ita q̄ sp̄em strepit⁹ rote vehiculi exprimit qd̄āmodo z p̄tēdit. vt dicē Cassi. Et rā circularis son⁹ accidit forsitā ex rotunditate nubiū i q̄b; vapor siue vēl⁹ q̄ cā ē tonitruī. dissimilit̄ agitat. qz nūc sursum. nē deorsū. nē aū nūc retro p̄cauitatē nubiū p̄mouet.

De choruscatione.
Capitulum. XIII.

Choruscatio fin Aristot. comprehendit fulgur, fulmen, et proprie dicta choruscatione. Nam proprie dicta choruscatio est apparitio subita vaporis subtilis inflammati euanescentis in aere sine descensu ad terram. Fulgur vero sine fulguratione est ignis subtilis, grossior tamen choruscatione ad terram descendens qui penetrat herbas et res molles sicut ponit philosophi. ut recitat in. iij. phice algazelis

De fulmine. Ca. XV.

Fulmen vero est vapor ignis copactus et solidus impetuose cadens maioris vis quam sit fulgur. percutit enim quod tangit, penetrat eturit siue liquefacit diuidit et scindit et nihil corpale ei resistit. Et secundum philosophum fulgur et fulgurare id est quod ferire, quod si cut id est dicere. Et subtilioribus partibus elementorum componitur ex quo maior vis penetrandi relinquitur et ideo ictus celestis iaculi ab philosopho nuncupatur generatur autem ex vapore grosso composito ex contrariis et diuersis eleuato et vehementer calore ignito et inflammato. qui collisione ventorum et attritu nubium impellitur et quasi lapis igneus concavitare nubium deorsum per violentiam ad modum iaculi commouetur. Unde fulmina collisa ad modum lampadis fulgida vi inflammationis discurrere per aera discernuntur. Et quousque ignee sint nature tamen per violentiam moritur naturae ignis inferi descendere compelluntur. ut dicit Beda. In suo autem descensu incendit eturit. et tunc dicitur fulgur. ut dicit philosophus. penetrat eturit et tunc dicitur fulmen. ut dicit idem. ubi autem urit secus fumum et ferore pestimum gignit. super loca alta frequentius cadere soleuit. in forti estate autem in forti hyeme raro sunt fulgurationes sed in principio autumni et in fine veris. ut dicit Beda. Philosophus li. ij. c. ij. in hyeme et estate raro sunt fulmina. quia in hyeme propter frigus vapor in aere non gignitur. In estate vero propter siccitatem et subtilitatem aeris non fit aggregatio vaporum in nubibus sed in autumno et in fine est aer mobilis et nimbus. et ideo tunc sepius fulgurat. Item. ca. liij. dicit idem. fulminum plura genera traduntur. nam quod sic coeueniunt non adurunt sed dissipantur. quod humida non urunt sed infuscat. tertium est quod clarescit vocatur. quod mire est nature. nam vinum exhaurit in dolis intactis vasibus. aurum et argentum liquat sacculis non combustis. Quid autem sit choruscatio et unde pueniat. diuersi diuersimode tradiderunt. Dixit enim Empedocles. quod cho-

ruscatio est ignis occultatus in nubibus et radiis solis. Et hoc dicit Aristoteles. esse falsum. quia si hoc esset. ex omni nube choruscatio accideret. quia in omni nube radii solares occultantur. Anaxagoras autem dixit quod choruscatio est ex aere descendente in nubem vel ad nubem. et se in ea occultate cuius apparitio est choruscatio. et quando ille ignis extinguitur in nubibus aquosis stridor illius extinctionis vocatur tonitruum. Alii dixerunt choruscationem causari ex veteris calidis et siccis in nubibus compressis quibus inflammantur et adurunt. ignis in eis ingrediens est choruscatio cuius splendor puenit ad visum quam sonitus ad auditum. Alii dixerunt choruscationem non fieri pignem sed per aque splendentis imaginationem. que per stellam de nocte lucentium illustrationem in nubibus videtur. Sed dicit Aristoteles. quod iste sermo error est quia choruscatio de die videtur sub radiis solis. sicut videtur de nocte. secundum Aristoteles. autem vapor aggregatus in nubibus eorum vehementer collisio attritus ignis. et fit materia choruscationis. et quia habet aliquas partes terrestres earum grauitate mouetur inferi. Et quia illa choruscatio est vehementer subtilitatis. et non vehementis inflammationis et adustionis. ideo apparet alba. et ideo corpora que perungit non inficit nec corrumpit. Ducusque Aristoteles. li. ij. meth. Choruscationis itaque moritur subitus est et improvisus subito enim apparuit ab oriente in occidere. subito est ostensum et subito sunt occultati. De matrice enim sua ut dicit Gregorius. in ictu oculi erit. et in se subito reuertens suam originem non relinquit. Et sua subita apparitio aspectus intuitus est repressus. timor incussus per totum orbem secundum apparitionem et opinionem et indicium visus sui est diffusus. futuri tonitruum pambulus. et sui aduentus annuntiatus. Si pluuia habuerit comitantem viril est et proficuum. Si vero pluuia caruerit tenellis floribus et fructibus est nocivus. ut dicit Beda

De aera. Ca. XVI.

Aera est aer leuiter morosus et agitatius estuantibus refrigerium. argentibus prebens calorem. que quanto est purior tanto delectabilior et sanior est. quesi fuerit temperata et debitas qualitates spiritibus non erit maxime vite hominis est congrua et sanitatis conseruatiua. si vero contrario modo se habuerit maxime est nociva. quia pestilentic et corruptionis non modice est inductiua.

Est aut pestilētia aeris corruptio et siccita-
tis et pluuiaz distēperātia ex meritis hoium
pringēs. vt diē Jsid. Et dicit pestilētia q̄si pa-
stulātia. qz totā naturā hoīs pambulat et d
pascit. nā corrupti aq̄s et pluuīs i aere q̄b
spirādoz edēdo pascimur statim corūpimur
et diuersis passionibz necessario lacessimur.
vt patz s. in eodē libro. vbi de proprietatibus
aeris dictū est. Sz h̄ dicta iā sufficiāt

Incipit liber duodecim⁹ De auiū in ge-
nerali et speciali

Expeito tracta-
tu de proprietatibz aeris. et eoz q̄ i
aere generant. restat dicere ali-
qua q̄ prinēt ad ei⁹ decentiā et
ornatū vt i ipis sic i ceteris crea-
turis dei magnalia extollant Ad ornatū at
aeris ptinent aues et volatilia. vt diē Beda
Et iō aliq̄ pauca adiuuāte xpi clemētia sūt
de his huic opusculo inserēda nō qdē de oī-
bus sz solū de auiū et volatilibz de q̄b spēa-
liter fit mētio i textu biblie vt in glo. Et pri-
mo dicēdū est i generali. deinde i spēali. et h̄
p ordinē alphabeti. Aues itaqz q̄si deuic. i. si
ne via sunt dicte. vt diē Jsi. eo q̄ ipaz vie n̄
sunt i aere determinate et distincte. aues enīz
motu et agitātōe alaz diuidūt aerē et icidūt.
sz statim p⁹ volatū aere se claudēte nullum si-
gnū sui trāsīt⁹ derelinquūt. Dicūt aut volu-
cres qz volitāt alis. vt diē Jsi. pp̄ qd̄ et alites
q̄si alates. i. alis se leuātes a pl̄ibz noiant. si
ne em̄ alis nō volitāt. sine q̄z bñficio de ter-
ris i aera se nō leuāt. Uī iō auis dicitur ales ab
alēdo. qz ab illo q̄ pascit volatilia celi et dat
escā oī carni alis. i. nutrit. vt diē Jsi. Atten-
dunt etiā auiū p̄ditiōes et proprietates penes
multa. qz penes eaz subam et cōplexionem
Nā ex duobz elemētis int̄ summe guez sūme
leue i termedijs auiū iuba est creata. nā i ea
rū ppositōe aer et aq̄ potissime dñant. et i dō
qz min⁹ hñt terrestritatē et pl⁹ aeree leuitatē
q̄z gressibilia vī natatilia. leuitate sue natu-
re hñt ferri sup aera. vt diē Jsi. Aer ei inclu-
sus int̄ pēnaz p̄cauitatē anē leuigat et vt le-
uiter ferat sursum ipaz disponit et habilitat
et adiuuat. Uñ q̄to volucres pl⁹ hñt pēno-
sitas et min⁹ carnis. tāto facili⁹ se sursum le-
uāt. vt patz i auiū p̄de. q̄ exonerate a mole
carnis altissimi sunt volat⁹ et valde acuti vi-
sus et magne aiositas. vt diē Aristot. lib. xij.

Itē p̄siderat volucris p̄ditio penes genera-
tionē. Hñt em̄ sibi insitā a natura seminalē
rōem. cui⁹ p̄tute mouent naturalit ad sui ge-
neris multiplicatōz. et sue spēi p generationis
actū siue ordinē p̄seruationē. vt dicit ab Ari-
sto. li. vi. Dēs inq̄t aues cū pullificāt faciūt
oua q̄uis in oībz nō possit videri p̄t pauci-
tatē. Est aut p̄ncipiū generatōis pulli. sicut
dicit ibidē ab albugie et cibo ei⁹ vitello. et post
dies decē generatio pulli p̄plebit⁹ fm̄ oīs
sui p̄tes. ita q̄ erūt p̄tes distincte et māifeste
et h̄z tūc caput toto corpe mai⁹. et si tūc frāge-
ret ouī testa iueniret caput inclinātū s̄ crus
dextz. et ei⁹ ale expāse sup caput. Lōpleta at
generatōe et singloz mēbroz p̄fecta linia/
mētātōe rūpīt testa aliqñ in die. xviij. vel. xx.
vt patet i gallinis. et exiūt pulli iā completi
et viuificati et aliqñ gemelli. sz int̄ gemellos
vn⁹ erit maior alter minor. et multotiēs mō
struosior. sic diē idē ibidē. li. vi. Inter omīa
aut aiantia in generatōis ordine volucres
sequunt nature maximā honestatē. Nā fm̄
ordinē nature mares femias cū sollicitudie
q̄rūt. inuētās diligūt. p ipis pugnāt. et peri-
culo se exponūt solūmō eis q̄si p̄ngal amo-
ris federe se p̄iungūt. et fer̄ ab ipis p̄creatos
solūmō nutriūt atqz pascūt. Uñ naturalit
int̄ sexū et sexū iudicat et discernūt exceptis
paucis in q̄b degenerat natura. vt ponit ari-
stoteles exēplū de p̄dicibz q̄ obliuiscūt sexū
vñ diē q̄ mascul⁹ surgit in masculū. et femia
in feminā. et ex tali coitu nō fiūt oua pullifi-
catiua. imo fiūt sicut oua v̄ti. et sentit etiāz
ex tali coitu mal⁹ fetoz. Idē dicit de columba
masculo. qñ inq̄t senex nō pōt coire. sz soluz
deosculat et saltat supra masculū. et hoc fac.
qz deosculat zc. Obseruat aut aues i gene-
rātōe t̄pis p̄gruitatē. Nā vernali t̄pe qñ in-
stat t̄ps generatōis aues vociferāt. mares
femias se associāt nutrit et vocibz ad amores
mutuū se inuitāt nidificāt. onāt. pullificant
pulos generatos nutriūt et educāt. sz p̄ple-
to generatōis officio a cātū cessant et ab ini-
cem se sepant et vsqz ad iteratū generationis
t̄ps inuicē nō appropinquāt Itē attendunt
aues q̄ ad habitātōz. sunt em̄ qdā volatilia
que humanā vidēt diligere frequentā. et ha-
bitationē sic galli. anseres. galline. columbe.
ciconie et irūdines. qdā p̄o oīno fugiunt ti-
mēt et abhorret hoīm p̄uersatōz sic aues sil-
nestres mōrnofer flumiales seu palustres. qz
fm̄ varias eoz complexiones. varia q̄runt

habitaacula. et diuersas ibi vendicāt māfio/
nes. nā q̄ nature sunt magis frigide et humi/
de paludes et fluuios frequētāt ppter victus
acq̄sitionē. nidificationē. pullificationē et fe
tū educationē. vt aue merguli anates et
cigni i q̄bo ingeniata est natura. vt dicit Arist.
vt pedes haberēt latos claudos et indiuisos
ppter natadi necessitatē. vt scz pedū latitudi
ne aq̄s ppenit pulsent. et sic pulsus retro adq̄
q̄si remigando in anteri⁹ forti⁹ se extendant
Laudas etiā hñt breues ne in natādo cau/
de madefacte pōdere impedimētū sentiant
rostra aut hñt lata vt gramia et radices car
pant aprū et incidāt. colla lōga vt facili⁹ vi
ctū de pfundo attrahāt et acq̄rant. Volati
lia hō q̄ calidior et siccioris nature sunt mō
tuosa et rupiū cacumia inhabitāt et frequen
tant. vt om̄s aues p̄de q̄ de p̄da sunt viuen
tes. sic sunt aq̄le et falcones accipitres et psi
miles. q̄bo dedit natura. vt dicit Arist. vn
gues curuos et pedes fortes et nervosos et
rostrū curuū et acutū. vt forti⁹ p̄dā retineant
et carnē facili⁹ lanient. Vñt aut hñt aues
modicu carnis et multū plume. et sūt magne
animositates. vt sic sint mor⁹ velocior et vo
lat⁹ fortior. vt dicit Arist. Laudā insup ba
bent subtilē tenuē et longā q̄ in volādo se re
gunt sic gubernaculū regit nauē. Om̄es ta
les aues fm̄ Arist. in li. ij. solitudine dili
gūt. et cū aliquo socioz habitare n̄ possunt.
imo pullos p̄rios a se abijciūt. et statim qñ
pñt volare rostro eos pcutiētes a nido exi
re cōpellūt. et i suo p̄sortio viuere n̄ p̄mittūt
vt dicit Arist. he et alie aues p̄de recipiūt in
p̄dando diuersificationē. q̄dā capiūt p̄dam
in aere volādo et nūq̄ aliquā p̄dā inuadūt
sup terrā. q̄dā hō ecōuerso in terra aues ca
piūt. s; in aere nūq̄ ledūt. Un̄ māfucte vo
lucres et colūbe istaz auiū differentia reco
gnosciūt. et iō qñ p̄dones aeris vidēt ad terrā
fugiūt. qñ hō p̄dones terre p̄spiciūt in aera
subito se extollūt. et q̄ in terra erāt in piculo
eleuate a terra i aere tute fiūt. vt dicit idē Itē
sunt quedā aues nemozose q̄ siluas frequē
tāt et dēfas arboz inhabitāt summitates. et
be quedā sunt ceteris maioris māfuctudinis.
sic sunt om̄s modulātes et estiuo tpe dulcis
simis vocib; i siluis et arbozib; resonātes. si
cut sunt merule et phitomene et hñt mōi q̄ tpe
amor et maxie cantāt i rubis et frutecis nidi
ficāt sup oua solcite cubāt. pullos suos dili
gūt et educāt. Sūt et alia q̄daz volatilia q̄

cāpestria p̄cipue frequētāt et victū de terre
fructib; acq̄rūt p̄tinue et māducāt q̄les sunt
grues et anseres tā domesticē q̄ siluestres. et
hñt aues sil⁹ viuere tā in terra q̄ i aere dili
gūt turmatim icēdūt. spēs suā diligūt. regē
sibi faciūt et ei obediūt. ordinate volāt. et qñ
q̄ int se vehemētissime pugnāt et rostris se di
lacerāt et deplumāt. s; post pugnā q̄si reco
ciliati sil⁹ volāt. et societate p̄stinā nō decli
nāt. tēpestatē futurā p̄cognoscūt. et cum vi
dēt eā imminere vociferāt atq̄ clamāt. vigi
lias ordināt et i vigilādo vices mutāt. Nec
oia p̄tinēt in examerō Basili et etiā Amb.
sil⁹ et i Arist. Sup addit etiā Arist. et dicie
vigil lapillū int pedes tenet vt si forsitā sur
reperit somn⁹. casu lapidis excitef. et si q̄ so
cietate p̄didit altissime ascēdit vociferādo
socios suos q̄rit et q̄usq̄ iuenerit ad pascua
vix descēdit. dicit em̄ q̄ rex hñt auiū sp̄ p̄
mo se deponit et p̄mo d̄ terra se erigit. caput
etiā p̄ ceteris frequēt⁹ eleuat et circūspicit. s;
si quēq̄ viderit veniētes vociferat et excitat
alias ac p̄mit Itē sunt p̄siderāde q̄rūdā aui
um p̄prietates fm̄ variā cibatoz. sunt ei que
nō cibāt nisi carne v⁹ sangne. sic oēs aues p̄
de q̄ sunt curui rostri et acuti vnguis q̄ co
medūt oia aialia q̄ pñt venari. s; nō venant
neq̄ comedūt aues sui generis sic faciunt pi
sces. vt dicit Arist. li. xij. et les aues nūq̄ po
rāt aquā. vt dicit ibidē. Alia hō sūt volatilia
q̄ sol⁹ vtunt semib; et fructib; ac herbis terre
nascētib; vt colūbe turtures et anseres tā sil
uestres q̄ domesticē Alia hō sunt volatiliū
genera q̄ vescūt. nūc carnib; nūc fructib; i
different. sic oēs aues coruini generis. sic mo
nedule cornices corui et pice. d̄ q̄bo dicit Arist.
et etiā Basili⁹ pascūt aues coruini generis
pullos suos i iuēture et iuuenes pascūt pa
rētes i sua senectute. qñ etiā debilitāt iunio
res i suis humeris eleuat et deferūt seniores
vt dicit idē. Et i oib; hñt volucris nafalis
pietas cōmēdat. vt hō pietas obsequiū dñe
gare p̄tib; erubescat q̄d ab auiū ipēdi si
bi iuicē nō ignorat. vt dicit Amb. Itē fm̄ va
riā mēbroz dispositōz p̄siderāt aliq̄ auiū p
prietates. q; sic dicit Arist. li. xij. Dēs aues
in hñt p̄nētiūt q̄ oēs hñt rostrū q̄ i alijs aia
lib; n̄ iueniūt. s; i dispositōe est dñia. q; q̄daz
hñt rostrū breue et latū quaz vita dēra est et
māfucta. q; hñt rostrū est aprū ad sumēdū
cibū de vicino. q̄dā hō hñt rostrū longum et
acutū sicut et longū collum. quia acquirūt

estū de profundo. quedā curuū z acutū qz ta-
lis figura necessaria est ad comedendū z di-
lacerandū carnē crudā. Hoc autē hz ppiuz
ois auis. qz bipes est sic homo. z in peduz z
cruriū dispositōe maria differētia inuenit.
qz pedes auū vncōz vnguūm sunt fortes
z acuti. qz pueniētes sunt pdatiōi z venatōi
pedes autē fluuialiū sunt clausi z indiuisi et
lati. qz pueniūt natatōi. z omēs aues lōgōz
pedū z cruriū hnt collū longū z volāt extē
so collo. z si collū fuerit gracile z debile. de-
clināt ipm in volādo. z ē generale q oē vo-
latile hūs breue collū breuia hz crura z ecō
uerso Omē autē volatile hz vmbilicū qn na-
scit. sz cuz crescit auis latet vmbilic⁹ z oīno
nō apparet. qm p̄tinuat cū intestino p inte-
riorē venā. Itē p̄siderari pnt q ad citaz vel
tardā pullificatiōē. quedā em multotiens
pullificāt vt colūba q̄ decies ouat in anno
quedā vō multū ouāt vt galline. z quedam
multoties vt colūbe. galline autē multū ouā-
tes cito moriunt. vt dīc Aristō. lib. v. Aues
autē curuoz vnguū q carnē comedunt ra-
ro ouāt. qz nō nisi in anno semel p̄ter irūdi-
nea. q̄ sole inter comedētes carnes pullifi-
cant bis. Infirmanē autē aues qn subāt su-
per oua sua. vt patet i gallina z in aquila. de
qua dīc li. vi. q aq̄la tūc valde grauāt z albe-
scunt ale ei⁹ z ebeatant vngues ei⁹ z debilitāt
Sunt z multe aliē proprietates auū quas p-
sequi esset longū. h̄ solū attēdere oportet. q
aues int cetera animātia generalit̄ sūt sub/
stātie puriorz. leuioz. z nobilioz mor⁹ forti-
oris. visus acutioris. carnis digestibilioris
sapidiorz. pueribiliorz. z sanioz. in nidificā-
do z pullos educando solertie amplioris.
Dea autē i generali dicta nūc sufficiūt

De aquila Capitulum. I.

In de auib⁹ in p̄ticulari dicendū
est. Et p̄mo de aquila q̄ velut regia
inter volucres obtinet p̄ncipatum.
Int oīs auū diuersaz spēs aquila est ma-
ximel liberal. vt dīc Plin⁹. nā p̄dam quā ar-
ripit nisi nimia fame arceat sola n̄ comedit.
imo auib⁹ eā sequētib⁹ quasi cōem exponit.
sua tñ recepta p̄mit⁹ portioē. Et ideo semp
aquilā alie aues solēt inseq̄. sperātes q d̄ ipi
us p̄da eis debeat aliqua portio imp̄iri. sz
qn p̄da pus capta sibi nō sufficit tanq̄ rex
de republica viuēs aue sibi primiozē rapit
z in medio ponit illā. Duos lapides precio-
sos noīc theodos. quoz vn⁹ est masculin⁹.

ali⁹ vero feminin⁹ in nido suo reponit. sine
quib⁹ vt dicit̄ parere nequit. Bēmā que di-
cit̄ achates reponit in nido vt pullos suos
custodiāt a morzu reptiliū venenoso. vt dīc
idē Plin⁹. Est autē aquila ab acumine oca-
loz dicta. vt dīc Isid⁹. Tātū em z tā limpidi-
d⁹ visus esse. vt cū in aere sup maria imobi-
li pēna deferat vt p̄ nimia eleuatiōe a terra
vt humanis pateat obtutib⁹. de tāta subli-
mitate pisciculos viderit i mari natare ad i-
star lapidis descēdens piscē rapit. z sic cap-
tam p̄dā ad lit⁹ trahit. Est autē auis natu-
ralit̄ calida z sicca. p̄de auida z supra aliarū
auū vires fort⁹ z animosa. cuius fortitudo
marie viger i alis. pedib⁹. z in rostro. qz alas
habz valde neruofas z paz carnofas. z iōo
in volādo patiēs est laborz. qz respectu ma-
gnitudinis sui corpis parū habet carnosita-
tis. et multū neruositatis. p̄pter qd multuz
habet fortitudinis et p̄tutis. z multū etiam
habet pēnositat⁹ p̄pter qd etiā plurimū p̄ti-
net leuitatis Inter omēs aut volucres ma-
xime viger in aquila vis visua. spm em ha-
bet visibile tēperatissimū z in actu videndi
acutissimū. solē em irreuerberatis oculis i
sue rote circūferentia intuef. et tñ visus sui
acies nō obtundit. nec claritate solar⁹ lumi-
nis disgregat. vt dīc Amb. Dīc etiā Amb.
sic z Aristō. li. ii. q quedā spēs aq̄le quā vo-
cat almachoz est acuti visus valde. Et pul-
los suos vngue suspēsos radīs sol⁹ obijcit.
z solē respicere cōpellit. et h̄ anteq̄ habeant
alas cōpletas et ad hoc eos pcurit z p̄t̄it ad
aspectū solis. z si ocul⁹ alicui⁹ lachrymetur
ipm tanq̄ degenerē v̄l interficit vel abijcit
a nido vel cōtemnit. si autē directa acie solis
radiū viderit ipm tanq̄ sibi i natura silem
diligat atqz nutrit. q̄nis autē ita irreuerbera-
ta solis acie claritatē videat. visum tñ ad p̄-
de aspectū dirigit z inclināt. vt dīc Greg. et
Aristō. li. xij. Aues inq̄ vncōz vnguū in-
digēt necessario acuto visu. qm vidēt cibuz
suū a loco remoto valde. p̄p̄ h̄ leuat se aq̄-
la pl⁹ q̄ alia volatilia. Hinc etiaz in altissi-
mis rupibus nidificat vbi loci sublimitate
ab oīmodo cursu aduersario se tutificat z d̄
fendit. vbi fm Gregoriz. in altissimis tuta
residet. z tamē p̄t⁹ gratia infima ista videt
ad altissima se eleuat z ascēdit. et tamē viso
cadauere vel preda quam desiderat. subito
ima petit. Est insuper aq̄la auis difficulter
cubās. pullificāt. z pullos suos nutrit. dīc

Aristo. li. vi. q. ad q. ad pl. ponit tria oua. s. tertiu. p. c. ita nido qm grauit incubat sup ea. z subdit q. illo tpe debilitat incm q. non pot bñ venari pullos auu aliaz. q. tuc incuruant vngues sui z albefcunt ale sue. z tuc nimis guat in dādo cibū pullis suis. z si cōtingit aqlā habere tres pullos. eijcit vnū d nido suo p. difficultate z nutriendi. sed auis kyni q. arabice d. cebar nutrit pullos suos casualit ab aqla sic reiectos vt dic idē. Itē idē docet q. aquila z diuerse sunt spēs z diuersimode cibāt z nutriūt pullos suos. Hā que albas hñt caudas i eaz cibātōe pl. la borāt. q. hñt nigras min. in hñmōi negotio se fatigāt. pullos aut suos ad volanduz iā aduktos z de nido eijciētes paulatim p. uocāt ad volādū z faciūt eos esurire vt auidius eas sequant in aera ppter pastū z forsitā si pigritauerint ad exeundū pcutiūt eos cū rostro z subtrahūt eis cibū. vt sic cogant eos ad exeundū. z postq. fuerint cōpleti in fortitudie z in pēnis fugāt eos a se. z n. sunt pl. solcite sup eos pter qndā spēm aqlē qm Aristo. vocat achar. q. cogitat de pullis suis magno tpe. z qñ volāt pulli. volāt cū eis z dāt eis ad comedēduz. z qñq. volitat sup illos curā illoz agēs. para ad resistēdu alijs auibz. si forte puenerint ad nocēdū pulli suis in aliq. seu ledendū. Nec omia tāgit Arist. in li. vi. De aqlis hñt vt tāgit Greg. super Job. q. qñ ei pulliculi recenter nati ad capiēdū grossiorē cibū z digerendū sunt i ualidi sanguine z liq. diorē humore pde sue in os suū attrahit z fugit z attractū sanguine in ora pulliculoz vomit. z ita reficit eos cibo leuiori qñsq. inualescāt ad sumēdum cibū fortiorē. Ad hēc dic Aug. z Plin. q. aqla in senectute patit caliginē in oculis z g. uedinē in alis suis. q. qd incōmodū instruitur a natura vt fontē aque scaturiētis qrat deinde ascendit qñtū potest p aera donec ex calore sol. z labore volat. forti. incalescat. vñ tuc ex calore poris aptis z pēnis relaxatione subito descēdens i fontē ruit. ibiq. mutatis plumis z purgata caligine i oculis vires recipit z resumit. Sup ps. etiā dic idē q. cū senuerit ita indurat z incuruat ei. rostrū. vt vit possit sumere cibū suū. z h. hoc i comodū iuenit remediū. q. petra sibi querit ptra quā for. rostr. pcutit z allidit. z sic deponit on. rostri. z cibū capiēs resumpsit viribz inuenciscit. Et sic dic Plin. Aquila

sedēdo sup rupē vel arborē ad sol. claritatē oculo z acie dirigit. vñ post pda. hincinde circūspicit. vñ vngues suos inspicere nō desistit. fel hui. est multū medicinale. q. positum i colirijs visum acuit subuenit caligini z alijs incōmodis. vt dic Dyas. z etiā Lōstan. H. aut alijs p. prietates min. laudabiles. est em. auis excedēs i calore z siccitate. z iō ē aiosa z iracūda. q. ira forte nō est nisi i corpi bz magne siccitatē. vt dic Arist. li. vi. z auibz innocētibz est aqla inimica z infesta vnguibz ei rapit. z rostro pcutit caput auis vocē bz roboantē z generalit oēs aues terrificat. In aspectu em. aqlē z auditu terrent oēs aues alteri. spēi. etiā aues prede. Vñ dic Plin. q. herod. z Plin. aues i die qñ audiūt aquilā vit p. dam. z h. forsan accidit ex timore. Aquilā em. in aere tñ rapientē timēt generalit oēs aues. min. aut illaz q. rapit in terra. mīme aut illā q. rapit in aq. q. illā nō timēt nisi volucres quaz vice. et puerlatio est in aq. tñ. talis aut aqla multū degenerat a nobilitate aliaz aqlaz q. in aere vñ i terra rapiūt p. dam suā. timet em. vulturē. Vñ dic Arist. li. ix. q. amachel manet iuxta mare z iuxta magnos lacus z cibatur auibz ppe mare qñ ascēdūt ab aqua. z si viderit vulturē venientē timebit vñ fugit ad aquā. s. vultur q. est acuti visus sp. volat circa locū illū. z si exierit auis de aq. in aerē vñ in terrā statim rapit eā vultur. si h. diu fuerit in aq. suffocat. Habet aut aqla vnū p. dem clausum ad modū pedis anseris cū q. se regit in aq. qñ solet descēdere ppter p. dā. alium h. pedē bz diuisum cū acutissimis vnguibz cū q. bz p. dā rapit. H. aut pēna aquilī na qndā latentē corrosiuā hñt. vt dic Plin. Diē em. q. pēna aqlē posita inter aliarū auū plumas. corripit z corrodit eas sicut corde facte de intestinis lupoz i vigella vel in cirbara posite cū cordis factis de intestinis ouū eas d. struūt z corripūt. vt dic idē. Aquila societate nō diligit. imo fugit. vt dicit Arist. li. i. Aues q. hñt vncos vngues. nō est possibile q. sint cū aliq. socioz suoz zc. Itē vngues bz p. mucronibz. z iō qñ sedet sup lapidē retrahit eos z q. si claudit intra carnē ne eos allidat vñ p. terat p. petram vt dic Arist. li. xiiij. H. insidet auis habēs vncos vngues sup arbores vñ lapides. q. natura vnguū ei. est h. istas duas res. zc. Itē impia est p. filios suos qñ coruz visus

claudis extra solē. qm̄ eos reputat alienos. Itē vt ad p̄dā aliaꝝ auisū instruat eos ⁊ cōpellat. rostro eos pcutit ⁊ vulnerat. vt dicit Plinius

De accipitre Ca. II.

Accipiter est auis regia q̄ p̄ aīmo q̄ vngul̄ est armata ⁊ qd̄ ei in q̄ntitate corp̄is natura denegat. H̄ ei ī h̄utez audacia aī recōpensat. vt dīc̄ Jsi. Est enim auis vt dīc̄ Jsi. alijs auibz capic̄dis auida. a quaz arreptōe accipiter. i. raptor ē vocata. Dīc̄ etiā Basil⁹ in hexameron. q̄ accipitres circa suos pullos sunt crudeles qz cuz sint habiles ad volādū cibos eis subtrahūt ⁊ pcutiendo ad modū aqlaz de nidis exire cōpellūt ⁊ cogūt. qz eos audere docēt. et ad p̄dā excitāt. ne adulti effecti tepescāt ocio ⁊ magis cibū q̄rere q̄ vigoꝛē aī p̄suecāt. vt dī. Beda. ⁊ Amb. Sūt em̄ qdā accipitres p̄e dones aeris t̄m̄. qdā h̄o terre t̄m̄ sic et aquile vt dīc̄ Aristo. li. vi. Primi aues t̄m̄ volātes rapiūt. secūdi h̄o sedētes ī terra pcutiūt ⁊ iuadiūt. ⁊ inter hos colūba discernit sicut d̄ aqla dictū est. Est igit̄ accipiter auis calida ⁊ sicca mole carnis depaupata. pēnarū plu marūqz varietate decorata. structioni ī penaz decoꝛe similima ē. s̄z ī agilitate ⁊ aīmi magnanimitate oīno impar est. Sūma ei celeritate nūc ī aere se leuat et ascēdit t̄m̄ q̄ ab hoīm aspectibz se subtrahit nūc subito inferi⁹ ī p̄dā ruit. Peci⁹ h̄o accipit̄r est acutissimū. modica t̄m̄ carne est munitū. Unde dīc̄ Aristo. li. xiiij. Quāto peci⁹ ei⁹ est magis acutū. tāto melioꝛ est volat⁹. qm̄ si haberet peci⁹ multū latū moueret multū aeris ⁊ essz grauis mor⁹. Carnosum autē nō est. qz acutū est ⁊ debile esset si h̄ret cooproziū ex multa carne sic d̄z ibidē. Maxima itaqz est ei⁹ fortitudo ī pectore et ī vnguibz et ī rostro q̄ statim petit cerebrū p̄de sue. Ei⁹ fel medicinalē est ⁊ viliē ī oculoz collirijz admiscet. visum em̄ acuit oculoz albugines destruit ⁊ p̄sumit. silr ⁊ fim⁹ ei⁹. Habet autē h̄ p̄p̄iū accipit̄. vt dīc̄ Greg. q̄ ī senectute qm̄ sentit se pēnaz pōdere gūari expandit alas suas extra solis radios flāte austro. ⁊ sic errepentina aura ⁊ calore resoluēte aperiūt porī qbz aptis excutit alas. ⁊ sic veteres penne exiliūt et noue crescūt. et sic nouitas pēnaz spm̄ efficit ad volādū ap̄tiorē. Duo ei sunt genera accipit̄rū. qdā em̄ est domestic⁹. et qdāz siluest̄r. q̄ domestic⁹ est siluestres rapit

aves ⁊ raptas eas dñio suo derelinq̄t. Siluest̄ris h̄o domesticas rapit auel. Indignātis em̄ nature est accipit̄. vñ si p̄dā quā impetit ⁊ sequit̄ casu aliquo nō arripit. vix illa die ad manū dñi sui redit. Oportz autē vt accipit̄rū dicta sit ordinata. s. nec nimis tenuis. nec nimis lauta. ex abūdanti em̄ cibo impinguant. ⁊ tūc insolecūt aut pigrescunt. ⁊ ad reclinatoriū redire dedignant. Si vero fuerit nimis pauc⁹ deficit accipiter viribz efficit̄ impotēs ad p̄dandū. Solēt etiā oculi taliū auisū ciliari claudi sine regi ne nimis de manu gestātis se efferāt auibz visis ad q̄rum raptū anhelāt ⁊ aspirāt. Et iō q̄busdā laqueolis illoꝝ pedes illaqueant. ne libere ad quālibet auiculā efferant. gestat̄ ī sinistra vt de dextra aliqd̄ recipiat vñ reficiat. Seruant autē accipitres domestici vel domiti ī mutatorijs vt a pēnis veteribz ⁊ induratis exonerent. ⁊ sic ī iuēture ⁊ decoꝛe renouent. dat autē eis cibo de aliqua carne aliquatū venenosa. ⁊ sic facili⁹ mutant. Accipitres h̄o maxie ledit fum⁹. vt dicit Beda ⁊ iō eoz mutatoria a locis fumosis dñt esse remota ne eoz corpa ex fumī amaritudine leuant. ⁊ ne plume ipoz ex nigredine fumī inficiant. carnibz recentibz ⁊ sanguinolētis reficiant et solēt eis dari corda autū q̄ p̄dant q̄diu viuūt ⁊ potētes sunt ad p̄dandū a suis dñis diligunt. ī manibz gestant. sup paricas reponunt. ī pectore et ī cauda manibz replanant. cū diligētia nutriunt. s̄z qm̄ moriunt ab oibz inuiles reputant. non em̄ comedunt. s̄z poti⁹ sup sterq̄liniū p̄iciunt

De alieto Ca. III.

Aliet⁹ fm̄ glo. Deut. xiiij. idē est qd̄ falco. auis scz p̄de auida ⁊ multum aiola. Inuadit em̄ aues lōge se maiores eas pedibz ⁊ pectore pcutiens ⁊ inuadens. Scdm̄ h̄o aliq̄s aliet⁹ est auis puula capiēs alias minutas aues. vt dīc̄ autor aurore. Obtrinet exiguas aliet⁹ corpore vires. Sūt et aues mime p̄da cibulqz su⁹. Exprim̄t h̄ aliquē q̄ solos verat egenos. Et fm̄ h̄ videt̄ q̄ aliet⁹ idē sit qd̄ nifus paru⁹. q̄ gallice d̄z muschet vel ipē nifus

De apibz Ca. IIII.

Ap̄es fm̄ Jsidō. sunt dicte. eo q̄ sine pedibz nascant. vel ex eo q̄ pedibz calligēt se inuicē ⁊ p̄nectant. Ne fm̄ Jsi. solertes sunt ī gignēdi mellis officio. assignatas ⁊ sibi p̄p̄ias incolunt sedes nōn

vendicātes sibi alienas. domicilia sua in/
 narrabili arte cōponūt. et ex varijs floribus
 mirabili artificio fauū cōdunt. textisq; ceris
 ple nimia castra replēt. exercitiū et regē hñt.
 et bella mouēt. sumū fugiūt et ventū et bella
 tumultu exasperant. Has pleriq; expti sunt
 de boū cadauerib; nasci. p his creandis vi
 tulorū occisorū carnes pberant. vt ex putre/
 facto cruore vermes percent. et postea rece
 ptis alijs apes efficiant. sic scrabrones d eū
 rum carnib; generant. vt dicit Isid. Scdm
 autē Amb. in beramerō. mirabiles sunt apū
 proprietates et insignes et nobiles. Nā apes cō
 munē habēt sobolē. vnā incolūt mātionem
 vni⁹ porte claudūt limine. cōis est labor oī/
 bus. cōis cib; cōis opatio. cōis vsus. cōmu
 nis fruct⁹. cōis est oīb; volat⁹. cōis est oībus
 generatio. Integritas q; corpis virginalis
 oīb; est cōis sic et partus. qm nullo p̄cubitu
 miscent. nec libidine resoluunt. nec partus
 quatiunt dolorib; et tñ maximū filiorū exa
 men p̄stituūt. nā cū alie volucres vicin an
 no singulos edāt fer⁹. apes gēminos creāt et
 duplici ceteris fecūditate pponderāt. Itē
 apes regē sibi creāt. ipse sibi p̄pos ordinant
 et tñ licet posite sint sub rege. ipse tñ sunt libe
 re. et regē sibi substituunt et naturali affectu
 diligūt. et summa defensiōe defendūt et p eo
 perire pulcrū putāt regi suo tantā reuerētiā
 exhibēt vt nulle de suis domib; exire aude/
 ant. nec ad aliq; p̄dire possūt nisi rex fuerit
 egressus et volat⁹ sibi vēdicauerit pncipatū
 Eligūt autē apes sibi in regē in magnitudie
 et specie magis insignē. et qd in rege p̄cipuū
 est māsuertudine clarioz. nā et si habeat acu
 leū eo tñ nō vitit ad vindicandū. Naturalit
 autē apes tāto sunt leuiorēs q̄to ceteris sunt
 maiores. s; et apes q nō obtemperant regi pro
 pria p̄denatōe se mulctāt vt aculei sui vul
 nere moriant. In apū hō examine nulla est
 ociosa. quedā em certāt q̄si in bello cāpestri
 cōtra alias apes. alie vigilāt circa victum.
 alie futuras explorāt imbres et speculāt cō/
 cursus. alie ceras de florib; fingūt. alie cel
 lulas nūc rotūdas nūc quadratas mira cō
 nexione et equalitate cōponūt. et tñ inter taz
 diuersa opa nulla alienis laborib; insidiāt.
 nullo rapto victū q̄rit. s; p̄prio volatu et la
 boze inter herbas et flores q sibi sunt p̄grua
 recolligit et req̄rit. habēt tñ apes spicula sua
 et inter mella fundūt venenū si ab aliquo fu
 erint lacessite. vitāq; suā ponūt ardore vin

dicte p domiciliorū suorū defensione. Ap̄s
 itaq; et si infirma est robore. valida tamē est
 vigore sapie et p̄ntre cui⁹ fruct⁹ oīb; ē suauis
 q suauitate sua fauces obduleat et vulnera
 curat ac interiorib; vlcērib; infundit medi
 camētū Duculq; Amb. Sunt et alie pp̄ie
 tates q̄s tāgit Aristo. li. x. vbi ista interserūt
 dicit etiā inter cetera q apū opatiōes inter se
 sunt diuersimode. quedā em adducūt suis
 aluearib; q indigēt ad p̄parationē mellis ex
 florib; et frondib; arborū et herbarū et p̄cipue
 in q̄b; est glutinositas. et illiniūt ex eo sup̄si
 ciem alucarū. et hoc faciūt p̄pter nocētia ani
 malia. et si introit⁹ alucarū fuerint nimis am
 pli. strictificabūt eos. deinde p̄gregāt mel.
 et p̄mo incipiūt facere domos i q̄b; habitāt
 reges. deinde alias domos in q̄b; habitant
 alie apes aluearia custodiēt. et accipiunt
 cerā ex florib; et p̄gregāt ipam cū pedib; an
 teriorib;. deinde mutāt eā ad pedes medios
 deinde ad coras pedū posteriorū. et post vo
 lāt cū ipa. et tūc manifestat p̄derositas i ea
 et cū volat apis nō tāgit flores diuersos nec
 dimittit vnū florē et vadit ad aliū q̄diu ibi
 inuenit qd sibi necessariū est et vile S; col
 ligit ex eo q indiget. et tūc redit onusta ad lo
 cū suū. Qualit autē mel recolligāt et que sit
 mellis pp̄ia materia nō possum⁹ leuiter disti
 guere sensu. frequētant autē libenter folia et
 flores oliue et manēt sup̄ ipam lōgo tpe p̄p̄
 spissitudinē foliorū. Qñ autē rex earū neq; vo
 lare. tūc ferūt ipm turba apum. et si fuerit re
 ctor viu⁹ mares erūt in vna pte et femine in
 alia. Si hō fuerit mortu⁹. mares erūt cū fe
 minis in domib;. et femia rectorū est dupla
 ad alias et habet acutiorē aculeū q̄ mascul⁹
 et multū de marib; carēt aculeis et volūt q̄si
 pūgere cū aculeo et nō pñt. Rectores autē
 duorū sunt modorū. vn⁹ est niger et ali⁹ est ru
 beus. et h melior est. et ē apis bona parua ro
 tunda i se densa cōstricta i medio q̄si cincta
 mediocrit villosa. et differunt apes in pastu
 q; quedā pascunt florib; ortulanis et sūt di
 uerse ab illis q pascunt in florib; montanis
 Nā ille q pascunt in arborib; mōtanis mi
 nores sunt alijs et fortiores et pl⁹ parietes la
 boris. Itē apes sedēt sup̄ aluearia et fugūt
 qd est sup̄fluū in fauis. et d; q si nō facerent
 hoc generaret ex eis aranea et moreret apes
 Qñ aut modicū est de melle in domib; de
 serūt eas et pugnāt cū illis q volūt extrabe
 re mel. et p̄pter h vident sepe sedere sup̄ forā

mina q̄si parate ad resistendū. 7 pugnāt bre-
uiores 7 lōgiores pugna forti qm multū co-
medūt de melle 7 laborāt eēcere eas 7 alue-
aribz que nō mellificāt nec laborāt. Itē re-
ges n̄ apparēt extra alucaria soli nisi magno
stipatu apū 7 ipe in medio eaz est et exir? ei?
est aū exirū pulloz apū tribz diebz. deind ex-
eunt apes pauce et volāt circa alucaria 7 di-
uidūt se p ceteruas 7 vadit cum qliber rege
caterna vna. et si 7tingat q̄ exeat vna pars
apū ad alias tūc ille pauce residue vadunt
ad aliū regē et dimittūt suū p̄mū regē. 7 va-
dunt ad regē possidentē p̄ces. et si rex quem
dimiserūt insequat eas interficiūt ipm Itē
qm apes pungūt cito post moriunt si corū i-
ficerint. et nō retraxerint aculeū suū. qz im-
possibile est corū aculeū exire nisi cū eo ere-
at intestinū. Rectores aūt apū raro pūgūt.
et si aliq̄ apīs moriāt in alucari extrahūt eā
residue. qz h̄ aial valde est mūdū pl? q̄ alia
aialia. et ppter h̄ eēciūt ster? suū in volādo
et nō in alucari suo. qz ferid? odor gūat eas.
Silt? vctus vñ si fuerit fortis vent? custodes
apū debēt tegere orificiū alucari? ne itret vē-
tus ad eas. qm aūt alucaria efficiunt aliq̄ ca-
su fetida derelinquūt ea. 7 si 7tingat eas ibi
morari ex fetore infirmant. qm etiā nimis q̄
escunt infirmant 7 eēciūt ociosas 7 puenit
eis in hyeme loc? calid?. et in estate loc? fri-
gidus. et si hō dimiserit eis multū de melle
nō multū post opabunt. 7 si modicū. segne-
scent ad opandū mel. 7 ppter h̄ dz custos di-
mittere de melle fm multitudinem apū. 7 si
defecerit eis mel ad comedendū. dz eas pa-
scere sicubi et alijs dulcibz nē moriānt Itē
qm 7tendūt inuicē intra alucaria signū ē q̄
volūt discedere ab alucari. 7 iō dz custos ir-
rozare vinū dulce intra alucaria 7 tunc ma-
nebūt. Ducusqz Aristot. li. viij. siue. ix. Itē
idē li. iij. apes nō faciūt strepitū nisi volan-
do 7 extēdendo 7 strahēdo alas suas p aerē
cadentē int? alas 7 corp?. Itē posteriores
pedes apū sunt maiores q̄ anteriores ppter
ambulationē et vt cito eleuent a terra cum
voluerint euolare. vt dic idē li. xij. Itē ac-
cidit apibz infirmitas q̄ ab Aristot. li. viij. dz
cabizoim. als kalyroim. vel raboꝝzoit. ex
guis vermicul? q̄ generant in alucariibz ex
corruptis fauis et qm crescūt illi p̄miculi fa-
ciunt texturā silem texture araneaz 7 dñan-
tur sup totū alucar. 7 idem putrescit mel et
egrotāt apes l moriūt. Itē idē li. xvj. Apes

nō generāt ex coitu neqz ex diuersi generibz
coeuntibz neqz ex opibz p coitū. In ānis au-
tē pluuiailibz mltiplicantur apes valde siue
pulli apū. qz ppter hūiditatē multiplicāt sup
fluitates i corpibz. In annis aūt t̄pate com-
plexionis pulli apū diminuūt. vt dic idem.
Itē in diet? p̄ticularibz dz. apes flores am-
gdalinos pascētes faciūt mel mag? spatiū et
mag? saporosum minusqz acutū. sz spūaliū
mēbroz marie mundificatiū. apes p̄o ab
sintheū pascētes et alias herbas amaras fa-
ciunt mel. sz min? dulce. est tñ multū mūdi-
ficatiū opilatōis splenis 7 epas aptiū et
hydropicoz suuatiū. 7 morsus rabidi ca-
nis curatiū Quere infra de melle i tracta-
tu de liq̄ibz alias p̄tietates apū in l̄ra A. i
tractatu de aialibz fm p̄m 7 Auiē.

De bubone Ca. V.

Bubo a sono vocis nomē habz vt dic
Aristot. Est aūt auis feralis onusta qz
plumis. sz gūi sp̄ detēta pigricia. de-
bilis est ad volandū. i sepulcris die 7 nocte
versat sp̄ cōmorās i cauernis. deinde apud
augures malū p̄tendere fert. Hā in vrbe vi-
sa solitudine p̄tendere asserūt. vt dic idē. De
bubone dic Aristot. li. viij. Monedula inq̄
pugnāt cū bubone qm debilis est visus bu-
bo apud meridiē. Clar? nāqz videt 7 nocte
q̄ de die. et ppter h̄ capit monedule q̄ ē auis
coruini generis bubonis oua 7 comedit ea 7
die. et bubo comedit oua monedule de no-
cte. qz bubo fortior est de nocte q̄ die. 7 mo-
nedula fortior est de die q̄ de nocte. Et alie
aues volāt i circuitu bubonis et deplumāt
ipm. et ppter h̄ aucupes cū eo dephendunt
alias aues. pugna aūt istaz auiū sic 7 bestia-
rum nō est nisi ppter cibū 7 māsionē cuius fre-
quēs vlulat? de nocte p̄sagiū est mortis fm
augurū p̄iecturā. bubo stercozibz et alijs i-
mundicijs pascit ab alijs volucris h̄ odio
habet. tēpla frequentat nocturno t̄pē vt de
oleo lāpadū satiet. in plumis tñ 7 in rostro
auiū p̄de silis esse videt. sz i aiositate peni-
tus ē dissilis. 7 in p̄tute qm ab auiū ipugna-
tur in supinū se vertit 7 rostro cūz pedibus
se defendit. murcor vespertilionis venat 7
comedit. de nocte euagat et circūuolat. de
die p̄o in parietū rimulis se abscondit

De columba Ca. VI.

Columbe sunt dicte a colore collico
q̄ eaz plume in collo colore muli-
plici sunt resperse. vt dic Aristot. Sunt

autē columbe anes māsuete hoīm frequēti
am z cōsōrtiū diligētes. z in eaz multiplica
tione cōuerfantes. quas antiqui veneras
nuncupabāt. eo q̄ frequētent nidos z oscu
lo amorē p̄cipiāt z veneri multū vacāt. Et
iō colūba dī q̄si colēs lumbos. vt dīc Jfīd.
Nā colūbe ouāt omī tpe z faciūt pullos cū
fuerit eaz māsis calida. z fuerit eaz cito pa
ratus. meliores autē faciūt pullos in autum
no q̄ in vere vel in estate ppter copīā victus
vt dīc Jfīd. De natura hō columbarū dicit
Aristo. li. v. Columba auis est voluptuosa
vñ z sese osculant ante coitū z masculus se
ner nō potest coire. tñ nō cessat osculari. et
femina multoties saltat sup femīnā cū non
sit mascul⁹. z hoc facit cū osculat z nō eijci
unt semē. Et tali autē coitu faciūt ona aliqñ
nō pullificātia. sicut sunt oua vēti. z omnes
auces q̄ similes sunt colūbis ouāt ī verebis
vel ter. z faciūt duo oua. sed nō ouāt tertio.
nisi qñ corūpū secūdū. Itē idem dīc li. vi
Colūbe inquit p̄ maiori pte pullificāt ma
rē z femīnā. z p̄m⁹ pull⁹ est mascul⁹. z aliqñ
erit vnus pull⁹ vno die z ali⁹ alio die. z ma
sculus cubat de die ona z femina de nocte
z p̄mū ouū cōplet se z fundit in. x. diebus.
z colūba p̄mo penetrat teitā. z post diuidit
illā z mascul⁹ z femīna calefaciūt pullos in
vno tpe z femina est magis sollicita circa pul
los q̄ mascul⁹. z decies in anno ouāt z qñ
q̄ vndecies vel duodecies. sicut in egyptoz
mascul⁹ coit cū femina post annū. Itē idem
libro. vii. cū pullificat colūba statī mascu
lus regit pullos. z si femina tardat venire ad
pulos. ppter dolorē par⁹ pcurit eā mascul⁹
z rogat eā ponere se sup pullos. z cū crescūt
pulli vadit mascul⁹ z fugit terrā salsam. z il
lud qd fugit ponit ī ore pulloz vt affuecat
eos cibo. Cū autē mas vult eijcere pullos d
nidis coit cū ipis. Itē colūbe habēt p̄p̄iuz
sicut z turtures. qz caput suū nō erigūt qñ
potāt q̄sq̄ eis sufficiat haust⁹ por⁹. Quinū
autē colūber generalit̄ cubāt vsq̄ ad annos
qundecim. Hucusq̄ Aristō. Prop̄etates au
tem colūbarū vsuales z multū notas tangit
glo. sup hū illud. Oculi tui colūbarū Lañ.
p̄mo. Colūba inq̄ felle caret. rostro non le
dit nisi parē suū forte. in cauernis petraz
nidificat. alienos pullos nutrit. columbas
alias errātes associat z recolligit. iuxta fluē
ta manet. meliora gna eligit. gemitū p̄ caru
reddit. gregatim volat. z societatem diligit

alis z rostro se defendit. cadauera z alia im
mūda nō comedit. geminos pullos nutrit.
sup fluēta residēs. vmbriā accipitris de lōge
venictis inspicit. quā vidēs statim ad interi
ora foramis fugiēs se abscondit. sic dīc glosa
ibi. Oculi ei⁹ sicut colūbe sup riuos aq̄z zē
Lañ. v. c. Et vt dīc in viatico Cōstan. san
guinē habet medicinalē. Dīc em̄ q̄ sanguis
ei⁹ sub dextra ala extrahit⁹ z calid⁹ oculis im
posit⁹ seu instillat⁹ dolorē mitigat. et sanat
obtralmiā oculoꝝ. Simū habz ardentē quē
de nido eijcit z pullos vt eijciāt instruere cō
suevit. vt dīc Aristō. Colūba pac⁹ est nūcia
simplicitat⁹ forma. natura mūda. ple. secun
da. pietatis emula. societatis amica. iniurie
immemor. q̄ quāto est p̄nosior tāto fecūdi
or inuenit. vñ colūbe habētes pedes p̄na
tos fere pullificāt omī mēse. Est autē colum
ba naturalit̄ timida. raro secūra. nisi qñ est
in foramine petre. ibi aliqualit̄ req̄escit Est
autē obliuiosa. z iō sublaris pullis dāni fuit ī
memor nidificare z pullificare in eodē loco
itēz nō obmittit. vt dīc Hiero. Itē stulte est
curiosa. nā sedēs sup arbore circūspicit. et
ad quā pte velit tēdere quasi deliberās col
lum vndiq̄ circūflectit. s̄ sepe dū de vola
tu deliberat. anteq̄ arripiat volatū sagitta
eā transuolat. z iō p̄positū nō pficit. qz qd dī
utius fieri p̄posuit in tpe agriuo nō pficit. vt
dīc Grego. Itē vt dīc in diet. p̄ticularibus
Caro colūbina dura est ad digerendū z vi
scosa. vnde grossum dat nutrimentū maxi
me caro pulliculoꝝ. sed qñ volare incipiūt
rōe mor⁹ z laboris multū amittūt de illa g
uitate. z fit caro leuior z acceptibilior ad di
gerendū. Quāto autē vetustior tāto durior z
petior ad digerendūz. z illaudabili⁹ generat
corpi nutrimentū Itē colūba aliqñ inueni
tur domita q̄ ad deceptionē siluestriū est in
structa. nā siluestribz se associās ad rete eas
ducit. et vt cauat⁹ eas decipiat cū illis itrat
aucupis rerbe z inuolui se p̄mittit sub am
icie specie quasi ad pascua eos allicit. et sic
pascēdo ad laqueū et interitum eas trahit.
Itē in egypto z in syria vt dicit Ambro. in
struit columba vt littere sit gerula. p̄uincie
ad p̄uinciā internūcia. naturaliter em̄ dili
git locū z mansionē vbi p̄mitus est nutrita
z quātumcūq̄ defera ad lōgiquas partes
semp̄ redit ad p̄pria si liberrati fuerit restitū
ta. Tali autē columbe caut⁹ solet alligari li
tera sub ascella que dimissa elcua se i acra.

et nunq̃ cessat donec redeat ad sue natiui-
tatis p̃na loca. sed q̃nq̃ in via cognoscit ab
hostibz et sagitta impetit. et p̃ litteris quas de-
fert interficit et vulnerat. et sic nō sine picu-
lo est baiula l̃fe. q̃ frequēter l̃fa sic portata
est causa ṽl occasio mortis sue.

De coturnicibz Ca. VII.

Coturnices sunt quedā auicule a so-
no vocis dicte quas greci ornigias
vocāt. eo q̃ ferunt in ornigia insula
p̃mo ṽse. vt dīc̃ J̃sid̃. De aues certa habēt
adueniēdi t̃pa. gregē faciūt et ducūt. accipī-
trem timēt. et q̃diu accipitrē vidēt tādiu de
terra nō surgūt. ideo etiā ornigometra dicūt
tur. habēt aut̃ he aues duces sicut et grues
Et ideo q̃ timēt accipitrē cura est eis solici-
tare duces p̃ quos cauēt. p̃p̃ia discrimia ne
ab accipitrē capiant. Nec sola auis moribz
caducū patit sicut et homo et passer. Na-
re transiēs cū lassatur in aquā descendit. et
vnā alam erigēs velū sibi facit. cibos g̃tissi-
mos habz semina venenosa. p̃pter quas cau-
sas veteres eas ṽscī p̃hibuerūt. Ellebor⁹
em̃ est cibo coturnicū qui si ab animali i m̃t̃
ta quātitate sumat perniciosum est. nā cum
animalia l̃atas habēt venas p̃ quas deferē
fumus vi ellebori cor subito infrigidatur et
mortalificat. Coturnices aut̃ venas habent
strictas circa cor. et ideo sum⁹ venenosus n̄
habēs liberū transitū in stomacho remanz
et ibi digerit et subtiliat ṽnde nō leduntur.
Coturnices aut̃ vulgari sermone curleios
vocam⁹ a veloci cursu. citissime em̃ currūt
sup̃ terrā. Specie aut̃ suā diligūt tales aues.
et ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt di-
cit Ambrosius

De ciconia Ca. VIII.

Ciconia vel ybis est auis fluminalis q̃
seipsam purgat rostro suo. quia q̃n
ex ciboz multitudine sentit se g̃ua/
tam aquā marinā intra rostrū recolligit quā
p̃ ant̃ ad interiora infundit que molliendo
cibi opacti duritiā mordicādo intestina su-
perflua ejicit et emittit. Nec auis serpentū
ouis ṽscit et ex eis gratissimā escāz deferēs
pullis. vt dīc̃ J̃si. Et dicit ciconia quasi cy-
cannia. q̃ cōquatiēte rostro quasi cū cāna
sonū facit. vt dicit idem. veris est nūcia. et in
suo aduentu p̃dicat nouitatē tempis. serpē-
tibus est inimica. rostro em̃ eos p̃cutit et in-
terficit. et quādoq̃ deuorat et reglunt. hūa-
nam frequētiā et societate diligit. et ideo ni-

dificare sup̃ domos ab hominibz inhabita-
tas cōsuevit. et nidū suum p̃imū nisi fuerit
coacta de facili nō dimittit sed in suo reces-
su p̃tra h̃yemē terra replet nidū suū et cū lu-
to virgulas nidi et spinas cōpaginat ne ali-
quis ṽetus tēpestuosus ip̃m in h̃yeme deij-
ciat aut dissoluat In reditu aut̃ suo in vere
eundē locū occupat ab alijs nidū occupa-
re volētibz p̃tegit et defendit. viuēte femina
mas causa coit⁹ cū alia se nō associat. s̃z quo
ad nidū et generatōis officiū femine fidē ser-
uat. in qua si mascul⁹ aliquo casu adulterū
cōcubitū p̃senserit. vltra secū nō cohabitāt
sed rostro si potest eā trāsuerberat atq̃ ne-
cat vt dicit Aristo. Als q̃ in nido mas fe-
minā non calcat et incubādo sup̃ oua mas
cū femina vices mutat. pullos suos miro af-
fectu diligit et custodit. et ex assiduo cubitu
sup̃ eos plumas p̃dit. pater quādo est in pa-
scuis. mater in nido residet. et ecōuerso. q̃n-
do reuertit mas. euolat femina ad pascua et
mascul⁹ nidū fouet. vt dicit Ambro. cico-
nic maria transuolat et collecto agmine ad
calidas regiones simul volāt. In suo aut̃
discessu comites habēt cornices que ipsas
p̃cedunt et quasi ciconijs ducatū p̃bētes.
p̃tra aues infestas eis p̃ viribz se opponunt.
vt dicit in hexameron. Quāuis aut̃ vene-
nosa comedāt vt ranas et serpētes et h̃mōi
venenū tamē naturā eaz nō supat nec imu-
tat. ideo eis est refectio et nutrimentū q̃d ho-
minibz et alijs aialibz est venenū. vi em̃ calo-
ris qui in eoz interioribz dñat vir⁹ venenū
extinguit et superat. A pullis suis i senectū-
te pascunt. nā eximia illis circa filios est pi-
etas. et ideo quantū t̃ps expendūt in fetibus
educādis. tantū ip̃e a pullis suis vice reci-
proca nutriunt. vt dicit Ambro. q̃n t̃o pul-
li nascunt. crura pedes et rostra habent ad
modū cigni valde nigra. s̃z deposita paula-
tim nigredine. rubere tāto pl⁹ incipiūt q̃to
quotidie pl⁹ senescūt

De cornice Ca. IX.

Cornix est auis annosa. que apud la-
tinos greco noīe appellat. quā aiūt
augures hominū curas agere. insi-
diāz vias mōstrare. futura p̃dicere. sed ma-
gnū nephas est credere q̃ de⁹ p̃silia sua cor-
nicibz manifestet. vt dīc̃ J̃si. his inter m̃lta
auspicia tribuūt. vt etiā pluuias p̃tēdāt vo-
cibus iuxta illud Virgilij. Hūc plena cor-
nix pluuiā vocat improba voce. Est autem

avis garrula et impia. et incolis ubi habitat nociva. ut dicitur idem. Immundis pascit et venenosus. diutissime vivit. contra senectutem in pluma albescit. sed in carne intrinsecus quanto vivit diutius plus denigrescit. Vulpes per ceteris animalibus odit. contra nifum et accipitrem consiligit. ut dicitur Iulius. Est enim avis improba aquile et alijs prede avibus importuna. nam aquila quam tangere formidat garritu et volatu insequitur et infestat. sed de sua improbitate non semper lucrum porrat quia post longam aquile dissimulationem aliquando ab ea rostro percussit aut inficitur quando ei plus obito appropinquat. De cornice autem dicitur in hexametro per cornices ciconias producit et dirigunt. et velut quibusdam turmis eas stipantibus. eis turmatim se adiungunt et contra alias aves ipsis ciconijs infestas dimicantes. proprijs periculis aliena bella suscipiunt. cuius indicium est quia in illo tempore intervallo quo ciconie solent recedere non reperiuntur in locis consuetis residere. et quia cum vulnere reuertentes manifesta quedam sanguinis voce certisq; indicijs graviter se certaminum ostendunt confictum subisse. Itē ibidem dicitur quod admiranda est huius avis clemencia. nam cum pariter per longevam senectutem plumarum regimine et alarum regimine nudari contingit. cornices iuniores proprijs pennis eos fovunt et collecto cibo pascunt. quando etiam parentum earum senescunt. eos fulcro alarum suarum sublevant et ad volandum excitant ut in pristinos usus membra dissoluta revocec et reducant.

De coruo Caplm. X.

Corvus sive corax a sono gutturali non men habet. ut dicitur Iulius. Corvus pullos propter suorum biantia respicit. quibus cibum prius non ministrat nisi prius per pennarum nigredinem proprii coloris similitudinem recognoscat. Postquam vero nigrescere inspicit totis suis viribus deinceps eos pascit. ut dicitur idem Iulius. Dicunt autem pulli coruorum rore celestis vesci quod diu beneficio etatis non habent nigras plumas. non enim prius escis sed cadaueribus fetidis sed rore celestis beneficio sustentantur. ut dicitur Augustinus. Petit enim corvus in cadaueribus mortuorum loca occulta. ut dicitur Iulius. Est avis clamorosa et diversas format voces. solus enim inter aves sexaginta quattuor habet vocis mutationes. ut dicitur Fulgentius. Est etiam avis dolosa res furtive subtrahens reponens in locis abditis et abscondens. Est etiam immunda avis cadaueribus insidens. et est

venenosus et rebus immundis cibum querens. Et secundum augures quandam vim presagii et divinationis habens. Et ideo apud gentiles corvus inter volucres fuit apollini consecratus. ut dicitur Varro. De coruo autem dicitur Aristoteles. lib. vi. Famine coruorum cubant super ova sole. et masculi deferunt eis cibum. et pullificat plures pullos et cubat diebus viginti et deiecit aliquos propter multitudinem quia aves que multos pullificat aliquos efficiunt a se. Itē dicitur idem lib. vi. Corvus niger pugnare cum asino et thauo. et volat super ipsos et nocet eis percutiendo cum rostro et pungit oculos ipsorum. Itē ibidem. Corvus niger est amicus vulpis. propter hoc pugnare cum acelonem et alijs bestiis ut inuenit vulpem. Itē ibidem. Corvus pugnare pugna fortis et percutiunt se ad inuicem cum armis. id est. cum rostris unguibus et alis suis. videri obediunt victori victoria fortis. Ducusque Aristoteles. Itē solus corvus in medijs estuivis seruoibus contra naturam aliarum avium ouat et pullificat fetus suos. Unde Petronius. Corvus maturis frugibus ova defert etc.

De cigno La. XI.

Cignus latine. olor dicitur grece. eo quod torus albus sit in plumis suis. nulli enim inveniunt cignum nigrum. Olor autem grece. totus dicitur latine. ut dicitur Iulius. Cignus autem a canendo est dictus. eo quod carminis dulcedinem modulatus vocibus fingit. Ideo autem canit dulciter. quia collum longum et reflexum habet et necesse est eructantem vocem per longum et flexuosum iter varias reddere modulationes. Fers autem in hyperboreis partibus pericentibus cytharedis cigni pullos cuolare de nidis et apte admodum concinere. ut dicitur Iulius. Scem autem Varro. et Ambrosius. Haute bonum presagium evetus reputat. quod cigni scilicet in navigio obuiant. sicut ait Ennius. Cignus in auspicijs semper letissimus ales. hunc optat naute. quod non se mergit in undis et ideo apollini fuit consecratus. ut dicitur Varro. In alis autem maxima est fortitudo. Cignus quando est in amore querit feminam et ei per complexionem colli blanditur. et quasi camtrahit ad se et coniungit collum suum collo femine colligando. post coitum vero femina percutit mare et fugat ipsum. balneat autem se masculus post coitum. similiter femina antequam cibum sumat. Instate autem morte penna infixa cerebro canit et contra aliorum animalium consuetudinem per gemitum cantum reddit. ut dicitur Ambrosius. Plumam habet candidissimam omni ni-

gredine vel colore aliquo impmirta. carne vero habet nigrā z ad digerendū durā. rostrum cū quadā tuberositate visum ab olfactu z gustu distinguēte. collū habet intrinsecus valde nigrū z interius densatū cū quo collo in profundū merso cibū suū querit z incidit. dū sit inter pisces nutritur ipos non comedit. ideo si panis vel esca sibi proiecta fuerit. piscibz ipm sequētibz ipse cedit. d herbis z radicibz victū suū querit. pedes habz nigros latos z clausos natationi valde aptos. quozū vno vtrūq p remo in natādo. alio pro gubernaculo se regēdo. Stagna et lacus inhabitat. z secus aquas nidificat. vbi sup pauca ligna cōiecta super oua cubat et pullificat. pullos solicite nutrit et educat. z eos rostro alis z sibulo ptegit et defensat. z si quis aduersus eos appropinquauerit inter pullos z appropinquātibz opponere se et interponere nō cessat. Avis est magne canositatis z ponderositatis corporis. et ideo quietē diligit z raro volat. volāt autē cigni siluestres volatu forti collis extēsis et pedibus ad posteri applicatis. sed nō sunt tam magni corporis nec tāte pinguedinis sic sunt domini q iuxta hominū habitacula sunt nutriti. vt dīc Bar.

De culice Capitulū. XII.

Culicē ē musca modica ab aculeo dicta. eo q sanguinē sugit. habet autē in ore fistulā ad modū stimuli q carnem terebrat vt sanguinē bibat. vt dīc Isidorus. Repurat autē inter volatilia sicut et apis. cū tamē corp⁹ vermīs habeat ples pedes habētis. eo q alas habeat quibz volat. Generat autē ex vaporibz putridis de cadaueribz ac palustribz locis z corruptis generatis. et cōtinua alaz replicata p cussione i aere strepitū generat z quasi stridet. sup cadauera z vlcera libēter residet. equis etiam vlcerosis valde nocet. strepitū z morsu dozmīetes infestat. et a requie eos arceat. de nocte maxime circūvolat z mēbra quibz insidet terebrat atqz mordet. lucipeta est. qz lumen libēter videt. vnde min⁹ caute in cādelam vel in ignē irruēs se ob auiditatē luminis vidēdi cōburere sepe solet. byrūdinibus pascendis summe valet. culices em̄ in aere volitātes ab byrūdinibz que venant muscas in aere pda gratissima reputant. Dicitur autē culices scinipheos. id est. musce min⁹issime. sed aculeis ginolesse. scines enīz

grece musca dicitur latine. vnde z dicit scinomia musca canina. z huiusmodi muscis terra egyptioz p cussa est. vt dicit Isidor⁹ Est autē scinomia gen⁹ pessimuz muscarū magni corporis z lati ventris respectu muscarū aliarum z parui volat⁹ sed magne tenacitatis z adherētie in membris animantiū in qbus insidet. In villis em̄ z pilis animalū z maxime canū se immergit. et ibi se occultās surgit sanguinē atqz bibit intantū q carnē vlcera z corrodit. vt patet in antiquoz canū auribz quas corrodūt z vlcera tales musce vnde non est mirū si tales musce sint mltuz fetide que extā fetidiss z corruptis humoribz sint nutritæ

De cicada La. XIII.

Cicada a canendo est dicta. eo q i exiguoguttore suo dulces facit melodiam vel mirā facit cantilenā. vt dicitur in hexameron. hec in medio estu quādo arbusta meridianis caloribz rumpuntur tanto cantū resonat clariorē. quanto spiritum aerē tūc tempis attrahit puriorē. deinde si quis cicadas pfundat oleo statiz necantur. eo q obstructis poris spiramen aerē haurire nō valent. sed si quis statiz bis acetū supfundat. ilico reuiuiscunt. eo q vis aceri aperit poros qui ex olei cōstrictiōe obstruebantur. vt dicit Ambrosius

De fenice

Capitulū. XIII.

Fenix vnica dicitur esse avis z in toto orbe terrarū singularis. vnde z latini mirantur vnde et apud arabes vbi nascitur fenix. i. singularis nuncupatur. vt dicit Isidor⁹ De hac aue dīc phs. q fenix est avis si ne pari viuēs. ccc. vl qngētis annis. qb cōplet cū suū sentit defectū nidū fac ex lignis aromaticis et multuz siccis que in estate ex feruore solis stāte fauonio accendunt. qbus iam accēsis spōre nidū ingredit z ibidem inter ligna ardētia incinerat. ex quo cinere infra triduū quidā vermicul⁹ nascitur qui paulatim plumas recipiēs in volucrē reformatur. Idē dīc Ambro. in hexameron. de fenicis humore siue cinere nou⁹ surgit. paulatimqz adolescit z pcessu tēpis alarū induit remigia atqz in avis spēm reparat. Est autē avis pulcerrima. pavoni in plumis similima. solitudinē diligēs. gnis z fructibz multis cibū querēs. de q narrat Alan⁹. q cuz Onias summ⁹ pontifex in eliopoli ciuitate

egypti templū ad similitudinē tēpli hīero/
solymoz edificasset. pmo die azimoz cū mlt/
ta ligna aromatica sup akare gregasset. et
ignē ad offerendū sacrificiū succēdisset. de/
scēdit in mediū rogū tal' auis q̄ in igne sa/
crificiū statim ī cinerē est redacta. remanēte
aut cinere z cū diligētia custodito d̄ pcepto
sacerdot' z refuato infra tridnū qdā vermē
cul' de p̄dicto cinere est creat'. q̄ tandē reci/
piens formā auis ad solitudinē enolauit

De grue La. XV.

GRUS de p̄pria voce nomē accepit. ta/
li em̄ voce sonat. vt dic' Jli. Est autē
auis alaz magnaz z fortis volatus
aeris alta perēs vt videat quas velit p̄gere
regiones. vt d̄r in herameron. Est em̄ auis
diligēs suā spēm. z in societate vinēs habēs
regē et ordine literato volās. vt dic' Ambro/
sius. Ductor autē agminis q̄i instigādo z ar/
guendo voce ad rectos volat' cogit agmen
z si forte raucescat succedit alia grns q̄ sup/
plet idē officiū. grues autē voce p̄conia ter/
ram petūt vt quiescāt. z cum sederint ad cu/
stodiā suā vigilias ordināt vt alie securi' cō/
quiescāt. Vigiles autē sup vnū crus stāt di/
recte z lapillū tenēt in pede altero a terra su/
spenso vel eleuato. vt si casu aliquo dormie/
rint p̄ casum lapilli excitent'. vt dic' Aristō.
Ite sunt grues in inuētute cinerē coloris.
sed in senectute quātō diut' viuūt. tāto pl'
nigrescunt. z si que illarū a societate ober/
rauerint vociferādo perditas socias aduo/
cant z requirūt. Brues etiā qñ supra se ve/
nientē herodiū vel accipitrē p̄cipiūt rostra
sua sup' erigūt z pur possunt cū rostri acu/
mine se defendūt.

De gallo La. XVI.

GALLUS a castratione est vocat'. In/
ter ceteras tantū aues huic soli testi/
culi adunūt. veteres em̄ abscisos
gallos vocauerūt. vt dic' Jliō. De gallo di/
cit Plin'. xix. li. c. iij. Carnes galloz cru/
de z calide apposite sup morsum serpēt' de/
mūt venenū. Et ad idē valet ei' cerebruz in
potu sumptū. si q̄s ei' pinguedine v' viscel'
lo inunct' fuerit. a pantheris z leonib' tu'
erit. Si auro liquefētī ossa galloz vel gal/
linarū cōmiscēt cōsumūt illud in se vnde
z os gallinacēū auri est venenū. z h̄ est mix/
tatis. et ideo multū habet audacie z animosi/
tatis p̄pter qd cōtra suos aduersarios p̄ su/
is vxorib' audacter pugnat. z rostro ac cal/
caribus aduersariū impetit z lacerat. obrē/
ta victoria statim cātat. Anteq̄ autē cantet
alīs se verberat. z seipm feriens ad cantādū
reddit aptiorē. In p̄fundiorib' horis noctis
cantū solet emittere clariorē et valentiorē.
sed circa tps matutiniū vocē format lenio/
rem. vt dic' Ambrosi'. Cristā rubēā gestat ī
capite. p̄ corona qua amissa p̄dit audaciam.
z ad aggrediendū aduersariū ipm efficit se
gniorē. zelat z diligit vxores suas. z inuento
cibo voce quadā eas cōuocat z sibi subtra/
hit vt eas reficiat atq̄ pascat. pinguiorē z
tēriorē quā pl' diligit secū quicnis gratia
viciniis collocat. et ipsi' p̄sentā circa se pl'
affectat de mane cū ad pastū euolauerit. la/
tus suū lateri ipsi' primo applicat et p̄ quof/
dam nut' ipam ad sui copulā allicit z inui/
tat. z p̄ ipā tanq̄ zelotipus specialit' pugnat
z appropinquātes gallos rostro et calcari/
bus a se fugat. rostro in pugnādo terrā pec/
nit. z plumas circa collū erigit. vt se audacē
faciat z pennas eandē quantū potest sursū
ac deorsum eleuat. vt sic aptus ad p̄elium
se accingat lapidē p̄ciosum nomine allectri/
cium vel allectoriū calcedonio silez gignit
z portat. quē ratōe lapidis vt credūt quidā
leo timet z abhorret. z maxime si fuerit albu
albū em̄ gallū leo formidat. vt dicit Plin'.
Rostro z pedib' victū querit. palcā z pulue/
rem sulcat z reuerfat z inuēto grano ad gal/
linas vociferat et eas vocat. timet etia z gal/
lus aquilā z accipitrē p̄dones terre. quia ta/
les p̄de aues volucris in terra deambulā/
tibus insidiant. z ideo cū gall' sit valde acu/
ti visus vnū oculū p̄ victū querēdo infer'
deprimūt. et aliū sursum ad aera dirigit. vt
aduentū aquile vel accipitris p̄caueat. qñi
am cū venientē a remotis viderit statim ad
gallinas vociferat z fugiēs in domib' rupi/
bus ac sepib' se occultat. vt dic' idē. Dece/
pitus etiā gall' ouat in vltima senectute. et
facit quedā ona pua multū rotunda z q̄si li/
nida vel crocea. ex quib' si ab aliquo verme
venenoso in dieb' canicularib' foucant. ba/
siliiscus p̄creat. vt dic' Beda. De gallis dic'
Constan'. Galli iuuenes duriores sunt ad
digerendū. minorisq̄ humiditat' q̄ gallina
caro corū quiddā nitrositatis habet. sz qñ/
do coquitur soluit. vnde si vetus gallus p̄/
lectis interioribus d̄ semine croci ortēsis et
polipodio impleatur. et quinqz libris aque

coquat donec aq̄ fere p̄sumat sit vtilissim⁹
colericā habentib⁹ passionē. viscosos ⁊ flu/
maticos purgat humores. melancoliā pati
entib⁹ subuenit. grossam stomachi v̄tosita
tē excludit. dolorē mitigat. tumorē ⁊ dolorē
arteriaꝝ curat. valet p̄ arterice febris p̄liti/
tatē. vt dicit idem

De gallo gallinacio

Capitulū. XVII.

Gallus gallinaci⁹. gall⁹ est q̄ ppter ab
scissione testiculorū effeminat⁹. more
em̄ aliorū aialiu⁹ castratorū tor⁹ in cō
plexione mutat⁹. cristā em̄ p̄dit. audaciā de/
ponit. vocē ⁊ cantū amittit int⁹ horas noct⁹
nō discernit. alis se nō pcutit nec ad pugnā
se accigit. sup oua aliena cubat ac si ess⁹ gal
lina officiū femine assumēs pullos alienos
nutrit ⁊ circū ducit. vocē etiā galline simulat
⁊ crocitando voce raucida pullos vocitat
gallinis se associās cū eis eaz escā comedit
⁊ deuorat. s⁹ eas nō reficit nec ipinguat cuz
eis ipinguat s⁹ eas nō ipinguat Est autē gal
linaci⁹ timidior⁹ aī q̄ gall⁹. et carnis hūidio
ris ⁊ mollioris ⁊ pinguedis maior⁹ ac plu
me latioris. cui⁹ pedes q̄q̄ frāgun⁹ vt cu
bare sup oua cogat. cui⁹ calcaria v̄l hebetā
tur vel cadūt. cui⁹ pedes colligat post ipin
guationē. et dep̄llo capite ad terrā ad foruz
erec⁹ pedib⁹ deportat. de gallo tñ castrato
dic̄ Lōstan. Carnes inq̄t castrati galli oīm
volatiliū carnib⁹ s̄t pueniētiores. laudabili
us em̄ generāt nutrimentū ⁊ sanguinē meli
orem. cerebella eorū cerebellis auīū aliarū
sunt vtiliora

De gallina Ca. XVIII

Gallina est a gallo dicta. sic a Leone
dicta est leena. cui⁹ mēbra vt q̄dā fe
rūt si cū auro liq̄scēte misceant⁹ p̄su
mūt aux. vt dic̄ Isid⁹. Est autē multe ouarō
nis et pullificatōis ⁊ multe ouāt sine coitu
vt dic̄ Arist⁹. li. vi. ⁊ dicūt oua v̄ti. et sunt
alijs ouis insipidiora ⁊ illaudabiliora. et q̄
dā galline sepe faciūt gemelles. ⁊ vnus ge
mellorū est pu⁹ et q̄q̄ mōstruosus. postq̄
autē cubāt sup oua sua p tres dies statī appa
rēt signa pulli ⁊ erit s̄ in maiorib⁹ post p̄les
dies. ⁊ in minorib⁹ p pauciores. ⁊ generat
pnli⁹ ex albumie ⁊ nutrit ex vitello. vt dicit
idē. Galline etiā q̄ nimis ouāt nō sunt lōge
vite s⁹ cito moriunt⁹. vt dī li. vi. Alias s̄o gal
line p̄prietates oīb⁹ fere notas t̄git glo. sup
Barth. xxiij. vbi dī. Gallina est auis pia cir

ca pullos. nā pullos sub ala fouet. s̄tra mīl
num tuet. de dolore filiorū egrotat ⁊ plumā
depoit. pl⁹ pullos q̄ se pascit ⁊ satiat. ⁊ ipos
inueto cibo p̄gregat atq̄ vocat. p pulloꝝ
defensione fortiori se opponit. et etiā hoīem
impugnat. pnlos dispersos cōgregat. atq̄
vocat ⁊ nea niso vel miluo rapiant⁹ eos sub
alaz tegmine. p̄tegit ⁊ defensat. plumaz hīs
piditateꝝ vocis raucedine affectū circa pul
liculos manifestat.

De griphe Ca. XIX

Griphe int⁹ volatilia recitat⁹ Deut.
cūq̄. Et dic̄ ibi glo. q̄ griphe est q̄/
drupes. capite ⁊ alis aq̄le similis. et
reliq̄ corpe filis est leoni. ⁊ habitat i yperbo
reis mōtib⁹. eq̄s ⁊ hoīb⁹ maxie est infest⁹. in
nido suo reponit lapidē smaragdū p̄tra ve
nenosa aialia mōtis

De herodio Capl'm. XX.

Herodius est auis regia. p̄de auidaz
manu gestātis assueta. Est at⁹ auis
animosa ad modū accipitris. pau
ce quidē carnis respectu corpi⁹ sui. ⁊ emul
te p̄nositat⁹. ⁊ ideo leuissim⁹ est volatus. qz
paz est i eo qd̄ aggrauat ⁊ multū qd̄ erigit
atq̄ leuat. vt dic̄ Grego. ⁊ iō dissimil⁹ ē stru
cioni i audacia ⁊ virtute. q̄uis ei similis sit
in penna ⁊ varia in colore Herodi⁹ autē ma
gne est animositat⁹. acutissimi pector⁹. ⁊ for
tis vnguis. et plus ledit p̄dam sup ipam ir
ruēdo pectore q̄ rostro siue vngue. Tante
autē est animositat⁹ q̄ si p̄mo vel secūdo im
petu predā nō arripit q̄si vindictā de se pe
tit. vnde si siluestris est illo die vir predā q̄
rit. si vero domestic⁹ quasi p̄e verecundia
enagat per aera et ad manū gestantis d̄ fa
cili tunc nō redit. tūc enim victū ⁊ quasi de
generē se estimat. quando de volucre quas
impetit nō triumphat. vt dicit Gregorius.
Hec auis a vulgo falco nuncupat⁹ siue fili
ca. vt dicit glosa super psal. Et est auis que
inter omnes p̄de volucres habet affectum
piū ⁊ animū circa pullos. sicut dicit in her
ameron Eodē inquit sedulitat⁹ officio quo
proprios fetus pascit pari subministratio
ne pullum ab aquila abiectū siue nō agni
tum suscipit atq̄ nutrit. cadauer fugit. nec
in famis vehementia putridas carnes tan
git. sed laboris patiens abstinendo expectat
quousq̄ predam sibi congruam inueniat
quam acquirat. vt dicit Gregorius

De hyrundine
Capitulū. XXI.

Hyrundo quasi arūdo ab acre est di-
cta eo q̄ cibos nō sumat residens. s;
 vt edat in aere cibū capit. vt dīc̄ Iſi-
dorus. Est em̄ auis vocifera p̄ tortuosos or-
bes z circuit⁹ vaga. In nidis cōstruēdis et
pullis educādis sollicita. vt dīc̄ idē. In ni-
dis q̄z cōstruēdis est sūme solertie. vix ei ad
hoc faciendū sufficeret humana industria
de quā materia qd̄ fac̄ hyrūdo solo rostro
de argilla. hyrundo itaq; est auis valde pē-
nosa mire agilitas z velocissimi volatus. z
iō a ceteris auib; nō impetit. nec vnq̄ alicui
pda est. maria trāsuolat ad regiones calidi-
ores in quib; credit p̄ hyemē cōmorari. cer-
ta custodit tpa aduētus sui et recessus. cui⁹
aduētus indicii est ver⁹ z testimoniū instā-
tia serenitatis estiuat. vt dīc̄ Amb. De hyrū-
dine dīc̄ Aristot. li. vi. Auis agrestis nō coit
in anno necq; ouat nisi semel p̄ter hyrūdinē
que ouat bis. s; p̄ma oua aliquā corrumpūt
p̄pter hyemē. oua s̄o posteriora cōplent z fa-
ciunt pullos. Itē dicit̄ ibidē. Aues que co-
medūt carnē nō ouāt bis p̄ter hyrundinez
que aliquā bis pullificat Itē ibidē si qd̄ ceca
uerit pullos hyrundinū reuertent̄ oculi eoz
querit em̄ herbā q̄ dicit̄ celidonia cui⁹ suc-
co linīt oculos filioz. z sic eoz oculi sanita-
ti p̄stine restitunt. vt dīc̄ Macro. Item in
vtero hyrūdinis inueniunt̄ duo lapilli. q̄z
vnus est albid⁹ z dicit̄ semine⁹. alter s̄o ru-
beus z dīc̄ masculin⁹ qz maior⁹ est p̄tutis q̄
albus. hi lapilli dicunt̄ celidoniū. z sunt p̄ci-
osi maxime quādo extrahunt̄ de pullo añ-
q̄z tāgat terrā. vt dīc̄ in lapidario vbi eozum
p̄tutes describunt. vt dīc̄ Lōstan. Sanguis
de dextra ala extrahit̄ oculis medet̄ sic san-
guis columbe. sim⁹ ei⁹ valde est calid⁹ z vi-
tiūus siue corrosiū⁹. et ideo oculis est noci-
uus. Instruit aut̄ hyrundo pullos suos et̄
cere stercorea extra nidū. sunt aut̄ hyrūdinū
duo genera. quedā em̄ sunt maioris corpis
dorsum habētes nigrū. pect⁹ rubeū et ven-
trem albū. et he diligūt humanā societatez.
vnde in domib; hominū nidificāt. alie sunt
minoris corpis nigrū habētes pect⁹ z nidi-
ficāt in ripaz foraminib; intra aquā. Sed
tā iste q̄ ille i terra nidificant siue argilla. et
vriusq; cauda ad modū forpicis est bifurca-
ta. In hyrūdines dīc̄ esse vnū gen⁹ quod ti-
met̄ alie etiā aues aq̄la et accipiter z fugiūt

illā hyrūdinē tanq̄ hostē nec audēt sup̄ pre-
dā illa visa irruere. timēt em̄ morsum ei⁹. q̄a
forsan venenosus est. vt dīc̄ Plin⁹. pugnat̄
aut̄ hyrūdines p̄tra passerēs nidos eaz sub
intrātes z morsib; ac vnguib; fugant eos d̄
nidis suis

De kaladrio Ca. XXII.

Kaladri⁹ s̄m p̄m est albi coloris nul-
lam hñs p̄tē nigredinis cui⁹ p̄s infe-
rior femor⁹ ip̄⁹ purgat caliginē ocu-
loz. cui⁹ natura ē tal. q̄ qñ aliq̄s q̄ui detine-
tur infirmitate. si egritudo fuerit ad morē.
kaladri⁹ auertit facie suā a sic egrotāte et si-
ne dubio tūc morit̄ hō. si at̄ infirm⁹ dīc̄ p̄ua
lescere kaladri⁹ figit̄ vīsum i ip̄m. z intēdit i
eū q̄si applaudēs ei. Differt aut̄ kaladri⁹ ab
auicula q̄ dīc̄ kalādra q̄ est auis sonora z ca-
nora sic merula. vt dīc̄ glo. sup̄ Deur. xiiij.
vbi dīc̄. differt kaladreon a kalandra zc.

Delaro Ca. XXIII.

Larus ē auis qñq; i terra qñq; i aq̄e
habitās. vñ in auroza scribit̄. Lar⁹
est flumīs habitator z incola terre.
Hūc natat vt piscis nūc volat instar auis.

Delocusta Ca. XXIII.

Locusta est dicta eo q̄ pedib; sic lon-
ga vt hasta. z iō greci eaz bastagion
vocāt. vt dīc̄ Iſid. Locuste regē nō
habent. et tamē ordinate egrediunt̄ per tur-
mas suas vt dīc̄ Prouerb. xxx. mutuo se de-
uorāt. nā maiores minores comedūt et mā-
ducant. in estate apparēt. in hyeme s̄o latēt.
longiora habēt crura posteriora q̄ antero-
ra. Et sicut dīc̄ glo. sup̄ Jobel p̄mo. est p̄mo
athelab; et post crescētib; alis fit locusta. et
plus ledit in iuētute qñ est athelab; q̄ i se-
nectute quādo est locusta. Os habet q̄drā/
gulū et pro cauda aculeū habet. crura sunt
replicata et in se reflexa. germina arboruz z
herbaz radicit⁹ comedūt z corrodūt. a ven-
to australi generant̄ et ad volandū cōcitan-
tur. In vento autē septētrionali moriūtur.
In saliendo locusta se erigit. z in erigendo
cadit. a floribus amigdalinis impingunt̄
locuste. Locusta insup̄ tota p̄ maiorē parte
in ventre p̄sistit. et ideo insatiabilis est. vñ/
cum habet intestinū. qd̄ sanie z immūdia
est sp̄ repletū s; q̄diu viuīt sp̄ esurit. et si qd̄
inuenerit viride. corrodere nō desistit. Po-
dico frigore quasi morit̄ et consopit̄. sed ca-
lore solis reuiuiscit. ex cuius stercore p̄mes
nascuntur

De mergulo Caplm. XXV.

Mergul⁹ ab assiduitate mergedi no-
mē sumpsit. sepe em̄ dimisso i pfun-
dū capite. auraz sig sub fluctibz col-
ligit. 7 añ veniētē eqz tēpestatē cū clamore
lit⁹ perit. nā in pelago guisimā tēpestatē su-
turā esse certissimū est. qñ merguli fugiunt
ad lit⁹ cū clamore. vt dic⁹ Jsi. mergul⁹ i arū
dinet⁹ sup pauca ligna nidificat z miro qdā
affectu nature pulliculos nutrit z educat. q
mor nati matrē sequūt. z varias pelagi vn-
das ascēdere z descēdere nullo mō verent⁹.
pmes aqtilēs z pisciculos ad sui vētr⁹ satia-
dā ingluuie venant⁹. In hyeme p⁹ paucita-
rē mor⁹ ipinguā. In estate aut⁹ p⁹ volat⁹ li-
bertatē carnibz z pinguedie depaupant⁹. qñ
ab aue rapace psequunt⁹ ad aquā refugien-
tes mersionis bñficio liberant⁹.

De miluo Capitulu. XXVI.

Miluo moll⁹ est volatu z viribz Un̄
milu⁹ qñ mollit⁹ volās ē dic⁹. nā le-
ui pēna z qñ imobili sup acra fert⁹ et
vix leui tactu aerē in volādo mouere videt⁹.
Est aut⁹ auis patiēs laborz. z iō cuculos i sca-
pulis suis suscipit. et ne p lōga itineris spa-
cia fatigati deficiāt a p⁹ hispanie secum
ducit. vt dic⁹ Jsi. Est at⁹ auis rapax z audax
in mīmis. s; timid⁹ ē i magnis. nā volucres
siluestres inuadere n̄ audet. domestic⁹ insidi-
ari nō timet. pull⁹ etiā insidiat vt eos rapiat
z qñ incautos repperit stat⁹ necat. cadaue-
ribz z imūdis vescit⁹. z p modico vētr⁹ pastu
circa ethera circūfert⁹. Aniso ipetit⁹. z a mio-
re se p⁹ ipi⁹ pusillanimitatē z segniciē supa-
tur. Et milu⁹ i innēute ab alijs p⁹ de auibz
nō videt⁹ differre s; qto diut⁹ viuit tātō suā
naturā degenerē p⁹ oñdit. Qdā ei gen⁹ est
milui q i pncipio aues rapit. exentera aialū
comedit. tādē vix muscas z p⁹ micnlos arri-
pit. vt dic⁹ Aристо. vltio fame perit. Est autē
auis ipia circa pullos suos sic z vultur. do-
let ei qñ vidz eos ipinguari. z vt marcescāt
rostro eos pcutit z subtrahit eis cibū. vocē
h; querulā famis nūciā. nā qñ esurit voce
querula cibū querit

De nocticoze Capitulu. XXVII

Nocticoz ē noct⁹ coru⁹ sic dic⁹. eo
q noctē amat qz d nocte volās cibū
qrit z qredo clamat. cui⁹ clamor ē
volucris odiosus vt di. Jsi. Et at⁹ auis lu-
cifuga z solē videre n̄ p⁹. seplera z loca mor-
tuoꝝ ibabitat z frēqntat. i parietibz z i locis

ruinos⁹ nidificat. oua colūbaz z monedula
rū frāgit z deuorat. z cū eis pugt. Nec dic⁹
noctua qñ d nocte acute tuēs. d nocte em̄ vi-
det. exorto ei splēdore sol⁹ ei⁹ visus hebetat⁹.
Nāc insula cretē nō h; z si venerit aliūde
statim morit⁹ vt dic⁹ Jsi.

De onocrotalo Ca. XXVIII

Onocrotal⁹ est auis in aq sonitū facit
ens. In faucibz aut⁹ h; qdā follicu-
los i qbz pmo cibū recipit. z rēptū
in secūdū ventrē mittit. duos ei h; vtēros.
in vno tm̄ cibaria recipit. in alio tm̄ decoqt
z digerit. s; p⁹ p vesicula guttur⁹ reputat⁹
Un̄ dic⁹ Jsi. Onocrotal⁹ auis d; grece cū lō
go rostro. Et sunt duo genera. vnū aqtile.
z aliū solitudis. q aut⁹ in aqs manet. ē auis
valde gulosa q rostr⁹ in aq mergēs horridū
sonū facit Precipue at⁹ insidiat anguillis. z p
dā quā arripit subito deglutit⁹ i aluū mit-
tit. deinde rumiat z fauces mouet. ac si cibū
in ore receptū adhuc teneret Nec i littoze q
escēs rostr⁹ suū sp sursuz erigit. z sic ipi⁹ acu-
mineō insultū accipitris se p⁹ munit. vt sic se-
cū⁹ dormire possit. vt dic⁹ Jsi.

De pellicano Ca. XXIX

Pellican⁹ ē auis q i Leuit. q. z Deu.
xiiij. porphirio nūcupat⁹. Et ē auis
egyptia habitās i solitudine iuxta ny-
lū. Int⁹ volucres at⁹ p⁹ m legē imūdas in Le-
uit. nēerat. Sūt at⁹ duo genera h⁹ auis. vnū
in aqs ibabitās z e⁹ esce sūt p⁹ scēs. aliū est i
terra habitās solitudinē diligēs. cui⁹ cibus
sūt aialia venenosa. vt lacerte z hmōi. oia q
pellican⁹ comedit pmo pedē in aquā tingit
z intinctū qñ cū māu pede ori applicat z op-
ponit. Sol⁹ pellican⁹ int⁹ aues p⁹ de p⁹ ter p⁹ si
tacū pede vti⁹ loco man⁹. De pellicano qz
dic⁹ glo. sup p⁹. Et idē dic⁹ Plin⁹ p h⁹ verba
Pellican⁹ inqt est auis amator filioꝝ suoꝝ
Lū em̄ gignit natos et incipiūt crescere pa-
rentes suos in faciē pcutiunt. ppter qd ipos
mater repcutit et occidit. tertio p⁹ die mac-
se in costa vsq ad effusionē sanguinis pcutit.
z calidū sanguinē sup cor pa mortuoꝝ filio-
rū p⁹ effundit. ex cui⁹ p⁹ tute pull⁹ pus mor-
tus reuiuiscit. Et glo. sup locū illū p⁹. Fa-
ctus suz sic pellican⁹ zc. Pellican⁹ d; rostro
occidere pullos. z i triduo lugere. z tūc san-
guinē suū sup eos fundere z sic illos vinifi-
care. aliā cām mort⁹ pulloꝝ pellicani affigē
magister Jacobo de vitriaco i libro d mira-
bilibz oriētalū regionū. Est inqt in egypto

auis q̄ vocat pellican⁹ magnaz alaz et ma
xime maciei. qz q̄qd̄ deglutit cito emittit
p secessum. lubricū em̄ habet intestinū. z iō
vsq̄ ad plenā incorporationē neq̄ tenet cibū
Hāc aut̄ naturalit̄ odit spens. ppter q̄ ser/
pens dū p pastu mater erit nidū repēs p ar
borē pūgit z iterficit pullos suos sup quos
mater rediēs lugere p tridū ferf. deinde i
pectore se vulnerat z sanguinē super eos re
spergēs eos a morte suscitāt. Ex sanguie ve
ro copiosi⁹ sic effuso debilitat mater. vnde z
pulli cogunt̄ exire p cibo. qz quidā natura
li affectu matrē debilitatā pascūt. qdam fo
degeneres sunt de mfe penit⁹ nullā curā ge
runt. qd̄ diligēt⁹ aduertēs mat. recepti viri
bus filios se pascētes refouet z diligit. alios
fo tāq̄ ignobiles et ingratos a se reūcit. et
secū cōmanere aut viuere nō pmitit

De perdice La. XXX.

P Erdica voce nomē hz. vt dic̄ Jsid.
Est auis immūda. nā mascul⁹ i ma
sculū ofurgit z obliuiscit̄ sexū pcep
tū libido. vt dic̄ Jsi. adeo aut̄ est fraudulēta vt
aliena oua diripiēs foueat ea sic subtrahit
sz hec fraus fructū nō habz. qz cū pulli vo
cē audierint p̄rie genitrici naturali quodā
affectu matrē putatiuā q̄ eos fouerat dere
linquūt z ad illā que genuit reuertūt. vt dic̄
Jsid. parit⁹ z Amb. Hō aut̄ laborāt i cubā
do z ouādo sicut alie aues. sic dic̄ Arist. Ali
que inq̄raues generāt leuiter sicut pdices z
mater pdicis volat i circuitu venatoz q̄s
qz fugiāt pulli sui. z post fugā pulloz fugit
z ipa mater. et clamat pullis suis. cui⁹ pulli
mor nati sequunt̄ matrē et statiz q̄rūt cibū
Est aut̄ pdix pauce pēnositas et mltre car
nis. iō debilis est volat⁹. z in volādo paz a
terra se erigit. sz statim post paululū terram
petit. intm̄ n̄sum timet z fugit q̄ q̄diu vidz
ipm̄ in aera a terra nō recedit. ad sonitū fo
cāpanule fugiēs circa terrā aūq̄ sciat in re
the vel in laqueū se imittit. Plini⁹ dic̄ libro
ix. c. vi. Fel perdicū cū equo pōdere mell
multū clarificat visum. vñ z i p̄ride argen
tea dz refuari. oua eoz i vase creto tecta va
lent cū melle vlceribz oculoz

De pauone La. XXXI.

P Auo a sono voc⁹ nomē habet. cultus
caro est tā dura vt vix putredinem
sentiat nec facile coquit. vt dic̄ Jsi.
vixit aut̄ pauo fm̄ Arist. xx. annis z pulli
ficat in fine triū annoz. deinde colant̄ eius

ale. Cubat aut̄ oua sua. xxx. diebz z modicū
pl⁹. deinde scindunt̄ teste. z nō pullificāt nī
si semel in anno. z ponit. xij. oua aut paz mi
nus. z eijcit plumas suas cū pma arborē et
ciēte folia sua. et tūc pmo nascit̄ pluma cuz
arbores incipiūt folificare. est em̄ auis n̄ di
ligēs fetū suū. psequit̄ em̄ mascul⁹ feminaz
z oua semine inuestigat vt frangat ea. vt sic
sue luxurie mag⁹ vacet. qd̄ timēs femina. so
licite abscondit ea ne ab eo valeāt de facili in
ueniri. Habz aut̄ pauo vt ait Jsid. caput in
firmū z deforme q̄si serpentinū z tñ crista/
tū. incessum simplicē z occultū. collū modi
cū. z erectū pect⁹ saphireū. caudā oculataz
mira pulcritudine distinctā z ornata. habz
pedes deformissimos z rugosos pēnaz sua
rū admirās pulcritudinē erigit eas ad mo
dū rote siue circuli z p girū capitis circūpo
nit. vidēs aut̄ pedū suoz deformitatē quasi
erubescit z velut nō attēdens p̄dictā pēna/
rū pulcritudinē eas subito deprimit z sub
mittit. vocēq̄ habet terribilē vt ait qdā. vo
cem hz demonis. caput serpētis. passum la
tronis zc. Plini⁹ em̄ li. xix. c. vi. dic̄ q̄ pauo
reforbet simū suū inuidēs hoīum vilitati.
valde ei medicinal⁹ est sz raro inuenit̄

De passeribz. Capitulum. XXXII.

P Auis sic vocata vt dic̄ Jsid. Est at
q̄ auis passer instabilis z garrula iu
sta hoīm habitacula nidificās. Auis siqdē
est mltū calida et libidinosa. vñ ei⁹ caro fre
quēter i cibū sumpta ē libidinis excitatiua.
vt dic̄ Cōstan. multe est ouatiōis z pullifi
catiōis et magne solertie i educando pullos
suos z nutriendo. In seno et in plumis nidi
ficat. et nidū suū a stercore mundū seruat z
iō pulloz stercoza extra nidū eijcit et ad ei
ciendū eas cogit. Araneis z vermibz z mu
scis eos pascit. semina venenosa vt insq̄ami
sine lesione comedit. z lepra et morbū cadu
cū aliqñ sustinet et incurrit. et femina diuti
us viuit q̄ mascul⁹. z mascul⁹ zelat p vxore
sua. et p ea pugnare sūcūit. vt dicit̄ Arist.
mustelā timet et odit et clamādo ac vocife
rādo p̄ntiā ei⁹. p̄dit. p nidis hyrūdinū occu
pādis eis rostro moribz se opponit. suā spe
ciem diligit z pullos ab illis derelictos ali
quo casu recolligit tāq̄ p̄rios atq̄ nutrit. z
si ptingat aliqñ laqueo vel aliquo alio mo
do dephendi clamat p adiutorio z vocife
rat cui cōpatiēs passerū multitudo mutuo

se duocat et ut captū liberet accelerat et per vi-
ribus festinant.

De strutione. Ca. XXXIII.

Strutio a greco vocabulo nomē sū-
pfit. ut dicitur Iſid. eo quod corpus animalis gra-
dientis habeat. penas tamen habet ut avis.
habet etiam duos pedes et rostrum sicut volucris.
sed propter ponderositatem sui corporis cum aui-
bus in aera non leuatur. ouat etiam sicut avis.
sed oua sua for-
uere negligit quod piecra in arena foris pulueris
animatur. ut dicitur Iſid. De strutione autem dicit
Aristo. Strutio autem inquit in creatore assimi-
lat aui et quo ad quod quadrupedi. quia in aera non
leuatur. alie enim et non sunt conuenientes volatui.
sed creatio eorum est tenuis sicut creatio pili. et quia
est sicut avis multas plumas habet in inferio-
ri parte corporis. et habet pedes duos sicut volucres
et ungues scissos sicut sunt ungule quadrupedis
et causa illi est. quia magnitudo corporis eius assi-
milatur quadrupedi et non aui. Tante enim calidi-
tatis est quod ferre diglutit et consumit. et secundum Aui-
cen. natura quod in omnibus est prouida dedit ei face-
re oua maris et durissime teste. ut circa eorum
generationem occuparet calor temperaret. et si esset
nimis intensus calor. esset causa quod cito moreretur
Alias autem strutionis proprietates tangit be-
atus Gregorius super Job. xxx. ubi dicit. penna
strutionis est similis pene herodii in colore sed
non in frute. pene autem similitudinem habet. sed volat
celeritate caret. ad volatui alas suas erigit.
sed tamen a terra in altum nullatenus se suspenderit siue
in longum rari penes induit et magno corpore
leuatur. Item quoniam venit tempus ut oua pariat. ad stel-
las quod vocant vergilii siue plades oculos le-
uat. non enim oua ponit nisi quoniam illa constellatione
orientis vel ascendit. cum ei viderit stellam circa me-
sem iunij. arenam fodit et ibi ponit oua sua. quod
sabulo coopit atque tegit. Cum autem ea ibi reli-
querit. statim obliuiscitur ubi ea posuit. et nun-
quam ad ea ulterius redit. sed calefacta arena solis
feruore abscondita oua excoquit. et in ipsis pul-
liculos procreat et producit. cum autem fracta testa
pulliculus educeretur fuerit. tunc primo mater ipsum
recolligit atque nutrit. et quem in ovo contem-
plat. egressum de ovo recognoscit. et ideo dicitur ad
beatum Job. Indurat ad filios suos quasi non
sint sui. Item strutio naturaliter equum odit. et in
tantum ei contrariatur quod equum sine terrore vide-
re non possit. et si discurrerit equus et cum quasi con-
tra hostem alas erigit. et alarum concussione
ipsum ad fugam cogit

De vulture Ca. XXXIII.

Turtur autem a voce vocatur. auis simi-
plex est ut columba. sed longe disparis est
pudica. Turtur autem auis casta ex mo-
ribus appellatur eo quod comes sit castitatis. amisso
enim pari suo alterius copulam non requirit. solita-
rie incedit. memor societatis perdit. sed gemit.
loca solitaria diligit eligere. sorsitiam hominum
valde fugit. ad ortolos tamen hominum et agros de-
scendit unde querit cibum unde viuunt. oborto autem cibo
inter iuga montium secreta nemorum petere con-
suevit. vernali tempore aduenit et nouitate instans
temporis querula voce perdit. In hyeme vero
deplumatur. et tunc in truncis prauis se abscon-
dit. contra estatem vero et tempus veris resumptis plu-
mis de locis abditis ubi latuerat exiens loca
ad pullificationem proua sibi querit inter densos
arborum ramos. de lignis duris et nodosis ni-
dum struit in quo ouat. cubat. pullificat. et pul-
los nutrit. ut dicitur Aristoteles. Turtur ouat in ve-
rebis sed non tertio. nisi quoniam oua primo corruptu-
rur. et viuunt et cubant. xv. annis. et non descendunt
super rem fetidam neque super cadauer propter cibum.
morticinio enim non vescitur turtur. sed per suo et
pullo victu paucula gna querit. et in locis
mundis recolligit unde viuunt. alijs aui-
bus vociferantibus gemit. sunt autem pulli eius calidi et hu-
midi sicut et pulli columbinus. ut dicitur Lestanus. quod
testatur grauitas ad volandum. sed volare incipien-
tes amittunt illam grauitatem. fitque caro eorum le-
uior et acceptibilior ad digerendum. sanguis
enim alio dextere eius est medicinalis sicut san-
guis hyrūdinis et columbe

De vulture Ca. XXXV.

Vultur a tardo volatu nuncupatur. ut
dicitur Iſid. magnitudine enim carnis
precipites volat non habet. Nos quidem de pec-
bitu dicunt non misceri. et sine copula precipere
et precipi generare atque gigni. nascuntque eos di-
cunt viuere centum annis. ut dicitur Iſid. Nec auis
est impia circa filios suos sicut et milu. Si
enim videt pullos suos impinguari. rostro et pe-
dibus eos percutit ut sic fiat ex dolore morsum
macillati. ut dicitur Plinius. Dicit etiam idem quod ma-
time viget sensus olfactus in hac aue. unde et sen-
tiunt odorem cadauera a remotis. existentes enim
ultra mare sentiunt cadauera ex ista parte et
reuerſo. unde exercitum vultur sequitur ut homines
et equorum cadaueribus satiet. et ideo secundum augures
quoniam conueniunt et circumnolant simul multi vul-
tres est futuri plii praesagium quod aliquo sensu na-
ture occulto sentiunt affaturum. De vulture
dicitur Aristoteles. Vultur inquit pugnat cum ber-

dio. et volat sup ipm. 7 qñ deuincit ipm mo-
ritur. 7 comedit carnē crudā. 7 ideo pugnat
cōtra alias aues appter cibū. Venat autem a
meridie vsq ad noctez. 7 ab oriu solis vsq
ad tps illud in silētio redescit. 7 qñ senescit
elongat rostrū ei⁹ sup⁹ et recuruat in fine. et
morit⁹ tandē fame. vt dic⁹ Aристо. ibidē Hoc
ei accidere fm errozē antiquoz putat. quia
dicit aliquādo fuisse hō. et erat imp⁹ pegri-
nis quibusdā. sed hoc est supsticiōsum. Dic⁹
etiā idem. q quādo est aliqd supfluū de ci-
bis suis nō relinquit illud auib⁹ alijs sic fac
aquila. sed reponit in nido suo ad cibādum
pullos suos. quoniā nō de facili acquirit ci-
bum. Adificat aut in altis mōtib⁹ 7 nemo-
rib⁹. 7 si viderit aliqd volitrās circa pullos
suos rostro pcutit 7 fugat illd 7 nutrit pul-
los suos quousq possint volare. 7 tūc efficit
illos a nido et vetat illos appropinqre ilico
nec pmittit vnū par vulturū aliud par sub-
intrare locū suū. Itē eodē li. Almachar est
quedā species auis fluuiālis que timet vul-
turē. 7 ideo fugit ad aquā 7 circūuolat vul-
tur a remotis. 7 cū sit acuti visus inspicit qñ
auis illa exit aquā illā. 7 tūc si potest capteā
Est insup vultur auis multū ferida 7 imun-
da. cui⁹ caro est durissima 7 mali saporis. 7
grauis odoris. et ideo ad esum est inutilis.
de facili p cadauerē terrā perit. sed cū descē-
dit de terra itez vix ascēdit. vt dic⁹ Gregori-
us. In alto volās cadauer in infimis spsi-
cit. 7 p amore cadaueris ad ima de sublimi-
tate aeris se submittit. vt dic⁹ idē. Quādoq
ab aliquo imperit. cōtra ventū alas pcutit.
et sic venti adminiculo poti⁹ q̄ robore pro-
prio ab infimis in aere se extollit Et ad hoc
dicit Plini⁹ libro. xxi. c. iij. Vultur inq̄ in-
ter aues cōtrariat serpentib⁹. nā si pēne eius
vzant fugant serpētes nidoze suo. Cor etiā
eius reddit se porzates a serpētib⁹ et a feris
tutos. Cor eius ligatū in pelle leonis vt lu-
pi fugat demones. Penna eius ligata pedi
sinistro parturiētis velociter liberat eā. sed
celerius solue ne interiora sequant. vnguē-
tum factū de adipe vulturis et oleo myrti 7
cera ncruos curat. iumēta sanat. Pes eius
dexter alligat⁹ pedi sinistro dolēti sanat ipz
similiter dextr⁹ sanat sinister pes. Lingua
eius sine ferro euulsa 7 collo in pāno nouo
suspensa dī efficere hominē gratiosum ad i-
petrandū ad homine qdqd petit Linis offi-
um eius cōbustoz mixtus cū celidoniā da-

tus animalib⁹ eoz sanat morbos. Ducul⁹
Plinins. Idē li. xxxvj. Sanguis vulturū
cum herba cambeduce vel cameleonte 7 ce-
dria sanat lepram

De vlula Ca. XXXVI.

Vlula ē auis a plausu vt vlulatu no-
minata. ei⁹ em vor vlulatū p̄tendit
Unde 7 apud augures vlulās p̄ten-
dit aduersitatē. tacēs p̄o p̄speritatē. vt dicit
Isidor⁹. 7 fm h idē videt esse vlula qd bu-
bo siue noctua. c⁹ vor fm augures ē isaus-
glo. hiero. sup Isa. xiiij. dic⁹ sic. Ulula ē auis
coruine magnitudinis respersa maculis. que
rostro in palude fixo horridū sonū facit. et
fm h videt q vlula est onocrotal⁹. q̄ ē auis
palustris loca inhabitās paludosa. qre sup
de onocrotalo.

De vpupa Caplm. XXXVII

Vpupa vt dicit Isid. a grecis est num-
cupata. eo q stercorea hūana come-
dat 7 fetēti simo nutriat. Auis ei est
spurcissima 7 immūda. cristis a capite erecti-
tib⁹ galeata. sp in sepulcris cōmorās vel in
simo. cui⁹ sanguine si qd se iunxerit. dormi-
tum p̄gēs demones i somnis se suffocantes
videbit. cui⁹ cor malefactorib⁹ valz. nam in
suis maleficijs eo vtunt. De hac aue dicūt
phisici. q cū senuerit eo q nec videre nec vo-
lare queat. pulli ei⁹ euellūt ei pēnas inuali-
das. 7 liniūt ei oculos herbarū succ⁹ 7 fouēt
sub alis donec recrecant plume eius. vt sic
renouata p̄fecte voleat 7 videat clare sicut 7
ipsi. vt dicit Isidorus.

De vespertilionē.

Capitulū. XXXVIII.

Vespertilio a tpe nomen sumpsit. eo
quod lucē fugiēs circūuolat in crepuscu-
lo vespertino p̄cipiti motu attrito 7
tenuissimis brachioz membranis suspensa
Et est animal simile muri. nō tam resonās
voce q̄ stridore. specie simul volatilis et q/
drupedia habet. quod in alijs auib⁹ solz
rarius inueniri. Ducul⁹ Isid. Dicit etia
glosa sup Isa. ij. q vespertilionēs lucē fugi-
unt. ceci em sunt sicut 7 talpe. puluerem lin-
gunt. oleū de lampadib⁹ sugūt. in rimulis
parietū se abscondūt. frigidissime sunt na-
ture. Unde sanguis vespertilionis linitus
super palpebras nō sinit recrecere pilos. vt
dicit Constan. Et hoc forsan est qz sua fri-
giditate opilat poros quib⁹ opilaris non re-
crescunt pili.

Incipit liber. xiii. De aqua et ei⁹ ornatu

Scriptis pro

proietatib⁹ ignis z aeris. restat
ut de aquaz effectib⁹ quāru
spectat ad h⁹ opusculū. nunc
aliqua dicam⁹. D^r aut⁹ aqua
quasi equa. q^z nūq^z q^zescit a motu donec su/
perficies ei⁹ adequet^r. ut dicit^r J^hi. li. xij. Est
itaq^z elemētū aque fm Cōstā. frigidū z hu/
midū respectu terre subtile z p^zpiciū. p^zprio
termino nō p^zreutū. deflueret em⁹ aq^z ad nibi/
lum nisi alieno terminō sisteret. Aque p^zo p/
prietatē describit^r Basil⁹ i generali in hera/
meron dicēs. Aqua inq^z int⁹ oīa elemēta est
vtilissimū. celū em⁹ tēperat. terrā secūdat. ae/
rē suis vaporib⁹ incorporat z p^zdesat. scādūt i
sublime z celū sibi vēdicat. Aque em⁹ sūt oī
um nascētū causa. q^z fruges gignūt. arbo/
res z plātas p^zducūt. fordes detergūt. pecca/
ta diluūt. potū cūctis animantib⁹ tribuūt.
Est em⁹ aq^z terre p^zunctina. penetratiua. re/
pletiua. calor⁹ celestis nutritiua. oīm inferi/
orū t^zpatiua. nisi em⁹ hec inferiora suis exalta/
tionib⁹ tēperaret. oīa in p^zflagiōne v^z calor⁹
verterent^r. Nec ab aīalib⁹ potata nutritiū
trāsducit i carnis vegetationē. Nec piscib⁹
dat spiraculū. sic aer animātib⁹ p^zbet virā et
animationē. Nec sui diffusiōe p^z interiores
ptes terre fac^r p^ztiū ei⁹ vnionē. terra em⁹ p^zter
inrēsiōne siccitat⁹ dissolueret^r in puluerē. nī
si p^z cū p^zte humositatē aquea vniret^r. Nec
etiā trāsiciens p^z interiores meat⁹ terre a loc⁹
p^z q^z transit in colore z sapore recipit imuta/
tiōne. z iō nūc sal^a nūc dulc⁹ apparer^r. nunc
clara nūc turbida. nūc grossa nūc subtilis.
Laret em⁹ aq^z determinata q^zlitate i colore et
sapore. ut sic ess^z oēm color⁹ z sapor⁹ suscep/
tiua facili⁹. Et iō aq^z quanto est i se purior.
tāto apparer^r obscurior. q^z ad ipi⁹ coloratio/
nē ipam solar⁹ radi⁹ nō subintrat. Nec mo/
net^r a fundo siue a cētro ad circūferentiam.
nec sistit donec eque^r ei⁹ sup^zficies fm eque/
distātiā a cētro terre. Nec insup^z lucē a ra/
diō sol⁹ susceptā reflectit i celestia z refūdit.
Et iō q^z sup^zficiē h^z specularē p^z actōnem re/
flecti lumis rez obiectaz imagies in se repū/
tat. z intueūtiū facies ad modū speculi mani/
festat. Nec etiā radios ipi⁹ subam penetrā/
tes diffundit z ampliorē latitudinē extēdit
z iō res i se vīsas facit apparere maiores q^z

sunt i seipsis. Has aq^z p^zprietates generaliaz
alias p^zes in heramerō poter^r iuenire. Aq^z
rū aut⁹ multiplex est differentia. ut dic^r idem
Aut em⁹ i aere originē sumit sic est aq^z pluui/
alis. z h^z q^z celestis terrenascētib⁹ maxie est
vtilis. aut d^r viscerib⁹ terre scaturit z erum/
pit. ut aq^z fontana z puteal⁹ aut terrā p^zterflu/
it ut fluuiat⁹. aut orbē terre lateralit⁹ circuit.
ut mare oceanū z mediterraneū. q^z oīum
aquaz matrix ē z origo general⁹. ut dic^r Lon/
stan. Aqua igit^r pluuiat⁹ ex se lucida est z cla/
ra subtilis levis z sapida. cu⁹ claritas ostē/
dit q^z ei nihil aliud admixtū sit. leuitas p^zo z
sapiditas subtilē ei⁹ demōstrāt subam. Int⁹
oīm aut⁹ aq^z melior est ad terre secūdatiōz
maxie q^z cadit cū tonitruo. suo em⁹ motu to/
nit⁹ discutit vaporē. vñ sit q^z aquā subtili/
at z depurat. q^z p^zo niui est admixta. vñ et nī/
ue resoluta peior est z ieiunio nō p^zuenit. sto/
machū em⁹ p^zcutit z cōtrahit. tussim gignit.
dētes stupefac^r ut dic^r Cōstan. De aq^z autē
differētib⁹ q^z ad eaz q^zlitates diuersas z vari/
as efficacias. q^zre sup^z li. vj. de potu aq^z. Ibi
em⁹ inuenies oīa plane diffinita Post aquā
p^zo pluuiat⁹ melior est fontana. p^zciue q^z de
petra viua effluit aut de fonte alto scaturit^r
descēdit. Fons em⁹ est caput z origo aq^z vi/
ue q^z manat z effluit p^zinue de occultis z ab/
dit^r terre venis. vñ fons q^zl fouēs aquas ē
dic^r siue fundēs. ut dic^r J^hi. Occultū ei⁹ h^z
de venis terre egressum. z d^r p^zfundis petra/
rū meatib⁹ p^zsequit^r ortū suū. Est ei⁹ fons sue
aque multiplicatiū⁹. suisq^z comunicatiū⁹.
nulli em⁹ se occultat. ita p^zgrinus sic indige/
nis se cōicat. Itē sui z alioz est purgatiū⁹.
nā fontal⁹ aqua q^z effluit ad solida petra lim/
pida est z sordiu⁹ maxie purgatiua. Itē fons
est renouatiū⁹ sui. z alioz imutatiū⁹. nā aq^z
sua p^zinue renouat z renouatiōis z imuta/
tionis bñficiū cūctis se i fontib⁹ imergētib⁹
admixtrat ut dic^r glo. sup^z p^zo. Itē suis est mi/
tigatiū⁹ z refrigeratiū⁹. eliuāres em⁹ z itine/
rātes refrigerat. z sitiētib⁹ potū p^zgruū ad/
ministrat. Itē loco^z sibi adiacētiū est secū/
datiū⁹. nā loca fontib⁹ mag⁹ vicina solēt eē
mag⁹ gminosa florida. z etiā sepi⁹ amplius
fructuosa. Itē fons i medio sui ort⁹ vbi p^zi/
mo de terra erūpit ē puluerū z arenaz sibi
obstiteriū a seriectiū⁹. nā vbi ebullit violē/
tia sui mot⁹ p^ztes terrestres penetrat z diui/
dit z p^zte a p^zte disgregat. Item fons rōe iue/
claritat⁹ z trāsparētie specular⁹ ē et so^z mag⁹

tibi obiectarū representariū? Et iō intuentiōz
 facies apparēt in fontibz et resulrāt et tā ruga
 rū q̄ aliax maculax deformitates se i aque
 fontane trāparētia manifestāt. Itē fons est
 fm qualitatē t̄pis hyemis. s. et statū sue q̄li/
 tatis imuratiū. nam fm Macro. i hyeme
 fons calefcit et estinali tpe refrigerfcit. Et iō
 est. qz calor in hyeme refugies dñiū p̄trariū
 fut petit iteriora fontū. ex cui p̄ntia et ocul
 catiōe p̄tinua ora fontū calefcit. In estate
 p̄o tringit ex cā p̄traria ecōuerso. nā ex do/
 mināte caliditate i aera fugit frigiditas ad
 interiora meatū et venarū fontū. et iō aque
 emanātes tūc t̄pis inueniūt frigidiores Itē
 fons est fm sitū sui originis aq̄z ad supiora
 emissū. ita em̄ alte in fistulis ducit sic orif
 si em̄ in mōtis f̄tice scarurit. ad eandē alti/
 tudinis eq̄litate in altitudine in alio mōre cō/
 duci p̄ fistulas p̄sueuit. nec alti p̄ violentiaz
 de facili ducit q̄ in suo ortu p̄mo erūpere i
 uenit. Itē fons q̄uis i suo ortu sit puulus.
 em̄ p̄pter suā indeficientē emanatōz multoz
 et magnoz fluiūz est originalit̄ causatiū
 Huius em̄ est fluiū q̄n ab aliq̄ fonte occulto
 vel manifesto oriat. vt dic̄ Jsi. Itē fons est
 aq̄z lacualit̄ et alias q̄scētū melioratiū. et
 q̄si viuificatiū. q̄n em̄ fons est modic⁹ vbi
 scarurit et trāsit p̄ magnū stagnū. aq̄s ibi stā/
 tes efficit saniores. et etiā p̄sces degētes red/
 dit simplr meliores. Itē fons est a venis et
 meatibz terre p̄ q̄s trāsit color et p̄tus et sa/
 poris receptiū. vt dic̄ Jsi. et iō fontes nunc
 sūt calidi. nūc frigidī. nūc sulphurei et c. fm
 diuersas scz q̄litates terre p̄ quā trāsit vt di/
 cit Jsid. li. xij. Est fons i italia cui⁹ aq̄ sana/
 re oculoz vlcera p̄sueuit. Itē est fons i afri/
 ca cui⁹ aq̄ voces canoras fac. Itē fons est i
 boetia duplex. vn⁹ em̄ memoriā alter obli/
 uionē inducit. Itē in ethiopia est fons ru/
 bei coloris ex q̄ qui biberit statim limphatic⁹
 erit. Itē in sicilia sunt duo fontes q̄z vnus
 sterilē fac. alter sterilē fecūdat. Fons est in
 idumea q̄rex in anno mutās colorē. nā tribz
 mensibz videt puluere⁹ ac si essz cū puluere
 mixt⁹. tribz sanguine⁹. tribz viridis. et tribz
 limpid⁹. hic fons ab incolis fons Job nun/
 cupat. Itē fons est i syloe ad radices mōtis
 syon fluēs. q̄ nō vniuersalibz aq̄s. s. certis di/
 ebus et horz ebullit Itē in sardinia sunt fon/
 tes calidi q̄ ocul medent. fures arguūt. naz
 cecitate eoz facin⁹ detegit. Itē in egypto di/
 cunt esse fontē in q̄ faces accēse exinguunt

et extingunt accēdunt. Itē apud garamantes
 dicūt fontē esse ita algētē de die q̄ nō bibat
 et ita ardentē de nocte q̄ nō tangat. Hucus
 q̄ Jsi. Et q̄ parz q̄ fons sapit naturam sui
 fundi. nā si dulce et purz habuerit fundū. et
 dulce et pura erit aq̄. et ecōuerso si sulphurē
 fuerit fund⁹ atq̄ limosus. sulphur aut limū
 sapit aq̄. vñ si fons in suo ortu sit corrupt⁹ et
 viciosus totū qd inde effluerit viciosū erit
 et corruptū.

De puteo Capitulu. I.

Puteus est lac⁹ defossus a potu dict⁹
 vt dic̄ Jsi. de sudoribz em̄ terre et ca/
 taractis orit aq̄. qz ruptis terre venu/
 lis inferioribz aq̄ quasi fumando euaporat
 ex cui⁹ euaporatōe aq̄ puteal generat. vt di/
 cit idē. Aq̄ p̄o puteal fm Cōstan. inter aq̄s
 est grossior et idigestibilior. tū p̄pter terre salu/
 ginē. tū etiā p̄pter ip̄⁹ detē et p̄pter nimia elōga/
 tionē ab aere. Iuxta fluiuos aut aq̄ puteal
 d̄ facili inuenit. et illi aque suba cōplexioni
 aq̄ fluiualis assimilāt. q̄n p̄o pute⁹ sit intra
 puteū. ille q̄ situat⁹ est p̄fundior aquā vici/
 ni putei min⁹ p̄fundi attrahit et i se recollit/
 gere p̄sueuit. a terra aut circūstāte saporem
 attrahit. et iō nūc falsam. nūc dulce se oñdit
 Itē aqua puteal frequēter corruptōz p̄bit
 q̄n nō mouet. et iō vt depuret et subtilietur
 necesse bz vt sepi⁹ moueat et hauriat. quāto
 aut terre viue est vicinior. tāto aqua puteal
 frigidior et dulcior cōiter experit. Itē i hye/
 me raro vl nūq̄ p̄gelat. nā p̄ p̄ntia aeris fri/
 gidi hyemali tpe calor frigori p̄trari⁹ ad ite/
 riora putei repellit. et iō aqua ip̄⁹ ex vapore
 calido imurata p̄gelari nō p̄mitit. imo cali/
 dior i hyeme q̄ in estiuo tpe iuenit. Itē aq̄
 puteal p̄pter sitū ei⁹ in p̄fundo cū difficulta/
 te acq̄rit. et sine magno labore et artificio vic/
 hauritur

De fluuio Ca. II.

Fluui⁹ a fluēdo est dict⁹. fm Jsi. em̄
 fluui⁹ est p̄bēnis flux⁹. qz p̄tinue flu/
 it. et nisi ei⁹ intercipiat origo fluere nō
 d̄sistit. Est igit⁹ cōsiderare i fluuio q̄ ad fluxū
 p̄bennitatē. q̄ ad sitū p̄funditatē. q̄ ad motū
 circularitatē. p̄ lōgissima em̄ terraz spacia
 currere fluui⁹ p̄sueuit. Itē q̄ ad ortū siue su/
 um origiale p̄ncipiū et finalē terminū ama/
 ritudis q̄litate. omē em̄ flumē originalit̄ p̄
 occultos meat⁹ i capitibz fontū a mari exit.
 et p̄ manifestos trāsitus itez i mare redit. vt
 dic̄ glo. sup Eccl. j. vbi d̄r. Via flumina itāt

mare zc. vbi dicit Hiero. Dicunt philosophi aquas dulces quae mari influunt vel ardore solis consumi. vel saluginis pabula esse maris. Sed non ecclesia sces aquarum scilicet dicitur dicit eas per occultas terre venas ad capita fontium regredi et de matrice abyssi in sua principia ebullire zc. Item est considerare in flumine quod ad medium pergressum inter suum finem et principium dulcedis saporositatem. nam aqua fluuialis in venis fontium per quos transit colatur. vbi a sua salugine spoliata pertrahit saporem potabilem et in dulcedinem commutat. ut dicit Isidorus. Item quod ad aspectum specularem perspicuitatem. subam enim habet puram. lincipia et ad modum speculi dyaphana vnde repleta imaginibus obiectarum in flumibus superficie representantur. Item est considerare quod ad flumibus substantiam. mundiciam. et puritatem. quod ad eorum cursum declinem et precipitem velocitatem. quod ad imperium sui maximam fructuositatem. quia omnia obstacula et cunctos obices diruit. cuius rapacitati nihil finis resistit. sua enim impetuositate omnia in se piecta vel secum rapit vel saltem ad ripam ducit. naues onustas suo impulsu agitat et impellit. rotas enim grauissimas celeriter per violentiam circumuoluit. sordes etiam in se pietas recipit. scilicet motus sui impetu receptas dissipat et dissoluit. Flumines enim est sui locorum per quos transit mundificatur. et aquarum lacualium stagnorum per quos subintrat renouatur et a corruptione preseruatur. piscium diuersi generis nutritur. et fetoris et mali saporis in piscibus lacualibus palustribus absternitur et qualitate eorum immutatur. habet etiam flumen siue fluuium quo ad effectum multiplicem utilitatem humanis visibus congruentem. nulli enim beneficium suum denegat. scilicet omnibus fructum est de se. se comedit. vnde tam iumentis quam hominibus. tam paruulis quam maioribus equaliter admittit. sordes et immundicias tam corporum quam vestium mundificat. estuantes refrigerat. sitiētes potum reficit et recreat. loca sibi adiacentia irrigat et fecundat. humoris sui effluuina radices et semina humectat ingrossat et pinguat. ut patet in egipto. vbi lacto semine in ortorum more a nilo flumine omnia campestria irrigantur. ut dicit Rabanus super regum. c. Deuter. Terra tua non est sicut terra egipti zc. sua circumfluencia ciuitates et alia habitacula munit et fortificat. tam victualia quam mercimonia ad ciuitates deferentes homines locupletat. arene accumulatio. et terre limose compositione insulas format. loca munitioribus congrua coaptat. Deaque fluuiali dicit Lactantius. quia illa est melior quam tendit ad ortum

solis. et quam ab latioribus montibus ortum sumit. quam non tendit versus occidentem minus est laudabilis. Dicit etiam quod flumina quanto sunt a ciuitatibus remotiora. tanto puriora sunt et nutriendis piscibus aptiora. Fluminibus enim influunt ciuitatum sordes et lauature balnearum. luti quoque effusiones et hominum et quod aqua fluuialis aliquando pertrahit corruptionem. ut dicit idem. Aqua fluuialis est laudabilis. cuius flur est velocis fortis currens super lapides puos et fundus arenosum sine argillosum solidum sapidum et mundum. Nam et quam litate terre per quam fluit colore pertrahit et saporem. et secundum hoc variantur fluminoz tam nomina quam proprietates. ut dicit glossa super Beatum. h. Quauis est flumina cōem a mari sortiantur originem a locis tamen quod oriuntur et per quod transiunt sic colore pertrahunt et saporem sic et nomen. Quauis enim mistas aquas in se recipiat fluuius influentes quod diu tamen cognoscitur per nomen principis alue. nomen perinde non de facili peruenit. Aquas enim quod in fluendo recipit. re et nomine sibi incorporat atque vnit. vnde fluuius quauis sit purus et modicus quando de primo fonte primo effluere incipit. quanto tamen a suo principio plus elongatur per aquarum influentiam tanto plus crescit. ut patet in danubio germanie fluuius. de quo dicit Isidorus. li. xiiij. c. penult. quia germanicus montibus ex parte occidentis oritur ex fonte quo pergens orientem. i. fluuios in se recipit. et vnde ostendit in ponticum mare fluit. Utriusque est autem omnis fluuius quod diu riparum suarum terminos non excedit. Sed quandoque imbricium inundationem seu niuium resolutione terminos alui sui egreditur. tunc vicine terre planicie destruit sepius et submergit. Sunt autem fluminum duo genera. ut dicit Isidorus. li. xiiij. c. penult. Unum dicitur flumen viuum. de quo Virgilius. Donec me flumie viuo abluero zc. Aliud est torrens aqua scilicet cuius impetu veniens et recedens. oritur autem torrens quod pluuia crescit. siccitate non torrescit. i. arefcit cui greci ab hyeme nomen dederunt quando crescit nos ab estate quando deficit et arefcit. Est autem de cursus torrens impetuosus et fortis. et ideo aliquando sibi obuiaria diruit et cum impetu secum trahit. vbi autem fluit terram cauatur et corrodit. et lapillos ac paleas coaceruans post se vestigia derelinquit. vias destruit. vicina mergit. in mare descendit

De amne La. III.

Amnis or fluuius nemore et frondibus redimitur siue circumsepitur. ut dicit Isidorus. sic ex amenitate vocatur. iuxta quem abundat herbe medicinales. volucres sil-

uestres nidificat. In cuius decursu fere potu
sumetes vel feruore est? se refrigerat. ex cuius
vicinitate ibi abundat pascua et suu vigor et
virore diuini retinet et reseruatur. Sunt autem
da flumina de quibus specialiter fit mentio in scriptura.
sic physon. gyon. tigris. dorix. eufrates. ior/
danis etc. Est autem physon ganges fluius. ut
dicit Isid. li. xiiij. a Bagaro rege dicitur ganges
hic exiens de paradiso circuit terram euilath. i.
die scilicet regionis. Et dicit physon. i. caterua. quia
decem in se recipit flumina. Interpretatur etiam mu/
tatio oris. quia mutatur a facie quam habet in paradiso.
Et habet tribus modos. scilicet dicit magister in histo. In co/
lore. quia alibi clarus. alibi obscurus. alibi turbidus
In quantitate. quia alibi parvus. alibi magnus
et diffusus. Et in sensu. quia alibi frigidus. alibi
calidus. Hic fluius abundat arenulis aureis
et gemis preciosis. in cuius etiam littoribus crescunt
arbores et herbe medicinales

De gyon qui nilus dicitur

Capitulum. III.

Gyon quod est nilus est fluius mesopotamie
de paradiso exiens. Et dicitur huius terre vel
terre. quia turbidus est et limosus Dicitur
autem non parum ab athlante et circuit terram ethyo/
pici et descendit per egyptum et irrigat plana eius
Unde dicit Hieronymus super Amos. viij. ibi defluet
quasi riuus egypti etc. Riuus dispositio dei totam
egyptum semel in anno irrigat cum arenarum
claudens ostia eius ne defluat in mare. post ir/
rigationem autem solutus cumulis redit in aluicem
suam. et sic tandem mare ingreditur a mari abso/
bet. Hic fluius nutrit reptilia multum noci/
ua et venenosa sicut cocodrillos et bestiolas que
dicitur enidros. de quibus dicit Isid. li. xij. c. ij. Enidros
inquit est bestiola ex eo nuncupata quia in aquis
versetur et marie in nilo. quasi si inuenerit cocodril/
lum dormientem. volutat se in luto primo et irrat
post eum in ventre et carpit omnia interiora eius
et sic moritur. Dicit etiam glossa super xxxij. ca. Ecclesiastici.
ibi quasi gyon quod est nilus fluius turbulentus est et
multum strabit limi. unde limositatis ratione quas
secum ducit terram per quam transiit frugiferam et val/
de fertilis facit.

De tigris Cap. V.

Tigris fluius est mesopotamie de pa/
radiso egrediens pergit contra assyrios
ut dicit Isid. quod post multos circuitus
intrat mare rubrum. Vocatur autem hoc nomen propter im/
petum et velocitatem ad instar tigris animalis ni/
mio impetu peurrentis. Dicit autem Iosephus quod ti/
gris oritur in armenia ex eodem fonte quod oritur eu/
frates. et vocatur diglath. quod sonat acutus vel
angustus. currit ei anguste et acute ad modum
sagitte propter quod tigris lingua persica. id est.
velox vel sagitta nuncupatur.

De eufrate Cap. VI.

Eufrates est fluius mesopotamie de
paradiso exiens copiosissimus in gem/
mis. quod per mediam babiloniam fluit. hic
ab ubertate nomen accepit. nam hebraice eu/
frata frugifer dicitur et interpretatur. mesopotamia
autem profuit in quibusdam locis et rigat sicut nilus
egyptum. Salustius autem auctor certissimus asserit
tigrim et eufratem de uno fonte manare in ar/
meniam. quod per diuersa loca exiit spacio multo
rum milium in medio derelicto. terra autem que ab
ipsis ambobus mesopotamia dicitur. Hucusque Isid.
li. xiiij. c. penult.

De dorice Cap. VII.

Dorix fluius secundum glossam super Ecclesiasticum. xiiij.
quod alio nomine dicitur araxis vel arapsis.
amnis armenie quod oritur ex eodem more
cum eufrate sic dicitur. eo quod rapacitate omnia per/
sternit. ut dicit Isid. li. xiiij. Unde cum Alexander
eum vellent transgredi potest fabricato tanta violen/
tia insidauit ut pontem dirueret Hic breuibus
internallis ab eufrate ortu caput tollit. ac
deinde in caspium mare fluit. ut dicit Isidorus
ibidem. Dorix autem dicitur a grecis a parte terre ipso/
rum. nam illa patria ubi fluit lingua ipsorum do/
rica vocatur. ut dicit glossa super Ecclesiasticum. xiiij. Hic
fluius quasi quoddam brachium videtur esse tigris
vel eufratis vel utriusque cum ex eodem fonte in
armeniam oriatur. propter quod dicitur abundare gemis
et herbis aromaticis quas versus puenit me/
dicine. dorix autem medicamentum generationis
interpretatur. mediante itaque tigri vel eufrate exi/
re de paradiso dicitur et perdire

De iordane Capitulum. VIII.

Iordanis iudee fluius a duobus fontibus
quorum unus ior. alter dan vocatur.
iordanis nominatur est. ut dicit Isid.
dorus libro. xiiij. Hascis autem sub libano mon/
te diuidetur arabia et iudea. quod per multos circui/
tus iuxta hiericho in mare mortuum influit.
quod ipsum absorbet penitus et consumit. Hic flu/
uius tempore messis triticee que solet in palestina
vernali tempore iam maturescere consuevit plus
solito abundare. quod accidit ex imbris seroti/
ni inundatione et ex nivium resolutione. sicut dicitur
in historiis et in glossa super Iosue. ij. dicitur
Jordanis ripas alui sui tempore messis imple/
uerat etc. et Ecclesiastici. xiiij. fere dicitur idem. Hic flu/
uius

ulus est in multis privilegiatus. Primo quia regionē fidelium iudeorum a regione incredulorum iudeā scilicet ab arabia separavit. Secundo quia corā filiis israel se aperuit. et eis ad terram promissionis transitum prebens. in archa domini et populi presentia se divisit. ut dicit Josue. iij. Tercio. quia lepra Haaman syri abluit et mundavit. iij. Re. v. Quarto quia per sui diffusionem sanctitati helye et helysei testimonium prebuit. ut patet. iij. Re. ij. Quinto. quia ferrum contra naturam aliarum aquarum non abscondit in fundo. imo versus ad superficiem illud remittens propheta quod perdiderat ipsum ut reciperet eleavit ut legitur. iij. Re. vi. c. Sexto. quia ex tractu mundissime carnis domini sanctificari meruit. quo mediante dominus vim regenerationis aqua contulit et humane salutis sacramentum in aqua sacri ordinavit. ut patet Lu. ij. Septimo. quia in iordane Johannes baptizavit et celos aptos videre et vocem patris audire meruit. quoniam totius trinitatis misterium in baptizando dominum intellexit. Sunt et alia flumina que nominantur in scriptura. sicut sunt abana et pharphar. que sunt flumines syrie fluentes iuxta damascum. quorum subductione orti damasceni irrigantur. et multiplici genere herbarum et arborum ac fructuum multiplicatione fecundantur. De his dicitur. iij. Re. v.

De gazan Capitulū. IX.

Gazan est fluvius mediorum. qualem nomine dicitur ydapses. quia quodam rege medorum sic vocatur est. ortus autem in oriente et rubro mari excipitur. in viculis autem syris super hunc fluvium due tribus et dimidia. que a salmanassar rege assyriorum captivae assyrios sunt deducte permanere exules sunt coacte. ut patet. iij. Reg. xvij. sicut due tribus captivate a nabuchodonosor super fluvium chobar in babilonia fuerunt multis temporibus collocatae. ut patet in Ezech. primo. Est autem chobar fluvius babilonicus per paludes babilonicas diffusionem a tigris vel eufrate ortum ducens ac in unum ipsorum iterum rediens siue cadens. ut dicit Hieronymus. super Ezech. Fluvius autem chobar parte sui litore abundat salicibus et carecis. sicut dicit glossa. super locum illum Isa. xviij. ultra torrentem salicem ducens. hunc torrentem vocat babilonicum flumen super quod residens populus dei non resultat. imo plorat. sicut scriptum est. super flumina babilonis etc. Sunt et alia flumina multum famosa. sed de illis breviter. quia de eis mentionem in biblia non habemus

De lacu in generali

Capitulum. X.

Lacus est latetium aquarum receptaculum in quo aqua retinetur. nec fluctibus admiscetur. ut dicit Hieronymus. li. xij. quod greci limus. id est stagnum vocant. nam fontes labuntur in flumina. flumina vero in freta discurrunt Lacus autem stat in loco nec fluit. et ideo dicitur est lacus quasi aque locus. ut dicit Hieronymus. aquas enim quas scaturiendo vel influendo recipit alius non transfundit pisces autem lacuales. ut dicit Eustathius. minus sunt laudabiles quam fluviales. nam sua limositate pisces quas nutrit quasi limum sapientes reddit. herbas superfluas gignit in quibus ranas et vermiculos multos nutrit aqua fluens lacus subintrans et influens. ipsorum aquarum recetiores efficit et ipsas a corruptione custodit. ex nimia vero aquarum receptio frequenter ripa stagni rupitur. et quicquid diutius intus nutritum est subito inanitur. Aqua autem lacualis ceteris est grossior et aqua fluviatilis ad potandum minus laudabilis experitur nam talis potus sepe assumptus multas generat in corpore passiones. ut patet super lib. v. de aqua potu. contrahit autem aqua lacualis diversas virtutes ex fundo et situ ubi recolligitur. sicut exemplificat Hieronymus. li. xij. c. ij. de diversitate aquarum dicens. In ethiopia inquit lacus est qui perfusa corpora velut oleo nitescunt. Etiam lacus est in africa qui canoras facit voces. Item in italia est lacus qui bibentibus aqua ipsius sedium vini facit. in reatinis paludibus iumentorum ungulas indurari dicitur. Item in alsaticis lacu indec nihil vivum habes aiaz mergi potest In india syden est stagnum in quo nihil nascitur sed omnia submergunt. In tragodinde est lacus in die ter amarus et toties dulcis. Nec omnia recitat Hieronymus. in li. et ca. super dicto. Nec autem et alie conformes aquarum puretatem et lacualium diversitates accidunt ex varia qualitate venarum terre per quas transeunt tales aque vel a natura et dispositione fundi ubi aque homini recolliguntur

De lacu asphalti

Capitulum. XI

Lacus asphalti mare mortuum nuncupatur. mare propter eius magnitudinem et profunditatem. mortuum quia nihil gignit vivum. nihil enim recipit ex genere viventium. unde nec pisces habet nec volucres. sed quicunque vivencia mergendo temperaveris quacunque arte statim resiliunt. Et quibus vehementer illusa. confestim excutuntur

Sz neq; a vētis mouet bitumine turbinis
vētis resistere q̄ oīs aqua stagnat. neq; nauī
garōis patiens est. oīa autē vita carētia in pro
fundū mergūt neq; materiā aliquā sustinet
nisi q̄ bitumie illustrat. extinctā lucernā in
eo submergi. accēsam. p̄o supnatate dicunt
hic loc⁹ asphalti. i. bitumis vocat siue mare
salinaz. 7 est i iudea int̄ hiericho 7 zacham
lōgitudo ei⁹ vsq; ad 3020as arabie dirigīt
stadījs septingētis 7 lxxx. latitudo ei⁹ stadījs
centū. vl vsq; ad vicinia 30domoz. Hucusq;
Jsi. li. xij. in. ca. de lacis 7 stagnis. In bi
storijis di. mgf. c. de subuersiōe 30domozū
in fine. Hic lac⁹ nigraas glebas bituminis
euomit. 7 iō lac⁹ asphaltides dī. in cui⁹ ripa
poma in arborib; nata vsq; ad maturitates
color⁹ sunt viridis. q̄ si matura icidas fauilla
las int̄ inuenies. Un̄ ait Iosephus. fauilla
terre 30domoz fidē h3. sile dī in glo. sup se
cundā perri. q̄. c. sup locū illū. ciuitates 30/
domoz i cinerē redigēs 7c. fuare adhuc vo
luit dñs regionē p̄ positā spēm p̄stine pene.
nascunt̄ ibi poma pulcerrima q̄ ex se cupi
ditatē edēdi spectatib; generāt. q̄ si carpas
fatiscunt 7 resoluunt̄ in cinerē. fumūq; exci
tant quasi adhuc ardeant

De lacu tyberiadis

Capitulum. XII.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberia
dis est vocal⁹. qd̄ quondā berodes i
bonorē tyberij celarī p̄didit. Est au
tem stagnū maximū siue lac⁹ oīb; in iudea
salubrior 7 ad sanitatē corporoz efficacior.
Circuit autē stadia centū. lx. vt dīc Jsidor⁹
libro. xij.

De stagno genesar La. XIII.

Stagnū genesar vt dī ibidē. est lac⁹
amplissim⁹ in iudea. q̄ longitudine
et. stadījs exēdit. latitudine. lx. dīf
fundit. aq̄s crispantib; aura nō vētis. sz de
ip̄o sibi creās. vñ 7 genesar dī greco voca/
bulo q̄si generās sibi aurā. deniq; p̄ diffusi
ora spacia lac⁹ frequētib; aurī spiratib; agi
tat. vñ purior est hauss⁹ ei⁹ 7 dulcior ac abi
lior ad potandū. Hucusq; Jsid. Propter
magnitudinē p̄o ei⁹ sepe i euāgelio mare vo
cat. nō qz sit mare sz pot⁹ est qdā magna ior
danis refluxio. vt dīc glo. sup Joh. cap. vi.
Cōsuetudo est autē hebreoz oēm talē aqua
rū p̄gregationē vocare mare. 7 iō sepe marī
noīc nuncupat

De piscina Capitulum. XIII.

Piscina est aq̄ ad nutriendū pisces col
lecta. q̄uis p̄ antifrasi aq̄z colle
ctio nō hñs pisces piscina sepi⁹ no
minef. vt dīc Jsi. Ad bonitatez autē piscine
exigīt fundi soliditas aq̄ influētis puritas 7
influētie p̄inuitas. vbi em̄ fund⁹ est limosus
7 paludosus. pisces saporosi nullaten⁹ nu
trunt. vbi etiā recēs aq̄ nō fluit. aque stātes
7 nō mote de facili corūpūnt. 7 iō ad pisci
ne renouatōz p̄ canales 7 fistulas aq̄ dulces
7 recētes inducunt vallib; 7 aggerib; ne in
fluētes aq̄ effluāt piscinaz termini muniūt
De piscinis etiā riuuli ad ortoz irrigatiōez
deducunt herbe 7 arbores iuxta piscinas si
te magī virētes 7 fructifere inueniunt.

De riuo. Capitulum. XV.

Riuus a rigādo est dīcī⁹. vt dīc Jsi.
nā a fonte vl a riuo fluit dūcīt vt i
de ort⁹ irriget. naturā em̄ 7 effectuz
sūt origis sapit riu⁹. a fontali origie median
te riuo p̄cedit fluit siue lac⁹. vt dīc Aug⁹.
Est autē riu⁹ imūdiāz purgati⁹. terre fe
cūdati⁹. p̄o aialib; 7 auitib; mīstrati⁹. vi
rois 7 pulcritudis i herbis et florib; p̄ sua
rius. lapilloz 7 arenulaz attracti⁹.

De fluctu Capitulum. xvi.

Lucus a flatu ē dīcī⁹. vētoz em̄ ipul
su aq̄ agitate fluctuāt. q̄z eminen
liq; q̄ sp̄ in motu est vocal⁹ vnda Et
est vnda ab eūdo dīcīa. co q̄ p̄inua agitati
one mora. nūq; dēscit. vt dī. Jsi. li. xij. fluct⁹
autē mutuo se collidūt. vt nūc sursum nūc de
orsum mutuo se agitēt 7 ipellāt. 7 ex frequēti
allitiōe mutuā spūmā ex se gignūt. arenulas
7 varias fūdi p̄nculas secū admiscēdo sur
sum ferūt. pisces allidūt 7 ex mor⁹ sui iperu
meliores reddūt. ex vētosi aerī subintratōe
fluct⁹ intumescūt. 7 fm vēti iperū nūc ascen
dūt nūc dēscēdūt. ex p̄cussīōe mutua aerem
p̄citāt 7 ventū gignūt. naues eleuāt 7 ad ri
pas dēpmūt 7 litora se cū strepitu p̄strīgūt
sp̄ sunt i motu 7 dēscere nō p̄nt. aut em̄ peni
tus deficiūt aut vndiq; se agitat 7 diffidūt

De gurgite. Capitulum. XVII

Gurgies est i flumie loc⁹ alt⁹ siue p̄o
fund⁹. a gutture gurgies ē dīcī⁹. vt
dī. Jsi. co q̄ aq̄s influētes ab iorbe
at 7 ab iorptas iterato reuomat 7 remittat.
vñ p̄ sui p̄funditatē motu circulari 7 reflex
to circūfert. p̄ qd̄ natātes d̄ facili i gurgi
te p̄clitāt. In gurgite et pisces maxie se oc
cultāt 7 vix q̄ diu gurgite nō exiūt capiunt

De tramite
Capitulū. XVIII.

Rames est p̄mus aque seu fluminis decursus et exitus p̄tinu⁹ a fonte exiens ac meat⁹ sui aluei nō relinquēs. a fonte em̄ effluere incipit. et quousq; mare intrauerit infra aluei sui limites p̄tinue fluere non desistit. fundū suū cōcauat et cōsumit. nauigio maxime cōuenit p̄sces maiores nutrit. q̄ recentiorē aquā et fundū puriorē habere generaliter cōsueuit. cū maiori impetu fluit q̄ aliqua alia pars aque. et ideo naues atq; lignoz strues celer⁹ secū trahit. et ideo trames dicit⁹ a traho. his. vel transmittit. et q̄ oia imposita trahit celerrime et transmittit. quāto em̄ aque cursus in suo tramite est recentior. tāto est velocior. et oia veloci⁹ secuz ducit siue trahit.

De alluione La XIX.

Alluio alluionis. et hec allunies. dicit⁹ latēs et lenta aquarū inundantia. ab alluendo vel abluēdo dicta. abluuit em̄ terrā p̄ quā transit et abluendo cōsumit. vnde subterranea riparū consumptio ex aqua facta alluio dī Job. xiiij. alluione paulatim terra cōsumit⁹ et. quanto autē p̄ absconditas riparū cōcauities meliori flutu se diffundit. tāto periculosi⁹ littoris soliditatē dissipat et dissoluit. nā ripe superficie exteri⁹ solida credit⁹. quia ei⁹ p̄sumptio interior nō videt⁹. sed ideo pes calcātis ripam facili⁹ labitur. quia cōsumpta interiori soliditate latens vacuitas nō cauetur. vt dicit Lēn.

De abyssō Capl'm. XX.

Abyssus est aquarū p̄funditas impenetrabilis. a qua fontes et flumina oriuntur. om̄es em̄ aque de abyssō exeunt et p̄ occultas venas ad matricē a byssuz reuertunt. vt dīc̄ Isid. libro. xij. Unde dicitur abyssus q̄si abussus. quia ei⁹ p̄funditas videri nō potest. vel dicit⁹ abyssus quasi sine byssō. id est. sine candore. q̄ p̄pter nimiaz distantia a fonte lumis lucis pulcritudine caret et decore. vt dicit Johānes damascenus. abyssus nihil aliud est q̄ aqua m̄ta cuius finis est incōprehensibilis et inuisibilis. q̄ ad eius terminū lucis diffusio non attingit vel dicit⁹ abyssus quasi sine base. q̄ ei⁹ fundamētū et sustentatō sensu nō videt⁹ Et iō p̄mordialis materia q̄ in principio non erat forma determinate distincta. abyssus ab au-

gustino est vocata p̄pter qd̄ dicit⁹ in libro cōfessionū. xij. Abyssus est corporale illud qd̄ fecit deus vt esset materia corporarū rerū informis sine ordine et sine luce. vnde abyssus idem est qd̄ prima materia. Vt dīc̄ Augustin⁹ in libro de symbolis. Terre inquit et abyssi nomīe materiā nūcupauit. que de nihilo facta est vt ordinatissimo dei munere primo capax formarū fieret. et deinde formarent⁹ quecūq; sunt formata. vnde eadem materia aqua est dicta. cū quia fluida. tum etiā quia om̄is forme est susceptiua. Unde dicebat⁹ terra p̄pter naturalē stabilitatez vel soliditatē p̄m quā erat generatōi et corrup̄tioni subiecta. Abyssus p̄pter informitatem quia nulla erat forma distincta dicebatur et aqua p̄pter formationis possibilitatez p̄m quā erat om̄is forme et qualitat⁹ potentialiter receptiua. vt dicit Augustinus. Abyssus itaq; ex se habet obscuritatē. p̄funditatē om̄iū aquarū et fluminozū capacitatem. infirmitatez. quia nunq; tot aquas recipit quin plures recipere possit. inscrutabilitatē. inextrahibilitatē. communicabilitatem.

De mari Capitulū XXI.

Mare est aquarū collectio tā dulciz q̄ salarū. vt dīc̄ Isid. libro. xij. p̄prie autē dicit⁹ marē. eo q̄ aque eius sunt amare. vt dicit⁹ ibidē. Et sequit⁹. Vocatur autē mare eq̄noz ab equalitate. eo q̄ eq̄liter sursum est Quāuis em̄ aque maris fluctuantes velut mōreo erigātur. sed atq; tamē tempestatibz iterū adequātur vt dicit idem Idem autē dicit⁹ pelagus quasi pellens vndas. quia in mari fit vndarū et procellarū motus continu⁹ et impulsus. Mare autē vt dicit idem ibidē. quibz om̄iū fontū i se recipiat aquas et flumina. ex tanto tamē aq̄rum concursu nō suscipit incrementū. quod accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo in fluentes vndas nō sentiat. vel quia amara vnda fluentuz consumat. vel quia ipse nubes multā aquositatez ad se attrahunt. siue q̄ illas auferant partim ventri. partim soli exiccet. sed quia aque dulces per occulta que dam foramina percolate redeant ad capita fluminozū et fontū reuoluit. Hucusq; Isidorus libro tredecimo. Scdm̄ Ambrosium autem et Basilium in hexameron. Mare ē aquarum aggregatio multiplicata p̄ diuersa loca et nomia. s; tñ p̄inuatōe vna semp

1112

mota vaga sonora spumosa in fluxu et refluxu lune naturā imitās. cuius virtute et influentia cohibet. Est autem mare caput et hospitium fluviorum. fons imbrium. qui sibi discrepantes populi copulant. subsidium in necessitatibus. refugium in periculis. itineris compendium. laborantis luctum. De mari etiam dicit Aristoteles in libro meteorum omnium aquarum mare est principium et origo. et est aquarum quies. et dividit in reliqua maria. Causa autem propter quam fit in mari salitudo et amaritudo est. quia duo sunt vapores. humidus vapor et siccus. subtilis et aquosus. resolvit pars subtilior per motum solis. et remanet grossior. et calore solis cum calefacit efficit salus quod remanet et amara ut sudor et urina ex adustione. Fit enim res amara quam remanent partes terrestres aduste aqueis et insipidis partibus sumptis. et de amaritudine per adustionis intentionem fit salitudo. ut patet in cinere in quo aqua colata sentit salta. Item Aristoteles in eodem. Aqua maris salta gravior est aqua dulci. quia hec grossior. illa vero subtilior. cuius signum est. quia ovum natat in aqua salta et non indurcit. et profundius submergitur navis cadens in aqua dulci quam in salta. Et ideo in mari mortuo non mergitur animal nec generatur. quia vincit in eo siccitas. Item in libro de animalibus. In mari est aqua et potest ab eo extrahi salitudo. quam si homo accipiet vas terreum novum crudum et clausit eius orificium et eiecit ipsum vacuum in mari per diem et noctem intrabit in ipsum aqua dulcis. Item idem in libro meteorum. Aqua dulces elevantur propter levitatem suam sursum. et aque salte descendunt propter gravitatem suam deorsum. et quod salum est remanet in terra et dulce evaporat. Item idem libro de elementis. Mare in actionibus suis imitatur naturam lune. quod patet. quia quodcumque luna oritur in aliqua hora diei vel noctis tunc flumen ingreditur mare in illa regione in qua oritur luna exte-
dit ipsum mare ita quod aqua illius fluminis redit ad partem loci a quo cucurrit ac si esset per violentiam repulsa. et cum est luna in cardine inferiori. incipit aqua diminui sicut quando luna vult oriri aqua incipit augmentari. unde sic ferrum sequitur adamantem. ita mare cursum lune sequitur et virtute. quare super li. viii. in c. de luna. Item inspissatur quod mare post ascensum stelle quam vocat canicula. et mutat colorem et efficitur nunc viride. nunc ceruleum. nunc turbidum. nunc clarum Item Macrobius in libro Liceronis. Oceanus in incremento lune ordinem istum tenet. Nam primo die crescentis lune fit copiosior solito. quia

1113

tunc mare plenum est in summo. deinde minuitur secundo. et sic descendendo minuitur usque ad diem septimum. et tunc est maxime in ultimo defectu. Incipit autem paulatim crescere iterum usque ad diem septimum Die itaque quod luna est. xiiii. quam totaliter est plena. et iterum mare in suo augmento summo. et iterum incipit minui per dies septem alios. Ita quam luna est. xxi. et iterum in suo mimio. Et crescendo incipit ascendere per septem alios dies. ita quod quam luna est. xxviii. tunc iterum est in suo summo. Et sic semper mare quattuor recipit immutationes quolibet mense duas scilicet crescendo et duas in decrecendo secundum augmentum vel decrementum ipsum lune Semper itaque est mare in suo augmento et vigore quando luna plena est lumine vel solus celum ut in novilunio. vel versus terram ut in plenilunio fieri consuevit. et quanto iuna in susceptione siue in amissione luminis sui plus perficit vel deficit. tanto mare crescit amplius aut decrescit. Item mare secundum Aristoteles in li. vegetabilium fundum et litus habet durum. solidum. et arenosum et signum huius quod mare sit salum super arenas est. quia obtinuerunt in eo partes terre siccæ quia sunt salte. et existetia aque divisi lumen per partes suas. et ideo terra maris propinqua arenosa est. Inter partes vero eius arenas diversis lapides et gemme mire virtutis procreantur. et arenarum attritu politæ per vindarum maris motum ad littora iactantur. Preter istas autem maris proprietates sunt quedam alie communes et omnibus fere note. quas tamen propter simplices bonum putavi hic apponere. ut materiam habeant aliqua mystica per earum similitudinem simplicibus suadere. Est itaque mare superius purgativum. omnia enim cadavera et immunda a se rejicit. et omnia immunda et mortua discutit per motum violentiam expellit. ut dicit Gregorius. Item mare est per oculissimas venas sui abyssi diffusivum. et tam fontibus quam fluminibus materiam sui fluxus continue ministrativum. ut dicit Hieronymus super Ezechiel. Item mare est aiantia et monstrorum multiplicis forme productivum. mare enim lege producit monstra et mira quod facit ipsa terra. sicut dicit Rabanus super Ezechiel. xlii. ibi. Illic spelunca et mirabilia opera et varia bestiarum etc. Et in psalmo. Illic reptilia quorum non est numerus Item quibus mare substantialiter sit molle et liquidum. durissimarum tamen rerum raz animatarum quod inanimatarum est generativum. ut patet in pedibilibus et piscibus dure teste. et in lapidibus et gemis quas emitrit. Item mare quibus in se non sit potabile vel delectabile quantum ad

gustū. est tñ vtile quo ad effectū. Multaz
em̄ infirmitatū est curatiū. sanat ei hydro
picos vlcerosos z alios scabiosus. vt dicit
Cōstan. z multos alios curat. Itē mare q̄
uis ex se sit salsum z amaz. p dulcedinez tñ
venaz terre p quas trāsīt est sui saporis im
mutatiū. dulcedinē em̄ quandā trahit ex
colatiōe terre p quā trāsīt. vt dicit Macro. z
Aristo. Itē mare quātūcūq; sit insipiduz
aut amaz. pisciū tñ dulciū est nutritiū. la
tentē em̄ habet dulcedinē quā sugentes pi
sces trahūt nutrimentū congruū z saporem
vt dicit Amb. Itē mare mobile est z inq̄etuz
z ex suo motu est sue subea corruptiōis pe
riculo pfuatiū. qz ex cōtinuatōe mori sub
tiliaf. z sic ne putrescat a corruptibili vicio
pseruat. Itē cū sit liquidū z male termina
bile. tñ p seipm̄ sistit et nō p aliū. ppter qd̄ vl
tra litorū suoz terminos nō est de facili p
cessiū. sic dicit Proverb. viij. Diere. v. Job
xxviii. Itē salsedine z amaritudine sua est
dulcedinis fontū z aliaz aquaz influētiuz
absorptiū. tāto em̄ reputat aq̄ fluēs dulci
or. quāto pl⁹ a maris introitu elongat. Itē
ex collisione z mutua reuerberatiōe suoz
brachioz q̄bz cingit terrā est vētoz ptrario
rum generatiū. vt dicit Beda. Itē incon
suetis mare maxie est nociū. est em̄ timor
incussiū. z dolor capitis generatiū. vo
mitus z nausē puocatiū. appetit⁹ cibi z po
tus ablatiū. Itē ex vaporatiōe fumositatū
quas emittit est nebulę et nubīū generati
ū. caliginis z obscuritat⁹ in aere inducti
ū. z radiōz sol⁹ interceptiū. calor⁹ sola
ris rēpssiū. Itē colorē ppiū nō habens. p
q̄litate vētoz est sui color⁹ mutatiū. nā mo
do flatū est. mō luculentū. mō atrū. vt dicit
Jsi. li. xij. Itē mare multoz piculoz est in
se ptentiū. modico em̄ flatu vēti reddit tē
pestuosum. pcellosum. feruidū. et tumultu
osum. Et ideo mare fretū dicit. vt dicit Jsid. scz
feruidū hñs motū. vt piz i mari siculo. in q̄
ppter maris feruorē strepitū facientē scillaz
caribdis esse dicunt q̄ sunt duo loca piculo
sa. in quibz multe naues facillime piclitant.
Est autē scilla ingēs saxū i mari em̄nēs m̄/
ta habēs. pm̄ictoria siue capita ad q̄ collisi
fluct⁹ horrendū strepitū faciunt cui naues
aliq̄ casu impingētes a naufragio nō euadūt
Caribdis q̄o est dicta eo q̄ gurgitibz occul
tis naues sorbeat. Est em̄ ibi mare voragi
nosum z q̄si reflectū in se tortuosum. z iō na

ues ibi transeūtis sibi attrahit z i se deglu
tit. ac deinde mergit. ter in die fluct⁹ erigit
ter absorbet. nā aq̄s accipit vt euomat. ite
rato vomit vt sursum accipiat. vt dicit Jsid. li
bro. xij. in. c. de estubo mar⁹ z fret⁹. Itē aliō
notabile piculū occurrit i mari. s. ineq̄litas
fundi. qñ in aliq̄ loco aq̄ est pfuudissima. et
statim intra illū locū vix est vadosa z h̄ peri
culū sirs vocat. eo q̄ ibi arene in cumulos
trahunt. Sirs em̄ grece idē est qd̄ tract⁹
Et dicit Papias q̄ tales sirres sunt in mari
egyptiaco z ei admiscēt. Ex quo piz q̄ pe
riculosus ē mar⁹ trāsīt⁹ cū ppter latētes sco
pulos. cū etiā ppter arenaz cumulos sub aq̄
piter adunatos. qz i talibz locis naues cin
sime cōfringūt. Itē aliud piculū dicit bithalaf
sum. qñ scz naus onusta ipingit i fundum
multū bitumiosum z limosum. qz ppter limi
tenacitatē nō p̄t se eximere aut exire. vñ dicit
Dugo q̄ bithalassum est vestigiū limo im
psum Blo. tñ sup Act. xxvij. dicit q̄ bithalaf
sum est pcurfus duoz mariū Magister q̄o
in hysto. dicit. q̄ bithalassum dicit lingua terre
in mari p̄tēsa. hinc z inde mari circūdata. z
dicit bithalassum q̄si mare bifidiū terre iterie
ctu diuisum. thalassus em̄ grece mare sonat
Qñ ḡ in bithalassum offendit naus manet
imobil⁹ proza. s. puppis frāgit retro mar⁹
ipetu supueniēt. sic dicit mgr̄ ibidē. Itē trās
fretātes generalit̄ patiunt piculū aut ratōe
maris aut rōe aer⁹ aut rōe naus. nā si mare
fuerit scopulosum vñdiz rupibz z saxis im
peditū. nō sine piculo p̄rāsīt. aut si funduz
habuerit ineq̄lē nūc cumulat arenosis eleua
tū. nūc q̄o ad modū voraginis dep̄ssum z p
fundatū. de facili trāsīt⁹ ipedit. s. z qñq; ma
re in sua supficie subintrātibz vētis efficitur
nimis tumidū z vñdis sese allidētibz et mu
tuo se pcutiētibz sit nimum pcellosum. Na
uis fluctibz ascēdētibz z descēdētibz piculo
se exponit. qz sepe aut pcurit aut a pcellis cō
trariis opit. Itē accidit piculū ex aura tur
bulēta. nā tpe tēpestuoso z obscuro z nebu
loso mari se cōmittere solet esse plurimū pe
riculosum potissime qñ naus p̄ceps fert i
periculū z piculū nō videt. maxie at formi
datur vētoz nimietas z maxime qñ vēti cō
trarij casu aliquo oriunt quia certū naufra
gium tūc timef. quāto autē naus p vñus
venti impulsū. pmouet versus portū. ran
to fortioris venti ptrarij impetu compellit
ad p̄cipitiū aut saltez inter cōtrarios fluct⁹

In piculo diutius detinetur. Itē adducit piculum nauis deferētis debilitas et insufficiētia. Nō em̄ tutū est se cōmittere sup mare nauicula nimis pue siue fragili et p̄fracte. q̄ talis nauis nō ē securā int̄ seuiēt̄ pcellas maris. quonā vel p̄pter puitatē suā fluctibz op̄rimis et subuertit̄. aut p̄pter fragilitatē vētorz et aquaz impetu p̄fringit̄. aut p̄pter rimarū et foraminū multiplicitatē. aq̄z subintrātum p̄dēre ad ima demergit̄ v̄l saltē ad portum in tali nauicula tardius puenit et p̄cipue qm̄ in tali nauis boni naucleri et gnari p̄ntia nō habet. Tūc em̄ summū in mari est piculum qm̄ nauis h̄z imperitū gubernatorem et incircūspectū. His et multis alijs incōmodis subiacet mare tā mediterraneū q̄ oceanum. vt dic̄ Jsi. Vocāt aut̄ tā greci q̄ latini mare oceanū eo q̄ in modū circuli ambit orbē. Tōrā em̄ sperā nostri habitabilis circuit oceanus. a celeritate sic dictus. eo q̄ occ̄ circueat et discurrat. v̄l q̄ pui pureo colore nitet oceanus q̄ si cean⁹. i. celi circulus. vt dicit Jsi. li. xiiij. hic oceanus oras terraz amplectit̄. alternisq̄ estibz accedit et recedit. respirantibz aut̄ in p̄fundū vētit. aut remouet maria aut absorbet. Et q̄uis vnū sit mare q̄tū ad sui p̄tinuationē. tū p̄pter multisidose sin⁹ et primis regionibz diuersa vocabula sumpsit. vt mare gallicū a gallicis. et mare britanicū a britānis. sic et gadiaū mare a gadibz est dictū. vbi p̄mo ab oceano maris magni limen aperit̄. vbi cū hercules puenisset. colūnas ibi posuit sperās ibi terre esse finē. Ducusq̄ Jsi. li. xiiij.

De mari magno siue mediterraneo Capitūlū. XXII.

Mare magnū siue mediterraneū est qd̄ ab occasu ab oceano fuit et i meridie vergit. inde ad septētrionē tendit. qd̄ idē magnū appellat̄. q̄ cetera maria in cōparatōe illi⁹ sunt mīora. D̄r aut̄ mediterraneū q̄ p̄ mediā terrā vsq̄ ad orientē p̄fundit̄. asiā et africā terminā et europā. cuius p̄me ptis sin⁹ q̄ in hispania p̄fundit̄. bybericus et balearic⁹ appellat̄. deinde gallic⁹ q̄ narbonēsem puinciā aluit. post ligustic⁹. q̄ iuxta urbē ignuā est. p̄xim⁹ et vicin⁹. post ē tyrrēn⁹ q̄ italiā attingit̄. Jn sicul⁹ q̄ vsq̄ ad cretā a sicilia vadit. q̄ post in pāphiliā et egyptū se extēdit. deinde p̄ ellespontū p̄sus septētrionē magnis amfractibz se retorquet. et tandē iuxta grecia et illyricū in angustas

septē stadiorū cōstringit̄ seu coartat̄. deinde diffusus equore pauci cursus stringit̄ et facit p̄pontidē q̄ mor̄ in quinquaginta passus coartat̄. Fitq̄ bosfor⁹ tract⁹ q̄ loc⁹ d̄r p̄pontides. eo q̄ p̄uenit mare ponticū et p̄cedit. Idē d̄r bosphor⁹ a transitu stricto et angustis meatibz boiū. vt dic̄ Jsi. Jn diffundit̄ sin⁹ pōticus amplissim⁹ a tergo h̄ns meorides paludes. qd̄ mare et multitudine fluminū et aq̄rū dulciū influētū dulci⁹ est atq̄ ampli⁹ nebulosum atq̄ p̄ter focas et delphinos alias beluas marinas maiores nō patit̄. Sic aut̄ terra cū sit vna p̄ diuersis locis varijs vocat̄ vocabulis. ita p̄ varijs regionibz mare magnū diuersis noibz nūcupat̄. Ducusq̄ Jsi. li. xiiij. Sin⁹ p̄o maris dicunt̄ maiores recessus vt i mari mediterraneo yonic⁹ ab yō rege grecie sic dicit̄. Jonez aut̄ dicit̄ tur atheniēses vñ ionicū mare ab ionia vsq̄ in siciliā dilatat̄. Jn oceano p̄o maxim⁹ est sin⁹ caspi⁹. indic⁹. persic⁹. arabic⁹. q̄ et mare rubrū d̄r. Rubz aut̄ mare est vocatū. eo q̄ sit roseis vndis infectū. nō tñ talem habz naturā qualē videt̄ oñdere. s̄ ex vicinis littoribz viciat̄ gurgēs atq̄ inficit̄. q̄ oīs terra q̄ circūstat̄ rubea est et sanguineo colorē p̄ima et vicina. Jnde em̄ minū acutissimū ex cerpit et alijs colores q̄bz pictura variat̄. vñ cū terra talē h̄z naturā ex fluctibz litt⁹ dissoluentibz. maris substantia rubrificat̄. Qb̄ h̄eti am̄ in his littoribz gēme rubre inueniūt̄. nā h̄mōi lapilli humo inuoluti cū inter arenulas sint attriti maris colorē retinēt atq̄ fundi. Hoc mare in duos sin⁹ diuidit̄. vn⁹ est persic⁹ ab oriēte. quē perse inhabitāt. ali⁹ ab occidēte arabic⁹. quē arabes incolunt et frequentant. vt dic̄ Jsi. li. xiiij.

De pelago. La. XXIII.

Pelagus est latitudo maris sine litore et sine portu. vt dicit Jsidorus. summā habēs p̄funditatē. instabilitatem. et mor̄ p̄tinuatē ceterorū et aliorū monstrorū nutries diuersitatē multorū vaporū et fumositatū generans densitatez. ex quibz cōtrahit̄ obnubilationē et obscuritatem ex ventorū varietate recipiens coloris mutabilitatē et ex collisione vndaz spumarum cōgregans in superficie leuitatē et tumultuosum enim est pelagus et sonorum inquit etum et periculosum. sicut de mari superius dictum est.

De gutta Caplm. XXIII.

Gutta est mima maris vlt aq siue plu/ uie ptecula a totalitate sua p aliquā violētiā separata. q̄ qdē vt dicit Isido. gutta dicitur qn̄ stat aut pēdet de tectis aut arboribz ac si esset glutinosa. Stilla s̄o dicitur dū cadit. hinc z stillicidiū dicitur q̄si stilla cadēs. Tā stilla s̄o q̄ gutta a nube aq̄sa vi calor̄s siue i petu v̄ti resoluta suo pōdere inferiora pētit. z dū in cadēdo est nomē stille. in stando aut vlt pēdendo obtinet nomē gutte. Stilla aut siue gutta in suba est hūida z clara et dyaphana. forma rotūda. quāritate modica. pte magna flā terrā sup quā cadit humectat z fecundat. radices z semia nutrit z i grossat. virozē in herbis z arboribz plāris vegetat z seruat. pisces i mari reficit et recreat. ostrea i pinguat. ac i eis margaritā generat. vt dicit Isid. maxie gutta ros. z cū sit i se mollissima. ex frequēti tñ casu penetrat durissima. Iuxta illud Gutta cauat lapidē nō vi sed sepe cadendo

De spuma Caplm. XXV.

Spuma est dicta. eo q̄ spumat. vt dicit Isid. Ex sordibz em̄ aq̄ generat. vñ z mustū z ea q̄ coquunt spuma purgatur. Sic aut spuma pte interclusionē v̄ti in terclusi in aq̄ supficie motu aliq̄ agitate. vñ ppter inclusi aeris leuitatē enatādo aq̄ supfertur z cito dpe ex vndaz collisiōe gignit. sed tñ cito dispergit z dissipat. Spuma maris qn̄q̄ inter lapides recolligit. s̄ p feruidam supueniētis calor̄s solar̄s actionē qn̄q̄ i pumicē. qn̄q̄ in spongiā indurat

De piscibz Caplm. XXVI.

Pisces a pascēdo sunt dicti. vt dicit Isid. li. iij. c. vij. terrā z herbas aq̄ti cas lambūt. z sic sibi victū q̄rūt. Dicitur et reptilia. eo q̄ natādi z reptādi speciē habeāt. In natādo em̄ repūt q̄uis in pfundū se demergāt. Un̄ Amb. i examerō. Magna inq̄t inq̄t pisces z aquā vicinitas et cognatio est. extra em̄ aq̄s diu viuere nō possūt nec solo aeris spiraculo sine aq̄ attractu diu viuūt. Nūt em̄ quandā reptādi spēm z naturā. q̄ dum piscis natat ptractiōe corp̄is i minorē se colligit lōgitudinē. z itēz se extendēs aque innitit. q̄ nisi repellēs aquā in anteri⁹ se ppellit. vñ vñt q̄busdā pēnulis i natādo sic auis i volādo s̄ alio mō. q̄ piscis natās pēnulas mouet a pte posteriori i anteri⁹. z quasi q̄busdā brachijs aut remis aq̄s

amplectēs z retinēs i anteri⁹ se extēdit. Quis s̄o mouet pēnas sursum. z collectū acrez p expāsā alaz amplitudinēz cōpellit redire p pte posteriorē. vñ p violētā aeris p̄pulsio nē a pte posteriori mouet corp⁹ in anteriorē Spēs aut pisciū multipliciter variant scz q̄ ad locū vbi generat. z q̄ ad escā qua cibant z q̄ ad colorē z formā variā q̄ ab inuicē discernunt. z q̄ ad subam q̄ cōpatunt. z q̄ ad pte qua diuersimode opant. Quantū igit ad sitū siue locū vbi pcreant. magna diuersitas est. qdā em̄ in solis aq̄s. qdā s̄o prim i terris partim in aq̄s puerant. z taliū piscium genera sunt antiphibia. id est. dubia ab Isido: o dicta. eo q̄ ambulādi i terris vsuz z natādi in aq̄s officiū retinēt a natura. vt force z cocodrilli. castores z ipotami. i. fluuiales eq̄ z hmoi. A noibz em̄ a taliū terrestriū piscēs nomia sunt sortiti. vt canes marini z lupi. eo q̄ mordeāt alios voracitate iprobatq̄ ledāt. Isidor⁹. In solis aq̄s viuentes. aliq̄ sunt i solo mari degētēs. aliq̄ s̄o sunt i fluminibz z i stagnis z in alijs aq̄s dulcibz cōmorātes. aliq̄ s̄o sunt inq̄ hos mediū nunc ad dulces nūc ad salas aq̄s past⁹ gratia diuer tētes. Pisces s̄o a mari ad dulces aq̄s egredietes. in caz dulcedine delectant z impinguant z ecōuerso. z hī nūc i mari nūc in aq̄ dulci puerant. multi aut piscēs sunt fluuiales. q̄ maris salēdinem nō ferētēs gustata aq̄ salia subito moriunt. vlt surium ventres eleuāt z sup aq̄ supficiē natāt qd̄ in omnibz piscibz maris aq̄ dulcis est signū moris. Pisces s̄o in mari natātes squamas habēt duras z grossas pte aque salis siccitatē. Pisces s̄o fluuiales squamas subriles z spinas molles. spine s̄o in piscibz necessarie fuerunt ad sustentādū carnis eoz pte fluidā molliciē naturalē. Docet aut Auicē. eligere bonos scēs fm naturā loci vbi nutriunt. dicēs sic li. iij. c. vij. In locis inq̄t in q̄bz morant piscēs est electio. qm̄ illi q̄ morant in locis petrosis sunt meliores vel dulciores. z i aq̄s dulcibz currētes in q̄bz nō sunt sordes z nō sunt limose atq̄ lacuales neq̄ cāpestres. z qui nō sunt de lacubz quis q̄ flumia nō imbibūt et in q̄bz nō sunt fontes. Itē idē ibidē. Et pisces qdē marini sunt laudabiliores. q̄ sunt subriles z meliores sunt illi q̄ sunt pelagini nō alias q̄ i alto pelago nutriti. z q̄ morant in aq̄s discoopertis flatu ventoz sup se meliores sunt illis q̄ sunt ecōtrario. z illis q̄ in

aquas multarum agitationum et vehementer exerci-
tium meliores sunt illis qui habitant in aquis sta-
tibus. Unde pisces pelagini sunt meliores quam flu-
uiales. et ipsi meliores quam lacuales. maxime si
sunt longe a fluuiis et a mari. hunc enim dicitur. nec
eorum putredo lauat a subintrante fluuiis siue
mari. unde tales pisces male sapiunt et cito cor-
putrescunt. meliores etiam sunt pisces tam mari-
ni quam fluuiales in pelago adlonari et orientali.
quam in australi. quia ex veterum impetuoso statu aqua
plurimum mouentur et amplius depurantur et subrilantur
et ideo illarum aquarum pisces plurimum mouentur et exerci-
tantur et a suis superfluis magis emundantur. Item
diuersificantur piscium species non solum secundum genera-
tionis sue locum. verum etiam quantum ad generationis
sue modum. Quidam enim generantur per ouationem et
quidam per coitum et spermatis emissionem. Unde dicit
Aristoteles. li. v. Accidit generibus piscium ouationem
quoniam quoniam femina ouat sequitur masculus ouat et lac-
tum suum emittit super oua. et ovis quod rigitur lac siue sper-
ma masculi exouis erit piscis. et ideo qui non tan-
guntur ex spermate non pullificabunt. semina autem
est multe ouationis. scilicet maior pars ouorum transglu-
ritur a femina. et multa oua dantur in huiusmodi et
non saluantur ex eis nisi qui ouantur in locis ubi sper-
ma masculi emittitur. quoniam si omnia saluarentur nimis
multiplicarentur. Seruant autem pisces paritatem in
suo genere. sic Aristoteles. ibidem dicit. Nunc quod inquit
inueniebatur piscis qui faceret coitum cum genere
alterius piscis. ferunt autem suos diligunt et nutriunt
longo tempore. ut dicit Aristoteles. in eodem. omnes pisces
nutriunt et custodiunt pullos suos propter ranas
Item ibidem dicitur quod pisces fluuiales et palustres
plurimum ouantur etiam alij. quia in maiori parte post
quatuor menses. Alij autem omnes pullificantur post. xij.
annuum. qui enim pisces pullificantur in locis ubi aqua
est iuxta radices arborum et canarum. Item ibidem ibi-
dem. maxima pars ouorum dantur quoniam pisces ouantur
vagando. quia cum prius non sit masculus ab ipso se-
mine oua non informantur. ab aliis etiam et ab
alijs piscibus deglutuntur. Item ibidem dicitur quod quidam
pisces generantur sine ouis et sine coitu ex li-
mo et arena. et ex putrefactione quod est super aqua.
Item ibidem tempore coitus vagantur marces et femine
piscium sic greges et ambulant par cum pari. et mulieres
ex eis cum pullificant infirmantur. et propter hoc tunc
tempore marie deprehenduntur. Item ibidem. quidam pi-
sces pariunt quoniam ad arenam fricant ventrem suum
In libro autem Jorath de animalibus dicitur quod piscis
effimerus sine coitu nascitur. et cum vixerit per tres
horas dicitur. tunc moritur. Piscis etiam murena fit
a suo filio accipit. scilicet a serpente quem sibilis prouocat

ad amplectendum. ut dicitur Jsidorus. li. xij. c. vi. Au-
renam inquit greci stannam vocant. eo quod se compli-
cet in circulos. hac femine ferunt esse traduntur
accipere a serpente. ob id a piscatoribus sibilis eno-
cat et capitis fuisse percussa vir interimit. ferula
pro statim. Dicitur hinc etiam in cauda certum est
nam capite percusso vir dicitur eam interfici. cau-
da pro percussa et amputata statim dicitur mori
Econtrario de serpente. nam strito capite vel ab-
sciso statim dicitur mori. cauda pro inde abscisa
diu vivit. Dicitur etiam idem Jor. quod serpens depo-
nat venenum antequam coeat cum murena. scilicet compli-
to generationis actu resumit venenum suum. Et
ideo murena in accipiendo non trahit venenum
a serpente nec generat aliquid serpentinum. scilicet si-
bi simile. ut dicitur idem. Item quidam pisces concipiunt
ex solo rore sine ouis et sine spermate. sicut
ostree et alij quidam pisces in coctibus degere. ut
dicit Jor. pisces inquit elich per noctem egrediuntur
tur aqua et in terris ex rore matutino accipiunt
et pariunt. quorum coctus in decremento lune fem-
per manet vacuus. quidam etiam pisces mouentur ad
conceptum et ortum secundum ortum stellarum vel occasum.
sicut dicit Jor. et etiam Jsidorus. Unde dicit de pisce qui
dicitur australis. tunc pisces illius generis oriuntur quoniam
plades incipiunt tendere ad occasum. nec ap-
paret quousque plades iterum orientur. Quibus autem
pisces generentur. nullus tamen mundi piscium habet
testiculos. sic nec aliquod genus serpentis. nec ali-
quod genus carum pedibus. nec habet mamillas nec
lac propter delphinos qui habent lac et lactant ferunt
suos dum sint pui. ut dicit Aristoteles. li. vi. De quibus
dicit Jsidorus. li. c. vi. delphines qui et symones
nominantur. sic vocantur eo quod voces hominum sequuntur.
et ad vocem symphonie gregatim conueniunt
et in armonia delectantur. quibus in mari nihil est
velocius. nam plerumque salientes nauem transvolant
quorum saltus et ludus in fluctibus futura signat tem-
pestatem. Est etiam delphini genus in nilo dorso
serrato qui tenera ventrum secantes interimunt
cocodrillos. Jsidorus. Item diuersificantur gene-
ra piscium quod ad cibationis modum. Nam Auicenna. di-
cit li. ij. Illi qui cibantur herbis bonis et radici-
bus plantarum sunt meliores eis qui comedunt
sordes qui de ciuitatibus percipiunt ad loca insu-
onum. In exameron etiam dicitur. diuersificantur etiam
pisces in pastum. nam quidam mutuo se deuorant et
sua carne vicissim pascunt. minor apud illos
esca maior est. rursus ille maior fit esca alte-
rius predatore alieni. et cum alium deuorauerit tam-
dem ab alio deuoratur. ut dicit Aristoteles. libro. vi.
Arabo inquit vincit pisces magnos et come

dit ipso. multipes aut vincit carabonem et comedit ipsum. Item ibidem. quidam pisces pascuntur in sceno et luto sic carabo. et propter hoc est poderosus et multum de luto in ipso inuenitur. pisces quoque quod alios predant dentes habent fortiores sic de pisce quodam quem greci phagion vocant dicit Isidorus. quod ita habet duos dentes ut in mari ostreis nutriat. unde dicitur per graditatem et fortitudinem dentium appellatur. alii quoque pisces ut dicitur in exameron dentes habent minores. sed pisces et densiores ac acutiores. ut cito cibum acceptum incedant et facile sine mora deglutiant. ne cibum in ore diutius detentus aqua illuione auferatur. Alii etiam pisces cibum suum in arena fodiendo querunt. sic dicit Isidorus. libro. de porco marino. qui vulgo suillus dicitur. quod dum escam querit more suis sub aqua fodit terram. circa guttur enim habet orificium. et nisi rostro arenam infingat. pastum non colligit. Item Aristoteles. libro. vii. Pisces per maiorem parte comedunt carnes et comedunt se tunc pulli ficatōis excepto fuscaleon. et vniuersaliter pisces sunt gulosi et avidi ad cibum et precipue piscis quod dicitur habaturus. et propter hoc extendit venter suus cum fuerit ieiunus. et sepe inflat ventrem suum et cuncta se alios pisces. quam veterum cernit ad os et non habet stomachum. Item differunt pisces quod ad tempus et locum pastus. Nam quidam in aqua querunt cibum suum et quidam de nocte super terram sicut ypotamus. equus scilicet fluuiat. sic dicit Isidorus. quod equo in dorso et in iuba sit silis. ut dicit Isidorus. qui die in aqua comoratur. in nocte segetes depascit. hunc nilus gignit. ut dicit Isidorus. Genera autem secundum Aristoteli. libro. vii. Pisces plus laborant in die quam in nocte. et plerumque ante mediam noctem quam post. Et ideo ut dicit Aristoteles. venantur ante ascensum solis. et tunc ponunt venatores rete. quod pisces non bene videtur hora illa et quando augmetur lux vident. odore tamen querunt cibum nocturno tempore in odoriferis enim delectantur. et ideo dicitur libro quarto Genera piscium odorant et audire. et ideo ad vas nova quibus venantur cito accedunt quam ad antiqua. imo nisi fuerit novum de facili ad vasculum non accedunt. sepe enim per odorem decipiuntur ut dicit Isidorus. Est inquit belua in mari quod de faucibus suis respirat aquam cum vaporis odorifero. pisces sentientes odorem sequuntur ipsam et intrant fauces eius post odorem. quod ipsos deglutientes ab ipsis sic cibatur. Dicit etiam idem quod est piscis nomine faste in cuius ore aqua hausta dulcescit quam pisces minores sequentes intrant in os eius quos subito accipit et deglutit. Item dicitur idem quod delphini per odorem sentiunt et cognoscunt si

homo mortuus in mari unquam comedit de delphino quod si comedit. comedit ipsum. si homo non comedit a moribus aliorum saluat eum. et ad litus pellit eum cum rostris suis Idem dicit Aristoteles. et Plinius. Item Aristoteles. libro. vii. Pisces claras aquas et curretes inhabitantes non cadunt super res fetidas nisi si habeant bonum saporis sicut nec aues. et in hyeme fugiunt a fundo maris prope terram querendo calorem. et ibi querunt pastum suum. In estate quoque contrario a littoribus fugiunt. calidum quoniam fundo. et venantur in hyeme iuxta terram. sed in estate in profundo. nam calor immoderatus ledit pisces. Item dicitur in eodem Sunt pisces quod apud ascensum canicule moriuntur pro calore. si multum nocet eis magnus frigus. marie habentibus lapidem in capite. ut cancri et hominibus in capite congelatur et coagulatur. et moritur de facili talis piscis. variantur enim piscium species quo ad figuram et dispositionem. tam in quantitate quam in qualitate. Sunt enim genera quidam beluarum genera quorum corpora motibus sunt equalia. ut dicitur. qualis fuit ceteris quod exceptio. cuius alius tamen fuit magnitudo. ut instar inferni obtineret dicere propheta. De veteri inferni exaudivit me. Sunt et alii pisces ita parvi quod vix habemus capiunt. ut dicit Isidorus. libro. xii. Alforius est piscis quod propter exiguitatem capi non potest ut ibidem dicit. Enchirion est piscis parvus vix semipedalis. ab herendo sic dicitur. quibus enim exigui corporis sit. maxime tamen est stratus. nave enim adherendo retinet. nam navis cui adheret licet ruant veteri. seu iacent puelle quasi radicata stare in mari videtur. nec moveri potest. non in retinendo. sed tamen modo adherendo quod est. hunc latini moron appellaverunt. eo quod navigia stare compellat ut ibidem. In exameron etiam dicitur de eodem pisce. quod veterum presentibus pcellas calculum arripit validum et tamquam anchoram ne excutiat fluctibus trahit. et non suis se liberat viribus sed alie non potest munire et futura repestare stabilitur. quod videtur naute sibi precaverit ne turbo pueniat eos iprouisos. sic dicit ambrosius. et Beda. Dicit etiam Aristoteles. libro. iiii. quod feminei pisces sunt longiores masculinis et sunt durioris carnis. et anterieus masculi durus est. et sicut superius. In femine quoque interius et posterius durus. Dicit autem Avicenna. libro. ii. quod meliores sunt pisces quod non sunt magni valde neque habent carnem nimis duram et siccam et in quibus non est nimis pinguedo nec mustillago in quibus non est malus sapor vel odor. suavis autem saporis sunt puenientes. non nimis pingues. nec habentes superfluum pingue

dine neq grossam maciē. 7 in q̄bo non acci
dit post exitū de aq̄ cito feror. et illi q̄ habēt
durā carnē falsi meliores efficiūt. 7 in illis
q̄ sunt dure carnis. melior est ille q̄ min⁹ est
mollis. Et q̄ patet diuersitas i piscib⁹ q̄ ad
subam 7 qualitātē. Nō em̄ piscis sicut diē
idē generalit̄ frigid⁹ est 7 humid⁹. q̄dam tū
sunt in cōparatōe cōplexiōis pisciū ceteris
calidiores 7 maxie q̄n sunt saliti. Et iō q̄n
sunt valde recētes generāt fleuma aquosuz
7 mollificāt neruos. 7 nō sunt pueniētes ni
si valde calido stomacho. Saliti vō magis
pueniūt medicine. Capita em̄ salitoz pisci/
um vita sanāt morsum canis rabidi. 7 pun
cturā scorpionis. eradicant carnē adulteri
nā in vlcerib⁹ 7 cōferūt vlcerib⁹ putridis et
saniosis. Silr ius oīs piscis pfert venenis
bibitis 7 pūcturis. Multos em̄ habēt ali/
os effect⁹ sic ibidē dī. s3 hec dicta de eozū q̄/
litate 7 suba nūc sufficiāt. Itē dūfferi piscēs
in viuacitate sensus 7 ingenij sagacitate.
Multi em̄ sunt plurimū ingeniosi. aliq̄ em̄
mirā astutiā hnt euadēdi q̄n sentiūt insidi/
as piscatoz. vt diē Jsi. li. xij. Dugil inquit
est gen⁹ piscis multū agilis. nā vbi disposi/
tas sentit piscatoz insidias pfestim retroz/
sum tendit 7 ita cito rethe trāsilit. 7 volasse
ab astātib⁹ videat. Itē dicit idē ibidē d̄ esca
ro. eo q̄ e scarus sol⁹ inter pisces escā rumi/
nare phibet. hūc diē Plini⁹ esse ingeniosuz
nā dū sentit se intrasse sportulā piscatoris.
nō ex fronte erumpit nec infestis viminib⁹
caput inserit. s3 crebris caude ictibus ex ad
uerso fores laxare incipit atq3 ita retrozsum
redit. quē luerantē si alius escar⁹ forte vide
rit exteri⁹ vt erumpe satagentē adiuuet cau
dam in ore ei⁹ apprehēdens put potest ipm
liberare 7 extrahere intēdit vel p̄tēdit. Ad h̄
diē idē. Cōgrus q̄dē plures nexus habz. in
geniosus est in solertia escā acquirēdi. nam
cibū in hamo appetēs. s3 aculeū timēs. non
morsu s3 suis pinnul hamū amplectit. 7 nō
prius ipm dimittit q̄n escam circumroserit
Eacri etiā ostreis inimicant. eaz em̄ carni/
bus viuūt miro ingenio. Nā qz fortē 7 vali
dam ei⁹ testā aperire nō pnt. explorāt q̄ndo
ostrea claustra testaz suaz aperit. 7 tūc can
cer q̄ latitat in insidijs latēter lapillū inijcit
ne ostreuz claudere se possit. 7 ita impedita
clausura. carnes ostree deuorat et corrodit.
Ostrea autē a testa sunt dicta. q̄ interior car/
nis mollicies munif. Greci em̄ ostreā testā

vocat. 7 dī tot⁹ ille piscis cū sua testa ostreū
in neutro. s3 ostrea in feminino dī ei⁹ caro.
dicunt etiā tales pisces conche 7 conchilia
qz deficiēte luna tales pisces cauant. i. eua/
cunt Luna cū in augmēto fuerit augz hu
morē. diminuit vō humor cū luna fuerit in
defectu. 7 iō pisces clausi in cōchis in lune
incremēto turgescūt. 7 in defectu euacuant
In his autē conchilib⁹ p̄ciose generāt mar/
garite. de q̄bo diē Plini⁹ 7 aliq̄ q̄ de animan
tiū scripserūt natur⁹. q̄ tpe nocturno litora
petūt. 7 celesti roze margaritas cōcipiūt. vñ
7 tales cōchilie margaritiferez herelie sunt
dicte. in quaz carne p̄ciosus calcul⁹ solidat⁹
7 est nobilissima gēma que sic ex roze verna
lis t̄pis generat. que p̄to albior et lucidior
tāto efficacior estimat. Sunt et quedā con
chile siue cōche murices dicte ab asperitate
7 acumine. q̄ alio noie cōchilia dicunt. que
circūcise ferro lachrymas purpurei coloris
emittūt ex quib⁹ purpura colorat. 7 iñ ostrū
est appellatū. qz ex humore teste elicīt h̄tin/
ctura. vt diē Jsid. Has 7 multas alias pi/
sciū pprietates 7 naturas i li. Plinij 7 Aristo
tilis. et in Jsid. 7 in exameron Amb. 7 Ba
silij poter⁹ innētre. ne tediū inferam. legen
tib⁹ de hac materia hec sufficiāt. Dicit etiā
Plini⁹ vt diē Jsi. li. xij. q̄ pisciū sunt in adq̄
genera. cxliiij. ex q̄bo multa q̄dā nature itel/
lectu ordinē tēpoz suoz cognoscūt. quedā
in suis loc⁹ sine mutatōne vagant. quedā si
ne t̄pis obfuatōe viuūt. quedā h̄o cōmixti/
one inasculi 7 femine p̄cipiūt catulos suos.
vt cer⁹. Idē autē est cetus 7 balena. 7 sunt ba
lene immēse magnitudis belue ab emitten
do 7 fundēdo aquas sic vocate. Omnibus
em̄ alijs beluis marinis ali⁹ iaciūt yndas
Balena em̄ emittere dī. Lete autē dicunt a
corpis immenitate. vt diē Jsi. li. xij. Dī autē
in libro Jorab Cer⁹ abūdat in spermate.
7 post ei⁹ coitū cū femina qd supfluit supna
tat aque. qd collectū 7 deliccatur in ambre
subam cōmutat. q̄n em̄ multū esurit. vapo
rem odorifex ad modū odor⁹ ambre ex ore
suo emittit. in q̄ pisces delectant. 7 ppter va
por⁹ redolētīā ip⁹ orificiū ingrediunt. et sic
decepti ab ipso deuorant. In h̄ pisce vt diē
idē. materia terrestris dñaf pi⁹ q̄ aque. 7 iō
multe ē corpulētie 7 pinguedis. Un in sene
ctute p magnitudine corporis i ei⁹ deorsu coa
dunat puluis 7 p̄densat in m̄ q̄ herbe 7 fru
tices ibi crescūt. ita vt belue insule sitis esse

videat. ad quā si nauigātes incaute appor
pinquauerint. sine piculo vit euadūt. Nam
aquā in tāra quantitate de ore efficit sup na
uim z diffundit q ipam aliqñ obruit z sub
mergit Tāte etiā est pinguedinis q quādo
piscatoz pcutit venabulis siue telis vuln
nō sentit nisi pus pinguedo totaliter pfozet
sed qñ caro interior ledit tñc facillime capif
qz amaritudinē aque false nō sufferēs litrus
perit. Tāte autē est quantitatē q qñ capif tota
patria ex sua captura emendat. Latulos su
os amoze miro diligit z eos in pelago lōgo
tpe circūducit. q si eos ab arenaz cumulis
impediri ptingerit aque multitudinē in ore
collectā sup eos fundit. z sic eos a piculo li
berās ad pfundū pelagi reuocat et reducit
Ptra omēs occurfus ipis nociuos p eoz
defensione se opponit. z semp inter sez mare
in pte tutiori eos ponit. z qñ inualefcit tem
pestas fer⁹ suos adbu iuuenes z teneros i
ventrē suū strabit quos serenitate facta vi
uos euomit itez z emittit. vt dicit idē. Jre
Jorab. cōtra cetū pugnat quidā piscis ser
pentin⁹ z venenosus sic cocodrill⁹. z fugiūt
pīces ad caudā ceti qñ deuictus fuerit pī.
dici moriunt. Q. si nō poterit ille piscis pe
stifer deuincere cetū a faucibz suis fumosū
vapozē feridissimū in aquā emittit. Let⁹ hō
fumo odorifero de ore emisso. fetidū odorē
repellit. z sic se z suos ptegit z defendit.

Incipit liber. xiiij. De terra z ptibz ei⁹.

De qua diui

Pna cooperāte gratia comple
tus est tractat⁹ de ppterati
bus corpis supmi luminosi
scz celi et corpis intermedij
lucidi perspicui z dyaphani. s. ignei. aciei. z
aquei. vltimo dicendū est de ppteratibz cor
poris infimi z opaci. z hoc tā in generali qz
in speciali. Corp⁹ autē infimū z extremū est
īpa terra respectu celi. De cui⁹ ppteratibus
cōmunibz aliqua sunt huic opusculo in se
renda. z hoc quo ad ei⁹ substantiam z quali
tatē z ptenū siue ornatū. Cōtinet autē in se
interi⁹ p ornatu omīa metheorica z mine
ralia sicut lapides z metalla. exter⁹ hō sensi
bilia sicut bestias z iumenta. z vegetabilia
vt herbas plantulas z arbusta. de qbz om
nibz ponēda sunt aliqua in hoc tractatu. p
nt de eis sacra scriptura videt in supficie fa

cere mentionē. Simplicia autē z omibz se
re nota credimus hec p simplicibz sufficere
debere. z iō de illis pauca recitātes maiora
maioribz z subtiliora subtilioribz resuam⁹.
Noc autē in pncipio hui⁹ opusculi volum⁹
ptestari. q paz aut nibil de nostro h apponi
mus. s. autētica scōz z etiā aliquoz phoz
dicta quēadmodū in pcedētibz fecim⁹ inter
scalarit p ordinē inserem⁹.

De terra

Capl^m. I.

Terra itaqz vt dic⁹ Jf. d. li. xiiij. ca. i. est
in media mūdi regione posita. ab oī
bus ptibz celi in modū centri equa
li intervallo separata que singulari nūero to
rum orbē signat. in plurali hō singulas eius
partes Et autē dicta terra vt dic⁹ ibidē a su
periori pte qua terit. Nec z hum⁹ d⁹ a mari
humido cui cōiungit. Dic⁹ z tell⁹. qz fru
ctus ei⁹ tollimus. Dic⁹ z ops eo q opē fere
frugibz. Eadē dic⁹ arida. vel quia arature
vel culture est apta. vel quia ab aqua siccī
tate ppria est distincta. qm humida sit hoc
ab aque vicinirate forit sicut ibi dic⁹ Jf. d.
Proprietates autē terre describit Basil⁹ in
exameron sic. Terra inqt est corp⁹ infimū
z mediū equalibz spacijs a celo remotum. z
ideo celi centrū a sapiētibz est vocatū. vnde
et omniū corpōz est corp⁹ pulcritissimū de sim
plicitate z subtilitate habēs minimū alterū
mūdi firmatū fundamentū. Corp⁹ natura
frigidū z siccū. quātitate respectu celi mini
mū qzuis in se maximū. qualitate obscurū.
z ex se opaci. figuratōe spericū. z nō nisi aq
glutino cōmansimū. fm se totū quietū. licet
in suis ptibz suscipiat sepe motū. omniū cor
poraliū viuētū habitaculū pedū dei sca
bellū dictū. eo q in corp⁹ mūdi minima est
spēs hui⁹ elemēti minuscqz apparet in eo di
uine opatio potestatis. ppter qd dic⁹ suo q
si infimo pede tāgere terrā. Quia respectu
magnitudinis z pulcritudinis celi minime
videt in corp⁹ terre diuine sapie sublimitas
relucere. qzuis autē terra respectu celest⁹ cor
poris sit infima. m luminariū celestū influ
entie est maxime susceptiua. Et iō secūdis
ma est tanqz mater omniū z multaz z ptra
riaz speciez maxime pductiua. Luz em sic
celi centrū in omī sui pte ab ipso recipit influ
entiā z effectū. vñ qd min⁹ nobilitas videt
habere in sua suba recuperat in effectū z fru
te sua. quia nobiliores pducit fm qd speci
es aliquas qz ipm celūz qd p ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra ꝑo porma
tu ꝑtinet ꝛ ꝑducit vegetabiles ꝛ sensibiles
ꝛ rōnales creaturas. vt dīc Basili⁹. Dīc eti
am ad hīdē. terra vt dīc ꝑhō est ꝑꝑrijs eqūli/
bzata ponderibz. quelibet eīm suaz ꝑriū suo
ꝑōdere nitit ad mūdi mediū q̄ nīsu ꝛ incli/
natiōe singulariū ꝑriū tota circa cēꝛꝛ eqūli/
bzata suspēdit. ꝛ equalit immobil' retinet. si
cut scriptū est. Qui fundatit terrā sup stabi/
litate ꝛc. Jō fm Jfido. li. xi. dīc solū. qꝛ elemē/
tū est solidū cuiuslibet corpis quātūmēqꝛ
ꝑōderosi sustinēs totā molē. Tū quelibz ḡ
uia sursum mora q̄usqꝛ terrā stabile tangāt
ꝑmanēt inq̄eta. sꝛ cū ꝑuenerint ad terrā qe/
tant. Propter insignēs aut ip⁹ terre ꝑꝑrieta/
tes nobiles ꝛ effect⁹ error gentiliū terrā dei/
ficauit ꝛ eā diuinis honoribz antiqꝛ vene/
rari ꝛ colere ꝑsuenit. sicut rāgit Jfido. li. vii.
in tractatu de dijs gentiū ꝛ noibz. c. xii. Le/
rerē deoz matrē vocauerūt antiqꝛ terram a/
creādis frugibz sic dicta. eo qꝛ omia cibat et
nutrit indigētia alimēto. Hā terra mater est
secūditatē qꝛ nullū vegetabile ꝑt crescere ni/
si in terreitri suba radice. Jō etiā ops ē di/
cta. qꝛ melior sit terra ope culture. ꝛ ex ipsa
cōseqꝛ opē vici⁹ q̄libz viuēs creatura. dicta
est dea vesta. qꝛ ꝑstat vi sua l' qꝛ herb ꝛ arbo/
ribz flōribz sit vestita. vt dīc idē Terra ei se/
mibz arefētibz i hieme calorē ꝑcipit ab ethe/
re in vere ꝛ estate. vñ tūc herbis ꝛ flōribz or/
nat ꝛ vestit q̄bz in autūno ꝛ hyeme spoliat.
In signū aut tāte secūditatis ꝛ fructus sc̄tā
est ei magna imago feminea alma mat' nun/
cupata cū turrita corona posita sup currū
cui leones domiti subijciebāt. i vna manu
ꝑortabat clauē in alia tympanū sine cymba/
lum. cui⁹ aurige vibrabāt gladijs q̄s gesta/
bāt ꝛ galli matronā sedentē in curru subseqꝛ
fingebant ꝛc. Mater siquidē fuit dicta. eo
qꝛ plura pariat ꝛ oibz mortalibz cibū gignat
Dicat aut ꝛ mater alma. eo qꝛ oia aialia alat
Est eīm elemētoꝝ terra nutrit. vt dīc Jfido. co/
ronā turritā in capite gestare dīc. qꝛ cunctis
cinitatibz suppositis īsignit. i curru rotato ve/
hicur. qꝛ ipsa terra ꝑēdet i volubili aere in q̄
sustinet. sedet aut in curru volubili qꝛ cum
oia moueant. illa sola dīc non moueri qꝛ illi
leones subijciūt māfuetos oñdit nullū ge/
nus esse tā ferū qꝛ in morte nō subijci a ter/
ra possit aut supari. qꝛ clauis in manu fingi/
tur oñdit qꝛ terra hyeme claudī ꝛ vt nascā
tur fruges i vere aperit. qꝛ aut terre dicatur

galli fūire oñdit qꝛ volatilia indigēt semibz
terre. ꝛ iō aues eā oportet seqꝛ ꝛ ad eā descen/
dere vt in ea possint semina vici⁹ ḡra repert
re. sonit⁹ aut cymbaloꝝ designat in colēdis
agris strepit⁹ ferramētoꝝ vomēꝛ ꝛ ligonū.
ꝛ ideo eneoꝝ. qꝛ antiqꝛ instrumētis eneīs co/
lebant terrā anteqꝛ ferrū estꝛ inuentū. vt dī/
cit Jfido. quia ministri ei⁹ cuz strictis gladijs
singunt designat qꝛ ꝑ terra defensanda vel
acquirēda sepe bella ꝑmittunt in quibz gla/
diū extrahunt. Dies ꝛ alijs multis modis de/
scribunt ꝑꝑrietas terre sub integumēto fa/
bulaz. sicut ibidē recitat ab Jfido. Quā/
uis aut terra sit summe fixa ꝛ stabilia fm si/
tum. summe tū inter elemēta est passibilis ꝛ
effectū. Itē q̄uis fm subam sit frigida. q̄s/
dam tamē in se ꝑtinet vapores igneos quos
emittit. vt parꝛ in ethna ꝛ vulcano. sicut ibi/
dem dīc idē. Item q̄uis terra superficialiter
exteri⁹ sit nigra ꝛ indecora. intrinsec⁹ tamen
cōtinet multa ꝑciosa. Et quadā eīm celestis
influentie īꝑꝑssione in interioribz terre ve/
nis ꝑciose gemme et nobilia metalla gene/
rant. Unde ꝛ terre virtuositas sub quadaz
extrinseca deformitate occultat. Itē terra
vndiqꝛ mari cingit ꝛ maris brachijs circū/
datur ꝛ ꝑcurit. a cui⁹ hūiditate ꝛ occultos
meatus penetrat ne ꝑ siccitatis natural' do/
minio resolutis ꝑtibz redigat in puluērē. vt
dicit Beda. Item terra q̄uis in suo toto sit
solida in substātia eius. tamē quelibet pars
ad centrū est naturaliter motua. ꝛ ꝑ admi/
xtionē igneaz partiū ꝛ aereaz sit in aliq̄bz
suis ꝑtibz rara ꝛ ꝑozosa cauernosa ꝛ spōgio/
sa. Cui⁹ cōcauitate vapor ventosus subin/
trans terre ꝑtes cōmouet ꝛ agitatz generat
terremotū. sicut dicit Aristot. libro melioꝝ
Veni⁹ inquit frigid⁹ in vētre terre agitatz.
facit istā agitationē que est terremotus. ꝛ se/
quitur ibidē sicut fit sonit⁹ ex cōfricatōe cor/
ꝑoꝛū se allidentū in aere ita fit motus ex di/
uersitate agitatiois venti occultati in terra.
ꝛ est signū sup hoc. quia nō acquiescit donec
scindat terra et exit ventus audita voce ꝛc.
Item ibidē dicit Aristot. in locis in quibus
sit cōcursus maris vehemēs ꝛ agitatio vn/
daz eius in locis multaz cauernaz sit ve/
hemens terremot⁹. sicut accidit tꝑe Hercu/
lis in quibusdā insul' in quibz incepit ele/
uari terra ad similitudinē collis deinde scis/
sus est locus ille et exiit venti⁹ fortis qui de/
struxit ciuitatē cui⁹ īꝑꝑressio manifesta est

vsq; nūc zc. Itē idem ibidē. terremotū cōse-
quitur vel cōcomitat tenebrositas tegēs so-
lem absq; nube vsq; ad cōsumptionē terre/
motus ppter vaporē grossum. z antecedit ter-
remotū signū signās eius esse qđ videtur ī
celo nubes longa sicut linea recta ante oc-
casum solis. Et sequit̃ ibidē. Et accidit qñ
qđ terremot⁹ ppter eclipsim p lunā. quia tūc
calor solis non puenit ad aerē vt subtiliet et
psumat vaporē qui est causa terremot⁹ Itē
in libro vegetabiliū Aristō. terremot⁹ in lo-
cis arenosis non fit. sed in locis interius ca-
uernosis z exterius in supficie duris. sicut
sunt loca montiū. quia si locus in supficie
fuerit rarus exalat vapor paulatim z nō fit
tāta aggregatio vaporis vt possit mouere
terrā. sed cū locus interi⁹ est cōcauus z spō/
giosus z exteri⁹ solidus atq; dur⁹ aggrega-
tis partib⁹ vaporis fit agitatio fortis. ita qđ
aliquādo scindit terrā. In locis ergo omni-
no porosis nō accidit de facili mot⁹ terre p-
pter vaporis continuā euentationē nec ī lo-
cis valde duris z cōpactis propter ptiū cō-
pressionē ppter qnā illas vapor plurimū nō
subintrat. sed accidit in locis interi⁹ cauer-
nosis. sed duris exteri⁹ et cōpactis. Ducus/
qđ Aristoteles Itē terra cū sit elementū fm
substantiā similis est in toto z in partib⁹. sed
tamen fm qualitatē nō est in suis partibus
vniformis. imo ppter aliarū qualitarū ele-
mentariū admixtionē cōplexionē z naturā
mutat. z ideo vniformē non habet dispositi-
onem. nūc colorē variat nunc saporē. Ista
diuersitas multis accidit de causis z ī mul-
tis modis. quādoq; et sua eleuatione et de-
pressionē. Hā eleuata est frigidior. depressi-
or vero z declinior esse calidior cōsuevit qđ
vt dicit Macrobi⁹. accidit ppter radioz so-
lis fortiorē impssionē tā in locis depssis. qđ
in altis. Aer em grossior est in vallib⁹ qđ in
montanis. z ideo maior sibi aggregatō ra-
dioz z etiā cōculcatio ppter reuerberationē
ad acrē grossum. In locis vero motuosior
altis. qz aerē habet rariozē dispergūt radij.
z nō ita coartant. z iō minor ibidez generat
calor Itē ex directa vel indirecta solis oppo-
sitione qz illa terra fertilior est que fm situz
disposita est maxie ad susceptionē pcurrēti-
um radioz solariū. que pō magis elongat a
radijs min⁹ apta frugib⁹ z fructib⁹ repitur.
Itē ex ventoz diuersificatōe. nā terrā quā
cōtinue pflat vetus oriētalīs tēperate cali-

da est z inter humiditatē z siccitatē qsi me-
dia. vt dicit Lōstan. z ideo est secūda flori-
bus z fructib⁹ z magis cōgrua hoīm habi-
tationi. Occidētalīs aut vetus magis atti-
net frigiditati z humiditati. z min⁹ efficit ter-
ram tēperatā. z iō occidētalīs terra min⁹ est
secūda. Venti aut septētrionalis terraz de-
siccāt z infrigidat. tñ rōe puri aeris ipaz sub-
tiliat z depnrat. vñ in terra aquilonari ho-
mines sunt ptere stature z elegantis forme
frigiditate em exterioris aeris claudunt por-
i z calor natural retinet̃ intrinsec⁹. ex cui⁹ vir-
tute z statura ampliat z figura corpis deco-
rat. Venti aut austral⁹ qz calid⁹ est z hūid⁹.
terrā quā cōtinue pflat turbat calefacit in-
spissat z ingrossat. z iō hoies austral regio-
nis sunt stature ptrarie z figure illis qđ habi-
tāt in aqlone. et iō hoies taliū regionū non
sunt ita aiosi et iracūdi et clamorosi sic aliij.
vt dicit Lōstan. Itē variat qualitas terre si-
ue ppietas ex elōgatiōe a mari siue appropi-
quatiōe. nāz terra vicina mari meridionali
calidior est z humidior terra qđ est vicina aq-
lonari. Hā vapor calid⁹ z hūid⁹ a mari re-
soluit̃ calefacit terrā qđ est sibi ppinq. mare pō
septētrionale ecōuerso. et ideo mare pōticū
dulci⁹ est qđ cetera maria siue min⁹ salis. qz
pl⁹ ī illo vincit frig⁹. Et iō vapor frigid⁹ ab
eo resolut⁹ terrā infrigidat ppinquā zc. Itē
variāt et hoīm exercitio et opatōe. qnto pō
pl⁹ fodit z euertit. tāto ei⁹ pō insita cū singu-
lis ptib⁹ ampli⁹ pmisceat. et si aprior reddit.
vt ex ipa fruct⁹ multiplex generet. qñ vero
diu ociosa dimittit et qcta. ad pductionem
fructuū reddit min⁹ apta. Itē bona terra si
roze fuerit pfusa aut cōplura mollificat im-
pinguat z meliorat. si pō arenosa fuerit aut
nimis lapidosa peior efficit qz apli⁹ idurat

De monte.

Capitulum. II.

Mons est tumor terre in altū se erigēs
solo pede reliquā terrā tangēs. vel
dicūt mōtes eo qđ sint sup aliā ter-
ram eminetes. vt dicit Jsid. Dic etiā Aristō.
in li. de ppietatib⁹ elemētoz. Quidā dixerūt.
qđ terra in pncipio sue cōpositiōis fuit rotū-
da z plana ī qđ nō fuerūt mōtes neq; valles qz
erat spherica ī figura. sic corpa supiora. vñ
mōtiū z valliū cā nō ē nisi p mortio aqz qđ ca-
uauerūt loca rara z scī sūt mōtes ptes durio-
res. qđ nō poterāt pcauari. loca pō pcauata scā
sūt loca mariū z fluuioz Itē ec dicit ī li. meth

Mōtes inq̃t sūt qñq̃ ex vehemēti motu terre vñ eleuat terra. et sit mōs sic ex aq̃ductu accidit p̃cauatio p̃funda z sit vall. Itē ibidē. Mar̃s q̃z accessus z recessus q̃dā loca cauat. q̃dā extollit z sūt mōtes. Et qñq̃ mare totā terrā cooperuit deinde mollia q̃ dā etiā abrasit z dura reliq̃t. z in q̃busdā locis p̃gessit. mollia etiā q̃dā p̃gestata cū abscinderet desiccata sunt z i mōtes uersa zē Mōtes itaq̃ sunt duri solidi z compacti. a terra p̃sus celū erecti. z tñ terre radicē sūt p̃iūcti. qñq̃ tñ sunt interi⁹ sp̃giosi. cōcaui. cauernosi. z iō ad serōe vacuitatē aq̃s attrahit atq̃ sugūt. q̃s postq̃ fuerint coꝝ p̃cauitates replete p̃ capita fontū emittūt. z sunt causa sempiterni flux⁹ z origo z p̃ncipiū fluuiorū vt dic̃ Aristo. Et q̃ patet q̃ mōtes cauernosi sunt aquarū z humorū attractiui. et attractorū p̃tinue emissiui. Itē mōtes sūt metalloꝝ nobiliū p̃teritiui. Ap̃fundis em̃ montū venis metalla nobilia extrahunt. Item mōtes sunt fructuū z aromatuū p̃ductiui. ppter puritatē em̃ aeris in summitatib⁹ mōtiū dominantis puriores fruct⁹ z dulciores in mōtib⁹ nascunt q̃ i vallib⁹ licet pauciores. Itē mōtes sunt ciui⁹ q̃ valles radioꝝ solariū susceptiui. z insc̃pte illuminatōis diuini us retētiui. Itē mōtes sunt vaporū z exalatiōnū generatiui. ex q̃z aggregatōe nubes in aere generant. In altissimis tñ mōtib⁹ vt i olimpo raro generat pluuiē. vt dic̃ Aristo. qd̃ est p̃ter aeris subtilitatē z vaporū puritatē. Primo em̃ vapor resoluīt z p̃sumitur. añq̃ ad acūmē montū attingere videatur. Itē mōtes ventis z turbinib⁹ sunt expōsi pl⁹ q̃ valles. z iō rōe frigiditatē in mōtibus dñantis sunt niuiū p̃seruariui. Vēris nāq̃ frigidis in mōtib⁹ p̃gelant z cōstringunt. et iō in mōtib⁹ diuti⁹ q̃ in vallib⁹ cōmorātur. vt patet i caucaso etiā libano z alijs p̃silib⁹ mōtib⁹. q̃ sp̃ fm̃ Jsidō. densissimis niuib⁹ cādīdant. Itē mōtes sepi⁹ patiunt ict⁹ fulminis z fulguris q̃ valles. vt dic̃ Jsidō. Vñ z pirenei mōtes a crebris fulminū ictibus nūcupant. Pir em̃ grece ignis ēz latine. si militer z ceraunei mōtes a crebris fulmib⁹ sunt dicti grece ceraunos fulmē ēz. vt dic̃ ibidē Jsidō. Itē mōtes q̃ fm̃ sitū alti sunt z sublimes maxime p̃gruūt speculari. vñ et q̃ aduentū hostiū p̃uidere z p̃cauere cupiunt cacumia montū ascēdūt z em̃inētia pericula a remotis p̃dicere p̃sueuerūt. Item

mōtes q̃ quo ad naturā z cōpositionē p̃tiū solidi sunt z fortes iō porissime sunt ap̃ri castrorū edificatōi vñ māiones i mōtib⁹ solēt esse fortes et ceteris tutiores. maxime qñ p̃ interiorē dñriciē nō p̃nt suffodi. z p̃pter sit⁹ altitudinē adiri nō possunt facili⁹ seu ascendi. Itē mōtes q̃ in herbis z pascuis fecūdi sunt et vberes. iō p̃ueniūt pasture ouium z animalū refectōi. Mōtuosa em̃ pascua et gramina in mōtib⁹ crescētia sunt salubria z nutriture animalū vtiliora q̃ illa q̃ crescūt vallib⁹ q̃uis sint generalit̃ pinguiora. Vñ mor em̃ nutritiū talis q̃ nutriunt herbe z gramina in montanis. subtilior est et purior q̃ campestris. Et iō calor celestis facili⁹ illam humiditatē digerit. z in subam graminū z fructuū imutat p̃fect⁹ et p̃uertit. tñ p̃pter humoris ip̃i subtilitatē. tñ etiā p̃pter existentē ibidē aeris puritatē. Itē in mōtib⁹ abūdant altiores arbores q̃ i vallib⁹ z frutices densiores. Jō mōtes p̃gruūt aialū agrestium habitatōi et auiū siluestriū nidificatiōi p̃pter qd̃ z fere qñ p̃sequūt a venatorib⁹ i valle re fugiūt ad mōtes z ibi sūt tunc

De ararath Capl'm. III

Ararath mons est armenie altissim⁹ in quo arca post diluuiū requieuit. vt dic̃ Jsidō. et vsq̃ bodie lignorum arche vestigia i eiusdē montis p̃tice adhuc apparēt. vocat aūt idē mons diuersis noib⁹ De hoc em̃ mōte dic̃ Josph⁹ sic. Loc⁹ inq̃t vbi est archa noe armenie egressorū vocant Illic ei arche solute reliq̃as vsq̃ nūc p̃uinciales adhuc oñdūt. Vñ em̃ arche vt dic̃ idē Josph⁹ ibidē meminit berossus calde⁹ narrās sic. Dicit autē z nauis q̃ in armenia venit circa montē cardicē. adhuc aliq̃ pars esse z q̃dā inde bitumen cadere q̃ maxime vtunt hoīes ad expiatiōz. De hoc etiā scribunt z Josph⁹ Egip̃⁹ z Manasses Damasce. i. xc. vij. historiaꝝ li. sic. Est mōs excelsus i armenia q̃ baris appellat in q̃ multos p̃fugientes p̃mo est diluuij tpe liberatos. Et quendā simul in archa deuectū in mōs venisse summitatē lignorūq̃ reliquias ibi m̃to tpe esse reseruatas. Armenie etiā mōtes dicunt acroceraunci. p̃pter multitudinem z fulminū crebrā p̃cussionē. grece em̃ ceraunos fulmen dicit latine. vt dic̃ Jsidō. Vñ montes inter armenia z hiberiā incipiūta portis caspijs vsq̃ ad fontē vnde fluius nigri orit. vt dic̃ Jsidō.

Deberhel Capitulum. III.

Montes aberhel sunt in Iudea vicini hierusalem ubi domus domini fuit sub salomone edificata. Sunt autem montes aberhel nemorosi. arboribus pluri. fertiles et fecundi gramini et herbis aromaticis pleni. et ideo cerui capree et hinnuli frequentare illos montium cacumina sunt assueti.

De caucaso Capitulum. V.

Caucasus est mons orientalis ab idia usque ad thaurum porrectus per gentium iuxta illos montes habitantium varietate diuersis nominibus nuncupatur. ut dicit Isidorus. Ubi autem ad orientem in excelsiore surgit sublimitate propter nivium candorem caucalus nominatur. Nam lingua orientali caucalus id est. candor dicitur. Unde et eos qui huic monti sunt vicini croachasym vocauerunt. achasym enim apud eos cadore vel nix appellatur. ut dicit idem.

De hebal Capitulum. VI.

Mons hebal est mons trans iordanem in quo steterunt sex tribus post iordanis transitum ad maledicendum illis qui precepta decalogi non seruauerunt. ut patet Deuter. xxvj. Et est mons ut dicitur cauernosus et voraginosus patiens sepius terremotum cui concordat interpretatio eius. Nam vetus vorago interpretatur. Fuit itaque mons maledictionis et imprecationis in quo mala transgressoribus imprecabantur. Reputabatur etiam mons vilitatis et abiectiois. unde sex tribus ignobiliores. scilicet ancillae filii super montem hebal fuerunt ad maledicendum populo deputati. Deuter. xxvj.

De hermon Cap. VII.

Hermon est mons modicus super iordanem situs. qui in herbis et pascuis est fecundus. Nam circa radices eius siue circa pedem fluentis iordanis irrigatio imbuitur. circa verticem vero eius seu cacumen copioso rore perfunditur. et ideo virore et roris et aque influentia decoratur et insignitur. propter quod ibi nutriebant pecora. que in templo debebant immolari domino et offerri. et quia animalia ex roris influentia et herbis eiusdem montis impinguata. in monte syon id est. in atrio templi offerebantur. Ideo dicitur secundum hebreos per prophetam. quod ros hermon descendit in montem syon quod ad litteram fieri non potuit. quia mons syon monte hermon altior existit. Insuper et ab eo valde remotus fuit. per tanto igitur ros montis hermon dicitur descendisse in syon. quia pinguedines et adipem animalium que in illo monte

pascebantur ad pastum ignis altaris in hierusalem in sacrificio offerebantur. propter quod et hermon lumen exaltatum interpretatur. sicut dicit glossa super psalmum. quia lumen in altari agebatur quando ignis sacrificij tali pabulo fonebatur.

De hebron Capitulum. VIII.

Hebra mons est in iudea in quo est sita ciuitas famosissima ab eiusdem montis nomine hebron dicta. ut dicit Rabanus. Cuius vallis dicitur vall' mambræ. que ab antiquo tempore ab amicis anan et eschol est possessa. ut patet in Genesi. Hic mons locus est solennis ratione sanctorum patriarcharum. quorum corpora ibidem quasi a mundi principio requiescunt. ut dicitur Genesi. ibi Adam primus et ceteri illi montem potentissimi viri iure hereditario possederunt. ut patet Josue xv. ubi dicitur. Deleuit ex eo Caleph filius enach sytai et achinaan et priholomai et ceteri. In hoc monte tanquam in loco tutiori dominus principium regni David instituit et ei ut illac ascenderet post mortem Saul diuinitus ipetravit. ubi septem annorum spacio regnans tandem ad totius regni israelitici fastigium assumptus fuit. Ille mons ab antiquis cariarbarbe fuit primitus nuncupatus. id est. ciuitas quatuor quia nominatissimorum viro quatuor corpora ibi requiescunt. ut dicit Hieronymus. scilicet Adam et Abrahama Isaac et Jacob et ceteri.

De montibus ethyopie

Capitulum. IX.

Montes ethyopie dicuntur esse septem inter quos precipue mons athlas est. Ethyopia enim ut dicit Isidorus. li. xiiij. ca. iij. circa occidentum montuosa est et arena in medio. ad orientalem autem plagam deserta cuius situs ab occiduo athlatis montis usque in egypti fines porrigitur a meridie oceano a septentrione nilo flumine clauditur. Huius regionis montana sicut et plana plenas habent ferarum vulgum et monstruosa specie horribiles. ferarum quoque et serpentum referta sunt multitudinem. Illic rhinoceros bestia. scilicet unicomis. illic camelopardis. illic basilisci et draconesigentissimi. et quæ cerebro gemme extrahunt. Jacinthes quoque et crisoprasus ibi inueniuntur et cinamomum colligitur. Illic gignuntur sene fere ut dracones strutiones et synie et etiam elephantes. Hucusque Isidorus dicit etiam ibidem quod in cyrenæ et ethyopia est fons qui friget calore diei. et calet frigore noctis per naturam aquarum et fontium aliorum.

De ethna
Capitulū. X.

Ethna est mōs ī sicilia īnsula ex quo erumpit ignis cū sulphure quemadmodū in gebēna. vt dicit Isid. li. xiiij. ca. vi. Dic mons ab illa pte qua stat eur? vt affricus habet speluncas plenas sulphuris vsq; ad mare deductas. que spelūce in se recipiētes fluct? ventū creāt qui agit? et sulphure ignē gignit. vñ et incendiū fumosūz ad terrā ab hoc mōte erumpe? sūcūit. sicut ibidē dicit Isidor? In hoc etiā mōte sepe dicunt apparere quedā figure z audiunt sepe ab incolis terre circa montē ethne gemitus z voces querulose. vnde a plerisq; creditur q; ibi sint loca penalia ī quib; aīe alīque puniunt. qd̄ tamē nō assero. sed beatus Gregori? in dialogo suo videt de hoc facere mentionem

De monte esau Capl'm. XI.

Mons esau idē est qd̄ mons seyr. In hoc mōte est ciuitas idumea ab eodem dicta. i. ab esau filio Isaac qui ciuitatē illā prīmū dicit cōstituisse. vt dicit Hiero. sup. Abdiā. nā esau seyr z edom appellat? est. de hoc dicit glosa super Deut. ij. Seyr inqt est mons in terra edom in q; habitauit esau in regione gabalena vbi primo habitabat horre? quē interfecit chodolaozor. Gen. xiiij. z hic mons dicit? est ab esau piloso z hispido seyr. i. z pilosi nomen accepit. istū montē habitauerūt pmo horrei homines stature gigāte enormitate corporis horribiles. vt dicit glo. sup. Deut. ij. q; ex pulsis atq; delentis habitauerūt ibi filij esau vt dicit Deut. ij. Mōtes itaq; terre edom altissimi sunt. ita q; aliq; pntes nubes tāgere videant. Sunt autē mōtes illi cauernosi et cōcaui z spelūcis pleni. vt dicit glo. sup. abdiam. in quib; habitāt boīes in estate. quia ibi minor est ectus solis

De monte effraym

Capl'm. XII.

Mons effraym specialiter dicebatur mons ī tribu effraym in q; Iosue filius Nun recepit possessionē. vt patz Iosue. xix. in q; edificauit ciuitatē habitauit q; in ea. inter alios pō regionis illi? mōtes. vt dicit Adamācius. erat mons iste herbis z arborib; insignior z fructib; secundior situ sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior. riuulis fontū montē irrigantiū fertilior. et

ideo erat loc? cōgru? vt in eo Iesus qui dicitus est iosue habitaret. vt dicit idē adamā. ī eodē monte a septentrionali pte mōris iosue est sepult?. vt dicit Iosue. xxiij. Erat etiam monsisite vicin? sychem. que erat ciuitas refugij cū suburbanis suis in monte effraym vt patet Iosue. xx. vbi sepulta sunt ossa Ioseph. vt dicit Iosue. vlt. In eodē etiā monte reposuit Iosue cultros seu macheras petrinās quib; filios israel in heremo circumcidit. vt dicit Adamā. sup. Iosue. e. xx. Preterea in monte effraym habitauit Delbora pphetissa z sedebat sup palma que erat iter bethel z rama. vt patet Iud. iij. c. Multos em̄ montes particulares sine colles habuit mons effraym. id est. trib; effraym. quia tota illi? forā plurimū fuit mōtuosa z in locis plurib; nemorosa. vt patet Iosue. xxiij. Itē in eodē monte interfecti sunt pncipes Madian. Oreb z Zeb. quoz capita ad gedeon transiordanis fluuīū sunt allata. vt patz Iud. vij. In ramatha etiā montis effraym natus fuit Samuel ppheta. j. Regū. j. z ibidē conuersatus. quia ab eo in eodē loco Saul in regē prīmū est inunct?. vt patet. j. Regum. x In eodē etiā monte Samuel mortu? est z sepultus. j. Regū. xxv.

De monte phasga.

Capitulum. XIII.

Phasga mons est maxim? cōtinens in se multos pliculares mōtes. Nā in hoc mōte sunt abarim z nebo. q; sunt colles sup quos ascendit Moyses vt videret terminos terre pmissionis anteq; inuideret. z in valle eiusdē montis in campes tribus moab tumulo traderet. vt patz Numeri. xxvij. et Deut. vltimo. Hic mons fuit in finib; moabitarū z amonitarū diuidens terrā eoz a terra amorreoz quā postea possederunt Ruben z Gad z dimidia tribu manasse. vt patet Deut. iij. Radices vero istius montis tangūt mare rubrū. quod est mare salissimū. sicut dicit Deut. iij. tam in textu q; in glosa. Unde isti montes diuidebāt terram quā inhabitabāt moabite z amonite a terra quam ī possessionē receperant israelite. Unde vsq; ad verticē eius montis peruenit Moyses et ex illo loco totam terram promissionis fuit cōtemplat?. ibiq; mortuus est. et in valle eiusdē montis vbi fuerunt campestria Moab sepultus est. z vsq; bodie occultatus super istum montem.

phasga ascēdit balaā arsol^o cuz balac rege moabitaz vt malediceret p^olo israelitico cuius maledictōz dñs puerit in bñdictionez vt dñr. Añe. xxiij. Et q̄ patet q̄ mons ille fuit mons diuisiōis qz terminos maloꝝ a bono/ rñ terminis diuidebat. Itē mons bñdictio nis. qz inde dñs p Balaā pphetā bñdictiōz populo israelitico pferebat. Itē mons fuit speculatiōis z p̄tēplatiōis. qz inde Moyses terre pmissiōis terminos p̄uidebat. De hoc monte dñr Hiero. in li. de noibz locoz. Ab/ arim inqt est mons in q̄ mortu^o ē Moyses in terra moab p̄ hiericho i supcilio montis phasga a q̄ tota regio i circuitu dñr phasga. z ostēdit ascēdentibz de lydia de meselon. z idem est qd̄ nebo zc.

De monte gosoz La. XIII.

Gosoz est mons siue collis moabita/ rñ. z est p̄s mōtis phasga sup quem balac duxit balaā vt malediceret is rael. Añe. xxiij. ita dñr Hiero. in li. supdicto

De monte galaad

Capitulū. XV.

Galaad vt dñr Hieronym. mons est ad quē iacob venit septimo die de Ca naā qñ fugiebat Laban. Est aut vt dñr idē ad tergū fenicis z arabie collis liba ni copulat^o. z extēdit vsqz vltra iordanez in terra q̄ qñdā fuit leon regis amorreoz. po/ stea p̄o cecidit in sortē ruben z gad et dimi/ die tribu manasse in q̄ mōte est ciuitas edifi/ cata z p̄sili noie appellata a galaad filio ma/ cheir filij manasse. Hic mons int alios ē no bilis. qz mōs est pasture z refectōis Est em̄ scribissim^o i frugibz z i pascuis z in fontibz. Itē mons ē medele z curatiōis. nā in galaad iuenit resina q̄ curāt vulnera z diuersi mor bi sanāt. vt dñr Hiero. viij. Añqd resina est i galaad zc. Itē mons ē federis z recōciliatio nis. qz i mōte galaad pfederat^o est iacob cuz laban z ei totalit^o recōciliat^o. vt patet Gen. xxxj. Itē mōs est testificatiōis. vt p̄t̄z ibidem Dñr em̄ appellatū ē nomē ei^o galaad. i. cumu lus testis. Itē mōs est lucris z negociatiōis. nā mōrana galaad negociatores p sp̄ebus aromaticis cōparādis sepi^o frequētabāt. vt patz Gen. xxxvij. viderūt negociatores ve/ nire d̄ galaad portatibz aromaticis i egyptū.

De monte garizim. Capl^m. XVI.

Garizim vt dñr Hiero. ē mons iuxta hiericho cui vicin^o ē mōs ebal ex ad uerso respiciēs In his duobz mōtibz

bñdictōes z maledictōes p^olo it̄rati terrā p missiōis. pmulgabāt vt p bñdictōes p̄uoca rent ad bonū legi amatores Per maledicti ones p̄o terrerēt decalogi trāsgressores In garizim p̄o. scribit^o nobiliores cū sacerdoti bus pclamabāt bñdictōes. Et iō inoleuit cōsuetudo vt mons ille haberet in veneratiō ne a posteris et frequētare^o causa sacrificij z oratiōis. Un̄ inter iudeos z samaritanos fu it cōtentio de loco adoratiōis samaritanis p ferentibz montē garizim cōuenientiores esse ad orandū q̄ templū in hierl^m. iudeis p̄tra rium asserentibz. vt patet Joh. iij. tam i te/ rru q̄ in glosa

De monie gelboe Capitulū. XVII

Gelboe sunt mōtes. vt dñr Hierony mus alienigenaz. viij. miliario a si/ topoli in q̄b̄ est vic^o grādis q̄ gelbo es nuncupat^o in mōtibz. istis p̄t̄it Saul cū ionatha filio suo z corruit corā philisteis is rael. vt p̄t̄z. j. Re. vlt. Eōra q̄s indignat^o da uid p̄t̄ ruinā populi ip̄is maledixit z male dicēdo eos i siccitate z sterilitate cōmutauit vt dicit glo. sup. ij. li. Regū. c. j. Montes in/ quit gelboe vberes fuerūt añ maledictionē quos hacten^o maledictiōi subiacerē ferunt nec vnq̄s ibi plueret testant

De monte golgata

Capitulū. XVIII.

Golgota vt dicit Hieronym^o ē mōs caluarie in quo saluator noster fuit p salute hominū crucifixus. et vsqz hodie ostendit in Helya ad septētrionalem plagā mōtis syon. Dicit aut locus caluarie fm Isidor^o. qz ibi capita boīm damnatorū decaluarent

De gaas Capitulum. XIX.

Gas est collis in monte effraym in passione Josue filij Nun. vbi mor/ tus fuit Josue z sepultus i septen trionali parte eiusdē montis. vt patet in li/ bro Josue capitulo vltimo. Cui^o sepulcrū ostendit in monte p̄dicto vsqz ad p̄ntem di em. vt dicit Hieronym^o in p̄dicto libro de nominibz.

De monte hephron

Capitulum. XX.

Hephron est monticulus i tri/ bu Juda contra septentrionem in ex. ab Helya miliario. vbi est villa pergrandis que effrata nuncupatur. vt dñr Hieronymus

De montibus israel
Capitulum. XXI.

Montes israel dicuntur montes generaliter totius terre promissionis siue fuerit ultra iordanem siue citra. sepe tamen sumuntur per terram decem tribuum que fuit motuosa precipue in tribu Dan et effraym. Nam et decem tribus nomen israel sibi vendicauerunt sub hieroboam qui fuit de effraym. et regnavit primo in samaria super decem tribus. ut dicit Hieronymus. et patet in historia li. iiij. Re. xij. Hi montes multum erant pascuales vberes fructuosi et frugiferi oliuis et alijs arboribus fructiferis. sicut. erant etiam medicinales herbis et speciebus aromaticis pleni. ut dicit Ipsi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio est palestina ab oppido quondam nomen accepit. quod quondam erat ciuitas regalis in israel. que nunc ab Augusto sebastia nuncupatur. Hec regio iudee vicina est et illi siliis in natura. Nam variarum operum diuersa est frugibus fertilis aqua illius stris opima balsamis. Unde secundum gratiam elementorum iudei hanc terram melle et lacte fluentem iudicabant. Nam in eius montibus propter pascuam abundantiam innumerabilium ouium et pecorum greges et armata pascebant. Apes etiam innumerabiles in eisdem mellificantes. herbarum et florum suauitate dulcissima nutriebant. fructus et fruges propter aeris temperiem et rosam abundantiam citissime ad maturitatem in illis montibus ducebant. aurum et argentum et cetera metallorum genera in illis montibus fodiebant. Deur. viij. Fiores et flumina de venis montium superius progrediebant. loca munitissima in illis montibus edificabantur. fere siluestres sicut tigrides et leones in illis nemorosis montibusauerabant

De montibus iherosolymis
Capitulum. XXII.

Iherosolymorum montes dicuntur montes sithie. eo quod ultra eos fiat boreas. ut dicit Ipsi. li. xiiij. Sunt autem secundum Isidorum eundem ca. iij. terre sithie locupletes inhabitabiles tamen plures. Nam dum in plerisque locis auro et gemis montis sithie affluat. grisonum immanitate rarum ibi accessus hominum est. In illis montibus smaragdi optimi sunt et cristalli purissimi de sithie montibus transmittuntur. Sunt autem silue asperae ibi et maxime que immanibus feris pardis tigridibus et pantheris sunt replete. Ibi etiam sunt canes tante magnitudinis et famem immensam feritatis ut thaurum pumant et leones pumant et occidant et maxime in albania et hircania que sithie sunt regiones que motuose sunt

et plurimum nemorose.

De carmelo La. XXIII.

Carmel est mons iudee in quo est ciuitas dicta carmela. Et est duplex carmel. unus in superiori parte meridie in quo nabal legimus pauisse greges. j. Re. xij. alius est camelus in inferiori parte terre respiciens mare uterque mons fertilis est in pascuis fructibus et herbis

De libano La. XXIII.

Mons libani est mons phenice altissimus. cuius meminerunt prophete. Dicitur etiam libanum a thure. ut dicit Ipsi. quod ibi colligitur. cuius pars ad orientem respiciens libanum appellatur. ut dicit Ipsi. Libanum etiam. i. candidatum vocatur. quia propter nivis spiritum in hyeme scilicet et estate candidatur. Nullo enim tempore ita nix totaliter eliquescit quam in aliqua sui parte valeat iuveniri. Est autem libanum fluviorum et fontium principium et origo. ex eius radice. ut dicit Hieronymus. oriuntur duo fontes. scilicet iordanis et dan qui simul iuncti iordanem efficiunt Libanum igitur est mons redolens et summe aromaticitatis. nam ibi herbe odorifere crescunt. ibi etiam arbores thurifere conualescunt quare gummi collectum olibanum a medicis nuncupatur. ut dicit Hieronymus. Item mons est sufficiens et fecunditatis Nam propter rosam abundantiam et pluviarum frequentiam herbis abundat precipue pascuis vberimis et fructibus optimis et maturis. Et ideo in monte libani nutriebantur animalia que offerebantur in templo. et in ipsius pascuis fouebantur. Item mons erat eminens et maxime sublimitatis. quam ut Rabanus super Regum. dicit omnes alios montes illius regionis altitudinis situ libanum excedebat Et ideo venientibus temporibus per remota valde maris navigia se navigantium oculis offerebat. et quos deberent navigantes petere portus sua altitudine ostendebat. ut dicit idem ibidem. Item mons erat indeficientis influentie et semperterne humiditatis. nam quousque siccitatem presteret in sua superficie. nobilissimis tamen abundabat intrinsecus venis aquarum. ut patet in puteis aquarum viventium que iuxta salomonis sententiam in canticis solent continue cum impetu de libano emanare. ut dicit Lactantius. quasi puteus aquarum etc. Item mons soliditatis et securitatis Nam in libano quiescentes turtur sunt a venenosis et serpentibus. quas sua aromaticitate et virtute fugant tam herbe quam arbores ibidem continue crescunt. Nam cedri ibi crescentes suo odore fugant omnia venenosa. et ibi venenosa reptilia vivere non permittunt. ut dicit Hieronymus. Item mons est pulchritudinis et

amenitatis. Nam cedroz et aliaz virentiu ar
boz mira pccritas graminu et herbarz cōri
nua viriditas autu siluestriu canora suauit
as. riuoz et fontiu multiplicitas libanu ame
nu efficiunt et iocundu. Itē mōs est mediciez
sanitatis. ibi em spēs aromaticę crescūt q̄ sūt
p̄tra morbos innumerabiles remedia et me
dele. ibi cedri et palme. ibi cypsi et oliue q̄rū
liquores et resine sunt p̄tra diuersarū infir
mitatū incōmoda. p̄cipue medicine. Item
mons leticie et iocūditatis. nā in collibz liba
ni crescit abūdantia vini optimi et p̄cipue
leticie et hilaritatis maxie iductiui. Itē mōs
honorificētie et dignitatis. nā int̄ oēs mōtes
arabie phenicis et syrie mons libani in sub
limitate. in secūditate. in amenitate. et aeris
salubritate obtinet p̄ncipatū. vt dic̄ Hiero.
Iosephus et Iohes

De moria Ca. XXV.

Moria est mons i hierlm in q̄ edifica
tū est tēplū salomonis. sic̄ dz. ij. Pa
ralip. iij. Hūc em montē em̄ Da
uid ab oznan iebuseo sexcētis sictis auri pu
rissimi. vt i eo edificaret altare dño qñ p̄nu
meratōe quā fec̄ dauid p̄plus est p̄cussus. j.
Paral. xxi. In h̄ mōte imolauit dño et ora
uit et exaudiuit illū dñs de celo in igne sup
altare holocausti. In h̄ mōte obrulit abraā
holocaustū p̄ isaac quē dñs p̄cepit ibidem
imolari. Gen. xxi. vbi dic̄ glo. Hiero. sup il
lud p̄bū. vade i terrā visionis et offer filium
tuū sup vnū montiū zc. Hūc montē hebrei
dicūt esse illū in q̄ postea tēplū p̄ditū est in
area oznan iebusei i monte moria q̄ idcirco
illuminās et lucēs itēptat. qz ibi est dabit.
Hec̄ oraculū dei et lex et spūs q̄ inspirat p̄phe
tas et docet boies p̄itatē. Hucusq̄ Hiero.
In eodem loco credit Jacob dormiuisse et
ascēdentiū angeloz p̄ scalā vidisse visionē.
vt patz Gen. xxv. vbi dic̄ glo. sup illud p̄bū
Nō est h̄ aliud nisi dom⁹ dei zc. Hoc dz qz
p̄uidit tēplū et dei cultū ibidē futurū. Fuit
aut̄ iste loc⁹ collis a latere montis syon vbi
edificata ē postea turr̄ dauid. Cū patet ex
p̄dictis q̄ mōs moria fuit mōs visiōis et reue
latiōis. mōs sacrificij et orōis. mōs p̄phetie
et instructiōis. mōs lumis et illuminatiōis. mōs
angelice frequētatiōis. mons diuine appariti
ōis. mons misericordię et p̄piciationis

De hebo Caplm. XXVI

Ebo mons ē in terra moab i vertice
p̄basga p̄ biericho. De h̄ mōte vidit

moyses terrā p̄missiōis et ibidē mortuus est
postq̄ terrā fuerat p̄tēpl⁹. vt dic̄ Hiero. et
patet in histozijs Hūc. xxv.

De hor Capitulū. XXVII.

Hor est mōs i extremis finibus
terre edom in q̄ mōte mortu⁹ ē Aa
ron iubēte dño i āno. xl. postq̄ egres
sus est de egypto cū essz annoz. cxxij. vt dz
Hūeri. xxv. Fuit aut̄ tricesima māsio i q̄
remāserūt filij israel postq̄ egressi sunt de egi
pto. sic̄ dz in libro Hūeri. c. xx. Cū mouisset
castra de cades venerūt i montē hor. q̄ est i
extremis finibz terre. In h̄ mōte suscepit ele
azar fil⁹ aaron p̄mo sacerdotij p̄ncipatū

De oliueto Capitulū. XXVIII

Oliueto est mons i iudea iuxta
hierlm sic̄ dic̄ p̄t̄ copia oliuarū q̄
in mōte illo maxie abundabant. et iō
ab Aug. sup Iohem vocat̄ mōs chrismas
et vinctiōis. mons lumis. mons pinguedis
et refectiōis. mons medicamis et curationis
Et h̄ dic̄ p̄pter oliuaz ibi crescentiū abūdan
tiā quarū fruct⁹ ē vinctuosus luminosus et
deliciosus. qz vt dic̄ Jsid. Oleū oliue ex ra
dices amaritudinis surgit i pabulū luminis i
medicamē vulneris et i refectiōis esuriētis. In
hui⁹ mōtis oliuaz radice siue pede fuit ri
uulus q̄ dz torrens cedron. int̄ cui⁹ ripam et
montē fuit ort⁹ quē dñs orōnis et q̄ctis gra
tia sepi⁹ frequētauit et subintrauit. vñ et ibi
capt⁹ fuit p̄mo in orto q̄ gerhsemani dic̄ ē
vrdz Joh. xix. ibi em scz i pede mōtis fuerat
quondā villula dicta gerhsemani cuius or
ti tūc t̄pis adhuc ibi erat. vt dic̄ Aug. et illo
rū locū ortoꝝ dñs ex p̄suetudine frequētabat
Hic aut̄ mons fuit ad oriētalē p̄tē templi. et
iō mane illuminabatur sole oriēte. de vespe et
de nocte illustrabatur ex fulgore a luminari
bus tēpli resplēdētis. Et iō merito mōs lu
minis dicebatur. tū qz a celo et a tēplo lumē re
cipiebat. tū etiā qz lucis materiā olei sui ab
undantia alijs impēdebat. vt dic̄ Aug. In h̄
mōte erat qdā vicul⁹ noīe berphage q̄ sacer
dotū erat. in cui⁹ montis latere erat ciuitas
dicta berbania q̄ fuit ciuitas marthe lazari
et marie. vt dic̄ glo. sup Math. xxi. De hoc
mōte dñs celos ascēdit. et sup eundē montē
ad iudiciū apparebit. vt patz in Act. j. tā i l̄ra
q̄ in glo. In hoc mōte edificauit salomon
delubra et excelsa. vt pater. ij. Regū. x. Et iō
vocat̄ est mons oliue et p̄piciatiōis. mons of
fensionis. iij. Reg. xxi. qz scz in illis idolis

offendit salomon deum suum

De olympo Capitulū. XXIX

Olymp⁹ est mons macedonie excel-
sus nimis ita vt sub illo nubes eē di-
cant. vt dic⁹ Virgili⁹. Rubes excel-
sit olymp⁹. Dic⁹ est aut⁹ olymp⁹ q̄si ololam-
pas. i. q̄si celū Dic⁹ est mons macedoniā a tracia
diuidit. Tāte ei sublimitas est mōs olym-
pi q̄ oēs excedit ac⁹ turbines z alias passi-
ones. Un⁹ p̄hi ibi ascēdētes vt sit⁹ et cursus
stellaz inspicerēt. ibi viuere nō poterāt nisi
secū spongas cū aqua ferrēt. et sic p̄ aq̄ at-
tractionē ac⁹ redderēt grossiorē siue spissi-
orem. vt dicit magister in historiis

De oreb. Capitulū. XXX.

Oreb mons ē in regione madian. vt
dic⁹ Hiero. iuxta arabia in deserto
cui p̄iūgit desertum sarraceno⁹. qd̄
vocat pharan. z ē idē mōs oreb z syn. vt dic⁹
Hiero. In h⁹ mōte vidit moyses mltas visi-
ones. vt pz⁹ Exo. iij. ibi vidit rubū ardētē z
p̄burentē. ibi audiuit deū loquētē sibi z m⁹
ta p̄cipientē. sic post de mōte synai dicitur.

Deparnaso Capitulū. XXXI

Mons parnasus est in thessalia iuxta
boetia q̄ mōs duas bz vertices q̄si i
celū eleuatos. i. q̄b⁹ quondā apollo
z liber bach⁹ colebāt forte p̄t⁹ loco⁹ ameni-
tatē z vino⁹ z vineaz maximā vbertatem

De alpibus Capitulū. XXXII

Riphei mōtes sūt alpes i capite ger-
manie. vt dic⁹ Jsi. q̄ a p̄petuo vētorū
latu z tēpestatū iperu sic dicunt⁹ Flā-
riphe in greco iper⁹ d̄z in latino. Dicūt aut⁹
alpes. i. alti mōtes ad q̄tū cacumina nō nisi
p̄ altos pedes collū z alio⁹ inferio⁹ mōtiū
puenit In his alpib⁹ sunt p̄petue niues. fre-
quētes nubes. fontū z luminū magnorū
capita z origies bestie z fere siluestres aues
multiplices z maxime illi⁹ generis volucres
quaz ale de nocte sunt lucentes. vt dic⁹ Jsi.

Derupib⁹ Capitulū. XXXIII

Rupes sunt altissimi mōtes solidissi-
mi z fortes sup altitudinē alio⁹ mō-
tiū eminētes tēpestatū imper⁹ et im-
briū flū⁹ d̄tinue recipientes. p̄pter qd̄ terra
supficialit⁹ diluit z duriores mōt⁹ p̄tes z cō-
pactiores i petra cōmutate rupes immobiles
z imeabiles aliqñ efficiunt. quātū cūq̄ aut⁹
rupes exteri⁹ multū habeāt soliditatē z aspe-
ritatis. int⁹ tñ hñt aliqd spōgiositatē z cōca-
uitatē. vñ humores ibi attracti z collecti se-

pe p̄ capita fontū scaturiūt z erū p̄t. Uti
etiā z aque cauernas rupiū intrāt. z sunt ali-
qñ causa terremotus ex cui⁹ violētia rupes
qñq̄ corruūt z rūpūt. sol⁹ auib⁹ vt aquilis
z vulturib⁹ rupiū cacumia quia inueniunt⁹
rupib⁹ etiā mar⁹ littoza sistunt. z ad duriciē
rupis vndaz z p̄cellarū iper⁹ elidunt. loca
munitiōib⁹ apta i rupib⁹ p̄strunt. nebulis z
nubib⁹ capita rupiū obuoluūt Radijs sola-
rib⁹ in ortu sol⁹ summitates rupiū p̄fundūt.
Rupes etiā dicūt. qz ad rūpendū sunt diffi-
ciles. Sine em⁹ ferri violētia rupes nullate-
nus p̄fodiūt. z de p̄fundis etiā rupiū venis
p̄ciosi lapides z metallo⁹ varie spēs sepius
extrahūt. p̄tes aut⁹ eminētes i p̄rupt⁹ rupib⁹
dicūt scopuli a scopin qd̄ ē intēdere vel spe-
culari. qz inde loca remotissima speculant⁹

Desephara Capitulū. XXXIII

Sephara mons est oriētis i india. vt
dic⁹ Hiero. iuxta quē habitauerunt
filij verban filij hembze q̄s Joseph⁹
dic⁹ venisse deinde i sephara. ad quē locum
classes salomonis cū q̄busdā cōmercis in-
fra tres annos venire p̄sueuerūt. h⁹ est thar-
sis terra z port⁹ maris vnde serui salomōis
aux⁹ z argentū simias z pauones z dētes ele-
phantinos detulerūt. vt patet. iij. Re. x.

Desegor Capitulū. XXXV

Segor est mons puul⁹ q̄ z balo dic⁹
est iuxta zodomā. vt dicit Hiero. in
quo edificata fuit vrbs que ad p̄ces
Loth liberata est. vbi crescit vinea balsami
in signū p̄stine fertilitatis. z poma palma-
rum. Imminet aut⁹ mari mortuo z fuit i eo
postea positū p̄sidiū romano⁹. De hoc dici-
tur Jsa. xv. vbi dicit glo. q̄ vitula vocabat⁹
p̄pter lasciuia p̄ternās quia bis p̄cussa. ter-
tio terremoto corruit que robusta p̄mansit/
set si post liberationē non peccasset

De monte synai Ca. XXXVI

Synai est mons cui⁹ ps est oreb z est
in arabia in puincia madian. d̄ hoc
monte dicit Joseph⁹ in li. iij. antiqui-
tatū. Syna mons est excelsus z ad pascu-
egregi⁹ optimas herbas ferēs. Eratq̄ hec
opinio ibi habitare deū. z ideo primitus ibi
nemo pascebat oues. qz pastores illuc am-
bulare minime p̄sumebāt. huic monti ap-
propinquās Moyses pdigiū vidit. fignēz
rubū comburentē z eius viriditatē z florez
nullaten⁹ depascētē. z ei⁹ ramos fructiferos

nullo incēdio deuastātē. Quis flāma velox
z vehemēs nimis esset. Un̄ de illo igne do-
min⁹ ad moysen locut⁹ est. Itē idē libro. iij.
Ascēdit moyses i syna q̄ mons est excellen-
tissim⁹ in illis regionib⁹. z ppter altitudines
magnitudinis sue z scopulor⁹ pceritatē nō
solū est hoib⁹ inaccessibilis. vtz etiā cuz la-
bore videri pōt. z qz fmo erat deū circa euz
habitare erat terribilis z inadibil⁹ vniuers⁹.
circa radices hui⁹ montis hebrei sua taber-
nacula locauerūt. z ibi deū videre in igne z
in nube z ipm psonaliter loquentē audire me-
ruerūt. Dicit itaqz mons synai mons diuine
habitatōis. angelice frequētatiōis. mons lu-
minis z inflāmātiōis. mons nubis z caligi-
nis. mons pluuię z ros⁹. mons pascue et re-
sectiōis. mons sapie z eruditōis. qz de illo
mōte dñs Moysen z pplū instruebat z ei
legē p̄ferebat. mons misericordię z pmissio-
nis. qz inde bona inaudita pplō p̄mittebat
mons iusticie z cōminatōis. qz timorē in spi-
cientib⁹ inferebat. vñ mons fuit fulguris et
choruscātiōis. mons tube z clangor⁹. mōs
amicicie z cōfederatiōis. qz mediāte lege po-
pulū ibidē sibi sempiterno federe vniebat.
mons iudicie z puritatis. mōs leticie z io-
cunditat⁹. qz nulli ad montē accedere potu-
erūt nisi q̄ mēte z corpe mūdi erāt. ibi etiā q̄
mūdi erāt corā dño cū leticia comedebāt z
bibebāt. mōs clemētie z pietat⁹ siue p̄piciati-
onis. mōs sacrificij z orōis. Nā ibi dño im-
molabāt. ac p̄cib⁹ moysi z supplicatiōib⁹ deū
sibi placatū z p̄piciū audiebant

De monte syon

Capitulum. XXXVII.

Syon mons erat in hierl'm sup cui⁹
verticē erat arx siue turris dauid ibi
posita p̄ decore z defensione ciuita-
tis. In vno aut latere mōtis syon erat tem-
plū quasi mediū inter arcē z inferiorē ciui-
tatē. vt scz munitio arcis defenderet templū.
z templū cū arce ptegeret ciuitatē. Et ideo
sepe scriptura vocat hierl'm filiā syon. qz si
cui filia ptegit a matre z subdit ipsi matri.
sic ciuitas inferior templo fuit subdita atqz
arce. Tāte aut auctoritat⁹ z nobilitat⁹ infce-
teros mōtes fuit mons syon q̄ nō solū ciui-
tas hierosolyma nec etiā ipa iudea vtz eti-
am vniuersal' eccia tā ex iudeisqz ex gētilib⁹
p̄gregata sc̄p̄ in p̄phetis a mōte syon deno-
minat. sicut ibi. Fundat in exultatiōe vni-
uersę terre mons syon latera aq̄lonis ci. re.

magni. Nā mons fuit magne altitudinis z
sublimitat⁹. magne fortitudinis z firmitat⁹
magne plenitudinis z vbertat⁹. magne pul-
critudinis z amenitat⁹. maxie p̄fidię et se-
curitat⁹. maxie opulētie z locupletatiōis. ma-
xime leticie z exultatiōis. p̄fecte iusticie z san-
ctificatiōis. mons doctrine z eruditōis. sic
scriptū est Isa. ij. De syon exibit lex. mons p̄-
phetie z reuelatiōis

Deselmon Ca. XXXVIII.

Selmon est mons i tribu effraym in
exta cōfiniū tribu manasse i quā ascē-
dit abymelech qñ dimicauit cōtra
sichimitas. vt dic Hieron⁹. z legit Iud. ix.
mons p̄ multitudine arbor⁹ dēsus z vmbro-
sus ppter qd z selmon vmbra interpretat⁹. Est
etiā mons irrigu⁹ aqz z ignib⁹ niuib⁹ pin-
guis z pascuosus. sicut dicit in psal. Vox de-
albabunt in selmon mōs dei mōs pinguis.

De monte sophin

Capitulum. XXXIX

Sophin est mons i tribu effraym in
loco armathen vñ oriū⁹ fuit Sa-
muel. vt dic Hiero. Fuit aut locus
in alto sit⁹ fertilis z gminosus. aqz irrigu⁹.
arborib⁹ p̄sit⁹ z deliciosus Saron de q̄ dicit
Isa. xxxv. est mons inf montē thabor z ita-
gnū tyberiadis. vñ z tota illa regio saron a
vsqz hodie est vocata. vt dic Hiero. Dis eti-
am regio a cesaria palestine vsqz ad opiduz
ioppe saron dicit. Iuxta montē istū cāpi sunt
fertilissimi. vt dic glo. sup Isa. xxxij. tā frugi-
busqz fructib⁹ valde apti

De monte seon Capitulum. XL.

Seon mons de q̄ dicit Deut. iij. dicit par-
tis mōtis galaad q̄ extēdit p̄ desertum
vsqz trās iordanē. vbi habitauit se-
on rex amorreor⁹ z cecidit in fortē ruben et
gad z dimidię tribu manasse. vt dic Hiero.
sup Hiere. xlvj. ibi. Ascēdēte galaad tē. qre
supra de mōte galaad

De monte lemeron Capitulum. XLI

Semeron est mons de q̄ dicit. ij. Para.
xij. ca. in q̄ est mō sebalte vbi reliq̄e
Johis baptiste relescūt. vt dic Hieron⁹.
In eodē qdē mōte pus edificata ē
samaria. a q̄ z tota regio postea samaria est
vocata. Nec ciuitas rōe mōtis fuit fortissi-
ma z ad expugnādū difficilima Un̄ z reges
assyrior⁹ mir⁹ sumptib⁹ et bellozū maximis
apparatib⁹ eā trib⁹ annis p̄tinne obsederūt.
z vir p̄p̄ famis angustia cōtra ipaz pualere

viribz potuerit. Imo dicit Hiero. et Josephus
nūq̃ eā expugnassent si ip̃i habitatores de
um israel ad iracūdiā puocātes plenā confi
dentiā habuissent i dño et ip̃i legē nullate
nus reliq̃ssent. Isti mōs proprietates q̃re sup̃
de mōtibz israel. et ibi plene inuenies

De monte seyr Capitulū. XLII

Mons seyr de q̃ sepi⁹ habet mentio i
scriptura est idē q̃ mons edom de
quo supra sufficiēter dictū est. q̃re d̃
monte edom siue elau. trinomi⁹ erat elau

De mōteabor Caplm. XLIII

Abor est mōs in medio cāpo gables
vt dicit Hiero. sup̃ Hiere. c. xvi. et est
mōs mira rotunditate sublimis di
stans a dyacesarea. x. milibz ad oriētālē pla
gam. et fuit i p̃finio zabulon isachar et nepta
lim. Hic mōs int̃ toti⁹ terre p̃missiōis mō
tes maxie est famosus rōe situatiōis. fertili
tatis. amenitatis. fortitudinis et firmitatis. gleba
em̃ illi⁹ mōtis est fertilis vineis oliuier et ali
is arboribz fructiferis abilis. aer ibi ē salubz
ros frequēs et dulcis. imber tā temporane⁹
q̃ serotin⁹ mediocris. ibi arborz p̃ceritas q̃
nō deponūt hyeme et estate comā vel virozē
suū ibi autū multigenaz canoz⁹ sonit⁹ et ca
noza suauitas. q̃z voce afficit audit⁹. p̃ena
rū varia dispositiōe ad eaz aspectū puocat
visus. in carnū suauitate delectat gust⁹. et
iō multi sunt ibi aucupes auiculis locū istū
frequētantibz retia et tēriculas imponentes
sic dicit Hiero. sup̃ illū locū Osee. iiii. qua
si retbe expāsum sup̃ mōrē thabor zc. Sup̃
oia aut̃ montē istū reddit cōmendabilē p̃n
tia saluatoris q̃ ip̃m sua p̃ntia honorauit. Nā
in h̃ mōre docuit in h̃ grā orōnis p̃noctauit
in h̃ monte aliqui pauit p̃plū. et tā spūali q̃
corpali pabulo recreauit. In h̃ mōtis etiā
sup̃cilio corā discipul⁹ suis se transfigurare
voluit et future claritatis gl̃iam i suo corpe
discipulis reuelauit

De ziph Capitulū. XLIII

Ziph mons est squalid⁹ et ymbrosus
i quo latuit Danid qū fugit a facie
saul. et est iuxta carmelon i mōre car
meli in q̃ nabal carmelites q̃ndā habitabat
q̃ fuit de stirpe calcph. vt dicit Hiero. Est au
tē mons multū nemorosus dumis et arbo
ribz infructuosus p̃sic⁹ et saltuosus. fers et ibi
cibz perui. spelūcia et antr̃ plen⁹. et plimuz
cauernosus. et iō fugitiuis et latere volētibz
p̃gru⁹ est et ignoz trāseūtibz piculosus

De collibz Capitulū. XLV.

Collis est tumor terre breuis tre pla
niciē trāscēdens et ad mōtis altitudi
nē nō attingēs. Collis em̃ mōte est
inferior h̃ terra altior. et d̃ tumor q̃si tumor
tell⁹. vt dicit Jsi. Uñ solēt colles montiū esse
pedes. nā de collibz ad mōtes solem⁹ ascēde
re altiores. Et dicūt colles a colēdo. q̃z cus
minori labore colunt q̃ mōtes et pl⁹ q̃ mon
tes ab hoibz incolunt et inhabitant. pl⁹ aeri
et calori solari q̃ inferior terra exponunt. et
iō fruct⁹ in collibz ad maturitatē cit⁹ pdu
cunt. imbre et roze celesti pl⁹ colles q̃ valles
p̃fundunt. et iō fruct⁹ accrescētes in collibz
alijs dulciores et sapidiores inueniunt Jtē
inter infimā terre sup̃ficiēz summā montis
altitudinē tenēt colles mediū q̃ ad situm. et
iō aer crassior et spissior est in colle q̃ i mōre
purior et subtilior est q̃ in valle. Purio
res em̃ et nobiliores recipiūt colles imp̃ssio
nes et influēcias a sup̃ioribz q̃ valles et iō tā
fruct⁹ q̃ gmina sunt i collibz salubriora q̃ i
vallibz et alijs p̃ribz meliora. vt dicit Lōstan.
Jtē colles cit⁹ recipiūt radioz sol̃ illumina
tionē q̃ valles et velociorē a nubibz irrozati
onē. De montibz etiā descēdunt torrentes et
riuuli sup̃ colles. et de collibz deriuant ad
campestria et ad valles

De valle Capitulū. XLVI

Vallis est terra decliuis ac depressa i
montiū medio collocata. vt dicit Jsi.
Est aut̃ vallis aquaz a riuul⁹ fontic
um defluentū receptaculū et vehiculū. Uñ
patet q̃ valles a riuulis ex montibz emanā
tibz irrigant et ex illoz circūfusione in flori
bus et fructibz secundant. frondiū et florum
virozē cit⁹ decorant a montiū et collū ele
uatione obumbrant. In vallibz etiā fit ma
ior radioz solariū cōcursus ac cōfractio ac
p̃fluxus. Et ideo calidiores impressiones i
vallibz q̃ in montibz generant. p̃pter quod i
vallibz cit⁹ q̃ in montibz resoluunt niues
ex quaz diffusionē loca circūiacētia hūme
ctant. vt dicit Macro. Et ideo valles calide
turbide et grossē vaporose p̃ experientiā iu
dicant. quaz habitatores calidis et hūidis
passionibz sepi⁹ molestant. vt dicit Lōstan.
Dom⁹ et edificia in vallibz p̃stituta min⁹ vē
toz et tempestatū incōmodis p̃pellunt q̃ il
la que in mōtibz collocant. nā montiū obie
ctu tuent. et a p̃cellaz inundantiū ip̃eru de
sentant. terremotu icolevallū raro infestāt

cui⁹ rō est. qz ptes terre ī valles residētes ma-
gis cōprimunt. z sibi inuicē forti⁹ adunant
Et iō vēti illas ptes difficili⁹ penetrāt z sub
intrāt. ppter qd ptes ille qz mīme sunt caue
z porose mīme a vētoz subintratiū impetu
agitant. ppter qd nō mouēt. vt dīc Aristō. Ad
valles etiā pfluūt sordes z ibi diuti⁹ refuāt
ppter aeris corpulentiā valles citi⁹ qz montes
grossis z fumosis vaporibz obnubilant. et
dēsioribz tenebris obscurant. Un ptes val-
lium pl⁹ qz montiū pfundant ad centrū et a
celi circūferētia pl⁹ elongant Itē ex aquaz
multiplici pcurfu z limi ac luri obiectu pa-
ludes qsi inuadibiles ī vallibz frequētissime
coadunant. z loca ad trāsuaedū difficilia
inueniunt. Itē ex humoz abūdātia carices
z gramia ī vallibz marie nutriunt. salices
z alic ī fructuose arbores ī vallibz plus qz
ī mōtibz crescere dinoscunt.

De campo. Caplm. XLVII

Campus fm Jsi. est terre planicies
nec depressa vt vallis. nec erecta vt
mōtes. z iō qz equal⁹ est pedibz cāp⁹
est vocat⁹. a camis greco qd breue vel equa-
le dī in latino. Et ē camp⁹ loc⁹ plan⁹ z incul-
tus. nec vomere sulcat⁹ nec stercore impin-
guat⁹. s3 pot⁹ deambulatōi vt deductōi aut
militari exercitatōi ītra ciuitatū habitacu-
la deputat⁹ loc⁹ sc3 cōis z public⁹ oīm aspe-
ctibz expōit⁹ vñbo reipublice ascript⁹. nulli
ppri⁹. s3 oīm vtilitatibz assignatus

De agro. Capitulu. XLVIII.

Ager vt dīc Jsi. li. xv. dī eo q in eo ali-
qd agat. Dis em ager vt ait Varro.
aut est aruus. i. sational. aut pscitus.
Id est. arboribz apt⁹. aut pascualis. qz herbis
fm. p aialibz vacat. aut florēs or⁹. i. floribz
z apibz aptus. Un fm antiqz ager est terra
cultā. rus vñ terra inculta vt silua z pascua
ī qua tā pec⁹ qz lachfi potest. vñ z rustic⁹
nominat nō agrestiu hōim h pma et ociosa
felicitas est. vñ z ager dī qsi pascu⁹. qz a di-
uisoribz agroꝝ vicinis pacēdi grā ē relic⁹
sic alluui⁹ dī ager quē paulatim fluui⁹ i agz
reddit. sic z artificin⁹ dī ager qz a certis linea-
rum mēsuris nō ptingit. s3 arcef finis ei⁹ ob-
iectu montiū z arboꝝ z etiā fluuiōꝝ. sic z no-
ualis ager dī pmi pscissus. siue qz alternis
annis vacat vt renouet suas vires. Floua-
lia em semel cū fructu erūt z semel vacua si-
ne fructu pmanebūt. Aliqñ etiam dī ager
squalid⁹ quasi excolid⁹ sic dicit⁹ eo q a cul-

tura iā exierit sic excolul eo q a pfulatu iam
discesserit. aliqñ dī ager vlginosus. i. sp hū-
midus. nā humid⁹ dī q qñq sic vocat⁹. vli-
go aut est humor terre naturalis ab eo nun-
qz recedēs. Duculqz Jsi. li. xv. c. xiiij. Ager
est igit⁹ loc⁹ exercitiū laboris z sudoris. nā cū
labore ager excolit. ligone pcutit. foditur.
euertit. vomere aperit. semine scrit. rastro te-
git. roze z imbze pfundit. spinosis sepibz cir-
cūdat z munif hyeme gelu z frigore cōstrin-
gitur. ī estate estu z caumate vñ. ī vere si-
ue verno tpe colit. ī autūno collectis fru-
ctibz iterato pscindit vomere. z sic alternat⁹
laboribz ptnue lacessit.

De padio. Caplm XLIX

Padiū fm Jsi. dī quasi puidiū eo
q sibi a patrefamilias i oibz puidet
Et est loc⁹ ī q a patrefamilias i me-
dio agroꝝ suoz domiciliū pparat. vel dī p-
diū eo q antiq agros qz bello ceperāt pde-
noie possidebāt. vt dīc Jsi.

De prato. Capitulum. L.

Pratū est cui⁹ feni copia armēta tuēt
cui veteres romani nomē dederūt.
eo q sit loc⁹ q ptn⁹ est parat⁹. qz cul-
ture labore nō reqrit. vt dīc Jsi. Et iō illa
loca dicunt prata. quia ad fenū z ad gramī-
na sunt parata. Prata siquidē fluminibus
riuulis z fontibz irrigant. Et ideo ppter hu-
moris abundantia herbarū radicibz nutri-
mentū ptnue ministrant herbis z floribz
diuersi generis decorant. Et ideo ppter ver-
nantē z virentē quā ptingit pulcritudineꝝ
prata ridere dicunt. Prata etiā z suo virore
delectāt visum. suo odore afficiūt olfactum
graminū suoz sapore reficiūt gustū. prato-
rum herbe z flores mel apibz administrant.
lactis copā ī armēis z gregibz generant z
augmētant. vulnera curāt z ptra diuersos
morbos remediū pstant

De deserto. La. LI.

Desertū est terre spaciū sic dictū. qz
ab hōim frequētiōe z habitatiōe
descri⁹. nec ab hōibz colit nec inha-
bitat. vt dīc Jsi. Et hoc ptingit aliquotiēs
ppter terre sterilitatē siue aeris intemperiez
scu ppter aquaz z fontiu defectibilitatē siue
ppter hostiu vastitatē. Un desertū est incul-
tum spinis ac sentibz plenū. reptilibz z vene-
nosis aialibz puiū. bestiaz z feraz siluestriū
domiciliū. fugitiuoz z latrocinantiū habi-
taculū. terra sitis z ariditatis. terra estus et

squaloris. terra vastitatis et horrois. terra deuū et erroris. nā in deserto viesunt deuie calles et semite nō sunt trite. miricis et alijs fructibz infructuosissite atq; plane areno se lapidose puruerulēte seculente. et alijs in cōmodis itinerantibz plurimū onerosē. Et dicunt deserta vt dīc Jsi. quia non serūtur. Unde loca siluaz et montiū que a semie vacua deserunt deserta nuncupant. nō minus tamē deserta dicunt loca p̄us inhabitata et post casu aliquo desolata. vt dicit idem

De heremo **Ca. LII.**

Herem⁹ autē est inuia solitudo a paucis nisi a ferz et bestijs habitata. Vñ heremite dicunt hoīes deserta solitudinis appetētes. se ab aspectu hominū sequestrātes. Dicif hec herem⁹. mi. p. ptrariū ab hereo. res. quia pauci ibi herēt atq; manent. Vel dicif herem⁹ quasi herēs humus quia dura et cōpacta solet esse terra. que heremus vel solitudo vsualiter est vocata. In locis autē heremiticis et solitarijs fere siluestres liberi⁹ q̄ in alijs locis euagant. securi us cōmorant. Ibidē etiā ppter nemoz spissitudinē et siluaz multitudinē volucres siluestres dulci⁹ modulant. Ibidem etiā nidificant et puerfant. et ideo ppter feraz multitudinē et auiū frequentia. talia loca q̄uis sint solitaria aliquādo a venatoribz frequētant ibi etiā aucupū laquei et retia sepius occultant. Taliū etiā locoꝝ habitatores pluribz laboribz exponunt. nūc gelu nūc estu exurūt. nūc rore nūc imbze nūc pruina nūc niue pfundunt. raro nisi forsan a latronibz vel venatoribz inquietant. et ideo locus heremitic⁹ q̄uis mltū habet afflictiois tedij et laboris. plurimum tamen obtinet cōmodi et quietis

De antro. **Capitulū. LIII.**

Atrum ab atro est dictū. eo q̄ atris tenebris et horridis est suffusum. vt dīc Jsid. Est em̄ p̄ziū bestiāz in carnem manentiū latibulū in quibz latitantes p̄de insidiant. et ideo spec⁹ a speculando antrū dicif. q̄ inde post suas p̄das diligētius speculant. vt dīc Jsidor⁹. Est autē antrū in estate frigidū. in hyeme vero calidū. et feribz aialū nutriendis et occultandis est aptus ex sudoribz aut et vaporibz aialū fetidū est et corruptum

De fossa
Capitulum. LIIII.

Fossa a fodiēdo est dicta. eo q̄ sit terra viribz et ingenio fodientū pfundata. que quāto pl⁹ in sua superficie terra accumulata erigif. tāto infer⁹ ampl⁹ pfundaf. et quāto altior est et pfundior. tāto eius trāsif⁹ difficilior et periculosior inuenitur. quā quilibet cadēdo facillime ingreditur. sed post casum de ipsa facilliter nō exitur. vt dicit Grego. Ideo etiā dīc Hieronym⁹ super Ezech. xix. Leo in foveis capit. Nā facta fovea ouis vel capra in ei⁹ fundo ponif. cui⁹ odore alleci⁹ leo foueā p̄de grā ingreditur. sed postq̄ eā ingressus fuerit ibidem ne exeat detinet. Fovea autē intra foueā a latere ad modū spelunce fodif i qua cauea quedam ponif que ad modū cistule preparaf. que de facili claudif et de difficili aperitur. Quādo ergo leo videt se nō posse de prima fouea egredi. timēs venatoꝝ venabula latēdi grā secundā foueā ingredit. et ibi i cauea ad hoc parata claudif. capitur et capti⁹ detinetur. vt dīc Hiero. Fovee etiā vtilēs sūt et necessarie. quia fossatis ciuitates et castra ne hostibz pateāt munit. Fossatis insuper terraz spacia et habitaculoꝝ termini ab inuicē diuidunt. replēt nihilomin⁹ fovee aq̄s in quibz pisces et reptilia diuersi generis nutriunt. vnde et fouea quasi fouēs aquas est dicta. nā in foveis fouent et seruant aq̄ nūc fluxibiles nūc statue nūc eas subintrāt torrentes et pluuię. nūc in eis erumpūt capita fontū et scaturiūt riui aque viue. Summa hō et p̄cipua et omnū munitionū fortitudo et tutela solet esse fouea q̄ in lato et in longo in alto et in pfundo ordine p̄gruo est parata. nā inaccessible est loc⁹ sic munitus nisi aggere nauigio vl̄ pōte tal fouea trāseatur. vt dīc Hiero.

De spelunca **Capitulum. LV.**

Spelūca est fouea subterranea a speculando dicta. quia ppter sui latitudinē ad circūspiciendū est apta. Latū em̄ et a p̄te luci expōitū habet introitum sed in fine finē siue terminū habet artū. Vñ spelunca loc⁹ est subterrane⁹. p̄mo q̄dē cūdens et lucidus i ingressu. deinde obscurus et turbid⁹ in p̄gressu. tandē dur⁹ artus et hy spidus in egressu. si tamē egressus aliquando poterit inueniri. vt dīc Damasc. In locis autē mineralibz vbi effodiunt lapides et metalla potissime sunt spelūce. que quidē rōne extractiois lapidū seu metalloꝝ remanēt va

cue. quibusdā tamē colūnis siue alijs appo/
diationibz ne corrūat sunt fulcite. Sepe tñ
vel nimia mole terre colūne ille desup agg/
uate. siue pprie materie mollicie resolute. si/
ue fundi inferioris humore relaxate corru/
unt. z sic omnia in illis spelūcis existētia ob/
ruunt z cōfundūt. vnde in spelūcis manere
piculosum est z difficile. tñ quia frigide sūt
z humide obscure instabiles z incerte. tum
etiā quia hyspide z dure in supficie graues
z in infimo cōcaue z pfunde. Sūt etiā loca
pgrua oculatōi feraz z habitatōi. sordiu z
immūdiciāz depositōi. serpentū z aliorūz
reptiliū mansioni

De cauerna Capitulum. LVI.

Cauerna est terra pcauata a cauādo
dicta eo q ptes terre cōcauent z p/
fozent a reptilibz et ab inuicē vl per
partiū cōpressionē siue euacuationē z eieci/
onem diuidant. In cauernis siquidē mu/
res z reptilia z vermes suas faciūt mansio/
nes ad quas cōfugiūt quādo timent vel vi/
dent sibi iminere ab extrinseco aliquas lesi/
ones. Ad cauernas etiā tā lapidū q arborū
quādoqz pfugiūt volucres colūbe scz z tur/
tures. quādo vidēt aquilas z accipitres in
aere veniētes. Similiter herinacū cunicu/
li z lepores fugiunt ad cauernosos lapides
quādo audiūt canes vel pſentiūt venatores
In cauernis etiā tam terre q arborū melli/
ficāt sepe apes nidificāt quedā volucres. la/
titant etiā in cauernis colubz et serpētes q
sepe ledunt z pungūt venenoso morſu ho/
mīnes z bestias ad tales cauernas appropi/
quantes. terra insup quādo est ex se cauer/
nosa z spongiola patit sepe motū z agitatio/
nē ex vtero subintrāte poros suos z replente
ex cui⁹ agitatioe generat terremotus. vt di/
cit Aristoteles

Incipit liber. xv. De prouintijs

De terre autem

Dpartibz z diuersis puintijs
p quas orbis generaliter ē
diuisus pauca huic opi sūt
adiūnāte dño breuiter in/
serenda. Non tamē de singulis dicendū. s3
solūmodo de his de quibz sacra scriptura
sepius inuenit facere mētionem

De orbe

Capitulum Primum.

Orbis autē vt dic Jsid. li. xv. trisarie ē
diuisus. nā vna ps asia alia europa
tertia affrica appellat qz tres ptes or/
bis veteres nō equalit diuiserūt. Nā asia a
meridie p oriētē vsqz ad septētrionē puenit.
Europa pto a septētrione vsqz ad occidentē
ptingit. S3 affrica ab occidentē p meridiem
se extendit. Sola qz asia ptinget vnā pte nri
habitabil scz medietatē. alie pto ptes scz af/
frica z europa aliā medietatem sunt sortite.
In has aut ptes ab oceano mare magnū
pgredit easqz interfecat. quapropē si i duas
ptes oriētis z occidentis orbē diuidas. i vna
pte erit asia in alia pto affrica z europa. Sic
aut diuiserūt post diluuiū filij noe inter qz
sem cū posteritate sua asiā. iapher. europam
cham. affricā. possederūt. vt dic glo. sup Be/
nesim. x. z sup li. Paral. j. Idē dic Lbryso.
Jsidor⁹ z Plinius

De asia. Capitulum. II.

Asia itaqz q media credit esse ps or/
bis. ex noie cuiusdā mulieris est ap/
pettata q apud antiqz regnū tenuit
oriētis. vt dic Jsid. li. xv. Nec in tertia pte
orbis disposita ab oriēte habet ortū solis. a
meridie oceanū. ab occasu nro mari finit.
a septētrione meotidi lacu z fluuiio thanat
terminat. H3 aut mltas puintias z regio/
nes z diuersas gētū natōes i vita z i moribz
mirabiles. figur⁹ corporū sic z affectibz mēti/
um mirabiliter differētes qz noia z sit⁹ breui/
ter h ponem⁹ sequēdo ordinē alphabeti.

De assiria Capitulum. III.

Assiria asie est regio z prouincia ab
assur filio sem sic vocata q illā regi/
onē pmo post diluuiūz inhabitauit
z incoluit Nec ab oriēte h3 tigrim. z a septē/
trione mōtē caucasuz vbi porte sunt caspie
vt dic Jsi. li. xv. In hac regiōe pmo inuēt⁹
fuit vsus purpure In etiā pmo criniū z cor/
porū vngueta pcesserūt piz z odores ex qbus
efluxit luxuria romanorū z grecorū. vt dic
Jsi. Et ē terra i tēperat⁹ regionibz tēperat⁹
sima. s3 i multis extremitatibz ppter diutēpera/
tas terre māfionces sic in bestijs z serpentibz
sic etiā in hoīm moribz ē in plibz inqeta. vt
dic Plini⁹ li. iij. vbi describit hoīm feritates
In hac puincia habitāt assyrj ab assur di/
cti. gēs potētissima. q ab antiq ab eufrate vs/
qz ad indorū aliq medorū fines oīm in medio
terre tenuit regionē. vt dic Jsi. li. ix.

Dearabia.

Capitulum. III.

Arabia asie est puincia sacra. i. thuri
fera nuncupata. vt dicit Isidorus. li.
xv. Ibi em̃ maxime abũdant arbo-
res thurifere z alie odorifere. ppter quam sa-
crã aromatu fragrantia greci eaz eudemon
latini beatã vocauerũt. vt dic̃ idẽ ibidẽ. In
eius em̃ saltibz mirra z cynamomũ crescũt.
z cetera medicinalia potissime inualescunt.
Ibi nascit̃ auis fenix z aliaz rez siluestriuz
tam bestiaz q̃ volucruz dissimilis et varia
multitudo. In arabia etiã est diuersitas gẽ-
maz. Hã vt dic̃ Isidorus Plinius z Orosius
ibi triplex sardonix z gẽma yris. imo multi-
plex gemmaz numerus inuenit̃. Ibi em̃ iue-
niunt̃ dracones z qdam aspidēs in quozuz
corpibz diuersaz gẽmaz p̃ciositas inuenit̃.
In ipa est saba sica filio ebus nũcupata. et
est pars terre arabie sup̃ sinũ maris pfici co-
angustata z versus sinũ arabicũ cõsumata.
de saba quere infra

De armenia Ca. V.

Armenia ab armeno iasonis thessali
comite est vocata. q̃ amisso rege Ja-
sone collecta multitudo eoz q̃ pas-
sim vagabant̃ armentaz cepit z ex suo noĩe
nominauit. vt dicit Isidorus libro. xv. Hec ẽ
terra ararath in quã fugerunt filij Senna-
cherib quãdo ipm̃ in templo dei sui orantẽ
interfecerũt vt narrat histo. li. Regũ. Et di-
citur ararath mons in quo archa noe post
diluuũ requieuit. Sita aut̃ est hec arme-
nia inter montẽ tauri z caucasi a capadocia
vsqz ad mare caspiũ. p̃tensa habẽs a septẽtri-
one mōtes cerauneos. e quibz fluius tigris
nascit̃. vt dicit idẽ Isidorus Plinius z Chrysos-
tomus vel Orosius. Et est duplex armenia. s.
superior z inferior. sicut z due p̃anone in q̃
rum vtraqz mira quedã z monstruosa q̃ ad
nos sepius inueniũtur. Terra tamẽ armeni-
ca vbi attingit littoza tygris vel eufrat̃ her-
bis z frugibus nemozibz ortis et fructibus
est iocundissima. multis tamẽ bestiariũ cru-
delium z serpentũ generibz est repleta. vt di-
cit idem. Et de hoc multa narrat Plinius se-
cundo libro.

Dearadia Capitulu. VI.

Aradia sive aradyne est insula que to-
ta est ciuitas sita in mari mediterraneo nõ longe a tyro. vt dicit glo sup̃

locum illũ Ezech. xxvij. Filij aradij i cetero
citu tuo zc. viri em̃ sunt nautici z i pugnis
naualibz eruditĩ

De albania Ca. VII

Albania asie maioris est puincia
a colore populi nuncupata eo qd al-
bo crine nascant̃. Frigida em̃ regio
est respectu aliaz regionuz que asie ascribũ-
tur. Hec albania habet ab oriente mare cas-
piũ z surgit p̃ ora septẽtrionalis oceanĩ
vsqz ad meotides paludes p̃ deserta loca in-
cultissima se extendẽs. Duic terre ingentes
sunt canes animo et corpẽ tam feroces. vt
tauros premat̃. leones perimat̃ et elephan-
tes beluarũ fortissimas superet̃ z p̃sternat̃.
vt de albanoz cane exemplificat Plinius.
quimissus Alexandro de leone ap̃ro et ele-
phante in stadio triumphauit. vt dicit idẽ
libro. viij. c. de canibz albanie. Hec fo gens
oculos habet pictos z glaucos: in pupillo
adeo vt melius de nocte q̃ de die videant̃.
vt dic̃ idem. Et Isid. li. ix. Idẽ etiã pro miro
Solinus narrat

De atthica Caplm. VIII

Atthica puincia eadez est que z gre-
cia antiqua cuius pars vel ciuitas di-
cebatur ciuitas athenaz. que quon-
dam fuit philosophoz nutritrix z mater libe-
ralium litteraz qua nihil habuit grecia cla-
rius. nihil nobilius q̃ diu amoris sapientie
studio operã impendebat. vt dicit Plinius
z Isidorus libro. xv. totius atthice puincie
Plato athenarũ doctor fuit Hanc Demo-
stenes eloquentia per multozũ seculoz tem-
pora publicauit. vt refert Salustius. Sz
super om̃ia eaz cõmendat Ariopagita pau-
li discipulus. cuius sapientie profunditas to-
tius fere partes seculi decorauit. vt dic̃ Epi-
phanus in dyonisiũ ariopagite cõmendati-
one prout idẽ refert Isidorus.

De achaia

Capitulu nonum

Achaia grece in europa est puin-
cia ab Acheo quodam rege antiqui-
us appellata. Hec puincia fere to-
ta insula est. nam a septentrione vbi Mac-
donie iungit̃ vndiqz septa est mari. nam ab
orientẽ habet cyreneum mare. ab euro gre-
cum. a meridie ionium. ab affrico et occa-
su cassopias insulas. A sola septentrionali
parce Macedonie et atthice grece sociat̃.

Huius puincie caput est chozinth? loc? mu-
nissim? vt dicit Jsi. li. xv. nā ad ipam patet
vic accessus ppe sic? altitudinē mltitudinem
ppli. z ppe munitōis fortitudinē z mar? vici-
nitatē. hāc pdidit chozinth? horestis filius
quē greci chozintheā vocāt. i. reipublice ad-
ministrationē. vt dicit Jsi. li. xv.

De archadia Capitulum. X.

Archadia est puincia in? ioniu ma-
re z egeu. vt dicit Jsi. collocata quas
archas iouis filius icolis deuict? ex
suo noie archadiā noiauit. nā etiaz sicionia
a quodā rege sicionio in postez est vocata.
vt dicit Jsi. li. xv.

De alania Capitulum. XI.

Alania pma ē ps sithie q pma z ma-
xima regio ē europe. q scz europa i-
cipit a flumie tanai descēdēs ad oc-
casum p septentrionalē oceanū z vsqz i fines
hispanie se extēdit. cui? ps oriētal? z meridi-
onal? a pōto p surgēs tota mari magno pū-
git z i insulas gades finit. vt dicit Jsid. li. xv.
Pars itaqz sithie pma ē alania q ad mēori-
des paludes ptingit vsqz ad daciā se pēdit
Est autē regio latissima mltas z seuas cōti-
nens barbaras natōes sub frigido climate
pstituta ab oriēte declinās ad adlonem

De amazonia Ca. XII.

Azononia ē regio ptim i asia. ptim
sita i europa. q albanie ē vicina z ab
amazonibz ē vocata. Fuerūt āt amazones
gothoz q exierūt d inferiori sithia vel sirtia
vrores. vt dicit Jsi. li. ix. q maris suis dolo in-
terfect? viroz suoz arma arripiētes hostes
virili aio aggressi d maritoz suoz nece sū-
pserūt debita vltiōz. nā oēm masculū a sene
vsqz ad puulū i orez gladij pimeūt z feminas
resuātes z hostiū spolia diripiētes deiceps
piter sine masculoz pfortio viuere dcreuerūt
q duas regias. s. marsipiā z lāpetā maritoz
exēplo q sp duos solebāt hāc reges sup se sta-
tuerūt. qz vna pcedēs cū exercitu d hostes
dimicabat. alia iteri rēpublicā gubernabat
effecte sūt aut tā fortes breui tpe bellatrices
q magnā ptē asie fere. c. ānis dñio suo sub-
iecerūt. in? ipas pō nullū penit? masculū vi-
uere vl? morari rōe aliqua pmiserūt. ex fini-
timis tñ gētibz maritos sobolis grā elegerūt
ad quos statutus tpiū accedētes plēpcepe-
runt. Sz tpe cōpleto ad cōceptiōis officiū
instituto maritos a se recedere z alias man-
siones q̄rere coegerūt. masculos autē filios

vel emactabāt vel recto tempe patribz trās-
mittebāt. filias vero sibi reseruātes eas ad
sagittandū vel venandū informabāt. z ne i
sagittarū ictibz mammillarū grossicie impe-
dirētur eis in septimo vt dicit anno mam-
mas exurebāt. z ideo amazones sunt dicte.
id est. sine māmā. vt dicit Jsidor? libro. ix.
Das vniāmāmas antiquit? multi vocauē-
runt. quarū feritatē domuit vt dicit primo
Dercules. deinde Achilles. sed hoc porius
fuit per amicitia qz p vires sicut in gest? gre-
corum z amazonū cōtinetur. Dicit autē Jsi-
dorus. qz Alexandruz magnū amazones
vsqz ad internationē penit? sunt delete. Sz
historia Alexandri hec non dicit. imo dicit
amazonū regina Alexandro postulāri tri-
bura p nuncios rescripsisse. De tua pruden-
tia est mirandū. qz cū feminis cōfligere sta-
tūisti. quare si fauēte nobis fortuna succū-
bere te cōtingat. merito es cōfusus cū a mu-
lieribus sis deuictus. qz si iratis nobis dñs
nos deuiceris paruz tibi poterit cedere ad
honorē. quia de muliercul? triūphasti. Su-
per cui? respōso ad ammirationē duct? rex
generosus dixit. decēs fore nō p gladium z
furoz mulieres vincere sed poti? p amores
propter qd libertatē eis cōcessit z ipas non
violentia sed poti? amicitia suo impio sub-
iugauit.

De alemānia Capitulum. XIII.

Alemānia nobilis z generosa est re-
gio in europa a lemanno fluuio vl-
tra danubiū fm Jsidorū sic vocata
vbi illius terre incole pus habitauerūt. qui
a fluuio lemanno alemāni dicti sunt. Hec
etiā germania dicta est. vt dicit Jsidor?. li-
bro. xv. vbi dicit. Post daciā que finis est si-
cie inferioris occurrit germania. ab oriēte
habēs danubiū. a meridie renū fluuiū. a se-
ptentrione z occasu oceanū Et est duplex
germania. scz superior que se extendit vsqz
ad alpes z mare mediterraneū siue adriati-
cum vbi mare magnū sistit in a quileie par-
tibus per paludes Alia germania est circa re-
num. vtracqz germania diues est terra z in-
clita z tam viribz qz diuitijs ac bellicosiss po-
pulis numerosa. Unde a fecūditate gignē-
dorum populozū a germinando germania
est vocata. vt dicit Jsidorus libro qndeci-
mo. Generosos enim z immanes gignit po-
pulos. de quibz dicit libro. ix. Jsi. Germanie
natiōes sunt multe imania corpa habentes

viribus fortes audaces aīo et feroces idomi/
ti raptu. captibus et venatibus occupari. facie
decori et formosi comati et coma flauū. libe
rales aīo hylares et iocūdi et potissime saxo
nes q̄ in p̄dicis sunt p̄cellētes. de q̄to dicit
Jsi. Saxonū inq̄t gens ī oceanī finibus et
litoribus p̄stitute p̄tute et agilitate agil. vñ et
sic est appellata eo q̄ valētissimū sit gen⁹ ho
minū p̄stanti⁹ ceteris piratis. nō em̄ p̄ terrā so
lis suis hostibus sūt infesti. vey. etiā p̄ mare il
lis q̄ se molestāt ac si essent saxei sunt ip̄orta
biles atq̄ duri quoz terra valde fructifera
aq̄s et fluminibus optimis irrigua. ī ip̄oz eti
am mōtibz effodiunt oīa fere metalla p̄terez
stannū. Sūt et alie puincie ī vtraq̄z germa
nia q̄ nō sunt min⁹ laude digne. vñ sunt au
stria. bauaria circa danubiū. sueuia alsatia
circa renū et alie mltē q̄s p̄ singulos enume
rare esset tediosum. A saxonibus autē germa
nicis anglici p̄cesserūt q̄z p̄genies et successio
britāniā insulā possidet q̄z linguā et mores
anglicoz gēs vsq̄z hodie ī pl̄ibz imitat. vñ di
cit Beda in li. de gestis anglicoz. q̄re infra
de lra s. de saxonīa

De anglia. Ca. XIII.

Aglia oceanī ē insula mariā q̄ cir
cūfusa maria toto orbe vndiq̄ ē di
uisa q̄ quondā albion ab albis rupi
bus a lōge circa maris litora apparētibus ē vo
cata. Hā succedēte tpe q̄dā p̄ceres de troie
excidio descēdētes facta classe. palladis vt
fert oraculo ad p̄dicte insule litora puenē
rūt q̄ p̄tra gigātes q̄ tūc terrā possederūt di
uit⁹ pugnātes arte p̄it et p̄tute insulā sup̄as
gigātibz suo dñio subiecerūt. et a bruto q̄ il
lius exercit⁹ erat p̄nceps terrā vocauerunt
britāniā q̄si insulā a bruto tūc t̄pis armis et
potētia acq̄sita. a cui⁹ bruti p̄sapia reges po
tētissimi p̄cesserūt q̄z opa magnifica si quē
audire delectat historiā bruti legat. Illa at
eadē insula post lōga t̄pa a saxonibus germa
nicis multis et variis iterueniētibz seuissimis
pl̄ibz est adq̄sita et a suis posteris est possessa
q̄ britonibus vñ mortuis vñ exulatis insulā in se
diuiserūt et singul⁹ puicijs fm lingue sue
p̄prietatē nomia ip̄onētes ligue gēs sue me
morā reliquerūt vocātes insulā anglīā ab
engela regina clarissimi ducis saxonū filia q̄
illā insulā post mltā pl̄ia p⁹ possedit. Jsi. tñ
dic anglīā ab angulo dictā q̄si terrā in fine.
vñ q̄si mūdi angulo p̄stitutā. Sz beatus Bre
gori⁹ vidēs angloz pueros rome venales

tpe paganoz. audiēs q̄ essent anglici allu
dens patrie vocabulo rñdit. Vere inq̄t sūt
anglici qz vultu nitēt vt angeli. illis oportet
p̄bū annūciare salutē. Hā vt dic Beda. ger
manica nobilitas adhuc ī pueroz cultibus
resultabat. De hac insula dic Plin⁹ multa
silt et Orosi⁹. Sz Jsi. summam tagit exp̄ssi⁹
q̄ alij obscuri⁹ retulere. britānia scz q̄ nunc
dicit anglia ē insula q̄ p̄ aspectū gallie et hispa
nie est sita. circuit⁹ ei⁹ obtinet q̄dragies octi
es septuaginta q̄nq̄ millia. mltā et mag⁹ flu
mina sunt ī ea. fontes calidi. metalloz etiā
larga copia gagates lapis ibi pl̄im⁹ et mar
garita gleba optima et diuersi fructibus valdē
apta. ibi oues lanigere ī p̄cipua abundātia
ibi feraz et ceruoz mltitudo nimia inueniūt
pauci lupi vel nulli ī insula repiūt. et iō oues
q̄ ibi maxie abūdāt tūc ī caulis et ī pascuis
sine custodia relinquūt. vt dic Beda. Un⁹ q̄
dā describens insulā anglicanā metrice sic
dicit Anglia terra feror et fertil⁹ angul⁹ orbis
Insula p̄dines q̄ toto vit eger orbe. et cuius
tor⁹ indiget orbis ope. anglia plena iocis gēs
libera apra iocari. Libera gens cui libera
mēs et libera lingua. Sz lingua melior libe
riorq̄z man⁹. Multas alias p̄sedq̄ gēs et in
sule dignitates h̄ interponere esset longum
quare infra de britāniā

De aquitannia Capl'm. XV.

Aquitannia gallie est puincia in eu
ropa. vt dic Jsi. li. xv. et sic ab ob
liq̄s aq̄s ligeris fluminis qd ex pluri
ma pte termin⁹ ei⁹ ē cāq̄z pene ī orbē circum
cingit appellata. Terra siq̄dē ferti⁹ et amena
opidis ciuitatibus et castris p̄clara aq̄s et flu
minibus irrigua. siluis cāpis ortis et p̄ris deco
ra. vineis et arboribus fructiferis diuersi gene
ris p̄sita. et magnis diuitijs opulēta. Sub
noīe p̄o aq̄tannie mltē p̄ticulares puicie cō
p̄hendunt. vt dic Plin⁹ De ca circio habz
oceanū. vt dic Orosi⁹. q̄ aq̄tānic⁹ sin⁹ appel
lat. ab occasu hispaniam hz. a septētrione et
oriēte galliā lugdunēsēz. ab euro et meridie
p̄tingit puinciā narbonēsēz. vt dic Orosi⁹

De andegauia. Ca. XVI.

Adegauia est gallie puincia q̄ aq̄
tannic est vicina et vsq̄ ad minorem
britāniā se extēdit. cui⁹ metropolis
andegauis est noīata. a q̄ in circuitu tota p
uincia andegauia est vocata. et est terra vi
nifera et fructifera bonis oibz opulēta. sicut
aq̄uitānie in vineis et in fruge

De aluerna Capitulum. XVII

Aluerna gallie lugdunensis est puincia. cuius ciuitas maior mons clarus nuncupatur. Hec ab euro h3 germania ab austro italia. ab occidente narbone. pro uincia. a septentrione gallia belgica. Est autem terra siluestris et nemososa motuosa pascuosa feris pecudibus et armatis referta frugifera et uinifera in multis locis.

De apulia Capitulum. XVIII

Apulia est regio maritima in italia. quae pars est europe ab insula sicilie per maris brachium sepata. terra siquidem est multum populosa. auro et argento referta. frumeto mero et oleo opulenta. ciuitatibus nobilissimis iclita. castris et opidis permunita. frugibus et diuersi generis fructibus fertilis et secunda. Finis est europe meridie quam solo mari a barbaria est diuisa. Fiores sunt huius calidos infirmis probetes sanitatem et medicinam. Metropolis autem illius regionis brundisium dicitur quam greci quando edificauerunt. et dicitur a brunda grece quasi caput cerui latine. Illa est ad modum ceruini capitis huius cornua sunt esse disposita. ut dicitur Iulius. li. xvi. in c. d. nobis ciuitatum. Huic a latere adiacet terra quam dicitur capania mater frugum. nam eius gleba fertilissima est quam ad frugum multitudinem producit dam ex cuius abundantia multe puincie sustentant etiam transmarine.

De affrica Capitulum. XIX.

Affrica ut quidam putant est dicta quasi a priaca. eo quod soli siue celo sit puia et apta. propter quod horroni frigoris nullatenus est subiecta ut dicitur Iulius. li. xv. Alii putant affricam esse dictam ab affer filio abrae ex cethura quam dicitur duxisse suos libia exercitum et ibi victis hostibus sedisse eiusque posteros affros nominasse. ut dicitur Iulius. li. ix. Incipit autem affrica a finibus egypti pergens iuxta meridiem per ethyopiam usque ad atlantem montem. a septentrione per mare mediterraneo clauditur et in gaditano freto finitur. Hec mundi tertia dicitur esse pars diuisa per asiam et europam. h3 autem puincias multas sic libia cirenaesem tripolim bizantium carthaginem mauritaniam ethyopiam et multas alias. Est autem illa pars mundi quam affrica dicitur minor spacio quam asia uel europa. sed per suam quantitate dinotatur et mirabilior in qualitate. Nam in auro et gemis ditissima est siue in frugibus fructibus et oliuis. Mirabilissima est etiam producit bestiarum et hominum species et figuras. ut patebit quoniam regiones affricae per suam noiam describentur. Sol ardoribus per alijs terris exurit. va-

rijs oceani finibus intercipiunt. arenas cumque steriles in multis partibus efficiunt. Et a satyris pelosis tigridibus et alijs horrendis bestiis possidetur. et hoc inferius plus patebit.

De asturia Capitulum. XX.

Asturia est puincia in citeriori hispania in finio europe et affricae constituta ut dicitur Iulius. li. xv. Cum astures sunt dicti quippe istius fluminis nunc inhabitant. quae terra est siluis et montibus quasi undique circumsepta. ut dicitur idem. Illius soli incolae sunt ut dicitur respectu aliorum aio placidi liberales et benigni quae ciuitas metropolis noia est. terra quidem mero frumeto et oleo minime abundat. Nam terra est frigida et ad hominum productum frugum uel fructuum minus apta. abundat autem ibi milium et castaneae supermodum. Dicitur autem ibi multa crescere fructuum genera et pomorum. de quibus loco uini faciunt sibi potum. Feris siluestribus et etiam domesticis pecudibus sunt maxime opulenti. Populus autem generaliter ut dicitur ex natura bylaris est. et canore uocis in cursu agilis. et in plijs militans. elegans stature et pulcre forme secundum similitudinem patrie. et qualitate calide regionis ad loquendum et forsan deridendum lingua leuis.

De aragonia Capitulum. XXI

Aragonia puincia est in hispania uiciniaz et frugum secunda. fontibus et fluuiis irrigua. ab aragonis quando occupata a quibus regio usque hodie noia est. Nam gothorum gens quoniam in illa puincia habitabat. unde aragonia quasi aragothia est vocata. ut dicitur Isidorus. quam perfluit iberus fluuius. cuius metropolis appellatur cesaraugusta.

De babylonia Capitulum. XXII

Babylonia asie est puincia in chaldaea cuius caput est urbs babilon. a qua regio est nuncupata tam nobiliter ut chaldaea et assiria et mesopotamia aliquando in eius nomine transierunt. ut dicitur Iulius. li. xv. Hanc preterfluit flumina nobilissima inter quae precipue sunt tigris et eufrates. quae de paradiso huius ortum. Est autem regio omnium frugum et fructuum fertilissima uinifera et aromaticis arboribus et herbis plena. gemmarum et metallorum copiose ditissima. camelis equis asinis et mulis et alijs iumentis abundantissima. feris et mirabilibus bestiis ac monstruosis abundans maxime in desertis cuius metropolis quondam est dicta babilon. id est confusio. eo quod ibi lingua edificantium currum babel est confusa ut dicitur Genes. xi. Cuius magnitudinem describit Hieronimus. super Iesaiam. xi.

Babylon inqt est metropolis caldeoꝝ cui⁹
muri. xviij. milia passuū erāt. p. quadrū ab an
gulo in angulū qđ est simul. lxiij. vñ duab⁹
leuc⁹ z duab⁹ vñ⁹ leuce pñib⁹ muri rēdebāt
ibiq⁹ erat turris triū miliū passuū in altitu/
dine. i. duaz leucaz a lato in artū coangu/
stata cu⁹ materia fuerūt lateres cocti ex bi/
tumine indissolubili. vñ nec igne nec aqua
dissolui pñt. z qz ibi pñsum est labiū hebrai/
ce dicta est babel. grece autē babylon a q̄ res/
gio tota in circuitu babylonía ē vocata. Nu/
ic impauit rex potētissim⁹. s. nabuchodono/
sor. q̄ int ceteras mūdi natōes q̄s chaldeoꝝ
subiecit impio iudeā etiā captiuauit. pñt qđ
babylon sub Balthasar nepote suo p. cyz z
darii reges persaz z medoꝝ penit⁹ destru/
cta fuit. nec vnq̄s iterato repata. sed de ei⁹ re/
liquis due ciuitates. scz sophon z theroso/
phon fuerūt in perfide edificare. vt dic⁹ Die/
ronym⁹. Loc⁹ autē vbi qñdā fuit babylon ē
desert⁹ z nihil pñnet nisi bestias monstuo/
sas. q̄re infra de chalda.

De bactria Capm. XXIII.

Bactria est regio i asia cui flumi⁹ no/
mine bactr⁹ nomē dedit. vt dic⁹ Jsi.
lib. xv. Nun⁹ pñes q̄ sunt plane p pte
fugis ambiunt. q̄ aut aduerse sunt indi flu/
uij fontib⁹ termināt reliq̄ includit och⁹ flu/
uius. Dicit autē bactria fortissimos came/
los nūq̄ pedes atterētes. vt dic⁹ Jsid.

De braciana Ca. XXIII

Braciana regio ē in affrica ex duob⁹
opidis nobilissimis ē sortita voca/
bulū. ex q̄b⁹ vnū andrometh⁹ vocat⁹
altēz vocat⁹ bizantiū. Nec fecūda est glebis
z oleis cui⁹ hum⁹ est ita pinguis vt tacta ibi
semia incremēta pene centesime fruges na/
scant. vt dic⁹ Jsi. li. xv. De bragmanis q̄/
re infra in fine isti⁹ libri

De brabantia Capm. XXV.

Brabatia germanie final est puincia
q̄ gallie belgice ē trigua hñs renuz
ab oriēte z frisiq̄ britanicū oceanū
z flādriciū sinū ab aqlone inferiore galliam
ab occidēte pñ supiozē frāciā a meridie. qm
amnis mofa pñterfluit z scaldia flui⁹ itras
cū fluxu z refluxu mar⁹ alijs riuul⁹ varijs et
fontib⁹ irrigua. terra in multa pte vinifera.
nemorosa collib⁹ pñs z ort⁹ decora. arbo/
rib⁹ fructifer⁹ z siluestrib⁹ plena. abundans
aialib⁹ domestic⁹ z siluestrib⁹ ceruis hinnu/
lis apzris leporib⁹ z cunicul⁹. multa habens

opida famosa. terra fertil⁹ frugib⁹ z populo
sa gēs elegātis stature z vñulte forme bel/
licosa. aiosa pñtra hostes. int se aut placita z
q̄era. gens benefica deuota z benigna

De belgica Capm. XXVI.

Belgica dñ gallie puincia i europa a
belgis ciuitate sic dicta. vt dic⁹ Jsi.
li. ix. Nec ab oriēte vt dic⁹ Drosi⁹ hz
germaniā siue flumē reni. ab euro hz alpes
pñinas. a meridie puinciā narbonēsem in
q̄ ciuitas arelatēsis sita ē. ab occasu puinci/
am lugdunēsz. a circio oceanū britanicū.
a septētrione britanicā insulā siue angliam
Nec regio i frugib⁹ et fructib⁹ est fecūda. et
in multis loc⁹ vinifera. multū popnlosa. ciui/
tatib⁹ z opidis munita. gēs ei⁹ feror natura/
liter. vt dic⁹ Jsi. ix. z aiosa. amnib⁹ z fluijs
irrigua. aruis z fecūdissimis nemoribus z
prat⁹ decora iumētis z pecudib⁹ plena. pau/
ca hñs mōitruosa pñter ranas z colubros
pauca generās venenosa. Terra siqdē solz
esse generalit⁹ pacifica z q̄era. in plurimos
populos lingua aliquidulū differētes est B
belgica subdivisa

De bethinia Capm. XXVII

Bethinia vt dic⁹ Jsi. minor⁹ asie est p
puincia in pñti exordio ad grē sol⁹ ori/
entis auersa tracie adiacet. mlt⁹ an/
tea noib⁹ noīata. nā pus bericia ē dicta. de/
inde a bithinio rege fuit mor bithinia nun/
cupata. Jpa est maior frigia. cui⁹ metropol⁹
dñ nichomedia. vbi fugiēs hanibal pñceps
karthaginis veneno aiam expirauit. vt dic⁹
Jsi. li. xv. Lōdita ē aut pñmo bithinia a phe/
nice q̄ pus miramūda vocabat⁹. vt dic⁹ Jsi.

De britania Ca. XXVIII

Britania oceani est insula i europa
p longā inherētiā extēdit. a meridie
habet gallias. vt dic⁹ Drosi⁹. Nec i/
sula hz in longū milia octoginta. in latū mi/
lia ducēta. a tergo aut vñ oceano infinito
patz Orcades insulas hz quarū. xx. deserte
sunt. z. xij. incolunt. deinde occurrūt insula
tylē nauigatōe sex diez. vt dic⁹ Plini⁹ li. iij.
z Jsi. li. xv. a britania insula sepata. Scdm
Drosiū pñ pñsus circiū in medio oceano si/
ta est. pñt ei⁹ maximā distātiā paucis nota.
Nec britania vt dic⁹ Plini⁹ li. iij. c. xvij. iter
septētrionē z occidentē iacz opposita germa/
manie z gallie z hispanie maximo iteruallo
Nūc pñmo albino nomē fuit forsan pñt al/
bas rupes insulā circūdātes. deide a brito

britania est dicta. s. tandē a germanicis ipas
obtinētibz anglia est vocata. qre sup multa
de anglia de lra A. Est autē alia britania mi
nor sup oceanū aqtanicu. sita in ptribz gal
liaz q a britonibz relinquētibz britania ma
iorē ppter importunitatē germanoz est vsq
hodie populosa. vbi vsq ad h tpa gen⁹ bri
tonū z nomē pseuerat. z quis h britania in
multis laudibz digna sit. nō tñ pē filia matri
minor britania maiori cōpari. z iō bñ mior
britania debuit vocari q sic nec numero po
puli. sic nec merito soli potest maiori britan
nie adequari

De boecia Capitulu XXIX

Boecia puincia belladis est pricula
in grecia. vt dicit Jsidor⁹ li. xv. a bo
ue vt dicit pmit⁹ noiata. Et h hac d cā
Dū cñ chatham⁹ agenor⁹ fili⁹ europā foroz
suā a ioue raptaz ex pcepto pñs qreret nē
repiret. patris irā formidans pfirmato aīo
elegit exiliū z dū casu bonis seqret vestigia
locū vbi ipa recubuit adinuenit. z iō nomi
ne bonis locū illū boeciā noiāuit vbi z the
bas pstruxit vbi qndā ciuilia bella detonue
runt. z h nati sunt apollo z hercules. maior
ille theban⁹ eadē est eunomia vocata a qdā
fonte q ibi est qndā apollini psecrat⁹. vt dic
Jsid. li. xv. In hac terra est lac⁹ qdā furial⁹
vt q d eo biberit furore libidinis iardescit. vt
dic idē li. xiiij. in. c. de aq. qre s de fontibz

De bohemia Capitulu XXX.

Bohemia ps est messie ad plagā oriē
talē iuxta germaniā posita i europa
q a mōtibz maximis z siluis densissi
mis z alē vndiqz circūsepta. a germania et
pānonia z nariōibz alijs per mōtes siluas z
flumia est diuisa. Est autē regio mōtiū alti
tudine i plurimis sui ptribz valde firma cam
poz z pratorz planicie pspicua. facie celi sa
luberrima gleba fertilissima i vineis abun
dans z annona. i auro argēto stāno z ceteris
metallis ditissima. fontibz z fluuijs irrigua
nā terrā irrigat albia flum⁹ nobilissimus in
mōtibz oriē bohemoz silr z mulda q pterflu
it pragā regiā ciuitatē in ei⁹ mōtibz abūdāt
pini z abietes abūdant z herbe innumerabi
les nō solū mō pascuales vtz etiā aromati
ce z medicinales. ibi diuersoz genēz abun
dāt fere innumerabiles. s. vsq. apr. cerni. ca
pzeole. fragelaphi. bubali seu bifontes. z in
ter has feras est qdā hñs magnitudinē bo
nis. h bestia feror est z seuā. z bz magna cor

nna z ampla cū dñs se defendit. S. habēs
sub mēto amplū folliculū in ipō aqre recol
ligit. z currēdo aquā miro mō i illo follicu
lo calefac quā sup venatores seu canes sibi
nimis appropiquatē pñcit z qdā tetigerit
depilat horribilit⁹ z exurit. z h aimal lingua
bohémica loni nūcupat. Nec terra circūit
ex pte oriētis morauia z pānonia. ex pte eu
riāqlonar⁹ polonia. ex pte pō meridiei au
stria. ex pte occidētis bauaria germanica et
missenēsi marchia circūdat z ambis

De burgundia Caplm XXXI

Burgundia ps est gallic zenonēsis.
q vsq ad alpes peninos se extēdit.
Et ē burgundia a burgis dicta. Jsi
do. li. eo q ostregori i tratur i italia ibi fecēre
burgos plures. i. opida z munitōes. Terra
ei est fortis z mōtuosa z pascuosa z i locz plu
ribz nemorosa. aqz z flumibz ac riuiulis irri
gua. in multis locz fertilis z fecūda z in mul
tis sterilis arida z inaqsa iuxta alpes maxie
frigida ppter frequētes imbriū z niuiū iun
daciōes. plures sunt incole iuxta alpes q ex
frequēti vsu aquaz niualiū efficiūt sub mē
te turgidi z strumosi. feris abūdāt. scz vsq
apris ceruis z multis alijs

De capadocia Capitulu XXXII

Capadocia est puincia i maiori asia i
capite syrie collocata ab oriente ar
menia tāgit. ab occasu asiā minorē.
ab aqlonez syrios cāpos qz habue
rūt quondā amazones z mare tymeicuz a
meridie thauz montē cui subiacer cilia et
ysauria vsq ad silicū sinū q spectat p insulā
cypriū albis amnis p cā fluit. q qndā liddie
regna dissiūxit a pñs. vt dic Jsi. li. xv. z D. o.
li. j. Diortū habuerunt pmo a mosoch filio
iaphet. vñ z vrbz apd eos manz vsq hodie
q morera d. vt dicit Jsidor⁹ li. ix.

De caldea Capitulum XXXIII

Caldea qsi cassidea a caleph filio na
chor fris abrae fuit cognominata.
vt dic Jsid. vñ caldei dicti sūt a cas
seth qsi cassidei. Et ē regio maria sita iuxta
eufraten in q est camp⁹ duran in q puenēre
gigātes p⁹ diluuiū z de pñlio nemroth edi
ficauerunt currim currim bab. l. a q ciuitas
ibi edificata vocata est babilon z tota regio
babilonia fuit i postez nūcupata. vt patz s.
in lra b. qre ibi d babilonia. S. h dicēduz
qd ozosi⁹ dicat de babilone li. ij. Rex inqt p
mus apd assyrios q eminare ceteris poruit

nin⁹ fuit. occiso aut^{em} nino semiramis vxor⁹ e⁹
 tot⁹ asie regia babilonia vrbē quā incepit
 nemroth a⁹pliauit z instaurauit. z vt esset ca
 put regni assirioz instituit durauitq^{ue} et ste
 tit regnū istd incōcūsum. m. c. z. lxxij. ānis
 vsq^{ue} ad sardanapallū quē interfecit arbates
 pfect⁹ medoz. z tūc icēpit pire regnū assiri
 ozū. s^{ed} ex toto perit qū a tiro z dario baby
 lonia ē ita destructa q^{ue} vix credi potat apud
 mortales q^{ue} tā fortis ciuitas possit capi. Fuit
 em⁹ castroz more menib^{us} parib^{us} p^{ro}q^{ue}drū di
 sposita z d^{ist} murozū magnitudie z firmitate
 vix credi pōt. nā in latitudie habuerūt muri
 cubitos qnquagita. q^{ue}ter t^{em}p^{or} habuerūt i al
 titudine. Ambit⁹ e⁹ i circuitu fuit. cccc. sta
 diis z. lxxx. mur⁹ de cocilli latere fulus bitu
 mine cōpact⁹ fossa extrinsec⁹ late patēs. in
 quā amnis circūfluit a frōte muroz. Cen
 tū erāt porte i muroz circuitu. erāt defenso
 rū habitacula eq^{ue} disposita mire magnitu
 dinis z fortitudis. z q^{ue}uis esset ita fortis t^{em}p^{or} ci
 to victa z capta subuersa est. Hā i. ccc. et. lx.
 alueos flumē cū diuisit sic z an fecerat gan
 gem fluiū qū irat⁹ s^{ed} fluiū cō q^{ue} vni de su
 is miliib^{us} submersisset eū dē diuisit in. ccc. z
 lx. ptes. Un^{de} subtracta aq^{ue} q^{ue} fluebat p ciuita
 tē fuit facili⁹ capta. vt dic^{it} idē Orosi⁹. Illo
 anno q^{ue} babilonia ab arbato icēpit destrui.
 incepit roma fundari. Un^{de} sub vna pueniē
 tia tēpoz illa cecidit. ista surrexit. z qū p^{re}se
 nio defecit regnū p^{ri}mū orientis. incepit pu
 bescere regnū occidentis

De cedar Ca. XXXIII.

Cedar nomē est regiois in q^{ue} habitāt
 ismaelite q^{ue} fuerūt filij cedar p^{ri}mogeni
 ti i^umael. Hā ismael fuit fili⁹ Abrae
 ex agar egyptia acilla ei⁹. vñ veri⁹ vocantur
 agareni q^{ue} saraceni. q^{ue}uis v^{er}supto nomie
 frustra se eē de sara genitos glient. vt dic^{it}
 Jsi. li. ix. Di domos nō edificāt s^{ed} tāq^{ue} fera
 les boies p vastas solitudines euagātes i ta
 bernacul⁹ habitāt de p^{ro}dis z venatōib^{us} vl
 ctū acq^{ue}rites. z iō onager fuit vocat⁹ ismael
 sic dic^{it} glo. sup. Gen. xvi. Hic erit hō fer⁹ zc.
 q^{ue} vt dic^{it} oēm bestiaz rabie supgredientur. z
 māsueti ab eis pterēt. nā vt dic^{it} methodius
 futur⁹ est vt adhuc sel⁹ parit⁹ gregati creant
 de deserto z obtinebūt orbē terre p. viij. heb
 domadas ānoz. z vocabit^{ur} via illoz via an
 gustie. nā ciuitates z regna subuertēt i loc⁹
 sacrat⁹ sacerdotes iterficiēt. ibidē cū mulie
 rib^{us} dormiēt z d^{ist} sacris vasis bibent z ad se

pulera scētoz lumēta igabūt. p^{re}e⁹ hūia xpia
 noz q^{ue} tūc ei⁹ sūt. h^{ab} z m^{ul}ta alia recitat q^{ue} habi
 tatores cedar. i. ismaelite i orbe sunt facturi
 De cancia. Capitulu. XXXV.

Cancia puincia ē anglie iuxta briā
 nicū oceanū sira. cui⁹ metropol⁹ d^{ist}
 cātuarua. z ē terra frugifera z nemo
 rosa fontib^{us} z flumib^{us} irrigua. mar⁹ portub^{us}
 insignis diuitijs locuples salubritate celi p
 cipua

Decantabria Capitulu. XXXVI

CAntabria puincia ē hispanie voca
 bulo vrbis z amnis hiberis sic vocata
 cui⁹ gēis anim⁹ ē p^{ri}max ad latroci
 nādū z ad bellādūz p^{ri}m⁹ z ad patiēda p^{ro}bera
 sp^{er} est pat⁹. vt dic^{it} Jsi. li. ix. Huic vicina ē cel
 tiberia ab gallis celtic⁹ z hyber⁹ sic vocata.

De chananea Caplm. XXXVII

Chananea est regio in syria q^{ue} a filijs
 chanaā filij cham p^{ri}m⁹ diluuiū est pos
 sessa z fuerūt ex eis. x. natiōes. vt dic^{it}
 Jsidor⁹ li. ix. et q^{ue} b^{us} fuerūt. viij. natiōes d^{ist} semie
 chanaā i q^{ue} b^{us} maledictio cham fuit q^{ue}si here
 ditario radicata. z iō a filijs israel diuio p
 cepto fuerūt delecti z eaz termini ab eisdem
 occupati. vt dic^{it} Jsidorus. li. ix.

Decampania Ca. XXXVIII

CAmpania est italie puincia inter ro
 manū territorij z apuliā collocata.
 cui⁹ metropol⁹ q^{ue}ndā fuit capua a fili
 uio rege albanozū extructa. a capacitate sic
 dicta eo q^{ue} ei⁹ terra omne vite fructū capiat
 vñ z caput ē vrbū cāpanie int^{er} tres maximas
 ciuitates romā z carraginē noīata. et q^{ue} ali
 q^{ue} p^{ri}uincia italie cāpania fuerat noīata. m^{ul}
 te sūt alie ciuitates famose locupletes z po
 pulose ad puincia cāpanie p^{ri}uincētes sic nea
 polis z pōteolis vbi balnea p^{ro}gily i bonore
 habebāt. Est at^{que} terra vineaz frugū z oleaz
 feraz abūdās fructib^{us} genēz diuersoz. Est
 aut^{em} alia cāpania cisalpina gallie senonēsis
 puincia e⁹ caput ciuitas ē treuer⁹. als trece⁹.

Decauda Ca. XXXIX

CAuda vocat^{ur} q^{ue}dam insula i p^{ri}ncipio
 arta. deinde paulati dilatat. cui⁹ in
 gressus ē difficil⁹ z laboriosus. vt pa
 tet Act. ap^{osto}loz. xxvij. c. Est aut^{em} h^{ab} insula iter
 syriā z italiā iuxta cretā z sardiniā

De cilicia Capitulum. XL.

Cilicia minor⁹ asie ē puincia a q^{ue} daz
 anriq^{ue}re iouis filio vt asserit noīata
 vt dic^{it} Jsi. li. xv. Nec ab occidente bz

liciam. a meridie mare siculū. ab oriēte z se-
ptētrione h3 mōtis thauri iuga. hāc cign⁹
amnis itersecat. matrē h3 vrbū tharsimo-
niā q̄ z tharsis dī. Fuit at̄ inde nat⁹ Paul⁹
z chozyscos opidū ē ē vbi ē croc⁹ plurim⁹ z
optim⁹ i spiramie fragrantissim⁹ z colore pl⁹
q̄ aure⁹. vt dic⁹ Jsi. li. xv.

Decypros Ca. XLI.

Cypros est insula a cyprio ciuitate q̄ i
ea est denoiata. vt dic⁹ Jsi. li. xv. Ipa
est z paphon q̄ q̄ndā fuit veneri p̄se-
crata. multū aut̄ q̄ndā fuit famosa. z maxie
de metall⁹ eris. ibi etiā es p̄mo dī fuisse rep-
tum z ei⁹ vsus. vt dic⁹ idē. Terra ē vinifera z
fortia sūt valde illi⁹ loci vīna. ciuitates mō
h3 mltas z nobiles int̄ q̄s capuz metropol⁹
dī nichosia. terra ē mari vndiq̄ clausa. s3 in
ter⁹ filuis cāpis p̄ris vineis z frugibus ni-
mis plena. fontibz z amibz irrigua. z mltis
diuitijs parit⁹ z delitijs opulēta. h̄ insula vo-
cat⁹ sepi⁹ cethym i scriptura. vt dic⁹ Jsi. li. it.
Et dicta ē sic q̄ndā filio Jonan nepote Ja-
phet vt dic⁹ Jsid. De hac insula dic⁹ Drosi⁹
li. j. Insula cypros mari cirico cingit⁹ ab oc-
cidēte mari pāphilio. a septētrione aulone
cilicio a meridie syrie z phenic⁹ pelago cir-
cūdat⁹. ē spacium in lōgo tenet. clxx. milia
passuū. In lato hō milia passuū. cxxv.

De creta Capitulū. XLII.

Creta grecie ē insula a q̄dā rege indi-
gena dicto crete noiata. int̄ ortum z
occasum lōgissimo tractu porrecta.
a septētrione estibz ab austro egyptijs vndis
pfusa. Fuit q̄ndā cētū vrbibz nobilibz deco-
rata. vñ z cētapol⁹ dicta ē p̄rio aut̄ fuit insu-
la q̄ remis z armis claruit ac sagittis. p̄ma
lris iura tradidit. eq̄stres turmas p̄ma do-
cuit. studiū musicū i ea p̄mo reptū. ab ideis
dactil⁹ mūdo tradidit z exercēdo amplianie
pecudes z capreas h3 copiosas. cernos aut̄ z
capreas valde paucas. lupos z vulpes alia
rūq̄ feraz noxia genera nūq̄ gignit. sp̄ens
ibi null⁹. nulla noctua. z si aliūde trāslata i
uentat⁹ statim morit⁹. terra ē vicibz amica. arbo-
ribz p̄sita. herbis medicinalibz referta. vt
diprāno z alno z hmōi. gēmas ēē generat p̄-
ciosas. gignit ei lapidē q̄ iorthedactil⁹ dī. vt
dic⁹ Jsi. li. xv. Et cū sit insula a maioribz ve-
nenis notabilis libera. tū sphalāgiat. i. q̄sdā
araneas generat venenosas. Hucusq̄ Jsi.
li. xv. Idē p̄ oia narrat Plin⁹ li. iij. De cadē
etiā insula dic⁹ Drosi. Creta ab oriēte finitur

mari carpaceo. ab occasu z septētriōe mari
cretico. a meridie mari libico q̄d̄ adriaticū
vocāt. z h3 i longo passuū milia. c. z. lxxxvij.
In lato hō milia. l. q̄re d̄ dispositōe domus
dedali i creta. Jsi. li. xvj. c. iij. de ciuitatibz

De cicladibz Caplm. XLIII.

Cyclades insule. vt dic⁹ Jsi. li. xv. q̄n-
dā grecie fuerit q̄s ide ciclades autu-
mat esse dicras. q̄ l3 spacijs lōgiori-
bus a delo porrecte. i. orbē tū circa delū sitē
sunt. Nā orbē greci cyclū vocāt. q̄dā tamen
dicūt sic eas vocatas p̄t scopulos q̄ in cir-
cuitu eaz sunt. hē insule sunt i bellepōto in-
ter egeū mare z maleū p̄stitute. Circūdant
em̄ pelago idico. z sunt nūtero. liij. tēdētes
a septētrione i meridiē. hūc. l. milia passuū a
septētriōe i meridiē. z. l. milia ab oriēte i oc-
casu z fm̄ Jsi. fm̄ Drosi. hō milia. cc. P̄ria hō
int̄ has insulas. vt dic⁹ Drosi. ab oriēte est ro-
dus. a septētriōe scenodo a meridie capados
ab occasu citeras. ab oriēte finit⁹ listozibz
a sic. ab occidēte mari icario. a septētriōe ma-
ri egeo. a meridie mari carphacio

De choa Ca. XLIII.

Choa vt choes ē insula adiacēs pu-
cie atthice i q̄ ipocras medic⁹ nat⁹ est
Et h̄ insula p̄mo lanificij arte claru-
it. vt dididē. Eqs ēē dī nutritre laudabiles. i
q̄b3 salomō antiq̄ glari videbat⁹. vt dī. iij.
Regū. vbi dī. d̄ choa adducebat⁹ ei eq̄ zē.

Decorsica Capitulū. XLV.

Corsica ē insula mult⁹ puicij angu-
losa. h3 ab oriēte tyrenicū mare. et
portū vrbis rome. a meridie sardi-
niā. ab occasu baleares. a septētriōe ligusti-
cū sinū. z tener i longū. clxj. milia passuum.
in latū milia. xxvj.

De dalmacia Capitulū. XLVI.

Dalmacia grecie ē puincia fm̄ anti-
quā terre p̄itōz. a delū eiusdē puin-
cie ciuitate maria noiata. h̄ puincia
h3 ab oriēte macedoniā. a septētriōe messia.
ab occasu histriaz. a meridie sinu adriatico
termiat⁹. vt dic⁹ Jsi. li. xv. Et Drosi. dic⁹ idēz
Bēs illi⁹ tre ē fortis z robusta p̄dis dedita z
rapis. piraticā ei vīrā ex ipis plimi ducūt

De dacia Capitulum. XLVII.

Dacia ē regio i europa a danis grec⁹
vt dī p̄mit⁹ occupata. In mltis in-
sul⁹ z puincijs subdiuisa cū germa-
nia origina. cur⁹ gēs q̄ndā fuit feror z nimīū
bellicosa. p̄t q̄d̄ britānic⁹ nozicis et multis

aliaz regionū insul' dñabāt. Jfido. tñ dicte
li. ix. Daci gothoz fuerūt soboles. ⁊ dictos
putāt dacos qñ dagos d gothoz scz genere
percatos. Unūqz at sit pmit' percat' ppls
b certū est q mltū ē ppls. elegātis stature
come pulcre. decore faciei generaliter ⁊ for
mose. Scs ⁊ si aio seu a pholtes. tñ naturali
ter pia ē ⁊ mēte placida erga qñlibz inocētes

De delo Caplm. XLVIII

Delos insula grecie ē ī medio cyclo/
dū pstituta. sic dicta eo q p' diluui/
um cū nox vt fex mlt' mētibz obum
brasset. añ oēs terras illa insula radijs solis
pus ē illustrata. ⁊ qz pmo ē manifestata. ido
nomē delos insula ē sortita. nā delon grece
manifestū dī. Jpa ē ⁊ ortigia. eo q ibi pmo
vise sūt cornuices aucs. f. qñ greci ortigias
vocāt. In hac insula lathona enixa ē apollū
nē. vt dic Jfi. li. xv. Et ē delos nomē insule
⁊ ciuitatis

De dedan Capitalū. XLIX

Dedan regio ē in ethyopia ī occiden
tali plaga. vt dic Jfi. li. ix. abūdās in
elephātibz ⁊ eboze ⁊ lignis ebeninis
vt dic glo. sup Ezech. xvij.

De europa. Capitulum. LI.

Europa tertia dī esse ps orbis ab eu
ropa flia agnoz reg' libie ē voca/
ta. quā iupit' rapies de affrica ad cre
tā duxit ⁊ maximā pte orbis terraz ei' noie
appellauit. vt dic Jfid. li. xv. De europa aut
scribit Oro. dicēs. Europe regiōes ⁊ gētes
incipiūt a mōtibz rīpbeis meotidisqz palu/
dibz q sūt ad oriētē descēdētes ad occasuz p
lit' septētrional' oceanū vsqz ad galliā bel
gicā ⁊ flumē renū qd ē ad oceanūz deinde
ad danubiū quē hyt' vocāt q est a meridie
⁊ ad orientē direct' pōto accipit. Jfi. aut li.
xv. dic q incipit a flumie thanai descēdens
ad occasuz p septētrionalē oceanū vsqz ad
fines hispanie. cui' ps oriētal' ⁊ meridiana
a pōto surgēs tota mari magno piūgit et ī
insulas gades finit. Prima g regio europa
est scythia inferior q a meotidis paludibz in
cipiēs. inf danubiū ⁊ oceanū septētriona/
lem vsqz ad germaniā porrigit. vt dic Jfid.
li. xv. Et b terra pē barbaras gētes spēaliē
barbaria nūcupat. Et sunt gētes in vniuer
so vt dic Oro. li. iij. Int qñ pma est alania
q ad meotides paludes pringit. post gothia
deinde dacia. ⁊ p' germania. deinde gallia.
⁊ britānica insula ⁊ orcadeo ⁊ insule multe

Tandē hispania mior. in cui' finit' finitur
europa ex ptiō occidēt'. A pte aut supiori
hsus meridiē bz mltas ⁊ marias regiones.
scz pānoniā. mesiā. traciā. greciā cū finibz
his. italiā cū insulis ⁊ termis suis. Nec mū
di pticula ⁊ sifit minor qñ asia. ⁊ tñ par est in
pplōz numerosa generositate. ppls em vt
dic Plini' alit corpe maiores. viribz fortio/
res. aio audaciores. forma ⁊ specie pulcrio
res. qñ faciūt asie vl' affricē regiōes. Hā sola
ris est' adurēs p' ei' pmanētiā sup affricos
illos effici' sumēdo humores corpe breuio
res. facie nigriores. crine crispiores. et ppter
euaporatōnē spiritūū p aptos poros ani/
mo defectiores. Ecōtrario hō ē apud septē
trionales. Hā ex frigiditate poros extrinse/
cus opilate generāt hūiores ī corpe ⁊ effici
unt hoīes corpulētiōres ⁊ ex ipa frigiditate
q mater est albedis in exterioribz in cute scz
et facie albiores. ⁊ ex repcussioē vaporū ⁊ spi
ritūū ad interiora efficiūt calidiores interi'
⁊ psequēs pl' audaces. Hoīes hō asie qñ
regio pma est ab oriētē mediocrit' in b se ba
bēt. vt dic Plini'

De euilath La. LI.

Euilath puincia est in supiori india
ab oriētē incipies ⁊ lōgo terraz tra/
ctu hūs septētrionē se diffundens.
Dicta ē euilath a filio heber patriarche he
breoz. sic dic glo. sup Gen. j. x. vbi dī q inc
filios heber pietan euilath noīat. hanc re/
giōē pfluuit gāges flum' q alio noie phison
in libro geneieos nūcupat. quē Plini' mir'
extollit laudibz. li. iij. c. xx. vbi dic. q ganges
indic' flum' mltos vl' qñ infinitos ille reci
pit amnes ⁊ nauigabiles vt idapsem. tanta
bria. ysepim. ⁊ mltos alios. nec est vnqz lati
or qñ quaginta stadys. nec pfundior vel al
tior qñ decim passibz Dic flum' circuit tras
euilath. ī q abūdāt aux ⁊ spēs aromaticē vt
bdelliū. ⁊ gēme p'ciose vt onichin' ⁊ carbun
cul'. ⁊ hmōi. vt dic idem ⁊ glo. sup Gen. In
hac terra sūt mltē regiōes pticulares in qbz
potissime elephātoz dī abūdare mltitudo.

De ethyopia Capitalū. LII.

Ethyopia a colore ppli est pmi' vo/
cata qñ solis vicinitas tenet. vt dic
Jfi. xv. Deniqz vim syder' pdit ho
minū color. Est em iugis est'. Hā qd qd est
sub meridiano cardine ē circa occasum mō
tuosa. circa mediū hō arenosa. ad orientālē
hō ei' plagā maxie deserta est. Cui' sit' ab

occasu montis athlantis ad orientem usque ad fines egypti porrigit. a meridie oceano. a septrione nilo flumine claudit. plurimas habet gentes diuerso vultu et monstruosa facie horribiles. ferarumque et serpentum multitudinem referta. Illic quoque rhinoceros bestia camelorum et basiliscus dracones ingentes. ex quo cerebro gemme extrahunt. Jacinctus et crisoprassus ac topasus et alie gemme plime in illis partibus reperiuntur et cynamomum ibi colligit. Due autem sunt ethyopie. una circa ortum solis. alia est in mauritania circa occasum. Et illa hispanie magis est vicina. deinde numedia. tandem charaginensis puincia. post est gethulia. et ultio ultra cursum solis in meridie est ethyopia extrema. ultra quam dicunt fabule esse antipodes ut dicitur Iulii. li. xv. Quis sunt ista super dicitur ethyopia habet inserta. Dicitur etiam idem li. ix. ethyopes a chus filio cham sunt denotati ex quo origine pertrahuntur. Habet hebraica lingua ethyops dicitur. Quando a flumine nili surgentes iuxta egyptum in nilum et oceanum in meridie sub solis civitate insederunt quia multi sunt populi sic hesperii. ex parte occidentis garamanti et trogodites ceteri de quo narrat Pli. li. v. c. r. Ethyopum gentes a quodam nigro flumine eiusdem sunt vocate quod flumen eiusdem est nature cum nilo. nam quasi miles gignit calamos et papiros. Eodemque tempore augetur. In eis deserti monstruosi vigent homines. nam quodam sole orientem et occidentem dira imprecatorum. i. maledictorum intuent. quare continue maledicunt soli propter eius ardorem eis valde grauem Alii ut trogodites species excantant et illos loco domorum inhabitant. spiritus comedunt et omne quod madi potest. quibus stridor potius est quam vox. Alii velut pecudes matrimonii sunt exortes passim sine lege cum mulieribus habitantes. et tales dicuntur garamantes. Alii incedunt nudi et nullo exercitio occupant. et illi dicuntur gypsa santes. Alii qui et blennii alii lemme dicuntur. eradunt caput non habent oculos habent peccatori infitos et infitos. Sunt et satyri qui figuram solum habentes humanam qui ad mores sunt penitus inhumani. Sunt etiam in ethyopia mirabilia ut dicitur idem li. vj. c. xxxj. Sunt inquit multi ethiopes apud quos omnes bestie quadrupedes nascuntur sine auxilio et etiam elephantes. Alii sunt qui canes per regem habent. cuius motu auguriantur faciunt quod videtur. Sunt et alii qui ternos vel quater nos dicuntur habere in fronte oculos. non quia ita sit in natura sed fingit. quia precipua sagittarum prelatore videntur. quodam ex eis patibras et leones

venant. et eorum carnibus viuunt. Quia rex unum solum oculum in fronte habet. Alia gens ethyopum solis locustis viuunt fumo et sale induratis. et bipl. annum non excedunt

De egypto Ca. LIII.

Egyptus quae prius dicebatur erea ab egypto danai fratre postea ibi regnante nomen accepit. habet ab oriente sirie rubrum mari iuncta est. ab occasu libia habet. a septentrione mare magnum. a meridie itrozus recedit pretendens se usque ad ethyopes. ut dicitur Iulii. li. xv. Est autem regio celi imbribus insueta pluuiarum ignara. nilus solus eam circumfluens irrigat. et sua inundatione fertilis efficit et secundat. unde ferarum frugibus. multam partem terrarum frumento alit ceterorumque negotiorum adeo est copiosa ut necessarios mercibus impleat pene orbem. Finis egypti est canopia a canope menelai gubernatore ibi sepulto sic dicta. Ducuntur Iulii. li. xv. Hec promissum mephayna a filio cham notata est. ut dicitur Iulii. li. ix. Hec regio multas habet puincias particulares et valde famosas civitates. sic est memphis ab ephalo iouis filio edificata. et taphnes metropolis egypti. heliopolis et alexandria et multe alie. ut dicitur Iulii. li. xvj. Secundum Dioscoridum autem duplex est egyptus. scilicet superior et inferior. Superior quam in oriente per longum extendit. cuius est a septentrione finis arabicus. a meridie oceanus. nam ab occasu ex egypto inferior incipit. qui ad orientem rubrum mari terminatur. xxiiij. partem nationes. Hae autem deserta multa egypti superioris. ibi sunt multa monstra et animalia monstruosa. ibi pardi et tygrides. ibi satiri basilisci aspidem horribiles et serpentes Nam in finibus egypti et ethyopie iuxta fontem tigris ubi caput creditur esse nili qui egyptum preterfluit. nascitur quodam fera nomine cacocephalus. qui quod corpus est modicum et membris iners atque pigra. caput hominis valde grue propter quod spiritus deserti illud ad terre superficie inclinatum. quod a natura saluti mortali est perisum. Tante enim venenositas est et perniciet quod nullus eandem recte in facie videre possit quam statim sine remedio exipiraret. eadem enim vis est et spiritui qui dicitur basiliscus. ut dicitur Pli. li. viij. c. xxxj. In egypto enim maxime abundant cocodrilli iporantissimi. fluuiales equi. et potissime circa flueta nili

De ellade Cap. l. LIII.

Ellade puincia est grecie in Europa. a rege bellena deucalidis et pira filio vocata. a quo et primo ellenes greci sunt vocati. et in hac puincia est attica

gēs vbi qñdā fuit arhenaz ciuitas m̄ libe-
raliū artū. phoz nutrit. q̄ qñdā nihil habu-
it grecia cari? nihilq; nobili? cui in primo
achaia puincia ē vicina. vt dic̄ Jfido. li. xv.
N̄ eladis duplex ē puincia. s. boecia z pe-
loponen. De p̄ma scz de boecia sup̄ dictū ē.
De alia p̄ dicet. Huic elladi subiacz belles-
pont? vbi m̄lta sūt vald̄ mira. vt dic̄ Plini?
li. vj. c. iij. Juxta inq̄t bellespontū dixit tra-
ges p̄game? eē gen? hoīm q̄s ophiages vo-
cat. q̄z tactu sanāt ic̄? sp̄entū. z sola manu
apposita extrahūt que mortifera sūt venena
Dic̄ etiā Varro ibi adhuc esse aliq̄s q̄z sali-
ue medent̄ J̄ ic̄? anguiū z sp̄entū. Est autē
bellespōtus maris mediterranei sin? vt dic̄
Jfi. li. xiiij. in sepr̄trione retorq̄s magnis
amfractibz iuxta greciā z iliriciū i angustas
septem stadiorū p̄stringit. vbi xerxes rex fecit
pontē de nauibz z sic i greciā remcauit. dila-
tat autē aq̄ z fac̄ pontidē q̄ mortū qñquagi-
ta passibz coartat. Denotat autē sin? ab belle-
sorore frixi. q̄ fugiēs nouercales insidias de-
cidit i mare z mortua ē. cui? casus bellespō-
ti z mari z terre i circuitu nomē dedit.

De eola La. LV.

Eola insula sicilie ab eolo ipos̄ filio.
quē poete fingēt deū fuisse v̄torū ē
v̄torū appellata. Hoc at̄ iō dictuz est.
qz ipe fuit vt dic̄ Varro rector illaz insula-
rum. z qz eaz nebul? z fumosis vaporibz su-
curos p̄dicebat v̄tor. ab iperis̄ visus ē v̄-
torū retinuisse i sua p̄tate. vt dic̄ Jfido. lib. xv.
Sūt autē nouē insule eole dicte. ab eodē au-
tē vulcane sunt dicte. eo q̄ i eis ardeat ignis
sic in mōte etbne. vt dic̄ idē. Et sūt singl̄e in-
sule p̄p̄is noībz nūcupate. q̄z p̄ma d̄z lippa-
ra. sc̄da gerba ab altissimis collibz sic voca-
ta. tertia strogile. q̄rta dedy. z sic de alijs.

De franconia Capitulū. LVI.

Franconia germaniēz puincia i eu-
ropa. a frācis illi? regiōis incol? no-
minata. cui? metropol? herbipol? est
vocata sita sup̄ amnē mogū. ab oriēte habz
thuringiā saxonū. a meridie danubiū z ba-
uariā. ab occasu sueniā z alsaciā. a sepr̄trio-
ne renēsem puinciā. cui? metropol? est mo-
guntia sita sup̄ renū quē mog? ibi subintrat
Est autē terra optima secūda frugibz z vini-
fera. siluis decora. opidis z castris munita.
z plurimū populosa

De francia.

Capitulū. LVII

Fracia q̄ z gallia a frācis germani-
cis p̄mit? vt d̄z noiata. v̄l a franco
carnifice. q̄ successit i regē parisi? z
q̄ carnifices p̄uilegiati sūt erga regē. z ab il-
lo frāco est frācia noiata. ab oriēte hz limitē
flumīs reni z germaniā. ab euro habz alpes
pēninas. a meridie hz puinciā narbonēsem
a circio oceanū britānicū. a sepr̄trione in-
sulā britānicā. z h̄ frācia qñdā gallia belgi-
ca a ciuitate q̄ belgis d̄z ē vocata. vt dic̄ Jfi
dor? li. xv. z Diosc? Nec frācia glebā habz
vberē. arborū vineaz fructū ac frugū ferti-
lem. fluiūz ac fontū affluētia insignē. quā
duo flumiā nobilissima p̄fūdūt in extremis
ei? s. rodan? z ren? vt dic̄ Jfi. li. xv. Lapi-
des z lapidicinas hz nobiles. z ad p̄struen-
da edificia singulares. z potissime parisiōz
solū. qz i gipso siue vitro ab incol? vulgarit̄
dicto plastro p̄cellit. Hā terra est vitrea z
p̄spicua p̄tute minerali i lapidē trāsmutata
q̄ lapis exult? z cū aq̄ tpat? p̄uertit i cemen-
tū vñ sūt parietes z edificia. testudines z m̄-
tiplicia pauimēta. z h̄mōi cementū positū i
ope z plasmatū siue tritū. ad modū lapidis
itēz indurat. z cū m̄tas habeat frācia nobi-
les z famosas ciuitates. parisi? int̄ om̄s me-
rito obtinet p̄ncipatū. Hā sic qñdā athena-
rū ciuitas m̄ liberaliū artū z l̄faz. p̄horū
nutrix. z fons oīum sciaz greciā decorauit.
sic parisi? n̄fis tp̄ibz nō solū frāciā. imo toti-
us europē p̄tē residuā in scia z in moribus
sublimauit. Hā velut sapie m̄ de oībz mun-
di p̄tibz adueniētes recolligit. oībz i necessa-
rijs subuenit. pacifice oēs regit z tāq̄ p̄tatz
culitric debitoric sapiētibz z insipientibz se oñ-
dit. v̄rbs locuples diuitijs z opibz p̄porēs.
pace gaudēs. aere z flumie philosophātibz
zgruēs. cāpoz p̄torū z montiū pulcritudi-
ne fessoz i studio oculos recreās z reficiēs.
vicoz z domoz aptitudine studētibz maxie
cōpetēs. Et nihilomin? ad refectionē z rece-
ptionē oīm aliorū ip̄am frequētantium est
sufficiēs vniuersas alias v̄rbes in his p̄sumi-
libz p̄cellēs

De flandria La. LVIII

Flandria est puincia gallice belgice
iuxta litt? oceanī p̄stura h̄ns ger-
maniā ab oriēte. insulā britānicā z a
sepr̄trione ab occidēte mare galliciū. a me-
ridie galliā senonēsem z burgudiā. Nec p̄-
uincia p̄ulis situ terre sit puula. m̄lis tñ bo-
nis singularibz ē referta. Est ei terra pascu-

se vberima et armis et pecudibus plena. nobilissimis opidis et portibus maris iclita. am-
nibus famosis. scilicet caldeia undique irrigua et p-
fusa. gens est elegans corpe et robusta multi-
plex sobole et suba in omni mercium diuitiis
locuples venusta facie generaliter et decora af-
fectu pia. affatu blanda. gestu matura. habi-
tu honesta. erga domesticos pacifica. erga
extraneos valde fida. arte et ingenio in opelani-
fico preclara. et industria magne potestatis orbis in la-
nificio subuenit. nam preciosas lanam quam sibi an-
glia concitat in panos nobiles subtili artificio
transmutans per mare et terra multis regionibus admi-
nistrat. Est autem terra plana et frugifera in multis
locis. multas habens arbores. non tamen multas siluas.
gaudet quibusdam locis palustribus in quibus effodiunt
glebe que siluam supplet defectum quem ad ignem in-
cremunt. nam ex his calidis et siccis solet ignis
fieri magis efficaciter quam ex lignis. sed iutilior et vi-
lior quam ad cinerem. quoniam ad redolentiam odorem

De puincia fenice Ca. LIX.

Fenice puincia a fenice fratre cathini est
vocata. quoniam fenix dicitur thebis egiptiorum
in syria perfectus apud sydonem regnavit.
et ex suo nomine feniciam appellant. ipsa est ubi est
thyrus. et quam loquitur Isha. ut dicit Iherosolymis. li. xv. et ix.
De his ab oriente arabia. a meridie mare ru-
brum. ab occidente mare mediterraneum. a septen-
trione montes libani. unde terra optima est arbori-
bus precipua. in frugibus fructibus terra fecundissi-
ma lactis olei et mellis. Terra est motuosa et ca-
pestis irrigua fontibus et aquis. in cuius montibus
metalla diuersi generis fodiuntur

De frigia Capitulum. LX.

Frigia minoris asie est puincia. sic dicta
a frigie europe filia regio vicina gal-
lacie ex parte aqlonis. licaonie et ex p-
te meridae. Liddie et ex parte ad heremum in oriente
ab aqlone et ex parte hellesponti terminatur. ut di-
cit Iherosolymis. li. xv. Sunt autem due frigie. maior quam h-
smirna. minor quam h-ylus. Licaonia autem diui-
ditur flumine bernice a frigia. ut dicit idem. Fri-
gia autem dardanica est appellata a dardano quem p-
fectus dicitur grecia cum dracio fratre suo frigiam obti-
nuit et ibi regnavit a suo nomine frigiam dardanica
noiauit. Dracem autem drachiam occupauit. ut di-
cit libro ix.

De frisia Capitul. LXI

Frisia est puincia in inferioribus partibus
germanie super litore oceani tractu lon-
gissimo constituta. quam a fine reni incipit et mari
danico terminatur. et incolunt frisiones a germani

cia nuncupatur. In hitu autem et in moribus plurimum
differt a germanis. Nam viri fere omnes in coma
circulariter sunt attosi. quod quanto sunt nobiliores. ta-
to altius circumtoderi gloriis arbitrantur. Est autem
gens viribus fortis. perceri corporis. seueri autem et fero-
cis. corpe agili. laceis vestes ferreis per sagittis
terra plana pascuosa palustris et gminosa li-
gnis carere. per ignem fomente tre bitumiosis
cespitibus. aut bouum desiccatis stercorebus sepe
vestes. Hec quidem est libera. extra gentem suam aliam
dominio non subiecta. morti se exponunt gratia libe-
tatis. et potius mortem eligunt quam iugo opprimi fuitu-
ris. Iam militares dignitates abiciunt et alios in-
ter se erigi in sublimi non permittunt sub militie ti-
tulo subsunt tamen iudiciis quos annuatim de seipis eli-
gunt qui republicam inter ipsos ordinant et disponunt
Lascitate multum zelantur et omnes iudicicia seueri
us puniunt. filios suos et filias vsque ad co-
pletum fere adulescentie tamen castos fuat ex
quod contingit per tunc ipsis datos nuptui ipsorum so-
boles plene completam generant et robustam

De insulis fortunarum Ca. LXII.

Fortunate insule in oceano sunt sitae
lenam mauritanie occiduo prime et in-
ter se interiecto mari discrete. ut dicit Iherosolymis. li. xv.
quam ab omni bonorum et precipue messium et fructuum
fecunditate fortunate insule sunt vocate. quas
gentium error et carmina poetarum pro soli fecun-
ditate paradisi esse putauerunt. ut dicit Iherosolymis. li. xv.
Idem dicitur. pli. li. v. c. xxxix. et dicit ibi crescere ar-
bores vsque ad celum pedum perceritate. In his co-
pia est pomorum et aurum multum. titudo. ibi mellis abun-
dantia per lacum et maxie in capna insula a mul-
titudine caprarum et arietum sic noiaata. ibi canum mi-
rabili fortitudo et precipue in canaria insula que
a multitudine canum gentis fortitudinis et magni-
tudinis sic vocata De galilea Ca. LXIII

Galilea regio est palestie sic vocata. co-
mposita gignit candidiores homines quam palestina.
Nam aut duplex est. scilicet superior et inferior.
et sunt origine ad iudice et pene adherentes syrie
et fenici. vtriusque gleba ferax est et optima frugi-
bus fructibus vineis et oliuis vberima et fe-
cunda. aqua est irrigua. nam iordanis flumine perfun-
ditur et aliquid sui prelatum habet nobiles martios vi-
les et salubres. quod per sui magnitudinem et piscium
multitudinem maria nuncupatur. Est autem vtriusque Iherosolymis.
lacus tyberiadis sic vocatur ab opido tyberia-
dis. et est lacus cunctis salubrior ad sanitatem cor-
poris efficacior. habens stadia. x. quare a d lacu ty-
beriadis et d lacu genesar in tractatu de aqua
et stagnis

De gallacia

Capitulum. LXIII

Gallacia est regio in europa a priscis galloz gentibz ex quibz extitit occu-
pata. vt dic' Jsi. li. ix. z. xv. Nam gal-
lia a rege bithinie in auxiliū euocati regnum
cū eo obtēta victoria diuiserūt. sicqz dein-
ceps grecis admitti pmo gallogreci. nunc
aut ex antiquo galloz noie galli dicuntur.
z corū regio gallacia nuncupat'. Est autem
regio latissima z fertilissima europē p̄tinēs
magnā partē que nūc rutenea a pluribz no-
minatur

De gallicia Capitulum. LXV

Gallicia puincia est in hispania a cā-
dore populi regionis sic nominata.
p̄ ceteris em̄ p̄tibz hispanoz dicun-
tur esse albiores. Terra dicit' frugifera oc-
ceano vicina. multis abundās bonis. hī gre-
cam originē sibi scribūt. vñ z naturali inge-
nio valēt. vt dicit' Jsi. li. ix. Hā p̄ finē troia-
ni belli p̄les ex grecs ad galliā sunt p̄fecti et
ibi manēt vsqz ad tps p̄ns

De gallia La. LXVI

Gallia europē est puincia iter pinne-
os montes z oceanū britānicū con-
stituta. que etiā a cādore ppli sic ē an-
tiquit' nūcupata. gala em̄ grece lac dī. et iō
sybilla eos gallos. i. cādidos vocat dicens
tūc lactea colla auro innectunt'. fm̄ ei diuez
sitātē celi z facies hoīm z colores animozū
diuersitates existūt z corpoz qualitates In
roma graues generat. grecia leues. affrica
versipelles. gallia natura feroces ingenioqz
acres. vt dic' Jsid. li. ix. Nec regio ab oriēte
habet germaniā. ab occidēte hispaniā. a me-
ridie italiā. ab aqlonebo oceano britanni-
co termiat'. vt dicit' Jsidor'. Nec quondam
fuit tripharia. scz belgica. celtica. et togata.
sed has puincias franci nūc inhabitāt. a q̄
bus francia appellat'. quere supra de francs
z francia

De gadis La. LXVII.

Gadis insula est i sine hispanie sita. q̄
diuisit africā ab europa in qua her-
cules posuit colūnas mirabiles z i-
signes z inde tirreni maris fontibz oceanū
estus nutrit'. Est autē a prima terra. c. z. xx.
passibz sepata. quā tyri de rubro mari p̄fecti
occupātes. In lingua sua gadis. i. separatam
nominauerūt. p̄ eo q̄ mari sit vñdiqz circū-
septa. In qua crescit arbor palme silis. cui'

gummi insectū vitēz cera untiā gēmiā reddit.
vt dic' Jsi. li. xv. Est autē insula fructibus et
speciebz ditās multas p̄tes orbis z p̄cipue
occidentis

De grecia Capitulum. LXVIII.

Grecia a greco rege est vocata q̄ ipaz
regionē incoluit z eā suo noie nomi-
nauit. vt dic' Jsid. li. xv. Sūt ei' p̄o
nūcie septē ab occidēte. dalmacia. deinde
epyrus. inde ellades. inde thessalia. post ma-
cedonia. z postea achaia. z duo in mari. scz
creta z ciclades. Est autē regio latissima m̄-
tis aliq̄a nominibz noiata. terraz z marium
diuitijs opulēra. multoz regnoz dñā. milī-
tie nutrit'. phie mater. inuētrix oim bonozū
artiū magistra. cui' gens fuit antiquit' bel-
licosissima dono sapiētie z scientie p̄dita. f̄-
mone disertissima. legibz subdita. pia circa
extraneos. pacifica circa incolas z domesti-
cis q̄eta. q̄ hostiū iniurias intolerabilis nē-
miū z infesta sic in libro de grecoz laudibz
narrat Varro

De gethulia Capitulum. LXIX

Gethulia affrice est puincia a grecis
qui de grecoz siue gothoz p̄cesser' t'
reliquis vt dicit' nominata. vt dicit'
Jsidor' li. ix. qui ingēri agmine congrega-
to nauigio vsqz ad libie p̄tes puenerūt z ibi
sedes suas vsqz hodie p̄suerūt. et qz ex gre-
cis al's gethis venerūt deriuato nomine ge-
thuli nūcupati sunt. Et ideo est opinio ap̄d
grecos mauros ex illa gente sibi esse consan-
guineos z p̄inuos. vt dicit' Jsidor' lib. ix.
Juxta istos habitat gaulonū gens a meri-
die vsqz ad oceanū hesperii puagans i de-
sertis z discurrens. his nomē gaulon insula
dedit que est iuxta ethyopiā vbi nec serpēs
nascit' nec vinit. vt dicit' Jsidor'. Sūt etiā
in sine affrice populi quasi bestiales qui ga-
ramantes dicunt' a garamate rege apollī-
nis filio nominati qui ibi ex suo nomie ga-
rama op̄idū cōdidit z cōstruxit. de quibus
dicit' Plini'. q̄ fere a cōsortio humanitatis
sunt remoti

De gorgonibus

Capitulum. LXX.

Gorgones sūt insule oceani obuer-
se p̄muntorio. q̄ vocat' hesperale
rus quas incoluerūt gorgones se-
mine aliti. id est veloci pernitate hirsuto z
aspero corpe. z ex his fuerūt insule noiare.
vt dic' Plī. li. xv.

De gothia. Ca. LXXI

Gothia sibi inferior est puincia in Europa. q̄ vt credit a magog filio iaphet ē vocata. vt dicit Jfi. li. ix. vñd̄ dicit q̄ veteres illas n̄tōes maḡ gerbas q̄ gothos noiauerūt. z fuit q̄ndā gēs fortissima mole corpoz ingēs armoz genere terribilis sumā de q̄z sobole maria ps europa et asye credit̄ populata. nā corz soboles sūt daci et m̄lte alie n̄tōes ex pte occident̄s Beruli in africa. amazones i asia ex gothoz. psapia procellerūt. vt dicit idē li. ix. z. xv. Est aut̄ vsq̄ hodie regio latissima ab aqlone hñs norz vegiam ac dacia i alijs ei⁹ lateribz mari oceano circūdat̄ Huic regiōi adiacet insula q̄dam nomie gothlādia gothoz tra dicta. qz a gothis fuit antiq̄ habitata. z ē insula frugifera. paucuola plimū z piscosa z m̄ltiplici genere mercii marie negociosa. nā pelles varie z ceraz z ceteroz copie i regiōibz diuersis ad illā insulā nauigio deferūt. z inde in galliā. in germaniā. in britaniā z hispaniā p oceanū deducunt

De guido. Capitulū. LXXII

Glidū est regio i insula i asia inter siriā z italiā. respiciens i sus pāphliaz z ciliciā ex opposito ptra cretā. vt p̄z in glo. sup Acc. xxv.

De india Capitulū. LXXIII

India orientālis est regio lalia dicta sic ab indo flumie q̄ claudif ex pte occident̄s. h̄a meridiano mari porrecta vsq̄ ad ortū sol̄ a septentrione vsq̄ ad mōtē caucasū quēnit hñs gētes m̄ltas z opida. Insulā q̄z caphane vel taprobane. gēmis z elephātibz refertā. h̄z etiā grifamz argerā insulas auro z argēto refertas z fecūdas. Sūt ec̄ vites i arboribz q̄bz folia nūq̄ cadūt. H̄z etiā idia fluuios nobilissimos gangē z indū z hyppanē regiōes idicas illustrātes. Est aut̄ india fauonio v̄to saluberrima. i āno bis fruges nutrit. gignit q̄z cincti colorz hoies. elephātes ingētes. monocerō bestia. psitacū aumbebenū etiā lignū. cynamomū. piper z calamū aromaticū. Vitiū z ebur lapides insuper p̄ciosos. berillos. crisopassos carbūculos adamātes margaritas z vniones q̄bus nobiliū ardet ambitio semiaz. Ibi sūt mōtes aurei q̄s adiri p̄ dracones z griphōes z diuersoz hoīm mōstra ipossibile ē. vt dicit Jfi. cui⁹ sunt h̄ p̄ba oia sup̄ dicta. vt p̄z li. xv Est aut̄ india int̄ oēs regiones orbis maior

opulētiōz. potētiōz z p̄posiōz Un̄ mira d̄ indoz m̄ltitudie z potētia recitat̄ Plī. i li. vi. c. xix. Dicit ei q̄ sūt m̄lti reges i india q̄p̄ aliqui hñt sub se. lx. cccc. milia armatorū. aliq̄ hñt sexcētos cuneos eq̄tū. z. ix. milia elephāroz q̄ p̄ oēs dies stipēdiāz. vñ m̄ltaz opū ē maria p̄iectura. aliq̄ hñt peditū. lx. milia. z eq̄tū mille. elephāroz septigētoz. z hi oēs ad p̄c̄tū belloz sūt pati. vñ p̄z q̄ tra ē potēs z opit̄ lēta. vñ vt dicit idē. Indoz q̄dā tellurē exercēt. q̄dā militā capessunt. aliq̄ merces suās euehūt. aliq̄ rēpublicā poprie t̄pant z regūt. aliq̄ regibz assidēt. aliq̄ iudicia reddūt. q̄dam potissime religiōi vacāt z itēdūt sapie discipline. z cū int̄ omēs regiōes sit vastior atq̄ maior p̄ oibz ē mirabilior. Hā vt dicit Plī. li. vii. c. iij. India inq̄t i lōgo p̄tractū i⁹ ethyopia i miraculū abūdat In idia cū gignunt̄ maria aialia z canes ceterz grādiores Arbores ei⁹ tāte p̄c̄ritat̄ ibi crescere dicūt vt sagitt̄ supari neq̄ant Nec aut̄ faciūt ybernas soli. tēperies celi z abūdātia aq̄z Sic arbores ibi tū se p̄dēt vt sub vñ latitudine multe turme militū p̄nt discūbere Arundines ibi etiā tāte sūt p̄c̄ritat̄. vt singla iternodia atueo nauigabili ternos hoies iterdū ferant. Sūt at̄ ibi hoies magne stature altitudine q̄nq̄ cubitoz excedēt q̄ nec expuūt nec dolore capis nec dētū nec oclorū lāguoribz afficiunt. nec ab imoderato calore sol̄ eorum corpa ledūt sz pon⁹ idurāt. Pbi etiā corz q̄s gimnosophistas vocāt ab ortu diei vsq̄ i occasuz stādo i calidissimis arenis. solē imobilibz ocul̄ intuef. In q̄z ec̄ mōtibz sūt hoies q̄ hñt auersas plātas z digiti i pedibz sūt octoni. Sūt ec̄ ibi canina capita hñtes q̄ ferarū pellibz vestiūt. in latrāt vt canes z alit̄ nō loquūt. venatu z aucupio viuūt. vnguibz z dētibz sūt armati. i maḡ sūt m̄ltitudie pl⁹ q̄ cētū viginti milia. vt dicit idē Sūt etiā i q̄daz gēte idie femie q̄ nūq̄ pariūt nisi sefz geniti p̄festi canescūt. Ibi satiri z cet̄ hoies monstruosi d̄ q̄bz i tractatu d̄ aialibz mōstruosis dictū ē Sūt z q̄dā hoies i fine orientālis indie circa ortū gāges sine ore vestiti frōdiū lanugine q̄ solo odore nariū viuūt nec aliqd̄ comedūt bibūt sz solū odore floz z siluestriū maloz nariū attrahūt z in viuunt. i malo odore cito moriūt. Sūt z aliq̄ diutissime viuūt z nūq̄ senescūt sz q̄ i etate media moriunt̄ Sūt ec̄ q̄ i iuētute canescūt z i senio nigrescūt. h̄ z m̄lta alia recitat̄ Plī. mira.

De yrcania

Capitulum. LXXIII

Yrcania est regio in insula sub iugis caucasi montis constituta. regio quod est latissima huius multas gentes. lingua et moribus differet. ut dicit Isidorus libro. xv. Dicit etiam Orus? quod se extendit a monte caucaso usque in scythiam huius gentes. xliiij. quod propter terre fecunditatem longe lateque euagant. ex quo quidam agros incolunt. quedam de venatoribus viuunt quidam vero ut crudeles et bestiales portentuose carnibus humanis viuunt et ipsorum sanguinem bibunt. ut dicit Isidorus. li. xv. ubi subdit. yrcania est dicta a silua yrcana que scythie subiacer habens ab oriente mare caspium. a meridie armeniam maiorem. a septentrione albaniam. ab occasu sui yberiam. Est autem silua aspera copiosa immanibus feris pardis tigrilibus et pantheris. gignit etiam aues que dicunt hircane quare pene nocte plucunt. et tales etiam aues in germania inueniunt. ut dicit Isidorus. ibidem. Isti yrcania propositos deuicit Iohannes yrcanus filius symonis summi sacerdotis tempore machabeorum. a quibus deuicit Iohannes yrcanus noia? est. ut dicit in genibus. in principio hystorie euangelice. Idem dicit Hieronymus.

De ydumea Capitulum. LXXV.

Iydumea regio est in arabia ab edom id est ab esau filio Isaac nominata. Nam filius esau quod edom cognominatus est expulsus amorreis terram illam inhabitauerunt. et eam terram idumeam. id est terram filiorum edom deinceps vocauerunt Est autem idumea per que dam deserta a palestina separata. cuius fines usque ad mare rubrum se extendunt. Est autem terra fortis et motuosa sub forti calore solis constituta. et ideo incole terre extra solis ardorem faciunt sibi domos subterraneas et speluncas. ut dicit glossa. super abdiam.

De iudea Capitulum. LXXVI

Iudea est regio in palestina ex nomine inde appellata. ex cuius tribu reges habuit. huius prius chanaan est dicta a filio cham siue a decem chananeorum gentibus quod expulsus iudei illam terram possederunt. Initium longitudinis eius a vico arpha et usque ad vicum iuliacen porrigit. in quo iudeorum ac tyriorum habitatio est communis. latitudo autem eius a monte libani usque ad lacum tiberiadis se extendit. In medio autem iudee est ciuitas hierosolymorum quasi umbilicus totius regionis. terra variarum operum diuersa. frugibus et fructibus valde

fertilis. adque illustris. opima balsamis. abundans in metallis. cedris. palmis. et cyprissis. et alijs nobilissimis arboribus insignis. plena vineis malogranatis et oliuis. terra lacris et mellis. unde secundum gram elementorum iudei eas patribus repromissam terram fluentem lacte et melle putauerunt. cum hinc illis resurrectionis gloriam vel prerogatiua polliceretur. ut dicit Isidorus. libro. xv. De hac dicit Plinius. v. c. xiiij. Iudea pars est syrie que late longeque funditur. que egypto et arabie prima. asperis dispersa montibus quam iordanis amnis perfuit. et galilea a ceteris iudeis diuiditur et distinguitur. In iudea autem est ciuitas hierosolyma ciuitas clarissima ubi orientis. Huius autem iudea fontes calidos et salubres. huius etiam in fine mare mortuum quod lacus asphaltis dicitur. sic dictum eo quod nihil gignit viuum nisi bitumen. in quo nihil viuunt. si periectum fuerit aliquid viuum supnatat. Ab his lacu iordanis amnis imbibitur et laudatas perdit aquas pestilentibus intermittas

De iheria Capitulum. LXXVII

Iheria est regio in asia iuxta portum armenie iuxta. In hac nascuntur herbe que viles sunt tincture. ut dicit Isidorus libro. xv.

De italia Capitulum. LXXVIII

Italia regio est magna in europa. a grecis populis occupata olim. et ideo magna grecia appellata est. ut dicit Isidorus. li. xv. Deinde a rege saturno saturnia est vocata. eo quod ibi saturnus a ioue de suis sedibus depulsus latuit. postremo ab italo filio culorum rege ibi regnante italia est vocata. cuius sit? longitudo amplius quam latitudo a circulo in eum extenditur a meridie tirreno mari. ab adione adriatico clauditur. ab occasu alpium iugis finitur. terra est in omnibus rebus pulcherrima. soli fertilitate. pabuli ubertate gratissima. nobiles habet lacus sicut vennacum auernum atque lucernum. multos alios fluuios nobiles. seridanum siue padum tyberim herianum et himonem. gignit gemas. scilicet ligurium margaritas et corallum. boam quod est perne? et linceum feram et multas alias animas species singulares. huius regio dicitur hesperia a hespero stella scilicet a hispania. eo quod greci nauigando in italiam et in hispaniam considerant stellam illam. scilicet hispaniam dicitur hesperia ultimam. quia in loco ultimo sub occasu est locata. Hucusque Isidorus. li. xv. Intus omnes autem europa regiones occidentales italia obicit principatum Insulas ei huius nobiles et

portus maris insignes puincias cunctis diuitiis locupletes. ciuitates populosissimas. muros fossas et alios apparatos bellicosos nimis fortis auri et argenti copiose abundantes. duodecim fm pl. li. ij. famosas et potētissimas priculares pter insulas et inet regiones. de qbo idē diffusi tractat. Est atq orientē septentrionē et occidentē altissimis alpibz et mōtiū ingz vn diqz circūcincta. ex qbo oriūnt nobilia flumina ren? scz et danubi? q germaniā pfluūt. et rodan? cū secana et multis alijs q galliā maxime lugdunē. et narbonē. et belgicā i locis pluribz circūfundūt

De hispania Capitulū. LXXIX

Hispania p̄us ab ibero amne fuit hiberia nūcupata postea ab ispalo flumino ut dicitur hispania ē vocata. ipsa hō besperia a stella vespertina occidentali sic fuit antiquē noīata. Est atq sita int̄ affricā et europā a septentrione pireneis mōtibz clausa a reliqz p̄tibz est vndiqz mari p̄clusa salubritate celi equal. oīm frugū fecūda. gēmarum et metalloz copijs ditissima. Interfluūt autē eā flumina nobilissima. s. betis. mine. iber? et tag?. et aux. trahēs epacul?. Sex hz puincias. s. terraconēsez. cartaginēsem. lusitaniā galliciam. beticā. et trāsfreta i regiōe affrice tingitanā. Est atq duplex hispania. s. citerior et vltior. Nuculqz Jsid. li. ix. Dic̄ atq Oro. hispania vniuerso tray situ trigona est et circūfusiōe oceani tirreniqz pelagi pene īsula efficiť. h? angul? ē p̄ior q spectat ad orientē et a dextris est ei aq̄tania puincia. a sinistris balearico mari coartat et narbonēsiū finibz interferit. Secūd? ei? angul? circūū intendit. vbi beriginacia ciuitas gallicē sita est ad spectaculū britānie se erigit. Tert? ei? angul? est q gades insule intēte ad affricū atblantē mōtē iteriecto sinu oceani p̄spiciūt. Nuculqz Oro. Hispaniā eē in mltis cōmēdat plin? et maxie d̄ metall. dic̄ ei q fere tota abundat auro et argēto ere ferro et stāno et plūbo tā albo q̄ nigro. regiōes hz p̄les. gētes multas bellicosas et fortes qz qdā grecoz dicūt fuisse soboles alijs et visigotoz successores. idē eē dic̄ Jsi. Nā mltas hz puincias priales nob̄ notas vt galliciā q grecā sibi vēdicat originē. vt dic̄ Jsi. li. ix. asturiā sic dic̄tā. eo q mōtibz austuriū flumē sit vbiqz circū septa. hz etiā celtiberiā a gall̄ celticis sup̄ iberiū flumē residētibz sic vocatā

De hibernia Capitulū. LXXX

Hibernia oceani ē insula i europa britānice insule vicina spacio trarū angustior. s. situ ē secūdiōr. Dec ab affricō i boreā porrigit. vt dic̄ Jsi. li. xv. cui? p̄tes p̄ores i hiberz cātabricū oceanū tēdūt vñ eē ab hiberno oceano ē hibernia noīata. Est atq insula frumētarijs cāpis vberima. fontibz et fluuijs irrigua. p̄ris et siluis amēa. in metall̄ fecūda et gēmifera nā ibi gignit lapides seragon?. s. iris q soli opposit? format in acre celestē arcū. Ibi eē iuenit lapis q gages dicitur Ibi margarita cādida iuenit. Quātū ad salubritatem celi ē hibernia regio valde t̄pata. modic? ē ei ibi excessus l' null? i frigore vlt calore. lac? hz mirabiles et fontes. nam ibi ē lac? i q si p aliquō spaciū lōgū pal? ligneus infigat p̄s q ē terre infixa p̄uertit i ferrū p̄s hō q est i aq̄ i lapidē. s. q s aquā ē manet lignū. Est et ali? lac? i quē si p̄cias hgas coruli p̄uertit in hgas fraxini. et ecōuerso si hgas fraxineas imiser? i coruleas mutabunt Sūt ibi loca i qbo cadauera mortuoz nūqz putrescūt. s. ibi sp̄ pmanēt incorrupta Est etiā i hiberniā qdā insula pua i q hoies nō moriūt. s. qn nimio senio afficiūt vt moriāt extra insulā deferūt. In hybernia null? est serpens. nulla rana. nulla aranea. venenosa. imo tota t̄ra adeo ē p̄ria venenos vt t̄ra i de delata et sparsa sp̄entes pimit et bufones lana eē hibernica et aialii coria fugāt venenosa. et si sp̄etes vlt bufones nauigio i hiberniā deferāt. statim moriūt. mltā alia sūt mirabilia i terra illa. De hiberniā dic̄ Solinus Hibernia inq̄ ē insula q primat britānie i magnitudine. inbūana. incolaz ritu aspera. ibi augus null?. ibi aq̄s rara. gēs ihospita et bellicosa. sanguie interemptoz hauisto p̄ victores vul? suos obliniūt. phas atqz nephas eodē loco ducūt. ibi nulla apis. et aduectū inde puluerē seu lapillos si q̄s sparsit int̄ aluearia gramia fauos deferūt. Mare aut hibernicū p̄sue britāniā vndosū et inde tū et toto anno vix ē nauigabile nisi paucis diebz. diffundit atq. cccc. milia passuū p la? tū zc. Nuculqz Solin? d̄ mirabilibz mūdi gēs hibernica ē habitu singular? et inculta. victu p̄ca. aio seu a. vultu feror et torua. affatu aspera. erga suos tū liberal? et affabilis ac benigna. et maxie illa gēs q nemozosa et pauludes inhabitat ac mōtana. s. carnibz pomis et fructibz p̄ esu et lacte p̄ potu ē p̄tēra. gens dedita ludis et venatōi pot? q̄ labori

De ycaria Caplm LXXXI

Ycaria est insula vna d' cicladibz ab occidentē q' ycario mari nomē dedit. z iacer iter samū z cinthonū p' facis p'minētibz inhospitalis est z nullis finibus portuosa. Dicit autē ycaria ab ycaro creten/ si q' ibi submersus est. vt dic' Jsid. li. xv.

De insula in salo sira

Caplm. LXXXII.

Insula autē est terra mari vel flumie vndiqz circumdata q'si in salo sira. vt dic' Jsi. li. xv. vndiqz aqz fluctibus insula illidit. attamē illisa sic nō frangit nec dissoluit qn por' p' applicatōz fluctuū ad i/ sulaz ripā p' cōpactōz p'tiū terrestriū insu/ la ampli' solidat. In extremis siqdē riparū p'tibz aquaz alluuiōe aliquatū subcor/ rodit z cōsumit. sz circa e' interiora ex e' cō/ sumptōe extrinseca fort' adunat Insule eti/ am qnqz fluctibz z aqz inundatōibz coope/ riunt. z p' terre z limi cōpōrtatiōz augmētāt. ex aq' vicine circūdatōne z hūoris p' poros attractōe insule virescūt z fecundant

De karthagine Ca. LXXXIII.

Karthago nomē est ciuitat' z puicie affrice i hispania. z est duplex maior z minor. z vtrāqz pdidit nardido p' ficiēs de fenice i litore affrico duplicē vr bē pdidit z eā pmo carcadā lingua fenicea noianū q' f'mone p'so kartago vocata est. et ab hac ciuitate tota puincia karthago i po/ sterū est vocata. ciuitatē autē hāc cuz fuerat noianissima z nō inferior roma. scipio cū ro/ manoz exercitu destruxit penitus z deleuit vt dic' Jsi. li. xvi. q' autē nūc est a romanis po/ stea pdita est. vt dic' idē. Est autē alia karta/ go in vera affrica int' bizantū z numidiā si/ ta a septētrione mari siculo iūcta z a meri/ die vsqz ad getuloz regionē pōrecta. cuius ps prima est valde frugifera. oleis z fructi/ bus valde secūda. metallis plena. ps pō vl/ terior circa numidiā bestijs z fpentibus est puia atqz onagris magnis in deserto vagā/ ribus. vt dic' Jsi. li. xv. Ibi est eē elephātoz atqz aliaz bestiaz multitudo. vt dic' Plini/ us li. v. c. v.

De karinthia Ca. LXXXIII.

Karinthia puincia ē modica germa/ nie i europa. hñs pannoniā ab oriē/ te. ab occidentē italiā. danubiū a sep/ tētrione. dalmaciā z sclauoniam a meridie. mōtibz in vna pte cingit z in alia mari adri

atico terminat' z est terra fertil' in muls' loc' abundās feris pecudibz z iumētis. gēs bel/ lica z fortis. munita opidis z castr'. Est au/ tem terra p'p' alpiū vicinratē frigida niuibz z pluuijs frequēs. vbi p'p' frigiditatē aqz a niuibz solutaz circa mōrana plurimū vt dz sunt strumosi. Ibi vsi mlti bisonces z alie bestie mirabiles z siluestres. ibi etiā sunt gli/ res comestibiles q' q'uis videant esse de ge/ nere muriū. comedūt tñ qz carnes hñt sapi/ das atqz pingues

De korika Ca. LXXXV

Korika est insula a qdā duce sic noia/ ta. distās a sardinia. xxx. miliū fredo/ racta vl' cincta p' aspectum italie. Et est insula pascuis fertilissima. cui' fertili/ tatē pdidit qdā thaur' q' pabuli grā d' p'tibz ligurie ad illā insulā sepi' trāsnarant. nā cū quedā mulier korika noie illū thauz cū alijs iuxta lit' maris regeret in armēto. vidēs il/ lum thauz mare itrare z q' tidie melius refe/ ctū redire ad armentū cupiēs scire icogni/ ta sibi pascua thauz a ceteris egredientē est vsqz ad insulā nauigio psecuta. e' regressu fertilitatē insule cognoscētes ligures navi/ bus vl' ratibz illuc psecuti sunt. eāqz noie mu/ lieris autoris z ducis insulā korikam de in/ ceptis vocauerūt. Est autē multis pmūctori/ is angulosa gignēs lenissima pabula z laps/ dem nobile quē greci baecē vocāt. vt dic' Jsid. li. xv.

De lacedemonia Ca. LXXXVI

Lacedemonia q' alio noie dz sparta/ nia in finibz grecie iuxta traciā est. p/ uincia in europa. cui' habitatores dicunt lacedemones a qdā lacedemone se/ mele filio. Hi lacedemones i bello p' melle/ nas timētis diuturnitate plū spz plis amē/ tere pceperūt vt eoz f'gics cū iuuenibz do/ mi relicis p'cūberēt. sic ex pmiscuo f'ginū cō/ cubitu iuuenes nati ex nota materni pudo/ ris spartani vocati sunt. vt dic' Jsid. li. ix.

De lectonia

Capitulum LXXXVII

Lectonia scythie est puincia. cui' po/ puli lectuni sunt vocati hoies robu/ sti z fortes bellicosi z feroces. Est at/ lectonia regio cui' gleba ē fructifera. palu/ stris i mltis locis z valde nemorosa. flumibz z aqs irrigua. feret pecudibz valde plena. nemoribz z paludibz ē munita. paucas hñs alias munitiones preter flumina nemora ce

paludes. et ideo in estate vir pōt illa regio ex
pugnari s; solū in hyeme qñ aque et flumina
gelant

Deliuonia Ca. LXXXVIII.

Liuonia est eiusdē regiōis et ideoma
ris puincia spēalis. q̄ lōgo maris oc
ceani interiectu a finib; germanie ē
diuisa. cuius incole liuones antiq̄ vocabāt.
quorū ritus fuit mirabilis aq̄ a cultura de
monū ad vni⁹ dei fidē et cultū p germanicos
cogere. nā deos plures adorabāt. prophe
tis et sacrilegis sacrificijs rīsa a demonib;
exquirebāt. augurij et diuinatōib; fūiebāt
mortuorū cadauera tumulo non tradebant
S; p̄lus facto rogo maximo vsq; ad cine
res cōbnrebat. post mortē autē suos amicos
nouis vestib; vestiebāt. et eis p viatico eorū
oues et boues et alia aīantia exhibebāt. ser
uos etiā et ancillas cū reb; alijs ip̄is assign
tes vna cū mortuo et reb; alijs incendebant
credētes sic incēsos ad quandā viuorū regi
onē felicit̄ ptingere. et ibidē cū pecorū et fuo
rū sic ob grām dñi cōbustorū multitudie fe
licitatis et vite tp̄alis patriā inuenire. Nec
patria tali errore demonū antiq̄ssimo tēpe
fascinata mō ī pre magna cū multis regiōib;
subditis vel annexis diuina pcedente grā et
coopante germanorū potētia iā credita p/
d. etis esse errorib; liberata

Delicia Capitulū. LXXXIX.

Licia sin⁹ est maris et port⁹ ei⁹ ciuitas
maior līstra dicitur. q̄ de syria iuxta pā
philiā in italiā nauigat. vt p̄z Act.
xxviii. Hec autē regio p̄ noie dicitur licaonia. cu
ius ciuitates dicūt fuisse līstra et derben ad
q̄s paul⁹ et barnabas ab iconio fugierūt. vbi
sanato viro ī līstris licaonice barnabam io
uē. et paulū mercuriū vocauerūt. et eos ado
rare voluerūt. vt dicit Act. xiiii.

Deliddia Caplm. XQ

Liddia sedes ē antiqua regnorū quā
fluui⁹ pactol⁹ extulit diuitijs torrib;
aureis. Hec aurea moenea dicebat. q̄ dū p
breuitate duos reges frēs. s. liddū et cirrenū
ferre nō possz. hinc p sortē cirren⁹ cū ingēti
multitudine p̄fecit loca gallie occupauit et
cirreneā noīauit. Liddia autē a liddo fratre
rege. s. q̄ remāserat ī puincia cognominata
est. diungit ab occidēte minori frigidie. habet
sinirnā urbē ab oriēte quā helles fluui⁹ cin
git. et cāpos pactol⁹ et berin⁹ circūfluūt. ba
renis aureis locupletes. vt dicit Jsi. li. xv.

Delibia Ca. XCI

Libia regio ē maxima ī affrica sic dicitur
etra. eo q̄ libia. i. vērū affric⁹ ide fiat
vt dicit Jsi. li. xv. Alij dicūt epasum
filiū iouis q̄ etiā mēphim in egypto cōdidit
ex casona vxore sua filiā noie libiā pcreasse.
q̄ postea in affrica regnū possedit. ex cui⁹ no
mine illa terra fuit deinceps libia appellata
Est autē libia ī pncipio affrice posita cui ab
oriēte est egypt⁹. ab occidēte syreos maiores
et trogodite. a septētrione mare libicū. a me
ridie ethyopia et barbarorū variatōnes et
solitudines inaccessibiles. p̄ bestias fero
ces spentes dracones q̄ pcreant basiliscos.
Hucusq; Jsi. li. xv. Est libia terra valdē fer
uida et pusta multa generās in diuersis locis
mōstruosa et venenosa et multa ī diuersis p
tib; p̄ciosa. vtputa gēmas p̄ciosas aurum et
argentū in magna copia. frumētū et vinū et
oleū et varia aromatuū genera. p̄mā autē ori
ginem p̄traxerūt habitatores libie a phut fi
lio cham. Un fluui⁹ currēs p libiā et mariti
mā phut dicitur. et oīs regio phutēf noīat. vt di
cit glo. sup Gen. xj.

Delothoringia Ca. XCII

Lothoringia germanie ē quasi vltia
et final. puincia a rege lothario noīa
ta. Hec ab oriēte h; rbeciā siue bza/
banciā. a meridie renū et alsaciā. ab occiden
te galliā senonēsem. a septētrione galliā bel
gicā. Hāc mōsa fluui⁹ p̄terfluit. in hac ciui
tas metis p̄sistit. Est autē regio in multis lo
cis fructifera. vinifera. fontib; et amib; ir
rigua. mōtuosa. siluestris. nemorosa. ferz. pe
cudib; et armēz secūda. gēs est mixta ex gal
licis et germanis. fontes habet mirabiles et
medicinales et quorū potu languores varij
sanantur

Delusitania Caplm. XCIII

Lusitania hispanie est puincia paa
sim flumē et vagia opidū hñs. et est
regio metall⁹ referta hñs auz et argē
tū. ferrū et plumbū albū atq; nigrū. vt dicit
Pli. li. vij. c. lxxj.

De mauritania Capitulū. XCIII

Mauritania a colore p̄lorū ē vocata.
quasi nigrorū hoīm patria. greci em̄
nigrū mauron vocāt. sicut ei galli a
cādore ppli sunt dicti. ita mauri a nigro co
lore nomē sunt sortiti. cui⁹ p̄ma puincia sti
phenis est que stīphi habuit opidū. a q̄ eti
am vocabulū traxisset regio p̄hibet. Alia p̄o

puincia mauritania cesariens^{is} q^{ue} colonia cesariensis ciuitas fuit et nom^{ine} puincie dedit. vira q^{ui} igit^{ur} puincia q^{ue} sibi inuicē sūt pūcte ab oriente numidia hnt. a septētrione mare magnū ab occasu flumē malūā. a meridie montem astricim q^{ui} discernit int^{er} secūdā terrāz arenas iacētes ad oceanū. alia ē mauritania tingitana. q^{ue} sic a tingi metropolitana ciuitate ē vocata. Nec vltia ps ē africe et exurgit a montib^{us} septē. hñs ab oriēte flumē malūā a septētrione fretū gaditanū. ab occasu oceanum atlāticū. a meridie gaulonū gētes vsq^{ue} ad oceanū hesper perrātes. et ē regio gignent^{is} feras. symias. dracones. et struōes et elephātes. Hucusq^{ue}. Jsi. li. xv. Plin^{us} ar li. v. ca. ij. i mauritania inq^{ui} est gaulonū gēs q^{ue} inhabitat iuxta atlantē montē p^{ro}p^{ri}us oceanū i loco nēoroso scatebz^{us} fontiu^{um} irrigua vbi spon te nascūt oīa genera fructuū ne vnq^{ue} satietas desit voluptatib^{us} icolaz. Est aut^{em} locus elat^{us} sup^{er} nubila atq^{ue} i vicinia lunars^{is} circuli et dicūt eundē locuz noctib^{us} micare crebris ignib^{us} et egyptanoz^{um} saciroz^{um}q^{ue} lasciuia i tybiarū ac fistule cātū timpanoz^{um} q^{ue} et cymbalorū sonit^{us} p^{ro}strepere sic celebrati aurores p^{ro}derūt. crescit aut^{em} ibi arbores mire p^{ro}ceritas q^{ue} q^{ue} dē sunt odorifere. et sunt silēs cipisso q^{ue} renui lanugine sunt obducte de q^{ue} vestes cōficiunt^{ur} addita arte. sic de bombice. ibiq^{ue} crescit herba q^{ue} d^{icitur} euforbia a suo iūctore sic appellata. c^{uius} lacteū succū mir^{is} laudib^{us} extollit in claritate visus et s^{erpentū} ic^{ui} et vena. vt dic^{itur} idē ibidē.

De macedonia La. XCV

Macedonia i exordio ab emacio rege emacia fuit dicta. sed macedo deu^o caltonis nepos postq^{uam} ibi habuit p^{ri}ncipatū mutauit vocabulū. et eā macedoniā a suo noīe nūcupauit. vt di. Jsi. li. xv. Est autez^{us} p^{ro}finis ab oriēte egeo mari. a meridie achie. ab occasu dalmacie. a septētrione mefie. vt dic^{itur} idē. Fuit aut^{em} patria alexandri magni et regio i aureis venis et argēto optima. lapidē quē virē vocāt gignit. In eadē puincia est mōs olimp^{us} q^{ui} excellēt^{is} stice t^{em}p^{or}e extollit vt in ei^{us} cacumie nec nubes nec vēti nec pluuiē sentiāt. vt dic^{itur} idē. De macedonia at^{que} dic^{itur} Plin^{us}. li. iij. c. xij. Macedonia antea emacia ē dicta. terraz^{um} iperio est posita. h^{ab} asiā. armeniā. hyberniā. albaniā. capadociā. syriaz^{um} egyptū. thaur^{um}. caucasum. ē trāsgressa. Nec i bactris medis p^{ro}sis dñata est. et possedit to

talliter orientes. h^{ab} scz indie nutrit^{ur} p^{ro} vestig^{is} liberi patris et hercul^{is} euagata ē. h^{ab} est illa macedonia cui^{us} vno die paul^{us} emili^{us} ipator. lxx vires direptas vēdidit. vt dic^{itur} idē

M De magnesia La. XCVI
Magnesia grecie est puincia int^{er} thessaliā et macedoniā it^{er}media. mltas p^{ro}inēs gētes opida et ciuitates. vt dic^{itur} Plin^{us}. li. iij. c. x.

De mesia Capitulū. XCVII

Mesia a messiu^{um} pūctū est vocata. et est p^{ri}ma puincia quā danubi^{us} vsq^{ue} ad mediterraneū mare recludit. vt dic^{itur} Jsi. li. xv. h^{ab} ab oriēte ostijs danubij iungit^{ur} ab euro aut^{em} tracie. a meridie macedonie. ab occasu hytrie copulat^{ur}. vt dic^{itur} idē. Est at^{que} resg^{io} p^{ro}inēs p^{ro}les gētes opida et ciuitates. frugib^{us} feraz. abūdans i venis mineralib^{us} et lapidib^{us} et metallis

De mesopotamia La. XCVIII.

Mesopotamia grecā ethymologiā possidet. eo q^{uod} duob^{us} fluuijs ambia^{ta}. nā ab oriēte tigrim h^{ab}z. ab occidente eufratē Incipit at^{que} a septētrione int^{er} montē taurū et caucasum. cui a meridie seq^{uitur} babilōia et caldea. vt dic^{itur} Jsi. li. xv. Est at^{que} regio i asyā mltū ampla tā in latū q^{uam} in lōgū. abūdāns in frugib^{us}. pascuis. pecudib^{us}. et arment^{is}. locuples i diuitijs et metallis.

De media Capitulū. XCIX

Media a medo rege ē dicta q^{ue} puintia illā p^{ri}mi^{us} est aggressus. h^{ab}z aut^{em} media ab occasu parthia reg^{is}. a septētrione armenia circūdat^{ur} ab ortu caspijs vidz^{us} mōtes. a meridie h^{ab}z p^{ro}sidā. hec regio sola medicā arborē prurit quā alia regio nusq^{ue} gignit. vt dic^{itur} Jsi. li. xv. Est at^{que} regio vald^e opulēta. mult^{is} flumib^{us} irrigua. ciuitatib^{us} et opidib^{us} p^{ro}clara. mltroz^{um} p^{ro}p^{ri}oz^{um} dñā. cui^{us} reges magnā babiloniā ac chaldeoz^{um} iperū antīqt^{us} deuicerūt. Jsti^{us} at^{que} regiōis incole vna cū p^{ro}sis nauigio i africā trāsnecti cū libijs m^{er}scuerūt. q^{ui} libij corrupta lingua et barbara mauros vocauerūt. q^{ui}nis mauri a nigro colore sint greco ideomate sic vocati. vt dic^{itur} Jsi. li. ix.

De melos La. C.

Melos ē insula vna ex cicladib^{us} q^{ue} omniū insulaz^{um} est rotundissima. et iō melos. i. rotūda ē vocata. vt dic^{itur} Jsi. li. xv. Est aut^{em} insula multis bonis referta. vt dic^{itur} Plin^{us}. et spacij breuioris quātitatē soli feracitas recompensat

Demidia La. XI

India est insula in bibernie puincia q̄ in punctuali medio est. putat colloca-
ta. sic dicta a q̄dā rege q̄ int̄ q̄nq; fili-
os totā insulā in q̄nq; ptes eq̄les diuidens
illā pte insule q̄si patrie medietullū ad vsus
pprios deputauit. p̄t q̄ illa bibernice pui-
cie insula portio midia q̄si aliaz terraz i cir-
cuitu media hodie nūcupat̄. Est aut̄ illa pa-
tria q̄ ad glebā fert̄ in frumētis pascuis et
armētis abūdās i piscib; carnib; z alijs vi-
ctualib; butiri z casei atq; lacis. flumibus ē
irrigua. fontib; atq; lac; multiplic; effectus
vt d̄r z p̄tut̄ sic d̄r h̄re aspectū delectabilem
aerē salubrē q̄ ad siluas z paludes. i ei; extre-
mitatib; h; aditū valde fortē. z iōp̄t p̄li m̄l-
titudinē castror; z opidor; fortitudinē came-
ra vocat̄ bibernie vulgarit̄ p̄t pacē

De missena La. XII.

Missena germanie ē. puincia ab vrbe
q̄ misse d̄r sic vocata. cū bohemia cō-
iuncta z polonia i sol' ortu cum bava-
ria i meridie cū saxonib; z thuringis. i occi-
dente cū rechia z terminis reni a septētriōe
Et ē terra ampla z spaciōsa. nūc plana nūc
mōtuosa. fert̄ multū z pascuosa. aq̄s opti-
mis irrigua. tā nobili fluuiō albie. p̄ maiori
sui pte p̄ ei; longitudinē est pfusa. ciuitates
h; fortes z opida z castra fortia z munita.
cui; gēs locuples ē generalit̄ in diuitijs fru-
gib; scz pecudib; z metall. z cū sit p̄plus ma-
gne fortitudis z pulcritudis z elegā; p̄ceri-
tas. ē tñ gēs benigna z pacifica ex nasa mi-
nus germanic; h̄ns in omnib; feritas

De mithilene Capitulū. XIII.

Mithilene ē insula in mari adriatico
p̄ quā de syria z cypro i italiā navi-
gat̄ ad quā difficil' est accessus. p̄pter
bithalassum. i. lit̄ i mare p̄sum. terre em̄
vel arene iteriectu diuidit̄ mare. z sit q̄si du-
plex. vñ naues ipingētes ad arenas d̄ facili
p̄fringunt̄. vt p̄z i Act. ap̄loz. c. xxviii. tam i
textu q̄ i glo. Et q̄uis icole illi; insule sunt
barbari. circa tñ piclitates z ibidē naufra-
giū parietes sūt hūani. vt p̄z ibidē. Ad hāc
insulā puenit paul' qñ nauigauit p̄ romam
vbi venenū vipere q̄ manui ei; adheserat. i
sarmēta euasit. excussa bestia i ignē In eadē
etiā insula multa miracula ppetrauit. vt d̄r
Act. xxviii.

De nabathea.

Capitulum. XIII

Nabathea arabie ē puincia a naba-
thoth filio ismael' dicta. z est int̄ ara-
biā z indeā intermedia Surgit aut̄
ab eufrate z porrigit̄ vsq; ad mare rubrum
vt d̄r Isi. li. xv. Est aut̄ terra p̄pinguis fer-
tilis in frugib; fructib; pecudib; p̄ciosis la-
pidib; z metall. De hac d̄r Plinius. li. vi. c.
xxix. Nabathei inq̄t opidū incolūt petrā no-
mine in cōualle. h̄ns fere duo milia passuū
i latitudie circūdat̄ mōtib; iaccessis. amne
interfluēte. z distat ab opido gaza sexcētis
passuū. a sinu p̄lico. xxxi.

Denorvegia La. XV.

Denorvegia latissima ē europē puincia
mari fere vndiq; circūcincta. i. b; aq̄-
lone distēta gothor; regioib; p̄termi-
na. nā i pte meridiana z oriētalī p̄ q̄ndā flu-
uiū q̄ albia d̄r a gothia ē diuisa. Est aut̄ re-
gio asprima z frigidissima siluest̄ z nemo-
rosa. c̄ icole p̄ de piscatura z venatōne vi-
uūt q̄s de pane. nā rara ē ibi annona. p̄t fri-
gor; multitudinez. ibi fere m̄te vt albi vsi.
ibi etiā sunt fibri q̄ z castores dicūt̄. mira sūt
ibi m̄tra z mōstruosa. Fōtes em̄ sunt ibi q̄-
bus om̄e ipositū coriū sine lignū statim i la-
pidē cōmutat̄. In ei; aq̄lonari pte nō videt̄
sol occūbere in estuali solsticio p̄ p̄les dies
nec etiā videt̄ sol ibidē p̄ toridē dies i solsti-
cio hyemali. vñ tūc t̄pis opoz; icolas terre
opari cū cādēt̄. frumēti vini z olei expers ē
uisi aliūde deserāt̄. H̄ns at̄ ingēs corpis est
z stature z pulcre forme z magne fortitudi-
nis ac robuste. validi sunt pirate z aiositaz
magne. ab oriēte h; galaciā. a septētriōe vsq;
landiā. vbi mare p̄petuo ḡgelat̄. ab occiden-
te bibernicū oceanū z britānicū. a meridie
dacie z gothie finib; terminat̄

Denormania Capitulū. XVI

Denormania ē z neustria a noric; p̄lis
est dicta. q̄ nauigio veniētes de nor-
uegia lit̄ oceanū gallici obtinue-
rūt. q̄ tādē puinciā in circuitu inhabitātes.
eā normāniā vocauerūt. h; aut̄ oceanū bri-
tānicū ad euz sinū aq̄tanicū ad occidentez.
galliā ad meridiē. z oceanū ad aq̄lonē. est
aut̄ gleba ei; frugifera z pinguis. portibus
mar; nobil'. fer; z pecudib; fertilis. nobilissi-
mis ciuitatib; z opidis valde fort;. cui; me-
tropol' d̄r rotomagū ciuitas nobil' sita sup
fluuiū q̄ secana ab icol' noiaf. c̄ gēs p̄losa ē
fort; z bellicosa vrbana i habitu. modesta i
apparatu. pia affatu. pacifica in p̄uictu

Denumedia. Capitulum. QVII.

Numedia ē regio ī africa chartagi/ ni cūguia z puicina Incipit āt a flu/ mine arnifiga als aringa. z desinit ī lūmīte cogitanoz hñs ab ortu sirtes mīozes a septētrione ī mare tēdit ī sardinia. respicit ab occasu mauritanā stiphēsem. a meridie erhyopū gētes. Et ē regio cāpi pinguis ī mltis locs. vbi āt siluestrs est seras generat. vbi aut iugū est ardua. eqs z onagros pcreat. c^o vltiora spētibz z bestijs sūt plēa. marmor generat erimū qd numediū dī vt d. jsi. li. xv

De narbonensi puincia

Capitulum QVIII.

Narbonēsis est puincia. vt dīc Plī. li. bro. iij. ca. v. z appellat p^o galliaz. q^o mediterraneo mari alluit. q^o mō gallia bra/ chara dicta ē. q^o amne narbo ab italia est di/ screta z alpiū iugis nulla ē ei puinciaz pfe/ rēda in cultu viroz. in dignatōe mox. ī ple/ nitudine opū breuit^o italia poti^o q^o puincia est dicēda Flumia hz nobilissima int^o q^o rho/ dan^o galliarū flui^o fertilissim^o de alpibz se/ rapids pterfluit puinciā narbonēsem. stag/ na hz mltā. z por^o ples z pmūctoria mltā. int^o q^o marsilia obtinet pncipatū. Tot^o autē puintie narbonēf lōgītudo p^oinet. ccc. z se/ ptuaginta milia passuū. latitudo aut. ccc. et lxxij. milia passuū. vt tradit agrippa. Duc/ usqz Plinius

De ophir Capitulum. QIX.

Ophir nomē est prouincie ī india ab ophir viro d^o posters heber noiate. q^o z terra aurea antiq^o appellabat. eo q^o mōtes aureos hēat. q^o a leonibz z seuissimis bestijs incolūf. Ad q^o null^o alie accedere audet ni si naui stāre iuxta lit^o. q^o cū terrā quā vngui/ bus leonū ceterazqz bestiaz effossam inue/ nerit ī suā nauē recipiūt. vt dīc Raba. su/ per locū illū. Cū venissent naues salomōis in ophir sumpserūt inde aux. zc. iij. Reg. ix. Idē fere dīc Plī. Mittit ab olīm h^o puincia aux. lapides p^ociosos crisopraslos z adamā/ tes. lignū thynū z ebenū z aues psitacos et pauos. dentes eburneos. symias z bestias alias mōstruosas. vt dīc Plī. z Jsi. Ad hāc a sit regionē de iudea p lōgos mar^o rubri cir/ cui^o puenit z p insulā asiongaber quam po/ stea alexāder magn^o terre adequit isophir. p/ trāsīt. Incole aut terre ophir venientes de stirpe heber a fluuio capue vsqz ad regionē

indie q^o nūc retbia nūcupat habitauerūt vt refert ioseph^o z ab ophir nepote heber ophir/ torā puinciā vocauerūt. vt dīc Raba. sup. ij. li. Paral. c. viij. Fuit āt iste ophir fili^o iectā filij heber. vt p3 Beñ. x. Est āt ista regio vici/ na terre euilath quā gyon circuit. vt dī Be/ nef. ij. z ei ī mōtibz aureis z spēbz aromatic^o est silis z in gēmis. vt dīc Plī.

De ollandia La. QX.

Ollandia est qdā puincia modica si/ ta iuxta hostia reni vbi intrat mare brabātie cūguia a meridie. vicinia frisie ab oriēte. ab occasu insule britānice pūcta. ab aqlone inferiori gallie belgice cūguia. atqz flādrīe ab occidēte. Est āt terra palustris z aqsa. fere ad modū insule vndibz mar^o bra/ chijs atqz reni flumīs circūfusa. hñs lac^o et stagna mltā z pascua valde bona. z iō armē/ eis pecudibz z iumēt^o est referta. c^o gleba in locs pluribz valde frugifera z ī pluribz etiā nemorosa. ples z vtiles hñs venatōes ī plu/ ribz etiā est bitumīosa ex q^o formaf materia apta ad igniū nutrimēto. Et ē terra diuirtq^o que trāseūt p mare z p flumia plurimum opulēta. cui^o ciuitas capital^o traiectū inferi^o nūcupat in latino. vtrich^o sō dī in idiomate germanoz. nā ad germaniā p^oinet q^o ad sitū q^o ad mores z q^o ad dñiū z etiā q^o ad linguam cui^o gēs elegās est corpe. robusta viribz. au/ dar aio. venusta facie. honesta ī moribz. de/ uota deo. fida hoibz z pacifica. min^o pdis ī tendēs z raptibz q^o alie germanice natōes.

De orcada Caplm. QXI

Orcada oceani ē insula iuxta mare britānicū in europa. a q^o z cetere in/ sule mltē eidē p^oermiate z vicine oz/ cades insule noiant. z sunt ī nūero. xxxij. qz xx. deserte sunt. xij. sō incolunt. vt dīc Jsi. li. xv. de insulis

De paradiso Capitulum. QXII.

Paradīsus ē loc^o in p^otribz oriētis p^oti/ cut^o. cui^o vocabulū a greco ī latinuz p^oti^oz^o. Porro ī hebraico eden dī. qd apud nos delitit iterprat. vt dīc Jsi. lib. xv. c. ij. Est enī ort^o delitiaz. vt dīc idē. qz ex oī genere ligni z pomiferaz arboz est p^oti^o hñs in se lignū vite. nō ibi frig^o. nō ibi estus s3 pperua aer^o tēperies. ex c^o medio fons p/ rumpēs totū nem^o irrigat. diuidit ī q^otuor nascētia flumia. cui^o adi^o post peccatū p^omi/ boīs hūano generi iterclusus fuit. quia vn/ dīqz flammea rūpbea. i. mūzo igneo vndiqz

circūcincta. ita vt ei⁹ pene cū celo incēdūz
 piungat. Presidiūq; angeloz arcēdis spiri
 tū malis sup rūphee flagrantia est a domi
 no ordinatū. vt hoies flāme āgelos ho ma
 los boni angli submoueāt. ne alicui spūi vl
 carni peccatrici adit⁹ pateat padisi. Vncul
 q; Jsi. li. xv. c. iij. vbi tractat de regiōib; Se
 cūdū āt magistz i histo. c. ij. sup Bēn. d; sic.
 Plātauit inq; de⁹ a pncipio creatiōis herb
 z arborib; locū deliciaz aptauit z h in pnci
 pio ipi⁹ mūdi scz i oriēte. z ille loc⁹ est ame
 nissim⁹ lōgo terre z mar; tractu a nro habi
 tabili segregat⁹ adeo edit⁹. i. altus vt vsq; ad
 lunare globū attingat. vbi etiā ppe sitas alti
 tudinē aq diluuij nō puenerūt. vt dic idem
 De paradiso aut dic Jo. damas. qz ho z vi
 sibili z iuisibili creatura pducit⁹ erat de⁹ ho
 minē fm suā ppiā imaginē z silitudine. sic
 qndā regē z pncipē ois terre z oim q sunt i
 ipa pstruxit aū qsi quandā regionē in q cō
 uersat⁹ beatā duceret vitā. Et iste loc⁹ diui
 nus est padisus. dei manib; i eden. i. in deli
 tijs z voluptate plāt⁹. i. oriēte qdē oi terra
 celsior penit⁹ epato z tenuissimo aere circū
 fulgēs. plāt⁹ sp floridis comat⁹ z bono odo
 re plen⁹. lumie replet⁹. pulcritudis vniuer
 se. gaudij z exultatiōis pmpuariū. creature
 sensibilib; excedēs itelligētiā. diuina regio z di
 gna eo q fm imaginē erat in q nil irrōnabi
 liū habitabat. sz sol⁹ hō diuinaz manuum
 plasma Jte strab; et he. dicūt q padisus est
 loc⁹ in oriēte positi⁹ itericero oceano z mon
 tib; opposit⁹ a regionib; q; incolūt hoies se
 cret⁹ remotissim⁹ ē ptingensq; altitudie vs
 q; ad circulū ipi⁹ lune. Fuit loc⁹ summe cō
 ueniēs hoi innocēti ppe ei⁹ summā tēperiez.
 qz nō frig⁹ ibi nec est⁹ sz ppetua temperies.
 vt dic Jsid⁹. Jte ppe oim bonoz abūdantiā.
 qz vt dic Aug⁹. de ciui. dei. xij. ca. x. Quid
 timere aut dolere poterāt hoies in tātoz tā
 ta affluētia bonoz. vbi nō aberat q; q; q bo
 na volūtas afficeret. nec inerat qd carnē et
 aim hois felicit viuetis offenderet vel i ali
 quo molestarer. Jte ppe summā amenitatez
 nā vniuerse pulcritudis erat pmpuariuz.
 vt dic Damas. qd attestat tā arboz q; frōdi
 um z floz imarcessibil pulcritudo. Nā ar
 bores comā nō pdiūt flores non marcescūt.
 Jte ppe sumā iocūditatē qd attestat fructu
 um dulcedo. qz ibi ē omē lignū pulcrū visu
 z suauissimū ad vescēdū. Bēn. ij. Idē etiam
 attestat luc⁹ pulcritudo. nā puritati aer; cla

ritas luc⁹ pportionat. vtdic Bēda. Jte ppter
 soli fecūditatē qd attestat fontū irrigatiuz
 mltitudo. Dī etiā Bēn. ij. Fons ascēdebat
 z irrigabat padisum q in qttuoz flumia est
 diuisus Bēn. ij. Jte ppe loci securitatez. qd
 attestat situatiōis ei⁹ altitudo. nā lunare tan
 git circulū. vt dic Bēda z Jsi. id est ptingit
 ad aerē qetū post istū aerē turbulentū vbi si
 est z termin⁹ exalationū z vaporū humido
 rū qz flur⁹ z pgressus lunari corpi assimila
 tur. sic exponit Aletā. qz nō fm pūtatē attingit
 i altitudine orbē lune. sz circulū lunarez
 d; attingere yperbolice. vt ei⁹ maria altitu
 do z incōpabilis respectu terre inferioris in
 sinuaret. Jte ppe ei⁹ incorruptibilitatē qd at
 testat ibi existētiū vite lōgitud. nā ibi sunt
 helyas z enoch viui vsq; hodie z incorrupti.
 sic dic mgr in histo. Nil em pōt ibi mori qd
 est viuū. nec h mirandū est de padiso cum i
 hybernica sciam⁹ esse insulā in q mortuoz
 corpa nō putrescūt. z alia in q hoies nō mo
 ri pnt. sz oportet vt vltio senio extra insulaz
 deferant. qre s de hybernica i lfa J. De pa
 radiso aut z ei⁹ situ fuit opinio apd gētilcs.
 vt dic Pli. vbi loquit⁹ de insul fortunat. de
 q; etiā loquit⁹ Jsid⁹. li. xv. inf q; est vna
 q oia fere pcurit bona. vbi hum⁹ spōte pcre
 at oēs fruct⁹ vbi in iugis collū arbores vi
 rore frondiū z dulcore fructuū sp vestiunt
 vbi ad herbaz vicem messis z olus crescit.
 vbi z gētiliū error z seculariū carnia poeta
 rū ppe soli fecūditatē eadē insulas padisuz
 esse putauerūt. qd qdā ponere est erroncu
 cū pdicte insule fortunate sint i occidēte cō
 tra leuā mauritanie i oceano collocatē. vt
 dic Jsi. li. xv. Paradisus aut i oriēte i altissi
 mo mōte. de cui⁹ cacumie cadētes aq mari
 mū faciūt lacū. in suo casu ac tantū faciunt
 strepitū z fragorē q oēs incole iurta pdictū
 lacū nascunt⁹ surdi. ex imoderato sonitu seu
 fragore sensum audir⁹ in puulis corūpēte
 vt dic Basil. in exameron. sistr z Ambrosi⁹.
 Ex illo lacu velut ex vno fonte pcedūt illa
 flumia qttuoz. phison q z gāges. gyon qui z
 nil⁹ d; z tygris ac eufrates. de q; i li. Bene
 feos fit mētio spēalis. qre supra in tractatu
 de fluminib;

De parthia La. CXIII

Arthia regio maria est i asia q ab in
 die finibus vsq; ad mesopotamie fi
 nes est porrecta. ppe inuictā em par
 thoz pūte assyria z cetera regiones nomē

eius traxerunt. Sunt aut in ea puincia pti
 enlare. scz aracusia. parthia. assyria. media
 z persia. que regiones sibij nuicē diiuncte in
 scium ab indo flumine sumūt z tigris fluvio
 claudūt. loca sūt nemorosa mōtuosa z aspe
 ra z flumina multa. Sunt aut puincie fini
 bus suis discrete. nomina apprijs autoribz
 trabētes ita. nā aracusia ab opido suo nū/
 cupata est. parthiā autē a sichia veniētes oc
 cupauerūt. eamqz ex suo nomie vocauerūt
 huica meridiē est rubriū mare. a septētrione
 hyrtanicū solū ab occidēte media. regna in
 ea. xvij. porrecta a caspio mari vsqz ad gen
 tem scitaz est parthia multis rebz pdigiosis
 z mōstruosis miranda. vt dicē Plini⁹ lib. y.
 nam bestie sunt feroces pardī tigrides atqz
 līncēs z aspides ibi z serpētes natura seuis
 simi z feroces. gens etiā dura est z crudelis
 victu parca. p omī pulmēto z odimento cō
 tenta sale z cardamomo. vt dicit idem. et dī
 idem in glo. sup. Dañ. de persaz regione et
 parthorum. ca. vij. de bestia que similis vr/
 lo erat.

De palestina Ca. XXIII.

Palestina sirie est puincia dicta quon
 dam philistea. cur⁹ ciuitas metropo
 lis que nūc ascalona dicit^r antiqui
 e⁹ philistijm vocabat^r a qua ciuitate tota re/
 gia palestina vel philistea p̄scis temporibz
 vocabat^r. vt dicē Jsi. libro. xv. Idem etiā di
 cit^r li. ix. c. de vocabulis gentiū. Philistei in
 quī ipi sunt qz z palestini dicunt^r. P litteraz
 sermo hebre⁹ nō habet. sed p eo greco vti^r. f.
 f. inde philistei p palestiniis. dicunt^r itaqz
 philistei a sua ciuitate. pmo aut dicebantur
 alophili. i. alienigene eo qz semp fuerūt filij
 israel alieni z longe ab eoz societate z gene
 re separati. vt dicit idē ibidē. Nec regio vt di/
 cit Jsi. li. xv. ab oriente habet mare rubrum
 a meridiano latere iudea excipit. a septētrio
 nali plaga tyriorū finibz claudīt. ab occasu
 vero egyptio limite terminat^r. vt dī ibidem.
 origine aut p̄mā cōtraxerunt philistei a fi
 lio chanaan noie celluiz als p̄hetrusim. a q
 p̄mitus sunt egressi philistei z capturim. vt
 dicit^r Ben. x. Bens vt narrat Herodot⁹ astu
 ra z callida. molesta sēp regno israelitico z
 infesta. cum quia p̄peritati iudeoz inuide/
 bat. ruz etiā quia de soli sui felicitate z dī ma
 rinarū insulaz suo domīnio subditarū for
 titudine z potestate nūmū p̄sumebat. vt dicē
 idem.

De panphilia Caplm. XXV.

Panphilia que z ysauria dī. eo qz om
 ni flatui aure est exposita. vt dicē Jsi.
 libro. xv. puincia est in minori asya.
 habet metropolim vrbē que seleucia nūcu/
 patur. vt dicit idē. quā Seleuchus anthio
 chus qz anthiochiā cōdidit fundauit. vt dicē
 Jsid. li. xv. Est aut regio maritima inter ci
 liciam z bitiniā a qz nauigat in italiā p cypz
 insulā. vt p̄z Act. xvij.

De pannonia qz etiā yngaria appellat^r Capitulū. XXVI.

Pannonia europa est puincia que ab
 hunis quondā occupata ab eodem
 populo yngaria vulgarit^r est voca/
 ta. que duplex est s̄m Drosiū. maior scilicet
 z minor. Maior quidē est in vltiori syria
 vltra meotides paludes cōstituta a qua hu
 ni venationis grā p̄mitus exeūtes z per lon
 gissima paludū z terraz spacia z ceruorū z
 bestiaz vestigia insequētes. tandē solū pan
 nonie inuenerūt. qz reuerſi ad p̄pria collecto
 agmine in pannoniā redierūt. et expulſis i/
 colis a p̄mēna sua origine nomē genti z pa
 trie indiderūt. vt narrat Herodot⁹. Est au
 tem hec puincia ps messie quā danubius p̄
 terfluit z p̄fundit. vt dicit Jsid. li. xv. z. xvj.
 Habet aut gallaciā ab oriēte. greciā a meri
 die. dalmaciā z ytalīā ab occidēte. et germa
 niā a septētrione. vt dicē idem. Est aut terra
 spaciosissima z fertilissima. montibz siluis
 munitissima. multis fluminibz et aquis irri
 gua. venis aureis z alijs metallis ditissima
 habēs mōtes maximos in quibus diuersa
 marmorū genera inueniunt^r. sal etiā optimū
 in quibz dā montibz effodit^r. feris z pecudi
 bus. ppter pasqua vberrima adimplet^r. frugi
 fera etiā est gleba eius valde z vinifera i
 multis locis. z intra se plures cōtinet gētes
 nō solū lingua. veyz etiā moribz. z vita i plu
 ribus differētes. sicut idē dicit Herodotus
 Dicit aut Jsid. li. xv. pannonia a pēninis al
 pibus est vocata quibz ab italia secernit^r. re/
 gio fortis est z solo lera. a tribz fluijs danu
 bio scz z sana ac tycia est vallata. Habet au
 tem ab oriente mesīā. ab euro hystrīā. ab af
 frico autē pēninos habet alpes. ab occasu
 galliam belgicā. a septētrione danubiū li
 mitem qz z germaniaz p̄terfluit. Nic hyster
 dī z hystrīā vocant terrā quā iuxta panno
 niam circūfundit

De paron Capitulū. XXVII.

Paron insula est a parāto planti filio
noīata q̄ de noīe suo paron opiduz
z insulā noīauit. vt dīc Jsid. li. xv. gi
gnit aut marmor cādidissimū qđ parū di
cunt. nutrit etiā z sardiū lapidē marmoribz
quidē pstantiorē z intē gēmas vtilissimū.
vt dīc Jsid.

De pentapoli Capitulum. CXXVIII.

Pentapolis regio ē in p̄finio arabie
z palestine dicta a q̄nqz ciuitatibus
hoim ipioꝝ q̄ celesti igne sunt p̄sum
pte. terra eī vberriima magis q̄ nūc hieroso
lyma nūc deserta est z eruta. nā p̄ scelere in
colaz de celo descēdit ignis q̄ regionē in ci
neres eternos dissoluit. cui⁹ vmbra et spēs
quedā in fauillis z arboribz adhuc videtur
Hascunt aut ibi poma virētia sub tāta spe
cie maturitatis vt edēdi desiderii gignāt. q̄
si carpas fatiscāt ac resoluunt in cinerē fu
mūqz exalāt q̄si adhuc ardeāt. Hucusqz Jsi
dor⁹ li. xv. Nec puincia aī ei⁹ p̄sumptionez
ita fuit locuples q̄ intē lapides saphiri z
alie gēme p̄ciose inueniebant. z inter ei⁹ gle
bas auz sic iob tāgit d. loc⁹ saphiri lapides
eius z glebe ei⁹ auz. Job. xxviii. Sz postea
tota illa regio i mare mortuū est p̄uersa. sic
vocatū est q̄ nec gignit viuū nec in se acci
pit ex genere viuentiū. nā neqz pisces habet
neqz aues neqz nauigia patit. qz oīa vita ca
rentia i eo ad fundū mergunt. lucerna si fu
erit accēsa supenatat. extincto p̄o lumine de
mergit. vt dīc Jsi. li. xiiij. q̄re supra de mari
mortuo in tractatu mariū z aquaz. In isti
us maris ripa circa vicinia sodome crescūt
poma supradicta. aspectu q̄dē pulcra sz gu
stu fetida z amara. vt dīc glo. sup scđam epi
stolā Pe. c. ij. Est aut alia pentapol affrice i
puincia libie a q̄nqz ciuitatibz sic nominata
id est. beronice centria apolonia poro z pto
lomaie ex quibz ptolomaie z bernices a re
gibus sūt vocate. Est aut h̄ pentapolis libie
cirenēsis adiuncta z ei⁹ finibz deputata. vt di
cit Jsi. li. xv.

De persida Capitulum. CXXIX.

Persida siue persia est regio i asia int̄
parthoz regna deputata descēdens
ab ortu ad indos. ab occasu rubruz
mare bz. ab aqlone vero mediā tāgit. ab au
stro gennaniā als germaniā q̄ perside anne
cīt q̄b est incussa opidū nobilissimū. In p̄
sida aut p̄mo orta ē ars magica ad quā nem
roth gigas post confusionē linguarū abiit.

ibiqz perfas ignē colere docuit. nā homies
in p̄tibz illis solē colūt qui ipoz lingua hel
dz. vt dicit Jsidor⁹ li. xv. Est dicta psia a p̄
seo rege q̄ de grecia in asiā transiens ibi bar
baras gentes graui ac diuturno bello edo
muit. Nouissime aut victor existēs nomē gē
ti subiecte dedit. vt dīc Jsi. li. ix. in. c. de vo
bulis gentiū. nā perse p̄ multa tpa ignobi
les reputabāt z quasi nulli⁹ momēti in gen
tibz habebant. medi sp̄ potētissimi fuerūt vt
dicit idē. Est aut psida latissima z valde po
pulosa. in qua ciuitas nobilis nomine elaz
sic dicta ab elaz filio Sem a q̄ p̄mo p̄cessit
gēs psaz. vt dīc Jsi. Et ab elam p̄se p̄mitus
elamite sunt vocati. Est aut in pside ciuitas
nobilissima elimaīda noīe que nūc persipo
lis nuncupatur. de qua dz. j. Wach. vi. z. ij.
Wach. ix. Erat aut in perside ciuitas nobi
lissima z copiosissima in auro z argēto. tem
plū in ea locuples valde. z illic velamiā au
rea z lorice acscuta. q̄ reliquit alexāder rex
Waccedo. zc.

De pyrenea Capitulum. CXXX.

Pyrenea est puincia in europa. terra
alta z mōtuosa cui⁹ mōtes pyrenei
dicunt. z p̄tendunt a meridie p̄sus
occidentē diuidētes ab inuicē maximas re
giones. nā alpes pirenei diuidūt int̄ hispa
niam z galliā tā narbonēsem q̄ etiā lugdu
nēsem. habēt aut ab oriēte germaniā. a me
ridie italiā. ab occidentē hispaniā. ab aquilo
ne galliā. Dicūt aut pyrenea a crebris ful
minū ictibus. pyr em̄ grece. ignis est latine.
Crebris eī fulminibz montes pyrenei q̄ti
untur. vt dīc Jsi. li. xv. c. de montibz. Est py
renea multoz z magnoz fluuioꝝ origo z
p̄ncipiū. mater nemoz marimoz. nutrit fe
rarū et iumentoz multoz. venas cōtinens
metalloz. fortes habēs munitōes ciuitatū
et castroz. multas z diuersas nutriendas tam
in lingua q̄ in moribz nationes populoz
vt narrat Herodorus

De pigmea Ca. CXXXI.

Pigmea est regio i india p̄sus oriētez
in mōtanis oceanū sita. in q̄ habi
tāt pigmei hoīes pui corpe vix bicu
bitales. vt dīc Pli. z Jsi. q̄ in q̄rto āno gene
rāt z i septimo senescūt. hi collectio exercitu
eq̄tāt sup arietes z pugnant p̄ grucs nidos
coꝝ z oua p̄fringētes. ne p̄ eos hostes mlti
plicent. vt dīc idē Pli. li. v. c. de hoībz indie
mōstruosis. q̄re supra

Depictaui La. CXXII

Pictaui gallie narbonē est puicia quā picti angli z scoti nauigio ipetētes antiq⁹ inhabitauerūt z tandem regioni z gēti ex sua antiq⁹ pspia nomē i potēz reliq⁹rūt. vt narrat Herodot⁹ q⁹ de britānic⁹ finib⁹ classē faciētes orā oceanū sinu aqtānici inuaserūt z tandē i incolās n sine belloz discrimie locū in patria obtinētes. Pictanū opidū a pict⁹ noiātū vt ab eo dē herodoto d⁹. pstruxerūt z lōga patrie cōfinia pictaniā vocauerūt. Nec puincia p lōgū mar⁹ oceanū poztrecta turoniā quā p⁹er fluit liger⁹ h⁹ ab oriēte hispanos. a meridie oceanū britānicū. ab aqlone z mino⁹z britānniā i sinu aqtānico ab occidēte. h⁹ patrie puinciola ē pclara i multis. vt narrat idē. nā glebā d⁹ h⁹re multū fertilē. oim fere frugum feracē. z fructuū multipliciū alitricē vinifera est z frugifera z i bonis q⁹ gignit humus mltū opulētā. mar⁹ poztib⁹ insignis est. ciuitatib⁹ z opidis inclita. amib⁹ z fontib⁹ irrigua. cāpis p⁹is z nemorib⁹ ē amenissima. et circa ptes maritimas sapis z rupib⁹ est munita. vt patz i opido rupellēsi siue castro ad qd⁹ accessus p⁹ sitū loci z freti āgustias v⁹ habet. vt diē idē. c⁹ gēs lingua z morib⁹ galliaz puint⁹ ē pmixta. z iō q⁹uis a p⁹is pictis h⁹ habeāt illi⁹ gētis natōes vt sint natura fortes. corpe elegātes. h⁹ a gallic⁹ tū qbus mixti sūt p⁹traxerūt vt aio sint feroces. z igenio p alijs vicinis gētib⁹ acriorēs. nec mix. nā vt diē J⁹li. li. ix. fm diuersitatē celi facies hoim z colores. corpoz q⁹ntitates. z aioruz diuersitates existūt. J⁹n romanos gues. grecos leues. affros sp⁹ipelles. gallos nasa feroces. z igenio acriorēs quidem⁹ qd⁹ vtiq⁹ natura climatū fac. vt d⁹ ibidē. Et iō gens pictauiica robusta corpe. facie venusta. audax aio ē. vt d⁹ callida igenioz astuta. vt recitat Herodotus.

Depicardia Capitulū. CXXIII

Picardia gallie belgicē ē puicia a q⁹ dā opido siue castro pōtūcon sic vocata. vt di. idē d⁹ regionū descriptōe videlicet herodot⁹. nā opidū qd⁹ nūc pychen d⁹. i illo t⁹re p⁹inio v⁹qz ad oceanuz britānicū antiq⁹ obrinuisse dñū phibetur a q⁹ tot⁹ p⁹ls illi⁹ patrie fuisse credit i posterū noiāt⁹. Est āteoz terra frugū z fructuū valde ferax. irrigua fontib⁹ z flumib⁹. abundans p⁹lis. munita nobilib⁹ ciuitatibus et

castris. opidis fortissimis z famosis. vt belgis est seu beluacū z ambianis atrabaturin moriū z tornaciū. vt diē idē. H⁹ aut puincia iā dicta renū fluiū germanicum ab oriēte. galliā supio⁹z a meridie. oceanū gallicum ab occidēte. britāniā maio⁹z siue angliā ab aqlone. Est aut duplex picardia. s. supio⁹z q⁹ gallie vtiq⁹ magio est p⁹iqua. aliq⁹ inferior q⁹ flādriz z rethie finib⁹ seu brabācie p⁹inqui⁹ est p⁹iūcta. z ē hānonia nūcupata. vtri⁹q⁹ patriegēs est elegāt⁹ stature. faciei decentis ac venuste. audax ai. leuis z docil⁹ ingenij. itellect⁹ clari. affect⁹ p⁹i. idiomat⁹ grossi magis aliaz gallie nationū

Deramathea Capitū. CXXIII

Ramathea q⁹ z ramafota regio iuxta decapolim sita a ramatba ciuitate ē appellata. in q⁹ nat⁹ est samuel ppheta z alio noie arimatba ē vocata de q⁹ fuit Joseph vir iust⁹. q⁹ cū nicodemo cor⁹ dñicum inunxit ac honorifice sepeliuit. vt diē glosa sup Luc. c. xxiij. Est aut i tribu effraim i iudea sita z i altissimis mōtib⁹ collocata. ppter qd⁹ z ramathea. i. excelsa ē vocata. nā rama excelsum sonat. vt diē Hiero. Est autē terra q⁹uis mōtuosa fertil⁹ in fructib⁹ z i frugib⁹. i vineis z oliuis. fontib⁹ irrigua. puritate aeris saluberrima. sit⁹ altitudie vald⁹ firma. vt diē Hiero. z ad remotissime speculādū valde apta Dereucia La. CXXV

Reuicia renēsis ē puincia regio. s. quā ren⁹ circūfluit ac p⁹fundit sic dicta eo q⁹ fit iuxta renū. vt d⁹. J⁹li. li. xv. z ē tra habēs mltas ciuitates z opida vald⁹ firma. c⁹ gleba ē frugifera z vinifera i mlt⁹ loc⁹. gēs fort⁹ et aio⁹ i vita z i morib⁹ pueniētiā hñs cū germanis Derualia La. CXXVI.

Rualia ē puinciola q⁹ndā barbara. distās mltū a dacia. c⁹ pa vironia ē vocata. mltā hñs audaciā. nūc autē sub fide xpī regno dacie est subiecta a viro⁹ sic dicta. eo q⁹ fit graminosa z pascuosa. i locis plurib⁹ nemorosa. cui⁹ gleba est mediocrit⁹ frugifera. aq⁹ z stagnis irrigua. piscibus marinis z lacualib⁹ est fecūda. p⁹cs habens greges pecudū z armēra. sit⁹ hie p⁹ p⁹ibus p⁹iūcta solo fluiuo q⁹ narua d⁹ a moricorū z megardoz regiōib⁹ ē discreta. vt dicit Herodot⁹

Derinchouia La. CXXVII

Rinchouia q⁹dā ē terra modica a ciuitate moguntina sita sup ripā reni

in mōtes pteſa vſq; ad opidū qđ pignia dē
vñ z a reno qđ p ei mediū reſſuit rinchouia
eſt vocata. Et ētra quib; modica in vtroq;
reni liſtoze vſq; ad mōtiuz cacumia amena
mirabilē z ſecūda. tate ei pulcritudis ē z tā
incredibil fertilitat; qđ tā inbitates qđ etiā p
ripā trāſitū faciētes delectat z reficit qđ ſi oz/
tus iēſtimabil voluptat;. tā dulce ei hz gle
bā z tā pignē qđ fruct; z fruges mira ſecūdi
tate pit z celeritate pcreat ac pduc. In eodē
agro arbores pomiferas diuerſi gener; pte
rit z nuces gignit. z tñ pte tāta fructuū mlti
formitatē fruges pere n̄ omittit. Arboz ec
diuerſitas victa n̄ ipedit. imo vn̄ z idē agel
p pit fruges z vina nuces z poma corbas z
pira z mltā alia fructuū genera pducere cō
ſuevit. Sōtes calidi z medicie corpoz necel
ſarij ibi dēre viſcerib; oriūnt. nltā alia hz cō
moda vite mortaliū neceſſaria qđ recitare p
ſingula eſſet longū

De pñcia romana Ea. XXXVIII.

Romanoz puicia vt ait varro ē fere
tonoz b pñetia vbiq; hitabilea
poſſidet regiōes. nā ſinglas ptes oz
bis romanoz potētia edomuit. nec fuit ali
qđ oz b āgul qđ romani exercit; nō pſenſerit
gladiū. vt diē idē. Fuit tñ qndā pſ italie ro
mulea ātiq; noīata. a noīe romuli ſic dicta
qđ vrbē romāz didit. ciuitatiz z ppo nomē
dedit. vt diē Jſid. li. ix. vbi ſubdit. h pmo ſa
turia a ſaturno rege fuit dēa qđ icolaſ trā co
lere pmit; iſormauit z ipz pte ſaturitatē ino
pinatā ſaturnū vocauit. z tādē ipz tāq; de
um i ſtellaz nūero colueſt. Alatio autē rege
poſtea latini ſūt vocati. qđ p h romani a ro
mulo vrbē ampliātē z muniētē romani dēi
ſūt. z qrites poſtea ſūt dicti eo qđ qrit; romu
l; ē vocat;. qđ ſp haſta vtebat; qđ ſabinoz ling
qđ dē. vt diē Jſi. li. ix. i. c. d gētiū noīatione.
Jſi; at regni z regū laudes ad plenū cala
m; deſcribere n̄ ſuffic. nec codex aliqđ mag
niſica eoz romanoz opa plenarie pphēdit.
Romanoz actū pbitates ſi quē imitatōis
grā legere delectat legat in. j. Bach. viij. c.
vbi mira dē eoz pteutib; breuiē recitant

De romaniam Ea. XXXIX

Romania dē romanoz gēs noua.
Hec ei grece noua vl nouū dē latie.
Ab eo ei tpe qđ ſtātin; ſedē romani ipz i cō
ſtātinopoli tracie vrbē dē roma trāſtulit. ois
grecoz regio romana. i. noua roma vocata
fuit. vt diē raban;. Jſi. vſq; bodie greci n̄ ſe

vocat; vulgarit; grecos ſz poti; romanos. qđ
re s d grecia i lra g. vbi d grec; mltā repies

De rhodo Capitulu. XXX

Rhod; iſula ē cicladū iſulaz pma
ab oriēte vbi rhodose capitoliū dē eē
inuētū dū ibi ciuitas pmit; pderet. In hac
vrbe ſol; fuit coloſſus ere;. lxx. cubitoz alti
tudis. Alij ſueſt. ſ. miores coloſſi i iſula ea
dē. vt diē Jſi. li. xv. ē aut rhod; iſula eadē qđ
z cyp; vt di. Jſi. li. xv. c. d noib; ciuitatū

De rutia Ea. XXXXI.

Ruthia ſiue ruthēa qđ z meſie epuicia
i minor; aſie; pñioz ſtitura. rōanoz
tmios ē hñs ab oriēte. gothiā a ſeptētrioē. pā
noniā ab occidēte. greciā pō a meridie. trā qđ
dē eſt maxie pcor dās cū bohemiis z ſclaniis
i idiomate z ling. h at qđā pte ſui galacia eſt
vocata z ei; icole qndā galate vocabāt. qđ
dē paul; apl; direxiſſe eplaz. qre s d galacia

De ſabea Ea. XXXXII.

Sabea regio ē i arabia a filio ch; qđ ſa
ba dict; ē pñioīata. h āguſto tēre tra
ctu ad oriēte pſus pſicū ſinū extēdit. a ſeptē
trioē caldee apppinqt. ab occaſu ſinu arabi
co tēmaſ a meridie pō ethiopie ē vicia. eſt at
regio thuriſera odores dās. nā i ei; ſaltibus
mirra cinamomū th; z ceta arōatica gñant
vt di. Jſi. li. xv. regio ſiqdē locuples ē i ſpēb;
aromatic;. i pciōſ lapidib; z metall;. Jbi ſe
nit auis z alia mirabilia qđ i regiōe arabie ab
autorib; referūt. d qđ s d arabia Jſi; pñi
tie dñaz regia fuit ſpēalit; regia ſaba. qđ ton;
tñ affrice ſuis tpiib; obtinuit pñcipatū. vt d.
hero. nā regia ethiopie ac egipti vt di. gloſa
ſup li. iij. reg. x. z p pñis credit qđ ipa alia reg
tūctpis obtinu erit occidē;

De ſamaria Ea. XXXXIII

Samaria vt dicit Jſi. li. xv. regio ē pa
leſtine a metropoli ciuitate opido
ſic ātiq; vocata. nā ſamaria qndā fu
it regal ciuitas i iſrl. qđ nūc ab auguſto ſeba
ſtia noīat. h regio media inſ iudeā z galileā
iacz. icipiēs a vico cui nomē eleis ē ſic; na
tura ſililis ē iudee ab ea n̄ differēs i pte vt
di. Jſi. a qđā mōte noīe ſomer pmit; nomē ſū
pſit. vt z. iij. Re. ab iſta tñ pñia ſa maritanoz
gēs i poſterz eſt exorta qđ trāſmigta d aſſirijs
hīrauit i ſamaria qđ deinceps dēa ē ſamaria
. i. cuſtodia eo qđ captiuato ppo iſrl; ipi ſue
rūt i eadē pñia p cuſtodia ab aſſirioz regib;
derelicti. vt diē Jſi. li. ix. i. c. d vocabul; regi
onū. qre s in codē d ſamaria mōte in lra

De sambla Caplm. XXXIII

Sambla mesie ē puicia i europa i inferiori scythia collocata q̄si media inter prutenos. estenes. olisianes. liuones. turones. q̄ oēs antiq̄r gothoz erant subditi p̄ati. vt narrat varro. silr. z herodotus. Inhabitāt littoza oceanī faciētes pro mūctoria z sin⁹ p̄lata adlonis. vt di. idē Est at̄ sambla tra fertīl gleba z frugūz ferax. tra palustris z neorosa. mltis flumib⁹ z lacub⁹ circūuallata. gēs int̄ cet̄as barbaras corpe elegās. mēte audax. igenio artēz artificio alias natōes in circuitu p̄excellēs

De sabaudia Caplm. XXXV

Sabaudia d̄r fm̄ atiq̄s q̄si salua z audax via eo q̄ ab antiq̄s spib⁹ illa via hōitate p̄cipua a gallicanis p̄ibus ab italia p̄ illi⁹ patrie defra z mōtes fuit sp̄tura. nā sp̄ ibi fuit sūma iusticia. Et iō. p̄tclamat fama publica sp̄ fūct̄ ibi trāscētes in strata cōi securi ab oī spolio z rapina Est aut̄ ps pyrene. c⁹ mōtib⁹ italia a gallia sepať q̄re s̄ de pyreneis mōtib⁹ i l̄ra p̄. z alio no/mine puincia puinciēnoiať

De sardinia Capitulu. XXXVI.

Sardinia ē insula i mari mediterraneo iuxta siciliā a q̄dā sardo hercule p̄creato noiata q̄ cū maḡ mltitudine d̄ libia p̄fect⁹ sardiniaz occupauit. z ex suo vocabulo insule nom̄ dedit. h̄ in affrico mari ad silitudinē hūani vestigiū tā in oriēte q̄ i occidentē latior p̄minet ferme parib⁹ latib⁹. q̄ in merid. ē z i sepr̄trionez strūť. z iō pus a nauigātib⁹ grecoz ichos vocabat̄. Parz at̄ tra in lōgitudine. m. ccl. i latitudine. xl. In caneq̄ sp̄ēs gignit neq̄ lup⁹. s̄z solifuga tantū aīal ē exiguū. hōib⁹ p̄niciosū. venenū q̄z ibi nō nascit̄. s̄z herba q̄ d̄r apiū risus q̄ hōib⁹ ricit⁹ p̄bit z q̄si ridētes iterimit. Fōtes h̄z calidos infirmis p̄bētes sanitatē siue medelā. furib⁹ cecitatē. si sac̄o dato oculos tenigerit. vt diē Jsidor⁹ li. xiiij.

De sarmata La. XXXVII

Sarmata barbaroz ē tra q̄ sarmate sūt dicti a studio armoz. nā patētib⁹ capis armati icēdebāt z mltas puincias spoliabāt p̄ q̄s eos lētul⁹ danubio phiberz. vt diē Jsi. li. ix. Hi d̄ gothis sic z gipides orti sūt. z h̄itā pedestri plio q̄s eq̄stri sūt vli. et iō sic sūt dicti. vt diē Jsid. ibidē

De samo La. XXXVIII

Samo insula ē i egco mari vbi nata

est iuno. ex q̄ fuit sibilla samia z pictagoras sam⁹ a q̄ phie nom̄ p̄mit⁹ ē inuētū. vt diē Jsi. li. xv In hac insula tradūt p̄ vasa fictilia fuisse repta. vñz vasa samia appellata sūt. ex q̄ pz q̄ gleba illi⁹ insule ē tenax z glutinosa. et iō ad talia vasa maḡ d̄r apta. vt diē Jsi.

De saxonía La. XXXIX.

Saxonía puicia ē i germania p̄cole a grec̄s dicūt̄ p̄xisse originēz ad p̄tes vbi nūc hitāt nauigio aduenisier expulsi tur̄ringis q̄ tūc vsq̄ ad lit⁹ oceanū hirabant mltis pl̄is sedes obtinuisse z i eadē puincia vsq̄ bodie p̄mā. s̄. s̄. s̄. Sēs ei sp̄ fuit bellicosissīma. elegāť forme. p̄occre stature. robusta corpe. audax mēte. Est aut̄ saxonía tra q̄ ad glebā fertillissīma. frugū oīm z fructū valde ferax. i mōtuos nemozoz z i cāpestris frugifera z pascuosa. secūda i gregib⁹ et armēis. opulēta i argēto cupro z alijs mēris ac metall. mōtes ei h̄z insignes d̄ q̄b⁹ effodiunt lapides q̄igne fortissime resoluti i eris subaz p̄uertit̄ z flumia h̄z nobilissīma z famosā. s̄. z veserā limiā albiā salā atq̄z oclerā z mltā alia q̄ trā p̄terfluūt trā albinā. fontes h̄z saltos i mltis loc̄s ex q̄b⁹ sal albiissimū z optimū decoq̄ ac parat̄. ciuitates pl̄imas h̄z fortissimas z mūitas. fortia opida et castra fortissīma tā i cāpestris q̄ mōtanis. Juxta mōtē at̄ vbi cupz fodit̄ iuenit̄ mōs magnus c⁹ lapides redolēt sic viole. i q̄b⁹ cē mōtib⁹ iuenit̄ marmor vald̄ pulchz. z h̄ potissime intra cenobiū q̄d lapis sc̄i michael nūcupat̄ in ill̄ mōtanis maxim⁹ ē p̄cursus ferax z bestiaz ap̄roz z vsq̄z cernoz damulaz. z iō i illis mōtib⁹ nemozoz mltā venationum genera exercēt̄. s̄ z mltā alia laude diḡ in saxonū regionib⁹ inueniūt̄. q̄re s̄ de germania i l̄ra B. z i l̄ra A. de alemānia. H̄z cē saxonía bohemiā et poloniā ab oriēte. z vestualiā ab occidentē. frisonicū lat⁹ ad oceanū. a septentrione ko thuringoz gentē. et frācoz a meridie. Qui⁹ gens fortis. inclita z inuicta vsq̄ bodie p̄seuerat. vt diē herodor⁹

De sclauia Capitulu. XL

Sclauia est ps mesie multas p̄ncēs regiones. Nam sclauī sunt bohemi poloni metani. z vādali rutheni dalmatiet charinti qui omēs mutuo se intelligunt z in mltis sunt silces q̄ ad linguā z q̄ ad mores. dispares iñ q̄ ad ritū. nā quidaz ad buc cultū paganoz tenēt. q̄dā ko retinēt ritū grecoz. q̄dā aut̄ latinoz. omēs aut̄ illere

giones sūt glebe optie z messifere z vinifere in multis locs. oēs em̄ isti p̄ maiori pte in eo/ma sunt attōsi excepti ruthenis z illis q̄ mi/pti sunt cū teutonics z latinis. Et est duplex scylauia. maior q̄ z sclauonia dr̄. q̄ dalmaciā saruā carinthiā p̄tinet z mltas alias regio/nes. Isti incole qdā maritima occupāt. q̄ dā iuga montiū z p̄dēsa nemoz inhabitāt. qdā cāpestria excolūt z exarāt. gens seuera z aspera z inculta. circa diuinū cultū min⁹ pia piraticā ducēs vitā. exercēs p̄dā p̄ mare z p̄ terrā. maxime illi q̄ habitāt iuxta mare. alia sclauia minor q̄ a finib⁹ saxonie p̄tēdit ad prutenos z vandalos. lingue sue p̄les ha/bēs p̄termios z bohemos. h̄ sclauia dr̄ bo/hemitania q̄ a prutenia diuēz a m̄nibus se/claudis. z a gothis atq; danis qdā mar̄ oc/ceani. p̄mūctorio qd̄ mare paletū cū diuidi/tur ad lit⁹ ei⁹ terminat minor sclauia z finis Est autē h̄ regio valde frugifera z fructifera fluib⁹ z stagnis irrigua. nemozosa. z pascuo/sa. melle. abūdā atq; lacte. gēs fortis corpe. agriculture dedita z piscature. mag⁹ pia ad deū z pacifica q̄ ad primū q̄ illi q̄ habitāt i maiori sclauia. z hoc est ppter mixtionē z so/cietatē quā quonidie p̄trahūt cū germanis. vt dic̄ Hero.

Desparciata La. CXLII

Sparciata est regio iuxta greciā que alio nomie lacedemonia nūcupata lacedemone filio semele sic vocata. q̄re de lacedemonia i l̄ra Leosdē em̄ dicūt aniq; lacedemones z sparcianos. vt dic̄ Jsi dor⁹ li. ix.

Desere Caplm. CXLII

Seres ē puicia i oriēte. nom̄ sortita ē a qdā opido qd̄ seres etiā noiaf. ibi d̄ arborib⁹ lana colligit z iñ sericū p̄pa/ra. vñ de ei⁹ incol⁹ dic̄ poeta. Ignoti facie. s̄ noti vellere seres

Desclandia Capitulū. CXLIII.

Sclandia ē puincia terra maritima ad modū insule flumē z mar̄ brachijs circūdata. h̄z at̄ ollandiā ad oriēte. flādrīā ad meridiē. oceanū ad occidentē. bri/tāniā ad septētrionē Sūt at̄ ibi p̄les insule pue z magne brachijs mar̄ sepate ab iuicē z distincte. z sūt ille insule fortissimis agge/rib⁹ cincte i circuitu p̄ mar̄ ipetū z munite q̄z gleba est valde ferax q̄ ad segetes. s̄z q̄ ad arbores ē q̄si nuda. nō em̄ p̄nt arbores ppter mar̄ saluginē p̄fūdare suas radices. z iō p⁹

plātarōz cito deficiūt z arefcūt. Est at̄ selan/dia valde p̄fosa. diuitijs opulenta varijs. gēs magne stature. fortis corpe z audax man/te. circa cultū dei deuota. int̄ se pacifica z q̄ eta. mlt̄s bñfica. nullis molesta nisi qñ hosti/um insolētie resistere est coacta.

Desemigallia La. CXLIII.

Semigallia ē puincia modica vltra mare baldicū p̄stituta iuxta osiliā z kuoniā sita i asia iseriori sic vocata. q̄z a ga/lar̄ ipaz occupātib⁹ cū incol⁹ terre mixt̄ ē in habitata. vñ semigalli sūt dicti q̄ ex gallis si/ue galar̄ z ill⁹ p̄lis p̄cesserūt. Terra bona et fertil⁹ in annona i pascuis z i p̄rar̄. sed gens barbara z inculta aspa z seuera

Desenonēsi Capitulū. CXLV

Senonēsis gallia frācoz est puincia h̄ns ab oriēte germaniā renēsem. a meridie burgūdiā supiorē z pēninos mōtes ab occidentē galliā lugdunēsem. a septētriōe galliā belgicā tra frugū z vineaz z fructuū diuersoz fontū z fluminū z riuozuz. Ball̄ autē senonēses qdāz zenones dicebāt. eo q̄ libz hospitio receperunt. postea 3. in s. l̄ram est murata. vt dic̄ Jsi. li. ix. a senonēsi ciuita/te q̄ ciuitas ē corz capitat. Est at̄ terra popu/losa h̄ns ciuitates mltas z opida mltā for/ria z munita q̄ p̄terfluit amnis q̄ secana ap/pellat De siria La. CXLVI.

Siria sir⁹ qdā nepos vt dr̄ Abraz ex cethura phibeat suo vocabulo nū/cupasse. vt dicit Jsi. li. ix. z xv. Dec ab oriēte fluuiio eufrate ab occasu p̄o mari mag⁹ z egiptō t̄mīat. attigēs a septētriōe ar/meniā z capadociā. a meridie p̄o sinū arabi/cū. vt d. idē. sir⁹ at̄ ei⁹ porrect⁹ ē i mēfaz lōgi tudinē. i lato at̄ angustior ē. h̄z at̄ itra se mul/tas puicias. s. comagenā. feniciā. q̄ ps est iux/ta dea absq; saraceis z nabatheis. ē autē regio p̄flosissima. fertilissima i frugib⁹ z fructib⁹. armēt̄s z pecudib⁹. eq̄s asinis z camel. ditis/sima i cerz z sp̄bo aromaticz z metall. muni/tissima ciuitatib⁹ z cast̄s. irrigua nobilissi/mis flumib⁹ z lacub⁹ z stagnis. b̄ns nobiles port⁹ mar̄. z h̄ p̄cipue i palestis. maritimis z fenic̄. gēs seuā z belligera z i mlt̄s p̄tib⁹ di/uerf mercimontis occupata mltas ē h̄z gē tes sic faciebo sio ligua aīo z morib⁹ differen/tes q̄z qdā bitāt i def̄s vt nabathei z sara/ceni. qdā in mōtanis. z quedā in nemozib⁹ z in siluis. q̄b⁹ abūdant illaz natōes regionū vt narrat Herodi⁹.

Desichima Capitulum. CXLVII

Sichima est modica terra in samaria media autem in iudea et galilea. a Sichem filio Emor qui eam edificauit sic vocata. Nam sichem dicta est urbs que nunc neapolls nuncupatur. cuius finis in circuitu sichima appellatur. ut dicit Hieronymus. li. xvj. Nec ut ait Hieronymus. sup. Beñ. xviij. fuit portio terre quam dedit Jacob filio suo supra sortem. scilicet Joseph unde et illa terra fuit in tribu effraim et ibidem sepultus est Joseph et eius mausoleum ibi ostendit usque hodie. ut dicit Hieronymus. quam terram pecunia graui labore adquisita iacob paupere. emit enim centum agnis. ut patet Beñ. xxiiij. et pro illo labore dicit Hieronymus. iacob dixisse quod eam in arcu et gladio de amorrei manibus abstulisset. Ibi erat. prope terebinthum sub qua Jacob abscondit ydola filiorum suorum. et tunc de sichima ascendit ad luzam cognouit bethel. ut dicit Beñ. xxv. In hoc loco pauperum fratres ioseph greges. scilicet aliquando redierunt a ioseph non in sichimis sed in dotaim sunt inueni ubi ipsum spoliatus egyptiis vendiderunt. sichima autem post destruxit abimelech filius hieroboam. et interfecit habitatores sal et eius finis seminauit. ut dicit Iudicium. ix. In hoc territorio fuit fons Jacob. iuxta quem dominus fessus et itinere requieuit. et ut mulier sibi de illius putei aquam daret ad bibendum postulauit. ut dicit Ioh. iij. Est autem locus magne fertilitatis mire amenitatis et maxime firmitatis

Desichbia Capitulum. CXLVIII.

Sichbia regio est maria. cuius pars superior est in asia. inferior pro parte est in europa et huius inferior a meorthidis paludibus incipiens in denubium et oceanum septentrionalem usque ad germaniam pertinet. ut dicit Hieronymus. li. xiiij. Prima est alania. deinde meotides paludes. deinde gorbia. dacia. rhetia. deinde germania ubi plurima pars succi incoluerunt ut dicit idem. Huius itaque sichbia pars regiones. quae quedam sunt locupletiores et quaedam inhabitabiles nam in plerisque locis auro et gemis affluit sed griphonum immanitate raro hominum est accessus. smaragdum ibi optimum est et cristallus purissimus sichbie. ut dicit idem. monstruosos in multis prinet homines et feras imanes. ut linceos. tigrides. viros seuissimos et leones. et maxime in desertis et regionibus hircanorum. quere supra de hircania

Desicionia Capitulum. CXLIX

Sicionia a sicionem rege antiqua est vocata. a qua et regnum sicioniorum dictum est quod regnum archas iouis et caliste filius pelagis in dedicationem redactus ex suo nomine arcadiam nuncupauit. Est autem archadia que et sicionia sine achaie ut platanus folium in sicionium et egeum mare exposita. huius flumen magnus scelerum mater. gignit quod abeston lapidem qui semel accensus nunquam extinguit Ibi candidissime merule generantur. ut dicit Hieronymus. li. xiiij.

Desicilia Capitulum. CL.

Sicilia a sicano rege primo sicania fuit nominata. deinde a siculo italici fratris sicilia est dicta que antiqua trinacria dicebatur pro tria acris. id est promuntoria. scilicet pelorum patheum et lilibeum. trinacria enim grecum est. quod latine triquidrum dicitur. quoniam in tres aquas est diuisa. Huius ab italia freto modico est discreta. africanum mare prospectas. terris frugifera. auro abundans. cauernis et fistulis penetrabilis. ventis et sulphure plena. unde et ibi ethne montis est uat incensia in cuius freto scilla est et caribdis quibus aut nauigia absorbentur aut colliduntur. fuit autem quondam patria ciclopum et postea nutritrix tyrannorum. frugum fertilis. plus omnibus terris pro committendis seminibus aratro est percissa. principalis urbs huius syracusam. et fons areusam et albeum fluium genitorum eorum. In ea primo est inuenta insula comedia. achate lapidem et agarthe flumine sicilia primo dedit. et mare siculum corallum album gignit et sales agrigetos quod igne sunt solubiles. in aqua autem crepitantes. omnis autem ambitus eius clauditur spacio trium milium stadiorum. dicit autem Salustius italicie fuisse iussu crastis sicilia. scilicet medium spaciū diuinum fuisse pro maris imperio atque scissum. Ducusque Hieronymus. li. xiiij. c. de insula ubi recitatur omnis supra dicta. et eadem narrat Plinius.

Desirtis Capitulum. CLI.

Sirtes dicit Hieronymus. li. xiiij. sunt arenosa in mari loca a tractu sic vocata. ut dicit Salustius. eo quod omnia ad se trahant. cum multos enim arenas ad se trahunt. syrenes ei grece dicitur tractus latine. et talis attractio facit mare in quale ut uno loco sit profundum. et in alio loco sit vadofum. et ideo piculosum est illac ire. et dicitur bec sirtis. sunt autem tales sirtes piculum inducentes in iuxta mare egyptium. et in pluribus locis ad miscentur. ut dicit Hieronymus. ibidem

Descocia Capitulum. CLII

Scocia a scotorum gentibus a quibus incolitur appellatur. est promuntorium in insula

britanica. vñ z flumibz: z marz brachijs ab anglia aqlonari sepat ex pte po opposita vn diq septa mari oceano q ab hybernia scozia est diuisa. Eadē gens ab initio q qndaz in hibernia. et sup oia silis i lingua z i moribus z i natura. Nā gēs est leuis. aio scroz. seuiens i hostes. inuida. supsticiosa. nullū vir tūz vel pbitatū aliquē reputās siue audacie pter semetipos tm fere mortē diligēs qntū puiturē. in lecto mori reputās segnicie. i cā/ po autē hōstē interfici vt iterficiant gloriā arbitras z puitē. gēs pci vici. samē diutius sustinēs. z raro añ occa sum sup cibū se es/ fundēs. carnibz lacticinijs piscibz z frugibz magz vtēs. panis vñus britānicis min⁹ hñs min⁹ de frumēto nisi aliūde allato. sz raro d auena. z cū pl⁹ sit satz elegāz figure z faci/ ei pulcre generalit a natura. multuz tm eos deformat. ppri⁹ habi⁹ siue scotica vestitura Dicunt autē scoti ppria lingua a picto corpe qsi scissi eo q aculeis ferreis cū attramento figuraz stigmatē antiq⁹ annorabāt. vt dic Jsi. li. ix. q. c. de vocabul⁹ gētiū. Mozes autē pmeue gēis mlti ex eis ex admixtiōe cū anglis in maria pte his tpibz i mēl⁹ mutauerūt atqz angloz idiomate informāt. vñ qcquid decēs z honesti i illis inuenit h ab anglicis est tractū. Siluestres tm scoti sic z hibernici in habitu z i lingua z i victu z in alijs moribz paterna seq vestigia gliam arbitrantur imo alioz osuerudies respectu suaz qdāmo do aspernāt. vñ qlibet supesse laborat. etiaz omēs detrahūt z vicys sp iuidēt. cūctos de/ ridēt z mores alienos repēdūt. mētiri nō verent. nec quēqz ex qcūqz natōne exortū si pgenie alie⁹ puit⁹ reputāt vl audacie pter se ipos. i ppijs gaudēt. pacē nō diligūt. eozuz regio q ad humi fertilitatē. nemoz amenita re. fluiroz z fontiu irriguitatem. gregū z iu mētoz mltiplicitatē. vbi lit⁹ gaudet cultu/ ribz p sua qntitate. nec etiā ipi britānico so/ lo ipar est. vt dic Herodot⁹. si⁹ orbis trāz sagacissim⁹ explorator. put recitat Plinius qresup de hibernia in lra J. infra qre cadē de scocia dic Jsi. q ibi de hibernia in pluri bus referunt

Desuecia Ca. QLIII.

Decia regio ē inferiorz scithie in europa. a q tota gothia q inf dānozu z noricor aqlonariū regna maria est regio hodie noiata. hñs mare balticū ab ori ente. oceanū britānicū ab occidēte. norico

rum frupta z ppos a septētrione. a meridie po dacoꝝ pfinis terminat. Est at suecia que z gothia ē vocata. q ad solū frugifera. vine/ arū m expers. sz i pascuis yberimms alios defect⁹ recuperat z metall. nā pter diuitias qf ex mari illa regio mltipliciter orabit. in feris pecudibz z iumēt⁹ i argērisodinis z alijs lu/ cris inumeris. mltas regiōes alias pcellit. gēs valde robusta. cui⁹ militari potētia qn/ dam tot⁹ fere asie z europe pte maximā mltis tpibz edomuit qz aggredi tpe alexandri magni grecoꝝ audacia extimuit. Iulij etiā cesari inuicta potētia supatis gallicis alema nicis z britānia cū danis z gothis noricis z aqlonarijs pplis alijs agredi formidauit. fm qd tradūt scriptores historie tā grecoꝝ qz romanoꝝ qz dictis p t d3 merito fides adhiberi. i qbz nec religiōi fidei nec etiā rōi poterit i aliq obuiari. vt dic Hiero. Illoꝝ inq poetaz z scptoz script⁹ z dict⁹ fidē ad/ hibere puenit qz relatio fidei moribz nō p/ iudicat nec puit agnitiō dicit. ex istoz pfa pia amazones pcellerūt. vt dic Oro. z Jsi. dorus. li. xiiij.

Desuecia Capitulum. QLIII.

Suecia germanie renēsis est puincia in europa. cui⁹ gēs hñc dñū maxim in germania puenit vt di. Jsi. li. ix. Dicant idē in. c. de vocabul⁹ gētiū. lib. 20. ix. Sueui inq sunt ps germanoz i fine, septē trionis. de qbz ec dic Lucan⁹. Fūdit ab ex/ tremo flauos. aqlone sueuos. qz fuisse cētū pagos z ppos mlti crediderūt. dicti at sueui putāta sueuo mōte q ab ortu germanie or/ tū hz. z illi⁹ mōs loca z pfinia pmit coluerūt vt di. Jsi. ibi. Itē vt dic idē. ab ortu hz da/ nubiu cū banaria. ab occasu hz renū cū al/ sacia. a meridie hz iuga alpiū cū italia. a se/ pētrione hz frāconia cū inferiori germāia. Et ē duplex suecia. inferior pte dñf renuz. supior h alpes z danubiū. vtraz ē terra op/ tima z frugifera z vinifera i multis locs. hñs ciuitates munitissimas opida z castella cir ca capestria z mōtana. amnes z flumina. ne moza mltā. gmina z pascua. ouiu greges et armēta circa mōtana. etiā ferrū hz z argen/ tū pcreat ac metalla. gēs pposa nimis. fort⁹ audax z bellicosa. ppero corpe z flauo crine venusta facie z decora.

De anatosis Capitulum. QLIV.

Anatosis insula ē oceanū puula mo dico freti iteriecta a britānia sepata

bñs cāpos frumētarios ⁊ glebā vberē dca
est tanatos a morte spēri. q̄s dū ip̄a nesciat
asportata in terra. q̄quo gentiū vecta fuerit
angues ilico pūit. vt dīc Jfi. li. xiiij.

De taprobana Caplm. QLVII.

Taprobana ē insula indie iacens ad
austz. ex q̄ ocean⁹ indie⁹ incipit. pa
tēs i lōgitudine octingētis. lxx. mili
bns ⁊ qnquaginta passuū. in latitudine p̄o
lxxv. milia stadiōz. Scindit aut̄ amnis in
fluuiū tota repleta margarit⁹ ⁊ gēmis. ps ei⁹
bestijs ⁊ elephātib⁹ ē repleta. p̄e p̄o hominē
tenēt. In hac dicūt i anno duos ēē estates.
⁊ duos hyemes. ⁊ bis vernare florib⁹ locuz
vniūssima insula ē indie virēs oī tpe. et folia
ei⁹ sp̄ sunt virētia ⁊ nūq̄ cadūt. vt dīc Jfi. d.
li. xiiij.

De tracia Capitulū. QLVIII.

Tracia est puincia i grecia ad quam
veniens tyras fili⁹ iapheta suo noīne
vt dī ip̄a m traciā noīnauit. vt dicit
Jfi. li. xiiij. Alij a seuiacia incolaz traciā ap
pellatā dixerūt. Huic ab oriēte p̄ontidis ⁊
vrb⁹ cōstātinopol⁹ opposita ē. a septētriōe p̄o
hyster obrēdit. a meridie p̄o egeo mari ad
beret. ab occasu p̄o macedonia illi subiacer
cui⁹ regionē olīm diuersi ppli scz massagere
sarmate ⁊ scite ⁊ alie plīme narōes icolueūt.
ampla est ei ⁊ mltas narōes potuit p̄inere.
Ebzū fluuiū tracia fundit. q̄ etiā gētes bar
baras mltas rāgit. vt dī. Jfi. li. xiiij.

De traconitida Ea. QLVIII.

Traconitida regio ē in iudea cui p̄su
it philipp⁹ frāt herodis. nā totuz re
gnū hebreoz fuit diuisum i q̄tuor
tetrarchias. qz p̄ma fuit galilea cui⁹ tetrar
cha fuit herodes. Scda ⁊ tertia iturea ⁊ tra
conitida regio. cui p̄fuit philipp⁹ vtriusqz re
gionis exns tetrarcha Quarta fuit abelina
regio. cui p̄fuit lisānias frāt herodis ⁊ phi
lippi. In tot ei p̄ncipat⁹ p̄ticulares fuit diui
sa iudea a romanis ad domādā supbiā iu
deoz. vt dīc glo. sup Lucā sup locum illuz.
tetrarcha aut̄ philippo⁹ ituree ⁊ traconitidis
regionis zc.

De thessalia. Capitulū. QLVIX.

Thessalia vt dīc Jfi. li. v. grecie est p
uincia a thessalo rege cognōiata. q̄
ad meridianā plagā macedonie cō
iūcta est. Multa i thessalia flumina sūt ⁊ opi
da qz caput thessalonica ē vocatū. ibi etiā
mōs p̄nalsus q̄ndā apollini p̄secrat⁹ fuit au

tem thessalia patria achill⁹ ⁊ origo extitit sa
phiraz. de q̄b⁹ fert⁹ q̄ hi p̄mo eq̄s frenis do
muerūt. sup dor⁹a eoz insidētes vñū cor⁹
esse videbāt. p̄t qd milites thessaloz ceteri
ri ficti sunt. vt dīc Jfi. li. ij. c. de portēis. In
thessalia aut̄ p̄mo solidi aurei inuēti sūt. do
mādorūqz eoz vsus p̄m⁹ est rep̄. vt dīc
Jfi. li. xv. ad h̄ dīc Jfi. li. iij. q̄ moysi t̄pib⁹
in thessalia accidit q̄ddā diluuiū in q̄ aq̄rū
ingluies maiorē p̄tem ppl⁹ thessalie ab
sumpsit pauc⁹ p̄ refugia montiū liberatis
marie i mōte parnaso. i cui⁹ circuitu deuca
lion tūc t̄pis regno potiebat. q̄ tūc ratib⁹ ad
se p̄fugiētes suscepit. ⁊ sic parnasi iugo eos
abluit atqz fouit. p̄t qd dicūt grecoz fabu
le deuca lionē hoīm gen⁹ de lapidib⁹ repa
rasse. vt dīc idē ibidē

De nenedos Ea. QLX.

Nenedos ē insula grecie vna d cicla
dib⁹. sita ad septētrionē in q̄ ciuitas
thene olim p̄dita ē a q̄ ⁊ insula ē vo
cata. fuit aut̄ thenes qdā iuuenis in
famat⁹ q̄ suā nouercā cognouiss⁹ q̄ fugiēs
insulā vacuā cultorib⁹ obtinuit q̄ ex nomie
suo ciuitati quā ibi p̄didit ⁊ isule nomē ddit

De thile Capitulū. QLXI.

Thile vltima est insula oceani iter
plagā septētrionalē ⁊ australē vltra
britāniā sita nauigatōe sex diez. a so
le nomē h̄ns. qz i ea sol estiuū solsticiū fac⁹ ⁊
null⁹ vltra eā dies est. ⁊ iō ei⁹ mare tardū est
⁊ p̄gelatū. vt dīc Jfi. li. xiiij. p̄m Pliniū aut̄
loc⁹ inhabitabil⁹ est. qz in estate nihil pōt ibi
crescere p̄t nimīū calozē exurentē. i hyeme
etiā nihil p̄t frigiditatē p̄gelantē. nā ab eq̄
noctio p̄nali qñ sol est i ariete vsqz ad eq̄no
ctiū autūnale qñ est i libra sol illi insule nū
q̄ occidit. ⁊ ab illo tpe vsqz ad eq̄noctiū ver
nale itez ad insulā nō accedit. vñ p̄ dimidiū
um annū hz diē. ⁊ p̄ dimidiū hz noctē. vt dī
cit idē in. c. de insul. li. xiiij. ⁊ de solsticio. li. ij.
Idē etiā dīc beda in li. de natur⁹ rez. sūt et
solinus

De tripolitana Caplm. QLXII.

Tripolitana regio ē duplex. vna est i
fenice dicta a tripoli ciuitate famo
sissima q̄ tot⁹ patrie i circuitu p̄t
nimīā sui fortitudinē est d̄fensio ⁊ mūnime
alia p̄o ē tripolitana i africa in p̄tapolim
⁊ bizantiū sita a tribo magnis vrbib⁹ voca
ta ē. i. ozea. sabine vlt tabrace ⁊ lept⁹ magna.
Dec hz ab oriēte sirtes maiores ⁊ trogodi

tas. a septentrione mare adriaticū. ab occa-
su byzantiū. a meridie getulos z garamates
vsq; ad oceanū ethyopicū protendentes.
vt dic Jfili. l. xv.

Detragodea La. CLXIII.

Tragodea ē regio i ethyopia. Picoles
dicunt tragodite sic vocari qz tanta
celeritate pollēt vt feras pedū cur-
su assequāt. H3 autē regio qndā insulam
vbi crescit optia mirre spēs z purissima. ci-
gutta ibi inuenit z dr mirra tragoditen ab i-
sula in q crescit. vt dic Jfili. l. xv. Cū sit h p-
uincia i ethyopia tāgit m fines arabie. vnd
aliqñ dr esse i arabia. vt li. xvij. aliqñ in ethy-
opia. vt p3 li. ix.

Detroiana La. CLXIII.

Troiana puincia in frigā pmi⁹ fuit
dardania a dardano rege nominata.
nā dardan⁹ de grecia pfect⁹ puenit
ad frigā ibide pmi⁹ regnauit. post quē fili⁹
ei⁹ ericton⁹. deinde nepos ei⁹ tros. a q ciui-
tas troia patria i circuitu ē vocata. vt dicie
Jfili. li. ix. Multa autē de troianis p⁹ troie ex-
tū facta classe p diuersas mundi pres sibi se-
des qsierūt. z mltas nardōes expellētes p eis
habitaueūt. z ex eoz pgenie pdierūt i postez
potētissime seculi nardōes sic diuersaz regio
nū verissime historie attestant

De ruscia Capitulū. CLXV.

Ruscia italie ē puincia in ligures z
romanoz territoriū collocata q dis-
sicilibz mōtiū iugz z accessibz loco-
valde alt⁹ z artz fortissime ē munita. Thur-
cia aut vt di. Jfili. li. xv. a sacroz z thuris fre-
quētia ē vocata. nā in illis p⁹ibz i mortuozū
exequiis antiq thura cremare z offerre reli-
gionis z deuotiōis grā p⁹uei erāt maxie. et
suos mortuos affectu lacrimabili deplāge-
bāt. Thura etiā in arz deo potissime incēde-
bāt. qz vt dr in thurscia ars aruspicia pmi⁹
est repta. vt dic Jfili. Nec zemilia sunt antiq
tus noiata p⁹ea hūs inclitas z nobiles ciui-
tates. ab occidēte p liguriā h3 pisanā ciuita-
tē. senas. lucā. Roetia p septentrionale vbez
veterē. p orientē areciū. p meridie thurbo-
nā. parusiū z assisiū q valli spolitane p⁹igue
sunt z vicine. ab oriēte hūs mare adriaticū
z marchia anconitanā. a meridie tyberiz ri-
pā z romā. ab occidēte mediolanēsem ligu-
riā. a septentrione romaniolā z puinciam pa-
duanā. h3 regio ē multū p⁹esa in longuz ab
ozu p⁹sus occasum min⁹ būs latitudie ab

aqlonari termino ad australe. Est autē terra
mōtuosa sars z fortissima q ad sicū. fertilissi-
ma q ad solū. saluberrima q ad celū. quam
mare in duabus partibus locupletat. quaz
etiā fontū z lacnū mltitudo irrigat z secu-
dat ar⁹ flui⁹ illā pterfluit z decorat croci-
azomatici ibi crescētis abūdātia ipaz singu-
larit nobilitat atq; dicit. fontū etiā calido-
rū in ea scaturientiū affluētia ipaz gratificat
z sublimat

Detburingia La. CLXVI.

Buringia germanie ē puincia me-
dia in gente saxonū z frāconū et
z vestualoz. Hnt em bohemos z sa-
xones ab oriēte. frācones z bauaros a meri-
die. sueuos z alsatos ab occidente. renenses
z vestualos ab aqlone. Sēs qdē fm nom pa-
trie thuringia. i. dura p hostes marie z seue-
ra. Est em p⁹ls numerosus elegāt⁹ stature.
fort⁹ corpe. dur⁹ z p⁹stās mēte. hūs terrā mō-
tibz fere vndiqz circūdatā z munitā. interi-
p⁹o planā valde frugifera z fructifera. a vi-
neis etiā nō expertē. opida mltā. castra for-
tia. nō solū in mōtanis vey etiā p plana. am-
nibz z stagnis z lacubz irrigua. aere saluber-
rima. pabuli vbertate g⁹ssima. armēz z gre-
gidz valde plena. In ei⁹ mōtibz diuersa iue-
niunt mineralia z metalla. vt dic Herodo-
tus. q nullaten⁹ pmi⁹it secreta i germanie cō-
finio insecutata

Detburonia La. CLXVII.

Buronia gallie supiorz est puincia
ps aqtanie antiq⁹ cōputata a thu-
ronū ciuitate iclita sic vocata. In q
gēma sacerdotū martin⁹ sanctissim⁹
regeuit. Est autē sita sup amnē ligerim q eaz
pterfluit z irrigat z mltipliciter locupletat.
Terra frugifera fructuosa vinifera z pascu-
osa. aere saluberrima. nemorosa. gēs robu-
sta corpe. elegātis forme. audax mēte. bñfi-
ca z effica⁹ in ope. modesta i f⁹mone

De vasconia La. CLXVIII.

Vasconia ē puincia ab aqtania anti-
qtus cōphensa sita iuxta pyreneū a
vascea opido nūcupata vt di. Jfili. li.
ix. hūs mōtēz pyrenicos i vno solo latere z i
alio oceanū mare. i alia p⁹o planiciē puin-
cie tholosane. in alia p⁹o pictauoz gētibz ap-
propinqt. Terra siluest⁹ z nemorosa salu-
osa z mōtuosa i multz sui p⁹ibz vineaz ferax
intm q vicinis puincijs z multz insul⁹ ma-
ris vini copiā admistrat. Berthona flui⁹ a

tholosana puincia hanc sepat q vasconiam
pterflus iuxta burdigale metropolim vz/
be vasconu oceanu mare intrat. vt di. Jli.
li. ix. in. c. de vocabul gentiu. vattei a vate/
sa opido cognosci p amplam iug pyrenet
motis solitudine inhabitat q z vascones q
vaccones dicunt. c in s. lram comurata. q
pompei edomita hyspania ad triuphu ve/
nire festinas de pyreni iug deposuit et in
vnu opidu gregauit vñ puenaz nom vrb
accepit. vt dicit idē Jli. Pli. z Hero. q reci/
tat gēre vasconu fore corpe leue z agile. aio
audacē. ad bella pēpitiē z ferocē.

De venecia Ca. CLXIX

Venecia venetoz ab antiq dicebat p
uincia q a lictore mars adriatici i cu/
sus sinu vrb venecia nūc est sita vñ
q ad padu fluuiū q diuidit int ciuitates z fi/
nes supioz liguru z inferior. videlicet iter
pgameses z mediolanēscs pmi^o extēdebat
vt narrat lōgobardoz ac liguz historie ve/
rissim^o recitator. mltas siqdē nobiles nunc
obtinuit ciuitates. nā vt dic Jli. lib. xv. mā/
tua q a mato vl mancio tirelic filia. q post i/
teritū tebanoz venit in italiā. p dita. sita ē in
venecia q gallia cisalpina est vocata. Vene/
cie itaqz italie est puincia q multaz terraz z
ciuitatū dñum habuit ab antiq i mari z in
terra. cui^o potestas hodie p lōgissimos ma/
ris tract^o z vsq in greciā se extēdit. germa/
noz fines vsq ad aqlegiā tāgit. dalmati et
sclauoz pirataz p dā tyrannicā repmit z cō/
pescit. Insulas z port^o p mūctoria maris et
finis sub ei^o dñio existētes iustissime regit.
subditos ptegit ab hostibz potēissime ac de/
fendit. rempublicā z civilē iustis legibz sub/
hicit. nullā sectā diuis strariā instituit infra
suos terminos manere dissimulat aut pmit/
tit. Qui^o gētis referre singulas pbirates cli/
mo supfluū cū de gētis venetoz frute z po/
tētia circūspectōe z puidētia vnitate z ciui/
um pcordia. amore tot^o iusticie cū clemen/
tia oibz fere natōibz iā sit notū. vt dic idē re/
gius scriptoz historie lombardoz

De vestnalia Capitulū. CLXX.

Vestnalia germanie inferior est pui/
cia. bñs saxonā ad orientē. thurin/
giā z bassiā ad meridiē. renū z colo/
niā ad occidentē. oceanū z frisiā ad aqlo/
nem. nobilissimis flumibz duobz in ei^o extre/
mitatibz cingit. s. vefera atqz reno. nā renū
tāgit pñs occidentē z septentrionē. veferā pñ

versus orientē. Nec in qbusdā libris ēz an/
tiqua saxonā. ab omī specie fornicatiōis se/
mūdā pseruās z stupra districtissime puni/
ens ac honesta pñubia summe colēs. licz pa/
gana supstitiōe vsq ad sepringētesimū añū
dñi teneret implicita. vt scribit Bonifaci^o
in epla ad regē anglie. Est em terra multuz
nemorosa pascuosa pl^o alēdis gregibz qz fe/
rēdis frugibz apta. mult^o fontibz z amibz ē
irrigua. emosa. s. lippia atqz rura z mlt^o alijs
fontes bz salis z mōtes fertiles i metall. ab/
undat fructibz glandibz nucibz atqz pomis
etiā feris porcis pecudibz iumēris. pñs cō/
muniter elegāis stature est z pcre venuste
forme z foris corpe z audax mēte. militiā bz
copiosam ac mirabilē aiosam pmptrā ad ar/
ma pñue z paratā. ciuitates habz fortes z
munitas. castra fortissima z opida tā i mon/
tibz qz in planis

De vironia Ca. CLXXI

Vironia est puincia puula vltra da/
ciam pñs orientē a virore dicta. co/
q sit gminosa z nemorosa mlt^o aqz
z fontibz pfusa. cui^o gleba est frugum ferax.
gens qndā barbara leua incōposita ac icul/
ta. nūc pño danoz regibz parit^o z legibz ē sub/
iecta. Terra pño tota est a germanis z danis
parit^o habitata. qres in lra Rō riualia Dec/
tra a nogardoz gēte z ruthcoz p fluuiū ma/
rimuz q narua ēz est separata

De virlandia Capitū. CLXXII.

Virlandia est patria iuxta montana
noz regie pñs orientē sita sup lit^o
oceanū pñsa nō multū fertilis nisi
in gramimibz z siluis. Bēs eius est barbara
agrestis z setia. magic^o artibz occupata. vñ z
nauigātibz p eoz lictora vel apud eos ppter
vñ defectū morā z trahētibz ventū venalē
offerūt atqz vendūt. globū em de filo faciūt
z diuersos nodos i eo znectētes vsq ad tres
nodos vel plures d globo extrahi pēpitiūt.
fm q voluerint ventū hñe fortiorē qz ppter
incredulitatē illudētes demones aerē cōci/
tantz ventū maiorē vel minorē excitant fm
q plures nodos de filo extrahūt vel pauci/
ores. z qñqz intm cōmouēt ventū q miseri/
talibz fidē adhibētes iusto iudicio submer/
guntur.

De vitria Capitulū. CLXXIII

Viria est insula modica in mari bz/
sānico sita distās a britānia maior
pño freto icēposito separata. c^o gleba

ad frumēta ē optima mltas hñs siluas ⁊ ne
mora. mltas feras pccora ⁊ iumēta. fontes
zamnēs insulā irrigātes q̄ ad tēperiē est sa/
luberrima ⁊ i fructibz vberima dī esse. hec
ab anglis hodie inhabitat.

De yselandia Capitulū. **CLXXIII**

Yselandia est regio vltia in europa
a septētrione vltra norz vegiā sita. p
petuo glacie i remotioribz ei⁹ finibz
pdenata. p̄dīf aut sup litt⁹ oceanī maris
plus septētrionē. vbi mare p̄ nimio frigore
p̄gelat. ab oriēte hñs scitibiā supiorē. ab au/
stro norz vegiā. ab occidēte oceanū hyber/
nicū. ab aqlone mare p̄gelatū. Et est dicta
yselādia q̄ si terra glaciei eo q̄ ibi dicunt ē
mōtes niuei glaciei duriciem p̄gelati. Ibi
cristalli iueniunt. in illa enī regiōe sunt albi
vrsi maximi ⁊ ferocissimi q̄ vnguibz glacie
rumpūt ⁊ foramiā mltā faciūt p̄ q̄ in mare
se imergūt ⁊ sub glacie pisces capiētes eos
extrahūt p̄ foramiā p̄dicta ⁊ ad litt⁹ deferē/
tes inde viuūt. terra ē sterilis q̄ ad fruges. ex
ceptis paucis locis in q̄z vallibz vix crescit
auiena. gmina tñmō ⁊ arbores i locz vbi ha/
bitāt hoies pturit ⁊ pducit. ⁊ i illis p̄tibz fe/
ras gignit ⁊ iumēta nutrit. Un de piscibz et
venatiōibz ⁊ carnibz p̄ maiori pte p̄ls terre
viuit. oues p̄ frigore ibi vinere n̄ pnt. ⁊ iō i
cole de feraz ⁊ vrsorū pellibz q̄s venatu capi
unt ⁊ frig⁹ se muniūt ⁊ corpa sua tegūt. alia
vestimēta hñe nō pnt nisi aliūde deferantur
gēs mltū corpulenta robusta ⁊ valde alba.
piscationi dedita ⁊ venationi.

De zeugia La. **CLXXV.**

Zeuigia siue zeugis ē puincia vbi est
maior cartago vl̄ minor affrica. iter
bisantiū ⁊ numediā sita. vt dic̄ Jsid.
li. iiii. Hec a septētrione mari siculo ē iūcta
vt dic̄ idē. et a meridie vsqz ad regionē getu
loz porrecta. cui⁹ p̄ima sūt frugifera vltē/
riora p̄o bestijs ⁊ sp̄etibz plena. Ibi onagri
⁊ fere siluestres ibi mira ⁊ mōstruosa inue/
niunt. vt idē dicit.

Incipit liber .xvi. De lapidibz p̄ciosis

Scriptis pro

Prietatibz terre ⁊ p̄tiū ei⁹ i ge/
nerali. restat adiunāte domi/
no aliq̄ h̄ inferere de ei⁹ orna/
tu in sp̄ali. Eoz aut q̄ ornāt
terrā q̄dā sunt simplr inaiata

⁊ insensibilia. vt oīa metheorica q̄ in venis
terre generāt q̄lia sūt lapides colores ⁊ me/
talla. ⁊ de illis p̄mo p̄ ordinē est agendum.
Quedā p̄o vegetabilia vt radices herbe et
arbuta. Quedā sunt sensibilia. vt hoies et
iumēta. de q̄bz vltio est tractādū. p̄mo q̄ ab
his q̄ generāt in terra ⁊ i venis ei⁹ p̄ ordinē
alphabeti h̄ dicendū est

De arena Capitulū. **I.**

Arena ab ariditate est dicta q̄ si ma/
nu p̄ssa fuerit p̄e siccitate ⁊ duricia
stridozē facit q̄ si in veste cādida ⁊ aspa fue/
rit nihil sordis post se relinqz. vt dic̄ Jsi. li.
xvi. c. iij. Arena liquidē in aq̄s marinis ab
oī limositate ⁊ lutea viscositate abluif. vt di/
cit Aristo. in li. de p̄rietatibz elemētoz. ⁊ iō
p̄pter vincentē in ea siccitatē coagulari in la/
pidē p̄fectenō p̄mittit Terra enī pura vt di/
cit idē li. methoz. iij. lapis nō fit qz p̄tinua
tionē nō facit. s̄ cōmutationez. ⁊ iō siccitas
vincēs oēm humiditatē nō p̄mittit eā tota/
liter i lapidē p̄solidari. In est q̄ arena terra
cōi est substantiālī durior. s̄ lapide mollior
⁊ in p̄tes innumerabiles diuisibilior. vñ are/
na frigida est ⁊ sicca minuta cōp̄ssa grauissi/
ma in pōdere q̄uis sit minuta ⁊ sterilis ex se
p̄pter caloz ⁊ humorū defectū ⁊ dñiū frigidū
siccitatis. imbre supueniēte nō dissoluif. s̄
poti⁹ diluta aut cōsumpta lutea in puritate
magis cōprimif ⁊ pte p̄ti fort⁹ adherēte am/
pli⁹ solidat. Arenaz etiā multitudine maris
ipet⁹ sistit. ⁊ ad ei⁹ cumulos se p̄stringēs ne
vltra sibi assignatos a deo terminos effluat
impedit. vt dic̄ Hiero. sup Jere. c. v. Posu
it arenā terminū mari ⁊ c. H̄z etiā vniuersa
liē naturā colatiua. vñ aq̄ p̄ arenas colata
dulcior ⁊ purior iuenit. vt dic̄ Cōstan. Itē
ptutē h̄z metalloz purgatiuā ⁊ sua p̄fricati
one rubiginis cōsumptiuā. auz ei⁹ ⁊ ferrū
arene p̄fricatōe clarificāt. Itē ptutē h̄z in/
frigidatiuā. rep̄cussiuā. opiliatiuā. tumoris
sedatiuā vt p̄t i rhimolia. i. arena ex lapide
fabrili resoluta q̄ valet ad omīa supradicta
vt plane dic̄ Cōstan. Itē ptutē h̄z mineralē
vel saltē ci silēm vl̄ affinē. vñ ⁊ inf̄ arenulas
tā fluuiales q̄ marinas auree arene sepi⁹ in
ueniunt. Lapidēs etiā polin ⁊ gēme p̄ciose
in marino litore inueniunt inf̄ arenulas Itē
arene tā fluuiales q̄ marine ex v̄etis p̄tīs
ip̄as arenulaz p̄tulas eleuātibz sepi⁹ i ma
ris ostijs ⁊ littoribus coacernāt ⁊ ex arenis
sic accumulāt aq̄ fluuiales ne mare subin/

trent aliquies retardat. vt dicit Hiero. sup
Amos. viij. Ibi defluet sic riuis egypti zc
vbi exisse dz q aqua nili p obstates arena
ru cumulos ptingit ipediri. na circa flumi
nis descensu parit aggregata arena aqua ni
li i mare descendere n pmittit sz poti⁹refluere
p plana egypti manifestissime coartat. sz qn
to illis cumulo arenos aq redire copellit. ta
to eisdem dissipat cu maiori ipetu in mare de
scendere pfundi⁹ phibet. vt dic Hiero. ibide
Itē arenaz obstaculis i mari sub aq supfi
cie occultat⁹ occurrere vl resistere maxie est
difficile z piculosum. vt patz sup vbi de ma
ris piculis ptractat.

De argilla Capitulu. II.

Argilla est terra tenax glutinosa z vi
scosa ad varia figulor opa disposi
ta atq apta. Et e fm Jsi. lib. xvi. c. j.
ab argis sic vocata apud qs pmo ex tali ma
teria vasa fictilia sunt effecta. z vt ibidez dz
tal terra p actioz caloriz liq diores ptes su
metis z terrestriores z solidatis in laterē cō
mutat. sepe ei ptingit q talis terra lutea yn
ctuosa frigiditate aqua pgelate in lapidē cō
mutat. Sepe em accidit tal trāsmutatio. s.
luri vinctuosi i lapidē ex calore coagulante.
Sic em dz li. iij. meth. Luti vinctuosu ap
tū est huic trāsmutatioi. s. in lapidē p calidi
coagulatioz. qre vinctuosum ē mediū inter
viscosum z vaporatiuū hns humidū visco
sum. vñ grā vaporatiui p a calido coagu
lari. grā viscosi nō p ex toto educi sz āplius
p pmi z solidari z sic i lapidem trāsmutari
vt ibi vñ cōmentator. Argilla ē frigiditate
sua sanguis restrictiua. vt dic Lōstā. Argil
la si cū forti aceto fuerit distēperata apposi
ta frōri z t pibz phibet sanguinē de naribus
fluentē

De alabastro Caplm. III.

Alabastrū vt dic Jsi. li. xvi. c. v. est la
pis cādid⁹ itertinct⁹ varijs coloribz
et q euāgelici illi⁹ vngēti vasculū fa
ctū fuit. ex h em cauant vasa vngentaria. qz
vngēta custodit poppime icorrupta. nascit
aut circa thebas egyptias z damascū ceterz
cādidior. sz pbatissim⁹ d india trāsportat. h
lapis a diascoride nicomar dz. z dic valere
huic lapidē ad victoriā obtinēdā. z dic etiaz
q generat z pseruat amicitia

De auro Capitulum. III.

Aurū ab aura ē dictū. vt dic Jsid. li.
xvi. eo q repercussio aere plus refulget

naturale em est vt metalloz splēdor pl⁹ful
geat luce aliq repercu ssus. Hinc z aurarij
sunt dicti qz fulgor splēdidos reddit. Aur
aut radiās z fulgēs dz obrisum. eo q splen
dore obradiet ac fulgore. Est em colo⁹ op
tini qd hebrei opham. greci qo dicunt cri
son. lamina qo tenuissima ex q incidit fila
aurea brachea nūcupat. Duculqz Jsi. c. de
metallis. Scdm Aристо. aut li. methoz. pa
rū añ finē dz. q aux sic z cetera metalla ma
terialit⁹ pcreat ex sulphure subtili rubeo z d
vino argēto subtili z albo. pl⁹ aut z currit in
ei⁹ cōpositioē de soliditate sulphurea qz de
aerco aqso vivi argēti. z iō aux solid⁹ est et
pōderos⁹ qz argentū. in cui⁹ cōpositioē pl⁹ d
argēto vino qz de sulphure albo z currit
z sūeuit. sic idēz dic. Auro g inter metalla q
ad subam nihil solid⁹ est aut cōpact⁹. z iō i
igne positū nō euaporat. nec etiā in pōdere
minorat. vñ in igne nō cōsumit. sz soluz qñ
vi caloriz liqscit si qd tūc hz annex impuri
tatis z scorie deponit ppter qd z ampli⁹ de
purat z fulgid⁹ inuenit. nihil em int metal
la est ductili⁹ qz tāte est ductilitat⁹ q int in
cudē z malleū sine ruptioē siue dissolutioē
ptiū in bracheas. i. tenuissimas laminas di
lataz. h etiā int metalla q ad formā z spēm ē
pulcri⁹. z iō inter oēs picturabiles formas
siue spēs pmi z precipuū locū auri obtinet
pulcritudo. vñ forma est z decor tā colozqz
metalloz. Itē nihil int metalla q ad pteuz
inuenit efficaci⁹. cui⁹ pteutē describit Plaf.
dicēs. Aurz in q tēperati⁹ est omi metallo z
puri⁹. z iō pteutē hz zfortatiuā z supfluitatū
coadunataz i corpe extersiuā. z iō valz ptra
leprā z elephātie passionē vtilit⁹ emendādā.
limatura aut auri i cibo z in potu siue i me
dicina ad pseruationē a lepra vel saltē ad e⁹
occultatioz valet. qz ei⁹ frequēs vsus ab ea
pseruat z occultat. vt dic Auic. Itē eadē li
matura cū succo botaginis z osse de corde
cerui valet z syncopim z cardiacā passionē
Itē lamine auree cādentes i vino extincte.
vinū faciūt vtilē vicia splenis z alias passi
ones mltas vel melācolicas. Itē vitura fa
cta cū instrumēto aureo melior est qz ex alia
materia vel metallo. locū em adustionis cu
stodit imūnē a fetore. Itēz puluis cadimie
auree ocul⁹ imposi⁹ maculas oculoz corro
dit. Cōfortat aux mēbra qz uis eis nō incor
poret nec ea nutriat. valet aut depurando z
asperitate sua supfluitates q mēbra ledebāt

extergendo. sic idē dīc Plat. Irē auz calefa/
cū tollit pilos a mēbro qđ inde exstū sue/
rit aut fricatū z itēz crescere n̄ pmitit. vt d.
p̄stā. Irē auz p̄cūssum n̄ resonat sic es vl' az
gentū nec crepat nec findit. s̄z pot' extēdīz
equalit' dilatat' nisi ei fuerit aliud metalluz
adulterinū aliq' mō incorporatū. nā qđ diu es
vl' auricalcū cū auri suba est p̄micrū sp̄ sub
malleo scindit. z sp̄ ad susceptiōz debite for/
me sub mallei ictu iobediēs inuenit. z iō ne
cesse ē vt om̄e supflūū ab eo p̄ excōctiōz au/
ferat vt efficiat ductile. z aliqđ vas cū opta
ta forma exinde pducā. vt dīc Bre. Qñ aut
lamia l' b'athea aurea cū argētea subducta
d̄z malleādo incorporari. necesse ē a tribz ma/
time p̄caueri. s. a puluere. v̄eto. z hūore. qz si
aliqđ hoz int' auz z argētū se p̄miscuerit ne
quaqz vnū cū alio se tenebit. z iō optz vt in
loco valde mūdo z q̄eto h̄ duo metalla ad i
uicē vniat. qñ at mō debito sic vniū infepa
bilis fit vnio. ita q' ab iuicē nō pnt vltius
separari

De auricalco. Ca. V.

Auricalcū. vt dīc Jsi. est dictū. eo q'
cū sit es siue cupz resp̄lēt sup̄ficia
liter sic auz. es ei greco f̄mōe calcū
vocat. Auricalcū itaqz h̄z z duriciē er̄ siue
cupz. ex mixtiōe aut er̄ z stāni z auripigmē
ti z qbusdā alijs medicamibz pducit i igne
ad colozē auri. vt dīc Jsid. Colozē itaqz h̄z
auri z silitudinē s̄z nō valorē. vasa ec̄ diuer/
si gener̄ artificialia z pulcra insui nouitate
auri spēm p̄tēdētia ex auricalco p̄parant.
s̄z paulatim a fulgore p̄mo hebetat' z qñ ru
biginat'. z sic tā colozē qđ odore cupreo suaz
materialē originē p̄testat. In istis vas ciba
ria z vina diuti' resuata saporē horribilem
phūt ex er̄z vicio z odore. colliria tñ q' oclō/
rū sunt medicamīa i eis vtilit' resuant. et ex
er̄is fortitudine acuiunt. vt dīc Plat.

De auripigmēto Ca. VI.

Auripigmētū est vena tre siue genus
lapidis scissilis z fragil' auri spēm p̄
tendēs i colozē. z vocat' alio noīe la/
pis arsenic'. Et ē duplex. s. rubē' z citrin'. z
h̄z f̄m Dyas. naturā sulphnr̄z calefaciēdi et
desiccādi. q' si apponat' eri ip̄z i albū trāsmu
tat. z oīa corpa metallina p̄ter auz exurit z
deuastat. vt dīc Dyas. f̄m Plat. aut auripi/
gmētū calidū ē z siccū in q̄rto gdu. z ē vena
tre. z duplex spēs rubēū. s. z citrinū. citrinū
āt p̄petit' medicie. h̄z at p̄tutē dissoluēdi. at

trabēdi z mūdificādi. vñ valz asinatic' z ma
lū anbelitū hūitibz ex hūiditate si iclinato ca
pite sum' ei' recipiat. Ex auripigmēto fit psi
locraciū. i. yngētū depilatorii vt pili faciliē
amoueāt qñ coq̄t cū calce vīna. valz etiā s̄
serpiginē z ipetiginē. si loc' cū sapone z auri
pigmēto lenit' inungat. s̄z statū loc' inunct'
abluat. qz si yngētū tale ibi diu maneret bo
nā carnē sic z malā corzozd̄z z excoziar̄z. na
turā ei h̄z iclinā z corzosiūā. yngues ec̄ de/
turpatos z deformes fac̄ cadere vt crescant
meliores. vt dīc Plat.

De argēto. Ca. VII.

Argētū a greca appellatōe. vt dī. isi.
est dictū. nā argiron argētū vocant
cat mīz i modū accidit q' cū sit cādīdū im/
p̄suz corpi lineas nigras. vt dīc Jsi. reddīt.
In ē p̄positiōe sūt viūū argētū z sulphur al
bū. pl' at est ibi d̄ aereo z aqō z argētouiuo
qđ sulphur̄z. z iō nō est tāti pōder̄ sic auz. vt
dīc Rich. rufus. Est at argētū duplex. s. sim
plex z p̄positū. simplex at est liqđū et vocat'
argētū uiuū. p̄positū at argētū solidū. p̄posi
tū ex argētouiuo puro z sulphure albo non
v̄ete. vt dīc Aristo.

De argētonino Ca. VIII.

Argētū at viūū ē suba aqā mixta cū
subtili freno forti admixtōe z idisso
lubili. z h̄z h̄ ex mag' siccitate trea q' non liq'
scit i sup̄ficie plana. z iō nō adheret sic id qđ
est aq̄suz. Est at ei' suba alba ex claritate aq'
subtil' z ex albedie tre bñ subtilitate z digeste
h̄z ec̄ albedinē ex admixtōe er̄z cū p̄dict̄z. h̄z
aut argētū uiuū h̄ sibi naturalit' p̄pū q' non
coagulat' p̄ se sine sulphure s̄z cū sulphure z
cū plūbi suba p̄gelat. Jō d̄z ibidē q' argētū
uiuū et sulphur sūt elemētū. i. materia z p̄n
cipiū oīm liq̄biliū. s. metalloz. h̄ oīa dicūt i
li. meth. exp̄sse z etiā a Rich. sic exponit. Ar
gētū itaqz viūū oīm metalloz d̄z ec̄ p̄ncipiū
z iō respectu corz ē simplex elemētū. De sua
at p̄tute z nata diuersi diuersa posuerūt. qđ
aut d̄ h̄ sentiāt medici patere p̄t p̄ h̄ba. Ar
gētū in q̄r Pla. viūū. calidū d̄z ec̄ z hūidū in
gdu q̄rto. qñis a qbusdā iudicē frigidū z i
eodē gdu. et q' sit calidū oñdī p̄ effectuz. eo
q' dissoluit penetrat z icidit. s̄z qz actualiter
sentit' mltū frigidū. abusiue frigidū iudicat'
Q, aut aliq' dicūt argētū uiuū ex qđā vena
tre p̄ excōctōz fieri falsuz ec̄ p̄z co q' p̄ calozē
ignis faciliē i fumū extenuat. s̄z a tra gig/
nit' z qī aq' p̄luēs p̄creat. diutissime ec̄ i vase

frigidus et solidus p̄suat. tāta autē ip̄s est cohe-
rentia et fortitudo q̄ nulli rei p̄t admisceri
nisi p̄mi⁹ extinguat. extinguit autē cū salina
q̄n cū ea fricat. et matie q̄n cinis saline addi-
tur. et maxime q̄n puluis ossis sepie sociat.
est autē argentūuinū de facili i fumū euapo-
ratiūū et resolutiūū. cuius sum⁹ marie obest
astātibz. inducē em̄ palisim et tremorē relaxā-
do nervos et remolliēdo. Dicitur acceptū l̄ au-
ri imissum occidit membra p̄fodiēdo. circa
q̄d piculū marie valet lac capnū in q̄ritate
maria eporatū cū p̄tinuo motu patiens. Ad-
idē sp̄calit̄ valet decoctio vini cū absinthio
et ylopo. Hucusq; Plat. Dicit autē argētumni-
um. eo q̄ incidat materias in q̄s mittitur.
vt dicit Jsi. li. xvj. vbi etiā h̄ subiūgit. h̄ inq̄t ē
liq̄dū q̄ p̄currit. Inuenit autē sp̄calit̄ in for-
nacibz argētarijs gutta⁹ p̄cretōe. terris vltē
cū in herbes. sepe ei in verustissimo stercore
cloacaz vltē puteoz limo iuenit. sit em̄ ex mi-
nio ip̄posito p̄chule ferree patena testea sup-
posita. dicit autē vasculū circūliniū circūdari
carbonibz. et tūc argētūuinū distillabit. sine
em̄ h̄ argēto neq; auz neq; es inaurari pōt.
Tāte autē p̄tut̄ est vt si sup̄ sectariū argētui-
ni cētenariū sacū supponas oneri statim re-
sistit. si h̄o auri scrupulū supposueris lenita-
tē ei⁹ in se statim rapit. Ex q̄ p̄t nō pōd⁹ esse.
sz naturā cui cedit. Potui datū interficē pō-
deris cā. Seruat autē mel⁹ i vasis vitreis.
nā ceteras materias p̄forat et corrodit Huc-
usq; Jsi. li. xvj. c. de metallis. Argētū ḡest al-
bū claz sonoz puz ductilitatē h̄ns multuz
mut⁹ tū q̄ auz. Balsami potissime p̄seruati-
nū. p̄tut̄ in iaspide iunatiūū. Maiorē ei h̄-
tutē h̄z iaspis in argēto q̄ in auro. vt dicit i la-
pidario. liq̄bile et i igne resolutiūū et liquefa-
ctiūū. colorē h̄z ignē rubēū. infrigidatum
h̄o itez efficit solidū atq; durū. et q̄uis gros-
sum sit et materiale respectu auri. tū p⁹ auz
in valore et p̄cio obtinet int̄ metalla p̄cipa-
tū. Est em̄ medicinale et mltaz egrotudinū
curatiūū. nā ei⁹ scoriza siue spuma vulnera
sanat atq; replet. et carnes sup̄fluas i eis cre-
scere n̄ p̄mittit. cicatricē indncit. sordes cor-
poris mundificat. cauteriū a fetore custodit.
p̄forat fluxibilia mēbra et p̄stringit. ex cōta-
ctu terre rubiginē p̄bit. sz ex arene et sal con-
fricatōe colorē p̄stinū recipit et resumit

De adamante Capitulū. IX.

Adamas est lapis indic⁹ pu⁹ et inde-
cor⁹ ferrugineū h̄ns colorē et splēdo-

rem cristallinū. nūq̄ tū vltra magnitudinē
nuclei auellane ē rept⁹. h̄ nulli cedit matie.
nec ferro q̄dem nec igni. nec vnq̄ incalescit
vn̄ a grecis vis indomita appellat. sz cū sit in-
uict⁹ ferro ignis p̄ptoz. rūpit sanguie hir-
cino calido et recēti. et fragmētis sculptozes
in signādis gēmis et p̄forādis vītū. Hic dis-
sident in h̄a magnete. q̄z possit⁹ adamas iuxta
ferrū nō patit̄ illud attrahi a magnete. imo
retrahit p̄ q̄ndā violētiā ferrū a magnete la-
pide sic attractū. dicit h̄ lapis more electri ve-
nena dephēdere. metus varios expellere et
maleficis artibz obuiare. Hucusq; Jsi. li. xvj.
ca. de cristall. Hic lapis fm̄ Dyas. gēma re-
cōciliatōnis dicit et amoris. q̄z si mulier a viro
suo fuerit digressa. p̄ p̄tē adamantis i viri
grām facili⁹ reuocat. Adhuc dicit idē q̄ si ve-
rus adamas capiti dormiētis mulieris suppo-
nat cauit⁹ scire poterit marit⁹ ei⁹ an sit casta
nā si fuerit casta dormiēdo ap̄lecti cogit⁹ vi-
lapis maritū suū. si h̄o fuerit infidelis ab-
eo subito resilit et velut lapidis p̄tia iā idig-
na subito delecto cadit Tūc⁹ etiā h̄ lapidis
est. vt dicit Dyas. q̄ cuz in lacerto sinistro ge-
stat. valet p̄ hostes p̄ insaniā rixas et iurgia
p̄ incubos et fantasmata. p̄ varia somnia et
venena De ametisto Capitulū. X.

De achate Capl'm. XI.

Achates ē gēma nigra habēs albas
venas. et dicit achates a flumine eius-
dē nois existētis in sicilia iuxta q̄d ē
gemma p̄mit⁹ inuēta. vt dicit Jsi. modo autē i
pluribz regionibz inuenit. Est autē quoddā
gen⁹ creticū. vt dicit Dyas. cum venis ceru-
leis. Aliud gen⁹ est indicū variū cū guttis
sanguineis. Primū em̄ gen⁹. vt dicit Jsi. cre-
ditur valere magicis artibz. nam ip̄a tēpe-
states cōuertunt. sistunt flumina sic dicunt
Idē etiā gen⁹ vtile est fm̄ Dyas. ad regum
formas et simulacra mōstranda somniorū.

Treticū aut gen⁹ mutat picula. gratū facit
z placentē z psualorē z facundū. z vires cō/
fert. tertū gen⁹ scz indicū visum fouet. 3 si/
tim pdest. 3 venenū valet. z accēssio ei⁹ odo/
riferā est. vt dicit Dyas.

De abestone Ca. XII.

Abeston archadie est lapis ferret co/
loris. ab igne nomē sortitus. eo q^d se/
mel accēsus nunq^m extinguat d quo
fabricatū est illud mechanicū de q^d gentiles
capri sacrilegio mirabant. In q^{dā} em̄ tem/
plo vener^s erat factū cādelabzū in q^d erat lu/
cerna sic ardens vt nulla tēpestāte z nullo
ūmbze extingui posset. vt dic^t Jsi. li. xvj. in. c.
de gemmis

De absicto. Capitulum. XIII

Absictus est gēma nigra pōderosa di/
stincta venis rubentibz. h^{ic} calefacta
igni septē diebz calorē tenet. vt dic^t
Jsi. c. de nigris gēmis

De alabandina Ca. XIII

Alabandina est gemma dicta ab ala/
banda regione asie. cui⁹ color simil^{is}
est calcedonio sz rarioz. vt dic^t Jsid.
ca. de cristall. fm̄ Dyas. aut alabādina ē gē/
ma clara z subrufa vt sardi⁹. cui⁹ p^{er} est san/
guinē puocare z augmētare

De argirite Ca. XV

Argirites est gēma argēto simil^{is} hñs
stigmata aurea cui silis est in colore
andromaya. Est em̄ lapis cui⁹ color
argēte⁹ est. vt dic^t Jsid. cui est forma q^ddran/
gula sic tessere z fortitudo sic adamāris. hu/
ic pur⁹ magi nomē imposiū ab eo q^d aioz
impe^r vt iracūdias credit⁹ refrenare. vt dic^t
Jsi. c. de gēmis aureis.

De astrione Capitulum. XVI

Astrion est gemma indica cristallo
pinqua in cui⁹ cētro lucet stella ful/
gore lune plene. sic aut d^r ab astris.
eo q^d eis opposita fulgorē rapit. Jsid. ca. de
cristallis

De allectoria Capitulum. XVII

Allectoria siue allector⁹ est lapis q^d i/
uenit i vetriculis gallinacis. cristall/
lo obscuro silis. cui⁹ vltima magni/
tudo est ad sabbē quātitatē. hic in certamine
fm̄ magos credit reddere boies insupabi/
les z inuictos. vt d^r in lapidario. De hac gē/
ma dic^t Dyas. allector⁹ lapis excitat venerē
grū fac^t z pstantē ac viciorē discretū z orato/
rē. amicos refozmat z repm̄it i ore sitim

De asterite Ca. XVIII.

Asterites est gemma candida icla/
sam cōtinēs lucē sicut stella in⁹ am/
bulantē. redditq^s solis radios candi/
dantes.

De amatide Ca. XIX

Amatides est lapis vt gēma a q^d si ve/
stis fuerit tracta 3 ignez resistit. z si
igni iponat n^{on} ardebit. sz splēdore ac/
cepto nitidior apparebit. z est silis alumini/
scissibili. oibz magoz maleficijs obuiās z re/
sistēs. vt dic^t Jsi. li. vj. c. r.

De bitumine Caplm. XX.

Bitumē est terra a gleba limosa z vi/
scosa in loc^s p^{er}cipue palustribz gene/
rata. Est aut fm̄ Jsi. li. xvj. c. ij. q^{dā}
terra glutinosa q^d iuxta lacū asphalti i indea
reperit. cui⁹ nasa est ardēs z igni cognata. z
est tāte tenacitatis q^d nec aq^{ue} nec ferro rūpif^{is}
sz solū sanguie mēstruali. Est aut vtilis ad
nauū cōpaginatōz. De h^{ic} bitumie d^r i Pla.
asphalti. i. bitumē iudaicū calidū z siccū in
tertio gdu. z est terra nigri color^s z pōdero/
sa z fetida. z est terra vt dicūt aliq^d d spuma
mar^s mortui generata z ad modū terre idu/
rata. hz aut p^{er}itē attrahēdi z solidādi z p^{er}su/
mēdi. z multū valet ad vulnera z vlcera cō/
solidanda si puluerisef. z sic vulneri suppo/
nat. z si vuln⁹ fuerit mstrū longū z latū. Cla/
let etiā ad passiōes matric^s spūalia p^{er}mēt^s.
si ponat sup carbonē. z fum⁹ ei⁹ q^d est fetid⁹
sup os z narcs p^{er}trabat. Valz insup fleuma/
ticis somnolēs licargic^s. qz fleuma d capite
multū purgat. vt dic^t Plac.

De berillo Ca. XXI

Berill⁹ est lapis indi⁹. in viriditate
silis smaragdo sz cuz pallore. Polif^{is}
ab indis i sexangulas formas vt co/
loris hebetudo repcussu āguloz excitet. ali/
ter aut polif⁹ nō hz fulgorē. Genera aut ei⁹
sunt decē. vt di. Jsi. c. d viridibz gēmis. vbi
etiā statū subdit. Crisoberill⁹ spēs scz est be/
rilli. cui⁹ pallida viriditas i aureū colorē re/
splēdet. z hūc etiā india mittit nob. Berilli
p^{er}ites describit Dyas. dicēs. Int berillos
q^d mag^s paller melior est. f^{er} ei⁹ 3 picula ho/
stū z 3 lites inuictū reddit z mitē. ingeniū
bonū adhibet. valet cōtra vicia epatis z cō/
tra suspiria z eructationes. humidos ocl^{os} of/
sanat. manū gestantis exurit si solis radio
opponat. hominē magnificat z amorē piun/
git piugalem

De calculo Ca. XXII

Calcul⁹ ē lapill⁹ terre admixt⁹ rotundus atq; durissim⁹. pur⁹ et ex oi pte lenissim⁹ atq; plan⁹. dicit⁹ autē ē calcul⁹ eo q; sine molestia sui breuitate et planicie a pedib⁹ pulcat⁹. cui p⁹trari⁹ ē serupul⁹. lapill⁹ scz asperim⁹ et minur⁹ q; si in⁹ pedē et calcē in eiderit valde nocet. h⁹ et sara dicit⁹ scrupē. id est. aspera atq; dura. vt dicit⁹ Jsi. li. xv. ca. xij. sepe autē lapill⁹ i corpe aial⁹ et calidis et viscosis hūozib⁹ nūci vesica nūc in renib⁹ generat. vt dicit⁹ Cōstan. qre s li. vij. de passio nib⁹ renū. c. de calculo

De cote Caplm. XXIII.

Cotē est lapis sic dicit⁹ eo q; ferrū ad i cidēdū acuatur. cotē em̄ greco fmone incisio d⁹. vt dicit⁹ Jsid. Et ex his alie aq⁹rie sunt. alie oleo indigēt i acuēdo sz oleū lenē. aq⁹ p⁹o aciē acerrimā reddit. vt dicit⁹ Jsi. li. eodē. c. iij. h⁹ autē cotē p⁹ziū h⁹ q; i h⁹ q; acuē do alteri fuit. paulatim se cōsumit. vt dicit⁹ Breg. puluis p⁹o ei⁹ ab ip⁹ suba resolut⁹ cōgruit medicie. vturē h⁹ desiccatiuā repensili uā. et sanguis restrictiua. vt dicit⁹ Cōstan.

De calce Capitulum. XXIII.

Calx est lapis adust⁹ ex⁹ admixtiōe cū arena et aq⁹ sit cēmētū. Est autē calx dicta triua. vt dicit⁹ Jsi. qz d⁹z sic tactu frigida. in⁹ tū in occulto seruente h⁹ naturā v⁹ p⁹inet ignē. Un⁹ et p⁹fusa aq⁹ statz ignis erūpit latēs. Cui⁹ n⁹a fa aliq⁹ mirū h⁹ postq⁹ nō arserit aq⁹ scēdit. q⁹ solet ignis extingui. oleo p⁹o extinguit q⁹ solet ignis accendi. Usus ē fabrice necessari⁹. nā lapis lapidi nō p⁹ herere fori⁹. nisi calce sit p⁹iunctus Calcis autē q⁹ sit et lapide albo et duro melior est structus. Et molli p⁹o vtilior est in te/ctis. Ducit⁹ q⁹ Jsi. li. xvi. c. iij. Calx autē fm Plac. Calida est et sicca in q⁹rio gdu. q⁹ mixta cū oleo pustulas et vulnera putrida iuuat et icisioēs bñ p⁹olidat. carnē sup⁹flua corrodit nec in vulnere crescere p⁹mittit. Calx triua cū auripigmento et aq⁹ ad modū pulvis decocta pilos cadere facit. qz suo acumie poros aperit. vt dicit⁹ Cōstan. et Plac.

De cemento Capitulum. XXV

Cementū est calx et arene cū aq⁹ temperate p⁹iuncto et mixtura q⁹ ad lapideos p⁹iungēdos et pietes liniendos et dealbādos sūma est necessaria In picturis et colorib⁹ parietū p⁹mū stramētū et p⁹cipuū est cēmētū. Del⁹ autē adberet pieti bume/

facto. et marie si fuerit de plastro sine gipso. nā vt dicit⁹ Jsi. gipsum calx est cognatū. Optimū autē oim lapidū est de lapide speculari factū cēmētū. q⁹ lapis trāslucet sic vitz et mltū scissibilis i tenuas crustas. vt dicit⁹ Jsi. et idē q⁹ plastr⁹. q⁹ in greco d⁹z gipsum. sed in teutonico speretalonū nūcupat

De carbunculo Capitulum. XXVI.

Carbūcul⁹ lapis ē p⁹ciosissim⁹ sic dicit⁹ q⁹ vt carbo ē ignis. cui⁹ fulgor nec nocte vincit. lucet em̄ i tenebris adeo vt flamas ad oculos vibret. Genera e⁹ sunt. xij. sz p⁹statiores sunt q⁹ fulgēt et emittūt radios sic ignis. vt dicit⁹ Jsi. li. xvi. ca. xij. Ibidē subdit. Carbūcul⁹ grece antrax dicitur. gignit in libia ap⁹ trogoditas. In⁹ has duodecim spēs p⁹cellit antracites q⁹ ignei et calos. sz cādida vena p⁹cinc⁹. cui⁹ est p⁹iu⁹z q⁹ p⁹icet⁹ in ignē velut in⁹ mortuos cartōes extinguit. sz aq⁹ p⁹fusus exardescit. Alia ē species carbūculi noie scandasir⁹ a loco indie vbi inuenit⁹ sic dicit⁹. in cui⁹ specie velut itra lucidos ignes apparēt quedā gutte q⁹ auree et bec gēma est p⁹ci in cōpabilis respectu al⁹ arū. Alia est spēs q⁹ signes appellat⁹ a lucernarū fragrantia sic dicta. et hāc gēma remissum carbūculū dicit⁹. Et est duplex. vna q⁹ vt purpura radiat. altera velut coccinei coloris seu rubor⁹. h⁹ a sole v⁹ tactu digitor⁹ calefacta paleas et carras solia ad se rapē dicit⁹ sculpturis resistit. si p⁹o aliq⁹ sculpra fuerit p⁹ū signa in cera imp⁹mit q⁹ i q⁹dā aialis mortu p⁹re cere secū tollit. vt dicit⁹ Jsid. ibidē. Ad spēm carbūculi reducit balag⁹ q⁹ rube⁹ est et plucidus. vt dicit⁹ Dyal. et d⁹z q⁹ bec spēs carbūculi in vena saphiri inuenit⁹. et iō ex vici nitate saphiri q⁹ndā nebulā ad modū fauile circa ignē balag⁹ p⁹trahit. q⁹ne circa eius sup⁹ficiē se diffundit. et hoc patet sensibiliter si diligētius cōtemplet

De crisoprasso Capitulum. XXVII

Crisoprasus est lapis et yopie⁹ quē lux celat et p⁹dit obscuritas. de nocte em̄ est igneus. de die p⁹o aure⁹. vt dicit⁹ Jsid. ibidē. In die em̄ quasi enanescens et fulgorē emittēs quasi aux et p⁹allefcit Est autē alia spēs crisopraffi quā india nutrit. h⁹ crisoprasus similis est prassio in colore sine porro. et respergitur quibusdā gutt⁹ aureis. vt dicitur in lapidario

De calcedonio Capitulum. XXVIII

Calcedoni⁹ ē lapis pallid⁹ z hebetē p
tendēs colorē q̄li mediū int̄ berillū
z iacincū. vt dī i lapidario. Hascit̄
aut̄ apud nasamos vt ferūt diuīo imbre. z i
uenit̄ ad rep̄cū lūne plene. vt dīc̄ Jsi. lib.
xvi. Nō iuenit̄ nisi tricolor vt dī. lapis. Dia
ei⁹ genera sculpture resistūt. calefact⁹ paleā
attrahit. Jsi. Dic lapis p̄forat⁹ z portat⁹ fa
cit vincere causas. z valz p̄ illusiōes demo
nū z v̄tutes p̄uat. vt dicit̄ Dyas.

De crisolito Ca. XXIX

Crisolit⁹ est lapis z ethyopic⁹. vt au
rū lucēs. z vt ignis scintillās mari i
colore est siliis. declinās ad virozē i
auro posīt⁹ z i sinistro lacerto gestat⁹ dī ter
rere demones z fugare. iuuat p̄ timores no
cturnos. z melācolīā minuit aut depellit et
p̄forat̄ intellectū. vt dīc̄ Dyas. Crisoliti q̄
dā spēs ē crisolimphis. c⁹ color dīe aure⁹.
de nocte hō igne⁹ iudicat̄ Est z alia spēs cri
soliti q̄ dī crisolēt⁹ colore aure⁹. ei⁹ aspectus
dī mane pulcior ē. deinde hebetat̄ ei⁹ color z
est ignis capacissim⁹. q̄ si iuxta ignē fuerit ci
n⁹ inflāmat. vt dī. Jsi. li. xv. c. d. gēmis aureis

De celidonio Ca. XXX

Celidoni⁹ lapis ē modic⁹ tñ p̄ciosus
Dui⁹ due sunt spēs. s. niger z rufus
de v̄tre byrūdinis extrahūt. qui q̄
dem sūt z deformes. s. i p̄tutib⁹ nō sūt ma
iorib⁹ ipares. imo mult⁹ alijs sunt maiores.
Valeat em̄ rufus p̄ lunaticā passiōē z p̄ in
faniā et antiquū lāguorē. faciūdū fac̄ z ḡtuz
z placēdū. Niger hō valet p̄ noxios hūiores.
z febres z iras. z lo⁹ aq̄ sanat oculos. hō oīa
dicunt̄ in lapidario

De cristallo Ca. XXXI

Cristall⁹ lapis est relucēs clar⁹ et co
lore aūsus. credit⁹ q̄ sit nix v̄l glā
cies p̄ multoz annoz spacia indura
ta. vñ z nomē ei greci dederūt. gignit̄ in asia
z cypzo. marie in septētrionalib⁹ alpib⁹ vbi
in citate sol feruētissim⁹ inuenit̄. z iō qz āno
sa z diuturna est ibi glacies. iō spēm reddit
hāc que cristall⁹ noīat̄ Dic si fuerit opposit⁹
solis radijs adeo capit̄ flāmā vt aridis sun
gis ignē p̄beat. Vtus ei⁹ ad pocula destina
tur. nihil aliū opat̄ q̄ frigidū facere potest.
Hucusq̄ Jsi. li. xv. c. xiiij. De cristallo autēz
dicit̄ Dyas. cristall⁹ nō vi frigoris tantū sed
vi magis terrestreitāt̄ in lapidē induratur
color aut̄ illi⁹ glaciei est siliis. h⁹ p̄tus est p̄ si

tim z ardorē. q̄ trit⁹ melle z potatus lacte re
plet vbera si ex causa calida lac p̄us sit amif
sum. Et etiā sumpt⁹ in poru valet p̄ colicaz
passiōē z viscerz si nō affit̄ p̄stipatio. Lapis
est luci pui⁹. vñ l̄ras z alia que in eo ponunt̄
tur manifestat. Q. aut̄ ex aqua materialiter
fiat cristall⁹. dicit̄ Greg⁹. sup̄ p̄mū Ezechiel⁹.
Habet in q̄t aq̄ ex se fluiditatē. s. p̄ frigoris
vehementiā in cristalli vuerit̄ frimutatem
Vñ in Eccl. scribit̄. Flauit venē aq̄nilo z
p̄gelauit cristallū zē. Et h⁹ assignat̄ Aristō.
rōem in li. methoz. ibi. lapidea d̄ substat̄is
mineralib⁹ materialit̄ sunt aqua. vt dīc̄ Ri
chardus rufus. lapides mineraliū sūt d̄ aq̄
s. tñ qz habēt de terrea siccitate p̄l⁹ q̄ liqua
bilia. iō nō p̄gelant̄ solo frigore aquoso. sed
etiā terrea siccitate que p̄mutat aq̄sum terre
um in vitreū q̄n sup̄ aquā dīnat̄. z vincit̄ fri
giditas sup̄ducta. ex q̄ patet q̄ vera est ratio
Brego. z Eccl. q̄ dicit̄ q̄ ex aqua p̄t cristall
lus generari

De ceraunio Ca. XXXII

Ceraun⁹ est lapis cristallo siliis ceru
leo colore infect⁹. z est apud germa
niam. alter est hispani⁹ rutilās vt
flamma. hī cadūt de locis tonitrui. z dicunt̄
p̄ vim fulgurz opitulari. vt dīc̄ Jsidorus
ibidē. Idē in lapidario vbi dī. Cum tonat
horrendū cū fulminat ignē ether. Rubib⁹
illius celo cadit iste lapill⁹. Qui caste gerit̄
hūic a fulmie nō feriet̄. Nec dom⁹ aut ville
q̄b⁹ affuerit lapis ille Vir⁹ vtriusq̄ est ad p̄
lia z causas vicēdas. z valet ad dulces som
nos. vt dī ibidē

De corallo Ca. XXXIII

Corall⁹ nascit̄ in mari rubro. z q̄dū
regit̄ aq̄s lignū est. s. statim q̄n extra
hit̄ z tangit̄ aere in lapidē induratur
Sunt aut̄ rami ei⁹ sub aqua cādidi z mol
les. extracti cū retib⁹ rubescūt z lapidifican
tur. vt dīc̄ Jsid. c. de rubris gēmis. Et seq̄t̄
ibidē quantū apud nos p̄ciosa est idica maz
garita. tāto p̄ciosior est corall⁹ apud indos.
hūc magi dicūt resistere p̄tra fulmen. Jsid.
Idē dī i lapidario. Jsi⁹ est vt ait zoroaster
mira p̄ras. Fulmina riphones tēpestates q̄
repellit. Aq̄cūq̄ gerat̄ Est aut̄ dupl⁹ ex albo
z rufus. z nūq̄ vltra semipedem lōgior iue
nit̄. rufus maxime valet p̄ oēm fluxū sangui
nis. p̄ epilentiam. z p̄tra dyabolica z varia
mōstra. multiplicat fruct⁹ z expedit fines ex
p̄ncipia negotioz

Decorneolo La. XXXIII.

Dorneol⁹ lapis est rufus & obscur⁹. vñ tñ est & p̄ciosus q̄ in collo suspē sus vñ in digito portat⁹. In discep/ rādo surgētes mitigat iras. Sanguis ex mē bro sistit quēcūq; fluozē. p̄cipue talē parit si semia fluxū. vt dī i lapida.

De dyonisio La. XXXV.

Dyonis⁹ lapis ē niger l' fusc⁹ rubēt/ bus venis sparsus. vocat⁹ aut ita q̄ si aq̄ miz⁹ p̄terat vinū alio nimum flagrat. tñ qd̄ in illo miz ē ebrietati resistit vt dīc Jsi. li. xvj.

De diadoco. La. XXXVI.

Diadoco lapis ē pallid⁹ lucēs vt be rill⁹. & ē apt⁹ ad rñsa a demonib⁹ ob tinēda. excitat em̄ demones & fantas mata. & si defuncto q̄s forsan applicet illū p tin⁹ asserit solucio amittere vires. Hā sacer bic lapis est. & q̄ mors sternit abhorret. sicut dī in lapidario

De ere La. XXXVII

Ea splēdore aeris ē vocata. vt dicit Jsi. Apd̄ antiq̄s em̄ anteq̄ ferri co/ gnit⁹ fuit vsus. ere p̄mi p̄scindebant terra & bestii certamia pagebāt. tūc aux & ar gentū reijciebāt. nūc hō aux in summo ho/ noze est. Sic volūda eras cōmutat tpa re/ rū. sba sūt Jsi. li. xvj. Idē aut es est & cupz qz vtrūq; ex eodē lapide p̄ decoctiōz ignis resoluit. Lapis em̄ calore ignis resoluit in casuena. Job. xxviii. Cōponit aut es siue cupz sic & alia metalla ex sulphure & argen tomino. s̄ h̄ accidit qñ pl⁹ est de sulphure q̄ de argētino. & sulphur est terreū & nō pu rū rubētū hñs colorē qd̄arentē Argētū hō vñū mediocre nec nimis grossum nec ni/ mis subtile. Et ex tali cōmixtiōe es generat sicut dīc Aristo. Sic aut dīc Jsi. c. d̄ ere. Et si fuerit admittū cū alijs metallis colozem mutat p̄t & p̄tutē. vt p̄t i auricalco & in ere corinthio. qz cū diuersis metallis ē p̄iūctū. vñ qddā est albū ad nīrozē argēti accedens aliud fuscū spēm auri expmēl. tertū in quo cūctoz est tēperico. Est & aliud gen⁹ eris qd̄ dī coronariū. qd̄ scz ex ductili ere i laminas attenuat & felle tauri tingit. spēm auri p̄ten dit i coronis bistrionū. vñ & coronariū ē vo catū. Es aut qd̄ ducile ē & malleo pducit. regulare appellat. ecōtra fusile qd̄ tñ fundi tur. s̄ qd̄ fusile est sub malleo fragile est. qñ aut eo bñ purgat & ab oib⁹ vicijs excoquit

ductile efficit & regulare. Dñe aut es in fri gore magno meli⁹ fundit. Es celeri⁹ rubigi nem p̄bit nisi oleo pungat Jte int omia me talla est vocalissimū & maxie potestatz Dne usq; Jsi. li. xvj. maxie puenit vsui tubaruz & cāpanaz p̄t suā sonozitatē & durabilitatez lapis vñ excoquit est maxie duricie i cōpa ctiōis. vñ n̄ facile frāgit nisi p̄us i rupe igne fortissimo exurat. Octies aut vñ nonies cō burit aq̄s extrahat p̄fecte de lapide et pur/ get sicut mibi sepi⁹ certissime asseruerūt in loco vbi fodit eris purgatores. Uasa enea rubiginosa sunt & eruginosa. nisi sepi⁹ arena aspera p̄fricent. Olfactu etiā & gustu sūt ab ominabilia. nisi cū stāno sint linita. Es etiā si sine stāno fuerit de facili vrit & cremat. vt dīc Jsi. c. de stāno. Es hō exustū & pulueri satū. vt dī in Plat. hz p̄tutē dissoluēdi & cō/ sumēdi & extenuādi & hūozes nozios expur gādi. vulnera sanat. caliginē oculorū pur/ gat. carnes supfluas corroditz vltcrius cre scere nō permittit. vt dicit Platcar⁹ & etiaz Dyasco.

De electro Caplm. XXXVIII.

Electrū est vocatū eo q̄ ad sol⁹ radi/ um auro clari⁹ luceat & argēto. nam sola poetz electron dī. Efficaci⁹ aut est h̄ metallū oib⁹ metallis & nobili⁹. Duz⁹ tria sunt genera. vnū qd̄ ex p̄no arboze flu/ it qd̄ succinū dī. qñ em̄ p̄mo fluit de arboze est liquidū gūmi. s̄ post indurat calore vel frigore in duriciē lapidis p̄spiciū vt cristal li. Altez gen⁹ metallū dī qd̄ naturalit inue nit & in p̄cio habet. Tertiū fū de trib⁹ pectis auri & vna argēti. electrū hō qd̄ naturale est illi⁹ est nature vt in p̄iuiō ad lumina clari us cūctis metall⁹ fulgeat & venenū pdat. nā si eo infundas stridozē edit & i colozes vari os in modū arc⁹ celest⁹ se mutare subito cō/ suenit. Ducusq; Jsi. li. xv. de metallis. vlti. De electro aut artificiali dī sup Ezech. dū aux. inqt Biego. misceat cū argēto. argētum ad claritatē crescit. aux aut cū claritate ar/ gēti tēperatū p̄tutē suā nō p̄disz tantūmo/ do q̄ ad decorē coadmixti argēti aliqñculū expallescit. Electrū etiā vez a q̄busdā arpa go dī. eo q̄ attritu digitoz accepta calozē & tia oia folia & palcas & vestimētoz simbriat rapiat & attrahat. sic magnes ferrū. vt dicit Jsi. li. xvj. c. de rubeis gēmis. De facili autē quocūq; mō hō voluerit recipit colozem et tincturā. Un̄ de radice auenie et concubilio

de facili inficit. vt dicit idē ibidē.

De echite Ca. XXXIX.

Echites lapis ē indic⁹ z p⁹fic⁹ q⁹ i lit/
torib⁹ oceani i sinu tā indici maris
q⁹ p⁹fici iuenit. Est autē lapis colore
punico sic d⁹ in lapidario. z est duplex. vt
dic⁹ Jsi. s. mascul⁹ z femia. vñ z bini sp⁹ in ni/
dis aqlaz iueniunt. nec sine his parere pōt
aqla. z iō aqla istos f⁹uat i nido suo. Horuz
mascul⁹ dur⁹ est z silis galle z subutilans.
femine⁹ p⁹o mollis ē. z hi lapilli alligati pari
enti faciūt part⁹ celeritatē. z etiā faciunt ali
quādo abortiri si nimis diu ibi dimittūtur
et aliqd⁹ excidit vulue nisi cito a parturiēti
bus auferat. vt dic⁹ Jsi. li. xvi. c. liij. Hic etiā
lapis more p⁹gnantis aliū lapidē in se tenet
clausum. vt dic⁹ Dyas. z in lapidario d⁹. Lō
tinet h⁹ aliū more p⁹gnatis lapillū. Et⁹ p⁹tus
est p⁹ferre sobrietatē. diuitias auget z amō
rē. z fac⁹ victoriē z sanorabilē z caducoz p⁹h
bet visum. si d⁹ veneni fraude q⁹s suspect⁹ fu
erit si re⁹ fuerit. h⁹ lapis sub cibo e⁹ posit⁹ ci
bū deglutire nō p⁹mittit q⁹ si lapis subtrac⁹
fuerit cibū deglutire nō tardabit

De emathithe Ca. XLI.

Emathites lapis ē rufus ferrugine
us affric⁹ z indic⁹ ac arabic⁹. sic di
cus eo q⁹ cruore resolut⁹ i colorem
sanguinē mox erūpit. vt dic⁹ Jsid. Valet cō/
tra vesice fluxū z oculoꝝ dolores. p⁹ venenū
z serpētis morsum z vēris fluxū. oēm san
guinē stringit z macie mulieb⁹ z giguarū
vt dic⁹ Dyas. In Plat. autē d⁹ frigide et sicce
esse cōplexiōis. z h⁹ p⁹tutē p⁹stringēdi fluxuz
sanguis. d⁹ autē ab emath q⁹ ē sanguis. z thī
tes q⁹ est sūto. s. vñ valet emoptoicis. i. san
guinē vomētib⁹. z dissentericis singulare p⁹si
dium est

De elitropia Capitulū. XLII.

Elitropia gēma est viridis cū gutt⁹
punciceis venis sanguineis sup⁹per
sa. Et ē sic dicta ab effectu. q⁹ si po
nit⁹ in aqua radijs sol⁹ opposita ebullire facit
z aquā in vase positā resoluit i nebūlā. et p⁹
paululū resoluit in guttulas pluuiiales. hec
eadē etiā gēma videt⁹ posse facere mira. naq⁹
posita i pelui in aq⁹ clara radios sol⁹ mutat z
ex aeris rep⁹cuisione obūbzare videt⁹ radio
rū solariū claritatē z q⁹ndā inducere in aere
sanguinēū colorē ac si sol⁹ ex interpositione
corp⁹is lunar⁹ ad solem eclipticas pati tene
bras videat⁹ Et iō q⁹ illa videt⁹ sol⁹ posse mu

tare claritatē. elitropia. i. solis auersio nūcū
pat⁹. z h⁹ exp⁹se dic⁹ Jsid. z Dyas. in lapidario
d⁹. Ex re nomē hūis ē elitropia gēma. Que
solis radijs in aq⁹ subiecto vacillo. Sāgui
nēū reddit mutato lumie solā. Eclipsimq⁹
nouā terr⁹ effundere cogit zē. Et dic⁹ Jsid.
q⁹ ita manifestat incātatoꝝ stulticiā z mago
rū q⁹ in suis p⁹digijs glīant. Illudū cū ho
minū aspectib⁹ in his q⁹ opant. sic facit gem
ma sup⁹dicta de q⁹ exēplificādo dic⁹ q⁹ herba
eiusdē nois cū q⁹busdā incātatiōib⁹ additis
fallēdo visuz intnētū. facit portante hoiez
nō videri. In mltis alijs ē gēma h⁹ cōmēda
bilis. q⁹ sanguinē stringit. venena tollit. nec
falli poterit q⁹ eā gesserit zē.

De enidro Cap⁹lm. XLII.

Enidros paru⁹ lapis ē z modic⁹ p⁹pe
tus distillat guttis. nec tū liquefit
vino nec efficit aliq⁹ mō minor. vnde
d⁹ i lapid. p⁹petui flet⁹ lacrimis distillat emi
d⁹ q⁹ velut ex pleni font⁹ scaturigie manat
Et d⁹ ibidē q⁹ difficile ē h⁹ mōi reddere rōez.
q⁹ si gutta defluit de lapidis suba. q⁹re nū mī
nor efficit v⁹ oīno liq⁹scit. si p⁹o ros vel aliud
ipm ingredit⁹ q⁹ est q⁹ ingrediēs nō repellit
egredientē. Pōt tū esse vt mibi videt⁹ q⁹ p⁹tus
lapidis p⁹desat in aquā aerē sibi vicini⁹ pro
pinquātē vt iā videat⁹ exire de suba lapidis
q⁹ egredit⁹ d⁹ suba aeris circūstantis.

De epistide Capitulū. XLIII.

Epistides est lapill⁹ rutilās z rubicū
dus. q⁹ ex p⁹te cordis gestat⁹ tutū ser
nat. cōpescit seditiōes. coarctet locu
stas z volucres steriles nebulas ac grandī
nes a fructib⁹ terre. z opposit⁹ soli ignē et ra
dios emitit. Et si hūc lapidē in aquā feruē
tē piecers cessat e⁹ ebullitio. z post modicū
frigescit. vt di. Jsi. z Dyas.

De exoliceto Capitulū. XLIII.

Exolicetos lapis est sic dict⁹. eo q⁹ cl.
colorib⁹ est distinct⁹. z est pu⁹ valde
z efficit oculos intuctis hois tremu
los. in libia apud trogoditas inuenit⁹

De ferro Capitulū. XLV.

Ferrū a feriēdo ē dictū. vt di. Jsid.
sua cū duricie ferit domat z p⁹cutit
oīa genera metalloꝝ. q⁹ d⁹ dē q⁹uis
de terra originē p⁹bat durissimū tū est z soli
dissimū. z iō oīa alia feriēdo cōpmit et dila
lat. z h⁹ vt dic⁹ Jsi. iuxta terre gen⁹ nomen al
sumit. z p⁹ h⁹ multipl⁹r variat. q⁹ f⁹m h⁹ mag⁹
duz vel min⁹ iuenit. Generat autē ferrū f⁹m

Arillo. ex argēto iūo grosso nō mūdo neq̃
poroso terreo. 7 sulphure grosso in cui⁹ cō/
positōe pl⁹ est de p̃dicto sulphure q̃ de argē/
touiūo. vñ p̃pter dñū frigidū 7 sicci⁹ 7 terrei⁹
ferrū frigidū 7 sicciū valde dur⁹ est in suis p̃/
tīb⁹ 7 cōpactū. 7 q̃ min⁹ h̃z in se aerei⁹ 7 aq̃i
humidi⁹ q̃ alia metalla. iō ad resoluēdum ī
igne diff̃cile ē 7 g̃ue ad remolliendū. vt dic̃
Rich. Ferramēta h̃o cū olco t̃pare mos est
ne aq̃ frigiditate nimīū indurēt. vt di. Jsid.
Ferrū ex sanguis p̃tactu citissime rubigi/
nē p̃trahit. 7 dū ei⁹ subam subintrauerit vir/
recedit. vt di. Jsi. Rubigo ē viciū rodē fer/
rū. q̃d ei⁹ accidit vl̃ sue sube ip̃uritate siue ex
terre p̃tactu 7 vicinitate. siue ex sanguinis si
ue cuiuslib⁹ infecti aur̃ hūidi vapōs q̃litate
Et subdit idē. a ferro inq̃ sanguis human⁹
effundit⁹ 7 de ferro se vlciscit. q̃ de re nulla
alia ita cito p̃ rubiginē p̃sumit sic q̃n buma
no sanguis immūdat. Lū ferro magnes cō/
cordiā h̃z vñ 7 magnes ip̃m attrahit 7 ip̃m
attractū etiā mediāte vase argēteo vl̃ eneo
ip̃m sequit⁹ ei⁹q̃ subijcit⁹ 7 obedit. Si ferruz
bñ politū alumie vl̃ aceto linitū fuerit simil
limū sit cri. rubigine carebit politū ferrū. si
cerusa vel medulla ceruina fuerit plinituz.
Jsid. Ferrū candēs si in vino vl̃ in lacte se
p̃l⁹ extinctū fuerit ip̃z vinū splenetic⁹ 7 alijs
morbidis medicare fac̃. vt dic̃ Cōstā. Fer/
rū etiā vt dic̃ Jsi. accēsum igni nisi indurēt
sc̃tib⁹ corūp̃it. rubēs in igne nō est vtile ad
eudendū aq̃q̃ albescere incipiat vel albere
Vt⁹ ferri vtilior est h̃oī in plurib⁹ q̃ vsus
auri. 7 q̃nis pl⁹ diliga⁹ auri spēs ab auarijs
sine ferro ei⁹ respublica tute nō agit. q̃ sine
ei⁹ metu securitas ab hostib⁹ nō habet. fer/
ro cōis iusticia regit. tuc̃ innocētia 7 ip̃ro/
boz audaciā ferri metu coerces. sine ferro
nullū fere op⁹ mechanicū vir p̃ficis. nullūz
edificiū p̃struit. agricultura nullaten⁹ exer/
cet. Et iō fm̃ Jsi. ē dictū ferrū eo q̃ farra. i.
semia p̃dāt. q̃ sine ferro nec panis d̃tra ac/
q̃rit. nec etiā iā par⁹ panis sine ferro cōgrue
diuidit⁹ vt ī vsu cibi ab h̃oīe assumat. Jtē
ferrū ferro acuit. vt dic̃ salomō. nā p̃fricatō
ne mutua hebeundo ferri itez attenuat⁹ 7 sic
acuit vt inde facili⁹ q̃dlibet icidat. Scoria
d̃z ferri imūdicia q̃ in igne excoq̃t. 7 ē sic di/
cta eo q̃ d̃ ferro ignis violētia sit excussa. vt
dicit Jsidorus

De ferrugine.
Capitulum. XLVI.

Ferrugo est limatura ferri sic s̃qua/
ma est illd̃ q̃d euolat ex p̃cussioe fer/
ri. 7 h̃z p̃turē siccadit⁹ attenuādū. 7 iō
valet p̃ opilationē splenis. vomitū tñ poten/
ter excitat in tñ q̃ aliquñ ducit ad mortē nisi
pulvere adamā⁹ vel aq̃ in qua p̃ noctē ia/
cuerit ei⁹ violētia rep̃mat. p̃tra emorroidas
d̃z esse pulnis ei⁹ optim⁹. dissenteria. i. fluxū
ṽetris stringit. vt in Plat. Ferrugo etiā d̃z
ferri rubigo 7 corrosio dicta a corrodēdo. d̃z
tñ p̃rie crugo ab erodēdo nō aberamento.
vt dic̃ Jsi. man⁹ siquidē tāgen⁹ inficit 7 ma/
culā deformē post se relinq̃t. q̃to ferz mag⁹
pur⁹ 7 politū est tāto euidēt⁹ 7 cit⁹ a rubigi/
ne defecat⁹ 7 diff̃cili⁹ remouet. Nec d̃ facili⁹
deponit nisi trib⁹ modis. s. p̃ ignis excoctōz
vl̃ p̃ ferre vl̃ p̃ lime corrosione. vl̃ p̃ collisio
nē lapidis 7 durior⁹ arenule extersionē. hoc
aut̃ h̃z p̃p̃riū cruginis infectio q̃ occasioe le/
ui reuerit ad locū in q̃ semel radicat⁹

De gleba. Ca. XLVII.

Gleba ex collectioe puluer⁹ est ī vno
glomere coadunata. vt dic̃ Jsi. lib.
xvi. c. j. Terra em̃ ligata gleba est. so/
luta h̃o pulnis. Indurata ī globū tra semē
nō recipit. 7 receptū crūpe in germē non p̃/
mittit. p̃fracta h̃o tegit semia atq̃ nutrit. per
pluuiā remollita q̃ndā pinguedinē in se re/
colligit quā ad seminū p̃ductiōz radicibus
circūfundat. vt dic̃ Bregi. Aliqñ etiā glebe
naturā in septinent mineralē. 7 iō ex glebis
diuersaz rez spēs p̃ducit. sic dic̃ Bre. sup
illū locū Job. xxviij. Lapidēs saphiri loc⁹
ei⁹ 7 glebe illi⁹ aux

De gemma. Ca. XLVIII.

Gemma d̃z eo q̃ luceat instar gūmi.
vt dic̃ Jsi. gēme siq̃dē magnū deco/
rē varietate color⁹ p̃bēt auro. Ideo
aut̃ dic̃ Jsi. dicūt p̃ciōse. q̃ rare sūt atq̃ ca/
re. om̃e ei⁹ rarū magnū 7 p̃ciōsum vocat. sic
scriptū est. erat fmo dei p̃ciōsus. i. rar⁹. Jsi
dor⁹. nec alicui d̃z videri dubiū aut falsum
qn̄ sua sit p̃l⁹ diuinit⁹ insita gēmis. q̃ sic d̃z ī
lapidario. Ingēs est herbis h̃l⁹ 7 maxia gē/
mis. Quaz q̃dā in venis terre inueniunt⁹ 7
cū metall̃ effodiunt. q̃dāz a p̃fundo maris
euomūt⁹ 7 generatōnis ip̃az loc⁹ ignorat. 7
tales gēme sepe ī litorib⁹ mar⁹ 7 fluuiōz gla/
reis repiunt. q̃dā in corpib⁹ autū 7 reptiliū
sepi⁹ p̃creant Vñq̃q̃ aut̃ gēme venerint/
credibili p̃tute inueniunt diuinit⁹ insignite.
qn̄ nobiles sunt 7 vere. Nā vt dic̃ Jsi. c. de

gemis aureis. i. quibusdā gemarū generibus
veras a falsis discernere magis difficultas est.
nā sepe ille q̄ sunt falsæ et sophisticæ veris vi-
dent esse simillime. ita ut vit p̄nt h̄ca sophi-
sticis dephēdi. qz qdā v̄di. Jsi. p. smarag-
do vitz arte inficiūt et fallit oculos subdola
qdā viriditatis similitudo. sine fraude ei nulla
mortalium est vita. Jsi. om̄s aut nō trāsluci-
das gemas cecas solem⁹ appellare eo qd dēsi-
tate sui obscurēt. Jsi. s. sepe fallūt sic iudi-
cātes. qz p̄t̄ur sepe latet i puulo adamā-
te ferrugineo et obscuro q̄ i sardio lucidissi-
mo vel berillo

De gagate Cap. XLIX

Gagates est lapis rudis et in p̄ciosus
q̄ p̄mo in sicilia et gagate flumine est
rept⁹ fluore flumis ad ripā iact⁹ vñ
est noīar⁹. q̄uis i britānia sit plurim⁹ et cri-
mius. v̄di. Jsi. Est aut duplex. s. glaucus et
niger. niger aut est plan⁹ levis et facile cōbu-
stibilis igni apposit⁹ fere sic thūs. incēsus at
odore suo sp̄tes fugat. demoniacos p̄dit.
et demonib⁹ p̄t̄ esse putat. p̄ginitatē p̄dit qz
aq̄ ei⁹ bibita si bibēs est p̄go. nō v̄inabit. si
nō est p̄go statim v̄inā emittet. etiā v̄ volū-
tatē. v̄di. Dyas. et sic p̄ginitas p̄ lapidē ex-
perit. v̄di. aut̄ aurores. Jtē idē lapis tam ni-
ger q̄ glauc⁹ attritu digitorū calefactus pa-
leas leues sibi appositas h̄ere p̄suevit. por⁹
autem p̄fert ydropic⁹. qz nocium p̄sumit
humorē. et d̄ p̄fortare epar sua forsan siccī-
tate et etiā occulta q̄litate. Jtē pulvis ei⁹ ap-
posit⁹ dētes roborat. debiles et laxatos p̄fir-
mat. Jtē multum d̄ valere p̄ fantasmata et
nocturnas demonū v̄eratōes. Jtē ei⁹ suffu-
migiatio puocat mēstrua q̄n casu aliq̄ sunt
ablata. Jtē d̄ sedare dolores vētris q̄n sto-
mach⁹ patit casu aliq̄ subuersionē. Jtē vin-
cie p̄stigias et carmia dura resoluit. v̄di. in
lapidē. itē valdē accelerat p̄tū et adiuvat p̄ietē
v̄di. i. i. lapidē. Un̄ si lapis tā gross⁹ et rudis tā
mirabilia opat. null⁹ p̄t̄ exteriorē faciē vili-
pendēd⁹ est q̄diu h̄t latēs interi⁹ ignoratur
De h̄ aut lapide d̄i. Jsi. in aq̄ accendit. ex-
tinguit p̄o in oleo. qd est mix

De galactile Capitulū. L.

Galactiles est lapis colore cinereus.
gustu suavis. q̄ si attrit⁹ fuerit qdā
lactē de se emittit. v̄di. Jsi. h̄ la-
pis i ore clausus turbat mētē. circūdat⁹ col-
lo vbera lacte replet. alligat⁹ femori dat faci-
les p̄t̄. mixt⁹ aq̄ et sale si circūspingat ouili.

ones replēt lacte et scabies fugat ab eis. v̄.
dicicic Dyas.

De gelacia Capitulū. LI.

Gelacia gēma ē cādida h̄ns speciem
grādinis i figura. et tātē frigiditatis
q̄ nūq̄ ab igne calefit. Jsi. et Dyas.

De geratice Capitulū. LII.

Geratice lapis ē niger s. supat p̄tu-
te colorē q̄ pus abluto siq̄ gestaue-
rit ore dicere mor p̄oiet qd d̄ se cogi-
tar ale. sic d̄ i lapidē. dilectū reddit et amabi-
lē cū sup quē est. siq̄ pbat h̄t ei⁹. nā si inun-
ctū fuerit corp⁹ alicui⁹ melle et muscis expo-
sitiū relinquit cū musce si p̄ns fuerit istala-
pis. s. si lapidē subtraxerit fugēt corp⁹ ei⁹ et
corrumpt

De iaspide Cap. LIII.

Iaspis est gēma viridis smaragdo si-
milis s. crassi coloris simplr est. Ei⁹
spēs sunt. xvij. v̄di. Jsi. nā ias viri-
de. pinnasin gēma d̄. q̄uis aut ei⁹ color p̄-
cipu⁹ sit viridis. tñ mltos h̄z alios intermi-
xtos. Ei⁹ h̄t est rep̄mere febres et idropisim
in his q̄ gestāt i p̄m caste. Junat etiā p̄turie
tem. fugat fantasmata et inc̄ p̄cula facit hō-
minē tutū interi⁹ refrigerat ardorē fluen-
tē cōpescit sanguinē et sudorē. luxuriā cōbi-
bet et ipedit p̄ceptū. mēstrua p̄strigit et emor-
roides si puluerisēt dat⁹ cū lacte vlcera iue-
terata sanat. sordes oculoꝝ purgat. et visum
acuit et p̄fortat. maleficijs et incātatōib⁹ resi-
stīt. efficacior est i argēto q̄ in auro. In ca-
pite aspidis inuenit lapill⁹ iaspidi similis q̄ mi-
re credit esse efficacie et p̄t̄ur. et iō qdā iaspi-
dē q̄si aspidē dictū esse credit. tot at credit
h̄re p̄tutes q̄t h̄z diuersas venulas et colores
v̄di. Dyas. In mōtib⁹ scibie inuenit opti-
m⁹ et a grisonib⁹ custodit quēadmodū ima-
ragdus. v̄di. Jsi.

De iacincto Capitulū. LIII.

Iacinct⁹ lapis ē cerule⁹ et saphirei co-
loris aliq̄ntuluz et p̄pinqu⁹. ex colore
suo nomē h̄ns v̄di. Jsi. Lapis ia-
cinct⁹ qdā in ethyopia ē inuenit. Optim⁹ ē
q̄ nec nimis clar⁹ nec etiā nimīū est obscur⁹
vel obrusus. s. ex v̄triusq̄ t̄pamēto medio-
crit est resulgēs. Jsi. Dic nō rutilat equalit̄
In aere sereno em̄ grat⁹ et etiā p̄spicu⁹ i nu-
bilo corā ocul⁹ est marcid⁹ et obrusus. Jsi. d̄.
In os missus sentit frigid⁹ ad scalpendū ē
durissim⁹. nō tñ ē inicit⁹. qz ab adamāte scri-
bit⁹ et signat. v̄di. Jsi. fm Dyas. iacinct⁹ la-

plis ē. nūc colore ceruleo. nūc subzusus. nūc
 purpureo siue veneto. Et sunt tres spēs. nā
 sunt granati citrini et veneti. s; in istos gra
 nati. i. blauū sunt meliores. Iste lapis mira
 bilis ē q̄ aeri in arie se p̄format. vt in nubilo
 sit nubilus. et in sereno sit serenus. Iste lapis
 est virtus singularis s; m̄ autores q̄ p̄fert lenci
 am et p̄trariat melacolicę q̄litati. Cōfortati
 ue est p̄tutis sic de ip̄o sp̄m̄ dicit. Cōfortatiue
 cūcti virtutis habent. Tristitiāq; sugāt et va
 nas suspiciōes. Resistit etiā diuersis pestilen
 tijs q̄ solēt in aere sepe generari. vigorē etiā
 dat mēbris. et vegetat vel p̄fortat nervos et
 dulcē ac salutifer dat sapores. vt dicit Dyas.
 maxie si silis est saphiro. q; s; m̄ om̄s q̄ de gē
 mis tractāt tāto in suis effectib; est efficaci
 or q̄to pl; in colore et suba saphiro appropi
 quat. et tal' iacinct veneno obuiat et toxico
 p̄trariat. Dyas. Et etiā qdā assimilāt herba
 eiusdē nois i colore et i multis est ei par q̄uis
 nō p̄ oia in valore. sic dicit Jsid.

Deiride Capitulum LV.

Iris est lapis exagonus. i. sexangulus
 vt dicit Jsi. q̄ p̄mo i arabia iuxta ma
 re rubrū ē inuētus. nūc autē in plurib;
 locis iuenit. s. in germania et i hybernā et in
 multis regionib; aq̄lonis. Est autē in colore
 p̄spicuus. cristallo silis. vt dicit Jsi. et dicit iris p
 silitudine arcus celestis q̄ p̄cūssus sole sub re
 cto spēs et colores arcus celestis in primos pa
 rietes oppositos representat. vt dicit Jsi. eas dēz
 etiā credit h̄re p̄tutes q̄s et berillus. nisi quia
 tāte nō inuenit q̄ntitatē vt dicit Dyas. Insup
 h̄ lapis vt fert coopat parturiētē v; vt citi
 pariat v; saltē vt dolorē parit facili; susti
 neat et nō tantū de p̄culo p̄timeat.

De ienia Capitulum LVI.

Ienia est gēma q̄ in oculis hie be
 stie inuenit. q̄ si sub lingua hominis
 subdita fuerit ip̄m dicit p̄dicere p̄li
 ma la futura. vt dicit Jsid. et lapis.

De kame Capitulo LVII.

Ramē lapis est i colore nūc albo. nūc
 subniger. nūc subrubicundus. nūc va
 rios colorib; distinctus. est autē sic di
 ctus a cūma. cis. qd est idē qd incēdiū. nā i
 locis sulphureis et calidis iuenit. cuius virtus
 s; m̄ Dyas. est curare hytropisim. diuersis ima
 ginib; et figuris sculpsit et polit

De kabrate Capitulo LVIII.

Kabrate est lapis trāslucidus cristallo
 silis q̄ credit dare eloquentiā bo

norē et gram et defendit a noxijs et venenosis.
 et curat tumorē epatis et splenis. vt dicit Dyas.

De kalcophano Capitulo LIX.

Kalcophanus est niger lapillus colore
 depictus. q̄ gestat in ore dicit clarifica
 re vocet defendere a raucedine fau
 ces. vt dicit in lapidis.

Deliguria Capitulo LX.

Ligurius lapis ē i colore electro silis
 dicit. vt dicit Jsi. a lince bestia. ex cu
 ius vna int̄ arenulas generat. h̄
 ei est paleas attrahere. valet et dolorē sto
 machi. et stringit fluxū vētris. valet ictericis
 et discoloratis. quia p̄ditū colorē restituit. vt
 dicit Dyas.

Deliparia Capitulo LXI.

Liparia est gēma de sirticis p̄tibus
 veniens. cuius p̄prias est q̄ om̄e gen
 seras ad ip̄m p̄ntiā p̄erat et ip̄m itū
 etur. vñ venatores seras q̄s canū cursu ca
 pere n̄ p̄nt. soli liparee aspectu ad se ducit.
 sic dicit in lapidis.

De margarita Capitulo LXII.

Margarita oim gēmaz cādidaz est p̄
 cipua. vt dicit Jsi. q̄ inde margarite
 noie est vocata. q; in cōchulis maris
 h̄ gen; lapidis iuenit. nascit in carne coclee
 sic in pisciū cerebro lapilli aliq̄ inueniunt
 gignit ex celesti roze quē certo tēpe anni co
 clea hauriūt. Ex q̄b; margaritis qdā vniōes
 nūcupant. habētes aptū nomē. eo q̄ tantuz
 vn; et nūq; duo vel p̄les simul repiūt. Sūt
 meliores autē margarite cādide q̄s que flauē
 scunt. Illas autē q̄s iunē aut matutini ro
 ris p̄ceptio cādidās has senect; v; vesperti
 nus aer reddit obscuras. Ducusq; Jsi. lib.
 xvi. Inueniunt autē qdā p̄forate naturalit;
 et ille sunt alijs meliores. qdāz p̄forant arte.
 vt dicit Plat. Sūt autē eligēde q̄ sunt albe et
 clares specularēs et rotūde. Hñt autē p̄tutem
 p̄fortatiuā v; a tota specie vt dicūt qdā. vel
 q; specialitate qdā asp̄gunt mēbra a super
 flujs humorib; eo q̄ p̄stringēdo et coartādo
 p̄fortāt valet et cardiacā et sincopim cordis
 et et debilitatē q̄ puenit ex fluxu medicie. va
 let etiā et fluxū sanguis et fluxū vētris. vt dicit
 Plat. Dicit in lapidis. q̄ cū margarite generēt
 ex roze q̄to rotatis pl; fuerit acris haustu
 tāto maiorē gignit roratio gēma. naz vltra
 seminucē crescere nulla putat Dicit etiā ibidē
 q̄ si illo tpe q̄ exhaustu roris incipit gēma ge
 nerari si supuenerit eboreatio vel tonitru

ex subita formidine claudis cōcha. et sic pa-
tis abortiuū. Ab india autē et antiq̄ britānia
nobiliores margarite trāsmittūt. vt dicit ibid

De magnete Ca. LXIII

Magnes lapis est indicus ferruginei
coloris. In india apud trogoditas
iuenit. ferz trahit. adeo em̄ vt dicit
Istis. trahit ferrū vt cathenā faciat anuloz
inde em̄ vulg⁹ ferrū vinū appellat. Līdum
etiā vitz credis trahere sic ferrū. Qui tāta
vis est vt dicit Aug⁹. q̄ si q̄s eundē magnetē
tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrūq̄ de
sup posuerit ex motu lapidis sub⁹ ferz de-
sup mouebit et sedet ibidē. Un̄ factū est in q̄
dam tēplo simulacrū de ferro qd̄ stute mā-
gnētis i aere pēdere videt. Est em̄ alia spēs
magnetis in ethyopia q̄ ferrū respuit et a se fu-
gat. Idē etiā magnes aliqū vno angulo fer-
rū trahit et i alio a se repellit. Dis autē ma-
gnes tāto est melior q̄to cerulior. Hucusq̄
Istis. fm̄ Dyas. p̄o et lapis. B̄ genus lapidis
recōciliat maritos vxoribz. auget grām et de-
corē in f̄mone. Itē cū multa curat ydropy-
sim et splenē allopiciā et arsurā. puluis eius
asperfus p̄ q̄tuor angulos dom⁹ sup carbo-
nes existētibz i domo videbit subito domus
ruere ex vertigie cerebri et cōmōtione. Ma-
gnes etiā sic et adamas capiti caste mulieris
supposit⁹ cogit eā subito amplecti viz suū. si
adultera fuerit subito a lecto se mouebit ti-
more fantasie. Hoc lapide maxie vtunt ma-
gi. fm̄ Plat. lapis magnes calid⁹ est et sic⁹
in tertio gdu. stute hz attrahēdi ferrū. mon-
tes em̄ sunt ex h̄mōi lapidibz. vñ naues fer-
ro cōpactas attrahūt et dissoluūt. vñ p̄eci-
pue valet vulneratis puluis ei⁹ p̄fect⁹ cum
aplicon apposit⁹ vulnere Ferrū em̄ attrahit
puluis etiā magnetis in q̄ntitate duoz dra-
gmatū cū succo feniculi valet p̄ ydropisim
et splenē et allopiciā. vt dicit Auic. attrahit et
fleuma et melancoliā

De melonite Capitulum. LXIII.

Melonites est lapis dicit⁹ eo q̄ dulce
et melleū emittit succū. vt dicit Istis.
et est bicolor. s. viridis i vna parte et
melli similis in alia

De menophite Capitulum. LXV

Menophitis ē lapis a loco egypti sic
dicit⁹. geminār⁹ est nature. vt dicit Istis.
dorus. Dic trit⁹ et sup loca q̄ vrēda
sunt vñ secāda posite vel cū aceto linite. ita
facit obstupescere corpus q̄ nō sentiat cru-

clatum.

De mirite Capitulum. LXVI.

Mirites est gēma sic dicta eo q̄ mirre
in colore similis est q̄ cōpressus spirat
odorē sic nardus

De medo Capitulum. LXVII.

Medus ē gēma vel lapis p̄ciosus in
medoz regiōe rept⁹. q̄ q̄nq̄ ē viridis
coloris q̄nq̄ nigri. vt dicit Dyas. stus
h̄ est p̄ cecitate oculoz. sanat podogram si
cū lacte mulieris masculū p̄turiētis tempet
Sili mō valet p̄ dolorē renū et freneticam
passionē. si p̄o lapis niger resoluat sup curē
et in aq̄ calida et alicui def illa aq̄ ad bibēdū
interficet vomituz stomachi subuersione. si
p̄o frons in lauce mirabilis excoziat et ledit
visum et aufert oīno. vt dicit in lapidibz.

De merochite Ca. LXVIII

Merochites gēma est viridis smarag-
do similis. spissior tñ et grossioris ē vi-
rozis q̄ smaragd⁹. vñ et a colore mal-
ue nomē accepit. vt dicit Istis. et nascit in ara-
bia. Et at sube valde molle et tñ valde vtilis
q̄ sic dicit Dyas. stute sua custodit infantiz
cunas et a noctūis casibz

De marmore Ca. LXIX.

Marmor greco sermone a viriditate
vocat⁹. vt dicit Istis. Sūt autē marmo-
ra vt dicit idē lapides eximij q̄ macu-
lis et coloribz cōmedant. nā marmoz gene-
ra infinita sunt. nō tñ oīa a rupibz incidunt
s̄ multa sub terra sparsa sunt vt marmor la-
cedemonū viride et p̄ciosum. silt et marmor
oxyphites. q̄ macul⁹ sp̄pentū sile est vñ et vo-
cabulū sumpsit. cui⁹ duo sunt genera mol-
le et candidū. nigz et durz. Marmor purpu-
rites ex egypto est rubeū cādidiis interueni-
entibz pūctis. et vocat⁹ purpurites eo q̄ ru-
beat vt purpura. Sūt et alia multa genera
vt alabastrū et parū. de q̄ infra dicet. Est et
aliud gen⁹. s. coralliticū i asia reptū nō h̄ns
vltra dnos cubitos i mēsurā. et est cādidiuz
fere sic ebur. tñ h̄ns q̄sdā maculas q̄dā por-
tione diuerso nigras. Est et thebaicū tin-
ctū aureis gutt⁹. iuenit in pre egyptioz. nā-
turalit ap̄tū vt sup illud colliria cōterantur
Sūt et alia genera q̄ in officinis rupibusq̄
gignūt vt marmor chorunteū gutte aroma-
tice simillimū. et q̄ colūne ingētes sūt limi-
na atq̄ iurres. Est et caristē viride et op̄i-
mū. nomē h̄ns ab aspectu eo q̄ gratū sit hīs
q̄ gēmas sculpūt. h̄ ei viriditas reficet ocu-

los Est et numidici quod numidia mittit. quod
fricatum succum silem croco reddit vnde et nomen
accepit. Sunt et alie multe marmorum diuersi
tates. de quibus explicat Ipsi. lib. xvi. sed huius ad
pneumonia sufficiat. Marmor itaque alijs lapidibus
est solidius fortius et pulchrius et vilius. in venis
diuersarum gemarum materia inuenitur propter solidita-
tem sui difficilime sculpsit et politus propter sui fri-
giditatem et soliditatem ad spiritus et vnguentum aro-
matica custodienda vtilissimum inuenitur. Su-
per omnia autem admirari possumus quod marmor et
lapides nec calibe nec ferro nec etiam serra
malleo potest aliquid edomare. sed per lami-
nam plumbam afferitur nobilissimum interferam
plumbo ei non ferro lapides marmoris diui-
dunt et serram tamque asseres et equant

De nitro Ca. LXX.

Iterum secundum Dioscoridum lapis subalbidus
scissilis et perspicuus cuius est dissolu-
tiua. attractiua. abstersiua. et humorum
superflui sumptiua. De nitro autem dicit Ipsi.
lib. xvi. c. ii. nitrum a regione nitria egypti est di-
ctum. ex quo medicine fiunt. et sordes corporum ac-
vestium abluunt. huius natura non multum a sale di-
stat. huius est natura sal et siliis oritur canescitibus
siccitate littoribus. cuius spuma a frontibus nitri
cupat. Et colligitur distillas in prelo asie in spe-
luncis. deinde sol calore desiccatur. et optimus
fit. quod sic siccatus est melle poterosum. ut di-
cit Ipsi. secundum Plinium. autem nitrum est vena terre. et est ca-
lidum et siccum lene rubrum vel album vel citrinum
gustui est amarus acidum et subsalsum. pinguedi-
nem extenuat si ore sit acceptum. humorum visco-
sos minuit et consumit. puluis eius in melle co-
ctus faciem clarificat et decorat. mundificat sa-
nem stomachi et intestinum ex apostemate proce-
dente. pediculos et sanie capitis detergit. ver-
mes aurium interficit et eorum sanie mundissime
extergit cum aceto spuma eius ex corollionibus
inflatoribus subuenit ydropicis opilat cum mel-
le mixta caliginem detergit oculos. venenum
mortificat et excludit. palissimum lingue potens
prohibet secundum Plinium. et Dioscoridum. Est autem nitrum cali-
dum et siccum in fine tertii gradus. laxatiuum. cola-
tiuum. ut dicit Dioscoridus.

De nosse Capitulum. LXXI.

Nosse. id est. ozopondine lapis est preciosus
subalbidus aut varius. qui ut dicitur in bufonis
capite est a quo extrahitur in forti vino
et aqua mundificatur. ut dicit Dioscoridus. et in eo aliquan-
do apparet forma bufonis cum aspersis pedibus
et diffusis. huius lapis valet contra morsus reptilium et

venenorum. Nam prout veneno varius lapis tamquam
digitum adurit. et sunt simul ambo includendi
ut dicit Dioscoridus.

De onichino Ca. LXXII.

Onicinus lapis est indicus et arabicus
permixtus in se habet colores ad similitudinem
humani vnguis. ut dicit Ipsi. greci et
vngue onice dicunt. Indicus autem onix. ignea
coloris habet. albis cingentibus venis siue zonis
Onix hoc arabicus nigri coloris cum candidis zo-
nis. Genera eius sunt quatuor. scilicet. sardonius. que ex
duorum societate nomen sortitur. scilicet. ex cadore onix
et rubore sardius. ut patet infra de sardone
huius gemma scilicet onix plures dicitur habere effectus notios.
nam ut dicit Dioscoridus. collo suspensus vel digito por-
tatus excitat tristitiam et timores. multiplicat li-
tes. commouet animos ad iras. in pueris excitat sa-
lium superfluum et nocuum. non potest nocere in presentia
sardius. specularis habet naturam et politam. et ideo ad
modum speculi repuntat imagines et figuras. sed
obscure. Dioscoridus.

De opallio Ca. LXXIII.

Opalus siue opallus secundum Ipsi. est lapis
diuersarum gemmarum coloribus distinctus.
Est et in eo carbunculi genus ignis.
ametisti fulgens purpurea. smaragdi nitens vi-
riditas et singuli colores sub quibus varietate
sunt lucetes. nomen habet a patria. Huius lapidis
india sola parit. ut dicit Ipsi. tot enim creditur habere
frutes qui habet colores. De opallio dicitur in lapi-
dario. quod opallus lapis oculos sepositus ser-
uat illesos et acutos sed aliorum oculos circum-
stantium. obducta nube recodit. vnde quidam acris-
sia punit ut non videat vel aduertat quod sunt co-
ra eis. Et ideo asseritur furis tutissimum esse patro-
nus. ut dicitur in lapide.

De orite Ca. LXXIII.

Orites gemma est nigra et rotunda. alia
est viridis maculas habens. Tertia est
cuius altera pars est aspera. altera pro pla-
na. et eius suba est quasi ferri lamina Huius lapis ge-
stat custodit a moribus reptilium et ferarum et
alialium aliorum. Appensus etiam mulieri prohibet
impugnari eam. et si pugnans est facit cito abortiri.

De petra Capitulum. LXXV.

Petra grecum nomen est. et sonat idem
quod solida siue firma. ut dicit Ipsi. Ex
primis enim terre solidis et compactis sub-
stantia petre siue lapidis generatur. Ut petra
a penetrando est dicta. penetrat enim pedes quando
fortius premis et calcatur. Ab aquarum etiam stillici-
dibus et guttis penetratur. Idem autem est petra et

lapis. s. lapis quasi ledēs pedē dī. quia sua duricie et acumine pedē ledit. vt dīc Jfido. Lapis tñ vsualiter plan⁹ mollis et sparsus. Saxa vō adherēt z a mōtib⁹ excidunt. Si lex vō dī dur⁹ lapis ab eo dīc⁹ q⁹ p⁹cussus exiliat ignis. vt dīc Jfido. Quis em̄ petra ex se sit frigidissima. ferro tñ p⁹cussa ex se mittit ignē. nā ex forti z violēta aeris collisione int⁹ sup⁹ficiē ferri z lapidis aer illisus subito ignitur z scintillādo de silice egredit. fm̄ Aristō. in. iiii. met⁹. ex sola terra lapis nō fit. vt cens em̄ in ea siccitas nō p⁹mittit eā coagulari. Fūit autē lapides vel p⁹gelationē vel p⁹glutinationē. Ex cōmixtiōe em̄ aq⁹ z terre sit lutū. qd̄ inter lapidē z terrā est mediuz qd̄ paulatim p⁹ partū coadunatiōē z p⁹strictionē fit lapis. vñ tali trāsmutationi apt⁹ est lutū vinctuosum. qz qd̄ nō est tale non est cōmutatiū s. pōt⁹ cōminutiū ex dñio siccitatis. Terra ergo p⁹ forte p⁹glutinationē z cōmixtiōē humorū p⁹uertit in naturā lapidis q⁹ ex diuersitate terre diuersoz colorū recipit qualitātē. Aliqñ etiāz p⁹munt lapides ex aque p⁹gelatōe. Inueniunt em̄ quedā loca sup⁹ que aqua infusa p⁹uertit i lapides diuersoz colorū. z hoc fit ex quadā vi minerali in locis illis existēte p⁹gelāte aquas q⁹ sunt p⁹ncipia lapidū vt dīc Aristō. Fūit autē lapides vel ex luto vinctuoso p⁹te sol⁹ occulte illud coagulātiō z p⁹ptiū coherentiā in subam lapidis cōstringētis. vt fūit lapides ex aq⁹ p⁹gelata quadā p⁹te minerali lapidis forme inductiua fm̄ ipām materiā lapidūz efficiunt qdā rare sube z debil⁹ cōpositiōis. z quidā fortioris. z qdā generant tardius. qdā cit⁹. qdā fort⁹ fm̄ fortiorē q⁹litatū actiua⁹z potentiā z debiliōrē resistētiā passiua⁹ fm̄ em̄ cōmixtiōē istaz qualitātū in suba lapidis diuersificant lapides i natura z i p⁹te. p⁹us em̄ celest⁹ influēs ad loca mineralia in eis suas imp⁹mitactōes z fm̄ q⁹ iuenit materiā aptiorē z sue actiōi obediētiōrē in eis imp⁹ssiōē relinqt nobiliozē. Et iō qdāz lapides p⁹ciosi naturā z vim planetaz in suis effectib⁹ imitāt. vt patz i topazio q⁹ motuz lune sentire p⁹bibet. vt dīc Amb. Basi. Jfi. Dyas. et aliū vt post patebit. Note ergo p⁹rietates lapidis siue petre sunt iste. quia lapis vniuersaliter est frigidus z siccus. cōpact⁹. durus. grauis z ponderosus. suo pōdere cētrum petēs. terrā cōprimēs. et eius p⁹tes ne dilatent ad inuicē vniens et cōiungēs. Un

dicit Ambrosi⁹ q⁹ lapides sūt ossa terre. qd̄ em̄ faciūt ossa in corp⁹e. hoc faciunt lapides in diuersis p⁹trib⁹ ips⁹ terre. ipām em̄ cōsolidant. et ne p⁹tes ei⁹ nimia siccitate ab inuicē defluāt. ipām cōprimūt et adunāt. lapides p⁹ aquaz sup⁹fusiōē a sua duricia nō remolliunt. ex stillicidijs tñ guttatim descēdētib⁹ excavant. vt dicit Grego. Lapidēs etiam si candētes fuerint in vino extincti. vinū cōrumpūt et in acetū cōuertunt. vt dicit Jfido. In lapidib⁹ etiā generaliter requirūt materiā puritās p⁹us et p⁹ciositas. coloris et figure diuersitas. et multiplex vtilitas Nam vtilēs sunt in edificijs p⁹struēdis. i plateis sterendis. p⁹ pontib⁹ faciēdis. p⁹ hostib⁹ expugnādis. p⁹ lupis z canib⁹ effugādis. p⁹ metallis et eoz suba extrahēdis. p⁹ metall⁹ exornādis. p⁹ infirmitatib⁹ varijs planādis. p⁹ turribus regū ampliādis. p⁹ castris et ciuitatib⁹ muniēdis. p⁹ feris z bestiolis defendēdis. Lapidēs itaq⁹ p⁹mo de minera extrahuntur extracti q⁹drant z poliunt. politi in edificio ordinate collocātur. ordinate maiores sub minorib⁹ cōponūt. mediāte cemēto ad inuicē coaptant. obducunt cemēto z extrinsec⁹ cōplanant

De pario La. LXXVI.

Pari⁹ lapis est gen⁹ marmoris et im⁹ p⁹ciosi. vt dicit Jfi. Hic apud paron insulā inuenit. vñ z pari⁹ nūcupat. magnitudo ei⁹ lātes z crateras nō excedit. et est apt⁹ ac vtilis p⁹ p⁹seruādis spēbus z vnguentis. Jfi. Gloa aut sup⁹ Hester. i. dicit q⁹ partū est gen⁹ marmoris cādidissimi. et iō signat castitatē zc.

De passio Caplm. LXXVII

Passius est lapis ad modū porri vridis. visum cōfortat debilem. aliqñ inuenit cū guttis sanguineis. quādoq⁹ guttis candidis distinctus. de quo dīc in lapidario. Utile nil affert nisi q⁹ viret et decet aurum

De piritē.

Capitulū. LXXVIII.

Piritēs vt dicit Jfido. est lapis fulu⁹ aeris simulans qualitātē cui plurimus ignis inest. de facili em̄ scintillas emittit qui tenētis manū si vehemētius p⁹matur adurit. p⁹pter qd̄ ab igne nomē accipit. de q⁹ dīc in lapid. Lāgi vult leuē blāda q⁹ manu teneri. Hā p⁹ssus nimiū digitos tā gēris adurit

De pionite

Capitulum. LXXIX.

Pionites est lapis q̄ dicitur esse feminei sexus. nā certo tpe recipit et parit p̄siles lapides et p̄fert p̄gnatib. vt dicit Dyas.

De pantero Ca. LXXX

Panteron lapis est multorum colorum sparsoz et p̄ distinctioz. nā niger et rubeus viridis pallensq; videtur. pureus rosensq; simul p̄assinisq; coloris. Hic facit hominem audacem et iuicium illo die. qm̄ videtur mane orietur sole. vt dicit in lapidib.

De plumbo Ca. LXXXI

Plumbū vt dicit Jsi. de metall. li. xvi est dictū. eo q̄ ex pilis de plūbo factis mars alitudo p̄mit̄ ē temptata. Vt dicit duo sunt genera. cādidū scz et nigrū. cādidū aut̄ melius est et p̄mo in insul athlētici mars antiq̄ est inuentū. in multis locis hodie. inuenit̄ em̄ in gallia et lusitania qdā terra nigra arenosa et etiā calculosa. q̄ qdē abluuntur et materia q̄ subsidet p̄ decoctionē in fornacib. plūbi suba eliq̄t. In aurisodinis etiā cū materia auri qdā lapilli nigri reperiuntur et dū aux colligit cū auro manēt. sed postea hūc calculi ab auro separati p̄ se p̄stant et in plūbū a bū totalit̄ resoluunt. et inde tāta est granitas auri et plūbi. vt dicit Jsid. Nigrū vero plumbū duplex ē. aut̄ em̄ ex sua venā p̄dit. aut̄ cū argēto nascit̄ mixtisq; venis cōstat. et in illa p̄flatione p̄mo p̄cedit stannū. deind̄ argentiū. tertio qd̄ remanet p̄ p̄flationē efficit̄ plumbū nigrū. vt dicit Jsi. In idia hō neq; es neq; plūbū inuenit̄. sz gēmis et margaritis h̄ india recōp̄tat. Jsi. Plumbū aut̄ nigrū in opib. laboriosis vt in laminis et in fistul. vtilis fore tā hyspani q̄ britānici sūt expti. Hucusq; Jsi. Scdm̄ Aristo. em̄ li. meth. iij. ex sulphure grosso min⁹ depurato ac seculēto et argēto in uo cōponit̄ plūbi suba. i. loc⁹ mineralib. generat̄. vñ ex imūdicia sulphuris nō puri qndā p̄bit humiditātē. ex cōtractu man⁹ tāgentē coindnat̄. h̄ imūdicia ad horā p̄ absterfionē aliquātulū a plūbo remoueri p̄t. sz ex eo auferri nequaq; p̄nt̄ aut̄ hō mines imūdicia plūbi abstergere. verūta men sp̄ erit plumbū. et si videat̄ argētū sz ob tinebit̄ in eo q̄litates aliene vt errēt in eo hō mines. sunt q̄ accipiūt sal armoniacum et. vt dicit Aristo. et h̄ imūdicie assignat causas dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum uiuū est malū pōderosum luteū. sulphur eē

est malū malū vapor et fetidū. vñ nō bñ gelat. in li. v. alchimie hermes dicit. Si suspēderis plūbū sup̄ acetū p̄denat̄ ipm̄. nā acetū penetrabit e⁹ subam et in puluerē p̄uerit. ac in colozē albū ceruse ipm̄ trāsmutat. sz si super ipm̄ acetū fuderis albescit et destruit vim aceti. plūbū adustū colozē vermiliū obscurū generat. sz si fortior fuerit ignis. p̄uertit̄ in citrinū et post calcinādo et desiccādo ipsum cū aceto in albū colozē ceruse transmutatur. Igne hō fortiori adhibito totū h̄ p̄uertit̄ in materiā p̄mā plūbi et fit terra. vt dicit ibidem. Itē idē. plūbū q̄b misceat̄ p̄es omogenias p̄gregat. et etherogeneas separat et mūdificat et iō ponit̄ cū argēto in fornace vt argētū factū mūdificet. qz p̄es argēteas a sumptōne p̄suat et ipso plūbo p̄sumpto ac robusto argentiū purgat. Idē dicit. Hiero. i. glo. sup. vi. c. Hiero. ibi p̄sumptū est plūbū et. Itē dicit hermes q̄ plūbū in sua ebullitōe oīm solidozū corpōz duriciā soluit. etiā adamāz. Itē dicit. Arist. in li. meth. plūbū inq̄t liq̄tū p̄culdūbio est argētū uiuū. sz nō liq̄t nisi calefiat. et tūc apparēt oīa rubea liq̄facta. Dixit aut̄ est q̄ plumbū cū liuidi vlt̄ subnigri sit coloz. in p̄erustionē siue aceti refudatōz pulcrū colozē generare p̄suevit. vt miniū. stibū. et h̄mōl Est aut̄ plumbū ad vsum medicine. est em̄ frigidū et humidū in secundo gradu. vt dicit Cōstā. 5 vsturā ignis et apostemata calida valet mirō mō. fluxū sanguis vulnez bñ cōstringit. reuma oculoꝝ abstergit et cōpescit. Itē scorpionū mitigat et draconū. venereꝝ p̄hibet si plūbi lamia duob. lūbis apponat̄. alias h̄z rōes medicinales de q̄b q̄re infra de colorib. c. de stibio. qd̄ alio noīe cerusa. id est flos plūbi noīat̄

De puluere. Ca. LXXXII.

Puluis dicitur eo q̄ a v̄eto pulset vt dicit Jsi. Leuitate ei sua a v̄eto tollitur et dissipat. v̄eti p̄trari puluerē subintrātes ipm̄ circūagitat et turbinē generant. vt dicit Beda. Puluis p̄cussus naturā rei a q̄ resoluit̄ oñdit. nūc p̄ odorē. nūc p̄ colozēz nūc etiā p̄ sapozē. et iō puluerisant̄ spēs aromaticæ vt eoz intrinseca p̄tus se oñdat vt p̄ p̄tū cōmixtionē et vnionē ampliorē p̄tutes recipiāt. vt odoris sui fragrantia diffusi⁹ circumspargāt. et gustū suauē afficiāt. et vt vulnere putrida desiccēt efficacē et abstergant. vt carnē mortuā corrodant et auferāt. et vlt̄er⁹ crescere nō p̄mittāt sicut puluis plūbi

erusti purgat vulnera et desiccatur superflua. carne viua generat et conuat. vt dicit Lōtan. Et id ex pulueribus efficiunt emplastra et cōponunt chintiamata. et varia efficiunt antidota et vnguenta. In puluerem resoluunt thus et mirra. et ex pulueris crematōe deo offeruntur holocausta. Ex pulueribus etiā fiūt salutifera electuaria quibz infirma corpora sanitati restituant. Ex pulueribus insup fiūt inunctōes et malagmata quibz mortuorum corpora linunt et custodiunt integre in cinere aut puluere redigant. pulueris et humoris admixtōe luti gignit et ex supuenienti desiccatiōe in glebā cōpingit. vt dicit Jsi. ex puluere pes polluit. oculi ledit et mltiplex reptile ex pulnere pducit et d puluere pascit ac nutrit. Serpenti ei puluis est panis ei. vt dicit Jsa. lxij. Ex puluere oē corpus aiatū nascit et in puluere a quā incipit fuerit et finit put homi dictū est. Puluis est et in puluere reuertit et c. Ex puluere aer inficit et ne claritate sol oculi videat aliquā ipeditur. naz ex puluere aeri būido admixto sepe nebula gignit. ex cōterpositōe latz sol et limpidē nō videt Et resolutōe etiā pulueris in arhomos sol radii p fenestraz intromissus nullatenus intuet

De quirin Ca. LXXXIII

Quirin vt dicit Dyas. est lapis qui in vpu par nidul inuenit. Sic secretorum p ditor est in somno. capiti ei dormienti suppositus fac hoiem loq oia que somniat dormiendo. et auge mirabilis fantasias. vnde et magi diligunt lapide illū. qz p eū maleficia opantur

De quandros Ca. LXXXIII.

Quandros ē lapis colore quēdē vilis. sz eximie pteus. vt dicit Dyas. Et inuenit in capite vulturis. valet d quibet causas nociuas. et vbera lacte replet

Derabni Ca. LXXXV.

Rabni q et alio noie et coi dō bolus armenic. est lapis siue vena terre et est nature frigide et sicce subrufuz coloris hūis et inuenit in armenia. naturā habz pstringēdi ventrē et sanguinē vñcūqz fluat

Derostein siue reiben

Lapitulum. LXXXVI.

Rostein siue reiben fm Auiē. ē lapillus qui inuenit in capite cācri. et est ali quando albo aliqui vergēs in flauēū colorē Est autē q ad subam mollis paz durior qz pupil la oculi piscis. q ad formā pō est exteri ro-

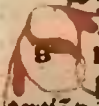
rundus et planus. interi⁹ pō parū concavus. quo ad stutē autē est naturalit⁹ frigid⁹ et humidus. Et valet contra morsus scorpionum et mustele si pteri⁹ more emplastri superponatur. Dicit etiā q valet contra morsus canis rabiosi si puluis ei⁹ in potu assumat Si comburatur puluis ei⁹ mundificat dentes et desiccatur vulnera et confert scabiei et phibet lacrimas.

De saphiro Ca. LXXXVII.

Saphirus est gēma cerulea celo sere no in colore similitima. optima est in gēmas et summe piciosa et regū dignis magis apta. In multis locis inuenitur. sed orientalis siue indica melior iudicatur. et maxime qn habet qsi qsdā pulueres aureos intermixtos. et est h saphir⁹ dēsus nō plucidus. vt dicit Jsi. Sic lapis maxie pmedat in lapidario. ita vt p sui excellētia gēmaz gemma vocat. nā corp⁹ vegetat et integra mēbra pseruat. stellā habet relucētē p cui⁹ resurgētiam ei⁹ ptus indicat. Alia est spēs saphiri que sirtites dō que iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenit. vt dicit Dyas. Inuenit autē aliqui in venis minerauz vbi lasuriū etiā inuenit et in eisdē venis saphiri in medio velut in ventre quedā spēs carbūculi inuenit et ideo a multis saphir⁹ mater carbūculi credit. eo q in ei⁹ venis gigni a pluribus phibet. et ex natura saphiri carbūculus quasi qdam fauilla cerulea vt multi asserūt credit aliqui culū obumbrari. vt dicit Dyas. Saphir⁹ ita qz fm Dyas. habet stutē discordiū recōciliatiuā. multū em valet vt dō ad pacem refoz mandā. Itē habet stutē caloris innaturalis repssiū. vñ d saphiro dō in lapidario. Lorum ardorē refrigerat iteriorē. Hā in febribus multū caumaticis et incēsiuis refrigeriū prebet saphirus si iuxta venas cordis pulsabiles suspēdat. Un dicit Dyas. q valet p peridicas febres tpe accessionis. Itē stutē habet pfortatiuā. cordis letificatiuā. et ideo dō valere cōtra cardiacā et quālibet passionem melancolicā vñ et cardiacū et dyasoreticum fluorē repmit et sudorē. sicut scribit in lapida. Sudorē stringit nimio torrēte fluētē. et c. Itē dicit Dyas. Itē habz stutē flux⁹ sanguis restrictiū. Un et saphir⁹ orientali spibus apponat solet restringere sanguinē d naribus pfluētē. Item virtutē habet singularē tumoris et inflature sedatiuā. Cerrū em est q apostematū repmit inflaturā si in pncipio

collectiois nocive cin⁹ apponat. Itē valet 3
 antracē. nā p̄tutē hz malicie z venenositas
 antracē expulsiuā. ei⁹ em̄ curiositatē rep̄mit
 z expellit ne ei⁹ malicia spūs inficiat ip̄⁹ su
 mū ad cor ascēdere nō p̄mittit. vt dic⁹ Dyas.
 Itē vim hz veneno p̄trariā z ip̄⁹ penit⁹ ex
 tinctiūā. vñ z si arancā intra p̄ridē posuer⁹
 z vñ saphirū indicū sine aliū supra p̄ridis
 orificiū aliquātulū diu retinuer⁹ aranea ei⁹
 p̄tute victa q̄si subito moriet. vt dic⁹ Dyas. z
 h̄ idē vidi sepi⁹ z i diuersis ac plurib⁹ experi
 ri. Itē hz vim visus p̄suatiūā z sordidū ocu
 loz sine guamine purgatiūā. vñ scriptū est.
 Tollit ex ocul⁹ sordes. de frōre dolorē. in la
 pidario. Itē hz vim vlcey curatiūā. naz vt
 dic⁹ Dyas. puluerisat⁹ z lacti admixt⁹ vlce
 ra sanat. z h̄ etiā in vulnerib⁹ est exptū. Itē
 t̄te autorizat⁹ fuit lapis iste ap̄d veteres. q̄
 etiā apud deū nō modicū putauerūt valere
 vñ z apollini fuit singularit⁹ p̄secrat⁹. qz cū
 gētilis. p̄ r̄ns apollinē sacrificioz tpe p̄su
 luerūt certificari cit⁹ putauerūt si saphirū
 tūc in p̄ntia haberēt. vt dic⁹ Dyas. z h̄ t̄gīt
 in lapidario vbi d̄r. Et pl⁹ q̄ reliquas amat
 h̄ac ydromācia gēmas. Ut diuina queant p̄
 eā r̄ns mereri zc. Itē hūc lapidē magi sin
 gularit⁹ diligūt. qz fm̄ coz opinionē p̄ ip̄⁹
 p̄tutē q̄dā mirabilia opari p̄nt. z h̄ t̄gīt silr
 in lapidario. vbi d̄r. Hic lapis vt perhibēt
 educere carcere vinc̄tos. Obstrusa sc̄z forē
 z vincula tacta resoluit. Nec z m̄lta alia d̄
 singulari p̄tute saphiri ab autorib⁹ sunt cō
 scripta. z i h̄ generalit⁹ oēs p̄sentiūt q̄ saphi
 rus est gēma amatrix castitatz. z iō ne ei⁹ ef
 fect⁹ p̄ imundiciā porzatis aliq̄ mō ip̄diat⁹
 oportet vt ille q̄ eā portat caste viuat. iuxta
 illud. S̄z q̄ gestat eū castissim⁹ esse iubetur
 Itē d̄r in lapidario. q̄ tollit inuidiā z expellit
 timorē z fac̄ audacē z victorē. firmat in bo
 nis aim. z mitē fac̄ z hūilē z benignū. q̄ oīa
 puto esse dicta dispositiue pot⁹ q̄ effectiue.
 h̄ h̄ nūc sufficiāt

Desmaragdo La. LXXXVIII

 Maragd⁹ fm̄ Jsid. gēmaz oim vi
 rentiū obtinet p̄ncipatū cui veteres
 post margaritas z vniones tribuūt
 tertlā dignitatē. Smaragd⁹ a nimia viridi
 tate est dic⁹. vt di. ibidē. nā om̄e viride ama
 rū d̄r. nullis aut gēmis siue herbis maior i
 est viriditas q̄ smaragdo Nā herbas viren
 tes z frōdes supat inficiēs circa se viridita
 te nimia aerē rep̄cussū. Jsid. nec ei⁹ viroz

in sole aliq̄ mō obumbrat. sculpenitiū oculis
 nulla ḡriozior resectio est. Lxi⁹ corp⁹ si extē
 sum fuerit z extersum siue politū ad modū
 speculi imagines reddit. Quippe cesar nero
 gladiatoz pūgnas i smaragdo aspicere cō
 suevit. vt dic⁹ Jsi. Genera ei⁹ sunt. xij. s̄z no
 biliores sūt scitici q̄ sc̄z i gēre scitica iueniūt
 scōm locū tenēt bactriani. Colligūt in cō
 missur⁹ satoz flāte aquilone. tūc em̄ tellure
 discoopta itermicāt. qz arene mouēt marie
 in his v̄tis. tertiu⁹ egyptij h̄nt. reliq̄ i metal
 lis erarijs iueniunt s̄z vicioli. nā aut eri aut
 plūbo aut sali siles natas h̄nt. Smaragdi
 h̄o qñ vino vel oleo sunt puncti. p̄ficiūt i vi
 toze q̄uls viriditatz grā naturalit⁹ imbūat.
 Est etiā q̄dā spēs smaragdina q̄ degenerat
 q̄uis sit viridia. eo q̄ sit turbida exers⁹ venis
 z est calcēsmaragdus nūcupata. Ducusq̄
 Jsi. li. xvj. c. d̄ virib⁹ gēmis. Hic lapis a gri
 fib⁹ excipit z eripit. Et ne possint smaragdi
 in copia iueniri grisorū imanitate hominū
 accessus ip̄dit. vt dic⁹ Jsi. li. xij. ca. iij. H̄z
 itaq̄ viroz sui m̄ultiplicatiūū. ex se em̄ gene
 rat radiū q̄ viroz etingit aerē circūfusu⁹ H̄z
 z corp⁹ specularē z p̄spiciū obiectaz figu
 raz z imaginū oñsuū. H̄z tertio ex nature
 dono p̄tut⁹ b̄nficiū diuersaz infirmitatum
 curatiūū Nā fm̄ dyas. z lapid. h̄ auget opes
 z in causis dat p̄suasoria verba. collo h̄o su
 spēs curat enutritū z morbū caducū. vi
 sum p̄suat debilē z p̄fortat. lascinos motus
 p̄pescit. reddit memoriā. valet etiā p̄ illusio
 nes z fantasmata demonū. rēpestates sedat
 sanguinē silit. z d̄r his valere q̄ solēt diuina
 rede futur⁹. vt p̄z i lapid.

Desardio La. LXXXIX.

 Ardi⁹ est gēma rubci coloris ad mo
 dū terre rubee sic dicta eo q̄ i sardis
 p̄mit⁹ est reptā. vt dic⁹ Jsi. z glo. sup
 Apoc. Hec gēma q̄uis sit p̄ciola z pulcra
 a m̄ltis tñ reputat nouissima int⁹ gēmas. qz
 vt dicūt p̄ter fulgorē nil ferat vilitat⁹. ecce
 pto q̄ onix h̄ p̄tite neq̄ nocere. nā onichin⁹
 q̄ q̄dā d̄r nociuas h̄rexp̄ietates nō pōt cas
 in p̄ntia sardij pducere ad effectū. dic⁹ tamē
 Dyas. q̄ p̄ter illā p̄tutē hz sardi⁹ lōge plures
 Sūt ei⁹ spēs ei⁹ q̄nq̄ int⁹ q̄s ille ē vilior quī
 trāsmittit a sardis z valet qz accēdit gaudiū
 z repellit timorē audaces reddit z acuit mē
 tē z ip̄o p̄nte nō nocet onix Dic⁹ etiā q̄ sardi
 us totalit⁹ sanguinei coloris gestantē se ab in
 cantatōib⁹ z maleficijs tueat.

De sardonice. La. XQ.

Sardonit ex duobus lapidibus societate. sardonio scilicet et onice nomen sumpsit. ut dicitur Iheronimus. Constitat autem ex tribus coloribus. niger est in imo. candidus in medio. ruber quasi minimus in supremo. si sola in signando de cere suba nil euellit. Inuenitur autem apud arabes et apud indos. Genera eius quatuor sunt. quod colores habet plures distinctos. et est densior. hic est laudabilior. luxuriam repellere dicitur et humilem efficit ac pudicum.

De sole La. XQI.

Solis gemma candida est et translucens. et est sic dicta eo quod ad similitudinem solis in orbe fulgentis radios gerat. ut dicitur Iheronimus. c. de candidis gemmis.

De silenite Capitulum. XQII.

Silenites est lapis persicus ut herba viridis cuius color iaspidis similis est. ut dicitur in lapidario. translucet autem candida quando macula quasi fulgore continens lunae imaginem. Illa autem candida macula in corpore silenitis crescens luna crescit. et decrescente minuitur et decrescit. ut dicitur Iheronimus. et Dyas. potest esse autem in amore et conciliandis laqueis et priscos iuuare putatur.

De stanno La. XQIII.

Stannum ut dicitur Iheronimus. est metallum a graeca ethymologia sic dictum. sepano. scilicet et discernens. mixta enim et adulterata inter se metalla per ignem dissociat. ab auro et argenteo et plumbum diuidit ac secernit. alia enim metalla ab igne defendit. Et cum sit natura eius et ferri durissima si absque stanno fuerit vitur et crematur. Stannum autem illitum vas eneis copescit viri et eruginis. et saporis facit gratiosior. Specula autem ex eo transt. cerusa enim perficitur ex stanno quoniam admodum et ex plumbo. Ducusque Iheronimus. li. xvj. c. de metallis. secundum Aristoteli. li. metho. stannum componitur ex argenteo vino et bono et sulphure malo. et si duo non sunt bene mixta scilicet tanquam per pua proposita. et ideo colore imitatur argenti. scilicet non est soliditate. In libro autem alchimie hermes dicit. stannum omnia metalla et corpora fragilia debus adiuuiscet. et habet nimiam siccitatem eius. et ductilem naturam in eis destruit. scilicet si miscueris cum eo argentiuium. stridor eius aufert et albescit. scilicet postmodum denigrat ipsam et prodemat. In eodem etiam dicitur quod stannum adustum generat colorem minimi vel vermiliis sic plumbum. et si ignis fuerit nimis fortis stanni materia prima redit. Item cum stannum sit argenteo mollius et plumbo durius non per plumbum plumbo nec erit nec ferro de fa-

cili solidari sine stanno nec etiam ista parit color solidant sine pinguedine aliquid siue sepo.

De sulphure Capitulum. XQIII.

Sulphur est vena terre aeritatis multum habens in sua compositione et igne itas et ideo vocatur sulphur secundum Iheronimum. quasi solus visus ut enim ignis dicitur. nam eius est ignea ab aqua feruens tibi sentit. nam aquarum cursus per venas sulphureas transit facies ex vi ignea ipsius sulphuris cadore et calore habet. saporis. efficaciam et odorem hinc fontes calidi de terre visceribus sepe scaturiunt et qualitates vene sulphuree secum ferunt. nulla ei res ita cito accedit sicut sulphur. In insulis nascitur eolus inter siciliam et italiam quod ardere dicitur. in aliis locis etiam effossum inuenitur. ut dicitur Iheronimus. et quatuor sunt genera. Unum viuum quod cum fodis translucet atque virescit. quod solo inter omnia genera medici vtilius. ut dicitur Iheronimus. alter quod appellatur gleba. quod cum familiare visum est fulloni. tertium liquet est cuius visus est ad lanas vtilis suffundendas quoniam praestat molliciem et candorem. quartum valet ad liciniam lucernarum perficienda. ut dicitur Iheronimus. et subdit ibidem. Sulphur tanta est vis ut morbos comiciales deprehendat nitore suo. et si anima si directe ad vultum hominis repercutiat. dux et horribile pallorem in oculis aspicientium generat ad similitudinem defunctorum ut dicitur Iheronimus. lib. xvj. c. j. secundum Auienum. et Plate. sulphur calidum est et siccum in quarto gradu. et est terra prius aqueis et terrestribus in igneas transmutantibus in naturam sulphuris transmutata. et illud sulphur aliquando est grossum seculentum et rude aliquando est purum albu et subtile. aliquando inter hec est mediocrem. et secundum istam differentiam ex sulphure et argenteo in diuersa metalla generantur. ut patet in li. metho. iij. vbi ostenditur quod sulphur et argentiuium sunt materia omnium metallorum. Sulphur autem aliud est viuum scilicet quale est quod de terra est eductum. Aliud est mortuum vel extinctum. scilicet quod solet fieri artificiose. scilicet quod in calamos funditur vel in alia vasa. Eligendum autem est per medicina viuum colore et resplendens glaci dum et sine lapide albo vel viride. quod missum in ignem colore facit viridem atque pingue. Vir tunc habet dissoluendi. presumendi. attrahendi. subtiliandi. attenuandi. reformandi vel recuperandi. Et ideo tussim prohibet. epilepticos iuuat scabiem purgat venenis obuiat. letargicos excitat. arthricos podagricos paraliticos iuuat. si modo debito medicinaliter ipsius remedio quod vras. ut dicitur Auienus. et Dyas. et Plate. et alij auctores.

De sale La. XXV

Ala saliendo dicitur eo quod de igne exiliat. fugit enim ignem cum sit igneus. ut dicitur. **I**lli. Alij sal a sole ut a salo vocatum putant nam ex aquis marinis sponte gignit spuma. et ex tremis littoribus derelicta et a sole desiccata. Alij ex puris salis haurit et aqua decoquitur donec in sal duriciem aqua pus fluida per calore ipsa inspissante puertat. alij de extractis arenis colligit crescere luna per noctem. nam in circinea sal sub arenis sepius inuenit. Alicubi etiam rupes per motus sal inueniunt ex quo ferro incidunt lapides qui post in sal materiam stringunt et comminunt. sic est in arabia et in panonia. tunc duriciem etiam sunt illi lapides. ut ex eis fiat domus. cetero sal in igne crepitat et de igne salit. sed sal agrigentinum sicilie ignem patitur et per naturam sal vulgarem in igne fluere de aqua exilit. Variatur autem sal in colore. quia memphiticus est rufus. et in quadam parte sicilie ubi est mons erbone sal est purpureus. In eadem sicilia in pathmo adeo est splendens et lucidus ut imagines reddere videatur. In capadocia sal croceum effoditur. ut dicitur. **I**lli. Item variatur in sapore. ut dicitur idem. quia alicui suauis alicui salissimus est. alicui amarissimus. et quanto est amarus. tanto est calidus siue calidius indicatur. ut dicitur. **A**ui. Sal autem summe est necessarius. quia sine sale omnes fere cibi sunt insipidi et insulsus. pulmentis ei sapor datur et excitat in omnibus cibariis appetitum. ex eo omnes vici delectatio et summa hilaritas fit. Hinc et sol nomen accepisse creditur. quia sole nihil est vtilius atque sale. Unde videmus pecudes et armata quod sale ad pastum maxime puocant et sal beneficio in lacte et in caseo plurimum abundat. Sal etiam corpora stringit et desiccatur et etiam defuncta corpora a putrescendi labe ligat et preseruat. **H**ucusque. **I**lli. li. xvj. c. ij. fm. **P**lat. autem et **A**ui. sal generaliter habet virtutem dissoluentem et mundificandi putridos humores et sumendi. Item virtutem habet virtutis extenuandi et diuidendi maxime si puluerisatum et coctum calidum super stomachi orificium succellet. Item vim habet humilitatis naturalis in corpore coadunandi et conservandi et inaturali resoluedi et abstergendi. et ideo aqua salinatura tumorum et inflationes eorum et hydropicas soluit. ut dicitur idem. Item virtutem habet carnes putridas comedendi et maxime quando est exustum quia tunc maxime resistit putrefactioni. et maiorem habet vim in desiccando et in mundando et ad interiora penetrando. ut dicitur idem. Item potentiam habet venere remolliendi et superflua educendi et maxime

salgema. quod sic dicitur quia claretur est sic gema. in mor dicado enim intestina mirabiliter cooperat ut resoluantur indurata. et superflua expellantur. et hoc idem facit et armoniacum quod cetero Item virtutem habet sal venenosus humores resistendi. et ideo cum melle et vispassis. alia mica panis sal purum sanat carbunculum seu antracem. ut dicitur. **A**ui. Item virtutem habet remouendi maculas faciei si cum aqua et camphora distemperetur et inde facies liniatur. Item vim habet pruriginem et serpigines de corpore abstergendi et remouendi potissime si cum sapone misceatur. Item virtutem habet sanandi venenosos morsus et puncturas reptilium et scorpionum si cum melle et nucibus et alijs quibusdam componatur ut dicitur. **A**ui. has et multas alias habet virtutes. quod enumerare longum esset. sed exempli gratia hec sufficiant.

De topazio La. XXVI.

Topazius vel topazion indeclinabile gema est ut ait. **I**lli. li. xvj. Est ei ex nitere genere omnis colore resplendens Inuenta primo in arabie insula in qua trogodite fame et tempestate fessi. cum herbarum radices exfoderent gemam istam eruerunt. quam insulam tectam nebulis postea nauiter quiescunt. et inuenientes topazim trogoditarum idiomate vocauerunt. In lapis sic quisque et in uero est topazius ab insula vocatur. Topazim enim idem quod quere in ipso lingua sonat. Est autem gemarum maxima et amplissima Scripsit et **P**li. hac gemam tunc magnitudinis repta vter ex philadecis faceret statuam quatuor cubitorum. In glo. hoc super fines **A**po. dicitur sic. topazius qui est rarior eo preciosior est. et habet duos colores ex auro et etherea claritate lucens. maxime quando tangitur radio solis. f. omnia aliarum gemarum superans claritate. in aspectum suum puocans respicientes. quam si potest obscuras si sue nature relinquitur clarior est. et nihil eo clariorem thesauri regum siue preciosorum inuenit. prope sui perspicuitatem gemarum sibi obiectarum in se recipit claritatem. De etiam quod sentit motum et cursum lune. et per lunaticam valere passionem. unde dicitur maiorem vel minorem habere effectum secundum quod luna maius vel minus recipit incrementum. ut dicitur in lapidario. Fluxum sanguinis restringit. et emorroidas patientibus subuenit. seruantes vndas compefcit et bulire eas non permittit. ut dicitur in lapidario. fm. **D**eas. ira sedat et tristitia. et valet per notios morbum et per frenesim ac per mortem subitanam. formam habet speculari. idolum enim in eo receptum inuersum in speculo concauo representat

Deturchoge Ca. XXVII

Turchogis siue turkois est lapis flauus in albidū colorem vergens dictus a regione turcorū in qua nascitur. conseruat visum et confortat et hylaritatem generat.

De terra sigillata.

Laplm. XXVIII

Terra sigillata dicitur specialiter quāda vena terre frigida singulariter et sicca. quāda etiam Platea. terra saracenicā siue tra argenteā quāquidē est subalbida aromatica atque clara. potissima virtus eius est costringere. Nam puluis eius cum albumine oui distemperatur fluxū sanguinis de naribus sistit. valet etiam contra inflationē pedū et contra artetiam si super locū patientē cathaplasmetur ut dicitur in Plate.

De tartaro Ca. XXIX

Tartarū est vini feculētia in modum cretę vel mollis lapidis circa partes dolei indurata. cuius natura calida est et sicca in tertio gradu. Valet pro scabiem serpigine et impetiginē. contra capitis immundicias. prout est huius extenuandi. sumēdi. mundificandi et lalandi. vix in Plate.

De vitro Laplm. Q

Vitrum ut dicitur Auicenna est in lapides sic stultus in homines. declinat enim ad omnes tincturā. Est autem dictum vitrum ut dicitur Ipsi. eo quod visui transluceat propter speculativitatem et sube sue transparentia vitrum luci purum est. in alijs metallis et terre venis. quicquid intrinsecus continet abscondit. in vitro autem cuiuslibet liquoris species qualis est interius talis exterius declarat. et quasi clausis oculis intuitum notificat. ut dicitur Ipsi. Fuit autem primo vitrum inuentum iuxta tholomaidā in litore interea belum fluuium quod oritur de radice montis carmelitum naute ibidem applicaret. Nam dum naute super arenā eiusdem amnis ignem de glubis nitri faceret. ex nitro et arenis lucidus permixtus noui liquoris riuuli efflueret. qui vitro ut dicitur Ipsi. originē prouenerit. modo vero fit vitrum ex cineribus arborum et herbarum per fortissimam ignis flagrantem quibus cineribus nitrum nunces nunc vitrumque admisceat. et sic in massam vitream commutat. Massa autem vitrea cum fuerit in fornace liquefacta et perfecte depurata summa sube puritatem et transparentiam siue per speculativitatem. et ideo huius potentia cuiuslibet coloris susceptibile. quolibet enim colore tingitur

ita ut lacinctos smaragdos et alios lapides preciosos in colore et splendore imitet. tantā etiam recipit in suba ductibilitatem ut facillime ad statum artificis in varias et strarias formas ac figuras quasi subito transformat. aliquando corneo teritur. aliquando argenti modo sculpsit et celat ut dicitur Ipsi. neque enim alia speculis aptior est materia. neque picturis accommodatio inuenitur. maximum tamen honor est in candido vitro. quia in colore primum est crystallum ad potandum argenti et auri metalla repellere prout sicut ut dicitur Ipsi. Item ibidem dicitur idem quod in genere vitri lapis obsidianus numeratur. Est autem vitres interdu et niger. aliquando etiam transluceat crassiore visa et vocatur specularis. ex lapide mellei gemas facit. ut dicitur Ipsi. hoc autem huius prout omne vitrum cum sit liquefactum quod diu est valde liquidum summe est ductile. infrigidatum foris induratum summe est fragile et facile frangibile et cum fuerit fractum non poterit nisi iterata liquificatione reparari. Quidam tamen fecerat vitrum flexibile et malleo repabile. ut refert Ipsi. unde et phialam coram Tyberio cesare de tali vitro factam in terram proiecit quam non ruptam sed plicatam cum malleo reparauit vel emendauit. quem inquit cesar decollari. ne dum huius agnitum fieret anrum pro luto haberetur. et omne metallo periculum vile redderet. quia reuera si vasa vitrea non frangerent meliora quam aurum putaretur. ut dicitur Ipsi. Est et vitrum specialiter purum et perspicuum luci purum imaginum et umbrarum representationum. ductile quoniam est liquidum. fragile quoniam est frigidum et induratum omnium colorum susceptivum colore potius quam valore gemarum nobilium imitationum et immunditiarum absterisivum. ut dicitur Ipsi. puluis enim eius mundificat dentes. et in oculis delet albugines. conuenit enim valde lapidi vesice et renum quando bibitur cum vino. ut dicitur idem Auicenna.

De ydachite Laplm. QII

Idachites est lapis preciosus et colore fulu. figura rotunda. intra se habens alium lapidem cuius crepitu sonorus est quous tunc illi non interiorē lapillum sed spiritum quendam interiorē sapientes dicunt ut dicitur Ipsi. Dyas. hic lapis exudat aquam ita ut videatur intra se fontanā scaturiginē continere. Unde quidam dicunt hunc esse lapidem quod dicitur enidros. quere supra eodem.

De yrachite.
Laplm. QII

A

Veraciter est lapis qui gestatus ab homine nō mordet a muscis nec apibus infestat. vt di. Dyasco. et creditur valere p̄travenerum.

De zimech Ca. XIII.

Zimech est idem qđ lapis lazurij. et est lapis vel vena terre. vnde fit lazurium. vt dicit in lapid. Est autē lapis iste tanto melior q̄nto color celesti est si milior. et habet quedā corpuscula quasi aurea interfecta. ille autē qui est subalbidus p̄ter habet terrestritatis. et ideo nō ita p̄ciosus. diutissime potest seruari sine corruptione. Valet cōtra multas passiones et cōtra sin/copim ex fumis melācolicis. si obito modo detur patienti. Nunq̄ autē debet dari nisi prius subtilissime p̄teratur et multoties abluatur. et signū est perfecte ablutionis quando aqua in qua abluitur parum aut nihil coloratur. miro autē modo purgat et soluit q̄ritanam. nec debet dari cū decoctione. q̄ de scenderet vsq̄ ad fundū. sed ante vel post detur. et hoc cū sero vel aceto. vt habet in Plase. et sicut ex laminis ferreis fit cerusa sic fit lazurium ex argenteis cū aceto. lapis autē lazurij sepe inuenitur in mineris argentinis et aurifodinis et in suis venis sepe sapphiri et iacincti et consimiles lapides blauci inueniuntur. vt di. Dyasco.

De zingite Ca. XIII.

Zingites lapis est vitrei coloris qđ gestatus in collo valet contra nictilopam. et sanguinem stringit et mens alienationē repellit. et si tenetur ad lignum accensum extinguitur flamma eius. vt dicit Dyasco.

Incipit liber decimusseptim⁹ de arboribus et herbis et earū p̄rietatibus.

De quaz adiu

Duante deo completus est liber vel tractatus de p̄rietatibus rerum que in terra intrinsec⁹ generant. scz de lapidibus et gemmis ac metallis et alijs que nascuntur in terre venis. dicendū est breuiter de arboribus et herbis et fructibus ac seminibus q̄ et eis mediantribus radicibus procreantur solūmodo autem de illis arboribus et herbis aliqua sunt hic dicenda de quorū nominibus fit mentio in sacra pagina in textu vlt

in glosa. et hoc put poterimus faciemus p ordinem alphaberi.

De arborē Capitulum I

Arbor vt dicit Isidor⁹ li. vii. c. v. ab aruis nomen sumpsit. eo qđ adheret terre fixis radicibus consuevit sicut herba. vtraq̄ em̄ similia sunt quo ad ortum. quia ex vno gignit alter. Nam dum semētē in terrā ieceris quasi herba p̄ter pululat et erumpit. dehinc cōfecta surgit in arborē. et quod infra breue tempus spaciū herba videbatur indurata in arbustam. i. in arborē nouellā et tenerā cōualescit. et est dicta arbusta q̄si arboris basta. nam arbustū dicitur locus vbi arbores crescunt et vbi salices salictū. et carectum vbi carices. vt dicit Isidorus. In li. alit Arist. de vegetabilib⁹ ponitur iste arbor et plantarū p̄rietates. dicit em̄ qđ in arborib⁹ plantis est vita. i. vegetabil⁹ virtus quēadmodū in animalib⁹. s. differēt. quia in plantis est occulta. in animalib⁹ manifesta p̄fecta. s. et completa. arbores em̄ nō mouentur motu volūtario nec progressiuo sicut animal. nec mouentur s̄m appetitū et delectationē et tristitiā sicut animalia. q̄uis alit senserint aliqui p̄hi vt Anaxago. et alij. q̄s redarguit Arist. Ultra itaq̄ vegetatiua est i plantis p̄ quā fit attractio humoris ad ipsi⁹ arboris vel plante nutrimentū vlt p̄seruand⁹ sed nullaten⁹ h̄z sensitiuā animā vñ nō dolet q̄n inscindit. nec delectat q̄n nutrit et cibatur. nec vigilat nec dormit. nec spirat et p̄pirat. nec subiacet alijs conditiōib⁹ q̄ sūt p̄prie sensitiue. nec generat arbor nec generat per se xū cōmixtiōē. sed in se habet rōem seminalem p̄ quā habet ex se p̄ducēdi potentia et simile sibi et suā spēm p̄seruādi. sed hanc potentia nō potest p̄ducere in actū nisi ab extrinseco adiuet. s. a tempore anni. Indiget em̄ hyeme ad humoris seminalis aggregationē. Indiget et vere tempore ad eiusdem emissionē. quia tūc nec est vehemens frigus cōgelans vel exp̄mēs nec calor vehementer adurens semen ac corrūpens. Indiget etiā sole resoluente partes ipsi⁹ cōstrictas a p̄cedente frigore. vt calor ingrediēs segreget humorē seminariū a nutritiuo. Indiget etiam terra plus q̄ aliud generans. q̄ ex terra est materiale p̄ncipiū sui nutrimenti sic p̄ncipium generatiōis sue est a sole sicut a causa efficiente. et ideo vt ait Arist. in li. de plantis. Terra est mater et sol est pater plantarū.

quā terra nutrit more matris. et sol efficit more patris. Quidam vero considerantes in arboribus plantis generationem. cibationem. augmentationem. durationem. et ex radice annuam renovationem. et nullā penitus pristinam vel cessum electionem putauerunt plantā animalī perfectionē. Sed hoc reprobat Aristoteles. dicens quod arbor que est alligata terre non habet motum ex se. nec ex suo toto. nec ex suis partibus nec habet formā determinatā in suis partibus. ita quod diuerse partes determinent diuersas operationes per formas diuersas. ut oculus in animalī ad videndum. et auris ad audiendum. nec habet animā perfectā. imo non habet nisi partē partis anime. id est animā vegetatiuā. sed animal habet operationes plures et nobiliores quam planta. ideo animal nobilius est omni planta. Diuersificat autem arbor quod substantiā virtutē et operationem. Nam ut dicit Aristoteles. libro de vegetabilibus. capitulo nono. Quedam arbores habent gummi et resinā. cuius ratio est. quia humor superabundans a calore totaliter non digeritur. nec etiā totaliter a regimine nature dimittitur. et ideo depellitur ad exteriora. et ibi a frigido aere circumstante infrigidatur. Item quedam habent nodos. quia illis mediatis partibus successiue generate ad inuicem colligantur. Item habent ychnas. id est rimulas in quibus naturalis humiditas custoditur et a terra ad partes singulas deriuatur. Item habent ventres. id est medullā in quo fit humor decoctio antequam transierat in substantiā foliorum fructuum vel ramorum. ut dicit idem. Item corticē habet ad interiorē ligni defensionē. quod quod facit corium vel cutis in corporis animalis superficiei. hoc facit cortex in arbores. ut dicit Ipsi. Item habet generaliter lignū siue truncum. ut dicit Aristoteles. et est dictum per Ipsi. eo quod incensum de facili in lucē sit conuersum. unde et licinus dicitur eo quod partibus prestat lumen. Lignū itaque est pars arboris fortior et solidior et substantialior quam a radice extēns usque ad summitatē ipsius arboris se extendit. Et habet quedā intrinseca ut medullā ad quam est recursus nature cum subtrahitur humor cibalis extrinsecus. sicut in cibatione animalis quando deficit nutrimentū in membris ad sanguinem existentē inuenis primum fit recursus. ut dicit Albu. et expresse Auicenna. et Constan. habet insuper quedā extrinsecus sibi annexa arbor. ut corticē ramos folia flores fructus et summitatē. Et ibidem dicit Aristoteles. corticē habet ad

omniū interiorū defensionē. ramos et ychnas ad sui dilatationē. folia ad fructuū nouellorum protectionē ab extrinsecis corruptelis. fructus ad sui speciei preservationē. rotunditatē siue rotundā summitatē habet arbor in suo complemento quasi figuram colūnales. quod utique ut dicit Albu. ei accidit propter vniformē extensionem humoris ad partes laterales. et vniformē caloris digerētis humorē in tota sui substantia actionē. Habet adhuc omnis planta vel arbor radicē. et in radice multiplicē nodū. radicem quippe loco oris qua mediante trahitur humor ad totā substantiā arboris nutriendā. nodi vero sunt similes nervis in corpore animalis. quia pillos nodos partes ad inuicē primum colligant. Item arbores habent quasdam partes superfluas quod non sunt partes determinate a natura nec sunt necessarie ad esse plante et habent esse in arbores sicut pili et ungues in corpore. Et ideo cadunt folia et fructus ab arboribus. scilicet propter subtractionem humoris sicut cadunt pili de corpore animalis. et hoc accidit. quod quando humor nutritivus minus sufficiens subtrahitur ipsi natura ab hominibus prius non necessariis ne deficiant in necessariis. et ideo cadunt generaliter ab arboribus tempore hyemali. remanent tamen in aliquibus ut in buxo et cōsimilibus. vel propter sufficientiā humoris. vel propter humoris viscositatē et ligni compactiōem et soliditatē. Nam arbores que raram substantiā et porosam sunt habentes citius a suis folijs depauperantur et maxime quando humor nutritivus liquidus est atque paucus. Differunt autem arbores in multitudine suarum partium et paucitate. in magnitudine et paruitate. in fortitudine et debilitate. Cuius causa est humor quod in aliquibus magnis arboribus est lacteus. ut in ficibus. et humor talis abilis est ad se deferendum in latū et in longū. In quibusdam vero est piceus viscosus et insufficiens ad extensionem. eo quod partes adherēt ad inuicem ad modum picis. ita est causa paruitatis et paucitatis in partibus arborum et plantarum. talis autem viscositas non est causa debilitatis in plantis et arboribus. nisi fuerit diminutus calor insufficiens et imperfectus. In quibusdam etiā arboribus est humor calide et sicce complexionis. et hic in quibusdam est causa fortitudinis et vigoris. calidū enim est et leue et subtiler penetratiuum et ideo talis humor se extendit et crescit arbor in magnā quantitatem. Item in partibus arborum attenditur equalitas et similitudo. quod equalitas in

quantitate et similitudo in figura causatur
ex abundantia materie cum equalitate calo-
ris agentis. et oppositū a causa opposita cau-
satur. Eodem modo attendit in eis raritas
siue spissitudo qz raritas accidit ppter insuf-
ficientiā caloris ad terminationē humoris.
spissitudo autē accidit ppter sufficientiā ca-
loris ad cōdensationē humoris et ei⁹ termi-
nationē. Item differūt arbores et plante in
modo fructificandi. nam quedā vt ibidē di-
cit Aristo. producūt fructū sup folia sua. et
hoc accidit ppter fortitudinē fructus et indi-
gentiā caloris solis digerentis humorē ipsi-
us. quedā vero sub folijs. et hoc accidit pro-
pter debilitatē fruct⁹ ne ab excellenti calore
vel frigore corrumpat⁹. et quāquidā fruct⁹ est
suspensus a stipite suo. id est. prope stipitem.
Et hoc accidit ppter insufficientē hūores et
insufficientē calorem ipsum ad extremitates
expellere nō potētē. Item omnis arbor ge-
neraliter habet radicē que est mediatrix in-
ter corpus plante et terrā a qua cibatur. vnde
radix vite plante dicit⁹ fm grecos. quia cau-
sam vite plantis adducit. Item habz stipi-
tem a radice immediate procedentē. et hoc
fuit necesse vt dicit Albu. propter corporis
plante vel arboris sustentationē vñ assimi-
latur stature corp⁹ animalis omnia mēbra
corp⁹ sustentantis. vnde est stabile funda-
mentū arboris sustinens ramos et fructus
eius. Item in duro stipite habet medullam
molle. quā vt dicit Aristoteles quidam vo-
cant arboris matricē. quia in ipsa seminari-
us humor plante nutrit. vt fetus in matrice.
Quidam vero vocāt arboris viscera. quia i
ipsa separat purū ab impuro. sicut fit in ani-
malij intestinis. Quidā etiā vocant eā cor.
quia ex ea procedit motus vite vegetabilis.
sicut vita sensibilis pcedit de corde cuiusli-
bet animalis. Item corticē habet omnis ar-
bor ad suā terminationē et interiorū defen-
sionē ex humore subtili extracto ad exterius
et per calorem aeris desiccato sicut lignū inte-
rius ex humore grosso sicco essentialiter et
accidentaliter humido procreat. vt dī. Ari-
sto. et Albu. Item arborū sicut et plantarū
quedā sunt domesticę et ortenses. quedā hō
sunt siluestres. Arbores vero ortenses sicut
sunt plante si nō fuerit culte erūt siluestres
vt dicit Aristo. Et harū arborū quedam fa-
ciūt fructū et etiā oleum ppter humores vn-
ctuosum et acreū sufficientē et quedam nō.

propter talis humoris defectū. et in quibus-
dam cito folia cadūt ppter humorē rariū nō
vinctuosum cito siccabilē. et in quibusdā nō
ppter causam contrariā. Item sicut est diuer-
sitas arborū et plantarū in magnitudine et
paruitate sic est diuersitas in pulchritudi-
ne et deformitate. Nam eis accidit pulchri-
tudo ppter equalitatē materie et elegantem
partū ordinationē et calorem sufficientē agen-
tem et extendentē materiā in rectā et debitas
nature dispositōem. deformitas vero causa-
tur ex cōtrario tam in arboribz qm in plantis.
Item differūt in bonitate fructuū et multa
malignitate. et hoc accidit ppter maiore hūo-
ris materialis dulcedinē vel minore. vñ ppter
caloris magis vel min⁹ correspondētis ma-
terie vel humori materiali debitā pportionē
Item dicit ibidē Aristo. q arbores et plate
siluestres magis fructificant qm ortenses. et
hoc vt dī. Albu. accidit ppter maiore abun-
dantiā humoris parū vinctuosi et nodosi de
facili cedentis diuisioni expulsiōi et i sub-
stantiā fructus puerfioni. nihilomin⁹ tamē
fructus ortenses sunt meliores simpliciter qm
siluestres. vt dicit ibidē Aristo. cui⁹ ratio est
vt dicit Albu. maioris hūoris vinctuosi aeris
rei vel dulcis abundantia q in materia fru-
ctuū ortensiu pfectius inuenit. Item consi-
derat arborū diuersitas sicut plantarū ex lo-
ci diuersitate in quo crescūt. nam quedā in
locis aridis crescūt et siccis. et ille sūt mino-
ris qntitatis ppter defectū hūoris. qdaz hō
in locis hūidis fluuijalibz et maritimis ac
stagnosis. et tales solent esse maioris qntita-
tis. Nam ille q crescūt iuxta ripas marium
salsoz nō multū crescūt ppter abundantia are-
narij et hūoris attracti nimia siccitatē iux-
ta tñ mare rubrū fallit⁹. vt dicit Arist. vbi
arbores sūt magne. et hūc dicit Albu. ppter
abundantiā hūoris et caloris. Itē attendit
diuersitas in folioz et floz variatione. Nam
qdam habēt folia aspera. s. ppter dominium
terrestre itatis et siccitatis. qdam lenia ppter
equalitatē aque et hūiditatis et pportōem de-
bitā caliditatis. folia etiā habēt qdā scissa et
tamē lata vt vitis. qd accidit ppter dominij
terrestre itatis et pportōem viscositatis et ineqū-
tatē caloris materiā ineqūliter extendent. qz
in talibz humor vinctuosus et viscosus trāsit
in materiā fructuū. a quosus hō et terrestres
in materiā transit folioz. vt dī. Albu. Itē
variant arbores et plante i extremitatū ptiū

suaz varia figuratiōe. nam quarūdā extre/
mitates sunt piramidales z acute. vtz in spī
nolis in q̄bo calor subtiliorē humorē veloci
us attrahit ad exteriora z illū deficcādo cō
uertit in acūmē. grossiorē vero partē p̄iūgit
cū stipite z radice. vt di. Albu. contrarie au
tem figure ex cā p̄traria generant. et h̄ idem
patet in fructibz q̄ vt di. Arist. sunt diuerso
rū modoz. nō em̄ sunt om̄es angulosi. id est
figure angularis. neqz om̄es sup̄ rectā line/
am sunt p̄tensi. imo quidā sunt circulares
p̄t equalē materiā humoris z equalē actio
nem virtutis agentis z caloris p̄ quē materie
partes equaliter extendūt. z a medio vsqz
ad circūferentiā vniformiter p̄tendūt. An/
gulares h̄o ex cā p̄traria simpliciter oriūtur
Item variant in coloratione diuersa. nam
tam fructz q̄ flores. tam ramī q̄ stipites in
arboribz variant. vt di. Arist. Ex humore ei
frigido terrestri melācolico nigrescūt z vile/
scūt. ex humido z frigido albescūt. ex calido
rubeant. z sic de alijs. vt di. Albu. sub tali
em̄ differentia dñantis hūoris z agentis ca
loris subam digerētis in p̄dictis omnibz sa
poz differentie generant. Item differūt tam
arbores q̄ plante in fructuū maturatione.
Nam quedā maturescūt citi⁹ vt di. Aristo.
sicut mora et cerasa. z p̄similia. z h̄ accidit p̄
pter sufficientiā caloris. potētis sup̄ hūidū.
maturandū z digerendū z obedientiā hūo
ris actiōi caloris nullaten⁹ resistentis. que/
dā h̄o maturos h̄nt fructz tardius p̄t grossi
ficiem hūoris aquosi inobediētis z insuffici
entiā caloris digerētis. z h̄ accidit potissime
in arboribz q̄ sunt siluestres. Eadem est rā
tio quare quedā arbores citius frondescūt
et quedā tard⁹. cito em̄ emittūt folia p̄opt
abundantiā hūoris aquei indigesti non vn
ctuosi sed fluidi et de facili se extrēdēt ad ar/
boris siue plāte extremitates. z ex p̄ria cau
sa p̄riū accidere p̄suevit.

De arbore aromatica

Caplm. II

ARbor aromatica aliqñ hz aromati/
citatē in cortice. aliqñ in flore. ali/
qñ in fructu suo. vt patet in cinamo
mo qd̄ est cortex z in mace qd̄ est flos. z i mu
sco qd̄ est fruct⁹. Est autem causa aromati/
catis. vt di. Albu. siccū terreū subtile com
mixtū subtili aqueo z fin eius dominiū ma
gis in vna pte arboris q̄ in alia ē vna pars
magis aromatica q̄ alia. alia h̄o arbor ē ro/
sa

ta aromatica fm̄ oēs sul ptes vt arbor bal/
sami cui⁹ singule ptes sunt odoris fragran/
tiā respirātes vt post dicit. Int aromaticas
h̄o plātas z arbores q̄daz gna in q̄bo ē ratio
seminalis. pcreant. qdā p se ex p̄petēti om̄ic
tione elemētoz pducūt. qdā ex radicis vt
stipitis plantatiōe multiplicant. qdā p inser
tione surculi in trūco esse debicū sortiūt. vt
di. Albu. Inter om̄es arboz insertiōes ille
sūt magis laudabiles qñ similia similibz in
serunt. vt di. Arist. qd̄ dupl̄r intelligit vel i
plātis p̄silis speciei vt insertio sic⁹ in ficum.
vitis in vitē. vel de illis q̄ h̄nt hūorē p̄portio
nabile int surculū z truncū cui inserit. ita q
humor vni⁹ sit apt⁹ ad aliū nutriendū. sicut
qñ surcul⁹ piri in trūco mali inserit vt econ
uerso. Itē notabile est q surculus insert⁹ al
teri trūco totā virtutē trūci in suā p̄tutē con
uertit z trāsmutat q̄litate. si em̄ fiat insertio
oliue sup̄ radicē siue trūcū bete h̄t⁹ oliue de
scēdit in p̄tutē bethe z indurat eā z facit eaz
durare p̄ aliqd̄ tps. z tandē hūiditatē ibi ex
istētē ad se attrahit z trāsmutat i suā simili
tudinē aut p̄uertit vt di. Albu. sup̄ finē p̄mi
libri. Itē dicit idē. nō pueniūt de facili ex se
mine malo plāte bone. nec ex bono semine vt
radice arbores male. q̄uis in aialibz sepius
p̄riū videat. cui⁹ rō est vt di. Albu. q̄ planta
est terre affixa z vniforme recipit a terra nu
trimentū. Animalia h̄o nō sic p̄teruarieta/
tē p̄plexionis z etiaz p̄t p̄trarietate appetit⁹
siue appetibilis volūtāt. z iō aliqd̄ est in aial
bus aliud in arboribz. Item in om̄i genere
arboz sic est q̄ p culturam debitā siluestres
p̄uertūt in ortēses. z ponit Arist. ibi exem/
plū q̄ amigdalī amari p culturā efficiūtur
dulces. Silr et malagranati acidi medio/
cres. Dicit etiā q arbor habens grossū cor
ticē cito fit sterilis. z h̄ accidit l̄ p̄t defectū
vinctuosi humoris q̄ est materia fructuū. vt
p̄t duriciē corticis. phibētis euaporatiōem
grossi qd̄ in arbore est nociuū. Sz dicit ibi
dem q̄ si scindat radice⁹ z illi scissure lapis
imitat rursum secūda fiet. cui⁹ rō est vt di
Albu. qz p istam scissuram fit nociuū grossi
euaporatio et caloris solis vel acris circum
stātis introductio cui⁹ p̄tute fiet ipi⁹ humo
ris corrupti p̄sumptio Item dicit ibidē amig
dala z mala ḡnata mutāt a malicia p cultu
rā. Nam malagranata stercore porcino sima
ta et aqua dulci rigata meliorant. cui⁹ rō est
vt di. Albu. qz p caliditatē z siccitatē h̄t⁹ fi

mi supfluitas aq̃sa rēp̃m̃s in g̃nat̃s. sed ne p
excessum caliditatis z siccitatis simi cōuertat
fructū i amariudine. p̃petit apponere aquā
dulcē calidiorē siccitatis dñiuz r̃p̃antē. Silr
amigdaliṽ d̃z ibidez clauis p̃fixe gūmi per
m̃ltū tps emittūt z aq̃sa supfluitatē impedi
entē generatōez vinctuosi hūioris q̃ ē materia
fructuū. z ita p̃ h̃ a sua malicia alterāt vt dī.
Albu. Itē ibidem arbores z plātes siluestres
p̃ artificii z culturā sūt ortenses fructifere
z fertiles. ad h̃ aut vt siluestria plāta fiat fru
ctifera ṽl alteret in bonitatē a malicia m̃ltū
p̃fert loc⁹ z labor in colēdo z maxie tps āni
in q̃ plantat. sicut ibi dī. Aristo. et ponit ex
emplū de boleno. i. iusquiamo. qz qd̃ est na
tū in persia est p̃niciosū s̃z trāsmutatū z trā
plantatū in egyptū z in hierlēm fit comestib
ile. z h̃ accidit vt dī. Albu. qz p̃ pamentuz
loci a dist̃p̃antia ad medū reuocat. Itē tali
trāsmutatōi marie coopat tps vt dī. Aristo.
arbores q̃ indigēt plantatōne plantāt p̃les
in vere. z h̃ p̃t r̃p̃antiaz caloris z hūiditatis
p̃fortantiū caliditatē z hūiditatē arboruz z
plantaz. In hyeme h̃o paucē p̃t supabun
dantiā frigiditatis z hūiditatis. sed in autūno
p̃t frigiditatē z siccitatē. paucissimē vero in
estate p̃t ortū stelle canicule. z h̃ p̃t dñiuz ca
loris z siccitatis p̃sumētiū hūidū nafale i pla
ta z p̃cipue i radice. In egypto h̃o semel in
āno fit plārario q̃n. s̃. tre illi s̃cicras r̃p̃at ex
fluxu nili vt dī. Aristo. z Albu. Itē ibidez d̃z
qz arbores diuersimode pducūt frondes su
as. Nam qdā ex radice. qdā ex stipite. qdam
iuxta terrā. qdā in ramis z p̃gis iuxta sumi
tatē. qdā in medio. Causa diuersitatis h̃ in
pducēdo est diuersitas hūioris aq̃si subtilis
lenis non vinctuosi q̃ est materia folioz. et
eq̃lis nō abūdat in omibz. z opatio caloris ē
diffisilis i diuersis. z idō dissimiliter ex illo hu
more pducūt frōdes. silr qdā fructificāt sel
in anno z qdā pluries. z nō maturāt fruct⁹
vl̃imi s̃z crudi remanēt z indigesti. qz p̃pter
vicinitatē hyemis calor nō sufficit ad matu
randū. semel āt fructificare p̃fecte magis est
p̃suctū. qz semel in anno semē colligūt. z sel
sufficit calor ad extensionem hūioris z ad ex
tremities arboris z ad p̃uersionem eius in
subaz fruct⁹ z p̃pletā maturatōz. Itē qdā
arbores sūt fertiles p̃ m̃ltā r̃p̃a. p̃t abūdan
tiā caliditatis z hūioris vinctuosi sic fic⁹. z qdā
vno āno fructificāt z alio redescūt vt oliue.
cui⁹ rō est. qz in seq̃nti āno reficiūt restaurā

do sibi hūiorē. tantū em̃ emittūt vno āno ad
subam fruct⁹ q̃tū requirit secūdo ann⁹ ad hūio
ris restauratōem. I. m̃ltos pducant ramos
tpe resectōis. modicū t̃m t̃m r̃p̃is pducunt
fructū. Itē qdam arbores sūt fertiliores in
iuuentute q̃ senectute. qz in iuuentute plus
abūdant in calore z hūiore. qdā h̃o econuer
so p̃t fructificāt in senectute q̃ in iuuentute.
cui⁹ rō est vt dī. Alber. qz in iuuentute p̃t abū
dantē de hūiditate q̃ nafalis calor possit dī
gerere. z ita fit inobediēs calori. i. senectute
h̃o minorat hūior z fit obediēs digestiōi ca
loris. z h̃ p̃z in amigdalibz p̃iris sic exemplū
ficatibi Aristo. Itē dīc̃ Aristo. qz tā arbor q̃
plāta siluestriū z ortēsiū diuersitas discer
nit p̃ masculos z femias. qz arbor mascula ē
spissior durior z d̃fior et ramosior q̃ feia z
siccior z fruct⁹ ei⁹ breuior et maturior. et fo
lia diuersa z surculi. qz oīm rō est vt dī. Al
ber. qz mascule arbores p̃t abūdat i calo
re z siccitate q̃ feia q̃ p̃tes mascule vehemēt
p̃stringant ad inuicē z faciūt arborē spissio
rem. Intensio em̃ caloris multiplicat bu
more z extendentis in p̃les p̃tes facit ramosi
orē. sic etiā intensio siccitatis p̃sumētis hūiozem
efficit sicciorē. Soliditas etiā z strictura ve
naz arboris mascule p̃hibet hūiorē multuz
emitti ad vnū locū arboris siue plāte. vt re
uertat in subam fruct⁹. z idō fructū h̃z breui
orē. folia silr h̃z diuersa a feia. qz asperiora z
minora ac strictiora p̃t dñiuz siccitatis. silr z
surculos duriores h̃z q̃ feia. z h̃ p̃t maiorē
hūiditatē extendētē in feia magis q̃ i mascu
la. Itē dī. Aristo. qz si folia vel puluis folioz
vel cortex mascule palme. folijs femine cō
ponant vt cohereāt cit⁹ maturabūt fruct⁹
femine et p̃hibebūt casū folioz et fruct⁹ do
nec p̃pleta fuerit digestio. Et h̃ rō est vt dī.
Alber. qz mascula palma mediāte aere de
ferente auget calorem femie. q̃ mediāte excita
tur calor ei⁹ ad opatōz digestōis. quā Aristo
p̃p̃sim vocat in li. meth. Itē dicit Aristo.
qz discernit masculus a femina p̃ pullulari
onē velociorē folioz. pus em̃ pullular q̃ fe
mina p̃t calorem fortiorē. z etiā p̃ odorem. quia
mascula p̃t odorat q̃ feia p̃t maiorē subtili
tatē fumi sicci resoluti a mascula z nō a feia.
Itē dī. Aristo. qz ṽt defert odorem masculi ad
feia z maturabūt cit⁹ ei⁹ fruct⁹ simul q̃ co
borebūt p̃tes sc̃z fructuū femie ad matu
rationē q̃n folia masculi in illa sc̃z i femia sūt
app̃eb̃sa. Dicit etiā Alber. qz folia mascu

le palme plūcta folijs femine ita ad inuicez
coherebūt q̄vix poterūt sine scissura ab in-
uicē separari. Itē di. idē Arist. q̄ ficus silue-
stres p̄ferūt ficubz ortēsisibz. q̄n ex opposito cō-
plantant. qz siluestres sūt calidiores z siccio-
res. et iō excitāt calozē ortēsiū z cōfortant.
Item humor sic̄ siluestris resolut⁹ z dela-
tus ad radicē ficus ortēsis ip̄m nutrit et cō-
fortat. Sitr̄ dic̄ ibidē Arist. q̄ balaustia q̄ ē
flos malignari. s̄ h̄ ponit̄ p̄ arboze. s. mala ḡ
nata. oliuīs p̄ferit̄ si cum eis plantent̄ eo q̄
balaustie abūdant in calozē pueniēte natu-
re oliuaz. Nec de p̄rietatibz arboz z plāta-
rum p̄stratim⁹ de h̄bis Arist. li. i. vegetabiliū
Et glo. Alber. q̄ trāstulit et exposuit eundē
In li. aut̄ aialiū. xviij. dicit̄ Arist. oēs arbo-
res q̄ fructificāt om̄i anno sūt legnes. Ar-
bores inq̄t q̄ nimīū faciūt fructū cito defic-
cant q̄m cibo trāsīt in semen. i. hūoz nutriti-
uus q̄ deberet nutrire trāsīt i materiā semi-
nalē. Alias p̄rietates notabiles et insignes
tam arboz z herbaz q̄ plātarz possum⁹ eli-
cere ex h̄bis Arist. et Alber. in li. ij. vegetabi-
liū. vbi d̄r. plāta bz tres vires. nā a terra bz
fictionē. ab aq̄ coadunatōem. ab igne h̄o p̄so-
lidationēz priū terminatōnez. ex aere z igne
bz raritatē z dilatatōz ac extēsiōē. fructuū
p̄pletōem ac maturatōem. Sine enī calozē
et hūido aquosū nō terminat̄ et finit̄. vt p̄z
ibi in exemplo Arist. nam later nō coagulat̄
nec terminat̄ in esse latericeo sine igne p̄es
aqueas cōsumēte. z terreas pariter p̄iūgēte.
Ex aere et aqua p̄ter z ex igne bz arbor rari-
tatē et porositatē ex qua bz augmētādi possi-
bilitatē. qz qd̄ oīno solidū ē augeri nō p̄r. vt
ibidē di. Arist. z iō lignū maxim⁹ z pōderosū
nō bz mergi i aqua. vbi modica p̄icula au-
ri submergit̄ aut lapilli. z h̄ accidit qz lignū
ē porosū. z iō p̄ aeris subintratōez itra po-
ros sup̄ aque sup̄ficiē bz ferri. ligna h̄o q̄ sūt
vltime soliditatē z p̄actōis sic̄ beben⁹ z cō-
similia. in aq̄ subito petūt fūdū. vt di. Arist.
ibidē. z liij. meth. vbi d̄r. q̄ ex hebeno nigro
expirauit aer. z iō submergit̄. Porosa aut̄ et
vinctuosa supenatāt. qz mltū h̄nt aerētatis
materiā p̄ aque sup̄ficiē eleuāt̄. vtz in folijs
z plumis vel p̄nis ex oibz vinctuof. Nam vt
di. Arist. Propriū est aque subaz aereā sub-
leuare z cōpacta dep̄mere. z iō rara z poro-
sa aeris susceptibilia supenatāt. p̄pacta h̄o z
p̄p̄ssa inferiora petūt z ad infimale p̄fūdūt.
Itē vapores terrestres z aquei p̄ calozē co-

agulati sūt materia herbaz z plātarz q̄ p̄mix-
ti p̄ calidū ignē z p̄ h̄ntē stellaz recipiunt
formas completiuas herbaz z plātarū. et h̄
q̄ ad semen z quo ad fructū. Caloz itaqz in-
clusus in coagulato sic hūozē ad plante nu-
trimentū attrahit aquā dulcē. cui etiam co-
operatur extrinsecus caloz solis. Actio aut̄
calozis exterioris cū p̄pria caliditate natura-
li digerit naturalē humorez in eodem loco
z conuertit in subam plante. Unde fm̄ Ari-
sto. terra montuosa quia est dulcis dulcem
p̄tinens humorez. ideo in illa cit⁹ nascūtur
plante et maturant̄ fructus. Nam montes
attrahūt humorē dulcē z subtilē. q̄bz coope-
ratur claritas aeris tam in attrahēdo q̄ in
digerēdo. et sit cito p̄uersio illi⁹ humoris in
subaz plante. vt dicit̄ Arist. Item dicitur
ibidem q̄ q̄nqz frigus. s. aer frigidus fugat
calozem ad interiorē terre z aggregant̄ p̄es
eius cum aqueo humido et per calozem de-
p̄ssum a comp̄mente frigido ad interiorē de-
coquit̄ vapor sic coagulatus et in substanti-
am plante p̄uertit̄ et scindit̄ locus p̄ inten-
sionem calozis. et sic egreditur ex eo planta
Item q̄nqz aer mixtus cūz terra et cū aqua
in fundo aque coagulat̄ z p̄ actionē calozis
terminantis et digerentis illud mixtū cōfu-
sum generatur planta. vt patet in neniphar
et in alijs herbis minimis que solēt cresce-
re in aquis et quarū folia tegunt̄ aquam. et
be nascunt̄ sursum nō expanse. cum p̄p̄ sub-
tilitatem aeris et aque dulcis sursum eleua-
tis. cum p̄pter soliditatem terre radices infe-
rius sustentantis a qua planta recipit rigo-
rem radices et stip̄tis sustentatōnem in sua
erectione. Item Arist. ibi. in locis essentia-
liter frigidis z accidētaliter calidis. vt i q̄bz
aqua calida fluit multotiens nascit̄ planta.
qz caloz aque p̄bit frigidū humorē ad sup̄-
ficiē terre in locuz mixtionis. vnde ex aere z
vapore terreo cum humore aque imbibito
per calozē aque et stellarū in plante subam
coagulant̄. sed hoc nō fit nisi per multū tem-
pus. vt dicit̄ Arist. p̄pter calozem acciden-
talem nō puenientē generatōi talis plante.
Item ibidē dicit̄ Arist. q̄ plante comestibi-
les melius crescunt in locis lenibus et altis
et calidis q̄ in his contrarijs. quia in locis
planis et equalibus abundat humiditas z
maxime quando dulcedo adest et aeris tē-
peries. similiter in locis bñ altis. qz ibi etiā
puritas aeris z abūdantia hūoris dulcis.

et ppter spōgiositatē z vaporē dulcē attra-
bentē. z iō in mōtibz frēqntē melior est fertili-
tas z meliores crescūt fruct⁹. in valle ei diffi-
cile mouet aer. Un ex pculcatōe ibi cito pu-
trescit aer z vapor grossus. vñ seqt pzana di-
gestio. Hinc est q ibi inueniū humor saluus
vt di. Albu. aqua em̄ salsa gūor est q̄ dulcē
vtz in exēplo Arist. ibidē vbi dīc. Quū posi-
tū in aqua dulci statim petit fundū. in salsa
pō natabit. terreitrate em̄ sua et grossicie
poterit pōd⁹ oī sustinere. z iō aqua dulcis
facili⁹ attrahit ad loca alta q̄ salsa. s. ppter suā
depuratōz subtilitatē z lenitatē. Itē Arist.
lurū ignitū. i. firmū z tenax cito pducit plā-
tā vinctuosā. ppter facile trāsmutatōem talis
luri in vinctuositatē. vt dicit ibi Albu. Et ad
h̄ vt durabilis sit plāta oportet vt habeat be-
ne digestū hūorē et vinctuosū. vñ ille plante
q̄ habet indigestū hūorē supueniēte frigidi-
tate cito arefcūt. vñ et caulis vltra triennū
nō durat. cū si ei inferat ex natura plante in-
site in stipite fiet decoctio et puerit in natu-
ram insite. et durabit diu. Itē vt di. Arist.
planta crescit qñqz ex lapide solido et duro.
Nam aer inclusus in lapide nititur ascēde-
re. sed cū nō inueniat exitū liberū ppter lapi-
dis soliditatem reflectit et mouetur ad lapi-
dis partes et ex sua agitatione calefit. cale-
factus aut aer attrahit sursum hūorē residuū
q̄ est in lapide. et ex vaporē cu3 humore illo
cū pua resolutōe partiū lapidis. z ex illo va-
pore et hūore de lapide educto qñqz planta
generat adiutorio caloris solaris et aerem
prius calefactum vigorantis ac digerentis
humorē a lapide iam attractū et in subam
plante trāsmutantis. sed nō diu durat plan-
ta talis nisi terra circūstante et dulci aqua
irrigante z tempato aere foueat. z h̄ ppter hu-
moris paucitatē. Item Arist. Planta si fue-
rit ppter solem. i. versus orientes cito nascet. et
h̄ ppter sufficientiā caloris. tardius pō si fue-
rit ad occidentē ppter caloris elongationē.
Item ibidē dicit Albu. ex temperie seruat
cuiuslibet plante incrementū. si em̄ nimia
fuerit humiditas opilant vie et pori per q̄s
deberet nutrimentū ascendere ad arboris
extensionē. Eodem mō si nimia fuerit siccitas
constringunt pori et sic planta nō nutri-
tur. Item Arist. Quelibet planta quattu-
or indiget. s. semine terminato et in sua spe-
cie pfecto et maturo z a putrefactione pser-
uato. et puenienti loco. i. terriorio generati

onī plante cōgruo. et aq̄ moderata humōre
scz tempato. z aere p̄simili. s. mediocriter tē-
perato. qz vt dicit Albu. si aer fuerit nimis
calidus calor nafalis euaporabit aperit po-
ris. si nimis frigid⁹ suffocabit plantam. pma
duo sūt necessaria ad plāte generatōnez. se-
cūda duo necessaria ad ei⁹ nutrimentū z con-
seruatōez. Item spēs z plāte medicinales q̄
crescūt in mōtibz ad vescēdū sunt minus de-
lectabiles. z ad digerendū fruct⁹ hūt durio-
res. et h̄ ppter vehementē coagulatōz p calorē
agentē in hūiditatē. z iō tales fruct⁹ nō mltū
sunt nutritibiles. vt di. Arist. qz vt dīc Albu.
Quanto plāta est magis medicinalis tanto
min⁹ nutrit. Itēz loca a sole remota nō erūt
plantaz multaz sicut nec animal secūdita-
tis multe est in talibz locis. vt di. Arist. cui⁹
rō est vt di. Albu. quia illi q̄ sunt directe sub
septētrione habent diē p̄tinue p dimidium
annū. p reliquū aut noctem. Ibi ḡ raro cre-
scit planta vel animal. In estate em̄ non po-
test ppter p̄tinuatōz caliditatis. in hyeme pō nō
potest ppter p̄tinuatōez frigoris. z iō di. Arist.
Planta ibi generata nō hz vires foliū neqz
fructū ppter defectū caloris agentis in tempe-
anni. z ppter supfluitatez eius in alio. Item
Arist. Planta multarū spinarū multū ha-
bet de humore vinctuoso. et cū se mouerit il-
le vapor vinctuosus per calorem p̄prium co-
operante calore stellarū digeritur z conuer-
titur in substantiam plantę que ei inseritur
Unde illā digestionē operat calor vitalis i
planta cum calore extrinseco competente. z
crescit planta insita gracilis et extensa sur-
sum. Unde p̄prium est plante multū spino-
se vt i ea fiat insertio plantę alterius speciei.
et h̄ vt dicit Albu. qñia habet multū humo-
rem attractū ab exteriori calore vinctuosum
z ita conglutinatōz expulsiibilē a calore in-
teriori in pluribz locis. ita q̄ pars eius supe-
rior cu3 expellit est subtilior z penetrabilior
p quā potest aperire multos poros plāte et
ip̄os ingredi. et ip̄am incorpare et p̄solida-
re plante inferiori. Ita planta q̄ inserit plā-
tā siue truncū cui inserit trāsmutat in suam
spēm. et nō ecōuerso. cui⁹ rō est vt Albu. dīc
quia inferior planta mouet supiorē p hūo-
rem z calorem quem ei transmittit. sed supe-
rior hūorē attractū vlteri⁹ digerit z deco-
quit z in naturā suā puerit et postea virtu-
tem suā in inferiorē transmittit. z alterat il-
lam cui inserta fuerit et cōuertit eam in suā

naturā et specie. Itē qñq̃ sūt spēs generatio
nis plantę ut dicit Arist. scz ex semine et pu
tredine. et ex humore aque et ex plantatione
et ex ynius in aliā insertione. Item sunt ar
bores et plante que producūt fructū añ so
lia. ut dicit Arist. sicut ille que habēt multū
humorē vinctuosum materiale ad fructū
quē vt digesserit calor naturalis simul cum
calore solari cito maturabit fructum. et ille
humor vinctuosus abūdans phibet humo
rem aquosum materiale ad folia ne ascēdat
in folia aut pūpat ante fructū in tali plāta
Item quedā cit⁹ pducūt folia q̃ fructus. et
hoc ppter defectū et paucitatē hūoris vinctu
osi et abūdantiā hūoris aquei materialē ad
folia quē calor solaris citius attrahit ad lo
cum pductōis folioz. q̃ vinctuosū humorē
ad pductōem fructuū. et ideo tardat matu
ratio vinctuosi hūoris materialis ad fructū
et fit precessio folioz. Item quedā simul p
ducūt folia cū fructu ut ille q̃ habēt pdictos
humores multos et pporcionabiles et calo
rem interiorē cū exteriori calore solis i aere
equaliter operantes in v: roq̃ et vtrūq̃ scilz
aquosū in folia et vinctuosum in fruct⁹ equa
liter expellentē. Item Arist. Antiqui sapi
entes asserēbant fructus et folia esse idem. et
folia nō esse nisi ppter fructū nec differre ab
inuicē materia nisi p̃m maiorē vel minorē
digestionē aquosiz crudi hūoris. Hūor em̃
aquosus et subtilis cito attrahit a calore so
lis et cedit in folia. q̃ vero magis est vinctuo
sus et digest⁹ cedit in materiā ipsius fructus
Item dicit Arist. q̃ aliquę arbores sunt spi
nose nō est de intentionē nature plante sub
stantiā generantis. s; accidit ex raritate ar
boris siue plantę quā attrahit hūor frigi
dus parū coctus et exiēs p illā arboris rari
tatē a calore solis in spinā coagulat. et fit in
spina forma pyramidal⁹ incipiens iuxta stipi
tē a grossor lato. et in pre anteriori terminat
in acuto. nam hūor subtilis q̃ ad spinā est cā
materialis elōgat paulatim a plāta et in lon
gū et acutū se diffūdit. eodē mō faciūt om̃es
arbores quarū ptes pyramidalis sunt figu
re. Item arbores exteri⁹ generalit̃ sunt viri
des. interi⁹ albe. ps em̃ interior bz materiā
appropinquantē ad albedinē et ps exterior
ad virore. nam materia q̃ attrahit ab interi
ori et expellit ad exteriora in cortice aliqñtū
lū digerit et in virores trasmutat. quia viro
medi⁹ est color int⁹ ruborē q̃ puenit ex pfecte

caloris actione. et in albedinē q̃ puenit ex i
pfecta. Item Arist. Arbores variant i figu
ra. nam quedā sursum. q̃dam deorsū. q̃dā hō
int⁹ hec tenent mediū. Ille em̃ in quaz me
dulla viget hūor subtilis quē mouet et attra
hit calor ad supiora pyramidant. i. i. for mam
pyramidalē ad modū flāme. q̃ ascēdit i com
muni virtute ignea eleuant. Ille hō in qua
rū medulla viget hūor grossus et aquosus i
ferius depmūtur et angustant. Unde et ille
pres sua grauitate inferius mouent et i gros
sum in parte infima coartant. In quibz hō
erit humor medi⁹ et inter grossum et subtile
temperat⁹. pars ascendet sursum et erit cau
sa eleuationis. et pars deorsum que est cau
sa ingrossationis. Unde p̃m maiorē vel mi
nozem digestionē illius humoris in radice
et medulla solet magna apparere arbor in fi
gura. nam necessaria est p̃ma digestio in ra
dice ad eius incrementū. secūda vero necel
saria est in medulla ppter completōnem ma
turationē dilatationem et cōseruationē. Et
sufficit ista duplex digestio ad plantarū cō
pletionē. et tertia in solis animalibz reperit.
ut dicit Arist. et exponit Albu. Itē diuer
sificant arbores in folijs et i ramis p̃m mul
titudinē hūoris vel paucitatē. et caloris for
titudinē vel remissibilitatē. nam si calor fue
rit fortis et hūor mult⁹. multa in exitu erunt
folia atq̃ rami et ecōuerso. et p̃m raritatē hu
moris abilis ad p̃sumptōes et desiccationē
desiccāt ipsi rami. cadiūt folia. remanebit ar
bor vacua atq̃ nuda. et in p̃trarijs mō p̃tra
rio se habebūt. Itē vt dicit Arist. nō solū pi
ramidant spine in arboribz. v; et etiā eadem
figura inuenit in folijs et in fructibz. quia si
mea plāta p̃mo fuerint et in fructibz. quia si
in p̃ncipio hūoris. et post siccitate et frigidit
ate p̃stringant. folia et fructus inferius in
grossabunt. et in superioribz graciliabūt
et pyramidant. et hoc ppter attractionem
leuioris partis hūoralis ad supiora vi calo
ris et repulsū hūoris granioris ad supiora.
Cōtingit tñ tam foliū q̃ fructū sepius acut
in extremitatibz pyramidari. scz qñ virtute
caloris et raritate hūoris superior partiu
la leuigat. et parte inferiore calida enī existē
te humor in medio distendit. et sic substantia
fruct⁹ vel folij in medio dilatat. et vtrāq̃ ex
tremitas p̃p̃ dñum ignee p̃tutis in cōmuni
q̃dammodo ducit et subtiliat. et sic i pyramide
trasformat. Itē ibidē dicit Arist. q̃ arbores

et plāte quedā faciūt flores ex hūore subtili
et puro existente in medulla. nō tñ p oīa rer/
minata nec digesta fm vltimā fruct? cōpleti
onē. disposita tñ ad fruct? pductōem. quedā
aut arbores. ppter nīmīā hūoris viscositatez
nō habēt flores. qz ille hūor nō potest subli/
liari et ppter suā vinctuositatē in subtilitatez
floridam dilatarī. vt patet in ficu q non ha/
bet flores ex causa iam dicta. quedā etiā nō
habēt flores ppter humoris liquiditatem. qz
nō potest in floris substantiā coagularī. vtz
in palma et similibz. vt dicit Arist. 2do fm
diuersitatē materie i qua diuersimode agit
calor. diuersi colores in floribz tam herbarū
q arborū generant. sed ista prosequi nō est
pntis negotiū. 7 ideo de eis ad presens ppter
cediū fore arbitroz quiescendū. Tamē alias
supaddit Aristoti. ppterates in fine. ij. libri.
quas nō reputo ptemēdas. Dicit em̄ circa
finem. Planta inquit habens grossum cor/
ticem multū extendit in altitudine. et h̄ ppter
extensionez humoris et impulsū caloris.
Nam grossitudo corticis humorē recipiēs
nō sinit illū defluere. nec etiā ppter suā densi/
tatē pmittit calozē per poros euaporare. ex
qua necesse habet se diffundere et dilatare vt
patet in pino 7 palma 7 similibz. vt di. Ari/
stotiles. Item ibidē. Arbores habētes lac/
teū hūorem magnā habēvinctuositatē 7 ca/
lozē fortē in radice. et ideo resoluūt humo/
res vsqz ad exteriora arboris 7 generant gū/
mi aliqñ liquidū. aliqñ ex exteriori aere frigi/
do coagulante in modū lapidis vlt cōchule
indurate. et h̄ accidit aliqñ ex frigiditate cō/
stringente. aliqñ ex caliditate liquidiores p/
tes educēte et psumēte et grossiores com/
pingēte. sicut ibidē dicit Aluredus. Itē ibi/
dem. Arbores qdam alterant fm ipis alte/
rationē q in estate virescūt. in hyeme palle/
scūt. et tñ folia sua nō perdūt nec pronciūt.
fortē em̄ habēt calozē incorporatū. et iō ca/
lor fugit ad interiora arboris 7 etiā foliorū.
a facie frigidi aeris hyemalis. 7 ideo exte/
ra pallida et glauca sūt. tamē nō cadunt fo/
lia ppter viscositatē hūoris 7 intensam forti/
tudine caloris. Item ibidē. Arbores faciē/
tes fructū i principio faciūt fructus amaro/
f. qñ scz nouiter sūt plantate. 7 in earū fructū
rūc dominat amaritudo vel ponticitas sa/
por scz accidens ad amaritudinē. Cui? cau/
sa est. qñ pma digestio acida est et pontica
ppter hūoris attracti grossiciem 7 terrestreici/
tate et ppter caloris digerētis paucitatē 7 de/
bilitatez. et ideo generatio talis fructū est
ppter dulcedinē. quia ipsozū būor crud? re/
manet et indigestus. sed post confortato ca/
loze. et augmentato humore depurato. ca/
lor digerēs hūorem ipm efficit sapidū atqz
dulcem. quia vt ibi subdit Arist. etiā ama/
rum in ignē missum dulcescit. 7 hoc accidit
fm Albu. propter illā quā recipit a virtute
ignis digerētis immutatōem. Item ibidē
In locis acidis frigidis scilz atqz siccis ali/
qñ produciuntur fructus dulces. quia calor
lanatus intra acetosuz humorem inclusus
per calozē solis adiutus digerit illā acetosi/
tatem et cōuertit in dulcorē. et erit fructus
dulcis qñtis acida sint folia et etiā extrēm/
tates in quibus nō est tanta digestio et calo/
ris operatio. quā admodū est in fructu. Et
tingit tamē aliquādo q ppter supuenientes
nīmīā adustionē ille fruct? p̄mus fact? dul/
cis cōuertitur in amaritudinē. ppter super/
fluū calozem et humoris residui paucitatē.
Item ibidem. In locis temperatis 7 terris
ante dies vernalis fructus celerius matu/
rescunt ppter caloris sufficientiā et aeris ex/
terioris dispositiōem temperatā. Item ibi/
dem. quedam sūt arbores que pmo faciūt
fructus dulces. deinde pontici efficiūtur et
amari. sicut arbores mirabolanozū. cuius
causa est vt ibidem dicit. q arbor talis habz
fructus magne raritatis. et in hora digesti/
onis cū sint meatus magni et ampli sequit
calor sufficiens humorē materialē ad fruc/
tum et maturabit fructū. 7 ideo huiusmodi
fructus in digestionis pncipio erit dulcis.
sed postq calor existens in meatibz psumen/
tibus humorē inducit siccitatē. quia cōstri/
git meatus et poros ita q nec calor nec hu/
mor potest ad locū fructus puenire. mutāt
qz frigiditas et siccitas calozē et humorē. p/
pter qd alterat fructus in ponticitatē eo q
phibet oīs ascēsus siue accessus caliditatis
innati 7 hūoris p pstrictōez inductā a sicc/
tate. 7 sic erit frigiditas vincēs in fructu ppter
defectū caloris. et erit fortis ponticitas ppter
victoriā frigiditatis 7 siccitatis. Sz tāde 7 ca/
lor innat? eleuat ad locū fruct? 7 vigorat per
calozē solis. ppter qd vincit iterū frigiditatem
7 inducit intensam caliditatē 7 siccitatē. et sic
erit fruct? amar? In arboribz plantādis pa/
riter 7 serēdis etas lune marie p̄siderāda ē.
Nā q plantat in plenilunio recto vt i recto

tate et ppter caloris digerētis paucitatē 7 de/
bilitatez. et ideo generatio talis fructū est
ppter dulcedinē. quia ipsozū būor crud? re/
manet et indigestus. sed post confortato ca/
loze. et augmentato humore depurato. ca/
lor digerēs hūorem ipm efficit sapidū atqz
dulcem. quia vt ibi subdit Arist. etiā ama/
rum in ignē missum dulcescit. 7 hoc accidit
fm Albu. propter illā quā recipit a virtute
ignis digerētis immutatōem. Item ibidē
In locis acidis frigidis scilz atqz siccis ali/
qñ produciuntur fructus dulces. quia calor
lanatus intra acetosuz humorem inclusus
per calozē solis adiutus digerit illā acetosi/
tatem et cōuertit in dulcorē. et erit fructus
dulcis qñtis acida sint folia et etiā extrēm/
tates in quibus nō est tanta digestio et calo/
ris operatio. quā admodū est in fructu. Et
tingit tamē aliquādo q ppter supuenientes
nīmīā adustionē ille fruct? p̄mus fact? dul/
cis cōuertitur in amaritudinē. ppter super/
fluū calozem et humoris residui paucitatē.
Item ibidem. In locis temperatis 7 terris
ante dies vernalis fructus celerius matu/
rescunt ppter caloris sufficientiā et aeris ex/
terioris dispositiōem temperatā. Item ibi/
dem. quedam sūt arbores que pmo faciūt
fructus dulces. deinde pontici efficiūtur et
amari. sicut arbores mirabolanozū. cuius
causa est vt ibidem dicit. q arbor talis habz
fructus magne raritatis. et in hora digesti/
onis cū sint meatus magni et ampli sequit
calor sufficiens humorē materialē ad fruc/
tum et maturabit fructū. 7 ideo huiusmodi
fructus in digestionis pncipio erit dulcis.
sed postq calor existens in meatibz psumen/
tibus humorē inducit siccitatē. quia cōstri/
git meatus et poros ita q nec calor nec hu/
mor potest ad locū fructus puenire. mutāt
qz frigiditas et siccitas calozē et humorē. p/
pter qd alterat fructus in ponticitatē eo q
phibet oīs ascēsus siue accessus caliditatis
innati 7 hūoris p pstrictōez inductā a sicc/
tate. 7 sic erit frigiditas vincēs in fructu ppter
defectū caloris. et erit fortis ponticitas ppter
victoriā frigiditatis 7 siccitatis. Sz tāde 7 ca/
lor innat? eleuat ad locū fruct? 7 vigorat per
calozē solis. ppter qd vincit iterū frigiditatem
7 inducit intensam caliditatē 7 siccitatē. et sic
erit fruct? amar? In arboribz plantādis pa/
riter 7 serēdis etas lune marie p̄siderāda ē.
Nā q plantat in plenilunio recto vt i recto

non lunio min⁹ ualescunt. et si ualuerint fructū faciēt hmiculosū. 2 fruct⁹ tūc plārate arboris cit⁹ putrescūt. Silr⁹ 7 arbores que tūc de tra pscindunt min⁹ durāt 7 cit⁹ a ver mibo corrodūt. sic di. stan. rōem quere sup li. viij. de effectib⁹ lūe. Itē in arborē et eius fructū est qddā retinaculū q̄ fruct⁹ adheret arbori. sic fetis pymblicū adheret matri ci vt di. stan. et illud retinaculū pmo ē debi le et laxū et attracto hūori adhuc vicinum. 7 ideo fruct⁹ tūc de facili excutit si fortioris vē ri impulsu tūc tpiā arbor moueat. s3 p⁹ pau latim calore hūorē indurāte forti⁹ adheret 7 fruct⁹ ita de facili nō tūc cadit. s3 in fine fru ctu maturato et ad debitā q̄ntitatē pducto arefcit illud retinaculū vel putrescit. et ideo fruct⁹ de facili mouent⁹ tūc ad casū. Et q̄to arbor pfund⁹ figit ad radicē. tanto attrahit p⁹ hūoris. 7 si fructifera est pl⁹ abūdat in fo līs fructib⁹ 7 ramis. Itē arbor supfluis ab scisis mel⁹ fructificat. nam trāsīt humor in fructū q̄ transiret in nutrimentū supfluo rū Hec de nafa et p̄rietate arbor⁹ i generali di cta nunc sufficiant.

De amigdalō Ca. III

Amgdalu est arbor mature florēs a **H**ec amigdal⁹ p arboze. et hoc amigdalum p fructu. Un qdam ait Sūt matura mora pyra. sic⁹ amigdala mo ra. Tū hec amigdala le. inuenit⁹ p fructu in sacra pagina Numeri. xviij. Sacra em sc̄p tura vt dic Hiero. nō vult se sp subicere grā maticē legi. nec vult ill⁹ arte regi. Itido. aut li. xviij. sic di. Amigdala grecum est q̄ latine nuc longa vocat. Hanc nucidā multi vocāt q̄ si minorē nucem. de q̄ Virgili⁹. Lū se nuc plurima siluis induit in florē. Lūctis ei ar borib⁹ por florib⁹ se p̄uestit. et ad poma infe rēda arbusta seq̄ntia puenit. Hucusq⁹ Iti. De amigdalib⁹ dicit Arist. in li. de plāis. q̄ indigent cultura et maxime qū sūt antique. vñ si clauis pforēt emittēt quoddā gūmi 7 depurabit humor in medulla q̄ materia est ipi⁹ fructus. et ideo plus fructificāt amigda li bene culte qū sunt antique q̄ nouelle Du plicem autē fructū fert amigdalus. sc3 dul cē et amaz. vt d3 in Platea. et dulcia amig dala vtilia sunt ad cibū. amara 7 ad medi cinā. sunt em calida et sicca. De dulci amig dalo di. Dyalco. q̄ si recens cū suo folliclo comedat pdest stomacho. s3 caput gnat. ca lignē nutrit. venerē accēdit. somnum facit.

ebrietati resistit. Itē dicit ibidē q̄ si vulpes comedat amigdala moriet. Sepe ei qd me dicinale est homini. venenosū et mortiferū est alteri aiali. et econuerso. Item idē. Fere tora arbor amigdaloz amaro⁹ est medici nalis. Nam radix ei⁹ elizata siue cocta 7 tri ta maculas vult⁹ tollit et purgat. frōti linita dolorē capis mitigat. vulnera putrida mix to melle mūdificat atq⁹ sanat. cortex etia 7 et folia sunt mūdificatiua exterminatiua 7 sa natiua. oleū aut de amigdalib⁹ extractū ver mes et lūbricos in vētre necat. mēstrua pro uocat 7 purgat. 3 surditatē efficacit iuuat. et auritū sanitē mūdāt 7 desiccāt si tepidū au ri instillet. vt di. Dyalco. Itē flores eius de cocti in oleo caducos et letargicos excitāt. cū melle triti morib⁹ caninis obuiāt. vlce ra sanant. gummi qd de amigdalib⁹ crudat mixtū potioni sanguinez reijciētis iuuat. et sic p3 q̄ paz v⁹ nihil est i amigdalo qd nō cō ueniat medicinis vt di. Dyalco.

De abiete Ca. IIII.

Abies nomen est arboris sic dicte ab a **H**eundo. eo q̄ p ceter⁹ arborib⁹ longe habeat 7 in altū alti⁹ se extēdat. Cui⁹ nafa est vt dicit Iti. li. xvij. q̄ est expers treni hūoris. 7 ideo abilis est atq⁹ leuis. Et abie te aut dicunt abiegna ligna. vel alia que de abiete pponūt. et abietari⁹ d3 q̄ aliq⁹ d abiete operat. vt dicit Iti. fm Arist. autem abies est arbor in altū se extendēs plurimū habēs raritatis in substantia 7 subtilis humidita tis. et ideo calor eius naturalis a solis calo re fortificat. 7 illam humiditatē de facili ele uat et p sursum mittit. et sic ipam in arboris substantiā conuertēs arborē altrā facit. Est etia 7 arbor mire rectitudinis parū vel nihil habens tortuositatis. 7 hoc ppter virtutem ca lozis et equalitatē hūoris opatiōi caliditatē obediētē. 7 ideo directē sursum sine aliqua tortuositate eleuat. q̄uis em abies generet⁹ ex humore leui et subili. illi⁹ m hūoris sup fluitatē reijcit nafa ad ei⁹ superficie. s. in lignū 7 corticē. et ibidē a calore exteriori inuisat et i naturā refine cuiusdā odorifere trāsmu tatur. ppter eandē etiā viscositatē vinctuosaz ligno abiegno incorporatā abies igni appo sita facillime inflām atur. Clari⁹ insup edi ficiozū structuris abies accōmodat et ma xime propter suā rectā altitudinē et formā piramidalem edificationi nauium vtiliter adopratur.

De aloa Caplm.V

Aloa arbor est aromatica q̄ in india generat. v̄r di. Papias. Et est arbor odoris sua uissimi atq; fragratissimi cui⁹ p̄ticulari vice tymiamatis altatibo adolef vñd nomē extraxisse d̄r. De ligno aut aloes d̄r in Plat. Aloes est lignū calidū et siccz qđ recipitur in magno flumine babilonie. cui p̄iungit̄ tygris flui⁹ paradisi. vñ a pluribus credit̄ qđ p̄dictum lignū inter paradisi arbores oziat. et casu aliq̄ vel impulsu de paradiso ad flumē indie deducat̄. habitantes aut iuxta fluiū: missis rerib; in flumen lignū intercipiūt et reseruant vsui medicine multū est em̄ medicinale. Lignum aut aloes est triplex v̄r dicit Constan. in li. graduū. Prīmū est valde ponderosū et qđ est nodo/sum est valde aromaticū. et est sub mari sa poris et sub nigri coloris et sub rufi et cōtri tioni dentiū nō om̄ino resistens. Dicit etiā qđ cum masticat̄ statim odor aromatic⁹ vid̄r attingere cerebrū et qđā modo replere. Secundū gen⁹ est minus ponderosū nec adeo aromaticū nec amaz. Tertiū gen⁹ est subal bidū valde leue nec est aliq̄ saporis et parui odoris nisi sit aliunde coapatū. Sophisticatur aut lignū aloes cū quodā ligno sibi simili in ponderositate et nodositate et modo aromaticitate. et a quibusdā lignū aloes siluestris nūcnpat̄. Hoc lignū confricat̄ cū plumbo v̄r color imutet̄. addita supfluitate aurii v̄r fiat aliquantulū amaz et sub rufum et ponit̄ in decoctōne optimi aloes cū musco v̄r fiat valde aromaticū. et sic sit v̄r vix ab optimo discernat̄. cognoscitur tñ qđ durissimū est. et masticationi dentiū om̄ino resistit. et dum masticat̄ sapor amar⁹ interi⁹ nō sentitur. Lignū aloes stomachū p̄fortat. digestionē pcurat et debilitatē cordis ac cerebri p̄fortat et singulariter p̄tra sincopim et cardiacam maxime passionē iuuat. Nam p̄tra om̄es cordis passiones et debilitates et frigiditate puenientes valet vinū decoctionis aloes. sed quia vinū inde fit amaz modicū apponat̄ et pro delicatis cū aqua rosacea vñ nū temperetur. et tale vinū poterit diu reseruari. quia a ligno multū immutat̄. et sumus p̄ nares receptus in frigidatū cerebrū calefacit et debilitatū p̄fortat. Et v̄r laudes ei⁹ concludā in omnib; corporis debilitatib; subuenit et adiuuat si qđ modo debito vti sciat. Hucusq; Plat.

De aloa Caplm.VI

Aloe etiā d̄r cuiusdā herbe succ⁹ que herba aloen appellat̄. hec herba i india et persia et locis alijs plurimis reperit̄. cui⁹ succus exprimit̄ et ad ignem decoquit̄. et post soli exponit̄ et exiccat̄. v̄r dicit Plat. Aloe etiā tria sunt genera. s. citrinam epaticū et caballinū. v̄r di. Plat. Et differēt iste tres spēs in bonitate. Nam bonū est caballinū. melius est epaticū. sed optimū est citrinū. et discernunt̄ ex colore citrino et rufo. et p̄cipue cuz frangit̄ puluis apparet ac si esset puluis croci et est ei⁹ suba clara matie qñ cōfringit̄ p̄ minuta frusta. et qđ frangit̄ ex eo min⁹ est fetidū et min⁹ amaz. Epaticū hō aloes assimilāt̄ epati in colore. colore em̄ habet epaticū. i. nigrū et foramina quedā velut ora venarū. obscurā etiā h̄z subaz et non claram. et est amar⁹ qđ est citrinū. Caballinū aut aloes nigrū est et obscurū. et seculentam h̄z subam et amarissimū saporē et horribilissimū odorē. Sophisticatur aut caballinū ita v̄r videat̄ epaticū vel citrinū cum puluere croci et acerosi dentes in illo intingatur et desiccet̄. et tūc innouat̄ ei⁹ color et odor v̄r citrinū vel epaticum videat̄. discernit̄ tñ quia cum frangit̄ et digitis p̄fricat̄. statim fetidissimū sentitur et amarissimū inuenit̄. qđ nō est in epatico et citrino. om̄e aut aloes quāto de sua natura est min⁹ amaz et min⁹ fetidū est magis laudabile. Aloe at̄ q̄uis et natura sit amaz. tñ multiplex est vtile et salutifex. Nam flegma colerā et melancoliā mundificat atq; purgat̄. mēbra neruosa p̄fortat. stomachū a viscosis humorib; et nociuis euacuat. caput a dolore releuat. qm̄ sumositas stomachi caput ḡuat. visum clarificat. splenem et epat deopilat. mēstrua puocat. i cor pore discolorato bonum colorē generat. ab id: ope corpus p̄seruat et in p̄ncipio curat Puluis eius cuz melle datus lumbricos. i. vermes ventris necat. Augm capilloz prohibet et a casu p̄seruat. artheticos iuuat. p̄triginē oculoꝝ placat. membroꝝ genitaliū vlcera sanat. putredinē oris et gingiuarum mundat. recentia vulnera sanat. consolidat. mūdificat et desiccat. amaz est ozis sed dulce stomacho. stomachū em̄ in frigidatū et debilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et procurat. Nec om̄ia de Dyasco. et Plate. et Aniceñ. excerpta sunt.

De arundine Caplm. VII.

A Rūdo est media in herbā z arborē.
herba qdē robustior z durior. sz ar/
boze est fragillior. exteri⁹ plana z inte/
rius vacua et caua. nodosa. leuis. i paludib⁹
enutrita. v̄tis cedēs. de facili manū ledens
De arūdine di. Jfī. li. xvj. Arūdo est dicta
eo q cito arefcat. i indicis āt stagnis crescūt
arūdines ex quaz radice exp̄ssū suauissimū
succū bibūt. Un̄ et Varro dicit. Indica n̄
maḡ in arboze crescūt arūdo. Illi⁹ ē lēt⁹ p̄mi/
tur radicib⁹ hūor. Dulcia cui nequeūt suc/
co p̄tendere mella.

De amomo Caplm. VIII

A Mōmū vt dicit Jfī. li. xvij. est voca/
tū eo q bz odorē veluti cynamomū.
Nascit̄ in syria z armenia. cui⁹ fruter/
botrosū semē reddit sibi p̄nerū h̄ns florē al/
bum silem viole. z folia similia bzione. odo/
re etiā suo p̄bono sōnos suauificat. Amō/
mū est herba odorifera vt di. Dyasco. et ē co/
loris subrufi. folia h̄ns p̄iūcta z semina co/
piofa habēs ad modū viole fl̄ rem albū Est
amomi triplex spēs. qddā em̄ est armenicū.
et illud ceter⁹ ē nobili⁹. fulmī qdēz coloris. sz
odoris oprimi z p̄tuit maxie a valorē. Ali⁹
est qd̄ crescūt i locis hūidis z aq̄sis z est lene/
tactu. saporē exp̄mēs atq̄ gerēs. Tertiū vo/
cat̄ ponticū rufum nō longū. Est āt eligen/
dū qd̄ est recēs z albū. semē plenū sup̄vgas
purpureas exp̄assum marie odorifex z pō/
derosum qd̄ masticatū qdā acumiē mordet
linguā. Un̄ h̄ns colorē nō variū. nō diuer/
sū. vt di. Auic. z Dyas. Om̄e amomū bz fm̄
eosdē autores p̄tutē calefaciēdi z etiā defic/
cādi. ictib⁹ scorpionū occurrēdi. sua decocti/
one in aqua oculos fouendi z a suis dolori/
bus releuādi. bz p̄tutē dolorē viscer⁹ sedādi
eryērositatē extenuādi z mēstrua puocādi.
cui⁹ elixatura siue decoctio sup̄ra bz p̄tutem
freneticis subueniēdi. epaticos adiuuandi.
et etiā podagricis succurrēdi. in om̄ib⁹ siq̄/
dē nobilib⁹ antidotis z receptōib⁹ z medici/
nis solet amomū sepius adhiberi. Quis lo/
co ipsi⁹ multi aliam herbā amonidē scz ei q
dem in colore silem. sed in odore z p̄tute pe/
nitius disparē apponere sunt cōsueti. vt dicit
Auicenna.

De aneto Caplm. IX

A Netū est herba cui⁹ semē p̄sili noie z
vocatū. cui⁹ semē p̄mo p̄uit medici/
ne. radix secundario. sz tertio ip̄a ber

ba cui⁹ semē p̄t seruari p̄ trīseniū i magna ef/
ficacia. vt di. Dyasco. Vt tñ est vt singul⁹
annis r̄nouet. cui⁹ radix adhuc viridis alie⁹
est valoris. sz desiccata nulli⁹. vt dicit idem.
Habet p̄tutē diureticā calidā scz z ap̄tiuā z
cōpactoz diuifinā. v̄tositatē z inflatōis ex/
tenuatiuā z torsionis v̄ttris z viscer⁹ mitiga/
tiuā. Jtē p̄tutē bz calculi p̄fractiū. mēstru/
orū puocatiuā. et meatū v̄rinaliū ap̄tiuaz.
singul⁹ ex plenitudine amputatiuā. somni p/
uocatiuā duraz collectionū in corpore resolu/
tiuā si coctū cū oleo p̄ emplastri modū apo/
stematī apponat. Jtē flos ē cū vino coct⁹ do/
lorē capitis aufert si inde caput fomentetur
Jtē cinis ei⁹ vulue stillāri apposit⁹ ip̄az rep/
mit z desiccāt. Jtē decoctū anetū cū oleo ri/
gorē neruoz laxat multis etiā alijs subueit
passionib⁹. sic idem dicit.

De aniso Caplm. X

A nisum easdē bz p̄tutes quas z ane/
tū. sz saporē bz dulciore. et ei⁹ semen
est magis minutū z rotundū. z a m̄/
tis vocat̄ dulciniū alias duleciniū. vt dicit i/
Plac. Virtutē bz dissoluendi p̄sumendi et
ventositates destruendi. digestionē p̄fortan/
di. oppilationes splenis et epatis aperiendi
p̄fringendi calculū. prouocādi mēstrua et
om̄es meat⁹ interiores aperiēdi et emendā/
di. Et ideo quis sit in q̄ntitate semē minu/
tissimū. est tamen multuz v̄tile in virtute. et
plurimū saluificex.

De allio Caplm. XI

A llium ab olendo est dictū eo q ole/
at vt di. Jfī. li. xvj. Cui⁹ odor est tam
fortis q om̄es alios rep̄mit z sup̄at/
fetozes. Et ideo p̄ loca corrupta necessario
trāsituri siue purrida purgaturi fortissimis
se muniūt alliatis fm̄ Dyasco. Alliū mltas
bz p̄tutes z tam bonas q̄ malas p̄prietates.
quia ex diuersis p̄ponit p̄tutib⁹ vt dicit idē.
Ventrē siquidem z stomachū turbat et sic/
cat. sitim amouet et corpī appositū corp⁹ vl/
cerat et vulnerat z si nimis a colericis suma/
tur in vsum. corp⁹ inflāmat z desiccāt. leprā
generat. maniā et frenesim excitat. visū ledit
et hebetat. et ideo colericis nasa nocet. nam
colerā rubē cito generat z adustā mltipli/
cat z augmētāt. flegmaticis et frigidis mul/
tū p̄fert. Est aut̄ duplex ei⁹ gen⁹ scz domesti/
cum z siluestre qd̄ scordeon a medicis nun/
cupat. cui⁹ flos dz recolligi z in medicis ap/
poni vel admisceri. nō em̄ opat̄ cum impetu

si solet domesticus opari. Alij at domesticus capiribz magis vult. in cuius nata multiplex efficacia reperit. Ha pcpue h3 pcutit dissoluendi z sumendi z expellendi venenū z oē venenosū. vñ n sine cā vocat ab āridis autoribz tyriaca rusticor. vt di. Dvas. magie aut valet 3 mor sū z venenū canis rabidi. si cuz sale z nucibz interi accipiat addita herba ruta. Nec em qruor ad innicē pterat. z ad qntitatē magne nucis patiēti sepi offerat. z h cū vino. eadez etiā pfectio sup morsuz canis rabidi exteri apponat. vuln cū sanat z venenū attrahit z sumit. z a piculo liberat z pseruat ita efficacia sic tyriaca. Itē allū pcutit h3 aperiēdi. diuidēdi. z incidēdi hūiores grossos z cōsumēdi. z ita valet calculosibz strāguiriā patiētibz. i. difficultatē vinādi. mēstrua etiā p/uocat et emēdat vētrē. lūbricos z alios vemes i vētre interficit si cū pipere z succo mēte z aceto ad mediū sale offerat. dolorē iliorū z lūboz allū mitigat. si mūdātū ac tritū z cū oleo coctū sup dolorē locū ad modum emplastri apponat. Valet etiā 3 morpheā. i. leprā curā. si locū in qē morpheā scarificat et p cū allio trito fricat z cathaplasmet. Cōtra serpētū morsu valz si tritū cū laurino oleo apponat. vt di. Dvasco. Itē ydropicē pdest. qz hūorē intercutanē sumit z desiccāt et tumorē sedat. grādia z cruēta vulneca z sor dida purgat z pglutinat sanat si puluis alij cōbusti supponat. Coctū etiā allū cū aq fontana z oēm dolorē loci z tumorē tollit. cauendū tū est ne pūne i cibis assumat qd mltū noceret ocul. Un 3. Allia vina ven puluis vētrē saba sum. Itā nocēt oculis. h3 vigilare magis. Arist. at li. de plāz. allium h3 similitudinē cū lilio. cōmunicat cū illo i di spositiōe capitis i tunicellis. z h3 pcutit semētinā i tunicell radice sue. z in gnis suis nars in sumitate haste sue. z iō cepula allū posita in terrā pducit plantā silr z semē. z h3 tunicae mltas folia pyramidalia et hastā cauer nosa z porosa. Allū etiā sic i liliū p mū fac semē stipit sui z i tenui folliculo i gna pūngit. cepa nō pūngit gna sua. h3 i pediculis siue pedibz pūul nutrit ea z emittit. Facit al lū radices capillares sic liliū z sic crocus z bmoī. S3 in h differt radices alij a lilio. qz nō ramificant in allio sic ramificāt in lilio. z sic allū renouat folia ita renouat radices z semel tū emittit semē sc3 i scdo āno postqz seminat. iō h3 allū tunicas ples z ramosas

vt ille tunice sint cibo z nutrimentū secundis radicibz z secūdis folijs z stipiti ei. q. p. cre scētibz secūdis folijs z stipite attenuat z ena nescūt tunice ei terra. Et filie h3 in cepis in uenit. In h at allū differt a cepa qz qlibz al lū tunica carnosā si plātes crescit ex ea plāta sicut z liliū qd de tunica sua plātata in trāz emittit plantā. z h accidit qz in suis tunicell est h3 seminatiua sic in carnosibz pibz alioz. nō sic aut sit ex cepa. non em ex qlibet ei pte plātata crescit plantā. h3 de toto capite cepa plātata emittit plantā. qz h3 seminatiua nō ē in qlibet pte cepe h3 in toto. In h etiā differt allū a lilio qm ei ptes carnosae qn plantant emittūt gmina sua et foliū p mediūz carnis sue. h3 tunicelle liliū emittūt ab vno latere sui iuxta z nō a medio. Ducusqz Arist. li. 8 plā tis fm nouā translatōem.

De absinthio Caplm. XII

Absinthū est herba acerrima calida z sicca vchementer stiprica z amara. vt di. Dvas. Cuius duo sunt genera. vñ est ponr. ū hñs colorē viridē z sapores ponticū z amaz. aliud est subalbidū z min⁹ amaz. z minor effect⁹ qz p mūz. in fine veris colligit in vmbra desiccāt pannū i magēficacia pseruat. D3 aut prias h3c putes sic Plate. di. h3 relaxatiuā z stricciuā. stricciua inest ei ex grossicie sube z pōticitate. laxatiua inest ex caliditate z amaritudine. vñ qn recipit interi si inuenit materiā p pactā pte ponticitatē sue sube z grossiciē reddit materiā p pactiorē. z sic est cā maioris stricciōis. materia vero exiēte abili z digesta caliditate dissoluit eaz z ponticitate sua p mēte expellit eam syrop⁹ d absinthio fact⁹. epati subuenit z stomachū pfortat. appetitū iuitat. ebrietati obuiat z repugnat. yctericiā curat et colorē euulsū alterat z imutat. succ⁹ eius cum puluere costi splenē deopilat. dolorē stomachi z intestinoz ex ventositate pueniēte dissoluit z mitigat. succ⁹ eius auribz instillatū hūiditates ab eis distillates desiccāt cū fel le thauri tritū absinthū z auribz iniectum dissoluit sonitū z auditū roborat et emēdat dolorē capitis ex sumositate stomachi pcedēte succus ei⁹ sedat. liuorē z dolorē ex pūssione cū puluere cimini z melle amputat si per modū emplastri apponat. Lūbricos vemes auritū succ⁹ eius necat si instillet. succ⁹ ei⁹ potatus visū clarificat. z oculis imposit⁹ ruborē et pannū curat. si sepi⁹ infundat libros et

pānos a fribz muribz tutos fiat si cū eis i cistula reponat. vt di. **D**acro. Itē moribz migalibz draconis obusatz sanat si bibat. Itē decoctio vētositate vētr̃z i inflatō nē sedat cū potat. vt di. **D**yal. Prēt has hētes qdā hz dīdōcēz ppterates min⁹ laudabiles. nā saporis amaritudie z pōricitate inficet i tristat gustuz. odoris horribilitate ledit olfactū in amaritudinē redigit lac z vinuz z oē dulce cui admixtū fuerit seu adiūctuz. et ideo apes q̃ frēqntāt flores absinthij faciūt mel amary vt di. **D**yal. De absinthio di. **P**li. li. xviij. Hō ē inq̃r dādū febricitātī. nausēas naribz arcet si fuerit p̃us potatū. somnū pro uocat dormiētī iuscio sub capite positū. capillos denigrat q̃n inungūt vngēto facto d̃ eius succoz oleo rosaceo.

De apio Capl'm. XIII

Apiū est cōis herba oibz fere nota. ex eo sic vocata vt di. **J**si. li. xviij. q̃ apicis. i. capitis triūphātū q̃ndā fuit oz namētū Hercules ei p̃mo hāc herbā capiti circū posuit. cui⁹ radices efficacit pugnāt i insidias veneni vt di. **J**si. cui⁹ mltē sūt spēs vt dicit idē. i. petrosū sic dictū eo q̃ apio ē similitimū i folijs. silenū em̃ grece apiū d̃z. crescit at in locis petrosīs mōtibz q̃ p̃rupis. z ideo latini petrosiliū petrapii vocāt vt dicit **J**si. Sūt z alie maneries apij vt di. **D**yal. i. apium ranaz. apiū risus. z apiū emorroidariū. Apiū ranaz d̃z. qz in locis aq̃sis vbi rane sūt sepi⁹ inuenit. qd̃ decoctū cū vinoz oleo z vētri ac renibz cataplasmatū eoz dolori mirifice opitulat. apiū risus d̃z ab effectu q̃ purgat melacolicū hūorē ex eo abūdātia fit tristitia. Dicūt at q̃ iteri⁹ receptū cū mag̃ q̃nitate boiez ridēdo iterfic z occidit. valz i calculū z strāguiriā z ad menstrua puocāda si decoctū fuerit i aq̃ l' vino z inde i ferioza fomentē. Apiū emorroidaz ē dictū eo q̃ eius puluis vltimis supposit⁹ fluxum sanguis deiecat. Apiū cōisplenis z epas opilatōz aperit. calculū frāgit. yctericiā soluit. ydropicis subueit. frenetic⁹ pueit si ei⁹ succo et oleo rosaceo mixto cū aceto caput sepi⁹ inungat. radice⁹ et semē moribz venenat⁹ succurrit et veneno resistit vt di. **D**yal. Epilētic⁹ aut nocet oē apiū. qz dissoluit z mouet oēs maciaz ad supiora. nocet etiā pueri. illa em̃ etas p̃ hūiditatis mltitudinē z p̃tus debilitates et mēbroz z meatuū strictitudinē pata est ad morbū caduē. et ideo lactātes nutrices ab

stineant ab apio ne puer epilētic⁹ efficiat. vt di. **D**yal. et **P**late.

De aristologia Ca. XIII.

Aristologia ē herba mltū medicinal⁹ q̃uis amara. Cui⁹ due sūt spēs. i. lōga z rotūda. z ytraqz calida ē z sicca et ē radit mag⁹ medicinal⁹ q̃ folia. In autū no d̃z colligi z fuat p̃ biēniū. p̃tutē hz dissoluēdi z expellēdi venenū et p̃sumēdi. bonum anhelinū facit. splenē duz remollit z ei⁹ opilatōes apit. vētris dolorē et laterē apūtat ac sedat. podagric⁹ ac caducis subueniēt p̃ct⁹. i. morbus venenosus p̃fert puluis ei⁹ cū succo mēte. puluis ei⁹ carnē mortuā lenit corrodit in fistula et i plaga fetū mortuū d̃ vtero expellit. radice⁹ si cū vino decoq̃t. Acten⁹ **D**yal. de aristologia dicit **P**lini⁹ et **J**sid. li. xviij. q̃ mulieribz fetis optima sit. nam potata cū pipere z vino sordiciē parturientiuz mūdificat z matricē expurgat z mēstrua puocat atqz purgat

De agno casto Capl'm. XV

Agnus cast⁹ d̃z qdāz herba calida et sicca. cui⁹ p̃tus ē vt di. **P**li. p̃suare in boibz castitatē. vñ z mulieres romane illi⁹ herbe frutices secū deferre p̃sueuerūt i moriuoz exequijs. q̃n p̃t honestatē publicā oportuit necario p̃tinētiā obfuarē. Hec herba fm **D**yal. et **P**lat. sp̃viret z ei⁹ flos potissime agn⁹ cast⁹ nuncupat. qz odore et vsa reddit homines castos sic agnos fm **D**yal. et **P**lat. D̃z apiēdo poros z spūs enaporādo et hūiditatē semialē p̃sumēdo. iducere castitatē. Dicit etiā idē autor qz decoctio valet i leucostegmaticā. i. frigidā ydropisim sine albā si cū semine feniculi z modica esula decoquat. Itē ibidē. Fomentū decoctōis agni casti matricis exicat supfluitates. z ip̃i⁹ orificiū coangustat. mēstrua at puocat. z litargiā sanat atqz soluit si cū apio z saluia decoquat in salsa aq̃. et inde posterior p̃s capitis fortiter abluat. vt di. **D**yal.

De artemesia Capl'm. XVI.

Artemesia est m̃ herbaz dicta. q̃ q̃ndā fuit a gētilibz dyane q̃ grece d̃z artemis p̃secrata vt di. **J**si. li. xviij. Est at herba calida et sicca cui⁹ radices et folia cōpetūt medicine. Valer at marie i sterilitatē q̃ ex cā hūida p̃creat. In causā calidif et siccis nō valet. vt di. **D**yal. Mēstrua puocat. matricē mūdificat z p̃fortat. dolores capitis decocta i vino vlt in aq̃ mitigat et sedat.

secundinas et fetus mortuos euacuat. calculos renū et vesice fragit. demonia secundum Plinium fugat. et malis medicamentis obuiat. trita cum arimbia dolore pedū ex itinere mitigat. Lutus sunt spiritus plures. quare frutes dicitur dyana ad inuenisse et mortalibus tradidisse ut dicitur Plinius. et Dyasco. alias eius frutes refert Avicenna.

De auena La. XVII

Avena est herba cuius semen est hominum et equorum visibilibus aptum. quod secundum Iulium. est sic dicta. et eo quod postquam seminat cito adueniat atque crescat. hanc autem secundum Platonem. vires leuiter relaxantes et omnes tumores facientes et duricias relaxantes et faciei immundicias depurantes. ut dicitur in Platone.

De balsamo La. XVIII

Balsamum ut dicitur Iulius. li. xvij. Est arbor siue frutex nunquam crescens ultra altitudinem duorum cubitorum. et est vitis filia. folijs autem similis rute sed alboribus. semper manentibus. cuius arbor dicitur balsamum. lignum vero xilobalsamum. fructus siue semine carpobalsamum. succus opobalsamum nuncupatur. eo quod ferreis ungulis cortex ligni percussus et per corticis vulnera quod per cauernas gutte opobalsami eximij effluunt et distillant. cauerna enim greco sermone opo dicitur. guttas adulterat admixto ciprio oleo siue melle. sed cognoscitur sophisticatum cum melle si gutta lacti instillata fuerit coagulata. cum oleo si a que admixta facile fuerit resoluta quod ut oleum enatat super aquam Si hoc non fuerit sophisticatum statim in aqua recenti perit fundum. vestem mundam quam tangit non maculat neque polluit. Balsama autem si pura fuerint tantam vim habent ut si sol excaduerit sustineri in manu non possit. Ducusque Iulius. Plinius autem li. xij. c. xvij. sic dicit. omnibus odoribus prefert balsamum. vni terrarum. si inde accessum quando nec inueniebatur nisi in duobus regionibus orientis quorum maior viginti iuge erat. sed post domitianis romani vinea balsami per multos colles pagata est. viri quippe similior est quam mirto. modo vinearum sic erit implet colles. sine amniculis autem et rami se sustentant. procerior enim altitudo eius in binos cubitos subsistit. cauendum est autem ne cum ferro ad interiora ligni ledatur. et ideo cauendum est ne ultra corticem violenter lesio ligno interiori totum perit. Est autem arbor totaliter medicinalis. cuius precipua et prima gratia est in succo. secunda in semine. tertia in cortice. mima est in ligno. ex his est optimum quod est odoriferum et semine maximam et ponderosissimum

mordens gustum et seruans in ore et colore rufum Ducusque Plinius. li. xij. c. xvij. Dyasco. autem dicit quod quedam est species balsami quod crescit circa babiloniam ubi sunt septem fontes. si autem alium in locum transferat nec flores nec fructus facit. In tempore estiuo leniter inciduntur rami eius cum cultello osseo vel alio non nimis acuto ne lignum intus secus ledatur. quod tunc paret. sub cortice autem ictis ponunt vitree ampulle in quibus gutte stillantes colliguntur. si hoc vna gutta ponatur in palato cecebrum ita calefacit quod videtur succedi. Hanc autem fructum dissoluendi consummediz corpora mortua incorrupta perscruari. quod quantum dissoluit tantum consumit. ut dicitur in Platone. mentis trua puocat et educit fetum mortuum et molam de ventre eijcit et excludit lapidem in renibus et vesica frangit. yliacā passionē soluit. omnes inueteratas capitis passiones tollit si modo debito assumatur quotidianis febribus et quarranis subuenit. moribus venenosis occurrit. Hanc multas alias nobiles frutes habet quas enumerare esset longum sed hoc de multis nunc sufficiant.

De bdellio La. XIX

Bdellium ut dicitur Plinius. li. xij. ca. x. est nominatissima arbor nigra filia oliue in folijs et in robore. cuius gummi materie reperitur in visibilibus medicine. nam eius lacrima siue gummi est translucida. gustui amara. boni odoris fera. sed magis est aromatica quam vinum est insulsa. Idem tangit glossa super Beñ. ij. ubi dicit. Ibi inuenitur bdellium et lapis onichinus. etc. Hascit ut dicit Plinius. in primis orientis ut in arabia et india et caldea. etc. Bdellium autem ut dicitur Iulius. li. xvij. est indie et arabie arbor. cuius lacrima arabica melior est. aromatica enim est lucida. subalbida. lenis. pinguis. equalis cerea. et quod facile remollitur et est amara boni odoris. ligno vel terre non mixta. Indica hoc sordida atque nigra. et adulteratur cum gummi quod non ita amarificat gustum Undecumque autem veniat glutinosam valde habet subas et astrictiuam et etiam attractiuam Et ideo ut dicitur Dyasco. et Plinius. repugnat distillatione facte et acuta materia. et valet patientibus fluxum ex fortissima farmacia. id est medicina fortiter laxatiua. valet etiam ad apostemata interiora et exteriora si inde fuerint inuncta. calculum rupit. rufum prescit. moribus reptilibus occurrat. intestinoz dolorē lenit. ut dicitur Platonem. herniosis et in primis inferioribus ruptis proficit ad interiorum solidationem cum gummi bdellico concordat vernix siue bernix quod dicitur gummi arboris habens fructum glutinatum clarificandi et perscr

nādi. et iō pīctores eo marievtunt. mltū siq̄
de strigit sic z bdelliū. alteri tñ ē nase. qz fri
gida z sicca i scdo gdu. bdelliū pō caliduz z
hūidū. vt dī in Plat.

De buro Caplm. XX

Burus vt di. Jsi. li. xvij. grecuz nomē
est. s3 ex pte a latinis ē corruptū. Nā
piros apd eos appellat spvires. q̄ le/
nitate materie lraz formādis apicibz ē apta
Nā tabula buria bñ polita colorē fcipt al/
bū in q̄ de facili figure z lraz caracteres in/
scribunt. z etiā de facili p̄ delent. Et dī fm
Jsi. hec bur p̄ tota arboze. z h burū p̄ inte/
riori ligno. Un̄ dic qdā. Hec bur crescit. h
burū crescerenescit. Est at arbor mltā soli/
de materie z p̄pacte. c̄ hūoz nutrital mul/
tū ē viscosus z p̄pact⁹ vt di. Alured⁹. li. vege/
tabiliū. z iō lignū h3 grossū z pōderosū. qd
missum in aq̄ petit fundū sic beben⁹. z h p̄p
pactōz ligni nō hñt poros aptos vbi pos/
sit intrare aer p c̄ subitratōz possz sup aque
supficiē eleuari. vt di. idem Alured⁹. Folia
etiā iō diu h3 virētia. q̄ dī facili nō cadūt nisi
paulatim qñ vno cadēte aliud mor succedit
Vulta qdē h3 folia z spissa. sed modiciū h3
fructū siue nullū. Arboris buria sursu cum
frigida sit z sicca decocta in aq̄ puteali con/
stringit fluxū vt Dyasco. di. Tingt etiā z ip
sos crines si de ei⁹ decoctōe sepi⁹ abluat. sa/
por siq̄ dē ei⁹ est amar⁹. vt di. Pli. li. xvij. ca. et
odor gūis. tñ gūis gūet sapore gustum. ni/
hilomin⁹ cū viroz extinuo delectar visū. omī
tpe p̄seruat viroz suū z maxie i estate. qā in
hyeme ei⁹ folia aliq̄ntulū expallescūt. sed nō
cadūt vt di. Alured⁹. cui⁹ cā est qz h3 viscosū
hūozē in se. in radice pō mltā hūiditatē liq̄/
dā. z iō nō cadūt folia. Un̄ adueniēte calidi/
tate puocat hūoz ad exteriora q̄ tact⁹ calore
fit viridis. s3 adueniente frigiditate repunt
hūoz et abūdat siccitas z fit color pallid⁹ si/
ue glauc⁹. Crescit at bur⁹ in locis calidis et
petrosis. z iō mltū h3 duricie z etiā nodose
soliditatē. lignū tñ interi⁹ lene est. z ad planā
dū sūme aprū. inscissuras z figuras i eo fac/
tas diu tenet. z iō imagies pulcre durabiles
indefiūt. fiūt etiā ex bñpo pīrides abiles ad
musti z alioz aromātū p̄suatōz Ad mltos
etiā alios vsus q̄s enumerare lōgū essz valz
bur⁹. s3 hec nūc sufficient.

De balautia Ca. XXI

Balautia est flos caduc⁹ malignati.
Cū em arbor fruct⁹ d3 pducere flo/
res i quadā tuberositate z glutināf. z ab ar/
boze qñqz cadūt qā medic⁹ refuāt vsui me/
dicine. z pñt fuari p hyemē in maḡ efficacia
vt di. Dyasco. Est at balautia frigida z sic/
ca. z h3 vtutē p̄strigēdi z desiccādi hūozem.
Et iō valet d̄ dissenteria z sāguineū fluxum
vētris z d̄ fluxū mēstrualē. Itē vtutē h3 cō/
strigēdi vomitū colericū si decocta in aceto
cū spōgia sup furculā pectoris apponat Itē
pulis vulnēra p̄solidat. gingiuas sanat. et
capz putredinez amputat z emūdat. radices
dentiū p̄solidat z p̄firmat. vlcera etiā sanat
labioz. h omīa facit p̄sidia. i. cortex arboris
eiusdē z p̄cipue fruct⁹ siue pomi. z d3 accipi
qñ pomū ē matur⁹.

De beta Ca. XXII.

Beta ē herba cōis z ortulana fm dy/
asco. Duplex est spēs ei⁹ sc3 alba z ni/
gra. Et vtriūsqz fucus naribz instil/
latus purgat caput. aurīū etiā dolorē mīti/
gat. lēdesz alias capis. immūdicias z faciei
maculas emūdat. capillos reparat z p̄suat
foliū ei⁹ tūsum z appositū ignē sacz extinguit
nascētia etiā vulnēra p̄p̄scit. malos hūozes
nutrit. si nimis sepe in vsu habeat vt di. dy a/
sco. De beta di. Arist. sup ei⁹ radicē sic z sup
caulē p̄t plātari surcul⁹ q̄ tandē corrobora/
nt radice in arboze trāsmutat. vt3 s̄ de natu/
ra plantaz.

De cedro Caplm. XXIII

Cedrus ē arbor quā greci cedros vo/
cāt qī ceomones d̄iosticō. i. arboz
hūoz ardētis. c̄ folia ad cīpssi silīru/
dinem respōdēt vt di. Jsi. li. xvij. vbi subdit.
Cedrus est lignum iocūdi odoris z diu du/
rās z nūq̄ a tineā vl teredine. i. lignozū p̄me
extermiat. Un̄ p̄t ei⁹ p̄petuā durabilitatem
ex cedris fiūt lacunaria i regū palacijs et in
templis Vni⁹ arboris gūmi siue lacrima d̄r
cedria q̄ ad p̄seruatōz libroz sūme ē nccaria
Nam libri de hac lacrima līniti nec a tineis
corrodūt. nec tpe senescūt. Nascit at i terra
affrica z i syria. z maxie in mōte libani. Est ḡ
cedrus arbor altissima oīm arboz dñā z re/
gina. vt di. Raban⁹ sup Ps. Est etiā aspectu
pulcra sp̄ retinēs virozē suū. Est insup olfa/
ctu odorifera. cui⁹ odor fugat serpētes et oīa
venenosa vt di. idē. Est ḡ fructu suauissima.
poma em cedrina sūt maḡ oblōga citrini si/
ue glauci coloris. miri odoris. ḡssimi sapo/
ris. saporē em hñt triplicē. nā in medio cir/
ca ḡna sūt poma citrina z acetosa. In supfi/
B 3

cie iuxta corticē sūt dulcia In carne siue me-
dulla interiori int̄ dulce z acetosū sunt me-
dia. Est etiā cedrus multe efficacie z virtutis z
valde medicinal. Nam ei⁹ lacrima q̄ est gū-
mosa in tuba et alīq̄ntulū piramidalis siue
pineā in figura acrem virtutē hz et seruentez.
vñ vrit z siccāt. vt di. Dyasco. Caliginē o-
culoz detergit. vermes aurīū occidit. p̄ dolo-
rez dentiū subuenit. morzibz serpētū occur-
rit. cū isopi succo sonitū aurīū tollit. tumo-
rem fauciū sedat. vulnera pulmonis curat.
molles carnes a putredine fuit. corpa etiā
mortua reposita in ligno cedrino z eius la-
crima inuncta p̄ cedrina a tabe z putredie
defensat. semen etiā cedri tussim sedat. men-
strua puocat. et secūdinās excludit. matricē
purgat. neruos spasmatos et t̄ctos remol-
lit et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesi-
ca et renibz mūdāt. Has z multas alias vtu-
tes ponit Dyasco. de cedroz eius succo seie
atqz fructu. Plin⁹ at de qdā specie cedri sic
dicit. Est inqt arbor qdā noīe medica a me-
doz terra p̄mit⁹ asportata q̄ a grecis cytria l'
cedronilla est dicta. eo q̄ ei⁹ pomū odozez et
virtutē cedri seq̄ videat et ei⁹ saporē imitetur.
vt di. Jsi. li. xviij. Eiusdē em arboris pomū
vt dicit Plin⁹ p̄trariū est venenis. et est ar-
bor vt dicit idem q̄ in omī tpe fere est plena
pomis. q̄ in ea partim sunt matura. partim
acerba. partim in flore sunt posita. qd̄ i alijs
arboribz rar est. hāc arborē multi assiriā vo-
cāt. vt dicit idem.

De cyresso Ca. XXIII

 Cyressus grece dicitur cypariss⁹. vt dicit
Jsi. li. xvij. qz caput ei⁹ a rotūditate
in acūmē erigit. vñ et conon alta ro-
tunditas nūcupat. cui⁹ fruct⁹ talis est dispo-
sitōis. z iō conus appellat. eo q̄ conū imitēf.
vñ et cyressi conifere dicūt. Qui⁹ lignū hz
virtutē primaz pene cedro. aptūqz est turribz
tēploz. sua em iputribili soliditate oneri nū-
qz cedit sed semp in p̄ma remanet firmitate.
suauissimī est odoris. et ideo antiq̄ solebāt
facere rogum de ramis ei⁹. vt odoris sui io-
cūditate rep̄merent fetozē cadaueruz mor-
tuoz. Hucusqz Jsi⁹. Est at cyressus arbor
calida in p̄mo gdu et sicca in secūdo. cuius
pomū lignum et folia p̄perunt medicīne. vt
dicit Placart⁹. sunt em stiptica et p̄solidari-
ua. et ideo valent p̄ fluxū ventris ex debilita-
te p̄ritis retentīue si eoz puluis in cibis vel
in potibz assumat. valent p̄ illiacz passiōē

et dolorem lūboz si eum aqua pluuiāli de-
coquant. deinde vinū limphet. Cyressi fo-
lia recentia vulnera purgant et sanant. sacz
ignem fugant. nares poliposas mundant. z
fetozē amputant. fluxū sanguis sedant. Se-
men ḡ eius mirtū cum caricis. i. ficubus sic-
cis duricias soluit. reumatis fluxū stringit.
contra antracem. i. apostema venenosum et
morsum mortifex subuenit. et eius maliciā
ne se diffundat rep̄mit et compescit. morzibz
venenatis occurrit Has autem virtutes cy-
ressi recitat Dyasco. et multo plures. Plī-
nius autem li. xvij. ca. xxij. Cyressus ē ar-
bor ramosa. a fructu habēs vacuas baccas
p̄ fructu folia amara odoze violenta. vmbra
gratiosa. Cuius duplex dicitur esse species. ma-
sculus scz et femina. femina autem sterilis ē
veruntū aspectu pulcra. cuius rami in fasti-
gio sunt densi et inuicē p̄uoluti. masculi po-
rami sunt magis spissi. qui si p̄cisi fuerint
regerminant.

Decipro Capl'm. XXV

 Ciprus de quo dicit Lant. iij. Cipri-
cū nardo zc. fm Plinium li. xij. cap.
xxvj. est arbor in egypto silis oliue i
folijs. sz eius folia sunt viridi ora et crassio-
ra cum flore nigroz semine candido z odo-
rato. qd̄ si cū oleo coctum fuerit aut p̄fectū
exp̄mitur in vngentū regiū. qd̄ odifex est et
summe deliciozum et cyprus dicitur. Idem dicit
Jsi. li. xvij. et glo. sup Ean. fm Plī. autē dicit
q̄ optima h⁹ generis arbor crescit in egypto
sup nilum in canopia regione. Secūda ve-
ro in ascalone. Tertia in cipro cui⁹ est mira-
odoris suauitas. Arbori huic vt dicit idem
ē alia arbor similis q̄ dicitur aspalatos hñs simi-
litudinē in flore cū flore rose. ex cui⁹ radicez
flore nobile fit vngentū. Dicit etiā idem q̄ i
omī frutice vbi directe refulget arcus cele-
stis eadem sit suauitas odoris q̄ diu ibidez
fulget arcus. sed si sup eandē arborē fulserit
inenarrabiliter ei⁹ odorē ampliat et deco-
rem. et est similis spine candidē. colorē hñs
igneū siue rufum. z in parte redolet vt casto-
reum. a multis vocat⁹ sceptr⁹ helizei. vt dicit
idem. Dicit adhuc Dyasco. q̄ cyprus est ar-
bor medicinalis pueniētis et p̄glutinatīue
virtutis. cui⁹ foliū masticatū tumorem oris
compescit. eius elaxatura siue decoctio ver-
mes capitis interficit. et inficit capillos si in-
de capilli somentent. flos eius cūz aceto de-
coctus dolorē capitis soluit. vt dicit idem.

cuius lentiscus dicitur alterius virtutis. Quere supra de littera A.

De cynamomo.

Laplm. XXVI

Cynamomū dicitur dicitur Eccl. xxiij. et Ero. xxx. sic ibi dicitur glo. est virgultū qd na/ scit in india et ethyopia duoz tantū modo cubitoz. Et dicitur cynamomū quia sub riles et replicatos habet culmos cerei vel nigri coloris. quia fracti reddunt visibile spiramētum. Cynamomū vero quanto gracilius et subtilius tanto carius est. et quāto grossius tanto despectius reputat. fm Isidorus autem li. xvij. Cynamomū eo est dictū qd cortex eius in modū canne est gracilis et rotundus et crescit stipite breui virgas tenues hñs. qd cum frangit ad modū nebule suauissimū emitte spiramen Sup Eccl. c. xxiij. dicitur glosa. Cynamomus est brevis arbor odorifera et dulcis cinerei coloris prestans plus duplo ad medicine vsus qd fistula. Plinius quoque li. xij. c. xxi. de cynamomo inquit et casia fabulose narrauit antiquitas qd inuenit in nidis auium. et specialiter fenicis. nec haberi potest nisi qd cadit proprio pondere. vlt qd excutitur cum plumbatis sagittis. sed ista fingit homines vt rerum precia augeant. fm veritatem autem cynamomū crescit apud trogo/ ditas in ethyopia qd per vasta maria in ratibus deducit illud ad portū gelbenitarum. et est frutex duoz cubitoz ad maximum vel vnus palini ad minimum. truncū habens in grossicie quattuor vel sex. alij habent vnde cim vel duodecim digitoz. nec olet nisi quādo arefcit. siccitate em gaudet et in semie ite rillioz efficitur cōtra arborū naturam aliarū inter vepres et rupes densissimas gignitur. et ideo nō sine magna difficultate recolligitur. ante ortum solis aut post occasum nulli licentia colligendi conceditur. quod cum collectū fuerit sarmenta hasta diuidit sacerdos. deoq; partem ponit. reliquū mercator emit. Precipua aut bonitas eius vel virtus est in densissimis virgultoꝝ partib; ad lōgitudinem palmi et quod est in trunci medio vel quod est proximū radici parū vel nichil valet. quia ibi minimū corticis est. in quo ē summa bonitas cynamomi. et ideo cacumina et superiores partes preferunt. quia ibi cortex plus abundat. lignus vero interi⁹ respectu corticis nullius vel modici est valoris. Hucusq; Plinius li. xij. fm Dyasco. vero et

Plat. cynamomū calidum est in tertio gradu. et siccum in secūdo gradu. Cuius duo sunt genera. grossum scz et subtile. et grossū est minus laudabile. et poitur in vomitiuis medicinis. quod vero gracile est et subtile ē laudabile et in alijs antidotis magis vtile. Est aut eligendū quod est subtile acutū habens sapore. dulcedini intermixtū cum multa aromaticitate. et subrusum in colore. qd autem subalbidū est minus valet. et agomasticitate habens virtutē confortandi cerebrū et pglutinositatem habet virtutem p solidādi. Habet autem cynamomū multiplicem virtutem. vt dicit Dyasco. Nam tussim et grossa humiditate sedat. tritū et cum aceto mixtum impetiginē extirpat. collirij admixtus humiditatem oculoꝝ desiccet. renū dolorē mitigat. ydropisim curat. morsus reptilium sanat. appetitum confortat. menstrua prouocat. opilationem aperit. cibum digerit. flegma dissoluit et consumit. potatū cum vino secundinas excludit. caliginem oculoꝝ dētergit. sincopi ac cardiace passioni subuenit atq; succurrit.

De casia Co. XXVII

Casia de qua dicitur Ero. xxx. spēs est aromatica. et nascit fm Jsi li. xvij. i arabia. et est pga robusti corticis et purpureis folijs vt cortex pipere. et est silis cynamomo i virtute sz tū potētia inferior. Un i loco cynamomi duplex ē pō. In medicina sepi⁹ admisceat. vt di. Jsi. Glo. ar sup Ero. c. xxx. Casia loci ad qd nascit. et in imēsuꝝ crescit ac bonū odorē reddit. De casia dicit Plinius li. xij. c. xxi. Frutex inquit casie iuxta cynamomū capos nascit. et amplitudo ē triū cubitoꝝ. et sarmētū ē grossū sarmēto cynamomi. Cui⁹ est triplex color. Primo em cādescit. deinde rubescit. tādē nigrescit. et ista p maxime est laudabil. post nigrā at laudabilior est rubea et min⁹ laudabil est cādida. Hāc citi⁹ a vmbis corrodit et cauaf et h accidit ppe sue sube mollicie et minoꝝ amaritudinē corticis et virtutē. Probat em casia cū est recens p odorē. p sapore. et p colorē. Nam casia nobilis subdulcis pauci et acuti est sapor. suauis et focūdi est odoris. subnigri insup vel purpurei est color et pōderis est gūioris. et maxime laudat illa casia qd de facili nō frangit sed reflectit post plicationē. Alia aut est spēs casie qd balsamo de saba silis est in odore. sed amara est Et ideo pma scz nigra qd est subdulcis

z feruēt saporis z boni odoris a medicis p^lan-
 dat. Nuculq³ Pli. Scdm Plat. at z Dyas.
 casia ē duplex. s. casia fistula. z casia lignea q³
 ē fructus cuiusdā cortex nascēt iuxta cōfinia
 babilonis. cui³ diuerse sūt spēs. Una ē silis
 cynamomo q³ subruſa ē z rotūda solidamq³
 hz subaz. z cū frāgīl vel teris nō plicat s; reli-
 ſtit. acuta ē in sapore z paz dulcis. z ista me-
 dici vixtūt. Alia ē spēs q³ est subamara par-
 tim hūis colores distinctos z hac vītū medi-
 ci. et ē eligēda q³ nō facile frāgīl s; plicat. et q³
 hz acutū saporē mixtū dulcedini cū aroma-
 ticitate. cū at frāgīl colores hz subalbidos
 interi³ z distinctos z rufos intermixtos. So-
 phistica q³q³ cū admixtōe corticis capar.
 s; cogit q³ subamari ē sapor. s; frutē habet
 diuretica. s. diuifina z ex subtilitate sue sube.
 hz etiā frutē psumēdi ex q³ litanib³ suis. in sup
 hz vim pfortādi ex aromaticitate. reumat-
 cas z frigidas causas curat. epilēticos z ca-
 ducos iuuat. cerebr³ pfortat. renes z vesicaz
 purgat. apostemata maturat z sanat. renes
 z epar z splenē deopilat. ferozē oris mastica-
 ta palliat aut amputat. menstrua prouocat.
 et matricem pfortat. s. sincopim et defectuz
 cordis iuuat si ex eius puluere et rosiaz z offe-
 cerui syrupus fiat. Nuculq³ Dyasco. z Pla-
 tarius.

De casia fistula. Ca. XXVIII

Casia fistula ē fruct³ cuiusdā arboris
 q³ lōga semia pducit. s; succedēte tpe
 elōgat z ingrossat z calor³ actōe exte-
 ri³ pdeſat. medulla interi³ exiſtēte nigra z hu-
 mida atq³ dulci q³ mixta ē cū albis gnis z q³
 bnsdā cellul³ ad modū faui mellis interi³ est
 distincta. Est at eligēda q³ est grossa z pōde-
 rosa. q³ mltā signat inesse hūiditatē. reſicien-
 da est etiā leuis z sonora. q³ signat vacuitatē et
 siccitatē. frutē hz leniēdi mollificādi z mun-
 dificādi z feruorē sāguis mirabiliter mitigan-
 di ac colerā z sanguinem depurādi. aposte-
 mata gule dissoluit. viscerib³ vtilis est. et vi-
 cis pectoris subuenit. mēstrua retēta et pin-
 gui hūore educit. tumorē viscer³ et intestinoz
 dolores porata tollit. Nuculq³ Dyas. q³uis
 at vsualis in casia duplex s. sonat. cū simpli-
 ci tñ scribi et pñunciari d; vt casia dicat. vt
 dicunt antozes. Unū Quidi³. ry. methamor-
 pho. Quo simul ac casias et nardi leuis ari-
 stas zc. Et sic vbiq³ dicit Plinius et Persi³
 et ali³.

Decalamo Ca. XXIX

Calamus aromatic³ de q³ d; Eto. xxx.
 a similitudine calami vsualis est vo-
 catus. vt di. Jsi. li. xvj. Et gignit in
 india multis nodis genicularis odore sua-
 vis. mira fragrans odor³ suauitate. q³ si fran-
 gitur in multas ptes scindit et diuidit. et in
 gustu est silis casie cū leni acrimonia remor-
 dente. vt di. Jsi. fm Papiāso feruētis est
 turis. In glo. sup Eto. xxx. d; q³ calam³ aro-
 matic³ est spēs q³ crescit iuxta montē libani.
 Ubicūq³ at crescit dic Dyas. Plare. Plin³.
 spēs ē calida z sicca in scdo gdu. Et ē radic
 cuiusdā fructicis calamo valde silis z magni
 odoris. hz at ad modū canne pcanitatē in q³
 lignū inuenit. qd³ qd³ extrahi d; cū nullius
 sit valor³. tñ aliqū int³ dimittit vt maior³ pō-
 deris videat. Est at fm eisdē aurozes cala-
 mus duplex. s. plic³ q³ colore ē citrin³. Alius
 est indic³ q³ colore est subalbid³. q³ cū frangit
 facile nō puluerisat. et hz frutē mirabilē cō-
 fortādi. vñ stomachū pfortat z digestōz ad-
 iuuat. maxie si cū absinthio tpe³ cardiacos
 et cordis defectū quē greci sincopim vocāt
 cū aq³ rosacea multū iuuat. fm Pli. at cala-
 mus odorās est indic³ q³ maxime valet qñ est
 subruſus. nodis plen³ et spissus z qñ nō frā-
 gīl in ptes plurimas valde siccās. et ē valde
 medicinalis feresic casia vel etiam cynamo-
 mū. quaz frutes quere s. Nam mēstrua p-
 uocat.

De calamo vsuali.

Capit³ m. XXX

Calamus vsualis fm Jsidoz d; can-
 na stipul³ vel segetis. et sic d; a caleo
 calas. eo q³ immisso flatu aqualiter
 calescit. Et est ppe stipes medius in segete
 inter radicem atq³ fructum siue spicam in
 qua fructus continet. alio etiam nomie vo-
 catur culmus vt di. Jsid. et est interius con-
 cauus. exterius planus et rotundus. nodis
 aliquibus munitur. multis tuniculis circū
 uestitur quo mediante spica pficit z nutrit.
 quo deficiente deficit et spica z penitus de-
 struitur. modico vti impulsu hinc inde agi-
 tatur et mouetur. facillime frangitur et in-
 curuatur. et vix erigitur vel reparatur.

Decalamo scripturali

Capitulum. XXXI.

Calamus scripturalis de quo in ps.
 dicitur. Lingua mea calamus scri-
 be. idē est qd³ arūdo. q³ antiq³ arūdie
 utebāt i scribēdo añq³ vsus pēnaz habere.

Nā arūdo vt di. *Pl. li. xvj. c. xxiij. vtilis est*
ad mltos vsus. Arūdie inquit int aq̃ticos
frutices obtinēt p̃ncipatū. suntq; nēcārie in
bello z ī pace. nā arundinib; septētrionales
p̃li domos suas aptissime tegūt z eas ī suis
cauernis p̃delicijs z ornatu suspēdere p̃sue
uerūt. calamis etiā oriēt̃ p̃li bella agūt z d̃
eis spicula faciūt. Tāte ei lōgitudis sunt in
mlt̃s p̃tib; q̃ bastaz vicē p̃bēt radicē hūi vi/
uacē. vñ si carū frutices recidā fecūd̃ p̃sur/
gunt. Sūt ar aliq̃ calamī q̃daz medulla re
pleti. q̃dā ex toto p̃caui q̃ ad fistulas facien/
das sūt mltū apti. calamī at medullati habē
tes lignū spissū z nodosū pugnātib; p̃l̃ p̃ue
niūt. Sūt z mīores arūdie ī locis minus
aq̃sis crescentes. subaz hūtes tenuē z valde
durā. et medullā q̃ nullā z eaz īnp̃ficies est
plana z relucēs ac polita nō nodola. z tales
calamī sūt abiles ad scribendū. cui⁹ p̃s ante
rior p̃cisa acui⁹ z ad scribēdū adaptat. et vt
p̃fect⁹ attramētū admittet p̃az scindit. et ī
p̃ce dextra p̃l̃ q̃ ī sinistra aliq̃ntulū plongat
Sūt et aliq̃ calamī dulci medulla pleni q̃ p̃
minuta frusta incisi pistant. z ad lentū ignē
in lebetē decoquūt vsq; ad spissitudinē. et p̃
movidet totū trāsire ī spumā. s; p̃facta reli
dētia spissi⁹ z meli⁹ fundū petit. spumosū at
et vanuz sup̃ manat et p̃ aliud sop̃histicat. s; z
discernit. q; bonū crepitat in ore. et ē valde
dulce. malū p̃o nō. s; in ore euanescit. vt d; z
in Plate.

Decappare Ca. XXXII

O Appar. de q̃ Ec̃c̃s. vl. fm̃ *Pl. li. xij. c. xxiij.*
ca. xxiij. z fm̃ *Jsi.* est frutex in oriēte
nascēs. cui⁹ cortex folia z flores cōue
niūt medicie. z p̃cipue cortices q̃ sūt ī radi
ce. Et vt di. *Jsi. li. xvj.* Capparis a grecs no
mē sūpsit. eo q̃ h; rotūda in sūmitatib; capi
tella. De cappari aut̃ di. *Diasco.* q̃ est herba
siue frutex spinosus exp̃sus sup̃ trā. vñctōe
plen⁹ cui⁹ p̃l̃ duriciā splenis sup̃ omia medi
camina iuuat. nascit̃ in locis aridis z siccis
ac duris. z magis in antiq̃s muris. vētrē re
mollit comestū vzinā puocat z mēstruis īm
perat. dolorē dentiū mitigat. succ⁹ a⁹ aurib;
instillat. h̃mes necat. multas h; radices et
magnas q̃z cortices sūvtilēs ad p̃dicta In
Plate. d; capparis vt volūt q̃dā est herba q̃ ī
p̃ncipio veris ē colligēda z d̃essicāda. z p̃ se
ptē annos ī mag̃ efficacia p̃seruāda ē. Et est
bona ac laudabil. q̃ cū frāgīl nō puluerisat.
z aliq̃ntulū est subamara in sapore z subru

fa in colore. et flores e⁹ sunt calidi qñ adhuc
sunt clausi. q; nihil valēt cū fuerint dilataci
cū sale p̃diūt. z sic vñi referuāt. p̃tutē habēt
appetitū excitādi z digerēdi hūorē ī ore sto
machi existētē. Sunt em̃ cibo z medicina. S;
surditatē p̃fert puluis ei⁹ aurib; fistulas si ī
oleo decoquat z auri patiētī infūdāt. Duc
usq; Plateari⁹

Decardamomo Ca. XXXIII

O Ardamosū de q̃ d; super *Ezech. vt*
diē *Dyasco.* est semē cuiusdā arboris
tpeveris fructū pducēs. fac̃ ei q̃dā
tuberositates siles botro vineaz q̃b; semen
p̃rinet. z ē duplex. mai⁹ q̃ d; domesticū. et
min⁹ q̃ dicit siluestre *Primū* est melius. q; z
magis est aromaticū. et est laudabil⁹ quod
est subrufum aliq̃ntulū acutū dulcedini in
termixtū. p̃tutē h; p̃fortādi et p̃sumēdi. z iō
valet p̃tra cardiacā passionē. contra stoma
chi indigestionē. ad appetitus puocatōnem
ad vomitus repressiōnem. ad cerebri debili
tatis confortationem. vt di. *Dyasco.* z *Pla*
tearius.

Decalamento

Capl'm. XXXIII

O Alamētū est herba q̃dā mente simi
lis. de qua sancti in glosa aliquādo
faciūt mentionē. Et est duplex fm̃ *Dyasco.*
et *Plate.* s. montanū. et illud simplr̃ est me
lius. aliud est q̃si domesticū nō ita siccuz sic
p̃mū. virtutē h; consolidandi et consumen
di cū calidū sit et siccum in tertio gradu vt
dicit idem. Valet contra tussim et infirmi
tatem pectoris et causa frigida sicut et *Dya*
calamentū q̃d est electuariū quod ex illius
herbe florib; et puluerib; alijs est p̃fectum
stomachi et intestinoz dolorē sanat. contra
reumaticas et frigidas causas iuuat. mor
sus reptilium curat. et venenum ad exteri
ora reuocat. succus eius auribus instillatus
vulnerū et aurium etiā vermes necat. libi
dinem domat. contra lepram adiuvat et re
tardat. sup̃fluitatē z humiditatem matricis
anibilat z desiccāt. vt di. idem. Multas ali
as p̃tutes h; sicut artemesia. sed hec iam suf
ficient.

Decarice Ca. XXXV

O Arx vt di. *Jsi.* est herba durissima
et acuta cuius stipes siue virgula est
triangularis manū secās ipsaz violē
tius p̃tractāntis. folia habet in vtroq; latere
secācia z acuta. pyramidalē formā ad modū

gladij repentinia nūq̃ tñ caricē acumē ali/
quē ledit nisi p̃mit̃ p̃rigat. In loco palustri
et molli crescit. et tñ nō modicā duriciē pari
ter et acumē h̃c i sua suba se oñdit. fm Pl.
āt int̃ genera scirpi p̃putat. vnde et caricē
scirpū noiat triāgulārē. de q̃ subdit q̃ radix
scirpi trianguli est odoris boni et p̃tutis sic
calami aromatici. s̃z h̃ intelligo nō i genera/
li s̃z mltū i sp̃ali sic ip̃e memorat li. xij. A ca
rice āt d̃ et carectū. loc̃ s̃z vbi crescunt cari
ces. sic et a salice salictum vbi crescūt salices
vt di. Jfi.

Decarduo La. XXXVI

Cardu fm Jfi. grecū ē. et geñ herbe
ṽl frutic̃ spinosi. Enasa mordax est
et austera. et iō succ̃ eius allopicias. i. capillo
rū flux̃ curat. Decarduo di. Dyas. q̃ radix
ei i aq̃ decocta cupiditatē potatoribz admi
nistrat. matrici viliſſim̃ ē. et iō nō est mirū si
a mulieribz desideret. qz iuuat vt masculos
pereant. vt di. idē. Est āt cardu herba mltū
aculeitas h̃ns hastas et i sumitate spinosa ha
bēs capitella i q̃bz semē cardui p̃tinet. quod
itaqz exteri nigz ē h̃ albū est interi⁹ i medul
la. et est semē diureticū et diuisiuū. et valet
calculū i renibz vesica. crescit i loc̃ incult̃
p̃pascit ab asinis et bestijs p̃culcat. sic d̃z. iij.
Reg. xij. Trāſiēt bestie sal? et p̃culcaēt
carduū et. De carduo āt di. Pl. li. xx. c. xvj.
Cardui folia et caulis spinosas lanugies ha
bēt. et semē et radix vesici p̃t. Et ē q̃ddā gen⁹
cardui qd sine iteruallo tota estate floret. et
vno flore cadēte p̃cipit aliū. cui⁹ aculei are
ſcēt folio desinūt p̃igere. Sunt et alij car
dui spinosi frugibz inimici. vt di. idē. et abū
dāt i semie. et iō vix p̃t extirpari vbi semel
crescūt nisi affuerit cultoris diligētia cardu
os extirpāt. In ip̃oz āt extirpatōe sepe leſi
onē patit et p̃cturā.

Decarica La. XXXVII

Carica est sic̃ sicca et a copia sic voca
ta. nā singul̃ annis sic̃ vt di. Jfi. lib.
xvj. ter q̃tervefructū gignit. atqz alio matu
rescētē alt̃ orit̃ et succedit. Carica a senibus
sūpte i cibo sepe ferūt d̃fēdere ip̃oz rugas.
vt di. idē. fm Dyasco. p̃o iñ fruct⁹ carica est
dulci⁹. et ē vtilis i cibo et i medicina. multū
cū nutrit et impiguar. sanguinē grossum et
m̃tū generat et debiles p̃fortat. fm medic
nā p̃o pectus mūdifcat. tussim sedat. voces
clarificat. fauciu tumorē mitigat. renes et ve
ſicā et matricem purgat. corce in vino cum

absinthio idropicos curāt. trite cum sinape
puriginē aurū purgat. tñ i cibo nimis vsi
tate inflationē et ṽtositatē generant. pedicu
los creant. vt di. Dyasco. Alias em̃ p̃prietates
q̃re infra de ficu.

Decimino La. XXXVIII

Ciminum fm Dyasco. et Bacro. et
Persium est semen aromaticū co
lore pallidum. Unde Persi⁹ Rugo
sum piper et pallētis grana cimini. Calida
et sicca in secūdo gradu. p̃tutem h̃z diureti
cam sumositat̃ subuliatuā et digestōis cō
fortatiuā et ṽtositatis mitigatiuā et dolorē
stomachi et inflationis rep̃ſinā solutiōis ṽtē
reſtrictiuā. cū aceto infusum p̃mo affec̃ et in
sufflatū in naribz sternutaciōem puocat. san
guinē de naribz p̃fluentē sedat. tumorē san
ciū et dolorē mitigat atqz sanat cū baccis
lauri reuma frigidū compescit. sanguinem
coagulatū oleo mictū cū cera mūda discut
tit et dissoluit. liuorez et p̃cussione siue alio
modo factū pulnis ei⁹ cū cera bñ cōmixtus
sepi⁹ apposit⁹ totaliter tollit et ei⁹ frequēti vsu
facies discolorationem incurrit. Nucisqz
Dyasco. et Plate. Idē fere di. Pl. lib. xx. ca.
xvj. vbi dicit q̃ ciminum aliud est domesti
cum. aliud siluestre. et dicit q̃ m̃tis puenit
remedijs marie stomachi. cui⁹ dissoluit infla
tiones et intestinoy discutit dolores atqz vi
ſceꝝ torſiones.

Decorizandro La. XXXIX

Corizandru de q̃ d̃z Eto. xvj. et Hūc.
xj. fm Jfi. li. xvj. est semē q̃ddā odo
rifex a grecis corizon dictū. et semē
in vino dulci datū hoies vt d̃z reddit ad ve
nerem p̃mpiores. cauendū tñ est ne nimis
dēt. qz absqz dubio amentia adduceret et su
rorē. canibz āt herba est cū semine venenosa
nā interſicit eos si ab eis aliq̃tēs assumat. vt
dicit Jfi. et Papias. Et sup̃ addit. est inquit
corizandrum in cibosumptū calefactiū et
constrictiū. necnō et somni puocatiū.
fm autem auctores d̃z esse composite virtut̃
Dicit etiā sic Bacer in libro suo. Frigida
vis herbe corizandri d̃z esse. Austereqz siml
quiddam virtutis habere. Hanc Galienus
ait p̃ quam depellere ventris. Lumbicos
tineaſqz solent si trita bibatur Cum vino ṽl
si mixto sumatur aceto Corizandri herba in
se est odorifera q̃diu est integra. sed manibz
fricata fetet. semen eius candidum et minu
tum.

De coloquintida La. XL

Coloquintida de q̄ dicitur. iiii. Reg. iiii. est gen⁹ herbe amarissime scz cucurbita agrestis. qz more cucurbite flagella tendit iuxta terras fructu rotundo et similis cucumeri vsuali. hec herba q̄si vitio se diffundit in sepibz. fructu modicoz rotundo. vt di. Jsi. li. xvij. fm Dyasco. ho coloquintida q̄ dicitur cucurbita alexandrina aliqui inuenitur sola et tunc est mortifera et venenosa. sic herba q̄ dicitur squilla. i. cepa marina. sz qm̄ cū multis inuenit nō ita p oia est nocua. hz at medullā corticē atqz semē. medulla ē optima ī medicina. semē secundario. sz cortex null⁹ vlt modice ē p̄tut. Un̄ illa medulla ē laudabil⁹ q̄ est alba et cui semia bñ sunt inserta. illa at paz attēdēda q̄ cū p̄cutit multū sonat. similiter qm̄ de facili puluerisat. p̄tutē hz dissolūdi et p̄sumēdi. ex amaritudine etiā diuidēdi et penetrādi. z sube sue subtilitate fleuma purgat z melancoliā. vñ dicitur valere z q̄ridia/nā scabiē et q̄rtanā si mō debito partētibus offerat. dolori dētū subuenit. libricos. i. lōgos z lubricos vētris p̄mes excludit. Uermes auriuz puluis eius interficit. splenis z epatis duriciā apit si succ⁹ eius cū feniculo p̄p̄nef. eius decoctio emorroidas. i. sanguis venas apit et mēstrua p̄uocat z educ. Has et alias multas virtutes hz vt di. Dyasco. et Plate. et etiā Pli.

De croco La. XLI

Rocus de q̄ dicitur Lañ. iiii. et Threnorū. vlti. herba ab vrbe coricio sic dicta vbi maxime abūdat vt di. Jsi. li. xvij. est herba cū flore sic dicta. sz flos in q̄ ē potissima p̄t⁹ crocū dicitur. z est optimū qd ē reccs odoris boni lōgū. paz albū. integz. neqz in fragmēta cōminutū. in spiratōe bonū. z cū carpis inficit z rigit manū z lenit ē acutū. qd si h̄mōi nō fuerit vetustū cōgscit aut infusū. adulterat aut admitto crocomagmate augēdi pōderis cā spuma argēti trita addit. sed p̄dit si puluerulentū inuenit. et si decoctū ab odore p̄prio imutet. z dicitur crocomagma supfluitas q̄ relinq̄t ex aromatibus ex q̄bz crocū sit vngentū. Duculqz Jsi. fm Dyasco. ho due sūt spēs croci. Dīctis dīctus ab orto in q̄ nascit. z orietalis a loco vbi crescit sic vocat. Et est iste nobilior q̄s ortē. nec apponit in vomitiuis medicinis. pducit at florē purpureū hñs caput ad modū viole in cui⁹ medio tres vel q̄tuor flores producit

Eligēdi at sunt subrusi vel oino rufi. subalbidi ho abijciēdi sunt. p̄decē annos p̄nt seruari. Est at crocū calidū et siccū in p̄mo ḡdu et in suis q̄litateb⁹ tpatū. z iō est p̄fortatiuū. vñ z debilitatē stomachi z defectū cordis multū valet. ruborē oclorū ex sanguine vlt macula tollit si tritūz cū rosīs et vitello oui oculis apponat. Duculqz Dyasco. et Plat. Unā em̄ p̄prietatē hz crocus. qz in folijs per totā hyemē retinet virozē nec deponit illūz q̄ntūcūqz frigus intendat. in estate ho deficiūt eius folia penit⁹ z marcescūt. z post mediu autūnū itez crescit et tūc flores ei⁹ in tenui stipite exeūt et p̄rūpūt. Sic aut di. Aristot. li. vegeabiliū. crocus hz magnā p̄uentiā et similitudinē cum cepa et ascalonia in radice. differt tñ ab vtraqz. qm̄ cepa siue radix croci est p̄tinue carnis et nō facit semensicut ascalonia. sed etiā est tota rō ei⁹ seminata in radice. et omēs tunicē croci sunt mactre. et nō recipiūt tunicē ei⁹ oriri ab vna parte cepe sue sic accidit in ascalonia z domestica cepa. sz incipiūt tunicē crocia locis germinationū venaz cepulaz. et hoc ē de p̄prio croci. vt di. Arist. Habet aut cepa croci radices capillātes q̄bz adheret terre z attrahit sibi nutrimentū vt lilium et aliiū. et h̄mōi. z qm̄ cepa croci est grossa etiam matura incipit diuidi et multiplicari in capita mltā p̄prias tunicas et radices habētia et ex singulis crescit planta. ex q̄ p̄z q̄ in eius capite fenu radice est eius p̄rus semētia. q̄ est sui multiplicatiua et sue speciei p̄seruatiua. quemadmodū dicit Plin⁹. Siquidē crocū li. xx. c. xx. sic cōmēdat. Crocū inq̄t cū melle nō soluit nec cū aliq̄ dulci. facillime at cū vino vel cū aq̄. Valissimū est ī medicina. destruit ei omēs inflatōes et dolores oculorū. maxime si cū vino fuerit mixtū. pectori stomacho et epati summe vtile est. qui crocū pus biberit ebrietatē et crapulam nō incurrit. Corone aut ex eo facit ebrietati resistunt nec permittūt hominē inebriari. somnum facit z caput mouet. stimulat venerez. flos eius illit⁹ igni sacro subuenit. De croco sit vnguentum citrinū et crocū quod greci crocomagon vocant. Et valet contra suffusiones oculorū. z est optimū. quod gustatum dentes inficit et saluā. vlcera capitis purgat. capitis tormēta et inflatōes sedat. serpentū z arenaz morsus et scorpionū puncturas curat. Duculqz Plinius.

De cepa

Ca. XLII

Cepa vel cepe est herba cuius vis tota est in radice et in semine. Et ideo sic cepe vocat ut dicitur. Ipsi. q. nō h3 nisi caput. De cepe dicit Arist. li. de plantis. Cepe inquit et ascalonia bis faciunt folia. et h3 cepe stipitem in q̄ facit semen. et h3 radicē plūb tunicis vestitam. et sub radice h3 alias radices q̄si capillares q̄b3 nutrit grossa radix. et per hanc ad totā herbam humor trāsmittit radicalis. In pmo āt anno nō pficit radicem. s3 in secūdo postq̄ semināt. Sicut nec semē ante secūdum annū facere p̄suevit. Nec facit semen in folliculo sic alliu et q̄dam alia. sed in sumitate stipitis semen sup quosdā pediculos. i. pedes paruos se dilatat. Spēs autē cepe est duplex. s. domestica et siluestris que canina ab Arist. nūcupat. Canina autem cepa flores habet albos versus celum et virides q̄dammodo versus terrā. Et talis cepa valet contra apostemata. habet autē cepa domestica stipitem p̄cauū et sine nodo. et sic renouat folia ita et radices. ut dicit Arist. in p̄dicto libro. fm Dyasco. cepe domesticum est vtile ad medicinā et ad cibū. Est autem viscosum et frigide nature et maxie illud quod est oblongū magis q̄ rotundū. et magis rufū q̄ album. et magis siccū q̄ recens. et magis crudū q̄ coctum. comestum fastidiū tollit. oris fetorē diminuit. ventrē mollit cibos coctis. succus ei⁹ cū melle caliginē oculorū detergit. succus eius litargicis subuenit. auri bus cū lacte mulieris instillat⁹ eius dolorē sedare p̄suevit. comestū tempate put p̄ueit viscosos humores incidit. ora venarū aperit vrinam et mēstrua puocat. et educit venenū mortuus rabidi canis extinguit. et alijs venenosis mortuis succurrit et resistit. curem clarificat. et poros aperit. et ideo sudorē puocat et educit. et comestū crudum nihil nutrimenti corpori tribuit. colericis obest. flegmaticis p̄uenit. sitim facit. inflatiōem gignit. et acumine suo caput p̄cutit atq̄ ledit. et nimis comestū aliqñ maniam et insaniam inducit et terribilia somnia videre facit p̄ecipue si ab ereuntibus egritudine comestū fuerit. lacrimas solo odore puocat et visum ledit. Duc usq̄ Dyasco.

De cepe Caplm. XLIII.

Cepa caninū dicitur squilla. et inuenitur iuxta mare. vñ a Placario cepe marina appellat. reperit autem quādo

q̄ sola. et tūc mortifera ac venenosa est. si in tus recipiat nisi eius venenositas rep̄mat. Solēt autē salernitani eam diuidere in plures p̄tes et plantare in ortis sigillatim. et ita rep̄mūt venenū eius. rep̄mitur autē malicia si in vino et oleo aliquantulū dimittat. et sic in medicinis apponat. Debet autem scindī ista cepa et interiora et exteriora abijci. quia exteriora sūt mortifera p̄ nimia caliditate. et interiora p̄ nimia siccitate. s3 media sunt tēperata multū p̄uenientia medicinis. De cepe autē dicit Plin. li. ix. c. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera et eis omnib⁹ est odor lacrimosus. et est optimū qd est rotundissimū et acius est rufum q̄ candidū. et crudū q̄ coctum. seritur et plantat. sed qñ seminatur ante annū sequentē nō facit semen. et qñ facit corrumpit ip̄m caput. vnde ex corruptōne iacti feminis gignit ip̄m caput. et productio seminis capitis est corruptio. Vult autē feri semen cepe in solo terre fossio herbarum aliarū radicibus extirpatis. semē ei⁹ nigrescere incipiens metitur anteq̄ totaliter maturet. radices eius optime in paleis p̄seruāt. et licet p̄tinget capita inueterari. aqua salsa et tepida sūt capita insingenda et ita efficiūt diuturniora et esui meliora. sed in siccis ad seminandū vel plantandū sunt vtiliora. mlti etiā capita ceparū sicut et alliorū suspēdūt in fumo sup ignē. et sic ne germinēt p̄seruāt qd sepe extra terrā facere certū est sic et alliu nisi p̄ artificiu caueat. Item li. ix. c. vij. Cepe siluestres nō sunt sapide neq̄ multū comestibiles. sunt tamen multū medicinales. Ip̄o em̄ olfactu caligini medent. magis autē vncione puocant. oris vlcera sanant. mortuis caninos cum melle et vino curant. mortuus etiā serpentū obuiant. auricularū sonitū et grauitatem emendant. cum adipe anseri no aut cū melle lumbarū dolores iunāt. vulnera cum melle purgant et sanant. Duc usq̄ Plinius.

Decucumere Ca. XLIII

Cucumer. eris. q̄dam est herba de q̄ dicitur Ipsi. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q̄ interdum sunt amari q̄ dulces nasci p̄hibent si lacti mellito eorū semen infundat. Dyasco. autē dicit cucumeris natura frigida repit. ventrē soluit. stomacho accōmodat. q̄b3 anīm⁹ deficit succurrit odore. folia eius trita vulnerib⁹ medent q̄ imp̄ssit capitinus mortuus. semē eius tritū cū vino dulci

z potnt datū vesicā adiuuat laborātem. fm
Pli. ac li. xx. c. ij. z. iij. dz q cucumer ortēsis z
siluestris cui⁹ radix ē mag⁹ grossa et alba. ex
cui⁹ succo fit electuariū qđ est necessariū in
multis medicinis.

De cucurbita Caplm. XLV

Cucurbita fm Jsi. nomē est grecum
cui⁹ origo latinis ē incerta. Et gene
ra sūt mltā vt tāgit Jsi. li. xvij. Et di
cit idē Pli. Est at cucurbita alia domestica
z ortēsis. aliāso siluestr⁹. domestica so in ra
mosz folia piterz flagella ad modū vince se
diffundit z qbusdā ligamēz se pnectit sic vt
tis. z hz qsdā flores albidos qđ emittit po
tissime 5 noctē. sine appodiatiōe florere p̄t. sz
fruct⁹ ei⁹ vir pficit imo deficit l putrescit qñ
ad modū vinee a tra nō erigiz z lignis vl vir
gulis n̄ sustēnt. Est at cucurbita fm Plat.
frigide z hūide p̄plexiōis z in q̄litanibz tpa
te In calidis regionibz p̄cipue inuenit. cui⁹
semia in terrā p̄iecta herbā p̄creāt ex q̄ pdu
cunt albi flores. z tandē fruct⁹ plenī semie et
medulla cui⁹ cortex p̄mo mollis. sz qñ pue
nit ad maturitatē ad modū ligni indurescit
fruct⁹ eius qñ noui sūt p̄ueniūt cibis z semī
na medicinis. Sūt at semia ei⁹ diuretica et
diuisiua. p̄p̄ sue sube subtilitatē. z iō valēt 5
opilatōz epat⁹ z renū ac vesice. acutā patien
tibz cucurbita elicta vl affata cibz ēz medicia
Nā materiā infirmitat⁹ purgat p̄vīnā z ali
qñculū laxat. calorē rep̄mit alterat atqz p̄for
tat. semia ei⁹ post maturitatē colligūz abluū
tur et ad solē desiccāt. ne p̄p̄ hūiditatē super
fluā corrūpanz. In loco sicco p̄ triennīū re
seruant. Hucusqz Plate. fm Pli. at succus
cucurbite valet 5 ignē sacz. z 5 tumorē ocu
loz. mitigat dolorē aurīū si rep̄a immittat
semē ei⁹ tritū in puluerem et insparsū replet
cauata vulnera. Linis cortic⁹ valet 5 cōbu
stura. Dicit at adhuc Pli. li. xx. c. iij. ē cucur
bita siluestris digitalis gossitudis nascens
i sarosis locz. c⁹ succ⁹ stōacho z visceribz mul
tū pdest renū z lūboz. paralisi subuenit. me
dulla cū absinthio z sale dolorē dēriū tollit
succ⁹ ei⁹ cū aceto calefact⁹ mobiles dētes si
stīt. caro ei⁹ sine semie clauis pedū. i. aposte
maribz succurrit. vinū cū ea feruesactū ocy
loz imper⁹ tollit. folia ei⁹ cocta z trita vulne
ribz subueniūt. semē ei⁹ potatū cū vino vene
nū vincit z comedi nō dz. qz inflatōes facit.
Est at cucurbita agrest⁹ fm Jsi. li. xvij. idēz
qđ coloq̄ntida herba mltū amara quemad

modū cucurbita p̄sus terram flagella tēdit.
hñs folia mag⁹ grauis odor⁹ vt cucurbita. et
fructū rotundū facit sic cucumer vsualis. vt
dicit Jsi. quere 5 de nasa coloq̄ntide

De celidonia Ca. XLVI

Celidonia est herba croceos hñs flo
res atqz fructū crocēū tāgētis man⁹
intingētē. sic dicta eo q in aduentu
yrūdinū videt erūpere vel florere vt di. Jsi.
li. xvij. Celidon em grece yrūdo latine dz. et
subdit Jsi. vel dz celidonia. qz pullis yrūdi
nū si oculi ledāt matres eaz illis ex hach er
ba medicant. Idē etiā recitat Pli. scz q suc
co celidonie oculi yrūdinū eruti siue lesi ad
statū p̄stinū reuertūt Alias siqdē notabiles
hzytutes. Hzy em hūitē dissoluēdi attrahen
di p̄sumēdi vt di. Dyasco. dolorē dētiū mi
tigat. caput purgat. mēstrua puocat. et ma
tricē mūdat. fistulā oris z cancrū curat. fm
Pliniū Dyasco. et Plat.

De centaurea Ca. XLVII.

Centaurea ē herba amarissima cali
da z sicca i tercio gdu. z iō fel terre ē
vocata vt di. Jsi. qz a chirone cen
tauro ei⁹ p̄miz ē inuēta. vt diē idē li. xvij.
Est at duplex. s. maior z minor. Prima ma
iores hzy ramusculosz flores. et ē maior⁹ effi
cacie qz minor. vt dz i Plat. Et ibidē di. Cō
stan. qz radix maior⁹ calida ē z sicca i secūdo
gdu. z hzy qndā amaritudinē cū dulcedie. et
iō hzytutem p̄glutinādi. z ex amaritudie hzy
vim diureticā z diuisiua. p̄ valēt floresz fo
lia in medicina qz alia q sūt in ea. dolorē ven
tris sedat. visū clarificat. renesz splēnez de
opilat. paralisi m curat. p̄mes vētris cū mel
le necat vulnera radix ei⁹ p̄solidat sic di. Pli
ni⁹ Dyasco. et Plate.

De daphni Ca. XLVIII

Daphnis grece laur⁹ dz latie. vt dicit
Jsi. li. xvij. Et est laur⁹ aq̄bo laudis
dicta. Lauri em ramisz folijs cum
laudibz victoz capita coronabāt. Et iō apō
antiqz laudea vocabat⁹. sz p̄ sublata lra d. et
surrogata. r. laur⁹ est dicta. sic qndā dicebat
medidies q nūc meridies solet dici. vt dicit
Jsi. Nā carborē greci vocāt daphnem eo
q nūqz deponat viriditatē. hyme em viretz
estate. z iō inde victores potissime coronāt.
vt di. Jsi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo
credit mīme fulminari. vñ fuit apollini n
tiqz p̄secrata. de q diē m̄gr in hūtoz. sup l
lud p̄bū Cōsuluit p̄aac dñm. sup Bēn. xxx.

Rebecca ex more gentiū quē viderat in pa-
rentibz. specie lauri quā tripodē dicit cap-
ti supposuit. z ramis arborz q̄ agn^o castus dē
incubuit vt visiones veras videret z fantasi-
cas nō sentiret. De lauro siq̄dē di. Pli. li. xvj.
ca. xxx. Laur^o triūphibz pprie dedicat q̄ gūssi-
ma ē domibz cesarū atqz pōtificū. qz domos
exornat. Et sūt duo genera ei⁹. s. delphica et
ciprica. Lauro delphica delphis pmo coro-
nati sūt triūphātes. Ciprica pmo romani pmo
suos coronabāt. mō at mltē spēs lauroz in-
ueniunt. sed differt in virore z magnitudine
et similitudine baccaz. Est aut arbor mul-
tiplicis speciei. et enumerat Pli. xij. spēs ei⁹
arboris inter q̄s ponit q̄ndā spēs lauri quā
dicit fuisse magno Ioui et appollini delphi-
co dedicatā. Et iō tellus laurifera i domibz
et in satis a fulmine manet tuta. sine at lauri
pñtia nō solebat apollo dare rñsa sua. Et iō
qz diuinis credebāt cōuenire honoribz. ho-
nozem triūphibz obrinuit nec licebat laurū
pollui vsibz illicitis z pphanis. qz ppe p-
pician da numina sup altare poni debuit et offerri
Cesar aut Tyberi^o celo tonante laurum in
capite solitus erat ferre sic ferunt i fulminū
metus. Narrat etiā ibidē Plin⁹ mirā rem.
q̄ cū August⁹ sederet in qdā orto iuxta dru-
sillā atugustā deiecit aq̄la de alto gallinā mi-
ri candozis illesam in gremiū cesaris. tenu-
itqz gallina laureū ramū in rostro suo onu-
stū baccis multz. gallinā et sobolē iusserunt
auruspices obseruari. z baccas laureas se-
minari. z cū diligētia custodire. ex q̄bz pueit
silua triūphās cui⁹ postea cesar lanrū i ma-
nu tenuit z coronā in capite gessit. ac deide
alios cesares eodē mō ex eadē silua post ob-
tentū triūphū oportuit coronari. Hucusqz
Pli. De lauro siq̄dez addit Dyas. q̄ ē arbor
elegātis forme et magne aromaticitatis ac
mire efficacie ac pñtis. Nam folia ei⁹ viri-
dia q̄ multū odorifera sunt si pñdant mī-
tigāt et sanant pñcturā apū et veipaz et om-
nē tumorē spargūt. libroz vestes cū q̄bz po-
nūta tincis z vermibz custodiūt z a corrosi-
one tutos reddūt. fruce⁹ lauri dicunt^r bacce
lauri. et sunt gna ex ter⁹ nigra vel subrufa. in
ter⁹ alba et vinctuosa in figura spherica. in cō-
plexione calida z sicca in scōo gdu subtilem.
hñt subaz. et hñt pñtē depurādi pfortandi
et ideo in multz ponūt^r veliē medicis ex q̄bz
fit oleū pñciosū qd̄ valet i mltas z pñpue cō-
tra frigidas passiones.

De diptanno Ca. XLIX.

Diptannus est herba medicinalis. ^o
Radix maxie puenit medicinis. et dē
ei⁹ suba esse solida non pforata q̄ cū
frangit nō puluerisat. Virtutē hz dissoluē-
di attrahendi venenū et cōsumendi. Un va-
let ptra venenosos morsus. z supposita vul-
neri et potata vt di. Dyasco. et Plat. cū pau-
cis additis dē in multis hñc pñtē tyriace
menstrua. puocat et educit secūdinās z ferū
mortuū excludit. epilepticis et paralicis cū
succo rute subuenit. vt dicit idē Dyasco. De
hac herba dē in Pli. li. xv. c. viij. Cerue in-
q̄t diptannū pmo mīstrauere. Nam ei⁹ her-
bam comedūt vt facili⁹ pariant. et si sagittis
fuerint lese diptannū querūt quem comedē-
tes ferrū excutiūt in vulnere derelictū. Itē
dicit Basili⁹ in exameron. et Ambro. et ex-
positor sup Cañ. vbi loquit^r de hinnulis cer-
noz. Hec herba fm Pli. crescit in pluribus
locis. sed illa minus est laudabilis q̄ crescit
in agris pinguioribz siue crassis. que autem
crescit in locis asperis et siccis melior ē cui⁹
minima portio gustata accendit os vt dicit
idēz Jsi. li. xvij. sic di. Diptannus est mons
crete ex quo diptann⁹ herba nomē accepit.
Unde virgilius. Cerua vulnerata salt⁹ pa-
grat diptannū querit. tante em pñtis est vt
ferrum a corpore excutiat z expellat. vñ z elus
pabulo fere pousse ei⁹ cū sagittas corpi in-
herentes. hñc quidam pulegiū mart⁹ vocāt.
quia habz tela ei⁹ cūdi bellica pñtē. vt di.
Jsidor⁹.

De dracontea Capitulū. L

Dracontea est herba qdam sic dicta.
Pro q̄ hasta eius in modū colubri sit
maculis respersa: similitudinemqz
imitet vipere vel draconis. vel quia herbaz
ipaz vipere timēt. vt di. Jsi. li. xvij. Hec aut
a multis serpentaria vel colubrina nūcupa-
tur. Nam florē hz purpureū diuisū et aptū
sicut os serpentis de cuius medio procedit
lingua q̄i serpētea acuta nigra et rotunda et
in medio floris ipsius surgit q̄si caput semi-
ne grosso et rotundo. pñs viride deinde rufū
efficitur qñ incipit maturescere. Herba ista
fm Dyasco. magne efficacie est et virtutis.
Nam radix eius exiccata et puluerisata ruz
aqua rosacea faciē mundificat clarificat et
colorat. cū sapone gallico fistulā sanat mū-
dat et desiccāt. et os eius dilatat. vt os frac-
tū vel putrefactū queat extrahi. cum aceto

z calceviua cancrū curat. foliū ē cū vino de coctū apostemata maturat. succ⁹ eius audi tū ex frigida cā lesum sanat. visus clarificat. menstrua puocat. emorroidas. i. inferiores venas sanguinē fluentes psumit z desiccāt. succ⁹ ei⁹ inter p⁹sup⁹ aborsus puocat. odore suo serpētes fugat. nec ledit corp⁹ a serpente si eius succo inunctū fuerit aut linitū. Huc usq⁹ Dyasco. et Plat.

De draganto Ca. LI

DRagantū fm Plat. et Auicēn. est gū mi cuiusdā arboris cuius humor v^l actione caloris vel p⁹strictione frigiditatis naturalis indurefcit. cui⁹ spēs est triplex. nam est albū purū et clarum. et illū melius est. Est etiā subrufum et citrinū qd nō est adeo bonū sic albū. cui nihil terre admittū est. qd albū ē p⁹ueit frigidis medicis. sub rufum et citrinū d³ poni in calidis. Per. xl. annos seruari potest. p⁹utē h³ in frigidandi humectandi z mundificādi ex frigiditate et humiditate z aglutinādi ex sua gūmositate Valer⁹ vicia pectoris in electuarijs z syrups. nam pect⁹ siccū humectat. humorē p⁹ditum restaurat. rufim sedat. scissurā labiorū et oris vlceratōnem conglutinat atq⁹ sanat. faciem mundificat et dealbat. artheticos iuuat. contra dissenteriam prodest. vt dicit in Plateario.

De ebeno Caplum. LII.

Ebenus est lignum ethiopicū colorē habens nigrū tactum lenē et planū durū et ponderosum. Unde p⁹ po roz compāctōem positiū in aqua statim sub mergit atq⁹ petit fundū. vt d³ in li. vegetabiliū. Est aut gustu stipticū z mordax qd igni appositū cit⁹ rapit ignē et suauē fumū emit/ tit et odorē. in corticula p⁹fricatū rufū oñdit colorē. Virtutē h³ purgatiuā z p⁹fortatiuā. et ideo collirijs vtiliter adhibet sic di. Pl. z Dyasco. De ebeno etiā ait Jsi li. xvij. Ebe/ nus inqt in india crescit z i ethiopia. q⁹ celsus diu indurefcit i lapidē. Cui⁹ lignū nigrū et cortex lenis vt lauri. Indicū maculosū est et variū s³ mel⁹ est qd in nullo est maculo/ sum s³ nigz est z lene. Solet aut poni iuxta crepūdīa vt infāntē visu nigra non terrcant vt di. Jsi. et Virgili⁹. Ebenū cōmēdat Plinius li. xij. c. v. dicēs. ebenū esse arborē p⁹cio sissimā auro et ebori comparabilē. et idō so lebāt ethiopes lignū ebenū cū auro z eboze offerre imperatorib⁹ p⁹tributo. Unde et re/

gina saba legis talia ligna dedisse Salomo ni. iij. Regum. x.

De edera Ca. LIII

Edera ab herendo est dicta vt di. Jsi. eo q⁹ arborib⁹ adhereat. vel dicit ab edo. q⁹ sumpta in cibuz a capris lac multiplicat vnde nutriunt hedi. radix eius durissima p⁹forat. frigide est nature et frigi/ duz indicat esse terrā vbi crescit. virozē diu seruat et nō p⁹dit folia q⁹ diu virent. amari et stiptici est saporis. Edere aut fm Pl. li. xvj. ca. xxij. sunt due spēs. s. alba et nigra. s. ma/ sculus et femina. ma⁹sculus est maior et in fo lijs durior et pinguior. edera vero alba fru/ ctum habet albū. et nigra nigrū. Solēt autē poete coronari folijs edere in signū viuacis ingenij et subtilis. quia edera semp viret Si militer edera coronati incedebāt illi qui in sacris liberi patris. i. bachi mīstrabant Un hec arbor deovini sacrata fuit sistr et marti. Unde et Alexander magn⁹ suos milites co ronauit edera qñ de india triūphauit. vt dic idem Plin⁹ exemplo liberi patris q⁹ galeas suoz tirso edere adornaui. Est autē arbor vt dicit idem multū in altū se extendens q⁹ diu inueniet arborē vel murū p⁹ quez serpat radicola seu ramosa. habēs brachia et bac/ cas quasdā sed amaras. cuius vmbra est no cūa et satis inimica frigozi. serpentū generi gratissima rumpēs muros z sepulcra. vnde mirum est q⁹ haberi in honore a veterib⁹ fue rit con/ ueta. folia habet intercisā et angulo sa grauis odoris et plana. sed amara. sub q⁹ rum vmbra latent vermes. Itē ca. xxij. q⁹ mira p⁹dit natura edere ad excipiēda vina Nam si fiat vas ex ligno eius vina trāsfuere et aquā siqua mixta fuerit remanere certū ē Hucusq⁹ Plin⁹. fm Dyasco. at edera qñis sit amara vtilis tñ est medicine. Nam virtus eius inest stiptica et p⁹strictiua. et ideo dissē/ terijs medet. Succus ei⁹ narib⁹ instillatus caput purgat et dolorē eius mitigat. Suc/ cus eius cū oleo repid⁹ aurib⁹ inmissus cō tra surditatē iuuat. Item idēz. Edera ex cō trarijs est p⁹posita. et idō in causis cōtrarijs opat. propter qd p⁹utē h³ maturatiuā. attra ctiuā. mūdicatiuā. et mitigatiuā. et idō ap poni sepi⁹ solent eius folia ad cocturas. eius gūmi diureticū est et dissolutiuū. valet con tra calculū. eius folijs nntri⁹ hirc⁹ sanguiez h³ acutiorē et ad frangendū calculū in reni bus et vesica fortiorē. Est aut qdā spēs ipsi⁹

edere sup cuius folia cadit ros et inuiscatur
ac in ladanū cōmutat. cuius virtus magna
a medicis experitur. Nam fumus eius men
strua prouocat ⁊ educit. secūdinās expellit.
reuma p̄pescit. caput ⁊ sensus p̄fortat. tussie
res inuat. fluxū vētris sedat. ⁊ in multis medi
cinis adhibet vtiliter

De litropio Ca. LIII

Litropium est herba sic dicta eo q̄
solstitio est iusto floreat. v̄l q̄ solis mo
tibus folia circūacta p̄uertat. vnde
et a latinis solsequiū appellatur vt di. Iſido
rus li. xviij. Nam sole oriēte flores suos ape
rit. et cū sol occubuerit itē se claudit. ⁊ hec
verrucaria d̄r. eo q̄ exinguit verrucas ⁊ ab
stergat siue potest siue cataplasmet. vt dicit
Iſidor⁹. fm̄ Plate autē solsequiū sp̄sa so
lis dicit. et est herba frigida ⁊ humida in se
cundo. cuius succus bibi⁹ valet contra ve
nenū sumptū interius. valet etiā cōtra mor
sum caninū et venenosum si trita sup vuln⁹
ponat p̄tra calefactionē epatis et opilationē
multū valet.

De elleboro Ca. LV

Elleborus. vt dicit Iſidor⁹. ab elle
boro fluuiō sic dicitur. vbi plurimū
gignitur. Hunc romani veratrū di
cūt eo q̄ sumptū mentē motā in sanita. ē re
ducit. Quod duo sunt genera. s. albū et nigrū
Albus d̄r ellebor⁹. q̄ radices habz albos ⁊
fleumaticos hūiores purgat. Niger vero ni
gras bz radices et nigros humores. i. melā
colicos purgat siue mūdāt. Est autē fm̄ Dia
sco. et alios auctores herba multū violēta in
virtute et recipiēda medicinaliter cū caute
la. multū ei ledit et cito interficit q̄ indiscre
te aliq̄b adhibet. valet in m̄ltos morbos
si debito mō adhibet. vt di. Dyas. q̄ quarta
nas febres soluit. sm̄es in auribz alias in
terficit epilēticis litargicis subuenit ei⁹ pul
uis si cū pane misceat. ⁊ si a muribz comeda
tur mures interficit. vt di. Dyas. et etiā Pla.
Inter autē h̄ herbe duas sp̄s. melior est el
leborus albus. et est calide et sicce completio
nis in tercio gradu. et crescit in locis mon
tuosis et humidis. et habet folia similia plā
tagini s̄ longiora et in fine acutiora ⁊ stipi
tē vnus cubiti siue magis. cuius radix laxat
multū super⁹ et infer⁹ et nūq̄ debem⁹ elle
bor⁹ vti nisi materia fuerit digesta pus ⁊ p̄
parata. et tunc etiā cū caurela. et ideo p̄po
ras dicit S̄ivis ellebor⁹ ducere moue cor

pus. ne scz sumēs ellebor⁹ supdormiat. et h̄
virtutē resoluēdi humidū in ventositatem.
v̄n sequit suffocatio spiritūū et mors. vt di.
Dyas. et Plat. Elleborus aut niger m̄lto
periculosior est.

De esula Ca. LVI

Esula q̄dam arbor est que a medicis
calida d̄r in tercio gradu atq̄ sicca.
vt di. Dyas. cuius radix maxime va
let in medicina. cuius multe sunt sp̄s. ⁊ illa
ru⁹ virtus nūc est in lacte et in humore. nūc
in semine. nūc in radice. vnde d̄r. Lac anabu
la parit cacapucia semine gaudet. Esula ra
dicis cortice p̄stat opem. Est em̄ esula her
ba plana habens folia et rupta emittit lac
teum humorē qui quidē est vlceratiuus. et
carnis siue cutis corrosiuus. fleumaticos
purgat humores valet ydropicis ⁊ alijs pa
tientibz ex humore fleumatico varias passi
ones.

De eruca Ca. LVII

Eruca ē herba alba domestica ⁊ ali
q̄ siluestris calida et humida. diu
retica et apertiuā renes p̄fortat. pa
ralisim⁹ curat. vrinā puocat vesicā et renes
purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flo
res eius apes diligūt et frequentāt. vt dicit
Plini⁹.

De enula Ca. LVIII

Enula est herba cui⁹ manerics est du
plex. s. ozrulana et campana q̄ maio
ris est efficacie i radice. Hā radix d̄r
colligi in p̄ncipio estatis et in sole ericari.
ne ex humiditate corūpat. sturē bz leniēdi
et mūdificandi ⁊ neruos p̄fortādi et viscosā
hūiditatē p̄sumēdi. valet mirabiliter in fri
gida causa contra tussim infrigidatā et spi
ritaliū membror⁹ frigidās passionēs. vnde
scriptū est in Macro. Enula campana red
dit p̄cordia sana. ⁊c.

De epithimo Ca. LIX

Epithimū est flos thimi q̄ est herba
cui⁹ tota virtus in flore est. nam sol⁹
flos ponit in medicina. vt di. Dyas.
Plini⁹ et Plat. h̄ntem bz purgādi fleumati
cas vel melancolicas passionēs. vnde valet
contra quartanas et etiā quotidianes acces
siones. valet etiam fm̄ Constan. cōtra strā
guirā et difficultatē vrinandi. et etiā cōtra
splenis et epatis opilationes.

De ebulo. Caplm. LX

Ebulus est frutex siue herba in folijs
et i stipite sambuco arbori similima.
Cuius radices cortices frondes et flo-
res sunt viles in medicina. habent etiam fm
Dyasco. Plate. et Pli. vturē dissoluendi et
psumēdi grossum flegma et viscosum. vnde
succus ebuli valet ad arteticā et tractōz ner-
uoz manuū atqz pedū. valet ad leucostemā-
tiam. i. ydropisim ex flegmatica cā atqz fri-
gida siue alba. valet etiā ad tumores et colle-
ctiones intercutaneas vbi cūqz in corpore col-
ligant. Item valet marie ebul⁹ ad cōcussiones
corporis atqz casus. si paties in ei⁹ decoctio
ne frequēti foueat. Nam dolorē mitigat. tu-
morē sedat. prutē et robur neruis et iūctur⁹
ossiū admīstrat. Odoze liquid⁹ est ebul⁹ her-
ba fetida et sapore min⁹ grata sed in prute et
efficacia ab antiqz medicis optima ad me-
dicandū est apud veteres iudicata. vt dicit
Dyasco. Pli. et Plate.

De fico Caplum. LXL.

Ficus ē arbor a fecūditate dicta. alijs
em arboribz feracior est. Nam terqz
qterqz p singulos annos fructū gī-
git. atqz altero maturescēte aboriz alter statū
Ficus autē egyptia fecūdior fertur ei⁹ lignū
in aqua missuz illico mergit et cū in imola-
cuerit. deinde ad supficiē sursum eleuat. p̄sa
vice nate qm̄ madefactū debuit hūoris pō-
dere residere añ tpa pō pitagore alebāt ficu
bus galathe. als athlete añqz idē eos ad car-
nis vsū in q forrior est cibo trāstulissz. A senī-
bus at in cibo sūpteficus rugas eoz disten-
dere ferunt. tauros qz ferocissimos ad fici
arbores colligatos dīcūt repēte māflescere
ficus at cuiusda arboris remedio q dicit cap/
ficus vt asserit fecūdat. Nucusqz Jsi. li. xviij.
ca. viij. fm Arist. at li. vegetabil. humor cor-
ticis arboris q est qsi sanguis i aialibz in q/
busdā est lacte⁹ vt in fico et in moro. sed fici
lacrima hz coaguli ad faciēdos caseos sicut
flos cardui casealis. Est at ei⁹ humor mltū
vinctuosus. et ideo sic⁹ est mltre fecūditar. qd
em est vinctuosū trāsīt in fructū. et qd subtile
et aqsum in folia trāsmutat. q qdē sūt lata et
scissa et in extremitatibz pirica et acuta. qru3
lacte siue succo mēbra genitalia plinita dī-
cunt moueri ad pruritū et libidinis incen-
diū. sile hz glo. sup Ben. iij. ibi fecerunt sibi
de folijs ficus pizomata. Contingit at ficiū
arborē. vt dī. Arist. sterilecere aliqñ. p̄p̄ hu-
moris defectū. aliqñ. p̄p̄ supflūā hūiditatis

abundantiā. et in vtroqz casu indiget mediet
na. vñ agricole ei subueniūt in defectu hūo-
ris p simū puenientē et aquam dulcē. qñ ve-
ro supabundat humor arborē clauis perfo-
rant et supflūū humorē euacuat. vt supra d
arboz medicina est ostensum. De fico autē
arborē siue ficu dīc Pli. li. xij. c. viij. omia q
supra sunt de Jsid. introducta ficus egyptia
inqt est arbor fecūdissima moro silis in ma-
gnitudine i folijs et in aspectu. quater i esta-
te p̄fert fructū sed p̄mū generat immaturū.
cui similis est ficus cipria q quater germiat
et fructus quaternos facit. sed grossus et ul-
nō maturat nisi p̄us incidat et lactis super-
fluitas emittat. et emittit germina sua sine
folijs in extremitate ramoꝝ. et hz silitudinē i
radice cū p̄lo et in folijs cū vltimo. et ē in qñ-
titate sorbe silis magnitudo. Est at ficus ar-
bor tenera et delicata. et ideo a forti frigore d
facili ledit et potissime qñ incipit germiare
Item idem Pli. li. xij. ca. vj. est ficus indica
exilia quedā ferens poma vastis ramis trās-
fusa. qui rami in terrā adeo curuant ponde-
re suo vt terre infigant. et sic nouam p̄geniē
faciūt in circuitu circa parentē vel circa sti-
pitem et tantā faciūt vmbz et densitatem q
pastores sub eius ramis ab estu et a v̄eto se
abscondūt. supiores aut rami marris in al-
tum valde se extendūt. collaterales pō fasto
circuitu circa matrē se diffundūt et qsi siluo-
sa multitudine vmbz magnā faciunt. folia
sunt autem latissima ad modū pelte amoni-
ce disposita. poma faciūt multa sed modica q
sabe magnitudine3 vix excedūt. s3 inter folia
calore solis ita decoquunt q p̄ dulci sapore
ad comedendū digna miraculo reputātur.
Ad h dicit Pli. li. xv. ca. xix. q est qdam ar-
bor q dicit siluestris ficus q alio noie dicit cap/
ficus nūqz maturescēs sed qd ipsa ex se non
hz alijs tribuit. Nam cultores solent aperi-
re ora radicū vel corticis arboris ficus illi
intus infigere surculos et ramos caprifici ex
quoz insertione aperta radice attracto ac/
re nouoz humore ei congruo rigore recipit
et virtutē vñ et humor lacte⁹ q est materia
fruct⁹ in ip̄o trāsīt pastum sic pater in dictis
Aluredi in tractatu de causa fructificatiōis
arboꝝ et herbaz. Item idē etiā dicit q tales
arbores debent taliter iuxta fructiferas or-
dinari vt venti flatus euolantis in ip̄m ficū
ferat. ad h vtilior est ventus australis qz aq-
lonaris. qz simpliciter plus nocet ille vent⁹

bozeal' ficui q̄ australis. q̄re in aqlonari pte
min' p̄ficiūt fici z pl' arelcut. qz eaz humor
lacie' facillime cōsumit' z etiā cōgelat' vbi ha-
bet dñium talis vēr'. De effectu artfici vel fi-
corz q̄ ad radicē foliū corticē z fructū. Que-
re s̄ in tractatu de carica in lra L. vbi exp̄ssi-
us p̄tinetur.

De fragino Ca. LXII

Fragin' est arbor vt di. Jsi. crescens
i locis asperis z montaneis ex qua
sūt haste. q̄ frāgūf. vñ oui. et fragin'
vtilis hastis. De fragino at̄ dicit Plinius li.
xvj. c. xij. inter arbores quas materie causa
natura genuit vtilis est fragin' q̄ est arbor al-
ta seu p̄cera et rotūda atqz recta siue pinea/
ta folio. homeriqz p̄conio z achill' hasta no-
bilitata. z cedro i aliqbz p̄tibz ita silis vt cor-
tice ablato cmētes fallat. cui' folia s̄ venenū
sūt vtilia. nā succo exp̄ssio z potui dato s̄ ser-
pētes sūme opifex ē. tantaqz ei vis est vt ser-
pētes ei' vmbra matutinam vel vesp̄tinā nō
attingant. q̄ si int ignē z folia fragini ponat
serpēs i ignē pus q̄ in fraginū fugiet. sūt tñ
folia ei' iumētis mortifera in grecia. ceteris
aūt ruminātibz sunt innocua. In ytalīa p̄o-
sumētis nō obsunt. p̄mo at̄ floret q̄ frondet
nec ante flores cōditos folia emittit. Sunt
aūt duo genera vt dicūt greci. q̄dā est longa
nō nodosa. alia breuior est in folijs et duri-
or. s̄ lauro silis. aliq̄ p̄o diuidūt fraginū fm si-
tum scz in campestrē z in mōtanā. cāpestribz
folia sūt magi crīpa s̄ mōtanē magi spissa.
z ista folia sunt aliq̄s meliora. Hucusqz Pl.
fm aūt Plateariū fragin' est arbor calida et
sicca in secūdo gdu. cui' cortices et folia cñ
aniso et fungis qui crescunt sup eam com-
petunt medicine. Nam fluxum vētris strin-
gunt. vomitum ex defectu virtutis reten-
sive cohibent. si cum aqua pluuiāli et aceto
decoquantur et super stomachum apponā-
tur.

De fago et eius p̄rietatibz

Caplm. LXIII

Fagus est arbor cui' materia i multis
est nccaria. vt dicit Jsidor' li. xvij. et
Pli. li. xvj. fag' est arbor glandifera.
sic dicta q̄ fagoz fructibz q̄ndā vixerūt ho-
mines. z ex eis sumpserūt cibū. Nā fage gre-
ce comedere ē latine. vt di. Jsidor' li. xvij.
ca. vij. dicit em sic fagi glans exteri' triāgu-
la cute leni includit silis nucleo. sed cortice
molliori. cui' medulla muribz est accepta et

glires impinguat turdis etiā z colūbis pue-
nit et eas nutrit. ei' cortex multum est vtilis
maxie ap̄d a qlonares pictos q̄ inde faciunt
vasa diuersis vsibz valde apta. vt dicit idem
ca. x. Item d̄r in eodē q̄ glandes siue fruct'
fagi sunt multū dulces et nutritibiles et car-
nes animalū que inde nutriūt facit coctibi-
les stomacho vtilēs atqz leues. nō ē autēz in
suba arbor mltū solida s̄z rara poti' z poro-
sa. z iō nō multū durat vt dicit idē. veruntū
ei' suba multis ē apta ad asseres et alia fabri-
cāda. cui' suba pura ac a p̄mibz non corrola
artiviree est sūme nccaria. qz ex ei' cinere vi-
trū cum alioz quozūdā appositione p ignis
cōflationē artificialiter pparat. et pauca lig-
gna inueniunt q̄ operi tam mirabili sint su-
per omīa ita apta. lignū quidē leue est ac po-
rosum. vt di. Pl. et aliq̄ntulū gūmosum in
multis locis. z ideo de facili incendit' z d̄ fa-
cili corrodif a vermibz aut citi' cōputrescit.
flores etiā q̄sdam emittit ad modum lilie s̄z
nō ita odoriferos. et tamē illos frequentant
apes mel siluestre in arboz p̄cauitatibz col-
ligentes.

De faba. Ca. LXIII

Faba vt di. Jsi. li. xvij. d̄r a greca cith-
mologia q̄li faga. nā fage comedere
d̄r. est em gen' leguminis q̄ antiq̄ in
comedēdo solebāt vt. Hui' spēs due sunt.
quaz altera est egyptia altera est cōmunis.
et illa aliq̄ d̄r fresa. eo q̄ hoies frendant cā
mendo sepi' ac p̄fringāt. vt dicit idēz. Est
aūt faba fm Dyasco. herba in ortis et agris
seminata. cuius hasta surgit angulosa. gros-
sa cōcana et nodosa. foliū vel folia in singul'
nodis producens lata. plana et aliquātulū
obacuta. florē pducit albū in sūmitate pur-
pureū siue nigrū. odoriferū et multū ab api-
bus frequentatū. in hasta aūt pducit diuer-
sas testas carnosas et oblongas q̄ interius
quasi sub diuersis domicilijs ab invicē sūt
distincte in quibz fabe p ordinē sunt locate.
z ille teste sūt p̄mo virides exteri' et albe in-
terius atqz molles et paulatim calore desic-
cante indurescūt. et tandem pariter conni-
gescunt. z h̄ maturitatis indicij est. Est at̄
faba fm Dyasco. et Pla. frigida z sicca nisi
sit viridis et tūc est hūida in p̄mo gdu q̄ viri-
dis comesta parū nutrit. humores grossos
generat. inflationē in supiori pte ventris fa-
cit et ido stomacho est nociua. sanguinē gros-
sum et melancolicū creat et fumū grossūz q̄

cetebz offendit. somnia vana et terribilia in ducit. p decoctōz z assaturā ei? vctositas in flaciua diminiuit sz totalit nō aufert. Fabis siquidē assidue vtētes dolorē intestinoz patiunt. splenē opilat. vētrē stringūt. cū cortice comeste ad digerendū sūt dure z multuz inflatiue Est tñ fabe medulla mūdificatina vñ ei? colatura faciem purgat. et potata pulmonē mūdificat. apostemata mamillaz curat cū rosis mixta. dolorē et liuorē z oculorū lipitudinē abstergit. masticata z in tymporibz apposita. hūiores ad oculos rennantes compescit scissa z sup vcnā incisam posita sanguinē restringit. lac effluēs de māmillis sistit z effluere nō pmittit. podagricis et arthriticis cū adipe ouis decocta subueit si sup doloris locū cataplasmet. tumores et collectiones apostematū repcutit si in pncipio decocta in aceto tumori apponaf. De fabe aut nafa z pūetate dicit Pli. li. xviij. c. xij Inter legumina faba dī optima quā multi immiscēt cū pane siue cū materia panis. vt sic pōderosior esse videat. Pitagorica tñ sententia damnata ē. qz ei? frequēs vsus ebetare dī sensus et somnia etiā facere estimat. vt et aliq tradiderūt qm mortuoz aīe sūt in ea. qua de causa Varro tradidit flaminē sz pōrificem faba vesci nō debere. sola aut int fruges etiā excisa crescēte luna crescit z replet. et in aqua marina siue alias salsa nō decoq̃tur. seminaf in occasu pliadū z añ hyemem recolligit. qñ est in flore aquas marie p̃cupiscit. cū p̃o efflouerit diligit siccitatē et solū siue terrā in qua seminata est secūdat sterco / ris vice. et ideo in thessalia vertūtur agri in quibz seminate fuerāt qñ p̃mit? sunt in flore Crescit aut faba p̃ se in multis locis et maxime in mauritania et in insulis oceani septētrionalis. sz ita dura q̃ vir decoq̃ potest. nascit etiā in egypto sed spinosa. et ideo codrilli eam refugiūt. timētes ne oculi eoz ledant spinis eius. cuius longitudo est decem cubitoz habens caput ad modū papaueris coloris rosei in quo fabe includuntur nō supra tricenā. et est eius cumulus siue calamus genicular? habens folia ampla et fructū aliq̃ntulum subamarū radix eius in comestibilis cruda z cocta in magnitudine arundinū similis radicibz. Ducusq̃ Pli. li. xviij. ca. xij. Dicit idem in ca. xviij. Virgili? inq̃t nitro et amurca fabam pfundentibz grandescere eam promittit. Quidam etiaz

dicunt fabas citius crescere z adolescere si triduo anteq̃ seminantur in vine aqua macerentur.

De frumento Ca. LXV

Frumētū a fruendo est dictū. id est. a vescendo sicut et fruges. vt di. Jsi dozus. vñ et frumen superior ps gule dī vñ potissime cibi sapor p̃sentit Est autē p̃pū frumenti habere aristas in summitate spicaz crescentes et grana latentia in folliculis imminētes nam in omī specie frumenti de radice erūpit culmus z de culmo pcedit spica q̃busdā folliculis siue tecis p̃tecta in q̃bz grana recludunt. in extremo autē spice aristę tenues et acute imminēt in modū spiculi a quibz spica noīaf. quia illis aristis quasi spiculis muniunt ne auiuz minorum morsibus spica a suis fructibus exuat aut a bestijs p̃teratur. cui? folia seu vagine quibz fulcit culmus z ambitur ne pondere frugis incuruetur dī stipula quasi vstipula ab vsto sic dicta qz collecta messe exurit stipula p̃p̃ culturam agri. cui? pars ad pastū pecorum et animalū reservata palea dī. eo q̃ p̃mum sola pascendis animalibz p̃bebat. Cuius natura tantūz est frigida q̃ obrutas mīues fluere nō sinat. adeo calidā vt poma matu / rescere compellat. Ducusq̃ Jsid. lib. xviij. Sūt aut frumenti multa genera vt di. idēz Jsi. et etiā Pli. li. xviij. vt puta triticum. far. ordeum. siligo panicū. et milium. z h̃mōl. de quibz post dicit in locis suis. sed h̃ est generale circa hec frumenta. attendēda est soli siue terre qualitas vbi hec serantur. nam que dam in vna terra pficiūt q̃ in alia deficiunt z penit? inarescūt. nam ordeū in nonalibz pficit vbi triticū deficit et arefcit. vt di. Pli. et sic de alijs intelligendū. Itē attendit seminatōis q̃litas qz q̃dam citi? quedaz tardius sūt semināda. nam citius semina hyemalia. tardius estiualia. q̃dā etiā in terra pfundi? quedā supficialibus sunt terre finibz committenda. vñ alio mō est seminandū triticū et alio modo sicut et alio tpe g̃th. milium et ciminū. sicut expresse dicit Hiero? sup Jsa. xviij. Itē maxie attendit q̃gruitas tēpis tā in seminādo q̃ in colligēdo. qz fm Pli. lib. xviij. hoc vtilius sit i interlunio q̃ in tempē alio. qz seminata sic collecta potissime a vicij p̃seruant. Item attendit tempis serenitas. vt di. Jsi. serere em a sereno celo dī. q̃a tñ serendū est et nō per ymbres. Un Virgili?

Hudus ara fere nudus. et vi di. *Pli. ibidē. e. r.*
 vii. accidit frumētoviciū. qz si tps fuerit ni/
 mis v̄t osum. et h̄ tribu vicibz seu tpi b̄. f. qñ ē
 in flore et qñ incipit deflozere et qñ incipit ma/
 turescere. et statu em̄ noxio spica euanesceit
 et extinguit et i fructu suo panis abozitiuū Itē
 nocet tps pluuiosus. qz tūc totū vel extinguit
 ex frigiditate humoris vel i herba et foliū su
 perfluū luxuriat. Itē nocet calor subitū et
 imoderat⁹ sub nube clausus. qz duz humor
 ad interiora radicez rapit vi caloris. tunc ex
 hūore calido et viscoso nascunt qdā p̄miculi
 circa radicez ex qz corrosione frugis substā/
 tia viciat. Itē in grano circa folliculos na/
 scunt p̄miculi corūpētes frumēti granum
 qñ spice in pluuiāli tpe p̄ calozē imoderatū
 corūpūt et putrescūt. Itē in tpe nimis sic/
 co vl̄ depauperat frumētū ex hūore et sic perit
 p̄ defectū nutrimentū. vel crescūt in eo qdāz
 musce virides q̄ vocant cantharides virozē
 frumēti penit⁹ corrodētes. qñqz et multipli/
 cant locuste et b̄uci quoz dētes om̄ia deuā/
 stant. Itē extigit in ipso semine frumētali pu/
 ritas. nam vt di. *Pli. ibidē ca. xviij. si semina*
cleopice aut adipe tangerēt vtiqz semina cor
rūperent. et ideo cauendū sūmope ne talib⁹
miscant. qz om̄ia semētia q̄ ab illis sunt in
fecta corūpūt. Itē requirit in crescente fru
mento culture studiositas. oportet enim vt
a supfluis cauti⁹ et diligēt⁹ expurget. naz vt
dz ibidem int̄ optima frumēta aliqñ herba
mortifera inuenit vt loliiū lappactū et h̄mōi.
qd accidit ex vicio et malicia attracti humo
ris vel ex defectu p̄utis seu caloris sufficiē
ter singula nō mutant. Itē ibidē dz. Ex ro
re corrupto adherēte folliculis i granis ac
cidit corruptio frugis. q̄ dz rubigo siue eru
go. qz spica corūpūt indez inanit. et i colorē
rubiginē trāsmutat. Inter em̄ia autē fru
menti genera triticū obtinet p̄ncipatū. quia
humane nature nihil est amabilius. nihil
nutribili⁹. nihil etiā salubrius inuenit. sz de
boc quere infra littera L. quere etiā de mes
se et segete.

De farre *Ca. LXVI*

Far autē est gen⁹ frumenti sic dictū
 eo qd ab initio missum in pila frange/
 ret anteq̄ vsus mole habere. a far/
 re autē dz farrago vt di. *Jsi. ē ei herba ordea*
cea adhuc viridis in qua grana ad maturi
tatē nō turgescūt.

De farina. *Ca. LXVII*

Farina q̄ panis est materia a farre est
 dicta. Nam far siue frumentū inter
 molas fractū farinaz facit. vel dicit⁹
 a farciēdo qz in panē redacta farrit ventrē.
 vel dz farina p̄rie qñ frumentū int̄ molas
 optime est p̄ fractū fursure nōdum a medul
 le suba separato. nam qñ flos medulle a fur
 sure sepat siue cortice. tūc simila siue simila
 go nūcupat. et dz alio noīe pollen siue pol/
 lis. vñ deriuat hec polenta et h̄ pulmentuz
 a pulre dictū. vt di. *Jsi. li. xx. c. viij. qdā tñ di*
cūt polentā esse pulres de farina purgatissi
ma factas. et dictā polentā a polline que est
farina delicata q̄ volat a mola in molēdino
et alio noīe amolū dz qz p̄ sui leuitate a mo
la cūcūc sicut et simila. i. sine mola. Polenta
tñ h̄z alias significatiōnes sic dz in glo. super
Josue. vi. comederūt polentā cit⁹ dē anni.
grana. i. cocta et manib⁹ p̄fricata et a follicu
lis separet ad modū grani in pilo tūsi. et fm
h̄ dz polenta q̄ si pilenta. sz quocūqz noīe vo
cetur farina utilis est in cibo et medicina. In
de em̄ sit panis p̄ aque admixtiōem et ignis
decoctiōem. aliqñ cibarius. i. seruus in cibū
datus nō declinat⁹. qñqz p̄ panis fermēta
tus. fermēto mixtus qñqz etiāz azim⁹ sine
fermento sincerus. qñqz subcinereus i cine
re coctus et reuersatus q̄ et focacius dz. qñz
clibanari⁹ i clibano coctus siue furno. His
et multis modis de farina arte pistoria fiunt
panes vt di. Jsi. li. xx. q̄ oēs cor hoīs p̄fortat
et corpus nutrit ac delectat. deperdita re
parat et restaurat. vires laborantib⁹ admi
nistrant. sed p̄re om̄ib⁹ panis recens et mun
duz de farina triticea p̄parat⁹ vt di. Cōstan
tin⁹. in dictis magis amabilis et pueniēs
est nature. farina itaqz mola terit et frangit
cribro a fursure diuidit. calida aqua asper
git. fermentatur et sapidi⁹ reddit et tandem
decoquit. et sic vltimo post multos labores
vita hoīs inde reficit et nutrit. utilis ē insup
farina in medicina qñ cū alijs pueniētibus
modo debito admiscet. nam farina cū mel
le mixta faciei pustulas sanat et emundat. vt
di. Dyasco. mamille ex coagulatiōe lactis in
durate apposita farina videlicet triticea vl̄ si
liginea cū adipe et vino decocta duriciē spar
git et locū mollificat. vt dicit idem. Collec
tiones et a postemata maturat. nervos indu
ratos et quasi spasmatos aut cōtractos res
laxat. vt dicit idem.

De fermento Ca. LXXVIII.

Fermentū a feruore est dictū. qz ferue-
re z excrefcere facit paſtā. vt. di. Jſi.
li. xx. c. j. Est at fermentū cōpoſitū ex
diuerſis virtutibz ſilez hñs ſubaz z virtutē in z
de virtutē hz panis eleuatā z ſui acroſitate
ſaporz ipſi paſte munitiā. z i ipſi ſilicudinē
toti maſſe cui admiſceſt ſuerſiā. Dz etiā z
fm Dyas. virtutē hñoz de corpe faciliē extra-
ctiā z qñ miſceſt cū ſale hz apoſtematū vim
maturatiā z aptiā. nā poros corpis apit
ſubtilitate ſue ſube et hñozes diſſoluit. Fer-
mentum aut latine zima dz grece. vñ farina
pura pſperſione aque pglutinata dz azima
quaſi ſine zima. et eſt zima inflatiua corrup-
tiua pforatiua et diuiſiua partiū panis ſiue
paſte cui cōmiſceſt. vt dz ſup eplaz pme Co-
rinth. v. zc.

De fumo terre Ca. LXXIX

Fum⁹ tre eſt qdā herba calida i pmo
gdu ſic appellata. qz vt fum⁹ i multa
gñtitate emittit de tra. vñ ſic dz quia
generat a qdaz ſumofitate groſſa a tra reſo-
luta z circa tre ſupficiē adherēte. vt dz i Pla-
te. qz to viridior tāto melior. exſiccata vero
null⁹ efficacie eſt. et eſt herba gñis odoris z
horribilis ſaporis. ſz maxie tñ ē virtutis. pur-
gat em melācolia ſtuma z colerā. valet cō-
tra ſcabiē z ſydropiſum ex frigida cā. iuuat
podagricos. et valet ſplenis et epatis opi-
lationē. vnū tñ viciū hz iſta herba quia in-
flatiua eſt et vtoſitatis generatiua. et id ei⁹
ventoſitas debet repini cū aneto. alſ anifo.
et cū feniculo ne generet corroſiones. vt di.
Platearius.

De feniculo Ca. LXX

Feniculus eſt herba cōis. mltē tñ ef-
ficacie z virtutis. Eſt em herba calida
z etiā ſicca in ſcdo gdu. virtutē habet
dīnreticā aptiā. ſ. et inſciſiā ex ſubtili ſub-
ſtātiā z qñtatiū ſuis. vt di. Plate. cui⁹ ſemīa
radix z folia pperūt medicine Un Jſi. libro
xvij. c. vltimo. Feniculū latinivocat eo qz
tūſi ſiue radicis ſuccus acuat viſuz oculoꝝ
cuius virtus eſſe tradiť. vt ſenes ſerpētes an-
nuā ſenectutē eius gultu deponant. Hanc
etiam herbā greci maratrū vocant. Iſtd at
ſumit Jſido. ex certis dictis Plinij libro. xx.
ca. xxiij. feniculū inquit nobilitauerunt ſer-
pentes. Nam gultu eius ſenectutez exuunt.
oculoꝝqz acie ipſius ſucco recupando. vñ
intellectū eſt oculoꝝ caliginē eo p̄cipue

releuari. vnde et eius ſucco ſit colliriū con-
tra caliginē oculoꝝ valde aptum. Hui⁹ du-
plex eſt ſpecies. ſz ortenſis et ſilueſtris. cui⁹
ſemen cū vino potatū contra morſus ſerpē-
tum et ictus ſcorpionū valet ſuccus ei⁹ auri-
bus inſtillar. vermes necat ac ſtomachum
ſtringit z corroboret. nauſeā ſedat. calculū
frāgit et vrinā excitat. lac in māmiliis multi-
plicat. radix ei⁹ renes purgat. cū vino cocta
ydropicos curat. canis morſum ſanat. Nec
omīa facit fenicul⁹ ortenſis. ſed ſort⁹ opat hec
eadem ypomaratrū. i. feniculus agreſtis. vt
dicit idem.

De ferula Ca. LXXI.

Ferula eſt herba cui⁹ ſucc⁹ galban⁹
dz vt di. Jſi. li. xvij. de qz ſit mentio in
Eccl. xxiij. vbi dz qz ſtorax et galba-
nū zc. vñ di. glo. galbanū fm Plī. dar ſiria i
mōte qdaz vbi abūdat ferula a qz ſuit reſine
modo. Dicit aut Plī. li. xx. ca. xxiij. ferule ſe-
men eſt aneto ſimile. cui⁹ folia et rami cocti
cū oleo et comēſti cū melle ſtomacho cōue-
niūt. ſed ſi nimis comedunt dolorem capi-
tis faciūt. cuius radix bibita ad pondus de-
narj in duobz ciatis vini valet ſerpentum
morſiones. ſucc⁹ eius in magnitudine ſabe-
deuoratus aluum ſoluit. cui⁹ medulla viri-
dis immūdiſias faciei tollit. ſemen ei⁹ vino
bibitū ſāguinē ſiſtit patientibz caducū mor-
bū ſubuenit. Herba autē ferularū murene
infeſtiſſima eſt. nam ei⁹ lacte ſtatim cōmori-
untur. ſuccus eius p̄fert claritati oculoꝝ.
Duculqz Plinius.

De feno Capl'm. LXXII

Fenū ē dictū ex h qz eo flāma nutrit.
flor ei⁹ flāma eſt. vt di. Jſi. li. xvij.
omnis em herba mollis p̄ſciſa ſicca
ſenū dici poteſt. et maxie qz ſcrib aliqñ apta
eſt nutriēdis. nam ſenū cib⁹ eſt p̄rie iumen-
toꝝ. De feno at dicit glo. ſup Jſa. xl. ſenum
naſcendo hz virozē z creſcēdo. decorē deide
florem. tandem calore ſolis ſiccatus redigē
in puluerē ſic et homo per etatū ſucceſſionē
decorē amittit ac cadit in puluerem et in
morē. Fenum itaqz diu vires et frōdet mon-
tes et prata veſtit et ornat. et tam floꝝ diuer-
ſitate qz etiā virozis venuſtate ad ſui aspectū
intuētū oculos allicit reſicit z delectat. p̄p̄
ſue ſubſtātie autem viriditate feruente ſo-
le eius humiditas de ſacili conſumit. et her-
ba que pmo florendo quaſi ridere videbat.
tandem a ſua gloria ſpoliata penit⁹ inuenit.

Nā fenū q̄dez q̄d hodie oriz et virescit. crās moriz et ruc i clibanū mittit. qz q̄si subito deficit et arefcit. sic de impio p̄ silitudinē d̄r in Psal. Fiat sic fenū tectorū q̄d pusq̄ zc. vbi dicit glosa q̄nto fenū altū stat et min⁹ p̄fude inferi de p̄mit radicē tanto min⁹ crescit imo cin⁹ deficit et arefcit. Fenum itaqz salcastro postq̄ maturatū fuerit p̄scindit. et vt melius ericceet soli exponit. et ne ex humoris supfluitate circa terrā p̄putrescat fures et rastris sepius eleuat. tandē in cumulos et in acruos colligit. et vltimo in plaustris ac vehiculis ad horrea depozat. et ibi ad diuersos vsus necessarios reservat. Fena autē crescentia in locis aliq̄ntulū mōtuosis mediocriter siccis magis sunt odorifera etiā aialibz magis sapida q̄ alia q̄ crescūt in pratis palustribus et aquosis. vt di. Plin⁹. quia i illis humor nutritimentalis magis est digestus in illis vero minus.

De flagellis Ca. LXXIII.

Flagella dicunt summe arborū et viniū partes ab eo q̄ crebros sustineāt v̄e torum flatus. vt di. Jli. li. xviij. quorum comas aliqui crines vocant. aliqui folia. et dicunt folia quasi fila. nam foliū grece filum latine d̄r. et hoc ideo q̄ in folijs sūt quedam venule in eoz substantia ad modū filoz protense. ideo translatiue dicūt folia. apud nos quasi fila. nodi autē ex quibz creūt frōdes siue folia de virgulis et flagellis oculi nūcupant. Nam humor aquosus subtilis parū habens vinctuositate ad ramos a radice attrahit⁹ vi caloris eleuat in diuersis locis et ex acumie suo penetrat ad exteri⁹ ac ibi q̄si p̄ oculos creās vi interioris caloris et aeris exterioris trāsmutat in subam foliozū vt d̄r in cōmento sup li. vegetabil. Aristo. et p̄m qualitatē humoris dominantis et fortitudinē vel debilitatē caloris humores digerentis folia in qualitate et figura multiformiter variant. vt z cōdē vbi agit de diuersitate arborū q̄ ad figurā folioz. quere s̄ in eodē i lra A. Folia itaqz ornāt arborē et muniūt tenellos flores et fructus ne a ventis caumatis aut pluuijs iniuriā pariant. grandinū impercus ac ventoz impulsus et ymbriū ictus intercipiūt et repellunt. folia sicut scutum ppter sue sube raritatē et tenuitatē mō dico vento mouent sed de facili nō cadunt ppter adherentē abundantia humoris donec fruct⁹ latitantes sub folijs maturefcant

unde in vere et in estate virēt et in autūno pallet. et sic s̄ h̄yemē paulatim cōcidūt et tandē in terra cadētia p̄putrescūt multū insup cōueniūt folia medicinz. mules etiā animantibz sūt in cibū sicut folia edere q̄ a capris et herbis marie diligunt vt di. Jli. Alias p̄prietates folioz quere s̄ in eodē li. xvi. ca. Flores vt di. Jli. li. xviij. dicūt q̄si flores. eo q̄ cito defluūt et soluant. in his r̄m multiplex est grā. s. odoris saporis et coloris lenitas et virtutis. nam odore recreant et etiā delectant spū. sapore quidem immutant gustū. colore alliciūt visum. lenitate demulcent tactū. virtutē habent multiplicē. sanant morbum. ze p̄biro generant. austro dissolnūt vt ibidē dicit Jli. arbores et herbas campos. ortos et siluas pulcritudine sua decorant et ornāt dulcedine quā p̄cipiūt ex celesti roze mel ad ministrāt. Et ideo apes flores mellificandi grā visitant et frequentant. qū apparent flores mutatōz ipis significāt. et spem d̄ fructū generāt. Nā flores sp̄ fructū p̄cedūt. et spem de subsequēti fructu relinq̄re p̄fuerūt. de puro et vinctuoso medulle arboris humore originē p̄hūt et erūpētes de stipite p̄ge p̄gaz nō violant nec deflorāt s̄ post ipam p̄ficiūt mirabiliter et decorāt. Item flores in ortu solis se aperiūt sic in occasu sese sepino claudunt. multi sūt q̄ ex paucitate humoris et liquiditate calefcente calore humiditatē p̄sumente deficiūt et arefcūt. Aliq̄ etiā flores ad solis faciē se puerūt p̄m tñ eius ortu se aperiunt et p̄cessum se diffundūt vt patet in elitropia q̄ alio noīe d̄r solsequiū. et d̄r a mltis cicorea. vt s̄ in ca. Intempestiu⁹ aut ortus floris signū est defectus et carētie fruct⁹ vltē p̄sequens. nam tales flores subito frigore vel etiā corrupto aere facillime corrūpunt vel si sūt nimis h̄yemales vel aurūnales ad maturitatē debitā p̄t caloris defectū nullaten⁹ p̄ducūt. vt di. Pl. li. x. ca. v. Int alios flores p̄ponūt lilioz flores. rosas et violas p̄cipue ad coronas nobilium adornādas. de quibus post est dicendum. Est flos campi flos specialis sic dictus. quia p̄ se crescit in locis incultis nec sulcat⁹ vomere nec stercore impinguit. vt dicit idem. Est itaqz flosculus stipite quidem gracilis et modicus flore rubicūdo et q̄si colore sanguineo insignitus. cuius flores nō plus nec minus q̄ p̄ q̄ncqz folia cōmuniter distinguunt. cuius virtus centauree similis est nō tamen ex

copterione sua tante amaritudinis quous mi
nori centauree in folijs et stipite multu filis
videat et in multis medicinalit non inferior ab an
tiquis sapientibus iudicetur Centaurea est herba
amarissima vna et felere dicitur. Cuius species est du
plex maior et minor. huius itaque cum quidam amari
tudine dulcedine in radice. et succus mellis mix
tus visum clarificat. inflatones sedat. moris ve
nenosos curat. et per antracem apostema morti
feri iuuat. et venenositas sue malicia repmit
et refrenat et impedit ne materie furiositas ad
nobilioz membrorum intrinseca se diffundat.
Ducusque Plinius. v. 8. 2c.

De fructu Ca. LXXIII

Racina frumice nomine accipit. ut dicit
Ipsi. quia frumice. i. eminetiori pre gut
tur. v. scimur ut dicit. Ipsi. li. xvij. inde et
fruges dicuntur. Fructus autem proprie dicitur arborum
et agroz quibus vincto fruimur quous abusiue se
tu aialiu fructum aliquem etiam nuncupem. Est ita
que generaliter attendendum quod per arborum siue pars
platea que quidam nobilior et vinctuosior est tam in
medulla que in radice solet attrahi natura a ca
lore ut suo tempore precedere floze et fructus originez
disponere inde fructus materia generet humores et
etiam calorem beneificio nutrit et folioz etiam coo
perculo defendit. folijs et fructus celestis influentia
ad perfectum deducit. Et tamen de maturato fruc
tu et collecto ad visum et esum debitum assumatur.
fructus autem crudi et indigesti corporibus maxime pue
roz et debiliu sunt nocui et inflatiui lubricozum
et alioz humiu generatiui. humozum maloz nutri
tiui. gustus naturalis corruptiui. v. in mulieribus in
pregnatas que maxime desiderant fructus imatura
tos. ut dicit. Plinius. scilicet fructus congrui et maturi tam
medicinis que esui erunt apti. ita tamen quod quilibet fru
ctu quilibet modo v. debito. et potest congrui potest fru
ctu ordies gruo subsequi. ut in li. dicta plenius
edocet. Fructus primo generaliter sunt crudi du
rit indigesti stiptici. potici vel amari. scilicet calo
re exteriori interiori confortante et humore pon
tici et terrestre dissolvente ac digerente tanto
dulciore sapore et puenientiori accipiunt quanto
ad maturitatem perfectam per accedunt. cum autem ac
cedunt ad maturitatem que altius in ramoz summa
tibus crescunt. et calori radioz solariu directius
se exponunt. Maturitas signum est mutatio co
loris viridis et trestis in colorem pallidum vel in ru
bentem. Et mutatio saporis insipidi potici aut
acidi in sapore suauem gustui atque dulcem. primo
enim nascuntur fructus virides. scilicet quando cedunt ad ma
turitatem vincere calore in suba fructuum colo

res mutant piter et saporis. rano etiam sunt me
liores et in suba sapidiores vel laiores quanto re
larata vi caloris terrestri duricia etiam durante
humiditate aquea vel aerea maturitati sunt propin
quiores. et ideo probat fructuum maturitas. non so
lum visu que ad colorem nec solum per gustum que ad sa
porem. v. etiam per tactum quando per digitum tactui
cedunt et sensui offert suba molliore. ut dicit
ysaac in dietis. Fructus autem arborum crescentibus in
montibus sunt puriores sapidiores et etiam suavi
ores que illarum que in vallibus sunt crescentes. et huius ac
cidit potest dulci et puri et tepatius quod ibi. scilicet in
montibus inueniuntur nutritum. ut dicit. Aristoteles. ut
super eodem patet. quere de diuersitate arborum
que ad fructus. circa fines. Sunt autem quidam
fructus primo dulces et sapidi. scilicet post efficiunt
pontici et amari scilicet mirabolani. ut dicit. Aris
tales fructus et si non fuerint comestibiles sunt
tamen alijs medicinales. Fructus autem dulces
ut dicit ysaac. in quatuor qualitatibus sunt re
peratiores humidiores et calidiores et cete
ris nutritibiles. fructus vero frigidi scilicet et
pontici duri sunt et stiptici ac opilatiui siue
strictiui. stomachi tamen confortatiui et appe
titus excitatiui maxime si comesti fuerint a ie
iunis. sed post prandium sumpti confortant
stomachi orificium. in usum sumpti commun
cibus assumptum ad inferiora. et sunt causa solutio
nis. scilicet si fuerint fructus acetosi et admodum modico
et terrestri etiam compositi acumen colere exi
guunt. similiter et sicim mitigant stomachum
confortant. humores grossos et frigidos dis
solvunt. diuidunt non deponunt. dulces vero
acuunt eis vim conferent penetrandi totius
corpus. fructus insipidi autem in quibus dicitur aquosa
humiditas ceteris minus sunt laudabiles. quia
stomachum non iuuat sed abominatorem et fasti
dium generant. Fructus itaque si bene matu
rati fuerint erunt saporis boni odoris iocun
di si non fuerint putridi non humiculi humo
re vel corrupto aere non infecti. et tales fruc
tus in loco sicco et mundo melius et diutius cu
stodiunt et maxime si in feno vel palea conte
gantur. ut dicit. Plinius. nam iuxta terram in loco hu
mido citius corrumpunt. Item fructus ma
turi citius cadunt de arboribus que non maturi et
facile de nocte que de die. quia nocturno ro
re perfusi efficiunt ponderosi. et ideo ad casum
magis proni. Nec de fructibus dicta sufficiat.
quia multa de fructibus supra eodem in tra
ctatu de arboribus in generali sunt dicta. que
re ibi.

De germine Ca. LXXV

Germen ut dicit Isidorus est pregnas surculus a gerendo dictus. unde et germinatio. Nam in germine gignitur humor nutrimentalis et ratio seminalis in eo etiam viget et operatur calor naturalis et quibus sit modice quantitatis in suba maxime tunc potentis est et potentie in efficacia. Nam virtus radice trahit et transiit in subam germinis. et ideo herbe quod diu sunt in germine et viget in eis humor transfusus a radice maxime conveniunt sibi medicine. itaque germen dicitur quod primo erumpit de radice arboris aut herbe. Nam proferato calore naturali qui in radice medulla est inclusus radix humor sibi necessarium attrahit vi caloris et quod sibi non est necessarium ex se exterius rejicit. et illud a calore inclusum sursum eleuante ex aere intrinseco desiccante in naturam germinis transmutatur. et quia non cessat attractionis continuatio in radice. et ideo non cessat augmenti dilatatio in germine quousque pueniat ad debitum complementum. Calor itaque celestis penetrat ad medullam radice partes eius liquidiores ac puriores ac vinctuosiores ad se trahit et coagulat ac coniungit. et coadunatas pro poros terre insensibiliter inducendo eas in substantias germinis conuertere non desistit. ut dicit commentator supra librum vegetabilium. Contrahit autem color viridem medium scilicet inter rubetatem et nigrum secundum dominium equalium partium terrestrium et ignearum. Nam generatio germinis habet si fieri ex terreo humore nigro et opaco. sed propter acrearum partium et ignearum admixtionem fit color eius viridis. qui color medius esse dicitur inter rubetatem atque nigram. Est autem germen principium culmi siue stipitis floris atque fructus. emittens primo per se frondes mutuo se neccentes. quos facit natura ad innati caloris in substantia germinis conseruationem tenera enim eius substantia frigidum aere de facili ledere. nisi ab extrinseco no cumento tutela frondium tuere. de facili enim leditur ex aere frigido et etiam ex gradine et ex vento et etiam ex rore notio et infectiuo. et ita propter huiusmodi nocumenta pluribus folijs coniectis quasi pluribus tuniculis tegitur et munitur. oritur itaque graminum ornatu terre est principium. Nam omnia terre virentia a germinibus oriuntur. mutationis tempus est indicium et signum vernalis nouitatis. sineque annunciat hyemis ac preconiū est estualis noui

tatis et venustatis. a bruciis locustis et eruciis corrodunt quousque germina et tunc speculiter de fructu non habet

De gramine Ca. LXXVI

Gramen est agrestis herba ab eo quod germinet sic vocata ut dicit Isidorus. beneficio siquidem caloris et humore terre omnis herba generatur. Nam celestis calor terre superficiem penetrat partes eius subtiliores aggregat et in radicis spem transfugurat. que terre infixa calorem intra se claudit cuius virtute humor circumiacentis terre a sui incrementum et nutrimentum attrahit et quod simile est in sui naturam alterat et commutat vel conuertit. et quod sibi quo ad subam est superfluum ad generationem foliorum germinis transmittit. quia vero propter humiditatem materie multe extracto humore generantur radices multe et diuerse fiunt graminum et herbarum productiones mutuo se colligantes et totius terre superficiem virosius gratia et floribus decentia vestientes. et quanto radices graminum inferius amplius se profundant: tanto difficilius gramina culmos suos et folia in terre superficie se dilatant. Pullulantia autem gramina in principio sue generationis se multiplicant si compressa fuerit aut mediocriter conculcata. Quando enim in principio nimis luxuriare permittunt cito prumpunt in semen et indurant de facili. et sua perdunt pulcritudinem et virorem. ut dicit Philo. ex situ autem terre ubi crescunt et qualitate humoris quo nutriuntur diuersas qualitates et virtutes generaliter sortiuntur. ut dicit idem. et commentator super librum vegetabilium. unde ex humoribus conplexiones varias habentibus quousque herbe et gramina imo omnia in terra nascuntur diuersas consequuntur efficacias et virtutes. ut dicit Philo. et ysaac. 28. propter quod sunt auctores predictos gramina montium siue locorum montuosorum sunt rariores et breuiora quam gramina vallium siue pratorum. illa tamen sunt omnibus puenientiora. quia dulciora et salubriora et mediocriter sicciora. in palustribus quidem crescentia sunt pinguiora et diffusiora. sed meliora sunt simpliciter que in montibus et locis altioribus oriuntur. Nam ut dicit Constan. et etiam ysaac. herbe palustres peioris sunt nutrimenti. nam a quosum generant sanguinem et cito se a membris dissoluent. inflationem et rugitum in visceribus generant sed in prariis prarie. Est autem regula ut dicit ysaac. qui dicit sic. Dicitur atheniese dixit. cuius radix in herbas

nutrit et semē nō est nutritiū. nec econuer
so. cui qdē semen nutrit et radix nō nutrit.
gramē itaq; vt dicit Palladi. gratū facit so
lū in aspectu. gratū qz est aialib; i pastu. grū
etiā sic lāguētib; in effectū. nā sic in radicib;
sic in gramīnib; lateret. mltiplex medicīne.
gramē etiā anstri tps pluuiosū. s. z calidum
diligīt z virozē et ymbzīs abūdantia i locis
desertissimis et se diffundit s; pualēte vērō
boreali z frigido deficit extrinsec? z marce/
scit. vt dī. Beda. fm Dyasco. pō gramen dī
qdā herba specialis hñs gas nodosus. spar
sas sup terrā z folia lara aliqntulū et acuta.
cui? radix nodosa est z dulcē. z hāc herbam
boues z alia aialia libēter comedūt z depa/
scūt. cui? hñ? est stiptica z vulnez z glutinati
ua. vētris z strictiua. vulnez renū z vesice sa
natiua. doloris splenis mitigatiua. hāc ber
bā noscūt canes z illā comedūt qñ se purga
re volūt vt dī. Plī. tñ s; faciūt ita caute qvix
pēt ad hūanā pitā deuenire.

De galbano Ca. LXXVII

Galban? est herba cui? succ? galbanū
dī. et est herba in ramis ferule silis.
imovt dicit Varro. galbanū succus
ferule est. vt dī. Jsi. li. xvij. incidit at herba i
estate z effluit inde lacrima q̄ recolligit z de
siccat. Idem aut galbanū est optimū qd est
mūdissimū. z hz ples guttas sic armoniacū
z est silis thuri i colore hñs grana limpida.
cui? granū nō est nimis siccū. vt dī. Plī. et
Dyasco. in estate circa fruticē desiccāt. In/
est at ei vir? ignea calida scz in tertio gdu. z
hūida iū pmo. vt dicit idē. sophisticat autes
cū pulvere colophonie. i. picis grece. z cum
fabis fractis corticib; abiectis q̄ cū oprimo
galbano z resolutō admiscēt. Galbanū autē
purū diu pōt seruari. hñtē hz attrahēdi dis/
soluēdi leniēdi relaxādi z mitigādi. fumus
ei? litargicos excitat. dolores splenis z opi/
latōes cū aceto sanat. ferū mortuū de matri
ce educit z matricē purgat. cū melle puluis
galbani lūbricos necat. fum? ei? mēstruis i/
perat. serpētes et venenosa ei? fumus fugat.
dolorē dentiū mitigat. vt dī. Dyasco. z Plī.
et Pla. vbi subdit q si galbanum d3 poni i
medicina pus d3 a supfluis emūdari. Prio
igif sup ignē in testa d3 liquefieri z in aqua
post infūdī et qd purum est supenatabit. qd
pō inutile est vt cortices z lapilli inferi? resi/
debit. Dyasco. tñ dicit q in aqua feruēt gal
banū d3 poni. z qd peti fūdū colligi. qd at

supenatat vt cortices z bmoī d3 amouert

De gutta Ca. LXXVIII.

Gutta ad modū galbani est cuiusdā
berbe vel arboris lacrima. q̄ alio no
mine armoniacū appellat. isti? at ar/
boris vel herbe ramusculi dieb; estuiis ab
incolis icidunt. z gutta q̄ inde distillat gut
ta siue armoniacū nūcupat a medicis vt dī
cit Jsi. et Pla. zc. Isti? gutte spēs ista est no/
bilioz q̄ mūdior est z purior et tpe seculētia
impmixtioz q̄ qdē d3 esse candida z piguis
sic thūs et qñ frāgīl apparēt splēdida interi?
z gūmosa vt dī. Dyasco. et Plī. z hz odorē si
millē castoreo z saporē subamaz aliqntulū
siue acrū. Est at gutta calida i tertio gradu
z sicca in secūdo hñs pñtē dissoluēdi et re/
laxandi. vt dī in Plat. cui? scrupul? poratus
cū oximelle spleneticas curat asperitates et
immūdias oculorū mitigat et curat. cum
succo absinthij lūbricos necat. 3 arteticam
et sciaticā passionē cū pice dura mltū iuuat
vrinā puocat z mēstrua purgat. oēs tumo/
res z inflatōes sedat. vt dī glo. sup illū locū
mirra z gutta. zc.

De gariophyllis. Ca. LXXIX

Gariophili vt dī. Dyas. qdā sūt pfecti
z saporis acuti coloris subnigri cali
di et sicci i effectū. hūidi pō interius
actu. qdā in suis qlitatib; magis sūt remissi.
Sūt aut fruct? cuiusdā arboris in India q̄ i
estiuo tpe colligūt qñ sunt maturi p quinq;
annos in mltā efficacia p suant in loco etiā
nō nimis sicco nec nimis humido debēt ser
uari. qz in multū hūido putrescūt z multū
sicco arescūt. eligendi aut sunt q̄ in supficie
aliqntulū habēt planicie q̄ acutū habent sa
porē et suauem odorē. z q̄ ex pssione vnguis
aliquid emittūt hūiditāt. Sophisticant at
cū pulvere gariophili mixto cū aceto z vino
odorifero et q̄ p hñt hūiditates z vix discer/
nunt. quare in exteriori supficie magis sunt
acuti q̄ alij. z iō acutū magis est i exteriorib;
q̄ i interiorib;. s; sophisticati nō pnt vltra vi
ginti dies p suari. habēt at boni gariophilli
pñtē z pfortādī ex aromanticitate sua dissol/
uēdi z psumēdi et qlitatib; suis. pfortāt em
cerebrū z pñtē aialē. valēt etiā 3 defectum
cordis q̄re pfortāt pñtē spūalē. valent etiā
3 indigestionē stomachi et dolorē ex frigidi
tate et vērōsitate qz pñtē iuuant naturalem
Ducusq; Dyasco.

De genesta Ca. LXXX

Eneſta q̄ etiā ab amaritudine d̄r. q̄a
et gust⁹ nimis hoīb⁹ amar⁹ est. arbu
ſtū ē creſcēs ī loc⁹ deſt⁹ icul⁹ ⁊ ſaxo
ſis. cui⁹ p̄ntia infertilitatis ⁊ ariditatis t̄re vbi
creſcit teſt⁹ ē. h̄z mltos ramos ḡciles duos
⁊ nodofos virētes hyeme ⁊ eſtate flores glau
cos ſpiſſos ⁊ inuolutos. ḡuis odoris. amari
ſaporis. ſz tñ ſūt marie p̄tut⁹. vt dī. Dyſco.
Hā floz ⁊ folioz ei⁹ elixatura ſplenis tumo
rē p̄p̄ſcit. dolori dentiū ſubuenit. mēſtrua
ſtringit. fluxū diſſenterie ſiſtit. pediculos et
lendes ſuccus ei⁹ p̄mit. ſemē facit amaruz ⁊
nigrū. in q̄buſdā tecis lōgis ⁊ nigris ad mo
dū folliculoz viciue p̄ſe puolutū et valet
ad p̄dicta ⁊c.

De grano Ca. LXXXI

Granū eſt mīma tā ſcis q̄ arbor⁹ p̄i
cula diſticta ſubſtantiā et diuiſa. ī
q̄libz āt ḡno eſt cortex ⁊ medulla ī q̄
relinq̄t rō ſemial⁹ vt ex ḡno t̄re omiſſo poſſit
p̄duci plāta. vñ in q̄libz ḡno ē relicta poten
tia a naſa vt ex eo poſſit fieri plāta q̄ mediā
te ſua ſpēs mltiplicet ⁊ in eſſe ſpecifico p̄ſer
uet. Un̄ ḡnū q̄ſus ſit modicū in ſuba corti
cis et medulle. magnū tñ eſt in rōnis ſemia
lis efficacia et p̄tute. ⁊ ſic ḡna diſſert in ſpe
cie. ſic diſſerūt ī figura ſitu aut diſpoſitiōe.
vñ p̄i. Ariſt. in p̄mo li. de plant⁹. Grana in
q̄r ſemia alia naſcūt in plāt⁹ ſine ſiliq̄ vt ſe
men aneti et ſeniculi. et h̄mōi. et alia naſcūt
in ſiliq̄s ⁊ follicul⁹ vt faba et alia legumioſa
⁊ alia in ſuba calloſa emittūt vt ſcia p̄roz ⁊
pomoz. ⁊ q̄dā h̄nt ḡna et ſemē in teſta et cal
lū extra teſtā vt nux ⁊ oliua. ḡna autē ordiata
in ſiliq̄s ⁊ in folliculis variā mltipl̄r ī ſiru.
q̄z q̄dam h̄nt ḡna mltiplicata in ſiliq̄ ſua ſic
accidit celidonic q̄ eſt herba valēs ad oculos
et q̄dā faciūt ḡna in folliculo clauſo. vt faba
piſarz. ⁊ q̄dā in nō clauſo. ſic triticū ⁊ ſpelta
et ſilia. q̄dam autē nō faciūt ḡna ſua ī aliquo
folliculo vt ḡna ordeī ſz paleā ſuā q̄i p̄tinu
ant cū ḡno ſuo. et q̄dā ḡna ſūt duplicia p̄o
dinē abſq̄ p̄iete in ſiliq̄ ſua vt ḡna celidonic
et q̄dā ſūt duplata p̄iete mediāte. vtz in gra
nis naſturtq̄. et q̄dā triplicant in diuerſis p̄
ordinē cellulis folliculi vtz in mirto. in cui⁹
fructu ſūt tres celle et in q̄libet cella tria gra
na vel q̄tuor ſine pariete aliq̄ ſūt p̄iūcta. ⁊ q̄n
q̄ ē int⁹ grana paries lignē ſic in caſſia fiſtu
la. aliq̄n paries carnoſus. vtz in cucumerez
cucurbita. et q̄nq̄ int⁹ grana ſūt parietes di
uerſi generis et diuerſe ſube. vt accidit ī ma

lagranaſ in q̄b⁹ ſūt q̄dā parietes carnoſi in
ter grana ⁊ grana. ſilr et q̄dā tele tenues nō
carnoſe ſūt int⁹ grana et grana. ſz ſic diſſerūt
grana et grana int⁹ ſe in ſuba ita etiā ī figura
Habēt em̄ quedā formā rotundā quedam
pyramidale et oblongā. quedā triangulam
vel multilaterē vtz in cicerib⁹. grana autē q̄
ſūt oblonga in vno latere vident⁹ eſſe quaſi
ſciſſa vtz in grano tritici ⁊ p̄ſilib⁹. corticib⁹
aut ſiue telis muniunt⁹ grana p̄t interioris
medulle et caloris naturalis p̄ſeruatiōez.
Duculq̄ Ariſt.

De gith Ca. LXXXII

Gith gen⁹ eſt legumis ſile cimini in
q̄ntitate. ſz nigri coloris et in pane
ſpargit⁹ dulcorado vt dī glo. ſup vſa.
xxvii. fm̄ Plat. Ariſt. et Dyſco. gith ē her
ba calida et ſicca in ſcdo ḡdu. q̄ int⁹ frumen
ta naſcit. h̄ns ſemē puulū nigrū et q̄ſi trian
gulū diureticū et ſubamaz. h̄ns p̄tutē diſ
ſoluēdi et p̄ſumendi. opilatiōes etiā ſplenis
et epatis h̄ns diſſoluēdi p̄tutē et aperiendi.
et ventoliſtates extenuādi. et emorroidas in
ſtatas ſedandi et eaz fluxū reſtringēdi et lū
bricos v̄t̄ris vermes cū melle interſiciendi
hanc herbā dicūt eſſe nigellā. cui⁹ decoctio
in aceto occidit vermes auriū. ſi aurib⁹ repi
da inſtillet apoſtemata rūpit ſi cū ſurfure ⁊
ſemine lini ⁊ ſimo colūbaz. in vino decocta
cathaplaſmet. ⁊ lep̄zā etiā valere d̄r ſi cuz ra
phano in vino decocta et modico ſale appo
nat. mēſtrua puocat. et aborū p̄curat ſi mu
lier inde ſuffumiget. ⁊ ſtrāguiriā et etiā paſ
ſionē v̄liacā vinū in q̄ p̄ noctē nigella inſuſa
fuerit. p̄p̄inet. nec d̄z decoq̄ ne nimis violēta
efficiat. Hā vt dī. Conſtan. nigella in multa
q̄ntitate ſumpta occidit.

De ilice Ca. LXXXIII

Ilex ilicis ē ſpēs querc⁹ arbor. ſ. glā
difera. et d̄r ab eligo eligis. q̄z vt dic
Jſi. li. xiiij. hui⁹ arboris fructū hoīes
ſibi p̄mo ad victū inueniūt et elegerūt. p̄t⁹ q̄
em̄ frumētū eſſet vſus antiq̄ vixerūt glande.
Inter āt arbores glandiferas honozabili
or iudicat⁹ illex. cui⁹ fructus vt dī. Plī. li. xvj.
mltas reficit narōes. Eſt ſiq̄dem illex arbor
groſſe et p̄funde radicis ſolidiſſimi ligni et
corticis duriffimi ſpiſſiſſimi ⁊ rugoſi multe
ramoſitat⁹ et rōne folioz vmbroſitatis iocū
de. et q̄ ad fruct⁹ glandiferos nō modice q̄n
titatis et ſecūditatis. lignū ſiq̄dē ei⁹ forte eſt ⁊
durabile imo fere impuſtribile. Hā ei⁹ crūci

in pfūdo sub aq̄s deſiſſi q̄i in lapidis ſolidi/
tate p̄uertūt. ⁊ q̄to plōgioꝛa ſecula in talib⁹
locis hūidis deſigūf. tāto ampli⁹ induranf.
et iō talia ligna decoꝝ tēplis ⁊ regalib⁹ edifi/
cioꝝ ſtructuris erāt apta. iō p̄r indiffolubi
lē ligni naturā ex illice decoꝝ ſimulacra ſep̄
ſculpebant. vt di. Pli.

De iunipero Ca. LXXXIII

Iuniper⁹ vt di. Jſi. ſic dicta ap̄d gre
cos. eo q̄ ab amplo i anguſtū ſiniſ
ſic ignis. vel q̄ p̄ceptū diuini ignem
p̄ſeruet. adeo q̄ ſi p̄rune ex ei⁹ cinere. fuerint
operte vſq̄ ad annū. vt d̄r nullaten⁹ extiguē
tur. p̄r ſi q̄dē ignis d̄r apud grecos. vñ iuni
per⁹ q̄ſi gignēs ignē d̄r Juniper⁹ alia ē mag
alia eſt pua vt di. Jſid. li. xviij. et vtraq̄ arbor
eſt aſpera ⁊ q̄i aculeata ⁊ folia hñs mlt̄a gra
cilia et acuta. et vtraq̄ eſt fructifera ſed pua
maḡ. mlt̄a em̄ fert grana pua et rotūda. p̄r
mō virida et poſt efficiť quaſi purpurea vel
q̄ſi ſubrubea q̄n plenarie ſūt matura. viroꝛē
frutex et folia vix deponit. Eſt at arbor cali
da. et ſicca in tertio gdu. vt di. Dyasco. cui⁹
fruct⁹ p̄gruſit medicīne q̄ in vere colligūtur
et p̄ biennii reſeruant. frutē habēt diſſoluē
di p̄ſumendi et p̄fortandi. ⁊ fluxū vētris et
acumine medicīne valet decoctio batcaruz
eius in aqua pluuiali ſi inde partiēs balneef
Et iunipero etiā ſit oleū iuniperinū effica
ciſſimū ⁊ q̄rtanā ſi q̄ridie inde pond⁹ drag
me in cibo vel alio mō offerat. valet etiā con
tra iliacaſ paſſioneſi p̄tes dolentes inde per
ungunt. epilenticis ⁊ caducis ſubuenit. lapi
dē frāgit ſi p̄ ſiringā iniciat. ſiringa ē fiſtula
ſubtilis cū qua medicīna m̄it̄ in veſicam.
vinū decoctōis iuniperi cū ficub⁹ ſiccis pe
ctus purgat. ruſſim tollit. Ducuſq̄ Platea.
et Dyasco. in locis ſaxoſis et incultis creſcit
et in deſertis. eius vmbꝛa fugiūt ſerpētes vt
di. Pli. et ideo fruct⁹ eius credit̄ valere ⁊ ve
nenum.

De iſopo Ca. LXXXV

Iſop⁹ eſt herba breui⁹ ⁊ modica int
petroſa creſcēs et in radice petre ſo
lide ſe inſigēs. vt di. Caſſiodoꝝ ſup
p̄s. hanc herbā dicit Dyasco. eſſe calidā ⁊
ſiccā in tertio gradu. hui⁹ p̄tus p̄ſiſtit i flo
rit⁹ et folijs pluſ q̄ in ſtipite vel in radice. in
eſtate aut̄ pducit flores q̄ debēt colligi et in
loco vmbꝛoſo mūdo et nō fumoſo deſiccari
Habent p̄tutē diſſoluēdi et p̄ſumendi ⁊ at
trahendi mūdificandi pulmonē. et om̄ia vi

cia pectoris et cauſa frigida purgat ⁊ mun
dificat ſi cū ficub⁹ ſiccis in vino decoquat̄ ⁊
patiēt̄ p̄beat. dolorē ſtomachi et in teſtinoꝝ
tollit. fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a ſuper
fluīs hūoꝛib⁹ matricē mūdificat ⁊ abſtergit.
herba iſopi in teſta calefacta ⁊ capiti ſuppo
ſita catarrū frigidū p̄ſcit. vuluā cadentes
repm̄it. dolorē ex v̄toſitate tollit. D̄r autē
hec iſopus h̄ iſopū. ⁊ a q̄buſdaꝝ auctorib⁹ ei⁹
media corripit et a q̄buſdaꝝ pducit. D̄r etiā
in auroꝛa Eſt hūilis petreꝝ ſuis radicib⁹
herēs. Et vici⁹ iſop⁹ pectoris herba medēs
In anticiſaudiano aut̄ pducit alan⁹. Se ce
lū terre p̄format cedrus iſopo Et itēꝝ aliū
dicit. Pectoris herba cauas rupes incidit
iſop⁹. Et itēꝝ alias. Ad pulmonis op⁹ con
fert medicamē iſop⁹. Tante etiā auctoritatis
fuit herba q̄ ſuis modica ap̄d veteres. vt di.
Pli. q̄ ſine iſp̄i aſperſione ſe purificari non
poſſe in delubꝛis reputarēt. vñ etiā ap̄d he
breos ſcificulo iſopi mūdādi ſolebāt purifi
cari. vtz Ero. xij. et Leuit. xij. et Hūeri. xv. in
ſup ei⁹ puluis valet ⁊ ydropiſim. vt dicit
Dyaf. liuoꝛē a corpe mūdāt. et colorē vultu
bus optimū admiſtrat dolorē dentiū m̄i
gat. iunni⁹ auriū ſedat. et etiā lumbricos ne
cat. vt dicit idem.

De iacincto Ca. LXXXVI

Iacinct⁹ ē herba hñs florē purpureū
Traxit at̄ nomē a puero q̄dā nobili
q̄ i ſaltib⁹ int̄ flores purpureos mor
tu⁹ eſt reper⁹. Deditq̄ nomē herbe caſus ſu
neris pueril. eſt etiā ſiliſ viole in floribus ⁊
radice vt di. Jſi. li. xviij. ei⁹ ſdē nois pariter ⁊
coloris eſt q̄dā lapis p̄cioſus q̄ int̄ duodecī
lapides p̄cioſos in apo. numerat̄. Iacinct⁹
itaq̄ eſt nomē hois lapidis atq̄ floris. p̄r
itaq̄ color ei⁹ eſt acutus ſiue celeſtis. pur
pura aut̄ h̄z colorē ſanguinis ſiue ignis ſed
biſſus niuis. iſtis duodecī coloribus colo
rata fuerūt ſacerdotalia veſtimēta in veteri
teſtamento.

De iſquiamo Ca. LXXXVII

Iſquiamo grece a latis d̄r canicu
laris eo q̄ in baſta ei⁹ ex vtroq̄ late
re q̄dā creſcūt capitella ſormata i ſi
gura cātaroz ſic eſt videre in malis punicis
ſeu granat⁹ vt di. Jſi. li. xviij. q̄z oꝛa ſūt ſepa
ta ⁊ diuerſa hñtia int̄ ſemina ſilia papaueri
Nec herba inſana vocat̄. q̄z vſus ei⁹ piculo
ſus eſt. nā ſi edat̄ vel bibat̄ inſaniaz facit vel
ſomni imaginē toꝛpidam. ⁊ ideo banc vocat̄

vulg⁹ miliridiū p⁹ alienatiōez mēt⁹ quā idu
cit. hec āt cū sit herba venenosa h³ semen ni
grū rubeū z albū vt di. Dyas. z Pl. nigrum
pessimū est z mortifex. rubeū ē min⁹ maluz.
s³ albū adhuc min⁹. vñ h⁹ vsus mag⁹ uenit
medicīne. p⁹utē h³ pstringēdi mortificādi z
somnia puocādi. habēs semē nigrū h³ folia
nigra aspera z dura. et florē purpureū z fol
liculos duos z solidos z spissos. habēs f⁹
semē obrusum. flores h³ melinos z follicu
los molliores. s³ hñs semē albū h³ flores al
bos z folia pingua et mollia succo plena. z
est herba frigida in tertio g⁹du. z sicca ī scdo.
z iō tumores rep⁹cutit. vētrē stringit. fluxum
sanguis sistit. dolorē dentiū. ali⁹ hñt renum
de calida causa tollit. reuma calidū p⁹escit.
Ducusq⁹ Dyas. z Pl. De scie siquidē ius
quiāmi dicit Aris. li. vegetabil. semē hebem
id est. iusquiāmi q⁹ est mortifex apud p⁹tes ī
hierlem est comestibile de q⁹ p⁹ q⁹ malicia
z venenositas p bonitatē terre vbi crescit vt
maliciā diminuit. vel auget. De iusquiāmo
dicit m⁹g⁹ in hist. sup. Exo. q⁹ in tiara siue sū
mi p⁹ificis corona stabat flos erect⁹ similis
herbe quam greci iusquiāmos vocāt. digiti
vñ magnitudie. sub illo āt flore ī extremi
tate tiare circa frontē z occiput erat. circū
aure⁹ triplici ordine distinct⁹ sup quā stabāt
flores aurei siles plantagini a timpe ad tim
pasz. vñ in s⁹ fuerunt p⁹ilegiare iste herbe
q⁹ eaz similitudo in cidari sacerdotis sūmi
figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII

Castanea est arbor magna et p⁹era
sic a grecis vocata. vt di. Jsi. li. xvij.
eo q⁹ fruct⁹ eius gemini in modū te
sticuloz intra folliculū recōditi sunt. q⁹ duz
eijciunt castran⁹. z ideo tales arbores a ca
strando castanee greco vocabulo nūcupan
tur. hec arbor vt excisa fuerit tanq⁹ silua ex
pullulare p⁹ueuit. vt di. Jsi. hec arbor ē m⁹
tū utilis. nam ei⁹ lignū valet ad edificiorum
structurā ad igniū nutrimentū. ei⁹ fruct⁹ va
let ad cibū z cortices z folia ad medicinam.
fruct⁹ siquidē ei⁹ q⁹uis sub vili cortice aspe
roz duro in arboze g⁹b⁹condat. m⁹ q⁹ matu
rus extrahit dulcis inuenit. potissime q⁹ de
coquit vel assat. sicut aut⁹ subdi⁹ ysaac ī die
tis. castanee sūt calide in medio p⁹mi g⁹du.
et sicce in secūdo. z iō rōne caloris hñt dul
cedinem. rōne f⁹o siccitatē hñt ponticitates.
Castanee tñ nimis comeste sunt inflasue z

doloris capitis p⁹ in clusum sumū genera
tiue. sed vt ab eis nocumentū auferat optet
q⁹ assent vt corpulētia eaz z terrestritas ra
rificet. vel vt in dulci aqua decoquant⁹ vt ex
aque hūiditate z mollicie t⁹pent. z tūc bñ nu
triu⁹ z laudabiles hūores generāt et corpis
ac pectoris siccitatē generāt. z marie si cum
zucara comedant⁹ a colericis z fleumaticis
cū puro melle. valent etiā f⁹m medicinā. q⁹
abominatōis z vomitus sunt p⁹strictiue z ie
iuni intestini p⁹fortatiue. Item castanee cū
modico sale trite z cum melle tēpare rabidi
canis vel hois morsus sūt optime sanatiue.
Item cū farina ordei et cū aceto cataplas
mate tumoris māmilla⁹ sunt efficaciter re
pressiue. Itē eaz cortices et folia vsta z pul
uerizata ac cū vino t⁹para adolefcētis capiti
ad modū cathaplasmanis apposita augmen
tant capillos et p⁹hibent eoz casū. Ducusq⁹
ysaac in dietis.

De lauro Ca. LXXXIX

Laureus est arbor victorial⁹ d⁹g mul
tis laudū p⁹conis p⁹ singularē gra
tie sue excellentiā z virtutis. p⁹ q⁹z
victores quondā obtenta victoria sers lau
reis coronati laureati dicebant⁹ quam gre
ci daphnē vocāt. cuius p⁹utes z singulares
p⁹rietates sup⁹ posuim⁹ in s⁹ codē libro in l⁹ra
A. quere ibi z inuenies.

De lentisco Cap⁹l⁹m. XX

Lentiscus est arbor hūilis z medici
nalis q⁹ a grec⁹ z bebreis scinus alio
nomie nūcupat. vt di. glo. sup. Dan.
xij. eni⁹ folioz succ⁹ sanat et d⁹glutinat scissa
labia siue alia vlcera. vt d⁹z ibidē. z d⁹z lentis
cus eo q⁹ ei⁹ cuspis mollis sit et lentus. nam
q⁹ molle est z flexibile lentū dicere p⁹ueui
mus vt di. Jsi. li. xvij. Istius arbor⁹ fruct⁹
oleū desudat et cortex resinā q⁹ mastix appel
lat. et est melior q⁹ in cbio insula generat. vt
di. Jsi. li. xvij. folia iste⁹ arboris f⁹m Dyasco.
et Plate. et pli. sicut et tota arbor calida sūt
valde et sicca et hñt p⁹utē pstringendi et cō
solidandi z p⁹fortandi. et ideo valēt p⁹ vomi
tū et omne fluxū tam sanguis q⁹ hūoz alio
ruz. siles p⁹utes habet gūmi eius. s. mastix q⁹
a masticādo sic d⁹z eo q⁹ masticata efficit gla
tinosa et dura ad modū cere circa dentes. z
sic masticata gingiuas a putridis humori
bus purgat dentes mobiles p⁹firmat et de
albat. z eoz radices roborat z p⁹firmat ma
st⁹ anbelicū amputat z emēdat. Dec mastix.

ira colligit in fine veris cortices scini siue le
tici incidit et mundificata tra vestes munde
supponit ne liquor cadens in terram cadat. unde que
clara est in munda ac alba est eligenda. quoniam hanc terram
admixtam et est obscura est abijcienda. cerebrum
emundat et depurat et multum excreare facit. et
tunc digestiuum confortat. vetusitate attenuat.
liquorem super regulam calidam omnia fracta gemas
scilicet et alia miro modo consolidat. Dicit etiam Plinius.
sic et Dyas. scinus arbor est spinosa multum cum
radice alta. in plurimas partes diuisa fructum
hunc siue miro. scilicet minore rubrum inter quoniam est
maturum et asperam lanam inter cuius succus sanat
fluxum mulierum

De lilio Caplm. XXI.

Lilium videtur. Plinius. est lactei floris herba
cui candor cum sit in folijs auri tunc
spes inter fulget. De lilio. ait dyas.
et Plinius. lilium calidum est et humidum. et aliud est
siluestre. aliud domesticum. et aliud gerit purpu
reum flore. et aliud album quod est efficacie. et aliud cro
ceum vel purpureum. Est autem lilium maturatiua.
unde valet ad apostemata si cum arungia teratur.
Item ei inest remollitiua. unde valet ad sple
nis duriciam si eius succo oleo veteri admixto et
bonum incorporato splenis regio inungatur. Item ei
inest vis mundificatiua. unde valet ad faciem co
loradam. si puluis eius cum aqua rosacea admisceatur
et inde facies abluatur. Item mitigatiua. et ideo so
lia eius decocta et iposita valent ad loca que sunt co
busta. idem facit radix eius si trita cum oleo appo
natur. Item eius est aptiua et compactor dissolu
tiua. et ideo educit purgatores mēstrualē. Item
inest ei tumoris repelliua. et ideo valet ad aposte
mata ex vetusitate inflatiua: si radix eius trita
cum oleo sepius apponatur. Hucusque Dyasco. De
lilio ait sic dicit Plinius. Lilij radices multis mo
dis nobilitant flores suos. nam potate cum vino ser
pentum ictum sanant. et valent ad fugam matriciam et
venenū decocte in vino oleo admixto clauos
pedum et nodos solunt. pilos quoque locis adustis
reddunt. in vino etiam decocte addito melle ve
nias vel neruis piscis subueniunt. folia eius co
cta in vino vulnera sanant. semine eius contritum igni
apponatur sacro. flos et folia subueniunt vlcerum
necessitati. Hucusque Plinius. li. ix. c. xix. Item in
eodem li. ca. v. Lilium rose nobilitati. primum est
et quod dicitur ynguenti cognatōe inde fit nobile un
guentum siue oleum quod liliorum appellatur. sic et de
rosis oleum rosaceum fieri consuevit. De radice eius
preedit hasta iterdum trium cubitorum. deinde de
pedet ab eius summitate flos decliuus ab agustis

in latitudine se relaxans et dilatans ad modum
capanelle resupinus et in circuitu labiorum intus
hunc quasi tenue filum continens in se semine statim in
medio croci. unde lilium nihil gratiosius est. quod ad decem
tiam colorum odor et redolentiam efficaciam corporis et
potus. eius color est triplex albus. ruber. et pur
pureus. Hucusque Plinius. li. ix. c. v. hanc autem lilium radi
cem et multis bullis consistentem sic allium. ut dicit
Aristoteles. li. vegetabilium. et in singulis bullis est semine
semitiua. et ideo ex quoque crescit planta quoniam
per se plantatur. De hoc quere s eodem de allio in lra
A. Dicit autem ad predicta Aristoteles. quod hasta lilij quod
nodosa est si incuruat in terram et coopiat an
te apertum semine eius et radix eius siue cepa non erit
dicit statim infra paucos dies inuenies quod a
quolibet nodo stipitis sui emittit cepulam puam
quasi esset illa de tunicis suis siue de bullis. ce
pulis scilicet radicis et hoc est mirum valde. Item ibi
dem sequitur. flores lilij prius sunt virides post al
bescunt. et si stipes siue hasta a radice totaliter
abscidatur. quod totum humor stipitis est inclusus na
turalis calor in medulla se perterit ad superio
rem partem stipitis et digerit materiam ipsius floris et
tunc eripadit se flosculum et albescit humore pri
mitum tunc digesto. et ideo videtur ibidem versificato
res compauerunt lilium intellectui humano quod
in fine sollicitat de eternis. Item ibidem dicitur
quod lilium non habet rationem sementinam in semine et
radice et in hoc differt a porro et allio quod habet
rationem seminis in multis locis. De hoc quere s
de allijs et cepis in lra A. et L. Lilij insuper
hasta nouiter cum flore abscisa glebe argillo
se infixa in virore seruat diu. flores suum.
flos lilij quoniam integer est et intactus permanet mul
tum. suauiter redolet. confractus pro manibus et
perfrictus multum fetet. ipsum quoque florem cum
semine solū per fructu hanc. totam etiam virtutez
quam hanc lilium in stipite et radice totum ostendit
in capite scilicet et in flore et in semine. et quanto
flos ipsius altius in hastili erigitur tanto caput
submissius inclinatur. flos insuper eius ceteri
est planus suauis tactu et forma rotundus.
aspectu delectabilis et iocundus. interius autem gra
nis aureis et sua pcuritate est respersus quod tin
gunt plures quod croci. et hec tingentia genera septem
hastulis sustentantur. unde ex sex folijs candidissi
mis simul coniugis componitur. et ex septem gra
nis aureis intrinsecus decoratur. in quorum
medio semen eius loco fructus miro deco
re collocatur et circumspasit floris beneficio tene
ritudo seminis a lesione frigidi aeris custo
ditur.

De lactuca Ca. XXII

Lactuca ut dicitur. Jsi. ex lactei humoris exuberantia est vocata. vel quia nutritrices mulieres lacte implet. hec in viris veneris motu arceat cui duplex est spes. scilicet domestica et agrestis quam seraliā vocamus eo quod dorsum eius aculeos habet duos ad modum ferre. ut dicitur. Jsi. li. xvij. c. ultimo. de qua dicitur ysa. in dictis. lactuca agrestis domesticæ in forma est similis. sed longiores habet frondes. subtiliores. asperiores. et minus virides propter sue humiditatis parvitatem. et ideo multe est amaritudinis et ponticitatis respectu illius que domestica est. quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt quod menstrua provocat et humores crudos expellit ut dicit Dyasco. lactuca pro domestica frigida est et humida sed temperate ita quod in neutra qualitate excedit modum. et ideo eius usus progruit viui medicie. subtilis habet subam et marie quam erit recens. et ideo cito digerit et stomachi arsuram et morsuram et colera rubea sedat. sanguinis ebullitionem refrigerat. insomniam placat capitis dolorem ex fumo colerico sanat lac in mulieribus multiplicat et semen in viris generat et augmenat. et faccidit propter bonitatem sanguis quem gignit in perfecta quantitate. et in perfecta etiam qualitate sed quam antiquat et indurat minuitur eius humiditas et amaricat. ex usu eius sanguis pessimus generatur. viri visiva inde deficiunt et debilitant. cuius causa est sensus animalis mortificatio. quia cum sua ponticitate sensum suffocant naturalē. et ideo talis lactuca generare volentibus maxime est nociva. nam materiam coagulat feminalē. et precipue semen eius si in cibo aut in potu sepius assumatur. Hucusque ysa. in dictis. Plinius autem li. xx. ca. vij. de lactuca dicit. Est spes lactuce sponte nascentis quam caprinā vocant. quam prolecta in mare propter necant pisces que sunt in vicino. cuius lac cum aceto et aqua et vino ydropicis medetur. cuius caule et folijs crustis asperso sale nervi incisi sanantur. alia est spes lactuce que nascitur in arvis cuius folia trita cum polenta illita ulceribus sanant. et hanc greci yso pon vocant. tertia spes est que crescit in silvis. quam steraton vocant. cuius folia trita cum polenta vulneribus posunt. sanguinem sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mirigant igne sacrum. est et alia spes lactuce huius rotunda folia et brevia quam multi beratiā vocant. cuius succum accipitres scalpēdo herbam ex-

trahunt et inde tingentes oculos discutunt obscuritatem et caliginem cum senescunt. cuius herba succus sanat omnia vicia oculorum. et maxime quam ei lac mulieris admiscetur. serpentium morsibus et scorpionum ictibus medetur. si succus eius cum vino poterit et folia trita super vinum emplastrentur. omnem etiam inflammationem discutit et compescit. semen etiam lactuce tam silvestris quam domesticæ libidinis ymaginatōis in somnis compescit. et corpus pollui non permittit si in cibo frequenter assumatur. frequenter etiam eius usus et nimis usus oculorum efficit obscuritatem. Multas alias laudes ei attribuit Plinius in eodem capitulo. sed hec sufficiant.

De lappa Ca. XXIII.

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa terram habens in similitudinibus hastularum quedam capitula spinosa et aculeata sed recurva que vestibulis transeuntium solent adherere. Unde dicitur. Jsi. li. xvij. lappa est dicta eo quod habeat caulem ingentem per terram dispositam que a grecis philatropos vocatur. eo quod vestibulis hominum adhereat ob asperitatem sui. et nascitur iuxta muros. et dicitur philatropos. id est amans hominem. quia quando affectione videtur hominis adherere vestibulis. Cuius spes duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi disposita. unde et a multis vocatur ungula caballina. et viri usque folia quibus horribilis sunt odoris pariter et saporis. ut dicit Dyasco. Sed Plinius li. xx. c. xxij. lappe multe sunt spes et omnes sunt medicinales. Nam ictibus scorpionum medetur. nec ferit hominem si inunctus fuerit succo eius. decoctio eius radicis iuvat dentes et etiam confirmat si tepida in ore teneatur. semen eius inextricabilia vicia stomachi curat. reicientibus sanguinem prodest dissenterijs subuenit. nam radix eius cum vino sistit alium. sed folia adiecto sale solvunt. semen eius potui datuz adiuuat calculosos. tota herba trita cum arungia valet strumam. Hucusque Plinius. Item Plate. lappa siue lappacis est herba calida et sicca habens virtutem dissolventi. relaxandi. aperienti et attenuandi. et ideo valet contra scabiem. pruritum. serpiginem et impetiginem. et intercutaneum consumit humores. apostematum dissolvit duriciem et tumorem. valet contra frigidam ydropisim et splenis opilationem. succus eius cum succo ruthe admixtus cerebrum purgat et fleumatica superfluitate si in modica quantitate

tate naribus in balneo vel in aere calido in-
stilletur.

De lappate Cap. m. XXIII

Lappates cibus est et quibusdā her-
bis domesticis recentibus lappacis si-
milibus compositus aut pfectus. ut dic-
tū glo. sup. Iudiciū. ca. xv. vnde Alexander ne-
quā ait. Lappates cibus est et olus cōponit
eundē. s. m. alios lappates genus caulis ha-
bens folia lata vt lappa. sed folia lappatis sūt
molliora et crassa subalbida plana inuoluta i-
ter se mirabiliter et pnecta habēs stipitē bre-
uem et grossum nodosū exterius sed molles
interius et carnosum. hec herba puenit medi-
cine et esui. s. inde fit cibus bonus qd diu sua-
ri potest. si decocta cum aceto sinapi et melle
diligenter pponat. et talis cibus vulgariter
compositus nūcupat. cuius virtus est singu-
laris scz resistere ebrietati. ut di. Plin. lib. xx.
ca. x. nam ante cibū comesta cauet ne ebrie-
tas supueniat. post crapulam sumpta cōpel-
lit crapulā vt recedat et vt clamat scola ra-
sis alias erasistratio. hac herba nihil est vti-
lius stomacho atqz neruis. et ideo paralyticis
et tremulis iubet eam dari et sanguineis ex-
creantibus. lactis vbertatē prebet pueris. va-
let etiam succus aduersus venenū et serpen-
tum icribus occurrit et maxime semen eius
similiter valet cōtra morsum canis. ut dicit
Iul. li. xvij.

De legumine Cap. m. XXV.

Legumina ab eligendo sunt dicta q̄
electa. veteres em̄ meliora legebant
et inde sibi cibaria pponebant. et di-
cunt. p̄prie quedā grana tritico et ordeo ma-
iora et spissiora que non in folliculis sed po-
tius in quibusdā siliquis grossis et clausis
oriuntur vt patet in pisicis ciceribus atqz fabis
Differūt autem legumina in magnitudine.
colore et figura et sapore. Nam inter legu-
mina maiora sunt grana fabarum et lupino-
rum mediocria cicerū et pisorū minima len-
ticulorum et viciarū. in colore differūt. quia q̄-
dam alba quedā nigra. quedam rufa. et que-
dam mixta. In figura quia quedā rotunda.
quedam oblonga. quedā triangula. quedā
plana. Differūt etiā in sapore. quia quedam
sunt stipitica et dura. sed p decoctionē fiunt
molliora et ad esum etiā meliora. quedā em̄
in se sunt amara vt lupini. sed per adiectionē
in aqua et madefactionē efficiunt dulciora.
Et vt dicit Plinius legumina quādo inci-

piunt maturefcere rapienda sunt quoniam
cito exiliūt. latentqz dum deciderint vt lupi-
ni sicut dicit Plin. libro. xvij. Est autem len-
gumen substantialiter grossius frigidū et sic-
cum ad digerendū durū et cōpactū. vñ p̄p-
suam compactōēz difficilis sunt ad coquē-
dū. nec etiā possunt bene decoqui in aqua
puteali. imo ad pfectionē decoctionē indigēt
aqua fontana sine fluuiali. Cibus itaqz ru-
dis et grossus de leguminibus fit. est succus cō-
ueniens hominibus fortioris nature et com-
plexionis. nam leguminosa ex se ad digerē-
dū sunt dura. sed digesta multū nutriunt
et pfortant sed naturaliter sūt inflatiua. et v-
tositatis generatiua. sed eoz ventositatis di-
minuitur p corticis decoctionē et assationē
et p eoz q̄ v̄tositatis sunt exterminatiua ap-
positiōem vel assationē vt ciminū anetū. et si-
milia. ut di. Dyasco.

De lente Cap. m. XXVI

Lentis. genus est leguminis. ut dic-
tū Isidoro libro. xvij. sic dicta. qz hu-
mida est et lenta. potissime quando ē
in sua herba a qua diminutiue dicitur lenti-
cula et debet scribi per t. ad differentiā ver-
his capitis qui dicitur lens dis. et scribitur
per d. vnde dicit quidam. Lens lendis ca-
piti. lens lentis puenit ori. Est itaqz lens vt
lenticula sicut dicit ysa. frigida et sicca ex cō-
frariis naturis composita. Nam vnam vir-
tutem habet in cortice et aliam in medulla.
Nam in cortice habet quoddā acumen ra-
tione cuius mouet ventrē ad solutionē. sed
medulla stiptica est et stomachi pfortatiua.
et operat ad pstrictōēz. grossum et melācoli-
cū gignit sanguinē. et cerebrū replet grosso fu-
no. vñ est causa timidōz et horribiliū som-
niorū ventositatis stomachū grauāt et inflati-
onē generat. oēs meatus corporis et transit
opilat et neruorum ac pellicularū cerebrū sub-
stantiā desiccāt et maxie nocet pelliculā oculo-
rum qz eoz humiditatem distemparat ac desic-
cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: q̄to
magis infirmis desiccationis sue cā et eius fre-
quē vsus pessimas icōpore generat passio-
nes potissime si cū cortice comedat et corp⁹
sicce fuerit pplexionis. humidis tñ et calidis
qñqz pdest. vñ valet ydropicis si sine corti-
ce comedat. s. cū cortice nocet. qz multū ge-
nerat inflationē et pellicularū extensionem
Lens autē est eligenda que est grossior et re-
centior et ad coquēdū faciliōz. et h̄ rā ad esca-

Ad medicinā. lentis malicia tpat si depo-
nat correx et eius medulla in dulci aqua de
coquat. et post abiecta cū oleo et pipere et ci-
mino et silibz p̄ditur. Ducusq̄ ysaac in diet.
Dicit aut̄ Pli. li. xviij. c. xij. lens amat terras
tenuē et subrilē magis q̄ pingūē. et celū. i. ae-
rem magis siccū. om̄ia em̄ legumia diligunt
aquā an̄ florē. sed postq̄ floruerint diligunt
siccitatem zc.

Delino La. XCVII

Linuū d̄r tā herba q̄ semē et est sicco/
catū eo q̄ molle sit atq̄ lene et pluri/
mū delicatū. vt di. Jsi. li. xix. Linuz
at̄ fm̄ Pli. li. xij. ca. ij. scrib̄ in locis planis et
scrupulosis et h̄ in vere et colligit in estate.
Erūpita aut̄ in stipitē siue culmē rectū pdu-
cens flores flauos q̄bz succedūt q̄dam capi-
tella loco semis ac fructū. et cū incipiūt capi-
tella pallefcere culmi integri euellūt et euul-
si a suis capitellis semē p̄tineb̄z carpinant̄
deinde ptes lini in fasciculos colligāt et lon-
go tpe i aqua madidant et extracti de aq̄ ad
solē desiccant. et p̄ mlt̄ r̄sionibz et carpina-
tōibz a suis supfluis expurgāt. et sic ptes de-
secate in fila p̄torquent et p̄ multiplicē de-
coctōem ad albedinē deducūt. nō em̄ linuz
a suo virore terrestri p̄t spoliari et p̄fecto cā-
dore decorari nisi mlt̄oties p̄undat et deco-
quat et soli appositū aqua itez et itez asper-
gat. et cū sint multa genera lini illud p̄ualet
in decore q̄d solet crescere in egypto. Nam
inde fit bislus niui compabilis in candore.
vt di. Pli. li. xix. c. ij. min̄ t̄m h̄z firmitas hoc
gen̄ lini et p̄lucris. q̄z inde fiūt vestes gratis
sime sacerdotū. Est at̄ linuz necessarium ad
vsus mlt̄os. nā ex lino fiūt vestimēta ad in-
duendū. vela ad nauigandū. retia ad venan-
dū et piscandū. fila ad p̄sundū. funes ad li-
gandū. cordule ad sagittandū. ligamina ad
p̄nectendū. lineę ad mensurandū. linthea-
mina ad q̄escendū. cortine ad ornandū. sac-
culi et bursule ad q̄dlibz necessariū reponē-
dum. vñ nulla herba tam diuersis vsibz ho-
minū est ita apta et necessaria sic linū. cur̄ se-
men calidū est et hūidū. vel int̄ humidum et
siccū tpatum et vinctuosum. vñ inde fit oleū
q̄d alijs vsibz magis est necessariū q̄ ad esum
nā vt di. ysa. semē lini parū nutrit et duz ē di-
gerere nociuū stomacho. et plurimū inflati-
uū diureticū t̄m est. assum t̄m et cum melle ac-
ceptū mel̄ est. et valet et tussim. comestū etiā
cum melle et pige venerez excitat et stimulat

ad amorem valet ad apostemata q̄z maturat
ea. h̄z em̄ vim mitigatiuā. subriliatiuā. rarifi-
catiū. siue maturatiū. vñ soluit apostemā
matries si paties in ei⁹ decoctōe sepi⁹ foueat
vt dicit ysaac in dietis.

De malo

La. XCVIII.

Malus est arbor pomifera in se quidē
magna. s̄ respectu lignoz quidē ne-
moris modica et submissa ligno so-
lida rugosa cortice et nodosa frondiū densi-
tate vmbrosa. floz varietate decora. fructuū
suauitate iocūda. vsui et gustui gratiosa in
diuersis medicinis efficit et virtuosa. Dici-
tur aut̄ malū ip̄m pomū siue fructū. s̄ h̄ ma-
lus d̄r arbor siue pom⁹. et est sic dicta eo q̄z
fructus sit rotund⁹. vñ et illa sunt vere ma-
la q̄ maxime sūt rotūda. vt di. Jsi. li. xvij. nā
malon in greco rotundū in latino d̄r. differt
aut̄ malus ab alijs arboribz silue vñ nemoz
q̄z malus et maxie domestica duplicis est na-
ture. nam truncū h̄z a terra pductū. surcu-
culū aut̄ aliūde venientē ipsi trūco insertū et
vnitū. q̄ duo q̄n p̄ insertōem pariter sūt vni-
ta vñ arborē p̄stituūt. surcul⁹ autē insertus
trūco totam virtutē trūci in suaz trāsmutat
q̄litate. sicut di. Alfre. sup̄ finē p̄mi libri ve-
getabiliū. Quere s̄ eodem in tractatu de ar-
boz insertionē circa p̄ncipiū. Malus autē
nisi putet et a supfluis ramis exoneret steri-
lescit. vt dicit idem. q̄z humor attract⁹ a ra-
dice nō sufficit ad pductiōem fructuū. quia
transit in ramoz steriliū nutrimentū. quere
sup̄ de causa fructificationis arboz. maloz
sunt diuersa genera. nam quedā ferūt fruc-
tum ponticū atq̄ durū. quedā acetosū. que-
dam dulcem et iocundū. et hoz fructuū di-
uersitas ex diuersa qualitate humoris pro-
cedit et debilioz vel fortioz operationē ca-
loris existens in radice sicut sup̄ in p̄nci-
pio tactum est.

De malogranata

Capit̄m. XCIX.

Malugranata est arbor ferēs malaq̄/
nata. arbor siq̄d̄ femini generis. fru-
ctusq̄ neutri. et d̄r malū granatū eo
q̄ intra corticē rotūditatē p̄tineat et multi-
tudinē granoz. vt di. Jsi. li. xvij. cuius cor-
tex d̄r psidia flos vero balaustia nūcupatur.
Floz aut̄ aliq̄ sunt albi. aliq̄ purpurei. aliq̄ ro-
sei reperiunt. hec poma malapunica sūt di-
cta. quia de regione punica p̄mi⁹ sunt dela-
ta. vt dicit Jsi. Est aut̄ arbor multū dura et

nodosa et ramosa plus in latum quam in altum sedif-
funda. et est frigoris impatiens. vñ in pruina
cito peunt flores ei. Dicit aut Arist. q. malus
granata mutata a malicia sua per culturam. que
re s. eodem. de arborum cultura. Isti aut arbo-
ris s. m. Pli. multe sunt species. s. de duobus iam lo-
qui sufficiat. Nam s. m. Dyasco. et ysa. i. diet.
malorum granatorum duo sunt genera. alia enim se-
runt poma dulcia calida et humida. alia aceto-
sa et frigida sunt et sicca et diutius possunt ceteris ob-
uari. dulcia magis veniunt vsui medicie. nam
tota arbor medicinalis est et parum conuenit ci-
baris fructus eius. Un die Isti. li. xvij. negant
inquit medici corpora nostra malipinnici cibo nu-
triri. s. purat quod pergruat medicamento quod cor-
poris alimentum. h. s. siquidem tota arbor sed po-
tissime fructus eius prutem perstringendi et por-
tandi et solidandi et humores fluidos desic-
candi. et fluxum sanguinis intercipiendi. et vo-
mitum colericum compescendi. ut expressit docet ysa.
Dyasco. et Pli. si in more congruo et ordine
debito exhibeantur valent per singulas intrinse-
cas vel extrinsecas corporis passiones. dulcia
enim magis sunt ventosa et inflatiua alijs. et etiam
sitis purius in febricitantibus sedatiua. et ideo mi-
nus veniunt febricitantibus quam acetosa. et quo-
rum succo sit potus quod dicitur oriza cra. quod calorem febrilem
mitigat materiam febrilem digerit et alterat
appetitum prouocat. et naturam ex calore deficientem
reparat mirabiliter et confortat. et valde con-
tra epatis calefactionem et cordis defectum.
siue cardiacam passionem. flores eius et fructus
ac cortices si pulueriscent et in potu assu-
mantur s. m. ceteros veteres necant. gingiuas et den-
tes purgant oprime et confirmant et contra multas
alias subueniunt passiones. ut di. Dyasco. et
ysa. malapunica in omnibus predictis sunt
efficacissima. quibus enim sunt crocea exterius
in cortice. et discolorata stiprica insipida et
desiccata. interius tamen sunt rubea humida et
mollia iocunda et sapida et miro ac incredi-
bili nature artificio per granulorum cellulas or-
dinata. ut di. Bern.

De moro Cap. m. q.

Morus est arbor cuius fructus dicitur morus
ut di. Pli. li. xvij. morus a grecis
est vocata. quam latini rubum vocant. eo
quod fructus eius virgula rubet. Est autem du-
plex morus domestica. s. et siluestris. cuius
fructus in deserto pastorum releuat famem. cu-
jus folia supiecta serpentem ipsum interimunt
Ite dicit Amb. sup. Math. xvij. fructus mori

in flore albet. deinde virescit. tertio rutilat siue
rubet. ultimo nigrescit atque liuet. nam quanto
est maturior tanto nigrior est. cuius fructus
tingit manus et dentes comedentis. s. m. autem
Pli. et Dyasco. morus est arbor semen humis
ventriculorum. i. solutiuum cuius succus expressus
et ad ignem siue solem desiccatus fit stiptri-
cus et constrictiuus. vlcera oris et vulnera
sanat faucium tumorem respmir atque sedat. co-
rium radices coctum et potatum ventrem la-
rat et lumbricos latos necat folia eius con-
tusa et imposita oleo combustiones sanant.
decocta cum aqua pluuiali capillos deni-
grant. morsus palagionis et puncturas ara-
nearum curant. dolorem dentium placant. et pu-
tredinem mundificant gingiuas. mora ima-
tura frigida sunt et stiprica et confortatiua sto-
machi et constrictiua. sed quanto plus maturantur
tanto efficiuntur calidiora et etiam dulciora
et humidiora comesta multum post prandium
in corruptionem peruertuntur. et stomacho ac-
capiti multum nocent. a ieiuniis s. m. accepta
bene digeruntur. sed nutriunt valde parum.
Folia mori celsi sunt valde magna et lata et
crucis et brucis sunt obnoxia et a vermibus
libentissime comeduntur. unde et vermes se-
ricum egerentes mori folijs optime nutriun-
tur. tota arbor medicinalis est precipue quo-
ad cortices fructus folia et radices. Nam si
radix ei incisa fuerit gummi emanabit quod va-
let ad varias passiones. nam ventrem emollit.
dolorem dentium tollit. Hucusque Dyasco. et
Pli. Ex moris fit potus optimus siue nobil-
lus quem morietum vulgariter appellamus quem ele-
phantes cum potant animosiores efficiunt. ut
dicit Raban. sup. li. ij. Math. v. ca. fit inde
electuarium diamorion dicitur. quod valet contra
squinantiam et gutturis ac faucium passiones.
ut di. Plat.

De mirto Cap. m. q.

Mirtus s. m. Istidorum est dicta. eo quod in
litoribus maris solz sepius oritur. vñ
Virgilius. Litora mirtetis letissi-
ma. et alibi amantes litora mirri. zc. Hinc
est quod a grecis mirtetis dicitur. medicorum autem
libri hanc arboris aptam scribunt multarum
necessitatibus mulierum deputata. Hucusque
Istido. s. m. Pli. autem vel Dyasco. mirtus est ar-
bustum ad modum fruticis crescens potissime
iuxta mare. cuius fructus flores et frondes conue-
niunt medicis. meliores autem sunt fructus quam
flores. et habent diutius perferuari. s. melius

In solis calore q̄ i aura ymbrosa hñt talia cō
seruari. 7 q̄to sūt simplr fruct⁹ recētiorez tā
to sūt meliores. 7 hñt oīa illi⁹ fruct⁹ substātia
lia frutē pōticā 7 p̄strictiūā 7 ex aromatici/
tate p̄fortatiūā etiā ex nasa pp̄ia flux⁹ super
flui restrictiūā et p̄turs retētiue in corpe coo
patiūā. vñ valet 7 fluxū reumar̄ ad spirita/
lia mēbra defluētis si decoquat in aq̄ pluui
ali et inde pectus fomentef. vomitū etiāz re
stringit si decocti ramusculi ei⁹ cū aceto sup
stomachū apponant. de ea puluis fact⁹ vlce
ra et vulnera suauiter p̄solidat. Itē di. Plī.
q̄ mirr⁹ alia est alba. alia nigra. 7 ytraq̄ stip/
tica. s. nigra magis. vñ 7 fluxū sanguis vili
ter exhibet. vñā p̄monet 7 p̄dest 7 venenū
et puncturā scorpiōis si potet. ei⁹ decoctio
valet 7 allopiciā et fluxū silr capilloz cū fa/
rina tritici mixta valet 7 tumores oculorūz
Fira aut oleū mirtinū de folijs 7 baccis eius
q̄d est lenitiū p̄solidatiū 7 mūdificatiū.
et valet ad oīa sup̄dicta. aures at mūdificat
saniosas si tepefactū instillat. Ducusq̄ Plī.
sup ysa. aut ca. xij. dicit Hiero. Mirr⁹ ē aro
matica 7 impucribilis fissa mēbra p̄solidat
7 reparat. 7 ido p̄solatores san. eccle. signat.
est etiā t̄patiuē 7 mitigatiue p̄turs ac refrige/
ratiue. vñ dicit sup ysa. lx ca.

De mirra Ca. XII

Mirra est arbor in arabia altitudinis
q̄nq̄ cubitoz silis spine. quā achān
tum dicūt. cui⁹ gutta viridis ē 7 mul
tū aromatica 7 amara. vñ 7 nomen accepit
mirra vt di. Jsi. li. xvj. cui⁹ gutta p se manās
p̄ciosior est. q̄bo facto vulnere inciso cortice
elicit vilior iudicat. cui⁹ sarmēta arabes ig
ne fouēt. quoz sum⁹ est valde noxi⁹ nisi odo
re storacis occurrat. aliter p̄būt hoies mor
bos insanabiles tali fumo. Purior at mirra
et melior colligit apud trogoditas i arabia
vt di. Jsi. et Plī. li. xvj. ca. xvij. vbi dicit q̄ mir
ra est arbor q̄nq̄ cubitoz in siluis quidem
arabie crescēs. cui⁹ folia sunt similia folijs
oliue. sed magis crispa ac aculeata. ramos
hūs silis iunipero. Incidunt aut binis tē/
poribus rami eius. sed pus sponte sudāt añ
q̄ incidunt. et gutta q̄ sudando effluit stactē
dicit. et h̄ generib⁹ oīmib⁹ mirre p̄fert. et mirra
electa a plurib⁹ appellat. Sūt autem septe
genera. vt dicit ibidem. idem ca. xvij. s. tro
goditica. et illa est magis electa. scda gelba
nitica. tertia dyantrides. quarta collaticia.
q̄nta empratena. i. sabbana. 7 illa alijs mirri

bus magis tenuis est. sexta quā duratim et
odoraceam vocāt. 7 hec ceteris magis cādida.
et hec adulterat hūmi 7 glebis lentisci. septi
ma est indica. et illa ceteris peior est. et cum
illa alie spēs mirte adulterat. Ducusq̄ Plī.
Mirra vt di. Dya. est gutta arboris circa ra
mos calore solis indurata. 7 ea eligenda ci
trina 7 rufa inter aliq̄ntulū lucida. 7 h̄ alia
est minuta. alia est grossa q̄ drogoditica ap
pellat ab insula vbi crescit. calida est 7 sicca.
et h̄z frutē cōfortadi et ex aromaticitate sua
pducendo partes in vñū h̄z vim dissoluēdi
7 p̄sumendi mediocriter 7 eq̄liter ex q̄litati/
bus suis. vñ cōseruat corpa mortuoz q̄n ex
mirte p̄fectoib⁹ p̄diunt. referuat aut i op̄ia
efficacia mirra fere centū annis. valet p̄tra
oīes causas reumaticas 7 flux⁹ inordinatos
digestionē etiā p̄fortat. 7 viscosos humores
maxime in spiritualib⁹ mēbris purgat. oris
fetoze emūdat. 7 oīa gingiuaz vicia sanat
7 desiccāt. vlcera labioz putrida cōsolidat.
p̄sumit. 7 p̄glutinat. cerebr⁹ p̄fortat et etiam
matricē multū corroborat et p̄fortat et om
nē eius sup̄fluitatē p̄sumit et desiccāt. 7 con
ceptū iuuat. vermes aurium necat. carnem
sup̄fluam corrodit. et bonam ac viuā gene
rat 7 p̄seruat.

De mirro Ca. XIII.

Mirrum est vngentū de mirra 7 alijs
speciebus aromaticis compositum
et confectum. cuius virtute nerui et
alia sensibilia membra p̄fortantur. 7 humo
res in iūcturis ac articulis existentes cōsu
munt eius aromaticitate spiritus animales
reparantur. Interficiunt vermes ac pedi
culi eius amaritudine. et prohibet ne nascā
tur sudores fetidi mirro compescunt. p̄ser
uant corpa integra in tumultis ne putredie
dissoluantur.

De mandragora

Caplm. XIII.

Mandragora ē dicta eo q̄ habeat ma
la suauiter olentia in magnitudine
mali maciani. vnde et latini malum
vocāt terre. Hāc poete vocant antropomo
ros. eo q̄ habeat radicē forme hois quodā
modo silcem. cuius cortex vino mixt⁹ porrigi
tur ad bibendū bis quoz corp⁹ est secandū
vt dolores non sentiat soporari. huius spēs
sunt due. vna est femina in folijs silis lactu
ce mala generans. alia est masculus. cui⁹ fo
lia sunt similima folijs betere vt di. Jsi. li. xvij.

Dyasco. aũedic mādrazorā esse herbā somniferā cui⁹ folia sūt sup terrā spar̄sa. radices hz duas aut tres sib̄i nūicē coherētes de foris nigras int⁹ fo albas cū corio grosso. mascul⁹ hz folia alba et tenuia ⁊ radicē similem alteri. poma nascūt sup folia sic galla sup folia quer⁹. et sūt colore crocea. odore suauia tñ cū quadam grauitate. in sapore aũr sunt insipida. et ido nō pueniūt esui. s3 tñ medicīne. Hā cortices ei⁹ decocti in vino dormi re faciūt et omēs dolores cōpescūt. vñ et vix tunc tps ferri sentiunt passionē. Laute tñ mādrazora est vtendū. q3 si in nimia q̄ntitate accipit infert mortē. vt dicēdez. nam vt d3 in Plate. p̄tutē hz in frigidandi et aliq̄ntulū mortificādi et somnū puocādi. et ideo succ⁹ eius cū lacte mulieris t̄mponib⁹ appositus somnū puocat etiā in pacutis. et q3 ē herba substantialiter frigida. d3 q3 fruct⁹ eius extinguit ignē sacrū. cōpescit etiā colere impetū. et vētris fluxū. Hucusq3 Plate. ibi tñ ponit q3 fm naturā similitudo hoīs vel mulieris in radice eius nullaten⁹ inuenit. s3 ponit a rusticis vel maleficis sōphistice sic format. D3 at h3e p̄tutē p̄bitiua mulierib⁹ p̄cipiēdi. quod silr abnuere videt Aug⁹. sup Ben. ij. cap. xix. di. Aug⁹. q3 occasione rachelis q3 mādrazoras desiderauerat. vidit phoz libros q3 de p̄tutib⁹ herbaz tractāt. et de eis dicit se nihil taliū in coz scriptis tūc tps reperisse. salua tñ auctoritate beati Augu. Multi auctores dicūt mādrazorā multoties hāc h3e p̄tutē. vñ di. Constan. Dyas. et Pli. et Pla. q3 mādrazora sumpta mō debito matrices disponit ad p̄ceptōez qñ p̄mit⁹ calor nīm⁹ ⁊ sic⁹ p̄ceptōis materiā impediuit. mulieres itaq3 calidas et hūidas disponit ad p̄ceptōez. cū sit frigida et sicca vt d3 in Plat. et h3 dispositiue s3 mulieres frigidās et nasaliter siccas impedit ponit ab h̄mōi dispositōe. Multas alias h3 mādrazora p̄tutes. q3 vt di. Dyas. tumores corpis rep̄cutit atq3 tollit. mor̄sibus venenosis occurrit. omnēq3 fluxū corpis infert⁹ et sup⁹ restringit. Dñia sup⁹ posita dicunt in li. Pli. xxxv. ca. xvj. vbi d3 q3 mādrazore duo sūt genera ⁊c. et sequit. post multa cauēt fosfores mādrazore in ei⁹ fossura p̄riū ventū. et tres circulos gladio circūscribūt. et post expectāt effodere ad occasū. et ita cre dūt ei⁹ p̄cipuas esse vires succus ei⁹ colligit. et in sole desiccāt. mala eius matura in ymbra desiccāt. odor maloz est grauis et infert.

somnuz. et ex odore solouis ei somnifica est vt dicit idem.

De milio Caplum. QV.

Miliū est herba hñs bastam longā et nodosam ad modū canne. cui⁹ semē valde est minurū frigidū et siccū. vt d3 in dietis. Et h3 attestat ei⁹ leuitas et p̄cauitas absentia viscositatis et vncuositatis. ⁊ modici nutrimenti. p̄fortat tñ stomachū gratia sue siccitatis et p̄stipat ventrē. Est autēz fm Dyasco. diureticū. et assatū sedat vētris torsionem sanguinē laudabilem non generat. in frigidat stomachum et desiccāt. vt d3 in dietis.

De menta Caplm. QVI.

Menta ē herba odorifera calida ⁊ sicca stomachi p̄fortatiua. et est duplex ei⁹ spēs. s. ortēsis ⁊ domestica. et siluestris seu mōtana. et ista h3 maiorē vim calefaciēdi q3 p̄ma. et d3 grece collocasia. quam latini neptā siue calamitū vocāt vt di. Jsi. li. xvij. c. penul. et herba est multū medicinalis. Alie sūt spēs mente q3 crescūt in palustribus et in pratis. s3 nō sunt tante efficacie in p̄tute vel calore. sunt etiā grauiorē odoris pariter et saporis q3 menta domestica vt ortēsis. q3 est herba se multiplicans et cito de terra pullulans et ascendens. cuius bastula in terraz reflexa et ab humo tecta p̄uertit in radicē et cito ex se nouam p̄turit prolem. Est autēz menta ortēsis magne efficacie siue sit sicca siue viridis. h3 em̄ virtutem dissoluedi et consumendi et qualitatib⁹ suis. et aromaticitate p̄fortandi et puocādi appetitum. ex suo acūmīe decocta in aceto fetorez oris amputat. et gingiuas putidas et corruptas purgat. vomitū ex debilitate p̄tutis retētiue venientē cū aceto sedat. odore suo ⁊ sapore p̄sincopim et debilitatē spūitū inuat. matricē mūdificat a supflui⁹ p̄fortat. decocta in vino dolorem viscerū et renū placat. cū vino et oleo decocta māmillas ex coagulatione lactis induratas superposita sanat. succus ei⁹ venenis obuiat et potat⁹ lumbzicos necat et vermes auris. in vino et oleo decocta frigida apostemata dissoluit ⁊ curat. tūssim mitigat. Hucusq3 Dyasco. et Plate. silr ysa. li. ij. in diet. dicit idē. addēs q3 abominatōem amputat et singulrū sedat. linguam lenit asperā si ex ea fricet assuefacta in cibo vencrem excitat.

De malua Caplm. QVII.

Alua est mollis herba a molliendo
aluū dicta. vt di. Jfi. li. xviij. sicut di.
idez vna cū Plī. si succo ei⁹ admicro
oleo aliq⁹ se inūperic. a pūctura apū ledi nō
poterit. mēbra etiā linsta succo malue n̄ pa
tiū pūcturā neq⁹ morū ab araneavt a scor
pione. vt di. Plī. Est at⁹ ei⁹ spēs duplex. mi
nor. s. z maior q̄ altea dī. z ē vtraq⁹ herba hu
mida int⁹ frigidū z calidū tpatā. vt dī i diet.
et p̄ p̄ ei⁹ p̄rutēz actionē. qz digerit aposte
ma z maturat. marie radix ei⁹ z semē. cui⁹ de
coctio valet q̄ fluxū sanguis. q̄ddā em̄ h̄z vi
scositatē quod si cū vino potui def dissoluit
grossos hūozes renū z lapidē frāgit. durici
em splenis mollificat atq⁹ laxat. decoctio ei⁹
puocat somnū. si facies z extrema corporis
inde abluant. seminis sui decoctio valz pū
siciis z s̄tissim semē ei⁹ in oleo decoctū du
riciē soluit mollificat mūdificat z maturat.
vt dī in plateario.

De nucē La. QVIII

Nuc est arbor cui⁹ fruct⁹ sili noīe nū
cupat. z est sic vocata eo q̄ ymbra ei⁹
vel stillicidia folioz arborib⁹ vicinīs
noceat. quā multi latini alio noīe iuglandē
vocāt. q̄ iouis glandē. Fuit em̄ h̄ arbor q̄n
dā ioui p̄secrata cui⁹ fruct⁹ h̄z tantā vim. vt
missus int⁹ fūgos z cibos venenosos q̄cqd i
eis virulentū est extrahat rapiat z extinguat.
vt di. Jfi. li. xviij. Nuc⁹ fruct⁹ h̄z duz z amaz
corticē. s̄z nucleū valde dulcē. vñ pomū om
ne corio vel cortice duro tectū dī nur. vt diē
idē. vt pince. castanee. auellane. z hmōi. Est
itaq⁹ nur arbor alta z p̄cera h̄is ramos z no
dos diffusos. z folia lata z nervosa pirami
dalia z acuta. quīs odoriz s̄z saporis. q̄z ym
bra dormiētī sub ea est nociua z diuersarū
infirmitatū generatiua. Nuc⁹ tñ radix cor
tex fruct⁹ z folia pueniūt medicie. H̄az vt di.
Dyas. succ⁹ radiscis z corticis nuc⁹ maior⁹ ex
tract⁹ z potui dat⁹ ad q̄ntitatē vñ oragū sub
uenit difficultati vrinādi. potat⁹ etiā cū ace
to repugnat febrib⁹ veniētib⁹ cū frigore z ri
goze. crines tingit z mūdāt et p̄hibet casus
capilloz. Est at⁹ multiplicis v̄tutis et effica
cie. fruct⁹ ei⁹ puenit etiā esui z medicie. et cū
multiplex nur inueniat. tñ de maiorib⁹ siue
gallicanis z minorib⁹ siue auellanis p̄ loq̄
mur q̄ ad cibū z medicinā. Nuc⁹ at⁹ vsualis z
domestica q̄ a mlt⁹ dī gallica variat in suba
in p̄tute z etiā figura. nā in suba vt di. ysa. in
diet. aut p̄sidera vt viridis aut recēs aut ma

tura. In p̄ma dispositiōe. s. viridi h̄z exteri⁹
coriū siue corticē colorē q̄dē viridē s̄z i sapo
re ponticū z amaz. z man⁹ p̄stringētis infi
ciētēz. interi⁹ at⁹ testā paulatim obtinet corio
extrinsecō duriorē. infra ei⁹ ambitū nucleuz
p̄tinet vinctuosū saporosū z mltū dulcē. nu
clei tñ medulla q̄ ifra testā est p̄teta. q̄dā pel
licula velut q̄dā tunicula est vndiq⁹ circūte
cta. ne tenera nucleī suba a teste rigiditate
seu duricia ledere. z illa q̄dē pellicula testa
mollior est z medulla nucleī durior z ama
rior ab exp̄ientib⁹ inuenit. z q̄to nux p̄ ad
maturitatē pducit. p̄ sepat illa corticula a
suba teste z medulle nucleī icorpat forzi⁹ et
vñ. ita q̄ nux ab eavtēz non diuidit. nisi
q̄n p̄ aq̄ calidē l alteri⁹ hūidi infusiōe casta
aliq̄ artificialr emollit. nux itaq⁹ viridis est
min⁹ calida z etiā sicca nasalr q̄s antiq̄ z mi
nus stōacho nociua. Qz si cū ruta comesta
fuerit ieiuno stōacho erit penit⁹ cui libet ve
neno inimica. nucez p̄o mature vt di. ysa. q̄
dā sūt recētes. q̄dā antiq̄. q̄dāz int⁹ has me
diocres. recētes sūt mag⁹ humorese. medio
cres p̄o sūt mag⁹ sicce. s̄z antiq̄ p̄supra hūidi
tate p̄ calor⁹ intēsiōe hūozositate digerētē
mag⁹ sūt generalr vinctuose. z iō mltū come
ste in hūozes colericos de facili p̄uertunt. z
marie q̄n a calidis p̄plexiōib⁹ i vsū sepi⁹ assu
mūt. qz i talib⁹ generāt aduersionē z capiti⁹
tiginē iserit z dolorē. q̄p̄o eas t̄pate comedūt
z t̄pate sūt p̄plexiōis bñ eas digerūt et eis
p̄grue nutrit. p̄ at⁹ eaz attēdit penes effe
ctū medicie. nā generalr p̄ rem venenosam
corpa p̄suāt. qz sua v̄tositate meat⁹ corpis
opilat z vim veneni ad vitalia penetrare nō
pmittūt Itē nucez cū sale z ruta z alijs mīx
te equalit⁹ addito melle morui rabidi canis
subueniūt si interi⁹ sumāt. z exteri⁹ sup locū
vulner⁹ apponāt. venenū ei⁹ ad exteriora tra
hūt potentialit⁹ z p̄sumūt. Itē p̄trite cū mel
le melācolica apostemata z fleumatica mī
re dissoluūt. Cōtrite insup et cataplasmate
sup vmbilicū iteriora apostemata interi⁹ in
corpe nascētia destruūt vt di. ysa. in diet. Fi
gura at⁹ nucis est varia. qz alia ē rotūda. alia
piramidāl z oblonga. alia interi⁹ plana z cō
caua. vtz in auellanis z muscatis. alia latera
liter diuisa. s̄z in summitatib⁹ ad modū cru
cis recta gnomaliter. i. p̄ formā triāguli di
stincta. vtz i nucib⁹ maiorib⁹ gallicanis. in
q̄b⁹ generaliter forma crucis iteri⁹ ē imp̄ssa
vt p̄z sensibiliter intuenti zc.

De nuce auellana
Caplm. XIX.

Auellana respectu nucis gallica ne agrestis et siluatica est. Nam sine cultura crescit in corulis. q̄ sunt arbores crescētes ī nemoꝛe siue silua vt di. Jsi. et iō qz ī loco publico crescēs a trāseūtib⁹ quellit⁹ z colligit⁹. merito auellana nūcupat⁹. Auellane arbor dicit ysa. alijs nucib⁹ sunt minus calide z ī suba mag⁹ pōrice atqz grosse. min⁹ rare ī suba z vinctuose. z iō ad digeren dū sūt dure z ad extēdū de corpe mag⁹ tarde. tñ qñ digerūt mltuz sūt corpis nutritiue si sumāt cū interiori pellicula mltū sūt generatiue inflatōis. z iō vt eoz nocumētū auferat est vtile vt aq̄ calida p̄fūdant⁹ z exteriorē pellicule auferāt. z sic erūt p̄ mltas passiōes vtiliter iuuariue. quaz succ⁹ melli admixtus valet s̄ alopiaciā z fluxū capilloꝝ et facit p̄ilos ī corpe germiare. vt di. ysa. et Cōstan. Sūt z alie nucū diuersitates q̄ cōgruūt medicine. sic nux muscata. z nux indica. et nux vomica. et hmoi. Et est muscata fruct⁹ arboris ī india nascētis. crescēt⁹ infra testā durā. qdā corio siue folliculo rectā ad modū auellane. cui⁹ cortex macis vocat⁹ z ē mltū medicinal⁹. marie em̄ p̄fortat cor z depurgat ī ce rebꝛo spm̄ aīalē. stomachū īfrigidatū calefacit et p̄fortat appetitū. z est cortex ille sub rufus hñs saporē acutū z aliqñculū sbamarū. q̄ ar niger est vl terre nō hñs acumē ī sapore abijciēd⁹ ē. Flux at muscata a cortice z teca extracta circūdat qdā pellicula tenuis/lima z plana. q̄ qnto est pōderosior z ī odoꝛe suauior et sapore acutior. tāto melior. vñ eligēda est q̄ grauis et solida est interi⁹. q̄ cum frāgit nō puluerizat⁹. z subrubicūdū colorē p̄tendit cū odoꝛe forti et suauī. p̄turē hz cōfortadi et stomachū calefaciēdi et extenuan di ventositatē et auferendi dolozem capitis ex frigida causa. applicata em̄ narib⁹ p̄fortat cerebrū et membra spūalia. vt dicit Plini⁹ Dyasco. et Pla.

Denardo Ca. XX.

Ardus ē herba modica z spinosa calida z odorifera. vñ et a grecis nardi spica nardostactes appellat⁹. vt dicit Jsi. li. xvij. Est z ei⁹ spēs triplex. s. indica. syriaca et celtica. nō tñ crescit ī syria s̄ ī qdaz tra mōtuosa q̄ ī vno latere tāgit syriā et ī alio indiā. melior at est illa q̄ ē leuis z fusca comosa et sperica. pua odoratissima cipruz

similās. q̄ masticata liguā desiccatur. Ardus at celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta. z etiā ē silis nardo siue spice nardi. s̄ ē mag⁹ alba. H̄z aut vt di. Dyas. et Pla. p̄rutē p̄fortadi ex aromaticitate sua. valet s̄ sincopim z defectū cordis z s̄ stomachi debilitatē. narib⁹ applicata cerebr⁹ p̄fortat. frigidū reuma p̄pescit. s̄ surditatē valet et aurīū apostemata malū odoꝛē ozis amputat. z gīgiuas putridas mūdat. opilatōes splenis z epat⁹ soluit. puocat mēstꝛua z matricē mūdificat et adiuuat p̄ceptōz. lapidē frāgit ī renib⁹ z ī vesica. Est em̄ herba diuretica. vt di. Plac. sez incisiua z diuisiua z vsqz ad intima penetratiua. Jtē valet s̄ lingue palisim z p̄fortat neruos z s̄ sumit hūoꝛē lingue organa occupantē. valere etiā d̄z s̄ morbū epilepticū si debito mō patientibus mīstret⁹. Ad multa alia multū valet. ex qua fit oleū nardinū qd ad om̄ia p̄us dicta et ad alia maxime est necessariū.

De olea Ca. XXI.

Olea est arbor fm̄ Jsi. cui⁹ fruct⁹ d̄z oliua. succ⁹ h̄o oleū nūcupat⁹. vt dic Jsi. li. xvij. sepe tñ arbor oliua appellat⁹. Est at arbor oliua pacioꝛ īsignis vt di. idē. H̄a vt dicit romanorū historia. sine oliuaz ramis nō mittebāt legat⁹ p pace aliqua obtinēda siue alijs offerēda. Un̄ fm̄ remigiū p̄z h̄ arboris excellētia. qz ī signū recōciliatōis z federis dei cū noe colūba nō cū alter⁹ arboris ramusculo. s̄ solū cū olīne īter signo ad archē senescitram ē reuerſa. imo fm̄ Plī. li. xv. victores aquē archenas qñdā olea coronabāt. greci h̄o tandē oleastro suos coronari iudicabāt. vt dic idē. Est itaqz olea arbor coma z viroꝛez ramoꝝ mltitudie spaciōsa. frōdes hñs subalbidos et molles. viroꝛis pulcritudinē ī estate z ī hyeme retinētes. flores etiā hz minutos mltos suauiter redolētes. durū corticē z radicē amarā. fructū pingue sapidū atqz dulce. H̄az vt dicit Jsi. ex amaritudine radicis surgit oliua ī pabulū lumis et medelā vulner⁹ ac ī refectionē esuriētis. In lucernis em̄ ponit⁹ ad ignēz nutriendū. mēbria lāguidis ponit⁹ ad medendū. ī cibo apponit⁹ ad reficiendū et ad p̄diendū. vt dicit idē. Est ei oleū igniū et luminariū nutritiū morboꝝ remedium et cibarioꝝ suauissimū p̄dimentū vt di. Jsi. Est ḡ oliua siue olea arbor fructifera z medicinal⁹. cui⁹ cortices folia et fruct⁹ cōueniūc

medicines. cui lignū marie est soliditas et cō-
 pactio et q̄si impuribilis puritas q̄uis sit
 m̄te duricie in exteriori suba. mltum tñ h̄z
 hūorositatē et vinctuositatē interi⁹ in medulla
 De olijs at et de oliuinis di. *Pli. li. xv. arborē*
oleaz fructiferaz mltā sūt genera i regiōibz
non multū calidis sic et nec in regionibz ni-
mis frigidis. s̄z poti⁹ in spatis. magis tñ se ha-
bentibz ad calozē q̄ ad frigiditatē. et idō iu-
*bet Lathovr dicē idē *Pli. oliuas scri in solo**
calido non nimis pingui. nec nimis macro-
radijs solis opposito. Nā celū eis marie con-
fert et multū diligūt rozē celi et aeris sereni-
tatē. vñ si sūt copiosi ymbres qñ oliue ma-
ture scū viciat oleū et psumit. nisi seq̄ sereni-
*tas q̄ extenuet liquorem di. *Pli. ca. iij. nec i-**
diget olea falce vel rastro vt putet sic putan-
tur vites. s̄z soli et rozī celesti cōmittit verno
gaudet tpe et incipit tūc florere. cui⁹ fruct⁹ pri-
mo circa hyemē colligit. collecti fructibus
solēt oliuātes terrā apire circa radicē. et q̄s-
dā tuberositates et adulterinos ramusculos
circa veras radices crescētes caute p̄scinde-
re. et h̄mōi supfluitates circa radicē solēt ali-
qui ytalici rustici podagram oleē appellare.
vñ p̄scisis illis radicibz falsis mell⁹ fructifi-
cat oleaz mirabiliter emendat nec vult olea
pcuti gūster cū p̄cis p̄ suo fructu colligen-
do. sic faciunt aliq̄ min⁹ cauti. qz tal⁹ pcussio
cedit ad iniuriā ip̄i arboris et damnuū anni
subsequētis. min⁹ em̄ fructificat sic pcussa.
*vt di. *Pli. Vult at sūt b⁹ arboris species.**
q̄ p̄ diuersitatē fructuum discernūt. Oliua
itaqz fm̄ Jsi. arboris oleē designat fructuz.
cui⁹ multiplex differētia inuenit. vt diē ysa.
oliue autē alie sunt domesticę. et alie sūt silue-
stres. domesticę fruct⁹ faciūt qñqz maturos
qñqz imatros. qñqz int̄ hos mediores Int̄
istos autē fruct⁹ oliuares p̄mi sunt terrestres
pontici et virides. secūdi sūt subrubei vt fm̄
Dyaasco. iacinctini. vltimi s̄o videntē esse ni-
gri. et q̄nto sūt nigriores exteri⁹ tanto sūt
maturiores et interi⁹ vinctuosiores et ad ex-
*p̄mediū oleū aptiores. et vt di. *Arist. nūq̄ p-**
fecte maturescūt in arboze etiā si p̄ multos
annos ibi essent. s̄z vt verā et p̄pletā p̄sequat
maturitatē. oportet vt bacce collectę de ar-
boze p̄ plēs dies in vna p̄gerie coaceruent. et
sic p̄ p̄pressionē mutuā ac nimiam p̄fortato
calore et renocato ad interiora ad plenā ma-
turitātē pducēt. fm̄ s̄o ysa. in diebis. oliue
cū fuerint rubee nōdū bñ mature nec dum

plurimū vinctuose stomachi sūt valde p̄for-
 tatiue et p̄strictiue et appetit⁹ excitatiue. maxi-
 meli cū acetovēl aq̄ salia fuerit p̄parate. tñ
 dure et difficilis sūt ad digerendū et minus
 alijs nutritiue. Nigre s̄o q̄ iā sūt q̄si mature
 calide sūt et inter siccū et hūidū spate. multū
 qdē nutritiue. s̄z stomachi mollificatiue. et
 ad digerendū magis dure. qz vinctuositate
 sua in stomacho supenatāt et ad decoctōnis
 locū inferi⁹ nō descēdūt. et idō i hūoz corru-
 ptionē cin⁹ trāducūt et min⁹ laudabiles sūt
 alijs ad edendū. vtilēs tñ sunt in medicina.
 qz et trite et posite sup̄ loca q̄ igne vel aq̄ ca-
 lida sūt crusta vesicā repmūt ibi nascituraz.
 poros em̄ aperiūt et exalare faciūt fumosita-
 tes q̄ incluse sub cute sunt causa vesice et tu-
 moris. Vucul⁹ ysa. in dieb⁹. Dicit autē *Pli.*
li. xv. c. iij. q̄ bacce siue grana oliue q̄diu sūt
in arboze nō pereūt. et q̄nto diut⁹ in arboze
p̄mūtunt. tanto meliores sūt. sp̄ em̄ nouas
vires resumūt et difficil⁹ cadūt. Cōstant at
oliue vt diē idē. ex nucleo carue oleo et amur-
ca q̄ sanies siue fetoliue d̄z. et ē amara vtilis
tñ in medicis. s̄z nuclei cū folliculis oleo eli-
quato vtilēs sunt ad ignē nutriendū. porci
etiā dicunt inde impinguari.

De oleo La. QXII

Oleum succus est oliue vt di. Jfido.
 et tāto est nobili⁹ q̄nto recent⁹ et faci-
 lius a suis folliculis eliquat. vt dicit
Pli. li. xvij. ca. ij. vbi d̄z q̄ oleū p̄ vetustatem
viciat. et d̄z ibidē q̄ oleū in torcularibz extor-
quendū meli⁹ eliquat si oliue siue oleę bac-
ce p̄us cū molarī lapide vehement⁹ cōtrite.
seruētissima aq̄ p̄fusa fuerint et resperfa. Nā
p̄ talē aquā calidaz vinctuositas ab amurca
et nucleis sepat. q̄ supenatās tandem ab ipsa
aq̄ artificialiter sepat. Et vt dicit idem.
quanto oleum citius de torculari extit tanto
oleū laudabilius iudicat. nam pingui⁹ est et
suau⁹ qd̄ min⁹ cū terrestri suba admiscetur.
P̄ter hec dicit papias q̄ si q̄s int̄ aq̄s mer-
sus oleū in ore p̄us inclusū in aquam emisc-
rit clarioza facit om̄ia q̄ in fundo aque cōti-
nent. et parēt oculis ip̄i⁹ facili⁹ oia q̄ in aque
inferioribz abscondunt. Cui⁹ natura est vt
cibos condiat et fomentū luminū admittret
et corpa fessa recreet et p̄fortet. neruos con-
tractos et induratos ac spasmatos remollic-
et relaxat. a postemata dura mollificat et ma-
turat. et maxime oleū lini Vduplex em̄ est
oleū et ex multis rez generibz ē exp̄ressū. alijs

aũt est simplex. vt oleũ oliuaz. oleũ nucum. oleũ papanez. oleũ amigdaliniũ. oleum raphani. oleũ lini. oleũ canopi. ⁊ bmoĩ. alijs ⁊ cõpositiũ. et ex h̃ genere aliud est frigidum aliud calidũ aliud est stipticũ et cõstrictiuũ. aliud laxatiuũ. Nam ex appositione calidoz efficit calidũ. et ex frigidis frigidũ. ⁊ ex stipticis stipticũ. ⁊ ex laxatiuis laxatiuũ. et iõ fm diuersas causas morboz sũt adhibenda diuersa genera oleoz. vt oleũ laurini nardi. nũ puleginũ in causis frigidis. oleũ vero rosaceũ siue violaceũ in calidis causis apponatur. Potest aũt oleũ ita fieri calidũ vt febrez inducat si inde vene pulsatiles et nares ⁊ vole manuũ ac plante pedũ inungant. vt oleũ in quo decoquit caro leonina. vt dicit in compendio salernitani. Potest etiã fieri ita frigidũ q̃ inducat mēbro inde puncto stuporez ⁊ insensibilitatē. vt p̃z in oleo mādragorino qd̃ sit et oleo in q̃ poma mādragore sunt decocta vel diut⁹ reseruata. S̃z int̃ olea sic cõposita magis laudabilia ⁊ magis in medicina vtilia sũt t̃pata. Simpler aũt oleũ q̃ ad medicinã et q̃ ad cibũ p̃mũ locũ obtinet oleuz oliuaz. deinde nucum et amigdalaz. tertio oleuz papaneis. qd̃ tñ alijs oleis p̃dictis est magis frigidũ atq; sicciũ. maxie qd̃ sit d̃ semine et nigro. et h̃z virtutē inducēdi somnum valet ⁊ calida apostemata in p̃ncipio. et cõtra epatis calefactiõem. vt di. Pla. Alia aũt olea min⁹ pueniũt cibo ppter odoris grauitatē ⁊ saporis horribilitatē. p̃gruũt tñ vtilie medicine sicut di. ysa. in dietis. h̃z aũt omne oleũ generaliter multũ aeritatis et aerice leuitatis. et iõ om̃i liquori sup̃fert et alijs liquorib⁹ subesse dedignatur. penetratiue est virtutis et sui diffusiuē. et ideo in vasis vitreis vel vitreatis vasculis meli⁹ q̃ i ligneis vt porosis vasculis alijs custoditur. vlt̃ez quas t̃agit inficit ⁊ in eis odoris sui vestigiũ q̃ si inseparabiliter derelinq̃t. diffusũ in aquaz in sup̃ficie in guttulas orbiculares se f̃colligit. ⁊ vt totalit̃ q̃ ad pinguedinē ⁊ saporez separet ab eis sup̃ficie vit̃ p̃mittit. Oleũ autez sapore asper et odore horridũ cum amurca sine fece mixtũ. ad cibũ nō est aptũ. nauseaz em̃ ⁊ vomitũ puocat et stomachi orificium corripit ⁊ imutat. oleũ etiam apes ⁊ animalia anulosi corporis interficit ⁊ extinguĩt in de phundant. vt dicit Aristo. sed aceto post infusa reuiuiscunt. Item oleũ purum ferrũ politum a rubigine seruat qñ ferrũ inde in

tingitur. s̃z si fuerit corruptũ vel aquosum ⁊ cũ fece mixtũ destruit ferrũ ⁊ corripit vt di. Plin⁹ li. xv.

De oleastro. Ca. CXIII

Oleaster est siluest̃ olea sic dicta. eo q̃ in folijs silis sit oliue. s̃z eius folia sunt latioza. et est arbor inculta sterilis ⁊ amara. cui insert⁹ oliue ramus vim mutat radicis et p̃uerit in p̃p̃iam qualitatem. vt dicit Jsi. li. xvij. Quis lacrima ē duplex Alia est similis gũmi sine vllō q̃litatez morosa alia est mordax seu similis gusse ammoniaci. vt di. Jsi. Et q̃uis oleaster arbor sit siluestris. tñ eius cortices gũmi et frõdes p̃ueniunt medicine. nam eius folia cũ sint stiptica et amara. melle addito sanant vlcera capitis atq; oris. vt di. Dyasco. succus corticis et frondũ stipticus est et cõstrictiuus. vnde valet ad intercipiendũ humorũ omniũ fluxuz. vt dicit idem. Gũmi eius valet ad multa. et illud qd̃ est mordax maxime. nam vulnera mundificat et sanat. gingiuas corrosas ⁊ corruptas adiuuat. et dentes motos roborat et p̃fortat. Erisipilam. i. sacrum ignez et colera furiosa carnē et ossa corrodentē rep̃mit atq; sanat. valet ⁊ allopiciã et fluxuz capilloz. ⁊ tingit crines ⁊ caniciẽ vel palliat vt retardat. vt di. Plin.

De olere Capm. CXIII

Olus ab olendo est dictum. eo q̃ fm Jsidoz hoies p̃mo olerib⁹ alerent anteq̃ fruges et carnes ad esum hominibus p̃berent. pomis em̃ ⁊ oleribus nutriebant hoies ante diluuiũ. sic animalia graminib⁹ atq; herbis vt diē Jsi. li. xij. et q̃uis om̃ia graminosa in terra nascentia que sũt coquibilia et esui hoim apta generalit̃ olera dicant. tñ vulgariter caules olera dicuntur quoz frutices et tirsi ampl⁹ crescere ceteris oleribus arbitrant. vt dicit idem. quoz sũmitates dicunt time quasi come in quibus maxime est vigens virtus naturalis. et ideo in timis tam herbaz q̃ olez maxime consistit efficacia medicine vt dicit idem. Est aũt herba frigida ⁊ sicca turbidũ quidē ⁊ melã coliciũ generans sanguinē. horribilē etiam odorē facientē. vt di. ysa. in dietis. ⁊ sunt etiã quidã caules estiuales et qdã hyemales. q̃z herbe sunt p̃posite ex Jsijs Nam substantia est grossa ⁊ dura ad digerendũ. Jus h̃o succus est colariũ et inde desiccatiũ et ventris bumectatiũ ⁊ laxatiũ. sed suba sine iure est

stipatiua. Tollit autē eorū nocuentū si in aqua elixent. et aqua piecta in alia decoquatur et cū pinguedine optime adiant. vi. dñ in dietis. Est autē herba q̄ pficit p̄ transplantatōez nam qñ in vno loco fuerit semiata. si postq̄ creuerit in plantā ad humū meliorē transferat. multū crescit. et tam in q̄ntitate q̄ in q̄litate seu p̄tute meliorat. In estate q̄z folia e⁹ tenera ab crucis et ab alijs p̄mibz corrodūf. In hyeme p̄o gelu et pruina cōstringūf et sic efficiunt mag⁹ tenera ad coquendū et ad comedendū meliora. nam reuocato calore ad interiora folioz mel⁹ digerit suba eoz. et sic efficiunt mag⁹ sapida et sūt meliora. **Pli. li. ii. c. x.** multis laudibz extollit caulem q̄ ad vsum medicīne. et dicit q̄ ei⁹ triplex est sp̄s. q̄dā est crispa vtilis stomacho aluū modice mollics. alia lata habēs folia spissa. et ista minus valz ad medicīnā. tertia tenuia hz folia et simplicia et ceteris amarior. s̄z vtilior medicīne folia ei⁹ trita et apposita bis in die sanāt canū vulnera recentia. et inueterata mīre sanāt. eaulis paz coct⁹ soluit. mltū coct⁹ stringit. vinoz ebrietati resistit. nervos p̄fortat. et iō vtilis est paraliticis et tremulosis. laetis vbertatē p̄bet puerperis. succ⁹ ei⁹ valz v̄venenū. dicit etiam idem q̄ valet p̄tra morbum canis rabidi. odorem seminis eius cocti fugiunt serpentes. Multas numerat alias eius p̄tutes quas p̄ medio homitto. dicit etia q̄ bractea siluestris. s. caulis p̄ senascs hz effect⁹ fortiores ē.

De ordeo La. CXV.

Ordeū est dictū eo q̄ cito sit aridum ut di. **Jsi. li. viij.** q̄ man⁹ sp̄ica qñq̄ sex ordines p̄tinens inuenit. Et illud gen⁹ ordeī mel⁹ pascit aīalia q̄z triticū. et salubz p̄hoies q̄ malū triticū vel sili-go. ut dicit **Jsi.** Aliud est gen⁹ ordeī hñs duos ordines in spica sua. Tertiū dñ trimenſe eo q̄ iactū in terra verno tpe celeriter recoligit. ut dicit idē. De ordeo dicit **Pli. li. viij. ca. viij.** p̄mū inf̄ frumenta seritur ordeū. ap̄ eñ multas nationes panis inde fit p̄cipu⁹. et polenta fit ex ordeo apud grecos. et illi p̄mo ordeū aqua pfundunt. q̄d postea desiccāt. et sic molis p̄fringūt et a cortice farinam purgāt. Alij vt ytalici ordeū siccū in subtile farinā molūt sine pfusione aque p̄cedente. Ordeū frugū oīm molliſsimū est i medulla et seri nō vult nisi in sicca et solida terra. vñd p̄p̄sue sube mollicie multū cito rapit ad ma-

turitātē. nec videt aliq̄d semen min⁹ calami tosum q̄ ad corruptōz. qz citi⁹ crescit et recoligit. et anteq̄ triticū inuadat corruptio vel rubigo. Inter oīa p̄o crescētia frumenta vñl orē hz paleam et humiliorē stipulā. s̄z multū hz laudabilē medullaz qñ mō debito paraf et farinam accuratissimā seu polentā. ut di. **Plinius.** Est autē vt dicit ysa. in dietis. ordeū granū frigiduz et siccum virtutem habens colatiuā et mundificatiuā et exiccatiuam. et parum habet ventositatis respectu fabe. mīpus tñ nutrit faba q̄z ordeū. q̄uis etiam sic magis naturaliter inflatiua. nec em̄ bñ semper corpus nutrit que per ventris solliciu-los siue corporis se extendūt. ut dicit idem. Multa autē sunt vt dicit **Plinius** qui p̄l⁹ vñl-tur ordeo in medicina q̄ i cibo. Inde tamē fit potus mūdificās. corp⁹ nutrit et restau-rans. sp̄alia membra recreans et mundifi-cans. de ordeo etiā confuso de cortice mun-dato et cū aqua munda decocto fit medici-nalis potus. quam p̄fici p̄isanam vocant culus virtus est s̄is extinctiua. sanitaris cu-stoditiua. febrilis caloris alteratiua. sed de p̄isana quere infra l̄ra T.

Depalma La. CXVI

Palma est arbor victorialis. sic dicta ut dicit **Jsi. li. viij.** q̄ man⁹ victicis siue obtinētis victoriā est ornat⁹. vel qz est ad modū palme hoīs habens ramos Est autē arbor nobilis et insignis sempiter-ne pulcritudinis et virozis. diuturnis vesti-ta frondibus sine vlla successione p̄seruans folia sua tempe hyemis et estatis. et quia est arbor annosa durans in virtute et viroze p̄ multa tempa. ideo ad similitudinē autē seni-nicis q̄ multis vinit annis. palma a greci se-nix est vocata. et cū sit arbor fructifera fruc-tus ferens delectabiles et suaves. nō tamen in oīm locis vbi crescit p̄cipit fruct⁹ maru-ritatem. frequēter tñ in syria et in egypto fru-ctus ei⁹ dactili a similitudine digitorū sune vocati. quoz noīa variant. nam alij vocant palmule similes mirabolanis in forme dis-positione. differūt tamē penit⁹ in sapore cuz isti sint saporis dulcissimi et iocūdi. mirabo-lani vero saporis sunt horribilis et amari. alij vocāt thebaici qui et nicholani. alij mu-tales quos greci canathos vocant **Ducus** q̄ **Jsidor⁹.** Est autē palma vt tangit glosa su-per psalmistaz arbor magne proceritatis et altitudinis. sed tamen ad cedrū altitudinem

nō ptingit. Cui⁹ radix est aspa z rotūda. i. p/
fūdo ipi⁹ trevalde fīca. trūc⁹ at ei⁹ solid⁹ est z
pact⁹ z imputribilis firmitatē. cortex ei⁹ cir
ca truncū dur⁹ z rugosus. z qđāmodo pūgi
tiū⁹ z matie p̄sus terrā. z iōo difficilis est ad
scandendū z cū difficultate ptingit ad eius
fructū. folia ei⁹ piramidālē habēt formā ad
modū gladij. Quis autē palma dura sit circa
stipitē z aspera. in supioribz tñ iocūdi ē aspe
ctus in ramoꝝ pulcritudie z i coma. i. sumi
tate ramoꝝ portat fruct⁹ suos et nō i medio
folioꝝ. vt di. Pli. li. xviij. Cui⁹ fruct⁹ est tāto
vinctuosior dulcior z sapidior q̄nto imedia/
ti⁹ solis radijs appropinqt. In mltis si qđez
regionibz crescit. s. nō ita fructificat sic in re
gione feruida solis spiculis p̄tinue repussa
z leni tra sabulosa et vitrosa. z iōo palmis iu/
dea est inclita. vt di. Pli. li. xviij. ca. v. Item
idem. palmarū duplex est spēs. masculus z fe
mina. Mascul⁹ pmo flozet. feia p⁹ in germē
prūpit. nec fructificat femina nisi ita sit p̄pin
qua masculo vt saltē mediātē v̄eto odore ma/
sculi feia pfundat. Idem etiā di. Arist. li. ve
gerabil. Et qñ seminant oportet vt masculi
z femine semina p̄ter seminent z bina et bina
sint p̄posita. z ex singulis erūpit planta. vñ
quaterne plantule ex eis coalescūt qđ ad in
uicē tandē coadherēt. z ad modū alic⁹ retis
mutuo miro nature artificio se nectūt. nec
bene crescit nec etiā fructificat feia sine ma/
sculo. imo si arbor abscidat mascula femia
post biduū sterilescit. s. aspersis folijs et flo
ribz masculi circa radices femine. femina ex
vicinitate masculi qñ ex coitu itez vires re
cipit et resumit. nec diligit bmoī plantaria
locū humidū pingue z fumosū. imo potius
locū salū z arenosū. z iōo vbi nō est tale solū
oportet aspergi salē nō iuxta radicē s. aliqñ
tūluz in vicinio. vt salis siccitate humorosa
tre supfluitas p̄sumat. Et di. Pli. qđā ē spe
cies palme in meridiano orbe qđ tradit esse
vna z nō multiplicat alia ex ipa. s. qñ p̄ ve
tustate oino perit z deficit. itez ex se renascit
ac reuiuiscit. z iōo putat fenix auis arabie ex
b⁹ palme argumēto nomē accepisse. qz mo
rit z renascit ex se ipa sic facit palma supradi
cta. vt di. Pli. ibidē. Itē ibidem dicit idem.
In ethiopia sūt varie palmarū spēs. nō rari
tate mag⁹ q̄ suauitate mirabiles. int⁹ q̄s sūt
ille qđ dicūt cariace meliores z succo et cibo
Aī eaz fruct⁹ succo sūt vberrimi. vñ z ex eis
vina p̄cipua expmūt. Duculqz Pli. li. xviij.

cap. v. Est igit palma arbor singular⁹ gēllis
stipite z hirsuta respectu soli a qđ exit. pulcre
at est dilatata in ramis z comis respectu ce/
li ad qđ sup⁹ in cacumine se extēdit. cui⁹ so
lia sūt longa in supficie qđez plana ac spissa
z flexibilia. diuersis p̄nerionibz vtputa spor
tulis valde apta. vt di. Hiero. nihilominus
in angulis lateralibz sūt incidentia et pacu
ta. cui⁹ rami dicūt elate se scz eleuantes sur
sum seruātes virozē p̄tinuū et senūqz ad in
fima inclinātes. Et p̄m b media b⁹ dictiōis
elate i penultima pducibz. vt Lanti. v. vbi
dī Lome tue elate palmarū. elate tñ siue ela
tes grece. dī abies latine. z p̄m b penultima
corripit. et sic videt ponere alia lra qđ di. Lā
ti. v. Crines ei⁹ sic abietes. z sic media corri
pi bz non pducit. Claria autē fruct⁹ palmetā
in forma q̄s in frute p̄m diuersitatē ligni a qđ
exit. z p̄m diuersitatē soli in qđ palma crescit.
z p̄m variā receptōem caloris celestis qđ di
uersimode p̄m diuersos situs ad palma
rū cacumina se diffundit. vt di. Pli. li. xviij.
Primū p̄t. nam in multis palmis raro vel
nūqz inuenit fruct⁹ p̄pter malā vel min⁹ suffi
cientē dispositiōēz ipi⁹ arboris. vt i palmis
italicis. in qbz raro vel nūqz fruct⁹ aliqđ in
uenit. z si crescat nūqz tñ p̄tingere ad matu
ritatē z p̄pletōem debitā repit. vt dicit Pli.
Scdm p̄t ex p̄dictis quare in humo siue so
lo nimis frigido z humido pigui vel fumo
so de facili nō pficiūt. imo sine remedio nul
laten⁹ p̄ualescūt. vt dicit idē. Tertiū autē p̄t
qz in locis vmbrosis a radioꝝ solariū p̄ntia
absolut. nec crescere p̄nt palme. z si forte ali
cubi creuerint. nullaten⁹ tñ p̄nt fructificādo
ad palmarū glia z puenire. et b est qđ tangit
ysa. in diet. Da cili inq̄t fruct⁹ scz palmiferi
calidi sunt et būidi in scdo gdu. et diuersas
habēt actiones p̄m regionū varias q̄lirates
Nam qđam nascunt in regione frigida. i. re
misse calida. qđam in feruida. z qđam int⁹ b
tempata. qđ p̄o in regione feruida vbi sol cō
tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi z p̄visco
sitate qđaz aliqñtūlū vinctuosū. z tñ cum sint
dulces valde si q̄s eis nimis vtaf aliqñ pote
rūt sic v̄entibz inferre corporis leſiones. Nam
tumores z inflatiōes generāt dolorē oris et
stomachi et etiā capitis p̄stant. splenis z epa
tis meatus obstruūt z opilat. ex q̄ p̄t q̄ oibz
dulcibz vt p̄tinue nō est bonū. imo sepi⁹ aīe
et corpi est nociuū. Fructus p̄o crescentes
in tra frigida siue remisse calida ad maturi

ratē nō pueniūt. 7 ideo in sua pōticitate 7 sic/
 citate pmanētes velut crudi corp⁹ nō multū
 nutriūt. qm̄ poti⁹ obsūt mltū. qz sūt ad dige/
 rendū duri q̄uis aliq̄ntulū stomachū 2for/
 tent. n̄ 3 stomacho de facili nō recedūt. vñ
 diuti⁹ ibi faciētes morā torsiones ibi gene/
 rāt sepi⁹ ac inducūt. vt dicit idē. In crescen/
 tibo 3o in regione mediocriter calida q̄uis
 sint maturi tñ tāta inest eis aq̄sa hūiditas su/
 perflua q̄ nō possunt in maturitate 2fluari
 vñ 7 corpa replent crudis hūiorib⁹ q̄ sūt ma/
 teria diuturne febris. vt di. ysa. in diet⁹. Est
 aut fruct⁹ palme 2posi⁹ ex molli suba 7 car/
 nosa. ex nucleo duroz q̄si lapidoso. i cui⁹ me/
 dio semē 2tinet. n̄ aliq̄ dactili inueniunt in
 syria et in egypto om̄ino sine nucleo. 7 tales
 spadones nūcupant. qz in eoz suba non est
 rō sementina. vt di. Pli. Quanto at palma
 natura et genere annosior. tanto fruct⁹ ei⁹
 melior est. nō em̄ fructificat añ centū ānos.
 7 tūc pmo h3 completas vires 7 pfectas. va/
 let em̄ fruct⁹ palme fm̄ Dyas. vñ iē in medi/
 cina. hñt em̄ 3turē leniēdi asperitatē arteria/
 rū. 7 clarificādi vocē. 7 matie qm̄ bñ sūt ma/
 ture. nam virides sūt stiptici. vt di. Pli. q̄sdā
 milites Alexātri fuisse palmis viridib⁹ strā/
 gularos. vñ qm̄ om̄ino sūt virides nō conue/
 niūt cibo. s3 solū modo medicine. valēt etia3
 3dissenteria 7 alios fluxus qm̄ more debito
 apponuntur.

De palmite.

Caplūm. QXVII.

Palmes. ris. 3z pprie ramus vitis. vñ
 dicit Jsi. li. xvij. palmes est vitis ma/
 teria mollis. q̄ per nouella brachia
 emissus fructus affert. cuius foliū pampi/
 nus 3z. eius em̄ subsidio palmes ab ardore
 7 frigore defendit atq̄ aduersus om̄em in/
 suriā pmunit. Qui iō alicubi intercisus est
 vt solē ad maturādū fruct⁹ admittat 7 faciat
 vt di. Jsi. totā aut virtutē suā 7 nutrimentū
 attrahit a radice. 7 qz ppter inclusum calozē
 in sube sue ppositate fortis est attractionis
 multū attrahit humoris quē transmutat in
 subam ipi⁹ palmitis. et quod residuū est cō/
 uertitur in materiā germinis frondis fruc/
 tus atq̄ floris. vt dicit Pli. li. xij. qualis au/
 tem fuerit humor nutrimentalis in radice ta/
 lis ostendit in palmite. vnde docet compen/
 diuz salernitanū facere viuas diuersi coloris
 ex ea dē vite. Si ei dū vitis inserit viti i mar/
 cio fiat insertio in trib⁹ ramis pcedentib⁹ ex

vno stipite ipi⁹ vitis. si cū vno surculo inser/
 tionis loco apposueris colorē rubcū. 7 i alio
 colorē blauū. 7 in tertio colorē croceū. sin/
 guli palmites ex p̄dictis ramis pcedētes. ta/
 les pferūt fruct⁹ quales in inserēdo appositū
 sunt colorēs. s3 qz in his p̄tib⁹ raro vitis viti
 inserit. q̄uis aliquoties palmes vitis aliq̄
 arborib⁹ inseratur. ideo solet fieri fruct⁹ mu/
 tatio isto modo. In marcio qm̄ incipit hu/
 mor ascendere de radice. aperit cortex vitis
 caute circa radicē q̄ aperto fit coloris inter/
 missio in circuitu inter lignū 7 corticē. 7 tūc
 diligenti⁹ custodit ne humor ascendēs 3 ra/
 dice creat in scissurā vñ humor quē paula/
 tim attrahit palmes a radice mutat trāsicēs
 p colorē. cui⁹ ps vinctuosior trāsicēs in fru/
 ctum. in fructu ipō coloris vestigiū derelin/
 quit. Eodem artificio potest imutari quēl/
 bet plantula in sapore 7 colore. et sic fiūt ar/
 bores q̄ naturaliter sūt 2strictiue artificia/
 liter laxatiue. et ecōuerso. vt dicit idem. hoc
 idē dicit etia3 Alfre. sup li. v. plantaz. fm̄ q̄
 spēs varietaz corticib⁹ insertōis seu planta/
 tionis tēpe artificiosius supponūt. Palmes
 aut vitis vt dicit Jsid⁹ quedā ex se emitte
 vimina siue vincula quibus arborib⁹ se vin/
 ciunt et cōnectūt. quozum ad miniculo freti/
 ventis 7 turbinibus resistūt ne laxati palmi/
 tes ventoz flaribus dissipent et vt sine lap/
 sus periculo suos fructus sustineāt et vaga/
 pceritate se diffundāt. multū em̄ in princi/
 pio sunt fragiles. 7 ideo talib⁹ indigent tena/
 culis q̄nouisq̄ efficiunt successiue solis be/
 neficio fortiores. singulis annis indigēt pal/
 mites rescantione a supfluo3 debita expur/
 gatione. sic em̄ plus fructificant 7 diffusius
 se dilatant. nō amputati aut degenerāt et in/
 labzuste speciem se transmutāt. Dinoscitur
 autem palmes generosus p nodoz 7 germi/
 num vicinates. Nam vt dicit Pli. li. xx. ca.
 xxv. palmes raros habēs nodos et distan/
 tes signū est infecūdiratis. dēfitas vero ger/
 minū fertilitatis indicium est. Quere infra 3
 natura vitis.

De propagine

Caplūm. QXVIII

Propago ppaginis est nouellus vitis
 ramuscul⁹ prumpēs et surgēs ex fla/
 gello pus terre infixo et immerso sic
 dicit Jsi. Dicunt aut flagella vitiū sūmita/
 tes siue extremitates. eo q̄ vteroz flarib⁹ agi/
 tent que vel ppter vitis dilatationē vel ppter

renouatōem terre īmerguntur. et q̄bo none plantule egrediunt̄ ⁊ vitis ppagines appellātur. Propaginare est idem q̄ flagellū terre īmersum īternere et inde nouas vites pducere. ⁊ sic vineā dilatāre. Hā ppagare extēdere et pducere idē est. vt dī Jli. palmites ita q̄ vinee siue rami ad terre scauitates incuruati et in quibsdā foueis a terra cooperti: quandā ꝑcipiūt vim germinandi et nouas ppagines pducendi. vnde virtus germinatiua exīstens in flagellis sursum vi calorū erūpens paulatim transmutat̄ exterius in ppagines. pars vero eiusdē virtutis depressa in ferius admiscetur terre et cōuertit̄ in radices a quibz nouelle ppagines attrahunt nutrimentū. et tandem radices totaliter efficiuntur a quibz ppagate vites velut filie a matre cōtinuo nutriunt̄. et sic fit q̄ pmo a nutrice scz radice nutriebat̄ conuersū per ppagationis artificiū in radicem. habet vt vice uersa nutricis officio fūgat̄. qz palmes siue flagellū q̄ pmo nutrimentū a radice habuit. nūc per puerfionez in radicē omēs alios a se crescentes veluti mater nutrit. vt dicit Gregori⁹.

De platano Ca. CXXIX.

Platanus est arbor a latitudine foliorum sic dicta. eo q̄ patula sinez ampla. nam platos greci patulū vocāt. vt dicit Jsidorus libro. xviij. cuius pulchritudinem exprimit scriptura dicens. Quasi platanus exaltata sum. Eccl. xxiij. Mollia quidem habet folia et tenera: vitis folio similia. vt dicit idem Dyasco. ad ista addit q̄ platanus est arbor frigida et sicca. cuius folia in causis calidis et humidis sunt vtilia. Nam vt dī reuma compescunt et tumorem calidū oculorū. decoctio corticum eius ⁊ foliorū. reprimit̄ dolorem dentiū. et vt dicitur ossium aliorū. virtutē dicit̄ habere leniendi et acutos dolores mitigandi. vnde valere dicitur ꝓtra combustiones si cum alijs lenitiuis apponat̄. eius etiā decoctio ī vino valere sz contra venenum. hanc arbozem laudat Plī. li. iij. ca. iij.

De populo Ca. CXXX

Populus est arbor a multitudine dicta. eo q̄ ex eius calce. id est. sine vel radice multiplex ramorū dēscitas oriatur. vt dicit Jsidor⁹ li. xviij. Cuius gen⁹ duplex est. Nam altera est alba. altera autē nigra. Alba quidē habet folia ex vna parte al-

ba. et altera viridia. et h̄ est bicolor habēs q̄ dici et noctis notas. nam alio mō variat colores in solis ortu. ⁊ modo alio in occasu. vt dicit idē. ab hac aut arboze vt dicit idem est fluit resina iuxta eridanū fluiuiū in ytalīa. et etiā ī syria. et hec resina a Dyasco. ⁊ ab alijs iudicat̄ medicinalis. nam sanguinē stringit sudores ⁊ alios fluxus notios compescit. et eis siquidē summitatibz et comis solet fieri vnguentū frigidum opilatiū et caloris mitigatiū. tumoris repressiū. somni prouocatiū. et hoc vnguentū populeon a medicis nūcupat̄. et in multis causis necessariuz iudicat̄. Dicit etiā Jsidorus q̄ populus et platanus et salix mollis sunt materie et ad sculpturā apte. et tales arbores ꝑcisis ramis plus crescūt et in latū et in longū amplius se extendūt.

Depino Ca. CXXI.

Pinus ē arbor picea a foliorū acuminē sic vocata. pinum etiā antiq̄ acutum appellabant. hec arbor dicit̄ picea. eo q̄ defudat picem. vt dicit Jsidorus libro. xvij. Ex pino in insulis germanie gignitur lacrima siue gutta que defluens frigore vel calore indurefcit et gemmā facit. ⁊ dicitur electrū. vt dicit Jsidorus ibidem. hoc autē electrū alio nomine dicim⁹ succum eo q̄ arboris sit succus Dicitur etiā ibidem pinus ꝓdesse cunctis que sub ea seruntur si cut omnibus dicit̄ nocere ficus. Est autem pinus arbor ꝓcerea et valde recta leuis et porosa. et tamē multū fortis. cum sit nodosa. et ideo ex pino optimi in nauibz fiūt mali. pini etiā edificijs sunt valde apti. de facili tamen inflāmant̄ ⁊ incendūt q̄n igni casu aliquo applicant̄. et h̄ accidit qz multū habent pinguedinis et vinctuositatis. qz picez defudat. Hec arbor corticem habet dnrū extrinsecus et rugosum. sed interius habet humorem pingue et viscosū. qui a calore solis attractus exterius in estate puerfit in resinam que quidē pmo ex se est subalbida et per decoctionem quando ꝑr efficitur redditur valde nigra. Est autem valde odorifera et odoriferā facit fumus. sed per multaz decoctionē diminuitur odor eius. folia habet multa sed gracilia et acuta. et viret hyeme et estate. Et cū sit arbor pinguissima. in locis tñ crescit montuosis valde aridis et lapidosis. et cū sit arbor multo pullulatōnis tantoplas ī altū crescit q̄nto īferi⁹ plures ramos

pdit. vñ ramis p̄cillis p̄sus terrā plus se dila-
rat in coma p̄sus celū. lente crescit p̄t visco-
sitate hūoris et grossicie q̄ cito se digerit nō p̄-
mittit. a suis corticibz spoliatur et nudatur ut pl̄-
duret. nam int̄ corticē et lignū generant ver-
mes qñ incipit desiccari. et illi vermiculi cor-
rodūt lignū. et iō corticē extrahūt nec cor-
rupto hūore generent fomes ad ligni p̄sua-
tionē d̄ esse p̄cipua medicina. Dicit autem
Pli. li. xvi. q̄ pinus sic et alius sub tra p̄sun-
de cooperit̄ diu durat. et iō si cauet̄ pinus ad
aque duct̄ et obturat̄ p̄funde in tra multis
durat annis. et sup̄ terrā facēs et in loco hūi-
do et pluuioso corripit̄ cito et senescit q̄ tota-
liter in aqua occultata sub terra et aq̄ fluxu
indurescit. diu itaqz durat sub tecto nec de
facili admittit carie nec teredinē nisi p̄stillā-
te pluuiā corripatur. s̄z sub terra p̄funda diu-
tissime ab omni putredine p̄seruat̄. Ecōuer-
so aut̄ abies sub terra in aqua cito putrescit
firmissima p̄o est infra tectuz. vt di. Pli. lib.
xxj. cap. x.

De pinea La. XXXII.

Pinea d̄z pini fruct̄. vt dicit Plin̄.
in imo iuxta stipitem grossus et ro-
tundus. in summo p̄o pyramidalis et
acut̄. in p̄ncipio est viridis. s̄z qñ bñ matur̄
est alteri coloris efficit̄ et colore castance co-
loratur. Et est pinea nux maxima p̄tinens i se
p̄ fructu grana multa. q̄ in testis durissimis
sunt inclusa. q̄ q̄dem p̄ ordinē sibū nucē sūt
p̄nexa. et tñ ne vnū tangat aliud testaz suaz
folliculis quasi d̄bus d̄a parietibz miro nate
artificio sunt distincta. Sunt aut̄ sic ordi-
nata grana. vt maiora maiorē et grossiorē
p̄tem occupent. et minora minorē teneāt or-
dinatissime et ad ḡciliorē locū et acutiorē
sub maiore pondere sese inclinēt. nam pars
grossior sup̄ p̄ quandā caudulā adherens
arbori dep̄sso ad terrā acuminē inferi ali-
q̄ntulū se inclinatur. et est pinea fortis ad herē-
tie et magne p̄glutinitatē q̄din recens est. et
a sua pingui hūbrositate nondūz vetustate
aliqua desiccatur. cōsumpta p̄nguedine siue
humore viscosa desiccata pinea dissoluitur
et sic p̄a p̄te et nuclē a nucleo separatur. Et
ideo p̄m Dyasco. et Pla. qñ est vtendum nu-
cleis pinee oportet vt integra pinea ponatur
sup̄ carbonē et leniter exturatur. et sic duplex
coct̄ ei interior. et exterior auferatur. et tūc
valde medicinalia sūt grana ista. habent em̄
p̄tē leniendi et humectandi et aliq̄ntulūz

aperiendi et mūdificandi membra spūalia
et tussim mitigādi. et h̄icis et p̄sumptis sub-
ueniendi et sanguinē augmentandi. Corti-
ces etiā ei sūt medicinales. habet etiam sua
stipricitate p̄tutē sistendi sanguinē maxime
mēstrualē. et etiā dissentericū fluxū ventris
restringendi. vt dicit Platearius et Plin̄
libro. xv.

De pice Lap̄m. XXXIII

Pice pini lacrima est p̄ coctōem ignis
cum nigredine indurata. vt di. Jsi.
Piceis autem duplex est spēs. scz na-
talis quia naues inde liniunt̄. et earū rime
ne subintrent aque piceis beneficio obstru-
tur. et liquida et vtrāqz calida est atqz sicca.
Alio tamen modo componit̄ dura. et alio
modo liquida. et a multis colophonis vel
pice greca dicitur. quia in grecia in quāta-
te morima inuenit̄. Vtrāqz est medicinalis.
virtutē em̄ habet dissoluēdi et p̄sumēdi. vñ
valet cōtravicia splenis et eius opilationē
et in multis alijs ponitur malagmatibus et
emplastris. Et dicit etiam Dyasco. q̄ valet
contravenenum et moribus venenatis suc-
currit cum sale trita. pice autem ignem infla-
mat. manū tangētis inquinat maxime ca-
lescitur. vestes mūdās et candidas sordidat
et maculat. cui macula q̄ad colorē et odorē
vix a vestibus delect̄.

De piro Lap̄m. XXXIII

Pirus est arbor fructifera. sic dicta.
quia in specie ignis est formata. Rā-
tione fructus a lato incipit et ad mo-
dum ignis in angustum finit. vt dicit Jsid.
libro. xvij. Pirus dicitur arbor. sed pirum
eius fructus est. et fructus eius est ceteris fru-
ctibus ponderosior. vt dicit idem. Un̄ pau-
ca pira videntur ponderosiora esse q̄ mul-
ta poma. vt dicit idem. etiam si dorso tumē-
ti apponant̄. De piris autē sic loquit̄ ysa. in
dictis. dicit em̄. Pirozū due sunt spēs: alia
est siluatica seu agrestis. alia domestica et or-
tensis. vtriusqz autem piri frondes et rami
sunt stiprici et constrictiui. sed fructus inter
se multum differūt. Nam pira agrestia ma-
gis sunt pontica et terrestria magis frigida
et sicca q̄ domestica. magis insipida et du-
ra gustui q̄ plus generaliter indigesta. et iō
cibo nō conueniūt sed solūmodo medicīne
quia vehementer constringūt ventris fluxū
et reprimunt colericū vomitū si decocta
in aqua fluuiali super stomachū apponant̄.

Domestica & pira immatura sunt pontica grossa & dura & ad esum insipida atq; mala. tñ p elixatōem & decoctōem in aqua dulci & mellis seu alteri⁹ dulcis appositōem eoz potest terrestritas aliqñtūlū digeri & aspitās temperari. nec sic tñ multū pueniūt cibo: sed poti⁹ medicine. Pira domestica matura frigida sunt & sicca. quoz stipitica matura frigida dulcedine est admixta. Et ideo pueniūt cibo et medicine. meli⁹ tñ pueniūt medicine. melius tñ pueniūt vtroq; modo post cibum q ante. nam post cibū laxant & compinendo cibaria depellūt ad locū decoctōis. & nernos orificiū stomachi pfortāt. ante prandii vero sumpta pspitant. & si in multa qñtitate a ieiuniis sept⁹ assumant vermes in vētre generant et colericaz duram et intolerabilē alis incurabilem prouocant passionē. et illa pira que sunt dulcia & patioris sunt compleri/onis et minus sunt frigida alijs. ideo frigidis et siccis plus pueniunt. Hoc autem pira habent ppiūm q cocta cum fungis maliciosis omnē ab eis auferūt lesionē. & mari mesiluestria ppter suc ponticitatis intensiōnem vt dicit ysaac. Puluis siue cinis piri siluestris valet bibi⁹ ptra fungos. vt dicit idem Semp autē post esum piri debet subsequi vsus vini. nam vt dicit quidam sine vino sūt pira virus.

De prino La. XXXV.

Prinus est arbor quā latini prunum vocāt. et cū illi⁹ arboris nra sūt generā: melior est damascena a damasco opido pmi⁹ asportata. vt dicit Jsi. cuius fruct⁹ stomacho puenit et medet. Hec sola arbor gūmi glutinosuz & ppatiū distillat. q vtunt medici & scptores. vt di. Jsi. li. xxv. Fructus aut prini dicunt prina. quoz que dam sunt alba. qdam rubea. qdā nigra. que nigra sunt & aliqñtūlū dura et acida sūt stomacho vtiliora. qualia sunt damascena. frigida sunt em & humida. qñ bene sunt matu- ra bumectant ac in frigidant et dan⁹ contra febrilem calozē et siccā ventris pspatio- nez. Papias tñ dicit q prunus est arbor idē q lentiscus. Sed glosa super Dañ. dicit q prunus et lentiscus sunt eadem arbor. s; cū ex lentisco nō fiat prun⁹. nō erit eadez arbor prunus et lentiscus.

De papiro XXXVI.

Papirus dicitur qdaz iuncus q desiccatur ad nutrimentū igniū in lucernis et

lampadibus est valde aptus. et dicitur qsi pabulū ignis. pira em ignis dicitur. qz in cereis ponit ad ardendū. et est herba viridis et rotunda et terius valde plana. inter pabēs mollē medullā albam siccā bibulam et porosam. decorticatur aut papius vsq; ad medullam & sic desiccatur. parum tamen de relinquitur de cortice in vno latere vnde medulla tenera sustinet. et quanto min⁹ habet de cortice tanto clarius ardet in lampade. & facilius inflamat⁹ Locus aut vbi crescit in palustribus & pratis. et aquarū ripis. h. papiro. onis nūcupatur. vt dicit Jsidor⁹. et dicit hec papius De papiro autem sunt vasa papiria. Nam papium est quicquid potest fieri de papiro. tante autē sunt magnitudinis papiri circa mēphim et in india vt ex eis fiunt naves sic dicit glosa super. xvij. cap. ysa. et hoc testat Plinius. et idem testat historia Alexandri. De papiris etiā sunt carte in quib; scribebantur epistole que per legatos mittebant. sunt etiā sportule pirdes et capsule de papiris in quib; lre & alia reponūt. sicut dicit glosa. fm Plinium autēz melleū valet medulla papiri ad aquā de aure extrahendam. illa em naturaliter imbibit et ad se trahit. et ita aqua extrahit a vino cum papiro. De papiris dicit Pl. li. iij. ca. papiri in qz crescunt in palustribus egypti et alijs quiescentibus nili aquis. vbi aque in altitudine duos cubitos non transcendit. habent autem radices papiroz in illis stagnis crescentia spissitudinem vnius brachij. et sunt triangulares in lateribus et quib; crescunt iunci non amplius in altitudine decem cubitorū. et illis ra dicib; incole pro lignis vtuntur ad coburendū. et ex ipso papiro fiunt varia vtenilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiā vestimenta. et inde faciunt vsuū carte. Hucusq; Plin⁹.

De paliuro La. XXXVII

Paliurus est cardu⁹ asperim⁹ et spinosus crescēs in terra aspera & icul⁹ ta vt di. Jsi. habēs quēdaz capitella spinosaz ad tangendū difficilia. nam manū ledūt tangens. & in illis capitellis pntetur semen diureticū valens. vt di. Dyasco. moribus venenatis & ad calculū pfringendū Paliur⁹ itaq; est herba aculeata pedes vulneras transcūris. cū hastule ita sūt spinose q etiā p asperitate ptingi sevel comedit ab asinis nō pmittunt.

Depapauere Ca. CXXVIII

Papauer est herba somnifera. soporē ei lāguētibz facit. et ē duplex. s. vsual' et agrestis ex qua fuit succ' quē phisi et opiiū dicūt. vsuale aut aliud albū qd ē frigidū et humidū. aliud nigrū qd est frigidū et siccū. aliud est rubeū. et agnoscūt he spēs p flores albos purpureos siue rosos et sub albidos. Capira hñt magna ad modū maligranati. in qto recolligit scmē suū. semen aut est vinctuosum. vñ ex eo fit oleū ad vsus multos et succo folioz et capitelloz fit opium. vñ somn' febricitantibz puocat debz dari cū cautela qz multū opilat et infrigidat et mortificat. et maxime papauer nigrū i multis antidotis et medicinis salubriter adhibetur. vt dicit Plateari' Plinius Dyasco. rides et Bacer.

De plantagine
Lapl'm. CXXIX.

Plantago est herba frigida et sicca q a grecis dicitur arnoglōssa. i. agni lingua vt dicit Isido. li. xviij. Eius em folia sunt plana et aliquantulū neruosa sūt sicut lingua. et cū rotūditate sunt oblōga. in quozū medio surgit vna bastula foris et angulosa in cui' sūmitate recolligit ei' semen i modū elauē. Et ad huius herbe similitudinē for' matus erat ornat' in insula sūmi sacerdotis sicut dicit mgi sup Erodiū in historia. Et ē herba maxime cōueniēs medicine. Rāvul' nera sanat etiā canis rabidi et ei' tūores sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat. et maxime aranearū. eius succus lumbzicos necat et v' bementē dolorē ventris mitigat vulnera saniosa mūdat et desiccāt. sanguis fluxū et menstruoz amputat. tumores apostematū in pncipio repercutit et dissipat. mastricata gingiuas tumidas et sanguifluas reprimat atqz mundat. vt dicit Dyasco. rides q multiformiter laudat virtutes magnificas arnoglōsse.

De petrosilino.
Lapl'm. CXXX

Petrosilinū est herba orizēsis odorata. sic dicta eo q in petris et locis petrosilis sepe oriat. Cui' spēs sūt ples. Optimū ē macedonicū suae gustu et odore aromaticū. vt di. Is. cui' vsus pūcit ei' et etiā medicine. Est em herba calida et sicca et multuz diuretica apertiuā diuisiua et psumptiuā. ac humoz grossoz subtiliatiuā

stomachi pfortatua et appetit' excitatiua. et ideo lapides frangit. menstrua educit. ydropicis subuenit. opilatōnes splenis et epatis aperit. et multas alias passiones vt di. Pl. Dyasco. et Plat.

Depipere Ca. CXXXI

Piper est semen vel fructus arboris aut fructus in meridionali pte caucasi montis crescentis contra ferūdum estum solis. vt dicit Isidorus lib. xviij. cuius folia iunipero sunt similia. Cuius siluas serpentes custodiunt sed incole regio' nis illius cum silue mature fuerint eas incēdunt et serpentes ignis violentia effugātur. et ex huius combustione grana piperis que naturaliter erant pus alba efficiunt nigra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est species vt dicit idem. nam est piper longum scz quod est immaturū. et piper album scilz quod ab igne est incorruptū. et piper nigrū quod scilicet torrido calore ignis nigrū est superficie et rugosum. Piper autem nigrū efficacius est longiori tempe q aliud potest in magna efficacia custodiri. et quanto est ponderosius tanto est recentius et etiā melius. vt dicit idem. Sophisticat autē mercator fraude. nam vetustissimo pipere humefacto superaspērgit spumam argenti v' plumbi vt sic videatur ratione ponderis eē recens. Hucusqz Isido. Plinius autē li. xij. ca. viij. dicit q piper per longā aduultōem solis nigrum reddit et rugosum. et hoc non sine piperis iniuria cum deberet esse albu. sed ex celi intemperie sic nigrescit. hoc etiaz permittit incole vt possit diutius et melius conseruari. s. Dyasco. dicit q sarraceni qñ de nouo colligit illud ponunt in clibano. et sic torrent vt virtus germinatiua a pipere auferat ne in alijs partibz valeat fructificare aut itez pullulare. Est aut piper calidum et siccū in quarto gradu vt dicit in Plate. habet aut virtutē dissoluendi consumēdi attrahēdi. cui' puluis habet vim sternutatōem prouocandi et cerebrū a supfluitate fleumatica expurgandi et carnē supflūā corrodēdi et pānum in oculo consumendi. et spūalia membra a frigidis et viscosis supfluitatibz emūdandi. maxime si cū sicibus siccis assumat habet insupervim calefaciendi stomachū et pfortandi et appetitū puocandi. sanguineis et colericis nō est vtilis vsus piperis. nam sanguinē dissoluit et desiccāt et exurit. et itādē

lepra et alias passiones pessimas generat et inducit. vt dicitur in Pla. Piper itaqz granu est vile in aspectu exteri atqz nigz interi? albus sapore acutus. odore aromaticus. in quantitate modicu in virtute maximu. actu frigidu potetia calidissimu. cui? virtus no semit qd diu e in tegrū. sz cū masticatu fuerit vel pectū. Lu/suskrates dicere ad plenu esset logū qz uis sit multu ponderosu apud nos pciosu qz ppter ei? raritatē et efficaciam. apd indos tñ ppter eius copiam pulegio vili? reputat. vt di. Jsi. et etiā Plateari?

De pulegio Ca. XXXII.

Pulegiū est herba multu aromatica et pullulādo dicta q vt di. Jsi. apud indos pipe pciosior est. Est autē frū Plat. pulegiū herba calida et sicca in tertio gradu. cui? virtus consistit in folijs et in flore. et debet colligi qñ est in flore. et est duplex. s. domesti cum qd vocat sisinbriu et agreste. et vtrūqz ē multu vtile et medicinale. virtutē em bz dissoluēdi et sumēdi et confortādi et reuma frigidu et stringēdi et desiccādi et tussim frigidu amputandi et matricē mūdificandi et coartan di ventris valua. mēstrua educēdi et confortādi stomachū. et appetitū excitandi. ventositatē extenuandi. et dolorē interiorū sz intesti norū ex frigiditate mirabiliter mitigādi frāgē di calculū et pceptū adinuandi. vt diē Plin. huius.

De porro Ca. XXXIII.

Porru nomē est eteroclitu qd in singulari dicitur porru et in plurali porri. Plin. Dat raltz rastros porruqz facit tibi porros. et etiā in li. nūeroz. x. ca. dicitur. In memoriam nob veniūt porri cepe et allia et Porroz atqz duo sūt genera. s. capitatu et sectile. Sectile autem dicitur paruulus nōdum transplantatu. capitatu vero maius qd loco ad locum translātū est vt dicit Jsidorus li. xvij. porrum sectile plus cōuenit medicīne qz esui. capitatu po ecōuerso. Est autē capit. albu carnosum. pelliculis siue tuniculis circūuestitum habens in fine plures radices loco capilloz quibz terre adheret et suscipit nutrimentū. de medio autem capitis erumpit planta vt dicitur in libro vegetabiliū habens ī stipitē supficie caput in quo semina colligunt et habent singula grana singulos pediculos. per qd adheret plante. nō facit semen pmo anno sz secūdo. sicut etiā dicitur in li. Dyas. et mactri. ypocras in muls.

medicaminibz porro utebat. nam illi? succū dedit solū ille bibendū et vomitū sanguinis vnde valz contra sterilitatē si a puellis sepius comedat succus ei? cū vino bibitus valet contra morsū serpentis et cuiuslibet venenosi animalis. contritum cum melle sanat vulnera si sup ea emplastref. succus eius cum lacte mixtus vetustā sanat tussim. et etiā sanat vitia pulmonis. succus ei? cū felle capre mixtus addita tertia pte mellis auri infusus tepidus eius sanat dolorē et inuat contra surditatē cum vino bibitus soluit lumborū dolorē et vulnera recentia cū sale mixtu porru cito claudit et sanat duricias relatat. et fracturas cito cōsolidat. porrum etiā crudum cōmestū valet contra ebrietatem. stimulat venerem. et mollit durum ventrē. Nec omnia dicit Plin? libro. xx. ca. vij. vbi multa iā dicitis superaddit. dicit etiā qd odore solo scorpionēs abicit et serpētes. sanat morsum canis cū melle. valet etiam contra dentitū dolorē et eoz vermes interficit. somnū puocat morbu regiu interficit et ydropisim curat habet tñ quedā vitia. quia aciem oculorū hebetat et inflationē generat. grauat stomachū sitim puocat sanguinem incendit et inflamat si frequenter et nimiu comedatur. Ducusqz Plin?.

De quercu Ca. XXXIII.

Quercus est arbor glandifera. anno sa solida et compacta duri corticis medullam modicā habens interiori siue nullā. super folia generans quandam stipticam et insipidā materiam quā medici vocant gallam. portans fructus qui vocantur glandes. quibus porci et etiā aprioli in nemoribz saginant. radicem habet fortem et tortuosam. in terra multu se profundante et ei fictione fortissima adherentē. cui? cortices fructus et frondes cū sint frigidi stiptici et sicci. sunt vtilēs medicīne. dicit qz quere a querēdo eo q in ea solebant dii gentium responsa dare. vt dicit Jsi. li. xvij. vel idō qz in ea solebant antiqui querere glandes ad edendum sicut etiā dicit poeta. Mortales primi ructabant gutture glandes. Fuit autem hec arbor ioui antiquitus consecrata. Unde dicit Quidi?. Et que desiderāt patula iouis arbore glandes. Crescit autē quercus in locis montuosis et saltuosis et maxie in terra basan. vnde quercus glandifera in magnitudine duricia et fortitudine alias

arbores preceperunt ut di. glo. Hiero. super
Amos ca. ij. Est autem quere? id est quod ille. quere
super eodem in lra J. quere? fructus glades di
cuntur quod crescunt in folia nullo flore penitus prece/
dente et sunt glades rosule exteri? et oblonge et
multum plane. et speculares aliquantulum sublu/
cide sicut vnguis. et sicut dicitur in dietis. glades fri/
gide sunt et sicce. et ideo difficiles sunt dige/
stioni et inobedientes et ventrem distipantes. et
egredere de stomacho descendentes. et dolore ca/
pitis generantes. propter fumos grossos et glan/
dibus resolutos de stomacho ad cerebrum
ascendentes. Sunt autem in principio virides sicut
efficiuntur quasi fulue ad maturitatem pringentes.
crescentes in quibusdam capsulis rotundissimis
planis interius. sicut callosis exteri? aliquantulum et
birsutis. Dabunt autem interius medullas spissas
et plenam quandam pellicula circumdara quam diuidit
interius corticem et medulla et est cortex cum me/
dulla et capsula sua magne stipticitatis et sic/
ciratis. et non boni saporis maxime adhuc
viridis. sed quando bene maturantur et assantur in
igne vel in dulci aqua elixantur meliorantur
in sapore et aque dulcedine et calore. valent
enim contra venenum quod opilat poros ne ad cor ve/
nenositas se diffundat. humores putridos
desiccant. et fluxum menstruale valde cohibent atque
sedant. ut di. ysa. in dietis

De quiskulys.

Capitulum. XXXV

Quiskilie dicuntur purgamenta frumē/
ti sicut dicitur amos ca. viij. que cadunt
quando frumentum purgatur. quod qui/
dem inutiles sunt hominibus ad comedendum.
porcis tamen et alilibus prebent cibum. admittit fru/
mento ipsum inficiunt et ei nihil afferunt ni/
si pondus. Quiskiliarum tamen grana lenia
sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa
quorum medulla interius consumitur. ideo
ipsorum teca vacua inuenitur. propter quod non
tamen ventrem satiant sed aggravant atque in/
flant.

De rosa La. XXXVI

Rosa ut dicit Plinius est arbor spinosa et
parua. cuius viridis maxima est in flore.
secundario vero est in folijs et semine
Nam arbor est medicinalis quo ad florem.
quo ad folia. quo ad semen. Est autem rosa
duplex. quia quedam est domestica siue or/
tensis. et quedam est silvestris. Ortensis plantatur et
colitur sicut vitis. quam si remanserit incultra et a super/
fluis non purgata degenerat in silvestrem. Agre

stis? rosa per frequentem mutationem et culturam
efficitur vera rosa. differt autem rosa ortensis a sil/
vestri in florum multitudine in odore in colo/
re et in frute. quia folia silvestris sunt plana
lata subalbida. paucos rubore admixta. mi/
nus odorifera et minus operantia in medicina
Folia autem ortensis rose sunt multa mutuo co/
herentia et pncea. omnino rubea vel omnino
albissima mire redolentia in sapore stiptica
et quodammodo mordicantia et magne effi/
cacie in medicina. quanto magis conteruntur
et confringuntur tanto magis efficacia et aro/
matica sentiuntur. de spina quadam dura et
aspera oriuntur. sed tamen spinam naturam nullate/
nus imitantur. decoque et odore nobilitant spiritum
nam suam. quando autem primo germinant includitur
flos in granosa cortice viridi seu viride. quo
tumescence erumpunt quedam folia dura et acu/
ta. in quorum medio erumpunt alia folia mollia
et se mutuo complectentia et paulatim rubentia
quod completa contra solis ortum se expandunt.
et quod tenera sunt et adherentie debiles in prin/
cipio. id est illis pueris folijs virentibus inferius ru/
bea folia tenera et mollia in circuitu innituntur
vel muniuntur. in quorum medio apparet se/
men minutum et croceum et valde odoriferum
quod adheret super rose fructum. primo autem format
rose fructus antequam folia ad plenum se expandant
Et ei? fructus sunt quedam noduli parui duri cum
quodam villositate quibusdam granulis pleni quod pri/
mo sunt virides. sicut post casum seminis et folio/
rum in autumno rubescunt quando plene sunt matu/
ri mollescunt circa hyemem et nigrescunt. et co/
rum sapor stipticus est aliquantulum acetosus sicut
sapor mespilorum. sicut inutiles sunt ad mandu/
candum propter villaginem interius latitantem. et
comedentis guttur interius offendente. nasci/
tur autem arbor rose quandoque per seminatorem. quandoque
per plantatorem. quandoque per insertorem. et perficiunt
rose per traslocatorem et per incisionem. Ducus
Plinius. li. ii. ca. iij. Flos rose inter flores obtinet
principatum. et ideo solet principalis pars hominis scilicet
caput rosarum floribus coronari. ut di. Plinius. et hinc
ratione decoris odoris suavitatis et virtutis.
Nam sua pulchritudine aspectum reficit. suo
odore olfactum afficit. suavitatis mollicie ta/
ctum elinit. sua frute multis languoribus et mor/
bis obuiat et succurrit. ut dicit idem. viridis
enim et sicca preestit medicina. De viridibus autem
folijs rosarum sunt multa. ut dicitur in Plinio. nam
rose minutatim icise decocte in despumato
melle mel reddunt aromaticum et medicinale.

Itud em mel pfortat z mūdificat z mundi-
ficando dissoluit. et digerit humores visco-
sos rheumaticos atqz grossos. cū frigida aq
stringit et p̄stipat. cū calida laxat. De rosīs
autē bene p̄tritis z cū zucara bñ incorporatis
fit zucara rosacea. q̄ h̄z virtutē p̄fortandi et
p̄stringendi. valet etiā p̄tra fluxū dissenterie
et p̄vomitū colericū et p̄tra sin copim et car-
diacā passionē. De rosīs etiā in oleo ma-
ceratis fit oleū rosaceū in multis causis ne-
cessariū. valet em p̄ calefactionē epatis si in
de epatis regio inungat. valet p̄ dolores ca-
pitis ex calida causa si inde frons et tympo-
ra liniant. et valet p̄ caloris distemperatiāz
in acutis etiā somnū p̄uocat et inducit. Ex
rosīs etiā viridibz fit aqua rosacea p̄ decocti-
onem ignis siue solis. z hec aqua valet ad su-
pradicta om̄ia. valet etiā in collir̄is oculo-
rum et in vnguentis dñaz. quia pannū sup/
fluit et maculas faciei abstergit et cutē sub/
riliat. Ex rosīs etiā siccis sūt plurime medi-
cine. Nam odor siccaz rosaz cerebz repart
p̄fortat. eius decoctio in aqua celesti om̄em
fluxū et calida causa sedat. puluis eaz san-
guinē sistit de naribz p̄fluente. desiccāt z cō-
sumit putridū humore gingiuas et radices
dentiū corrumpentē. p̄fortat dentē mobilē
casum cōminantē. puluis eius cū croceo cō-
tritrus et albugini oui mixtus sanat efficaci-
ter dolore oculoꝝ et stringit humores z san-
guines ad oculoꝝ venas defluentē reprimi-
t humore vulue et ipam releuat descendente.
Das et multas alias rose p̄tutes tāgit Plī.
li. ix. c. xix.

De radice La. CXXXVII

Radix a radio d̄r. qz q̄si q̄busdā radijs
fixa tre demergit in pfundū Uel d̄r
a rado dis. qz si eradat non repullu-
lat. Est ḡ radix tam p̄ncipiū herbe q̄ arbo-
ris et est mollis i suba porosa villosa tortuo-
sa. mollis siquidē et pinguis est sube p̄t fa-
ciliozē hūiditatis attrācte incorporatōem. po-
rosa est p̄t faciliozē z copiosiozē humore ad
nutrimentū folioꝝ z frondiū trāsmiſsionez.
villosa est p̄t abundantis nutrimentū attracci-
onem. qd̄ em facit os in animalis corpe hoc
facit radicē in corpe arboris siue herbe. per
villos em adheret terre. et qd̄ sibi pueniens
est attrahit de humore. et attractū p̄ poros
q̄si p̄venas trāsmittit ad nutrimentū plan-
te. tortuosa est p̄t fortiozē adhesionem z
in terra fixationē. variat autē radix in figura z

dispositōe p̄m diuersam actōez caloris ope-
rantis in substantiali materia radice. q̄ alī/
qñ est subtilis. aliqñ grossa. aliqñ mediocris.
sic di. cōmentum Al. sup li. de plantis. Nam
si fuerit materia aq̄sa aerea subtilis et calor
fortis erit radix oblōga et recta in figura et
acuta. z si hūiditas nutritiua fuerit grossa
et terrestris erit radix dura z sicca. quia ta-
lis hūor vi caloris forti coagulaf. si p̄o fue-
rit materia mediocris et calor fortis equalit
ab om̄ibz p̄tibz a calore attrahit z p̄t p̄rium
equalit coadunatōem rotundaf. z sic fit ra-
di rotūda in figura. Si p̄o fuerit calor de-
bilis et materia iſcosa nō p̄t multū materi-
am eleuare nec etiā dilatare. tñ eleuat p̄tes
eius leuiiores. graniores p̄t pondere. h̄ic/
inde diffundunt. Et sic etiā in eis relinquit
forma inequalis cum quadāz nodositate et
asperitate. radix ab humore terre actione ca-
loris generaf. a calore celesti penetrat. cui
p̄tute nutrimentū pueniēs sibi attrahit z in-
corporat. et situ z dispositōe terre radix dispo-
sitōem p̄sequit z p̄pletionē. Nam q̄ in terra
dalcit mediocriter sicca nascunt z aqua nu-
trunt plauiali sunt meliores z ceteris lau-
dabiliores. q̄ p̄o nutritū in terra molli z pa-
lūstri vbi aqua stans est z putrida de q̄ hau-
riūt nutrimentū. p̄t malignitatē z corrup-
tionē aque ceteris sūt deteriores z min⁹ sa-
lubres tam in cibo q̄ in medicina vt di. ysa.
Radix occultaf sub terra et latitat ab aspe-
ctu. et suā p̄tutē et efficaciam manifestat i fron-
de et in flore z in fructu. in terra occultata vi-
uit p̄ficit et meliozat. q̄ extracta a terra mori-
tur deficit et desiccāt. Totius arboris sine
plante pars despectioz est ipa radix. et tñ sic
vriusqz mater est z p̄ncipiū. sic vriusqz nu-
trix est z maxie necessariū sustentamentū. et
q̄nto pfund⁹ terre visceribz se infigit tāto ef-
ficatur solid⁹ z firm⁹ arboris fundamentū.
Radix cū sit in sua suba valde mollis. p̄tute
tñ et subtilitate inati caloris lapides duos
penetrat z vsqz ad eoz intima se pfundat. tē-
pore hyemali calor naturalis fugiēs frigidit-
atē aeris ad interiora radice se recolligit z
ibi multiplicat. ad sui t̄pamentū et nutrime-
tū a ramis exterioribz ad se attrahit humore
et tūc hyeme ex attracto hūore radix materi-
am accipit quā p̄turiendo frondes z flores
verno t̄pe post emittit. vñ herbe q̄ pus erāt
aride z sicce et q̄si mortue in hyeme humore
enapozātē ad supiora in vere r̄uiuiscūt. Itē

qualitas scz bonitas vel malignitas radicis ad ramos derivat et sepe ostendit in fructu et flore. qd frutuositas vel vicij lateat in radice. se p^{ri}m p^{ri}ncipalitas siue amaritudo hūoris radicis digerit et dulcorat bñficio aeris subtilitatis et caloris celestis materiā depurantis. vñ frequenter accidit qd radice amara fructum dulce pcreat et pducit. qd p^{ri}m in radice vñ et oliue. Hucusq^{ue} ysa. in diet^e vniuersalibz. Dicit etiā Arist. qd arbores qñ infirmant et nō fructificāt solet eis mederi in radice. qz incidi dñ radice et lapis ponit in scissura et sic effluit grossus humor et corrupt^{us} veluti de coctura. et sic post hūore extracto et aere nouo radicē inter^{ius} subintrante renouat arbor et sanatur. Itē dicit ysaac et Galien^{us} et museū alⁱⁱ mysticū arbeniensem dixisse. omnis herba cuius radix est multi nutrimenti ei^{us} semē nō est nutrimentū. vtz in pastinaca in rapa. et bu^{ti} in modio. et cōuerso. quaz semē nutrit radices ei^{us} nō sūt nutritiue. Est autē qdaz herba cuius radicis nomē appropriat. q^{ue} calida ē et sicca. et est silis raphano in frute. hz autē frutes incidendi et dissoluendi et sumēdi et aperienti poros. Vñ valet et febres q^{ue} ex causa frigida pcreant splenis opilatōem aperit. et eius etiā duriciē soluit. ydropicis subuenit et succurrit. redarguentē et acrē hz saporez. et ideo pl^{ur} uenit medicīne q^{ue} cibo. sicut rapa cōuerso pl^{ur} uenit cibo q^{ue} medicīne. Est ei calida et humida et ceteris herbis et radicibz pl^{ur} nutrit. vt di. ysa. in diet. mollē ac dulcē et inflatā carnē facit ppter sui ventositatē et inflationē. vñ cocta meli^{us} nutrit. cruda vel male cocta difficile digerit et in venis et iⁿ poris facit opilatōem. valet etiā fm medicīnā. nā in iure ei^{us} pedes podagricoz et artericorū lori dolorē recipiūt mitigatiōez. De semine at rape sic raphani fit oleū vsibz multis necessariū et maxime in lucernis. non tñ licitū fuit tale oleū apponere in lucernis cadelabz iⁿ domo dñi. vtz in glo. sup Exo. xxvij. vbi d^{icitur} cū distinctiōe iubet offerri oleū nō raphani. nū nō mirretū vel mirtinū sz purissimū delignis oliuaz. qz aliud offerre nō erat licitū. sic nec accendere ignē alienū q^{ue} d^{icitur} de celo descendit rē.

Derampno Ca. XXXVIII

Rampnus est arbor multi durat non dola ramosa et spinosa. Nam folia hz aculeata. spinis acutissimis conlita in lateribz munita. et ideo suis aculeis

folet manū ledere ptingentis. et pedes pun gere ipa folia deculcantis. in pncipio qñ nascit folia hz mollia et lenia et qñro pl^{ur} crescit tanto asperior efficit et in acutiorē aculeum indurescit. di. mg^{is} in historia sup Judic. xx. qd testante Iosepho rampn^{us} hz singulariter hāc virtutē ignē ex se pferēdi. Hāc etiā folia qñ cadūt et desiccant multe dicunt esse siccitatis et cuiusdā lente vntuositatis. et ideo qñ ad est ignis vel fortis in calidis regionibz imp^{er}io caloris solaris. folia illa disposita inflammationi ad modicū calidi et sicci venti statū incendunt. cul^{us} incensionis occasiōe aliquā vicina nemoza mirabiliter exurunt. de rampno etiā dicit Pl^{inius}. li. xxiij. Inter genera arborū fructu spinosus est rampn^{us}. habens ramos et folia in quibus sunt aculei recti non ad uncibz in ramis quosdā folliculos rubentes siue fruct^{us} in quibz est semen habēs virtutē attractiuā. nam et secūdinās ab ytero trahit. Est autē arbor magne amaritudinis tam in radice q^{ue} in folijs et in ramis. est tñ utilis medicīne. Nam ex succo radicis et tirsoz p decoctōem fit medicamen qd mediciliciū vocant. et iⁿ quibusdā aculeis lucidū d^{icitur}. qz oculos reddit claros. nā maculā oculi delet et valet et lippitudinē et alia vicia palpebrarū. et ad aures purulentas et gingiuas putridas et sanguis excreatōes et mulierū pfluuiū qñ abundant hūores supflui iⁿ matrice quā optime purgat et inanit vt di. Pl^{inius}. sanat vlcera labioz et valz ad scissuras ligue vt dicit idem.

De resina Ca. XXXIX

Resina vt di. Pl^{inius}. li. xxiij. est lacrima sudore lignoz exalata vt balsami ferule pini et lentisci et arborū et etiaz p^{er}gultoz q^{ue} sudare perbibent. reyn em greece emanare d^{icitur} vel sudare sicut ligna odorifera oriētis sic gutta balsami aut ferularum. quarum gutta durescit in gemmam scilz in electrū. Prima autē resina d^{icitur} therebinthina et est pstantissima pre alijs et deserit de arabia iudea siria cipzo et affrica et ab insulis maris. Secūda est lentiscina q^{ue} mastix vocat. h^{ab} de chyro insula deportat. Tertia est pinealis. et h^{ab} nūc est liquida nūc dura inuenit. Hucusq^{ue} Jsi. Resina igit d^{icitur} quodlibet gūmi liqdū vel aridū. liqdā resina vt balsami et therebinthina dura. vt mastix ibus et mirra. et hmoi. Omnis autē resina pmo est mollis et liqdā vel viscosa. in pma sui emanatione et aliqua re

manet liqda et aliq calore vel frigore indu-
rat. Omnis aut resina est vtilis in medicina.
et ideo ponit in nobilibus antidotis et vngu-
tis. Naturas aut et putes singulorum quere in
locis suis.

De rubo La. **XXLI**

Rubus est densitas spinarum et repul-
sus et aliorum fructuum aculeos habentium
quoniam in aliquo loco crescunt sicut. ut dicitur. Ipsi
et est rubetum siue rubus nomen appropriatum
spinoso fructu ferenti mora agrestis. quibus pa-
storesh relevat famem suam. Cuius fructus primo est
rubeus et ideo a rubore fructuum est dictus rubus.
in ramos longos graciles et rotundos spino-
sos et densatos subrubeos et in se reflectos se
diffundit. cuius folia sunt brevia et lateribus sunt
scissa aliquantulum et acuta. hinc exteri quidam
aculeos paruulos. paruos et aduncos
valde pungitios. Unum tamen rubus a radice
quod ad summam aculeos est et spinosus. cuius
aculei pectus terram pariter recurui ad simili-
tudinem denti sunt formati. cuius fructus primo
est viridis durus et valde stipticus. deinde fit ru-
beus pariter acetosus. ultimo efficitur niger et dul-
cis quoniam penitus est maturus. Cuius succus est rubeus
et inficitur sicut sanguis. et est fructus exteri tenuis-
sima pellicula et molli circumdatur folliculus qui
busdam distinctus. et cum quadam rotunditate pa-
rum eleuat et plenus est quadam carnositate hu-
mida interius et granosus. et est arbor medici-
nalis cum fructu suo. Est enim rubus frigidus et
siccus secundum Placitum. ut dicitur idem. Dicit etiam Cos-
tatanus. similitudines esse eius stipticas et valere contra ca-
lida apostemata et vituras. et contra rubores ocu-
lorum si cime eius cum albugine oui sterantur et ap-
ponantur. succus etiam turionum eius et cimium va-
let etiam contra dissenteriam cum aqua ordei. Ducus-
que Placitum. De fructu autem eius vtilitate quere in li-
tera. De moris agrestibus in terra quidem
sterili crescit et est optimus circa ortos et etiam
vincas munimentum. Nam sua spissitudine
bestias et transientes homines arcet ab ingressu.
leporum et hominum minutoz animalium est receptacu-
lum. auium in eo nidificantium defensor aculei et la-
tibulum. Nam ad hoc dati sunt ei aculei a natu-
ra ut eis quasi cum mucronibus se defendat. et ideo
manus inuadentium fructus suos vulnerat et pun-
git. et ad sua interiora aduersarios ingredi
non permittit. Rubus etiam vmbrosus est et obscu-
rus sua densitate soli non prius. et ideo columbz
et alijs venenatis reptilibus est amicus. et ideo a
rubo dicitur rubeta quidam rana venenosa que ru-

bos inhabitat et frequenter. unde iuxta rubos
dormire non est tutum. propter eius venenosam. ut
dicitur in historia super Ero.

Deruta. Caplum. **XXLI**

Ruta est medicinalis herba dicta eo-
quod sit feruētissima. cuius duplex est species
scilicet agrestis et domestica. et utraq est
feruida et agrestis magis. ut dicitur. Ipsi. li. xvij. c.
vi. Nunc venenosis contrariari et repugnare do-
cent mustele. que primo rutam comedunt et eius odo-
re se muniunt et pectus antequam dimicent cum ser-
pente ut dicit idem. immo mustela vim rute
noscentes post ipsius esum inuadit secure et inter-
ficit basiliscum. ut dicitur. Plinius. Dioscorid. et Costatanus.
Vultis siquidem laudibus eam extollit Plinius.
li. ix. c. xxvij. fere per cunctis herbis. dicit enim
pectus hinc calidam scilicet et siccam. stomachi pectora-
tium si sepe potest. Item vim hinc paruos mor-
tui expulsiua et immundiciarum matricis educti-
nam et consumptionem et per omnes purgatiua. et ipsius
pectus hinc humoris veneris consumptionem. et ipsius
appetitus in masculis repressiua. quoniam in eis in-
tendit siccitatem et calorem complexionalem in ma-
sculis diuinentem. et quare qualitatium intensio-
ne desiccatur humor et consumitur qui solet esse in
viris causa veneris appetit. in mulieribus autem
frigidis hinc humidis operatur et contra frigida prius supra
dicta. decoctio etiam rute sedat dura tormenta
ventris si potest. hec herba calida si super ven-
tris regionem cathaplasma mundat et iuuat
pulmonem et pectora ab omni causa humida et frigi-
da membrorum spiritalium infectiua. decocta cum
oleo vermes ventris necat. cruda comesta
acuit visum. oculorum caliginem dissipat atque cu-
rat. Fluxum sanguinis per nares eius succus naribus in-
stillatus desiccatur et sedat. comesta vel potata ve-
nenis omnibus potenter obuiat. et omnium venena-
torum moribus cum alijs sale et nucibus contris pa-
ritur curat. mire succus eius naribus instillatus a
flegmate caput purgat. et epilepticos multum
iuvat. dolori denti et decoctio releuat. me-
bra palitica ad sensum reuocat et poros prius
clausos deopilat. verositate intestinoz po-
tenter extenuat. et omnem interiore dolori se-
dat. lippitudinem oculorum et ruborem cum cimini-
no in aqua rosacea ruta mixta mundat mirabili-
ter atque sanat. Cuius odor omnia venenosa de or-
tis fugat. et ideo plantatur circa salutem quam ser-
pentes diligunt et bufones ut eos fuget. De ru-
ta dicitur Plinius. li. ix. c. ix. Ruta vult feri in equi-
noctio autumnali. odit hyemem solum et humorem.
siccis gaudet tepibus. terra latericia ac cinere

1172

sunt nutrirī. et cinis ei⁹ semini debet misceri
ut carcat erucis. mustū rutatū bibebāt an-
qui romani ⁊ venenū ⁊ alias multas passio-
nes. Uim seminatū h̄z in seie in stipire in
surgulo ⁊ in radice. Nā incuruato rami ali-
cui⁹ cacumie statim fixa in terra radicatur ⁊
difficilime arefcit. amicitia est ei cū fico in-
tantū ut nusq̄ letior ⁊ ualeat q̄ sub fico vl
intra ficū. Itē dicit idem li. xx. Errauit pita-
goras q̄ putauit oculis notā esse rurā quia
sculptores ⁊ pictores comedūt rutā cā ocu-
lor ⁊ acut⁹ eorū visus. p̄caueāt autē gūide ne
comedāt rutā. quia partus interficitur cibo
tali. contra p̄fluuiū genitale datur. ⁊ uenerē
crebro per somnia imaginantib⁹. succo rute
inuncti a scorpiōib⁹ ⁊ araneis ab apibus ⁊
vespis nō pūgūt nec a succo cicute q̄ ē vene-
nū uenētorū inficiunt. Duculq̄ Plī. li. xx.
cap. xiiij.

De saltu et eius proprietatibus.

Ca. CXLII

Saltus est vast⁹ ⁊ siluestris loc⁹ ubi ar-
bores ⁊ altū exiliūt ⁊ crescūt ut dicit
Jsi. li. xiiij. Dicit etiā idē li. xiiij. salt⁹
est dēfiras arborū alta. vocata h̄ nomie eo q̄
exiliat in altū ⁊ surgat ⁊ differt a silua. Nā
in silua crescūt arbores p̄les ⁊ breniores et
spissi ⁊ vicini sibi inuicē ⁊ propinq̄ntes. In
saltu h̄o arbores sūt pauciores sed altiores
sūt ⁊ maiores. vñ silua est spissū nem⁹ ⁊ bre-
ue. ⁊ d̄: a silen qd̄ est lignū qz m̄ta ligna ibi
cedūt et nascūt. et est idem silua nem⁹ ⁊ luc⁹.
s̄ silua d̄: a silen qd̄ est vastitas vel silenti⁹.
qz silua est ubi loca sūt vasta ⁊ deserta ⁊ silē-
tio plena Nem⁹ h̄o a nūmine nūcupat. quia
ibi sc̄z in siluis ydola statuebāt ⁊ p̄ numine
adorabāt Sūt at̄ nemora arbores maiores
ymbrose frōdib⁹. Lucus autē d̄: dēfiras ar-
borū solis lumē detrahēs. ⁊ d̄: p̄ antifrasi
a luceo ces. luc⁹ q̄ lucēs mīme. sic piscia d̄:
q̄ mīme pisces h̄ns. ut dī. Jsi. li. xvij. Sal-
tus et silue siue nemora sūt loca vasta et de-
serta ubi crescūt ligna infructuosa multa et
fructuosa pauca. et sūt infructuosa maiora
⁊ altiora generalit̄ q̄ fructuosa pauc⁹ excep-
tis sc̄z quercub⁹ atq̄ fagis. a feris et aui-
bus siluestrib⁹ frēq̄ntant. gmina et pasua in sil-
uis et saltib⁹ generāt. herbe medicinales in
nemorib⁹ ⁊ siluis p̄cipue mōtuosis reperiū-
tur. in estate virore frondū ⁊ gminū decorā-
tur. in siluis ē loc⁹ deductōis ⁊ venatōis. nā
venāt in eis fere. et in eis multiplices insidie

a canib⁹ ⁊ venatorib⁹ p̄pant. Idē est locus
occultatōis. nā in siluis sepi⁹ p̄dones ⁊ la-
trūculi occultāt in quorū incidēs insidias
trāseūtes spoliāt sepi⁹ aut iugulant. Itē in
siluis p̄t viarū multitudinē ⁊ semitaz incer-
tudinē sepi⁹ deuiāt ignoti. et viā incertā et
ignorā p̄cognite eligentes sepe ad latronū
lacibula nō sine p̄iculo deducūt. ⁊ ideo sūt
nodi ⁊ signa in arbut⁹ siue arborū ramis ut
vie tute ⁊ certē viatorib⁹ ostendant. a latro-
nib⁹ autē in binijis aliq̄n immutāt h̄mōi no-
di siue signa. ⁊ sic p̄ signorū falsitatē m̄ti de-
niāt et a rectitudine vie abducunt. Item ad
siluas aues ⁊ fugiūt ⁊ apes. ille ut nidificent
iste ut mellificēt. aues ut ab aucupe tueant.
apes ut mellis fauos in arborū cōcauitatib⁹
ponētes secret⁹ abscondant. Item cuz sil-
ue p̄t eaz densitatē sint frigide consite ⁊ ym-
brose viatores estu solis fatigati in ymbroso
vacare refrigerio delectant. Ex siluarū autē
multitudine vel magnitudine regionū ter-
minj ab inuicē distinguunt. et parborū mu-
tuas comp̄ssiones et indagines ab hostib⁹
defensant.

De salice Ca. CXLIII.

Salix arbor est qdā sic dicta. eo q̄ ce-
lerit saliat postq̄ in aliq̄ loco figitur
vel plāt⁹ ut dī. Jsi. li. xvij. arbor q̄
dā lenta est ⁊ mollis vitib⁹. i. vinearū palmiri-
bus viciēdis apra et colligādis ut dī idē.
Nec arbor fructū h̄z s̄z solū semē siue flo-
rē. Qui⁹ seminis dicūt hāc esse t̄turē vñ si qd̄
illud in poculo hauserit filios non generet.
imo etiā filias efficit infecundas. Duculq̄
Jsi. li. xvij. De salice at̄ dī. Plī. li. xvj. c. xxxvj
Salicū diuersa sūt genera. nā qdaz i mag-
nā p̄ceritatē virgas emittūt. crescūt q̄z in al-
tū et pariūt particas vinearū quaz cortices
lōgi sūt ⁊ spissi ac fortes interi⁹ albi ⁊ ceteri⁹
virides. ex q̄b⁹ vincula p̄ponūt. ⁊ tales sali-
ces q̄uis sint fortes non tñ sūt ita flexibiles
ut miores. ⁊ iō cit⁹ p̄fringūt q̄ ad liganduz
circūtorquunt. Sūt ⁊ salices minores et
ceteris ḡciliores duciles sup̄ modū ac flexi-
biles. ita q̄ p̄ circūflectionē nō rūpunt. imo
ad instar fili torti fortificant et inde sūt vi-
mina ad vitēs ⁊ ad dolia colligāda. Est ⁊ ter-
cia spēs salicis inter duas p̄mas. ⁊ est in ḡn-
titate ⁊ in flexibilitate mediocris. nā maior
inflexibilior cortice ⁊ rigidior ē minor. imo
et illi⁹ rami cortice detracto sunt colore can-
didi et practi lenes atq̄ plani. nō nodosi ex

quisb⁹ fiūt varia suppellectilia. vt sedes spor/
tule et cānistra. p. complexionē aut et tonu/
ram densior sit in ramis. Omnis em salix q̄
uis sit q̄ ad fructū sterilis tñ in frondib⁹ z
in ramis fertilis est. et maxime si tpe debito
scz in marcio vel aprilī tondeat. vt dicit idē.
In libro at. xvij. ca. xx. dicit idem. Inf acci/
duas arbores q̄ plantant. ppter alias salices
obtinēt pncipatū. q̄ si binis pedib⁹ a tra pu/
tent coercent ne in altū crescant sz latitudi/
nem se diffundant vt vlt⁹ sine scala tōdeā/
tur zē. Omnisq̄ salix tanto in ramis est fe/
cundior q̄ro q̄dem terre est ppinquior. Pro/
cessu q̄z tpe qñ multuz antiquat salix defi/
cit paulatim et putrescit. et eius putredo et
corruptio incipit iter⁹ a medulla. et tō rma/
net inter⁹ sepe torra p̄cua et vacua. z tamē
naturaliter ext⁹ viridis atq̄ pulchra. In/
cuius p̄cunitate sepe latet venenos⁹ s̄mes.
vt colubz et serpentes. et ideo domire sub/
aliqua salice nō est tutū. Ducusq̄ Plinius.
q̄uis autem inuicilis arbor sit salix q̄ ad fru/
ctum. vtilis tamen est medicine. Est em fri/
gida et sicca vt d⁹ in Pla. et bz vim stringē/
di et p̄solidandi. et febrilem calozē mitigā/
di si detur in potu succ⁹ folioz eius. valz eti/
am cōtra dissenteria puluis corticis et cō/
busti et in potu sump⁹. Idem etiaz puluis
p̄solidat vulnera vlcerosa. Idem etiaz pul/
uis curat verrucas interius in potu sūp⁹ et
exterius cataplasmat⁹. rami et folia aspersa
aqua aerem infrigidant. circa febricitantes
et eos recreant et p̄fortant et somnū puocāt
Ducusq̄ Plate.

De sambuco La. CXLIII.

Sambuc⁹ vel sambuca est arbor mol/
lis et parua et qua pponit quedam
sp̄a simphonie q̄ d⁹ iūbia vel sambu/
ca. vt di. Jsi. li. xij. in tractatu de musicis in/
strumētis. Arbor em est hñs lōgos ramos
rotundos z planos. ext⁹ valde solidos z cō/
pactos. in⁹ s̄a valde p̄cauos q̄dā molli me/
dulla plenos. s̄ folia sunt plana et crassa ac/
grauis odoris. flores aut bz multos candi/
dos valde aromaticos et minutos. cortices
etiā bz duplicem ext⁹ fuluū. et interio/
rem viridem. et ille cortex viridis valde hu/
midus est actualiter. z eius succus cōuenit
medicine. plures in anno flores et fruct⁹ sa/
cis. nigri est coloris et odoris horribilis z sa/
poris. et ideo inuicilis est ad comedendū. Est
autē sambuca arbor calida et sicca. cui⁹ cor.

tices folia et flores cōueniunt medicine. vt
d⁹ in Plate. diuretica habet virtutē et diu/
suam et attractiuā et fleumaticā purgatiuā.
et ideo valet cōtra quotidianā febrē ex fleu/
mate pcedētē. succus eius per se vel cū mel/
le lumbricos interficit. decoctio cortic⁹ me/
diani cum vino duriciē splenis et epas sol/
uit. Idem facit folia in oleo decocta et ca/
thaplasmata. folia eius et cortices ac fruct⁹
decocti in aqua salsa tumorē pedum dissol/
uūt si pedes inde somentent. succus valet
ydropsim ex frigida causa. decoctio etiam
florum et fructuū in vino fortissimo multuz
confert contra lepra et fleumate si frequen/
ter fiat. nam fleumaticos humores corrup/
tos vel corruptioni dispositos mire purgat
Virū autē est videre in sambuco. nam si cor/
tex medianus stipitis vel radicis radat ver/
sus supius p̄ regionē superiozē purgabit. et
si inferius p̄ ptes inferiores soluet. vt dicit
Pli. Dyasco. et Plate.

De salunca.

Caplum. CXLV

Salunca est herba s̄m Hugui. spi/
nosa et modica a saliendo dicta. eo
q̄ facit saltare se calcantes. et ideo dī/
citur gallice cauchetrape. quia cap⁹ z ledit
pedem se calcantē. Et hoc videt dicere Vir/
gilius dicens. puniceis quantū salunca ro/
setis. Et s̄m hoc est herba cuius radix ē ma/
gna et longa. pinguis mollis et carnosā sic/
pastinaca. et solet poni in electuarijs. et dī/
tur alio nomine yringis. et emittit quasda/
bastulas duras et angulosas in quaz sūmi/
tatib⁹ crescunt quedam capitella circū qua/
q̄ aculeata sicut calcaria. et crescit in terra
sicca sterili et arenosa. et ab aliquib⁹ scorpio
vocat⁹. quia ad modū scorpionis pungit se
tangentē. s̄m Pli. autem libro. xx. ca. vij. sa/
lunca est breuis et modica. foliosa et ramo/
sa. et densa quasi manu pressa. multum aro/
matica fere vt nardi spica. et quibusdā radi/
cibus minutis adheret terre. In panonia
regione nascit in locis duris et lapidosis. et
est herba calida z sicca subtilis in substan/
tia et multum diuretica. Cuius radix de/
cocta in vino sistit vomitum. et stomachuz
multum confortat. vt dicit Plinius lib. xxi.
caplo. xx.

De stacte.

Caplum. CXLVI

f. 3

Stacte dicitur gutta mirre arboris. et est idem quod ipsa mirra. ut dicitur glossa super Beñ. xxxvii. Et declinat hanc stacte. hanc stactes. inuenit autem stacten indeclinabile. Unde ysa. c. iij. ubi loquitur de odoribus dicitur. stacten est incensum quod ex pressura manat. et est grecum nomen. quod est de mirra in lsa B.

Destorace Ca. CXLVII.

Storax ut dicitur. Jsi. li. xviij. est arbor arabie silis malo citonio. cuius fungule circa canicule ortu cauernarum et lacrimarum lacrima fluunt. cuius distillatio in terram cadens munda non est. sed cum cortice proprio seruatur. Illa autem quod gignit in calamis inherens albidum est atque munda. sed primo efficitur fulua calore solis. quando autem eius spiritus dicitur calamites. quod est pinguis et resinosa humecta et velut mellis odoris iocundi liquoris mittere. cuius gutta profusa et coagulata sili nomine appellatur. nam greci stiriam dicitur gutta grece hoc stirax latic storax appellatur ut dicitur. Jsi. Idem dicitur glossa super Eccl. xxiij. Storax itaque arboris stiracis est gutta et est multum efficax in medicina. Nam secundum Dyasco. et Plac. calida est et sicca. sub hanc hanc glutinosam. et virulentam hanc attractiuam. cuius triplex est maneries. scilicet calamita. i. bona gutta et prima. quod pus ab arbore effluit et emanat. Alia est storax rubea quod fluit post primam quod est purior. Tertia est storax liquida in colore rufa. in odore suauis. in sapore pontica. in suba magna. et in manibus malaxari potest. Que autem dulcis hanc saporis sophistica est. discernitur autem sophistica. quod si vetus est dum malaxat puluerizat et in frusta cadit. si recens est humectatur nimium inde manus et non satia inuisca. et propter hanc dulcedinis quare deberet. liquida non sophistica. Inter has tres species calamita maxime est brutis. cerebri mire confortat. fumus eius omnem reumaticum fluxum sedat. Caphala ex ea facta gingiuas et dentes moros roborat et confirmat. menstruis impat. et tussim et rauedine beneluat. vtiliter hoc ponitur storax in emplastris et cinea et pustulas capit. et multas alias passiones. Hucusque Dyasco. et Plac. sumus storacis ut dicitur Jsidorus purgat aerem corruptum et fugat omnem vaporem et fumum pestilentem.

Desicomo. Ca. CXLVIII

Sicomo est ficus fatua in folijs moro similis in alijs ficus spiritum tenet. ut dicitur magister in historiis li. xviij. Sicomorus et morus greca noia sunt. Et dicta

est sicomo. quia in folijs moro est similis. Hanc latini celsam vocant. moro enim longe percerior et maior est. Vel secundum alios dicitur a file quod est ficus. et moros quod est fatuitas quasi fatua ficus sicut dicitur glossa super Luc. xix. Et est secundum Dyasco. sicomorus ficus siluestris fructus quosdam proferens subdulces. sed nunquam pueniunt ad maturitatem sicut de caprifico. dicitur. Plinius libro. xv. cap. xix. siluestris ficus nunquam maturescit. aliqui tamen comedunt tales fructus. dicitur etiam Dyasco. quod sicomo lapide contusus emittit lacrimam ad modum gummi. et idem est medicinale. Nam succurrit moribus venenatis si bibatur. tumoresque splenis compescit. dolorem stomachi tollit.

De spina.

Capitulum. CXLIX

Spina dicitur arbor aculeata sic dicta. quod spinarum acumine velut quibusdam spiculis contra tangentium iniurias est armata. ut dicitur Jsidorus. a cuius similitudine dicitur spina dorsi propter radiolos ossium que sunt acuta sicut spine. Spina autem proprie dicitur ipse aculeus. qui a stipite exiens spissus et grossus in sua extremitate pyramidalis efficitur et acutus. Cuius rationem potes inuenire supra eodem libro ubi dicitur de arbore in generali et dispositione arborum. ubi dicitur quod non est de intentione nature. quod arbores sint spinose sed accidit ex raritate plante per quam attrahitur humor frigidus parum coctus quod per poros ad exteriora attrahitur calore solis ad spiculas coagulatur. et propter paucitatem materie quod attrahitur in fine acuitur et pyramidalis figuratur. et hoc aliquando cum quadam inclinatione. ut est videre in rubis et in roseris. aliquando in erecto acumine ad modum spiculi siue teli. Spinarum autem frequentia signum est terre sterilis vel inculte. et est quasi generale quod omnes frutices et arbores que multum sunt spinose mutuo se connectunt et alternituz se muniant et defendunt. et contra manus sibi resistentium pugnant et vulnerant. nunquam tamen inuicem sese ledunt propter suam densitatem radios solares intercipiunt et rozifluas celi guttas ad ea que sub eis sunt descendere non permittunt. et ideo que iuxta spinas vel intra seminant non de facili conualescunt. spinarum punctura manus vel pedes sepius vulnerantur et non cessat dolor nisi de loco lesio totaliter extrahatur. propter sui acuitatem et puncturam vix sine falcem vel sarculo ferreo cudi

luntur. et cū fuerint adulse alligate p fasci-
culos in clibano exurunt. sepe etiā inter spi-
nas apparent flores et etiā fructus multi. Sz
ppter florū molliciē nō mollificant spine. im-
mo deficientibz folijs remanent spine et am-
plius indurant. ppter eoz naturalē siccitatē
de facili in igne accendunt et vehemēter in-
flamant et scintillātes ac crepitantes soni-
tū nō modicū faciūt. sz statim postmodū ad
nihilant. sic dicit glosa sup. vii. ca. Eccl̃s. nō
tū spine penit? inutiles sunt. imo multis vsibz
congruentes. Nam ex spinis fiūt sepes qbz hoīes
se et sua muniūt. multiplices etiā generant
fructus viles quos defendūt. quere s̃ d ru-
bo in lra R.

De lignis serhim.

Capitulum. CL.

Ligna serhim esse dicūt quedā arbo-
res spinose leues imputribiles simi-
les albe spine que grece achantis di-
citur. sicut d̃r sup. Ero. xxv. vbi dicitur. Se-
rhim nomen est regionis montis et arboris
que albe spine in folijs est similis et est leuis
simū lignū imputribile incremabile. Unde
dicitur i auroza. Ligna serhim torpent nul-
la putredine instos. Signat in celis q̃ sine
fine nitent. Spinam serhim vocant. quia vi-
qz penit acerbis. Et quia tormētis itur ad
astra dei. fm Dyasco. et Plin. virtus ē illi sti-
ptica et cōstrictiua et fluxus sanguis sedati-
ua. folia aut aspera spinosa et albida. florem
h3 purpureū et regulas lōgas ad grossitudi-
nē man? digiti in quarū summitatibz habet
capitella spinosa semine rotūdo plena et va-
let venenū et fugiūt serpentes odore eius
et potatū valet quia putrida membra fouet
et iuuat rē.

De sentice Ca. CL.

Sentice cis. genus est herbe vel fruti-
cis habētis aspera folia pingua et
diuisa vt eruca virgas habet duoz
cubitoz. et d̃r sentice a situ vbi crescit. quia i-
ter dura et inculta crescūt sentices sic spine
vt di. Jsi. capitella h3 vt carduus cuius ra-
di? est rufa longa pinguis. et est etiā medici-
nalis et subuenit cōbusturis. vt di. Dyasco.
et valet intrinsecā compuncturā. vbi aliq̃
habent. contra venarū intrinsecam cōpac-
tionem.

De sepe Ca. CLII

Sepes pis. est gen? munitōis facit ex
sentibus spinis atqz lignis. Nam su-

des siue pali in terra figunt. circa quos spi-
ne et virgule circūnectūt. et sic dom? vel se-
getes sepi beneficio muniunt. et dicitur hic
sepes. hui? sepi. Unde Eccl̃. xxxvi. vbi nō
est sepes diripiet possessio. Circa sepes etiā
latitant venenosi vermes vt rane colubri et
serpentes. vnde a sepi d̃r seps serpens. cui?
venenū nō solū corpus verum etiā ossa de-
struit et cōsumit. Unde Lucanus. Dissag-
diuoluens cū pectore tabificus seps rē. et iō
iuxta sepem dormire periculosū est ppter la-
tētia venenosa. Sepes ymbribus et cauma-
tibz exponunt cito deficiūt nisi renouētur.
et dū res alienas custodiūt soli expositi pau-
latim se cōsumūt. et tandē ericcari et putrefa-
cti nō nisi incendiū promerent. A sepi autē
siue a sepio sepi dicitur sepiū sepi. id est. am-
bitus locus scz circūclausus. dicitur enim
intra septum templi. id est. intra ambitū seu
clausuram.

De sude Ca. CLIII.

Sudes sudis est palus vtrazqz extre-
mitate exacutus a suo sulis dicit? q̃a
sepes quasi consuta sudibus videt.
eo qz sudes per eam extransuerso figuntur.
vt dicit Jsi. fm Dugui. vero sudes d̃r a su-
do sudis. vel a sudus da. dū. qd est mūdus
purus. eo qz sudes mūdant et purificantur
pus qz terre insigant que tanto fortiores fa-
ciūt sepe quanto plus in terra pfundant. et
virgis eas cōsuentibz fortius pstringuntur
Et est sudes semini generis. et d̃r h sudes
h? sudis. vt di. Dugui. et Quidius met. dic.
que pūcta est humeris ceruix sude figit cō-
busta rē.

De siliqua Ca. CLIII

Siliq̃ est gen? legumis sonoz folli-
bz et vacuis qd magis onerat qz refic. vt
di. glo. sup. Luc. xv. fm Dug. siliq̃ d̃r
follicul? cuiuscūqz legumis et purgamentū ex
q̃ porci nutriūt. Jsi. at li. xvij. dicit. siliqua nō
quā latini icorrupte siliquā vocāt. iō tale no-
mē a grecis accepit. qz est arbor cui? fructus
est dulcis. Xilon quippe lignū dicitur liquon
dulce et huic snie recordat glo. sup. Ero. ca.
xxij. vbi dicit qz fructus silique sūt p dulces
et habēt longitudinē vni? digiti et pollicarē
latitudinē quoz cortex manducat. vt dicit
idē li. xij. ca. ex. q aliq̃ dixerunt eā esse ficum
egyptiā. sz h est error manifest? qz in egypto
nō crescit sed in syria.

De sinapi Ca.QLV

Sinapis dicitur a sin quod est simul et napa
eo quod in folijs napa sitilis. ut dicit
Jli. li. xvij. De sinapi dicitur. Pli. li. ix. c.
xliij. In bas qd pitagoras laudauerat her
bas asserit pma laudem tribuisse sinapi. et dicit
ea inter herbas obtinere principatu. calida est et
sicca in qro gdu. hūores grossos et viscosos
extenuat atq; purgat. serpentū et scorpiōnū
ictu addito aceto sanat. fūgoz venena supat.
dentū dolorē mitigat ad cerebrū penetrat
et ipm mirabiliter purgat. asfringit lapides
et mēstruis impat. appetitū puocat et stoma
chū pfortat. epilēticos iuuat. et ydropicos
curat. litargicos excitat. et eos multū iuuat.
capillos mūdāt et eoz casū ppecit. incōgru
os atq; sonos aurū et tinnitū tollit. oculoꝝ ca
lignē dtergit et aspiratē palpebrāz lenit. pa
raliticos subucit. qz poros apit et hūorē insun
dentē neruos et latantē et insensibilitatē idu
centē dissoluit et iducit et psumit. Nas et mē
ras alias ipm laudes pdicat. Pli. et ytuces. et
dicit qd maior est hū in seic. semē tñ mīmū in
qntitate et maximū in pte. multū ei est ca
lesfactiū apriū et pūpriū et sui mltiplica
tiū. exvno cū gno mīmo maria plāta pdu
cit q frōde flore et germie in imēsu dilatā.
semē ei in qbusdā follicul siue tecis oblōg
et rotūdis crescit. et illa tecāz bñficio vq; ad
maturitatē pfuat. flores atq; sūt mltū crocei
odoriferi. et cū tota herbe suba seruīda sit et
austera. flores ei maxime ab apibz diligūt et
freqntant. ut dicit. Pli. et tñ nūq; ptingūt flo
res oliuaz. ut dicit. Pli. li. ix. c. xij. ita etiā se mlt
ripliat. ut vbi semel semiat vir locū inde vl
ter liberat et vbi semel cadit pūm viret. ut
dicit idem. li. ix. ca. ix.

De semine Ca.QLVI

Semē est qd i agro spargit ad gignē
dū fructū. Quis p qndā appropriatōz
picas aīaliū qd emittit ad pcreaduz
setū. ut dicit. Jli. semē hū est semē frugū qñ ē
tpe seminādū. s. ac p semiatōis. a mltis etiā di
cebat qndā dea vel dña semiatōnū. Semi
nariū hū est vniuscuiusq; rei exordū et vas
in q semē ponit seminādū. s. seminiūz dicit qd
a semie est lucratiū. ita dicit. Hug. Et ponunt
hū differētiales i grecismo. Est aīatoz se
mē campiōz satoz. Semētis ppe sementinū
qd in archa. Claudis atq; suo sparget tpe i
agro. Seminiū cuiusq; rei dicit origo. Se
mē atq; dicit. Pli. li. xviij. c. xliij. Semē bonū

est anniculū bimū vel trimū. s. vltērū parū
valet. et id illd gnū qd i archa subscdit semini
seruādū est. est cū optimū qm gūissimū. et ē
illud semē optimū qd est magis ponderosū
et interiū magis albū. fm qūitatē aut terre est
semē densū vel rariū seminandū. s. rariū
tardū. Nam i locis humidis celerū ne semē
ymbre putrescat. in siccis vero tardū ut plu
uie sequant. ne diu facēs semen vltro eua
nescat. Est aut serendū min⁹ de semine i ter
ra pingui et humida q in macra. qz in terra
pingui in pncipio nimis crescit et p sui mul
tiplicatōem nimia in fine mutuo se destru
it opprimat et asfridit. Qd celerū et cin⁹ semiat
debet esse densius qd tardū solo cōmēda
tur. Semē cū serotinū dicit esse rariū ne nimia
densitate necet. Artis qz est semen equali
ter spargere. nam manus pgruere debet cū
gressu semp. quia cū dextro pede. nec ē trās
serendū semen de locis frigidis ad calidio
ra. nec eoduerso. nihilq; in contrariū ppiē
dum est. Semen seminatum in macro solo
raro facit culmū. spica minutam generat et
inanem. pinguiā hū arua exvna semis radi
ce fundat segetē numerosam. In autū no
ro circa equinoctiū est temp⁹ pgruū semina
tioni. similiter et in vere. sed in recta puma
serendū nō est. qd patz p biberna semina cū
ante pumā seminant septima die erumpūt
sed post pumā vir infra quadraginta. Duc
usq; Pli. ca. xliij. Semen itaq; est granum
modicū et rotundū habēs in se virtutes sue
speciei multiplicatiuā et pseruariuā. vñ cū
semē terre pmitit ex hūore turgescit. et ex ca
loze terre incluso ptes rarificante et hūores
circūstantis terre ad sui tpa mentū attrahē
te inualefcit et grandescit. et sic cuticula se
minis scissa germē paulatim emittit. et radi
ces inferi in terra figit qd pūue nutrimē
tū sibi haurit et sic tandē vi calorē terrā in
sensibiliter apit et erūpit. ex se pducens culmū
frondē florē semē et fructū. et quibz modicū
sit qd seminat maximū tñ est qd ex semie ge
nerat. a stultis putatur perdi semen quādo
feritur. et tñ meliori modo q p seminatōem
nullaten⁹ custodit. In semine etiā vige se
minalis ratio in qua operat calor natural.
et ad ei⁹ augmentū pariter et nutrimētū hu
morū nutrimentalis attrahit vi calorē. De
semine aut mediāte culmo surgit spica q fm
Jli. li. xvij. a spiculo dicta est. eo q i spica p
ducit aristaz colmīa q ad modū spiculoꝝ

sunt acuta. ad hanc em facit nata aculeos in ipsis
spicis ut subito autem minuantur et in miculo
rui morbus in spicaz summatibus essent arma
videtur idem. Spica autem secundum diuersorum semi
nium naturam se diuersificat in figura. Nam quoniam
est lata ut in ordeo quoniam triangula ut in spel
ta. quoniam tetragona seu quadrangula ut in tritico.
aliqui et rotunda ut dicitur. Plinius et Aristoteles. Est autem spi
ca in culmi summate multis follicul circūdata.
in quibus velut in matrice germen semina nutriunt.
et velut ad maturitatem tempore perseruant. Qui quidem
folliculi erumpentes cum germen promittunt manent clau
si. Deinde paulatim turgescunt germen matie
in tritico sunt scissi. ut dicitur super librum. Aristoteles. de
plantis. Spicarum capita generaliter in principio
calore eleuante sursum eleuantur. sed quando tendunt ad
maturitatem ex germen potius inferi aliquantulum
inclinant. preterea quando sunt spice in virore et cor
rupto aere et rore pfuse in corruptela et auru
ginē puerunt. ymbre vero et rore et gruo pfuse
et calore celesti modo debito circūfote citius ma
turescunt et propter rorem hūectatōz germen sua et fol
liculis cadere non permittunt. ut dicitur. Plinius. li. xvij.
Idem dicitur Cōstan. et ysa. et Alfre. Et boni
tate autem tre cognoscitur bonitas spice quod in terra
bona et pingui generatur spica bona. Quantitate
magis et germen numerositate multiplex ac re
ferta. in terra vero sicca et macra eōuerso. ut dicitur.
Plinius. libro eodem.

De stipula Ca. CLVII

Stipula ab vito est de qua quoniam stipula. col
lecta ei messe stipula vixit pro cultura
agri ut dicitur. Ipsi. li. xvij. vel stipula dicitur a
stipulo siue a stipite pas. quod stipula facit culmum
quod stipat. ut dicitur. Dug. Est prope stipula idem
quod stramē vel palea cum folijs et vagis quod re
linquitur in agro spicarum multitudinis proci a falci
bus et a messoribus collecta. et hanc stipula a multis
recolligit ad diuersos vsus. Nam quidam inde
domos ptegiunt. quidam loco stramis stipulam si
bi sternunt. alij palearum vice aialia inde refici
unt. alij vero stipula ignes nutriunt et panes et
cibaria inde coquunt ut dicitur. Plinius. li. xvij. c. xxx.
Quare de palea in libro Plinius. Stipula quidem est res le
uis et parua et sicca et hispida. et vtero subdita
et ab igne facillime inflamata. ut dicitur idem.

De simila Ca. CLVIII

Simila tritici est medulla. farina scz
purissima et delicata vñ fit panis no
bilitati quod similago proprie nūcupatur. et est
flos tenuissime forme mundissime et albis
sime et mollissime ac diuersis cibis apte et rei

am medicinis. Quare de farina in libro Plinius. f.
et de polenta in libro Plinius. p.

De scopia Cap. CLIX

Scopia est arbor a scopado dicta a sco
pio pis. l. a scopo as. quod idem est quod pur
go as. sic dicta quod ex eo scopet teeta. ut dicitur
ysa. li. xvij. hanc a multis dicitur birck. et hanc folia leuia
sic tremul? eo quod et? folia cum sint tenuissima
leuissimo vetroz agitato tremere videtur. mul
tas hanc ygulas duras et nodosas. quibus putri
dorsis denudatis sepius castigant. Et et? etiaz
ramusculis sunt scope quibus purgant domum a
puluere et alijs sordibus euacuant. semina quidam
facit racua ad modum asquiliaz siue siliqua
rum quibus vtuntur homines siluestres loco panis. hanc
autem hanc arbor multum de succo acido aliquantulum
pugitino. vñ solent homines in vere et autumno
cortices incidere et huiusmodi effluentem recolli
gere quem bibunt loco vini. talis siquidem potus
siccum sedat et ppefcit. multum inflat. ut dicunt
sed non reficit nec inebriat neque nutrit. Idem eni
am succus in aliquo vase sub diuo diu a calore so
lis decoctus corrumpitur et putrescit. et pueritur
in pinguedinem et efficit vruigentum. Multum
etiam detrahunt per ignis decoctōz ad modum pi
cis et quoniam sit horribile et nigrum fetidumque. tñ
multis vsibus est necessarius. et idem siluani homines
in desertis semine et succo istius arboris vtuntur p
annonam. p vineam et etiam p oliuam. ut tangit Plinius.
ubi agit de arborum succis. li. ix.

De stupa Ca. CLX

Stupa est purgamentum canopi siue
lini. Et dicitur secundum antiquos stipa. eo quod
ex ea rime nauium stipent. unde etiaz
et stipatores dicunt qui eam preparant in val
libus et componunt. ut dicitur. Ipsi. li. xix. ubi agit
de lanis. p multas autem carpinariōes et pecc
nationes stupa a lini vel canopi sub sepa
ratur. separata grossior nodosior hispidior
et breuior inuenitur. et ideo ad vendendum et
filum componendum non est multum apta. sunt tñ in
de fila multum grossa et ineq̃lia et nodis ple
na. ex quibus sunt licmina necessaria vsibus cade
larum. Nam cum sit magne siccitatis de facili infla
mat vñ subito accendit et citissime redigit in
cinerem et fauillam. et quoniam extinguit amaram reddit
fumum. ceterum oculis et naribus nociuum. vñ aut
em stupa medicine quoniam a suis hastulis est be
ne purgata. valet enim ad vulnera desiccanda
et sananda ad mitigandum arsuram et repri
mendum tumorem oculorum. ut dicitur Plinius
li. xix. ca. f.

De taro La. QLXI.

Tarus ē arbor venenata. ex cuius succo
venena toxica erumpunt. Arbor est
fortis et pccra hñs ramos grossos fle
xibiles et lōgos et q̄b facit parthi arc⁹. sic
di. Jñ. li. xvij. Un poeta Tati torquent i ar
cus ei⁹ umbra est nociua et dormientib⁹ sub
ea mortifera. Eui⁹ succus nimis laxat. cui⁹
carbo ignē grecū seruat inextinguibiles. vt
di. Dyasco.

De tabula La. QLXII

Tabula a teneo. nes. est dicta. et est in
vna significatiōe mēsa diuētū q̄i te
ngbula. eo q̄ bolos teneat et vasa et
mensalia q̄ desup apponūt. sup pedes crigit
et q̄daz limbo circūducit et ambit. Alio mō
dē tabula alea in q̄ ludif. et h̄ duplicat et di
uersis colorib⁹ insignit Terrio mō dē lignū
planū et tenue in q̄ posito colore lfe inscri
būt. Qñq̄ pplanāt breues asseruli et attenu
ant atq̄ pcauāt exvraq̄ pte paz. et artificia
liter ppaginant et replēt cera nigra viridi v
rubea ad scribenduz. Et dicūt tales asseres
tabule eo q̄ teneāt lras. q̄ in eisdē tabul⁹ sūt
p̄scripte. Tabule at tanto sūt meliores q̄n
to ex ligno planiori et leniori et duriori ppo
nūt. Alio mō dē tabula a regēdo q̄si regula.
asser lōg⁹ lat⁹ ferris diuisus et sect⁹ cū securi
bus vel dolat⁹ Hā h̄mōi ligna ad domoz se
cta sūt vtilia. q̄ ex eis sūt tabulata. s. laquea
ria et alia edificia ex talib⁹ tabulis artificia
liter pposita et p̄pacta. arte mira et mlti p̄lici
castratura disponūt post multiplicē supflu
oz resecōes. vt tales tabule inuicē equalit
pūgant. Dom⁹ ornāt et tñ posite in salarijs
cū omib⁹ deferuāt. ab eisdē tñ q̄b seruiunt
p̄tinue pculcant. trabes q̄dē p latū sibij nui
cē hñt q̄i equali distantia suppositas q̄z su
stetaculo se defendāt vt min⁹ incuruēt q̄n a
pauimēto vel alijs reb⁹ suppositis ipa tabula
ta nimīū onerant. nauib⁹ pponendis. ponti
bus p̄struēdis cistis et alijs vtilib⁹ fabricā
dis. tabule necessario repant et dolant. cla
uiculis et alijs artificijs ppagināt. ad tabu
las etiā pfugit naufragates et a piculo se
pius liberant.

De trabe Capl'm. QLXIII.

Trabe est lignū transversale qd po
nit p latitudinē dom⁹ exvraq̄ extre
mitate parietes rāgēs et renēs ne lap
sū vlt incuruatōz p̄ suā altitudinē patiant.
Et dē h̄ trabes vel trabs a trabo his. q̄a ab

vno p̄fete ad alīū trahit cui infigit et vnit vt
di. Huguicio. Oportet aut vt trabs sicut lon
ga fortis et spissa et maxime circa mediū. ne
forte si fuerit nimis gracilis i medio incurue
tur. vñ p̄t incuruatōis piculū sepe oportet
vt colūna vel statua sustinet. Nam lignuz si
ponitur p transversum sustentaculo indiget.
quod erectū alia sibi superposita s̄ facili su
stineret.

De therebintho La. QLXIII

Therebinth⁹ vt di. Jñ. li. xvij. arbor ē
resinā sudās omib⁹ alijs p̄stantiorē.
cui⁹ resina dē therebintina. et est mul
tū medicinalis. Hā fm Dyas. ei⁹ folia fruct⁹
cortices et semia stiprica sūt et sili diligencia
colligūt sic rini. et sunt p̄traria mortib⁹ vene
nosis. Eius resina est bona q̄ est mūda lim
pida et aromatica. in colore rufa. et h̄ p̄turē
dissoluedi et laxandi et maturadi. et iō. pdest
p̄ apostemata dura et alias collectōes tā in
capite q̄ in mēbris. De therebinto aut dicie
Pli. li. xij. Syria inq̄t therebintū h̄z. et est
spēs ei⁹ duplex. s. mascula et illa q̄ est sine fru
ctu. s. femia. et hec est duplex. vna h̄z fructū
rufū magnitudine lenticule. alia pallidum
magnitudine fabe. et est fruct⁹ odore iocūd⁹
et tactu pinguis et resinofus. Et est in syria
arbor magna et ē ei materies lēta admoduz
et durabilis qñ vetustate nigrescit et splende
scit. Ei⁹ folia sūt densa et h̄z q̄dā folliculos
q̄daz aīalia vt culices emittēs q̄ corticē te
rebāt. et sic cortice p̄forato gūte resinose ef
fluūt et emanāt. Jē Pli. li. xxiij. ca. vi. there
bintina radix et folia in vino decocta stoma
chū p̄fortāt. p̄ dolorē capitis iuuāt. placz the
rebintina odoratissima tā syriaca q̄ cypria
pura plucida et subalbida cū aliq̄ rubore. et
illa q̄ est mōtana pot⁹ q̄ capēstr⁹ vulnera sa
nat et purgat.

De thyna. Capl'm. QLXV

Thyna sunt ligna qdam p̄ciosissima
ad modū hebeni ex q̄b Salomō fe
cit grad⁹ et sulcra in domo dñi. Un
dicit glo. in. Regū. c. ca. sup illū locū. Actu
lit at hyrā et ophir ligna thyna. et ligna th
na sunt impurribilia et spinosa in similitudi
ne albe spine rotūda et candida et valde sul
gentia et polita instar speculi siue vnguis.
vñ in eis resulat imagines sic in vngue. in
igne nō comburunt neq̄ in aqua resoluūt.
sicut nec ligna serbim et multi crediderunt
eadem esse ligna.

De tritico Caplm. QLXVI.

Tritus est trā arbor q̄ olez ⁊ herbaz fruter med^o. sic dicit^r q̄ de tra sursum est erect^o vt di. Papias. Est itaq; ps plate supior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo viciniore. a tra r̄morioz. roze ce lipfusior. folijs ⁊ ramuscul^o tenerrimis plenior. ⁊ est melior in medicina. Nā i t̄rlis m̄t̄ime viget virtus herbe.

De tigno Ca. QLXVII.

Tigna sūt ligna q̄ a p̄ieribz vel murz v̄lq; ad cacumen edificij sunt erecta supportantia totū tectū ad modū. conivel pyramidis sursum tendūt ⁊ paulatim se inclinātia ad alterut^r i cacumine muro se ptingūt. Et dicūt tigna a tegēdo v̄l a tegula qz tegulis ad sustentatōz recti supponūt. tegule āt dicūt ligna qdā lōga valde ⁊ aliq̄nclū lata plana ⁊ tenuia q̄ et trāuerso tignis m̄l^o t̄is clauiculis affigūt et i eis etiā asseres vel lateres suspēdūt. Sūt āt tigna fortia dola^rea ⁊ q̄drata ⁊ cōplanata. sūt āt tigna fortia ⁊ grossiora p̄sus do^o nū ⁊ exiliora ⁊ min^o fortia p̄sus tectū. exteri^r lateribz asseribz l^o straminibz onerant. interi^r p̄o pulcris laq̄aribz decorāt et in ip̄is laq̄ant ⁊ figūt. Et dicunt laq̄aria asseres q̄ interi^r ad decorez camere tignis p̄iungūt. ⁊ a tignis d̄r tignari^r q̄ tectoria tignis inducit. vt di. Papias.

De tritico Ca. QLXVIII.

Triticū a tritura est dictū vt purissimū in horreo seu ḡnario recondat. vel qz ḡnū ei^o cōmollit vel teritur vt edat. vt di. Jsi. li. xvij. Est āt duplex triticus scz rubeū exteri^r in vtraq; ex remitate acutū in latere scissū. interi^r albissimū ḡue et pōderosū. ⁊ illud gen^o est optimū vt di. Pli. Alio est colore croceū exteri^r. interi^r p̄o albū. i superficie lucidū ⁊ leue frāgi difficile. De proprietatibz āt ⁊ generibz ei^o queres de frumeto in l̄ra F. Sic di. ysa. i diet. diuersificatur triticū ex diuersitate soli in q̄ semiat. Nā qd̄ crescit in tra pingui atq; putribili crassius est ⁊ pingui^r atq; pōderosius ⁊ nutritibili^r q̄ id qd̄ crescit i terra macra siue sicca. vñ bonitas tritici intendit ex bonitate soli. ⁊ conuerso. Triticū āt ex diuersitate t̄pis variat. Nā qd̄ nascit t̄pe moderato in q̄ntitate ⁊ q̄litate erit p̄fectū ac medulle multe ⁊ corticis valde pauci et poptimi nutriti. Immoderato t̄pe exortū imp̄fectū. Itē differt fm̄ vetustate et nouitate et mediocritate. nā

qñ est vetustū lōgo t̄pe p̄seruatū nimis efficit siccū ⁊ durū ad digerendū ⁊ modice nutritiū. qz tunc ei^o hūiditas subalis a calore aeris minuit ⁊ nimīū desiccāt. Nouus vero puot̄pe reseruātū p̄ hūiditate supflua ⁊ viscositate terre hūidū est ac viscosū densū ad digerendū durū et inflatiū ventositatis et rugit^r vētris generatiū. Mediū p̄o int̄ nimis nouū et vetustū int̄ multā hūiditatez ⁊ paucā. tempatū magis laudabile est et ampl^o nutritiū. Nam exhausta hūiditate accidentalī subalem hūiditate in p̄te calor aeris t̄pat. et idō tale triticū magis est laudabile ⁊ meli^o nutrit et bñ digerit. p̄d̄q; viscositate terre ⁊ densitate. Est āt triticū vt di. ysa. calidū et inter humidū ⁊ siccū tempatū. Sed panis ex eo facit^r est calidior p̄p̄ calore ignis et coctionē. Intendit em̄ in eo calor naturalis p̄ calore ignis actualē. Itē hāc proprietate h̄z triticū p̄ cunctis ḡnis q̄ nutritibili^r est ceteris. et h̄ p̄pter similitudinē hūane cōpletionis. vt dicit idem. Itē triticū est colatū et mūdificatiū ⁊ lauatiū. ⁊ ideo ius de eius farina factū purgatiū est pectoris et pulmonis. Idē facit tisanū de eo factū sicut de ordeo. qz mūdificat. et plus q̄ de ordeo. valet etiā i tussim ⁊ sanguis fluxū. Itē triticū coctū cū oleo et positū sup durū apostema dissoluit illud. Itē coctū triticum in succo rute dissoluit coagulatiōem lactis si māmille indeliniant. Itē t̄patū cū succo iusquia^r mi et positū sup neruos p̄hibet hūiores nōrios ne descendāt. Itē eius granū mastica^r tū valet i morfū rāpidi canis. Nā venenūz extrahit vt dicit idē. De tritico āt fit oleū qd̄ valet ad m̄lca. s̄z maxie i p̄uritiū ⁊ serpi ginē ⁊ impetiḡnēsi cū p̄ano albo bñ confrietur. qd̄ sit vt virt^o olei possit meli^o subtrahere. Itē cortex tritici siue surfur h̄z frutes colatiuā ⁊ mūdificatiuā p̄ q̄ farina eius sed modicū vel nullū exhibet nutrimentū. Itē vt dicit idem. triticū recens et nouū parui est nutrimenti et qñ comedit crudū flegmaticū est et inflatiū. et in lateribz dolores cōmouet et rugitū. cito etiam cōuertit in putredinē. et ideo lumbrici et alij vermes nōciui et tali cibo sepius generant. Assatū autem magis nutrit et min^o ventositatem facit et multū constipat et constringit. In aqua coctum grauissimū est et multū inflatiū et viscosi humoris generatiū. Ducusq; ysa. in dietis.

De tisanis QLXIX

Tisana sicut dicit glosa sup. ij. Reg. i. ordei & siccatū pila runsum et de corticatu. et sic inde cibus apertillius q̄ carens dentib. ex tisanis sic etia. pot. vtilis parientib. febres et alias calidas passiones. Quere s̄ de ordeo in lra D. Calorē mirigat et alterat. sitim sedat. Et declinat hec tisanā. h̄ tisanē. et penultima est producta. Unde Alexander nequā sic ait. Cortice nudo dato tisanas ordea dicas. et & a ripeon qd̄ est percutio. quia percutit i pila dum decozificatur. potus aut̄ inde factus tisanum dicitur i b. ysa. in dies.

De tribulo La. QLXX

Tribulus est frutex spinosus q̄ mollior est q̄ sit arbor. et durior q̄ sit herba. Cuius due sunt species. s. maior que cre. c. i. n. tra sepes. vt di. Plin. li. xij. c. xvj. Tribulus dura res est septa villaz obtinet. In altum crescit. sed cū non habeat vires vt directe se extollat incuruat et versus terraz se reflectit. dentes habet acutissimos aculeos acutos et dentatos. et singule eius virgule a summis vsq; deorsum ad radicez aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustribus et in capis. et est minor in longitudine et grossitudine q̄ sit maior. Folia habet minuta et rotunda bastulas p̄c̄it longas teneras rubeas sparsas per terrā diffusas aculeatas p̄torum et spinosas. Florem faciūt album et fructū p̄mo viridem deinde rubeū tandem nigrum. et hūc fructū diligūt serpētes colubz et bufones. et ideo talem fructū comedere hominibus non est tutū. et cui ipm comedere libuerit eligere debet illū qui a terra magis est eleuatus et nō nimis maturus qui integre est et intactus a muscis vel a vermib. nō corrosus. Tribulus aut̄ campestris. vt di. Plin. aratro et frugibus est inimicus. viuax cū ē et multum se multiplicat. et vix eradicari potest quando in aliquo radicat agro. et ideo messem compmit et cōfundit pedes et crura transcuntū et manus se tangentiū multum ledit. et transeūtes sepe cadere vel cespitare facit. vestes hominū dilaniat et disceperit et ouīū iuxta se pascua querentiū lanā rapit. et ideo & tribulus a tribulando. quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo La. QLXXI

Timus est herba valde aromatica. Unde Virgilius. redolētq; thimo fragrantia mella. cur. flos dicit epithimū. et est flos medicinalis. habet em̄ virtutem melancoliā purgandi et flegma. et ideo valet p̄tra quartanā et alias melancolicas passiones.

De thimiamate.

Capit. QLXXII

Thimiamata est quedam cōfectio scio. nissima exonica et sacre galbano et thure preparata. sicut & Exodi. xxx. et est dicta a thimo flore odorifero quia olet suauiter sicut thimus. sicut dicit Jsid. li. iij. vbi tractat de odorib. talis aut̄ cōfectio in vsus hominū nō debuit fieri qz dominus offerre in templo sup altare thimiamata hanc p̄cepit. et ideo in ecclesia nō debet sponsus et sponsa thurificari odore thuris. Inde etia est q̄ allato thure benedicto super altare. si descendat thuribulum ad choz aliud thus sine benedictione apponendū est et offerendum hominib.

De thure La. QLXXIII

Thus est nomen arboris et etia gūmi inde emanātis. Unde Plin. li. xvij. dicit. Thus est arbor arabie imensa atq; ramosa leuissimi corticis ad acris q̄nritatē. succū aromaticū et album mō amigdale generans et effundens et masticatione in puluerē resolutū est intus pingue et igni appositū facile ardens. et appellat apud nos masculus eo q̄ natura sit rotundus ad modū testiculorū. reliquū & est planum et plene scabiosum. et est masculo min. bonū. adultera aut̄ admittū resine albe siue gummi. sed sua cognoscit p̄pria qualitate. nā th. igni appositū ardescit. resina vero fumescit. gūmi aut̄ calefactū resoluif et liquefcit. Arbor aut̄ vnde fluit thus & libanus. et e. gūmi a naturalib. ac medicis olibanū nūcupatur a mōte arabie sic vocato. sed a libano arbore fluens olibanū libanus nuncupat. vt dicit Jsid. Et dicit glosa sup Eccl. xxiij. sup illum locū. Ego quasi liban. non incus. et Libanus vt aiūt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis. fructū emittēs bis in anno. s. in vere et in autūno. sed quod p se fluit in p̄ncipio estatis melius est. quod vero in estate cortice inciso paulatim exire cogit. in autūno nō nec ita candidū ē nec ita purū. s. b. qd̄ p̄mo adheret ramis et corticib.

in estate induraf. et a ramis ferro recolligit.
 Thus optimū est qđ albū solidū z mundū
 odorifex z rotundū ad modum testiculi ac
 oblongū. z idō dī masculinū. Thus pō qđ
 apertis corticibz in autūno vel hyemis pñ-
 cipio effluit non est alteri simile in stute nec
 etia3 in colore. qđ illud albū est et trāslucidū
 odorifex valde atq; mundū. Thus pō secū/
 dariū et rufum est tenue et scabiosū. vt s̄ dīc
 Jsi. Regio at vbi crescūt thura est montuo-
 sa et p̄ altitudine rupiū et scopulorū qđ inuia
 z inaccessa. vt dīc glo. Eccl. sup̄dicta. Nec
 om̄ia dī. Plī. li. xv. c. x. et dicit glo. qđ Arabia
 est regio thura gignēs saba eiusdē regio-
 nis puincia maxie thurifera. z est tra eryna
 pte mari z scopulis. et altera pō montibus
 z rupibz vix accessa. vñ thuris arbor sine cul-
 tore crescit et terrā argillosā diligite. Dicūt
 aut arabes qđ thus nō dīz recolligi nec ei⁹ ar-
 bor incidi. nisi a sacris z religiosis tpe colle-
 ctionis tactū mulicz nō pollut. et sic pu-
 tat p religionis obseruantia merces augeri
 Item idē ibidē ca. xvi. pma naturalis vin-
 demia est circa canis ortū in fortissimo estu
 Nam tūc ei⁹ cortex tenuissim⁹ laxat et p̄lit
 inde spuma pinguis qđ cōcreata densat vbi
 loci natura poscit p̄ purissimū est et candi-
 dū. Secūda vindemia versus hyemē corti-
 cibus incisis rufum h̄et nec cōparabile ē
 porū. Credit aut nouelle arboris gūmi esse
 candid⁹ z veteris efficac⁹. et qdam putant
 i insulis mcl⁹ gūmi. Alij negant in insulis
 nasci. Colectū thus in camelis desert in ci-
 uitate que sabbotriam dī. porta ad h̄ patente
 nec palia viā digredi licet ibiq; decimātur
 deo quē inuocāt. ibiq; in mensura et ponde-
 re accipiūt sacerdotes. nec ante inde l3 mer-
 cari nisi prius deo debita portio offeratur.
 candore pbat. et carbone si statim ardeat et
 inflamet. si dentē nō recipit s3 statim frangi-
 tur vel redigit in puluerē vel in micā. Duc-
 usq; Plinius. fm Dyasco. pō et Plate. Th⁹
 est gūmi cuiusdā arboris in Alexandria. et
 dīz olibanū alexadrinū. qđ est pur⁹ et mcl⁹.
 aliō inenit iuxta damascū z dīz damascū. et
 nō ē ita bonū nec ita puz sic p̄mū Est at cali-
 dū z sicca. multū aromaticū multū pingue
 z glutinosū. sturē h3 pfortādī et aromatici-
 tate sua p̄solidandi z p̄stringēdi z p̄glutinā-
 di et gūmositate sua. potēter stringit lachry-
 mas z fluxū humorū descendentiū de capite
 p̄cipue qñ fluūt p̄ venas exteriores faciei si

circa tpa ei⁹ puluis cū vino albo et cū albu-
 gine oui emplastre. sic etiā sedat dolorē dē
 tū et gingiuaz. masticatū thus p̄hibz fluxū
 humorū a capite ad mēbra spūalia ad pecc⁹
 videlicet z pulmonē. 3 indigestionē z acidā
 eructuatōem multū valet vinum in qđ fuerit
 thus decoctū. matricē pfortat mundificat
 et p̄ceptū iuuat sum⁹ eius. mixt⁹ puluis eius
 cū aceto graciliat et attenuat mamas turgi-
 das p̄nellaz. 3 quassationibz cū pice subue-
 nit. dolorē auriū mitigat. mixtū cū vino ru-
 moribz intestinoz subuenit si cū vino bibat
 Ducusq; Dyasco. et Plate. Dicit aut thus
 fm Jsi. a theos qđ est de⁹. quia in deoz sa-
 crificijs adolef. z fm h̄ h3 aspiratōem. vel dī-
 citur a tundo dīs. quia abile ad tundendū
 et sepe tundit. et qnto plus runder tanto pl⁹
 redolet et facilius inflamaf. z tūc caret aspi-
 ratione. et thure incenso p̄cedit aromatic⁹
 fumus ad modū virgule. et est inferius gra-
 cilis multū mobilis multis circūuolutioni-
 bus amfractuosus. et se ad partes appositās
 motu leuissimo circūuoluens. 3 sus sup̄iora
 se dilatas imutans aera et obumbras odo-
 ris sui fragrantia fetorē cadauecz auferens.
 ad cerebrū directe penetrās. spm̄ aialez cō-
 fortat et recreat p̄ crebri ventriculos se dis-
 fundens

De vimine Ca. CLXXIII

Vimen viminis dīz fga mollis. et dīz
 vimen eo qđ habeat vim multam vi-
 rois. Nam ei⁹ natura est talis vt eni-
 am arefactū si in aqua abluat iterū in reu-
 rescat vt dī. Jsi. li. xvij. et viminibz sūt neces-
 saria vitibz vincendis et doleis religādis li-
 gamenta. vt patet s̄ eodem in lra S. quere
 de salice

De virga Ca. CLXXV

Virga pp̄. ic est qđ de ramis nascitur. z
 dīz a stute eo qđ in se vim multā ha-
 beat. et dīz a virore. nam virtus qđ la-
 titat in radice se p̄dit in virore fgc. Et dīz f-
 ga quasi vi regens. virga em̄ vtunt magi ad
 placandos serpētes et idcirco in fga susti-
 nent hos alligatos. fga etiam vtunt p̄hi re-
 ges et m̄gri. vt dī. Jsi. li. xvij. virga etiā vtūt
 viatores agroꝝ et areaz seu p̄toꝝ diuensō-
 res. legati et nūci ac pastores. Virga sūdē
 extriplici cōponit suba. s. et cortice ligno et
 medulla. mediante medulla nutrit z vegeta-
 tur. mediante ligno erigit et sustentat. corri-
 cis vero bñficio regit. et ab exterioris aeris

inuria defensas. Nam vt dicit cōmentator
sup libz de plantis. Corticem habet p pel/
te arbor. lignū posse. medullā locovene. Hā
calor naturalis existens potissime in medul
la virge mediante ramo a quo pullulat hūo
rem attrahit a stipite et radice. et qđ grossi
et terrestrē est in attracto humore trāsmuta
tur in lignū et in corticē. qđ hō aquosi est cō
nertit in frondiū multitudinē. et qđ vinctuo
sius est et puri trāsmittit ad hge supficiez vt
inde pducatur florē vt tandem fructū generet
atq; semen. Hasci aut tam flos qđ fruct⁹ de
suba virge sine ipsi corruptione et aliq vio/
lacione. Nam flos insensibiliter de hge egre
diens et erūpens virgā nō violat nec deflo/
rat. s; fecundat eam post⁹ ac pficit et decorat.
hge itaq; nō pficit fecundatiōis gratiam nec
potentiā generandi et cōmixtione seminis
sicut animantia sed et roze celesti pariter et
calore solis. Virga autem ex quo ascendit
sursum semp tendit et suā summitatez hūo
celū erigit quousq; pueniat ad pfectum in
cremētū. et est media inter ramū et stipitē
sen radicē a qua cōcipit fructū. et inter fru
ctum quem pducit et sube sue teneritudine
flexibilis est valde. et de facili inclinabilis in
q̄nis prē Itē hge extrinsec⁹ est arida et sicca
aspera et nodosa. sed interius mollis ē i me
dulla. et sub cortice humorosa. q̄nto autem
virga plus crescit tanto a terra plus recedit
et q̄nto sursū alit⁹ sustollit tanto in e acumi
ne gracilior et acutior inuenit. Item virga
exte debet esse erecta. s; q̄n est nouella si ca/
su aliquo ad terrā incuruet difficile est vt in
durata in illa curuitate ad rectitudinē reuo
cerur. immo sepe facili⁹ frangit qđ rectificet.
q̄n hō virga inuenit curua in igne ponitur
et per calozē eius rigorem et duriciem resol
uentem et remollientem ad formā rectitudi
nis facilius reducit. Item virga canibus ē
odiosa et puulis. q; virga eoz insolentia co
eretur.

De virgulto Caplum. QLXXVI

Virgultū a virga est dictū fm Aug.
Est em locus vbi multitudo crescit
arborum. fm aut Jsi. li. xviij. virgultuz
est ramus qđ de robore ipsi arboris pullulat
Sed virga dicit⁹ qđ de ramis oritur et proce
dit. Virgultū aut sine cōmixtione seminum
procedit. In hyeme vilesceit. in vero hō pla
cet. quia tūc virescit et florescit p̄cisum rur/

sum pullulat et renouiscit a terra in suo ortū
elongat. et q̄nto plus crescit tanto plus ver
sus celū eleuatnr. Aliqñ dicit⁹ virgultū viri
dariū vel virectū locus scz viridis et amen⁹.
plantis et herbis virētibz cōsit⁹ sic sup de or
to patet. quere in lra D.

De vite Ca. QLXXVII

Vitis dicit⁹ a vinciendo. q; vincit et ligat
fm Jsi. aut vitis est dicta. eo qđ vim
habeat cit⁹ radicanđi. vel iō dicunt⁹
vites eo qđ vim habeant vt inuicē vittis se in
nectant vicinisq; arboribz reptando religē.
Est ei eaz natura flexibilis quasi. s. brachijs
quibusdā qđ cōprehenderint vt teneāt et
pstringāt. et illa ligamīa qđ arbores vel pa
los capiūt. capreoli dicunt⁹. sic dicti eo qđ ar
bores capiūt vel muruo se cōnectūt quozū
adminiculo freti palmites v̄eros sustinēt et
turbines ne frangant⁹ Dicunt etiā corimbi.
q; sūt sicut anuli qđ prima quēq; ligant ne
longius laxati palmites ventoꝝ flatibz dissi
pent⁹ et sine piculo fruct⁹ suos sustineāt. Uiti
bus aut ista maxime pueniūt. oblaqueatio
Oblaqueari aut est terrā circa radicē aperi
re et velut lacus efficere vt radix hūore abū
dantius hūectet et calozis solaris radio fa
cili⁹ penetret. Item puenit eis putatio et est
putare virgam ex vite supuacūā refecare. cu
ius flagellū luxuriat. Itē eis puenit ppagia
tio. et est ppaginare flagellū vitis supsternere
et qđ porro pangere. et hinc ppagies dicit⁹ p̄
me. s. vitis extēsiōes. Itē eis puenit fossio.
et est fodere terrā mouere fossorio v̄l ligone
vt radices et herbe supflue amoueant. et sic
vites meli⁹ foueant⁹. Item eis cōuenit pasti
natio. pastinare aut est parillare. i. palos fi
gere circa vites vt sustentent. vt dicit Papias
et dicit a pango gls. xi. qđ idem est qđ palos fi
gere vel plantare vt dicit idem. fm Jsi. autem
pastinare est fimo vel terra pingui vite pasce
re vel nutrire vt ampli⁹ fructificet. Item eis
puenit pōpinatio Est aut pampinare pam
pinos. i. folia supflua de vite amouere vt vue
libert⁹ aerem purū capiat. et folijs nō obum
brate cit⁹ maturescāt. Pampini autē vt dicit.
Jsi. sunt folia quozū subsidio fructus vitis
ab ardore et frigore defensas et aduersus oēs
iniuriā p̄munif. qđ pampini vt dicit. Jsi. iō sūt
intercisi vt solaris radi⁹ ad maturitāre fruc
tus facili⁹ admittat. et sunt dicti pampini eo
qđ de palmitē pendeāt vt dicit idem lib. xviij.
Itē eis puenit vindemiatio. et ē vindemiare

de vite uas demere. qđ sit qñ fruct⁹ vinee p̄cidit⁹ ⁊ recolligit⁹. De vitib⁹ at̄ di. Plī. libro xvij. c. xij. Vitis qñ p̄cidit tpe cōgruo ⁊ mō debito. ex p̄cisione vires recipit ⁊ p̄cipit materia ex q̄ fruct⁹ vel flores imposteꝝ pariunt⁹ nisi em̄ p̄cisione castigaret⁹ supfluoꝝ tota in fecūda ⁊ sterilis redderet. nihil em̄ auidius nascit⁹. ⁊ iō nisi vires ad pariēdū seruēt n̄ est paritura fruct⁹. In vite at̄ ē nasa vt malit parere q̄ viuere. ⁊ iō qđqd de materia supflua a vite demit⁹ fructui accedit. vires hō putationis tpe q̄nto cit⁹ putat⁹ tāto p̄ effundit⁹ o materia. ⁊ q̄nto ser⁹ tāto ferūt fructū vberiorē. ita m̄ q̄ putatio tps debitū nō excedat. vñ vires ḡciles ⁊ tenues cit⁹ oportet putare validas aut nouissime. Debet at̄ p̄cisio fieri obliq̄ int̄ duas gēmas. ita vt in pte opposita gēme p̄cisionis fiat vuln⁹. Jdo at̄ d̄z fieri oblique ⁊ nō directe vt cito descēdāt ⁊ defluāt guttule pluuiatesp quartū freq̄ntiā ⁊ pmanentiā sup planā incisurā vitis summicas ledet. ⁊ q̄nto vitis est ḡcilior ⁊ macrior tāto plus de ea putandū. qñ at̄ pampinatōe idiget nō d̄z remoueri foliū qđ est circa vuam nisi vinea sit nouella. s̄z poti⁹ alia q̄ magis sit remota. h̄ em̄ vuā supplantaret. Quicqd hō erūpit et pullulat alias q̄ ab oculis siue gēmis spurii ⁊ inutile indicat et statim est rūpendū. Jre idē ca. xxiij. Vitis accidit morbus sp̄ialis. s. qñ germia nimis tēpestine auferūt aut qñ in supinū incidunt. aut quādo noxio rozevel ymbre floratōis tpe pfundit⁹ aut qñ nouella germina pruina aut frigore decoquūt. aut qñ ab imperitiis cultoribus aut circūfossorib⁹ radices vulnere iniurioso ledunt et qñ desquamant. i. a suo cortice totaliter spoliant. Int̄ omīa aut̄ maxie ledit qñ foris ymber pcutit palmitē flozescētē qz sil⁹ defluit ip̄e fruct⁹. Ex acre aut̄ corrupto et rozevel ymbre noxio crescūt qđā vermes vt eruce ⁊ testudines vitis germia ⁊ folia depascētes. ⁊ eā sic depastā facile derelinquunt. Nascit⁹ aut̄ h̄ malū in tpe nimis būido atqz lēto. Accidit etiā eis al⁹ morb⁹ quē araneū vocāt vinitores. qz ex flatu vēti noxio et ymbre corrupto generāt qđā tele q̄si aranearū q̄b obuoluūt fruct⁹ ⁊ psumūt ⁊ aduruntur. Ledit etiā vitē raphan⁹. odit etiā ⁊ canleꝝ ⁊ om̄e olus. odit etiā ⁊ corulū. vñ qñ talia vitibus sūt vicina tristes ⁊ egre efficiūt. Hicruꝝ qđē ⁊ alumē et aqua marina ⁊ fabe ac viciē putamina vltima et maxie interimētia vitiū

sūt venena. Ducusq̄ Plī. lib. xiiij. c. ij. Dicit idē vt apud p̄iscos vires int̄ magnas arbores nūerabant. In aliqb⁹ em̄ p̄tib⁹ sūt vires ita magne vt ex ear⁹ trūcis statue fiāt ⁊ colūne. vt in simulacro iouis i vrbē populonia. Sup tectū etiā tēpli ephesie diane vna vite antiq̄ scādebat. Colūne q̄z de talib⁹ vitib⁹ facte diutissime pmanēt. incorrupte in paucis em̄ lignis nasa eternior est q̄ in vite nillo fine crescūt. ⁊ circa domos ⁊ villas circūduci p̄nt. leuant⁹ etiā in multis p̄tib⁹ ad vlmī vel populi arboris sūmitates ⁊ eoꝝ rami quasi maritali affectu suis brachijs se cōnectunt. Arbor est vilis et medicinalis ram in folijs q̄ in fructu ⁊ emittit ⁊ reddit liquoꝝ succis oīm arboꝝ meliorē. qñ p̄cidit lacrimā emittit purissimā. et illa lacrima vtiliter collirij⁹ adhibet. p̄ ill⁹ lacrima emulsioneꝝ depurat⁹ eius subalis humor in radice. vñ fruct⁹ potesta surgit dulcior et purior ex ip̄a vite. Folia vitis sūt lata interi⁹ plana viridia ⁊ mollia exteri⁹ aut valliculata ⁊ villosa in extremitate. laterib⁹ intercisā ⁊ acuta multū obūbrātia. quoz ymbra estuātib⁹ ⁊ dēscere cupientib⁹ est iocūda. ⁊ sūt multū medicinalia. Flā vulnera mūdant ⁊ mūda sanant in aqua decocta refrigerāt. calozē febrilē mitigāt. estuationē et tumorem stomachi cataplasmata mire sedant. p̄gnantē adiunāt. somnū puocant ⁊ cerebz recreāt ⁊ p̄fortant. et lacrima potata sepe calculos frāgit vt di. Dyasco. vi sum acuit. lippitudinē oculoꝝ tollit. morib⁹ venenat⁹ ⁊ v̄catōib⁹ succurrit ventrez sistit. cinis etiā et̄ valet ad p̄dicta q̄ succo ruthe et oleo admixt⁹ tumores splenis spargit. vt diē idē. Plī. li. xxiij. c. j. vbi dicit folia vitiū dolores capitis amputāt. inflatōes sedāt. cū farina ordeī calidā artericā curāt. dissentericos valde iunāt si eoꝝ succum bibāt patietes. lacrima eius cū oleo sup locum pilosū illita modo pilotri. pilos amputat. et h̄ facit maxime lacrima quā ram⁹ vitis viridis emittit et refudat. verrucas tollit. cortex vitiū et folia aridā vulneꝝ sanguinē sedāt ip̄mqz vulnus pglumāt ⁊ sanāt. cinis vitiū mor fistulā purgat atqz curat. neruoꝝ dolores et contractiones mitigāt. scorpionū et canuꝝ plagas cū oleo sanant cinis. cinis coracis p se pilos ablatos restaurat ⁊ multiplicat. Duc⁹ usqz Plinius.

De vite agresti.
Lapsum. QLXXVIII.

Una agrestis est labrusca. sic dicta qz i terre marginibz crescit. a labro em dicitur labrusca. s. ab extremitate tre vbi nascit. sic di. Jsi. li. xvij. Est at silisviti vini/ fere i folijs sz nō i fructu. nā fructū facit mo/ dicū aut nullū. z si quē fecerit ille dur⁹ est et stiptic⁹ z amar⁹. Vitis vinifera degenerat se/ pe in labruscā qn nō colit nec putat. z econ/ verso de labrusca fit vitis vinifera p culturā/ debitā z consuram. vt di. Pli. et qvis labru/ sca nō sit q ad cibū vtilis. est tñ q ad medici/ nā. Hā ē? Radix elixa in aq pluuiali et mitto/ vino ydropicos curat. oēs maculas tollit. tussim ppeleat puluis radicis ei⁹. Defectus/ stomachi mire subueit. vt di. Dyaf. Pli. aut/ lib. xxiij. c. ij. dicit sic Labrusca grece ampeloc/ sargie appellat. spissis folijs vinoso cortice/ ferruvas rubētes mō cocci qz succo mulie/ res cutē faciei purgāt. z ille vne cum folijs z/ succo trite vtilit apponūt. vicijs coraz et lū/ boz trite cū aceto scabiē hois z q drupeduz/ curāt. Ducusq Pli.

De vitulamine La. QLXXIX

Vitulamen a vite dicitur illa plāta bastar/ da siue spuria et infructuosa q nasci/ tur a radice vitis siue als. nō pcedē/ ex ipsi⁹ gēmis. z tales plāte degeneres sūt et/ innaturales. z iō n fructificāt. sz vitē onerāt/ erguāt. z fructū impediūt ac retardāt. nam/ būorē attrahunt a radice q deberet trāferri/ ad fructū nutriendū z augmētandū. z iō de/ bēt cit⁹ extirpari ne diut⁹ crescētes dīminu/ a ne fructū vici⁹. z iō tales plāte adulterine di/ cūt spuria vitulamia. i. degenerātia z nō na/ turalia. vt bēf. li. sap. c. liij. et ē h lra rabaniz/ antiqz. qvis Aug. i li. de doctrīa xpiana di/ ca. q meli⁹ dicerēt adulterine plantatōnes/ qd qdē vey est q ad simpliciū intellectū. ve/ ra tñ lra est z bona q ad intelligētes scz spu/ ria vitulamina.

De vinea La. QLXXX

Vinea vt di. Papias est loc⁹ vbi plan/ tāt vites. vñ z vinctū vocam⁹ locuz/ vbi cōsita est multitudo vitū. Vineā/ diligēter extolūt z ab oibz supfluis expurga/ tur z a cultozibz sepe visitat. z ne ledat a be/ stis macerijz z sepibz circūdat. et ne diripi/ ant fruct⁹ ei⁹ custos i ea sup speculā ordinat/ in hyeme sine custodia relinqt. sz i autūno a/ mltis frequētat. in hyeme valde pallēt. i vere/ z in estate viret et floret ac redolet. sz in autūno/ fructu gaudet. odor florens vinee omī vene

uoso sriat. et iō ipsa flozēte fugiūt colubz et/ bufones sustinere ei⁹ fragrantia nō valētes. viroze z amenitate delectat visū fragrantia/ z aromaticitate afficit olfactū. sapor⁹ suauitate/ reficit gustū. folioz lenitate demulcz fa/ ciūt. aerē diligit pur⁹ serenū vt di. Pli. et mi/ nus diligit tps nubilosū. terrā diligit cali/ dā z siccā mediocriter pinguē ac dulcē. Hā/ qn tra est nimis pinguis vel nimis humida/ luxuriat in ramos z in folia. z paucos habz/ fruct⁹. qñ po tra est arenosa z nimis macra:/ cito deficit z arefcit cū nō inueniat sufficiēs/ fundamentū seu nutrimentū. silt si fuerit i/ terra amara vel saluginosa corūpi⁹ radix/ ē malicioso būore radicis subaz subintrāte. z/ iō non diligit terrā dulcē z in suis qilitatibz/ tpatam. et iō mōtes alti soli bñ expōiti sunt/ optia loca ad vineā. qz in eis est humor dul/ cis z calor fort⁹. z qnto vinea soli mag⁹ ē ex/ posita. tāto fruct⁹ reddit dulciores. Pri⁹ at/ est fruct⁹ viridis dur⁹ stiptic⁹ z acetosus. de/ inde p decoctōem solis dulcis efficit z deli/ ciosus. sub folijs ei⁹ ipi⁹ vinee latrāt vulpes/ vvas vinee corrodētes anide et deuastātes. et/ maxie vbi custodes sūt negligētes. nec p/ dest q aliq min⁹ sapiētes ponūt z claudunt/ vulpiū aduersarios. i. canes intravitū ma/ cerias siue sepes. nā pl⁹ demolit⁹ z destru/ unt vvas vinee sic inclusi pauci canes q fur/ tiue facerēt ples vulpes vt di. Jsi. et iō sapiē/ tes vnitores sūma studēt diligentia ne sub/ intrēt porci seu canes domestici seu vulpes/ a muscaz aut⁹ z vermiū corrosione nō p/ seruari vinea nisi p ipi⁹ manū. qui omīa in sua/ p/ tinct p/ tate. vt di. Jsid. et saluat magnifice/ vniuersa.

De vua Caplm. QLXXXI

Vua ab humeo mes. dicitur. z est dicta qñ/ hūida eo q intrinsec⁹ būorē plena. vt di. Jsi. li. xvij. Ex tribz at⁹ pponit/ vua. s. et folliculis glarea et arillis. folliculi/ dicūt vinaria siue tece in qbz glarea p/ tines. z est glarea succ⁹ siue humor pinguis ipsius/ vve. Arilli at⁹ dicunt puula gna q sūt in ra/ cemo. et dicūt alio noie acini ab acco cca. et/ dz dici hacin⁹. sic ptz in maiori volumine/ p/ tiani. vbi dz illd verbū paulini. Exprimit/ humētes acinos succūq liquentē. aliqui tñ/ dicūt hacinū. Uua em est generale nomen/ ad botros z racemos. nā vua p/ tice est mlt⁹/ rū gnoz coadunatio. racem⁹ at⁹ dz vnū gnū. Botr⁹ at⁹ vva⁹ p/ gerica vel p/ gregatio q gal

lice dicitur mollescent. Item autem Papi. et Jsi. racem⁹ est botrionis pars siue ramuscul⁹ cui vultus p⁹ci sis. vñ a ramo dicitur racem⁹. Item Jsi. Uue autem a multis dicitur suburbane eo quod in vrbibus vendunt ad comedendum. comedat enim eas et species iocunditas saporis. quaz multae sunt species. sicut p⁹coque sic vocat quod cito mature scunt et ante omnes calore solari decoquunt quos greci lageos dicunt. quod festinant ad maturitatem sic lep⁹. Item sunt purpureae a calore purpureo sic vocat. Item sunt stricariæ vel stricarie sic dicte a magnitudine. sic dactili a longitudine. Item sunt stephanite a rotunditate nuncupate. Item sunt ceraunee sic dicte eo quod rubeant velut ignis. Sunt autem et amineæ vultus. s. albe mineo. i. colore rubeo non permixte. Item sunt apiane facientes vinum dulce. quod nisi cito colligas pluvialis eruent et marie apibus infestant per quod dep⁹ datione apiane sunt vocat. Item sunt butillae et als biturice a regione nomine sortite. turbinis et pluuias a calores optime sustinent et in terra macra non deficiunt humidi. et dicitur esse basillia. Item sunt argite quod nisi primo tempore colligas aut in terram cadunt aut humore putrescunt. Item sunt elbolie. i. varie quod neque purpureae sunt neque nigrae ab elbo colore sic dicte. elbū ei inter albu et nigrū est mediū. Sunt autem multae alie differentie vuarum quod dicitur sunt. quod differunt ab invicem in sapore et colore in magnitudine et virtute. s. he sunt magis famose ut dicitur. Jsi. li. xiiij. Item ysa. 40 in dicitur. Color vuarum quod dupliciter variatur. Sunt enim vultus omnino albe clare et aquae. modicum carnis habentes. cortices subtilis. ossa exigua. Sunt iteque vultus oino nigrae grosse carnis p⁹ui humoris et corticis. et ossium magnorum. Sunt et citrine quod magis precipitant cum albedine quod cum nigredine. Sunt insuper rubeae quod magis accedunt ad nigredinem quod ad alborē. Albe leviter nutriunt facile digerunt. venas penetrant et vinum provocant. Rubeae sunt dure digestionis. in stomachum pl⁹ confortant. et etiam pl⁹ nutriunt quod bene digerunt. Citrine autem et rubeae sunt medicinae in potentia. et sic dicitur idem ysa. Quanto vultus sunt maturiores tanto sunt laudabiliores et ad nutriendum et generandum bonum sanguinem meliores. Uue quod minus habent carnis quod humores laudabiliores humores generant quod ille quod sunt pluris carnis quod humores non tamen sunt tanti nutrimenti.

De vua immatura.

Capitulum. QLXXXII.

Uua immatura est frigida et sicca et multum acerba. et percutit nervos sua frigidi-

ditate. dentium et radices sua stipticitate itantur quod obstupefunt et videntur quodammodo congelari. Virtus autem habet restringendi et colericum vomitum rep⁹medi et calorem epatis extinguedi. sitim auferendi. acumen colere mitigandi. humores grossos in oculis in palpebris desiccandi et pruritum oculorum et asperitatem abstergerendi. ut dicitur ysaac.

De vuapassa La. QLXXXIII

Uapassa multis modis fit. Aliquam cum torquet illud per quod vua dependet a vite ita quod non possit humidum ulterius ad vuarum ascendere. et sic permittit a sole per dies aliquos desiccari. et hoc dicitur vuapassa propter calorem solis quem patitur. et hoc est optima ad comedendum. Aliquam racemi involunt in papinis vitis et colligant folia sicut ne racemi dispergant. et postquam panis est extractus de clibano quod calor est tepidus imponunt ibi racemi involuti et exsiccant. Sicut modo dicitur iste vupasse. quod quandam violentiam a calore clibani patitur. sicut modo quod in fumario fit vuapassa. vñ dicitur. Alexander nequa dicit vuaspallas clibanum fumaria feb⁹. Devuapassa dicit ysa. in dicitur. Vuapassa perfecta in dulce digne est calidior marie si nigra est. nec est nimis mollificativa nec nimis stipiativa sed media. malos humores tepidat et mitigat morbosum. marie quod est pinguis et carnosus et corticis est tenuis et eius ossa siue gñula sunt exigua atque pauca. humidi vuapassa propter dolorem pectoris adiuuat. pulmonem mundificat. tussim sedat. vesicam et renes purgat. spleni et epati non convenit si habuerit duriciem et grossiciem. Uua autem passa habens acerbam cum quodam potestate minus est calida quod sit dulcis et minus humida marie si sit alba. et ideo parum nutrit. calorem extinguit. ventrem constipat et restringit.

De vino La. QLXXXIII

Vinum dicitur quod si invite nati. vel a vena eo quod potus eius venas sanguine cito replet. ut dicitur. Jsi. li. xx. ubi tractat de potu. Temetum autem dicitur forte vinum. eo quod teneat mentem et temerarie agere sepe facit. Dicitur et merum quod est purum et aqua non admixtum. dicitur et bacchus. a libero patre quod vocabatur bachus. et dicitur fuisse primo repertor vitis. vel bach⁹ dicitur ab effectu. quod fortitudine sua facit bibentes furere et alios debachare. Laudes autem vini non posset ad plenum describere etiam si viveret bach⁹ ipse. Item omnes enim liquores et succos arborum vinum obtinet principatum. nam per omnes liquores vinum moderat superius corpora pl⁹ confortat. corda lenificat.

morbos et vulnera euacuat atq; sanat. vñd
 dicit ysa. in vltio dicit. Vinū dat bonū nutri
 mētum corpi. sanitatē reddit peditā ac custo
 dit. calozē nafalē p oib; cibis et porib; cōfor
 tat et augmētatur ppter familiaritatis pfortiū qd
 h; cū nafa. vñ sanguinē purissimū generat
 et turbidū purificat et clarificat. venaz ora
 apit. et ad iteriora mūdificāda sua subtilita
 te penetrat. et tenebrosas fumositatē tristicie
 inductiuā illuminat atq; fugat. totū corpi
 membra corroboret. et vigorē singulū admi
 nistrat. vini em bonitatē actio aīe maifestat
 facit in ea tristicie et doloris obliuionē. nec
 pmitit eam sentire angustia vñ dolorē. acu
 it intellectū et facit eū docile ad inuestigan
 dā rem difficilē et subtilē. animosā etiā ipsaz
 efficit et audacē. vñ p vini excellentia cuius
 vsus puenit oib; hoib; etatib; et pib; et regi
 onib; si debito mō fm vires bibēt a singulis
 assumat. senib; em puenit qz caloz vini corū
 repugnat frigiditati. iuuenib; puenit fm ei
 bñ qz in natura similis est nature et etati iu
 uenū et adolefcētib; pueris est cibus et medi
 cina. et eoz calori adhuc impfecto nutrime
 ntū exhibet et augmentū et ipaz hūiditatē pue
 rilē supfluat et consumit et desiccāt. in frigida ei
 regione et in hyeme vinū forte et multū purū
 puenit. in estate et in calida regione vinū
 purū et multū mixtum vtile est. corpus enī
 humectat et refrigerat ppter mixturā aque
 que subtilitate vini ad remotiora mēbra re
 ducitur valde cito. ideo antiqui vocauerūt
 vinū tiriacam magnā. quia inuenerūt illud
 duaz rerū esse inuatiuū. calefacit em corpa
 frigida et in frigidat calida. et hūectat sicca. et
 humida extenuat et desiccāt. s; ei calefactio
 et siccatio est natural. humectatio et in frigi
 datio est accidental. qz subtilitate sua por
 tat aquā ad membra q necesse habēt in frigi
 dari et humectari. vt dicit idem. In vino at
 p considerant ista substantia siue liquor caloz sa
 por atq; odor. Nam fm subam vini attendi
 tur subtilitas et terrestreitas siue grossicies
 atq; mediocritas. vinū subtiliter tenue et sub
 tile albū est claz et puenit stomacho. qz cito
 digerit et venas pfortat. mentē nō pcutit ne
 q; ledit. nec neruis nec cerebro aliqd infert
 nocumētū. vinū aut terreste atq; grossū
 subtile est et optimū. stomachū em grauāt
 difficile penetrat. Color aut vini est quadru
 plex. s. albus. niger. glaucus. citrinus. et roseus
 siue rufus. albū et nigrū vinū ceteris est

minus calidū. et albū est magis humidū q
 nigrū ppter subtilitatē et aq̄sitatē dñantem. ni
 grū et magis siccū est ppter grossiciem et terre
 streitatem ei magis subtiliter dominantē. vi
 na vero mediocres colores hñtia sunt alijs
 calidiora. s. vinū citrinū seu aureū et vinum
 rufum. et hoc fm q magis ab illis extremi
 tatib; sunt remota. et qnto illis sunt vicini
 ora tanto sunt minus calida

De vino rubeo

Capitulum. CLXXXV.

Vinū rubēū valde intēsū in rubore
 sic sanguis fortissimū est. et multū le
 dit caput et pcutit mētes et forte facit
 ebrietatē. et iō optime indiget aq̄ cōmisceri.
 vñ si cōmiscēat qū oportet et bibat put etati
 bus et pib; regionib; ac p̄suetudini puenit
 atq; decet. multū ē laudabile qz grossos dis
 soluit humores. vias venaz a putredie mū
 dificat et sanguinē purificat. maxie si vicini
 fuerit puritati. et iō puenit senib; qz eoz calo
 rē pfortat et frigidōz hūoz dissoluit abun
 dantiā i senū corpi collectoz. Vinū rube
 um necesse est hēre saporē ponticū siue dulcē
 et liquorē int grossū et subtile mediocrē. et
 odor ei inter aromaticū et grauē. et tale vinū
 est ceteris p̄pantius ad nutrēdū et mutat fa
 cili in sanguinē ppter similitudinē quā h; cū eo
 in liquore i sapore et colore. vinū dulce et m
 tū rubēū inuat ad mūdificandū vicia pecto
 ris et pulmonis. valde em est solutiū visco
 si hūoris et lenitiū et immūdicie absteritiū
 vini aut p̄sideratur odor. nam si vinū fuerit
 aromaticū signat suū liquorē subtilē esse et
 p̄patū. om̄iq; sordicie emūdatū et optime di
 gestiū. et ideo claz generat sanguinez atq;
 mundū. et est cordis pfortatiū. letificatiū
 et fumū grossū et obscurū et turbidū expulsū
 Un p̄po. vinū inq̄ odoriferū subtilē ceteris
 est et leuius digestibilius ac nutritilius. q̄a
 natura in eo suā ppleuisse se signat actionē.
 vinū et qd nullū est odoris siue ventositatē
 grossiciē insinuat. et iō est illaudabil nutriti
 menti nec clarificat sanguinē nec etiā cōfor
 tat s; generat hūores grossos et fumū turbi
 dū et obscurū. vñ horribilissimū hñs odorē
 et saporē ponticū pessimū est qz infert corpi
 maximū nocumētū. pessimū generat sāgui
 nē et noriū p̄fert corpi nutrimentū. et maxie si
 vinū fuerit valde nigz ad qd p̄tinet grossici
 es liquoris et gūtas odors et ponticiras sa
 poris. vinū itaq; p̄dictū q̄litate p̄patū si ei

perate et mō debito bibas. naturā adiuuat. laudabilē sanguinē generat. saporē cibis et potibz admiſtrat. deſideriū et appetitū excitat. vitalē naturā et naturalē stomachū confortat. ad cibū appetendū et recipiendū ac digerendū lūat. ſtutē expulſiā ad expellendā feces excitat. ſitim ſedat. paſſiones aīe de malo in bonū alterat. ab auaricia ad largitatē. a ſupbia in hūilitatē. de timore in animoſitatē. et vt breui⁹ dicā vinū moderate ſuptrū corpis aīe ſanitas eſt. Ducuſq; yſa. in diet. et Pl. li. xiiij. ix. c. vbi dī. vini natura eſt ipſo hauſto accēdere viſcera int⁹. for⁹ ipſo fuſo inſrigidare mēbz q̄ ab ipſo pfundunt. Viribz autē corpis nihil vinovtil⁹ ē ſi adſit mod⁹. nihilq; pncioſius ſi mod⁹ in ſumēdo non teneat. vñ andronides ſapia clar⁹ ſcpiſit ad Alexandrū magnū cohibēs intpantiaz vini in bibendo. Ret inq̄t memēro te bibere ſanguinē tre. nā bibere intpate vinū cicuta eſt hominī ſeu venenū q̄b pceptis ſi ille obtempaſſet. pfecto amicos in temulētia nō interemiſſet. vt dī. Pl. Itē mala q̄ facit vinūz intpate et imoderate ſumptū tangit ibidem in eodē li. ca. vi. mentē inq̄t mutat in furozē in mali impetū z obliuionez boni. Ebrioso ſiquidē ineſt palloz in facie et gene pendule oculoꝝ aſſūꝝ vlcera et lipitudo. man⁹ tremula liguaq; ligata. poſtera die eructuant. alit⁹ ſedi velut de ſepulcro et gūiſſime ſentiūtur in capite pūctōnes. amaricat frumen. ſ. palati ſummitatē amica bilis. i. colere q̄ incēdiſ ex calido fumo vini et eſtuans ſitis torquet guttur. Nam hec neceſſitas vinūz ſeq̄t vt bibendi pſuetudo auiditatē pariat rebibendi. vñ more ſanguisuge vinolenti quāto plus bibūt tanto plus ſitiūt. Ad hec verba Pl. addit yſa. dicens ſic. ſi vinū vſq; ad ebrietatē ſepe ſumptū fuerit rōnis lumē extinguit et vim brutalē pſortat. vñ pmanet corp⁹ velut nauis in mari nō habēs gubernaculum aut rectorē. et ſic militia nō habēs pncipem neq; ducē ppter qd̄ fauet ebrius rei abnuēde et laudat qd̄ in ſe eſt illaudabile. de ſapientibz facit ſtultos. de beniuolis puerſus efficit et malignos. nam ebrietas eſt oim vicioꝝ fomes atq; cauſa. incidūt em ebrioſi i ho micidia. adulteria. et furta. et iſo volētes cuſtodire familiā oportet eos a vino cuſtodirē ne vinū plus bibant q̄ coz ptuti expedit et naturē.

De vino nouo

Caplm. CLXXXVI

Vinū nouū qd̄ de lacu. i. de cuppa nouiter eſt ſublātū vocat muſtū qñ ſc̄z de torculari pmo eſt exp̄ſum. et ē ſic dictū quaſi tenens muſ. i. terrā humefactā ſiue lutū. muſ em grece terra dī latine. vñ z humus terra dī humefacta. in multo antez partes terre et ſeculēte partibz aqueis et acreis ſunt admixte in quas agens virt⁹ ignea fortiffimā facit ebulitiōem. Nam ptes ignee et aeree mouent ſurſū. ptes ſo terre deorſū et ex tali pturbatione et repugnantia fortis ſit ebulitio donec vincente calore puri ab impuro fiat ſeparatio z ppleta digeſtio. Ineſt ac muſto tanta vis ſeruoriz vt vaſa fortia ex co plena et abſq; ſpiramine morē dirū par vt dī. Coſtan. et Bre. ſup Job. vnde p ſpiraculi aperturā ſpumofa vini immūdicia ad vaſis ſupficiem vi calozis eiecta continue euaporat donec puriſſimū vinūz fiat. In pncipio autē qñ muſtum eliquat valde eſt turbidūz atq; ſpiſſum. et ideo vt dicit yſa. bibitū groſſum generat ſanguinē et fumum terribillūz ſomnioꝝ inducitiū. malos generat hūoꝝ res. rugitum facit et inflationem in inteſtinis. Muſtum em nouum valde ventofum et ſpumofum eſt ppter reſolutionē partium vi calozis. Unde Gal. vinū quodcūq; duz eſt recens non habet vim ducendī cibum p corpus. vnde ventofitatem et inflationē ac faſtidium generat. quanto plus autem durat poſt expreſſionem a torculari tanto plus clarificat et depurat et ampli⁹ intēdiſ caloz eius quando em adhuc eſt muſtū ab ebulitione nō quieſcit nec terreſtria ad ſuū locūz deſcendūt. nec aerea et ignea ſuū locū ſurſū perunt z remanet adhuc indigeſtū. z iſo qñ vñ eſt vinū defecātū et lucidū atq; clarū laudabile eſt z amicū nature. qz tunc pſortatur caloz eius quotidie tam in odore et ſapore q̄b in virtute melioratur. niſi forſan a corrupto aere vel ab aliquo corrupto vaſe caſu aliquo corrumpatur. Nam ſi vas ipm continens corruptum fuerit et ipſum vinum corruptū erit. ex aere corrupto et caloz vel humiditate nimis diſtemperata vinū ſepe corrumpt. et ideo nūc acceſcit nunc pingueſcit vel totaliter cōputreſcit. et tūc nature boia eſt peſſimū z maxime inimicū et eſt fugiendū ſimpliciter vt venenum. Vinum etiā vetuſtiſſimū in calozē excedit tēperamentū. et iſo

saporem mutat et calorem. et tale vinum suo acuminem ledit cerebrum et percutit mentem. et sua siccitate et caliditate inflammat subales humiditatem. et tinguit calorem nasalem. et ideo nec nimis recens nec nimis antiquum est laudabile. sed potius inter duo extrema est mediocre secundum quod ab extremitate noui et veteris magis est remotum. quia illud est maxime temperatum. Ducusque ysa. in diet.

De vino condito

Capitulum. CLXXXVII

In uero dicitur sit artificialiter ex admixtione aromatatum tam spiritus quam herbarum. ut in vino salutato. in vino rosato et gariophylato. et est illud vinum pueniens tam in potu quam in medicina. et est tam spiritus quam herbarum immutatum vinum. et sibi perfert prout singularem. et ideo talia vina sunt salubriora et delicatiora quam eis salubres species debito modo incorporantur. virtus enim specierum conseruat vinum ne de facili corrumpantur. unde talia vina suo sapore delectant gustum. excitant appetitum sua aromaticitate confortant tam cerebrum quam stomachum mundificant etiam sanguinem et penetrant ad interiora tam venarum quam membrorum. ut dicit ysa.

De vino acetoso.

Capitulum. CLXXXVIII

In primo dulce et etiam temperatum in sapore per solis vel aeris decoctionem et longam ebullitionem corrumpitur et in acetositatem peruertitur quam non habet vinum quod custodiatur. ut dicit ysa. in diet. in ca. de aceto. Nam per accidentales calorem prout caloris naturalis excedentem extenuantem et vnicentem subtiliatur suba liquoris per caloris accidentalis ebullitionem et extinguuntur caloris naturalis. unde vinum quod primo erat substantialiter vel naturaliter calidum per corruptionem calorem efficit essentialiter frigidum et conuertitur in acetum. magis autem siccum est quam sit frigidum. moderate enim in frigidat. sed in primo gradu. sed fortiter desiccatur. quia in tertio gradu. ut dicit idem. unde propter subtilitatem sue sube et frigiditatis debilitatem perorat de facili corpus et penetrat ad loca quod valde sunt remota. unde nullus alius liquor acetosus ut maligranati et similibus habet vim penetrandi ad loca tam profunda. quia talis liquor in locis vicinis operatur efficacius quam in remotis. unde qui vult refrigerare calorem stomachi aut alia sibi vicina membra vtilius vult granatorum succo quam aceto. sed ad loca remota in frigidat vtilius est acetum quam succus granatorum vel

agresta. habet enim vim viuacem qua dirigit ad longinqua. Idcirco est dissolutum et extenuatum et incisum. et ideo sanguinem et lac coagulatum calefactum in stomacho dissoluit si bibatur. Est etiam acetum ut dicit idem stomachi confortatiuum. appetitus excitatiuum et augmentatiuum et malorum omnium ad stomachum descendentiū potent repressiuum. Est etiam contra venena et venenosa mortem inferentia ut est ipsum opium iusquamum et euforbiū iuuatiuum. Ducusque ysa. secundum Plin. libro 2. Dyas. acetum forte positum super ferrum vel frigidam humum moritur ebullit. fluxum ventris et sanguinis sistit. si inuenit ventrem plenum soluit. si vacuum ipsum stringit. letargicis et freneticis subuenit. vulnera recedat mundificat et abluit et ipsa intumescere non permittit. fetorem oris et gingivarum abluit et abstergit. nervos dentiū percutit et ipsos ebetes et stupidos cito facit. vomitum et nauseam repulsi et compescit gargarizatum. auribus surdis subuenit et vias audit aperit. oculorum aciem exacuit. corrodit metalla. et ex eis dispersi colores gignuntur ut cerusa ex plumbo. es viride ex cupro. lazurum ex argento. ouum in aceto dimersum per plures dies mollicat in testa. et eam ad modum pellicule mollē facit. Fex aceti valet contra morsus serpentis cornuti quod dicit cerastes sicut morsus rabidi canis et cocodrilli. Ducusque Plin. libro 2. ca. 1.

De vinacio Ca. CLXXXIX

Vinacium et vinarium dicunt posterius vinum quod compressis uvis vltimo eliquatur. et est quasi fex torius vini. Vinacia dicunt pellicule et acini que remanent expresso vino et post collectionem vini extra periciunt. unde dicit in grecismo. Pelles vuaz vinacia dicunt fore. Et dicas acinum quod in vua cernis acutum. Vinacia solum libenter comedunt sues quamuis modicum aut nullum prebeant eis nutrimentum. nam plus inflant quam nutriant.

De vinaria.

Capitulum. CXX.

Ecvinaria ric dicit cellarium vel locus ubi vinum occultatur et reponitur. unde quanto nocille frigidior est et siccior. tanto est aptior ad vina in dolibus reposita preseruanda. et ideo excuantur loca lapidosa et subterranea ut in eis vina melius preseruentur a corruptione calidi aeris ne accendant vel alio modo corrumpantur.

De viola. Caplm. CXXI

Viola ppter violentiā odoris sic ē no-
minata. vt dicit Iſidor⁹. Lūi⁹ tres
sunt spēs. scz purpurea alba et mel-
lina. Sed omniū folia nature frigide sunt
et aquose. z ideo solutiue. vnde violē cū mel-
le et aqua decocte soluūt ventrem. similiter
si cum zucara macerentur et in vase vitreo
diu soli exponant. Aluū laxant. inflationez
mitigāt. calorem febrilem alterant. sitim se-
dant. semen earum partū mulieruz eijcit et
excludit. lumbricos occidit. calefactiōi epa-
ris subuenit. herba quidem modica est vio-
la in substantia que recens est melior q̄ an-
tiqua. cuius flos maximi est odoris. Unde
odor eius cerebri calorem mitigat. et spiritus
animales recreat et confortat. somnū puo-
cat. qz cerebz refrigerat tēpat et humectat.
quanto flos eius est virtuosior tanto pl⁹ in-
ferius caput depmit et inclinat. Itē flores
vernales pns oriunt⁹ z se citius manifestant
paruitatē ei⁹ in suba magnitudo odoris pa-
riter et p̄utis nobiliter recōpensat. vt dicit
Dyasco.

De vltimo. Ca. CXXII

Quius nomen accepit. eo q̄ in locis
viginosis et humidis melius profi-
cit. Nam in mōtanis et asperis mi-
nus leta est vt di. Iſi. li. viij. radices in terra
p̄fundi⁹ figit z de p̄fundis terre viscerib⁹ ad
nutrimētū ramoz z frondiū hūorē fugit. ra-
mos multos et nodosos ex se mittit z folio-
rū suoz densitate vmbzā viatorib⁹ gratā fa-
cit. Est autē arbor sterilis etēn inter glandi-
feras a Plinio p̄putat. flores hz subalbidos
et odoriferos ad modū tilie. et q̄dam grana
vt cubebe. Sed ille fructus est inutilis. ei⁹
flores frequētant apes et eis mellis dulcedi-
nē colligentes. et q̄uis q̄ sterilis sit in se tēn
vtilis est viti fructifere cuius fructus et pal-
mites sursum erigit z sustentat. corticem hz
durū et rugosum. sed lignū molle interius
lenissimū ad sculpendū valde aptū sic tilie.
vt di. Iſi.

De urtica. Ca. CXXIII

Urtica ex eo ē vocata q̄ faci⁹ eius cor-
pus adurat. Est em̄ ignee nature vt
dicit Wacer. Feruida non modice
vis illi dicitur esse. Unde nec immerito no-
men sumpsisse videt. Tacta q̄ exurat digi-
tos urtica tenentis. Urtica autē est duplex. s.
vrens et mordēs pustulas et pruriginē etiā

gignens aspera quidem habet folia z acuta
et subrubra. hastulas habz angulosas et vil-
losas. et manus tangentis vrituias. Et est
grauis odoris et subamari saporis. Alia est
urtica mortua folia habens albiora. et mol-
liora magis rotunda. z tangentes nō c̄turit
flozē habz nūc rubeū. nūc albū. et valde gra-
uis odoris pariter et saporis est. Utraqz ur-
tica est medicinalis. Nam succus eius cum
vino bibitus valet p̄tra ictericā et p̄tra co-
lericam passionem cū melle curat antiquaz
tussim. et mundat pulmonē et ventris infla-
tionē sedat et tumorē. folia eius cū sale con-
trita vulnē sordida mūdāt et curant si-
militer morsum canis. sanat etiam caneros
radit eius p̄trita cū vino et cocta in oleo. va-
let p̄tra tumorē splenis. succus eius fluxum
sanguinis denariibus silit. cum mirra men-
strua stringit semen eius cū vino bibitū p̄e-
cipue mixtū melli et pip̄ri mouet venere z
puocat vrinā herba recēs cocta ventrē mol-
lit si comedat. vñ di. Plī. et p̄cipit vrticā re-
centes cū p̄mo crescit in marcio decoquere
p̄ modū oleris et comedere contra multas
corporis passiones. vtilior tñ est in medicia
q̄ in esca.

De zizania. Ca. CXXIII

Zizania herba quedam est de q̄ Iſi-
dorus libro. xiiij. quam poete infelix
lolum dicunt. eo q̄ sit inutile et infe-
cundum. et est feminini generis in singula-
ri et neutri in plurali. vt dicit idem. Nascit⁹
autem inter triticuz temporibus corruptis
atqz siccis q̄diu est in herba similis est triti-
co et ab eo poterit vir discerni. suffocat autē
ipsum triticum atqz ledit nisi ab eo cautius
separetur. cum cautela magna est zizania
quando adhuc recens est eradicanda ne p̄-
pter similitudinem quam habet cum triti-
co. vel zizanijs parcatur vel triticū sub ziza-
nie specie euellat. Cautius est ergo vt quan-
do triticuz a zizanijs non discernit vīqz ad
messem verumqz crescere permittatur. Et
tunc zizania per semen cognita a tritico di-
screra p̄ fasciculos colligat. z tritico q̄dez i
horreis collecto zizania per fasciculos cō-
burant. Habet autem zizania vim acutam
et quodammodo venenosam inflariuam et
ventosam. et ido inebriat et mentē percipit
et caput ledit. imutat saporē paīs cui admi-
scet⁹ z ificit. z si i mītra q̄ntitate comedat val-
de ledit. imo q̄nqz interimit et occidit. q̄uis

aūt norſa ſit inter⁹ in corpe ad edendū vñ
tñ extrinſec⁹ eſt ad medendū. nā ſi cū farina
ordei ⁊ puluere thuris ac croci miſceat cō/
ceptū adiuuat in mulieribz atqz puz. mixta
cū ſulphure ⁊ aceto valet ꝑ impetiginē ſerpi/
ginē ⁊ puzritū. mixta cuꝝ ſemielini ⁊ in vino
cocta diſſoluit apoſtēma ſcleroticū ſine du/
rū decocta cū ſemine cortice ⁊ radice ſanat
vuln⁹ ⁊ mūdificat putrefaciū. valet etiam ꝑ
ſitūlā ⁊ ꝑ cancrū. mire puocat menſtrua et
mūdificat matriceꝝ ⁊ diſponit ac ꝑparat ad
ꝑceptū vt dicit Pli. et Dyasco.

De zinzibere La. **XXV**

Zinziber eſt radicheꝝ ⁊ eſt calidū et
hūidū. vt dicit in Pla. Et eſt aliud do/
meſticū aliō ſilueſtre. Silueſtre acu/
tiorē hꝫ ſapozē domeſtico ⁊ eſt ſolidi⁹. colore
nō adō albū ſꝫ ſacil⁹ frāgiſ. valet ꝑ frigidas
cauſas pectoris ⁊ pulmonis. ſtomachi do/
lozē ⁊ inteltinoꝝ ex inclufa vētoſitate veniē/
tē mitigat ⁊ diſſoluit ſi vinū decoctōis ei⁹ cū
cimino calidū aſſumat. ſtomachū ꝑfortat ⁊
digestionē ꝑcurat. viſuz acuit ⁊ pannū ſine
telā in oculis extenuat ⁊ ꝑſumit. ⁊ ꝫ meli⁹ ſa/
cit domeſticū qꝫ ſilueſtre. qñto albi⁹ eſt ⁊ re/
centi⁹ tāto eſt acuti⁹ et meli⁹ ꝑ duos vel tres
annos ſuat in bōa efficacia. ſꝫ ꝑ areſcit et a/
vermibz ꝑforat. ꝑꝑꝫ hūiditatē em ſuam
putredini ꝑapparāt vt di. yſa. vñ qꝫ vult illō
diuti⁹ reſeruare oportet vt ponat inter pip
vt pipis ſiccitate humor zinziberis tꝑet. vt
dicit idem.

De zedoario La. **XXVI**

Zedoariū eſt calidū ⁊ ſicciū. ⁊ eſt dome/
ſticū magi eligēdū. et illō qđ eſt magi
citrinū tenue ⁊ longū in ſapozē acu/
tū nō ꝑforatū. Silueſtre eſt ſubalbidū ⁊ ſi/
pticū cū acumie modico valet ad illa qꝫ zin/
ziber. ſꝫ ſtomachū et corꝑꝫ ꝑfortat et appeti/
tū puocat vt di. Pla.

De zucaro La. **XXVII**

Zucarū vel zucara ſit de qꝫbuſdā can/
nis ⁊ arūdinibz qꝫ creſcūt in ſtagnis
iuxta nilum ⁊ illaz cānaz ſuccus dicit
canna mellis de qua ſit zucariū ꝑ decoctōez
ſicut ſolet fieri ſal de aqua. Cāne em ꝑſtate
ponūt in lebere ⁊ decoquūt ad lentū ignem
vſqꝫ ad ſpiſſitudinē. ⁊ ꝑmo videt ex toro trāſ/
ſire in ſpumā. ſꝫ ꝑ ſacta reſidētia piſſi⁹ ⁊ me/
lius perit fundū. ſup⁹ at manet qđ eſt vacu/
um et ſpumoſū et eſt min⁹ dulce ⁊ foramino/
ſum ⁊ int⁹ dentes nō crepitat qñ maſticat ſꝫ

euaneſcit ſubſto. bonū aūt ecōuerſo. bonū
em poſitū in vaſis rotūdis ad ſolē durū effi/
ciſ atqz albū. Aliud at citrinū. ⁊ eſt calidiuſ
alio. et iō nō dꝫ in acutis febrizibz exhiberi. zu/
cara aūt bona eſt tꝑata in qꝫlitanibz ſuis. ⁊ iō
vt di. yſa. in diet. hꝫ ꝑꝑꝫ colatiuā diſſolutū
uā extenuatiuā. et veneris abſqꝫ vlla morſu/
ra humectatiuā. ⁊ ſtomachi mūdificatiuā. ⁊
aſperitatis pectoris ⁊ pulmonis lenificatiuā
vocis clarificatiuā. tuſſis et raucedinis ab/
latiuā. hūiditatis ꝑſūpte reſtauratiuā. ꝑon/
ticitatē ⁊ amaritudinis ſpeciez aromaticaz tē/
peratiuā. ⁊ iō ſūmevtilis eſt i medicina. vt in
electuariis. in pulueribz. in ſyrupis. vt dicit
yſa. em aliqñculū vētrē inflat ꝑꝑꝫ ꝑ cibuz
ſūpra. qꝫ omne dulce eſt inflatiuū de naſa. de
ſacili etiā in rubēā colerā trāſmutat ſi coleri/
cis tribuat. ſic em acetofitas acumen colere
rubeē repmit ⁊ extinguit. ſic dulcedo qꝫ ei cō/
traria colerā excitat atqz nutrit. vt di. yſa. in
eodem caplo.

Incipit liber decimoſextauus de ani/
malibus.

Omniplex tra

ctatu d terre ornatu quo ad
mineraliū et vegetabilium
pprietates. quaz facit men/
tionē ſcriptura diuina. vltimo

de ꝑꝑꝫtatibz rerum ſenſibiliū et ꝑꝑꝫue
animaliū eſt tractandū. et ꝑꝑꝫo in genera/
li. deinde in ſpeciali de ſingulis animalibz
beſtiis. ſ. iumentis et reptilibz. quoz nomia
in textu et in gloſſis inferunt. Dicit autē ani/
mal omne quod ꝑſiſtit ex carne ⁊ ſpū vite ani/
marū ſiue ſit aerēū vt volatilia. ſiue aquati/
cū vt natatilia. ſiue terrenū ſic ſūt agreſtia ⁊
greſſibilia. ſ. homines. reptilia. beſtie ⁊ iumē/
ta. Ponit autē Moyses tria animantiū ge/
nera. ſ. iumēta. beſtias ⁊ reptilia. vt i Genij
Un dicit Baſil⁹ in exameron. Iumēta ſūt
animalia in vſum ⁊ adiutoriū hoim manci/
pata. et quedā ſunt deputata ad laborandū
vt equi. boues. et cameli. et hmoi. quedā ad
lanificiū. vt oues. et hmoi. quedā ad veſcen/
dū. vt ſues et porci. Reptilia aūt ſunt illa qꝫ
corꝑis ꝑtractione et extensione nitunt⁹ ⁊ mo/
uent in anterius. vt vermes ſerpentes et co/
lubri. ⁊ ſūt tria genera. ſ. trahētia ore vt ver/
miculi qꝫ ſe ore trahunt. et ſunt ſerpētia vt co/
lubri qꝫ vi coſtarū ſeſe rapiunt. ſunt etiam et

repētia q̄ in pedibz repūt. vt lacerte z botra/ cel. z hmōi. Bestie at dicūt q̄ vastie qz natu/ rā habēt feritas. nūc em̄ vngue seuiūt. nunc cornu. nūc dente. vt apri. leones. lupi atz ti/ grides. cōiter tñ dicūt bestie aialia indome/ stica q̄ iumētis sūt ferociorēs naturalit̄. sed sūt seuientibz bestijs mitiores. vt cerui. z hu/ iusmodi. Inest at cūct̄ aialibz p̄t̄ motiua z sensitiua. s̄z magis z min⁹. Nā fm puriorē sā/ guinē z subliorē q̄daz sūt vluacioz̄ sensus et fortioris estimatōis z pluris sagacitatis. hinc est q̄ bos piger ē z stabilis. asin⁹ stolid⁹ equ⁹ feruēs in p̄cupiscencia semīaz. lup⁹ in/ domit⁹. leo audax. vulpes astuta et dolosa. canis gratificus et memor amicicie. z sic de alijs. vñ bonitas vel malicia mox in aialibz bonitatē vel maliciā seq̄t̄ p̄plexionis vt dicit Basil⁹. Idē etiā affirmat Arist. in li. de ani/ malibz. dicite em̄ q̄ differūt aialia fm mores qz q̄dā sūt magne māstetudis vt vacca onis et q̄dā idomite feritas vt tigris z aper agre/ stis. z q̄dā magne audaciet̄ magnanimitatē vt leo. et quedā magne fortitudis et astucie z malaz opationū vt lup⁹. vulpes. et hmōi. Et ista diuersitas accidit ex diuersitate vir/ tutis agēis dissimiliter in diuers. nā. vt di/ cit idē in li. j. aialia q̄dā hñt sanguinē z q̄daz nō vt apes. z om̄e aial rugosi corpis. s̄z alin⁹ h̄z hūorē loco sanguis. habētia at sanguinē sūt maioris corpis et p̄tutis. hinc est q̄ q̄dā aialia diligūt societate z gregariū incedūt. vt cerui et onagri z cameli. z q̄dā societates fugiūt z simul socialiter habitare non pñt. vt aues vncor vnguiū. z bestie q̄ de predavi uūt. ad h̄ di. Auic. j. li. aialia q̄dā sūt vrbana. q̄dā agrestia. z in oia aialia hō nō p̄t viue/ re solus et grue z apes z formice cōmuni/ cant homini in h̄. Discrepāt etiā aialia plu/ rimū in nutrimento vt dic̄ idē. q̄dā vescunt̄ so/ lis carnibz. sic leo. tigris. lup⁹. z hmōi. q̄daz vescunt̄ indifferēter omnibz vt canis. muri/ cepe. z hmōi. q̄dā gminibz frugibz nutriūt vt eq̄ cerui. z hmōi. Et vt di. Ar. li. j. q̄dā aia/ lia hñt p̄p̄iū gustabile sic apes q̄z gustabile est mel. et pauca quedā de numero dulciuz sicut arance gustabile est musca. viuit em̄ o/ venatione muscaz. et q̄dā sunt venātia alia aialia. vt leo lup⁹ z filia. et quedā sūt acumu/ lancia suū nutrimentū sic herici⁹ z fornicia Causa at quare om̄e aial indiget nutrimen/ to. vt di. Auic. est hūiditas sube et calor dis/ soluens humiditātē z aer calid⁹ circūstās. vñ

quia p̄tinua sic p̄ calorem humidū dep̄ditio necessaria est bñficio nutrimenti deperditio restauratio. z q̄dam querūt victū suū de no/ cte vt aues lucifuge. et q̄dā de die. Dicit aut̄ Arist. sicut et Auic. q̄ q̄dam aialia om̄i tpe sūt siluestria. et q̄daz semp domestica. vt hō mulus et capra. et q̄dam cito domesticātur vt elephas. De om̄i aut̄ genere aialiū dome/ sticorū inueniunt agrestia sicut siluestris hō siluestris bos. siluestris equus siluestris ca/ nis. agrestis porcus. Et q̄dā aialia sūt ma/ gne impetuositatē z bellicositatē et maxime tpe coitus et amoris. In om̄ibz cū aialibus est appetit⁹ delectatōis. et tūc masculi zelant et pugnant p̄ feminis. et q̄dā aialia ingent̄ ant. vt sint illo tpe eorū coria dura. vt porci agrestes q̄ p̄fricantes se arboribz intrant lu/ rum et desiccant. et idō tūc pugnāt. vt dicit Arist. et q̄dā aialia sūt magne refrenatōis et q̄dam magne ire z tenacis memorie sicut canis camelus z asin⁹. et q̄dam sūt debil̄ me/ morie. vt strucio et colūba. et solus hō me/ morat oblita. vt di. Auic. multa tñ aialia re/ tinent memoriā corū q̄ vident et addiscūt. vt di. Arist. li. j. In solis aut̄ hominibz est me/ moria put̄ memoria subiacer rōni. Et ideo dicit Aug⁹. li. de ci. dei. ij. Est inq̄r admirā/ da q̄dam in brutis prudentia in q̄b tñ nll̄a sit p̄p̄ie loquendo scientia. q̄dam tñ in eis si militudo sciētie reperit̄. euidentē em̄ hñt so/ lercia in educatiōe fernū. in edificatiōe lati/ buloz et mansionū. in inq̄ritōe nutrimentoz in medicatione vulnez. in fuga nociuoz. in p̄lagio mutationis temporū futuroz. in cog/ nitione et amore patriū suoz. Nam ceru⁹ cer/ uam diligit. et leo leenam. crv: sus v: sam. et sic de alijs. Dicit aut̄ Arist. q̄ in om̄i aiali est radicabile membz q̄ p̄ncipiū est omni/ um virtutū naturalū et sp̄ialium z aialiū. et hoc est cor vel aliqd loco eius. a cuius ra/ dice vt dicit Auicē. incipit omniū aialiu creatio. formatio et figuratio formato aiali bruto et p̄fecto. faciē habet reflectam ad suū materiale et originale p̄ncipiū. s̄. ad ip̄az ter/ ram. Sola enim statura erecta est a nature p̄ncipio homini p̄seruata in quo natura ho/ minis supra cūcta animantia est nobilitata z mirabiliter sublimata. vt dicit poeta. Os homini sublime dedit celūqz vidē zc. Pro/ pter q̄ dicit Basil⁹. si homo corpis volup/ tate fedat obediēdo ventris luxurijs compa/ ratus est iumētis insipientibz et filis sacra

est illis. Itē dicit Basil⁹. oīa fere terre ani-
 mantia generali calore stimulare ad pagari-
 onē sui generis et successione plis animant⁹
 et h⁹ potissime accidit tpe vernali qñ p⁹us ca-
 loris celestis incipit in animantiū corpibus
 qdammodo dñari. Sile di. Arist. et etiā Aui.
 Omne inq⁹ aial bñs semē generat aial sibi
 sile. et ideo aiali nō valenti seruare seu salua-
 re spēm suā in se dedit natura mēbz vt semē
 expellat. et aliud mēbz vt semē recipiat sicut
 in femina est matrix. et h⁹ est generale omibz
 aialibz in qbz est discretio sexus. qz mascul⁹
 hz se p modū forme. femia p modū materie.
 et ideo omne femininū hz matrīcē vel aliū lo-
 cū matrīcis in q⁹ suscipiat fetū suū. et h⁹ acci-
 dit diuersimode in diuersis. qz alio modo i
 ouantibz et alio mō in alijs aialibz interius
 pfecta aialia p⁹icipiētibz sicut de mulis exem-
 plificat Aui⁹. Prefert autē Aui⁹. sequēs Ari-
 sto. omnia aialia bñtia sanguinē nō habētibz
 et dicit q⁹ illa simp⁹ sūt nobiliora et maiora
 in qntitate et p⁹ute exceptis paucis betiis aq-
 uicis et marinis. et subdit q⁹ omne aial habēs
 sanguinē nobilē q⁹tuor mouet instrumentis
 qz q⁹tuor pedibz vtz i brutis. aut duabz maibz
 et duobz pedibz vtz in hoibz. silt et duabz alis
 et duobz pedibz. vtz in auibz pēnatis. mnlta
 tñ inueniūt animantia p⁹ca pedes habētia.
 vtz in cancriis et in erucioz in alijs similiter
 et p⁹ca alas. vtz in papillonibz apibz et locu-
 stis. in istis minus vigeat sanguis. q⁹ nature ē
 thesaurus. p⁹ q⁹ plus et efficac⁹ opantur
 quatuor organa in p⁹mis q⁹ multiplicia i se-
 cundis. et abilioza sunt membra et efficacio-
 ra multū animalū ad opandū in p⁹te ante-
 riori q⁹ in posteriori. qz calori sanguis cor-
 dis plus p⁹icipat et eis vicini appropiāat.
 generales āt aialiū p⁹ietates tāgit Aui⁹ cñ.
 sic dicēs. Cōmunicāt āt qdā aialia in mem-
 bzis vt hō. et equ⁹ in carne et i nervo. Discre-
 pant autē inter se multis. p⁹mo in qualitate et
 habitudine membroz tam simpliciu q⁹ cō-
 positoz. vt testudo hz conchas et heric⁹ spi-
 nas. et hō nō. et equ⁹ hz caudā et homo non.
 Item discrepant in qntitate vt os siue aper-
 tura oculi noctue est magna et aptura oculi
 aq⁹le pua. Itē discrepāt in nūero. qz qdā sūt
 bipedalia. qdā qdrupedalia. et quedāz mnl-
 tipedalia. vtz in araneis quāz qdā hūt pe-
 des octo et qdam hūt decē. Itē in qlitate in
 colore et in figura. aut in mollicie et duricie.
 vt p⁹ca bouis est valde dur⁹. p⁹ca p⁹ca hois val-

de mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patz
 in māmillis eque et elephantis. nam māmil-
 le elephantis inb pectorē et eque sub inguine
 sitū hūt. Itē discrepāt in actione. vtz in na-
 ribz elephantis cū qbz pugnat. et in naribus
 suis quibz etiā pugnat. Itē differūt i passio-
 ne. vtz in oculis vesperilionis q⁹ sūt valde de-
 biles. et vrūdinis ecōuerso sūt valde fortes.
 vt dicit Aui⁹. Item differūt in animi appe-
 titu. Nā qdā sunt foris appetit⁹ ad coitū. et q⁹
 dā debilis vt turtur et elephas. et qdā appe-
 tit cū omī specie et qdā tm cū sua. et qdā sūt
 sp⁹ p⁹inentia vt apes. Itē qdā sūt magne auis-
 ditatis et voracitatis in edendo. et iō qdā ve-
 nant de nocte. vt lupi q⁹ dicūt habaha. et q⁹
 dam de die vt accipiter et aquila. et quedam
 vt roqs tpe scz de die et nocte sic cati. Itē in
 omī aiali necessaria sunt diuersa mēbz si-
 bi nūicē submīstrantia p⁹pter diuersitatē opa-
 tionū. Un et ossa sunt necessaria vt sint cor-
 pus corpis sustentamentū. Cartilagines ne-
 cessarie sūt ad defensionē carnis ab ossium
 lesione. Acruī etiā necessarij sūt ad mēbroz
 diuisionē. et sensus ac mo⁹ p mēbz depor-
 tatōem. et sunt duri ad incisionē et flexibiles
 p⁹pter incuruatōem. Cara fuit necessaria p⁹pter
 vacui impletōem et caloris vitalis p⁹seruari-
 onem. Cor necessariū est p⁹pter pncipiū vite
 et spiritūū generatōem. Pulmo p⁹pter neces-
 sratē respirandi et frigidi aeris attrahendi
 ad caloris cordis mitigatōem. Stomach⁹
 p⁹pter ciboz p⁹mā digestionem. Epatis subz
 est necessaria ad sanguinis generatōem. Ve-
 ne sunt necessarie ad anguis p membra de-
 portationem. Intestina fuerunt necessaria
 ad fecis depurationem et enacuatiōem. Re-
 nes et genitalia ad speciei conseruationem.
 Fel necessarium est propter digestionis cō-
 fortatōem. Splen propter superflui humo-
 ris melancolici recollectionē. Caput cum
 suis contentis fuit necessariū ad totius cor-
 poris sensificatōem et gubernatōem. Col-
 lum fuit necessariū p⁹pter corpis et capis cō-
 iunctionē et vocis formatōem et ad cibi ac-
 potus ad stomachū trāductōem. Pectus
 necessariū est ad cordis et spiritaliū mēbro-
 rum defensionē. Brachia et manus ad ope-
 rationē. Latere et costae ad naturalū mem-
 broz conseruatōem. Crura et pedes ad
 corporis supportatiōem et voluntariā de lo-
 co ad locum corporis motionē. Cutis est
 necessaria ad omniū interiorū ab extrinseco

nocumēto munimē. Et pili necessarij sunt ad cutis cōseruationē. Ungule fuerunt necessarie ad extremitatū custoditiōē. et etiā in multis aīalibz ad defensionē. Ingeniata est em natura i singulis animālibz vt aliqd habeāt munimēti ptra lesionē. et ideo cerui habēt cornua. apri culmos. et leones vtunt vnguibz p mucrone. et sic patet q in aīalibz nihil supflūū. nihil dīminutū. minora autē aīalia que carēt dētibz acutis et vnguibusz cornibz agilitate et membrorū abilitate ad fugā munitunt. vt patet i leporibz et damulis et hmoi. Itē omē aīal generās aīal aliud. habet oculos. pter talpaz que ocnlos clausos tcla. et hec tela data est ei ppter debilitatē visus. Et omē aīal habēs aures mouet eas pter hoīem. Et omē aīal spirat. sz quedā p vias manifestas vt p os et nares et quedā p vias occultas. s. p occultos poros vt apes et musce. et aīalia anulosi corpis. Et omē aīal quadrupes habēs sanguinē habz medullā et maxime hō multū habz de medulla respectu sui corpis. et hoc fuit necessariū ppter ei multiplices opationes. Et omē aīal habēs cornua habet soleas pedis scissas. excepto aīali vnīcorni qd vnū cornu habet in frōre et vnā sole i in pede sicut equ. Et omē aīal cornutū habet cornu vacuū pter ceruum et vnīcornē. Et omē aīal cornutū est quadripes. habēs scz cornua naturaliter. excepto serpēte quodā in egypto qd cornu inuenit. et ceras tes a multis nūcupat. et dico de aīalibus cornua habētibz que sunt de natura ossis. nā testudines quedā habēt cornua mollia et viscosa. tñ cornua nō sunt. sz poti qdā additamēta cū quibz testudines qz debiles sunt visus vias sibi querūt. et si qua occurrerint eis dura statim cornua retrahūt. et inter suas cōchulas se recōdunt. nā suis cōchulis vtunt p domibz et p castris Itē qdā aīalia habēt dētes in vtrazq mādibula. et qdam inferi tantū. et quenō habēt dētes i superiori mādibula sunt cornuta. qz materia illa trāsīt in cornua. Nullū aīal hñs dentes recuruos siue culmos vt aper habz cornua qz materia illa trāsīt i culmos. culm em et cornua simul nō cōueniūt. Et aīalia deputata pde hñt dētes diuisos et acutos vt melius possint intrare p dā et euellere frustum vt lupi et leones. Aīalia vero domestica vt vacca et domesticabilia vt elephas et camel dētes habēt equales et prīnuos qsi sint vnū

vt meli comedāt herbā et equali pscindāt eam circa terrā. Nec habet aliqd aīal plures ordines dētiū in ore qz duos exceptis piscibz q pter dētes maiores quos hñt serratos et distātes in mādibulis habēt interius dētes qdammodo insitos. qbz vt dīc Arist. recolligūt cibos ne aque liqditate de ore citius diluant. vt patet in lupis aquaticis. id est. lucijs. et etiā in multis alijs. In india tñ dr esse animal mōstruosum simile corpe vrsi et in crine hoī et in facie. et habet caput rubcū sicut minū. os maximū et horrendū et i vtrazq mādibula tres ordines dētiū inuicem distinctoz. cuius extremitates sunt vt leonis. et cauda ei est similis caude scorpionis agrestis habētis aculeū. et pcutit pilis suis sicut porc agrestis suis setis. et habet vocē horribilē sicut vocē tube. et est velocis cursus et comedit hoīes. et inter omēs bestias terre nulla crudelior. nulla mōstruosior inuicis. vt dicit Auic. et hec bestia grece vocat barbus. vt dicit idē. Plini aut li. viij. c. xij. apōmedos inq vt scribit hesyas est bestia pntiosissima quā manticozā vocāt. habēs triplicē dētiū ordine pectinatim sibi alterutrz coeuntē. auriculis et facie hoī similē est. glaucos habet oculos et colorē sanguineū. leonē similis. cauda scorpionis modo spicula ingeret et infigēs. et vocē habet voci hoīs similem vt si misceat voci hoīs fistule et tube videt i pcentibz puenire zc. Vñ idē est animal de q Auicē. loquitur Plī. Itē omē aīal generans animal habet duos renes et vesicā sz animalia ouātia nō habēt renes vel vesicā. supfluitas em humidi in aulbō trāsīt in yngues et i pennas. in natatilibz transit in cōchulas et i squamas. et ideo nō indigēt mēbro supflui humidi receptiuo. Itē omē aīal hñs cornu et nō habēs dētes supius ruminat. et habet plures vētres. vnū valde magnū et aliū minozē. vnū longū et aliū amplū. Et causa qre habēt multos vētres est multiplex digestio. qz su cibus est siccus et nō bene masticatus. in pncipio ppter auiditatē comedēdi. et ideo debet iter masticari. de maiori aut vētre attrahit cibū ad os vt iter masticet. et sic masticat transmittit ad secundū vētrē. vt ibi digerat. et sic masticare vocat ruminare. vt dīc Auic. Itē dicit Auic. li. ij. c. i. Ego dico q omē animal hñs sepū habet cerebrū pingue. et qd nō habet sepū nō hz medullaz vinctuosam Et oē spirās habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut piscis branchios p quos aqua cum aere attrahit et post emittit. Et omne aial habes sanguine habet cor et epar. que ho caret sanguine caret cor et de. habet in loco cordis aliqd in quo est sedes vite. Itē oia aialia generatia habent fel quedā occulte ut ceru. equus. mul. et qdā manifeste. Sol⁹ delphin⁹ caret felle. licet generet et spiret. Animalia aut ouaria habent fel magnū vel puū. sicut pisces et serpentes. Itē dic idē q omne animal hñs sanguine habet semē. et omne sanguinosum generas aliud habet dñqz sensus. nisi qdā gen⁹ muris cui⁹ oculi sunt cooperti. et hz pupillam sub corio. Et vie sensuū in aliqbz sunt occulte. ut aures et nares in piscibz q audiūt. ut patz qz fugiūt strepitū. et olfaciūt. aliter nō venirēt ad ret heptet lac et carnes assas ppter quas cancri intrāt sportulas piscatorz. Et iō dic Aristo. ut dic Auic. q delphini et vnū aliud gen⁹ pisciū ad tonitruū et aliū motū magnū et sonitū repentinū cadūt ad fundū sic i eis esset epilētia. et tūc capiunt ac si essent ebri. et fugiūt a loco ablytōis l⁹ habitatiōis alterius piscis interfecti et fugiūt a sanguine alterius piscis et fugiūt sordida rhetia et sportulas immūdas et libetē subintrāt nouas. et aialia anulosi corpis habēt acutos sensus. qzuis occultos ut apes et formice. vñ audiunt a remotis et olfaciūt et in qbusdā odoribus delectant. et in qbusdā interficiunt ut odore sulphuris et cōbuste pellis et combusti cornu cerui. vñ apes nō manēt i loco mali odoris. s; desciūt in loco odorifero. et vbi est dulcedo. ut dic idē. Itē ut dic idē differunt aialia in modo vociferadi. qz quedā hñt vocem fortē et acutā. quedā debile et remissam quedā aut valde modicā siue nullam. et sola aialia hñtia tracheā arteriā et pulmonē et respiratia dant voces. Sz que nō respirāt ali quādo faciūt sonitū. aliqn sibilū. et aialia faciētia vocē faciūt tonos. et alia maxime vociferāt et garriūt tpe coitus et amoris. et p prias voces se cognoscūt. et ad amplexus se inuitāt. Itē idē. omne aial hñs sanguine qd ambulat vigilat et dormit. et omne aimal ouas facit somnū tenuē Itē omne aial indiget nutrimento sibi pueniēte et sue cōplexiōi rñdente. et hoc est necessariū ppter idinidui sustentamentū. vñ ppter ei⁹ augmētationē. vñ ppter depditiōz p calozē p habitū restaurari

onem. Sz in modo sumēdi cibū est magna differētia. similis in sumēdo potū. Nā aialia gressibilia q sunt cōpleti et equalis labiū fugēdo bibūt. ut homo equ⁹ vacca et mulus et. Aialia vero q sunt inequalis labiū in qbz scz labiū inferi⁹ nō respōdet equalit⁹ supiori s; est breui⁹ lambēdo bibūt. ut canis catt⁹ et hmōi. vñ fm dispositionē labioz p equalitatem vel inequalitatē. quedā sugūt et quedā lambūt. Et iō ingeniata est natura ut canis et cetera lambētia teneriorē ac longiorē habeant linguā ac flexibiliorē ut sit abiliōr ad aque cōpensionē et ip⁹ ad os deportatiōez. Multa tñ sunt aialia quadrupedalia q nō bibūt nisi raro. ut leporēs et cuniculi et hui⁹ modi. qz taliū animalū cibū est valde humidus. et ei⁹ humiditas ē eis loco pot⁹ et suffic ad cibi deportationēz p mēbra et ad calozis phisici mitigationē. Cetera ho animatia q sunt multe caliditatis et siccitatis cōplexionalis vel accidētalīs et vtunt⁹ cibo siccō aut calido potu indigēt ad pda. et hec est causa qre colūbe et ceterē volucres q nō sunt rapaces pde bibūt qz comedūt grana et hmōi et eaz cibū est grossius calid⁹ atqz sicc⁹ Auicē em pde vtunt⁹ cibo humido actualit. Et iō nō bibūt nisi raro. et qñ bibūt signū est infirmitatis. et q in eis est excessus calozis inaturalis. ut di. Aristo. et Auic. Itē dicit etiā Auicē. q aialia pui corpis magis sunt igniosa q illa q sunt magni corpis. ut patz in araneis apibz et formicis quoz opa sunt ita subtilia q ad similia faciēda sensus homiō nō attingit. Supplet em in eis natura i sensu et ingenio qd illis videt deficere in fortitudine et pte. ut dic idē. Itē ut dic Solinus in li. de mirabilibz mūdi circa finē. De animal hñs dētes ferratōs est gulosū et bellicosum. ut patz i cane. panthera. leone. et vñ so. et semine taliū animalū filios generant incōpletos. ut canis cecos et vñ generat frustra carnea p liniamēta nō distincta q cubat illa sub ascellis suis sicut gallia sup oua et lambēdo paulatim format ea donec forma recipiāt debitā et figurā. Panthera sñr et leona filios pcreāt s; non pfecte effigiatos. nec cōpletos. Itē omne aial faciēs mltos filios pmo nascentē magis diligit et magis sibi reputat naturalē. et iō quedā aialia deuant fer⁹ suos ppter pmū sicut qdā porce facere sunt pfecte. ut dic idē Itē idē in oibus animalibz faciētibz filios incōpletos causa

incomplectionis est gulositas. qz si expectaret natura vsqz ad cōplementū sugēdo interficerēt matrē ppter imoderantiā appetitū. z iō celer in talibz est natura vt citi⁹ nascantur z vt citi⁹ oriant⁹ ne parietes nimis aggrauēf. Itē qz aialia talit⁹ generata sunt bellicosa z ppter victū vt dic⁹ Auiē. sibynuicē odiosa. i. geniatā est natura remediū ad speciei saluationē vt multi filij parit⁹ pariant⁹. vt si forsitan multi pereāt i bello saltē in paucis species p⁹uef z saluēf. z iō lupa parit mltos filios sicut z canicula. sil⁹ z vipera d⁹. xx. filios parere sil⁹. vt dicit idē. z iō cuz filij vipere multi simul viuāt in vētre ex auiditate nutrimentū multū sugūt z attrahūt de humore. Un⁹ mar⁹ tot nutrire n̄ sufficiēs deficit⁹ mori⁹ aūqz possit ad plenū filios suos pcurire. Itē dic⁹ Aристо. z Auiē. qz aialia hñtia dent⁹ p⁹uctos z solutales sunt paucorū filioz. hñtia vero dētes diuisos z acutos z pedes multe fissure sunt multoz filioz z mlti spermat⁹. z aialia habētia puū⁹ pluris generatōis sunt qz aialia magni corp⁹. z aialia q⁹ paucioris sunt generatōis pauciora hñt vbera z differētia q⁹ ad sitū. z iō canicula hz multas māmillas sil⁹ z porca que sūt multoz filioz. Itē aialia supflui coit⁹ z cōtinui sunt breuior⁹ vite qz illa que raro coeūt z tpeate. z ppter h⁹ enuchi diuti⁹ viuūt qz neruus eis p⁹scindit⁹ p⁹ quē descendit semen. Idē dic⁹ Baf. li. de spermate. z hñti rōem affigē Auiē. in li. de aialibz vbi dic⁹. Sperma inq⁹ est de sanguīe bono z plene digesto qd iam est p⁹neribile in mēbroz nutrimentū. z iō qū homo eijcit illū humore seminale. multum discolorat⁹ z debilitat⁹ corp⁹ et⁹ magis qz si q⁹ dragēfies erit⁹ tāt⁹ sanguis d⁹ corp⁹ qz sperma est res abilitata ad trāseundū in mēbra. z ideo qū exire aufert⁹ mēbroz nutrimentum naturale. et sit magna dep⁹ditio spiritū z hñtū in corp⁹ aialis. vñ frequēs coit⁹ z imoderat⁹ est causa quare corp⁹ dissoluūf z sic vita p⁹sequēs breuiat⁹. z ideo elephas diutis⁹ sine viuūt qz castitatez amat z libidini raro vacat. vt dicit idē. Nucul⁹ Aристо. z Auiē. z Solin⁹. Isaac aūt in diet. vniversalit⁹ tractat de aialibz put sunt humani corp⁹ nutritiua. nā quedā aialia pueniunt hūane cōplexioni vt agni. hedi. oues z porci inter domestica. cerui z capreoli inter siluestria. et q⁹ dam oino p⁹triant⁹. z hoc in nimio calore. vt tiri z serpētes. vel in nimia frigiditate vt

araneæ z scorpiones. quedā hō nature hois dissimilia sunt. s3 tñ nō omīno repugnātia nec mortifera sicut sunt hericij leporēs atqz vulpes z cetera aialia habētia guis odoris carnes. talia em̄ aialia pessima p⁹bēt humano corp⁹ nutrimentū. siluestria aūt aialia sunt calidiora z sicciora z macilentiora qz domestica. tū ppter mor⁹ p⁹tinuitatē et ppter inhabitatū aeris caliditatē. tū etiā ppter nutrimentū sui siccitatē z ideo carnes hñt duriores z indigestibiliores. qd patet qz ear⁹ carnes occise nō ita cito putrescūt sicut domestice. Un⁹ omia siluestria min⁹ sunt lapida z min⁹ nutritibilia qz domestica exceptis capreolis siluaticis q⁹ ceteris saporosiores sūt laudabiliores z nutritibiores. Corpa em̄ eorū et motu rarificant⁹ z humores subtiliantur z pori aperiunt⁹ z humores q⁹ sunt causa g⁹nitatis odoris dissoluunt⁹. et sic saporosiores rōe motus z laboris accidētaliter efficiunt⁹. nā p⁹ hñti discursus tpeat⁹ eoz naturalis frigiditas z iō in aialibz siluestribz magni exercitiū z multi mor⁹ grauitas saporis z odoris amputat⁹. et tenerior efficit⁹ caro ap⁹tis poris et resolutis humoribus. z eoz facilius z cin⁹ digerit⁹ z mēbris incorpat⁹ et rōe sue siccitatis naturalis tardia mēbris dissoluūf. Inter ista aūt aialia quedā nutriunt⁹ in locis humidis z aquosis. z eoz carnes multū sunt nutritiue z velociter digerunt⁹. sed cito a mēbris dissoluunt⁹. quedā hō pascunt⁹ in locis siccis z mōrtuosis z ideo eoz carnes sunt laudabiliores in custodiēda et regēda sanitate pueniētiore z in fortitudine et duratiōe in mēbris pfectiores. Aialia aūt que domesticant⁹ et pascunt⁹ in domibz carnes hñt viscosiores z grossiores ppter mltas comestiones z cibi sui corruptiones. Et ideo durioris sunt nutrimentū et ad digerendū in stomacho z epate tardiores. Hā vt dicit Ipo. ad cognitionē bonitatis nature aialium q⁹ ad corp⁹ nutritimentū p⁹fert scire loca et pascua vbi nutriunt⁹. aerē humidum ē siccū in q⁹ ouersant⁹ et quantitatē mor⁹ et q⁹ t⁹. qualiter scz in exercitio vel ocio naturaliter vl⁹ accidētaliter disponunt⁹. Aialia aūt que naturalit⁹ sunt domestica minoris caloris sunt z maioris hūiditatis qz siluestria. et ideo eoz carnes sunt molliiores z ad digerēdum faciliores. Et mltā em̄ dēte pori claudunt⁹ et p⁹ inclusum calozē humores grossi dissoluunt⁹ vñ carnes mollescūt z attenuāt

z qz nīmīū comedūt z bibūt augmētāf eorū
supfluitates et pinguedines multiplicant.
z iō taliū aīaliū corpa sunt multū nutritiua
z sapida. et p corpa z venas facile penetrati
ua. ex multitudine em̄ viscositatē z hūidita
tis corruptōi z putrefactiōi sunt vicina et
humoris supflui generatiua. z q̄uis natu
raliter nutriāt tñ ppter excessum hūiditatis
cito a mēbris dissoluunt. Et sic accidētali
min⁹ q̄ siluestria nutritiū corpi admiſtrāt
qz siluestria z si paz nutriāt veytū qz dura
sunt z ad dissoluendū tarda. in mēbris in q̄
bus assimilaf diunt⁹ pſeuerāt. z iō accidēta
liter antiq̄ ea nutrire asserēbāt. In omī etiā
genere aīaliū masculina sūt calidiora femi
nis z minor⁹ hūiditatē. z iō subtilior⁹ et lau
dabilior⁹ nutritiū sunt carnes masculorū
q̄ feminaz excepta capna que in femia lau
dabilior est naturalit̄ q̄ in mare. nā in femi
na ei⁹ humiditas tpat siccitatē pplexionalē
sz masculina caliditas intēdit siccitatē ma
sculi naturalē. z ideo laudabilior est caro fe
minea i hac specie q̄ masculina. qz mag⁹ est
tpata. z a siccitatis excessu elōgata amplius
z si siue sit recēs siue antiq̄. z maxie qñ lacti
adhuc est vicina. qz tūc ei⁹ naturalē siccita
tē tpat. z laus lactis z laus femineitatis. Aīa
lia p̄o castrata int̄ cōplexionē maris z femie
sunt mediocria. nā carnes castratorū min⁹
calefaciūt masculis. pl⁹ feminis. tard⁹ mari
bus z citi⁹ femis digerunt. z iō minor⁹ sunt
nutritiū z deterioris masculis z maior⁹ fe
minis bonitatis Et est regula q̄ inter aīma
lia naturalit̄ humida meliora sunt masculi
na feminis z meliora sunt etate pfecta q̄ im
pfecta. In sicca aut̄ naturalit̄ feminea sūt
meliora masculis. z si in etate impfecta poti
us q̄ pfecta. vt dicēdez. Itē variat⁹ bonitas
aīaliū ex diuersitate etatū. nā aīalia valō la
cri vicina sunt magne hūiditatis z viscosita
tis z lubricitatis. et iō eorū carnes flezmati
cas supfluitates generātes sūt nisi sicce sint
naturalit̄ sicut bouine et capne. z taliū aīali
um carnes i tali etate sūt laudabiliores. ma
xime si nutrita fuerint bono lacte. Melio
res sunt aut̄ carnes aīaliū a lacte separatorū
qz minor⁹ sunt hūiditatis z viscositatis z tēpe
rate soliditatis. In etate p̄o iuuecula qñ aīa
lia sunt i itatu tūc sunt eorū carnes duriores
z sicciores. et maxie si aīalia sicce fuerint cō
plexionis. et iō ad digerendū sunt eorū car
nes duriores. in mēbroz tñ pfortatiōe sunt

laudabiles. et in duratiōe pl⁹ q̄ in regēda sa
nitate. vt dicēdē. In q̄rta p̄o etate. s. i. decre
pita q̄ ad esum pl⁹ sunt inutilia duplici d̄ cā
qz vicina sunt calor⁹ natural̄ extinctioni et
humiditatis subalis psumptiōi. z iō eorū car
nes sunt durissime et omīno indigestibiles
maxie si sicce fuerint cōplexiōis. Et iō est ge
nerale inter oīa aīmalia volatilia z gressibi
lia. dū sunt crescētia q̄ sunt q̄ ad nutritiū
laudabiliora q̄ qñ post declinationē ad se
niū mag⁹ sunt annosa. vt dicēdē. Itē est di
uersitas ex pte nutritiū. nā q̄ pascunt⁹ i mō
tib⁹ sunt melior⁹ sanguis z subtilior⁹ z acu
tioris ppter paucitatē cibi. q̄ p̄o nutriuntur
in palustrib⁹ sunt sanguis grossior⁹ z maio
ris pinguedis et minor⁹ calor⁹ z amplioris
opilarōis. Aīalia aut̄ pascētia maiores her
bas vt boues macilētiora sunt i hyeme q̄ i
vere vt estate. qm̄ in hyeme eis deficiūt nu
trimēta. z iō post mediū vers⁹ l̄ añ incrassan
tur vt augmētant. et eorū carnes saporosio
res et laudabiles p̄ores efficiunt ppter abundan
tiā congrui alimētī. aīalia p̄o minutas herbas
pascētia ab initio vers⁹ vsqz ad mediū estat⁹
sunt crassiora z teneriora. bonitate carnis
laudabiliora. qz tūc cōpetētia inueniūt nu
trimēta. Sūt z alia aīalia pascētia ramorū
et virgularū extremitates. et ista sunt bōa ab
initio estat⁹ vsqz ad hyemē. qz tūc sunt rami
teneriores z hūidiores. vñ aīalia q̄ minutis
vtunt herbis z siccis meliora sunt q̄ illa q̄
hūidis herbis nutriunt. z illa q̄ teneros ra
mos comedūt atqz frondes meliora sunt q̄
illa q̄ domi fructib⁹ alūt. et q̄ paz comedūt
vel bibūt sunt multū comedētib⁹ z bibētib⁹
meliora. Hā tā mōrtuosa q̄ capēstria aīan
tia ex frequētia sui exercitiū atqz mor⁹ domi
nutrit⁹ sunt meliora Hā subtilior aer et sic
cior a talib⁹ attrahit rōe discursus unde mi
nuunt hūor⁹ supfluitates et desiccant. et sic
sue pplexiōes tpanf. E cōuerso aīalia q̄ do
mi nutriūt ex puritate puri aeris et defectiōe
mor⁹ et multitudie cibi et pot⁹ in cibi cōple
xione min⁹ laudabilia inueniunt. Diuersifi
cant itēz aīalia fm pinguedinē maciē z me
diocritatē. Hā q̄ sunt crassissima q̄ ad esum
sunt pessima. nocēt em̄ digestiōi. qz super ci
bū natāt et cibum inflāt et villos stomachi
emolliūt. et lubricitatē z viscositatē tribuūt
stomacho et inducūt. et iō nimia pinguedo
humidū stomachū dissoluit deficiēte p̄cti
ua et pfortatiua et p̄tute expulsiua. itōachū

ho calidū nimio incēdit sic ignis exteri⁹ ac/
cēdi pinguedie p̄uenit. Et iō p̄ceptū anti/
qui vt etiā d̄ crassissimis aialibz sola caro ru/
bea pinguedie denudata cōit̄ comedat. Bia/
lia ho macerrima sunt neruosa paz̄ sangui/
nis būtia z paz̄ būida. z iō etiā paz̄ nutrim̄
ti corpi hūano mīstrantia. s̄z aialia q̄ int̄ ma/
cie z crassicie sūt media sūt t̄p̄atioz̄ z lauda/
biliora. cū nō t̄m pinguedis habeāt vt calo/
rē incēdāt z villos stomachi lubricet̄. nec tā/
tū maciei vt naturā in frigidēt z a sanguine
eā depauperēt siue p̄uēt. Itē inueniūt diuerfi/
tas in aialibz s̄m tēpoz̄ mutatiōz̄. Nā q̄daz̄
aialia i vno tpe a medulla z sanguine depau/
perāt. q̄ in opposito tpe plena inueniunt̄. et s̄
sensibiliter p̄z i cōchilibz marz̄ z i cerebro ho/
minis z forsan cuiuslibz aialio. vt exp̄sse dīc̄
Aristo. li. de p̄p̄ierantibz elemētoz̄. z iō multi
in vna pte mēsis vt anni infirmāt q̄ i tpe op/
posito ruit ab oī infirmitat̄ ip̄er̄n cognoscū/
tur. vt p̄z i lunat̄es maniacis z eadē. de s̄
q̄rē s̄. in. c. de luna. s̄ic dīc̄ Auiē. de s̄ymea q̄
s̄m mutatiōz̄ tēpoz̄ z marie s̄m lune cursuz̄
letat̄ vel tristat̄. sic z q̄daz̄ aialia in vno tpe
macerāt quātūcūqz̄ victualia tūc abūdāt. z
eadē in tpe opposito dormiēdo ip̄inguāt̄. s̄ic
dīc̄ Aui. glīres inq̄t tpe byemali n̄ mouent̄
s̄z iacēt s̄ic mortua z nihil comedēt̄s dormi/
endo ip̄inguāt̄. repūt̄ ho in tpe estat̄ z semo/
uēt̄ in estate s̄ estū sol. s̄ic narrat de h̄yrūdi/
nibz z q̄busdā alijs anibz q̄ q̄si mortue inue/
niunt̄ i arborz̄ p̄canitantibz tpe byemali que
postea vires resumūt z q̄si dormiēdo for̄ti/
res effecte agiles se oñdūt tpe estiuāli. et sic
vt se s̄m Auiē. Aristo. z Solinū. p̄ p̄ceptū
in multo tpe in locz̄ abditis se abscondūt. z
tūc t̄p̄is penit̄ cibū nō assumunt. q̄re infra/
eodē de v̄ro. Sic z pisces vno mēse impig/
uāt z statim i seq̄nti tpe macerāt̄. z q̄dā ip̄ing/
uāt v̄ro septētrionali vt pisces lōgiz̄ q̄dam
meridionali vt pisces āpli. z q̄dā in tpe plu/
uiali s̄ic ibidē dīc̄ Arist. Aq̄ inq̄t pluuiē p̄ue/
nit oībz testei corzei p̄ter pisces q̄ d̄z̄ k̄oyteam
q̄ si gustauit de aq̄ pluuiāli ip̄o die moriet̄
Itē q̄busdā nocet pluuiā qm̄ exccat eos si
fuit multa. S̄ic q̄dā aialia vno tpe se reno/
uāt z sua etiā sup̄flua deponūt z imutant vt
cācer deponit z immutat suas testas. cerui
cornua. z accipitres plumas suas. Sic etiā
dīc̄ Isaac. Carnes aialiu in q̄bz dñat̄ siccit̄/
tas z etiā caliditas vt camelini estare sūt il/
laudabiles. s̄z i byeme sūt p̄ueniētes Et car

nes aialiu q̄ sunt calide z būide vt pecorine
in vere sunt bone z i autūno cōpetētes. frigi/
de aut̄ z sicce sunt illaudabiles vt capne. fri/
gide z būide vt porcine a medio estat̄ vsqz̄ i
finē sūt op̄ime. in byeme pessime. i vere ho/
z autūno sunt mediocres. vñ dīc̄ Ipo. caro
inq̄t porcina i estate est bona in vere z autū/
no min⁹ bona. S̄z i byeme maxie illaudan/
da. capna in estate bona. pecorina i vere. bo/
uina in fine ver̄ z i p̄ncipio estat̄ est lauda/
bilis. Carnes aut̄ aialiu put sunt ordinate
ad hūanū esum variāt s̄m diuersam p̄para/
tionē. nā vt dīc̄ Isaac. aialiu z carnes aliqñ
assant̄ aliqñ fricant̄ aliqñ cū sale z aq̄ elixat̄
assare z frige sunt grossiores i nutriēdo z sic/
ciores ad digerendū duriores. qz̄ būiditate
eaz̄ p̄sumpta ab igne s̄būt siccitatē. vñ non
sunt carnes multū pingues comedēde nisi
asse vt būiditas illaudabilis ab eaz̄ suba ex/
trahat̄. Carnes aut̄ elixat̄ sūt būidiores z ad/
digerendū faciliores. qz̄ aq̄ t̄p̄at eas z hume/
ctat̄. aliqñ aut̄ in aq̄ in q̄ elixant̄ apponuntur
spēs z s̄m diuersa p̄dimēta q̄ carnes custo/
diāt i natura z bonitate sua. z eas reddāt tā
in odore q̄ i sapore meliores z ad diuersos
morbos expellēdos ampl⁹ efficaces. decet
aut̄ carnes aialiu siccoz̄ z macrozū elixari.
būidoz̄ ho z pinguiū assari. mediocriū aut̄
in istas diuersas p̄dimētas p̄parari. Fit autē
ista p̄paratio multiplici. qz̄ aliq̄ inueniunt̄
carnes aialiu q̄ sunt salubres z p̄uenientes
assature z sūt illaudabiles elixate. melior est
em̄ caro capna z bouina elixa q̄ assa. porci/
na z pecorina est melior assa q̄ elixa. nam p̄
elicationē sicce carnes humectat̄ z p̄ assatō/
nē humide desiccāt̄. z iō porcina p̄ suā hu/
miditatē bonū est assare z capnā seu bouinā
p̄ siccitatē excessum elixare. Eorundē etiā
aialiu carnes s̄m h̄mōi accidētia variāt. nā
caro porcina assa z p̄ assationem meliorat̄
z min⁹ bona efficit̄ p̄ elicationē. Capna ho/
melior est elixa z peior qñ est assata. et sic de
alijs est vidēdū. Ducusqz̄ Isaac dīc̄. Itē
ordināt̄ aialia nō solū q̄ ad corpi nutrimē/
tū. v̄ez etiā q̄ ad remediū morboz̄ z multi/
plicē medicinā oīm aialiu tā iumētoz̄ q̄ re/
priliū z bestiaz̄ genera creata sunt p̄ op̄i/
mū hoīs vsum. vt dīc̄ pli. z Jo. damas. s̄z ho/
rum q̄dā p̄ esum vt pecudes cerui z h̄mōi
zē. q̄dā p̄ hoīs mīsteriū vt aq̄ asini boues
z cameli z h̄mōi. alia ad hoīs locūditatē. vt
s̄ymie merule atqz̄ p̄au. alia aut̄ creata sunt

ad hols exercitatorz vt suā cognoscat hō ifirmitatē z dei timeat prātē. Jō cī creati sunt pulices z pediculi sic leōes nigrīdes atq; vt si vti p̄mis recurrat hō ad p̄prie infirmitatis recognitōz z terri⁹ a scōis. s. reptilibz z fers⁹ refugiu habeat ad dei nois suocarōz. Sūt insup⁹ creata aialia ad subleuādā mltiplicis infirmitatibz hūane necessitatē vt carnes vīpere ad tyriacā z sel thauri z alioz aialiu et aniu ad oculoꝝ caliginē amouēdaz. Pellis serpētis decocta in oleo doloꝝe aurii miti- gat miro mō. vt diē dyas. in li. escolapij d oc cultis mēbrozū p̄tutibz d. panēs emozoy/ das si federit sup pelles leonis recedent ab eo. z q̄ linīt cor⁹ suū sepo renū leonis. aur q̄ inungit ei⁹ fimo fugiūt ab eo lupi. Jcē ibidē diē idē. si q̄s suspēdit candā senis lupi ad p̄ sepe vaccaz nō appropinquāt ei lupi. Item diē dyas. oculi visi ernti z sup dextz brachi um hois ligati mitigāt q̄rtanā ei⁹. Jcē den/ tes canini lupi curāt illos in p̄ncipio q̄ lu/ naticā sustinet passionē. vt diē idē. Sile di cit pitagoras z plin⁹. z dicūt q̄ si oculū lu/ pi erutuz videriūt q̄drupedalīa domestica fugiūt atq; timēt. In li. viatici diē Lōstan. Pili canis albi nullā maculā nigredis in se habētis si fuerint suspēsi circa collū patiētis iunāt epilepticū z p̄hibēt ei⁹ casum. Simi/ le diē pitago. in li. romanoꝝ. fiat inq̄t anul⁹ ex vngula samur asini nigredinē nō habētis z induat eū epiletic⁹ p̄hibēt ei⁹ casum. z diē sel thaurinū sub vmbilico iunctū soluit vē trē. diē etiā idē. dēs serpētis eradicat⁹ dū vi terit suspēsus sup q̄rtanariū soluit q̄rtanaz ei⁹ z si sub fumiganet domū cū pulmōe asi ni mūdaz eū ab oī reptili z spēte. has z mul tas alias p̄tutes admirādas diē Pli. i mem bzis aialiu latitare sic in naturz aialiu p̄icu lariū p⁹ dicet. qz nihil ē in corpe aialis qd careat manifesta v⁹ occulte medicina. nam pellis z pil⁹. z cornu vnguis caro z sanguis nō sunt sine remedio nec etiā ipe sim⁹. s. bec ad p̄no dicta generaliter hic sufficiāt

De animalibz in speciali. Ca. I.

Descripēs aialiu p̄prietatibz z naturz i generalī restat coop̄ate dei grā q̄rū dā aialiu z reptiliū recitare p̄prietates i sin/ gulari. z h̄ p̄ ordinē alphaberi

De ariete Capm. II.

Aricō ē pec⁹ lanifex aio placidū na/ turalit⁹ māfuetū. vt diē Jsi. li. xij. c. j. Est aut dux z p̄nceps ouiu. z iō dedit ei na/

tura fortitudinē ceteris ouibz p̄statiōz. dedit ei arietē ducē ceteraz ouiu z tutoꝝz alijs esse viribz fortioꝝ. z iō vt diē Jsi. aries aut verueta viribz ē dic⁹. eo q̄ tāq; vir ouiu cū sit mascul⁹ ceteris bidētibz sit apli⁹ p̄tutis. Vt vt diē idē Jsi. fuerit a h̄me est dic⁹. eo q̄ habeat h̄mē in capite. e⁹ pruritu excitat⁹ ca/ put p̄cutit fortissime. z qd d d sibi obuiat du re ferit. z iō aries ab ares grece qd dī h̄r⁹ la/ tine ē vocat⁹. qz i gregibz masculi dicūt ari/ etes. qz ad secūdādas oues p̄tutis sunt atq; fortes nā cor⁹ p̄s magnitudie z viriū fortitu dinez ai p̄tute oues alias p̄tcellūt Dī etiā aries ab ar⁹. qz vt di. Jsi. h̄ pec⁹ p̄mū fuit in ar⁹ a gētibz imolatū. vñ dī iō aries qz macta tur ad arā. Vñ fm legeꝝ mosaica aries fuit aial ponissime mūdū. z ad sacrificiū z ad esū nā p̄ p̄cto p̄pli cōit z cōuenient offerebat. et qz fundebat vngulā p̄t z rumiabat indiffe/ rent a p̄lo comedebat. vt di. Jsi. li. xij. bidē tes q̄ndā dicebat eo q̄ int octo dētes qd ba bēt duos h̄nt altioꝝ. z iō eos gētiles maxie in sacrificiū offerebat. vt diē idē. De ariete aut singularit⁹ diē pli. viij. c. xlvij. ariet⁹ inq̄t naturale ē agnos fastidire z oues senectas sibi obuias p̄sectari. nā ipe melioꝝ ē z virili/ or i senecta. z cū respectu ouiu feror sit aio. ei⁹ ferocitas cohibet si cornu ei⁹ iuxta auricu lā p̄foꝝet. dextro teste p̄ligato feminas. sin/ stro h̄o p̄ligato marcs gignit. i vēto aqlona ri marcs p̄creat. i statu austri scias generat. z qles venas aries sub lingua gestat tles se tus i vellere generat. naz si nigras bz venas fetus i vellere erit niger. z si albas albo. et si varias vari⁹ i vellere apparebit Jcē di. aris. z quic. q̄re infra d oue. frōre bz aries durissē mā corneā duriciē fere p̄stāt. s. tempora bz debilia z qdāmō cartillagiosa. z iō ad muni mē p̄s debilioꝝ dedit nafa cornua mag⁹ cū ca timpoz loca ad modū scuti rotūdi reuo lura. q̄ tñ in extremitate aliq̄culū sū acuta. vt cornuū duricie z fortitudie caput defen set z eorū dē acumie aduersarios iperat et i/ pugnet. vt di. idē Sine ei armoz defensiōe n̄ decebat naturā gregi relinq̄re defensoꝝz z iō duo dōdit nafa sibi cornua ad modū cir culi replicata. vt caput p̄p̄iū qd ex se ē infir mū p̄tegit. z aduersarios armis muni⁹ se audacioꝝ ex armoz p̄sidētia c̄p̄hiberet. z iō securi p̄cedit gregē. z erecto capite z fixo pe de vngula diuisa vestigio firmi⁹ trā p̄emit. vell⁹ bz pingui⁹ z i vill⁹ plia⁹ pilos diffundit

Hic est deq; ovis namque p̄tutis

fortiori corlo siue spiffiori ente extrinsecas
aeris calidi vt frigidi iurias se defendit. et iō
sue cutis supficies rōe sue fortitudinis coriario
rū violētas artes p ceteris ouū pellibz susti
net. et ad diuersoz teloz recipiēdā impfissioz
abiliorē se pber. vt dic idē. Tēpe amoris pu
gnat p vporibz suis et aduersarios cornibz i
petit. et vt meli⁹ pugnet et forti⁹ resistētē in
currat retrocedit ac resiliendo cū ipetu ho
stē ferit. De arietibz eē dic Aui. li. viij. Arie
tes inq̄ et cap vadūt mltū in vanū. et in bye
me n se abscondūt ppter frig⁹. et aliqñ exētē d lo
co calido ad locū frigidū. et qñ pluit n fugi
unt a pluuia q̄usqz moriāt. et arietes natura
lit sequūt capz et q̄escūt oēs q̄usqz pastor ac
cipit vnū et eis et fac ipm aīcedere et sequūt
alij. et timēt natura l r tonitrua sic oues. q̄ si i
pugnare fuerit et audierit tonitrua abortiūt
p timore. et añ mediā noctē stāt sīl cū ouibz
dormiūt et p sparsim. et i dormiēdo sup lat⁹
alternāt vicē nā a vere vsqz ad aurū nū dor
miūt i vno late. Deinde vsqz ad vez dormiūt
i latere albo et dormiūt erecto capite nisi qñ i
firmāt et rumināt cibū et masticāt dormiēdo
sic et vigilādo. et si p̄rigat eos errare n redūt
nisi a pastore reuocēt. Dic ad B ysa. i. dic. q
arietes i iuētute manētē minorz sūt būidi
tas et viscolitas q̄ agni lactētes. et h ppter eta
tē eoz p̄plexōi dñantē. et iō ipoz carnes sūt
carnibz agnoz et ouū meliores. et meliorem
sangne generātes. maxie si sint castrati. qz co
rū caliditas būiditate accidētali t̄pata ē. vñ
sūt boni saporis. s3 qñ sunt decrepiti i calore
sūt dfecti si n sūt castrati ex etate. si p sūt ca
strati et decrepiti. duplici carēt cā calorē. i. te
stū et etatē. et iō eoz corpa sūt frigida ad mo
dū ligni et duriora et ispidiora r̄spectu capz
et bou et bmoī. q̄ i decrepita etate sūt pessima
corpa arietū q̄ naturalit sūt calida et būida.
ceteris decrepitis natura l r frigidis et siccis sim
pliciter sūt meliora. Ducusqz ysa. i. die. Itē d.
aris. et aui. li. vj. q̄ arietes et cap sic et ceta aia
liap̄riā hnt vocē p quā se clamāt et vocant
scias t̄p̄erōi et amoris et potātes aqm salsa
anticipāt coitū et citi⁹ mouēt ad amorē. et qñ
arietes senes mouēt citi⁹ ad amorē et coituz
q̄ iuuenes i t̄p̄e determinato signū ē bōitaris
t̄pis i āno illo. et si i illo t̄p̄e excitent iuuenes
ad amorē signū ē pessis fūse sup oues i anno
illo vt dic idē De agno **Ca. III**
Bn⁹ vt di. Jsi. a greco vocabulo dī.
q̄ si p. nā int oia t̄rea iantia maxie iuuenit in

inocēs et māsuet⁹. nullū ei ledit dēte nec cor
nn nec vngue. et q̄cqd i eo repit totū vtile ē.
qz caro ad cibū. pell ad variū vsū. pil⁹ ad in
dumētū. sim⁹ ad t̄re ipinguatōez. vngula et
corru ad medicatōz et c. vt vt di. Jsi. li. xij. la
tini agnū ab agnoscedo putāt dictū. eo q̄ p
ceteris aialibz m̄fēz suā noscat adeo q̄ si i ma
gno grege errauerit statim balatu vocē noscat
pens. fm aris. et aui. Agni qdā nascit i t̄p̄e
p̄nali. qdā i t̄p̄e autūnali. p̄nales sunt corpe
maiores robustiores viribz et p̄giores q̄
sūt autūnales l hiemale. i. aliq̄b r̄n regiōi
bz mlti hībnos agnos p̄fēt p̄nis. et dicūt B
solū aial vtilit nasci bruma. vt di. pli. li. viij.
c. lviij. et dī ibidē q̄ agni p̄cepti stāte vento
adhonari sūt meliores q̄ p̄cepti stāte vento au
strali. et ei mares generāt. talē āt colorē hnt
agni i lanificio seu i vellere q̄le hnt p̄tes in
venis ligue. nā si vene fuerit albe et agni est
albi. et si nigre nigri. et si varie vari. In su
gēdo āteriorēs poplices flecūt. et vt m̄fē
pl⁹ lactē couat. capitem m̄ris vba p̄mit. balatu
q̄rit m̄fēz q̄ iuēta cauda m̄ri bladiēdo ere
cto capite māmā q̄rit et nisi caput p̄erigat
nūq̄ fugit. pilū bz subtilē et crispū mltiplr i
sele r̄flexū mltū nocz agnis frig⁹ et maxie t̄p̄e
pluuio. d. societate gregi gaudz qñ solita
r⁹ ē dolz plimū atz timet. añ gregē salū et sa
liēdo ludit. qñ vidz lupū t̄iet vebemēt et su
bito fugā arripit. s3 p̄ p̄tiorē stupid⁹ subito
gdu figit et fugere vlerit n audēs sibi n ba
latu s3 post⁹ simplici vultu pci petit cap⁹ ab
hoste. ligat⁹ a carnifice nec cornu nec dēte se
d̄fendit. et siue spoliēt vellere siue cute. sicut
aial inocuū obmutescit. siue ei duca ad pa
scua siue deferat ad victimā n gemit nec re
murmurat nec calcitrat s3 obedit. et vt d. pli
agnos dimitte solitarios ē piculosū. qz si su
puenerit forte tonitruū d̄facili moriūt. nāz
agn⁹ natura l r debile bz caput. et iō remediū
ē eos sūt aggregare vt ex p̄iūctōe mutua ani
mēt. et p̄ntia pluriū p̄forēt

De agno anniculo Ca. IIII
Agn⁹ ānicul⁹ etate vni⁹ āni ē p̄plet⁹.
q̄ si fra vni⁹ āni spaciū tanto ē melior
q̄to a lacte r̄morior ē. nā a lacte ē būiditas
p̄plecional augm̄ta. s3 p̄ sepatōz a lacte itē
d̄t ei⁹ calor et supflua būiditas t̄p̄at. maxie
si māserit ad buc n castrat⁹ vt dī aptissime i
die. Agn⁹ ei ānicul⁹ corpe integer. et carne
mūd⁹ apt⁹ ē ad sacrificium ad esū eē si fuerit
vellere maculos⁹. n ei repbat a sacrificio agnū

macula velleri nisi sit feditas vel corruptio
in carne iteri vel i cute. vt dic glo. sup Exo.
xii. et sup Malach. dic Hiero. et sup Leuit.
Ho ipedit inqt sacrificiū varietas maculo-
si velleri si corpus fuerit iteqz et nō subfuerit
scabies i supficie ipsi? cuius. Agn? gannicul?
vt dic Pli. li. viij. c. xlvij. de opz ar? fuerat ap-
tus. et tā in vsu vellez qz i vsu carniū vsibus
hoim ē necessari? et iō sic ppter sumpt? hoim
excolūt et custodiunt corpa boū. sic oportet
vt habeat diligētia circa custodiā ouium et
agnoz. Dic etiā Dyas. qz agn? simū bz nigz
qz si cū aceto dissoluat et cathaplasmetur ni-
gras emūdat maculas. clanos corpis tollit
ignē sacrū curat. mix? cū cera et oleo cōbu-
sturas sanat

De agna Ca. V.

Agna est aries filia q minor? et corpis
parit et roboz qz sic agn? et minoris
caloz et maior? būditas qz sit agn?
rōe femine cōplexiōis. vt dicit in diet. cui? ca-
ro dū est lacras maior? et viscositat? ppter hu-
miditatē supfluitatē tā ex etate qz ex pplexio-
ne ei? corpi dñante. et iō qd ex ei? carne gene-
rat fleumaticū est et viscosum ac difficulter
digerit et digestū a mēbris vir dissoluit rōe
viscosi et glutinosi būoz qz inde generatur.
a stomacho tñ facile descendit rōe sue lubri-
citat? et humoz. vt di. Jsa. et r? carnes meli-
or? sūt assate qz elice. qz sumit supflua eaz
būditas vi caloz. Maior? tñ simplicitatis
et timiditat? est agna qz agn? qz min? bz calo-
ris natural? femina qz mascul? et iō min? est
aiosa. ppter qd etiā caret cornibz qz essent ei
supflua cū ppter defectū audacie eis nescirz
vri. vt dic Aui. dic etiā Aристо. li. iij. Agnis
accidit egritudo qñ nimis ipinguat circa
renes. qz si opiant sepo renes moriūt et mul-
tiplicat sepū ppter bona pascua. et iō arcen? a
pascuis ne nimis ipinguet. qres de oue.

De apro Capitulu. VI.

Aper est porc? siluestris vel agrestis qz
seuissim? est et imitio. vt di. Jsa. li. xij.
et per dicit aper qñ aser a feritate. quia
qm qñtitatē sui corpis fer? est et crudelis. vñ
et apud grecos aper si agrestis. i. fer? vulgarē
nūcupat Df aut a latinis verres eo qz gran-
des habeat vires. sic idē dic ibidez. Scdm
aut Pli. et Aui. Aper est aial valde senum
qz vir castrat? se exhibet māsuerū. cū cetera
aialia ablatio testicul? ampli? mansuescunt.
Aper igit iu ps. lxxix. dicit singularis fer? qz

culmis pfecte pductis audacioz fact? segregat
et seorsitat se a grege. singularit? querens
pastū. Est itaqz aper tāte feritat? qñ etiā mor-
tem pūpendēs p venatoz ferrū intrepide
se infigit. et etiā tā trāssit? tra sibi resistentē
vires recolligit vt culmis vindicet se et ad-
uersario. etiā in mortis piculū cōtra hostis
venabulū mira audacia se exponit. culmos
duos habet in ore aduncos fortes et acutos
cū quibz omē sibi resistēs fecat crndeliter et
dilatant. Culmis aut vris pro gladio ad pu-
gnandū. in latere dextro bz os durissimum
latū et spissum qd sp opponit venabulo pse-
quētis. nā osse illo p clipeo ad se pregendū
vris. sentiens sibi imminere bellū acuendo cul-
mos tra arbores eos fricat. et sic an hebet-
tatā acie habeat pfricādo ad arborē i pos p-
bat. si senserit hebetatos organū qrit et ma-
sticat cur? pte culmoz radices mūdificet
et pfortat. vt dic Aui. Pli. in li. xxvij. c. x. di-
cit qz vrina apri medetur vicis aurii si cū
oleo rosaceo misceat. Similit? ei? fel valz
calculū. vt di. li. xxvij. c. xl. Et est ei ita gūis
sua vrina vt nisi egesta fuerit. surgere nō pos-
sit. imo opprimis vt defuncti. nā exuri tradit
tur ex vrina Itē idē ad coitū stimulat fel ap-
num. Dicit etiā idē li. v. porc? agrestis mul-
tum diligit radices et culmis incidit terrā et
fodit et scindit radicez culmo et impinguat
qñ quiescit p septē dies et matie cū paz po-
tat et pliat cū lupo. qz ipm odit naturaliter
nā lupus insidiat filijs suis et sepins rapit
eos. Et ideo vt dic idē li. viij. Dedit natu-
ra apro culmos ad defendendū feminas et
filios suos. qz femie sunt debiliores i se et pe-
ioris cōplexionis. nā mares sūt audaciores
et vires hñt femis fortiores. Femina tñ se-
nit irata et fodiēdo ledit et dētibz mordēdo
et dilaniādo Aper fo ledit culmis sursum fe-
riendo. et iō paz potest ledere pstratus et ia-
centē. et femina paz ledit stantē et dūz aper
irascit et pugnat spumat ore. Silr dū luctu-
riat cū vxore. Omia supradicta recitat Pli-
ni? et addit tā dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit.
Apros et alios porcos dentatos nasci eni-
gidius tradit. Inest aut maribz apri maxi-
ma asperitas et feritas animi qñ sunt i amo-
re. qz tūc p vxoribz atrocit? pugnat vngulis
terrā scalpunt. fetas erigunt. culmos vibzāt
et quatunt. et horrendo gemitu furiam pe-
ctoris tūc ostendūt. paz etiā tūc comedūt
discurrunt post feminas. et ideo attenuant

plurimū z macrescūt. In horēdis et vmbrosīs vallibz z nemozibz māssiones querūt vbi custodiūt fet^u suos. de radicibz z arboz siluestriū fructibz viuūt. qñ venatoz insulcus vel lupoꝝ ipet^r p^rsentiūt filios suos pcedunt. z eis nō patet loc^u fuge. p filioꝝ defensione piculo se exponūt. qñ debēt dimicare attritu arboz indurāt costas suas et se inolunt in luto z desiccāt ad solē z in pilos lutū. pglutināt z inuiscāt. vt sic securi⁹ aduersarioꝝ ic^t sustineāt i p^rspectu. Aristo. lib. vi. Femie apioꝝ post partū sunt aspere et crudeles. et crudeli morzu filioꝝ suoꝝ dilaniāt inuasores. Hucusq^{ue} Pli. Est autē caro apna vt dic^t Jsa. mag^s sicca z min⁹ frigida q^u porcina domestica. et hoc est ppter mor^u sui p^rinuitatē et vice⁹ siccitatē. et aeris cui p^rinue exponit caliditatē. iō ei⁹ pinguedo est durior et caro delicatior ad edendū et ppter hoc verres domestici vehementer agitāt et verberant añq^{ue} occident vt eoꝝ carnes teneriores z sapidiores ex mor^u violentia efficiant^r. De apio etiā dic^t dyal. q^u ei⁹ sim⁹ desiccatur z cū vino z aq^u bibit^r efficiētibz sanguinem singulare est remediū. Later⁹ dolores cū aceto curat. fracta ossa p^rsolidat z p^rfirmat. q^ure infra de porco.

De asino Capitulu. VII.

Asin⁹ a sedēdo ē dic^t qñ affed⁹. qz hoīes sup asinos sedebāt añq^{ue} vsuz q^uz haberēt. vt dic^t Jsa. li. xij. aial q^u p^rest simplex z tardū. z iō fuit de facili subiectū humanis viribz et pstratū. vt d^r ab a q^u est sine. z sinos q^u est sensus qñ aial sine sensu. inde d^r a fell⁹. i. inuenis asin⁹ q^u pulcrioris est forme ac dispositiōis. qñ etate est tenell⁹ qñ senex efficit^r z antiqu⁹. nā quanto magis sit annosus tāto pl⁹ quotidie sit d^r for mis hispidus z villosus. Est autē animal melancolicū frigidū scz z siccu⁹. z iō naturalitē pōderosum tardū atq^{ue} pigru⁹ stolidū z obliuiosum. tñ onerifex est z patiens laboris vili z modico v^res cibo. Inter tribulos enim z spinas ac carduos carpit cibū suū. z iō dic^t Auiē. li. viij. Silr Aristo. q^u asin⁹ minutis auibz inter spineta z cardineta nidificātibz est erosus. z iō minuti passerēs pugnāt s^{ed} eū quia comedit spinas in q^uo nidificāt passerē illi. z p^rfricat se ad spinas illas vñ cadūt pulli eoꝝ passerū siue oua. z qñ asin⁹ ruditer eleuatōe capitis z fori flatu mouēt spine z ex horēdo sonitu seu rugitu terrenē aui-

cule z fugiūt de nido suo z ppter ista saltant matres sup ipsi⁹ faciē. z impetūt ei⁹ oculos atq^{ue} pcutiunt rostro suo. z si habet asin⁹ vulnus in dorso vel in latere ex spinaz punctura vel quacūq^{ue} alia de causa pungūt eū cūz rostro suo in vulnere vt recedat a loco nidi sui. z cū talis passerul⁹ habeat corpus minutissimū vix potest asin⁹ se defendere ptra ei⁹ imperū atq^{ue} morsum. dicit etiā Aristo. sicut z Auiē. q^u coru⁹ valde odit asinū. z iō volat sup ipm z temptat tangere oculos suos rostro suo. sed iuuat asinū pfunditas oculoꝝ z spissitudo corū cilioꝝ quibz ptra morsus auiū claudit z tegit visum suū z etiā cooperatur p^reritas aurīū z mobilitas cūz quibz terret auiculas quādo infestāt visum suum Itē Aristo. li. viij. Ursus pugnat cū asino z thauo. qm̄ comedit crudas carnes z hec est causa quare pugnat cōtra eos. quoniam eoꝝ carnibz appetit satiari. De asinis autem dicit Pli. li. xxviii. c. vlt. vngule asinine fumigate partū adiunāt intantū vt etiā abor^u sus euocet. nec aliter debet addi quia viuū partū necāt si diu z frequēter apponāt. eiusdem aialis sim⁹ recēs sanguinis pfluuium mire sedat. Ei⁹ iecur valet s^{ed} caducos morbos puuloꝝ. Pli. li. xxviii. c. r. lac asinine sicut z sanguis valet contra morsum scorpionis Si q^us etiā asino dixerit in aure se p^recussum a scorpione trāsire prin⁹ malū dicūt. a facie etiā fumigatōis pulmonis asini fugiūt oīa venenata. D^r etiā in codē. c. it. lac asininūz valet s^{ed} gipsum venenosum. s^{ed} cerusam vel argentū uiuū. Itē li. ix. ossa asini p^rtrita z decocta valet ptra venenū si eoꝝ decoctio bibat^r. Itē vīna mar^s asini cū nardo capillos multiplicāt z cōseruat. De asinis autē dicit Pli. li. viij. c. xliij. asin⁹ est aial magni frigoris impatiēs. z ideo i frigidis regionibz vt i ponto nō generant^r. Itē dic^t Aristo. cū asin⁹ sit multe frigiditatis z siccitatis. multe tñ est luxurie. s^{ed} nō mouet ad coitū añq^{ue} sit triginta mensū etate. s^{ed} nō generat añq^{ue} sint tres anni cōpleri aur duo z dimidi⁹. Unde dicit Pli. ibidē. parit^r asini a. xxx. mense est occisim⁹. s^{ed} a trimatu legitim⁹. Idē dicit Aristo. li. v. z subdit Pli. Raro gemmos parit z qñ fetū est paritura lucē fugit z tenebras querit. ne ab homie videat^r. partū suū amore nūmō diligat intantū q^u etiā per ignes ad fetum vadit. aquas transire z pedes in eis tingere multū horret z qñ cogitur aquam vel

rinū euadere in ipso mingit. nec trāseunt afi-
ni volūtarij p pōtes vbi p planicies pontis
pnt videre aquā defluentē. debile em habz
cerebz et patiunt de facili frigine ppter qd
timēt p rimas pōtis cadere in aquā quā cō-
spiciūt sub pōte transeuntē. nec bibūt de sa-
cili nisi affluos fontes q sunt in pecuarijs.
ad quos pnt ire sicco pede. et qd miz est di-
ctu q̄uis multū sitiāt si mutent aque ei vix
potant nisi sint illis silēs q̄s frequentāt. Itē
Pli. li. xxiij. c. vij. si asina comederit ordeū
intinctū sanguine mēstruali tot annis n cō-
cipiet q̄t grana comedit sic intincta et ex asi-
no et equa mul⁹ gignit. sz ad tales prius eli-
gunt eque q̄ neqz quadriētibz sint minores
neqz decētibz maiores. nec cōmiscēt passim
ad inuicē. Nox aialiu dno sunt genera. scz
equ⁹ cū asina. et asin⁹ cū ipa equa. imo vnus
gen⁹ ab alio se coheret nisi in infantia lacte
bauisto mutuo nutrant. et ppter h pastores
mulos vel burdones ex disparibz aialibz gi-
gni cupiētes dicunt vti ista arte. nā iuuenes
equaz pullos i tenebris subijciūt vberibus
asinaruz et enutrit eos lacte asinino. et lēs
pulli eq̄z adulti iā efficiunt ad asinaz pūctio-
nē tpe coit⁹ cōmouent. silt pullos asinaz in
tenebris subijciūt māmīs equaz et aselli ta-
li lacte iumērino nutriti eq̄s inuadūt quan-
do adolefcūt. Et tali asini et eq̄ cōmixtione
generat aial q̄ddā qd antiq̄ vocabāt binnu-
lum alē humilū. nos aut dicim⁹ cū burdū.
sic genitū ex asino et equa dicūt mulū. Ari-
sto. aut li. x. si asin⁹ coeat cū equa imp̄gna-
ta eq̄ corūpit pcept⁹ ppter frig⁹ spermat⁹ sui
sperma em asinoz ē frigidissimū naturalit⁹
et materia eoz. materia aut eq̄ est calida. et
iō qn miscet calidū cū frigidū sit t̄pamētuz
tūc ex eis pōt fieri pcept⁹ et saluari fet⁹. qn. s.
equi asinoz semis cōmiscēt. silt qn eq̄ asi-
nis maribz supponunt. sz fili⁹ aselli et eq̄ scz
mulus nō puenit generatōi. nā vtriusqz pa-
rētis frigiditas. s. naturalis et cōplexionalis
in ipso dñaf. et ideo ex mulis aliud non gene-
rat. vt dicē idē. Itē ibidē dicē idē. si asina cōci-
pit ab equo subsequēs asini coit⁹ cū eadem
facit eā abortire. Cui⁹ rō est vt dicē Aui⁹. qd
frigiditas semis asinini supueniētis corū-
pit et destruit t̄pantiā feminis eq̄ni pcedēt.
et semē asini frigidū est ex cōplexiōe et sexu
et corūpit semen eque ad t̄pantiā disponē-
tis. vnde quādo supuenit subito asini semē
naturaliter siue cōplexionaliter frigidū cū

frigiditate sexuali intensa frigiditate corū-
pitur pcedēs t̄pantiā ex calido equi semie et
frigidū asine introducta. et ista est rō quare
ois mul⁹ vel mula est sterilis. vt dicē Aui. qz
in patre muli scz in asino est excessus frigi-
ditatis cōplexionalis. et in matre scz in equa
remissus est calor rōe sex⁹. et iō q̄uis calor se-
minis matris. scz eque tēperet semē frigidū
asini vt aimal generet. in genito tñ remanet
generantiū pdominās frigiditas q̄ natura-
liter disponit ad sterilitatē. Est aut qdā spe-
cies asini q̄ dicitur indic⁹ asin⁹ hñs in capite in
medio frontis cornu vnū. et nō hz nisi vngu-
lam vnā in q̄libet pede. Omē em aial hñs
duo cornua habet i pedibz vngulā scissaz. et
ideo asin⁹ indic⁹ nō habet nisi vnum cornu
qz vngulā nō findit. vt dicē Aristo. li. ij. non
tñ omē aial findēs vngulā habet cornua sz
pot⁹ ecōuerso si habet cornua findit vngu-
las. vt patz i ihauro. ceruo. once. et hmōi. vt
ibidē dicē Aristo. Itē dicē Aristo. li. vij. asin⁹
et mul⁹ sic equ⁹ comedūt fruct⁹ et pascūtur
herbis et impinguant ab aq̄ et diligunt plus
aquā turbidā q̄ clarā. Vacca aut ecōner⁹
plus diligit aquā clarā q̄ turbidā. Itē Ari-
sto. li. codē. asini i maiori pte infirmant vna
infirmirate. et dicitur milide. et est h infirmitas p-
us in capite et currita naribz fleuma mul-
tū calidū. et si descēderit ad pulmonē asin⁹
moriē. et h aial sentit frig⁹ p⁹ omi animali.
et ppter h nō inuenit in terra septentrionis.
Sūt aut vt dicē idē spōdilia dorzi asini for-
tiora et nervis fortioribz cōpaginata. a pte
posteriori circa clunes. i. renes q̄ a pte ante-
riori. et iō in ipsi⁹ dorso pon⁹ circa renes q̄
circa humeros gūiora onera iponunt post
equinoctiū vernale mouet ad libidinem et
tūc rudis horribilis et terribilis sonitu femi-
nā excitat ad amorē. ventū aut odorē semie
ei⁹ naribz deferentēz attrahit. et ei⁹ attracu
ad libidinis desiderū inardescit. vt dicē pli.
Alias siquidē hz asin⁹ pditōes miseras oibz
sere notas. nā supra vires laboribz exponit.
fuste cedif. stimulo pūgit. chamo os ei⁹ con-
stringit. hincinde circūducit. et eiusdē cha-
mi refrenaculo ab ill⁹ pascuis p q̄ trāsit sepi-
us coeret. post labores cassos in fine mori-
tur. nec p pcedētis laboris fuitio post mortē
saltē ei curis dimittit sz aufert et cadaver si-
ne sepultura acri exponit nisi inquantū i ca-
nū et lupoz vtribz deuoratōis grā aliquo-
tiens sepelitur.

De angue
Capitulū. VIII.

Anguis vocat omne serpentinu gen⁹
qđ torqueri z plicari pōt. Ex h⁹ em̃
anguis est dice⁹. qđ est angulosus et
nunq̃ incedit rect⁹. vt dic⁹ Jsi. li. xij. z d⁹ an/
guis serpēs eo qđ in occultis accessib⁹ serpit
nō ei apertis passib⁹ s³ minutissimis squama
rū nūib⁹ siue tractib⁹ repit. z cōputat iter
reptilia eo qđ pectore z ventre repar. vt dicit
Jsid. lib. xij. D⁹ etiā coluber eo qđ colit vm/
bras. vel qđ in lubricos tract⁹ z flexuosos
labit. nā anguis labit dū tenet. Sūt angui
uz seu serpētū multa genera z qđ sunt gene/
ra. tot sūt venena. tot pncipes qđ spēs. tot do/
lores qđ colores. vt dic⁹ Jsi. li. xij. Et sic dis/
ferūt angues in quātitate. ita i veneni mali/
gnitate. sunt em̃ quidā angues maximī. vt
dic⁹ Pli. li. viij. c. xvj. Scribit inqđ megeste
nes in india spentes in tāta magnitudie co/
alescere vt ītegrōs deuorēt ceruos atq; tau/
ros. vñ z i punico bello iuxta flum⁹ bragadā
a regulo impatore interfect⁹ est cū balistis z
tormentis vn⁹ anguis. cxx. pedes hñs longi/
tudinis cui⁹ pellis z maxille fuerūt suspēse
añ quoddā tēplū rome z durauerūt vsq; ad
bellū numātinū sub claudio cesare. In ita
lia fuit qđā speno interfect⁹ in cui⁹ aluo q/
dam puer īteger est rept⁹. z tales spētes ma/
xime ledūt nūc morfu. nūc flatu. nūc caude
ictu. nūc tortura. nūc pūctura. nūc aspectu
Sūt z alij serpētes ita exigui qđē corpe sed
maximi sunt nocēdi potestate. diptas ei ser/
pens est vt dic⁹ Jsi. tāte exigitat⁹ vt cū cal/
cat vix videt. cui⁹ venenū extinguit anteqm
sentiat nec iducit tristitiā morituro. Unde
poeta Lucan⁹. Signifex iuuenē tīreni san/
guinis albū. Torta caput retro diptas cal/
cata remordit. Vix dolor aut sensus dentis
fuit zc. Ita dic⁹ Jsid. silr tū⁹ minim⁹ est ser/
pentul⁹. z tū vt dicit Aristō. li. vij.otra eius
morfum vix inuenit remediū. z differūt i fi/
gura z dispositōe. nā alij hñt duo capita. vt
amphibena. de qđ Jsid. li. xij. dic⁹. Amphibe/
na est dicta. eo qđ duo habeat capita. vnū in
pncipio. aliud i cauda. currens ex vtroq; ca/
pūte tractu corporis circulato. hec sola spētū
frigore se cōmittit pruina omī pcedēs. Idē
etiā dic⁹ Pli. li. viij. c. xij. D⁹ inqđ amphi/
bena duplex caput tāq; paz est vno ore ve/
nenū fundi. sunt etiā aliqđ serpētes habentes
plura capita vl duplicata vl triplicata vl q̃

druplata. sic idē dicit Jsid. Idra est serpēs
multoz capitū q̃lis apparuit in puincia ar/
chadie in palude. z d⁹ qđ vno ceso tria capi/
ta crescebat. s³ h⁹ fabulosum ē. nā pstat ydrā
fuisse locū euomentē aq̃s vastates vicinam
ciuitatē in qđ vno meatu clauso mulierum
pebāt. Qđ hercules vidēs loca exussit. z sic
clausit meatus aq̃. z p tāto d⁹ hercules idrā
serpentē qnq; capitū occidisse. vt dic⁹ Jsid.
li. xij. Itē differūt spētes in colorz varietate
nā quidā sunt nigri. z qđā sunt rufi vt tirus
z illi sunt pessimi. z qđā maculosi sic scital⁹
serpēs. qđ vt dic⁹ Jsid. tāta pfulget tergi va/
rietate vt notaz gfa in sui admirationē in/
ducat intuetes. z qđ reptādo est pigrior z qđ
asseq nō valet miraculo sui stupentes capit
z quāto mag⁹ est discolor tāto est deterior.
qđ ex⁹ venenū acutissimū z calidissimū d⁹ eē
Hā ille idē anguis tāti est feruor⁹ vt etiā h⁹
emis tpe exuie ei⁹ de corpe depositae sint ser/
uētes. Un⁹ Lucan⁹. Et scitales sparks etiā
nūc sola pruinis. exuias positura suas. vt
dic⁹ Jsi. zc. Silr ophites ē serpēs maculis
depict⁹ qđ torbz nocēdi modos qđ habet co/
lores varios z distinctos. Un⁹ Luca. Quā
paruis pic⁹ macul theban⁹ ophites. Loco
loz exustis zc. Itē differūt in loci z sit⁹ diuer/
sitate. nā quidā latitat i cauernis terre z lin/
gunt puluerē z sugūt terre humorositate vt
dic⁹ Pli. Alij sunt aq̃tiles qđ in aq̃s z aquaz
ripis cōmorant vt enidris serpēs aquatilis
a qđ pcussi obrurgescūt in ydropisim. quam
multi bonā vocāt. qđ simo bouis remedief.
vt dic⁹ Jsi. li. xij. Silr est rinatrix spēs dicit⁹
veneno aq̃s inficiēs. oēm em̃ fontē in qđ fue/
rit veneno inficit vt dic⁹ Lucan⁹. rinatrix vi/
olatrix aq̃ zc. Jsi. li. xij. Alij morant i siluis
z specub⁹ vmbrosis qđ venatōes sunt volu/
cres z bestiole minores quaz sugūt humi/
ditatem. vt dicit Aristō. li. xij. z tales spē/
tes insidiant dormientib⁹. z si aliquorū ho/
minū vel alioz animalū ozificia inuenerit
apta illa subintrāt diligētes calorē quē in/
ueniunt ibi pariet humorē. sed cōtra tales
angues pugnat saura bestia scz modica. i. la/
certula. Nam senties saura serpētis p̃senti/
am saltat super faciē dormiētis scalpens pe/
dibus. vt cū excitet z p̃muniat cōtra anguē
vt dicit Auicē. Et est saura vt dic⁹ Jsid. li.
xij. lacertus qui quādo senescit ei⁹ oculi ex/
cecant z tūc intrat foramē pariet⁹ aperiens
oculos cōtra orientē z orto sole intēdit z ū

laminas. Dicunt aut quedam anguinem spes
habitare in igne. ut patet in salamandra que no-
minat ab Ili. et Plin. inter venenosa. Sala-
mandra enim ut dicitur. Ili. li. xij. est nominata eo
quod valens sit et potens contra incendia cuius in om-
nia venenosa vis maxima est. Cetera enim ve-
nenosa singulos feriunt. hec plurimos simul
interimit. nam si arbori irrepsit omnia poma in-
ficat. et eos que ea ederint perimit et occidit. si
etiam in puteo cadat potantes inficit vis vene-
ni. Ista quidem contra incendia repugnans sola
inter alia extinguit ignes. vivit etiam medi-
ca flammis sine sumptione parit et dolore. nec
adustione ab igne recipit. sed ipsum incendium
mitigat vel extinguit. ut dicitur ibidem Iliodoros
Idem per omnia dicit Plin. li. x. c. lxxij. Salamandra
inquit est similis lacerte in figura. nunquam appa-
ret nisi quando multum pluit in serenitate defi-
cit. huic est tanta frigiditas rigor ut ignem ex-
tinguat sicut glacies. Lactea de ore saniem
euomit. ex cuius contactu corporis hominis pilos
perdit. quod inde tractum est in colore vergit tur-
pissimum. Item differunt in incessu qualitate. nam
quidam serpentes flexuose semper siue tortuose. et
quidam semper recte sicut dicit Ili. li. xij. ceteris
inquit est serpens inflexuosus qui semper rectus
efficit iter. sicut dicitur Lucan. Est semper recto
lapsurus limite centris. Similiter aliquis
incedit curam super peccatum et alius incedit a pe-
ccatore sursum rectus. sicut quidam serpens aqua-
tilis et terrenus nomine chilidros. qui per locum per quem
labitur expirat virus et fumare facit sicut dicit
Lucan. Tractique via fumante chelidri. hic
semper ambulat directus et erectus capite. nam si
torserit dum cucurrerit statim crepat ut dicitur
Ili. li. xij. Item differunt in velocitate et in
tarditate. Nam quidam sunt valde tardi motus
ut scitalis. de quo supra dictum est. et quidam
sunt ita velocis accessus et lenis motus quod vo-
lare videntur. ut serpens qui dicitur iaculus volat ut ia-
culum. exilit enim de arboribus et dum aliquod ani-
mal obuium fuerit iactat se super ipsum pimitque.
Unde et iaculi sunt dicti. ut dicitur Ili. Simi-
liter in arabia sunt serpentes cum alis qui a mul-
tis syrene vocantur. que plerumque currunt quasi equi. et
ideo volare dicuntur quorum tantum est virus ut
morsum aut mors sequatur quasi dolor ut dicitur idem
Item differunt in maligna sagacitate. ut patet
in ceraste serpente cornuto qui se abscondit sub
arena et ostendit cornua sua ut ex eorum ostensa-
tione alliciat velut ad escam bestias siue aves
cornua enim habet ad modum arietis qui nuda

super arenam et directa dimittit. ad que dum vo-
lucres vel animal accesserint non ipsum arietem
sed virulentum anguem per experientiam comprobabit.
Similiter boas anguis ut dicitur Ili. im-
mensa mole in italia sequitur greges armato-
rum. ut bubalos et callide verberibus irriguis
lacte se innectit et sugens interimit atque inde
a bovis depopulatione nomen accepit boas. ut
dicitur Ili. Multa sunt alia nomina serpentum et
genera ut aspidem vipere et dracones. de quibus
postea dicitur Sed ut dicitur Ili. li. xij. c. est nu-
merus morsuum quarum et nominum. Generaliter
omnes angues per maiorem prefrigide sunt na-
ture. nec de facili percipiunt nisi cum calefunt.
Nam quando sunt frigidi nullum tangunt. et ideo
eorum venena plerumque nocet de die quasi de nocte. tor-
pent enim noctis algore et merito quia frigidi sunt
nocturno rore. In hyeme in nodos se con-
volunt et torpent. in estate se dissolvunt et in ma-
licia multum viget. Unum est quod quicunque veneno per-
pentis percussus. primo obstupescit et postea ubi
in eo calefactum virus exarserit statim interficitur
et extinguit. Et ideo dictum est venenum. quia
per venas vadit cuius pestis diffusa per corpus ant-
mam exigit de corpore et expellit. nec potest ledere
nisi quando sanguinem tangit. Unum Lucan. Floria
serpentum est admixto sanguine pestis. ut dicitur
Ili. et subdit. omne venenum frigidum est. et ideo
aia que est ignea fugit venenum frigidum. In-
ter dona autem nature que hominibus et brutis sunt
communia vivacitate quadam sensus anguis
precellit. Legitur in Genesi. serpens erat callidior
omnibus aiantibus terre. Dicit autem Plin. ut idem
recitat Ili. quod caput serpentis si cum duobus di-
gitis evaserit nihilominus vivit. unde et totum
corpus obicit ferienti pro capite defendendo.
Item idem Ili. Anguibus universis hebes est vi-
sus. ex adverso contemnit. Nec mirum cum oculos
non in fronte habeat sed in temporibus adeo ut ci-
tius audiat quasi aspiciat Item ibidem. Nullum ani-
mal cum tanta celeritate linguam agit sicut an-
guis. ita enim cito movet eam ut triplicem videatur
habere linguam. cum tamen non habeat nisi unam
Item idem. Serpentum humida sunt corpora. adeo
ut ubicunque ierint viam cuiusdam viscosi et limo-
si humoris inficiant et designent. nam vestigia
serpentum talia sunt ut cum pedibus carere vide-
antur. costis tamen et squamarum reputantur. quas
a summo gutturi usque ad imum alui disposi-
tas parili modo habet. Nam squamis quasi
vnguibus reputantur. costis quasi cruribus innituntur
unde ubicunque ledit in corpore ab alio usque ad

caput. debilioz reddidit ad suū cursum ⁊ mo-
tus circuitū pagendū quia vbiq; ille ic-
tū incidit spinā soluit p quā costaz pedes et
morus corpis agebant. vt dic̃ idem Jfido.
ibidē. Itē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaꝫ
sine cibo. vt dic̃it Aristo. ⁊ tāte efficiunt lō/
gitudinis dieꝫ vt deposita veteri tunica se/
nectā deponere ⁊ in iuuentutē redire perhi-
beant. Vñ ⁊ serpentū tunice nuncupant ex
auie. eo q̃ quādo senescūt eas eruiūt q̃b ex/
uti in pristinā redeūt iuuentutē. ⁊ ideo eorū
pellicule sic erute dicunt̃ eruiue et induuie.
eo q̃ eruiunt ⁊ loco ipaz alie iterū induunt.
vt dic̃ Jf. li. iij. **Mod⁹** aut̃ renouatōis ipi⁹
anguis satis videt̃ mirabilis. nam vt dic̃it
philosolog⁹. Anguis se sentiēs morbo vel se-
nio aggrauatū plurib⁹ dieb⁹ abstinet a cibo
⁊ ieiunat vt sic pellis ei⁹ a carne facili⁹ relax-
etur. deinde gustata herba quadā amara vi
herbe puocat ad vomitū ⁊ sic euomit hūo-
rem virulentū q̃ fuit causa sue infirmitatis
⁊ defect⁹. tandē vt cutē rigidā tpet ⁊ molli-
cet in aqua se balneat ac humectat. ⁊ sic an-
gustā rimā alicui⁹ petre seu cauernā querēs
prime angustia inrrat ⁊ cū quadā violentia
transiēs ab eruiua penit⁹ se decorticat ac de-
nudar. ⁊ tandē soli expositus se desiccāt ⁊ in-
carnis supficie nouā cutē recūpat. sumptis
virib⁹ clari⁹ videt̃. incedit ac repit fort⁹. ac
comedit auid⁹ q̃ ante depositionēz eruiue
faciebat. istā renouatōis formā expm̃it Plī.
et etiā Auic. q̃ dic̃ cū Aristo. q̃ tot⁹ serpens
deponit senectutē. i. senectā pellē. pmo vsq;
ad oculos. deinde vsq; ad collū. ⁊ sic paula-
tim se expoliat totalit̃ infra diē. vt di. li. iij.
Itē Jf. li. iij. c. iij. pitagoras inq̃t asserēbat
de medulla homis mortui q̃ est spina doꝝsi
anguē pccari. q̃ ⁊ Ouidi⁹ rāg̃it dicēs. sūt
q̃ cū clauso putrefacti spina sepulcro. **Qu**
tari credant humanas angue medullas zē.
q̃ si credit̃ merito euenit. vt sicut p serpen-
tem mors hoī accidit. ita p hoīs mortē mo-
ritur⁹ serpēs. pcreet. vt dic̃ Jf. Itē dic̃ Plī.
li. x. c. xvj. anguē inq̃t ex medulla spine hoīs
gignī accepim⁹. multa em̃ occulta ⁊ ceca ori-
gine pueniunt etiaꝫ in quadrupedū genere
zē. Itē dic̃ Jf. ibidē. **Fer** aut̃ q̃ serpens ri-
meat hoīem denudatū nec cū audet contin-
gere. q̃uis insiliat in vestitū. Itē fm̃ Plīni-
am Ieiuni hoīs spurū serpentib⁹ ē venenū
q̃ si inde gustauerint moriunt̃. Sunt ⁊ alie
pprietates anguis mirabiles ⁊ insignes que

ab alijs autorib⁹ assignant̃. specialit̃ a dyas-
aristo. ⁊ auic. aliquas ex eis h̃ interfereꝫ vti
le iudicari. Dicit itaq; Dyas. q̃ in hyemali
tpe latitat serpentes in tenebris ⁊ cauernis
vbi ex diuturna obscuritate loci eorū visus
hebetat. veruāli ergo tpe q̃ incipiunt exire
de cauernis sentiūt caliginē. sed p remedio
querūt herbā feniculi vel radicē cui⁹ pastu
tractā excutiūt cecitatē. Nec fraudat̃ a re-
medio. testudo viscerib⁹ pasta anguis vñ tor-
tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit ori-
ganū. cui⁹ gustu cōtra virus anguis iuenit
medicinā. Idē dic̃ Plī. Auicēna p̃o de spē
te ait sic li. ij. **Serpēs** inq̃t quādo est vorax
paz bibit ⁊ odit odorē rute. ⁊ ideo fugit mu-
stela. q̃ñ sentit eā ruta fore pastā. ⁊ quādo
olfacit rutā nō potest fugere Comedit autē
serpēs libet̃er carnē ⁊ fugit ei⁹ hūiditatē sic
aranea fugit muscas. et trāsglutit oua auisū
⁊ pullos viuos. ⁊ quādo trāsglutit ea redu-
cit ad posteriora ⁊ expellit ipsa ⁊ nō pmitte
vt in ventre morent̃. Itē dic̃ Aristo. libro. ij.
Interiora ⁊ intestina serpentū sunt filia in-
testinis animalū ouantū quadrupedū. nō
tamē habēt testiculos s̃z h̃nt vias. sicut sunt
vie pisciū. et matrices habēt longas ⁊ diui-
sas. ⁊ sunt ei⁹ interiora lōga fm̃ lōgitudinez
corpis sui. ⁊ lingue serpentū sunt nigre lon-
ge subriles ⁊ in duo scisse et añ acute. ⁊ ppter
hoc multū exēūt ⁊ sunt faciles ad morum. ⁊
veter. serpentis est long⁹ ⁊ strict⁹ ⁊ similis in-
testino amplo. ⁊ illud intestinū assimilāt in-
testino canis. ⁊ habet post ventrē parū in-
testinū pueniēs vsq; ad exitū supfluitatis. ⁊
habet cor puū iuxta collū simile reni i aspe-
ctu ⁊ post cor est pulmo i quo sunt ptes ner-
uose subriles ⁊ volute depēdentes a corde.
⁊ post pulmonē est epar longū ⁊ extensum.
⁊ sup illud fel sicut in piscib⁹ maiorib⁹. sed i
minorib⁹ est fel sup intestina. ⁊ splen in spē-
tibus parū est ⁊ rotūdus. Dētes aut̃ serpē-
rum sunt acuti recurui aliquātulū ⁊ pūnz-
eti. diuisi tñ fm̃ serrā. et habēt serpentes co-
stas triginta fm̃ numez dieꝫ mēlis. ⁊ dic̃it
q̃ accidit serpentib⁹ idē q̃ accidit pull⁹ yru-
dinū. vt si aliquis pforauerit ei⁹ oculos ⁊ eru-
erit eos visus itez reuertet̃ ⁊ caude serpentū
sicut et lacertoz crescit postq̃ sunt ampu-
tate. Itē omēs serpētes ouāt pmo interius.
deinde nō simul s̃z paulatim enūciūt oua ex
quib⁹ generant̃ aīalia xteri⁹ excepto iyro ⁊
vipera. Tyr⁹ em̃ serpēs vt dic̃ Aristo. li. iij.

nō generat aīalia interi⁹ s; pmo ouat interi⁹ us. et ex illis ouis aīalia generant. et ideo dī ibidē q; matrī alioz serpentū est longa fm creationē corpis et incipit matrī eoz a pte inferiori et pcedit sup⁹ ex vtraq; pte spine. et diuidit in duas ptes quasi parietē hñs iter illas. et ideo sunt oua fm acies i matrīce et nō ouat serpēs oīa simul s; successiue. Itē Aristot. li. v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicē se applicāt et inuoluūt. vt paret aspiciēti quasi sint vnū corp⁹ habēs duo capita. Itē aristot. li. iij. serpēs et maxime tyr⁹ qñ trāsglūtīt auē vel aliqd pmo se erigit et postea se restrīgīt quousq; pueniat interi⁹ qd trāsglūtīt. et hoc est. q; ei⁹ stomach⁹ parū est et subtilis. et possunt serpētes diu viuere sine cibo qd pz ex serpētib; quos custodiūt vēditores. Itē Aristot. li. viij. Vīgalis . id est mustela pugnāt cōtra serpētes et munit se pastu rute. et maxime pugnāt cōtra serpētes comedentes mures. q; ipa venat mures et māducāt eas. Itē li. viij. dicit. q; serpētes multū diligūt vl num. et ideo venant cū eo Similit⁹ diligūt lac valde et sequunt odorē eius. et ideo si alius cuius ventrē serpens subintrauerit extrahi potest lactis odore. vt dīc idē. et etiā Dyas. Itē Aristot. li. xij. serpētes habēt propriuz q; possunt mouere caput ad posteri⁹ corpe quiescēte. et causa hui⁹ est q; armille spondilium serpentū creant ex cartilagine. et ppter h sunt bone flexionis. et hoc fuit necessarium ad aspiciēdū retro vt possint vertere caput ad aspiciēdū corpus suū longuz atq; stricūm. alit⁹ em nō possent regere corp⁹ suū nisi inuarent eleuātōe capitis ad toti corpi p/ cauendū. Itē idē in eodē. Serpētes natāt in aqua p corpis inflexionē sicut repūt i terra. nō em dedit natura serpentib; pedes ad g diendū. cui⁹ causa est corpis nimia longitudo qm si habuissent mltos pedes essent mali motus qm essent sup pinnulas. similiter si plures alas dedisset valde ppinquas essent grauis mor⁹. et si ab inuicē essent remote ad sustentandū residuū corp⁹ longū et flexibile nō sufficerēt. et ideo qd faciūt pisces habentes pinnulas ipsaz ptractiōe et aues alaruz extēsiōe. hoc faciūt serpētes sola corporis flexione. Sunt et quidā pisces siles serpentib; in longitudine q; eadē de causa habent pinnulas paucas vel nullas. natāt corporis sola inflexione sicut murene et pisces fastaroz q; a nobis dicunt⁹ congrī q; marine sunt

anguille. et hmoi. et ideo q; tales pisces sunt serpentib; in creatōe siles. habent tantūmodo duas alas vel pinnulas an et vtunt⁹ corporis flexibilitate loco pennaz et alarum. et ppter hoc repūt in terra et viuunt longo tpe etiā sine aqua sicut vinūt serpētes sine cibo. Itē idem in eodē. serpētes aut habent vias et itestina a quib; aliqñ erit supfluitas sicut habēt alia animalia generātia. s; nō habent viā erit⁹ vine. quia carēt vesica. Itē ibidem in eodē. serpētes inuolunt⁹ ad inuicē quādo pueniūt ad coitū et amorē. q; nō habent virgā neq; testiculos. carent em virga quia nō habēt crura. et carent testiculis ppter lōgitudinē corpis. et si haberēt eos infrigidaretur sperma ppter tardationē sui exitus. et sic esset min⁹ cōueniens generatōi. Itē idē xvij. Nō accidit generatōi serpentū error et mōstruositas nisi raro. et hoc accidit ppter figurā matrīce que lōga est et recta atq; stricū. unde et oua serpentū sunt disposita fm acie ppter longitudinē in matrīce Has et mltas alias ppteratas anguiū et naturas recipiat Aristot. q; p lēq; p ordinē esset longū. s; h dicta in generali nūc sufficiūt. de vīualibus ppteratib; et oib; fere notis infra dicet in libro terra S.

De aspidē Cap^m. IX.

Aspis est anguis morfu et veneno p niciosissim⁹. ab aspergēdo aspis dicitur eo q; morsib; venena immittat mortifera atq; spargat. vos ei greci venenū dicūt. vt dī. Jsi. li. xij. c. iij. et sequit. aspidis diuerse sunt spēs. et habēt disparēs effectus ad nocendū. scz diphas qui latine sigula dicitur. q; qñē momorderit siti interimir et occidit. ypalis est gen⁹ aspidis qui somno necat hūc cleopatra sibi apposuit et ita morte quasi somno resoluta est. Itē emorzois est aspis sic dictus. eo q; illi⁹ sugit sanguinē quē percutit. et q; ab eo morsus est dissolutis venis fluxu sanguinis virā finit. grece em emarib; sanguis dī. Itē prester est aspis horribilis semp ore patēte et virus euaporāte incedens de quo Lucan⁹. Oraq; distendēs auid⁹ sumantia prester. Quicūq; ab eo pculsus fuerit distendit et enor⁹ mi infectione corpis necatur. vt dīc idem ibidē. Itē seps est mortiferus aspis et tabific⁹. q; cū hominē momorderit statim eū destruit et cōsumit ita vt morsu serpentis totaliter liquefiat. nec solū corpus sed etiā ossa veneno dissipat et enervat.

cū poeta sic meminit. *Ossa dissoluēs cū
cū corpe tabificē seps. vt dic idē. Sūt z alia
genera aspidis multa quoz tāra est virulen
tia q etiā mediāte lācea venenositate sua pe
rimūt se tangente. Itē dic Auiē. in li. de ve
nenis. quere sup li. v. c. de venenis. De aspi
de etiā in genere dic Jsi. li. xij. fert inquit q
aspis cū ceperit pati incantatorē qui eā qui
busdā carminibz ppijs euocat. vt eā d cauer
na pducatur. illa cū exire noluerit vnā aurem
in terrā pmit. alterā vero cauda obturat et
operit. z sic illas voces magicas nō audiēs
ad incantatorē nō exiit z ei⁹ imperio nō obe
dit. Hucusq Jsi. De aspidē vero dicit Plī.
li. viij. c. xxiij. pculsa mēbra ab aspidē inu
mescūt z vix sine partiū amputatōe que sūt
cōtacte aliquo remedio sualescūt. vn⁹ autē
buic pestifero angui est sensus vel effectus.
cōparet suos pūgali affectu diligūt nec si
ne cōpari cōsortio bene viuūt. vn alterutra
interfecta incredibilis vltionis cura altera
psequit interfectore z illū solū in quātilibz
populi agmine agnoscēs infestat. niti⁹ inter
rumpere omīs difficultates. permeat spacia
nec nisi veloci fuga aut amibz aut fluuijs
coerceat qn vltio de morte cōparis assumat
sed ptra ei⁹ maliciā natura dedit remediū
z medelā. hebetē em dedit ei natura visum.
nā oculos habet in timporibz z nō in frōte
z ideo nō potest videre aduersariū directe
sed oblique. ppter qd nō potest bene psequi
hostē visu sed poti⁹ auditu sequit vl olfactu
nā in his duobz sensibz magis viget. vt dicit
idem. Itē dic Marcian⁹ q aspīs nō nocet
indigenis afrijs z mauris. naz z illi pucros
suos quos de senatos habēt suspectos aspi
di obijciūt. z si de eorū semine fuerint nihil
ipīs penit⁹ nocet aspijs. s3 statim moriunt ab
aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse
dic Plī. li. viij. c. vlt. Dicit em. sicut quedaz
animalia indigenis sunt innoxia q iterimūt
alienos. sic serpētes parciūt mirifice illis q
de terra oriunt. sic angues circa cufratē ter
re incolas nō ledūt nec infestat dormientes
alios aut cuiuscūqz gētis hoīes cruciāt eos
quide occidētes. Dicit etiā ibidem Plīn⁹ q
Aristo. tradit in quodā mōte a scorpionibz
hospites non ledi. sed indigenas interimi et
occidi*

De aranea La. X.

Aranea vt dicit Jsi. li. xij. vermīs ē
aeris ab aeris nutritio nominata.

que ex igno corpe lōga fila dedūt z tele sem
per intēta nunqz desinit a labore ppetuū su
stinet in suo ope dispendiū. qz sepe ad modū
cum flatū vēti aut pluuiē stillicidiū rumpit
tela sua. et tūc totaliter pdit laborē suū. Di
cit aut Auiē. q aranea est modicū aīmal re
pile multipes. sex vel octo hīs pedes quos
semp habet pares z nunqz impares. z h fuit
necesse vt sp esset ei⁹ incessus equ⁹ sic et ipm
onus. z hoc est generale in habētibz duos l
plures pedes. habet aut aliquos pedes lon
giores z quosdaz breuiores. ppter diuersas
quas facit opatōes. nā cū quibusdā fila sua
subtiliat z in longū ptrahit. cū quibusdā
ho parit fila necit. cū quibusdā ho p fila re
pit. et qn vult in tele suspicē immobiliter se
suspēdit. maxime aut inter aīmalia anulosi
corpis viger in aranea sensus tact⁹. Un res
dens in tele sue medio subito sentit musca
telā in pre remotissima ptingentē quā sub
ito inuadit z aggredit tanqz hostē. de qua si
triumphare potuerit eā ne euadat inter tele
sue fila multiplē circūuoluit. z pmo capiti
infidēs ei⁹ humiditatē fugit. z de tali musca
rū venatōe viuūt. nā ei⁹ gustabile ppter est tal
humor sicut gustabile apis est mel sicut dic
idē z Arist. Itē in genere arancaz ē diuer
sitas sexus vt dic Arist. li. v. z est femia ma
ioris corporis q mascul⁹. z pedes habet lōgi
ores flexibiliores z abiliores ad motū z etiā
ad texturā. Et sicut dic idem li. v. Tpe coi
tus z amoris femina attrahit marē p fila te
le. z post mascul⁹ feminā z nō cessabit attra
cio donec pūgant. z mascul⁹ ponit super
ventrē femine. z iste mod⁹ est eis necessari⁹
ppter vētris rotunditatē. z ista pūcio mari
me est in fine vcris z in pncipio estatis. z ali
quādo i autūno z in pncipio hyemis. z tūc
maxime sunt nocue z eaz puncture ampl
us venenose. Itē Arist. li. viij. Genera ara
neaz sunt multa. nā quedā sunt pue z diuer
si coloris z sunt acutē z velocis motus. alie
sunt maiores z colore nigre. z eaz crura an
teriora sunt lōgiora z sunt tardioris motus
nisi qn coitu stimulant. z nigre solēt texere
intra terrā inter foramina z manēt in textu
ra sua quousqz aliq inciderit bestiola. sicut
musca quā dephendūt. et si habēt famē su
gunt ei⁹ humiditatē. z tūc deferūt ad locū
suū vbi deponūt z reseruāt eā donec iterū
esuriē patiant z qn torā hauscrit hūiditatē.
dehinc residuū z reuertit ad venandū z non

venas. quousq; repet qd ruptū est de textu-
ra. z si qd rupit texturā incipiet ipam repare
circa occasum solis vel circa ortū. z tūc ma-
xime laborat. qz tūc plures bestiole incidūt
in texturā. et femina parit z venas z mascu-
lus iuuat eā. Abscōdit autē se in textura vel
sub tela ne a bestioliis videat. z maxime qñ ē
magna. qz ppter ei⁹ magnitudinē nō de faci-
li operit. Facit etiā femina oua pmo ex q̄bo
modice aranee post formant z statim qñ pa-
riuntur ponit eas in textura. z statim se mo-
uent z disponūt ad texendū ac si i vtero ma-
terno sint instructe ad venandū vñs statim
aptat rhetia cōueniētia pde sue. Et est spēs
quedā araneaz q venant lacertū paruum z
incipit texere sup ipm quousq; liget ei⁹ orifi-
cium ligatōe forti z tūc saltat sup eū z pun-
git quousq; moriat. Itē in eodē dicit idē. q
sepe inueniunt quedā aranee in aluearibus
apū z ille corumpūt mel z sugūt liquozē et
sic circa fauos faciūt texturas z corūpūnt
eos. Itē dīc Auiē. z Plī. de generatōe ara-
neaz. li. xi. c. xxv. Araneaz natura precipua
admiratōe est digna. cui⁹ plura sunt genera
inter q̄ est quedā que dīc spalangio. cui⁹ cor-
pus est exigūū. variū. acuminatū. velox ad
saltū. notū habēs morsum. Alia est species
maioris corpis z nigri coloris z cruris lon-
gioris cauernas sibi texēs in angulis iuxta
terrā. Tertia est spēs que erudita cōpositio-
ne cōspicuas texit telas. Admirandū est tñ
qualiter tāto opi sufficiat materia lanigera
que de aranee vtero ad tāte tele texturā pau-
latim vt credit extrahit. et tñ ei⁹ vter⁹ vica-
tali materia vacu⁹ inuenit. Nec videt eē ve-
rum qd dicit democrit⁹. q tāta esset vētris
aranee corruptela. vt ex eius egestione tāta
fertilitas lanifera generet. vñ z democritū
reprobat Aристо. li. viij. q dīc eū in hoc verū-
tatē nō dixisse. Cui⁹ videt esse rō. qz aranee
z alia hmōi anulosa modici sunt nutritiōi
z parui cibi ppter defectū sanguinis z calo-
ris. vñ cū aranea nō tantū cibi capiat qñ in
cōparabiliter ad pparatiōē tele p̄tinue pl⁹
emittat. maior est supflui emissio q̄ cibi sū-
prio. et maior est egestio supflua q̄ digestio
necessaria ad p̄seruatōē debita animalis
vt dīc Aристо. vel Alb. Itē Plī. dīc. Mode-
rato vngue rotundū z teres educit filum et
miro artificio deducit stamia ab imo ad su-
p̄mum. et itez deducit trāsuersaliter d̄ pun-
cto ad punctū lineari distātia filū suū. z om-

nes lineares tract⁹ quasi i punctuali medio
in equali distātia a cētro copulat z p̄nectit.
deducto autē stamine vt ibidem dīc Plīn⁹
terere incipit a medio circuato orbe adne-
ctens subtegmina z maculas adnectēs sp.
z quasi reticularit⁹ p paria intervalla que i
terualliculata foramina miro artificio sunt
nūc quadrata. nūc oblonga. nunc rotunda
tāto strictiora quāto sunt viciniora medio.
z tāto latiora quāto remotiora sūt extremo
Quo autē medio filū filo tā indissolubiliter
iungat z nodū nodo applicet z cōnectat vi-
sus nō indicat z rōnis iudiciū vix affirmat
Mira autē leuitate p fila sua que humanis
visibul⁹ vix sunt puia se eleuat z quasi volet
hincinde se trāsferēs locū mutat. Itē dicit
idē. q q̄diu extrema tele fila durat si casu
aliquo rūpat ipa tela. semp a medio incipit
resartire qd ruptū est quasi nihil iudicās in
corpe tele esse integz q̄diu mediū nō est fir-
mū. Itē dīc idē. q in eis sunt auguria. Nam
qm q̄ ipa sunt futura alti⁹ vel sublimi⁹ solēt
pponere fila sua. Itē ibidē dīc q multitudo
araneaz signū est inundatiōis pluuiay. Itē
li. xiiij. c. iij. de lesione ficunz. dicit q aranee
quedā circa germia vineay z etiā flosculos
arboz faciūt texturas ex quaz circūuolutō
ne pereūt arbores et vince qñ sunt in germi-
ne vel in flore Morsus spalangionis ē mor-
tiferus z venenosus nisi ei citius succurrat
Sed ei⁹ venenū extinguit vis plātaginis si
debito modo apponatur. et ido vermes alij vt
lacerte z botraces puncturā aranee formi-
dantes succo plātaginis se tuent. vt dī. plī.
Dyaf. z Auiē. in. ca. de venenis z mac. Ara-
neaz autē tela vt dīc Aристо. z Plī. ex earum
visceribz qdammodo nature artificio gene-
rat. subtilissima cōpositiōe pterit⁹ more retis
cōponit et parat. filis subtilissimis cōnectit
z hoc ne a muscis et alijs bestioliis quibz ē-
ditur ppter grossiciē videat. Cū labore qui-
dem cōponit s̄z miro modo facili ter dissipa-
tur. ignē nō sustinet. ventū timet cui⁹ ipetu
tela rumpit z subito denudat. Et q̄uis ve-
nenosa sit aranea de cui⁹ egredit⁹ visceribus
tela venenosa nō est qm multis visibz medi-
cine vtilis reputat. Nam vt dicit Dyaf. Tela
araneaz alba z mūda puluerulētis sordibz
nō admitta vires habet cōstringētes. pglu-
tinantes et refrigerātes. id sanguinē restrin-
git a vulnere defluentē supposita vulncri p
bibz fieri sanie et sanat plagā recētē z p̄bibz

inflaturā sanitatē vulneris retarjant. Est autē genus aranee quā spalanā vocāt. vt dicit Plin. li. xix. c. iij. z est hec aranea similis formice sed longe maior corpore. rufum habens caput. reliquum corporis nigri est coloris. respersum albis guttulis. acerbior est cū ictū q̄ vipere. Cū autē iuxta furnos et moias. cui⁹ cōtra ictū est remediū aliam ei⁹ generis ostēdere sic percusso. z ad hoc cōseruantur cū mortue inueniunt quaz cornices contriti z potati medentur morſui mustele. Est autē aliud gen⁹ lanuginosum grosso capite. z dolor puncture ei⁹ sicut scorpionis. z ei⁹ morſu gēna labefactant z accidit caligo z vomitus. Est etiā aliud gen⁹ aranee noīe mirmicaleon siue mirmiceon. quod alio nomine dicitur formicaleon. formice similis capite albo habēs nigrū corpus distinctū maculā albis. cui⁹ morſus vespaz dolore torquet. z dicitur formicaleon. quia formicas venat vt leo. et eaz sugūt humiditatē. sed a passerib⁹ deuorantur z ab alijs auib⁹ vt formica. Remediū autē contra morſus omniū aranearum est cerebrū gallinacū cū exiguo piperis bitū cum vino dulci. Item coaguluz agni potatū cū vino sanat morſus araneaz. Idē facit cinis vngule arietine cuz melle. Item musce cōtrite z posite sup morſum extrahūt venenū z mitigāt dolorē Sunt z alia remedia q̄ enumerat. s3 hec sufficiāt. Dicit tamē Plin. codē. ca. vj. aranea lōga z cārida tēues habēs pedes p̄rita ī veteri oleo dōz soluere albuginē oculoz tē.

De ape Ca. XI.

Apes est animal multipes z breue inter omnia animātia anulosi z insecti corporis. in multis obtinēs p̄ncipatū vt dicit Plin. li. ij. c. vj. paruitatē sui corporis recōpensat ingenij magnitudo. Quis autēz possit inter volatilia cōputari. tamē qz pedibus vñ in quibus est vis p̄gressiua merito potest inter gressibilia numerari. P̄ter hō proprietates superi⁹ li. xij. positas sub littera A. alie sunt hic ponēde quas recitat Plin. libro. ij. ca. vj. sic dicēs. Inter omnia est admiranda apū solertia qua mella cōtrahunt succūqz dulcissimū subtilissimū z saluberrimū in fauos cōponūt. z ceram ad vsus vite humane p̄tilē operādo cōficiunt. hieme latent z recōdunt. quia vires nō habent vt niuib⁹ pruinisqz resistent ac flatib⁹ aq̄lonis In vere at cū lentiūt fabas florētes ad ope

ra exeunt z labores. nulliqz licet vacare ocio p̄ hos dies. Primo fauos cōstituūt cerāqz fingūt. domosqz ac cellulas faciunt. Deinde sobolē z postea mella cōficiunt z cōponūt. tectū autē alucaris sui lachrymis z succis arborū gummosam vim habentiū p̄ totū liniunt. et cōtra aliaz bestiaz auiditates se muniunt. put possunt. feces si fuerint nimis lateſcingunt z eas succis p̄dictis liniunt. p̄mo autē p̄ fundamētō sui opis crustulā q̄ndam ponūt amari saporis quā multi cōmōsym vocāt. Deinde faciūt aliā dulciore q̄ cere est initiū quā multi dulceros vocant. tertio ponūt materiā grossiore que fouoruz est stabilimentū. z illā materiā p̄polim mēti vocant. z ista triplici tela a frigore z alijs iniurijs muniūt fauos suos. Nō insident fructibus. sed a florib⁹ nō marcidis sed recētib⁹ recolligūt materiā ex qua mel z cerā cōponunt. quādo autē flores viciui sunt p̄sumptimittūt speculatores ad vltiora pabula requirenda. et si apprehēderit eas nor in expeditione excubāt supine vt alas suas p̄tegāt a pluuiā z a roze. vt facto mane expedit⁹ volent ad opus suū habētes alas suas siccas z expeditas ad volatū Ordinat excubias suas more castrorū de nocte dēscūt vsqz mane donec vna omnes exstet. gemino aut triplici bombo vt buccino aliquo tunc vniuerse puolant si dies fuerit mīs futur⁹. p̄diuināt em̄ imbres z ventos z tūc se p̄tinēt infra tecta Quādo p̄sciunt celi tēperiē futurā cum agmine p̄cedūt ad opa. z tūc alie flores aggregāt pedib⁹. alie aquā ore guttasqz lanugine toti⁹ corporis simul portant. adoleſcētiō res hō ad opa exeūt z p̄ueniunt z afferūt supradicta. seniores hō intus opant. Que flores cōportant p̄mo onerant p̄des anteriores z post alios donec rostro pleno remeēt totaliter onerate. Excipiūt autē sic onustas trine vel quaterne easqz exonerāt p̄m q̄ int⁹ sunt ordinate. eorum em̄ officia sunt diuisa alie em̄ domos cōstruūt. alie poliūt. alie cibum parāt ex eo qd allatū est. nō em̄ separatim vescuñt ne inequalitas cibi tēis z opis fiat inter eas. Fauos linealiter z ordinate componunt z in supiori p̄te suspendunt. Ceras cadētes fulciūt p̄mas lineas paz replēt de melle. nouissimas autē maxime solēt adimplere. Apes autē gerule q̄ necessaria p̄uehūntiment vēti flatu. z ideo volant iuxta terrā z quādo sunt onustē redeūt ne aliquo flatu

Impediant et quādoq; lapillis se onerant ut
lapilloꝝ gravitate sint oꝝtra venti impetum
magis fixe. Mira aut̃ inter eas est observā
tia discipline. nā inertiā cessantiū ab opere
notāt. et eos mox castigant. imo morte puni
unt opari nō curantes. Mira inter eas est
mūdicia. nulleq; inter opa sua spurcitie per
mittunt. Eggestionē apū que opant̃ intus
ne longe recedāt alie cōgerunt in locū vnū
et eijciunt de alucari. Quādo aduersperascit
intrāt in domos suas et strepunt donec illa
eadē que eas excitauit circūuolet. et eodem
quo excitauit bombo eas inuitet ad quietē.
et tūc omēs repēte cōticefcūt Idem in codē
ca. xiiij. Itē p apes summa equitas exercef.
feriūt em omēs eaz pacē dissoluētes. et eaz
melle diripere cupiētes. Regē siquidem ha
bent apes q nō aculeo armatus est. sed poti
us maiestate. ut dīc idem. c. xviij. vel si habz
aculeū vsum feriēdi natura sibi negat. nolu
it em natura ipm seuū esse ne cito peteret vl
tionem. et ideo ei telū detrahit et inermē dere
liquit. vnde cōstat apū imperatōrē aculeo nō
vri. miranda est aut̃ circa regē plebis obedi
entia. nā cū procedit totū examen circa ipz
conglobat̃. et ab ipō agmine velut acie mili
tum cingit̃ et vallat̃ et pze multitudine obse
quentiū tūc tps vix videt̃. Lū popul⁹ apū
in labore est ipē intus est et circuit similis ex
citātī sol⁹ a labore est immunis. Circa quē
z apes assunt quedā habentes aculeū tanq̃
lictores qui auctoritate assidua regis sūt cu
stodes. et ipē raro pcedit foras nisi quando
examen totū debet exire. cui⁹ exitus intelli
gitur ante dieb; aliquot exercitū murmurāte
et quasi ad exitū se pparante. vnde si q̃s tunc
regi apū pscinderet alam. totū examē tūc
tempis nō exiret. et quādo pcedunt singule
regis obsequio se offerunt et ei proxime esse
volūt regē fessum humeris subleuant et sati
gatū totū portant. si qua lassā defecerit vel
ab acie errauerit odore. psequit̃ vbiq; rex
pcedit vbiq; rex pcedit ibi cetere figūt
castra. rege viso totū animat̃ exercit⁹ ipōq;
amisso totū agmē dilabit̃ ad aliū. quia sine
rege esse nō possunt. ad alucaria subintrāt
quedā falsē apes que fuci nuncupant̃ habē
tes magnū ventrē. furtimq; deuorāt mella
z has apes interficiūt quādo eas deprehē
dunt Quādo ver est humidū fetus apū ml
tiplicant̃. et mella depauperant̃. et ecōuerso
quando ver est siccū deficiunt in prole et in

melle multiplicātur. Si aut̃ defecerit in al
uearib; cibis imperū faciūt in proximas p
posito rapiendi. et cōtra eas alie aciem diri
gunt si rectorē habent. et si que fuerint apes
fauentes inuadētib; parant̃ eis inuasores
nec eas imperūt sed potius eas sibi associāt
et defendunt. Vultis alijs de causis acies
cōtrarias cōstituunt duo impatores cū ml
ta rixa que dimicatio in tactu pulueris aut
fimo totaliter dissipat̃. Itē idem caplo. xix.
Apes quedā sunt rustice ac siluestres horri
de aspectu et ceteris iracūdiōres. sed labore
et opere sunt pstantiōres. Alie sunt vrbane.
quaz quedā sunt breues et varie ac rotūde.
alie sunt longe sicut vespē et ille sūt alijs de
teriorēs et sunt pilose. et quedā ex his sunt al
be que in messe mella faciunt. siluestres pō
in arborū cōcauitatib; mellificant. aliquan
do in aliquo terre specu quib; natura dedit
aculeū ventri confertū ad vnū ictū. quedaz
autē ex vindicādī ardore ita pfunde figunt
telū qd cōsequitur subito intestinū. et tales
cito moriunt̃. alie quidē aculeū perdūt et vi
uentes vlti⁹ mellificare nō possunt. s; ca
stratis virib; nocere parit̃ et pdesse desistūt
Odores fetidos et ceteros fumos maxime
odiūt et fugiūt. in reb; aut̃ odoriferis iocun
dant̃. Cancroz odore si q̃s eos iuxta deco
quat exanimant̃. qñ rex corū morit̃ tristitia
torpent funerantiūq; more cōcomitant̃ ex
quias et meret plebs magno dolore rege pe
ste cōsumpto. nō cibos tūc cōuehūt. non p
cedunt tristi tamē murmur glomerantur.
Circa corp⁹ eius lucrū nō minuūt. imo nisi
subtrahat̃ mortu⁹ fame et dolore moriūtur
hilaritate ergo apū et nitore sanitas estimat̃
Dicit etiā idē apes incurrere multas infir
mitates. nā ut dīc. c. xx. egrotāt qñ nō pficiūt
fetu suū. Inimicat̃ etiā vel aduersat̃ eis re
sultans son⁹ echo. nimis em facit eas timi
das inopinato sonitu terrens eas. inimicat̃
etiā eis corrupta nebula corūpens flores
quos opascūt. aduersant̃ et eis arance qñ se
sociāt eis et in alucariib; faciūt intexturas. pe
stifera est eis etiā musca quedā silis papili
oni q̃ infilit in cādelas. naz papilio depascit
ceras et relinqt stercorea ex qb; generant̃ tere
dines q̃ ceras p̃cipuas appetūt. nocet etiam
eis auiditas past⁹. qz nimia floꝝ satietate re
plent̃. et maxime h accidit in vere. oleo qdē
exanimant̃ sicut et oīa anulosa et infecta. p̃ci
pue si capite vincto in sole ponant̃ s; asperse

aceto reuiscunt. aliqui eē p̄trahūt sibi mor-
tis z morbi causas qñ sentiūt sibi subtrahi
mella nimis auide deuorātes. Hucusq; plū-
nius. Insignes etiā p̄rietates z notabiles
recitat Auiē. li. viij. c. iij. Apes inq̄t cibātur
ex melle z comedūt inde paz. s; qñ infirmā-
tū comedūt mel z nō creūt de domib; suis
z qñ inueniūt domos mūdas siue aluearia
faciūt in eis domos sexiles cercas. z qñdo
orificia aluearis sunt nimis ampla. dimi-
nunt amplitudinē cū quada; viscositate ni-
que i odore est acuta. z edificāt p̄mo domū
regis. z illa dom⁹ similis est forāmini. z post
alias domos fm diuersitatē maioꝝ vel mi-
noꝝ. masculi aut tantūmodo opant domos
suas. z post nō est opatio nisi ad comedēdū
mel z mellificandū. z apes p̄mo morant in
fauis suis. z quādo est tps exeūdi ascēdunt
in altū fm forānā piramidis. z postea rede-
unt z comedūt mel. z rex nūq̄ erit nisi cū ex-
ercitu z masculi nō habēt acū nisi forte pau-
ci. tūc appetūt p̄ngere sed nō possūt. z reges
apū sunt duoz modoꝝ. vnus rub⁹ et alter
niger fere sicut carbo. et est in duplo maioꝝ
q̄ apīs que mellificat. et sunt apes mascule
magis pigre q̄ femine. et meliores sūt apes
minores z rotundiores habētes varios colo-
res. z apes que pascunt in mōrib; pratis et
ortis sunt mīnores z meliores z faciunt mel
psimile in p̄tib; z leue. apes aut que nō sunt
bone nō faciūt mel equale nec psimile. S;
apis q̄ sp̄ adheret forāmi mellis efficit mel
meli⁹. aliter eīm corūp̄it de facili z generāt
in eo aranee q̄ corūp̄unt mel. Duplici d̄ cā
vtunt apes mellificātes aculeo sc; ad d̄fen-
sionē. et ad humiditatis supflue p̄sumptioꝝ
vis eīm ignea est in acu. z ideo coopat valdē
ad p̄sumptionē supflui humidi z mellis im-
mutationē z cōseruationē Itē subintrāt se-
pe aluearia quedā musce male que faciunt
alijs muscis puis tediū quas multi vocant
grifanes et illi grifanes p̄forant z corrodūt
alas aliaz. sed vere apes p̄sequunt illas mu-
scas z pungūt eas nec p̄mittunt eas cadere
sup domos suas. Et apes mellificātes iter-
ficiūt masculos nocētes eis. z reges malos
qñ eas nō bñ regūt s; tātummodo de melle
nimis comedūt. z p̄cipue hoc faciūt quādo
mel erit paucū. z apes p̄ue pugnāt cū lōgio-
rib; qñ nō opant nec laborāt. z nitunt eas
ēgēre de aluearib; z p̄ taliū eiectionē meli-
orat mel z auget. Est autē vnum gen⁹ apū

quod dicit labionz interficit apes mellificā-
tes. z destruit eaz domos. et hoc est qz sunt
vigiles z bone custodie et quādo intrant al-
uearia. in melle subito se infigunt causa de-
uorandi intm q̄ nō possunt euadere. z tunc
statim a veris apib; hmōi interficiunt. z an-
teq̄ rex creat rationabiliter p̄ duos dies añ
sciunt alie qd rex sit factur⁹. vt obedire illi
parate sint z quādo reges creant quilibz bz
cateruā vnam. et illa caterua nō vult habe-
re aliū regē nisi quē p̄mitus acceperunt. z si
alius rex voluerit esse rex illi⁹ comitar⁹ ipm
interficiūt. z postq̄ exierint pulli et fuerint
pauci expectabūt societate alteri⁹ examinis
z sic simul securi⁹ p̄ficiunt. et postq̄ cepe-
rint volare pulli z fuerint equales magnis
festinat opus suū z senioꝝ plurimū coo-
perant. Nulla aut creatura ardētior est ad
vindictā q̄ sit apīs qñ ad iracundiā puoca-
tur. z ideo sepe grandes p̄sternit exercit⁹ mē-
titudine apū. quādo p̄tra diripiētes mella re-
sistere cōpellunt. simū z fumū super omnia
abhorrent apes. z ideo laborant p̄ngere se-
ces z squibala sua quādo volant. quia eaz
feces ferent valde. z ideo ab eis domos suas
valde purgāt. virgines apes z iuuenes me-
lius opant z faciūt melius mel q̄ seniores.
z nō tantū pcuriūt nec tantū ledit eaz p̄cus-
sio sic senū. Potāt aut apes z bibūt s; aquā
tantū clarā siue prope siue a remotis hauri-
atur. nec potant nisi prius p̄cecerint fecē su-
am. z maxime mellificant in autumno et in
vere. z mel veris mel⁹ est p̄pter floꝝ nouita-
tez z amplioꝝ puritatē. z apib; placet armo-
nia. s. sonit⁹ cātus z p̄cussio palmar. z iō cū
cantu z peluū aut cymbaloꝝ tinnitu ad al-
ueare reuocant. z qñ dimittit apib; multuz
de melle pigrescūt z min⁹ opant. z iō opoꝝ
vt in aluearib; eis mediocriter dimittatur.
Hucusq; Auiē. li. vij. Multa alia ponit in
quib; p̄cordat cū Aristō. li. viij. Plini. in. xj
q̄re supra li. xij. in l̄ra A. vbi inuenies mltā
que ab Aristō. z Scē. z alijs autorib; sunt
excerpta. s; hec sufficiant.

De bone

Capitulū. XII

B De grece boetes nūcupat. quē lati-
ni trionē vocāt eo q̄ terrā terit. cui⁹
latitudo pellis a mēto vsq; ad crura pallea-
ria d̄r a pelle ipā. s. dicta q̄si pellcaria qd ge-
nerositas i boue ē signū. vt dicit Jsid. li. xij.
bou āt vt dī. idē circa socios eximia pietas z

Nam alter alteri inquit cū quo p collum
 aratru ducere cōsuevit. z frequēti mugitu
 pium testat affectū quādo ipm cū inueni
 ri nō contingit. De bobo pō dīc Plin⁹ lib.
 viij. c. xlv. bobus indicis cameloz traditur
 esse altitudo quoz cornua sunt in latitudine
 quattuor pedū. z sequit ibidē. Soli boues
 inter animalia retro ambulātes pascuntur
 aque calide ablutione dicunt pinguescere.
 qñ cornibz capitis p iungunt pl⁹ laborz pos
 sunt sustinere qñ quādo ceruice inuicem co
 pulant. In syria sunt boues q nō habēt pa
 learia sub gutture sz gibbos in dorso. boues
 quoqz latata habētes cornua dicunt esse in
 ope excellētes. boues nigri coloris pua ha
 bētes cornua minus reputant viles ad ope
 randū. maiora cornua z spissiora habēt bo
 ues qz thauri. z post castrationē bos ī corpe
 z in cornibz augmentū recipit. pariter etia
 pficit in robore z pte. nō tamē est tāte ant
 mofitatis nec audacie sicut aī. magis autē
 efficit domit⁹ matur⁹ et quictus patiens la
 boris. et motus tardioris z incessus graulo
 ris. Itē Plin. ibidē. Natura optima boū fit
 in trimatu. post trimatū autē nimis est sera.
 sed aī p matura. optime pō cū boue iuuen
 cus imbuū. sociūz em laboris agriculture
 habem⁹ hoc animal. tāta etiā fuit cura apō
 pōres boues nō ledere vt q p caci aīo mor⁹
 bouē occideret sine causa. puniret grauitē
 tanqz colonū suū interemisset vt dīc idē Est
 em animal mite z mundū nō solū vsibz ho
 minū necessariū. vey etiā ad immolandū in
 aris deoz est cōgruū z aptū. nā ex bobo opti
 me fiūt victime z laudatissima sit ex eis pla
 catio deoz. bos aperit terrā vomere z inci
 dit z colit arua z ea gignendis fructibz apta
 reddit. Bos carnibz reficit z nutrit. pell ei⁹
 multis vsibz puenit. eius etiā fimo terra im
 pinguescit. eius cornua calefacta remollū
 tur et rectificant ex quibz vascula diuersa z
 varia vtenilia pparant. Ex cornibz em bo
 minis fiūt arcus baliste quibz tela ptra ho
 stem iactant. fiūt z toraces z arma quibz in
 firmiora hoīs cōtra hostiū iaculadefensant
 fiunt z lucerne quibz fugant tenebre. fiūt et
 peccines quibz capita a sordibz emundatur
 bouinis etiā cornibz vtunt venatores. nam
 cū eis terrēt feras z incitat canes venaticos
 vt fugiētia animalia insequant. cornibz in
 sup vtunt scriptores z pictores in quibz va
 rij colores optime pseruant. vtunt etiā cor

num vsu bellatores quibz buccinando so
 cū animant tā pugnātes qz fugiētes ad acie
 reuocant. cornibz etiā vtunt custodes turri
 um z castroz siue speculatores q ipoz soni
 tu ad vigilandū mutuo sehortant ad mul
 ta alia cornua bouina sunt necessaria. Und
 nihil est in boue qd diuersis vsibz nō sit vri
 le z etiā ei⁹ sim⁹. vt dicit Plin. li. xviij. c. xj. si
 mus inqt bouis cū aceto iuuat ptra dolorē
 articuloz. hydropicis etiā remediū singula
 re est si inde ad solē pungant. intercutaneū
 em psumit humorē z sedat ac repmit infla
 turā ydropicā z tumorē Dicit pterea Plin. li
 bro. xxx. c. iij. est inqt aīmal puulū sile scara
 beo noīe burestis. h inter herbas fallit bouē
 z ideo sic est dictū qz pmit cū. nam inter her
 bas quas bos diligit illud aīal se abscondit.
 qd aīal bos deuorat dū herbas incaute ca
 pit. burestis autē deuorat⁹ iecur bouis subi
 to sic inflamat vt ipm cū cruciatu maximo
 tandē rūpat. vñ ppter on⁹ q bouis ceruicē p
 mit z ppter dolorē stimuli q pungit bos bu
 restis veneno dū ei⁹ ventrē subintrat int ei
 bos cū interitu cruciat

De bubulco La. XIII.

Bubulus dīc boū custos. q ipoz est
 custodie et officio dīctat⁹. h boues
 pascit z nutritz ad pascua eos ducit
 ac reducit. z dū sunt ī pascuis p pedes eos
 colligat z p necrit. eoz ceruices iugo pmit z
 aratro eos iūgit. cū stimulo pigritātes com
 pellit ad labores. et vt vniformit aratru tra
 bāt stimulādo eos cogit sibilō. z cātīlea eos
 demulcet. z vt libet⁹ iugū ferāt vocis melo
 dia allicit ipos z inducit. naturalit⁹ em bo
 ues sicut z cerni diligūt melodiam. vt dicit
 Auic. cū pga eos dirigit z vt rectū faciant
 sulcū ipos instruit. nec solū cogit ad arādū
 vey ec ad triturdū cōpellit. z ad pfringen
 das fruges ī area circūduc. finito labore a
 iugo eos soluit z ad psepe vt fficiat eos dūc

De bubalo La. XIII.

Bubal⁹ est a boue diminutiue dīct⁹.
 eo q filis sit bob. Est aut aīmal ira
 indomitū q p feritate iugū nō reci
 pit in ceruice. bubalos africa pcreat In ger
 mania aut sunt boues agrestes habētes cor
 nua intm ptesa vt regis mēsis ppter insignes
 eoz capacitātē ex eis pocula fiāt. vt dīc Jli.
 est aut aīal magne fortitudinis. vñ domari n
 p nisi circulo ferreo naribz ei⁹ infigo q cir
 cumducit. nigri autem vel fului est coloris

paucos et raros habet pilos. cornua habet frontē cornib⁹ validissimis circumseptam cui⁹ caro nō solū est vtilis ad escā. vtz etia⁹ ad medicinā. nā vt dī. Plī. li. xxviii. c. r. caro bubali cocta vel assa homin⁹ morsum sanat cui⁹ medulla cū dextro crure assumpta auferit pilos palpebrarū et medet vicijs oculorū sanguis ei⁹ cū aceto sumpt⁹ reijcientem sanguinē mire sanat. cui⁹ vngule vlt̄ solec bubalini cū mirra cōfirmant dētes motos. lac bubalinum valet p̄tra viscerū torsiones. Hāz sua pinguedine delinit ea. vnde p̄tra dissenteria multū pdest. valet p̄tra ictus serpentū et scorpionū. et p̄tra venenū salamandre et cicute. vulnera recētia sanat. sim⁹ bubali calesfactus sanat apostemata dura et eorū duricias spargit. fel eius valet p̄tra caliginē oculorū. Sūt et quidā boues agrestes mire magnitudinis et tū summe sunt agilitatis. int̄m em̄ sunt agiles vt funū quē p̄ciunt citi⁹ eleuent sup̄ cornū q̄ possit decidere sup̄ terrā. Hi boues odiūt et psequunt̄ om̄e rubeū siue rufum. et ideo venatores rubeis se induunt vt eos puocent ad eos insequendū. venator iam vidēs bestia appropinquantē retro magnā arborē et forte se abscondit. bos vero cornib⁹ ita fortiter impingit in arborē q̄ p̄p̄is cornib⁹ ab arboze derinet. et sic detētus venatoria iaculis p̄fodit p̄sternit et necatur. Est aut̄ aliud animal siue boui agrestis. sed nō rāte magnitudinis. maxima habz cornua multū alta et acuta cū quib⁹ deijcit arbores et arbuta. s̄z et si p̄caua est quer⁹ roborē suo sponit vsqz ad terrā. qui gratia patius tandē caput submittit iter frutices subtilia et plica virgulta siue vimina habentes quarū p̄plexione et adherētia cornua bestie circūligant et obligant. vnde diu luctās cōtra illas cōplexas virgultorū obuolutiones magis ac magis se intricat atqz ligat. cumqz diu luctans ab illis ligaminib⁹ se non expe dit. imo forti⁹ se inuoluit p̄ indignatione al se mugit. cui⁹ vocē horridā audiēs venator scit bestia illaqueatā fore et detentā. vñ ipāz secure venabilis impetit et occidit bestiam acerrimā in virgultis quā in nemonib⁹ magnis inuadere nullaten⁹ ausus fuit. et hanc bestia vocat phisiolog⁹ aptaleonē. Cur⁹ dicis si fides adhibēda est mirū videt qualiter tam fera bestia de virgultis et nemonib⁹ modicis cornua nō eximit q̄ eisde cornib⁹ ingētes arbores deijcit et p̄sternit. Est p̄terea q̄

dam spēs bouis siluestris quā Aristo. in li. viij. circa finē vocat bozikur. et dī. q̄ magn⁹ est fm̄ quātitatem thauri. et ē silis thauo. et habet crines descēdentes ad duas ptes spatulaz sicut in equo est videre. et ei⁹ pili sunt magis molles pilis eq̄ et breuiorēs. et crines ei⁹ p̄tinui vsqz ad oculos. et est color ei⁹ vergens ad rubeū colorē vel citrinū. et voreius assimilaf vocē thauri. et habet cornua aliqn̄ tulū incuruata et in vnoquoqz cornuū suorū cape pōt medietatē mēsure. que ēz bos et nō habet dētes supiores sic thaur⁹. nec crura ei⁹ sunt multorū pilorū et assimilant lane. et findit vngulas hñs in pedib⁹ duos forulares. et cauda ei⁹ est breuis respectu corporis et ipse cauat terrā et erigit in cauādo sic thaurus. et bz durā cutē multos ic⁹ patientes. et carnē habet valde dulcē. et p̄pter hoc venaf et pcutit. et qñ venaf fugit et dēscit. et cū debilitaf pugnās p̄ciit ster⁹ et p̄tuo⁹ passus. et hoc facit qñ timet. Lanes aut̄ venatici odorant sup̄ ster⁹ et dū circa talē odorē occupātur. bestia fugiēdo elōgat. Itē dīc Aristo. s̄ vacca agresti. lib. r. et qñ appropinquat aial part⁹ adnabunt ex eis multi. et pus cōgregabūt ster⁹ circa ipm̄ et ponūt sicut murus et hoc est aial multi stercois. vt dīc Aristo. idē et etiā Auiē.

De basilisco Capl'm. XV.

Basiliscus grece. latine dicit̄ regulus eo q̄ sit vt dicit Jsid. rex serpentum ipm̄ em̄ vidētes fugiūt et timēt etia⁹ serpētes ipi. olfactu em̄ suo eos necat. flatu et etiā aspectu interimīt om̄e viuū ad eius si quidē aspectū nulla auis illesa trāsīt et q̄uis p̄cul sit eius ore cōbusta deuorat. a mustel⁹ em̄ vincit quas hoies ad cauernas deferūt. in quib⁹ reguli delitescūt. Ribile em̄ sine re medio ille parēs oim̄ dereliquit. vnde visa mustela basiliscus fugit quē illa psequit et occidit. Est aut̄ in lōgitudine semipedalis. albis maculis lineat⁹. reguli aut̄ sic scorpion⁹ arentia queqz sectaf. et postqz ad aquas puenerint ydrophobos et limphaticos faciunt. intoricāt em̄ ipas aquas et mortiferas reddūt eas. vocat quoqz regul⁹ a multis sibilus. nam sibilis occidit anteqz mordeat siue pungat. Nuculqz Jsi. li. xij. c. iij. Plī. aut̄ li. viij. c. xij. dīc sic. Apud inqt hesperios et ethyopes fons est q̄ a multis estimaf caput nili iuxta quē est quedā fera que catoblefas appellaf corpore quidē modica. omnibusqz

membris inera p̄grave caput gerens. et sp̄
habet deiectū sup̄ terrā. alias esset interne/
cio humani generis. q̄ om̄es q̄ ei⁹ viderint
oculos expiraret. Eadē basilisci serpētis est
vis quē sirena puincia gignit. habēs in lon/
gitudine magnitudinē. xx. digitorū candida
in capite macula velut dyademate insignit.
Sibilo om̄es fugat serpētes nec flexu mul/
tiplici reliquū corpus ipellit. s̄ celsus et ere/
ctus in medio gradit et incedit. desiccāt fru/
tices. et herbas exurit. nō solū tactu vep̄ etiā
sibilo et afflatu circūadiacētia oīa destruit et
corrupit. tāte etiā est venenositas et p̄ni/
cici q̄ tāgentē se cū hasta lōgissima sine mo/
ra interficit et p̄sumit. hūc mustela domat et
vincit. Quia deo nature nihil placuit esse si/
ne pari. mors itaq̄ basilisci mortuus ē muste/
le. et tandē mors mustele d̄r esse sc̄tor basilis/
ci. et hoc quidē vep̄ est sc̄z nisi mustela pastu/
et fricatione rute herbe p̄tra tale mortiferū
p̄mitus muniat. vt dicit Aristot. et etiā Auic.
Primo igit mustela rutā herbā q̄uis ama/
ram comedit. et sic p̄tute succi herbe amare.
nature hostē intrepida aggredit et deuincit
et q̄uis basilisc⁹ irremediabiliter sit veneno/
sus q̄din viuit. in cinerē tñ cōbust⁹ veneni/
maliciā p̄dit. cui⁹ cinis opatiōib⁹ alchimie
vtilis credit. et maxime in transmutatiōib⁹
metalloz.

De botrace La XVI.

Botrac que rubeta d̄r genus est rane
venenose habitās in terra pariter et
humore. vt dicit Plin. li. xviij. senecru/
tem. id est. verustā et senē pellē dicit eas de/
ponere assidue pastu quarundā herbarum
venena tñ sibi semp̄ reseruātes pugnāt p̄tra
araneā et spalangionē et beneficio plantagi/
nis eaz venenū supant et puncturā. cui⁹ ve/
nenū credit esse frigidissimū. Et ideo omne
mēbrū qd̄ tāgit reddit insensibile et stupidū
ac si esset cōgelatū. Animal siquidē est viru/
lentū. et ideo ad irā se animat ad oēm tactū
vnde quāto pl⁹ tāgit tāto turgescit ampli⁹
et inflat. quot maculis sub ventre respergit
tot nocumētis venenū ei⁹ obnoxii fore p̄bi/
betur. oculos habet quasi igneos et lucētes
et est tāto p̄niciosior quāto citius aspectus ar/
dentior inuenit. et q̄uis claros habeat ocu/
los odit tamē solis aspectū et q̄rit latebras
ac fugit ad cauernas quādo sol orit et ip̄ius
radis terre sup̄ficies resouet. Herbas dul/
ces diligit. et eaz radices comedit. sed come

dendo eas inficit et corrumpit. et ideo in or/
tis ruta que bufonib⁹ et ceteris venenos⁹ est
inimica plārari cōsuevit. cui⁹ virtute arcens
ne accedant ad alias herbas et radices que
ibi terre cōmendant. loca fetida muscida et
fimsa bufo diligit. odorifera aut loca mul/
rum odit. vnde dicit q̄ vinctis incipētibus
florere fugiūt. q̄ odorē ip̄az nō possunt su/
stinere. De bufone aut dicit Plin⁹ libro. xxx.
c. iij. sunt rane multū venenose q̄ dicuntur
rubete que viuūt in vep̄ib⁹ et rubetis. que si/
cut sunt grandiores sic et ceteris sunt p̄nici/
osiores. et sunt coloris altere subnigri. alte/
re subrufi vel pallidi et subcitrini. Istas au/
tez rubetas dicit habere duplex iccur. vnū
est summe venenosum. et aliud est remediū
et datur p̄ antidoto p̄tra toxicū seu venenū.
Oportet aut ip̄a experiri. p̄icitur aut iccur
in nido formicaz et p̄tē venenosam formice
fugiūt. aliā partē apperūt et illā oportet reci/
nere et vsui reseruare. Mira de his cetratiz
tradūt autores. vt dicit Plin. Dicit em̄ i ei⁹
latere dextro esse os occultū qd̄ picctum in
aquā feruētē facit eā subito refrigerari. nec
vas fernere postea nisi os p̄mit⁹ eximat. et il/
lo officulo vrunt magi ad amorē et odiū cō/
citandū. Dicunt etiā inde quartanas posse
saluari. Quātūcūq̄ aut verm̄is ille sit vene/
nosus. p̄ incinerationē tñ et p̄bustionē amittit
vim veneni et recipit maximā p̄tutē medi/
cine. Valet em̄ miro mō ad carnis et cutis
aliq̄ casu p̄dite recuperatōz et nervoz p̄solida/
tionē et vulnez desiccationē et curā si debi/
to mō illo cinere q̄s vtiat. Quere infra d̄ ra/
na in lra R.

De bombice La XVII.

Bombix est verm̄is quidā nascēs in
frondib⁹ cypressi fragini mori et tere/
binthi. vt dicit Plin. li. xi. c. xxiij. Ili. au/
tem dicit sic. bombix est frondiiū verm̄is. ex/
cui⁹ textura bombiciniū cōfiscit. appellat aut
hoc noīe eo q̄ euacuet dū fila egerat et in eo
remaneat sol⁹ aer. vt dicit idem. Miram aut
recipit h̄ verm̄is imutationē. nā p̄mo nasci/
tur sic verm̄is similis eruce q̄ rodit folia ole/
rum et pāpinos vineaz. h̄ verm̄is frigoris i/
paties bōbiceas telas araneaz mō texit et p̄/
mo sibi intexit corticē siue domū in q̄ habi/
tet. et p̄tra horz orē h̄yem̄is se defenset. cetrū
ram aut suā facit pedū suoz ministerio q̄b⁹
subriliat filiū et pectinat. et sic id in telā ordi/
nat et cōponit

De camelis Ea. XVIII

Camelus ut dicitur Ipsi. li. xij. a greco nomē sunt sortiti. eo quod quando onerant se inclinantes et accubantes coram onerantibus humilant. greci enim came humile et breue dicunt. vel dicunt a camur quod grece curuuz sonat. quia in tempore quando recipiunt super se pondera super anteriores poplices incuruantur. Cameli itaque animalia sunt onerifera et mansueti ad portanda hominum pondera deputata et inveniunt in multis regionibus. scilicet potissime in arabia. et differunt cameli arabici a camelis aliarum regionum. nam arabici duos habent in dorso gibbos. Sed reliquarum regionum cameli in dorso habent unum tantum. ut dicit Ipsi. i. eodem. Pli. fo. li. viij. ca. xix. dicit sic. Camelos inquit inter armata pascit oriens. quorum duo sunt genera. bactrici scilicet et arabie. arabici cameli bina habent tubera in dorso. bactrici unum habent in dorso in quo portant. et alium in pectore cui incubant. Cameli superiori ordine dentium ut boves carerunt et ruminant sicut boves et ovibus. ut dicit Ipsi. li. xij. ungulae tameñ non diuiduntur ut post dicitur. veloces sunt multum ut dicit Pli. et ideo valent in plijs committendis et etiam in mercibus deferendis. ultra assueti camelus non preedit spaciū. nec plerumque consueto onere suscipit ad portandum. odium habent naturaliter contra equos. et sitim etiam per quatridentum tolerant. et quando bibunt turbant aqua. aliter potum non gaudet. Vivunt quinquagenis annis. quidam etiam et centenis et aliqui etiam rabie incurrunt. Castrant cameli quod bello preparent. fortiores enim sunt coitu penitus denegato. Hucusque plinius. De camelo fo. dicit Avicenna. sic. Camelus indiget movere primo pedem dextrum sicut et leo. et solus habet super dorsum additamentum. et habet pedes scissos. et in scissura habet pellem ad modum pedis asinerini. et ille scissure sunt carnosae sicut scissure pedis ursi. Et ideo etiam faciunt eis homines forculares et abluunt eis pedes ne pedum teneritudo subterleat. et aliqui etiam in corde illius inveniunt os sicut etiam inveniunt in corde cerui. et habet quatuor conas in duobus mamillis sicut vacca. et camela se inclinatur vadit super genua quando appetit cum masculo copulari et desiderium eius est servens tempore amoris. et tunc pax comedit. et semper appetit coire iuxta locum illum ubi primo coivit. et ut dicit Aristoteles. li. v. Appropriat camelis quod solitarij sunt in moribus amoris tempore et nullus potest appropinquare eis nisi pastor. et virga came-

lorum est nervosa et valde dura. et ideo fiunt ex ea corde arcuum. Item idem in eodem. Camelus habet tempus determinatum ad coitum et amorem. Femina alit fetum in utero per xij. menses. et non coeunt ante triennium et post partum quiescit per annum. Item dicit idem li. viij. quod sunt quedam genera camelorum que castrantur ut sint ad fugam commodum aptiores. et dicit quod tales cameli sunt velociores equis. et hoc accidit propter amplitudinem passus. scilicet de hoc quere infra de dromedario Item nota contra incestuosos de camelo. quod camelus ut dicit Aristoteles. li. viij. non coit cum matre sua. cooperiebat enim mater cuiusdam cameli pallio in quadam civitate et saltauit super eam filius eius qui sentiens eam matrem suam descendit antequam coiret compleret momentum ingenuitatem et occidit ipsum. exemplum est Aristoteles. et ponit simile de equo cuiusdam regis. De camelo insuper dicit Pli. li. x. c. xxxvij. Cameli caluescunt inter quadrupedia sicut homo et sicut strucio et quedam alia inter volatilia Dicit etiam idem. quod inter animalia non cornigera camelus in superiori maxilla non habet porcos dentes. et ideo recordatur cum animalibus ruminantibus in dentibus et in dispositione ventris. scilicet non in cornibus. Idem dicit Aristoteles. lib. xiiij. Animal cuius cibi est materia spinosa habet multos ventres ut camelus. et animal habens cornua non habet dentes in utraque mandibula. et propter hoc camelus non habet dentes in utraque mandibula sed in una tantum quibus careat cornibus. necessario igitur fuit venter camelus talis dispositionis. et assimilatus ventribus animalium carentium dentibus in mandibula superiori. et fuit creatio dentium eius sicut animalis habentis cornua. et sequitur ibidem. Et quia cibi camelus est spinosus necessario fuit lingua carnosa propter duriciem palati. natura ergo palato utitur sicut parte terrestri dentium. et propter hoc ruminat camelus sicut habentia cornua quia ventres eius ventribus habentium cornua assimilantur. Recipit itaque cibum in primo ventre penitus indigestum. in secundo autem incipit digeri. in tertio melius. in quarto digestio penitus completur. et ista ventrium diversitas fuit necessaria propter grossiciem nutrimenti siue cibi. quia parum dentibus molitur cibum. Item Aristoteles. libro. xiiij. Camelus non habet fel distinctum super epas sicut nec elephas. quia epas naturam habet valde sanam et sanguinem naturaliter dulcem et in talibus animalibus non inveniunt fel. aut si inveniunt in venis valde

gracilibus inuenit. Et ideo dixerunt antiqui si anaxagoras q camelus ppter puationem fellis sunt vite longioris. qz dicitur viuunt aialia parum habentia fellis q illa que habet multum. et ideo posuit anaxagoras q fel esset causa i firmitatu oim acutaz quando scz multipliciter ad pulmonem et ad alias ptes corporis se diffundit. Sz dicit Aristoteles hoc esse falsum. qz multa animalia in qbus non inuenit fel acuta et mortifera aliquando sustinent passiones. vt patet in camelis quibus accidit aliquando podagra et rabies. vñ pstringunt pedes sui et interficiunt eos ista infirmitas. et tamen carent felle. vt dicit idem. Hucusqz Aristoteles. De camelo etia dicit Eustathius. in diet. vniuersalibus. Camelus est animal calidissimu ex natura. et ideo naturaliter est macilentu. Calorem tora trahit sanguinis vinctuositate. et ideo remanet sine multa crassitie. et camelinum lac subtilis est lacte alioz animaliu et minus vinctuosum et minus nutritiuu. magis autem est calefactiuu diureticu. id est. aptiuu et diuisiuu. lac enim nihil aliud est q sanguis secundo coctus. et ideo lactis sapor camelini salus est et acutus. vñ humor grossus est incisiuu et attenuatiuu. cui vaccinu lac est pparatu. est ei grossum vinctuosum et multu nutritiuu. alias proprietates quere infra de dzomedario

De cameleopardo
Capitulu. XIX.

Cameleopardus vel cameleopardus est animal ethyopiu. vt dicit Iheronimus. li. xij. et Plinius. li. viij. ca. xix. caput habet camelus et collu equi. crura et pedes bubali et maculas pardi. Est ei bestia maculis albis rutilu colore distinguens supaspersa. et ideo a capite cameli et maculis pardi cameleo/pardus est vocata. vt dicit Plinius. Est autem bestia magis aspectu q feritate conspicua. intantum masueta q etia ouis fere nome accepit vt dicit idem. Hoc aut animal fuit mudu fm mofayca lege q ad esum. sz non q ad sacrificium. na vngula sindebat vt bubalus et rumia bat vt camelus. et ideo ipsum comedere erat fas. vt patet Deuteronomio. xiiij. 2c.

De cameleonte La. XX.

Cameleon huius cameleonis. est bestiola pua diuersa varietate coloruz cospersa cui corpusculu ad varios colores quos videt facilima persione variatur non inuenit aliqd aliud animal cuius corpusculu ita recipiat colorz oppositoz im

mutationem. vt ibidem dicit Iheronimus. Secundu autem Auius. cameleon idem est q stellio. qz lucet vt stella et immutat colores. quia est aial timidum et pauci sanguis. et ideo colores mutat et est quadrupes habens faciem lacerte et vngues acutos et recuruos et corpus asperum et duram cutem ad modum cocodrilli. Aristoteles. sic dicit li. ij. Cameleon inquit est aial in corpore simile lacerto. cuius latera sunt oblonga puenientia ad inferius sui ventris sicut piscis et medium spodiulu dorsi eius pminet sicut spondiliu piscis. et facies eius est sicut animal ex porco et symia. et habet cauda valde longam et eius extremu est gracile. et habet pedes reflexos sicut lacertuli. et quilibz pedu diuiditur in duo. et compatio vni ad alteru est vt pollicis hominis ad residuu manus. et quilibet istarum partiu diuidit in digitos. et habet vngulas similes vnguibus aniu totu corpus eius est asper sicut corpus pardus. oculi eius psumti et sunt magni rotundi et continent a corio simili corio totu corpus eius. et non coopiunt ab ipso. et girat oculos suos frequenter circulu quaque et alterat color eius quando inflat coriolum eius. et habet colore declinantem ad nigrum et sunt in eo macule nigre. et hec variatio est in toto corpore eius et maxime i oculis et in cauda. et eius motus est grauis valde. et in morte eius turpis coloris. et id quod est i corpore suo est modice carnis. parum enim habet nisi in capite et radice cande vbi parum habet sanguinis. similiter in corde et in venis creunibus ab eo et in circuitu oculorum quous sit partu et eius cerebri est ppe oculos si quis diuiserit corpus i duo pmanebit in oparibus suis p suu spiritum et remanet modice motus circa corpus et non habet splenem et manet in cauernis sic lacerta. Hucusqz Aristoteles. Plinius. lib. xviij. c. viij. sicut dicit. Cameleon est aial sile cocodrillo sola curuatura dorsi et caude amplitudine distans. nullu aial eo pauidius estimat. et ideo imutat color. vis eius maxima est ptra accipitru gen. detrahit enim accipitres ad se volantes et pbet ceteris animalibus volutarie lacerandos. Caput eius et guttur eius si cui quercinis lignis accendat imbres facere et contraria democritus asserit. sz hoc deridet Plinius. Qualecunqz sit animal inter munda computat. vñ sup Leuiticum. xj. dicit efficitur. Diserescit et p infirmitate masuctu se fingit cui sit crudelis. Dicit aut cameleon viuere solo acre sicut talpa ex terra. et allec ex aqua. et

salamandra ex igne s'us. Quattuor ex puris vitā ducūt elementis. Camelion talpa maris allec z salamādra. Terra cibāt talpā flāme pascūt salamādrā. Unda sit allecci-bus aer camelionti

De caprea Ca. XXI.

Caprea est siluestris capra a carpēdo dicta. Un̄ Jsid. li. xij. capros z cap-as a carpēdis virgultis quidā dicūt Alij sō sic eas dictas putāt q' carpāt aspera. nōnulli sō dicunt eas sic vocari a strepi-tu cruriū. vnde vocant capree siluestres capre quas grece p'eo q' acutissime videāt dorcas appellauerūt. morant em̄ in excelsis mōtibz. z quīs de longinquo videāt nō vident tamē veniētes venatores. eedē dicūt z vbi-ces quasi auices eo q' ad instar auīū ardua loca petāt. ita vt de sublimitate vix obruti-bus humanis pateāt. vt dic' Jsi. li. xij. z sub dīc. Nec itaqz animalia in petris abruptis cōmorant. z si aliqñ hominū appropinuatōz z p'secutionē seu puerilitatē p'senserint v' feraz. de altissimis saxoz cacuminibz sese p'cipitātes in suis se cornibus suscipiūt illelas vnde dicunt etiā z dame siue damule. vt dīc' Pap. q're infra in l'ra D. de damula. Est itaqz caprea velocissima ī cursu. leuissima ī saltu. acutissima in aspectu. dulcissima q' ad gustū. tenerrima z suauissima quo ad esum sagacissima quo ad pastuz. nā visu gustu z olfactu discernit inter herbas z arboruz ramulos quoz extremitates teneras comedir z depascit. dīc' etiā Plini' Leopardus capre siluestris bibit lac vt vim languoris euitet

De capreolo Ca. XXII.

Capreolus vt dicit Auic. est animal in india simile binnulo siue ceruoz filio q' apud nos etiā nō mutat dētes. z qñ eius dētes sunt magni signāt vite diu-ternitātē in eis z habet pulcros oculos et acutos. z Aristo. li. viij. Capreoli siluestres habēt sapiām quādo vulnerant querūt pulegiū ceruinū z comedūt ipm vt extrabant sagittas de corpore si que in ipsis sunt infixe. ex velocitate mor' z assiduitate discursus. caro capreoli a supfluo humido exonerat. z eius caro tenerior z digestibilior efficitur. z saporis ac odoris ei' grauitas amputatur. vt dicit Lōstan. pass' gratia de locis altis ad altiora tēdit z inter herbas salubres z noxias odore diiudicat z discernit. Ruminat ci-

bos z vngulā findit. Hō vngue non cornu nō dente s; sola velocitate fuge a canibus z venatoz insultibz se defendit. Un̄ qñ i campestribz psequit' ad montana fugiēs alia perit In mōtibz indie sunt quidā capreoli qui ab herbis aromaticis z odoriferis pascunt in quoz vnguibz sunt quedā p'cauitates i q'bus hūiores quidā ad apostemata colligūt que p'mo ad maturitatē p' morū z p'fricatōz rumpunt z a corpe cū pilosis folliculis abstrahunt z suba que infra pelliculā cōtinet summe est odorifera z iter aromatica marime p'ciosa. in medicinis plurimū vtilis z s' tuosa. vt dic' Dyas. z Plat. z illō muscū vulgariter nominamus

De capra Capl'm. XXIII.

Capra sicut z caprea a carpēdis s'gul-toz z herbaz summitatibz est dicta. qz semp sursum tēdit vt summitates capiat carpāt z comedat folioz. vt dic' Jsi. De capris aut dīc' Plī. li. viij. c. j. Capre inquit pariunt fetus plures s; raro quattuor. ferunt in vtero qñqz mensibz sicut oues. capre etiā pinguedine sterile scūt. añ trienniu min' vtiliter generāt. et in senectute vltra q' trienniu cōcipiūt in nouēbri vt in marcio pariāt vel in aprili turgētibz virgultis. non omnibz sunt cornua. sed qbusdā sunt in his indicia annoz p' incrementū nodoz. auribz eas spirare z nō naribz archelaus cātor z raro sunt sine febre. z ideo tā capris q' ouibz ardētior z calidior est p'cubir'. vt tradit idem. nec min' dicimus eas videre d' nocte q' de die. depēdet omnibz de mēto vill' quē armitū vel aruncū vocāt Hoc villo si quis vnā ex grege trahat cetera stupētes expectāt Id etiā dicūt euenire cū quandā herbā ali-quā ex his momorderit. mor'sus eaz est arbori oliue maxime exitialis. Hā oliuā lambendo sterile faciūt. z hac de causa quedam nō immolabant. Capre sole declinat ad occasum vt dicūt simul nō edūt s; post auerse ab inuicē iacēt. In alijs aut horis auerse se puerūt z versis vultibz ad inuicē in gramīnibz depascunt. Ducitqz Plī. Decaps aut dicit Aristo. li. iij. in fi. In multis regionibz hnt lac sine impgnatōe. nec expectat impregnatio. s; accipit vrica z cū eo p'fricat mā-milla. z exbit p'mo sanguis deinde erit similē sanici z postea erit lac bonū nō per' q' impregnataz Itē idē li. vj. Capre viuūt p. x. vl p. xj. ānos z frequētāt coitū vsqz ad senectū

tem et aliquando pariunt gemellos si habue-
rint cibum puenientem. et maxime si caper be-
ne nutritus erit. Et si impugnata fuerit capra
contra impetum venti septentrionalis piet ma-
res. et si contra meridionalē feminas et debent
vertere facies contra partē septentrionalēz quā
debent coire. Item ibidem li. vii. Capre sic oues
comedunt herbas. sed oues carpunt herbas
usque ad radices et manent stabiles in pascuis
capre vero cito mouentur a locis et accipiunt tan-
tummodo herbarum extremitates et melius impre-
gnantur post potum aque salis. et quando mouentur ca-
pre post meridiem potabuntur plus aque. et quan-
do comedunt sal ante partem habebunt multum
fluctu a mammillis. Item li. viii. in capris sicut
in ouibus est putatio intellectus intermedium quod vis sci-
unt egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali-
quo deducantur. et si quis acceperit quandam
capram et subito erexerit. eriguntur et alie et respi-
ciunt eam solido aspectu. usus autem caprarum sic
et ouium hominibus est necessarius. nam lacte et car-
nibus pascit capra famelicos. pelle et pilis ve-
stit nudum. fimo et lotio. id est. urina impinguat
humum. nihil itaque est in corpore capre quod non
sit utile vel ad victum vel ad vestitum vel ad usum
necessarium medicine. nam ut dicit Plinius li. xviij.
capra. cornu caprino incinerato et pilis accen-
sis serpentes effugantur. eorum remedio multa ve-
nenorum genera supant. corroduunt carnes su-
perflue et recetes ac viue generant. restrin-
gunt humorum immoderati fluxus et vulnera
putrida corrosiua et incanesciata vel fistula-
ta eorum beneficio remediunt. pelle caprina re-
centi obducunt vulnera et sanant sanguine
caprino cum medulla decocto. toxicata vene-
na excludunt. et morsus reptilium et ictus scor-
pionum curant. pulmone calido capre super
morsum venenosum posito venenum extrahi-
tur. doloris quoque angustia mitigatur. eius felle ca-
lido oculorum depellitur macula et corroditur. vi-
sus acuit et oculus clarificatur. Jecur caprini
assum contra elephantiam adiuuat. si in cibis se-
pius assumatur. et si contra multas infirmi-
tates opitulatur. Nam ut dicitur idem. fimo caprino
podagrici alleuantur. si sepius hircorum cum suc-
co edere misceatur. urina etiam caprarum calefacta
tepida auribus instillata dolentes aures sanat
Duo et multas alias ponit medicinales pro-
prietates. Unum dicit Plinius ibidem. Mille
remedia ex hoc animali demonstrant quod quidam
ut ait. miror cur febre non dicatur carere Ad hoc
dicitur Aristoteles quod est quoddam animal quod fugit

lac caprarum et quando fugit mammillas lac ante
bilatur vel corripitur quod est in eis et ericcat. al-
ias ericcat inde capra. De capra quere ista
de hirco.

Decane La. XXIII.

Canis a greco nomen sumpsit ut dicitur
Illi grece enim cinos dicitur. quidam enim eum
a canore latratu dicunt sic vocatum
Nihil autem ut dicitur idem sagax est canes. plus
enim sensus ceteris animalibus habet. nam sua
noia canes recognoscunt dominos suos diligunt
dominorum tecta defendunt. pro dominis suis mortem se
subiiciunt voluntarie cum domino ad perdam currunt
Corpus domini sui etiam mortuum non derelinquunt.
Odore et sanguine perde vestigia deprehendunt.
humanum consortium diligunt. sine hominibus etiam
esse non possunt. ut dicitur Ipsi. ubi subdit. So-
lent aliquoties canes lupis admisceri ex quibus
nascentur canes seui qui licet a quibusdam
nominantur. Solent etiam indidit canticulas nocte
in siluis dimittere alligatas que a tigris et gridibus
insiliunt. et quibus nascentur canes acerrimi.
tam fortes ut preternat feroces bestias. ut leo-
nes. Huculque Ipsi. li. xij. c. ij. De cane autem
dicitur Plinius li. xij. c. xij. de animalibus que no-
biscum degunt fidelissimi sunt canes hominum atque
equi. Pugnassem enim canes pro dominis suis contra
latrones accepimus et consperimus. confectosque
plagis audiuimus eos volucres ac feras a
dominorum suorum corporibus abegisse. laniatu atque la-
tratu homicidam domini sui scelus perfiteri coegit
se. Legimus etiam garamantum regem ducentos
canes ab exilio reduxisse. et contra resistentes
mira audacia preuasit Canis etiam tasonis ci-
licie noluit cape cibum domino suo interfecto. et
sic dolore pariter et inedia perimere est. Le-
gimus etiam colonum alii celiu senatorem place-
tie ab armatis oppressum canem defendisse
nec per vulneratum que cane pempto. sic canis
tychis sabini eum nec in carcere nec in morte de-
reliquit. sed inestis edes vulat. cum mortuo
mansit. cui cum quidam cibum adiecisset ad os de-
functi cibum tulit. et cadauere in tyderim pro-
iecto ut corpus sustentaret saliens intra flu-
uium innatauit accurrete multitudine ad
spectaculum fidei animalis. Trinera quibus lo-
ga ad memoriam reducit. et amissis dominis ad
eorum domicilia soli per longa terrarum spacia re-
dire persueuerunt. Canis mitigat sculcia boie
humili confedere. in venatu eius precipua sagaci-
tas inest. nam vento et odore etiam per quas feras
fugientes persequuntur et eorum deprehendentes

vestigia latratu z rostro ferarū latibula ab/
dita. pdunt. Ex tygridibz z canibz tā fortes
generant canes vt leones vincāt z elephan
tes. sicut expert⁹ est Alexander magn⁹ i cane
qui sibi a rege alanie est trāsmisus q̄ primo
in ei⁹ p̄sencia leonē p̄fregit. deinde adducto
elephāte canis visa belua horribibz p totuz
corpus villis ingēti latratu primo insonuit
deinde artificiali dimicatōe elephāte tam
diu afflixit q̄ in terrā cadere coact⁹ fuit. P⁹
annuā etatē canis gignit octogenis diebus
in vtero gerit. cecos carulos parit. qui q̄ro
longiori nutriunt lacte tāto tardius visum
accipiūt. nunq̄ tamē visum accipiūt nisi p⁹
vicesimū primū diē. nec ante septimū. Qui
daz dicūt q̄ quādo vn⁹ solus nascit diē no
no videt. quādo gemini decimo diē. quādo
trini diē vndecimo. z ita quāto plures pari
untur. tāto tard⁹ oculi eoz ad videndū ape
riunt. Quot em̄ vni carulo numero adiciūt
tur totidē ad lucē diebz vt videāt retardant⁹
optim⁹ est fetus q̄ nouissim⁹ cernere incipit.
vel quē primo desert mater in cubile. Huc
usq̄ Plī. li. viij. c. xij. vbi multa alia dicūtur
De canibz autē diē Aristō. li. ij. Canes nō ei
ciunt dētes nisi forsan duos. z quāto sūt mi
nores. tāto habēt dētes albiores z acutiores
z p hoc cognoscunt canes antiqui a iuue
nibz quia senū dentes sunt nigri z obtusi. iu
uenū vero ecōuerso. Item ibidē libro q̄nto
Canes masculi mouent⁹ ad generationem z
coitū citi⁹ q̄ femine. et citi⁹ generāt lepora
rū q̄ alij. vt diē idē Plī. vi. cul⁹ femina q̄ i
pregnat⁹ p sextā partē anni. i. p sexaginta di
es alit⁹ in vtero. et sunt ei⁹ filij ceci p duode
cim dies. z non accedit ad eā masculus nisi
sexto mēse post partū. z quedā impregnant⁹
in lxxij. diebz qd̄ est fere q̄nta pars anni. et
filij istaz remanēt ceci. xij. diebus. etiā qd̄
p tres mēses z est quarta ps anni. z filij ista
rum erūt ceci p. xxij. dies. Un̄ patet q̄ q̄ro
ferus citi⁹ in vtero pficiunt tāto citius gau
dent visu q̄ sunt editi huic mūdo. z mascu
li mouent⁹ ad coitū citius. qz q̄ incipiunt
leuare crus ad mingendū. qd̄ sit post sex vt
septē menses q̄ vigorescūt. z accidit cani
bus leporariis quoddā p̄prium q̄ plus p̄nt
generare q̄ sunt in labore q̄ q̄ sunt in qe
te. z possunt viuere masculi decē annis. z mi
nus viuūt leporarij masculi q̄ femine ppter
labore masculoz. z sic nō est in alijs. qz ma
gis viuūt mares q̄ femine. vt dicit ibidem.

Alij at canes vt custodes domoz z ciuium
viuūt diutius quia quattuordecim annis.
z aliquādo viginri. vt diē Homer⁹. Itē li
bro. viij. canes q̄ infirmant comedunt ra
dices herbe cuiusdā vt vomāt. et sic sibi me
dent. Itē diē Plini⁹ li. xviij. Vomitiones
inquit. id est. medicinas z purgationes vo
mitiuas. primo ostēdit canis q̄ replet⁹ cibo
norio gramen comedit z per vomitū libe
ratus fuit

Decanica La. XXV.

Canicula dicitur esse mater canū cui⁹ ma
trix est oblonga p longitudinē ven
tris collocata. habet p longitudinē
vbera plura p̄ra se inuicē ordinata que im
pregnatōis tpe itumescūt que parit plures
filios sed sp̄ cecos. quos tamē tenerrime di
ligit z morfu ac latratu eos defendit. et si de
latibulo filij exierint eos inter dētes sine oī
lesione referre pluenit. z p̄mo meliorē z for
mosiorē repositat. qz euz tener⁹ diligit. et iō
ei māmilla citius porrigit z extendit. An tē
pus coitus z cōceptus vt diē Aristō. lib. v.
p dies septē quandā mēstruosam immūdi
ciam efficit z tūc infirmat z apostemat ei ma
trix. z tūc nō appetit coitū sed fugit. sed post
purgationē meli⁹ cōcipit salubriusq̄ parit
post partū etiā multū humorē fleumaticū
z grossum efficit. z ideo corp⁹ canicule tunc
marcescit. vt dicit idē. Itē inuenit lac in ca
niculis ante partū p plures dies z citius in
leporariis q̄ in alijs. z p̄mo est lac spissum z
postea subtiliat. z post partū est oueniens. z
viuūt min⁹ canicule q̄ canes cōmuniter. sz
canes venatici masculi ppter laborem nimium
z discursum min⁹ viuūt. z q̄ ab vrine gra
uamine se exonerare desiderat crus non eri
git sicut mascul⁹ sed residēs inferius se icli
nat. Canicula igit mare est minor corpore.
z gracilior viribz debilior circa fetus educa
tionē sollicitior. animo māsuetior. nisi quan
do nutrit fetus. Est autē ad instruendū ma
sculo abiliior z etiā corpe ppter membrorū fle
xibilitatē agiliior. sz ppter debilitatē neruorū
in cursu minus durat. Canū igit z canicu
larū nobilitas attēdit in faciei z rostri p̄ore
sa lōgitudine z amplitudine pectoris z ilio
rum siue inguinis strictitudine. nam canis
nobilis circa renes z ilia z etiā ventrē reitri
gitur. sz circa anteriora pectoris dilatāt. au
res etiā lōgiores habet z flexibiliores. typhas
autē an̄ habet epiliores z graciliores z etiam

altiores. et si fuit necessariū vt essent ad mo/
tum et ad cursum agiliores. caudā etiāz hñt
ceteris canibz. plixiozē et recuruiorē. minus
etiā habēt de carne q̄ canes rurales. et hñt
etiā pilos breuiorē et rariores et planiores
nā si essent multū pilosi et villosi i cursu ni/
mis incallescere. si nimis carnosi mole car/
nis oppressi min⁹ curreret. et si caudas habe
rent lōgas inter crura depēdentes eoz cur
sum nō modicū impediret. p h⁹ etiā caude
depēdentiā nō aiosi s; poti⁹ timidi appareret
Sunt adhuc canes nobiles circa bestias et
feras siluestres insequēdas et capiendas fe
roces et leui. circa pō homines sunt valde
māfueti. et si aliquādo ptra homines extrane
os exilicint. statim a suo impetu se p̄pesciūt
Canes etiā nobiles cū cernū vel lepore ce
perint nō statim deuorāt qd capiūt s; poti⁹
p̄dā suāz dñō suo derelinquūt. viliori pte p
sua portioe vtrūq; ossibz et sanguie cōtenti
sunt. imo si nihil portiois penit⁹ habuerit
ppter hoc p̄dam aliā inseq et inuadere nō di
mittunt

De alijs p̄prietatibus canum

Ca. XXVI.

Unt et alie canū p̄prietates mñ⁹ lau/
dabiles. nā canes bolissimū p̄tinuū. i.
appetitū immoderatū patiunt. et tan
tum aliquādo p famē cruciant q̄ insani et
rabidi sūt. Hā canibz accidūt infirmitates
sicut canicies. squinantia. et rabies. vt dicit
Aristo. lib. vij. Dia animalia qñ sunt morosa
a cane rabioso in furia rapiunt. pter hoīem
qui aliquādo euadit bñficio med. cine. Dic
aūt Cōstan. in viat. li. vltimo. Canis est na
turaliter frigid⁹ et sicc⁹ cui nigra colera do/
minatur q̄ supabundās et putrefacta vl⁹ cor
rupta ipm rabiū facit. et hoc ptingit maxi
me in autūno et in vere quē alij canes fugi
unt tāq; pestem. et semp est pfug⁹ et soliuag⁹
et vadit nūrado et cancellado sicut ebrius. et
currit ore aperto ac lingua dependēte. salī
ua nimia et spumosa de ei⁹ orificio pfluente
oculos habet reuerfos ac rubicūdos. et au
res retractas. et caudā inuoluit inter coras
et quīs oculos habet ap̄tos. tñ offendit ad
omne obiectū pedē suū. ptra quālibet rē pu
gnat. et ptra ymbriā suā latrat quē timentes
canes fugiūt et latrāt ptra ipm. Carnē autē
inacera in sanguine morsure ei⁹ null⁹ canis
attingit. Et qui ab eo mordent somniāt ter
ribilia. et in somno ex putrefactōe sunt timo

rosi. et irascunt sine causa. stupidi sūt. vndē
q̄ circūspiciētes et inspicī a nullo patientes
et si inualuerit passio icipiūt abhorrere om
nem potū et timere aquā et latrāt vt canes. et
ita timēt aquā q̄ cadūt p timore. et hi moriū
tur nisi medicado eis cin⁹ occurrat. Curas
aūt et remedia quere supra li. de morbis. ca.
de venenis. Dicit aūt Plī. li. xxi. q̄ sub lin
gua canis iacet aliqñ vermicul⁹ q̄ grece dī
licta. qui facit canes rabidos. quo extracto
cessat morbo Itē dicit idē. Tāta est violētia
morsus canis vt ei⁹ vrina calcata nocet ho
mini et maxie si habet vl⁹ vel vuln⁹. Itē ibi
dem. Qui vrinā suā eiecerit sup vrinam ca
nis rabiosi dī statim sentire doloze ilinm et
lumbor. Itē canis est iracūdis et malicio
sus. et iō vt se vindicet lapidez de quo p̄p̄cis
sepe mordet. et tāto furoze et morsu lapidē ar
ripit q̄ dētes p̄p̄ios in se frangit et non lapi
dem s; p̄p̄iū dentē valde ledit. Itē fraudu
lent⁹ est et dolosus vñ et sepe trāscuntibz blā
diendo cū cauda qñ arizidet q̄s retro mordz
qñ mime p̄siderāt. Itē odit baculos et lapi
des ac virgas timer. Inter notos audax et
animosus est et om̄es mordere nitit. om̄s ter
ret s; transiens inter extraneos nihil audet.
Itē auid⁹ est et gulosus. et iō sepe cadauera
ita auide comedit q̄ vomitu ea reūcit. s; p
cū esurierit qd turpiter euomit. turpi⁹ re/
comedit ac resumit Itē canis inuidiosus ē
et ideo dīc Auicē. q̄ occulte herbas colligit
q̄b vomitu se purgat inuidēs et dolēs q̄ her
be efficacīa q̄s recognoscat. dolēs etiā per
uersus canis si q̄s al⁹ canis ignot⁹ hospiti
um subintroeat. timēs ne ppter ei⁹ p̄sentiam
sibi aliqd depereat. et iō pugnat ptra eū. Itē
cupid⁹ est et parc⁹ et ad reponenduz supflua
studiosus. et iō ossa carnosā et medullata q̄
deuorare nō potest canibz nō cōicat s; cū di
ligentia reponit in abscondito et occultat que
cū esurit sol⁹ vorat. Itē immūsus est et libi
dinosus. Vñ dīc Arist. li. vij. Canes tam se
mine q̄ marcs coitu vrunt q̄ diu viuūt. ita
em̄ immūdicie libidinis se exponūt q̄ inter
matrē et sorore nō discernūt quo ad coitum
Et iō fm legē mosaycā equali immundicie
subiacet oblatio de p̄cio canis vel canicule
et de p̄cio meretricule p̄stirute. nā tales mi
sere p̄sone om̄i libidini indifferent⁹ dep̄iūt
canino more Itē antiqu⁹ canis piger solz eē
et desidiosus. vñ dīc Arist. li. vij. q̄ canibz ī
senio accidit podagra et pauci ex eis euadūt

quin podagrīci efficiāt. ⁊ ideo tota die dor/
mitāt sup fīmariūz inter muscas ⁊ vermes
marīne aut a muscis tūc infestāt circa ocu/
los lippīeset circa aures in q̄b̄ ē potissime
vīcerosus. ⁊ q̄uis aliq̄ terebrādo pforant
ei⁹ aures p̄ pigricia nō resūmīt vires vt se ex/
cutiēdo eos abijciat ⁊ expellat. s; vix aliq̄ti/
ens q̄n p̄tra faciē ei⁹ volitāt post eas captā/
do cū ore crepitādo dētibz eas fugat. Tan/
dē canis vīcerosus reſte vel ſune collo eius
alligata violent⁹ d̄ fīmario trahit. in fluuiō
ſubmergit. ⁊ tūc terminat ſic ei⁹ mīſera vi/
ta ac ſiñit. nec ei⁹ pellis detrahīt. nec ei⁹ ca/
ro comedīt. s; ſepulture cōmittīt. s; mīſcis
⁊ vermibz finalit⁹ derelinquit

De catulis La. XXVII.

Catuli ſunt canis filij diminutīue ſic
dicti ſic ⁊ catelli. Nā abusiue ſic vo/
cant filij aliaz beſtiaz. vt dic̄ Iſid.
li. iij. Di catuli naſcunt generaliter ceci ⁊ q̄
ad videndi actū impfecti. nā catuli canū ua/
ſcunt cū dentibz ſerratis q̄uis valde p̄uis.
Om̄e aut aīal habēs dētes p̄ modum ſerre
diuiſos eſt gulofum ⁊ bellicoſum vt canis.
lupus. leo. panthera. ⁊ hm̄i. ⁊ oīa talia ani/
malia generāt ſer⁹ impfectos. vt patz ſupra
libro eodē de aīalibz in generali. ⁊ in oībz
faciētibz filios incōpletos cauſa eſt gulofita/
tis. q; ſi expectaret vſq; ad cōplementū ſer⁹
matrē ſugēdo interficerēt. et ideo oportz vt
feſtina ſit in talibz natura. q̄re ſupra li. eodē
Nā ſicut dic̄ Solin⁹. Catuli canū q̄ndam
apud veteres erāt in ſummo honore habiti
vt dic̄ Plī. li. xix. Catulos inq̄t lactentes
adeo puros eſtimauerūt ad cibū antiqui vt
etiā eos placandis numinibz offerrent loco
hoſtiaz quoz ſanguīe nihil p̄tra toxica pu/
tabat vtil⁹. ⁊ adhuc in p̄ſenti ſubēt autores
morſus venenofos vulneribz ſalubrit⁹ adhi/
beri. nā catuli apri ⁊ ictibz ſerpētis appoſiti
ca lidi venenū extrahūt. dolorē mitigant. et
adhibitis remedijs membz ſauciū tūcū red/
dunt. vt dic̄ idē. Et hi catuli q̄to naſcuntur
cit⁹ tāto viſum vidēdi recipiūt tardius. vt
ſup̄ dic̄ Arito. Siſt⁹ quanto vberiori lacte
nutriunt. tāto tardi⁹ i vidēdo p̄ficiūt. Na/
trem adhuc ceci diligūt. voce ⁊ odore eā re/
cognoscūt. māmās eius reqrunt. ⁊ ſi mater
lac aliquo caſu oppreſſerit acutiori dēte pa/
pillam cōpmunt ⁊ lac vberi⁹ effundere den/
tium acumine matrē cogūt. q̄n eſuriūt que
rulando ⁊ clamitādo vbera materna q̄runt

⁊ ita dicunt ſugere māmās in ordine p̄roue/
iacuerāt in matrice. ⁊ ille catul⁹ q̄ ſortior eſt
ac melior pus ad lac admittit. et a matre di/
ligit teneri⁹ ⁊ fouet. a catulis venaticis cibo
ex industria debet ſubtrahi ne eos cōtingat
ex paſtu ſupfluo impinguari. Ex nimia em̄
crasſicie ⁊ impinguatōe ad p̄dam ſegniores
⁊ ad curſum fierēt tardiores. Quāuis autē
animalia ſint melācolica ex cōplexionabili
qualitate. ex diſpoſitōe tū mēbroz ſunt agi/
les. Sūt em̄ leti plurimū ac ludētes. ⁊ hoc
accidit ex etate. q̄n p̄o ſunt ſepabiles a lacte
tūc ſunt abiles ad inſtruendū ⁊ hoc tam ad
venandū q̄ etiā ad ludendū ⁊ ad gregē cu/
ſtodiendū a lupis ac tuendū. Qui p̄o ad cu/
ſtodidā dom⁹ ſunt depurādī debēt de die i lo/
co obſcuro icludi ⁊ vinciri. ⁊ ſic d̄ nocte eēt
p̄tra fures magis ſeui. nā taliū canū eſt offi/
ciū de die quieſcere ⁊ dormire. de nocte p̄o
vigilare. ⁊ p̄tra fures curiā circuire. Uti/
perabilis em̄ eſt canis q̄ d̄ die vigilat latrat
⁊ circuit. d̄ nocte p̄o dormitat ⁊ latitat ⁊ ob/
umteſcit. Nal⁹ etiā eſt canis ſiue ſit ſenex
ſiue iuuenis. q̄ de die cuſtodit oues a lupis
dū ſunt in paſcuis. d̄ nocte eas ſtrāgulat dū
ſunt in caulis

De caſtore Laplm. XXVIII.

Caſtor eſt beſtia mirabilis que cum
quadrupedibz viuūt ⁊ gradit i terris
ſub aquis aut natat ⁊ cōmorat cum
natatilibz ſicut piſcis. ⁊ eſt caſtor a caſtrādo
ſic vocat⁹. vt dic̄ Iſi. li. iij. Nā eozū teſticuti
medicīne ſunt apri. p̄pter quos cū p̄ſenſerit
venatozē ipi ſe caſtrāt ⁊ morſibz ſua virilia
amputāt ⁊ detruncāt. vt dic̄ idē. de q̄bz
cicero ait. Redimūt ſe ea pte corpis p̄t quā
maxime expetunt. ⁊ iuuenalis Qui ſe eunu/
chum facit cupiēs euadere damno teſticuti
dicunt aut caſtores ſibi q̄ ⁊ pontici canes
dicunt. Nucusq; Iſi. De caſtoribz aut dic̄
Plini⁹ li. ij. c. iij. Ponto inq̄t vnū dicūt ge/
nus animalīū eſſe qd̄ nūc terrenā nūc aqua/
ticam ducit vitā in extremis aquaz et flu/
minū ripis domos ⁊ cauernas ſibi edificat
miro artificio in extremis aquaz ⁊ fluminū
ripis p̄paratas. Nā hec aīalia pariter i gre/
ge viuūt. ſuā ſpēm diligūt. pariter etiā p̄gre/
gati ſibi dentibz ligna piſcindūt. ⁊ piſciſa de
ſilua ad latibula ſua miſo modo deferūt et
deducūt. nā vnū p̄ vehiculo pedibz eleuat⁹
ſupinū in terrā ſternūt. inter cuius coras ⁊
crura abſciſa ligna ordināt ⁊ cōponūt. ⁊ cū

trahētes ad suas māsiunculas a lignis ip̄z
 exonerant ⁊ multa subtilitate ex compoſita/
 ta materia habitacula fortia ſibi parāt. Sūt
 aut̄ eaz domū cule bicamērate vel tricame
 rate que quaſi p̄ tria tabulata ſeu ſolaria ſūt
 diſtincte. Aqua creſcēte loca ſuperiora iha
 bitāt. decreſcente aut̄ in inferiori pte habi
 taculi ſeſe locāt ⁊ p̄ quoddā forāmē i ſolario
 quolibet ex industria p̄parato candā ſuā q̄
 piſcee eſt nature ſubmittit aque ſine cui⁹ p̄/
 ſentia nō poſteſt cauda ei⁹ ſine corruptōe ali
 qua pmanere. Animal eſt mirabile ⁊ mon/
 ſtruoſum cui⁹ cauda t̄m piſcis ⁊ totum reſi
 duū ſui corpis naturā habet quadrupedis
 animalis. Eſt aut̄ in magnitudine ad mor/
 dū parui canis habēs pedes quaſi caninoſ
 a pte poſteriori cū quib⁹ p̄ncipaliter ambu
 lat. a pte v̄ro anteriori duos habet q̄ſi anſe
 rinos cū quib⁹ p̄ncipaliter in aquis natat.
 pellē habet valde p̄cioſam p̄ qua venat. de
 res aut̄ habet acutos ⁊ ſerratos ad modum
 canis. nec eſt velocis mor⁹. quia habet ribi
 as valde breues. habent aut̄ caſtores duos
 teſticulos in magnitudine p̄portionē cū p/
 uo corpe nō habētes. ⁊ hos caſtozeū nomia
 mus. Et de hiſ dicit Plin. li. xxxij. ca. iij. ſic
 Caſtores inquit ſibi amputāt teſticulos q̄ſ
 caſtozeū dicim⁹ ne capiant a venatozibus.
 Negat ſextus diligentiffim⁹ medicine per/
 ſcrutator. imo dicit eos ſic eſſe obſtrictos et
 ſp̄ic dozi ſic adherētes vt adimi nō poſſint
 ſine vita animalis. Item idē dicit Plac. ⁊ eti
 am Dyaf. q̄ nō eſt tāte diſcretōis q̄ ſciet ſe
 liberare taliter. ⁊ hoc quotidie patet i caſto/
 ribus qui in diuerſis locis inueniunt. vñ
 qd̄ dicit Jſid. ⁊ philoſ. de eoz caſtratiōe nō
 de vſualib⁹ fibz. ſz de aliquib⁹ alijs aima
 lib⁹ que caſtozib⁹ aſſimilant in teſticulis eſt
 forſitan intelligendū. Valet aut̄ caſtozeum
 vez ⁊ nō ſophiſticū p̄tra maximas corporis
 paſſiones. vt dicit Plin. ibidē. maxime ſi fuerit
 caſtozis nec nimis iuuenis nec nimis ſenis
 ⁊ ſic ſunt eligēda caſtozea duplicata. ex vno
 nexu dependētia. ⁊ vno neruo copulata. q̄a
 talia nō poſſunt de ſacili adulterari. Mul
 ti em̄ accipiūt veſicā animalis ⁊ replent eā
 ſanguine caſtozis addito modico p̄o caſto/
 reo p̄pter odorē. ⁊ modico piperis p̄pter ſa
 porē acutiōrē. et colligāt collū veſice vt vi/
 deatur eſſe neru⁹. Sed ab vno collo duas
 veſicas depēdere eſt impoſſibile. ⁊ ideo illō
 caſtozeū eſt meli⁹ qd̄ duplicatū depēdet ab

vno neruo. Eſt em̄ eligendū qd̄ mediocri⁹
 in ſapore eſt acuti⁹ quia ſi nimis eſt acutum
 ⁊ quaſi terrenū. ſophiſticatū eſt maxie ſi nō
 habet neruos intricatos. vt dicit Dyaf. vñ
 laudabile eſt qd̄ mediocriter eſt acuti⁹ ⁊ glu
 tiuſum nō hñs ſaporē horribilē neq⁹ ſalfū
 quia cū ſale aromatico frequenter ſophiſti
 cat. vt dicit Plin. ibidem. Quāto aut̄ eſt recēti/
 us tāto eſt meli⁹ ⁊ efficacius in medicina. et
 eſt ſignū q̄ nō eſt adulteratū qñ duo teſtes
 habēt quaſdā pelliculas vel folliculos ſibi
 eſſentialiter adherētes plenos pinguedine
 vinctuoſa. Per ſeptē annos poſteſt in multa
 efficacia cōſeruari. ⁊ debet poni in medicina
 ſine pellicula exteriori ⁊ modo debito pōde
 rari. Brutē em̄ habet diſſoluēdi. p̄ſumēdi. et
 attenuādi. et loca neruoſa maxie cōſortādi.
 Un̄ valet p̄tra multa mala. nā epileptic⁹ cō
 uenit. ⁊ ſubuenit p̄tra capitis frigidas paſſi
 ones. paralifiſim lingue ſoluit ⁊ loquelā red
 dit ſubito ablaſā. ſi tantū ſub lingua ponat
 ⁊ reſoluat. cōtra vniuerſalē corpis palifiſim
 valet ſi decoctū in vino cū ruta ⁊ ſaluia in
 potu ſepius aſſumat. excitat cerebrū ⁊ com
 mouet ⁊ cōſortat. ſternutatiōē puocat. p̄p̄
 qd̄ inde etiā litargi⁹ excitat. ſomnū puocat
 ⁊ p̄ciliat. ſi cū oleo roſaceo caput d̄ caſtozeo
 pungat p̄tra venena fortiſſima vt ſcorpionis
 aranee ⁊ ceraſte ſerpētis ⁊ p̄ſtere oppitulat.
 vt dicit Plin. li. viij. ca. iij. Eius etiā vna valz
 ad quelibet p̄dicta. vt dicit idem ⁊ puocat
 menſtrua. adiuvat cōceptionē ⁊ multa alia
 ⁊ eius pinguedo maxime eſt efficax in vng
 uentis

De cerno Capitulu. XXIX.

CErnus a ceraſton grece. i. cornu d̄z
 latine. vt dicit Jſid. li. xij. vbi ſubdit d̄
 cēs Cerui inq̄t p̄p̄entū ſūt inimici. q̄
 cū ſe grauat⁹ aliqua infirmitate p̄ſenſerit
 ſpū nariū eos extrahūt de cauernis ⁊ ſupe
 rata pernicie veneni eoz pabulo reparant.
 Diptannū herbā ip̄i p̄mitus p̄diderunt. nā
 eo paſti excutiūt ſagittas. qñ a venatozibus
 vulnerant. mirant aut̄ fiſtulaz ſibilib⁹ ⁊ i ar
 monia delectant Erectis aurib⁹ acute audi
 unt. ſubmiſſis nihil. ſumina immēſa ⁊ ma
 ria trāſeunt ⁊ fortiores tūc in natādo prece
 dunt. quoz clunib⁹ debiliores in natādo ca
 pita ſupponūt que ſibi hñuicē ſuccedētes la
 bonis leui⁹ pōdus ſerūt. Ducuſq⁹ Jſidor⁹.
 Eadē verba dicit Plin. li. viij. c. xxxij. vbi ad
 dit ad hec verba. Ceru⁹ inquit eſt aial pla

cidissimum qui vrgēte vi canū ad homines ultro fugit. Et quādo cerua est paritura minus cauet semitas tritas ab hominibz q̄ semitas feris cognitās z secretas. Post ortūz arcturi sideris cōcipiūt z octonis mēlibz partus ferūt. Interdū etiā geminos in pari endo edūt. At tpe cōceptus femine a maribz se sepant z discedūt. sed mares retēta rabie libidinis seuiūt. glebas z scrobes vngul fo diunt. z eoz rostra tūc nigrescūt donec ab ī bribz aliquibz abluiant. Femine autē ante partū purgant z vtunt quibzsdā herbis q̄ bus se in vtero meli⁹ retinet z in partu fa cilius liberat. post partū duabz herbis. s. ca mo z sisolis paste redeūt ad fetū z illaz her barum succo imbute. filijs lactis exhibent nutrimentū. part⁹ editos ad cursuz exercēt. z se parare eos ad fugā docēt. ad p̄rupta col ducūt. et saltādū modū eis indicāt z ondiūt. z tūc mares soluti desiderio libidinis pabu la auide perūt. z vbi nimis pingues se sen se rint latebras querūt. quia incōmodū pōde ris corpis p̄timescunt. z quādo fugiunt euz sum nō cōtinuāt. sed statim respiciunt et qñ ad eos prope ventū fuerit rursus p̄sidia fu ge querūt. auribz erectis vocē canū audiūt z fugiunt. quibz submissis piculū non p̄sen tiunt. tante sunt simplicitatis vt omnez mi rent z stupeāt nouitatē. vnde equo vl' buba lo ad eos accedēte ita in ipm respiciūt q̄ ho minē p̄us iuxta se venientē z sagittis ipete re volentē nō attendūt. Quādo trāsnatant maria gregatim z recto ordine incedunt et ope vicaria se iunāt. nō visu sed odore ter ras perūt. et cū ceru⁹ animal sit cornutum. hoc inter alia aialia habet p̄p̄riū q̄ ānis sin gulis in vere mutat cornu iuū. z tūc quia ē inermis. de die sibi querit latibula z latet q̄ usqz crescentibz cornibz iterato noua sibi ad ueniat armatura. Quādo autē deñcit cornu detrū ob inuidiā abscondit illud dolens ne quis inde accipiat medicinā. Dep̄henditur ceruoz etas p̄ cornuū ramos. quia ānis sin gulis sibi addit ad viuendū. sup̄addit vnū vsqz ad septē annos. et ab eo tpe annis sin gulis similia renascunt. nec pōt etas discer ni. Simili modo senecta dentibz declarat. aut em paucos aut nullos habet nec in cor nibz imis ramos imo ante frontē preminēt cornua vltērius nāscunt. z si post nunq̄ amittunt. Quādiu carēt cornibz nocte p̄ce

dunt ad pabula nō de die. calori solis ea ex ponunt vt indurent. Ad arborē ea postea le niter fricant eoz fortitudinē experientes. ac pruritū quē ibi sustinēt corticis duricie amo uentes z cū ea senserint roborata p̄deūt ad pabula in aperto. Nūq̄ ex attritu arborz ab edera arbori inherēte innodant eoz cornua z sic facilius capiunt. Serpētibz p̄triant ītantū q̄ odore cornu eoz exusti edes fugi unt. et coagulū oīm anguiū sanat morsus. Diutissime viuit plus q̄ centum annis. qd cōpertū est p̄ ceruos captos. p̄ centū annos post mortē Alexandri ab eozundē torquibz aureis adoptos z insignitos. Febriuz mor bos non sentit hoc animal. quoniā sibi me detur p̄tra morbz. Nucusqz Plin⁹ li. viij. ca. xxxij. Scdm aut Aristō. z Auic. Ceru⁹ est aial nō hñs sel nisi in intestinis. z idco hz intestina amara z fetida z iō nō comedūt ea canes nisi sint famelici sup̄ra modū. Itē di cit Arist. li. ij. aliqui putāt ceruos habere sel in auribz. vt dic Aristō. s. hoc est falsum vt dic Auic. s. habēt quandā humiditatē silez humiditati splenis Itē idem sanguis cerui sicut z leporis nūq̄ coagulāt. s. semper ma net liquid⁹ contra naturā taliū bestiarum. z nullū animal mutat cornua nisi ceru⁹. cy. cornua sunt solida. et ideo ponderosa. vnde ipa abijcit p̄pter pōdus. z hz conos q̄ttuor. magnos dētes in vna pte coni. z q̄ttuor in alia q̄b molit cibos. z duos dētes alios q̄si culmos. z mas habet maior eo q̄ femina. et declinat ad inferi. vt dic Auic. Itē Arist. li. viij. opinant inquit de ceruo q̄ inter oia quadrupedia siluestria sit discretissimuz. ex hoc q̄ parit iuxta viā vbi aialia p̄pter hoīes non accedūt. Et fugit lumen solis cū filijs q̄ nō habēt nisi vnū introitū. qm̄ ibi pōt pu gnare cū alijs aialibz. Nā vt dicit ibidē Cer ui pugnāt etiā ad inuicē pugna forti z vice obedit obediētia forti. et timet maxie voces vulpis z canis Et ceruus qñ impinguat la tet ne inueniatur a venatoribz propter pū guedine interficiat. et subdit ibidē. Venatō aut ceruoz sic fit. vnus venatoz sibilat z ca nit. z ceruus delectat in cantu z seq̄ ipsum centū et interim ali⁹ cū trahit cū venabulo z occidit. z qñ agitat ceruus fugit ad fluuiū vel ad itagnū si potest trāsnatare aquā. re sumptis viribz ex aque frigiditate euadit ve natores. qñ aut capitur mugit z lacrimatur

Itē qñ canes spm insequunt̃ z inuenit̃ biui
um nō direct̃ currit̃ vestigijs. s3 nunc istac
nūc illac trāsuersalit̃ mutat̃ salt̃. z tūc cona
tur trāsillire p multos passus vt sic p p̃trari
os z ambiguos salt̃ ei⁹ vestigia a canibus
odore spm insequētib⁹ difficult̃ sentiat̃. Itē
vt dic̃ idē. cerue difficult̃er pariūt̃ fer⁹ suos
qđ cognoscit̃ p incuruationē corpis z rugi
tum. z iō comedit̃ draconteā vt facit̃ a p̃u
liberet̃. z cū pariūt̃ subito comedūt̃ secūdi
nā añq̃ in terrā cadat̃. z opinant̃ de ista se
cūdina q̃ sit venenū. vt dic̃ idē. Alias cerni
p̃rietates psequit̃ Arist. li. viij. quas supra
Plin⁹ recitanit̃. Dic̃ aut̃ Pl. li. xxvij. Cer
ue cū senserint gravitatē lapidē deuorāt̃ cu
ius bñficio adiuuent̃ z idē lapis in ip̃a mor
tua qñq̃ in eis exterametis repit̃. z h lapis
miro mō dī iuuare mulieres qñ sunt p̃gnā
tes. Idē faciūt̃ ossicula q̃ in ei⁹ corde iueni
unt̃. vt dic̃ idē. z est illud os qđ inuenitur ī
corde ceruoz supra modū vilestra mltas
corpis passionēs. z in omnib⁹ nobilib⁹ cōse
crionib⁹ admisceat̃. vt ait̃ Dyas. Plin⁹ z etiā
Cōstantinus

Deceraste La. XXX.

CErastes est serpens cornu⁹. vt dicit̃
Jsid. li. xij. habet̃ em̃ quedā cornua
ex vtraq̃ pte capitis ad modum cor
nuū arctis circumflexa. totum autem cor
pus suū occultat̃ sub arena. sol cornib⁹ sine
coopculo derelict⁹ que vidētes auctule cre
dūt̃ de cornib⁹ q̃ sint p̃mes. z dū aues ea ca
pere z inderesci nitūt̃ a doloso serpēte ex ī
prouiso subito rapiūt̃. obsidet̃ em̃ vias z se
mitas occultas z tā boies q̃ equos quos ī
caute p semitas ambulare cōspicit̃ occulto
morlu īterficit̃ z occidit̃. Blo. aut̃ sup penlt.
ca. Bēñ. videt̃ dicere q̃ cerastes spēs ē regu
li q̃ tāte est p̃niciet̃ q̃ si ei⁹ venenū solummō
vngulā eq̃ terigerit̃ z equū z equitez subito
pimeret̃ z necaret̃. z iō vbi nos habem⁹. fiat
dan sicut coluber ī via. cerastes ī semita. di
cit̃ alia lra. fiat sicut coluber ī via. z sicut re
gulus in locato. Alij aut̃ dicūt̃ q̃ genus est
aspidū summe virulēt̃ z malignitatis. q̃re
supra in littera A. de aspidē. quia ibi sit mē
tio de ceraste

De cornu La. XXXI

Cornu vt dic̃ Arist. li. iij. est d̃ natu
ra ossis osse moll⁹. cartilagine duri⁹
sicut z vngule aialiu. z oīa talia pñt̃
mollificari ad ignē. vt dic̃ ibidez. q̃ colores

cornuū sic z soleaz erūt̃ fm colorē piloznm
corpis aialis. vñ si coriū est nigrū tūc pili z
cornua erūt̃ nigra. z sic de alijs. Dant̃ autē
aialib⁹ cornua ad sui defensionē loco armo
rum. z iō ponūt̃ in extremitate capitis vt sem
per sint parata ad resistēdū iniurie impug
natis. z oīa cornua sunt vacua z caua z ro
tunda p̃ter q̃ cornua cerui q̃ dura sunt z so
lida. z sunt multo ramificatis. Et nullius
aialis cornua mutāt̃ nisi sol⁹ cerui. q̃ omni
anno sel. p̃ciet̃ sua z vnū abscondit̃ qđ vir p̃t
inueniri. vñ dī in puer. vade vbi ceru⁹ p̃hē
cornu suū. vt dī li. viij. Itē dī li. iij. fortior
est p̃inatio cornuū cū cute q̃ cum osse. et
iō dic̃ Arist. q̃ quedā aialia mouēt̃ cornua
sicut auriculas ī regione q̃ dī austrage. Et
idē dic̃ Auic. q̃ hoc dic̃ Arist. de sua terra
que dicebat̃ sic Eadē aut̃ est materia cornu
um z vnguiū z soleaz. qz sum⁹ vaporosus a
cordis calore resoluit̃. vt dic̃ Cōstan. z ideo
aialia magni fumi a natura fortī calore cor
dis resoluti vi caloz ad extrema corpis trās
fusi mag̃ habēt̃ cornua z fortia z maxime si
ista fumosa materia vel p̃ nimia sibi subtili
tatē trāseat in pilos. vñ si nimis fuerit terre
stris z grossa in dētes transeat z ī culmos. z
iō optime dic̃ Arist. li. iij. c. de dētib⁹. q̃ aia
lia habēt̃ in vtraq̃ mādibula dētes z cul
mos. nō hñt̃ cornua. vt patet ī elephātib⁹ z ī
apris. Dia etiā quadrupedia dētes habēt̃
in inferiori mādibula tñ z vngulas scissas
hñt̃ cornua z rumināt̃. z hñt̃ duos ventres.
imo plures vt sup dictuz est. vñ pluralitas
cornuū se habet̃ p̃sequent̃ ad scissurā solca
rum. z iō asin⁹ indic̃ h3 cornu vnū tantū z
solcā integrā sic equ⁹ s3 nō ruminat̃. vt dic̃
Arist. z Auic. Tāta aut̃ est affinitas inter
vngulas z cornua q̃ inbet̃ Arist. vaccā pa
tientē dolore ī vngulis pedū. vt cum oleo
z alijs medicinis inter cornua inungat̃. De
vtilitate aut̃ cornuū z vnguiū dictū est sup
lra B. de boue.

De cocodrillo. La. XXXII.

Cocodrillus a croceo colore ē dicit̃
vt dic̃ Jsi. aial quadrupes. vt dicit̃
Jsi. li. xij. in. c. de piscib⁹. In terra z ī
aqs valēs lōgitudine fere. xx. cubitoz. den
tiū z vnguiū imanitate armatū. tāta ē ei du
ricia dur⁹ q̃uis fortū lapidū ictus ī tergo
recipiat̃ nihil oīno curat. nocte ī aqs. die in
terra q̃escit. oua ī terra fouet̃ q̃ ouis anser⁹
sūt̃ maiora. mascul⁹ z feia viceo seruāt̃. bñc

quidā pisces ferratā cristā habētes tene-
ra ventris defecātes interimūt. Et dicit q̄ so-
lus inter animalia superiorē mandibulam
mouet. Decoia dicit Jsid. Et dicit Plin. li. viij.
ca. xxvj. Cocodrillus est animal nūllū in habi-
tās lingue vsu inter animalia terrestria caret
sola supiori mādbula existenti mobili mor-
sum impmit venenosum. Dētes habet hor-
ribiles ad modum pectinis siue ferre et cul-
mos ad modū apri Nullū autē aīal ex tā par-
ua origine crescit in tā magnū aīal sic coco-
drillus. Aīal est valde gulosum et multū co-
medit. vñ qñ est satur iacet iuxta litr⁹ ructā
p̄ repletiōe. supuenit autē auis modica q̄ di-
cit apud eos gricuschilles. apud italos autē
dicit oim auīū rex. et volat ante os ei⁹ quā ali-
quotiēs a se repellēs tādē fauces aperit auis
et eā intrare p̄mittit. et hec auicula p̄mo cum
leniter vnguibus scalpit et ei facit quendā pru-
ritū in cui⁹ dulcedine delectat⁹ statim obdor-
mit. auicula autē cū sentit eū dormire. statim
illabit in ei⁹ ventrē et quasi telū statim eum
p̄forat et corrodit. In ventre em̄ ē valē mol-
lis. et ideo a piscib⁹ spinas et cristatas pinna-
las in dorso habentib⁹ de facili superat. Et
subdit Plin. Hec belua insequit fugientes et
eis est terribilis. sed est fugax p̄tra serpētes.
bebetes autē habet oculos q̄diu est ī aqua.
sed extra aquā nimis acute videt In hyeme
p̄ quattuor mēses maxime se abscondit. sed ī
vere erit. et q̄diu viuit semp̄ crescit vt dicit.
Hucusq̄ Plin. li. viij. ca. xxvj. Dicit autē phisi-
ologus. Cocodrillus si quendā inuenit ho-
minē iuxta litr⁹ interficit eū si potest. et p̄mo
plozat sup eū et postea deuorat ip̄m. et dicit
q̄ de eius timore sit vnguentū vñ facies mu-
liez sophisticant vt senes et rugose. inuencu-
le p̄ temp⁹ videāt. Herbas libetere comedit
inter quas enidros serpēs paruul⁹ q̄ etini-
micat caute se inuoluit. et dū cocodrill⁹ her-
bas carpit serpentē transglutit q̄ intrās ven-
trem ei⁹ oīa interiora carpit et sic iterumit eū
et occidit. et sic illesus erit. Item Jsid. li. xij.
dicit q̄ idē vermis insidiat cocodrillo quā-
do dormit et tūc inuoluit se in luto et itat p̄-
dentes ei⁹. Dicit ad hoc Solin⁹ q̄ insidiat
quibusdā paruis auib⁹ que generant inter
herbas nili. que euolat p̄pter calozē solis et ī-
trant ventrē cocodrilli et comedūt p̄mes vē-
tris auis. et sic purificat belua a vermibus.
Habet autē coriū ita durū q̄ vix gladio p̄fo-
ratur. habitat in aqua tā de die q̄ de nocte.

quia aqua calidior est de nocte q̄ de die. re-
tinet em̄ radios solis et ibi agitā et sic fit ca-
lida ip̄a aqua. et nō habet linguā p̄minētē
ad vociferandū. sed habet paruā linguā in
parte inferiori sicut habent pisces ad gustū
vt dicit idem Solin⁹ et etiam Aristoteles
Auicēna et.

De colubro La. XXXIII.

Coluber dicitur quasi colēs vmbra. vel
quia labit in lubricos tract⁹ flexib⁹
sinuosus. Rā lubricū dicitur quidā la-
bitur dū tenet. vt dicit Papi. Coluber cer-
uam fugit. leonē interficit. vt dicit Jsid⁹. et
rurā odit. pellē deponit. neruoz et arborz cō-
cavitates diligit. lac libētissime bibit. dētib⁹
et cauda ledit venena infundit. iuxta sepes
soli se exponit. canes fugit. muscas comedit
et puluerē lingit. quere de angue supra. Di-
cit autē Plin. li. xix. ca. liij. Pinguedo colubri
aquatici valet cōtra morsum cocodrilli. et
si quis secū habuerit sel colubri a cocodrill-
lo nō ledes p̄tra ip̄m belua nil audere

De Damula La. XXXIII.

Damula siue dama sicut ait Papias
caprea est agrestis. vt dicit Jsid. li. xij.
damula est vocata eo q̄ de manu ef-
giat. timidū em̄ est animal et imbel-
le. vñ nescit se defendere nisi fugiendo
habēt em̄ p̄ armis abilitatē membror⁹ et ad
fugā leuitatē. Un̄ dicit Marcialis. Dente
tues aper. defendit cornua ceruū. Imbel-
les dame quid nisi p̄da sum⁹. Dōtuosa
loco et nemo:osa diligit. gramina medicina-
lia et aromatica comedit. ramusculosū tir-
sos et extremitates carpit. quādo est vulne-
rata dracontē comedit. et sic de corpore telū
trahit. vt dicit Jsi. li. v. Sanguis ei⁹ est medi-
cinalis sicut Plin. li. xxvij. neruos ei⁹ tractos
remouit et articuloz dolorē soluit. venenū
excudit et expellit. damulā odiūt serpentes et
fugiant et eius anhelitū sustinere nō possūt
vt dicit idē. acutissimi est visus et velocis
cursus. quere supra de caprea agresti

De dromedario

Capitulum. XXXV.

Dromedari⁹ est dromedoz vel dromedaz
custos. dromed⁹ autē est qd-
dā gen⁹ cameli. vt dicit Jsi. li. xij. dromed⁹ in
q̄ est gen⁹ cameloꝝ minor⁹ stature q̄ came-
lus. s; lōge velocior⁹ cursus. vñ et nomē ac-
cepit. nā dromos grece cursus veloci⁹ dicitur. Le-
cum enī miliaria et amplius pergit vno die

Et idem aial ruminat sicut bos et camelus
vñ dromedarij pprie sūt magistri dromedo/
rum. vt dic̃ Pap. cñ glo. sup̃ Isa. lx. drome/
darius aīc vel dromas. vñ q̃q̃ d̃r. est aīmal
camelo min⁹ sed veloci⁹. Madyan enim et
epha regiones sunt trans arabia camelis et
dromedarijs abūdantes zc. Lastran in iu
uentute vt sint ad cursum aptiores. vt dicit
Auiē. et ne mori cupiditate seminaru a suo
cursu retardent. Tāte em̃ sunt velocitatē p
pter passus amplitudinē. maximū em̃ hñz
latissimū passum. vt dicit Aristu. et Auiē. et
Pli. li. iij. et etiā ppter īresam caliditatē. Ani
mal em̃ est calidissimū et cōplexione natu/
rali. vñ calor is fortitudo psumit in eis vñ/
ctuositatē omnē et pinguedinē et nō pmittit
eos mole carnea nimīū onerari. Item velo
ces ppter mēbroz abilitates sunt. nā graci
lia et longa habēt crura et multū nervosa. et
ideo abiles sunt ad motū et fortes ad īnu/
andū cursum suū. Itē leues sunt ppter victus
paucitatē. nō em̃ animalia sunt magni cibi
imo paucissimis cibis sunt cōtenta. Fenuz
em̃ et cortices comedūt et dactiloꝝ ossa val
de diligūt quibz etiā post longissimos terre
circuits de vespere cōtenti sunt. vt dic̃ pli.
Eoz em̃ sanguis valde est calidus acutus
et subtilis. et ideo eozū lac valde subtile et li
quidū est plus q̃ alioꝝ animalīū. vt di. Cō
stan. et minus nutritiū et magis calefacti
uum et grossoz humoz incisīū. quere sup̃
de camelo. Ede em̃ fere pprietates sunt illi
us z illius

De dipfade La. XXXVI.

Dipfas et dipfades feminini est gene
ris. et est idē serpens qui latine d̃r situ
la. sic dicta eo q̃ quē momorderit si
ti pereat. vt dic̃ Jsi. li. xij. Adeo aut̃ sūt dip
fades paruule vt cū calcant vix videantur.
quoz venenū ante extinguit q̃ sentiat̃ ita
q̃ vix sentit tristitiam moriturus. Est autē
species aspidis. vt patet sup̃ a de aspide. q̃
re ibi.

De dracone La. XXXVII.

Dracono maxim⁹ est cunctoz serpentuz
vt dicit Jsid. lib. xij. Hūc greci dra
conta vocāt. vt qui sepe a speluncis
abstrahit serps in aerē. excitatur q̃ ppter cum
aer similiter et mare cōtra eius ventū ītume
scit. Est autē cristatus puo ore. et artis fistul
spūm trahit et linguā exerit vel erigit. dētes
habet acutos et serratos. vim autē habet nō

in dentibz sed in cauda. et verberare pl⁹ q̃ ictu
nocet. Nō habet aut̃ tantū de veneno q̃rū
et alij serpentes. quia ad moriē alicui inferē
dam nō sunt illi necessaria venena qz si quē
ligauerit occidit. a quo nec elephas tut⁹ est
corpis sui magnitudine. nam circa semiras
delitescens p quas elephantes gradiuntur
crura cauda sua alligat et innodat et suffoca
tos perimit atq̃ necat. Signif̃ aut̃ in india
et in ethyopia in īpo incēdio iugis estns. vt
dicit Jsi. li. xij. De draconibz aut̃ dicit Pli.
lib. viij. c. xij. Draco inquit. xx. cubitoꝝ ma
gnitudine nascit̃ apud ethyopes. Solēt au
tem quattuor vel q̃nq̃ decē vel q̃ndecī mu
tuo se cōplecti et erectis capitibz velificare p
mare et flumina ad pabula meliora. Itē ca.
xij. Inter elephātes et dracones ppetua est
dimicatio. Nam draco cauda pstringit ele
phantē. et elephas pedes p muscida pternit
draconē. draco aut̃ nexu caude innodat pe
des elephātis et cadere eū facit. Sed nō im
pune. qz dū interficit elephantē interficitur
casu eius. Itē ca. xij. Elephas videns dra
conem sup̃ arborē nitit̃ eam frangere vt per
cutiat draconē. draco aut̃ insilit in elephan
tem et captat eū mordere inter nares et ipe
rit oculos elephātis et q̃nq̃ excecāt eū. et q̃n
q̃ insilit sup̃ eū a tergo et mordet eū et fugit
sanguinē ei⁹. Tandē p̃o post longū p̃ficiū ele
phas ex subtrahitōe sanguinis debilitat̃ in
tantū q̃ cadit sup̃ draconē et moriē interficit
suū occisorē. Causa q̃re ira appetit ei⁹ san
guinē est frigiditas sanguis elephātis quo
draco appetit infrigidari. vt dic̃ Jsid. Sup̃
illū autē locū Hier. xij. attraxerūt ventuz
sicut dracones. dicit Hiero. Draco est aial
valde sinbundū instantū q̃ vix potest aq̃ sati
ari. et iō aperit os ṽeto vt sic extinguat ardo
rem sit̃. vñ cū videt naues ī mari et maxim⁹
est vētus ptra velū volat ad velū vt ibi hau
riat ventū frigidū. et q̃nq̃ ppter magnitudi
nez corpis et ppter eius fortē imperū subuer
tit nauem. et naute q̃n videt appropinquare
draconē qd̃ p̃cipiūt et timore aque contra
īpm statim deponūt velū et sic euadūt. Idē
dicit Solin⁹ Itē dicit idē q̃ ethyopes vñ
tur sanguine draconij ptra feruorē estus et
vescunt̃ eius carnibz ptra diuersos morbos
sciunt̃ em̃ separe venenū ab eius carne. naz
solū habet venenum in lingua et in felle. et
ideo amputant eis linguas et fella que rece
ptiua sūt veneni et sic abstracto veneno vñt̃

corpereliquo tā in medicina q̃ in cibo. z b̃ videt t̃gere David vbi dicit. Dediti cum escā populis ethyopū. Dīc etiā Pli. q̃ vi veni semp erigit ei⁹ lingua z q̃nq̃ ex calore veneni inflāmat aerez ita q̃ videt spirare ex se ignē. aliq̃n etiā emittit dū sibilat flatū pra giosum z inde corrūpit aer z inficit et mor/ bus pestilēs inde sepi⁹ generatur. In mari q̃nq̃ habitat. q̃nq̃ in flumib⁹ natat. in spe/ luncis z antris latitat. raro dormit. imo so/ sp̃ vigilat. aures z bestias deuorat. acutissi/ mū habz visum. vñ in altissimis mōtib⁹ ma/ nens a remotis videt p̃dā suā. mor/ su z icu/ pugnat. de oculis z narib⁹ animalis in pu/ gna matie caprat. vñ dīc Pli. li. viij. q̃ ita le/ dit in oculis z ore elephātes q̃ q̃nq̃ cecī in/ ueniūt. nec possunt comedere z ita moriūt. Itē de dracone dīc Arist. li. vij. q̃ illoz dra/ conū morsus est mal⁹ z piculosus q̃ come/ dunt animalia venenosa sicut draco q̃ come/ dit scorpiones. q̃ z tra illoz morsus vir in/ uenit medicina. Itē Pli. lib. xviij. Draco/ num adipē oīa fugiūt venenosa. adeps etiā eius cū melle curat caliginē oculoz. Item Arist. li. vij. Pīscēs q̃n mordent a dracōe moriunt

De equo La. XXXVIII.

Equi sunt dicti eo q̃ q̃n quadrigis iū/ gun⁹ pares equant. q̃z in forma et i/ cursu siles copulant. Est aut dictus caball⁹ a pede cauo eo q̃ gradiēs impressa vngula terrā canet q̃ reliq̃ aīalia nō habēt. vñ dīc Jsid. li. xij. A multis etiā sonipes no/ minat eo q̃ pedib⁹ sonet. Uuacitas equoz multa est vñ dīc idē. Exultat ei in cāpis cuz odorāt bellū. sono tube excitāt ad plū voce accēsi puocant ad cursum. dolēt cū victi fu/ erint. gaudēt cū vicerint. Quidā i bello ho/ stes suos sentiūt z cognoscūt adō vt aduer/ sarios suos mor/ su perāt. aliq̃ etiā ppiū dñm cognoscūt. obliuī māuetudinis si mutētur aliq̃n etiā pter ppiū dñm in dorso aliquem nō pmitrūt. multi etiā morientib⁹ dñis suis lachrymas fundūt. Equū cū sicut z hoīez lachrymari z affectū dolor⁹ sentire dicunt. vñ z natura in cētauris equoz z hominū ē p̃mixta. Solēt etiā ex equoz mesticia lala/ critate euentū futurū dimicaturi colligere. Eras lōguā inest eqs p̃scis z siculis in an/ nis vltra q̃nquaginta. b̃zuior aut inest eqs gallicis numedis z hispanis. Subdit aut Jsid. Adhuc in generosis inquit equis vt

aiunt veteres quattuor spectant. scz forma. pulcritudo. meritū. atq̃ color Forma vt sit validū corp⁹ atq̃ solidū z robori pueniens alitudo. lat⁹ longū z substrictū. maximi et rotundi clunes. p̃ccr⁹ late patēs. z totū cor/ pus musculoz densitate nodosum. pes sic/ cus z vngula p̃caua solidatus. Pulcritudo attendit vt sit erigū caput z siccū. pelle p/ pe ossib⁹ adherēte. aures breues z acute. oculi magni. nares patule. erecta cernix. coma densa z cauda vngulaz soliditate fixa rotū/ ditaz attendit. Meritū vt sit animo audas pedib⁹ alacer. tremētib⁹ mēbris quod for/ titudinis est indicū. q̃ ex summa quiete fa/ cile cōcitet vel excitata festinatione non dif/ ficile teneat. Color etiā spectat. q̃ color in/ pillis nūc est roseus. nūc niger. nunc albus. nūc canus. nūc vari⁹. nūc guttat⁹. hic vari/ us color equos multū decorat vt deformat Uires etiā equoz z animos manifestat. sed de singulis p̃seq̃ nimis foret lōgū Hucusq̃ Jsi. li. xij. De equis aut dicit Pli. lib. vij. ca. xliij. Equi inquit scitici p dñis suis pugnt. coitū maternū refugiūt. nam in eis quedaz cognationis agnitio est. vñ narrat Arist. li. vij. Rex inquit septētrionis habuit equā pulcrā z peperit equū pulcrū. z voluit ex il/ lo equo z matre extrahere pullū aliquem z ingeniabant vt equ⁹ saltaret supra matrem cooperiendo vultū eius z cū discoopiebat facies matris z nouit ipam equ⁹ fugit z cie/ cit se ab alto p̃ dolore z est mortu⁹. Atq̃ in grege equ⁹ cū sorore libenti⁹ gradit q̃ cum matre. ad vocē symphonie z tube clangorez delectat. saltat in hostē. p̃sagiūt pugnam. et amissos deflēt dños suos z lacrimas inter/ dum fundūt. Dicūt aut illos equos ad bel/ la viriliores q̃ in bibendo p̃fundius infigūt nares suas. quia tales equi vt dicūt in cur/ su vtine grauatiōe nō impediunt. Itē dicit Pli. li. vij. c. ix. fel inq̃t eq̃ cōputat int vene/ na. et ideo sacratio flammī equū t̃gere non licebat. ei⁹ sanguis recēs z crudus malus z p̃niciosus est vt taurin⁹. spuma equi data cū lacte asinino vermes interficit in ventre venenosos Itē de equis dīc Arist. z Aui. Equ⁹ p̃icit dētes suos z q̃nto est senior tā/ to habet dētes albiores. Itē Arist. li. v. equ⁹ mascul⁹ vinit. xxv. annis. z generat tertio an/ no vsq̃ ad. xx. annos. Femia aut dinit⁹ vi/ nit z generat vsq̃ ad. xl. ānos. z q̃n icipiunt eq̃ generare. erit vox eoz maior z feie. s̃lt z

muleū diligūt coitū plus q̄ alia animalia .
 vt dicit li. v. Jre li. viij. dicit idē. Equis etia;
 pascētib; accidit aliquādo podagra ⁊ cūci-
 unt forulares ⁊ generant eis noui. Et signū
 hui⁹ est tremor om̄i testicularis dextri. ⁊ eq̄s
 q̄ pascunt in domib; accidit dolor iliorū ⁊
 signū hui⁹ est q̄ mēbra posteriora adunant
 p̄ strictionē. Et equ⁹ abscindat a comesti-
 one. ⁊ si ei minuat iuuabit. Et equis accidit
 p̄tractione neruoz. et signū hui⁹ est q̄ om̄s ve-
 ne extendunt. ⁊ similiter caput ⁊ collū et gra-
 uat eos ambulare. accidit etiā equis aggre-
 gatio veneni. ⁊ accidit etiā eis alia infirmi-
 tas in ore que d̄r forē. et signū hui⁹ infir-
 mitatis est q̄ cadit ei palatū ⁊ sit ei⁹ anbeli-
 tus calid⁹. et hec infirmitas caret remedio.
 nisi curet p̄ se Et accidit equis rabies cuius
 signū est q̄ declinat aures eius ad p̄tes col-
 li. et hec infirmitas nō habet medicinā. Et
 accidit ei infirmitas vesice. et hui⁹ signū est
 quia nō potest mingere eqn⁹. ⁊ trahit suas
 copas ⁊ etiā forulares ⁊ morsus animal⁹ q̄
 d̄r mugelis valde nocet equis ⁊ mulis. quo-
 niam facit in eis ampullas siue pustulas et
 multoties moriunt⁹ et veneno. et equus co-
 gnoscit hinnitū illius qui cōtra ip̄m vult p̄-
 liari delectant stare in p̄tatis ⁊ natate iu aq̄
 ⁊ potant aquam turbidam. et si fuerit aqua
 clara turbant eā pede Ducusq; Aristoteles
 libro. vi.

De equa Ca. XXXIX

Equa p̄ derivationē ab equo ē dicta
 nā equoz femina equa est vocata. d̄
 qua Arito. li. viij. Equa imp̄gnata
 si olfecerit candelā extinctā aboriet. Item
 idē. Equē pascunt simul ⁊ si morit⁹ aliquat
 dimisit pullū nutriet eū alia. qm̄ gen⁹ equa
 rū diligit spēm suā. Jre dicit Plin. li. viij. ca.
 xliij. Equa stans parit ⁊ suā plem p̄ ceteris
 animalib; diligit ⁊ amissa parēre alienū pul-
 lum nutrit ⁊ diligit tanq̄ suū. Jre dicit idem
 q̄ in frōte pulli equi nascit⁹ quidā folliculus
 niger ad quantitātē carice q̄ mater lābit lin-
 gua ⁊ abscindit. ⁊ nūq̄ pullū admittet ad
 vbera nisi illud p̄mo abscindat. ⁊ vocat illū
 Plin⁹ veneficiū amoris. q̄ mulieres incā-
 trices vtunt illo in p̄stigijs suis qm̄ volūt
 aliquē stimulare ad amorē. Jre dicit Arito.
 lib. viij. Jre equa vt dicit idē gloriat⁹ in iubis
 suis ⁊ dolet qm̄ ei p̄scindunt. ⁊ retonsa iuba
 eringuit libido eaz ac si in eis esset vis amo-
 ris. Jre dicit Arito. li. viij. q̄ ibos pugnat

eū equis qm̄ equi eūciūt eū a pascuis. q̄ co-
 medit herbas. ⁊ est ibos debilis visus ⁊ im̄-
 tatur vocē equi. ⁊ qm̄ volat sup̄ ip̄m stupefa-
 cit ip̄m ⁊ cogit ip̄m fugere ⁊ qm̄q̄ interficit
 ip̄m ⁊c.

Depoledro Capitulum XL.

Depoledro d̄r eque fili⁹ siue pull⁹ eq̄/
 nus q̄diu matris vberib; est subie-
 ctus. In cui⁹ frōte vt dicit Arito. li.
 viij. inuenit⁹ yconcmor. i. amoris veneficiū
 qm̄ nascit⁹. ⁊ lambūt matres eoz lingua ⁊ co-
 medunt illud. ⁊ mulieres incātrices puez-
 biant ex hoc. vt dicit idem. Jre li. xliij. Poste-
 rior p̄s pulli eq̄ni est maior p̄te anteriori. et
 cū iuuenescit crescit p̄s supior. et p̄pter hoc
 erit elenatio anterioris p̄tis corpis multoz
 equoz maior q̄ posterioris. ⁊ ideo quandā
 est pull⁹ potest pede posteriori tāgere caput
 suū. q̄d facere nō potest qm̄ puenit ad etatē.
 q̄dru aut pullus est matrē miro affectu dili-
 git. et sequit⁹ eā quocūq; vadit. ⁊ si matrē ca-
 su aliquo pdiderit. hinnitū eā querit. pull⁹
 equū? stramētis nō sternit. strigilo non ter-
 gitur. phaleris nō ornat. calcarib; nō pcur-
 tur. selle nō subicit. freno nō domat. matrē
 libere sequit⁹. gramine depascit. clauiculis ⁊
 pedib; nō clauat. libere discurrere p̄mittit.
 Sz in fine labori exponit⁹ ⁊ lorib; ⁊ capistris
 coartat. a matre subtrahit. vbera sugere nō
 p̄mittit. suaves cursus facere multipliciter
 informat. Et vt dicit Jsi. li. xliij. aurig⁹ expo-
 nitur. quadrigis ⁊ currib; subicit. equē stri-
 militie deputat. varijs fortune sortib; paup̄
 equi fili⁹ p̄pagat. Et ideo dicit Jsi. in codez
 libro. q̄ equi fuerūt quondā diuersis ritib;
 deoz p̄secrati. nā eques q̄drigales soli de-
 putabāt p̄pter q̄ttuor solis in anno mutatio-
 nes. s. veris. estatis. autūni. ⁊ h̄yemis. p̄ture
 solis alterātis oīa. Equos aut bigales de-
 dicabāt lunc. q̄ bino tpe scz nocte ⁊ die vi-
 detur. et ideo cultores lune duos equos sp̄-
 iungūt. s. albū ⁊ nigrū. Equos s̄o trigales
 inferis d̄ijs ascribebāt. q̄ demones p̄ tres
 etates hoīes ad se trahūt. s. p̄ infantia. ⁊ ado-
 leſcentiā. et senectā. hi diuersoz colorū eq̄s
 pariter cōiungebāt. Ultra aut septē equos
 simul copulare de facili nō audebāt referē-
 tes hoc ad cursum septē siderz quoz mori
 mundū regi generaliter supponebāt. vel ad
 numez septē diez quoz circulo vite p̄sens
 terminū pagī p̄cernebāt. Ideo etiā celoz
 equoz mirabiliter discernebāt vt dicit Jsi.

ibidem. Nam equos rosei coloris dedicabāt igni siue soli. albos aeri. prassinos et fuscōs terre. venetos aque siue mari. Itē edtabāt equos roseos in estate. quātūcūq; omnia calefcunt. albos autē in hyeme quia tunc glaciei frigore oīa canescūt. prassinos in vere. quia tūc omnia virescūt. fuscōs vel nigros in autumnō quia tūc oīa deficcant. et quasi a prima pulcritudine deficiūt. Itē dicit idē ibi. Dem. equos roseos marti deo belli cōsecrauerunt. vel quia romanoz vexilla decora bantur cocco. vel qz mars gaudet sanguie albos autē equos psecrauerūt zephiris partibus et serenīs. prassinos flori et terre. venetos aeri atq; aque quia cerulei sunt coloris glaucos autē et varios et purpureos deputauerūt iridi quez arcū dicit. quia iris habet colores plures. Nec omīa supsticio hominū pcuracione demonū circa elementa mūdi aliqui antiqui observabāt. vt dicit idē Jsid. Et ideo mūdus iste ptemendus est. quia plurimi ipz specie sathane repleuerāt. Ducusq; Jsi. li. viij. Circa autē pullū equinū b vltimo aniaduertes qz passum suauēz vel duz quē assuecit i iunēture vix pōt dimittere etiā in senectute

De elephante Ca. XLII.

Elephas. ris. et elephante dicitur p eodes animali. dicit autē sic ab elphio grece quod mons dicitur latine. et hoc ē vti qz ppter corpis maximā quantitātē. s; apud indos barro vocat. vnde et vox eius barrit vocat. cuius dentes dicunt ebur. et rostrū p muscida nuncupat. nā illo ori cibū admouet vt dicit Jsi. li. xij. et subdit. hoc g animans in rebz bellicis aptū est. In his em animalibus medi et perse lignis turribz collocatis tanq; d muro iaculis dimicāt. in intellectu et memoria p ceteris animalibz riget. gregatim incedūt. nutu quo valent salutār hominē. murē fugiūt. auersi cocūt. in aquis pariunt vel in siluis. et vbi fetus pariūt ibi fetus dimittūt ppter dracones quia eis inimicant. et ab ipis implicatu necant. biennio fetus portāt. nec ampliusq; semel gignūt. nec plures q; tū vnū gignūt. viuūt autē trecētis annis. vt dicit Jsid. li. xij. Sed Plini lib. viij. c. i. Elephas inquit inter omnia animalia maxime est sturis. ita qz vix in hominibz tāta pbitas inuenit. Nam vt dicūt in noua luna cōueniunt gregatim et i flumine se abluunt et balneāt et nouo sideri communiter

post inclināt. et sic redeūt ad locū suū. Iuuenes suos cundo et reuertēdo ante se ire faciunt quos diligētī cura custodiūt et instruūt ad simile faciendū Itē quādo egrotāt quasdam herbas salubres eis cōgregāt et anteqz eis vrant supino capite eas ad celū leuant. et quadā religione a numinibz sibi adiutorium postulāt. Itē boni intellectus et animalia ita docilia qz regē cognoscere et qsi odorare instruunt et nitunt. quia reuerētie gtiā sua genua incuruāt. Item dicit li. v. si elephantes hoīem errantē sibi obuiū viderint in solitudine pmo ne ipm terreāt aliquantulum de via se subtrahūt. et tūc gradū figūt et paulatim ipm pcedentes viā ei ostendūt. Et si draco eis occurrerit p homine defendēdo cū eo pugnāt et virilī se opponūt. et hoc potissime dicunt facere qn habēt iuuenes. timent em qz homo querat feros suos. et ideo se expedire de hoīe pmo desiderant vt sic securius possint nutrire filios et eos cautius custodire. Itē li. viij. c. vij. semp gregatim incedunt. ducit agmē maximū natu. cogit et cooperatur erate. primū. Aquā vel amnē transiituri iuuenes pmittūt ne magnoz igressu impediāt alue. et sic nō possent pueniēter pertransire. vt dicit ibidē. Itē mirādu est in eis pudor. nā qn vnus ab alio vincit victus vocem fugit victoris. In abdito cocūt. masculus qn est qnquennis. et femina quando est decēnis. et hoc nisi duobz annis vt dicunt. et in istis duobz annis nō nisi qnq; diebus tū sexto die raro supaddito. vt dicit idem. Tempore coitū sunt piculosi valde et maxie agrestes. nā tūc domos indoz et stabula prosterunt. et iō domitas feminas tūc abscondūt et qn domiti sunt optimi sunt i militia. nam ferūt turrez ligneas. acies psterunt conuertuntq; armatos. Sed qd mirū est qz armatas acies nō timēt. vocē mīme suis fugiūt et formidant. Itē. ca. xl. fronte rostro altis prosterunt palmas. et sic comedūt fructus eaz. Itē inter elephātes et dracones est ppetua dimicatio. vñ vnū inuidz alteri ppter magnitudinē viriū et corpis pstitatē. draco ei sitit sanguinē elephātis qz frigidissimū est vt suaz refrigeret estuantē caliditatē. vt p3 s eodem vbi agit de dracone vide ibi

De naso elephantis

Capitulum XLII.

Ecundū Aристо. li. i. et Auiē. Nasus elephātis est lōgus et fortis et bolizans

quasi calcens. et ut illo loco man⁹. et p ipm
 accipit cibū et porū et reddit ori suo qd nul/
 lum facit aliud animal. Habet aut elephas
 māmillas in pectore et habet in ore culmos
 fortes et ei⁹ lingua est vald modica respectu
 sui corpis et apparet int⁹. et raro videt⁹ extra
 nisi qn lambit labia post cibū et potū suū. et
 nō inuenit in eo nisi vnū intestinū inuolu/
 tum multipliciter et iunctū est sibi p stoma/
 cho. vñ post id nō est aliud nisi vnū p quod
 eicit supfluitatē. et habet epar magnū qdru/
 plum ad epar bouis. Sed splenē habz par/
 uuluz respectu sui corpis. et hoc est vt dicit
 Anic. quia melancolia transit ei in nutrimē/
 tum. Itē Aристо. li. ij. quādo generant appa/
 rent dētes generati in eo. cū rostro suo era/
 dicat arbores et cū natat spirat cū eo et eicit
 aquā et ille calcens creas cū cartilagine Ele/
 phas aut qn sedet flectit pedes suos. sed nō
 potest flectere pedes qtuor ppter pōdus cor/
 poris. sed fulcit sup latus dextrū vel sinist⁹
 et dozinat stāte corpe et pedes posteriores fle/
 ctit sicut homo. Itē lib. v. mascul⁹ coit post
 qnquennū. sed femina post decennūz vsqz
 ad. xl. et postq parit femina qescit post trien/
 niū. et postq fuerit impgnata oīno a ma/
 sculo nō tangit. et trahit in vtero p biennūz
 et quādo parit parit simile vitule duoz aut
 triū mensū. Itē li. vij. elephāt accidit infir/
 mitas ex ventositate. et ppter hoc non potest
 eucere vrinā aut ster⁹. et si nō comederit ter/
 ram moriet. nisi ad hoc fuerit assuet⁹. quan/
 doq tamē deglutit lapides. Accidit etiā eis
 dolor iuncturaz et iuuat ptra hoc potius aq
 calide et herbe submersē in melle. quoniam
 iste due res pbibent fluxū vētris. et qñ veta/
 tur dolore q nō pōt dormire inungunt spa/
 tula cū oleo et aqua calida. et sic curat. idē fa/
 cit caro porcina assata sup dolētes spatulas
 colligata. Et si habuerit ferrū in corpe dat
 ei bibere oleū et extrahit ferrū cū potu olei.
 et si nō potest bibere oleū possunt medicine
 in oleo et decoquunt et dat eis ad comeden/
 dū. Itē ibidem. li. vij. Mascul⁹ est maioris
 corpis et animositatis qñ sit femina. tamē do/
 mas mascul⁹ p verbera qñ pcutit. obedit qñ
 diu sedet sup cū venator et cuz descēderit li/
 gant pedes anteriores eius donec domesti/
 cetur. Et sequit in eodē libro. domesticabi/
 lior est et obediētor oīb animalibz a grestibz
 bñs sensum meliōrē et sentit frig⁹ in hēmeret
 frigidū ventū. et est aial valde fluminalē et

manet circa fluuios et mergit se in aqua vs/
 q ad mentū et natat. sz non potest diu dura/
 re in natādo ppter corpis pōderositatē Sūe
 aut elephātes naturalit benigni. qz carent
 felle. vt dicit Aристо. li. xij. accidētaliter tassi/
 efficiunt seui qñ nimis puocant vel quādo
 inebriati vino ad pliandū acunt. Itē dicit
 Aристо. li. vij. nullū aial vinit ita diu sic ele/
 phas. et hoc ppter suā cōplexionē q assimilatur
 aeris et inēti. et ita opozet q impregnetur
 p biennū ppter magnitudinē cōcepti fet⁹ q
 cit⁹ nō pōt pfici nec cōpleri

De elephātibz La. XLIII.

De elephātibz aut dicit Solin⁹ Si
 berū inqz seruāt disciplinā elephan/
 tes et luna crescēte petunt amnes et
 sparsi liquore solis exortū salutāt moribz q
 bus pñt. deinde in salt⁹ reuertūt. Landoze
 dentiū intelligit iuuet⁹ quoz aliter semp in/
 ministerio est et alteri pñt ne assidno repcul/
 su bebetet Sz qñ a venatoribz pñt simul
 pcutiunt ambos et eos pfringūt. vt dñato/
 eboze et deturpato vltē⁹ nō psequat. Hāc
 em periculi sibi sentiūt esse causaz. Raro co/
 eunt et tūc in aquis viuīs se abluūt nec ante
 ablutioē ad gregē reuertūt. p feminis nū/
 qz pugnāt. Nulla em nouerūt adulteria. et
 quādo casu aliq dimicat nō mediocrem ha/
 bēt curā saucioz. nā fessos et vulneratos in
 medio sui recipiūt et ipos pl⁹ q se ptegunz
 defendūt. Quādo capiunt pastu ordeī mā/
 suescūt. fit em fouea subterranea in viā ele/
 phantis in quā incidit ignorāter ad quā ve/
 niens vn⁹ venatoz pcutit et pūgit ipm. alter
 aut venatoz supueniēs pñt pcutit venato/
 rem et amouz eū ne pcutiat elephāte. et dat
 ei comedere ordeū. qd cū ter vel quater se/
 cerit diligit se liberantē et ei deinceps obe/
 diēs māsuescit. Si casu aliquo vorauerit
 vērmē q camelcon dr. sumpto oleastro me/
 det pesti. Ventrē habet mollē et dorzuz du/
 ruz. et iō pugnās cū vnicozne opponit ei dor/
 sum. cauēs put pōt ne p mollē ventris ptez
 fodiat. Pilos habet paucos et setas nullas
 Aures habet amplas tenues et lōgas inferi/
 us dependētes quas erigit et extēdit et inde
 grauiissime pcutit quādo irascit Sz draconē
 quē odit. nec miz. sitit em sanguinē ei⁹ et eū
 bibit qñ potest. Quēobrem ipm nunq iua/
 dit draco nisi qñ potu elephas est repletus
 vt ppenius itrigat⁹ maiorē sumat de oppres/
 si sanguine satietatē. Ducitq Solinus. q

multa alia ponit que supra diē Plī. In li-
bro autē phisiologi de elephāte memini me
sic legisse. Elephas inquit est animal quod
magnitudine inter oīa animalia quadrupe
dia p̄cellit. intellectu z memoria multum
vigēs. nā elephātes inter alia coꝝ facta nū-
q̄ doemīdo totaliter se inclināt. quādo ses-
si sunt arbori z maxime palme quietis gr̄a
accubāt. z sic qualitercūq̄ se sustētant q̄ru-
z quēti hoīes insidiātes occulte arboꝝ p̄ca-
uant. cui se appodiās elephasz nesciēs frau-
dem pondere coꝝp̄is arboꝝ frangit z fran-
gendo cadit subito z succūbit. q̄ casum suū
vidēs irreparabilē miro modo barrit. id est
clamat z rugit. ad cui⁹ barrituz multitudo
iuuenū subito accedit elephantū. q̄ paulatī
senioꝝ p̄ virib⁹ eleuāt z vt eū releuent miro
affectu se totis virib⁹ inclināt. Coitū abho-
rent nisi p̄ sola ple. vñ d̄z ibidē q̄ qñ elephā-
tes indicos luxuria stimulat. vi amor⁹ femi-
na p̄cedit versus orientē. quā sequit̄ mascu-
lus quousq̄ i abscoḃito deueniāt qualiter
cūq̄ poterit mādragorā querit cui⁹ fructuz
p̄mo femina gustat. deinde mascul⁹ eundez
fructū comedēs eā impregnat z secūdat. vt
d̄z. sed diu p̄pter magnitudinē fetus semina-
ti in vtero fetū gerit. s̄z tempe parit in aquis
z in insulis fetū p̄creat p̄pter draconis metuz
ne ip̄m tenellū fetū sorbeat aut deducat. et
dū mater filiū parturiēdo laborat. mascul⁹
p̄ virib⁹ ip̄am p̄tegit z defendit. Item dicit̄
ibidē q̄ ossa elephātis cōbusta sugāt serpen-
tes z oīa venenosa. Itēz aliud dicit̄ ibidem
valde admirandū. Dicit̄ em̄ q̄ apud ethyo-
pes in aliquib⁹ regionib⁹ sic venāf. accedūt
ad deferta vbi due virgines omnino nude
habitāt z crinib⁹ resolute. quaz vna fert al-
ueolū. alia gladiū. incipiūt autē alte cantare
quaz cantū audiēs bestia venit ad eas z lin-
git eas mammas. de dulcedine autē cantus
mor̄ obdormit elephas. z tunc vna p̄forat
gladio guttur vñ latus. altera vero colligit
sanguinē eius quo tingit̄ pannus q̄ purpu-
ra appellatur

Hededo. La. XLIII.
Hedus ab edēdo est dictus. paru⁹ ei⁹
est z pinguis z iocundi sapor⁹. vt di-
cit̄ Isi. li. xij. eius naturalis siccitas
ex hūiditate etatis t̄pat. vt diē Isaac in diet.
vnde melioꝝ z digestioni est p̄petentioꝝ ma-
xime si est mascul⁹. vñ eius caro benē nutrit
z sanguinē bonū gignit. Caloꝝē habet vebe-

mentioꝝē p̄pter etatis beneficiū. z iō carnes
heduline exeunt egritudine p̄pter suā tēpe-
riem sunt cōmode. z ideo p̄ueniūt marie hu-
mane nature. maxime his q̄ delitiose viuūt
z quiete. Pilū habet longioꝝē z hispidioꝝē
q̄ habeat agn⁹. sed habet carnē melioꝝē z
digestioni obedientioꝝē p̄pter ei⁹ temperiē i
humiditate z calore. vt diē Cōstan. Habet
autē hedus visum valde acutū z simplicem
aspectū z obliquū z balatu cognoscit que-
rit parentē. vt diē Plini⁹ li. viij. c.). Et iecur
si comedat dicit̄ sanare vespertinā acle ocul-
loꝝ his quos noctilopos vocāt. Itē idē li.
xviij. c. r. dicit̄. pelles hedoz sanant mor̄sus
venenosos si calide desup alligēt. pili hedo-
rum exusti suo odore fugāt serpētes. vt unē
pelle ei⁹ recente ad plagas. sanguis eius va-
let cōtra venenosa. eius etiā coagulū valz d̄
virus bibitū z p̄tra sanguinē thauri bibitū
siue sumptū. Hucusq̄ Plī. Est autē animal
imbelle z innocuū ruminās z mundū sacri-
ficijs antiq̄tus deputatū petulās salians et
lasciuū. intrinsec⁹ pingue z carnosum. extri-
secus hispidū z macilentū. n̄r̄fos carpens z
corrodēs ramusculoz z diligit p̄cipue folia
edere z p̄similiū virgultoz

De eruca La. XLV.

Eruca est vermis multipes crescēs i
folijs olez z pampinoz. frōdes fru-
ctus z flores corrodēs et depascens
Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit
folia arboꝝ z herbaz. vt diē Jli. lib. xij. de
qua meminit Plaur⁹. imitat inquit nequaz
bestiā z maleficā inuolutā in pampino. cui
se implicat nec aduolat vt locusta. Hucil-
lucq̄ discurrens semipasta dimittit. z rema-
net sup frondes z tardo lapsu pigrisq̄ mor-
sibus vniuersa p̄sumit. Hucusq̄ Jsi. li. xij.
fm Plini. lib. viij. Eruca est animal villosuz
z quasi lanuginosum. nā in arboꝝ extremi-
tatib⁹ corrodēs frondib⁹ viroꝝēq̄ cōsumpto
textit d̄ suis viscerib⁹ quasdā telas more ara-
neaz ex quib⁹ se inuoluit z p̄ totā hyemē cu-
stodit pestifex semē suū. Egrit em̄ quedaz
oua ex quib⁹ in vere erumpētib⁹ gēmis na-
scitur multa ples. ex cui⁹ ingluuie ledunt et
pereūt a suis fructibus arboꝝes atq̄ herbe
Est autē eruca vermis mollis z saniosus di-
uersis colorib⁹ distinct⁹ d̄ nocte vt stella lu-
cens. de die deformis z multicolor apparēs
nō caret peste aliqua virulēta. Nam qñ per
membꝝū hoīs calefactū serpit cutem exurit

z post se pustulas derelinquit. ad modū autem bombicis sericū faciētis formā suā mutat z se in formā volatilis de reptili transfigurat. nā alas tenues z latas suscipit quibus hincinde volitando libere p aera se extollit. Quot autē colores prius in corpore habuerat toridē in oculatū talis colorū differentias representat. et tale volatile papilio nuncupat̃ ut dicit Isidorus. lib. xij. Papilioes dicuntur auicule que maxime abundāt ī floribz malueque ex suo fetore faciūt vermes nasci. ut dicit idē. Nā ex erucis papilioes efficiunt̃ ex papilionū stercozibz sup folia derelictis eruce iterū generant̃. minus autē ledunt corrodendo quādo volāt q̃z quando repūt. Et dicit Papias. Papilioes sunt minuta volatilia que de nocte cōueniunt accēso igne in candelis. quarū lumen cū extinguere n̄ tuncur igne ecurant̃. z sic cū aliē lumen volunt interimere ipsi in proprio corpore puniuntur.

De faunis z satiris Capitulū. XLVI.

Fauni quidē z satiri dicunt̃ quedāz bestie monstruose effigie quidē hoies habētes. s; ad plenū nō sunt humani picipes rōis. vñ nec arte nec natura sūt dociles ad loquendū. ferū z beluinū habēt animū z bestiale appetitū. vñ hmoi aīmalia sunt in venerē valde pna. intantū vt mulieres coitu interficiāt. si quas errātes ī nemozibz comprehendāt. Ideo dicunt̃ satiri. qz nō possunt libidini satiari. ut dicit Isid. quibz autē talia rōe humana nō vñt̃. in multis tamē actibz z etiā in voce hoies imitant̃. ut dicit Isid. li. ij. c. de portētis. Satiri inq̃t pui sunt homūciones aduncas habētes nares z cornua in frontibz. z in pedibz sunt similes capris. Talē vidit sanctus Anthonius in solitudine. z interrogat̃ q̃s esset. fert̃ anthonio respondisse. mortalis ego sum vñ ex accolis heremi. quos vario delusa errore gēlitas faunos z satiros ac īcubos colit. Satiri autem q̃ z fauni fatui dicri sunt. a quibusdāz credunt̃ esse hoies siluestres vt in eodē. c. dicit Isid. Et hi monstruose variant̃. nā quidāz sūt cenoccephali ex eo q̃ canina capita habeant quos ipse latrat̃ magis bestias q̃ hoies pfitetur. Alij dicūt ciclopes. sic dicri qm̃ vnūz oculū habere dicunt̃ z hūc in medio fronte habere pbibent̃. Alij oīno capite carēt z cervice quoz oculi sunt in buneris. Alij hūc

faciē planā sine naribz labiū inferi. ita pmitnens habētes vt in solis ardoribz totā ex eo ptegāt faciē dormiētes. Alij ita pstricta hūc ora q̃ sup pectus vno tm̃ foramine auenaz calamis potū hauriētes z hi sine linguis dicunt̃ esse. loco sermonis vtunt̃ nutu. Item sunt etiā alij in scithia ita magnas habētes aures vt ex diffusa coruz magnitudine ip̃is cōtegant totū corp̃. et hi panthios dicunt̃. pan cū grece omne. othi auris nominatur. Sunt z alij in ethyopia pni. ambulātes vt pecora nequa q̃ sursum erigere se valentes z hi artabatices nominant̃. Sūt z alij ī ethiopia habētes tantū vnū pedē ita magnū q̃ resupini in terra iacētes adumbrent̃ pedis magnitudine ptra estū. z cū hoc sunt tāte celeritatis q̃ canibz in cursu cōparent̃. et ideo a grecis cinodopes appellant̃. Itē sunt alij q̃ habēt plantas versas post crura et senos digitos in plātis. z tales ī desertis libie eugant̃. Itē in scithia sunt aīalia formā humanā habētia z pedes eq̃nos. z hmoi mōstra a multis lamiē nūcupant̃. ut dicit Pascasius super trenos. Multa alia ponit Isid. mōstra talia li. ij. z omnia accepit a Plin. li. vij. z. vij. z etiam a Solino.

De feminis Ca. XLVII.

Femine a p̃ibz semoz vel seminum sunt dicte vbi spēs sex⁹ distinguunt̃ ab ipso viro. vñ dicitur a fos qd̃ est ignis qz vim habet femina igneā qua vebemēter p̃cupiscit. In om̃i ei genere animalū p̃ cōcupiscit femina q̃ mascul⁹ z ardenti⁹ mouetur ad amorē. ut dicit Isid. li. ij. Femine autē p̃ pietates generales ponit Aristot. li. vij. di/cens. Femine maribz sunt debilliores p̃ter vsum z leopardū. nā hoz femie sunt audaciores z fortiores. Et sunt femie leuiores ad instruendū z sunt magis solicite circa fetū. sūt etiā maioris pietatis zē. q̃re supra residuūz li. vij. c. j. de puella. ibi cū multa inuenies d̃ hac materia. Est ei femina naturaliter maioris ire q̃ mascul⁹. vñ de facili pugnat cōtra masculū. z ponit Aristot. li. vij. exemplū de foca. nā foca semp manet in eodē loco. z pugnat mascul⁹ cū femina quousq̃ vñ interficit aliū. Et est femina minoris p̃stātis et fidelitatis ei⁹ masculo q̃ ecōuerso. et ponit Aristot. exemplū de sepia. nā qm̃ femina pcutitur iuuat eā mascul⁹ s; femina fugit matrē qm̃ pcutit̃ z psequit̃ illū Itē Aristot. dicit li. ij. Femina in generatōe sex⁹ ē sic materia.

sed mascul⁹ sicut forma. exit ei semē ab am-
bobus ex quoꝝ cōmitione creatura fit. et
ppter hoc dico q mascul⁹ et femina sunt pn-
cipia generatōis. et mascul⁹ vt forma. femina
vt materia. et ideo datū est masculo vt gene-
ret in altero. femina generat ex alio in seipsa
Item femina generalit^r est nature infirmior⁹
et fluxibilioris q mas. et hoc accidit ppter re-
missionē caloris et intēsiōnē frigiditū humorū
q plus abundat in femina q in mare. et idē ac-
cidit mulierib⁹ et etiā quibusdā quadrupe-
dib⁹ supfluitas menstrual^r. vt dicit idē. sed
nulli⁹ animalis femina intantū subiaceret illi
morbo sicut mulier. De his autē et alijs p di-
tioneib⁹ seminarū bonis et malis. quere sup
libro. vi.

Defetante La. XLVIII

Fetans est paries vel generas i quo
libet genere animaliu. vñ idem est fe-
tans tis. et pecus pecudis. vñ illud d
post fetates ac. cū. Habet autē omnis fetans
membrū ppiū in quo cōcipit et nutrit fetū
suū. et ad fetandū. i. ad generandū et parturi-
endū disponit et coopat reuolutio orbis et
influentia siderū seu stellaz. vt dicit Aristot. lib.
xviii. in fine. Naturalit^r inqterit terminus et
num⁹ generatōis et cōplemētū p reuolu-
tiones stellaz. de h⁹ quere supra li. vi. ca. iij.
de muliere pariēte.

De fetu La. XLIX.

Fetus. tus. tui. d^r pars fruct⁹. s. vte-
ri hois vel cui⁹ libet animalis. sed p-
prie est in vtero adhuc subsistēs in q
fouet. vñ dicit Jsid. li. xj. Fer⁹ vocat. qz ad
huc in vtero fouet. cui⁹ secūdine dicunt sol-
liculi. q simul cū infante nascunt. pinentes
ipm fetū sunt sic dicti eo q fetū sequunt. mo-
ritur em mater qn casu aliq cū fetu de eius
vtero nō edunt. A fetu autē dicunt femie fe-
tole q ad pēpiendū et ad pariendū fetū suū
sucte et secūde et que fetu solent esse plene. vt
dicit Jsi. Distinguit autē fer⁹ eiusdē vteri a fe-
tu potissime p fer⁹ diuersitatē. vel qz est ma-
scul⁹ vel femina. nisi in his in qb vterq⁹ fer⁹
inuenit vt in hermofroditis s3 sp impfectus
vt dicit Jsid. li. xj. de fetu autē qre supra lib. vi.
vbi agit de hois generatōe

De ficario Caplm. L.

Ficari⁹ in vna significatōe d^r ille q
colligit vel vedit sic⁹. alio noie dicū-
tur ficarij hoies siluani de sicub⁹ vt
gentes. et sic sumit ficari⁹ in bicremia. ca. l.

vbi d^r. habitabūt dracones cū fatuis fica-
rijs. ibi glo. i. cū hoib⁹ siluanis. Alio modo
dicunt fatui ficarij fauni et satiri q int agre-
stes ficus et alias arbores morant. qles sunt
pilosi onocentauri et alia animalia mōstri-
osa. de quib⁹ dicit Jsid. li. xj. in ca. de faunis.
vide supra eodē de faunis. Et dicunt sic fa-
ui ficarij hoies beluini in qbusdā cōmunē
formā cū hominib⁹ habēt. in alijs vero in
formā bestialē degenerātes. vt iste videre in
lamijs simeis et in sirenis. et hmoi sunt fica-
rij. quia sic hoies de fructib⁹ victum habēt
fatui tamē sunt qz rōis vsu carēt. et ideo nō
approbat littera aliquoz libroz qui sic hñt
cū fatuis ficarijs. Nā ficarij sunt quidā la-
trones dolosi q cū fica. i. bzeui gladio inter-
ficiunt improuisos sicut aiorh q cū fica pen-
dente in dextro latere regē eglon pinguissi-
mū interfecit. vt Jsid. iij. S3 tales in babi-
lone destructa nūc nullaten⁹ imorant cum
nō sit habitaculū hoim loquēdo p. s3 po-
tius mōstroz. vt dicit Hiero. sup Jsa. posset
en dicit q ficarij sunt ficarij. nā fica grece fi-
cus d^r latine. et fm reddidit pma expositōes
fm latinos q meli⁹ dicunt hmoi hoies mō-
struosi ficarij q ficarij. vt supra patet d fau-
nis et satiris

De formica. La. LI.

Formica d^r quasi ferēs micas. id est
grana farris. Un Quid. meth. Gra-
de opus exiguo formicas ore geren-
tes. vel d^r formica qli ferens micas. i. farris
grana que cōgregat. Branoz em pscindit
cacumina vl extrema ne germinēt quaz so-
lertia multa est. puidet em sibi in futurum.
Nam in estate pgregat vñ in hyeme viuat.
vt dicit Jsi. li. xj. Lōgregat autē triticū et non
curat ordeū. quādo pluuia sup triticū coa-
ceruatū descendit. formica totū ejcit et soli
exponit vt itez desiccet. In ethyopia dicūt
esse formice ad formā canis q arcnas aure-
as pedib⁹ eruūt quas custodiūt ne quis au-
ferat capientesqz ad necē psequunt. vt dicit
Jsi. li. xj. in. c. de minutis animalibus. De
formica etiā dicit Solinus. Formice inq
nigre sunt valde parue et tamē plus q mag
animalia sunt solertissime discipline. nā p-
uident sibi sapiēter impostez vnde viuant.
gregatim viuūt. et cumulos cōponunt in q
bhs habitāt. grana solcite et solerter recol-
ligunt. solertius decorticāt que in secretio-
rib⁹ domūculoz ne ab auib⁹ rapiant vl etiā

vento dispergant reponūt cautiſſime. De/
cultas vias faciūt rectas in domos in qui/
bus habitāt. ⁊ ſapiētiōres ſemp ſtant i vijs
illis ne ſtulte deuiant vel aberrant. Cum in
domibz ſuis coangulant ad capturā. pfun/
dunt hoies aqua venenofa. ⁊ ideo vulgari/
ter dī q mingūt ⁊ illa aqua manū vrit tan/
gentis ⁊ in ea puritū gignit. nā illā aquam
habet loco armature. Hucusq Solinus.
Plin⁹ li. xj. c. xxxj. dicit ſic de formicis. Labo/
rem ſibi huius cōicant ⁊ cibos querūt. qbz
vtiliores ſunt apes q cibos viles faciūt. ſz
he cōdunt. maiora ferūt pōdera q̄ eaz ſint
corpa. vñ paruitatē corpis recuperant ma/
gnitudine p̄turis. pondera ſua gerūt mor/
ſu. ⁊ que p magnitudine i ore ferre non pnt
auerſe pedibz poſterioribz obuoluere mol/
untur. Dere ſua publica eis ē curatio ⁊ me/
morā. nā ſemina abroſa p̄dunt ne ſurſū ger/
minent in fruges. ⁊ grana diſperſa recoli/
gunt cū diligētia ne p̄dant. et grana maiora
diuidūt in introitū vt ſic ea facilius i ſua re/
poſitaria introducāt. In plenilunio nocti/
bus opant. ceſſant aut in interlunio a labo/
re. ⁊ qz de diuerſis locis cibū p̄uehant. hnt
certū tps ad mutuā recognitionē datū ſibi
⁊ tūc macia ſit recōcurſatio. ⁊ ſit cū obujs
quaſi quedā collocutio ⁊ diligēs p̄cūctatio
redeūt p ſemitas tritas ⁊ expeditas. q̄s etiā
p ſilices elegerūt. Sunt aut formice p̄tile
ſtrictē circa ventrē ⁊ quaſi cincte. q̄ tandem
creſcentes efficiunt pennate. ⁊ ſic in fine ad
modū muſcarū in minuta volatilia transfor/
mant. Itē ibidē ca. xxxj. Sunt quedaz for/
mice indice maxillę ⁊ cornute q̄ mira cupi/
ditate gēmas ⁊ auz cūſtodiūt. ſed hoc indi/
furant eſtuo tpe qñ formice in tumultu p/
pter feruorē nimīū abſcondunt. Sz formi/
ce odore ſentiūt ⁊ ſolicite puolat. ⁊ aurū de/
ferre cupiētes crebro lacerāt q̄uis velocibz
camelis formicas fugiāt. tantaq̄ in eſt eis p/
niciōſa feritas cū amore auri. Ariſto. ait de
formicis li. viij. In formicis ſicut ⁊ in apibz
eſt ſenſus olfact⁹. odit em̄ om̄e fetidū. vñ ſi
q̄s ſuffumigauerit domos formicarū cū ſul/
phure vel origano a greſſi vel cū cornu cer/
uino cōbuſto. ingiūt ⁊ dimittūt domos ſu/
as. q̄uis aut forte in grege viuāt ⁊ ſibi mu/
tuo obreperēt. tñ regē nō hnt. vt dicit Ariſt.
li. j. Et Salomon idē dīc p̄ouerbioz. vj.
Formica ducē nō habet nec p̄ceprozem ⁊c.
vbi dīc glo. Si tantillū aial p̄ncipe carens

rōe expers natura dnce ſibi impoſterū p̄at/
det. multo magis tñ ad imaginē dei p̄ditus
ad videndā eius gloriā vocat⁹ cū tanto ma/
giſterio adiut⁹ ipm deū creatorē hñs dnces
in p̄nti debes fruct⁹ colligere quib⁹ poſſis
viuere in futuro. quere glo. Solertia antes
formicarū quā ſupra cōmendāt auctores. ap/
probat Ariſt. li. viij. vbi dīc. Op̄atio formi/
carū eſt manifeſta volētī ipam intueri q̄niaz
formice ſp̄ ambulāt vna via ⁊ deponunt ci/
bum ſuū. ⁊ laborāt in nocte apud cōplemē/
tum lune ⁊c. Aliquas tñ habēt minns lau/
dabiles p̄tates. qz arboz ledūt radices
iuxta quas nidificāt. man⁹ tangentiū coind/
nant. ad ſummitates arboz scandūt. flores
⁊ germia eaz corrodedo violāt. imo fruct⁹
ſi p̄mittant p̄cauāt ⁊ manducāt. hoibus no/
cent. attamē vřlos inuāt. Hā vt dicit Plin⁹
us. li. viij. qz vřſi qñ egrotāt q̄runt formicas
quas deuorat. ⁊ ſic comēſte eos ſanāt. i aliq/
bus tñ caſibz medicinalia ſunt oua formi/
carū. queri in ſequēti libro de ouis.

De formicaleone Capitulū. LII.

Formicaleon a formica ⁊ leone rect/
eſt denominationē. vt dīc Iſidor⁹.
li. xij. formica eſt leo Eſt em̄ animal
parū formicis infeſtū. nā ſurtine earū p̄m/
ptuaria ſubintrās granū comedit formica/
rum. ⁊ ſic p ſubtractionē vici⁹ cauſa eſt q̄re
ſimplices formice i fine neceſſario moriunt/
Ab alijs aut animalibz deuorat vt formica
nec poteſt ſe p̄p̄iis viribz p̄ueri. ⁊ eſt ſpecies
arance. q̄re ſupra de aranea delīa ⁊c.

De fūco La. LIII.

Fucus fuci eſt ape maior. minor ſca/
brone. dictus aut eſt fucus eo qz co/
medit labores alienos quaſi ſagus.
a ſagin qd eſt comedere. depaſciť em̄ qd nō
laborauit. qz nec mellificat ſz alioz mel mā/
ducat. de quo Virgil. Ignanū fuc⁹ pecus
a p̄ſepibz areet. vt dīc Iſi. li. xij. De his fucis
dicit Plin⁹. li. xj. c. xij. Cū largior inq̄t mellis p/
uenē adducit in aluearibz ex p̄ubernio ſu/
coz depaſciť. Sunt aut fuci ſine aculco ve/
lut imp̄fecti apes. ⁊ ſunt ſeruitiales verarū
apū. ⁊ ideo eis impant vere apes primosqz
expellūt ad opa. tardātes autē ſine clemētia
pungūt ⁊ puniūt. neqz in ope tñ ſz etiā in ſe/
tu adiuuāt apes. Lerte em̄ quo maior coz/
fuerit multitudo. eo maior fiet examīnū p/
uentus. Luz mella p̄o ceperint matura eſſe

abigunt eas a melle. qz singulas agresse eas trucidat atqz fugant. nec vident nisi in vere Impatoribz apu fuci extruunt regias masio nes amplas. magnificas. separatas. coopculo eminetes. z sunt serangule omis celle singlo rur. z quis fuci sustineat tot labores. come dere tm de melle vit pmittunt nisi qru capi unt z furant. vt dic Pli.

De griphe Ea. LIII.

Griphes est animal pennatu z qdrus pes in yperbozeis pubis siue motibz nasces omi pre corpis sunt leones. alis tm z capite aquilis assimilant. Eqs ve hemeter sunt infesti z viuos homies discer put. vt dic Jsi. li. xij. Adco aut infestat equu vt ait Hug. q equite armatu cu eo rapiat i subline. vt dic glo. sup Deut. xiiij. Custodi unt aut griphes motes in qbo sunt geme pre ciose vt smaragdi z iaspides. nec pmittunt eas auferri et inde. Un die Jsid. li. xiiij. c. iij. Partes quedā in scithia auro z gemis afflu unt. sed griphozu immanitate accessus bo/ minū est rarus. Ibi smaragdi optimi z cri stalli zc. Tā magnos habet vngues et tam amplos qz inde sunt cyphi qui mēsis regum apponunt

De glire Ea. LV

Glres sunt quedā bestiole qsi maio res mures. sic dicti qz somn efficit eos pingues. naz gliscere idē est qd crescere. vt dic Jsid. li. xij. Zota em hyeme dormiūt z immobiles qsi mortui requiescūt. estiuo tpe reuiuiscūt. vt dic idē. De glire au tem dic Pli. li. viij. c. lvij. q glres in siluis libeter habitāt z socios sibi notos amant. z alienos dimicāt z pugnāt. Insigni fo pie/ tate genitores suos i senectute nutriūt. z eis alimēta iuuenes administrāt

De grillo Ea. LVI.

Grillus sicut z cirogrillus est aīmal paruu debile z infirmū rapax z mor tifer spinosum min⁹ ericio. vt dicie glo. sup Leuit. A sono aut voc nomē sum/ psit. vt di. Jsi. li. xij. hoc retro ambulat z ter ram terebat. noctibus stridet. venatur cuz formica circumligata capillo in cauernam eius coiccta. afflatu prius puluere nesc ab/ scondat. z ita formice amplexibus trahitur vt dic Jsid.

De binnulo Capitulu. LVII.

Binnulus cerui est filius ab innuch do dictus. qz nutu matris abscondit

vt dicit Jsid. li. xij. animal quidē est debile z imbelles sicut damula. z est acutissimi vi/ sus z velocis cursus. mater aut ei⁹ ipsum in speculo z antris z locis vmbrosis abscondit z illū vltra spineta z rubeta saltare instruit. vt dic Pli. li. viij. c. de ceruis. vide supra lra. Carnes habet teneras z digestibiles ppe/ mor⁹ frequentia z discursum. vt dic Eostā. z Isaac in diet. z si fuerit castrat⁹ anteqz cre/ scant ei⁹ cornua. caro ei⁹ melior z teperatior in siccitate z calore est. vt dic idē. z si fue/ rit castrat⁹ añqz cornua habuerit nūqz ei vt terius crescēt. z si post nunqz ea abiciet nec mutabit. vt dic Aristo. li. viij. et Plin. Min nuli serpētibus trariant miro mō. q em fue/ rit inunc⁹ ei⁹ sepo vel sanguie a serpēte illo die nō tāgit. vt dic. xxxviij. li. c. ix. z ei⁹ coagu lum est summū remediū in venis. vt dicit idem.

De birco Ea. LVIII.

Bircus est animal petulū z lasciuū. semp feruēs ad coitū. vt dic Jsi. lib. xij. cur⁹ oculi ob libidine in trasuer/ sum aspiciūt. nā birci dicunt oculo z angu/ li. vt dicit idē. Eius natura est calidissima. adco vt adamantē lapidē quē nec ignis nec ferrū domare valet eius cruor calidissimus remollit. vt dicit idē. Hic caper est dicit⁹. co/ q cape niti arboz summitates. vt dic idē. Incipit aut bircus ad generādum moueri post vnū annū. vt dic Aristo. li. v. Et fili⁹ q primo generat est grossior z pinguior post generatis. Jre idem li. viij. Quidā birci ha/ bent notabilē magnitudinē in auriculis sic quidā arietes in caudis suis. nā quidā hnt in latitudine plus qz latitudinē palme. z ha/ bent plixā barbā et caudā extennatā in lon/ gitudine vsqz ad terrā. et habet cornua mul/ ta z fortia atqz grossa. z sunt hispidi et duri odoris z fetidi. pinguedinis multe. pcpue in ter⁹ circa renes. z tūc de facili moriuntur nisi in pinguedine attenuent. z qro sūt pin/ guedis maioris tāto sunt minor⁹ seminis z paucior⁹ generatōis. vt dic idē li. viij. z non coeūt nisi raro. z ppe hoc interficiūt eos pa/ stores sapientes añ coitū. aut eos macrificāt si fuerit ad vitā z si apparēt macri exteri⁹ qnqz inter⁹ sunt valde pingues. Et accidit eis se/ pe mōstruositas. vt dicit Jsi. li. xviij. vñ ali/ qñ visus est birco bñs cornua in cruribz qd valde erat mōstruosum. Carnes at bircine inter omis carnes pecorinas sūt deteriores

duriores et indigestibiliores. ut dicit Isaac in dietis. et maxime quando hircus est decrepitu. cuius autem decrepitu est melior et fortior. scilicet odor est grauior et caro peior. Cum autem castratus fuerit caro eius erit humidior et tenerior et minus dura ad digerendum et minus mala ad edendum. Dicit autem Plinius libro. xxviii. democritum dixisse hircum siue caprum nunquam sine febre esse. Sanguis autem hirci cum edera nutriti miro modo dissoluit calculum in renibus et vesica. ut dicit Ipsi. Cornu eius crustum fugat serpentes et sanat fistulas et canculos et alios morbos ulcerosos polipum etiam corrodit et emendat. Iecur hircinum valet contra morsum rabidi canis. fel eius visum clarificat. pannum et tela corrodit. hircina urina mixta cum felle eius leprosis perfert et lentiginem tollit etc.

De hienna Ca. LIX.

Hiena crudelis est bestia sicut lupo in voracitate et in gula. etiam in moribus seuit et eorum cadauera de terra extrahit et corrodit et ita hienna ab hiando est dicta. quod per auaritatem ricibus patulis inhiat ad predam suam. Natura eius est ut mutet sexum. nunc enim masculus. nunc femina inuenitur. et ideo immundum animal est. ut dicit Ipsi. circuit domos nocte. et humanas put potest fingit vocem ut ita suspicetur esse homo. De hienna dicit Plinius libro. vii. c. xxxi. hienis utraque inesse naturam. quod alternis annis mare. alternis feminam esse dicunt. parit autem sine mare ut credit vulgus. scilicet Aristoteles negat. vipe huius collum et dorsum elephantis. flecti non possunt nisi totum corpus circumcingatur. Tradunt pastores inter stabula sermonem humanum fingere. alii nomen adducere quez euocant foras ut lacerent. Hominem huius solent fingere ad sollicitandum canes quos inuadant. multas et innumerabiles huius colorum in oculis varietates et oculos valde mobiles. eiusque umbra facit canes obmutescere que perstringit. et omne animal quod ter lustrauerit in eius vestigio figit gradum. Hec bestia coit cum leona ethyopica. et generat animal quoddam crudelissimum. voces hominum et pecorum imitans. plures detinuit acies vel ordines in utraque parte oris habens. Hienas plurimas africa gignit sicut et onagros et fibros et multa alia monstruosa. ut dicit Plinius. Item ibidem. Hec bestia gignit lapidem qui hienna dicitur. quem qui portauerit sub lingua facit eum futura predicere et diuinare. ut dicit Solinus. Item dicit Plinius libro. xviij. hienna odit pantheram. et si pelles utriusque bestie suspendat. dicunt de

cidere pilos panthere. Cum fugit hienna venantem. declinat ad dexteram ut progressi homines vestigia occupet. quod si non successerit dicunt mentem alienari vel ex equo hominem decidere. aut si in hiennam torserit de facili capitur bestia ut magi tradunt. Item ut dicit idem. fel eius est valde medicinale. valet maxime contra caliginem oculorum quod in multis etiam maleficis corde et iecore hiene videntur magi ut ibidem. Aristoteles. et dicit libro. vii. quod quantitas hiene est sicut quantitas lupi. et in eius collo sunt pili sicut in collo equi. et huius pilos super omnia spodia. et deludit homines et perdat eos. et capit canes et deuorat ita libenter sicut homines. et cauat sepulturas ut comedat carnes mortuorum.

De hericio. Ca. LX.

Hericio est animal spinosum spinis hispidis et asperis coopertum. corium enim huius undique aculeis circumseptum. ita quod se claudit quomodo undique se protegit et defendit. Nam statim ut aliquid presenserit post se. surgit atque in globum puerfus in sua se arma contra insidias recolligit. huius quidem prouidentia est. ascendit enim in vitem siue in aliam pomiferam arborem et vuas exacinat. poma detrahit. et cum poma in terram deciderint inuoluit se super fructum ut spinis infigantur. et sic portat escas filijs suis. ut dicit Ipsi. libro. xi. vii. et ab hispiditate et rigore spinarum hericius vel herinaci est vocatus. habet enim ut dicit Aristoteles. spinas loco pilorum. et cooperiunt eum sicut pili. et sunt sibi arma. quod perungit et ledit se capientem vel tangentem. Item Aristoteles libro. li. iij. Hericij alij sunt siluatici et alij terreni et alij sunt aquatici et faciunt oua multa que non comedunt. et sunt hericij pascuabiles de carne. et hoc est eis proprium. huius hericij caput et os inferius et tamen erit superfluitas superius. quoniam pascunt a parte inferiori. et propter hoc huius orificium in alia parte superfluitas pro est in dorso superius. et habet hericij quoniam dentes. et in inferiorem habet partes carnosas loco lingue. et huius ventrem diuisum in quatuor plenas superfluitates unde etiam est genus hericij albe teste et spinarum albarum. et est multorum ouorum. Item hericij est debilis auditus magis quam alia animalia durere teste et ambulancia super quatuor pedes. Item libro. v. Hericij agrestes coeunt stantes dorso applicato ad dorsum. quod in illa parte ubi cuncti sunt superflua se perungunt. Item libro. vii. et multotiens apparet sensus hericij in ventros septentrionales et meridionales. quoniam faciunt foramen in terra ad quod fugiunt et quoniam plentius tales ventros imigret

Unde quidā fuit in cōstantinopoli q̄ habu-
it hericiū p̄ quē cognouit z p̄dixit vētos fu-
turos. et nō intellexit aliq̄s vñ talē nōciāz
habuiffet. Itē dīc idē l. xij. q̄ tot h̄z ven-
tres quor dētes. et in illis ventribz generāf
oua q̄nqz. et q̄dā hericiū sunt alijs meliores
et oua q̄rūdā maiora. z quedā sūt minora
quonā quedā meli⁹ decoquunt et digerūt
q̄ alia. Itē l. xij. Hericiū h̄nt modicū cor-
pus z mltas spinas maiores corpe. Et cau-
sa magnitudinis spinaz z puitas corporis ē
qm̄ nutrimentū corporis trāsīt in eas ppter ca-
loris paucitatē. z qz cibo nō digerit bñ. vñd
generāf in corpibz eoz multa supfluitas. et
illa supfluitas trāsīt in nutrimentū spinaruz
Ducusqz Aristo.

De herinacio. Ca. LXI.

Herinaci⁹ idē est qd̄ cirogrill⁹ animal
parū z spinosum habitās in cauez-
nis. sūt hericti. q̄ sūt esse ma⁹. de q̄
Plin⁹. l. viij. c. xxxij. herinaciū inq̄t more
hericiū se volutāt sup poma. que spinis infi-
xa deferūt in arborz p̄cauitates. z p̄ter illa q̄
gestat in dorso vnuz sp̄ gestat in ore. quādo
venat iu modū pile se voluit ne qñ possit p̄p̄
aculeos cōprehēdi. qñ aut̄ possit euadere se
desperat. herinaci⁹ vñā ex se emittit tabifi-
cam z venenosam. z illa vñā p̄mo nocet si
bi si ei⁹ dorsum vel spina inde aliqualit̄ asp̄-
gatur. nā tali fluxu dorsum suū ledit z enei-
lunt spinule dorso sui. z iō ignozat q̄ inde fa-
cili⁹ capiat vñ alios ledere p̄ponebat. z iō
ars est q̄ tūc venet tal̄ bestiola qñ vñā tal̄
bestie penit⁹ inanita est. qz tūc fracto dorso
latatis spinis sp̄i mime valet fuga. Et ideo
quia odore suo naturaliter p̄cipit tāta i vñ
na sua latescere venena. sp̄ vñne sue p̄cit ne
eius virulentia a se moueat aut diffundat
quousqz captiuitatis necessitas vltima hāc
compellat. Nec bestiola q̄uis puula. tanta
se cōstringit fortitudine quādo timet q̄ vi-
saluo cortice poterit aperiri. In aqua igit̄
calida ponit̄. qua aspersa quasi subito ape-
ritur. z tūc ligatis pedibz posterioribz suspē-
ditur. et sic suspēsa fame tandē interficitur.
nec aliter bono modo interficē vt eius pel-
licula aculeata potret. Et q̄uis illi⁹ anima
lis corpusculū humanis vñbz non multuz
sit necessariū. tam ei⁹ pellicula tā spinata ita
mortalibz est necessaria q̄ si nō essent aculei
frustra veliez mollicies in pecudibz mox
talibz esset data. cute em̄ hericina vestes po-

linnt. Hoc autē dicit̄ habere propriū heri-
naciū. q̄ postqz pomis z racemis est onē-
ratus. si ceciderit pomū de suis spinis casu
aliquo p̄re indignatione omnia de dorso ex-
cutit. z vt se itez oneret reuerti ad arborē cō-
suevit.

De iuuenca Ca. LXII.

Iuuenca vel iuuenec⁹ est iuuenis vac-
ca que ad terrā excolendā ingo subij-
ci est apta. vt ait Jsid. vel ideo sic dī-
quia antiquus ioui iuuenec⁹ immolabatur z
nō thaur⁹. vt dīc idē. Animal est petuluz z
lasciuū p̄pter iuuetutē. z ideo fortiori iu-
go p̄mitur vt domet. stūulo etiā pungitur
vt rectius sequi boiū vestigia coartetur Iu-
uenca thaurorū copule solet esse apta. quia i
tali etate eis cōiungitur vt impregnet. Im-
pinguat in pascuis vt p̄o varijs hominuz
vsibus ducta ad macellū a carnifice immo-
letur seu macret. carnes sicciores z solidio-
res habet q̄ vituli lactētes p̄pter remotionē
a lacte. sed teneriores calidiores z humidio-
res q̄ habēt boues decrepiti siue vacce. q̄a
lactenti etati magis sunt vicine. vt dicitur i
dictis

De leone Capitulū. LXIII.

Leo grece rex latine. eo q̄ rex sit z p̄n-
ceps oīm bestiāz. vt dicit Jsid. l. xij.
Leonū aut̄ quidā sunt breues z iu-
ba crispa. z bi sunt imbelles. quidāz sō lōgi
z coma simplici. z bi sunt acriores. animos
eoz frons z cauda indicat virtus eoz in pe-
ctore. firmitas eoz in capite septa venato-
ribz terrā cōtinent vt min⁹ circūspectz venato-
ribz vel venabulis terreat rotāz timent
strepitus. sed ignes magis cū dormierit vi-
gilant oculi eoz. z cū ambulāt cooperiunt
vestigia sua ne eos venator possit inuenire.
Cū genuerit catulū tribz diebz z tribus no-
ctibus dormire credit̄. tūc demū patris fre-
mitu vel rugitu velut tremiscēs cubilis lo-
cus suscitare dī catulū dormientem. Circa
hoiem natura leonū est. vt nisi lesi irasci ne-
queāt. Patet etiā eoz in misericordia assiduif
exēplis. nā p̄strat p̄cūc. captiuos obuios
repatriare p̄mittunt. hoiem nisi i magna fa-
me nec comedūt nec interimunt. Ducusqz
Jsid. l. xij. De leone aut̄ dicit Plin. l. viij. ca.
xvij Leo i sūma generositate ē qñ iubis coi-
la z humeri vestit. q̄s pardi gignūt sp̄ carēt
B insigni. coiū aut̄ pardi cū leona odore co-
gnoscat leo. z tot⁹ in adultere surgit penam.

Sed si in flumine abluit regis ei⁹ culpa et a mare nō pcepit. In pariēdo vnguibus filioz lanias vterus pariētis. ideo nō sepe parit. Aристо. aut vt dicit Plin. dicit leonā pmo quin q⁹ catulos parere. deinde q⁹tuor. 7 sic panos singulos ad min⁹ vno sterilefcere. parit q⁹ infomes catulos 7 puos. magnitudine mustelaz in pncipio dicit etiā catulos sex mēsum vix posse nasci 7 duoz mensiū vix moueri. Urinā eijcit leo leuato crure more canis. 7 vrina eiecta valde fetet. qñ semel satiatnr. duobz diebz vl⁹ tribz cibo caret. 7 si i satietate fugiendū est. cibos ad fauces reijcit 7 cu⁹ vnguibus eos extrahit vt sic sit leuior ad fugiendū. diutissime viuit qđ cognoscit per dentium psumptionē. 7 tūc in senecta hoīem impetit. q⁹ ad psequēdas bestias l⁹ beluas p⁹tus iā deficit. 7 tūc obsidet ciuitates vt homines rapiat. s³ qñ capiunt tūc suspenduntur vt metu filis pene ceteri terreant. In viros seuit. p⁹tra semias tñ fremit. infantes raro inuadit nisi in magna fame. Animi leo nūm inder cauda est sic equoz aures. Hāz qñ irati sunt animi. pmo terrā cauda verberant. deinde decrefcēte iracūdia p⁹rium tergū pcutiūt 7 flagellāt. Ex oī vulnere illato a leone siue impisso vngue siue dēte profluat ater sanguis. vt dicit Isid. Itē in periculū maxime apparet generosus. vñ qñ psequit a canibz aut venatoribz nō latitat nec se occultat s³ sedet in cāpis. ibiq⁹ vbi videri pōt ad dēfensionē se parat. vbi virgultū siluasq⁹ penetrauerit. acerrimo ferē cursu velut reputans turpē absconsonē. Hō em̄ se abscondit eo q⁹ timeat. s³ solū ne timeat aliquoties se occultat. Dū aliquē insequit saltu insilit quo nō vititur quādo fugit. quādo vulneratur mira obseruatione notat pmo se tangentem. 7 in quantalibet multitudine primum impetit p⁹ssorē. 7 cū quis telū miserit 7 eū nō tetigerit correptū rotatū sternit. sed neq⁹ ipm vulnerat neq⁹ ledit. qñ morit⁹ humū mordet. lacrimamq⁹ fundit. quādo egrotat sanguine siuec medet. cristā galli 7 cantuz valde timet Animal est gratū cognoscens diligēs sibi benefaciētē. vt patet in exēplis q⁹ ibi ponit Plin. Ducusq⁹ Plin. li. viij. c. xviij. De leone aut dicit Aристо. li. ij. silr Ani. Leo habet collū quasi immobile multū rigidū. 7 interiora habet ad modū canis. 7 sp pmo mouet dextrū pedē 7 post sinistrū sic 7 canis. 7 paz habet de medulla in ossibz. et ei⁹

ossa ita sunt dura vt ex eoruz collisione exigit ignis. Itē li. xvi. Leo habet multas fūllas i pedibz. et iō generat filios cecos sic canis vel lup⁹. nā serratos h³ dētes. 7 iō filios generat impfectos. sic dicit idem 7 etiā solinus. q⁹ dicit leonē timere qñ videt vel audit catulū verberari. cui⁹ filij nascunt ceci sic 7 oīm aīaliū habentiū dētes diuisos. ppter ingluuiē nascunt filij impfecti. In altissimis mōtibz occultat se. 7 inde p⁹teplat p⁹dā suam quā cū viderit alte rugit. ad cui⁹ vocē terrēturalia 7 subito figūt gradū. circa q⁹ cum cauda in orbē lineā ducit. 7 illius lineature circulū transire quodlibet aīmal ptimefcit. 7 stant animalia stupida qñ edictū expectātia regis sui. Trāsiens p loca asperiora vngues intra pedē p⁹trahit 7 recōdit. Hā illis vitis p mucrone. 7 ideo infra carnositatem ipos abscondit 7 eis parcat ne ledant⁹ vl⁹ hebetent p⁹dā suā quā arripit sol⁹ comedere erubescit. 7 ideo sepe ipm a remotis sequētibz alijs bestijs de ipā p⁹dā liberalitatis grā derelinq⁹t. vt dicit idē. tātē aut est caliditas q⁹ se bres sp quartanas patit. 7 hūc morbum naturalit⁹ sustinet vt ei⁹ feritas edomet. cui⁹ caro cū excedat in calore ad esum ē nocua. vt dicit Dyas. 7 Plin. li. xviij. valet etiā in medicina multipliciter. cui⁹ adeps venenis ē p⁹trariis. q⁹ quicūq⁹ punct⁹ fuerit. alioz aīaliū vl⁹ reptiliū morsus illo tpe nō timebit. ei⁹ etiaz adeps mix⁹ cū oleo rosaceo cutē faciei custodit a vicijs candorēq⁹ seruat 7 sanat. adusta oculoz sedat tumores. fel ei⁹ aq⁹ addita oculoz acuit claritatē. valet etiā p comitiales morbos 7 caducos. Cor ei⁹ in cibo sumptū soluit quartanā feb⁹re. Ducusq⁹ Plin. li. xviij. c. viij. Venat aut leo sic. duplex sit fouea. vna p⁹tinue iuxta aliā. in secundaria fouea ponit vna cauea siue cista q⁹ de facili claudit quādo rāgit. ponit aut agn⁹ l⁹ouis in fouea prima in quā salit leo quādo esurit p⁹ouicula rapienda cupidus. videns aut se non posse de fouea erumpere. erubescēs se de ceptuz foueā volens intrare secundā vt ibi lateat. incidit in cistulā siue caueam ibidē p⁹paratā que post eius introitū subito se claudit 7 ipm vlterius nō permittit exire. sed in cauea extra foueā extrahitur 7 in illa tenetur captus 7 catenatus donec edometur. et hoc rāgit Hieronym⁹ super Ezechiel. xij. capitulo. super locū istum. miserunt cum i caueam zc.

De leena

Capitulum. LXIII.

Leena leonis dicitur femina. quæ bestia est multum libidinosa. semper enim gestit in coitu. et ideo leone crudelior est. et maxime quando habet fetum. Nam pro filijs mortis se exponit. et pro ipsorum defensione venatorum iacula non pertimescit. plures parit filios in primo partu quam in sequentibus. nam propter acumen vnguium filiorum ledit matrem. et sic annuati sterilescit. ut dicit Aristoteles. et Plinius. qui dicit sic ut ait Isidorus. libro. xij. animalia cum acutis vnguibus frequenter parere non possunt. viciantur enim earum matricibus vnguibus intrinsecus monentibus se catulis. et ideo non potest leena expectare cum partu versus ad filiorum perfectam completionem sed potius dimittit partum dolore cogente et effundit antequam filij conpleantur. pro ferore libidinis pardis se commiscet. Sed post coitum leonem timeat. nam turpe commiscetur sentit leo pro odoribus nisi prius post adulterium in flumine ablutatur ut dicit Plinius. et quando ipsam deprehendit ream statim punit. et ideo ipsa statim fugit. et nisi fuerit prius abluta non reuertetur ad maritum. Est autem parua bestia vel bestiola quam miro modo timeant leo et leena. que vocatur leonzofoa. nam quoddam portat venenum quod leonem interficit et leenam unde capta bestiola exturpit eiusque cinere asperse carnes et posite pro compita semitæ leones necant. ut dicit Isidorus. libro. xij. Secum autem Augustinus. libro. vij. capitulo. 8. Leo est animal cibi avidum et gulosum. et ideo sine masticatione deuorat cibum suum. et propter hoc euomit comestum. et iterato comedit reiecta. et comedit multum ita quod si cibo sit poterosus. et post statim ieiunat per duos dies et duas noctes. et non excipit stercore a se nisi semel in duobus diebus vel tribus. et est id siccus sine humido. et est valde ferens. sili et vrina sua. et quando scindit venter eius erit malus odor. et anhelitus habet fetidum et infectiuum ac mortuus mortifex et venenosus. et maxime quando est rabiosus. Fit autem rabiosus sic canis. ut dicit Aristoteles. et Augustinus. et est crudele quando irascitur et furibundum. pro indignatione liberat semetipsum. Fremunt pro ira et fremitu dentibus maxime quando esurit et animalibus transuntibus ut ea capiat insidians in specubus et antris abditis se abscondit. ac supertransientes bestias et ipsorum insiluit. et eas dete et vngue crudeliter dilaniat et etiam occidit. carne ossa et pelle comminuit et confringit ac confracta frustatim dilaniat deuorat et strangulat. et si viderit quæpiam venire protra se ut

predam eruat quam rapuit. predam amplectitur frendit et terram cauda percussit. et si appropinquauerit in ipsum insiluit. et deuicto iterum ad predam redit. sanguinem animalis occisi ab eo primo bibit et labit. deinde residuum discerpens membranis diuisit deuorat et deglutit

De leopardo Cap. LXV

Lopardus est bestia leuissima de leonis et pardis adulterio generata. ut dicit Isidorus. libro. xij. Nam ut dicit Plinius. leone cum parda aut pardo cum leena concumbente. ex tali coitu degeneres pardis pereant sic ex equo et asina vel et asino et equa gignitur mulus siue burdo. ut dicit Isidorus. Est autem animal valde princeps et sicut sanguine. Est et fera maior et crudelior quam masculus. ut dicit Aristoteles. Colorem habet varium sicut pardus. saliendo non currendo insequitur predam. et si in tertio saltu predam non rapit vel in quarto. pro indignatione sistit et quasi victus retrocedit. corpus cum cauda et pedibus leoni assimilatur. sed in capite formam pardis imitatur. leena autem corpore est minor. et leoni masculino mirabiliter est exosus. vnde timeas leonem facit foueam subterraneam duplex orificium habentem. vnum per quod intrat. et aliud per quod exit. est autem fouea illa in utroque orificio valde ampla et in medio magis stricta. veniente itaque leone in foueam se mergit. quem persequens leo foueam cum impetu subintrat ubi triumphare putat de leopardo. sed propter magnitudinem corporis per medium foueæ ubi strictior est libere transire nequit quæ sciens leopardus ita in strictura impeditum. illam foueam egreditur. et tunc in parte opposita foueam intrat. trans leonem a tergo moribus et vnguibus aggredditur. et sic sepe arte non viribus de leone obtrinet victorias leopardus. et sic degener bestia de fortiori sepe per astutiam in antro victoriam obtrinet. quæ per potentiam in publico inuadere non audent. sicut narrat Homerus libro. de pugnis astutibus bestiis. Aristoteles. libro. viij. dicit de bestia que dicitur ferculeo quando comedit aliquod venenosum et tunc quæ sit stercus hominis et comedit ipsum. Et ideo venatores simum illum in vase aliquo suspendunt super arborē. et cum venit leopardus ad arborē saltat ut accipiat sterces et interim ipsum interficiunt venatores. Idem facit panthera et pardus. ut dicit ibidem. De leopardo etiam dicit Plinius. Leopardus quando egrotat sanguinem capere agrestis bibit. et sic inde languores euadit

De lepore.

Capitulum LXVI.

Lepus dicitur quasi leuipes quia velociter currit. unde in grece legimus velocitate cursus dicitur. Item dicitur Ili. li. ij. Omne animal velox est timidum et imbecille. unde dicitur idem. nullus habens armorum genus nisi membrorum leuitatem. de bilis est visus sicut et cetera animalia que non claudunt palpebras in dormiendo. meliores autem est auditus quam visus potissime quam aures eius sunt erecte. cuius aures sunt longe valde et flexibiles. quod fuit necessarium propter oculorum aperturam. nam auribus oculos defendit apertos. quia nullo cooperculo sunt muniti ab infestatione cinisum et muscarum. nam contra omne nocivum dedit natura remedium creature. unde dicitur Avicenna. et ideo data est lepori membrorum leuitas et cursus agilitas canes et alias bestias ipsi insequentes. data est etiam aurium propter cinisum et mulcas et cinisum ipsorum et oculos debiles infestantes. unde dicitur idem. data est etiam sub pedibus multa pilorum villositas unde pilis pedis carnositate currere a lesione defendat et propter sui leuitatem pedes in cursu nullatenus impediunt. item dicitur Aristoteles. lib. ij. quod pedes leporis sunt subtrus pilosi. quod in aliis animalibus rari inueniuntur. crura eius posteriora sunt anterioribus longiora. quod fuit necessarium ad facile corpus eius eleuandum in cursu quando fugeret contra montem. unde difficile capitis contra montem quam contra vallē. et hoc accidit propter anteriorum crurium breuitatem. Nam propter depressionem anteriorum pedis corporis contra vallē de facili cadit. nec potest equaliter continuare cursum suum et ideo unde fugiendo vitet casum. cum descendit oblique montis latera circuit. et put potest contra motus altitudinem crura anteriora erigit et sepius canibus insequētibz sic illudēs euadit. De leporibus autem dicitur Plinius. li. viij. c. lv. Leporum inquit plura sunt genera. nam in alpebus sunt quidam et in siluīs habitant quidam quantitas maioris grossioris pilis et velocioris cursus quam ipsi qui cuniculi dicuntur. Nam cuniculi lepores sunt parui et imbecilles qui vnguibus terram pascunt. et foueas subterraneas quas inhabitant sibi formant et sunt secunditatis nimie. et sunt tot in quibusdam siluīs hispanie. quod aliqui per eorum multitudinem deuastant messē et puincie inducunt famem. quorum fetus in balearicis insulis ita sunt accepti. unde etiam ipsi feruntur sine matribus vir purgatis visceribus in esu ab incolis patric assument. Et sequitur ibidem Archelaus au-

tor est quot sunt cauernae ad extremam lepori toride annorum sunt etatis Toride cum sunt illius pedis corporis foramina quot annorum curricula habuisse prohibent. et ideo dicuntur genere sine mare et hinc vtriusque sexus. et ideo mulci putauerunt leporē gigni. et gignere sine mare. unde dicitur idem. Sunt autem lepores animalia tria secunda quod vno fetu nascēte statim nouo fetu altero vterus gravidat. unde vtile est animal quo ad esum et quod ad vestitum. et quod ad multiplicem medicinam. Nam eius coagulum valet venenū. restringit ventris fluxum. sanguis eius mitigat dolorē oculorum. unde dicitur Plinius et Dea. nec inueniunt coagulum in aliquo animali habente in vtriusque mandibula dentes nisi in lepore. unde dicitur Aristoteles. et quanto eius coagulum est vetustius. ratum melius. unde dicitur Plinius.

De lince et eius proprietatibus

Ca. LXVII.

In linceis est dicitur quia in luporum genere et numero numeratur. Est autem bestia silis lupo dorsum habens maculis distinctum sic pardus. vrina eius puerit in gemma preciosam quam liguri appellant. et si presentis lince siue lincis. et si inuides ac dolens quod transire debeat in humanum usum. vrinam egestam abscondit sub humo. sed ibi citius in lapidem solidat. unde dicitur Plinius. li. viij. c. xxxix. et Ili. xij.

De limace Ca. LXVIII.

Limax est vermis limi. sic dicitur eo quod in limo nascitur vel ex limo. et ideo sepe fordidus et immundus habetur. unde dicitur Ili. li. xij. Et est vermis valde tardi motus. item dorso se gerens cocha dura. infra quam se inclaudit. et est vermis cornutus habens duo additamenta ante oculos cum quibus viam querit. et quando aliquid aduersum senserit. statim cornua retrahit infra testam et infra domum sese refugit. In corrupto aere et imbre maxime nascuntur tales vermes qui serpunt quous lento passu ad arborum summitates earum germina depascentes. ubicunque autem serpit post se immundicie vestigium de relinquit

De lupo Ca. LXIX.

Lupus unde dicitur Ili. id. quasi leopos est dictus. eo quod eius quasi leoni sit in pedibus. unde quod pede passerit non vinit. rapax autem est bestia et cruoris appetens. qui rabie rapacitatis quicquid inuenerit trucidat. de quo dicunt rustici voce boiem perdere si eum lupus prius viderit. et ideo subito tacet dicitur lupus et fabula. certe si se prius senserit deponit audaciam

feritatis. Lupi toto anno nō ampli⁹ q̄ duo/
decim dieb⁹ coeunt. famē diu portāt. ⁊ p̄lon/
ga ieiunia multū deuorant. Lupos etiā nu/
trit ethiopia ceruice inbatos. Et ita varios
vt nullū colorē eis deesse dicāt. huculq; Jsi.
Pli. aut li. viij. c. xxiij. idem sentit. ⁊ dicit q̄ lu/
pi africani sunt inertes ⁊ pui. q̄ sō gignūt in
frigidis regionib⁹ corpe sunt minores ⁊ ma/
gis asperi ⁊ feroces. Aristo. li. ij. dicit q̄ in in/
dia est q̄dam lupus hñs tres ordines dentiū
supius. ⁊ inferius h³ pedē leonis ⁊ faciē hois
⁊ caudā scorpionis. ⁊ vox ei⁹ sicut vox hois.
terribilis est sicut vox tube. ⁊ est velox sic cer/
uus. ⁊ est valde seuus comedēs hoies. Item
Aristo. li. vj. Lupi tpe coit⁹ sunt seui. et qñ ha/
bent catulos sunt magis mali sicut ⁊ femine
canū. Jte li. vij. Lupi serratos hñt dētes. co/
medūt carnes et nō comedūt herbas nisi qñ
infirmant. qz tūc comedunt aliquā ppter me/
dicinā. Hā qñ lupus sentiese repletū. qrit qñ
dam herbam ⁊ comedit eā vt euomat qd co/
meduit. Item li. viij. qñ fugiunt ferunt filios
suos secū. ⁊ cum exeūt de cauernis comedūt
origanū ⁊ masticant vt acuant dentes suos
Item idē de codē. Lupus qñ comedit ē val/
de malus. ⁊ qñ nō habet famē q̄scit multuz.
⁊ est valde audax ⁊ valde diligit ludere. ⁊ si p̄/
rape puerum ludit cum eo. ⁊ post occidit eū
⁊ comedit. Et sicut dicit Homerus Lupus
est valde vigil ⁊ multū timet ignē. et dicit q̄ si la/
pidē p̄siderabit p̄mu⁹ ia crantē. ⁊ si ille lapis
nocuerit ei. si poterit ip̄m interficiet. si sō nō
noceat ei. si dep̄henderit ip̄m nō multū ledet
eum. sed paz q̄si irascēdo deinde eū dimittit
Et lupi q̄ro sunt seniores tanto deteriores.
⁊ nocent hoib⁹. qz nō pñt venari bestias. ppter
etate. ⁊ qz eoz culmi iam sunt debilitati ⁊ vi/
uunt multo tpe. ⁊ et senect⁹ app̄hendit in dē/
tib⁹. qz p̄stringunt in senectute. Jte ibidem
Sunt autē lupi duplici⁹ modi. q̄daz em̄ sunt
q̄si rotundi. ⁊ q̄dam q̄si longi. ⁊ illi sunt aspe/
rioris pili ⁊ audacioris animi. ⁊ lupoz interi/
ora sunt valde debilia ⁊ defacili recipiū⁹ cor/
ruptionē qñ vulnerant. Residuuz sō corpis
eoz patit mltas percussiones. ⁊ hñt magnaz
fortitudinē in collo ⁊ i capite. ⁊ vulnera q̄ ac/
cidunt ex morſu eoz sunt valde mala. q̄niam
erit ex eis vir⁹. ⁊ curant ista vulnera sic mor/
sus canis rabiosi. vt dicit Aristo. Jte idē lib.
viij. De lupi maxime est apture. ⁊ maximum
vigore habet in orificio suo. ⁊ est anial valde
vorax. Item de lupo dicit Auic. li. vij. Sūt

q̄dam lupi q̄ naturaliter habent appetitū co/
medendi p̄sces. ⁊ comedunt vilia que de su/
is retib⁹ eiciūt piscatores. ⁊ qñ nō inueniunt
qd comedant de piscatoz reliquijs. vadunt
ad retia ⁊ dilaniant ea. De lupis autē dic̄ phi/
siolog⁹. Vir⁹ lupoz in pectore et in vnguibo
viget ac in ore. in posteriorib⁹ sō minime. col/
lū retroflectere nō valet. ⁊ in nullo mēse nisi i
maio qñ fiūt tonitrua. cui⁹ astutia est vt non
capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit ferus suos.
⁊ tūc t̄pis venat a remotis. qñ aut nocte p̄de
gratia p̄git ad ouile. ne canes ei⁹ sentiat odo/
rē vadit p̄tra ventū. et si aliq̄ casu pes ei⁹ cal/
cando sup̄ aliq̄d strepitū fecerit ip̄m pedez ca/
stigit duro morſu. oculi ei⁹ lucent d nocte vt
lucerne. ⁊ vt dic̄ Solin⁹. multū amoris exci/
tatiū in cauda portat qd denti⁹ euellit qñ
timet capi. lapides mltū timer. vñ si q̄s duos
lapides pariter colliserit. lupus audaciaz p/
dit. fugit si strepit⁹ lapidū puenit ad aures
eius. filios generat cecos q̄s tenerrime dili/
git atq; nutrit. terram comedit qñ mltū esu/
rit ⁊ aliquā p̄dā nō inuenit. vt capras volen/
tes folia carpe in rubet. facili⁹ rapiat sub her/
bis ⁊ folijs latitās se abscondit. plus astutia q̄
potentia oues decipit. sed qñ p̄ualet si p̄mit/
tit totū gregē strangulat et occidit. ptem p̄de
quā deuorare nō potest in terra sepelit et ab/
scondit. ⁊ qñ esurit ptem sepultā extrahit ⁊ ef/
fodit. ⁊ lanam ouis quā occidit inficit ⁊ mor/
sus eius ex lana tali vestez factā pediculosaz
reddit. vt dicit Jsi. Jte idē dic̄ Aristo. Ex to/
ta specie natura lupoz nature ouīū aduersat
Vñ legi in li. q̄ cordula facta de intestinis lu/
pi adiuncta cordis cithare sacris de intestinis
ouinis eas d̄struit ⁊ corripit sicut pluma aq̄
leadiuncta plumis colūbe eas excoziat ⁊ cor/
rodit si diu p̄ter i loco aliq̄ dimittant. vt di/
cit idē. Vide supra de aq̄la.

De mulo

Cap. LXX

Mulus a molendo est dicit⁹. eo q̄ iugo
p̄stoz subactus ducat in giro mo/
las. vt dic̄ Jsi. li. xij. Asserunt autē iu/
dei q̄ ana abncpos esau greges equaz ab asi/
nis p̄mo fecerit ascendi vt inde p̄tra naturā
muloz p̄genies nasceret. vt dicit idem. ⁊ idō
sequens mulus m̄ris naturā asino est maior
pulcrior ⁊ velocior. sed equo pigrior deſor/
mi or atq; minor. Vñ nascit ex equa ⁊ asino mu/
lus. ex equo sō et asina burdo p̄creat. Et est
mulus animal sterile. ⁊ tñ crimiū ad labores.
vt dicit Pli. li. viij. ca. xliij. Pūq; autē Baia/
D

lia. s. asinus et equa mutuo appetit coniugia. nisi etiam in infantia lacte mutuo nutriant. et do pastores pullos eorum subiciunt asinibus et asinorum pullos subiciunt equibus quoniam volunt tales creaturas ex disparibus percreari. ut dicit idem. Item idem. Vnde calcitratus potu vini inbibet. Ex onagris autem et equibus nascuntur veloces mule pedes habentes duos et aptos ad cursus. sunt autem rugosi corpore et indomito animo sed generoso. qui autem sunt geniti ex onagro et asina oves precellunt. De mulo etiam dicit Aristoteles. li. vii. quanto mulus plus potat de aqua tanto plus perficitur ei cibum. Item li. xiiij. mulus non habet fel manifeste super eum par. Item idem li. xvi. Dulcis quia nascitur ex equa et asino non puenit generatioui. quoniam natura utriusque asini et equae est frigida. unde frigiditas generantis dicitur generato et ideo mulus est sterilis. nec enim spermate aliquid generatur propter excessum frigiditatis in ipso dominantis. Item ibidem. et accidit quod corpora mularum sunt magna quoniam superfluitas menstruosa transit in creationem et cibum corporis. Sanguis autem quo natura non indiget exit cum superfluitate revesce. id est cum urina. et propter hoc non olfaciunt muli urinas mularum sicut alie bestie habentes solcas. residuum vero superfluitatis transit in crementum corporis et in eius magnitudinem. Non impugatur ergo mula nisi forte valde raro. mulus autem quia ronescit calidior est in aliis temporibus et regionibus forsitan generat. sed generatum erit extraneum et occasionatum sicut quod generat ex equo et asina. et dignum est omne tale esse sterile. quia generat contra naturam. Hucusque Aristoteles. li. xvi. secundum Plinium. in dictis. carnes muli sunt peiores quam carnes asini. et ad nutriendum et ad digerendum. cuius similitudo tritus et bubus restringit sanguinem cum aceto fuerit spatus. ut dicit Dioscorides. Valz etiam idem similitudo contra ictus scorpionum.

De mure

Ca. LXXI

Mus secundum Iulium. est animal pusillum ab humo dictum. eo quod ab humore terre nascatur. Nam mus terra dicitur. unde et humus. Unde in plenilunio iecur crescit. sic et quidam marina tunc augentur. que rursus decrescunt luna diminuunt. dicunt autem mures sorices eo quod ad modum ferre rodant et percindunt. hucusque Iulius. li. xij. Mus autem secundum Aristotelem. li. vii. non potat. et si potauerit morietur. Animal quidem est gulosum. et ideo cum modica esca decipitur quoniam odore ad eius gustum provocatur. et urina fetida est et contagiosa et mortuus venenosus. cauda etiam eius dicitur venenosa. De muribus etiam dicit Plinius. lib. xviij. capi.

xxvij. Sunt quidam mures potentes qui congregant pabulum in foueis suis et etiam in byeme abscondunt et latitant in cavernis. quoniam palatum in gustu sagacissimum est. sicut narces sagacissimos habent in olfactu. In autumno masculus et feia spicas congregant et mutuo se onerant super vestrem. per caudam masculus feiam sic onustam ad specum trahit. quia exonerata et fasciculo in caverna collocato iteque redeunt ad laborem. et congregato fasciculo masculus super dorsum se ponit. quam femina viceversa onerat et caudam eius ore comprehendens masculum pertrahit ad cavernam et sic onera deferunt alteratibus vicibus. Item ut dicit idem. Murium diuerse sunt species. Nam quidam murium viuunt in domibus. quidam in capestribus. quidam in aquis et fluuiorum extremitatibus commorantur. quidam annum in dormiendo dimidiant quia per dimidium annum dormiunt et per dimidium vigiliant ut glires. qui sunt secundum Plinium. quidam mures. Et quibus mures sunt bestie valde nocibiles in pluribus tamen viles sunt in medicina. Nam ut dicit Plinius. li. xix. c. xviij. Murium cinis cum melle et oleo auribus instillatur eorum sedat dolorem. et si quod aialaures subintraverit precipuum remedium est fel murium cum aceto tepido temperatum auribus instillare. Fimus eius secundum Dioscoridem. cum aceto tritus mundatur allopicias et custodit caput a casu capillorum. tritus etiam et cum uiuo in potu sumptus miro modo ventrem soluit. pellis eius recitata calcaneo subducta eius vulnera ad sanitatem perducit.

De mustela

Ca. LXXII

Mustela quasi mus longus est dicta. ut dicit Iulius. li. xij. Nam telon grece longum latine. Nec ingenio est subdola. in domibus enim nutrit carulos. eos transfert de loco ad locum. sedem mutat ne ei nidius ab aliquo deprehendatur. psequitur serpentes et fugat. mores odit. et eos maduocat. Et sunt duo genera mustelarum. Aliud enim est siluestre distans ab alijs magnitudine. quam grecitocidas vocant. atque in domibus errans. Falsa autem est illorum opinio qui dicunt eorum ore concipere et aure partum effundere. hucusque Iulius. li. xij. Passeribus et alijs quibus insidiatur et eorum oua transglutit. filios suos casu aliquo in latibulo lesos vel mortuos quidam herba sanat. imo ut dicitur suscitatur. ut dicit Plinius. Rutam comedit et eius succo se perlinat. et tunc basiliscum inuadit intrepida et occidit ut dicit Plinius. li. viij. capitulo. xxi. ubi dicitur mustelarum virtus basiliscis exitio est. nihil

em deo nature placuit esse sine pari. cauerna
basilisci facile agnoscit. quā subintrans ipm
interimit. animal est mltū dormiēs et per so/
mnū impinguat sicut glires vt dicit idē. Itē
idem. libro. xxix. cap. i. Mustelariū inq̄t duo
sunt genera. scz domestica. z siluestria. z vtri/
usq; fel valet cōtra aspides. Nam eaz puden/
da mltū ferent z serpētib; fetidis cōtrariātur
carū etiam carnes dicim⁹ valere cōtra vene/
nū. Mustela combusta in cinerem redacta
adhibet salubrit̄ medicine que est cōueniens
contra letargicam passionē. Vñ si ex veneno
aspidis aliq̄s incurrit letargiā cinis mustele
inūdanti aq̄ distempe⁹ vim somniferā dis/
soluit. vt dicit idem. Dicit etiam ibidem pul/
uis valere contra fistulam. nihil em̄ illa rerū
omniū mater. s. nata. sine ingētib; causis ge/
nuit vt dicit ibidem. Dicit aut̄ Aristō. li. viij
q̄ mustela pugnat cōtra serpētes. qz vtrq; mu/
res comedit. Et est aial velocis motus z fle/
xibilis corporis ac valde mobilis z instabil.
odore sagax. dōsum habens rubē z ventrē
albū. Putat aut̄ colorem. Nam in aliq̄bo re/
gionib; aliquo tempore anni tora pellis eius
fit cādida p̄ter caudam. morsus ei⁹ malicio/
sus est z virulēt⁹. et ei⁹ vīna ē ferida ad modū
vīne muris.

Demigali.

Cap. LXXIII

Demigale est modicū aial ad modū mu/
stele. gulosum. rapax. z dolosum. Hā
cū dolo rapit qđ postea ventri com/
mittit. vt dicit glo. sup. Zenit. xi. Mansuetū
se fingit cū ei aliq̄s appropinq̄t ex timore. sed
statim morde z venenū infundit. Dicit ibidē.
demigali dicit Aristō. q̄ equos z mulos ife/
stat. et eque pregnāti maxime insidiat. pugnat
cōtra serpentes. z tunc se armat rura vt dicit
idem.

Demurilego

Cap. LXXIII

Demurilegus idem est qđ musio sine cat/
tus. sic dicit⁹. eo q̄ murib; sit infestus.
Hūc vulg⁹ cattu a captura vocat. vt
ideo sic dicit⁹. q̄ catat. id est videt. Hā ita pa/
cute videt vt fulgore lumis noctis tenebras
superet. Vñ a greco venit cat⁹. i. ingeniosus.
vt dicit Isidor⁹. li. xij. Est aial nō determiari
pili z color. nūc est albū nūc nigrū. nūc flauū
nūc variū. nūc etiā maculosum. in pedib; et in
facie z i aurib; leopardo simillimū. ozificium
habēs magnū. dētes habens serratos z acu/
ros. z liguam lōgam z flexibilem tenuē z sub/
tilem. cum qua bibēdo lambit sic talia aialia

q̄ habēt labiū inferi⁹ superiori labro inequa/
le. Talia em̄ aialia propter labioz ineqlitatē
potū nō hauriūt. sed lambūt. vt dicit Aristō.
z etiam Plī. Est aut̄ aial in iuuetute valde la/
sciū z agile z iocūdum. imperiū faciēs ad oē
qđ coram se mouet. ludit cum calamo ante se
protracto. In senectute aut̄ est aial pōdero/
sum z multū somnolerus. cautiſſime insidiat
murib; z eos p̄ odore q̄ visu presentiens in/
uadit in abscondito ac venat. capto mure cuz
eo ludit. sed finito ludo ab ipso deuorat. tem/
pore coit⁹ q̄si siluestris efficit z euagat. Inre/
caros amoris tempore grāuis pugna p̄ro/
rib; committit. z vn⁹ ab alio indastib; z vngu/
bus quissimelacerat. z tūc vox horreda emit/
tit q̄ndo ad pugnam mutuam vn⁹ ab alio p/
uocat. Bestia fit sensissima q̄ndo siluestris ef/
ficat z in nemorib; commorat. Vinoces se/
ras vt cuniclos z lepores tūc venat. q̄ndo ca/
dit ab alto pedib; excipit z vix p̄ casuz aliq̄e
ledit q̄n deorsum p̄cipitat sim⁹ quē egerit val/
de feret. z ideo sub terra abscondit z pedib; oc/
cultat. q̄ndo pulcrā habet pellem q̄si de ipsa
glorians vag⁹ efficitur. sed q̄ndo pellis ei exu/
ritur tūc intra recta commorat. sepe enīz pro
pellis pulcritudine capis a pellifice a quo de/
corat.

De noctiluca

Cap. LXXV

Noctiluca est modica bestiola mult/
pes alata. et ideo quāq; inter volati/
lia computat. In tenebris lucz vt cā/
dela z maxime circa posteriora. in luce autēz
plena deformis est z obscura. man⁹ inficit tā/
genis. z quous lateat in tenebris. tamē lucifi/
ga est. odit em̄ lucē et solū modo de nocte am/
bulat. et onige als musce contrariat que est
lucipeta. vt dicit Aristō. li. xij. de minus vo/
latilib;.

De onagro

Cap. LXXVI

Onerager vt dicit Isidor⁹. asin⁹ fer⁹ in/
terprat⁹. hos africa habet magnos et
indomitos in desertis vagantes. sin/
guli aut̄ feminaz gregib; presunt. nascentib;
masculis zelant masculi z testiculos eozū mor/
su detricant. qđ cauētes matres in locis se/
cretis eos abscondūt. Et vt dicit Plī. li. viij.
Et onagris et asinis domesticis velocissimi
asini generant. Animal autē est liberū. indo/
mitum z lasciuum. frequentare montes z ne/
mora consuetum. z cū sit animal ex se imbel/
le z innocuū. solius fuge beneficio leonez su/
perat in beremo atq; lupum. est animal valdē

patiens sitis diu expectans quicq; potū inue-
 niat sibi aptū. De quo dicit Philosophus. q.
 p. x. die marci duodecies in diez toties i no-
 cte rugit. p cui? rugitum eqnoctiū apd afros
 discernit. 7 dicit q toties semper rugit d die
 quot dies habet horas. silt 7 de nocte. vñd 7
 siluani in montibz africe ab onagris in qbus
 abundant per numerū rugitus eoz numez
 horarū. diez 7 noctium computant 7 diuer/
 sificant. sagax 7 viuudus est in olfactu Unde
 qñ amore feruet 7 nescit vbi eius femia eua/
 gatur. rupem ascendit 7 patulis naribz ven/
 tum attrahit. per cuius flatum vbi sit ei? fe/
 mina diiudicat 7 discernit. in montibus alti?
 7 pascuosis herbas virentes quas multū di/
 liget cum diligentia querere consuevit. quas
 cum inuenerit pre gaudio statim rudir. 7 vbi
 pñserit bestiam vel hominē ipm venari cu/
 pientem. qdū inuenit gramina viretia a pa/
 senis non recedit. hominū frequentia valde
 odit atq; fugit. solitudines 7 deserta multuz
 diligit.

De onocentauro

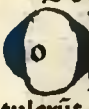
Capitulum LXXVII

Onocentaur? fm glo. sup Ysa. xxxiij.
 est animal monstruosum ex tauroz asi/
 na pcreatum. Onos em in greco di/
 cit asinus latine. Vñ est animal lasciuum ad
 modū asini. ceruicosum ad modū tauri. Sz
 alio mode sentit philosophus. qui dicit ono/
 centaurz esse compositū ex humana effigie 7
 asinina. nam ab vmbilico et sursum figuram
 habet hominis. 7 ab eodem infer? forma ob/
 tinet animalis Huic rōni videt concordare
 Pli. lib. viij. cap. iij. Ludibria inquit mirabi/
 lia nobis fecit ingemosa natura ad detegen/
 dum eius potentiam satis i prodigiosas po/
 fuisse gentes. Et ponit in eodem cap. exem/
 plū de multis monstris 7 pdigiosis bestiis qz
 india gignit. sicut de faunis 7 satiris 7 d ono/
 centaurs 7 de ypocētauris. 7 hmōi. quas di/
 cit esse bestias humanā effigiem mentientes
 Et aliq dicūt centauros fuisse equites thessa/
 loz qui p eo q in eis discurrebant. qdā vñū
 corpus equoz 7 hominū iudicabant. vñ cē/
 tauros fuisse fictos asserūt vt dicit idem li. xj.
 vbi dicit de portentis. Dicit em centaur? gre/
 ce homo latine. vñ centaurus dicit homo. 7
 a centauro p additionē dicit onocentaurus
 qui sic dicit? est eo q i media hominis specie
 7 in media asini dicat esse. sicut ypocentaur?
 dicit monstrum i quo hominū equozq; na

tura esse coniuncta putatur. vt dicit Isido/
 rus ibidem.

De orice

Cap. LXXVIII

Orix vt dicit glo. super cap. lj. Ysa. est
 animal immūdū nec sacrificijs aptū
 Septuaginta aut interpretes trans/
 tulerūt quasi beta semicocta ceteri interpre/
 tes omnes sicut orix illaqueat? transulerūt.
 qui hebraice dicit tho. Et inter animalia im/
 mūda i lege reputat Est aut bestia sicut mus
 aquaticus. vl sicut glires q sunt mures qdā
 sic dicti eo q somn? efficit eos pingues. hye
 me 7o tota dormiunt. 7 immobiles quasi mor/
 tui fiunt. in estate reuiuiscunt. Unde orix est
 animal qd hmōi muribz assimilāt Et hoc vi/
 det tangere littera ysa. 7 concordat cum Pli/
 nio q dixit sic. Oricem vocat egipt? feram q
 in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando inci/
 pit estas stat contra stellam 7 pñet cōtra eaz
 acsi vellet adorare eam. 7 hoc facit cum ster/
 tuerit. id est cum post longam dormitionem
 euigilaucrit. Et declinat hic orix. hui? oricis
 fm hoc dicit sozer. cis. 7 onix onicis. 7 hmōi.
 Scdm iuuenalē 7o orix est quedā auis pin/
 guissima ita q sua pinguedie hebetat culcel/
 lum. vt dicit idem. lib. iij. vbi dicit Jeculus
 orix hebetissima ferro 7c. supra quem locum
 dicunt expositores q est auis similis galline
 africane vel ipsa gallina Scdm britonē aut
 dicit orix. gis. fm illam regulā Grecismi. Ho/
 men in r. donat in cis. vel in gis. vt fer. fecis.
 lex legis. genitiui. Quattuor excepts nor nix
 senexq; supeller Unde dicit q orix est idem
 animal qd in lege mundū reputat. quo ad e/
 sum Deut. xiiij. vbi dicit. Comederis origes
 7 camelopardulū. imundū tñ reputabat quo
 ad sacrificiū Pli. aut li. viij. c. iij. de aialibus
 somniferis dicit. Lapree inq; in plurimas si/
 militudines trāfigurant. nā inter eas sunt
 ibices mirāde pñitatis. q supra cornua vasta
 7 magna qbz earū capita onerant. saliendo de
 rupibz se excipiunt. Sunt 7 origes quoz vil/
 li ptra naturam alioz aialū stunt versus ca/
 put. Sūt 7 dame 7 pigrastr 7 mltā alia ania/
 lia his similia q alpes trāsmittūt 7 sin? trans/
 marini. Vñd fm 7o orix. gis. est spēs capre sil/
 uestris. 7 fm istam significationē vt puto nō
 sumit i ysa. vbi loqitur de aialibz q somno dā/
 nabili sopiunt. qz nō bñ pueniret metapho/
 re cū ois caprea fm Arist. sit aial valde vigil/
 naturalr. parum em domit 7 defacili excita/
 tur. cñ sit aial vald tūmidū. Et sic p alio aialē

supponitur in Deut. et palio in similitudine
vta. sic dicunt mlti.

De oue

Cap. LXXIX

Ovis est molle pecus laniferu. corpo-
re inermis. aio placidu. ab oblatione
dictu. eo q apud veteres in initio nō
tauri sed oues offerebant in sacrificio. vt dic
Isidor⁹ lib. xij. Et his qdam bidentes vocā-
tur. eo q inter octo dentes duos altiores ha-
bent. q̄s gentiles in sacrificio maxime offere-
bant vt ibidem dicit Isidor⁹. Vel dicunt bi-
dentes fm senectutem. q̄si biennes. i. duoru
annoru. q̄ talis erant etatis q̄n ad sacrificiū
eligebant. Sed post⁹ vocant a duob⁹ denti-
bus q̄ preminent et cū q̄b⁹ nasci dicunt. Hic
bidens. grō b⁹ bidentis dicit. vt dicit Beda.
De ouib⁹ dicit Aristo. li. v. q̄ pariant vsq̄ ad
octo annos Et lib. vij. Si impregnent oues
versus ventus septentrionalē faciunt mares
z si in meridionalē tūc femine nascunt. et q̄les
vene fuerūt sub lingua ouis. talis coloriferit
fer⁹. Quere supra de agnis z ariete. Et q̄ndo
oues senes ad coitū mouent in aliq̄ tempore
determinato. dicūt pastores q̄est signū boni-
tatis in eis. z si iuuenes sic mouent. dicūt q̄ ē
signū future pestis in ouib⁹ in anno illo. Itē
Aristo. li. vij. Oues impregnant bibēdo aquaz
z ppter hoc dāt eis pastores comedere sal. vt
plus bibentes impregnētur z magis conser-
uent. Dāt etiam eis in autumnno cucurbitas
paratas cum sale ad multiplicatiōem lactis. z
tūc fluit p⁹ lactis de mammillis. z oues im-
pinguant lēricula cum sale. et si oues per tri-
duū abstineāt a cibo z post accipiant cibum
multū impinguabunt. z in estate valet eis aq̄
septētrionalis frigida. z in autumnno aq̄ me-
ridionalis tepida. et iuuat eos pastus in fine
diei z mor⁹. per nimia em itinera z per fortes
labores macrescūt. z pastores cognoscūt que
pnt pati hyemē. q̄niam super quasdam inue-
niūt glacies z super quasdam nō. z que ex eis ē
debilis a se nō excutit glaciez nec repellit. Et
carnes omiū sicut z aliorum quadrupedū q̄
in loco multū aquoso nutriunt sunt male. et
q̄ caudam habent lōga. minus partunt hye-
mem q̄ q̄ amplam. Et que habēt pilos pau-
cos z crispōs grauiorem hyemem patiūtur.
Et lana omiū q̄s comedit lup⁹ inficit. z pān⁹
inde fact⁹ recipit pediculos Item ibidem lib.
vij. In ouib⁹ p⁹ abūdat priuatio intellect⁹
q̄ in alijs aialib⁹ q̄drupedib⁹. Et nocz eis to-
nitrū. z si remāserit vna sola et fuerit impre-

gnata abortiet pte timore forsan. Item dicit
Pli. libro. vij. cap. xlvij. tonitrui inq̄ solita
r̄s ouibus inferūt abortiuū. Remediū ē vt
in vñū pariter congregent. Quere supra in li-
tera a. de ariete z de ago.

De panthera

Cap. LXXX

Panthera vt dicit Isidor⁹ lib. xij. sic ē
dict⁹. siue q̄ omnū aialū est amicus
excepto dracone que valde odit. siue
q̄ societate gener⁹ gaudz. z ad eandē similitu-
dinem q̄cqd accipit reddit. Panthera em grece
totum dicit latine Est aut bestia minoris or-
bitulis superpicta. ita vt ex maculaz nigraz
z albarū z flauarū varietate tota pellicula
ta ceter⁹ videat. vt dicit idem Nec bestia vt
dicit Isidor⁹. semel tantū modo pcurrit Lur⁹
ratio est aperta. Nam cū in vtero matris cō-
ualuerint catuli z ad nascendū iam recepint
vires. odiunt matres. lacerantq̄ vnguibus
matris aluū tanq̄ suo partui resistentem. vñ
z mater partū dimittit dolore vteri compel-
lēte. Et ideo dicit Pli. aialia cū acutis vngu-
ibus frequēter parere non posse Nam mouen-
tib⁹ se catulis viciate intrinsecus sunt matri-
ces. hucusq̄ Isidor⁹ lib. xij. De panthera di-
cit Pbiolog⁹ Panthera inq̄ odit dracone
z draco ipm fugit. cū aut comederit et satura-
ta fuerit se recondit in spelūca z dormit con-
tinne fere tres dies. Post triduū vero a som-
no surgens emittit vocem. z ab ei⁹ ore exit o-
dor aromatic⁹ supra modū suavis propter ei⁹
suauitatē ipm omnia animātia sequit. So-
lus aut draco audiēs vocem ei⁹. timore pter-
rit⁹ fugit in cauernam. nec ferēs odorem in se-
metipso deficit z torpescit. odorem em ei⁹ re-
putat pro veneno De panteris aut dicit pli-
n⁹ libro. vij. cap. xvij. Panthera sic z tigris
maxima colorū z macularū varietate decorā-
alia aialia proprio colore gaudent. Sūt m̄
leones nigri in siria q̄ pantheris in candidis
maculis sunt similes. In colore aut vario pā-
there z tigris omnia animalia q̄drupedia so-
licitant videre eos. sed roritate capitis ter-
rent. q̄sobrem caput occultant z pulcritudine
reliq̄ partis corporis bestias ad se inuitāt. et
sic inuitatas arripit z māducant. Et q̄uis
sit bestia valde seua. tamen illis z sibi in aliq̄
subueniūt nullatenus est ingrata. vt ibidem
exemplificat idem Pli. de quodam q̄ libera-
uit catulos panthere collapsos in quandam
fontem quem panthera eduxit extra solitu-
dinem letā z blandica vt sibi grās referre ap-

pareret.

Depardo

Capitulū. LXXXI

Pardus vt dicitur est bestia velocissima colore vario orbiculata. p̄ceps ad sanguinem. ⁊ saltu ruit in morte. Et habet talem dispositionē sicut panthera. nec habet ab eo aliquā differentiam nisi q̄ panthera habet maculas albiores. ita dicit Plī. lib. viij. De pardo autē dicit Aristot. lib. viij. q̄ qñ pardus infirmat p̄medit humanū simū gratia medicine. et ideo venatores suspendūt ster cus super arbozem ad qđ dīfascendit a venatoribz interficit. Est autē animal libidinosum ⁊ coit cum leena. ex cuius adulterio generat leopardus. Quere supra de leena. Pard⁹ rapis catulis est nimis seuus. vt dicit glo. sup Osee. xij.

De pilosis ⁊ eorum proprietatibz

Capitulū. LXXXII

Pilosi sicut innuit glo. super Isa. xij. monstra sunt ad similitudinē hominū. Et dicunt siluestres homines q̄ et satiri dicunt. Isidor⁹ autē lib. viij. c. v. dicit Pilosi sunt qui grece panites. latine incubi appellant. siue iniui ab ineūdo dicti passim cuz animalibz. Unde incubi dicunt ab incumbendo. id est coeūdo. Sepe em̄ improbi existunt mulieribz et earū peragūt cōcubiū qđ demones galli ducios appellant. qz sepi⁹ hanc imūdiciam peragūt. quem autē incubonē vocant hunc romani faunū ficariū vocāt Itē dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latinis incubi vocant. qñ forma ab humana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat. Idē dicit glo. super Isa. xxxij. Sed idē dicit alia glo. q̄ pilosus dicitur simca. ē em̄ bestia mōstruosa. pilosa multū et villosa. figurā humanam in multis representat. Quere infra de simca.

Depigargo

Ca. LXXXIII

Pigargus est aial mūdū quo ad esum vt patet Deut. xij. Est animal cornutū ⁊ barbatū sicut hircus. min⁹ ceruo. maius hirco. vñ similis est hircoceruo s; longe minus. Quere infra de tragelapho. Ruminat sicut hirc⁹. ⁊ findit vngulam sicut ceruus. ⁊ est animal agreste magne velocitatis. nemoza inhabitat ⁊ deserta. Huguizio autē dicit q̄ pigarg⁹ est auis parua ⁊ depressa. vñ dicit a pige qđ est dep̄ssio Sed in Deut. sup ponit pro aiali quadrupede qđ est simile hircoceruo. vt ibi innuit glo. Nec aspiratur ibi

prima syllaba. vñ cum h. non debet scribi. qđam scribūt philargū. sed male vt patet in libris correctis.

Depigmeis

Ca. LXXXIIII

Pigmei sunt homines pui statura cubitali qđ greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana indie tenēt. qbus vicinus est ocean⁹ vt dicit Papias. S; dicit Aug⁹. sic. Pigmei em̄ semicubitales sunt qui tertio anno perfecte sunt etatis. septimo senescūt. Dicunt autē pugnare cōtra grues. a quibz armati ferro aliquotiens deuincuntur. De pigmeis autē dicit Plī. lib. viij. cap. iij. Pigmei ternos vt ferūt dodrantes nō excedentes salubri celo semp vernante habitant i terra temperata montibz oppositis ex partibus aquilonis qđ grues infestare fama est. Qui i fidentes arietum ⁊ caprarū dorsis armati sagittis verno tempore congregato agmie ad mare descendūt. ⁊ oua ⁊ pullos gruū pro viribz destruit ⁊ consumūt. Et hanc expeditio nem faciūt tribz mēlibz. quod si non facerent futuris anium gregibus resistere nō valerēt. De pēnis autē eaz ⁊ ouoz putaminibz sibi eas faciūt. vt dicit idē. Et subdit. Aristot. autē in caruēnis viuere pigmeos tradit

De porco

Ca. LXXXV

Porcus vt dicit Isidor⁹ lib. xij. quasi purcus dicit. Ingurgitat em̄ se seeno ⁊ luto immergit. limo se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde ⁊ Dracius. ⁊ amica luto sus. hinc ⁊ spurcus vilis et spurcus nuncupat. Cuius pilosetas dicim⁹. cū quibus sutores p̄sūt sotulares. vt dicit idē. Sunt autē porci qđam domestici. alij siluestres. Vasculi autē inter domitos dicuntur verres. eo q̄ grandes habeant vires. Femie autē dicunt sues quasi pascua subigentes. id ē subacta terra cibaria exquirentes. Inter siluestres masculij dicunt apri. id est. feri. vt dicit Isidor⁹. De porcis autē dicit Plī. li. viij. ca. li. Porci nascunt dentati vt tradit Higidius Vires nō vltra trimatū generant. porcus amisso oculo cito extinguit. vsq; ad. xv. ānos vel. xx. viuere pōt. Multis infirmatibz subiacent porci. ⁊ qñ infirmātur obliquū tenēt caput. Voluntati in luto p̄iacēt in latere dextro qđ leno. Pinguescūt. xl. diebz. sed magis i principio saginationis. p̄ triduū in ediam patiunt. mutuo se diligunt. et mutuam vocem noscunt. Unde vno clamāte omnes accurrūt ⁊ ipm pro viribus inuare saragūt ⁊ cōcen

dunt. Domestici propria hospitia domosqz petere discunt et ad eas etiam sine duce redire de vespere p̄suerunt. vt dicit idē. Eūdo et iacendo grinnūt. et duz dormiūt. maxime si fuerint pingues. Sunt autē porci fortioris somni in maio q̄ in alio tpe anni. et hoc accidit eis et fumis per calorem vernalem resolutionis ab humoribz in hyeme in ipsoz corporibus aggregatis. et ideo tūc suauit̄ dormiunt et diūt̄ ppter resolutos mulcebzes fumos. ipsoz cerebrum tūc t̄pis suauiter oppilantes. In estate s̄o et si multa sit humorū resolutio. fortis tamē sit exundem cōsumptio et desiccatio propter excessum estiuālis caloris. et nō fit tanta humorū generatio qui sunt causa somni. propter qd nō tantuz dormiūt in estate q̄ntum in vere. vt dicit Auicē. In autumno autē et in hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos forinsecus constringente. et ideo pauci fumi tunc temporis resoluunt propter excessum frigoris humores i corpore compingentis. vt dicit idē. Aristo. autē dicit de porco libro. ij. Porcus non cūcit dētes omnino. et est masculus plurimū dentium q̄ sit femia. Item Aristo. li. ij. Porcus saltat post octauum mensem. et femina parit post annū. et qd generat ex spermate maris ante vñū annum est debile valdē. Item idem. Porcus habet cōsuetudinem q̄ si coierit prius cū aliqua tunc sui filij sunt pauciores et secunda et minoris corporis Et qñ porca virgo p̄r̄fuerit imp̄gnata pariet filios minores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac paucum post eius partū. Et meliores sunt filij qui nascunt in hyeme et peiores qui in estate Et meliores sunt filij qui generant in iuuentute q̄ qui generant in senectute. Porcus autē cū impingat potest coire in omni tempore nocte et die et magis in mane. Item libro. vj. cū parit porca primo filio p̄mam dat mammillam. Quā multū appetit coitū non dimittit mare saltare super eam quōqz declinent auricule. et multū est ordeum bonus cibi porcis quādo debent generare maxime decoctū. Item lib. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit brancos. et est apostema in auricula et in mandibula. et sepe in pedibus. et caro que est in illo loco corrupta. et transiit paulatim corruptio ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē. et tūc suffocat sp̄m et expirat. augmentat hec infirmitas subito. vnde et pastores porcorū qñ p̄mo cognoscūt infirmitatem p̄sci-

dunt membrū in quo est infirmitas. non em̄ curari possunt sine iscissura. Alia accidit eis infirmitas que dicit dolor ponderositas capitis et ipso moris maxima p̄s porcorū Alia infirmitas est fluxus ventris. et hec vit̄ habet remediū quoniā interficit in tribus diebus. Et qñ porci sunt grossi tūc iuuat eos comedere mora Et iuuat eos balneū quādo aqua eius fuerit multū calida. et minuunt vena sub lingua ei. Item abus diuersus impignat porcos. et qdam cibi inflant. et qdam generat carnem. et qdam pinguedinem Et tam porci q̄ porce delectant comedere glādes. q̄ corū tēperant carnes. tamē si porce comederit multum de eis abortient sicut oues Multa alia refert de eis Aristo. Quere de apzo et infra s̄ sue.

De pediculo. Cap. LXXXVI

Pedicul⁹ cutis ē vermis a pedibz sic vocatus. vt dicit Jsid. lib. xij. Plus em̄ pedum motu q̄ morfu ledit curē Et humidis et corruptis vaporibz intercutaneis per poros resudantibz generat. vt dicit Constanti. in viat. Sepe inq̄t pediculi et lēdes nascunt in capite vel in cute ex purgationibz q̄s natura cūciēs facit p̄sumere inē curē et carnē. Snp quē locū dicit expositor. Quidam pediculi ex hūore sanguineo generant. et sunt rubei et grossi. qdā ex fleumatico et molles sunt et albi. qdā ex colerico. et sunt citrinilōgi veloces et acuti. qdā et melacolicos. et sunt illi cinerei coloris. i. subnigri et macilēti et motus tardi. Ubi autē est nimia pediculoz multitudo in corpore multū plectoricoz corrupto si gnum solet esse corruptōis generalis. vt morpheus siue lepre vt dicit idem Contra pediculoz autē molestiam valet capitis frequēs ablutio. pectinatio. et medicinalis mundificatio Nam vt dicit Constan. Argentum viuū cū cinere salicis eos necat. et p̄cipue si ex calido humore generant. Idem facit litargiruz. id ē plumbum vstum cū oleo et aceto. Si vero generantur ex humore frigido valet staphisagria auripigmentū cum oleo et aceto. Similiter aqua marina et saluatica cū aceto. Secūdu autē differentes naturas animalium sunt in eis differentie pediculoz vt patet in porco cui⁹ pediculus dicit vsia sic dictus quia vrit Hā vbi mordet adeo locus ardet vt ibi vesice fiant. vt dicit idem Jsi. li. xij. Quilibet autē pedicul⁹ tanto acri⁹ mordet et ledit quāto p̄s macrescit.

Depulice Cap. LXXXVII

Pulveris vermis est modicus molestus hominibus maxime infestus a pulvere dictus eo quod a pulvere potissime nutritur. ut dicit Isidorus. li. xij. Est autem vermiculus mire leuitatis. non cursu sed veloci saltu picula effugiens et euadens. Tpe frigidus pigrescit vel deficit tpe insolescit. Quamvis autem non sit de animalibus quod procedunt per manifestam sexus distinctionem multiplicat tamen suam speciem per ovationem. quod oua quidam in se gignit ex quibus emittit albos quod nascitur sed quasi subito in nigredinem commutat. Sanguinem appetit et carnem cui insidet terebrat et perfodit. liquidioris preteriter cutanei humoris fugit et in pre corporis cui insidet sugendo sanguinem rubicundum vestigium derelinquit. dormire volentes acrimosus impetit. nec etiam regibus si eorum carnes pulvis tetigerit quando eos molestat perire consuevit. Eius si quidem absinthium est venenum. Sili et folia psicorum. ut dicit Constantinus. Colocynthia valet contra pulicem si trita et mixta fuerit cum aqua per loca ubi abundant pulices aspergat. Similiter folia absinthij. quod ut dicit eorum odore et sapore moriuntur. Propter saltus velocitatem defacili non capiunt. In calore per tempus pluuiosum acius mordet pulvis.

Derinoceronte Cap. LXXXVIII

Rinoceron grece latine cornu in nare interpretatur. Id est monoceron. id est unicornus. bestia semissima appellata eo quod unum cornu in media fronte habeat quatuor pedum. ita acutum et validum. ut quicquid impetierit aut ventilet aut perforet. ut dicit Isidorus. li. xij. Nam cum elephante sepe certamen habet quem vulneratum in ventre prostermit. Tante autem est fortitudinis ut nulla venantium virtute capiat. Sed sicut asserunt quod de naturis rerum scripserunt. virgo puella ponit quod venienti sinu aperit in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit. sicque soporat velut inermis caput et interim faculis venatorum. Hucusque Isidorus. li. xij. Gregorius super Job addit in morali libro ad iam dicta. Rinoceron inquit fera est nature oino indomita. et si quod modo capta fuerit teneri nullatenus possit impatiens. quia ut dicit illico moritur. De rinoceronte dicit Plinius. li. viij. cap. xxj. Rinoceros in nare habens cornu. id est in media fronte supra nares. Possit est elephantis. unde suum cornu limat ad saxa et acuit. et sic se preparat pugne. et in dimicatio

ne alium impetit elephantis quam scit preterit corporis esse molliore. Longitudo par inest ei ut equis. sed crura multum breuiora. Color ei bubus. Et sic innuit idem li. viij. ca. xxij. huius ferme multe sunt species. scilicet rinoceron monoceron egloceron. Est autem monoceron ut dicit idem fera asperissima similis equis in corpore et ceruo in capite. pedibus elephantis. canda apertio. Dugitum emittit graue. unum cornu magnum emittens in media fronte habet duorum cubitoz. Hanc feram viuam negant capi. Egloceron species dicitur esse vnicornis. et dicitur latine capicornus. ab egle quod est capra. et ceros quod est cornu. animal est pusillum simile hedo acerrimum nimis. in media fronte unum gerens cornu Item dicit Plinius. ibidem quod in india sunt vnicornes boues habentes candidas maculas et solidas ungulas sic equis. Sunt et asini quod dicitur vnicornes ut dicit Aristoteles. auicenna. et Plinius. quod sic dicti sunt. eo quod unum in fronte habent cornu inter aures. Reliduum autem corporis ipsorum. sile est corpori onagrorum siluestrium asinorum. Et talis monoceros est minoris audacie et feritatis quam sint alij vnicornes. Et dicit monoceros a monos quod est unum. et ceros quod est cornu. quasi in capite gestas cornu unum Et declinat huius rinoceron. s. ti. et sili declinat monoceron s. ti. Inuenit autem rinoceros et monoceros. tunc dicit rinocerotus in genituo. et sic de alijs

De rana Cap. LXXXIX

Rana a garrulitate vocis sic est vocata eo quod strepitum et sonos vocis importunis clamoribus reddunt in palustribus ubi generant. ut dicit Isidorus. li. xij. c. iij. de piscibus. Ex ranis autem quidam sunt aquarice quidam palustres. quidam rubere. De quibus supra dictum est in libro de bufone alie calamites que sic sunt vocate. quoniam inter arundines habitant et frutices. unde et in calamis conuersantur et sunt valde parue et virides et mute sine voce. Alie sunt agredule rane puule in sicco vel in aruis morantes. unde sic sunt nuncupate. Est autem quidam species rane que missa in os canis facit eum obmutescere. Sed huius multum negat. ut dicit Isidorus. li. xij. Aristoteles autem dicit de rana. li. iij. quod huius liguam propria que antea ligue sue applicat ori suo. et quasi ligat sic extremitas ligue piscis. licet postea et inter ad linguam canem huius absoluta. et propter huius rana linguam propria. et est coarctata et non facit hoc nisi in aqua tamen. Et proprie masculi tempore coitus clamat feminam quod quolibet animal habens vocem vociferatur tpe coitus. rana autem multiplicat vocem quam ponit mandibulam inferiorem equaliter

in aqua et extenderit superiorem, et per extensionis conatum duarum mandibularum. Lucet eorum oculi sic candelae. et hoc de nocte maxime. sed coeunt de nocte plus quam de die. Et omnes pisces nutriunt pullos suos praeter ranam. ut dicit idem li. vii. Quando autem primo in aqua forinquant rane vident totaliter esse caput cum quadam extremitate dependente ad modum caudae. deinde dilatat totaliter in ventrem sublata cauda crescit ei pedes et in animal quadrupes transformatur. mouent omnes rane praeter bufonem vel ruberum porum saliendo quam gradiendo. Nam vel ruberum raro salit. Rana igitur aquosa est seu paludosa. clamorosa. limosa. vetrosa. tumorosa. sub ventre maculosa. venenosa. et ideo abominabilis hominibus. et maxime odiosa. in terra vivit praeter in aqua.

De salamandra

Ca. XX

 Salamandra ut dicit Plinius li. ix. ca. xlviii. est similis lacerte in figura nunquam apparet nisi in magnisymbribus. deficit autem in sereno. et tantum est ei rigor ut igne tactu extinguat sicut glacies. Saniem lacteaz ore euomit que si homines tetigerit corpus totum defluunt pili. et quod tactus est corrumpitur et in colorem turpem commutatur. Salamandra itaque genus est lacertuli siue stellionis animal pestiferum et summe venenosum. Nam ut dicit Plinius lib. xxi. capi. iiii. fructus arborum inficit. aquas inficit. et quibus si quis comederit vel biberit mori necatur. sed si salua ei pedem tetigerit totum hominem inficit et corrumpit. Et quoniam tanta sit in salamandra vis veneni. a quibusdam tamen animalibus madducatur loco cibi. Inter medios ignes vivit sola animalium. ut dicit idem. imo incendium ignem extinguit. Et est genus salamandre cuius pellis est villosa et pilosa sicut pellis vituli marini. ex qua fiunt aliquando cinguli ad usus regum qui post longam vetustatem in ignem piecti non exurunt. sed post diuturnam inflammationem illesi et purgati quasi renouati ab ignibus extrahunt. et ab illa pelle fiunt licmina in lampadibus lucernis que nullo incendio corrumpunt. Quere supra in littera A. de anguium diversitate. et inuenies ibi de hoc verme.

De sanguisuga

Ca. XXI

 Sanguisuga est vermis aquatilis. sic dicta eo quod sanguinem diligit atque fugit potantibus insidiat cum illabit faucibus. vel ubi visum adhaerit sanguinem haurit. et cum nimio cruore maduerit euomit quod habet ut de nouo recentiores sugat. ut dicit Isidorus.

li. xij. Vermis est coloris subnigri. quibusdam virgulis rubeis distinctus corpore mollis. oblongus et flexuosus os habet triangulum et in ore fistulam cum qua sanguinem sugit. venenosis insidet. Et ideo quando debet apponi membro causa medicine primo debet inuolui in vitis et in sale. ut sic compellatur euomere si quid forsitan hauserit venenosum. in aqua tepida. in tempore calido citius membro se applicat ad sugendum.

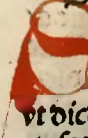
De stellione

Ca. XXII

 Stellio nomen sumpsit a colore. Est enim bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modum stellarum. De quo dicit Quidam aptumque coloris. Romae habet variis stellatis corpore guttis. ut dicit Isidorus li. xij. ubi subiungit. Stellio autem adeo scorpionibus est praeferrius ut visio eius pavorem his inferat et torporem. Plinius lib. viii. dicit quod stellio maxime de rore vivit. Et quoniam sit animal pulcrum et depictum. multum tamen est venenosum. quod ut dicit Plinius lib. xxi. ca. ij. ex stellione pessimum fit medicamentum. Nam cum fuerit mortuus in vino faciem eorum qui bibunt lerigine obducit. ob hoc enim vnguentum necant stellionem qui forme inuident meretricium. cuius remedium est oui vitellus mel et vitrum. Et fel stellionis in aqua trium multas degregare. Et est stellio genus lacerte reptile et quadrupes. habens pedes latos et digitos scissos ad modum manus quibus repit ad domorum et muros rimas in quibus faciunt caernas suas mutat spoliisuum in senectute sicut serpens. ut dicit idem. et latitat in hyeme in caernis reberatur visus eius. In vere autem exiens de caerna sentiens defectum visus mutat locum et quaerit sibi locum et caernam ad orientem et continue aperit oculos praeter solis ortum donec oculo deficeat humor et consumatur nebula que oculis caliginem inducebat. Super Proverbia. autem cap. xxx. innuit glo. quod stellio est animal velocissimum et tamen non pennatum. sed tamen velocitate pedum repit et scandit ad sublimitatem domorum ac muros.

De serpente

Cap. XXIII

 Erpens est dictus eo quod occultis serpit accessibus. non graditur publice et aperte sed squamarum nisibus repit occulte ut dicit Isidorus li. xij. De cuius natura hic non prosequor. quia supra in littera A. ubi agitur de vngue omnia sunt plenius explanata. tamen quaedam notas proprietates et vulgatas hic breuiter inferere non pigebit. Dicebat Ios. de scio

Egidio de serpente sic. Formidat nudū. Dīc
enim q̄ insiliit in vestitū. spūū sūt sibi i veneno
sum. q̄ salua ieiuni hominis venenū est serpe
ti. pugnat p̄capite in quo dicit̄ esse sedes cor
dis. Laro frigida. hoc dicit̄. q̄ frigide est na
ture. Pectore z v̄tre incedit. hoc dicit̄. q̄ re
ctis nō gradit̄ vestigijs. sed magis serpit. an
nis singlis se renouat. loca muscida lingit. s.
loca purrida. subūbrat. id est loca vmbrosa a
mar. Respicit obliq̄. q̄ lateraliter nō directe
trāsfigit aculeo. z dente flectit̄ in se. q̄ tortu
osus est z non rect̄. Abscondit leprā. q̄ p̄me
dit̄ ne talis infirmitas reuelet̄. non cessat ver
tere linguā. q̄ serpens sp̄ mouet linguā et vi
veneni. Esurit z patit̄. diu enī sustinet famez
claudit aurē suā. ne audiat incārantē. vinoq̄
venat̄. Sibilat anteq̄ mordeat. interimit oē
q̄ mordet. auis hostis. q̄ flatu iterimit eas.
lacta resumit. q̄ venenū q̄ cūcit reiterato re
sumit.

De simeca

Cap. XXIII

Simeca grece a suppressis naribz est vo
cata. vnde z simecas vocatas. dīc̄ Jsi
do. eo q̄ naribz suppressis sint. z facie
feda rugis turpibz sollicitantibz. Alij dicūt si
meas a similitudine rōnis nominatas. q̄ i mul
tis ac p̄ hominis imitant̄. Sed hoc est falsū.
vt dīc̄ Jsid. li. xij. Et subdit. Simece sunt ele
mentoz sagaces. noua luna exultant. media
z caua tristant̄. quādo duos habet fer̄. sc̄tuz
quem p̄ amat in brachio suo portat. quem
s̄o min⁹ diligit humeris gestat quādo sibi in
stat necessitas fugiēdi. cū vero artat̄ ab inse
q̄nte ferū brachijs portatū p̄icere compellit̄
z alio q̄ hūeris insidet pressa tardior ad fugā
reddit̄. et ideo a venatore facili⁹ z cit⁹ puenit̄
Simecaz aut̄ q̄nq̄ sunt genera. vt dicit̄ ideoz
ex q̄bz circopetici caudas habēt. Simeca enī
est cū cauda quam q̄dam clunā vocāt. Sūt
et alie q̄ cenophale sunt dicte. q̄ facie canibz
sunt similes. sed corp⁹ habent simecaz. Sunt
etiam spinge villose comis z māmīs p̄minē
tibz faciles ad feritatis obliuionē Sūt et sa
tiri facie admodū grata z gesticulantibz mo
tibz inq̄eta. Sūt z callatrices q̄ toto pene a
spectu a ceteris distāt. nā in facie sunt p̄ducte
barba z lata cauda. vt dicit̄ Jsid. Item dicit̄
Pli. li. viij. ca. liiij. vbi dicit̄ simecarū genera si
gure hoīs sunt prima caudis iter se distigū
tur. mira solertia vīsa singla facere nituntur.
vnde calcare se solent calceis a venatoribz ex
industria derelictis. z sic facile capiunt̄ Ham

dū se volūt calceozū ligamētis constringere
et calciamenta prout viderāt a venatoribus
facere suis pedibz coaprare. anteq̄ se possint
a calceozū vinclis expedire a venatoribz sepis
sime capiunt̄. Item Plini⁹ ibidē. Simecarū
erga ferū maxima est affectio. Ham māfuesca
cte intra domos. catulos q̄s parit̄ omnibz
demonstrant tractariq̄ gaudent z gratulan
tes z sibi applaudentes cognoscūt. Hucusq̄
Plini. Dicit̄ tū idē lib. eodē. cap. xij. Sūt in
india simecero to corpore cādētes q̄s indi oz
sei capiūt z venant̄. De simeca aut̄ dicit̄ Auic.
li. ij. Cōmunicat simeca in forma cū homine.
z in pilositate cū lupo. Et sunt aliq̄ simece pra
uozū mortuū atq̄ morū. z earū dentes q̄si ca
nū z morsus maliciosus z maxime illaz q̄ ha
bent caudas. Alie aut̄ sunt villose anteri⁹ p̄
faciē. z taliū dentes sunt sic dentes hominis
z alia habent sic homo. z oculos subrutos z a
sp̄eros z acutos z māmās in pectore. z man⁹
z pedes z digitos sic homo z potest ambula
re super duos pedes. q̄a habet calcaneū et ei
innitit̄ sic homo. et hec habent pauca anima
lia p̄ter hominē. et hec habent pauca anima
lia p̄ter hominē. z maxie q̄drupedia. vt dīc̄
Aristo. In vulua aut̄ assimilata mlieri. et vir
ga masculozū est sic canis. z interiora ei⁹ sunt
sic hominis. Hucusq̄ Auicē. De eadez dīc̄
Aristo. li. ij. vbi dicit̄. Sūt animalia cōmuni
cantia in nasa hominis q̄drupedia vt simeca
z ceta. vnde recitat oia supra dicta. Est itaq̄
simeca bestia mōstruosa. hominis tū nase rep
sentatiua. discipline susceptiua. vnde ad sal
randū z varijs modis indendū iformat̄. Be
stia siq̄dem est indomita z maliciosa et natu
ra z verberibz z catenis p̄ violentiaz domat̄
trūco opprimit̄ sub blocco. nec libere disc̄ur
rere p̄mittit̄ et ei⁹ insolentia reprimat̄. Libis
omnibz vescit̄. z immūdis delectat̄. p̄pter q̄d i
hominū capitibz vermes querit̄. quos inuē
ros in os p̄icere non dedignat̄. Simecaz
carnes desiderat̄ leo q̄ndo infirmat̄. q̄a eius
esu dicit̄ conualecere quando grauiter infir
mat̄. vt dicit̄ Jsid. z Plini. Quere supra de
Leone.

De sirena.

Cap. XXV

Sirena. ne. vel siren. renis. dicit̄ mon
strū q̄d dulcedie sui cant⁹ trahit nau
tas ad periculuz. Vnde dicit̄ a siren
quod est tractus. vt dicit̄ Augutio. Blosa
autem super Isa. xij. dicit̄. Sirene sunt fer
pentes cristati z alati. Alij aut̄ dicunt q̄ sunt
p̄sces marini in specie mlieri. Papias autē

dicit. Sirene sunt dracones magni volantes et cristati ut quidam putant. Ipsi autem li. x. ubi agit de portentis dicit. Sirenes tres fingunt fuisse. ex parte huiusmodi et ex parte volucres vngulas et alas habentes. quare una voce. altera tibia. tertia lyra canebat. quod illectos nauigantes sub specie cantus ad naufragium pertrahunt. Secundum veritatem autem meretrices fuerunt quod transeuntes ad egestatem ducebant. ficti sunt perducere ad naufragium nauigantes. Dicit autem Ipsi li. x. in arabia sunt serpentes cum alis quod syrene vocant. que plus currunt quam equi et volare dicuntur quam virum tantum est ut ante mortem quam dolor sentiat. De syrena autem dicit Philosophus. Syrenum est monstrum marinum ab umbilico et sursum habens formam huiusmodi. inferius figuram piscis. Nec belua in tempestate gaudet. in sereno autem dolet. hoc dulcedine carum facit dormire nauigantes. quos cum viderit sopitos ad nauem accedit. et quem poterit raptum secum ducit. et perferens ipsum ad locum siccum primo ipsum secum coire cogit. quod si coire nonauerit vel non poterit. illum punit et carnes deuorat et transglurit. De talibus monstris legit in historia alexandri magni.

De Scorpione

Cap. XXVI

Scorpio ut dicit Ipsi li. x. est seminis terrenus huiusmodi in cauda aculeum arcuatum. sic grece dicitur eo quod cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Luit per primum est ut palmam manus non feriat neque ledat ut dicit idem. Et dicit scorpio a scorpe quod est dulce. et poio. id est. fingere. quod in anteriori parte blandicias fingit. in posteriori pungit. A scorpioe autem verme per similitudinem dicitur rubus aculeatus vel flagellum virge nodose. Item scorpio dicitur signum in celo. quia sole capite in illo signo primum frigoris aculeos tunc sentimus. Unde Dicitur. Matutina pars tunc cautos frigora ledit. Item scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. que dum ad hominem venerit dum infigit virus diffundit. unde et nomen accepit. De omnibus his dicit Philosophus. Scorpium est signum vermicis sagitta flagellum. De scorpionibus autem dicit Philosophus li. x. ca. xvi. Scorpiones pariunt vermiculos ouorum specie et perimunt impotuna peste. venenosi sicut serpentes per triduum valde ledit scorpionibus venenorum post lenta morte punit nisi citius si bi occurrat. letali ictu percutiunt huiusmodi quoniam eas feriunt. similiter et feminas. sed non tam cito. viros autem maxime ledunt. matutino tempore quoniam erant de cauernis suis priusquam foras aliquo

ictu ieiunum infundunt venenorum. semper cauda parata est percutere. nullos momento cessat a lesione. si eis datur occasio ledendi et oblique ictu et inflexo feriunt. venenum candidum eos infundere appolodorum auctor est. quod nouem descripsit scorpionum nocivorum genera per calores. Beminos habent quidam aculeos. et inter hos sunt maiores seuiores. et maxime tempore coitus. Et hi sunt ceteris graciliores et longiores. Omni autem venenum in meridie magis est nocivum quam solis ardoribus canduerit. similiter quoniam sicut et habent quedam internodia in cauda. quod quanto plura tato peiora eorum sunt venena. et aliquando sunt illa internodia sena. aliquando septena. Tradit autem Appolodoros quidam in africa habere pennas. et illi sunt valde nocui. et hos quidam venefici quod questus gratia colligunt diuersarum terrarum venena illos allatos scorpiones referre in italiam sunt conati. sed infra regionem celi italici nullatenus viuere poterunt. Vident tamen aliquando in italia. sed sunt in nocui. In scythia percutiunt porcos nigros qui citius moriuntur. si in aqua post ictum se immerserint. homini a scorpionibus percusso cinis eorum potatus in vino est remedium. submersa etiam in oleo succurrunt periculo quod pungendo animalia induxerunt. Nullum animal ledit scorpio carens sanguine. et sunt quidam scorpiones qui pariunt videntur fetus quos mater quoniam deuorare dicitur. sed unus qui magis est solers scandit super clunes matris ubi tutius residet. a cauda et a morsu. hic genitorem interficit et fraterne cedis ultor existit. et hoc providide fecit natura. ne pestifera progenies nimium propagetur. Dicitur Philosophus li. x. Dicit autem aristoteli libro. vii. quod scorpiones qui comedunt venenosa sunt peioris veneni et dracones quidam comedunt scorpiones. et illi sunt pessimi. contra puncturam autem scorpionum multa sunt remedia. ut patet supra libro. v. de morbis et venenis.

De sue

Cap. XXVII

Sua ut dicit Ipsi. a subigendo est dicta eo quod terram rostro subigit propter cibum. terram enim sulcat et subuertit ut dentibus perueniat ad radices. Plinius autem libro. vii. cap. li. dicit. suillum pecus circa vernum equinoctium concipit bis in anno parit. iiii. mensibus in utero trahit. xx. filios quoniam producit. Sed educare nequit. et aliqui omnes deuorat preter primum. illum magis diligit qui primo de utero exiit. quia ei magis est

naturalis et ei sp̄mo p̄mam māmilla porri-
git. vt dicit Plin. solin. et aristoteli. li. vi. Est aut animal imūdū et gulosum auide deuorās q̄libet feridū et imūdū. balneū putat lutū et reuoluendo se in luto et descēdo impinguat. vt dicit Arist. li. vii. et impinguat p̄cipue in q̄ere et septima p̄s sui cibi transit in pilos et in sanguinē et in p̄similia. et cū parit crescit et macrescit. q̄ nutritiū transit in lac. vñ et filij nutriunt. et qñ h̄z iuueues magne est ferocitatis et pugnat p̄ eis p̄tra lupū. Alias eius p̄prietates quere supra in l̄ra p̄. de porco. et in l̄ra a. d. ap̄o.

De Tauro

Cap. XXVIII

Taurus est bos masculus nō castratus vt dicit Jsi. et est grecum nomē sic bos. Indicis aut tauris vt dicit idē li. xij. ē color fulvus et velocit̄ p̄ncipitas pilis in d̄riū versis. caput circūflectit flexibilitate q̄ vult. Ter gi duricia oē telū respuunt immittit feritate. q̄ ab arborē ficus alligati omne amittūt feritatem et subito mansuescūt. vt dicit Jsi. li. xviij. quere supra de ficu in l̄ra f. Est aial supbum. et ceruicolum. cuius maxima fortitudo est i collo et in cornibz ac ceruice. vñ Plin. li. viij. c. xlv. Generositas tauri patz in aspectu et i cornuta fronte. et in auribz serosis et in cornibz in p̄cinctu dimicationē p̄fferentibz. cuius tota cōminatio in poribz pedibz stat q̄bz in altū spargit arenā et ex tali sparsione singularit̄ inter animalia inardescit. vt dicit idem Arist. li. ij. Taurus h̄z epar rotū d̄m sile epari hominis. et pascit solus añ t̄ps coit? et amoris. et tūc vacis se associat. vt dicit idem li. viij. et tūc p̄tra alios fortissime pugnat. Itē in eodē. Tauri impinguant ab herbis et granis ventositatē generantibz ab extremitatibz pisarū et fabarū et h̄mōi. Et si q̄s inciderit paz coriū et cū fistula sufflando paz cutē a carne eleuauerit et p̄ ei dederit ad manducandū impinguabit. et impinguat cū dulcibz cibis sic cū fienbz et ruis passis. Itē li. viij. Tauri faciūt d̄riū c̄qs. quia nisi aq̄ fuerit frigidat pura non curāt potare eam. Itē idē li. viij. Propter v̄rores pugnat tauri. et q̄ vincit salit sup semiam. et cū debilitat p̄ multitudinē coitus venit vici? p̄tra cūq̄ pugnat. et q̄ vincit salit sup semina q̄i gaudet de triūpho. et tauri vtunt coitu post annū. et forte p̄ octo mēses sic et vacca. q̄re ista d̄ vacca. Tauri autē q̄diu nō sunt castrati. feroces sunt et supbi. sed ablatis testiculis effeminati reddunt et pigri. imbelles penit? et mansueti.

crescunt tū corpe et impinguescunt. et aratro rū iugo mansuescunt. Quere infra de vitulo castrato. Itē in lib. xix. in fine d̄z. q̄ tauri h̄nt fortiores neruos et ligamēta. i. lacertos q̄s boves. q̄ in castratis oia corpis mēbra emolle scūt. Et in corde tauri inuenit sepe os sicut i corde cerui. Sūt aut q̄daz tauri agrestes. vt dicit Plin. li. viij. ca. xxiij. Sūt inq̄t tauri atrocissimi siluestres ceteri maiores et velociores colore fului. et oculis ceruleis. pilo in p̄trariū verso. rictum ad aures extendentes. cornua mobilia h̄nt q̄ alternatim in pugna mouent tergū h̄nt d̄ux ad modū silicis. ita q̄ vulnerari nō pōt. hanc feraz oēs venant. nec aliter pōt capi q̄s in foneis. capti p̄ feritatē incēunt. et p̄ indignatiōe moriunt.

De tragelapho

Cap. XXIX

Tragelaphus est dictus hircocervus et tragos q̄d ē hirc? et elephos q̄d est ceruus. Et dicit Jsi. li. xij. tragelaphi a grecis sunt noiati q̄ dū sunt eadez sp̄e vt cerui villosos h̄nt armos vt hirci. mētū demissis hirsutū barbis. De his aut dicit Auic. li. ij. q̄dam agrestia aialia h̄nt cornua tortuosa. vt hircocervus q̄ tragelaphus dicit. et pedes eius h̄nt soleas. et corp? ei? crescit ad q̄ntitatē cerui et sunt fortes valde. et facies ei? declinat. et cornua corū sunt sic h̄nnuli

De talpa

La. Q

Talpa est quedam bestiola ad silitudinem muris. de q̄ dicit Jsi. li. xij. q̄ sit dānata cecitate p̄petua in tenebris Est cū absq̄ ocul. rostr? h̄z ad modū porci cum q̄tram fodit. et humū egerit. et radices sub terra comedit et corrodit. solē odit et fugit. nec diu pōt viuere sup tram. nigram h̄z pellē villosā et mollē. crura breuissima et pedes largos et per digitos distinctos ad modū man? Arist. autē de talpa dicit sic. Omne aial generās aial si bi sile h̄z oculos p̄ter talpam q̄ non h̄z oculos apparentes. sed si q̄s inciderit coriū subtiliter inueniet interius vestigia latentium oculorum. Et putauerunt aliqui q̄ illud coriū rūpitur p̄ angustia quādo incipit mori. et tūc incipit aperire oculos in moriendo q̄s clauos habuit in viuendo. Dicit ad hoc Plin. li. decimo. cap. xlii. Liquidius audiūt talpe obrute terra denso atq̄ surdo elemento. et si hominem audierit loquentem fugit a remotis.

Carnes est mel⁹ animal. scz ad quanti-
tate vulpis. cui⁹ pellis valde est hispi-
da et villosa et dicit melora vt dic⁹ glo-
sa sup illud xbum. Circulerunt in melotis et.
Deb. xij. De hac bestia. scz de tayo siue d me-
lo dicit Pl. li. viij. c. xxxij. Est et melis qda so-
lertia. qm em eos canes insequunt anhelituz
flatum retinet. retinendo cutem extendit. et sic
morsus canu et ictus hominu arcent. futura
puidet tempestatem. et ideo sibi faciut cau-
nas subterraneas diuersos exitus cotinetes
Un qm flat vent⁹ adlonar⁹ obturant cauda-
ru villositate introitu aquilonarem. raptum
dimittut tuc australem. et ecouerso. In eisdem
aut latibulis sibi prouident in pastu ptra hy-
emem. et si qhqs eis defecerit cibi eis p cibarijs
erit somnus. vt dicit idem. Sunt em de ge-
neribz animaliu que in hyeme se abscondut.
et pro magna parte de somno viuut. vt supra
de mure Est quedam species taci. vt dic⁹ phi-
siolog⁹. que absolute cibos cōtra hyemem vna
cum femina colligit et reponit et veniente al-
goze hyemid timēs masculus ne cibi collecti
nimis cito deficiat. feminā ab esu reprimit et
ipsam ad saturitatē comedere non pmittit q
pacem simlans. qsi tayo masculo cedens ca-
uternam latenter exit et p partē oppositam lati-
bulū intrans ignorante masculo fauces apit
diu aggregatos cibos deuorat et consumit.
Hec bestia vt dicit idem. vulpez odit. et cum
eadem dimicare p̄suevit. sed videns vulpes
q̄ppter duriciam et villosam ei⁹ pellē eū ledere
non poterit se victam simlans fugam petit.
et dum tatus predam qrit vulpes ei⁹ latibulū
subintrans. vrina et alijs immūdicis ta-
pi cubiculū inficere consuevit. cui⁹ ferozē ab-
horrens melus defecatu domiciliū derelin-
quit zaliā mansuinculam necessariā sibi
querit.

De tigride

Cap. VII

Tigris est bestia ad fugaz velocissima
ad modū sagitte. sic. n. p̄se sagittas vo-
cant. vt dicit Is. li. xij. Est em bestia
varijs maculis distincta. virtute et velocitate
mirabilis. ex cui⁹ noie flumi⁹ tigris appellat.
eo q̄ rapidissim⁹ sit omniu fluuiorū. Tigri-
des em mag⁹ hircania gignit. Duculqz Is.
Dicit aut hic tigris h⁹ tigris pro bestia. sed
pro flumio hic tigris h⁹ tigris. qre supra d flu-
minibz. De tigride autē dicit Pl. Tigrides
aut hircani vndiqz ferūt q̄ sunt aialia tremē-
de velocitatis. et maxime noscūt eū capis. eius

em fetus q̄ semper numerosus est ab insidia-
te venatore rapit. et in equo velocissimo subi-
to deducit. at vbi fera spoliatis catlis vacu-
um cubile repperit fert p̄ceps odore ferētis
catulos inuestigans. venator aut audies fre-
mitū insequētis abicit vnū catulū quez illa
collit et ad suū latibulum morsu ducit. quo re-
posito in cubili concito cursu iterū redit. in-
terim raptor cū residuis nanē scandit. et illa ir-
ritata et frustrata feritate p nullo vltra seuit.
vt dicit Pl. lib. viij. c. xix. Vascu⁹ aut de fe-
tu penit⁹ nō curat. vt dicit idē Qui aut oēs
catulos deferre cupit. specula magna in iti-
nere derelinqt. q̄ mater inseqns in via inue-
nit et in eis se intues. de sua imāgie filios esse
credit. circa aut suam ymbzā illic detenta
et circa filiorū extractionē d vitro occupata
dat raptor i spaciū fugiendi. et sic per ymbzaz
decipit ne raptorē p catulorū liberationē viter-
rius psequat.

De tinea

Cap. VIII

Tinea vt dicit Isid. est vestimentoz
vermis dicta. eo q̄ teneat et eo vsqz ve-
stibz insideat q̄s corrodit. et ex vestitiū
corruptione gignit qm scz vestis aliq̄ diu i ae-
re grosso cōprimūt nec vento pfundit et in pu-
ro aere libere nullatenus explicat. Insensibi-
liter aut panni supficiem psumit. et cū sit sen-
sibile animal infra panni substātiā se occul-
tat q̄ vit vnqz videri oculis se pmittit. ama-
ra et odorifera tinee fugiūt. ad vestes respas-
salibz defacili nō accedūt. et ido folia lauri ce-
dri et cipressi et hmoi posita in cistulis vestes
ibi repositas et libros corrupti a tineis non p-
mittūt. vt dicit Constan. Est etiā qdam sca-
bies capitis q̄ppter suā tenacitatē et adhe-
rentiā tinea est dicta. de q̄ qre li. v. vbi agit de ca-
pitis infirmitate.

De teredine

Cap. IX

Teredonas vocant greci lignoz ver-
mes. eo q̄ terendo edant. vt di. Isid.
li. xij. Ex humore aut corrupto in ar-
boribz derelicto sub corticibz arborū et in me-
dullis generant. maxime aut in arboribz ge-
nerant q̄ndo in importuno tempore arborē
rescant vel plantant. vt dicit idem. et hoc est
in plenilunio potissime q̄ndo hūiditas q̄ lu-
nari virtute cū corporibz tūc abūdat non di-
gerit et propter ei⁹ supfluitatem non regitur a
natura. et ideo necesse est vt talis supfluitas
corrupat. ac in vermes et in putredinem con-
uertat. Quere supra de effectū lune libro. vi

Teredo itaq; ligni ꝑmiculus in substantia ē
mollissimus. z tñ corrodit z cōminuit durissi
ma ligna z subtiliorem puluerē facit q̃ possit
lima facere. Quere infra de vermiculo.

De testudine

Cap. QV

Estudo est animal sic dictum eoꝑte
q̃ gmine testē sit optum in camere mo/
dā vt dicit Jsid. li. xij. Et sunt q̃tuor
genera. scz terrestres. maritime. lutarie. s. i. pa
ludib; viuentes. z fluuiales. Et tradunt aliq̃
qđ tñ incredibile est tard⁹ ire nauigiū testu/
dinis pedem dextrū deferēs. vt dicit Jsid. li.
xij. De testudine autem quere supra in lra L
de limace.

De tortuca

Cap. QVI

Tortuca inter testudines cōputat. eo
q̃ inter testas durissimas claudit. int
quas se recolligit qñ ab aliquo mole
stat. Est aut̃ eius duplex spēs. scz fluuialis et
terrestis. Fluuialis aut̃ tortuca mortifera ē
z venenosa. Terrestris ꝑo que habitat in do
mibus vel in siluis mūda est et comestibilis.
est tamē horribilis in aspectu z dformis. ꝑo
nit aut̃ oua vt gallina s; pallidiora z minora.
Est aut̃ animal q̃drupes habēs pedes puos
sicut rana. z caput paruum sicut serpēs. z te/
stas duras diuersis macul; deformatas. car/
nes ꝑo eius q̃ habitant in nemorib; sunt me
dicinales z virtutis resumptiue. vnde valēt
ethicis. ptificis z ꝑsumptis. De tortuca autē
marina dicit Arist. li. viij. Tortuca inq̃t mari
na comedit omnia. z ei⁹ orificium est fortius
omni ore cuiuslibet animal. qñiam si accept
lapidē in suo ore eum frangit. z erit ad ripam
z pascit herbis. z cum reuertit itra aquā ascē
dit z natat. ita q̃ desiccat dorfi superficies a so
le qñiā illi nō leuē ē q̃ i aqua ꝑfundat. Itē li.
xij. anial habens squamā plumam aut corti
cem. nō habet vesicam. ꝑpter paucitatē ꝑo.
qz supfluitas ꝑotus trāsit i plumas z alia ꝑe
ter tortucam. qñiā pulmo tortuce maxime ē
carnosus sanguineus simil; pulmoni vacce.
Et pulmo tortuce siluestris ē maior q̃ debet
esse. qñ corpus eius continet in testa spissa. z
ꝑpter hoc non dissoluit nisi in carne tñ. z ꝑ
pter hoc fuit in tortuca vesica vt reciperet in
perfluitatē sicut vas. sed valde parua est. Ve
sica em̃ est in omnibus animalib; habentib;
pulmonem sanguineū. z ideo sola tortuca in
ter anilia hñcia duos cortices habet vesicā
z renes.

De vacca

Cap. QVII

Vacca tauri ē femia. dicta quasi boꝑe
ca. vt dicit Jsid. li. viij. Est autē anial
lasciuū z luxuriosum. qz vt dicit Arist.
li. vi. Vacce post annū mouēt ad coitū. z for
te post octo mēses. z tps impgnatiōis est ꝑer
nouē menses. z fetus erit in decimo. Et vac
ce coitus assimilant maribus et efficiunt sil
uestres. ita q̃ non possunt eas domare pasto
res. z desiderii vaccaꝝ manifestat ꝑer tumo
rem inguinū z suos mugitus ꝑrinuos. qñiā
vacce mugitū tra coitū z saluunt supra tau
ros z sequunt ipsos. z cū eis stant. Item i co
dem dicit in fine. Dicunt homines q̃ tēpus
impregnatiōis eaz est deceꝝ mensium. z si añ
hoc tempus pariat. fetus non viuet nec sue
vngule complebunt. z in maiori parte pari
et vnum z forte duos. Femine viuunt i ma
iori ꝑte. xv. annis. et mares similr. sed quādo
castrant efficiuntur fortiores z viuunt. x. añs.
z post partum habet lac bonū. ante autēz ni
hil habet. z si habuerit parum aut nihil valz
z cum ꝑmo coagulat lac vacce efficitur in la
pis. hoc aut̃ ei accidit cūz miscetur aq̃. Vac
ca vnius anni raro se miscet tauro nisi ꝑ an
num. Et quando vacce multoties impgnat
z faciūt plures filios signum est fin q̃ putāt
homines q̃ in hyeme multe pluuię erūt. Itē
grege viuunt z si a grege recesserint sepe ꝑe
runt. qm̃ a bestijs comedunt Item oim ani
malium sñnt voces fortiores z grossiores in
mascul; exceptis vaccaꝝ que vocem habēt ma
sculi grossiorem. Item vt dicit idē Vacca cor
nua habet fortiora z grossiora z magis nodo
sa q̃ masculus. non tamen ita magna. s; si ca
lesiant possunt flecti in omnē partē. z qñdo
infirmant i pedibus est eis medicina si inter
cornua oleo z pice z alijs medicaminib; inū
guntur. Item dicit idem q̃ vacce diligūt bi
bere aquam clarā. z turbidam vit aut nunq̃
bibunt. z eis accidit podagra. z ex hac infirmi
tate moriunt. z signum est qñ summittūt au
res scz z non comedunt vt dicit idem. Vac
ca impinguata iugum abijcit. cui cōsuetā mi
nus pasta optime est subiecta. in fimo ꝑꝑo
sacens impinguescit. et quanto plus a labo
re ei parciunt tanto torpet amplius z pigre
scit. puncta oestro id est musca bouina cau
dam erigit. z miro modo insaniens ꝑer cam
pos licentius circūit et discurrit.

De vacca agresti

Capitulum

QVIII

Vacca aliquā est agrestis. de q̄ dicit au-
cen. zetiā Aristo. Est inq̄t vacca i ter-
ra parthoz hñs crines in collo sicut
equi. z est corp⁹ ei⁹ ad q̄ntitatē cerui. vñ a mul-
tis eq̄ceru⁹ vocat⁹. z talis vacca carēs cornib⁹
habitat in montanis. z est siluestris. et habet
pulcros oculos z sunt acuti visus. z qñq̄ ha-
bent cornua vacce hñmōi. s̄z sñnt pua ad mo-
dū hinnuli z sunt curuata versus tergū sicut
cornua capri. z in corde eius inueniūt os sic in
corde cerui z cameli. z illud os qñ icalescit san-
guis. titillādo monet cordis nervos z subaz.
z est cā excitans ania ad mortū leticie et exul-
tationis. Vñ ex tali titillatiōe quasi subito se
erigit caput monet. salit velocius z discurrit
Itēz dicit Aristo. li. viij. Animalia inq̄t q̄ nō
pñt habere iuuamēta a cornib⁹. habent iuua-
menta alia a natura. sicut dedit velocitatem
ceruis z agrestib⁹ vaccis q̄ cornua habent in
curuata. z nō pñt. ppter magnitudinē defen-
dere totū corp⁹. z ppter hoc dedit nata agre-
sti vacce aliō iuuamentū scz eiectionē stercō-
ris q̄ exurit canes q̄ ex vicino sibi nimīū ap-
propinq̄nt. aliq̄ etiā canes q̄ stercora taliū vac-
carū inueniūt circa ipsorū odorē se occupāt q̄
usq̄z inbelles bestie fugiāt piculū z enadunt.
De hoc q̄resupra in lra B. de boue z d̄ buba
lo q̄ est bos agrestis

De vitulo

Cap. XIX

Vitul⁹ a virore etas⁹ dicit⁹ est. vt dicit
Ili. li. xij. Hā statim qñ nascit⁹ a p̄u-
te p̄pa ad q̄renda matrē vbera erigit
z leuat matrē vberib⁹ statiz reficit z lactat ma-
terna lingua lingit z ab omni imūdicia p̄tra-
cta ex vtero abstergit z purgat. Nascit⁹ ei sic z
eq̄ in fronte pustula q̄dā nigra quā magi so-
re amoris asserūt incētiū. Hāc pustulā mat̄
statim amputat z detrunctat. nec eū admittit
ad vbera nisi p̄dictū vir⁹ auferat et p̄scindat.
Idem dicit Aristo. De eq̄ z eius pullo. simili-
ter Auicen. q̄resupra in lra E. de eq̄. Vitul⁹
matrē diligit. z ei⁹ mugitū sequit⁹ z cognoscit
Vbera q̄ sugit fronte excutit. z sic vberiores
lactis effusione a matre q̄rit. lacte satia⁹ salit
hilaris z discurrit saliēdo. a matris autē vesti-
gijs nō discedit. Sic dicit Aristo. li. viij. q̄ vi-
culi castrant post vnū annū. z si nō castrant il-
lo tpe erūt pui. Et ē castratio vitulorū fm hūc
modū. p̄sternunt vitlū in tra z scindit coriū. z
expmunt testiclī z erigunt eoz radices ad su-
per⁹ z eozū nerui. z ligat scissura q̄usq̄z exeat
sanguis extra. z si accidit apostema cremabūt

testiculū abscisum. z ponūt cinerē sup aposte-
ma z sic lo⁹ sanat. Est autē in mari q̄dam be-
stia hñs similitudinē vitli p̄pt qd vitul⁹ ma-
rin⁹ nuncupat. hec parit in terra more pecu-
dū. more canū coit. nunq̄ parit p̄ q̄ duos. e-
ducat māmīs ferū. nō antevndecimū diē du-
cit fer⁹ ad mare. sed deiceps assuefacit eos ad
natandū. diffictē interficiunt nisi capite le-
so. mugit sic vitlī. ppter qd vituli nūcupant
voce z vultu p̄lm salutant cū maxima disci-
plina. Nullū animal grauiori somno premis-
pēnis q̄b⁹ in mari vtunt. humi vice pedū ser-
pūt. pelles hirsutas z crinitas habent sic vi-
tuli q̄ detracte sensum equoris retinent. sem-
perq̄ maris estu recedere inhorrescūt. Deter-
re ei⁹ pennule vim somniferā d̄. cūt inesse. so-
mnosq̄ puocat si supponat capiti. Ducitq̄
Pli. li. viij. ca. xij.

De viso

Cap. XX

Visus est vocat⁹ eo q̄ ore suo format
fer⁹ q̄i orsus. vt dicit Ili. lib. xij. Hā
aiūt eos info:mes generare p̄t⁹ car-
nem q̄ndam nasci. qm marer lambendo mē-
bra componit. Vñ est illd. Sic format lin-
gua ferū quem protulit visa zc. Sed hoc im-
maturitas part⁹ facit. Deniq̄ tricesimo diē
generat. Vñ puenit vt p̄cipitata fecunditas i
forines p̄ceet Urforū caput est inualidū vis
matima in brachijs z in lūbis. Unde inēdū
erecti insitūt. vt dicit Ili. lib. xij. in capi. d̄
bestijs. Vel d̄ visus ab v̄gendo. q̄ forit v̄-
get ac stringit quem app̄chēdit. De visis di-
cit Pli. li. viij. cap. xxxvij. Urforū inq̄t coit⁹ ē
in initio hyemis nec vulgari q̄drupedū mo-
re coeūt. sed ambob⁹ cubantib⁹ z complexis
recedūt deinde ab inuicem. z intrant specus
separim. in q̄b⁹ pariūt. xxx. diē. z nō plures q̄
qñq̄. sunt fer⁹ candidi. z informis caro. parū
maior q̄ sint mures sine oculis z sine pilo. vn-
gue tñ p̄minent. hūc lambendo paulatim fi-
gurant. nec vident homines q̄c̄q̄ rari⁹ q̄ v̄-
los coeūtes vel parietes. ideo mares q̄drage-
nis dieb⁹ latent. semine q̄ternis mensib⁹. lati-
bula sua edificant cū ramis z frondib⁹. z sunt
penetrabilia ymbrib⁹ molliq̄z fronde conte-
cta. p̄mis his dieb⁹ bis septenis tam graui
somno opprimunt. vt nec vulnerib⁹ valeāt ex-
cirari. tūc pinguescunt miro modo. Et sunt
ei⁹ adipēs apte contra p̄fluuiū capilloz. post
hos dies resident ac priorū pedum suctu vi-
uunt. fer⁹ frigentes opprimendo ad pecc⁹ so-
uent. z cubāt sup eos sicut volucres. Virū

A z

aut est dictu qđ credit Theophrastus. s. vřsoru carnes tñc temporis coctas crescere si seruent. nec inuenit tunc aliqđ cibi in aluo vřstigiũ nisi modicu de humore. Circa cor aut habet tñc sanguinis puas guttas z nihil oino in reliquo corpore inueniri pōt. in vere pcedūt. z tñc masculi sunt pigues. Lur? rei cā est occulta. p̄cipue cum tñc t̄pis nec cibo nec somno sunt sagiari. p̄terq̄ dieb? bis septenis Excuntes aut specũ qñdam herbam querūt quā comedūt vt latent ventres quē habēt tē cōstrictum. Oculi eoz tñc sunt hebetari. z iō tñc maxime expetūt fauos apuz vt os vulneratũ puncturis apum sanguinādo releuet ḡuedinē z dolorem oculoꝝ. Caput habz de bile qđ est fortissimũ in leone. et ideo si vigēte vi qñdoq; de rupe se precipitent. collapsi sup arenam defacili moriunt. Cerebr? vt dicunt habent venenosum. z ideo eoz capita qñ occidunt in spectaculis cōburunt. ne gustātes aliqđ de cerebro in vřsinā rabiem puerantur Pugnāt p̄tra tauros z auersi rapiūt ore ipsos. pedibusq; omnib? in cornib? suspensi pōdere deiciūt et tñc mordendo eos dilaniant z occidūt. Nec alicui anialium inest tanta solertia ad maleficia sicut vřsis. Ducusq; Pli. lib. viij. c. xxxvij. De vřsis aut dicit Aristot. li. vi. Vřsus inq̄t comedit omnia indifferēter. Comedit eñ fructus qñ ascendit arbores et frangit aluearia z comedit mel. z infestant a pes oculos ei? z pūgunt linguam. et qñq; fugiunt ipm. z comedit cācos z formicas p̄pter medicinā. z comedit carnes p̄pter ei? magnā fortitudinē. Et pugnat cū cervis z porcis ḡrestib? z cum canibus z cum tauris. z p̄ster nit eos. z vadit erectus p̄tra eos z tenet manib? cornua et sepe vincit eum. Est aut anial impatiens z iracundũ volēs se vindicare de singulis que tangūt eum. z ideo si aliquē pcutientē se inuasit si aliud eũ tetigerit dimittit p̄mum z statim inuadit secundũ. z si tertio statim eum leserit dimittit p̄mum z secundũ z mox contra tertiu insurgit. Et qñ capit peluis ardētis aspectu excecā. catenis colligat ludere p̄pellit z per verbera domesticat. Animal etiam est instabile z multũ inquietũ. vñ tota die circueit circa stipitem ad quē vincula alligat. pedes suos fugit z lābit. et in eoz succo delectat. miro mō scit scandere sup arbores vřsq; ad altissimas ipsarũ arborũ summitates. Solēt aut mellificare apes i arborib? cōcauis quaz fauos deprehendens vřsus p

odorem ascēdit vřsq; ad locũ mellis. z faciens vnguib? in arboze apturā extrahit mel et cōmedit. ex consuetudine frēq̄nter qñ esurit ad locum redit. qđ attēdens venator circa arboris pedem fudes z palos acutissimos vñdiq; circūfigit Ante apturam sō malleuz valē ponderosum cū recte suspendit Veniens itaq; vřsus esuriens et mel extrahere cupiēs per malleũ impedit. qđ videns quasi pede malleum a se p̄iicit. sed rediens malleus ipm ad aures tangit. sup quo indignatus foris a se malleum reijcit q̄ impetuosis rediens acri? ipm ferit. z tādū cōtra trũcum siue malleũ sic cōtendit qñsq; ex frēq̄nti ictu caput qđ habet debile deficit. z cadens inferius super palos p̄pria stulticia se occidit. Istũ modũ venādĩ vřsos narrat theophrast? z istũ eundē modũ a venatorib? vřsoꝝ in germanicis partib? intellēit.

De vřsa

Cap. CXI

Vřsa aut bestia ē seuissima. et maxime qñ catuli sui rapiunt. nā illi cura ē d salute filioꝝ. ideo eos diligētius lambit. lactat z nutrit. z circa illos defendendos sepe potēt p virib? se oppōit. imp̄gnata a masculo se diuidit. z vřsq; ad filioꝝ informatiōē vltē? nō accedit. vt dicit idē. In tpe luxurie se abscondit z videri amoris tpe erubescit Vasculi etiaz cis tñc t̄pis parciūt z voluptatis grā eas infra part? tpa nō accedunt. vt dicit Aristot. Pli. z Auicē. Item Plini. li. x. cap. lxxij. Vřsi inq̄t nō lambunt potum vt bestie habētes serratos dentes. nec sorbēt vt habētes cōtinuos sic oues z homies. s; aquā mortui vorant.

De vulpe

Cap. CXII

Vulpes est dicta qñ volupes. est eniz volubilis pedib? z nunq; rect? itine rib? sed tortuosis amfractib? incedit fraudulēt animal insidijs decipiēs. Nā dū nō habnerit escā mortuā se fingit. sicq; aues descendētes qñ ad cadauer rapit et deuorat z transglutit. vt dicit Jsi li. xij. Vulpes semp claudicat. Nā crura ei? dextra breviora sunt q̄ sinistra. Pellem habet mltũ villosam calidā z pilosaz caudā magnā. quā dū canis rapere putat dētes z os pilis replet z obturat. Contra taxũ p māsionib? pugnat z ipsi? foueam vřina z stercore polluit z defedat. et sic de ipso nō violētia sed dolo z fraudulētia triumphat. Foucas z loca subfranea inhabitat z frēq̄ntat. aialia domestica plus q̄ siluestria.

rapit et deuorat Et ut dicit Aristo. li. viij. ceruus est amicus vulpis. et ppter hoc pugnat ptra melu id est contra tacu et ipm inuat. Naturale est odiu inter vulpecula et melu siue tatum quem sepe supat vulpes. dolo potius qm brute. Est aut animal vorax et gulosum. et io generat filios cecos sicut leo et lupo. ut dic Aristo. lib. xvj. Nam ut dicit Soli. In oib facientib filios incopleros causa est gulositas. qz si expectaret natura vsq ad pplemētū sugendo interficerent matrē. et ideo natura facit fer? nasci ante pplemētōne ne nimis expectando plenā formatiōez auiditate nimia nutrimēti interimerēt matres suas. ut dicit idem. Animal siqdem est fetidū corruptū et loca reddit sterilia et corrupta vbi morari cōtinue cōsuevit. ventrē et guttur habet album et delicatū et caudā et tergū habet rufum. anbelitū habet fetidū. et morsum aliqstulū venenosum. ut dicit Pl. Qñ eam ifequunt canes caudam inter crura recolligit. et qñ vidz se nō posse euadere in cauda villosa vināre. colligit. quā sup canes ipam subsequētes pñcīt et diffundit. cui? fetorem abhorrens canuz multitudo aliqstulū ei cedunt. Domesticū et domitū in necessitate se fingit. sed noctu oportunitate aliqua siluas petit. Et qzuis mltum sit in se versuta et maliciosa. in multis tñ est vtilis fm exercitiū medicine. ut dic Pl. li. bro. xxvij. Adeps em ei? et medulle mltuz dicunt valere ptra neruoz cōtractionē Sanguis dī diuretic? vñ mltū valere credit ad lapidū in vesica renibz fractionē. Alias ponit Pl. ibi de virtute vulpiū magoz opinionones de qbz non curo facere mentionē. Dicit tñ q si quis linguam vulpis habuerit in anulo vñ in armilla talis nō patiet. ut dicit fm magos caliginē oculoꝝ.

De verme

Cap. QXIII

Vermis est animal qd de carnibz sepe et herbis nascit. sepe aut de oleibz pcreat. aliqñ ex sola hūoz corruptione. aliqñ ex seruū cōmixtione. et aliqñdo ex ouatiōe ut pater in toruicis et scorpionibz et lacertis. v. dicit Jsis. li. xij. Dicit aut fms qñ vertēs vñ qñ verrens. quia in multas ptes se vertit. vel quia verrit. id est ad pres oppositas se trahit. nō em sicut serpentes squamarū nūsbz fms repit. sed in diuersas ptes corpusculuz suum trahit. ut dicit Jsis. In veterē de latebris vermes exeūt. et io forsan fmes a verno epitu nomē sumūt. ut dicit idē. Sūt aut ver

miū multe differētie sic dicit idē. Nam qdaz sunt aquatici. et qdam terrestres. Et istoz qdam sunt in herbis et oleribz. ut erucē et similes. qdam in arboribz ut teredines. et qdaz in vestibz ut tineē. et qdam in carnibz ut madoznes q ex corrupta humiditate in carnibz putridis generant. qdam in aialibz ut lumbrici et ascarides in visceribz. syrones in manibus pediculi et lendes in capitibz. q omnes ex humoribz corruptis in animalū corporibz interius vel exterius generant. Sunt et ali fmes terre longi et rotundi molles et lubrici terrequos in terra venant talpe et qbz pisces i ads capiunt quando hami talibz vermibz inescatur. Et dicit Constan. q tales fmes valent ptra spasimū et ptractionē neruoz. Vñ et etiā ptra morsum serpentis et ictū scorpionis. Et inter vermes qdam sunt q oino carent pedibus ut colubri et serpentes. et qdam sunt qui multos habet pedes ut sexupedes. Et qdaz sunt vald perniciosi et nature hominis inimici ut serpētes et ceteri venenosi. Et sunt qdam anulosi corpis q non habēt neruos nec ossa nec spinas nec cartilagine. nec sanguinē. et omnes tales si in oleo tingunt moriunt. i acetio pō reuiuiscunt. ut dicit Aristo. et Pl. Et sunt qdam vermes qui generant et generant et qdam qui generant et nō generant ut salamandre. et in talibus nō est sex? His et multis alijs modis fmes tam maiores qz minores variant.

De vermiculo

La. QXIII

Vermiculus est vermis modic? a verme diminutiu dictus. quales solēt in lignis et fructibz inueniri. sic Dauid. ij. Reg. xliij. tēerrimo ligni fmiclo cōparat q teredo vel terebucca dicit q cū sit natura mollis lignū durissimū pforat. imo nihil est durius eo dum tangit. nihil molli? dū tangit. ut dicit glo. ibi. Vermisigit precipue terrestres nascit ex humo et solis ex fructibz et lignis. finita hyme pcedit de visceribz terre tpe verno. falsa cauet et fugit. et aromatibz amaris pōita non tangit. vestes lineas non rodit sic tinea. laneam vestem destruit et consumit. et maxime illas vestes laneas cōsumit vermis quarū carnes tetigit dens lupinus. Nam lana ouis deuorata a lupis tinea generat et pediclos. ut di. Arist. li. viij. et Pl. li. x. Vilis et mollis ē fmiculus et rotundus. subtilia et gracilia sunt ei? extrema et media grossiora. occulte mordet arbozem et psumit. p?

A 3

ore q̄ pedibz se trahit. vilis est. flexibilis et ex-
anguis. In oibz vermibz est sensus tactus et
gustus. vt dicit Pli. lib. xj. cap. lxxj. Unde p-
cepto sonitu vlt̄ strepitu lateſcūt. iter ſapores
discernūt. amara em̄ et ſalfa refugiunt ſines.
et dulcia appetunt ac ſugūt. vñ dentibz aliq̄ p-
dant. et aliq̄ vnguibz et roſtris ad neceſſitatem
rapiūt. aliq̄ acumine excuant. aliq̄ ſugūt. lam-
bunt. ſorbent. vomunt. mandūt. nec minor ē
varietas in pedū miniſterio vt rapiāt iſtra-
bant. p̄mant. pendant. terrā foder. non ceſ-
ſant. vt dicit Pli. ibidē. ſ. li. xj. ca. lxxj.

De vipera

Cap. QXV

Vipera eſt gen^s ſerpentis venenofa. d-
qua dicit Jſi. li. xij. Vipera eſt dicta
eo q̄ vi pariat. Nam cū venter ei^s ad
p̄tum itumuerit. catuli nō expectātes matu-
rā nature ſolutionē corroſis ei^s lateribz. cum
matris interitu vi erumpūt. Dicit autē q̄ ma-
ſcul⁹ ore inſerto in os vipere ſemen expuat. il-
la autē ex voluptate libidinis in rabiem verſa
caput maris p̄ſcindit. itaq̄ ſit q̄ parens vter-
q̄ pereat. maſculus dū coit. femina dū parit
Ex vipera fiunt paſtilli. q̄ trociſci tyriaci nō-
minant. ex q̄bz ſit tyriaca. i. remediū cōtra ve-
nenū. De viperis dicit Pli. li. viij. c. xl. Vipera
ſola inter ſerpentes in terre cauernis ſe abſcō-
dit. Alij autē omnes in cauernis ſaxozū aut ar-
borū ſe occultant. ſamē ſuſtinent diuiniſſime.
in forti hyeme intra tre viſcera ſine fiſſuras
ſe recolligit et prius euomit veneno vſq̄ ad
veris t̄pa dormit. Cum autē calore ſolis por-
terre apiunt. vipa expergeſacta egredit de ca-
uernis. Et q̄ viſus ei^s et longa mora p̄traxit
in tenebris caliginē. ſeniculi radicem vlt̄ her-
bam querit et ei^s ſucco oculos linie hebetatos
et ſic herbe gultu oculos acuit vt viſuz recu-
peret quem amiſit. Eſt autē tyruſ ſpecies vi-
pere marime venenofitatis. de quo dicit Ari-
ſto. li. vij. Ty⁹ ē ſicut et thenethea. i. cocodril-
lus. later in hyeme. ſed poſt expoliat coriū qd
eſt inter oculos ſuos. ita q̄ ille qui nō cogno-
ſcit hoc accidens putat q̄ ille cec⁹ ſit. deinde
aufert coriū capitis totaliter vno die. et ſua
expoliatio eſt ſicut exit⁹ embriōis. et ſic reno-
uat qñ deponit ſenecturē Jtē in codē in fine
Inuenit ty⁹ qdam quē ſerpentes magni ſu-
giunt q̄uis ſit paru⁹. et ſunt pili ſupra totum
corp⁹ ſuū. et qñ mordet aliqd̄ putreſcūt omnia
que ſunt in circūitu morſus ſtatim. Et inue-
nit vn⁹ puuſ tyruſ in india et morſus eius eſt
ita fortis q̄ nō inuenit contra ipſm̄ medicina

De vipera dicit Ambro. in hexame. omniū
ſerpentū neq̄ſſimū eſt genus vipere q̄ cū ca-
piditatem aſſumpſerit coeūdi murene redit
copulā. p̄greditq̄ ad lit⁹ aque vbi credit mu-
renulaz latitare. ſibilo autē euocat vipa mure-
nulam. et puocat ad amplecti. que vocata ſta-
tim adeſt. vipa autē videns eam ad copulā p-
paratā totuz venenū ſuū euomit. et ad ample-
ctum murenule tūc accedit. completo ſco p̄cu-
bitu vipera venenuz qd̄ emomuerat haurit
iterū et reſumit. et ſic cū veneno reſumpto re-
uertit ad cauernā. Vipera inſup vt dicit Pli.
lib. xxi. c. ſ. lapidē quendam deglurit. qd̄ p̄ci-
pientes ſcit he vipera caute apiunt et lapi-
pidem erimūt. et eo vtunt⁹ p̄tra venenū. Jtē
ibidē. quē dracon⁹ vlt̄ aſpis vulnerat caput vi-
pere appoſitum vulneri ſanat. Et econuerſo
quē vipa pūgit caro aſpidis attrahēdo vene-
nū vipe ſanare conſuevit

Incipit liber. XIX. De coloribz odoribz
et ſaporibz.

De ſcriptis pro-
prietatibz rez ſpūaliū et cor-
poraliū tam ſimpliciū q̄ cō-
poſitaz. put ad man⁹ n̄ſas p-
uenire potuerunt. Hūc po-
ſtremo de q̄buſdā accidentibz corporaliū rez
rum ſubſtancias cōcomitātibz cooꝑante di-
uina gratia eſt hic attendendū. Primo de co-
lore. Secūdo de odore. Tertio de ſapore. Ul-
timo de liquore. Color eſt dicit⁹ vt dicit Jſi.
li. xviij. eo q̄ colore ignis vel claritate ſolis ē
p̄fect⁹. Vel color a colendo eſt dicit⁹. eo q̄ co-
lant colores ad hoc vt ſumme ſubtilitat⁹ ſint
et intime puritatis. Colores autē quomō na-
ſcunt⁹ aut fiunt. de his quere infra in fine de
coloribz. Eſt autē color ſm̄ Ariſto. in li. meth.
extremitas p̄ſpicui in corpe terminato. Rei ei^s
corporalis viſibilis ſupficie et terminus colo-
rū differentias quas recipit ex natura mixti-
onis elemētoꝝ et dominio in corpe compoſi-
to dicit. q̄ mixto p̄ſpicuoꝝ diaphano p̄ actu-
alem vnionē lucis radiantis ſup ipſam t̄mi-
nabilem et p̄ſpicui corpis ſupficiē viſui repre-
ſentat. Et p̄pter hoc dicit Ariſto. in ſecūdo li.
de aia. q̄ color ē motiū⁹ viſus ſm̄ a cū lucidi
Hā lucē acc⁹ et p̄fectio lucidi ſeti p̄ſpicui. Na-
turā em̄ coloris in corpe mixto ex alie⁹ elemē-
ti dominio eſſential⁹ ext̄is p̄ducit lux ad ac-
tū immutatiois viſus Quāuis em̄ color. na-

turaliter et essentialiter sit in mixto. non tamen habet potentiam manifestandi se nisi per lucem super ipsam superficiem actualiter radiare. Unde color ad sui manifestationem semper indiget luce. sed non e converso quod lux ad sui manifestationem non indiget colore. sicut color indiget luce actualiter existere ut luce mediante coloris qualitas visui organo in primis. Et ideo posuerunt aliqui quod ratio visibilis radicaliter et formaliter est in luce. quod ipsa sublata rei colorate qualitas visui non apparet. Nabet autem color actualiter essentialiter in tenebris. ut dicit comen. in secundo de anima de imutatione visus et coloris. non enim creatur lux coloratum cum in sua actualitate ex dominio elementis sit in mixto sed lux extrinseca diffusa super colore et super medium disponit ipsum medium dando ei formam per quam possit recipere speciem coloris. et ideo per lucem fit dispositio imutatio in medio per quod de feret coloris differentia ad organum visus. ubi fit iudicium de colore. et ideo in tenebris remanent colores in sue essentie actualitate sic expressit dicit comen. super id prospectue. li. j. cap. vlti. quod lux non erigit ad visionem colorum nisi in altera duarum causarum. aut quod sine luce non extendunt forme colorum in aere. aut quod si tunc extendunt non operantur in visum nisi per lucem. unde ad existentiam coloris lux non erigitur sed tamen ad eius manifestationem. et quod quis non manifestetur in tenebris color. propter hoc non erit superfluum vel ociosus cum semper perficiat suam naturam et subam Et quod non videtur in tenebris non est ex defectu coloris sed potest ex defectu a percipientis. eo quod non habeat dispositionem quam oportet ipsum habere. Si ergo alicubi dicitur auctores colore non esse in actu sine luce intelligendum est de actu manifestandi quod ad visum non de actu existendi. Ornat itaque lux extrinseca colores et decorat. et ipsos prius entes in esse specifico visui manifestat. non tamen primitus eos causat. et hoc intelligo de luce infusa extrinsecus super res. Nam hoc lucis celestis ad interiora rez inuisibiliter penetrat coopant. hoc quantum elementorum qualitatibus colores. percreat atque causat. et sic generatos et entes in esse specifico superueniens lux visibilis clarificat nobilitat et oculis manifestat.

De materia coloris

Cap. I

Est autem perspicuum bene terminatum materia coloris. et hoc est solum vel maxime humidum. Quoniam siccum et terreum incommutabilem non est perspicuum. siccum pro igneum non descendit de spera sua. neque hic inferius inuenitur. Quoniam sola forma ignis generat potestatem alicuius ele-

menti ex quo debet mixtum constitui. ut patet etiam de generatione. Item ergo perspicuum habet tres differentias materiales. quod aut est materia subtilis. aut est grossa. aut mediocris. Si mediocris. tunc est humidum aqueum multum abundans super siccum terreum et super humidum aerem deficientes ab humiditate aerea. vel erit aerem multum alteratum per siccum terreum. ita tamen quod excedat grossiciem Si autem subtile sic est humidum alteratum ad naturam aeris sine humidum alteratum aeris. Si autem est grossum tunc est alteratum ad grossiciem et siccitatem terre. ita quod excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri

Cap. II

Materia ergo coloris perspicui. aut erit siccica per dominium. vel humida per dominium. vel mediocriter siccica et humida. Si pro domine siccitas in materia. tunc si est actio calidi per dominium generabit albedo. quia calidum rarefacit et disgregat partes materie subtiliat ac generat claritatem et perspicuum Et secundum hoc dicit Aristoteles. li. de anima. xix. quod generat albedo ex paucitate humoris in materia siccica per dominium calidi agentis et subtiliantis. sicut patet in calce et ossibus combustis et aliis similibus. Si pro agat in materia dominans frigiditas tunc generat nigredo quoniam restringit partes materie sicce et aggregat ac oppilat subam rei et obscurat ac obscurat. Obscuritas autem est privatio non solum lucis. verum etiam coloris quemadmodum claritas est differentia coloris scilicet lucis. Quoniam etiam est conditio visibilis simpliciter. et tunc magis terminat siccum quod exigebat ad generationem albedinis. et sic inducit color niger. Si ergo sit humida materia tunc a calido dominante generat nigredo quod calidum adducit partes humiditatis et consumit humidum quod exalat in fumum nigrum. ut patet in lignis viridibus et humidis. de quibus extremis erit humor niger quoniam exurunt. unde dicit Aristoteles. li. meth. Utinam sunt quae habent in poris humorem debilem qui non potest resistere calori ignis. nec tamen statim suffocantur. sed potius alit ignem. Unde patet quod humidum est porissimum in quo agit ignis. et illud humidum est causa nigredinis per caloris actionem quoniam calor agens exalare facit subtile et humidum aquosum et evaporet aerem et remanet quod est terreum atque grossum. propter quod oportet necessario ut nigredo generetur. Dicit enim Aristoteles. li. meth. iiii. quod natura terrestris subtilis. et claritas aque. et natura aeris faciunt albedinem in argento vivo. et ideo opposita istorum inducunt nigredinem in sicco derelicto ex actione calidi

in humido. Et sic dicit Arist. li. xix. q. nigredo generat in oculo ppter multitudinē hūidi nam calor naturalis agēs in hūidū terminādo et digerēdo et exiccādo in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi.

Capitulum III

Albus sit materia humida et illud vin-
cat dominās frigiditas tunc albedo
generat ut apparet in niue pruina et i
caniciez in hūoribz rheumaticis Quāuis em̃
frig⁹ aggreget humidū. nō tñ sicut siccū. hu-
midū em̃ cū sit pspicuū magis est aptū natū
ad nobile esse coloris. Propterea hūidū cō-
pressum parat ad sparsionē et pñū separationē
Sic aut nō est de siccō ppter qd magis parat.
q̃uis p cōmpssionē ad recepiōē claritatē
et apriōē q̃ siccū. et ideo pōt meli⁹ frigidus
generare albū in humido q̃ in siccō. Et sic i-
telligēdū est qd dicit Arist. li. xix. q. albedo ge-
nerat ex aere vaporoso. i. declināte ad hūidi-
tatem aqueam. et hoc ppter frigiditatem actionem.
Ex q̃o dicit cōmen. q. albedo generat ex igne
claro admixto cum elemento valde diapho-
no intelligēdū est de claritate que p trāsum-
pionez albedo sep⁹ ab Arist. nūcupat. fm q
albedo dicitur generari in nubibz ex refulgētia ra-
diorū in eis si tenues fuerint atq; rare. Et sic
etiam flāma aliqñ apparet alba qñ materia ae-
ris ē subtilis in q̃ radiat vapor ignis. et tal al-
bedo nō est p̃pria sed poti⁹ trāsumptiua. Pos-
semus tñ extendere q̃bū cōmen. q. dicit h̃ de
igne rōne pspicuū qd est materia p̃pria albedis
nō rōne sue actionis. Unde hoc qd dicit de-
bet itelligi de igne qui debet esse materia co-
loris. et non de efficiente extra. et fm hoc itel-
ligitur materialiter. nō effectiue. neq; forma-
liter.

De gradibz inter albedinē et nigredinem.

Capitulum III

Ant aut inter albedinē et nigredinez
multi grad⁹ inter medij fm intensiōēz
dominiū tā qualitatū actiuaz q̃ pas-
siuaz fm esse debili⁹ et forti⁹ mltiplē et fm mul-
tos gradus. Quoniam q̃to plus dominat siccit-
tas tanto cum maiori difficultate subtiliat et
rarificat et elucida. et sic difficult⁹ fit pspicuus
et psequens albedo. eo q siccū est densius ac
solidū in q̃rum hūidū et obscur⁹. Quanto q̃o
dominiū siccū fuerit min⁹ et calidū maius fue-
rit dominiū. tanto melius et citius poterit al-
bedo inde generari. Similiter q̃to siccitas

fuerit maior et frigiditas intensior. tanto ma-
gis generabitur nigredo ex partiū cōpactiōē
et extensione obscuritatis et puatiōē claritatē.
et sup̃stinate terminationis pspicui. Simili-
ter est de humido. quanto em̃ mai⁹ fuerit do-
miniū hūidi. p̃portionabilis cōbustioni. dū-
modo sit dominiū calidi. tanto maior erit fu-
mus et caligo et denigratio. q̃to q̃o dominiū
humidi sit maius dūmodo sit dominiū frigi-
di. p̃portionabiliter crescens erit similiter in-
tensio albedinis. Si q̃o fuerit dominiū hu-
midi magnū. et parum de dominio calidi. re-
mittet nigredo. Similiter si sit dominiū hu-
midi magnum et dominiū calidi parū et fri-
gidi paruum. remittet albedo. si q̃o fuerit do-
miniū hūidi aliqñtulum dominiū q̃o calidi
magis nigredo magna poterit generari. qñ
q̃ tamē calidū generat albedinē in humido.
ut patet in albedine oui cocti. et qñ ignis in
lignis viridibz et hūidis relinquit cineres al-
bos post finalem terminū sue actionis. s; tñ
nō est vera illa albedo qñiam semp apparet in
eo restigiū pspicui male terminati ad modū
sup̃ficiē cristalli clari. Et hoc apparet si scin-
dat. licet nō p̃cedat hec pspicuitas per medi-
um corporis pspicuitate simplr actuali et cō-
pleta. Vñ patet q nō est vera albedo. Vñ il-
la albedo derelinquit ibi ppter debilitatem
caloris agētis. ita q vincit frigiditas intrin-
seca et innata. Est aut albumen coctū album
q; non tangit ab igne ppter testam. q si ime-
diatē tangeret. vtiq; in ipso nigredinē genera-
ret. Agens insup calidū in humidū primo ge-
nerat nigredinē et fumū et vincēs humiditas
inducit siccitatē in materia in quā agit. et sic i
illa inducta siccitate facit nouam transmuta-
tionē et generat nouū colorē in subtiliatōē sic-
ci. Et licet calidus aggreget omogenia ppter
qd condensat et obscurat. tñ siccus habet aliqd
sibi annexū de humido ratiōē cuius pōt dis-
gregare. Et licet in p̃ncipio congreget ratiōē
dominiū. tamē post aggregationē ipm aggre-
gatū subtiliat. q; et op̃atio specialis est subti-
liare materiā in quā agit dūmō sit siccā. Qd
dico ppter hoc q aliqñ agit in humidū et exa-
lat illud. frigidū q̃o nō ordinat ad rarefacien-
dū. sed stat in ipso actu p̃desandi tanq; i actu
p̃ncipali. q; aggregat tam omogenia q̃ et he-
rogenia

De actione calidi et frigidi.

Albus sit actio cali

Cap. V

di et frigidi mediocriter concurrente

in materia sicca tunc generabitur color medius necessario. quod calidum subtiliabitur in generationem albedinis. Frigidum vero e contrario aggregabitur eam in generationem nigredinis. Cum ergo in quolibet puncto similis agant equaliter oportet quod inducant in quolibet puncto similis albedinem et nigredinem. quod oportet quod fiat color compositus ex eis. Et iste plus debet habere de nigredine. quod siccum minus se habet ad album quam ad nigrum. propter proportionem perspicui et obscuritatem in naturam. et plus se habet ad aggregationem et in nate aggregationis et in nate aggregationem quam ad subtiliorem et rarefactionem. Si vero concurrat mediocriter in materia humida per dominium sicut generabitur color medius qui habebit plus de albo quam de nigro. quoniam humidum per dominium ratione perspicui puri magis se habet ad album quam ad nigrum. et respectu agentis frigidi facilius se habet quam respectu calidi. Quoniam calidum agit in humidum exalando et consumendo. frigidum vero solummodo perservando illud in sua natura per viam solidationis et compactionis. Si vero sit materia mediocris. tunc erit per se color medius. Si vero sit in tali materia actio calidi per dominium. tunc quod potest fieri humidum transmutari in nigredinem quam siccum in albedinem. generabitur color plus habens de nigredine. sicut patet quoniam humidum et siccum dividuntur ad invicem. citius generat calorem colorem nigrum in humidis et in viridibus lignis quam in lapidibus combustis in quibus calorem generatur et similia. Si vero fiat actio frigidi per dominium in materia mediocri oportet colorem esse medium compositum magis ex albedine. Quoniam humidum magis se habet ad albedinem quam siccum ad nigredinem siue aliquem colorem. eo quod humidum est materia perspicua que est propria materia coloris. In sicco autem non inest humidum respectu vero agentis saltem uno modo est humidum obediens sibi quam possibile est. propter proportionem soliditatis et duricie cuiusdam naturalis que est in sicco. Licet enim siccum de se sit natura aggregari. non tamen est ita bene congregabile sicut humidum. ut patet in lapide quod licet suba sit compacta non tamen facile recipit maiorem proportionem a causa agente. Videmus enim in multis quod frigidum de facili perducit ad albedinem. ut in nive quod non tamen apparet exemplariter quoniam agit in materia sicca. Si vero concurrant mediocriter in materia mediocri fiet medium necessario quod erit equidistantis ab extremis. Si enim quoniam est dominium solum ex parte agentis alterius vel solum a parte materie accidit color compositus ex altero magis et ex

altero minus. tunc quando equantur tam agentia quam patientia erit color se habens equaliter. ut patet ex predictis. Et ita erunt due extremitates et quoniam medium. Nec videtur quod pluribus modis poterit medium esse distinctum secundum speciem sicut de claratum est per istam diffinitionem. Divisam per opposita membra nec superflua nec diminuta. Aristoteles etiam testatur quod tamen sunt quoniam medium colores quorum numerus et sufficientia poterit accipi predicto modo. et etiam ex combinatione albi et nigri ad eorum generationem. eo quod nigrum et album concurrat equaliter ad compositionem coloris. medium. et tunc erit color equidistantis inter extremos ut rubedo. Inter album vero et rubrum non potest esse nisi duo. unus magis appropinquabit albo et alius rubeo. Inter rubrum vero et nigrum erunt similiter duo. unus magis conveniens cum rubeo. et alius magis cum nigro. ita plures non potest esse intermedium. quia inter album et rubrum non potest esse aliquod equidistantis simpliciter. quoniam eque distantia simpliciter habet respectum ad extremos. sed talis si ponere haberet tres quartas albedinis et unam nigredinis. Quoniam medietas rubedinis et una est quarta albedinis et una quarta nigredinis. eodem modo non erit eque distantia simpliciter inter nigrum et rubrum. quare oportet quod haberet tres quartas nigredinis et unam albedinis. et sic esset tamen equidistantia secundum quod et secundum appareniam et non simpliciter secundum veritatem.

De speciebus colorum quot sunt

Capitulum. VI

Nos autem colores quoniam intermedios nominat Aristoteles. Primum vocans glaucum. secundum puniceum. id est citrinum. tertium rubeum. quartum purpureum. quantum viridem. Ita quod inter album et rubeum erit glaucum a parte albi. puniceum a parte rubri. Inter nigrum autem et rubrum purpureum a parte rubri. et viridis a parte nigri. Nec nomina alio nomine vocantur in greco. ut cyanos purpureus. karapos glaucus. sed de nominibus grecis non est vis. sed nomina latinorum attenduntur. Et ratio dictorum patere poterit. quoniam glaucum magis habet de albedine quam de nigredine et rubedine. et talis color ponitur in foliis cadentibus in hyeme vel autumno. Puniceum vero et purpureum circumdant rubedinem. quod uterque habet plus de rubedine quam de albedine. sed puniceum est magis remotus a nigredine quam purpureum ut vult Aristoteles. in libro de somno et vigiliis. ubi loquitur de corruptione istorum in nigredinem ubi puniceum ponitur per purpureum declinare in nigredinem. et ideo oportet

vt purpureū sit inter rubedinē et nigredinē
z punicē inter albedinē z nigredinē. Ex q̄b
oib; sequit̄ q̄ viridis debet poni cū nigredie
Ex q̄ patet rō ordinatōis ip̄loz q̄nq; color̄ i/
termediorū fm̄ Aristo.

De opinione eorū qui ponunt lucem esse
de substantia coloris.

Capitulum. VII

Quā autē q̄ ponūt lucē esse de suba co/
loris. z illi dicūt q̄ color est lux incor/
porata p̄spicuo. Habet autē p̄spicū
differentias istas. Aut em̄ p̄spicū est pur se
patū a terrestritate. aut ip̄uz cū terrestrita/
tis admixtiōe. Lux autē p̄siderat q̄drifarie. qz
aut est lux clara. aut obscura. vel est pauca v̄
multa. Hec dico lucē magnā p̄subiectū ma/
gnū diffusam. sed sicut de luce p̄uali dī q̄ in
puncto colligit lux multa vt q̄n opponit spe/
culū p̄cauum soli. z lux cadēs sup̄ totā specū
sufficiē. in centrū spere speculi reflectit. lū/
cis collectiō speculū inflāmat. z citissime cō/
bustibile generat. vñ cū fung⁹ vel aliud inflā/
mabile oppōit subito accēdit z ignit̄. Si igit̄
fuerit lux clara z multa in puro p̄spicuo albe/
do generat̄. nā albedo est color et luce multa
z clara in puro generat⁹. vt dicit Albert⁹. Si
fō fuerit lux pauca et obscura in p̄spicuo ob/
scuro nigredo necessario generat̄. Et iste ser/
mo explanat sermonē Aris. z auerrois. q̄ po/
nūt nigredinem p̄uationē claritat̄ z albedi/
nē habitū siue formā. Et fm̄ hunc fm̄onē pa/
tet q̄ sunt septē colores ab albedine p̄sus ni/
gredinem paulatim accēdētes. s̄līr septē erūt
p̄rimi nigredini a nigredine p̄sus albedinēz
p̄cedentes donec fiat occurſus alicui⁹ septēz
color̄ q̄b; ab albedine ad nigredinem descē/
dit. Et hoc patet. Cū em̄ albedinis essentia z
tria p̄stituit̄. scz lucis claritas z eius m̄stitu/
do. ac p̄spicui puritas duob; a motis pōt esse
remissio. Erūt igit̄ p̄ hunc modū triū colorū
generatio. z q̄libet triū solo remanente duoz
reliquoz erūt remissio. z sic ab albedine erunt
septē color̄ immediate p̄ductiōes v̄ p̄gressio/
nes. S̄līr a nigredine p̄sus albedinē septem
sunt colores. z erūt fm̄ istam p̄sideratōē. xvi
colores. duo p̄ncipales. s̄. albedo z nigredo. et
xiiij. collateralēs. septē binc p̄ extensionē albi
ad nigrū accēdētes. z septē illinc a nigredine
p̄ remissionē ad albedinēz accēdētes in me/
dio in idē p̄currentes. In q̄libet autē medio
rū colorū sunt gradus quasi infiniti fm̄ in tē/
sionem z remissionem maiorē vel minorēz p̄

ut extrema se p̄tendūt. Recollige igit̄ breuiter
ex p̄dictis. q̄ color est p̄prietas sine qualitas de/
relicta in superficie corp̄is p̄spicui ex natura
mixtionis elemētariū qualitatū p̄currentiūz
in mixto. que mediante lucerisui actualit̄ p̄/
sentat̄. Nam sine luce media color organū vi/
sus actualiter nō immutat. color tñ p̄ se est vi/
sibilis. vt dicit Aristo. ij. de aia. non est autē ex
defectu sui. s̄z pot⁹ ex defectu z ipotentia or/
gani. qz color sine actuali lucis p̄ntia nō videt̄
z ideo pitagorici vocauerūt colorē epiphani/
am scz supra apparitionē. eo q̄ sit extremitas
corp̄is p̄spicui terminati vel in eius extre/
mitate. tibi mag⁹ p̄prie est. eadē tñ natura co/
loris est int⁹ z extra. vt patet in albūgine oui.
z in fracturis vitri colorati. vt dicit in lib. de
sen. z sen. ca. viij. Sūt tñ multa q̄ sunt vñ⁹ co/
loris in extremo extrinseco et initiali terminio.
et alterius intrinsecus in medietullio. vt patz
in pipere nigro. z in pomo granato. multa ei
colorāt rei superficiem que nō penetrāt ad inte/
riora. vt patz in picturis. pann⁹ etia z rubens
tingit aque extremitatez q̄n ei supponit̄. Vñ
patet q̄ color p̄spicui extremitas est. vt dī in
lib. de sen. et sen. ca. viij. Item sicut in corpore
p̄spicuo nō terminato vt aere. p̄ntia luminis
facit actu lucidū. absentia fō tenebrosus. sic
in corpore terminato p̄sentia lucis facit colora/
tū. s̄. albū. z eius absentia nigrū z tenebrosū
ita tñ q̄ nō oīno absit lumen. vt dī in li. d. sen.
z sen. Vñ verus color est in corpore terminato
nō p̄spicuo. in corpore fō nō terminato n̄ est ve/
rus color sed quasi color. vt dī eodē lib. Itē
fit generatio color̄ medioz fm̄ suas differe/
tias fm̄ diuersitatē p̄portionū. etiam si fuerit
in sesquialtera p̄portionē vel fm̄ alias p̄por/
tiones. Si autē fm̄ p̄portionē z fm̄ inbetētiāz
z dyaphanū sit iterum p̄portionalis nihil as/
sumit. vt patet in consonantijs. vt ibidez ca.
viij. Item fit generatio fm̄ p̄portionē color̄
p̄sonantiū q̄n sunt delectabiles et q̄nto erūt
magis p̄portionalibiles tanto sunt delecta/
biliores. vt dī ibidez. Item fm̄ alioz opinio/
nē generatio color̄ medioz fit p̄ suppositiōēz
color̄ extremoz inuicez. vt manifestioris sup/
min⁹ manifestū. vt patz in picturis. sicut sol vi/
det̄ p̄ se albū. sed p̄ interpositionē nubis videt̄
esse alteri⁹ coloris. Itē ap̄tiones oculorū nō fi/
unt per discursiones radioz ab oculo. s̄z po/
tius fiunt per cōtinuā multiplicationē colo/
ris in medio vt per subitam eius delationēz
ad oculū. cū sensus fiat p̄ contactū. vt ibi dī.

Itē colores eq̃ distantes positi a lōge distāt
bus apparere p̃nt medij colores cum nō sint.
q̃ nulla p̃s rei sub extremo colore videri pōt
vt patet in pāno diuersi coloris vt ibidē dī ca.
viij. Itē medij colores generant f̃m silitudi
nē generatōis mixtor̃ cū miscibilibz. q̃ mix
tionē mixtibiliū p̃ trāsmutationē i formā per
mixti sequit̃ mixtio colorūz. vt sicut ab extre
mis corpibz generat̃ medium. sic ex extremis
coloribz medij color generat̃. vt ibidē dī ca.
viij. Itē omnis color generat̃ p albedinē z ni
gredinē q̃ videt̃ poti⁹ puatio esse albi q̃s color
vt obscuritas est puatio lucis. vt dī li. x. meta
phi. ca. iij. Item vnitatez coloris in specie nō
oportet q̃ sequat̃ vnitas nature. vt dīc Albu.
in differentia Item effect⁹ coloris est imuta
re visus f̃m actū lucidū. nā p lucidū color edu
cit̃ de potentia ad actū vt actualiter immut̃
organū visus vt app̃chēdat sp̃m colorati et
iudicet de re visa. Item color medius bñ p
porcionat⁹ delectat visum z confortat. extre
mus hō color debilitat visum z cōtristat. vt
dicit̃ Aristo. Nam intensa albedo disgregat
sp̃m visibilē z dissoluit oculū. Et oculū la
chrymare facit. Sed nigredo nimis intensa
aggregādo sp̃m z condensando visum rep
cutit z obtundit. Ut patet in diu inclusis in
locis tenebrosis. qui subito educti ad lucem
parū aut nihil vidēt. Item color rei colorate
naturā z p̃plexionem indicat. Nam albedo z
colores albi in corpibz congelatis nō sunt ni
si in substantia frigida. z nigri cōtrario. q̃a
frigus albificat substantiā humidam. z deni
grat siccam. Calor hō denigrat humidā z al
bificat siccā. vt dīc Aristo. z Auiē. Et iō albe
do q̃ est filia frigiditatis indicat dominiū fleu
matis z frigidi z humidi humoris. Nigredo
signū est melancolice dispositōis z sicci hūo
ris in corpe domināt̃. q̃nq̃ tñ est signū adu
rsionis nimie adurentis humores z in melā
coliā innaturalē cōmutantis. sicut post dice
tur. Itē rex intrinsecas q̃litates color extrin
secas manifestat Nam vt dicit̃ Auiē. Color
ē qualitas q̃ pficit̃ a luce. Est em̃ color lux exi
stens in potentia in corpe tenebroso migrās
in actū p lucidū supueniens ab ext̃iori. Et h̃
patet sic. q̃slibet em̃ corp⁹ p̃mixtū h̃z aliqd d̃
igne in potētia. z p ignem h̃z de lucido. cum
ipse ignis sit lucid⁹ a natura. sed illud lucidū
velat̃ a p̃tibz tenebrosis. vñ solū est i potentia
sicut caliditas sulphuris vel pipis. Vñ sicut
cor. caliditas potentialis nō migrat in actū

nisi p̃similē qualitatē actualē extrinsec⁹ ite
riori compatam. sic lux potēialis in p̃mixto
de tenebroso nō migrat in actum nisi p aduē
tū lumis exterioris. Color itaq̃ apparens ex
trinsec⁹ intensiōē vel remissionem declarat
ignis latitāt̃ potētia in p̃mixto. z f̃m h̃ de ei⁹
actione z virtute iudicat̃. Itē color p̃porcio
nalis varietas inueniēt̃ aspectū ad sui admi
rationē z intuiūt̃ naturaliter excitat. vt dicit̃
Pli. li. viij. z Auiē. Vñ dīc q̃ q̃libz bestia q̃n
tū cū q̃s seu varietatē coloris z pulcritudinē
admirat̃ in p̃arbera. Itē cuiuslibet hois faci
em color maxime pulcrificat ṽl deformat. nā
color ordinat⁹ z suauis p̃plexio est pulcritu
dinis forma q̃n mēbroz dispositiōi debite
correspōdet. vt dicit̃ Auiē. Vnde dīc Aug⁹.
Pulcritudo est elegās corpis habitudo cuz
coloris suauitate. z ecōtrario color p̃fusio et
incōposit⁹ euident̃ est in corpe turpitudine. Itē
color passiōes z accētia aie p̃conisat. subit⁹ ei
pallor z discoloratio index est timor̃. nā reno
cato calore ad interiora corpis sup̃ficies de
paupat̃ a sanguie. z sic p̃ p̃ns discolorat̃ Sic
subit⁹ rubor in facie signū est verecundie siue
iracūdie z furor̃. z h̃ accidit p̃pter calozē petē
tē exteriora z cut̃ sup̃ficiē rubificātē z defen
dere ab illata iniuria cupientē. Itē color ma
teria in suā seu substantiā terminat̃ pficit̃ z in
format. q̃ si color in subiecto nō esset qual fo
ret rei substantia visui nō appareret. Itē color
matie sup̃ficiē ornat̃ et ei⁹ deformitatē palli
at z occultat. Vñ color p̃posit⁹ int̃ extremos
medi⁹. in sup̃ficie corpis ordiate supposit⁹ in
formitatis accidētāl̃ ṽl natural̃ in materia
derelicta est opculū. vt dīc auiē. Itē color lu
ci se p̃format z velut filia matri se ei⁹ actui cō
figurat. vñ cū intēsa luce color acuit̃ z intēdi
tur. z cū remissa remittit̃ z beberat̃.

De coloris mutatione

Capitulū. VIII

It autē i corpibz colorū mutatio mul
tiplici de causa. vt patet in fructibz z
graminibz z in alijs terrenascētibz.
Nam p̃mo nascunt̃ fructus virides vt patet
in vuis z in moris. deinde rubescūt. tandem
pallefcūt ṽl nigrescūt. z illius coloris accidit
varietas ex varietate caloris naturalis ṽl so
lar̃ vario mō substantiā fruct⁹ decoquentis
z digerentis. Primo em̃ caloz actio est debi
lis z lenta insufficiens dissoluerē z rarificare
pres terrestres. z ideo in carum sup̃ficie appa
ret color viridis et indigestus ac terrestis.

Sed paulatim vigorat calor naturalis p ad
miniculū caloris solaris. et ideo foris digerit
et ppter eius intensiōē colorem rubeū in fru
ctū sup̄ficie derelinq̄t. et tandem p̄pleto fructu
et maturo et hūore pontico ac terrestri p̄fecte
digesto ex aduisione color niger in sup̄ficie
generat. Nam calor p̄dominās sup̄ terrestrei
tatē ipsam dissoluit et decoq̄t et digerit. et quā
tū necesse est in substantiam fructū accipit ac
conuertit. qd̄ p̄o reliquū est vel consumit. vel
a se repellēs ad extremas partes ducit et trās
mittit. et talis reiecta fumositas cum sit terre
stis sup̄ficiem inficit et nigredinis vel glau
citatis vestigiū in fructus generat sup̄ficie
et relinq̄t. sicut dicit sup̄ li. vegetabiliū in cō
mento. Nam tales colores ex se actionē et na
turam frigiditatis p̄tendentes sepe etiam in
rebus calidissimis generant ex eadem cā. scz ex
calore interi⁹ dominante fumositates terre
stres vel aq̄as ad extrinseca repellente. vt dī.
Alphred⁹ sup̄ lib. Aristo. de vege. et plan. In
rebus etiam sensibili⁹ fit coloris mutatio. nūc
in cute. nūc in oculis. nūc in pilis. nūc i vngue
Nam color cutis fit duob⁹ modis. vt dicit in
Iohānicio. aut sit ab interiorib⁹. aut ab exteri
orib⁹. Ab interiorib⁹ aliq̄ndo fit ab hūorib⁹.
aliq̄n ab anime passionib⁹ Ab interiorib⁹ ita
q̄ mutat color in cute. aliq̄ndo per hūores ca
lidos. aliq̄n per frigidū. Nam contingit hūo
res calidos tam cōpositos q̄ simplices frige
fieri et etiā frigosos vel infrigidatos calefieri
et fm hoc soler in cute color variari. Nam qñ
frigidi humores calefiūt albi color mutat in
citrinitatem vel in ruborem. Qñ p̄o calidus
frigescit color rube⁹ mutat in albedinem vl
pallorem. et sic de alijs intelligendū est. Item
ab interiorib⁹ anime passionib⁹ mutat color
Nam rubicundus fit pallid⁹ ex angustia vel
timore. qz in timore cor stringit et calor ab ex
teriorib⁹ ad interiora reuocat. et ideo exteri
ora pallefcūt. ita similiter pallid⁹ fit rube⁹ ex ira
qz in ira cor dilatat et extendit ad vindictē ap
petitū. et calor subito impetiose ab interiori
bus ad exteriora cōmouet. Vñ et calefit san
guis intercurane⁹ et exinde rubor subito ge
nerat. ab interiorib⁹ etiā fit color niger i mau
ris. et albidus in alemānis. Nam mauritanea
est regio in ethiopia calidissima in q̄ ppter ca
lorem pr̄nuū sanguis adurit intercurane⁹ et
denigrat et fit adus⁹. a cui⁹ denigrati sangui
nis diffusionē inter cutem et carnem omnia
membra generalit⁹ denigrant. Vñ p̄m⁹ tibi

opiaz inhabitans denigrat⁹ sic est. sed postea
cooperante calore solis cōtinuitate primi il
lius habitatoris vicin⁹ in posteris p̄pagauit
q̄ ex nigro patre et consimili matre nigri fet⁹
generaliter nascerent. Sed hoc solū habz lo
cū vbi solis adustio continue afficit generan
tes. Et ideo in regionib⁹ temperatis et ad frigi
ditatem declinantib⁹ ethiopes generant i co
lore filios temperatos. vt dicit Macrobi⁹. et etiā
Aristo. et Auicē. Econtrario p̄o Scotti et a
lemanī frigidās inhabitant regiones. et ideo
frigiditate poros exteri⁹ p̄stringente calor ad
interiora reuocat. et ideo exterioris ptis cor
porū sup̄ficies balbat. Nec omnia narrat cō
men. super Johan. Idem etiam narrat Ari
sto. Item mutat color cutis et maxime homi
nis multis alijs de causis. Qñqz ppter cōple
tionis malignitatem vt patet in melancoli
cia ppter nimiam et supercedentē caliditatem
vt est videre in colericis q̄ citrini sunt color⁹
Propter solis calorem et aeris siccitatē vt pa
tet in itinerantib⁹ et nautis. ppter humorū cor
ruptorū intercutaneorū expansibilitatem vt
contingit in morpheæ et in lepra. propter op
pilationem epatis et fellis distemperatā quali
tatem vt accidit in ictericia que est color⁹ na
turalis in sordidū et viciosum colorē trāsma
tatio. vt dī Constan. Propter solutōis cutis
continuitatē vt patet post variolas et cicatri
ces varias vel vsturas Considerat etiaz co
lor in pilis et in capillis. Nam fm qualitatem
humorū a corpore resolutorū variat color capillo
rū. Nam ex flegmate fiūt albi. ex sanguine ru
fi. ex naturali melācolia glauci. ex coleda adu
sta nigri. ex defectu etiam caloris natural⁹ fi
nnt cani. vt patet in senib⁹ Et qñdo can⁹ co
lor incipit in radicib⁹ capillorū accidit ex fle
gmate abundante. qñ p̄o ab extremis incipit
signum est q̄ accidit ex defectu caloris natu
ralis. quere sup̄a in tractatu de capillis

De colore in oculis

Cap. IX.

Tendit postea color in oculis. Nam
vt dī Iohānic⁹ Colores oculorū
sunt quatuor. scz niger. subalbid⁹. vari
us et glauc⁹. Diuersitas aut colorū itoz acci
dit ex spūs visibilis claritate vl obscuritate.
vel ex cristallini humoris paucitate vl p̄sum
ditate vel ex albuginei humoris p̄fluitate
vel turbatione. vel ex vce tunice humoris in
digentia vel sup̄fluitate. Nam si humor cristal
linus fuerit pauc⁹ in quantitate vl lateat in
trinsecus. et albugine⁹ humor deficiat vel p̄

turbet. vel si abūdet hūor niger tunice vuez. Istis oibz pcurrētibz vñ aliqñ ipsoz niger color in oculo generat. Subalbidus hō ex causis sit p̄tratis Glaucus hō ⁊ varius accidit ex mixtione rez q̄ faciūt albedinē ⁊ nigredinē ⁊ in glaucitate aliqñrulum nigredo i variestate albedo aliquantulū plus abundat. s̄ de his quere supra in tractatu oculorū. Color etiam in vnguibus denorat. Nam coruz color debet esse subalbidus specularis ⁊ p̄picuus. qñq̄ aut mutat iste color in liuiditate ⁊ vel alium emulum colorem. ⁊ tunc diuersas ostendit passionēs. vt patet supra in tractatu de vnguibz.

De coloribus in particulari
Capitulum. X

Nunc de coloribz in particulari dicēdū est. ⁊ p̄mo de albedine q̄ videt medior color esse p̄cipuū fundamentū. Est aut albedo color ex luce clara et multa in puro ⁊ p̄picio generat. vt dicit algazel Vñ quanto materia p̄piciū est purior ⁊ lux clarior tanto albedo erit intensior ⁊ nigro impmixtor. Est aut cā materialis albedinis p̄piciū purū omni terrestri feculenta impmixtū. nñ siccū nunc humidū. Causa hō effectiua est vel calidū vel frigidū. Nam materia si fuerit sicca p̄ dominū ⁊ calor agens in ipsa. fuerit p̄ dominū generabit tunc albedo p̄ rarefactionē ⁊ subtrahitionē partiū materie ac clarificationē vi caloris. vt in cōbusto offert in calce. si hō fuerit materia substantialit̄ humida ⁊ in illa dominans frigiditas generatū erit albū. vt patet in niue et pruina. Generat aut albedo ex aere vaporoso declināte ad humiditātē aqueā. vt dicit Aristo. li. xix. de aia. lib. ⁊ hoc p̄ frigidi actionē. Nā frig⁹ albificat humidā materiā ⁊ denigrat sicca. Calor hō humidā denigrat ⁊ sicca dealbat. Item albedo generat ex rarefactionē aeris. vt patz i spu. ma. ⁊ ideo aque calide generant pilos albos. que albedo nō est nisi ex aere vaporabili retēto in membris. ⁊ q̄ albedo ex aere calido ⁊ vaporabili sit. ideo animalia sunt alba in ventre vt dicit Aristo. li. animalū. xix. Diffusiua autē habet p̄tutem respectu visus et spūs sensibilis segregatiua. ⁊ ideo si fuerit nimis intesa cor rumpit visum et facit oculos lacrimari. sed ē omniū colorū incrementū. In nullo enim melius fundant colores mediū q̄ in albo Et q̄to album est intens⁹ q̄ subternit. tanto adheret fortius color qui supinducit ⁊ linis siue ru-

bedo fuerit sine nigredo. ad albedinē hō p̄tinent candor. albor. palloz. liuor. siue flauor. flauum em ⁊ liuidū idē sunt fm vnam significationē. vt dicit Aristo. in caplo de sapore. et dicit q̄ liuidū est flauū. q̄ flauū sequit naturam albi. Dulcas alias spēs assignant medici circa albū. vt est color aque. lacteus. karpōs. i. albidus vel subalbid⁹. pallidus vñ subpallidus. Et variant fm diuersas materias tenues vel grossas in q̄b radican. vt patz in li. ysa. theophili. istan. egidū de vrinis. Candor est albedo intesa multū habens in se lucē in forma ⁊ pure p̄piciuitatis in materia. nam fulgor lucidi id est puri p̄piciū supiciē informans ⁊ p̄ficiens ⁊ intueris aspectū sine organi lēione immutans. ⁊ cū q̄daz suauitate ad sui intuerū excitans oculū ⁊ alliciens candor nñ et pat. Illo em candor dicit q̄d p̄mo potest sine corruptione sensus ab albedie pactū lucidi ab oculo p̄phendi. Nam albedo q̄ consistit in extremis a sensu nō videt. subterfugit ei sensus iudiciū. q̄ nulla res sub extremo colore videri potest. Sunt enim colores extremi inuisibiles fm se ppter sui puritatem. vt dicit in li. de sen. ⁊ sen. ca. viij. Qd ergo p̄mo subiacet sepsui d albedine post ei⁹ extremū candor dicit.

De colore glauco ⁊ flauo
Capitulum. XI

Color flau⁹ q̄ ⁊ glaucus dicit generat ex albedine min⁹ intesa accedēte aliquantulū ad rubedinem. et generat fm Auicē. in materia temperata nō simplr s̄ respectu viridis coloris. Nam vt dicit idē. Viridis color in plantis mutat in glaucū in aurino. q̄do em in folijs est materia hūda magis q̄ glauci ⁊ grossa paulatim p̄ actionē calidi cōsumit. nec tamē omnino destruit vñ destituit a calore eleuāte materiam. licet frigus dominet. frig⁹ hō dominans in materia medioctri generat mediū colorem necessario. ⁊ q̄ potest meli⁹ trāsmutare humiditatem q̄ siccitatem. ideo generat colorem mediū habentem de albo magis. cuiusmodi est glauc⁹. vt dicit cōmen. super lib. Aristo. de plan. i. fine. Ideo in q̄d arbores virides in estate pallescūt in hyeme vt bux⁹. habet em buxus viscosum humore. in radice aut multū habet hūidam humiditatem. ⁊ ideo non cadunt folia. sed adueniēte calore puocat humor ad exteriora qui tactus caliditate fit viridis. s̄ adueniente frigiditate repcutit hūor. et abūdat

flecitas. 7 fit color glaucus. vñ respectu coloris
viridis i quo est plus de materia dic glaucu
habere materiam temperatam

De pallido colore

Capi. XII

Color pallidus ex eisdem causis gene
rat. frigiditas tñ min⁹ est intensa. 7 p^o
accedit albedo ad nigredinē in mate
ria grossiori. Est igit pallor color medi⁹ ab al
bedine incipiens 7 degeneras in nigredine
Generat etiā accidentaliter vt ex timore. sol
licitudine nimia. 7 labore. 7 ex causis alijs q
bus calor ad interiora reducit 7 corporis sup^o
cies ppter sanguinis depauperationē pallefit
7 discolorat. vt est videre in nimis dormien
tibus 7 somnolosis. 7 in hominibus amorosis q
p amoris magnitudine estuatis dilatati cor
dis spūs euaporat. ppter quoz nutritiū
7 restaurationē natura calorem ab exteriori
bus ad interiora reuocat. 7 sic superficies cu
tis per subtractionē calidi sanguinis discol
orat. iuxta illud. Palleat omnis amans hic ē
color aptus amanti. Et eadem de causa ma
cerati fame vel immoderato exercitio 7 labo
re 7 ppter cōsumptionē calidi sanguinis ex
pallefit.

De rubeo colore

Capi. XIII

Rube⁹ color est color medi⁹ ab extre
mis nigredinis 7 albedinis eque di
stans. q in superficie corporis perspi
cui resultat p incorporationē clari luminis
ignei atq puri. Ad cui⁹ generationē pcurrūt
materie spicuitas. ignei luminis claritas. 7
albedinis atq nigredinis cōcoris mediocri
tas. tamen ppter igneam lucem partes miti
spicuas dilatantem 7 rarificantē ac subtili
antem maiorem habet in translucentia con
formitatem cū albo q cū nigro. 7 ideo inten
se ruberū ad modū lucidi disgregat visus. nec
aggregat sicut nigrū. Propter qd pānoz vē
ditores pannos rubeos suspendūt ante lucē
vt videntes alios pānos coloratos ppter ru
bedinem spūm visibile disgregatē min⁹ va
leant colorū discernere veritatem. Pretēdit
aut generalit rubedo dominiū calidi in pmi
xto. qvis aliqn inueniat supicialiter i natu
raliter frigidus. vt est videre i rosa q natalit si
ue substantialiter frigida ē 7 sicca. sed qz sub
tilissima est substantie inat⁹ calor quē hz ex cō
positionē fugiēs dominiū frigidi petit extērio
ra que inueniēs subtilia 7 hūida ad imutan
dū trāsmutat ea supicialit in colorē ruberū q

actioni ignis potissime similit.

De croceo colore

Cap. XIII

Color croce⁹ punice⁹ 7 citrin⁹ differt
parū nisi fm remissionē albedis et ni
gredinis intensiōē. aliqnulā aut ad
mixtionem. 7 fm aliqnulā intensiōē calor
7 frigiditatis remissionē Scdm aut q color
talis in materia subtiliori ac magi spicua ra
dicat magis rutilat et apparet. Scdm ito q
materia magis est terrestris ac grossa minus
claret. talis aut color intensiōem significat
caloris tpati 7 non excedentis qntū est de si
gnificatione coloris. fm varias tñ subtilit
dispositiōes varias ptendit sanitatis vt mor
bi significatiōes diuersas corporis habitudi
nes 7 cōplexiones vt patet in li. ysa. de vniū
Nam citrinus color adiūctus cū substantia
tenui in vna iuuenis colerice pplexionis p
tendit ipm sanum In fleumatico ac melāco
lico significare poterit varias ifirmitates. vt
dicit egid⁹ p^o finem in tractatu de vniū
ca. iij. vbi dicit. Est mltis tenuis citrina re
ferta figuris. Fleumaticū iuuenem vel quē
niger afficit humor. Tōdemnat trichaz du
plici zc. Vñ vn⁹ 7 idem color diuersa 7 aduer
sa signat fm diuersitatem substantie cui cor
pulat.

De colore croceo

Cap. XV

Color croce⁹ p^o tingit liquorē 7 hu
mores q citrin⁹ 7 significat calorē in
tensiōē et distempantiaz sanguinis
in epate q colere admixtionē. vt patet i icteri
cis. qrum vna ē crocea in spuma. 7 oculi cro
cei. 7 cutis feda et citrina. Aues aut calidissi
me pplexiōis 7 colerice vt aues pde extrema
habent crocea. vt pedes atqz rostra. qd acci
dit ex supabūdātia colerici fumi 7 calidi quē
reijcit natura ad extrema ppter qd colorant
de hoc qre supra in li. d morbis. c. d. ictericia.

De colore minio

Cap. XVI

Color mini⁹ idem est qd coccinus ac
vermiculus rubedini ppinqu⁹ 7 affi
nis. rutilans 7 resplēdēs quasi ignis
multū em habet in se igne luciditatis. 7 etiā
expte materie spicuitatis. propter qd color
est viridis relucens multū 7 acutus. Ma
teria em min⁹ est tra q discerpit in litore ma
ris rubri. que tante est infectionis et rubor
q ex eius diluione totū mare tingit 7 i colo
rem min⁹ cōmutat. Unde ab illa infectione
mare supioris egipti rubrum appellat. Et in
illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

De puniceo colore

De colore viridi

riditas in herbis et in fructibus signum est crudi humoris et indigesti. ut dicit Avicenna. Et hoc patet quod color viridis in plantis et in fructibus mutat in glaucum in autumno et in folijs et in herbis est multa materia humida et grossa que per actionem calidi paulatim consumitur. nec omnino destituitur a calore in materia eleuante licet frigida dominetur. Et ideo quedam arbores virescunt in vere et in estate. in hyeme vero vel in autumno pallescunt. quod adueniunt caliditate vernali. puocat humor ad exteriora quod tactus caliditate calore fit viridis. sed adueniunt frigiditate repercussus humor et abundat siccitas et fit color glaucus. ut dicit comen. super. i. Aristo. de plantis. in fine. Est itaque color viridis medius inter rubrum et nigrum generatur. et hoc patet per transitum colore rubee in melancoliam innaturalem. Colera enim cum sit rubea transit in melancoliam que est nigra mediante colera innaturali. scilicet erugiosa et prassina que viridis inuenitur. Et ideo color viridis maxime delectat visum propter consuetum partium ignearum et terrestrium. Nam lucidas ignea que in viridi est tempore delectat visum. Obscuritas etiam terra siue nigredo cum non sit in extremo mediocriter spiritum visibilem aggregat et confortat. Et ideo nullus color est ita delectabilis visui sicut virore ut patet in smaragdo quod oculos sculpcntium gemas et metalla maxime reparat et confortat. ut dicit Isidorus. cap. de lapidibus preciosis. Sunt autem viridia folia plante et gramina et cetera terrenascentia ex dominio primum terrestrium in quibus radicanter tanquam in matris. et ex parte ignea tanquam ex causa effectiva. que dissoluit trea et subtiliat et rarefacit. et sic attrahendo earum fumos ad extrema. tingit herbe superficie tali colore non nigro nec rubeo sed virore. nam nigredo temperat rubedinis segregatiua claritatem. claritas corporata nigredini ipsam reducit ad mediocritatem. ex dominio ergo primum terrestrium et ignearum viridis color generatur. Et quousque folia fructus et gramina virescunt. flores tamen virides raro vel nunquam inveniunt. quod accidit propter subtilitatem materie florum in qua si predominant pres fuerint aquee et aeris erit color albus. Si vero aquee cum igneis preualuerint erit color glaucus vel pallidus aut citrinus. Si autem precebu dauerint ignee partes aeris erit color roseus. et si fuerint preuallentes pres aquee cum terrestribus erit color blaucus vel violaceus. Si autem eque preualuerint partes ignee cum terrestribus posset quidem fieri color viridis

ridis vel niger. scilicet talem commixtionem subtilitas materie floris vel rarefactio non admittit et ideo flores non virescunt generaliter nec nigrescunt. Est ergo color viridis inter rubedinem medius et nigredinem delectans visum et ad sui aspectum octo attractum. aciei visus confortatus et reparatus. unde cerui et aialia agrestia alia locavirentia diligunt et frequentant. non tamen propter pastum. verum etiam propter visum. et ideo venatores viridibus vestimentis semper se induunt. quia propter aspectum virores quem bestie naturaliter diligunt minus venatorum insidias expauescunt ut dicit Gal.

De colore liuido

Cap. XIX

Color liuidus ex partibus aqueis et terrestribus predominantibus generatur. Nam talis color in rebus habentibus humorem grossum et frigidum generatur. ut patet in violis et plumbago. plumbum tamen naturaliter est album quia super perficiatiter sit liuidum. unde ex eo fit cerusa. ut dicit comen. super. iiii. meth. Unde color liuidus signum est frigiditatis dominantis. quia liuidus color in urina est signum extinctionis naturalis caloris et mortificationis aialis. sic dicit Egidius. Membris liuiditas monstrat humores mortificatos. Signat enim multas alias passiones. sicut ibi sequitur. Parum enim trithei medius morbusque caducus. Alchites et sinochus vene ruptura catarrhus. Coste pulmonis vicium dolor articularis. Consumptiva praevis vis extincta caloris. sint tibi liuoris cause.

De colore liuido

Cap. XX

Color ergo liuidus est malus in animae corpore. nam vel signat dominium frigoris calorem naturalem extinguit et naturam mortificare inchoantis. vel superabundantiam melancolici sanguinis colorem omnino et cutis superficie viciantis vel cordis angustiam calorem sanguinis ad interiora reuocantis. ut patet in inuidis vel doloribus causis siue percussio sanguinem intercutaneum corrumpentis. ut patet in suffigatis in quibus humor intercutaneus per maliciam corruptus cuti infert corruptionem et infectionem. ut dicit expositio super. j. ca. li. ysa. ibi vulnus liuore etc. Vel signat spirituum et naturalis caloris defectum et depauperationem. ut patet in adropicis et hic et consumptis ut dicit Egidius. Signat etiam dolorum articularum. nam dolor arthriticus propter nervorum sensibilitatem in quibus radicans magis est dolorosus. propter quod confluunt spiritus et humores ad locum doloris. propter quod alij hu-

mores remanent minus calidi et minus per seque colorati. Omnes autem causas liuiditatis enarrare non expedit in presenti opusculo. sed tangere solum et ad memoriam reducere sufficit quia maioribus nostris copiosissime sunt tractata. Raro autem memini liuorem signare aliquid bonum nisi per viride vel nigrum operatione nature mutetur in liuidum. et de liuiditate in rubrum siue citrinum. Nam tunc signum est quod natura contra morbum victoriam obtinet et triumphum. Unde Egidius. Liuidus per si post ruborem videatur. Consurgit ce rebus natura vigor reparatur.

De colore indico

Capitulum. XXI

Color indicus siue veneris est color blaucus liuiditate excedens in pulcritudine et virore. per habens aqueitatis et aeritatis admixtum cum partibus terrestribus ei unitum quod liuidus. et talis color est celestis propter dominium aeritatis in superficie perspicui materie. scilicet pure et transparentis. ut patet in saphiris orientalis et iacinctis. talis etiam color reperitur in lazurio. Sed de hoc quare supra in tractatu de gemmis et de lapide lazuri.

De nigredine

Cap. XXII

Inigredo est priuatio albi in perspicuo. sicut amarum est priuatio dulcedis in humido. unde videtur quod albedo est prima origo colorum. sic dulcedo est principium saporem. ut dicit Aristoteles. li. ii. de sensu. et sensu. Idem dicit Aristoteles. li. xii. Color niger non est nisi priuatio claritatis. Generatur autem nigredo ex luce pauca et obscura in perspicuo et obscuro et impuro incorporata. Et ideo nigredo est spiritus visibilis aggregatiua et eiusdem repulsiua. propter quod ledit visum et hebetat quam nimis est intensa. ut patet in diuincarceratis qui exites de carcere pacem vident. Fundatur autem nigredo quandoque in substantia humida et calida. quia caliditas dominans denigret substantiam humidam. ut est videtur in lignis humidis et exustis. Quandoque in substantia sicca et frigida. quia frigiditas dominans substantiam denigrat siccam et humidam facit albam. ut dicit Auicenna. Unde nigredo quandoque causatur a frigiditate. et est signum mortificationis. Quandoque a caliditate. et tunc est signum adustionis. et ideo nigrum urina diuersa potest signare et aduersa. sicut dicit Egidius. quandoque enim signat solutorem quartanarum. et sic prehendit sanitatem. aliquando signat adustionem et mortem ut in acuta febre. Unde Egidius dicit. Nigrior urine facies incommoda febris. Quartane soluit. mortem prehendit. et

vit. In febre fert mortem nigra fetida pau-
cula pinguis zc. Sunt qdam colores pictu-
re opibz congruentes. quozū quidam in ve-
nis terre nascunt vt sinopis rubrica melum
miniū auripigmētū z bmoī. Quidā arte cō-
ponunt.

De sinopi

Ca. XXIII

Sinopis est color rub⁹ in ponto pri-
mit⁹ adinuent⁹ iuxta sinopim ciuita-
tem a qua nomen sic accepit vt dicit
Jsi. li. cxiij. Huius species tres sunt. Prima
rubra. z min⁹ rubens. z iter has media. vt di-
cit idēz Rubrica dicit⁹ quia rubra. prima co-
lori sanguineo. vt dicit idem. gignit in pluri-
bus locis. sed optima est in ponto. vñ z pon-
tica appellat.

De sirico

Ca. XXIII

Siricū pigmentū est vñ sit color phe-
nicus. quo libroz capita scribunt. z
colligit in littoribz rubzi maris i phe-
nice. z iter ficticios hic color reputat eo q sit
aliqñ ex sinopide z sandice siml⁹ mixtus. vt di-
cit Jsid.

De mimio

Ca. XXV

Mimū est color rubens cui⁹ materiaz
greci apud ephesum pmo inuenerūt
In hispania bmoī pigmentū p cete-
ris regiōibz p⁹ abūdat. vt dic Jsi.

De cinobrio

XXVI

Cinobriū qd greci cinabarin dicunt
a dracone z a baro elephāre est voca-
tū. Aut em draconū esse sanguinem
dum implicat elephātes. ruūt em belne et dra-
cones obuiunt qz sulfus cruoz trā inficit. fit
qz pigmētū qdqd solū tingerit. est aut puluis
colorz rubzi vt dic Jsi.

De prassiuo

Ca. XXVII

Prassiuo creta ē viridis. vñ sit color vi-
ridis. vñ sit color viridis sic porrum
crescit aut optima in libia cyrenensi.
vt dicit Jsi. Crisocana est vena prassini co-
loris. sic dicta q cū ea aux dicit inueniri. hec
in armenia crescit. sed probabilior est que cre-
scit in macedonia. Fodit in metallis cris cu-
ius inuentio argentū atqz indicū prodit. nā
vene ei⁹ cū his habent nature societatem. vt
dicit Jsid.

De sandarachā

XXVIII

Sandaracha nascit in topazion isula
marz rubzi. Et ē coloris cinobriū. sz o-
doriz sulphurei. Inuenit aut in me-
tallis aureis z argenteis. z est tāto melior qñ

to rufior. z qnto plus sulphur olet. qñis z ce-
rula si in fornace torreat in sandaracham cō-
uertatur. Luius color est flameus. q si torre-
atur equaliter cum rubrica sandicem reddit
vt dicit Jsi.

De arsenico

XXIX

Arsenicū auripigmentū dicit ob co-
lorē auri. colligit in ponto ex aurata
materia. qd in aureū colorem transi-
tū est. z graciles habet venas. z qd pallidi-
us est per iudicat. De h⁹ qre supra in tractatu
de venis terre de auripigmento.

De occa

Ca. XXX

Occa nascitur in Topazio insula. vñ
venit z sandaracha. Fit tamen quā-
doqz ex occa adusta rubrica mollis.
oni luto circumlinito. que quanto magis in
camino arserit tanto melior sit. vt dicit Jsi-
dorus.

De indico

Ca. XXXI

Indicū in cannis indicis limo ifixis
iucnū spuma adherēte limo. Est aut
coloris pulcri z acri mixturā purpu-
re z cerulei mirabilem reddens Est alterum
genus in purpurariis officinis spuma inna-
rans quam pfectores detrahūt z desiccāt. vt
dicit Jsid.

De atramento

Ca. XXXII

Atramentū dictū est eo q sit atrū. cui-
us species necessaria est quoridiano
vsui picture z inter ficticios compu-
tat. Fit enim ex fuligine multis modis sup-
ardentes tedas. huic pictores cum aqua mi-
scunt gluten vt illust⁹ resplendeat Quidaz
enim carbones samentozū veterū tritos cū
glutino addunt. aliq fecem vini nigri exurūt.
Sulcis etiam sit alijs modis. vt dicit Jsi.
Cum atramento aut temperat incaustum z
acuitur. Habet autem mltas virtutes. vt pa-
tet in Plateario. Quere supra de venis terre
libro. xv.

De melino colore

Ca. XXXIII

Melin⁹ color est candidus. cui⁹ mate-
ria inuenit in melos isula. q ē vna de
cycladibz. z iō melin⁹ est dict⁹ vt dicit
Jsi. ppter nimiam aut pinguedinē pictores
eo non vtunt. vt dicit Jsi.

De stibio

Ca. XXXIII

Stibium est color ficticius vl factus
ex cerula z qbusdam alijs mixtis. cū
q mulieres facies suas sophisticāt et
z colorant.

De cerusa

Cap. XXXV

Cerusa ex vapore fortis aceti tablas plūbeas super sarmēta alba locatas pfundentis generat. Quere supra de plumbo. Eodē modo fit es viride siue calcātum qđ populus viride grecum vocat. scz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundēt. Nam ex aceto corūpīf eris superficies et cōueritur in eruginem et inde color viridis pcreatur. Valet ad carnem mortuā corrodēdam.

De purpurea

Cap. XXXVI

Purpurea a puritate lucē est dicta. qz in his regionibz gignit eius materia quas solis cursus illuminat ppz et illustrat. Dic color lacrimis sanguineis effluentibz a quibusdā cōclis ferro diuisis acuitur et meliorat. vt dicit Jsi. lib. xix. i ca. de tincturis. Sunt et alij colores multi tam simplices qz compositi qbus vtunt pictores et tictores sed iam dicti sunt meliores et nobiliores. et iō nūc de eis sufficiat. De his oibz tractat Pli. libro. xxx. c. xiiij. vsqz ad. xxxij. Et Jsi. li. xviij. et xix. Dicunt aut tinctores pannoz et lanarū ob nitoris gratiā coloratores. vt dicit Jsid. li. xix. Pictores sū sunt imaginū et rerū similitudinū picture artificio expsores. Est autē pictura dicta quasi fictura. Est autē imago ficta non veritas. Nec et figura dicit quia qdam colore ficto est linita nihil habens fidei et veritatis. Vnde et sunt quedā picture q corpora veritatis studio coloris excedūt et fidez dū augere contendūt ad mendaciā puehūt. sicut qui chimeram tricipitem pingunt. Picturam autē egiptij pmitus adinuenerūt ymbra hominis lineis circumducta. deinde simplicibz coloribz et post diuersis sicqz paulatiz ars ipsa se distingit. et inuenit lumen et differētiās colorū ac ymbzas. Et nunc pictores pūis quasdam lineas et ymbzas future imagis ducunt. deinde coloribz cōplent inuente artis ordinem adhuc sequentes vt dicit Jsid. li. xviij. in ca. de picturis.

De odore

Cap. XXXVII

Ost colores de odoribz est dicenduz. Odor itaqz est fumosus vapor a substantia rei resolutus q mediāte aere ad cerebrū attractus est sensus olfactus immutatus. nam odor immutat olfactū. quēadmodū color vīsum. vel sonus auditū. vlt quēadmodū sapor gustū ppiūm. Propriū em est sensui a suis sensatis et obiectis ppijs immuta-

ri et delectari in eis ac psci si fuerint medij. cōtristari pōz destrui si extremi. vt dicit in li. de sen. et sen. Est itaqz odor rei ppietas sensu sumo medio pceptibilis. Ad hoc aut q odor pficiat et iformet in organo sensus quatuor ad minus rēqrunt. scz caliditas resoluēs. materie subtilitas actioni caloris resoluentis obediens. aerea puritas deferens. nerui vel cerebri pformitas. vaporē resolutū nature sensu picipiendo admittēs vel abhorrēs. Calor igit resoluēs fumos vaporabiles causa odoris est efficiēs. vapor resolutus est materia obediens. qualitas pō sumi resoluti acri deferēti se incorporat et in suam similitudinē ipm alterat et informat. informat vero aer qualitate sumi neruo odorabili subito se applicat. et sibi incorporari fumosi vaporis similitudinez representat. cuius pplexiōi si similis fuerit minor modo cerebrū recreat et delectat. Si vero econtrario inficit et cōtristat. et ideo aromatica que pportionem pplexionalē habent et armoniam cum natura ipsum reparat atqz iuuant. fetida pō ex causa pcraria aggrauant et molestant. Calor itaqz resoluens odorem efficit. et econtrario frig⁹ constringens odorem impedit et pscindit. quia mouendo ad centrū subtiles substantie vapores p aera se diffundere nō pmittit. ppter quod nec sterquilinia fetent in tempore hyemali sed post aestiuale. Similiter substantie varietas seu subtilitas obediens calori resoluenti odorem causat. Econtra hē grossicie materie odor diffusioni obuiat et repugnat vt patet in lapide cui⁹ naturalis cōpactio et frigiditas sunt in cā. qre neqz redolet neqz fetet. vt dicit Auic. Tercio aeris cōsistētia cōfert sensibilibz ad odorem. nam si rar⁹ fuerit et subtilis defacili odoris materiā scz fumū vaporabilem recipit. s. ppter eius euentationem et rarefactibilitatez pmanere in secius redolentiā longo tempore nō pmittit. Econtrario pō si densus fuerit aer et cōpessus vapores bonos et malos tar di⁹ recipit. sed post eoz impffionez ipsos euaporare ita defacili non pmittit. vt dicit idem Quarto organi q̄litas seu dispositio ad odoris iudiciū potissime operat. si pō fuerit neruus insensibilis in quo percipitur olfact⁹ vel male complexionat⁹ vlt lesus casu aliquo seu corruptis humoribz opilat⁹ vel omnino perueritur vel subtrahitur iudiciū odoris. Primum paret in melancolicis et alijs male cōplexionatis qui loca fetida diligunt. odorifera

fo et aromatica fugiunt. Secundu aut patet in mutilatis qui nervos sensibiles et odora- biles habent lesos. ideo odores non sentiunt. Tertium aut manifestu est in poliposis et le- prosis q naribus a viciosis humorib opila- tis inter odoriferz et fetidū vix discernūt. Fu- mus igit a rei substantia resolutus materia ē odoris. vnde fm varietatē fumi odorū diffe- rentia variat. Distinguit aut ysa. in diet. tres species fumi Est em fum⁹ qetus et qsi null⁹ motus in aere vt fum⁹ a lapide resolut⁹ q ei⁹ complexionē non declarat positue sed p pri- uationē odoris et absentia ipsum habere sub- stantiam grossam et frigidam manifestat Est et ali⁹ fumus habens velocez motū in aere. et hoc accidit ex calore resolvente substantiam que si fuerit valde pura et defecata. erit odor valde aromatic⁹ et suavis. vt patet in mirro et musco et in ambra. Si fo fuerit substātia im- pura multis fecib⁹ intermixta erit odor mal⁹ et nature horribilis. Et hic odor diuidit⁹ du- pliciter in grauem scz et fetētem. grauis odor et calore adhuc naturaliter se habente in ali- quo et iam corrupti incipiente generat⁹. vt pa- tet i piscibus diu reseruatis sine sale. Est ter- tio fumus mediocris a calore mediocri reso- lutus. et ille velet a pura substantia vel im- pura. si ex pura erit mediocriter aromaticus vt patet in pomis. violis. et rosis Si aut fue- rit ex substantia impura prim erit fetidus vt patet in aloe et absinthio et sulphure etc. Lau- sat itaq odor aromatic⁹ a calore partes sub- tiliores et puriores resolvente aere ipsarū fu- mos ad cerebrū deferente sicut fetor vel gra- uitas ex eodem ptes grossiores et corruptio- res a rei substantia dissoluere effectiue gene- rat. vnde p isto effectū ex actione caloris cō- sequente omne aromaticū calidū ab aurozi- bus solet dici. multa em sunt substantialiter frigida. vt est videre in aceto. camphora et ro- sa. q tamen sentiunt⁹ aromatica. et hoc fit pro- pter substantie eoz puritatē cui⁹ ptes subtili- ores resoluunt et diffundunt in aere p calorem. Sunt aut due odorū extremitates aroma- ticus scz et fetidus. inter quos et si inueniat⁹ o- dor recte medi⁹ reque distās ab extremis fm- rationem vel fm intellectū nequaquē tñ actu- aliter percipit fm sensu. vnde dicit ysa. i diet. Odoratus non percipit mediocres odores. sicut nec pisces percipiunt medios colores. La- rent em pisces palpebris ppter qd spirit⁹ vi- sibilis continue dispergit. vnde non sufficit

ad medi⁹ coloris pceptionem. De odoratu q q cadem est ratio vt dicit idem. nares em pa- rule sunt et continue dispergit spūs odorabi- lis propter quod debilioz efficit odoratus. et ideo medios odores minus capit nec est gra- uis odor recte medi⁹ inter aromaticū et feten- tem. quia grauis sub fetido continet. et nō dif- fert ab eo nisi q magis remissus est. et fetidus amplius est et intensus. Sub eadem igit spe- cie continent sicut albedo intensa et remissa. et ideo si duo odores extremi. s. fetidus et aro- maticus in equali pporione pariter misceā- tur. non fiet vnus medius odor et eq distans in mixto fm sensum. vnde aromaticū primo percipit sensus olfactus qz fetidū. qz i aroma- tico delectat. et fetidū refugit et abominatur. Ex quo patet q non efficit vnus odor medi⁹ us de extremis pceptibilis fm sensum. vt di- cit ysa. Quid aut bon⁹ odor citius penetret ad spiritū animatū qz malus. patet qd substan- tia boni odoris virtutem naturalis caloris i- se continet qui grossiciem eius mūdificat et subtiliat vt lenitate sui dissoluta statu aer⁹ va- leat citius ad cerebrū pertransire. Vnde fo odor non sic. quia in ei⁹ subiecto actio natu- re iam deficit. vnde superfuitas ei⁹ grossa in eo remanet coagulata. et ideo difficili⁹ potest cū fumo dissolui. nec ita cito penetrat ad spi- ritū odorabilem qui in profundo cerebri ve- triculo latitat vbi spiritualis et subtilis fum⁹ citius penetrat siue perforat qz grossus et ter- restris.

De effectū odorū

Ca. XXXVIII

Circa effectum odorum diuerse fue- runt positiones. Dicebant enim an- tiqui rerū naturas et substantias ita cognosci odore simpliciter quāmodū et sa- pore. Dixerunt em res acetosas odore com- prehendi. similiter et acutas. sed fallebantur. Id enim odoratu attribuebant qd erat ta- ctus. nullus enim est sensus cui tactus non sit annexus. et ideo morsuras et puncturas nō percipit odoratus sed potius tactus q odo- randi organo ē admixtus. sicut oculus clau- sus sentit morsuram colliri non visu sed ta- ctu. Alij vero asseriebant nullam rerum no- riciam posse haberi per odores. videntes em quasdam res frigiditas esse odoriferas. vt ro- sas. quasdam vero calidas nullius odoris. vt piper. putauerunt res non posse dinosci aliquāliter per odores. Sed hi fallebantur.

Bonus itaq; odor fit simplr v' ex calore totali vel ptiali. nam rez alie sunt simplicis substantie. alie composite. Si res e' simplicis substantie et est odorifera odor ille fit ex odore totali. q' tota rei substantia est calida vt patet i musco. Si ho composite est substantie et est odorifera. odor ille fit ex calore partiali. i. ex calore q'rundā ptii. nam qdam sunt ibi partes calide scz ignee q' diffuse p superficiem ruborez inducūt et odore. vnde si rose ponant in aqua calida ignee partes resoluunt et rubeus color apparet cū odore. Sed ali' sunt qz sententia approbat q' dicunt rez substantias agnosci p odores min' tñ q' p sapores. nā ad linguā dirigunt sex la certi q'bz munituz transfundit de spū aiali q' pfecte res gustata pōt comprehendit sed ad instrumentū odorat' nō venit nisi vn' lacer' tñ per quem parum de spiritu descendit qui nō ita pfecte naturā potest comprehendere. Preterea a re odoranda nō resoluit nisi qdā subtilis fumositās que admixta aeri cū ipsa ad organū odorat' attrahit. vnde et spūs per fumositatem illā rerum naturas non discernūt ita bene. sed ad instrumentū gust' tota res gustanda int' et extra gustui substantia liter applicat. et ideo de re veri' iudicat p saporem q' p odorem. Recolligit itaq; ex p'dictis q' odor est rei pprietas siue qualitas pceptibilis odoratu. vt dicit ysa. Nam a re odorabili resoluunt qdam fum' p calorem q' tanq' quedam spiritualitas admixtus aeri ipm inficit et immutat. et spirit' animalis ibi existens itra nates in qbusdam carticulis ad modum vbez māmilla' ibi dependentibz ab eodem fumo immutat. qui immutat' recurrit ad cerebruz et representat talem anime immutationez. Est itaq; odor sui obiecti manifestatiu'. spūs animalis immutatiu'. sup'p' per aera diffusiu' ad interiora cerebri per statū aeris vel attractum penetratiu'. suo calore humoris assumptiuus. et fluxus nociui restrictiuus. sua puritate spiritui reparatiuus. sua virtute debilitatis cordis confortatiu'. aeris in suā similitudinē conuersiu'. fetoris percussiu'. et putredinis palliatu'. delectationis in sensu animalii sicut et hominū causatiu'. Nam pisces diligūt aromatica. et fugiūt fetida. similiter et apes. vt dicit Aristo. sicut et formice sulphuris odore effugant. sola venenosa aromatica detestant. vnde serpentes odorem rube abhorrent. botraces vinee florentis redolentiā non sustinent.

De fetore

Ca. XXXIX

Fetor est ex re corrupta vapor resolutus. aerem inficiens contritiās spiritui animale et corripens. Nam sicut odor aromatic' odoratum reficit et delectat. sic fetidus spūm odorabilem inficit et contristat. Nam vt dicit ysaac. Fum' a re male complexionis resolutus animato spiritui est incoueniens Nam in subiecto fetidi odoris multi sunt humores corrupti eo q' naturales erint qualitates. et ideo complexioni humani corporis repugnant. vnde odoris horribilitas p'cedit sue substantie corruptionē. q' contingit aut propter innaturalem calorem. aut ppter corruptam humiditatem. Nam qn calor innaturalis hūoz facit ebullitionē causa est putredinis et fetoris. horū nutrimenta corruptam et pessimā putredinē in stomacho generāt. ex qua resoluit pessima fumositās q' caput grauat. qn sola corruptionis humiditatis est in causa tūc odor non fetens sed grauis generat. Et omnia calida talia ppter odoris grauitatem mali sunt nutrimenti. minoris tñ sunt nocimenti. qz que fetide sunt putredinis. vt dicit Gal. Et hoc est videre in piscibz recentibz q' dū retinet naturalem calorem. odores grauem habet. ablato aut naturali calore efficiunt iam fetentes. Qn ho pisces decoquuntur p supflue assumptionem et corrupte humiditatis p calorem grauitas odoris tollit. et sic eoz substantia p decoctionem nō solū i odore melior efficit. verū etiam i sapore. Fetor ergo est corruptionis nature p'citatiu'. defect' caloris naturalis ostensiu'. aeris infectiuus. animalis spirit' corruptiu'. vomit' et nausce prouocatiu'. doloris capitis generatiu'. et tot' complexionis distempatiu'. horroz et tristitie sensibz animalii inductiu'. et ideo fugiūt pisces sportulas fetidas et antiquas. recentes ho subintrant atq; nouas. vt dicit Aristoti. Similiter apes abhorrent omne fetidū. vt dicit idem. Ideo vulpes cui' simus est vald' fetid' foueam rati subintrat et eam defecans per fetorem de fouea ratum fugat. vt dicit pli. et sic ipm superat per fetorem quē vincere nō poterat p virtutem. Est etiam fetor spirituz et neruoz infectiu' et ex naturali consistentia innaturalem alteratiu'. vt patz in leprosis q' rū anhelit' fetid' sanos ificit et corripit. Est etiam fetor serus animalium in vtero extinctiu'. Vnde dicit Aristoteles q' equa si sentit fetorem candele extincte facit abortiuuz.

Potest etiam fetor sic intendi q̄ erit mortis subite causatiu⁹. nam q̄dam est species serpē tis cui⁹ fetor subito interficit rem se odorātē. sicut basiliscus visu interficit se videntes. vt dicit Auicen. Accidentalit̄ aliqñ aut̄ fetor iuuat. nā q̄dam sunt fetida medicamina vt aloecaballinū ⁊ sulphur et asa fetida. ⁊ h̄mōi q̄ in multis causis pueniūt medicine. nā odor⁹ sui grauitate hūiores putridos siue ad putredinē ⁊ fetorē dispositos rōne similitudinis attrahunt ⁊ extractos expellunt. nā natura abhorrens fetorē p̄ medicine fetide p̄sentiaz irritat p̄tra ipsam. ⁊ ideo recolligit se totam vt p̄tra suā dimicet inimicā. Fetor itaq; i. fetida medicina occasionaliter est expulsio fetidorum et dū vnū feridū assumit aliud feridū pariter cum ipso remouet. Similiter fetor lane vste vlt̄ filtri combusti seu cornu caprini exusti naribus salubriter apponunt vt sapor litargie⁹ excretes. vt dicit p̄tan. nam spūs abhorretes fetorem fugiūt ad interiora cerebri. vbi ē causa morbi ex q̄rum concursu inuat natura cōtra morbū. ⁊ ideo facili⁹ digerit ⁊ dissoluit materiā apostematis q̄ causa fuit false somnolētie ⁊ soporis vt dicit idem Eodem mō in cā matricis quādo nimis eleuat compmēdo spūalia. ⁊ fetida naribus ⁊ aromatica partibus inferioribus vtiliter adhibent. nam natura fugiens fetorē recurrit ad matricem ⁊ sentiendo odorē infer⁹ illac tendit. ⁊ sic matricē ad locū debitū secū ducit. Quāuis etiaz odor odorī nō p̄trahet. aliq̄s t̄m fetor alicui fetori p̄trahat. ⁊ ideo fetor sterq̄linij ex fetore alij effugat. vbi etiā oēs fetent vni⁹ fetor minime sentit quia vnus ab alio absorbet. De rebus aut̄ odoriferis q̄re supra in tractatu. viij. de herbis ⁊ speciebus ⁊ plantis.

De sapore

Cap. XL

Sapor aut̄ est sensatus gustus Sicut enim color est obiectū visus sic sapor ē rei p̄prietas iudicio aīe se offerēs p̄ viam gust⁹ Sapor itaq; est rei p̄prietas solo gustu p̄ceptibilis. hoc aut̄ dico in p̄ncipio. quia alio modo iudicant de saporibus ⁊ saporū p̄ncipijs p̄bi et alio modo medici. Sed de illa murmuratiōe questionū nihil ad p̄positū. q̄ illas solas saporū differentias ⁊ opatiōes ⁊ causas hic inq̄rimus. p̄t sacre scripture cōueniunt ad eliciendū ex saporū p̄prietatibus aliq̄s mysticos intellect⁹. vnde ad p̄sens de alijs nō curamus. Est ergo sapor p̄prium obiectū gustus. de cui⁹ p̄sentia sensus in orga

no gustabili dīlectat vlt̄ tristat. ⁊ fin ysa. i. dies. Saporū octo sunt differentie scz dulcis. vinctuosus. salus. amarus. acur⁹. acerosus. ponticus ⁊ stiptic⁹. addit etiam his insipidus. sic sunt nouem. sed abusiue dicit sapor. q̄a sapore caret. Pertinent aut̄ q̄nq; ad caliditatez ⁊ calidā p̄plexionem. scz dulcis. vinctuosus. salus. amar⁹. acutus. reliq; frigide sunt complexionis scz pontic⁹. stipticus. acerosus. et insipidus. Duo aut̄ sunt que faciūt saporem. scz complexio ⁊ substantia. ⁊ substantia ē triplex scz grossa subtilis ⁊ mediocris. Cōplexio itaq; calida ⁊ humida in secūdo gradu cū grossa substantia facit saporem dulcē. Calida ⁊ hūida in fine secūdi grad⁹ cum subtili substantia facit vinctuosum. et dicit vinctuosum subtile q̄ntū ad transitū. q̄ defacili transit in fumū. Habet aut̄ actualē grossiciē rōne cui⁹ est opilatiū. sed potentialē h̄z subtilitatē in substantia. ratione cui⁹ est velociter transitū. Cōplexio aut̄ calida ⁊ sicca in fine secūdi grad⁹ cū mediocri substantia facit salsum calidū ⁊ siccū in tertio gradu cū grossa substantia facit aniaz. Sed cōplexio calida ⁊ sicca i q̄rto gradu cū subtili substantia facit acuruz. Et ita sup caliditatez fundant̄ q̄nq; saporē. Frigida aut̄ ⁊ sicca p̄plexio i tertio gradu cū grossa substantia facit pōticū. qualis est i fructibus immaturis. Frigida quoq; et sicca i secūdo gradu cum mediocri substantia facit saporem stipticū. qualis est in rosīs et in coctanis maturis. Frigida aut̄ ⁊ sicca in secūdo gradu cum substantia subtili facit saporem acerosum. Frigida ⁊ hūida in primo gradu cū mediocri substantia facit saporem insipidū. qualis est in albumine oui. Patet ḡ q̄ tres saporē sunt testimonia subtilis substantie. scz acur⁹. vinctuosus. ⁊ acerosus. ⁊ sūtria testimonia grosse substantie scz pontic⁹. amar⁹ ⁊ dulcis. Similiter sunt tres saporē testimonia substantie mediocris. scilicet stipticus. salus. ⁊ insipidus.

De pura dulcedine ⁊ eius effectū.

Capitulum. XLI

Olcis itaq; sapor generat̄ ex temperata caliditate ⁊ grossa substantia. vñ dulcedo lingue apposita moderate aperit. moderate calefacit. moderate humectat. Unde grossicies substantie moderate subintrans poros apertos diu ibi manet. et ideo anima in tali temperantia gaudet. Unde

plus delectat natura in dulcedine q̄ in alijs
saporibz. p̄terea nulla res ē ita īpata z affinis
humane p̄plexioni equali sicut dulcedo. Et
ideo humana complexio que est vicina tem/
perantie eq̄li in dulcedine sibi simili delectat.

De sapore dolci

Capitulū. XLII

Ho dulcem aut̄ saporem faciendū q̄tu/
tuor conueniūt elementa nō tñ equa
līpportione. ignis em̄ et aer supabun/
dant. vnde ex igne calor z ex aere humor ina/
scit. que duo scz calor z humor necessaria sūt
ad cuiuslibet rei generationē. Calor aut̄ tem/
peratus agens in humore ipsuz calefacit dis/
soluit z depurat ab humore terrestri z substā/
tia mollificat. vñd̄ p̄tes ignee z aeris augmē/
tant z humiditas inspissat. z sic grossa substā/
tia in qua fundat̄ dulcis sapor generat̄. Vñ
dulcis sapor quādo caret omni macula acu/
minis omnibz saporibz suauior erit. vt dicit
ysa. quia ei natura sanguini est vicina. z ideo
letificat z mūdificat. nocumētū gustū hūme/
crat tēperare sine labore nature. Est aut̄ dul/
cedo aliquando pura quattuor q̄litate medi/
ocriter contentiua. vt patz in zucara. aliqñ ē
viscositati z grossicie admixta vtz in dactil.
aliqñdo acumini p̄iūcta vt in melle. Prima
dulcedo maxime cōueniens est nature. sz ali/
quādo accidentaliter nocet nature. qñ scz na/
tura plus recipit q̄ digerere possit. z tñc solz
esse causa alicui opilationis. quia dulcius su/
pfluitas in poris venaz inuisat. Dulcia ita/
qz mollificant membra. lauant. colant z mū/
dificant. patz naturalit̄ nutriūt. accidentalit̄
aut̄ multū. Mollificant q̄dem quia humidi/
tas materiam mollem reddit. caliditas tem/
perate dissoluit. vñ materia que p̄p̄ erat spī/
sa. mō mollificata. dissoluta abstrahit z mun/
dificat. Nutriūt aut̄ parū naturalit̄. qz dulcia
grossa sunt in substātia z sua grossicie poros
penetrare nō possunt. z oza venarū opilant z
cito fatiant. accidentalit̄ tñ multū nutriūt. qz
dulcia humane nature siue complexiōi sunt
similia z amica. z ideo ī magna q̄ntitate assu/
munt. et quia grossa sunt in substātia calor
agens in ea multum sanguinem generat z il/
le sanguis multum nutrit. Dulcedo fō q̄ vi/
scositati est admixta multum q̄dem nutrit sed
multa tamen nocumenta generat accidentalit̄
ter z inducit. vt dicit ysa. quia talis dulcedo
opilationē generat z putredini defacili app̄o/
pinquat. inflationem z rugitū generat. febrē

interpolatā facile cōmouet z suscitāt z colerē
cam inflationē p̄citāt vel augmentat. Est igit̄
tur dulcedo p̄nra z p̄ alicui rei admixtionez
non infecta inter saporūz differentias sensus
maxime delectatiua. nature amica z ei potis/
sime assimilatiua. depdit oz ī corpe facili re/
paratiua. virtutū z spiritūū debiliū maxime
confortatiua. omnīū membroz precipue nu/
tritiua. Dicit enim ysaac. Prop̄i nutritimen/
ti sapor dulcedo est. si sua substātia aliqua z
habuerit viscositatem. stabilis em̄ est in mē/
bris. vnde nō defacili est in mēbris dissolutō
nis receptiua nec nutriūt aliqua que dulce/
dini non sunt mixta. Vnde et sapes dulce/
dini p̄trari p̄pter cōtrarietatez quā habent
ad humanā p̄plexionē pui aut nulli sunt pe/
nit nutritiui. Et cōmixtiōe tñ saporū inter
se p̄trariōz vñ bonus sapor medi generat̄.
in quo latitat dulcedo rōne cui ille sapor me/
dius nature cōueniens est corpis nutritiū vt
pater in salsamentis. et etiam in pigmētis in
quibz contraria recipiūtur. Vñ patz qz dul/
cedo oīm saporū delectabiliū ē origo sicut al/
bedo oīm colorū est p̄ncipiū. vt d̄ ī li. de sen. z
sen. vbi d̄ nigredo est p̄uatio albi in p̄p̄cio
sic amaritudo est p̄uatio dulcedinis ī hūmi/
do. Dulcedo adhuc est spiritaliū membroz
amica. qz ipsoz est lenitiua. z oīs aspirat̄ mi/
tigatiua. clarificatiua vocis. z arteriarū ab oī
superfluo purgatiua. cannaliū pulmonis et
meatuū pectoris apertiuā. z omnīū immūdi/
ciarū ruule z gurgurū absterfina. cararri z hu/
moris supflui circa spiritalia dissolutiua. z o/
mnīū organoz vital sp̄s ad debitā consistē/
ciam reductiua. omnis tumoris squinantici
rep̄ssiuā. z suffocantis hūidi etiā ī mēbris spi/
ritalibz consumptiua. Sūt aut̄ q̄daz dulcia
q̄ occasionalit̄ mltorū maloz sunt corpori illa/
tiua. sunt em̄ vinctuositatis est inflationis ge/
neratiua. Lū em̄ maior est ex calore dulcis re/
solutio q̄ sit hūidi resoluti in corporio vl sal/
tem cōsūptio. necesse est ibi fieri mlti vaporū
fumosi generationē z sic loci ex vapore distē/
sio. z p̄ consequēs inflatio dolor z gurgulario
contingit. Item ex eadem causa dulcia sunt
appetit̄ debilitatiua quia sūt stantie sue gros/
sicie cito sūt vacui stomachi repletiua z mea/
tū opilatiua. Itē colere m̄bec augmentari/
ua. nā cū sint calida calidi humoris sunt et ei/
ratiua. z ideo obsit illis qui ex causa calida z
intensa pariunt. Item putredinis z corrup/
tionis sūt inductiua. q̄ndo enim supabūdās

calor supabundantē hūiditatē dissoluit. et con-
sumere totū vel digerere nō sufficit corruptā
materiam derelinq̃t. Item splenis renum et
epatis sunt opilatiua. et hoc accidit. quia sua
grossicie substantiali subriles poros illarū re-
gionū obturāt. vñ q̃a partes ille rōne dulcis
plus desiderant q̃s digerant vel cōsumāt. et iō
ex supfluo humore attracto et nō digesto nec
alīs euacuato ille p̃es merito opilant. Itē
dulcia rōne p̃dicta sunt calci generatiua itā
in renibz q̃s in vesica. nam qñ ille p̃es rōne
dulcedinis sibi attrahūt hūores cōsimiles q̃
subtiliora sunt vel cum vrina educunt vñ vi
caloris p̃sumunt. vnde qñ p̃l attrahit q̃s na-
ture sufficiat. oportet q̃ vñ vi nature qd ē sup
fluū expellat. vel qd grossius est ibi remaneat
et aliquato hūore calore desiccante indurat. et
p̃cedente tēpore paulatim putrificat et in du-
riciem lapidis commutat. vt exp̃sse dicit ysa.
Idem etiam de causā matricis occurrit. Ex
p̃dictis patet q̃ dulcia nature sunt vtilia. ali-
q̃ p̃o sunt q̃ vident esse dulcia et tñ sunt mor-
tīfera et nociua.

De sapore vinctuoso

Capitulū. XLIII

Apor vinctuosus generat ex calido et
hūido in subtili substantia. et iō vñ
ctuositas apposita lingue magis ape-
rit et dissoluit et subtilis substantia magis sub-
intrat. et q̃ caliditas eius parū remouet a tē-
pamento anima ipsi? dulcedinem potest ac-
cipere et in ea maxime cōgaudere. Ad vinctuo-
sum autē saporem p̃ficiendū p̃l de igne q̃s alijs
elementis puenit. et post de aere. Maior igit
actio caloris in humidū agens magis dissol-
uit et depurat vnde aq̃se p̃tes et terrestres mi-
norant et ignee cum aeris augmentant et in-
de sapor gignit vinctuosus. Sūt autē vinctu-
osa cibaria appetit? debilitatiua et fastidiū in-
ductiua. q̃a accepta in stomacho resolunt et
fumositatem cum aeris sint substantie q̃ pe-
tite supiora replēdo os stomachi et inducit fa-
stidiū et diminuit appetitū. Itē vinctuosa sūt
supernatātia. leuitate em̃ sua eleuant ad supi-
ora. cum valde sint fumosa. Item digestiōis
sunt ipeditina. q̃ vinctuositate sua villos sto-
machi replent et leniūt. vñ cibi assumpti cū
non possint decoq̃i et vñ indigesti emittun-
tur. vinctuositate em̃ sua inuisant cibos et lu-
brificant. et ideo emittunt anteq̃ digerantur
Itē parū sunt nutritiua. q̃ oras venaz cito re-
plent et paz d̃ cis assumit. et qd assumit p̃pter

sue substantie subtilitatem cito p̃sumit. Itē
caloris sunt inflammatiua. ignis em̃ non nu-
trit nisi aere mediante. vinctuosa p̃o cito i ae-
ream substantiā transeūt. Vnde illa vinctuo-
sa que habent maiorem aquositatē min? pri-
nent ad naturā aeris. et etiā min? bene nutri-
unt ignē. vt patet in anungia porcina q̃ mi-
nus nutrit ignem q̃s ouina. q̃ min? habet ae-
reitis in sua p̃positiōe et plus aquositatis
q̃s ouina. Item febrilis caloris sunt nutriti-
ua. et ideo carnes phibent in febre acuta. q̃ ri-
met vinctuositas intermixta qua calor febril
irritat. Item splenis et epatis sunt opilatiua
p̃pter sui grossiciem actualē Nam p̃pter suam
dulcedinē cito attrahunt et sua grossicie po-
ri defacili opilant. Itē doloris capitis sunt
excitantiua. Nam ex fumo mltitudine replet ca-
put. et miringe cerebri distendunt Itē mem-
broz spiritaliū sunt lenitiua vt patet in buti-
ro. Tñ qdam vinctuosa nocent pectori p̃pter
anxiam siccitatem vt oleū nucē. q̃ talia nō
hnt purā vinctuositatē. Itē dolorū exteriōrū
sunt mitigatiua. et duriciei remollitiua. apo-
stematū maturatiua. et saniei generatiua. hu-
miditate em̃ sua saniei generat. q̃ p̃ ea p̃l dis-
soluit q̃s p̃sumat. ex calore em̃ debili et humi-
ditate mltā fit sanies et corruptio.

De sapore salso

Cap. XLIII

Salus sapor fit ex caliditate et siccita-
te in substantia mediocri. vñ calidi-
tas cū siccitate cū sit remota a tpan-
tia multos aperit poros. q̃ siccitas iūcta calo-
ri magis latat. iūcta p̃o frigiditati magis con-
stringit. et ideo ei? substantia mltuz subintrat
poros. et q̃ magna fit disgregatio priū et mul-
ta substantie subintratio anima in ipsi? p̃sen-
tia non gaudet. imo porius ipsuz horret. Ad
salsum autē saporem quattuor conueniūt ele-
menta qdam tamen proportionē non equa-
li. dominant enim ignis et terra mediocriter.
tamen ex moderato igne fit moderat? calor.
et ex moderata tra fit moderata siccitas. Ex
moderato autē calore moderata fit ebullitio
et excocctio hūiditatis. Vnde aq̃se et aeris par-
tes dissolunt in igneas mediocrit et ex mo-
derata siccitate moderate substātia desiccāt.
et ita remanet substantia mediocri. Vñ sal-
sus sapor habet fieri ex moderato dñio cali-
ditat et siccitat in substātia mediocri. Sūt
autē salsa mūdicatiua q̃ sumpta iteri? calore
suo et siccitate hūiditate dissolunt. salsedine
autē et nitrositate sua stomachum et intestina

mordificant et sic mordificata moventur ut dissoluta humiditas emittatur. et sic fit mundificatio. Item dure carnis sunt mollificatiua. nam sua caliditate et siccitate superflua humiditatem compactam resoluit et relaxat. et sic mollicant. Item sube mollis sunt induratiua. Nam sua caliditate et siccitate superflua humiditatem consumunt. et sic partes acres plus compingunt. Item substantie rei sunt depuratiua et per consequens conseruatiua. Nam salia in quantum humiditas dissoluit tantum consumunt. et ideo putredo aliquo casu generata calore et siccitate salsedinis consumitur et annihilatur. Habet ista per salsedo multum terrestritatis. ut dicitur dicitur ratione cuius carnes indurat et minus reddit aptas corruptioni ut dicitur ibidem. Item scabiei et exterioris supfluitatis cutis et corporis sunt ablatiua. et hoc consumendo humores superfluos et superficiales quos intercutaneos et cutis superfluis abstergendo. Item tumores et dropici sunt res ipsiua. et hoc ex ratione supra dicta quia desiccant et consumunt omnia in talibus locis aggregata. Item morsus canis rabidi et aliorum venenosorum sunt curatiua et totius venenositatis extractiua. unde potest cito lauare talia vulnera in aqua salia. quia malicia extrahit et venenum. ut dicitur idem. Item caro multum salia ad tripamentum optimum reuocatur si in aqua salia ponatur. nec salsedo a talibus melius extrahitur quam ex earum massa prius aliquo tempore in salia aqua temperet. et hoc puro accidere ratione similitudinis cum aqua salia que ratione caloris accidentalis et naturalis in ipsa diminutis attrahit sibi simile quod inuenit in substantia carnis salis. Item sal in igne indurat in aqua ideo dissoluit et annihilatur. nec mirum. quia si congelatio et induratio facta est per siccitatem oportet ut salis dissolutio fiat per humiditatem sicut patet in sepo in quo fit induratio et congelatio per frigiditatem. et ideo non est mirum si fiat resolutio per caliditatem. De his que supra in li. xvi. de venis terre. in ca. de sale.

De sapore amaro.

Capitulum. XLV

Apor amarus fit ex caliditate in tertio gradu. et siccitate in secundo gradu in grossa substantia. Unde caliditas cum siccitate multum subintrans multum dissoluit. unde instrumentum ledit et fit sapor amarus abominabilis gustui et contrarius ad cuius compositionem quattuor elementa conueniunt per portione quadam sed magis inequali. ibi enim ignis et terra dominantur. sed plus est ibi de igne.

quam de terra. Unde de maiori dominio caloris magna fit ebullitio. Unde aquee et aeris partes magis dissoluntur in igneas et terrestres condensantur. sed quia mediocre est dominium siccitatis non attenuatur. et ita substantia remanet grossa in qua ex actione caloris et siccitatis fundatur amaritudo. Omnia autem amara contristant gustum magis quam aliqua alia que habent simplicem saporem. quis maxime faciunt continuitatis solutionem in lingua. licet autem amara habeant minorem caliditatem quam acuta. maiorem tamen faciunt solutionem continuitatis propter sue substantie grossitatem. que se interponit et comprehendendo maiorem efficit lesionem. Item amara sunt colere purgatiua. vel quia colere sunt similia in completionem. vel quia colera cum sit porosa permittit amara suos poros subintrare et diuidendo partes a partibus eam faciunt fluxibilem et coleram liquefactam sic educunt. Item amara sunt appetitum excitatiua. quia coleram educunt que tanquam res leuis solet colligi circa officium stomachi et appetitum debilitare. Ad hoc etiam facit amarorum grossitudo. quia comprimit cibaria in fundum stomachi. et sic superiora inanitate cibum petit. Item amara splenis et epatis sunt expoliatiua. Nam calore suo poros aperit. et humores dissoluit et grossicie sua comprimendo humores resolutos educunt. Item amara sunt contraria vermibus et lumbricorum interfectiua. nec mirum. quia vermes illi de flegmate corrupto accidunt. de flegmateque viuunt. et ideo colerica et amara eis aduersantur. quia colera flegmati contrariatur. Item spiritualibus membris sunt nociua. et tam per asperitatem substantie quam per intensam siccitatem eorumdem sunt exasperatiua. Item amara in exterioribus sunt conseruatiua. si enim distemperent cum aliquo liquido. habent illa tria que sunt necessaria ad conseruationem. tantum enim consumunt quantum dissoluit. et subintrant in profundum. acumine et calore suo grossam etiam habent substantiam ex qua rem inuuant et faciunt eam minus passibile. Item frigide arretice et paralisis sunt curatiua dissoluendo materiam et consumendo. Item frigide scabiei sunt desiccatiua. Item meatuum renum et vesice sunt apertiuia et calculi dissolutiua. matricis conseruatiua et menstrualis superfluitatis prouocatiua eteductiua. et ad multa alia sunt magis necessaria quam dulcia quibus gustui sunt nociua.

De sapore acuto XLVI

Sapor acutus fit ex caliditate et siccitate existente in quarto gradu cum suba subtili vñ sit poros nimia aptio et priu segregatio. et quod suba eius est subtilis multum penetrat et subintrat vñ organum gustus suo acumine incedit. ad cuius perfectos quatuor elementa veniunt. scilicet non equaliter quod plerumque currit de igne et de terra quod de alijs. et ideo propter dominium ignis acuta sunt et valde calida et a terra valde sicca. Ex materia autem dominio caloris materia fit ebullitio et resolutio aeris priu et aqueus in igneas. vñ ignee pres acutus et ex nimia siccitate suba desiccatur. attenuatur et subtiliatur. et ita fit acutus sapor ex magno domino caliditate siccitate in substatia tenni et subtili. Sunt autem acuta corrosiva quod valde sunt calida et sicca. et fit dissolutio magis. et suba subtilis et acuta subintrans partes a priu disgregat et ita fit corrosio. Item acuta sunt incisiva et dissolutiva quia et qualitate et suba dissoluit et separant partes a parte et perfunde intrant et ideo dissoluit et incidunt. Item spiritus appetitive sunt confortativa quod membrorum consumunt supfluitatem. Vñ poris inanis sit ratione vacui appetitus. mordicat etiam nervos sensibiles et pugnat acumine suo. et sic pugando excitat appetitum. Item papae sunt nutritiva quod ex nimia caliditate et siccitate porus fit adustio quod digestio. et ideo dant modicum nutrimentum. preterea subtilis sunt sube et ideo de facili consumunt. et a membris cito dilabunt. Insuper nase sunt frigida ex sua proplexione et ideo quod abominabilia sunt non appetita nasa scilicet porus abhorret et repellit.

De sapore acetoso. Ca. XLVII

Sapor acetosus fit ex frigidityte et siccitate existente in gradu secundo cum suba subtili. vñ acetosus ligue appositum qualiter huius strigit. suba penetrat. et ita ex duobus contrarijs actibus fit sapor acetosus. ad completionem quatuor elementa veniunt quod a portione scilicet non equaliter. Est autem ibi dominus aqua et terra mediocre et ex mediocri domino aqua est ibi frigiditas mediocritas. et ex mediocri domino terra mediocritas siccitas generatur. ex frigidityte autem recipitur calor. quod repulsus modicum facit ebullitionem. Vñ igneas partes et aereas resolvit de facili et consumit tanquam sui puritate eas consumere non potest. Vñ partes ille subtiliatur scilicet non consumunt. et ita frigiditas et siccitas dominantur cum subtili suba et sapor gignitur acetosus acetosa. provocat appetitum. quia ex frigidityte et siccitate motus huius ad centrum.

Vñ spiritum cibaria ad fundum et siccis stomachis euacuant. quod sentientes suam inanitionem cibum appetunt. Hanc desiderium posita est operatio et appetitus. vñ frute nasali et aiali sensibili. Item solvunt ventrem plenum et dissipant inanitionem. nam subtilitas sube acetosa inueniens multam humiditatem in stomacho incidit eam et subtiliat. et sic eam facit ad fluxum et euacuationem. Sed quando stomachus vacuus quam inueniunt humiditatem quam acetosa desiccant siccitate et stringunt frigidityte. Item operatio splenis et papae aperitur. quod non qualitate scilicet sube subtilitate humoris in poris apiunt incidunt et dissolunt. Item acetosa spiritalibus ob sunt frigidityte coartate et siccitate erasperate. Item posita in exterioribus calidos humores repcuriunt. Vñ tibi inflata ex retentione membrorum vel emorroidarum et calido aceto lote de facili detumescunt. De his quod sunt in tractatu de aceto. li. xvij. ubi tractatur de vitibus et devino.

De sapore pontico Ca. XLVIII

Ponticus sapor fit ex frigidityte et siccitate existente in tertio gradu cum grossa suba. Vñ et ponticum appositum ligue strigit et suba intrans poros partes defendit et ita accurrit sapor quod ponticus appellatur. Ad ponticum saporis perficiendum quatuor elementa veniunt cum maiori tamen inequalitate quod dominantur aqua et terra ignis et aer substat. Ex forti autem domino aqua fortis fit frigiditas et ex terra multa siccitas. ideo non potest ibi fieri perfecta transmutatio cum ibi sit defectus caloris et humoris. Vñ cum frigiditas et siccitas ibi habeant dominum necesse est suba remaneat grossa ex domino frigiditas et siccitas. Huius autem ponticus sapor huius prius videtur. vñ aqua et ponticitas coniuncta cum sapore delectat magis delectat. et cum tristate magis tristat. et hoc est. quod ponticitas adiuncta rei dulci et vinctuose si ingrediat poros facit illam dulcedinem ibi diutius permanere. rita firmius impmit tunc delectatio et diu durat. si hoc est de humore tristate. Hinc est quod caro quod ossibus est cina iocundior huius sapore. Huius ei sunt melancolica. scilicet frigida et sicca. Caro vero in sui natura dulcis est et sanguinea. et ita est ibi ponticitas et dulcedis mixtio. propter quod et maior delectatio. Item etiam caro ceruina est iocunda et siliu bouina quod coniungit ponticitas ex proplexione melancolica aialis et dulcedo ex parte carnis. e converso est de absinthio et fumo terra quod cum eis associatur amaritudo magis tristat gustum vel alio ali quod sile. Item pontica appetitum excitat et propter prandium laxant. et hoc est propter cibarios ad inferiora ad instar torcularum. autem prandium propter

q^u fringunt nervos et opilat meat^{us} et ex sub
stantie grossicie et frigiditatis et siccitatis q^ulita
te. Un^{de} et supra cibaria retinet et exire nō p^o
mittit. Itē grossicie sua epas et splenē opi
lat calculū generat colericā et yliacā passio
nez excitat. obcurado sua grossicie intestina
simū ac sumū exire nō p^omittit. spiritalia etiā
mēbra ledūt et gūat. q^u ea exasperat et desic
cat. exteri^{us} at^{que} apposita vomitū sedāt. tumores
calidos rep^omittit. sāguis fluxū intercipiūt at^{que}
sistūt. nervos pcutiūt. dētes exacerbat.

De sapore stiptico. Ca. XLIX
Sapor stiptic^{us} ex frigiditate et siccitate
i mediocri suba generat. ad e^{um} p^{er}fecti
onē q^utuor pueniūt elemēta q^uda ppor
tione ineq^uli. nā aqua et tra ibi p^ostant. s^{ed} nō
tantū q^untū in pōtico. ex aq^{ua} aut^{em} accidit frigi
ditas et extra siccitas generat. ex frigidita
te dep^omit calor q^u rep^omissus p^{er} fac^{ile} ebulliti
onē. Un^{de} et suba paz^{is} resoluit s^{ed} nō cōsumit.
S^{ed} ex siccitate aliq^untulū p^odensat. et q^u sic
citas nō p^o oīno desiccare nec oīno p^osume
re remanet suba mediocris. et ita p^{er} q^u sapor
stiptic^{us} causat^{ur} ex frigiditate et siccitate i sub
stantia mediocri. et in h^{oc} differt a pontico q^u
ex eisdem causis q^uvis min^{us} remissis in sub
stantia grossa radicat. idō stiptic^{us} sapor sub
pontico p^oinet s^{ed} p^{er} ysa. q^u t^{em} septe saporū dīc
esse differētiās. sub pontico stipticū comp^ore
bendit. Unde s^{ed} p^{er} ipm ponticitas est inten
sa stipticitas. et stipticitas remissa pōticitas
vñ nō differūt simpl^{iter} s^{ed} p^{er} spēm. sed solū s^{ed} p^{er}
maiorē intensionē vel minorem. et idco vter
q^{ue} conuenit cū alio in effectū. sed s^{ed} p^{er} maius
et minus.

De sapore insipido.

Laplum. L.

Sapor nouus dīc^{itur} insipid^{us} siue sine sa
pore. et h^{oc} potest dici dupl^{iter}. s. p^{ro}uati
ue et positue. p^{ro}uatiue dīc^{itur} insipid^{us} cu
ius sapor sensu non p^o p^ohendi^{tur} sapor aq^{ua}
q^u gustu nō p^ocipit. p^{ro}ter eius maximā simili
tudinē ad organū gust^{us}. q^u aq^{ua} est simplex in
respectu lingue q^u q^utuor recipit i sua p^{ro}posi
tione. Positiue dīc^{itur} sapor insipid^{us} q^ultra p^{ro}mu
z q^uadū ad aliq^uē vltiorē saporē nō est sensu
determinat^{us}. vt est albumē omi^{nis} c^{uius} suba ē me
diocris et caliditas vel frigiditas p^{ri}mi q^udu
distantiā sensibiliter nō excedēs. talia insipi
da sunt cucurbitē. citrulli melones. et h^{uius}mo
dī quoz vsus p^{ro} p^{ro}uenit medicine q^u dīete. pa
rū t^{em} nutriūt. quia saporē nō h^{ab}ent delectabi

lem et substantiā habēt fluxibilē. hūiditate et
frigiditate sua sitim mitigāt. calorē et colerā
extinguūt. fleuma augmētant. et q^uidianas
febres generāt. et omēs alias fleumaticas fri
gidas s^{ed} et hūidas nutritū vel puocat pas
siones. Sapor itaq^{ue} insipid^{us} causat^{ur} ex frigi
ditate et hūiditate in substantia mediocri.
ad cui^{us} p^{ro}pletōem sic et in alijs q^utuor pueni
unt elemēta s^{ed} nō eq^uli p^{ro}portione. q^u aq^{ua} et aer
p^{ri}ncipaliter. terra secūdar^{io} p^{ro}duat. p^{ro} p^{ro}forti
orē q^u frigiditatē et mediocrē siccitatē partes
ignee et aeris resoluunt in aqueas et i terre
stres. sed quia resistit dominiū humiditatis
nō potest cōpingi ex siccitate terrea ipa sub
stantia. Relinq^{uit} q^u substantia mediocris cū
dominio frigiditatis et hūiditatis q^u sūt p^{ri}
cipia ist^{ius} saporis q^u abusiue sapor insipidus
nominat^{ur}. Hec igit^{ur} de saporib^{us} simplicib^{us} q^u
ad cor^{poris} differentias et naturas dicta iā suffi
ciant. q^u oīa de dictis ysa. p^{ro}stan. Bal. et alio
rum autor^{um} medicine breuiter sunt excerpta.
Sūt aut^{em} quidā compositi saporis sicut et
mixti sunt colores pariter et odores. et hi sa
pores s^{ed} p^{er} diuersas compositiones diuersi
mode opant^{ur}. q^u alio modo sapiūt in solidis.
alio mō in liquidis aliter in sensibilib^{us} et ali
ter i inanimatis. de q^uo in naturis et p^{ro}prieta
tib^{us} rerū et cor^{poris} animatoz et inaiatoz in
libris p^{re}cedentib^{us} est ostensū. Deliquoribus
tū in q^uo fūdati sūt saporis aliqua arbitroz
h^{oc} supplenda q^u in libris supiorib^{us} causaliter
sunt obmissa.

De liquore Ca. LI

Liquor est liq^uidus humor in plantis
et animalū cor^{poris} p^{er} digestiōem ge
neratus. eliquat^{ur} violentia vel nasa
de substantia cor^{poris} mixti vel expressus.
Quilibet aut^{em} humor nō vocat^{ur} liquor s^{ed} so
lus ille q^u artificialiter vel naturaliter liquat^{ur}
de plantis et rebus animatis. vt lac erina
de animalib^{us}. vinū et oleū de arborib^{us}. mel
de floribus. sicera de fructib^{us}. ceruisia d^{icitur} gra
nis. opizacra de pomis siluestrib^{us} et granat^{is}.
Et inter hos liq^ures quidā sunt cōpositi et q^u
dam simplices. nam p^{ro}positi dicunt^{ur} q^u p^{ro}fici
untur ex diuersis q^u pariter cōmiscēt. Sim
plices s^{ed} sunt q^u ita p^{ro}manent sine cōmixtione
aliqua put a suis subiectis p^{ro}mit^{ur} p^{ro}ducunt.
nullus t^{em} liquor est simplex absolute p^{ro}ter so
lam aquā q^u simplex dīc^{itur} put in elemētari per
manet puritate. Alij at^{que} liq^ures oēs sic et hu
mores ex q^utuor elemētis p^{ro}struūt. simplices

et dicunt quod cum alijs non miscantur. Simples
etiam dicunt in quibus simplices elementorum qualitates
et prima dispositio determinantur. et quod a terrestri fecu/
lencia naturaliter vel accidentaliter plura colantur
Secundum autem varias admixtiones liquorum et qualitatium
elementarium predominantem complexionem varios for/
tunt odores pariter et saporos. Nam illi liquores
in quibus predominant calidum cum humido sunt dulciores
in quibus autem calidum cum sicco sunt acutiores. in quibus
busque preestitit frigidum cum sicco sunt acetosio/
res et stipticiores. sed in quibus frigidum cum humi/
do sunt gustui insipidiores. ut in priscana. et
humoidi. Quidam autem liquores de quibusdam arboribus
icicis corticibus attractos calorem solaris spore/
te egrediuntur ut balsamum et cerebintina lacrima.
quod calore prius mundantur et in mirre subas indu/
rantur. Quidamque de fructibus arborum per pressio/
nem colliguntur ut vinum oleum sicera. et humoidi. Qui/
damque per exustionem ignis liquoriores partes quod/
ruidam lignorum in extremitatibus educetes magis
artificio acquirunt ut colophoniam. pic liquidam.
oleum iuniperi. et silia. Quidam autem ex herbis
succis exprimitur. ut opium. aloë. et humoidi. quod po/
stea calore ignis vel solis desiccantur. Et quidam
ex rore celi extrema florum profundantes se se cir/
ca eorum superficie inuiscantes apud misterio com/
ponuntur ut mel. Et quidam ex venis terre hauriuntur.
ut aqua salinaria. nitrosa. aluminosa. et hu/
iusmodi. de quibus arte vel natura fit sal niterum alu/
men. et humoidi. De his omnibus liquorum differentiis
proprietas et causis sufficienter dictum est superius
in li. xvij. de herbis et arboribus et earum succis. et li.
xvi. de venis terre. et li. viij. de passionibus aeris
ubi tractatur de natura mane et mellis quod dicuntur de
aere generari. De melle tamen aliquid sunt homines dicen/
da. et de lacte fero et butyro que de animalium
vberibus emunguntur. de quibus superius est
omissum.

De liquore in speciali et primo de melle

Capitulum. LII

Mel ut dicitur. Ipsi. li. xx. dicitur a mellisse grece
id est. apibus lacte. Sic ei apes vocantur.
Nam apium solertia mirando nase artifi/
cio parant mella quod primo de rore aeris sunt crea/
ta et in arundinum folijs adinuenta. Unde et Vir/
gilius. Procinque aerei mellis celestia dona. vnde
adhuc in india et in arabia inveniuntur in simi/
litudine salis ramis et folijs dependetia. ut
dicitur idem. Est autem omne mel generaliter dulce.
Sardum tamen est amaz absinthij causa cuius copia
illius regionis apicule nutriuntur. Dicunt autem me/
dici quod de rebus tractant naturis. precipue Salig.

mel pueris et iuuenibus et perfectis viris in quibus
abundat calor cibi est inuulnificum et nocuum. senil/
bus autem quod prava vita laborant et frigore dicitur cum
vino veteri et cibis calidis conuenire. Hucusque
Ipsi. li. xx. c. j. Est itaque mel liquor dulcissimus
a materia purissima arte medicinali genera/
tus. cui tamen et ex calore apis mellis subas com/
ponentis. et admixtione aliorum calidi se cum mel/
lis suba admiscentis acumen cum dulcedine est
admixtum. Unde et mellis dulcedo ceteris est ma/
gis calida sed minus humida ut dicitur. ysa. Mel igitur
cum sit humis multum caloris et acreitatis et minus
terrestre itatis et aqueitatis. propter siccitatem tamen terre
que ignis multum humis siccitatis et acuminis et
minus frigiditatis et humoris. et ideo iudicatur mel
calidum et siccum in fine secundi gradus. Tamen
quod suba eius est vicina temperamenti mediocritati
multum est mundificatiuum lauatium et subtilia/
tiuum. et suo calore grossorum humorum in corpore in/
cisiuum et humorum putridorum expulsiuum. Quia et
mel calidum acumen est. propter inueniuntur. et ideo intestino/
rum est purgatiuum. et ad feces expellendas com/
motiuum. Item talis dulcedo sic mellis multum est
humis acuminis et caloris. non tamen opilat mea/
tum splenis et epatis. sic et illa in quibus pura dul/
cedo inuenitur. ut dicitur. ysaac. ca. de quatuor disse/
rentijs dulcedinis et saporis. Est itaque mel ra/
tione equalitatis et temperamenti multum nase con/
ueniens et amicum. sui ad membra multum assimilari/
uum. propter rorem restauratiuum. debiliu membrorum com/
fortatiuum. sua grossicie nocuorum fluxuum iter/
ceptiuum. et latitudinis pororum restrictiuum. na/
ture bene temperate custoditiuum. et humorum paratorum
ad fluxum nimium cohibitiuum. nihilominus est
mel nocuorum humorum laxatiuum. nam frigidas ha/
bet qualitates in effectu. et habet secundum frigidas materie
dispositiones in quas agit. Nam nimis laxas
reperimit et coarctat. nimis duras diuidit et re/
laxat ut dicitur. ysa. Est autem mel conseruatiuum mundi/
ficatiuum amaritudinis temperatiuum. et ideo ponitur in
medicinis ad conseruandum et ad mundificandum.
et ad amaritudinem spirituum temperandum. ut dicitur. i. anti/
todario nicolai. Tamen mel crudum non multum
bene despumatum valde est ventosum et inflatiuum
rugiuntur in ventre generatiuum in malos humo/
res facilliter conuersiuum. splenis et epatis visco/
sitate sua opilatiuum. colere inflammatiuum. et fe/
bris diurne inductiuum. hypochondriorum extensi/
uum. yliacis et colicis nocuum. Mel igitur dicitur.
Constan. et ysa. in diebus diuersas habet actiones.
quod in quibusdam salubre est et sanitatis custodi/
tiuum. in quibusdam propter stipticum est et morbozum

generatiuum. et est venens occultatiuum. quia quanto magis rufum tanto magis est calidum et acutum et huiusmodi magis incisum penetratiuum et colatiuum. quanto magis est album minus est calidum et acutum. et tanto melius quanto dulcius purius et odorabilius inuenitur.

De fauo Ca. LIII

Fauus a fouendo est dicitur. Nam fauus dicitur mel mixtum cum cera. infra enim cellulas de cera miro artificio compositas apes mel recolligunt. et ei quod liquis subaz intus sonet. et sic dicitur fauus quasi fons siue fons. eo quod mel foueat et contineat intra se. Vel fauus a fauore est dicitur. nam valde fauorabilis gustui est et delectabilis ad edendum. Unde secundum Iheronimum li. xx. Fauus a fagin grece dicitur. quia magis comeditur quam bibitur. fagin enim grece est comedere latine. Quidam tamen vocant mel fauum a cera eliquatum et optime depuratum in quo summam dulcedinem gustus experitur. Fauum mellis petit et requirit maxime animal quod ab amore mellis melota dicitur. unde a melle melius vel melota est dicitur ut dicitur hugo. Sic versus super omnia mel diligit et per fauis extrahendis non sine sui discrimine in arbores altas scandit. Aliquid tamen inter fauos ut dicit Aristoteles li. viij. in profundo aluearis generatur quidam species pui sic aranee. et quando crescunt faciunt texturam circa fauos et duntaxat super totum aluear et ideo putrescit mel etc. Item ibidem. bonum est mel quod extrahitur de noua cera. Nam mel quod diu manet in cera antiqua fit rubeum et corruptio illius mellis est sic corruptio vini in vitibus. et propter hoc dicitur extrahi. et est mel bonum quando est simile auro ut dicitur idem. Item dicit idem quod apes sedent super aluearia et sugunt quod est superfluum in fauis. et dicitur quod si non faceretur hoc. corrumperetur illud quod est in fauis et generaretur aranea et sedent super fauos et solliciti custodiunt ne illa aranea inualescat. et si inuenerit eam fit eis ciuis. aliter autem omnes morerentur.

De mulso Ca. LIII

Mulsum est potio vel poculum ex aqua vel vino et melle permixtum quod greci melliteratum vocant. sicut et ydromel quod ex melle et succo macianorum est comixtum sicut et rodomet dicitur eo quod succo rose mel miscetur.

De medone. Ca. LV

Medus vel medusa quasi melus dicitur. Et est potio perfectior ex melle et aqua. optime defecatur et decoquitur. quasi si crudus fuerit et mel minus bonum despumatum inflatione genera-

in ventre et rugit ac durissimas torsiones. et quia de facili resoluitur in fumos caput petit et diuersas ei ingerit passiones. Bene hoc de coctus et defecatur gustus delectat. vocem clarificat. arterias gutturis et cannales pulmonis mundificat. cor lenificat et confortat. corpus nutrit et impinguat. epaticis tamen et splenicis et calculosis minus prodest. quia meatum stringit et opilat. quandoque enim cum mirto et alijs herbis aromaticis conditur ut sanior reddatur et odoratiores et diuturnius custodiantur.

De clareto Ca. LVI.

Claretum ex vino et melle et speciebus aromaticis est perfectum. Nam species aromaticae in subtilissimum puluerem teruntur. et in sacco lineo vel mudo cum melle vel zucara reponuntur. vino autem optimo species perfunduntur et reperfunduntur. quemadmodum fit lixiua. et tandem renouatur perfusio donec virtus species vino incorporatur et optime clarificetur. unde a vino probit fortitudine et acumen. a speciebus autem retinet aromaticitatem et odorem. sed a melle dulcedinem mutuatur et saporem.

De pigmento Ca. LVII

Pigmentum ut dicitur hugo. dicitur quia pilis mectitur quod scilicet in pila est cotusum. nam in pila species aromaticae aguntur ex quo arte pigmentaria quedam delicata pocula et electuaria conficiuntur. unde et pigmentaria dicuntur quia species vendunt. conteruntur. perficiuntur et componuntur.

De oximelle Ca. LVIII

Oximel dicitur acidum mel. eo quod ex aceto et melle est materia conficiatur. Nam primo acetum cum herbis necessarijs et radicibus diureticis diu decoquitur. colato aceto mel purum et optime defecatum additur. et ad lentum ignem usque ad spissitudinem ite decoquitur et bullitur ac depuratur cum albumine oui cum aceto distempato et in oximelle parum decocto. nam omnes immundicias mellis et herbarum ad se attrahit albumen oui et supnatando usque ad oximellam sufficiens secum ducit. quas immundicias cum penna pigmentaria seu medicus caute remouet et deponit. et sic oximel in pitide munda reponitur. Datur autem cum aqua calida ad materiam compacte digestionem mollificationem diuisionem mundificationem. pororum apertionem. et opilationem dissolutionem. posset enim medicina difficilius inducere periculum si non praepararetur ad facilem educationem et cum oximelle non praecederet digestionem. Consimili arte et ad similes usus d-

aqua ⁊ zucara cū diuersis sp̃s fit syrupus
nunc violaceus et laxariuus. nunc roseus ⁊
constipariuus. nunc simplex. nunc compo/
situs.

De cera Capitulū. LIX

Cera est fer mellis intra cui⁹ substan
tiam liquor mellis ab apib⁹ est col
lectus. Corrupta autē ipm mel. vt
dicit Arist. li. iij. qm̃ nimis diu cum cere fe
cibus admiscetur. ⁊ ideo qui vult mel in sua
puritate reseruare debz ipsum tempestiue a
cere substantia separare. Habet autem hoc
cera p̃prium q̃ inter omniū liquor feces su
perenatat. et cum calefcit ad fundū non de/
scendit. sed potius querens sup̃ficiem fursū
rēdit. et h̃ facit partes ignee ⁊ aerē q̃ in ei⁹
substantia dominant. vnde cera in aqua ca
lida resoluta deorsum p̃mit aquam et pei⁹
sup̃ficiem se diffundit. nam multū habz ae
re leuitatis rōne cui⁹ sic ascendit. Cera au
tem quanto est recetior tanto est odoratior.
ductilior. purior. et ad diuersaz impressio
num et figuraz susceptionē aptior. et tā for
me suscepte q̃ scripture in ea impressē est du
rabilior. et talis cera virginea appellat. Est
in super cera multis vsibus necessaria atq̃
ap̃ta. valet em̃ in medicinis in confectionib⁹
varijs et vnguentis. Nam virtutē habet ca
lesfactiuam. resolutiuam. apertiuam. matu
ratiuaz. attractiuā. euaporatiuā. et p̃sumpti
uam. valet etiam ad luminis nutrimentum
et ideo cera seruit in deoz templis et aris et
in mēsis domorum. Vnde a cera vel cereis
dicūtur cerimonie. quia i temploz cerimo
nijs cerei offerebant et adhuc offeruntur vt
dicit Hugui. vnde qui seruiunt de candelis
cereis in ecclesia dicunt ceroferarij. sicut q̃
seruiunt in regum et pontificū aulis p̃mi
cerij nominant. vt dicit idem. Sigillis etiā
cereis litere muniunt et signant. ac secreta
occultantur. p̃uilegia confirman. Tabu
le cera simplici vel colorata replentur et or
nantur. in quib⁹ variāz l̃faz characteres stili
officio vel inscribunt vel etiā complanātur.
Panni quoq̃ linei ad vsus varios inceran
Libros etiā inuolutos tutos reddit ne aqua
vel pluuia perfundant. Nam cera quandaz
habet vinctuositatem p̃ quāz humida fugat
et p̃ pannoz poros stillicidia penetrare nō
permittit. in calore liquefcit et deficit. frigo
re vero indurefcit. humidis et humefact⁹ ce
ra. sicca vero et asperis inherescit. et iō hu

mectant sigilla ne adhereat cerailloz literis
et figuris.

De cereo. Ca. LX

Cereus per dertuatoē a cera a qua
format⁹ est nominat⁹ vt dicit Jsi.
libro. xx. de quo quidam ait sic. Hic
cera nocturnos prestabo cerē ignes. Sub
ducta luce altera sum tibi lux ⁊c. Nam ad h̃
est vsus cereoz vt ex eoz lumine ea que sūt
in tenebris appareant et lucefcant in cereo.
In cereo autē tria attendunt. scilz materia.
vsus. et dispositio siue forma. Materia ve
ro triplex est. Nam pro materia hz licnum
siue lignum. vt dicit Jsidor⁹. ipsam ceram
atq̃ ignem. Lignum qui et licnus dicitur
filum est stipeū et totius cerei substramen
tum. cera que circūuoluit est luminis nutri
mentū. Ignis qui superponit siue superac
cendit vtriusq̃ est finis et complementum.
Nam agens in licnum mediante cera con
uertit vtrūq̃ in suam similitudinē. vnde et
in dispari natura mirabilem inter se habent
ap̃tissimā vñionem. Forma et dispositio ei⁹
pyramidalis a lato incipiens et circūferen
tialiter conuertens. Usus eius est vt illumi
nationis gratia cādelabro affigatur vel clien
tuloz vel ceroferarioz manibus ante domi
nos deferatur.

De lacte Ca. LXI

Lac liquor est dulcis et candidus in
mamillis per actionem caloris ex
sanguine generat⁹. Vel vt dicit Ari
stotiles libro. xviij. Lac est sanguis decoct⁹
digestus non corruptus Quando em̃ fetus
p̃pter magnitudinē non potest nutriri p̃ym
bicum preparat ei lac a natura ex sangui
ne menstruo repulso ad māmillas vbi dige
ritur et decoquit. et ex albedine glandularū
māmillaz in candoris speciem transmutat
vt dicit Constan. li. xij. Eadem est em̃ ma
teria menstrui sanguinis atq̃ lactis. et ideo
natura creat lac p̃pter cibum nati quo ciba
tur extra. non ergo debet esse lac ante temp⁹
partus nec post multū nisi accidat cōtra na
turam. In illo em̃ tempe complet lactis di
gestio in animalib⁹ que habent temp⁹ vnicū
statutum ad pariendū. sed in mulieribus di
uersificat. et p̃pter hoc debet esse bonum lac
necessario post sex menses. ⁊ est lac dulce qm̃
est bene digestum. et fuit necessariū p̃pter ci
bum animalis qui est dulcis. cibus em̃ om
niū animalū nō est nisi dulce et valde dige

rum. vt dicit idem ibidem. li. xviij. Item dicit Arist. li. vi. Animalia ouantia non habent lac neq; mamillas. et in omni lacte est aquositas tenuis et pars grossa que caseus dicitur. et lac quanto est spissius tanto caseus. et lac animalium carentium dentibus superius coagulatur. lac vero animalis habentis dentes in utraque mandibula non neque eius sepum. et lac homini animalis est dulce et tenuerit lac camelis et eque. et post asine Item idem ibidem. In quibusdam regionibus non expectat capraz impregnatio sed accipitur vritica et cum ea fricatur mamilla et eribit primo sanguis. deinde quasi sanies. et post lac bonum non peius lacte impregnatarum. et nullum lac est in mammillis marium generaliter quous aliquando accide re videatur aliter. Quedam autem herbe habent humorem lacteum vt titimallus. et quedam arbores vt ficus. Cuius lacte vt ibi dicit Arist. lac animalium coagulatum est Et lac canum spissius est omnium animalium preter leporum et porcorum. Est autem maxime spissum in partu sed post subtrahitur. vt dicit Aristoteles. li. vi. in. fine. Uacca ante partum non habet lac. sed post bonum habet. sed cum primo coagulatur fit quasi lapis. et hoc accidit quando cum aqua commiscetur. vt dicit idem ibidem. Item idem libro. ix. Quando puer nutritur lacte calido dentes eius citius oriuntur. post partum autem et mundificationes lac mulieris multiplicat. et quedam mulieres habent solum lac in cono mammillarum et quedam in alijs partibus ipsarum. et quando lac non bene digeritur coagulatur et mamille indurescunt. quando tota mamilla est valde mollis. et si supuerit aliquis pilus accidit magna infirmitas et dicitur pilosa et non cessabit dolor quousque exeat pilus cum lacte. aut quousque putrescat et exeat. et dum lac erit non inuenit generaliter menstruum. Quedam vero lactantes menstruant cum fuerit earum sanguis humidus. et quando pueri lactant sanguine grosso et multo accidunt eis spasmi. et si fuerit lactans corporis fertilis tunc nocet multitudo lactis et mulier nigra nutritibili et melius habet lac quam alba. vt dicit idem. Consilium propter lactis et multas alias recitat philosophus in diet. vbi sic dicit. Lac inquit generaliter diuiditur tripliciter. aut enim est dulce exiens nouiter a mammillis. aut est acidum siue acre iam diu multum aut est inter utrumque mediocre. Dulce autem est magis sapidum vicinum sanguini et amicum ipsi non de facili puerum. et ideo laudabile est ipsi non

trimentum. Est autem compositum ex tribus substantiis in parte et actione varijs et diuersis vna subtiliatiua et mundificatiua. altera vero grossa et opilatiua. tertia est mollificatiua et extenuatiua. nam suba aquosa et serosa acuta est et subtiliatiua. grossa et caseosa. frigida est et grossa et ideo opilatiua. butirosa vero est vinctuosa et mollificatiua. unde lac cum sua suba aquosa et acuta est grossorum humorum incisum et subtiliatum viscerum lauium. intestinum mordicatum. ventris solutiuum et fecis de facili expulsiuum. corruptorum humorum iterum in corpore exteri abstersiuum. vena penetratiuum. opilationum splenis et epatis apertiuum. et maxime si fuerit ex animalibus calide complexionis. vt ex camelis. et tale lac est ydropicorum iuuatiuum. vt dicit idem. et sequitur. Lac itaque laudabile et suis tribus substantiis temperatum. sua aquositate est membrorum mundificatiuum. sua butirositate est venenis repugnatiuum. et membrorum humectatiuum. sua caseitate cibariorum ex officio stomachi ad fundum depressiuum Est et alia laua lactis. quod si tunc et oportuno tempore mudato prius corpore accipiat corporis est laudabiliter nutritiuum. et sue sube sanguini assimilatiuum. Si autem a corpore non mudato vel tempore non congruo accipiat in malos humores quos inuenit est puerum. et ipsorum augmentatiuum. in fumos calidos resoluit et sic erit doloris capitis causatiuum. et si febris materiam inuenerit erit calor febrilis inflammatiui. vel si calorem naturale inuenerit debile et facili accescit. et fiet in stomacho acetosum. Nam quando est humor nimis et purus calor acetositas vel putredo flematis generatur. et ideo lac non est frequenter sumendum nisi corpore exente temperato stomacho sano. Nam si corpus a putridis humoribus et colericis fuerit vacuum et depuratum si lac bene digestum fuerit multum et bonum prebebit corpori nutrimentum. laudabile generabit sanguinem. carnem augmentabit. humectabit corpus et exteri in superficie faciet tenerum atque pulcrum. vt dicit idem. Item dicit idem. Rursus lac inquit bibentes ieiunos esse puerum et calidum esse quando verbum est vicinum. nec est aliquid comedendum quousque lactis suba digeratur. oportet etiam vt labor et morum nimis caueatur quousque descendens ad decorem locum digeratur. quod ex inordinato motu et calore nimio subito generatur et vinctuositas in sumum nocuum resolveretur et grossiori parte remanente indigesta multum triplex corruptio generaretur vt dicit idem. Electum

aūt lac vt dicit debet hēre q̄tuor q̄litates. co-
lorē. odorē. liquorē. et saporē. Colorē albissi-
mū clarū a citrinitate et rubore et liuidita-
te maxime alienū. Odorē gratū ab horrore
et grauitate remotū. Liquorē inter subtiles
z grossum mediū. cui? mediocritatis signū
est si gutta sup vnguē posita remanet conti-
nua et nō liquefcit. cui? guttule forma infe-
rius est lata et sup? est acuta. Saporē habz
acceptabilē qm nec amaritudine nec falsedi-
ne nec acedine est admixtū. Inter om̄s aūt
istas differentias lactis femineū magis cre-
ditur esse tpatum. quia om̄e lac naturam z
complexionē aīalis cui? est nasaīr imitat. et
ido qz hūana cōplexio maxie est tpatā. ido z
muliebre lac maxie est tpatū ppter qd maxie ē
nutritiuū humectatiuū z aspiratis angulo-
rū oculi potissime mitigatiuum. Et qdqd d
bonitate lactis sup dictū est totū pcurrit in h
lacte.

De lacte camelino
Capl'm. LXII

LAc camelinum ex animalis calida
complexione. ceteris est magis ca-
lidum et plus subtile et minime vn-
ctuosum et minime nutritiuum diureticū
et opilationum apertiuū. et ideo ydropico-
rum ex opilatione est potissime iuuatiuum.
Nam camelus nature est calidissime. ppter
quod calor dominās sanguis attrahit vn-
ctuositatem. et ideo sanguis remanebit sine
vinctuositate. Cum igitur lac nihil aliud sit
q̄ sanguis secūdo decoct? sapor sanguinis
cameli salisus est et acutus. et ideo humorū
est incisiu? subtiliatiu? et grossificiei attenua-
tiuus. Quere sup de camelo in tractatu de
animalibus.

De lacte vaccino.
Capl'm. LXIII

LAc vaccinum lacti camelino est op-
positū. Nam vacca nō habet tantū
caloris vt sanguis attrahat vinctuo-
sitate. et ideo eius lac fit valde vinctuosum
et maxime nutritiuū. plus em̄ nutrit lac vac-
cinū q̄ pecorinū. q̄uis pecorinū sit magis
calidū q̄ vaccinū. Cuius ratio est vt di. idē.
q̄ cū lac vaccinū non tantū habeat caloris
quātū pecorinū parua vinctuositas sibi suf-
ficit et tota illa remanet in lacte et exuperat
caseitate. et ido magis nutrit quia substan-
tia vinctuositatis nutritibilior est q̄ caseata.
quia calidior et humidior et calori sanguis

vicinior. faciliior in sanguis mutatoz. z illa
vt dicūt antiq meli? et cit? nutriūt q̄ citius ē
facili? in sanguinē cōmutant. vt dī ibidem.
lac tñ pingue meli? nutrit q̄ ipa pinguedo
que calidior est qz suba lactis hz aquositate
liquidā subtiliantem interiora corpis pene-
trantē. S; sola pinguedo aereitate sua sup-
natat et ppter humiditatis sue substantialis
grossificiei cito coagulat et indurat. z ideo lac
vaccinum sua aquositate ad interiora pene-
trat. sua vinctuositate calorē naturalē robo-
rat. caseitatis sue paucitate natrā nō mul-
tū aggrauat. sed pot? adiunat z sustentat vt
dicit idem. Alio ergo mō est lacte vtendum
ad nutriendū. qz tūc tribz et? substantijs pa-
riter est vtendū. Alio mō ad mūdificandū z
calorē mitigandū. qz tunc scrofitatis liqua-
men est a butirositate sequestrādū. Alio mō
ad calefaciendū z hūectandū et tunc butiri
vinctuositate est vtendū. Lactis em̄ vsus cō-
siderat fm subtilitate z grossificiei z mediocri-
tate. vt di. idē. Subtilitas aūt attenditur in
suba z in actōe. In suba illud est melius qd
cōplexioni hūane vicin? est vt lac femineū
qd tanto est viril? q̄nto māmille est vicinū
efficaci? est em̄ pvenena. p renū et vesice ma-
la. p pulmonis vulnera si mulsum aerē non
tangat et eius virtutem aeris qualitas non
immutet. Subtilitas vero in actione quan-
do eius butirositas cū caseata sepat. et aq̄si-
tas tūc cū acumiē auget. vtz in camelino qz
mime nutrit. calore tñ suo et subtili liquore
ydropicis subuenit et succurrit. lac hō gros-
sissimū est vaccinū et min? ceteris liquidū z
aquosum. minus acutū et magis butirosū
Tñ bñ nutrit. stōacho puenit. mēbra pfor-
tat. calorē epatis z stomachi refrigerat. cor-
pus impinguat et augmētat. vulnera inte-
stinoz et matricū sanat. Est aūt tanto me-
lius z salubri? si lapidibz fluuiabilibz accēsis
et intus extinctis tota aquositas p pte maxi-
ma psumatur.

De lacte caprino
Capl'm. LXIII

LAc caprinum inter predictas diffe-
rentias tenet medium. quia in suis
tribus substantijs post femineū esse
et potissime comparat. et ideo p pulmonis
vulnera et renū ac vesice vicia cū zucara
multū confert. Cuius serū a caseo et butiro
sepatum maxime est colatiuū mūdificatiuū
et colere repressiuum. Lac aūt caprinū p se

multū bībīū in stomacho de facili coagula-
tur. et iō ne noceat cū modico mellis et salis
gēme tpe et nūq̃ coagulabit. et si incepit co-
agulari in stomacho dissoluet. Et q̃ capre
pascūt siccis et ramoz extrematibz eaz lac
min⁹ est aq̃sum et mag⁹ stipticū et stomacho
pgruū. Nā lac ex pascuis diuersificat. Nā
q̃ pascūt teneris et recētibz herbis lac faciūt
aq̃sum et subtile qd̃ stomacho est nociuū. Que
sō herbis laxatiuis lac faciūt mordificati-
uū et neruoz pūgitiuū et est nociuum et laxa-
tiuum.

De lacte pecorino La. LXV

I Ac pecorinū mag⁹ est calidū et siccū
q̃ vaccinū. min⁹ hñs butirositat⁹ et
pl⁹ caseitat⁹. et iō min⁹ nutrit nec cor-
pori ita p̃neit vt vaccinū. Dōstrat autē h̃ ex
guitate sui odoris. Nā vt di. Gal. lac pecori-
nū in odore est gū⁹ q̃ vaccinū. et iō magis
flegmaticū. mag⁹ autē nutrit q̃ capnū s̃ mī-
nus q̃ vaccinū. Uñ min⁹ est tpatū q̃ capnū

De lacte asinino

Caplū. LXVI

I Ac asininū est tpatū et nutritiū re-
sumptiū vētris in solutiū et ner-
uoz remollitiū et mēbroz siccitate
et calore induratoz humectatiū. pector⁹ in-
nariū et tussis et anhelit⁹ difficilis mitigati-
uū. vulnez renū vesice curatiū.

De lacte caballino

Caplū. LXVII.

I Ac caballinū vicinatarē h̃z ad came-
linū in subtilitate et acumiē et calore.
in apostematibz matriū ē inuariū
aperitiū et mēstrualis flux⁹ puocatiuum. si
cā mēstruoz calida sit et sicca. quā p̃prietatez
h̃z illud lac ab omī lacte alio separatam. vt
dicit ysaac.

De lacte porcino

Caplū. LXVIII

I Ac porcinū fm ysa. est subtile et aq̃-
sū q̃ ex sua frigiditate in coctū rema-
net et idigēstū. et iō si fm medicinam
accipiat pūū aut nullū p̃fert iuuamētū. s̃ si
fm cibū cū succo ordei sit coctū bonū gene-
rat humidū nutrimētū. vt dicit idem.

De lacte animalium

Caplū. LXIX

I Ac animalū pūū valde vicinorū est
subtile et aq̃sū. q̃z aquei hūiores adu-
nāt in aīalibz tpe p̃ q̃z os matricis
claudit et lac aq̃sis hūioribz p̃miscet. et iō sō

tpe est nociuū vomit⁹ et fastidiū puocatiuum
asperitat⁹ remollitiū et villoz stomachi lubri-
catiū. vētr⁹ laxatiū. duz ad digerendū. et
stipticū et in stomacho coagulatiū et pessima-
rū infirmitatū generatiū. et ex fumo ascen-
dēte cerebri pcussiuū. et dolor⁹ capitis causa-
tiū. fetoris dētū et anhelit⁹ inductiū. Uñ
si lac fuerit corruptū vel pl⁹ debito assūptū.
vel alio mō vel tpe q̃ expedit sit acceptū mī-
taz infirmitatū est generatiū maloz hūo-
rū et lūbricoz ē nutritiū. bonoz hūoz est
corruptiū. arenaz in vesicaz in renibz adu-
natiū et putrefactiū. calor⁹ nasal⁹ debili-
tatiū. et innasal⁹ calor⁹ ac febrilis inflama-
tiū. gingiuaz et dētū infectiū. pustularū
pessimaz et scabiei in puul⁹ causatiū. rugit⁹
et vētositatis excitatiū. opilationū renis et
epatis effectiū. stomachi gūatiū. et lubrici-
tate sua cibarioz aī digestōz expulsiū. et sic
lienterie inductiū. Nas et mītras alias idu-
cit laci⁹ corruptio passionēs. s̃ h̃ d̃ lacte bo-
no et malo nūc dicta sufficiāt.

De fero. La. LXX

I Erū ē laci⁹ ps aq̃sa a laci⁹ alia pte p
coagulū seq̃strata. nā coagulū ptes
butirosas et caseosas sūt iūgit et ab eis
qd̃ liq̃dū ē et aq̃sum diuidit et discernit. Qui
effect⁹ sup̃ recitat⁹. h̃z em̃ p̃tatem putredis
lauatiua. nā intestina lauat et vulnera itesti-
noz de sanie mūndificat pect⁹ purificat sitim
sedat acumē colere rubee mitigat. scabies et
impetiginem mūdat. splen et epar deopilat.
Quere s̃ in pmo fm ysa.

De butiro La. LXXI

B Utiū a buēdo. i. pfundēdo ē dictū.
vt dicit Hugui. sua em̃ vinctuositate
et humiditate habet imbuiere et per-
fundere corpora que contingit. Nam butir⁹
est flos lactis multū habens caliditatē et hu-
miditatis cū dominio acreitatis. rōne cui⁹
h̃z multū vinctuositat⁹. Est em̃ butirosa sub-
stantia naturaliter calida et hūida viscosa et
vinctuosa hūane complexionī vicina. vt diē
ysaac. vñ sepe comestū stomachi est hūecta-
tiū. ventris solutiū. maxie si recens fuerit
Et ideo antiqui vt dicit idem assimilauerūt
butirū oleo mixto pinguedini. dicentes q̃ si
quis acceperit valet s̃ creatui de pectorē et d̃
pulmone maxime si ibi fuerit apostema. q̃a
p̃prie est maturatiū et humorū dissoluti-
uum et superfluoꝝ pectoris mundifica-
tiū maxime si cū melle vel zucara comeda⁹

Sz tūc min⁹ ē maturatiū z excreatōis am-
pl⁹ iuuatiū. vt diē idē. subdēs ibidē. Buti-
rū repugnat venenis. mībra hūectat. aspira-
tē oclorū et lotura mollicat z emūdat. apo-
stema dissoluit z maturat. Vulnera pulmo-
nis guttur⁹ z pector⁹ mire sanat. renū z inte-
stinorū morisuras mitigat. nervos iduratos
z scotos seu spasmatos mollicat atq; laxat
vt diē idē. Dicit āt Auic⁹ q³ Venena interi⁹
sūpta singulare p̄sidiū est. si intoxicat⁹ butirū
in lacte calido resolutū bibat ī mag⁹ q̄ntita-
te. nam vinctuositate sua opilat meat⁹ ne ad
cor ascēdat subito vis veneni. Preterea vene-
nositatē totā ad se trahit z ipam iūiscat. p⁹ vo-
mitū euacuat de corpe z educit. vt diē idēz.
Fit āt sic. flos lact⁹ siue supenatās p̄guedo
recolligit in vase mūdo et cū qdā lato ligno
rotūdo z pforato diuissime pcutit p̄ violen-
tiā z mouet. ex q³ motu calor nāfalis in suba
lactis excitat⁹ z pfortat⁹ totā vinctuositatē
insimul recolligit. q̄ sua leuitate supficiē pe-
tit. serosā q̄ aq̄sitas cū p̄tib⁹ calcat⁹ inferius
descendit et butirose sube tāq³ nobiliozi ce-
dens fundū petit. z illa butirose suba q̄ ena-
tat in supficie recolligit et ad vsus varios et
necessarios in vase mūdissimo referuat. qd
q̄nto recent⁹ tāto est saporos⁹ z gustui dele-
ctabil⁹ inuenit. Est āt in p̄ncipio molle z li-
quidū sz paulatim calore nāfali hūidas p-
tes inualescēte z eas p̄sumēte mediocrit⁹ in-
durefcit. Un⁹ bñ z munde reficit z nutrit et
pulmēta loco sagimis v⁹ olei bñ cōdit. Sa-
lis āt aliq̄ntulū vt mel⁹ p̄fuec. z vt ei⁹ poten-
tial⁹ hūiditas siccitate salis t̄p̄et. insup vt ei⁹
saporositas augmētet. Nā gustui ī sapore ē
mag⁹ grū q̄n mediocrit⁹ est salitū. q̄n āt ni-
mis antiquat⁹ ei⁹ sapor cū odore diminiū z
ī grauē odore z sapore gustui horribilē trās-
mutat. et tūc nō valet ad cibaria p̄diēda. Va-
let tñ ad varia medicamīa z vnguēta. qz sepe
accidit id qd nō uenit gule. congruit tñ ni-
hilomin⁹ medicine alicui.

De caseo. Ca. LXXII

Case⁹ vt di. Jsi. li. rr. a carēdo ē dicit⁹.
co q³ rādiu ī vase p̄mis⁹ q̄usq; sero ca-
reat z a lacte aq̄sa suba sepef. Un⁹ dē
case⁹ q̄si carēs. co q³ q̄n⁹ est sic⁹ hūore carēs
seu liquoze vt diē idē. p̄m. Hug. p̄o case⁹ a ca-
dēdo est dicit⁹ co q³ de facili cadit z labif iter
digitos faciētis. Est āt case⁹ fer lactis. nā vt
di. ysa. Caseata suba lact⁹ frigida est z gros-
sa et ad digerendū dura. tarde em̄ descēdit

de stomacho z mag⁹ attinet stipticitati q̄ so-
lutioni. et est gūis stomacho z epati renib⁹ z
spleni mariesi illa loca fuerit opilatōib⁹ p̄e-
parata z calculos in renib⁹ generat. z iō p̄p̄e
ista mala accidētia di. Cōstan. q³ ois caseus
vniuersal⁹ est mal⁹. m̄ case⁹ q̄ lacti est vicin⁹
min⁹ est nociu⁹. Un⁹ distinguit ysa. int recē-
tem veterē et mediocrē. Recens case⁹ q̄a ad-
buc recens est nō malos generat humores.
qz adhuc retinet p̄e dulcedis et aq̄sitas ip-
sius lactis. et iō ad digerendū est facili⁹ z
ad nutriēdū laudabilior. z ventris solubili-
or. et mag⁹ si non fuerit salit⁹. qz salsedo sibi
saporē aufert et dulcedinē. nā nimis salsus
nimis est desiccati⁹ et stomacho est nociu⁹
carēs om̄i sale magis est nutritiuus et cor-
poris humectati⁹ z magis carnis augmen-
tatiuus. stomacho tñ est nociu⁹ et de facili ī
fumositates resolutiuus si stomach⁹ fuerit
calidus. Si p̄o fuerit frigidus in acetosita-
tem est de facili p̄uersiū⁹. mediocriter ergo
salsus melius digeritur et min⁹ stomacho ē
nociu⁹. sine sale em̄ de facili est acetosus. mi-
nus p̄o salsus stomacho fit morisius z san-
guinis incensiuus.

De veteri caseo

Capitulum. LXXIII

Vetus autem caseus est acutus z val-
de siccus ad nutriēdū grossus ad
digerendū de stomacho nimis du-
rus. quia si lactis aquositas est acuta. acu-
men tamen et siccitas coaguli ei dominan-
tur. Unde et subtilitatem exiit et ideo super-
fluitas corporis non ita inde subtilitatur sicut
alijs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis no-
cet corpori. quia eius corruptio z grossities
nutrimenti supfluitatē ingrossat et corrum-
pit. stomacho nocet quia p̄ acumen coagu-
li repugnat omnib⁹ aliunde iuuantib⁹ et in
nutrimentū peius ipsa iuuantia traducunt⁹
Unde si in corpore inuenerit grossos hūo-
res in renib⁹ et in vesica lapides parit. gros-
sos em̄ humores calidos et intēsos coadu-
nat et compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus
nullum em̄ confert iuuamen. necq; nutritiū
tum. nec obedit digestionī. nec bonum ge-
nerat sanguinem. nec ventrē humectat. nec
vinā puocat. Sed inuentā humiditatē cō-
stringit et desiccāt. Om̄is itaq; caseus vet⁹
durus sic⁹ et spongiosus p̄ siccitate z poro-
sus ad rumpendū facilis. nihil habens vni-
uersitatis et humiditatis corpori est nociu⁹

Din^o aut^{em} est mal^o vinctuosus case^{us} et p^{er}sert^o q^{ui} ocular^{is} et porosus. nā p^{er}sertio sube ē signū hūioris et vinctuositas. Qui at porosus ē minus est mal^o q^{uā} est recēs q^{uā} cū nimis est vel^o q^{uā} vt di. Dyasco. Case^{us} recēs hūectat vētrē. vel^o stringit. maxie elixa^{us} vel si ab aq^{ua} abstra^{us} ctus asset et maxie si ante prādiū assumatur. meatū cū stomachi sua grossicie obturat et cibū descēdere ad intestina nō p^{er}mittit. post prādiū at sumpt^o cibaria p^{er}mittit vt torcular: et ad locū exit^o descēdere p^{er}pellit. Case^{us} inter veterē et nouū medi^o m^{il}lū est nutritiu^o p^{er}pter ei^{us} saporositatē et grossiciē. et q^{uā} calore nafali velociter indurat. q^{uā}to autē calor nafalis ei dñat mag^{is} tāto pl^{us} et fort^{ius} indurefcit et mag^{is} mēbris inherescit. Duculq^{ue} ysa. in diet. fm aut^{em} Dyas. et Arist. li. iij. q^{uā} erit in lacte m^{il}lū casei pl^{us} erit cibi. Est at case^{us} fm Dyas. veneno^{sus}. Nā grossicie sua et butirolitate opilat meat^{us} venar^{um} et nō p^{er}mittit ad cor ascēdere vim veneni. Case^{us} cū recēs apposit^{us} calidus extrahit venenū a morib^{us} venenatis. et h^{oc} signum est. q^{uā} apposit^{us} sup^{er} morbus rabidit canis aut serpētis tor^o candoz casei ouerit in lino rē. Valet etiā p^{er}tra antracē et alia apostemata venenosa vel extra suppositus vel comest^{us}. In multis etiā alijs conuenit medicine. vt dicit idem.

De coagulo Ca. LXXIII

Coagulū est lac in quorūdā aialium stomachis inspissatū. cu^m p^{er}te lacte alioz aialiu^m coagulat^{ur}. in q^{uo} p^{er}te butirola cū caseata aggregata p^{er} serosa et aquea a p^{ri}mo alijs sequet^{ur} intrat. vt di. Arist. libro. iij. Quāto inq^{ue} lacte est spiss^{us} tāto caseat^{us} et coagul^{atus}. s^{ed} lac aialis carētis denticib^{us} in supiori mādibula coagulat^{ur}. Lac k^o aialis habētis in vtraq^{ue} nō sicut. nec ei^{us} sepū. Item idē dicit. Lac coagulat^{ur} ex coagulo et lacte ficum q^{uā} lac ficuū aggregat^{ur} i lana deinde ablu^{it} illa cū modico lacte et cin^{is} illud lac admisce^{re} cū residuo. et sic totū coagulat^{ur}. Itē ibidē Coagulū nō inuenit nisi in vētre fugētū adhuc ruminantiū. In illis q^{ui} nō habēt dētes in vtraq^{ue} mādibula nō inuenit nisi in leporē. q^{uā}to cūq^{ue} aut^{em} pl^{us} vetustat^{is} erit meli^{us}. et valet p^{er} fluxū ventris maxie lepor^{is} parui et cerui. vt dicit idē Arist. Itē li. xvj. dicit. Accidit lacti q^{uā} coagulat^{ur} p^{er} coagulū. q^{uā} coagulū est lac in q^{uo} est calor spūalis. et iō adiunat^{ur} sustērat lac sic maris sperma sustentat menstrualē sanguinē femine in matrice. q^{uā} nā

tura lacti et sanguis mēstrui cadē sūt. vt dicit idē ibidē. De coagulo dicit ysa. cap. de caseo. Coagulū inq^{ue} coagulat^{ur} p^{er}te sui acumioz calor^{is} atq^{ue} siccitat^{is} sibi dñant^{ur} q^{uā} sua humiditas finit. et q^{uā}uis coagulū sit in omī caseo. min^{us} m^{il}l sentit in recenti. p^{er} multitudinē sue hūiditat^{is} Coagulū itaq^{ue} i stōacho lactātis anial^{is} et rumināt^{is} iuenit cū q^{uā} sal admisce^{re} et sic sup^{er} ignē in fumo deliccat^{ur} et idurat^{ur}. c^{on} modica p^{er}icula cū in pauco lacte tepido resoluta est cū residuo lacte admitta totū coagulabit q^{uā} est coagulabile et p^{er}densat. Un^{de} p^{er} q^{uā} cōsiliis p^{er} latitat in suba coaguli q^{uā}lis inest sube seminis masculi. vt di. Ar^{ist}. Auic. ysaac. et alij. Et hec dicta de liquorib^{us} nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum Capitulum. LXXV.

Ant aut^{em} q^{uā}dam virtutes tam humorib^{us} q^{uā} liquorib^{us} et rebus alijs inherēt. de quib^{us} h^{oc} breuiter aliqua inse^{re}tem^{us}. Nam fm diuersas complexiōes et virtutes diuersis rebus dñantes diuersimode reperiunt^{ur} opationes vt est virt^{us} apitiua maturatiua mūdificatiua et c. Aperitiua itaq^{ue} p^{er} tus opatur p^{er} calidū et siccū cū subtili suba. vt patet in cepis vel succo porri in alumine et h^{um}oi. ex quoz confectione aperiu^{nt} ora venarum et emorroides prouocant. vt dicit Constanti^{us}. Rarefactiua virtus operabit^{ur} per calorem et humore. nam calor rei suba penetrat et dissoluendo humiditatē sibi obediētem aperit et dilatat. vt patet in malua et sambuci mediano cortice. et h^{um}oi. q^{uā} bul^{ita} in oleo cutem rarefactiū et extendunt vt dicit idem. Opilatiua virtus operat^{ur} per frigiditatē et humiditatem cū obtusa substantia. vt pat^{et} in draganto albumine oui et psillio. nam hec viscositate et obtusitate substantie poros replent et frigiditate cōstringunt. Inspissatiua virt^{us} opat^{ur} p^{er} frigiditatē et hūi^{dit}itatem. vt patet in mandragora. que posita sup^{er} cutem ipsam inspissat. vt dicit idē. nam frigiditate p^{er}stringit partes humiditatis liquidiores. Unde humiditas petens centz reddit substantiam compactiorem et p^{er} consequens spissiozem. aliq^{uā} aut^{em} operat^{ur} per calorem et humiditatē. Nam calor p^{er}sumit partes liquidiores. q^{uā} consumpris ptes terrestres reddunt spissiores. Induratiua virt^{us} operatur per frigiditatem et siccitatem. quia vtraq^{ue} qualitas mouendo ad centrū toram

subaz reddit duriorē. qñq̃ at opaf p frigidū
catēz hūiditatē. frigiditate ptes liq̃das pstri
gēte. vtz i geluz i glacie. Qñq̃ etiā p calidū z
siccū ptes terrestres p̃p̃gēdo z p p̃ns indu
rādovz i latere z i luto. Asperitua p̃ opaf
p caliditatē z siccitatē cū grossa suba. Nā ca
lor qđ ē subtili⁹ eleuat z mouet ad circūferē
tiā. z illō acuit i comū qđ p̃o grossi⁹ z siccus
tēdit ad cenr̃. z sic fit tota suba ineqlis. q̃ in
eqlitas ē cā asperitatē. p̃p̃ opaf aspitātē in
hūido frigiditas coarctādoz p̃strigēdo ptes
rei circūferētiales ad mediū nō pmittendo
ptes liq̃diores se diffundere ad extremū. p̃p̃
qđ ptes supiores i q̃bō dñaf frigiditas acute
z aspere exteri⁹ sensui oñdunt. qz fm diuersi
tatē materie imp̃sionē a calido z frigido re
cipiētis varie sūt z diuerse rez p̃ditōes z p
petates z rez p̃mixtōes nafalr vel accidēta
lit derelictē. vt di. Auiē. z cōstā. et ē exp̃ssuz s̃
in tractatu de qlitatibz elemētariū. p̃petatū
Jrē est p̃p̃ mollificatiua q̃ opaf p calidum z
hūidū. et h̃ vel p calore hūidas ptes dila
tē z rarefacientē z ptes a p̃tibz disgregantes
vt facit dialtea q̃ hūida est z paz calida. me
diocriter tñ calore sui apit z ex supabūdan
tia hūiditatē sue hūiores fluxibiles reddit. et
sic p p̃ns mollificat z remollit. vel h̃ fit eo q̃
calore dñante sup ptes aqueas z terrestres
z eas resoluēte i ptes aereas z celestes vtz in
vaporibz t̃restribz z aqueis attractē ad iter/
sticia aeris vbi resoluūt in molliissimas plu
uias z guttulas. nūc roz. nūc grādis siue ni
uis. vt di. cōmē. sup li. iij. meth. Sensui etiā
est manifestū vi caloz durā remollescere z su
perueniēte actiōe calidi ptes p̃tibz iuicē vir
herere. vtz i cera z i alijs liq̃facibilibz super
q̃z ptes aqueas z aereas vir̃ ignea dñaf. vt
diē cōmēt. Vir̃ at maturatiua sic et digesti
ua p calidā vtutē z hūidā opaf. sic z retētiua
p frigidā z siccā. z expulsiua p frigidā z hūi
dā. z aptiua p calidā z siccā p̃ncipalr opaf.
Attractiua p̃p̃ p calidū z siccū opaf. vt p̃z i
diptāno serapinoz stercore colūbino z p̃sili
bus. Laratiua h̃z opari p easdē vtutes s̃z ve
hemēt⁹ Uñ q̃ vehemēt attrahūt laratiua sūt
vt scamoneaz. Opaf et p frigida p̃mēdo.
z p hūida lenificādoz lubrificādo. vtz i pru
nellis thamaridis. zc. Putrefactiua qñq̃ p
calidā et hūida opaf. qñz p̃o p̃ter h̃. Natu
ratiua p calida z sicca sic z attractiua. vtz in
cantharidibz flamula. z hmōi. vehemēt ca
lidis q̃ pustulas generāt z carnē vlcera val/

de cito. De alijs at vtutibz p̃sili⁹ dictū ē
li. iij. d. p̃petatibz elemētariū qlitatū i li. viij.
In tractatu de remedijs morboz.

De putredine Ca. LXXVI

Putredo ē subalis hūiditatē corrup
tio pueniēs ex idigētia caloz nafal
supabūdate calore alieno. Calor ei
innafalis agēs in hūidū qđ nō regifa nafa
li cā est inductiua putrefactōis. vt d̃z sup li.
meth. Qñe at terreū frigidū difficili⁹ pu
trefit q̃ calidū vt di. Arist. Silr coagulatiua
rōne frigidi tardi⁹ putrefit. vt ē videre in gla
cie z i cristallo. Qñe em̃ fernidū calido tar
di⁹ putrefit. vt di. Arist. nā intētio caloz idu
centis feruorē fortior est calore aeris aliunde
veniēs. et iō nō pmittit sevinci nec aliquam
circa rē seruente pmittit fieri immutatōem.
Qñe em̃ motū tardi⁹ putrefit q̃ nō motuz
vt di Arist. Nā mor⁹ inducit calozē p̃fuātē
et calozes excitat nafalē. Insup om̃e fluens
tardi⁹ putrefit q̃ nō fluēs. vt diē idē. Nā ca
lor accidētal ex acre p̃rinēte i firmior ē et de
bilior q̃ calor naturalr generat⁹ ex motu si
ue ex fluxu. et iō ex facili sevinci non pmittit
Qñe aut cor̃p⁹ multū. i. multe magnitudis
tardi⁹ et min⁹ putrefit q̃ cor̃p⁹ paucū. vt diē
idēz. Nā si cor̃p⁹ est calidū p̃p̃ h̃z calozis na
turalis resistētis causis putrefactōis. Silr
si ē frigidū sua nafalis frigiditas meli⁹ resi
stit calori accidētali inducēti putrefactōz i
magno cor̃pe q̃ in puo cor̃pe. et h̃ p̃z i mari
vt di. Arist. Nam mare diuisū cito putrefit
vniuersū at nūq̃. Silr est videre i aq̃s alijs
magnis q̃z ptes diuisi a totali flumine cito
putrefiūt. et iō in p̃tibz sic diuisis vermes ge
nerant p putrefactōem. Qui⁹ rō est qz calor
naturalis disgregās in eis facit subtile diui
di a grosso. et terreum ab aqueo et aereo. ex
suba aut subtili aquea vel aerea a grossiore
pte p calozē sequestrata idem calor disgre
gans facit generari vermes et alia aialia. et
h̃ est qđ di. Arist. quare calor naturalis dis
gregans constare facit disgregata. z p̃uertit
in naturā animalis. et h̃ p putrefactōem. vi
calozis extranei introducta. vt di. cōmenta.
Putrida s̃ sunt gustui horribilia. z abomi
nabilia stomacho. z nauseā puocācia. Sūt
et grauis odoris et mali saporis z deformis
coloris. man⁹ inficiētia p̃tingētis. contraria
sunt humane cōplexioni. et subitā inducen
tia sanis corruptōez. serpentibz tñ et vermi
bus p̃bentia cibum et refectōem. Que autē

sunt disposita ad putrefactōz p associatiōez
ad putrida celeri⁹ hūit corruptōz. et mēbra
putrida corrupū sana. 7 cū n̄ sint spūi puia
puāt spū mēbra. q̄ sūt magi vicina nō pnt
sanari nisi m̄bz qd̄ icipit eē putridū a putre
dine penit⁹ sepe. Un̄ q̄ putrida sūt n̄ sūrviti
lia nisi solū ad h̄v p̄scindāt eūciāt aut cōbu
rāt. Sunt 7 alie frates q̄bz mediātibz opaf
nafa vt fr⁹ nutritiua seu pascitiua in vegeta
bilibz. 7 i aialibz ē fr⁹ generatiua tā i bipedi
bus q̄ i q̄drupedibz. et ē fr⁹ ouatiua tam i re
ptilibz q̄busdā q̄ i volatilibz. s3 d̄ generatiua
7 nutritiua et alijs sibi submistrātibz suffici
enter sup⁹ dictū ē li. iij. d̄ generatōe hois in
li. xvij. de generatōe aialium i generali. 7 iō
de eis est sup̄sedendū. Uir⁹ at̄ pcreādī oua
est i aialibz anulosi corpis. vt i serpētibz ara
neis scorpionibz silibz et i natātibz. vt p3 in
cancris sepīs et alijs infinitis. et volatilibz
et in omibz bipedibz. qz vt di. Arist. li. v. Si
pedia inq̄t nō generāt aialia p̄ter hoiez.

De ouis et eius p̄rietatibus

Capitulum. LXXVII

Primum igit̄ de p̄d: cū animātibz semē
decisum in q̄daz corpuscula parua
mollia hūida et subalbida coagulat̄
et trāsformaf̄ et q̄bz p opatiōem diuersa ani
māia pcreant̄. et talia corpuscula oua sunt
dicta eo q̄ sūt vuida. i. eo q̄ intrinsec⁹ hūore
sint plena. vt di. Jsi. li. xij. Hā hūidū ē qd̄ ex
teri⁹ hūore bz. vuidū qd̄ interi⁹. qdā tñ vt
dicit idē. putāt ouū grecam h̄ze originē Jli
em̄ dicunt. oa. v. lra ablata. Qua at̄ qdam
inani vento p̄cipiunt s3 nō sunt generabilia
nisi q̄ fuerint masculino p̄cubitu p̄cepta et
semiali spū penetrata vt diē idem. Quoꝝ at̄
tantā vim dicunt esse vt lignū eis p̄fusuz nō
ardeat. nec vesi⁹ qdem adurat. vt dicit idē.
Admixta qdem calce glutinare ferūt vici
fragmētavt dicit idē. Qua igit̄ pmo gignūt
deinde calore materni corpis formāt et ani
māt. vt di. Jsi. fm̄ at̄ Arist. li. iij. et. v. Quāt
volucres et pisces et serpētes. s3 multū diffe
runt in bonitate et malicia. in q̄litate et q̄n/
pitate. in suba et forma. oua tam volucruz q̄
piscium et serpentuz. Quant̄ at̄ generaliter
aues in fine veris et in p̄ncipio estatis. vt di.
Arist. li. v. p̄ter q̄z auis marina q̄ d̄z alceon.
qm̄ illa auis ponit oua in p̄ncipio hyemis
et cubat. xij. diebz ahte q̄z pulli p̄pleant̄. vij.
diebz ante p̄ncipiū hyemis. vij. post sic dicit
simonides in li. suo. Et di. Jsi. de hac aue li

bro. xij. in litore stagni oceani alceon i hye
me nidū facit. vij. diebz 7 ouat et excubat su
per oua qua excubāt septē diebz q̄scit ma/
re silentibz ventis et p̄tinua septē diez tran/
quillitate mitescit pelag⁹. natura rez eius se
tibz educandis exhibēte obsequiū. Idem
dicit Plī. et Basili⁹ in exameron. 7 Ambro.
Alie tñ aues ouant bis in anno vel pluries.
vt yrundines. s3 p̄ma oua cor̄rumpūt p̄pter
hyemē. oua p̄o posteriora cōplent̄. Aues p̄o
domesticę vt ibidem dicit Arist. ouant tota
estate sicut galline et colūbe. et p̄cipue quan
do bñ pascunt̄. et locus eaz est calid⁹. Item
dicit Arist. li. vi. quedam oues ouāt toto an
no p̄ter q̄z duobz mensibus tropicoz. scilz
in iulio et in decembri. vt galline. quaz que
dam ouant bis q̄libet die. Et q̄ multū ouāt
cito moriunt̄ Colūba aut̄ q̄q̄z decies ouat
in anno s3 pauca ponit oua. Et aues vncō/
rum vnguū sunt paucoz ouoꝝ. Et quedaz
ouant in nidis. et quedam in arboribz con
cauis. et quedam in foraminibz terre et ca/
uernis. et quedam in aruis et in rupibz. 7 q̄/
dam in arenis. vt strucio. que nō fouet oua
sua nec cubat sup̄ ea sed calore solis cōplen
tur et animant̄ in arenis. et quedā oua fouē
tur in nidis factis in arboꝝ ramis. et quedā
in p̄tris altissimis. et quedam in arundine
tis sicut oua auiū aquatiliū. Dicit et Arist.
li. vi. Qua auiū sunt dura exteri⁹ Et quedā
sunt duoz coloꝝ quia citrina interi⁹ et al/
ba exteri⁹. Qua auiū fluitatiliū diuersificā
tur ab ouis aliaz auiū que in sicco nutriunt̄
tur. quia citrinū est in istis magis q̄ in du/
plum ad citrinū auiū que nutriunt̄ prope
ripas. Variant̄ etiam in colore. nam colū/
barum sunt alba sicut gallinaz. et auiū pa/
lustrium sunt glauca. et quedā sunt sicut pi
cta. vt oua nisi. Diuersificant̄ oua in figura.
qm̄ quedam sunt acuta. et quedaz lata. pus
vero extit latum postea acutiū. Qua vero lon
ga capitis acuti producūt mares. habentia
vero loco acuminis rotundum producunt
feminas. In calidis autem regionibz ponū
tur in fimo ad solem et complent̄ vt in egypto.
et in quibusdā locis in plumis calefactis
sicut in quadam ciuitate. quidā potator cō
posuit oua sub puluinari et dixit q̄ p̄tinua/
uit potum quousq̄ et illis ouis pulli extra/
hebant̄. Aliquando etiā ponunt̄ oua i vasis
calidis et extrahunt̄ ab illis pulli vt diē idē
ibidē. recepto tamē semie maris in matrice

simul cū semine femine cōmīscet. in pncipio
apparet albū. deinde fit rubeū i modū san/
guinis. p^o totalit^r fit citrinū. deinde paulatī
opāte natura remanet citrinū i medio. z al/
bum i extremo. z cū pplebit^r eribit z tūc mu/
tat a mollicie in duriciē. qz in exitu coagula/
tur z pfectissime indurat. vñ oua q̄diu sūt
i vētre sunt citrina quadā pellicula albida i
uoluta. Sz qñ sunt formata z ppleta indu/
rant z illa duricies testa nūcupat. z est idēz
testa in coagulo oui qd est embrio vel folli/
culus in corpe pueri iā pcepti. sz ppter forti/
tudinē vñ intēfionē caloris i corpe auis do/
minātis p^o indurat. z hoc fuit necesse ppter
interior^z liqūditatis pseruatiōz. Quāt āt ml/
te aues oua vēti sicut faciūt galline z anse/
res. vt dīc Aristō. ibidē li. ij. z hoc accidit ex
supfluitate humor^z seminat in corpe femie
supabūdantis. z sunt oua vēti pua z insipi/
da humidiora alijs z sine dura testa z posi/
ta sub gallina nō alterāt sz remanet albū al/
bum z citrinū citrinū. Talia oua inueniūt
in gallinis z anserib^z pannonib^z z columbis
Forma^t pull^z iu ouo z cōplet^r cit^z i estate q̄
in hyeme. qz oua galline scindūt in. xviij. di/
eb^z in estate i hyeme in. xxv. Et qñ tonitrua
veniūt in hora cubatiōis oua corrūpūt. sīl^r
qñ frequēter nuda manu tāgūt. Galline eti/
am veteres ouāt in pncipio ver^z. z oua gal/
line iuuenis sunt minor^z corpi^z. z vniuerſa
liter si galline nō cubauerint sup oua sua in/
firmabūt z corrūpen^t. z ouū galline cōplet^r
post coitū in. xj. die. Et qdā aues i coitu nō
seruat^r sexū sz saltat femia sup feminā. et ma/
scul^z sup marē. vt pdices z colūbe. z tal^r coi/
tus facit odorē fetidū z oua nō pullificatiua
sz sunt sterilia quēadmodū oua vēti. vt dīc
Aristō. In ouis aut galline p^o tres dies cu/
batiōis apparēt sīg pulli. z tunc ascēdit citri/
nū versus acutū ad illū locū a q̄ incipit scis/
sura. z apparet q̄si gutta sanguis in albumie
oui. z est pncipiū seu materia ipi^z cordis. vt
d^r s in tractatu d auib^z de generatiōe pulli.
q̄re ibi. Itē oua in q̄b sunt duo vitella faci/
unt gemellos pullos z pua z subtili tela di/
uidunt ab inuicē h vitella. vt ibidē dīc Ari/
sto. Et aues q̄ comedūt carnes nō ouāt ni/
si semel i anno pter hyrūdines q̄ bis ouant.
Aqla em ouat tria oua z tertiu ēicit a nido
z cubat sup oua. xxx. dies Ducusq^z Aristō.
li. vi. Itē idē li. xviij. Auiū genera oua pcre/
ant ppleta dure teste nisi accidat occasio p i

firmitatē. Itē aues multe generatiōis faci/
unt sepe oua vēti. qd nō ptingit auib^z boni
volat^r neq^z curuoz vnguū. qm aues mul/
toz ouoz sunt mlte supfluitatis. supfluitas
aut auiū vncoz vnguū trāsīt i plumas et i
vngues z i alas. z iō eaz cor^z p^o est pūū durū
z acutū z macilētū. z ppter hoc non sunt tales
aues mltoz ouoz neq^z multi coit^r Aues ei
corpulēte ppter corpulētiam z calozē ventris
ouāt multoties. Sīl^r aues pui corpi^z sunt
multi coit^r z mltoz ouoz. sic pz i q̄busdam
gallinis. q̄ qnto sunt mag^z pue tāto erūt plu/
riū ouoz. qz cibi taliū trāsīt i creatōz ouozū
Itē oua vēti nō erūt in auib^z boni volatus
qz supfluitas eaz ē pauca z iō ouāt oua pau/
ca. oua vēti sunt pfa ouis pueniētib^z gene/
ratōi pulloz. z sunt minor^z q̄ntitat^z. qm nō
sunt cōpleta. vñ ppter multitudinē suā sūt mi/
nor^z delectatiōis qñ comedunt. qm in omni
re delectabili^r est qd ē digestū z dulci^r q̄ in/
digestū. Et qdāz aues qñ olfaciūt mares et
audiūt voces suas iplent ouis. qz sunt mltri
cibi z multe supfluitat^z z caloz^z. z iō sunt for/
tioris appetit^r. z iō spermatizāt z cito ouant
qz supfluitas illa trāsīt i ouoz naturā vi ca/
loris. Itē generatio auiū ex ouis erit qñ fe/
mina sederit sup oua z calefecerit ea. Et qd
pull^z in ouo nō pōt cōpleri sine nutrimento
iō natura posuit cibū suū interi^z i ouo. z in/
digēt oua ppter debilitatē suā calefactiōe. z iō
oua cito cōplent in dieb^z calidis. qm tps ca/
lidū iuuat digestiōē creatōis. Est aut albu/
men materia z sustēratio pulli. vitellū autē ci/
bus pulli z nutrimentū ei^z. z ppter h albū et ci/
trinū disuncta sūt quadā tela ppter nature di/
uersitatē z natura albumis est q̄si s^ria natu/
re vitelli vel citrini. z ppter h pgelat citrinū
tpe frigor^z. z postq̄ fuerit calefactū fiet hūi/
dū. albū aut nō pgelat ex frigore sz fit mag^z
humidū z qñ assatū fuerit erit duz z apud
generatōz pulli inspissat. qm sustēratio pul/
li est ex eo q̄ p vmbilicū accipit pull^z cibū ex/
citrino. z citrinū in tpe illo ē multū. qm erit
humidū z de facili pueribile in cibū. Huc
usq^z Aristō. li. xvi. De ouis aut dīc Isaac in/
dier. Qua inq̄t que generāt in aialib^z sanis
z tpatis sunt nutrimentū laudabilior^z. q̄ vero
ex crassis sunt maior^z nutrimentū z sapidiōz
Sīl^r de coeūtib^z cū masculis cū calozē ma/
iorē hūt coeūtia q̄ nō coeūtia. sīl^r generata
de iuniorib^z qz in eis habet p^o caloris. Na/
ture aut ouoz generaliter sunt temperate z

mediocres et hūanes plexioni p̄mū vicina
tes. albumina tñ sunt frigidiora ad vitello/
rū cōparōz. qđ testas eoz aquea saporositas
et iō in odore sunt vitellis gūiora et sunt etiā
indigestibilia. maxie de veteribz volatili
bus aut de mascul nō coeūtibz vitella sunt
spata calori vicina. et iō ad digerēdū sūt me
liora et faciliora p̄fortātia mēbra et ab eis tar
dius dissoluēda. Varias aut ouoz nutriti
um fm dīuersitatē aīaliū ex q̄bz generātur
qz generata de subtili aīali et tpato vt ex per
dice vel gallina ad nutritiū sunt laudabili
ora. et sunt facile digestibilia. sz a mēbris fa
cilius dissoluunt. Un̄ ad regimē sanitatis
meliora sunt q̄ ad mēbra p̄fortāda. Que at
generāt de grossis aīalibz ad digerēduz du
ra sunt et nutritiū illaudabil. sic oua struci
onis anseris et pauonis q̄ sunt mali nutritiū
ti et dura ad digerēdū et gūis odor. maxie d
veteribz vel de carētibz mascul. et qñ digerū
tur a mēbris tardi⁹ dissoluunt. et iō p̄ valēt
ad mēbra p̄fortāda q̄ ad regimen sanitatis
Generata aut d auibz iunioribz sūt leuioza.
de veteribz gūiora. d mediocribz tēperatio
ra. qz calor sunt p̄fectior et minor hūidita
tis. et iō valēt ad regendā sanitatē et ad mem
bra p̄fortāda. Qua aut quāto sunt retentio
ra tāto sunt meliora. et q̄to magis vetera tan
to min⁹ bona. Varias etiā p̄ artificii qua
druplici. Aut ei sunt assata. aut elixa. aut in
iure cocta. aut frigida sz assata sunt elixia gros
siora. et ad digerēdū duriora. qz foc⁹ eozum
hūiditatē subalez p̄sumit et desiccāt. Assata
sub cineribz calidis peiora sūt q̄ q sup car
bones sūt discoopta. qz cū calor ignis in ci
neribz ea circūtegat fumositatē eoz supflua
euaporare nō p̄mittit. sup carbonēs p̄o posi
ta fumositatē resudādo emittūt et mūda fi
unt. Elixa aut in aq̄ meliora sunt q̄ assata.
qz aq̄ hūiditas calori ignis i desiccāda sua
humiditate subali repugnat. et iō min⁹ fiunt
desiccatiua et caloris naturat⁹ refrigeratiua
Elixa aut cū corticibz sūt peiora qz et grossi
ciei et fumositati repugnāt cortices exteri⁹ et
nō p̄mittūt supflua exalare. et iō generāt vē
tositatē inflatiuā et gūitatē stomachi et iori⁹
vētritis In aqua p̄o fracta calor aq̄ tpate pe
netrat et grossicie suā subtiliat et aufert eis gū
uitatē odor. Un̄ et ceteris sunt laudabiliora
sz tñ sola vitella p̄o sunt desiccatiua et min⁹
solidatiua. Indurata p̄o desiccatiua sunt et
a stomacho dure exētia venasqz tarde pe

netrātia. bñ tñ digesta multū p̄fortāt. sed si
remanēt indigesta stomachū grauāt et inte/
stina. mollia tñ et paz. coagulata min⁹ sunt
desiccatiua. et magis digestibilia. cito venas
penetrātia. pect⁹ humectatiua. tñ paz sūt mē
broz p̄fortatiua. Itē dura aut mollia in su
is actiōibz et passionibz sunt mediocria. Fri
xa aut oua ceteris sunt peiora. qz i stomacho
morātia in fumositatē et corruptiōz sūt ma
gis mutabilia qđd ibi ciboz inuenerit cor
rumpētia. gūitatē in stomacho generantia
fastidia peiora faciētia q̄ alia oua maxime
si sint frigida. In vitellis aut inter assata et in
aqua fracta sūt mediocria. Hucusqz Isaac
Dua etiā nō solū sūt vtilia ad cibū. imo sūt
necessaria i multiplici medicina. Sunt em̄
humectatiua mitigatiua. pectoris et gutturis
lenitiua. mēbroz p̄fortatiua. resumptiua et
p̄ditoz restauratiua. p̄tutis iuuatiua gene
ratiue. p̄bustionis et arsursanatiua. Nā ex
vitellis ouoz assat⁹ fit oleū optimū p̄bustu
ris. Sūt ouoz vitella antracis et venenosi
apostemas curatiua. Nā vitellū crudū ouī
cū sale mixtū sanat antracē. vt dic̄ Lōstant.
Ouoꝝ aut albumina sunt caloris mitigatiua
tumoris rep̄ssiuua. fluide hūiditatis restrictiua
calide artetice et podagre iuuatiua. qñ autē
putrida et corrupta sunt maxie sunt nociua
hūoz corruptiua. et suo fetore nausee et vo
mit⁹ puocatiua. et d̄ facili sūt moris illatiua

De ouis aspidum

Capitulū. LXXVIII.

Oua aspidū sunt pua et rotūda. lili
da vt crocea limosa viscosa interior
fetida ac sūme venenosa. q̄busdam
neruulis parit⁹ globata. q̄z venenūz sūme
est mortifera p̄tra qđ remediū nō inuenit vt
dic̄ Plī. Lōtingit aut vt dic̄ idē ouū aspidis
aliqui ab alio venenoso vt a rubeta inueniri
et ab eo foueri. et ex tali fomēto vermē p̄crea
ri q̄ visu et flatu pimit more basilisci siue re
guli omē viuū. Valiciā p̄mis talit⁹ p̄creati
p̄mo sentit p̄mis q̄ eū fouet. Nā in p̄mo ei⁹
ortu qñ se fouentē aspiciit p̄sem se generātes
interimit et occidit. vt dic̄ idē. Et hāc p̄rie
tatē videt rāgere Isā. xlii. c. vbi dicit q̄ co
mederit oua aspidū moriet. et qđ p̄fortū est
ex ouis et nutritiū erūpit in regulū. vbi dic̄
glo. ex ouis aspidis generat regul⁹. et ex iu
deis venenosis nascetur antichristus.

De ouis aranee.

Capitulum. LXXIX.

Oua arance sūt mlt̃a z modica. liuida
p̃uis macul̃a aspersa diuisa z ab inui
cē sepata venenosa mollia z visc̃osa.
q̃ si casu aliq̃ fuerit p̃dita aranea prin^o que
rit ea z suis additament̃ interioribz z rostro
reporat ip̃a. Et vnico at̃ ouo mlt̃e z innu
merabiles arance generat̃ ita puule q̃ vix vi
dent̃. z tñ statim qñ ouū creūt telas texere in
cipiūt ita subtilit̃ q̃ nase ingeniositas p̃it et
frus p̃nt merito in rā puo opusculo admira
ri. quere s̃ de aranea li. viij.

De ouis aquile Ca. LXXX

Oua aquile sic z accipitris sūt pauca
q̃ nisi raro ternariū nūez n̄ excedūt
z sepe aq̃la cūcit tertium de nido. qz
difficulter cubat sup oua. vt di. Ar̃. lib. xv.
In nido at̃ suo collocat qñdā gemmā cum
ouis suis quā putāt magi valere s̃ tonitruū
et iō dicūt aquilā lapidē ponere cū ouis ne
a tonitruo corūpanf. vt di. Pl̃i.

De ouis anserū Caplm. LXXXI

Aserina oua mag̃ sunt et dura ad dige
rendū. z difficult̃ cubant z tardi^o cō
plent̃ q̃ oua gallinaz

De ouis anetarū. Caplm. LXXXII

Aetina oua ouis gallinac̃is sūt ma
iora. s̃z nō sūt ita lapida nec ita bene
nutribilia sic oua gallinaz.

De ouis alaudaz Ca. LXXXIII

Oua aut̃ alaudē sunt modica. colore
varia. cubāt sup gleba z ibi deuorāt
sepi^o a reptilibz z mustelis.

De ouis bubonū Ca. LXXXIII

Oua bubonis sūt parua z maculosa
fragilis teste insipida. mlt̃ū habētia
de albumie z min^o de vitello Venāt
aut̃ de die monedule oua bubonis z come
dūt ip̃a z ipe s̃ nocte comedit oua monedu
le. et iō continue pugnāt inuicē p̃ suis ouis. vt
dicit Arist. li. viij.

De ouis coruoz Ca. LXXXV

Oua corui vt di. Ar̃. li. vi. sūt multaz
cubāt solū a femia z mascul^o iterim
desert ei cibū. et eijcit aliq̃ p̃t multū
rudinez. Quat̃ aut̃ coru^o et pullificat in me
dijs estus feruozibz s̃ naturā aliarū auium.
Unde Petroni^o. Coruus maturis frugibz
oua desert.

De ouis cignoz Ca. LXXXVI

Oua cigni sūt mlt̃a et mag̃ oblonga
dure teste nō multū grati saporis et
gravi odoris sunt dure digestionis

magis q̃ oua anseris.

De ouis cocodrilloz Ca. LXXXVII

Oua cocodrilli sūt maiora ouis anse
ris et fouent̃ in tra vicissim nunc a
masculo. nūca femia. vt di. Pl̃i. lib.
viij. Sūt aut̃ oua illa venenosa et inter^o q̃i
saniosa. olfactui z gustui horribilia et ad co
medendū mortifera.

De ouis colūbaz Ca. LXXXVIII.

Oua colūbe sunt miora q̃ galline al
ba rotūda aliq̃ntulū oblōga sapida
calida et bñ nutribilia. Sūt at̃ oua
colūbe duo et eryno generat̃ masculus z ex
alio feia. z mascul^o cubat sup ea de nocte. et
feia de die vt di. Ar̃. li. vi. Multoties aut̃ez
ouāt in anno qz decies. et maxie i calidis re
gionibz vt in egypto. quere s̃ li. iij.

De ouis colubroz Ca. LXXXIX.

Oua colubz sunt multa sic et aliorū
serpentū valde rotūda subalbida vt
hūida mollia saniosa p̃iuncta et mor
tifera et venenosa.

De ouis draconū. Ca. XC

Oua draconis sunt maxima maiora lō
gitudine q̃ oua cocodrilli vel stru
tionis vt di. Pl̃i. Est aut̃ aīal ouans
inter^o s̃z nō exteri^o. s̃z int^o cōplentur z formāt
fetus Uā draconū oua sūt paucio a q̃ alio
rū reptiliū. s̃z sūt maiora sāguinolēta z sanio
sa virulēta mortifera et venenosa.

De ouis herodioz Capitulū. XCI

Oua herodij sunt pua varia oblōga
sic oua accipitris siuenisi et sūt pau
ca. qz ois auis curui vnguis ē fortis
volat̃ et pace hūiditat̃ z supfluitatis. z iō
paucoz ouoz vt di. Arist. li. viij.

De ouis formicaz Ca. XCII

Oua formicaz sunt valde puula albi
da z rotūda. q̃ extra corp^o paulatim
recipiūt i loc̃ calidis muscidis icre
mēta q̃usq̃ plenarie cōpleant̃. q̃ si aliq̃ casu
mota fuerint de suo nido vel dispersa a for
micis recolligunt̃ et ad suos nidos referun
tur. odorifera sunt z medicinalia vt di. Pl̃i.
Uñ et vñ ibi medent̃ comestis ouis formi
carū. vt di. Pl̃i.

De ouis gruam Ca. XCIII

Oua gruis mediocriter sunt magna
pallida dura z insipida grauis odo
ris et ingrati saporis dure digestio
nis.

De ouis griffonū. Ca. XCIII

Q 2

Oua griffis ouis aq̄le sūt maiora du-
miora sapore ⁊ odore gūiora. q̄litare
sūt calidiora ⁊ sicciora et etiā nūcro
paucriora. q̄z vltra duo nunq̄ parit. q̄z valde
ē d. fficilis cubationis. vt di. Arist.

De ouis gallinaz Caplm. **XCV**

Oua gallinaz sūt ceteris spatioza. nu-
trimēto hoīs puenitiora. vt sup̄ di-
ctū est. Qua tñ vēti sūt insipida et il-
landabilia nutrimēto. De h̄ quere sup̄. ca. ⁊
libro. xij.

De ouis hyrūdinū Caplm. **XCVI**

Oua hyrūdinū sūt plā H̄ vt di. Ar̄.
pauca pui corpis mltē sūt onatōis vt
di. Arist. nulla aut̄ auis carnem co-
medēs ouat bis in anno p̄ter hyrūdinem q̄
ouat bis. ⁊ alq̄n bis pullificat. Qua at̄ pria
aliq̄n corūpūnt p̄t̄ h̄yemē. posteriora v̄cro
p̄plent. vt di. Arist.

De ouis cancroz. Caplum. **XCVII**

Oua cancroz p̄mo generāt infra cor-
ticē ⁊ ventrē int̄ caudā ⁊ dorū irrin-
sec̄ deinde emittūt ceteri ⁊ sub cau-
da recolligūt ⁊ ibi turgescūt ⁊ rotūdatur et
erescūt donec p̄pleant. pereūt aut̄ q̄n semie
masculi nō pfundant. vt di. Arist.

De ouis locustaz Cap. **XCVIII**

Oua locustaz int̄ generāt ⁊ sūt plāz
minutissima q̄ effusa sup̄ frōdes ⁊ ḡ-
mina in aere corūpūo calido ⁊ hūi-
dō infinitū aliq̄n mltiplicāt.

De ouis lacertaz. Cap. **XCIX**

Oua lacertaz sūt filia ouis serpentū
S̄z sūt miora viscosiora ⁊ sunt vene-
nosa s̄z min⁹ q̄ serpentū. vt di. Plī.

De ouis milui. Capitulum. **C**

Oua milui sūt pauca parua crocea ⁊
maculis respl̄a. ouis ceteris auib⁹ sil-
uestriū maḡ crettria at̄z sicca. sapore
insipidissima. in odore gūiora.

De ouis merguli Cap. **CI**

Oua merguli sūt pua mlt̄a calida. va-
ria tñ ⁊ alba. paz̄ differentia ab ouis
anarū stagnoz ⁊ fluuioz

De ouis nisi Cap. **CII**

Oua nisi sūt pua varia calida ⁊ sicca ⁊
q̄nq̄ parit n̄lus oua vēti q̄n nimis
impugnatur.

De ouis coturnicū Cap. **CIII**

Oua coturnicū sūt filia ouis corui. et
s̄z valent epilepticis et caducis. vt
dicit Plinius.

De ouis onocrotaloz. Cap. **CIII**

Oua onocrotali sūt filia ouis anse/
ris s̄z minora sūt et insipidiora ⁊ in
odore grauiora et in colore min⁹ al-
ba et ad digerendū duriora.

De ouis pauonū. Cap. **CV**

Oua pauonis sūt grossa ⁊ dure teste.
⁊. cxx. dieb⁹ cubat sup̄ oua sua. et tūc
scindūt. ⁊ ponit. xij. oua ⁊ paz̄ min⁹ ⁊ absco-
dit oua sua semia p̄t̄ masculū q̄ si inuenerit
ea frāgit. vt di. Arist.

De ouis perdicis Cap. **CVI**

Oua perdicis sūt filia ouis colūbe i
tpamēto ⁊ in p̄pletionē ⁊ i magnitu-
dine ⁊ furat̄ alter alteri oua sua. s̄z hec fraus
fructū nō h̄z q̄z cū pulli vocē audierit p̄prie
genitricis matrē q̄ eos fouerat derelinquunt
et ad eā q̄ eos genuit reuertūt. vt di. Jsi.

De ouis passerz Cap. **CVII**

Oua passeris sūt valde pua ⁊ minuta
⁊ bis in āno onat ⁊ pullificat p̄cipue
q̄n p̄ma oua corūpūnt vel casu aliq̄ amir-
tunt. Sūt aut̄ calidissima renū inflatiua et
libidinis excitatiua sic̄ et eoz cerebella. vt di
cit Constan.

De ouis quistule Cap. **CVIII**

Oua quistule sūt pua ⁊ rotūda. mino-
ra q̄ pdicis ⁊ maiora q̄ alande. Et
est quistula auis modica a sono vocis sic̄ di-
cta. carnosa p̄nosa mioris volatus q̄ alau-
da ⁊ nidificat sub gleba sicut alauda. ⁊ eius
ouis insidiatur mustela. Et ideo ponit oua
in diuersis locis ⁊ sup̄ q̄dam cubat mascul⁹ ⁊
sup̄ q̄dā feia. s̄z post educōez pulloz de eis
parū sollicitant.

De ouis rinatricis Cap. **CIX**

Oua rinatricis. i. cuiusdā serpentis ve-
nenosi aq̄s n̄ficiēns sūt sic̄ oua colu-
br̄i s̄z minora. et in maculis respl̄siora. ⁊ sunt
virulētiōza ⁊ p̄niciosiora. Rinatrie at̄ fouēs
oua iuxta aquā ⁊ fontē veneno eos inficit ⁊
corūpit. de q̄ Luc. Rinatrix violatoz aq̄ ⁊ ē.
quere. xij. li. Jsi.

De ouis strutionis. Cap. **CX**

Oua strutionis sūt maxia rotūda val-
de alba dure teste insipidi saporis ⁊
gūis odoris q̄n autē venit hora vt oua p̄iat
ad stellas plīades oculos leuat. nō em̄ oua
ponit nisi in ortu illi⁹ p̄stellatōis. Unde v̄sa
stella circa mēsez iulij arenā fodit vbi ponit
oua sub sabulo regēs ea. et cum ea relique-
rit statim obliuiscit vbi ea posuit. nec ad ea

redit ultra sed calor solis in arena illa exco-
quit. et ex eis pullos pcreat et pducit. si in
fracta testa pullus educatus fuerit in ipso recog-
noscit et quem in ovo percipit: egressus recol-
ligit atque nutrit. Quia autem strutionis in eccle-
siis suspensum ad ornatum propter eorum magnitu-
dinem et raritatem.

De ouis turtur. Ca. CXI

Oua turturis simillima sunt ouis co-
lubaz. scilicet aliquantulum minor. et ouat in
vere duo oua. et non plures ouat nisi oua
prima corrumpantur. ut dicitur Arist. li. xvij. ouat et cu-
bat super dura ligna ut coluba et potest cubare et
ouare usque ad xv. annos. ut dicitur Arist.

De ouis pupaz. Ca. CXII

Oua pupae sunt sic oua pedicis. scilicet mio-
ra et duriora et aspectui deformiora
et gustui insipidiora et odoratiui gra-
uiora. Inter stercorea et immunda fouentur et
cubant. et hec oua magis et maleficis ut di-
cunt sunt vitia ad sua maleficia exercenda ut
dicitur Phil. li. xix.

De ouis vultur. Ca. CXIII

Oua vulturis sunt magna sic aquile
et pauca que difficiliter cubat super oua
sua. Sunt autem subnigra macula respersa.
dure teste. mali odoris et ingrati saporis. et alii
quoniam efficit aliquid de ouis suis sicut aquila: quia
non de facili potest nutrire pullos suos ut dicitur
Arist. Nec de ouis et de modo ouationis et
eorum qualitatibus et differentiis dicta iam suf-
ficient.

De numero pondere et mensura. et primo
de unitate. Capitulum. CXIII

Hodietas proprietates rebus insertas
ultimo visum est mihi utile inserere
quidam pauca et lenia de proprietatibus
et differentiis numerorum mensuraz ponderaz et so-
noz. Nam ut dicitur Arist. li. iij. Ratio numerorum non est
prehenda. In multis enim sacre scripture locis
elucet quantum misterium obrinet ratio numerorum. Non
enim frustra dictum est Omnia fecisti in numero
pondere et mensura. sic dicitur sapient. c. xj. Hanc scha-
ri qui ex suis partibus est perfectus mundi perfectionem de-
signat. et sic de alijs numeris est intelligendum.
Nihil enim scire possum sine numeri disciplina.
quod per eam horas temporum discernimus quoniam de
mensuri circulo disputamus dum spacium anni re-
deunt agnoscimus. per numerum siquidem instruimur
ne in copotis confundamur. Tolle inquit numerum
in rebus et omnia perierunt. Adime copotum et totum ig-
norantia proplectitur. Nec differunt homines a ceteris

animalibus que rationem calculi et computationis ignorant
ut dicitur Arist. ibidem. Idem etiam sentiedum de princi-
pio Arismetrice. quod numerus scietur quod sit triangulus
sine ternario. nec quadrangulus sine quaternario
et sic de alijs. unde notum est quod sine cognitione
numeri nulla scientia mathematica possidet. ut
ibidem dicitur. Numerus autem ut dicitur idem est multitudo
de exunitatibus aggregata. Hanc unitatem radix est
et semine numeri siue mensurae. non proles siue numeri.
quod unitas igenita est non habens numerum a quo creatur. scilicet
omni numerorum est origo a quo omnis numerus effluit et
emanat. Nam vnum est radix multitudinis et mul-
tiplicationis et est simpliciter et sublimiter et huius
si omni sub eo preterit ut dicitur Arist. et Boetius. li. li.
ca. ij. Nam cum vnum sit radix et origo multitu-
dinis omnia sub se continent et omnia sunt in eo ut in
suscipiente. ut dicitur idem. c. xxxiij. Nam unitas
proprietas est multitudinem efficere et illam retine-
re et ei esse dare. ac in omnibus et partibus existere et
continere simpliciter ut dicitur li. iij. c. ij. Item cum omni re
rum unitas sit origo. quanto plures res appropinquat
unitati tanto plius appropinquat veritati. ut dicitur.
idem. ca. ij. Hanc unitatem se habet ad modum forme.
dualitas autem per modum materie. Et ideo quam
res plus accedit ad unitatem tanto plius recedit
a duplicitate et appropinquat ad simplicitatem
et quanto plius accedit ad unitatem tanto plius ad
entitatem. quod esse non est prius unitate. ut dicitur li. ij.
c. ix. Nec diuersificat unitas nisi propter materiam
cum sit sustentatrix omni et retentrix. ut dicitur li. v. ca.
xxx. Tanta enim laus unitatis est apud sapientes
quod a multis anima dicebat esse unitas in numeris. pro-
pter ab unitate. et dicitur quod unitas est principi-
um cuiuslibet continui et discreti. ut dicitur Boetius.
li. ij. c. j. Est itaque unitas commendabilis quod a nul-
lo numerabili oritur scilicet a se ipsa principiat a quo omnis
numerus oritur. ad quam omnis numerositas tamquam ad ra-
dicem propriam et originem renouat. ut dicitur idem. Item
ratione simplicitatis. quod vnum est quod non diuiditur
ut dicitur idem. ca. iij. Clarissime inquit vnum est quod nec
actu diuiditur nec intellectu. et talis unitas est
principium numeri. ut dicitur idem ibidem. Item dicit idem
unitas est in quo non est multitudo quod vtrique in-
telligitur de unitate primam simpliciter ad quam omnia
quantumque disparia reducuntur. Hanc vnum multi-
plicitas dicitur ut post patebit. Item ratione perfectibili-
tatis. nam particularia quilibet in se perfecta sunt quoniam
ad unitatem sunt redacta. Hanc totalitatem et perfectio-
nem debet vni. ut dicitur Arist. v. phi. c. iij. quod perfectum
sufficit ad esse vnum ut dicitur in li. de ce. et mu. c. ij.
Item ratione singularis dignitatis. Vnum enim per
se est aliud quam quod solitarii. ut dicitur in li. meth. c.

xvj. et ideo Algazel dicit sup. ih. meth. c. xv. quia
 unitatis est unum essentialiter et primo et magis
 dignum. Est autem unum siue unitas multiplex ut di-
 cit Algazel. est unum simplex. et unum est secundum quid.
 Unum simplex dicitur unum in quantum non cadit multitudo.
 nec actu. nec potentia. ut punctus et unitas. Est
 unum simplex in quantum non est actu multitudo quous sit
 potentia ut lectus. et membrorum in quantum non est multitudo
 actu. Unum autem secundum quod dicitur multipliciter. scilicet unum ge-
 nere ut homo et bos. unum specie ut sortes et pla-
 to. unum accidentem ut nix et ceruisia. unum portio-
 nem ut auriga et nauis. et unum in subiecto ut dul-
 ce et album in aliquo subiecto. Aristoteles autem in j. phi. ca.
 v. dicit quod est unum accidere. ut duo accidentia in
 uno subiecto. et est unum per se multiplex. ut unum
 in continuatione quod terminatur. et unum specie vel
 forma ut sortes et plato in homine. unum genere
 ut homo et bos in animali. et unum in diffinitione ut il-
 la quod una est diffinitio. et unum in diuisibilitate
 ut punctus. et unum numero ut singulare. et unum sim-
 plicitate ut essentia. et unum totalitate siue per-
 fectione ut circulus et unum materia ut omnia corpa-
 lia. Bernardus autem distinguit. id est. modos unita-
 tis ad eugenem. v. est enim unitas naturalis et gra-
 tuita et est superius constituta. Unitas autem na-
 turalis est in quadruplici differentia. quidam est per
 aggregationem rerum differentium et distinctarum uni-
 tas collectiua ut multi lapides faciunt unum
 acervum. et quidam est per colligationem partium forma-
 liter differentium siue partium eterogenearum et est
 unitas constitutiua. ut multa membra unum corpus.
 Et quidam per coniunctionem differentium secum in genera-
 tione plus et sic est unitas coniugatiua. quam scilicet
 vir et mulier sunt duo in carne una. et quedam
 est per unionem naturarum differentium coniunctum
 in unitate personale. et hoc est unitas nativa qua
 anima et caro sunt hominem. Unitas autem gratuita sicut
 quatuor habet differentias. quarum prima est potesta-
 tiua quam homo prius stabilis in se et inuenit a se
 in diuisus. Secunda est consentanea ut per caritatem
 multorum in domino est anima una et corpus unum. Ter-
 tia est voluntaria quam anima cum deo habet per omnia conformi-
 tatem et voluntatem et adherens unum spiritus est cum eo.
 Quarta dignatiua quam habet a dei verbo est
 assumptio ad personam diuine unitatis. Unitas su-
 pernaturalis et gratuita substantiata est unitas
 trinitatis. quam quidem unitatem oportet esse solam
 et singularem ut in ea sit statum et quies omnium
 unitatum. Ex predictis patet quod totalitas et perfectio
 debet unitati. ut vult Aristoteles v. phi. Quod ei to-
 tium. id est perfectum non est non dicitur unum vniuersale ut dicitur.
 Ideo sunt autem unum numero quod materia est una.

sed forma sunt unum quod ultima perfectio est una
 et totalis. Unum genere quod forma predicamentum
 est una. unitas autem quam est principium numerorum non est
 una materia sed numero. ut dicitur Aristoteles ibidem. Et
 est res simplicissima quam primo subsistit et per illam
 omnes alie. In omnibus generibus unum est principium
 quod est in illis particulare ut in coloribus est albe-
 do. et in pneumatibus tonus siue sonus. et cetera. ut dicitur x. li.
 meth. c. iij. et ideo unitas naturalis a quam oritur et
 ad quam resoluitur omnis numerus diuine unitatis est et
 passiva similitudo et figura. Nam ut dicitur iij. meth.
 ca. iij. primum in genere subest et indiuisibile est
 motor primum eternus. scilicet deus absolutus ab omni ma-
 teria in quantum non solum est principium primum tamque motor.
 sed tamque forma et finis et actus ultimus ei non ad-
 miscet potentia omnino. Unum ab ipso deo uno
 in subiecto precedit omnia creatura effectiue et ex-
 emplariter. sicut sub unitate precedit omnis no-
 merus originaliter. et ad ipsum velut ad finem
 omnia referuntur. sicut ad unitatem primam omnes
 numeri resoluntur ut idem sit finis omnium quam
 est principium deus qui est benedictus in secula se-
 culorum.

De binario. Ca. QXV

Unitas autem addita unitate duali-
 tas precreat quam post unitatem omnium nume-
 rorum principium et secundarium tenet locum
 secundum Iulium. et hoc numerus quod binarius dicitur ab aliquo in
 famis dicitur. quod ab unitate per binarium sepamur.
 unde nota dicitur esse diuisionis. sed ut dicitur Aug. i. vi.
 musice. Si vituperabilis est quod ab unitate
 primo recedit. laudabilis est quod ab unitate epi-
 eno ternario appropinquat et accedit.

De ternario. Ca. QXVI

Ternarius est numerus ex unitate additi-
 one ad binarium generatus. et est ternari-
 us inter numeros sacratissimus. quod in
 ipso tonus trinitatis vestigium inuenitur. quod sic prima
 unitas primi principii representat unitatem sic ter-
 narius personarum in deo exprimit trinitatem filii. scilicet
 a patre generatus et spiritus sancti a patre per filium
 processionabilitates. In ternario siquidem adhi-
 buit Aristoteles. magnificare deum sublimem et glo-
 riosum. ut dicitur in li. de celo et mundo. c. ij. nam beatus
 trinitatem clamat et predicat quilibet creatura quam fecit
 est a deo trino et uno in numero potest et men-
 sura. ut dicitur li. sap. xj.

De numero quaternario.

Capitulum. QXVII

Ad additionem unitatis ad ternarium
 quaternarius surgit. quod et a figura quadrata
 nomen sumpsit. ut dicitur Iulius. forma autem

quadrágula marie stabiliſ eſt atq; firma. et
ido marie ſtabilitatē ſignat vniuerſalis ec/
cleſie et firmitatē fidelis aīe tam in ſtute q̄
in ſcientia ⁊ doctrina q̄ comprehendit cū om
nib; ſanctis q̄ ſūt lōgītudo latitudo ſublimi
tas et p̄funditas.

De numero quinario

Capl'm. CXXVIII.

Ad additione aut vnitatis ad quater
nariū ſurgit ſecund⁹ numer⁹ impar
ſc; quinariū q̄ inter impares in bi
nario diſtans a ternario eſt ſecund⁹. et illos
ideo ſepe deſignat q̄ ad trinitatis fidem do/
ctrinā ⁊ ſciāz ſup addūt. et tñ q̄uis inſtructi
ſint p̄ fidē et p̄ legē nihilomin⁹ tñ q̄nq; ſacu
lōz gignib; ⁊ q̄nq; iuga boum emētib; p̄panē
qz in q̄nq; carnaliū ſenſuū voluptatib; ad
huc detinent.

De ſenario.

Capl'm. CXXIX.

Ad additione quoq; vnitatis ad q̄na
rium creſcit ſenariū q̄ p̄m⁹ numer⁹
eſt p̄fect⁹ q̄ ex p̄tib; ſuis aliq̄tiens ſit
aggregatis reddit eandē ſummā qd in mo
nadib; nūſeris nō inuenit niſi in ſenario. nec
i decadib; niſi in. xxviii. et iō di. Boe. li. i. ca.
xviii. q̄ ſenari⁹ eſt numer⁹ emulator p̄tur. qz
nec ſupflue p̄gredit nec diminute remittit.
ſ; inter equales p̄tes tenet mediū nō habēs
ſupfluum neq; diminutū. Nā ſenari⁹ p̄tinet
in ſe p̄tē ſui mediā. ſc; ternariū. et tertiam. ſ.
binariū. et ſextā ſc; vnitatē. ſex aut vnitates
faciunt ſenariū. et duo ternarij ſenarium. et
tres binarij eundem reddūt numez. et ideo
iſte numerus p̄fectōz grē et ſtutū ſignat in
ſcriptura.

De ſeptenario

Capl'm. CXXX.

Septenari⁹ quidē q̄ ex additione vni
tatis ad ſenariū et inter impares eſt
tert⁹ ſupercrescentiaz grē deſignat
ſeptiformis. q̄ ſp̄ creſcit ⁊ p̄ficat in tenētib; ſi
dem beatiffime trinitatis.

De octonario Ca. CXXI

Octonari⁹ aut q̄ creſcit p̄ additionez
vnitatis ad ſeptenarium componit
ex duab; partib; equalib;. ſ. ex duab;
quaternarijs vel ex duob; imparib; inequa
lib;. ſ. ex q̄nario ⁊ ternario ſignat ſup additio
nē beatitudinis ⁊ glē in patria. q̄ ſuccedit il
lis q̄ habuerūt ſeptiformē grāz h̄ in via. vbi
paritati meritoz respondebit paritas p̄mio

rum. et imparitati tormentoz ⁊ afflictionū
imparitas gaudioz ⁊ p̄culariū p̄ſolationū
Nā gaudiū martiz alijs parib; excedit gau
diū p̄ſelloz. et vginū p̄ugatoz. vt ſtella diſ
fert a ſtella in claritate. j. Corin. ii. xv. et iō
p̄tineq̄lia merita et gaudia diuerſe ⁊ diſpa
res dicunt in domo p̄zis luminū māſiones
Joh. xv.

De nouenario Ca. CXXII.

Nouenari⁹ at q̄ creſcit p̄ additōez vni
tatis ad octonariū. et p̄ponit ex tri
plici ternario ⁊ immediat⁹ ſe h; cū de
nario ſolū in vnitatis differēs ab eo. ſtatum ⁊
gliaz rēſentat triplicis hierarchie angelo
rū quaz q̄lib; p̄uenientiā h; ⁊ p̄formitatez
cū ſancta trinitate et immediat⁹ ſe bñt ad deū
ceteris creaturis.

De denario Ca. CXXIII.

Denari⁹ at q̄ p̄ ſupercrescentiam vni
tatis excedit nouenariū eſt limes et
termin⁹ oīm ſimpliciū nūeroz. p̄zi
mū at oīm cōpoſitoz rēſentat merito ipm
chrīſtū deū q̄ eſt alpha et o. finis. ſ. et p̄nci
piū. nō ſolū creaturaz p̄ncipiū ſimpliciū
vez felicitas ⁊ beatificatio eſt hoīm ⁊ ange
loz. Denari⁹ itaq; numer⁹ eſt p̄m⁹ limes nu
meralis ſine cui⁹ additione vel replicatione
vlteri⁹ numer⁹ nō aſcēdit. q̄ decies in ſe du
ctus numerū reddit p̄fectū. ſ. centenariū q̄
de leuā trāſit in dexterā vt di. Beda. Ex iāz
dictis p; q̄ nūeroz alius eſt digit⁹ alius ar
ticulus. alius cōpoſit⁹. digitus continet
numeros ſimplices ab vno vſq; ad decē. Ar
ticulus continet decem et reliquos denari
os. Cōpoſitus amplectit digitum et arti
culū. vt. xi. xii. xiii. et ſic de alijs vſq; ad. xx. q̄ ē
ſecundus articulus ſic. xxx. et. xl. ⁊ ſic d̄ alijs
vſq; ad centū et decies centū reddunt. Ad.
In quo patet dignitas denarij ſine cui⁹ re
plicatione ad millenariū nō p̄uenitur. Reci
pit autem numer⁹ q̄ntitatem et acurū ex vni
tatib; p̄ſuſus multiplicē diuiſionē. Nume
roz ali⁹ par ali⁹ impar. Numer⁹ par eſt qui i
duas partes equales diuidi poteſt. vt. ii. iiii
vj. viii. Impar numerus eſt q̄ equis partib;
diuidi nō poteſt vno vel deficienter vel ſuper
abundante. vt. iij. v. vii. et reliqui. vt di. Jſi.
Par aut numerus ſic diuidit. quia alius eſt
pariter par. alius pariter impar. alius impa
riter par. et imparitē impar. Pariter par nu
merus eſt q̄ p̄m̄ parem nūez pariter diuidi
tur quſq; ad indiuiſibile p̄ueniat vnitatem.

Verbi grā. xliiij. hz medietatem. xxiij. h autē
 xviij. et iste. viij. octo at. iij. et h binariū. s. ij. bi
 nari⁹ aut vnitatē hz q̄ idiuisibil⁹ et singular⁹
 est. Pariter impar est numer⁹ q̄ i equas par
 tes recipit diuisione sed pres eius remanēt
 indiuisibiles vt. vi. x. xliiij. xviij. xxx. l. mox em̄
 vt tales numeros diuiseris incurres nūez
 quē diuidere nō poteris in equas pres. Im
 pariter par numer⁹ est cui⁹ pres equaliter di
 uidi p̄nt s. v. qz ad vnitatē nō p̄gūt vt. xliiij
 bi immediate diuisi. xij. faciūt. rursus i alia
 medietatez. vi. deinde in aliam medietatem
 iij. s. vltorius cessat diuisio et inueniūt termi
 nus indiuisibiles ante vnitatem Impariter
 impar est q̄ ab impari nūero impariter nu
 merat. vt. xxv. et xliij. q̄ diuisi vt impares nu
 meri ab imparib⁹ z parib⁹ diuidunt. vt septi
 es. viij. faciūt. xliij. et qn quies. v. xxv. Itē pa
 rium numeroz alij dicunt supflui alij dimi
 nuti. Supflui sunt qz pres simul ducte ple
 nitudinē suā excedunt. v. puta duodenari⁹
 habet em̄ pres qnqz. duodecimā qd est vñū.
 sextā duo. quartam qd tria. tertiā qd q̄tuor
 dimidiā qd sex. vñū em̄ duo et tres et q̄tu
 or et sex simul ducta. xviij. faciūt z longe duo
 denarium excedunt. sicut z alij similes plu
 rimi.

De numero diminuto

Caplm. QXXIII

Diminuti sūt numeri q̄ partib⁹ suis
 computatis minozē summā efficiūt
 v. puta denari⁹ cuius pres sunt tres.
 decima qd est vñū. q̄nta qd est duo. dimidia
 qd est qnqz. vñū em̄ et duo et qnqz simul du
 cta octonariū faciūt denario longe minozē.
 Similis his est octonarius et alij plurimi
 qui in pres redacti infra p̄sistunt. Perfect⁹
 numerus qui suis partib⁹ adimplet. vt sena
 rius hz tres pres. scz sextā tertiā et dimidiā.
 sex em̄ sunt vna tertia. ij. et dimidia. s. tres. et
 he partes in summā ducte. scz. j. ij. et. iij. sena
 rium p̄ficiūt et p̄sumant. Sūt aut perfecti
 numeri intra denariū sex. infra centenariū
 xviij. infra millenariū. cxxviij. et infra. x. D.
 cccc. xviij. et hi numeri p̄fecti semp in. vi. vel
 in. viij. terminant. et s̄ alternatim. vt dicit
 Boe. Perfectos aut numeros raro inueni
 es de facili numerabiles. qz vt dicit idē pau
 ci sunt nimis p̄stanti ordine p̄creati. supflui
 aut et diminuti sunt multi z inordinate di
 spositi et nllō certo sine generati. Impares
 aut numeri sic diuidunt. Alij sūt simplices

alij compositi. alij mediocres. Simples
 sunt q̄ nullam aliā partem hñt nisi solā vni
 tatem vt ternari⁹ solam tertiā. z qnari⁹ so
 lam q̄ntam. z septenari⁹ solam septimā. his
 em̄ vna ps sola est. Et cōpositi sūt q̄ nō sola
 vnitatem metiunt s. etiā alieno numero pro
 creant. vt. ix. et. xv. et. xxi. z. xxv. Dicim⁹ ei ter
 trini. z septies trini. z ter q̄ni. z qn quies q̄ni
 Mediocres nūeri q̄ quodā mō simplices z
 incōpositi esse vidēt. Alio mō cōpositi. vt
 p̄bi grā. ix. xxv. Nouenari⁹ em̄ dū nō p̄pat⁹
 fuerit p̄mus est et incōposit⁹. quia nō habet
 numez cōmunem nisi solum monadicum.
 Ad. xv. vero comparatus. secundus est z in
 composit⁹. quia in illis cōmunis est nume
 rus p̄ter monadicū. id est. ternari⁹ numerus
 qui nouenarium consūmant. vt ter trini. xv
 et ter quini.

De secūda diuisione totius numeri.

Caplm. QXXV

Alio mō diuidunt nūeri. qz oīs nu
 a **T**erminus aut p̄siderat p se aut p alium
 Per se est numerus q̄ sine relatione
 aliqua d̄r. vt. iij. iij. v. vi. et consimiles. Ad
 aliud est numerus q̄ relatōe ad alios cōpa
 ratur. p̄bi grā. iij. ad. ij. dum em̄ q̄ternarius
 ad binariū comparat⁹ fuerit duplex d̄r z mul
 tipler. similiter. vi. ad. iij. z. viij. ad. iij. z. x. ad
 v. Itēz tres ad vñū tripler. sex ad duo z no
 uem ad tria. Equales aut numeri dicuntur
 qui fm quantitatē sunt equales. vt. ij. ad. ij.
 et. iij. ad. iij. z. x. ad. x. c. ad. c. Inequales qui
 ad inuicem inequalitatē demonstrāt. vt. iij.
 ad duo. et. iij. ad. ij. zc. z vniuersaliter quā
 do maior minozī et minor maiorī compa
 r. d̄r inequalis. Maior numerus est qui ha
 bet in se illum minozem numez ad quez cō
 paratur et parum plus vt quinari⁹ habet in
 se ternariū numerū et eius alias partes du
 as. et sic de alijs. Minoz numerus est q̄ cō
 tinetur a maiore ad quem comparatur cuz
 aliqua parte sua. vt ternarius ad quinariū
 continetur ab eo cum duabus partib⁹ suis.
 Multiplex numerus est qui habet in se mi
 nozem numerū bis aut ter aut quater aut
 multipliciter. vt duo ad vñū dum compa
 rati fuerint dupl̄r ē. tres ad vñū tripl̄r. q̄tu
 or ad quadruplicat. z sic de alijs. Contra
 submultiplex numerus est qui intra multi
 plicem numez multipliciter continetur. vt
 vñ⁹ a duob⁹ bis continet. a trib⁹ ter. a q̄tu
 or quater. a qnqz quinquies. et sic de alijs.

Superparticular numerus est dñi fortior cōtinet in se inferiorē nūez ad quē compatur silr et vñā pte ei⁹. vt verbi grā ternari⁹ ad binariū compatur cōtinet in se duo et aliū vnū q̄ est media ps duoz. silr q̄tuor ad tres cōparati cōtinet in se tres et aliū vnū q̄ est tertia ps triū. sic q̄nq; ad q̄tuor. cōtinet q̄ternarium et aliū vnū q̄ est q̄rta ps q̄ternarij. et sic d̄ alijs. Superparties nūer⁹ est q̄ inferiorē nūeruz totū cōtinet et sup h̄ alteras ei⁹ ptes duas aut tres aut q̄tuor aut q̄nq; aut alias. verbi grā q̄nq; compati ad tria. b3 q̄nari⁹ ternariuz et sup h̄ duas ptes eius. s. duo. Sex ad q̄tuor cōparati h̄nt in se q̄tuor et alias ptes eius. s. duo. Silr. ix. ad q̄nq; compati h̄nt in se q̄nq; et alias ei⁹ ptes. s. iij. Subsupparties nūer⁹ est q̄ cōtinet sub nūero suppartietē cū aliq̄bus p̄tib; suis duab; aut trib; aut plurib; suis Ut p̄bi grā. tria cōtinet a q̄nq; cū alijs duab; p̄tib; suis. et q̄nq; a. ix. cū alijs p̄tib; suis et sic de alijs. Subsuperparticular numer⁹ ē q̄ cōtinet in inferiori nūero cū aliq̄ pte sua vt media aut tertia aut q̄rta aut q̄nta. Verbi grā. duo ad tria. tria ad q̄tuor. et quatuor ad q̄nq;. et sic de alijs. Multiplex subparticularis nūer⁹ est q̄ ppar⁹ ad inferiorē nūez cōtinet in se totū inferiorē nūez multiplicē cū aliq̄ pte ei⁹ Verbi grā. q̄nari⁹ ppar⁹ p binariū in se cōtinet bis binos. i. q̄tuor et vñā ptem eius Et. ix. ppari ad q̄tuor cōtinet in se duos quaternarios et vñitātē q̄ nouenarij est ps vna. Submultiplex superparticularis numer⁹ est q̄ compatur ad inferiorē sibi nūez cōtinet euz multipliciter cū alijs p̄tib; ei⁹. vt octonari⁹ ppar⁹ ad ternariū cōtinet in se bis tm̄ cū alijs p̄tib; ei⁹. Silr. xij. ad. xij. ppari cōtinet in se bis senos. scz. xij. cū alijs p̄tib; ei⁹. Sic. xvij. ad. vij. sic. xij. ad. ix. cōtinet in se bis nouē cū alijs trib; p̄tib; suis. Submultiplex superparties nūer⁹ est q̄ ad fortiorē sibi ppar⁹ cōtinet ab eo multiplicē cū aliq̄bus p̄tib; suis. vt tria ppari ad octo cōtinent bis cū duab; p̄tib; suis. Silr q̄tuor ad. xj. cōpari cōtinet bis cū trib; p̄tib; suis. vt di. Jij.

De tertia diuisione totius numeri.

Capitulum. XXXVI

Quartio mō diuidunt nūeri fm̄ Jfio. Nūeri aut sūt discreti aut cōnentes Discreti nūer⁹ est q̄ discreti monadibus cōtinet. vt p̄bi grā. iij. iij. v. vj. zc. Conti nēs nūer⁹ est q̄ p̄iuncti monadib; cōtinetur. vt ternari⁹ nūer⁹ in magnitudine intelligat.

Et diuidit h̄ nūer⁹ in linealē et in supficialē et i solidū Est autē linealis q̄ incipit a mōnade linealē scribit vsq; ad infinitū. Unde alpha describit p designatiōē lineaz. qz h̄ec l̄ra vñitātē signat apud grecos Superficialis numer⁹ est ita q̄ non solū in lōgitudine sed in latitudine cōtinet. vt trigonus. tetragon⁹ seu quadragnus pentagonus vlcircularis. et ceteri qui semp in plano pede id est. in supficie cōtinent. Et ideo figure sūt hic ponende pro exemplo. nam trigon⁹ numerus taliter ordinatur

Quadrat⁹ vero numer⁹ est ita et tetragonus d̄. Pentagonus siue q̄nquangulus est ita circularis numer⁹ est ita Sphericus vero numerus est et circularis q̄n circulari numero a se multiplicato surgit et in se conuertitur. Verbi grā. quinquies q̄n quies. hic circulus dum in seipm̄ multiplicatus fuerit in seipm̄ circulariter redit. speram facit. quia q̄n quies. xxv. faciūt generaliter. cxxv. Solidus vero numer⁹ est qui lōgitudine. altitudine. latitudine continetur.

Naturam numeralem et numeroz multiplicem diuisionem simplicib; pposit simpliciter intuendā. prout p3 in verbis bñ Jfio. cui⁹ verba p omnia sum secur⁹. Et quib; p3 manifeste q̄ sub numeroz diuersitate diuersimode latent misteria diuersaz intelligentiaz in canone scripture diuinit⁹ aspirate. et ideo di. Boe. li. j. ca. j. scientia numeroz maxime est inter mathematicas scientias a sapientib; attendenda. qz de omnib; natura existentib; de quib; b3 differere phia p̄eualet p omib; arithmetica disciplina. quia sine numero nec l̄ra l̄re p̄iungit. nec sillaba sillabe recto ordine copulat. Sic nec subiectū a predicabili discernit nec a cōclusionē in silogisticis int̄ p̄ma media et vlcima distinguitur. vbi p̄mi secūdi et vlcimi siue tertij ratio nō habet. et ideo vt di. Boe. oēs scias p̄cedit scientia numeralis. qz sine ternario nō subsistit triangul⁹ nec sine quaternario tetragonus siue q̄drangulus. et sic de ceteris. Sic etiā in musicis est videre. qz musica est modulatio m̄ierozū noib; ānorata. vt dicit idē Boe. vt3 i dyatescleron i dyapente et dyapason. et in alijs cōsonantijs musicis q̄ sine numero p̄cedente nō denominant. sicut nec astroz cursus nec ori⁹ sydez vlc occulus. nec tempoz nob; pater et varietas vlc successus si nō nūerali adiutorio regeremur. Dia etiā

creata rōne nūerali sūt formata. vt dicē dez. Et etiā rōis nūeral fuit exēplaritas i aio cō diroz. Vñ sub certitudine nūeri creati suntz difficti tres trini ordies āgeloz sub seprena rior ternario distiguit sūtutesz potērie om niū rōnaliū z spiritaliū aioz. Virtutez scia nūerali colligūt elemēta vt ita dicā. nūeroz pūctiōe sūgūt vniuersa tā spūalia q̄ corpa lia. tā celestia q̄ trena. nec hñt nūeri pposi tionē int se z pportionē ex alijs q̄ ex seipis vt di. boe. Hā i suba nūeroz iueniūt parz ipar ex q̄b pstat oīs nūer⁹ q̄ diuīa q̄dā potēria cū disparia sint z tria. tñ ex vna genitā. s. ex mo nade oriunt^r z i vnā ppositōz z ppositōis sili tudinē sine medio pūgūt. Vñ pz q̄ oīs nu mer⁹ sub ipari vt sub pari pphēdit. Est aut par nūer⁹ q̄ p̄t in duo eq̄lia diuidi vnitāte n̄ interueniēte. Impar hō ē q̄ nō p̄t diuidi in duo eq̄lia vnitāte intcedēte. vel fm pictago re disciplinā Par nūer⁹ ē q̄ p̄t sub eadē diui sione diuidi in mima z maxia. mima q̄dē qn titate. i. diuisiōe. maxia āt spacioz magnitu dīne vt si diuidas L in 2. et 2 maxim spa ciū est. 2 mima hō qnritas. i. diuisiō. nō em diuisiū ē nisi semel z nulla p̄t fieri mior diui sio q̄ i duas ptes. Hā qnto aliq̄s par nūer⁹ i ples ptes diuidit. tāto magnitudo pl⁹ mi nuīt. vt z i arboze secta i ples ptes. s. nūer⁹ di uisionis siue qnritas mltitudis pl⁹ augetur. cui⁹ rō ē vt di. idē. q̄ magnitudo p̄t minui et diuidi i infinitū. s. nūer⁹ crescit z p̄gredit i in finitū. Et iō par nūeri diuisiō ē fm mag nitudinē maxia. s. fm qntitatē discretā mi ma. Impar hō nūer⁹ est c⁹ nūeral diuisiō est in duas ptes vel p̄ticulas ineq̄les. Par aut nūer⁹ qñq̄ diuidit in duas ptes eq̄lesz qñz ineq̄les. qñ hō in ptes diuidit eq̄les si vna ps diuisiōis ē par z reliq̄ erit par. vt qñ. viij. di uidit in. iij. z. iij. et. xij. i. vj. z. vj. z sic d alijs Si vna ps diuisionis eq̄lis fuerit ipar z reliq̄ necessario erit ipar. vt qñ. vi. diuidit i iij. z. iij. z. decē i. v. z. v. z. xij. i. vj. z. vj. Vñ i eq̄li diuisiōe nec paritas iparitati. nec pari tati iparitas admiscet p̄ter q̄ solū i binario q̄ pnceps paritatis ē z nō recipit ineq̄lē diui sionē. qz pstat ex duplici vnitāte et ex p̄ima duoz paritate. Qñ hō par nūer⁹ diuidit in ptes ineq̄les. si vna ps diuisiōis ē par z reliq̄ erit par. vt si diuidat denari⁹ i. viij. z i. ij. vt i vj. et i. iij. Et sic qñ. vj. diuidit i. iij. z i. ij. et viij. i. vj. z i. ij. z c⁹ Et si vna ps diuisiōis fuerit ipar alia ps nccario erit ipar. vt si diuidat

denari⁹ i. iij. z. vj. et. viij. i. iij. z i. v. z sic d alijs Nec vnq̄ fieri p̄t vt si vna ps diuisiōis par fuerit. alia ipar valeat iueniri. aut cū vna sit ipar alia par possit itelligi. Impar āt nūer⁹ sp̄ diuidit p ptes ineq̄les z sp̄ vna ps diuisiō nis paritari alia iparitati depurat. vt. vj. si diuidas i tria z. iij. alia portio par altera i/ par inuenit. Et h̄ generalr i oib iparibz iue nit. Est aut vnitāte genitrix oīs plalitat^r z cā iparitat^r z paritat^r. nā si ipari addider^r vnitā tē nccario parē nūez generabit. z si de pari tate vnitātē dēpler^r. mor iparē nūez. pcreab Dim etiāz nūeroz circa se positoz et natali dispositiōe sib̄hnuicē p̄iunctoz medietas est vnitāte Verbi grā. si dicat. j. ij. iij. vnitāte ad dīra binario fac binariū int vnū z duo esse mediū. Itē si dicat. j. ij. iij. vnitāte addita bi nario fac ternariū esse mediū int biuariuz z q̄ternariū. Si r si dicat. iij. iij. v. vnitāte ad dīra ternario fac q̄ternariū int. iij. z. v. cē me diū. z sic d alijs ascēdēdo pcedēdū ē. De pri b⁹ āt z sp̄bz nūeri paris p̄t z ipar⁹ supdictū ē. Istoz āt nūeroz singlas p̄creatōes p̄por tiones pueniēcias z differēcias p̄seq̄ effz lon gū. ideo de nūeroz p̄prietatibz h̄ sufficient. Hoc solū aut sciam⁹ q̄ mediū inuenire i nu meris difficile ē. vt di. Jñ. qz nūeros esse i si nitos certissimū est. qz qntūcūq̄ aliquē pro tractis z finē faciendū putauer^r p additio nis vnitātē totū nūez parē vt i imparē plōga bis Rationē aut z p̄p̄tetatē medij nūeralis sic aduerrere poteris. pmo pūge extrema z diuide z inuenies med. ij. s. bi grā. pone pro extremis. vj. z. xj. s. iij. iij. x. viij. p̄ire eq̄litez erūt. ix. z est anologicū in arismetrica vt me/ di⁹ nūer⁹ q̄t monadibz supat p̄mū totidē su/ peret ab extremo. supat em nouē sex in tribz monadibz et totidem ab vndecim nouena/ rius superet vt di. Jñ. li. iij. vñ superi⁹ posi ta sunt excerpta.

De mensura et pondere Caplm. CXXXVII

Mensure autem et pondera sepissime locū obtinent in scripturis. quorū rationes et p̄p̄ietates ortū habent a geometrica disciplina. Hāz vt dicit Jñdoz⁹ li. iij. Geometria est mensurandi scia q̄ con tinet in se lineamenta et spacia siue inatrua la figaras et magnitudines z in figuris nu/ meros ac dimensiones. vt z in circulis trian gulis q̄drangulis pentagonis et alijs infi/ nitis. de quibz omibz non est p̄tis negocij

multa diffinire s; pauca tãgere ppter simpli-
ces. de q; fac Jsid. mētionē dicēs sic. Geo-
metrie q̄driputa ē dimēsiō i planū. i magni-
tudine numeralē. i magnitudinē rōnalē. z i
solidas figuras Plane figure sunt q̄ lōgitu-
dine z latitudie p̄tinēt. q̄ sunt iuxta platonē
nūero q̄nq;. Numeral' magnitudo est q̄ di-
uidi p̄t fm nūeros q̄ in arismetica edocēt.
Magnitudines rōnales sūt q̄z mēsurā scire
possum' p iudiciū rōis. sic irrationales q̄rū
mēsure q̄ntitas cognita non habet. Figure
aut' solide sunt q̄ lōgitudine. latitudine. z al-
titudine p̄tinēt. vt ē cubo. Sūt aut' plane fi-
gure p̄les spēs. vt dic' idē. q; p̄ma plano pe-
de est circulus q̄ vocat' circūducta. in cui' me-
dio pūct' est quo cūcta p̄uergūt z punctū il-
lum geometrici cētrū vocāt plano pede. ita.

Quadrilatera figura est in plano qua-
drata. que sub quatuor rectis lineis iac; ita

Dyacrate congramanon figura ē pla-
na ita Ortogonū. i. rectiangulū figura
plana ē. i. triangul' z h; angulū rectum ita

Disopleros figura ē plana z recta sub
ter in solidū p̄stituta ita Spera ē figu-
ra in rotundū formata q̄ in cūctis p̄tib; i so-
lidū est equal' ita Cub' est figura p̄pria

solida q̄ in magnitudie latitudine z lōgitu-
dine cōtinet' in solidū Chylind' est fi-
gura q̄drata hñs supius semicirculum ita.

Conon est figura q̄ ab amplo i angu-
stū finit ita Piramis est figura que ad
modū ignis ab āplo in acutū p̄surgit ita

Unū aut' h; disciplina p̄mo pūcto cui' para-
nulla ē. Int' oia q̄ mēsurari p̄nt est inimum
dimēsiue tñ maximū potestatiue qz oim li-
neaz ē p̄ncipiū z q̄ oēs incipiūt z p̄grediūt
z in qua oia finiunt'. Scdo vñ linea q̄ est
recta lōgitudo sine latitudine eq̄ exēq̄ iacet
in suis pūctis. qz a pūcto incipit z in pūcto
finit. Sup̄ficies p̄o est longitudo cū latitu-
dine. Spissitudo at h; trinā dimēsiōne scz
latū longū z pfundū siue altū Ex istis trib;
dimēsiōnib; p̄sistit om̄e corp'. s. ex lōgo. lato
z pfundo. z ex his trib; p̄tingit oēm corpu-
lentā subam hñc pōd'. numez. z mēsurā. po-
teris aut' fm artē numerādi mediū geome-
tricū inuenire. nā ei' extrema mltiplicata tā-
tū faciūt q̄stū z media duplicata Verbi grā
vi. z. ix. faciūt septuagesies dipond'. media
p̄o. s. viij. z. xij. multiplicata tñ faciūt. vt dic'
Jsi. li. iij. Circul' itaq; ē linea a pūcto vsq;
ad punctū z cētrū i eq̄o spacijs circūducta

Est aut' circulus figura simplicissima capaci-
sima ab oī angulositate remotissima exteri'
euerā. interi' p̄uera. motui aptissima. z ryo-
lutōi p̄grua. cui' circūferētia a suo pūctua-
li cētro ē remotissima int' oēs figuras p̄fec-
tissima. Oēs figuras z figurabiles ambiēs
oia potestatiue itra se p̄tinēs z a nullo extra
se p̄terq; a se est p̄tēta. vt p; i circulo celi qui
ambit oia z n̄ ambit. p̄tinet oia z nō ab alio
extrinsec' p̄tinēt. vt dic' Jsi. sic infra. x. est oīs
numer'. ita infra circulū oīm figuraz clau-
dit' ambit' ita Et vt breuit' dicā circu-
li p̄fectōz z rōz circularē q̄dā naturali emu-
latōe oia mirabilē imitāt. nā circularē for-
mā celū sibi vēdicat z motū. Sic planetaz
orbes i se circularit' reflectūt. Sic siderum
curius ānozz mēsiū z diuersoz tpm amfra-
ctus a se incige z i se redire p̄tinue p̄cernūt.
Sic elemēta iuicē agūt z patiūt' z q̄ p corru-
ptionē desinere vidēt' p generatōz itez ruer-
tunt'. Sic z p̄tinui mariū flux' z reflux' flu-
unt z refluit z cū desierint itez oriūt'. sic her-
be z arbusta fruct' z semia vice recipia a se
exerūt z i se p̄uertūt. Sic celestes spūs a dō
exerūt p creatōz z i deū monēt' p affectionē. a
deo emittūt' p formatōz z ad deū reuertunt'
p grāzactōz. Sic z aia rōnal' ab Aristo. cō-
parat' circulo rōe sue p̄fectōis z capacitatis
oiz ei figuraz ysuperimetraz. i. eq̄les ambi-
tus hñtū maior est circulus. z iō tot' mūdus
spericā h; formā. q̄ ad h; creat' est. vt eā capi-
at aia p intellectū. Uniuersitat' etiā p̄ditōz
scz de' i circulo designat'. nā vt dic' termegi-
stus. monas monadē genuit z i se suū refle-
ctit ardorē. i. amorē. nā p; generat z genuit
ab etno filiū. z p filiū spirat sp̄m sc̄m q̄ est ar-
dor. i. amor. vtriusq; atq; nex'. naz de' p̄r ab
eterno se itelligit p̄fecte z itelligendo p̄fecte
se diligit. q̄ dilectio vltra se ad aliū nō exten-
dit. s; pot' ad itelligentē z intellectū. i. p̄ez
z filiū a q̄b; p̄cedit ipā dilectō ad modū cir-
culi se reflectit. Un idē est de' i essentia p; in-
telligēs z itelligēdo filiū gignēs. z filius a
patre genit' z itellec' z amor a p̄re p filiū p
cedens z i vtrūq; se reflectēs scz spūsfanci'.
Ex q̄ patere p̄t q̄ p̄fectio est i diuinis p̄sonis
qz eaz pluralitas trinitat' numez n̄ excedit
ideo etiā secūdus phus interrogat'. qd est
dens. sic rñdit. De' in q̄t est intellectual' cir-
culus. cui' cētrū vbiq; est. circūferētia p̄o
nūsq;. Ex quo patet q̄ ratio circuli relucet
in qualibet creatura

De figura triaguli La. XXXVIII

Triangul⁹ ē figura hñs tres āgulos
 eq̄les duob⁹ rectis. q̄d aut̄ sit āgul⁹
 rect⁹ alio determinat. Cōpat̄ at̄ aīa
 vegetabil⁹ q̄ habet tres potētias ī se. s. gene/
 ratiuā. nutritiuā. 2 augmētatiuā. triangulo
 q̄ p̄m⁹ est oīm figuraz geometricaz. q̄a aīa
 vegetabilis est p̄or oīm aīaz hñs ī se terna
 riū potētiaz. Est at̄ triangul⁹ int̄ figuras an/
 gulares p̄m⁹. qz solidā hñs lōgitudinē. alti/
 tudinē 2 latitudinē. 2 iō oīs figura hñs p̄fē
 angulos vt tetragon⁹. i. q̄drāgul⁹. pētagon⁹
 2c. tot ī se cludit triāgulos q̄t linee ab āgu/
 lo ī angulū p̄rahūf. vt p3 ī quadrāgulo q̄
 duos p̄tinet triāgulos si ab vno angulo ad
 aliū āgulū oppositū linea reducat. vt h
 2 si ab alio angulo alia linea ad oppositū p/
 trahat q̄ttuor angulos p̄tinebit. vt h
 2 sic ī oīb⁹ figur⁹ alijs totidē diuidūt triā/
 guli q̄t ip̄am figurā angulos hñe p̄tingit. vt
 quadrangul⁹ q̄ttuor deduct⁹ lineis triāgu/
 los q̄ttuor p̄tinebit 2 pētagon⁹. v. 2 exago/
 nus. vi. 2 eptagon⁹. vii. 2 sic de alijs. vt dicit
 Boe. li. ij. arismetrice. ca. vi. Atvero triāgu/
 la figura sic p angulos diuisa ī alias figu/
 ras nō resoluit nisi ī seip̄am. ī tres enī angu/
 los diuidit. vt p3 h Adeo cū est h figu/
 ra latitudinis p̄nceps vt ceterē superficies ī hāc
 resoluat̄. ip̄a p̄o qm̄ nullis est p̄ncipijs ob/
 noxia neqz ab alia latitudine sumpsit initii
 ī seip̄am soluit. vt dicit idē ibidē. Nulla aut̄
 p̄t excogitari figura angular⁹ q̄ nō h3 ortū 2
 p̄ncipiū a triangulo. nā triangul⁹ oīm alia/
 rū formaz 2 figuraz est p̄ncipiū 2 elemētuz
 2 h p3 ī numer⁹. Hā q̄ternari⁹ nascit̄ ex ter/
 nario q̄ triangul⁹ est siue trigon⁹. 2 ex vno q̄
 potestate trigon⁹ est generat̄. Hā hāc digni/
 tatē h3 vnitas q̄ mater est oīm numeroz vt
 ī se vim obtineat nō actus 2 potestate oīm
 numeroz q̄ ab ip̄a generat̄. vt dicit idē Boe.
 li. ij. c. xviij. sic 2 pētagon⁹ ex q̄ternario sup̄
 se posito 2 vnitate q̄ vicē supplet triāguli ge/
 nerat̄. 2 sic de oīb⁹ alijs numeralib⁹ figura
 p̄t oñdi. qz sp̄ ex figura triāgula q̄libz nume/
 rus generat̄. sic ibi ī terminis Boe. determi/
 nat manifeste ponēs exēpluz ī terragonis.
 pētagonis. exagonis. eptagonis. 2 ī alijs ml/
 tis. h3 2 aliud singular⁹ p̄tinetat̄ figura triā/
 gularis. qz oīs alia figura sibi p̄t esse basis.
 2 ex base supposita p̄t surgere figura triāgu/
 laris. qz oīs alia figura pyramidal⁹ hñs ī se
 formā triangularē tot ī se p̄tinet triangulos

quot p̄tinet āgulos ī seip̄a basis. Verbigrā
 si ponat̄ q̄drangula p̄ base p̄t sup̄surgere fi/
 gura pyramidal⁹. tot ī se p̄tinet triangulos
 q̄t ī se tetragon⁹. i. q̄drangul⁹ dinoscit̄ āgu/
 los p̄tinere. vt p3 ī hac figura Sicut si
 basis fuerit pētagona pyramis surgēs trian/
 gular⁹. v. triāgulos rep̄ntare poterit sup̄ ba/
 sim. vt p3 ī figura pyramidal⁹ posita super
 basim pentagonalē Sic cū sup̄ basim
 exagonā p̄t surgere pyramidal⁹ figura sex cō/
 tinēs triāgulos manifeste 2 sic de alijs Ip̄a
 etiā figura triāguli poterit pyramidalis esse
 basis. vt dicit idē. 2 ī ip̄o triangulo pyrami/
 dali triplex angul⁹ p̄m tres anglos poterit
 inueniri. vt p3 h Vira itaqz videt̄ di/
 uina dispositio ī oīb⁹. s3 potissime ī numeris
 2 figur⁹. de alijs aut̄ figuris taz numeralib⁹
 q̄ geometric⁹. mō videt̄ sup̄cedendū p̄t dif/
 ficultatē 2 infinitā figuraz diuersitatē. sed
 aliquaz p̄sideratio maximā p̄fert vtilitatem
 theologicē discipline. vt p3 ī quadrāgulo q̄
 est inter figuras 2 nūeros solidissim⁹. equis/
 laterib⁹ distinct⁹. 2 euāgelicā rep̄ntans do/
 ctrinā. q̄ p. iij. p̄tes orbis imobilez obtinet
 p̄tate atqz firmā. vt dicit Beda sup̄ Beñ. An/
 gul⁹ aut̄ multaz figuraz ē cōe subiectuz. qz
 oēs p̄dicte figure sub diuersitate angulorū
 terminat̄. Est aut̄ angul⁹ duaz lineaz alter/
 nus p̄tract⁹. p̄m modū aut̄ p̄tingēdi se vari/
 atur angul⁹. qz nūc rect⁹ nūc obliqu⁹ vel re/
 flex⁹ nūc acut⁹ nūc obtusus. Varia at̄ p̄tus
 p̄sistit ī angulo recto qz ī ip̄o tota p̄t q̄ cōsi/
 stit ī lineis a basi p̄fluētib⁹ ad angulū fortē/
 ficat̄ p̄t lineaz p̄cursum parit̄ 2 p̄tractuz. vt
 p3 ī oculo q̄ oīa cōp̄bendit sub angulo. nā
 radij q̄ linealiter veniūt a re visa faciūt vnam
 pyramidē. cui⁹ con⁹ est ī pupilla 2 basis ī re
 visa. 2 bi radij ī angulāt ī cētro pupille et
 p angulū illuz pyramidalē formāt visus. vt
 dicit autor p̄spectiue. q̄re s. li. ij. d. nasa visus
 2 ī li. de natura oclor⁹. Partes itaqz opposi/
 te int̄ se 2 ab inuicē sepate ī angulū p̄ueniūt
 2 parit̄ ī vnū finitūf. Pauca itaqz d natura
 figuraz 2 angulor⁹. exēpli grā sunt h dicta.
 vt sciam⁹ qz illoz rō est necessaria ad diuer/
 sa mystēria diuīe pagine cognoscēda q̄ sub
 nūeroz 2 figuraz metaphor⁹ multiformit̄
 sūt velata Hā sic circul⁹ signat aīam rōnalē
 2 triangul⁹ aīam vegetabilē. sic q̄drangul⁹
 aīam sensibilē. Hā sic q̄drangul⁹ linea du/
 cta ab angulo vsqz ad angulū oppositū du/
 os p̄tinet triāgulos. sic aīa sensibil⁹ duplicē

In se hz triangulū potētiaz seu p̄tutū. nā aīa
sensibilis p̄ter tres potētias vegetabiles hz
p̄tutē apprehēsiuā. p̄cupiscibilē z irascibilē.
qz aīa sensibilis est vegetabilis z nō ecōuer
so. z sic de alijs figuris diuerse rōes mysticez
spūales eliciūt z spūalia corporalibz adaptāt
Sub istis aut figuris p̄phendunt mēsurā
rū z pōdez rōes

De mensurā corporū mensurabilium

Capitulū. XXXIX.

Est aut mēsurā vt dic Jfi. li. xvj. ca.
penl. res aliq̄ mō suo vel tpe circum
scripta Et hec est aut corpis aut tē
poris aut spacij localis. Corpis mēsurā est
vt hoīm sen lignoz alfarūqz rez corporaliū
breuitas vl lōgitudō. Omē ei corp⁹ dīmen
sionē hz p̄p̄ia z mēsurā. p̄p̄ie aut mēsurā est
vocata eo qd fruges z liquores ceteraqz sic/
ca z hūida ea metiunt vt mod⁹. vna. am/
phora z sextari⁹. Mēsuraz aut mīma ps ē
cocleariū qd ē dimidia ps dragme pōderāf
siliquas. it. q̄ triplicat⁹ cōculā fac. Nā cōcu
la dragma vna z dimidia adimplet. Līar⁹
aut pōdus p̄tinet. x. dragmaz. qd si qnqz ad
dideris dr̄ orisaf. Acetabul⁹ q̄rta ps est emī
ne. xij. dragmas p̄tines. Corula est emīna
p̄tines ciaros. vj. q̄ iō cotula dr̄. qz cote gre/
co p̄mone incīso dr̄. z emīna sextariū in duo
equalia incīdat z cotula noīaf. Emīna aut
appēdit librā vna q̄ gemiata sextarium facit
Est aut sextari⁹ mēsurā duaz libraz. qd af
sumpt⁹ bilibris noīaf. assumpt⁹ aut q̄ter gre
co p̄mone fit cenīx. qnquies aut p̄plicat⁹ q/
nārē siue gomo: fac. adijce sextū. p̄gium red
dit. Nā p̄gium sex metis sextariū a q̄ sextari⁹
nomē sumpsit. Lōgius a cōgiēdo. i. p̄ aug/
mētū crescēdo vocat. Unā z pecunia grā bñ
ficij data p̄giariū est vocata. Unusqz em
impator fauorem ppli captās adijciebat ad
mēsurā vt i donis largior videret. Lōgiari
ūm aut est spēalit mēsurā liq̄doz cui⁹ rem z
nomē lit a romanis ipositū inuenim⁹. De
treta liq̄dozū est mēsurā. a metron greco sic
vocata. z est cōe nomē ad oēs mēsuras liq̄
dap̄tinetes. Modi⁹ est dict⁹ eoq̄ ex suo mo
do sit p̄fec⁹. Est aut mēsurā libraz. xliij. id
est sextarioz. xxiij. z iō opationū p̄fectaz dei
ty⁹ est z figura. Vigintiduo opa fecit deus
infra opa. vj. diez. Nā p̄mo die fec de⁹. vij.
scz materiā in formē. angelos. lucē siue ignē
celos supiores. aquā. terrā z aerē. Secūda
firmamētū sol. Tercia die q̄tuor. maria. se/
mina. satōes. z plātaria. Quarta die fec tria
scz solē lunā z stellas. Quinta die tria. sp̄i/
sces. reptilia. z volucres. Sexta die fec. iij.
bestias. iumēta. reptilia terre. z hoīm. z fa/
cta sunt vigintiduo rez genera in diebz sex.
Et vigintidue generatōes sunt ab adā vsqz
ad iacob. ex cui⁹ semīe nascit oīs gens israel
Et. xxiij. sunt libri veteris testamēti vsqz ad he
ster. Et. xxiij. līaz elemēta qd tota tradit di
uine leg⁹ disciplina Dis igit exēplis mod⁹
mēsurā vigintiduoꝝ sextarioꝝ cōtinet p̄m
moysi traditionē. Et ē mod⁹ a modo dictus
q̄si mēsurā moderata. vt dic Jfi. Satuz ge
nus est mēsure iuxta morē puīcie palestie.
vnū z dimidiū modū capies vl p̄tines. cu/
lus nomē est ex hebraico sumptū. Sarū em
apud eos sumptio siue leuatio noīaf eo qd
metis eandē mēsurā sumat atqz leuet. Sa/
tū tamē aliqū ponit p̄ modio. xij. sextarioꝝ
vt dic idē Bar⁹ est mēsurā capies sextaria. l.
z est bar⁹ in liq̄dis sic in siccis chor⁹ et ephi.
Amphora ab ansis ē vocata qd hincind le
uat. z recipit frumētū vel vini modios yrali
cos tres. Cad⁹ est amphora p̄tines tres vz
nas. Urna aut est mēsurā quā qdā vocant
quartariū. z p̄p̄ie dicta vna q̄ p̄ cōdendis
defunctorū cineribz adhiberi solet De q̄ poē
ta Lucan⁹. Celo regit q̄ nō hz vna. Arta/
bo mēsurā est apud egyptios. lxxij. sextario
rū cōposita sic dicta ex numero. p̄p̄. lxxij. lin
guas gentiū q̄ orbē iplauerūt. Gomo: ē mē
sura. xl. modioꝝ. vt dic Jfi. d. vl dr̄ mēsurā
iij. modioꝝ. vt dic glo. sup. Exo. c. xvj. Lho
rus est mēsurā. xxx. modioꝝ. z est sic dict⁹ a
coaceruatōe. coaceruatū ei modij. xxx. instaz
collis vident⁹ z on⁹ cameli efficiūt. Hucus/
qz Jfi. li. xvj. Sūz z multa alia mēsuraz ge
nera qz nomia nō sine grādī mysterio sacre
sc̄pture sunt inserta. nā qdlibet vasculū rez
mēsurabiliū p̄fetiū sub mēsurē noīe p̄tine
tur. vt p̄z i diuerf exēplis. Acetabulū em dr̄
vasculū in q̄ vinū deo offerēdū in sacrificio
p̄bati debuit an estz puz vl corruptū Uas
aut vbi p̄bat z acceptabat acceptabulū di/
cebat. vasculū in q̄ acetosum z corruptum
ponebat acetabulū vocabat vt dic Jfi. li. x.
Ampulla ē modica liq̄zis mēsurā dicta q̄si
ampla bulla. siliis ei est in rotūditate bullis
q̄ ex spūmis aquaz fiūt z ex v̄eti subtracōe
excidunt subtilitate nō modica z inflantur.
Alabastrū est vas vnguētariū a suo genere
sic vocatū. qz ex sua p̄p̄ietate omia vnguēta

R

Intus posita ſeruat diuiffime incorrupta
 vt pz ſ in tractatu de lapidibz. Arca vas ē
 reſoſitoriū z meſuratiuū in q̄ res reſoſite a
 viſu arcenē ne paſſim ab oībz videāf. Inde
 etiā dī arcenū. i. ſecretū qđ a cognitiōe mul-
 titudinis ex iduſtria eſt artatū. Amphora ē
 determiata meſura ab anſis ſiue auribz no-
 minata. vt pz ſ. Bat⁹ eſt meſura rebz liq̄dis
 meſurādis fm legis p̄tinentiam deputata.
 Bachia ē meſura bachi. i. vini vſibz genera-
 liter deputata. Calix determiata eſt potus
 portio z meſura a colo qđ ē lignū dicta. qz
 talia vaſa p̄us de viminibz ligneis cōpone-
 banf ſic z calathi. Chatinū eſt vas fictile ci-
 bis vel potibz deputatū. z dī meli⁹ neutrali-
 ter q̄s masculine. ſic z ſalinū. i. ſalis vaſculuz
 ſic ibidē dīc Jſi. Lacab⁹ eſt vas coq̄nariuz
 diuerſis vſibz z decoquēdis carnibz depu-
 tatū. idē etiā vas corula noīaf. Lad⁹ idēz eſt
 qđ doliū puū. p̄tineſ modios tres. vt dī ſ.
 Calath⁹ autē eſt vaſculū vimineū vni⁹ z ſi-
 culo deferēdis appropziatū. Cribz ē vaſcu-
 lum rotundū multz foraminibz oculatum
 ſic dictū q̄i curriſez. eo q̄ i eo currat triticū
 z frumentū. Hā in cribzo p̄cutit triticuz vt
 a lapillis z paleis ſepef. Hā grana q̄ ſūt paz-
 ua tranſeūt p̄foramia. paleis i cribzo rema-
 nentibz ac lapillis Liſta arca ē modica Un-
 diminutiue dī ciftula z ciftella a coſtis can-
 ne vl viminis qbz textit noīata. Cophin⁹ eſt
 vaſculū ex virgultz p̄textū ad deferēdū ſter-
 cora deputatū. ſic dī in ps. man⁹ ei⁹ i cophi-
 no ſeruicrūt. Celata ſunt vaſa aurea vel ar-
 gentea ſignis euidentioribz in⁹ vl extra exp̄ſ-
 ſa. a celō dicta qđ eſt gen⁹ ferramētū. qđ vul-
 go cilionē vocāt. vt dīc Jſi. Cimbza ſūt po-
 culoz genera i extremitatibz oblōga. z i me-
 dio lata ad modū cimbenauis. Loclear eſt
 instrumentū modicū meſure oz p̄portiona-
 tū quo varia ciboz genera z macie liquida
 ori man⁹ officio deferūt. hinc eſt illud dictū
 Barcial. Sum coeleis habilis z nec mi-
 nus vtilis onis. nūqđ ſcis poti⁹ cur coelea-
 re dicor. Jſi. Diſc⁹ idē eſt qđ ſcutella lata et
 rotūda. ab iſco. i. ſcuto ſic vocata. dī at diſc⁹
 quaſi dās eſcas. i. aponēs. a q̄ diſcūbentes
 dicti ſunt. Doliū vas eſt p̄cauū a dolando
 ſic vocatuz q̄ ex pl̄bo ſit aſſeribz artiſcioſe
 parit colligatū. Emicadiū eſt vas oleariū
 p̄tineſ dimidiū cadū. Enophoz ē vaſculū
 p̄tineſ vini. eno em̄ vinū dī. de qđ dī. Uer-
 tur enoſori fund⁹ ſentētia nob. vt dicit Jſid⁹.

Enuſtis eſt ſpēs poculi ſiue vaſculi qđ ebi-
 bitur vno ſpū. i. hauſtu. vt dīc Jſi. Fiala eſt
 dicta a vitro. nā filin grece vitrū dicūt. z eſt
 vaſculū inferi⁹ latū hñs collū ſtrictū i q̄ vi-
 nū diſcernit potiffime p̄ colorē. Philateriū
 eſt puū vas vitreū vel criſtallinū in q̄ ſctōz
 reliquie p̄ſeruāf. Philacteriū autē aliō eſt. ſ.
 mēbrana vel breuitell⁹ in quo iudei ſcribe-
 bant legē vt religioſi viderēt. iuxta illud. dī
 latāt em̄ philacteria ſua zc. Fiſcus ſacc⁹ eſt
 public⁹ quē habēt exactores. z i eo imittunt
 publicū debitū qđ reddit regibz. iuxta illd.
 qđ nō accipit xps capit fiſc⁹. Fiſcella eſt va-
 ſculū modicū ad modū alucoli ex viminibz
 cōtextū z bitumine vel pice circūlinituz. ſic
 fuit vas in q̄ reponebat moyses qñ flumini
 exponebat Banata eſt ſcutella maxia p̄caua
 z p̄funda ſic dicta q̄i cauara g. p. c. lfa poſi-
 ta. vt dīc Jſi. Bazophilatiū eſt vas reſoſito-
 riū. archa ſcz vbi colligunt ea q̄ ad indigen-
 tium curā in tēplo offerūt. z eſt archa ſic di-
 cta q̄li gazaz. i. diuitiaz cuſtodia. nam phi-
 lare grece cuſtodire dī latine. vt dicit Jſid⁹.
 vñ gazophylatia fuit archa vl dom⁹ reſuās-
 cōes oblatōes oīm ſic muſac regū z corban
 ſacerdotū. vt dīc glo. ſup. iij. li. Regū. ydrīa
 vocāt vaſculū aque vſibz deputatū. ydor ei
 in greco. aq̄ dī in latino. Caniſtrū eſt vaſcu-
 lum ex viminibz ſiue cānis arūdinis p̄textū
 fructibz deferēdis deputatū. Cartallū ē cō-
 ſimile vaſculū ex virgis albis z flexis artiſi-
 cialiter p̄paratū. Lāpas eſt vas vitreum. te-
 nue. ſubtile. fragile. planū. p̄ſpicuū. diap̄a-
 num. ſup⁹ patulū rotundū. inferi⁹ autē ſtri-
 ctum z oblongū. igni nutriendo deputatum
 z dī a labo. bis. eo q̄ ad nutriendū flāmaz
 oleū labere vident. vñ om̄e vaſculū in ſum-
 mitate lucēs lāpas dici p̄r. vt dicit Aug. q̄
 re ſup in li. xv. de metallis. z in ca. de vitro.
 Laterna dī eo q̄ ſit in ea interi⁹ lnx inclufa
 ſit em̄ ex vitro vel ex cornu lucido ſiue q̄cū/
 qz p̄ſpicuo recluſo in⁹ lumie. vt v̄tī ſtutus
 adire nō poſſit. z ad lumē vndiqz p̄bēduz fa-
 cile vbiqz circūferat. vt dīc Jſi. Lucerna
 a licinio eſt dicta Un breuis eſt ſyllaba in.
 p̄ma. Un Perſi⁹. Diſpoſite pingue nebula
 vomuere lucerne. Si em̄ lucerna a luce dī-
 ceret falſus eſſet verſus. vt dīc Jſi. Licini⁹
 autē q̄ z lucin⁹ eſt dīc⁹ candela eſt lucerne.
 vt dicit idē. Lagenā eſt vaſculū viniferum
 a lagenis grece ſic vocatū. vt dīc Jſi. Laga-
 na aut vulgarit vocāt barillū ſiue coſtrellū

cul⁹ diminutiū dicitur lagūcula quā nos dicimus barisellū. fm autē naturā lagene v^l bariselli mutat^r sapor^r z vir⁹ ip⁹ vini. Un si lagena fuerit corrupta vinum fit corruptum. Oprime autē lagene fiūt de tamarisco a q⁹ v⁹ nū p^rtrahit saporē. z p^rutē h⁹ opilatōes spleⁿis dissoluēdi. vt dic^r Eōstan. Lauatoriu siue labz dicitur vas plūbeū siue creū aquarū ad ablutionē manū fistulis z p^rductib⁹ receptiū. z dicitur labz nō solū q⁹ ad lauanduz est factū. v⁹ et iā a labio labz dicitur. q⁹ et⁹ orificiū repāsum solet fieri ad modū labij z reflexu^r. Lauatoria etiā talia luteris dicunt^r in. iij. li b⁹ Regū. c. vi. in quib⁹ sacrificia tēpli a sacerdotib⁹ lauabāt. Lēnicula est vas olearū ex ere v^l argēto factū a liniēdo dictū. Oleo em⁹ sacro in talib⁹ vascul⁹ refuato reges z sacerdotes linebāt. vt dic^r Jsi. Lebes est vas eneū ad vsum coquēdi carnes p^rparatū. v⁹ ex frequēti v⁹stione nigredinē p^rtrahit z imū diciā z indiget frequēti p^rficatōe z extersione. ex vicio autē metalli lebetes sicut caldaria inficiunt cibaria diu in eis reposita nisi ab eis cit⁹ extrahant^r. Locul⁹ est vas repositorium in q⁹ pecunia q⁹si in puato loco refuat^r. z est idē q⁹ bursula vel marsupiu⁹. vt dic^r Jsi. Marsupiu⁹ est vasculū repositoriū. scz saccul⁹ nūmoz. z est a marsippa in greco in latinū derivatū. Vulgariū est vas in q⁹ pecoz lac mulget^r. vt dic^r Jsi. Noela est scutella maris p^rfunda a rotūditate sic p^rmitus noiata. Nā omia rotūda dicunt^r mala apud grecos. Nola modica cāpanella dicitur. a nola ciuitate cāpanie sic dicta. vbi p^rmit⁹ est inuēta. z est modicū vasculū sonoz. dictū tintinnabulū sic idē q⁹ sepi⁹ collis canū z pedib⁹ autū est appēfuz. vt dic^r Hug. Olla est dicta eo q⁹ ebulliat i ea aq⁹ igni subiecta. vt vapor alt⁹ emit^rat. Un z bulla dicitur eo q⁹ in⁹ q⁹ in aq⁹ venti spū eleuant^r sup aq⁹ supficiē distēdente v⁹to p^r morā aliquā sustērant^r. Parapsis est quadrangulū vas z q⁹drilatriū dictū quasi parib⁹ absidib⁹. Patena est q⁹ sit dispāsiz patentib⁹ lācis oz⁹. vt dic^r Jsi. Patena gen⁹ est fiale sic dicta. eo q⁹ ea potare solem⁹. Vel q⁹ sit patēs dispersis labijs. vt dic^r Jsi. Poculū a potādo est noiātū. Est em⁹ omne vas i q⁹ est bibendi p^rsuetudo. Patella dicitur q⁹si patula olla. os em⁹ h⁹ magis patēs q⁹ olla. nā orificium fm latitudine fundi h⁹ latū. z ē vasculum eneū vel ferreū multis v⁹sib⁹ necessariuz. Peluis est dicta eo q⁹ pellis man⁹ v^l pedis

in pelui ablui p^rsueuit. Pixis est vasculum a buto factū. v⁹ pixis est vocatuz. nā q⁹ nos butū. greci pixim vocāt. fit autē pixis nūc de metallis. nūc de eboze. nūc de lignis. z ē vasculū varijs v⁹sib⁹ deputatū. z maxie l⁹is de ferēdis p^rfuādizq⁹ electuarijs. odorib⁹. liq^ri bus puluerib⁹ z vnguētis. Quisquilarium vel vasculū v^l q⁹dcūq⁹ receptaculū vbi q⁹si quile. i. frumētōz purgamēta refuant^r. vt dic^r Pap. Sarrago a strepitu soni ē vocata. q⁹ in eo ardet oleū. Est em⁹ gen⁹ patelle i q⁹ cum pinguedine butiro vel oleo fit frictura. Siphon vas est appellatuz eo q⁹ sufflando aq⁹s fundat^r. nā talib⁹ vasis fungunt^r oriētales. Currūt em⁹ cū siphonib⁹ plenib⁹ aq⁹ q⁹si sentiūt domū ardere z extinguunt incēdia. cū eisdē etiaz mūdant aras aq⁹s expersis ad supiora. vt dic^r Jsi. Rapatoriu est vasculuz in q⁹ rapule siue rape terra effosse recipiunt^r. custodiunt^r vel etiā decoquunt^r. vt dic^r idem. Liphus ē vasculū ligneū v^l argenteuz siue vitreū in q⁹ bibim⁹. vel de q⁹ man⁹ lauamus vt dic^r Jsi. Situla a siti est dicta. eo q⁹ apta sit sitiētib⁹ ad bibēdū vel q⁹ aquas sitit. du⁹ eas nūc recipit nūc effundit. dū em⁹ vna situla effundit alia adimplet. Sistrarcia bursa est vel saccul⁹ itineratiū in q⁹ solēt deferre panē z reponere ea q⁹ ad viaticuz necessaria sunt in via. Sporta est dicta in quo portāt^r panes z alia q⁹ domui sunt necessaria. v^l sic dicitur q⁹ ex sparto fieri p^rsuevit. Scorcia ē vas oleariū sic dictū. eo q⁹ de corio sit factuz. vt dic^r Jsi. Scutella a scuto p^r diminutiōez est dicta. nā scuto puulo z rotūdo silis est. vt dic^r Jsi. Scriniū est pua cistula corio z clauib⁹ circūtectā in q⁹ pecunia z alia familiaria reseruat^r. Salinu est sulzica. i. vas aprū sali q⁹si salica vt dic^r Jsi. Trifilis ē q⁹libz vas q⁹ ex trib⁹ pedib⁹ sustentat^r vt dic^r Jsi. q⁹ q⁹trūz pedib⁹ sinit^r abusiue trifil⁹ nuncupat^r. Thuribulū est vasculū eneū siue argenteū siue aureū duplicatū. infer⁹ clausuz. super⁹ p^r multiplicis p^rforatū cremādū thuris ad thurificādū officia deputatū. p^r cui⁹ foramina sup⁹ sum⁹ thuris ignis incēdio resolutus in aera euaporat. Partes autē ei⁹ dūe trib⁹ cathenulis parit^r continent^r. Ventilabzū est vasculū siue instm⁹ q⁹ palea a tritico i v⁹to ab inuicē sepan^r. z h⁹ ventilabzū ist⁹ p^rpiū q⁹ illud q⁹ est leu⁹ z vili⁹ pus ei⁹ci⁹. z q⁹ est grau⁹ intrinsec⁹ occultat^r. Uter est vas vinarū ex corijs aialū p^r artificium p^rparatū

Et ideo vter ab vtero est vocat⁹. vt dic⁹ Lō
stant. Urna est amphora de qua sup⁹ eodem
Urceol⁹ ab vna diminutiue est dic⁹. et est
vasculū nūc vinis nūc aq̄s effundēdis cō/
munit assignatū. p̄rietū solet vocari vascu
lum in q̄ ponit aq̄ ad limphādū vinū in mē
sis. z p̄uuijs dñorū a q̄ z orion d̄r fm fabu/
las. qz deoz manib⁹ infundit aq̄s i nuptijs
philologie. vt d̄r in mac. z in mar. Sunt et
multa alia vasoz genera q̄ fm diuersas mē
surādī capacitates i diuinis scriptur⁹ ppter
allegoricas significatōes sepi⁹ sunt inserta
sz p̄posita exēpli gfa. tantūmō sunt expressa
Sunt insup⁹ alie mēsure spacij local⁹ de q̄b⁹
in Jsi. narrat in hūc modū

De mensura spacij localis

Capitulum. QXXX.

Mensura in q̄t est q̄cqd pōdere capa/
citate lōgitudine altitudine latitudi
ne a ioc⁹ finit. Un⁹ z maiores nostri
totū orbē mēsurauerūt in ptes. z ptes in p̄
uincias. z p̄uincias i regiones. q̄s in loca. q̄
loca in territoria. erilla i agros. z illos in cē
turias. q̄s in iugera. z illa in climata. z illa i
act⁹ z p̄ticas. in passus. gradus. cubitos. pe
des. palmos. vncias. z digitos diuiserūt. ita
q̄ eoz solertia a magis vsqz ad mīmū nihil
immēsuratū penit⁹ reliqrūt. Vocat autē di/
git⁹ p̄s mīma agrestīū mēsuraz. Uncia est
hñs. iij. digitos. palmus q̄tuo⁹ hz digitos.
pes xvj. digitos. passus pedes. v. p̄tica pedes
xx. pes. x. Dic⁹ autē p̄tica q̄si portica a portā
do. qz oēs p̄cedētes mēsure in ei⁹ corpe sunt
sicut palm⁹. pes. passus. zc. sola h̄o partica
portat. est em̄. x. pedū ad instar calami ezech
ielis templū mystice mēsurātis. de q̄ habet
Ezech. xl. Act⁹ vocat mēsurā latitudine pe
dū. iij. z lōgitudine. cxx. Lima est spacīū q̄
dilatatiū hñs in oī latere pedes. xl. Actus q̄
dratus vndiqz finit pedib⁹. cxx. ita act⁹ du/
plicat⁹ iugaz fac. z ab eo qd̄ est iūctū nomē
accepit. Iugaz autē actū p̄stat lōgitudie pe
dum. cxi. z latitudine. cxx. Sunt z alia mul
ta mēsuraz genera de q̄b⁹ nil ad p̄ns. vt dic⁹
idē Sz attendēdū est q̄stadial⁹ ager habz
passus. cxxv. i. pedes sexcētos. xrv. cui⁹ men
sura octies cōputata miliarīū facit q̄ cōstat
ex pedib⁹. xx. milib⁹. vt dic⁹ Jsi. ibidē. Centu
ria autē est ager ducētoz iugaz q̄ sic vocaba
tur a centū iugerib⁹ ab antiq̄s sz postea du/
plicata nomē retinuit sp̄ p̄mū. vt dic⁹ Jsi.
li. xv. in. c. penl. de mēsuris. Mēsure autē vi

arum diuersimode noiant a diuersis. nā la
tini vocāt miliaria. greci stadia. galli leucas
egyptij signes. p̄se parasangas. nec mix q̄a
singula spacia p̄p̄ijs p̄tinēt terminis z men
suris. vt dic⁹ idē. nā miliarīū mille passibus
terminat. qz mille passus p̄tinet. z pedus. v.
milia. Leuca finit passib⁹ mille quingentis
Stadiū octaua p̄s miliarij est. p̄stās ex pas
sib⁹. cxxv. h̄ p̄mū Herculū statuisse dicunt.
eo q̄ ip̄e tantū spacīū sub vno sp̄i cecurris
set. z iō qz post tāi itiner⁹ spacīū stetit. ipsuz
narrāt. cxxv. pedū spacīū stadiū appellasse.
vt dic⁹ Jsi. ibidē. Via est spacīū quō pōt ire
vehiculū. sic dicta est ab incurso z occurso
vehiculoz. nā duos act⁹ capit ppter euntiū
z venientiū vehiculoz occursum mutuū et
p̄cursum. Dis autē via aut est publica aut p
uata. publica est q̄ in solo publico est q̄ inter
act⁹ p̄lo patet. hec aut ad mare aut ad op̄i
da ducit. q̄ etiā via strata est dicta q̄si vulgi
pedib⁹ trita. Un⁹ Lucret⁹. Strata q̄iā vul
gi pedib⁹ detrita viaz. Ip̄a d̄z esse mūda so
lida lapidib⁹ strata. recta. pacifica. oib⁹ com
munis. libera sine obstaculo z offensa. vt di
cit idem Lucret⁹. Priuata est via q̄ vicino
municipio data ē. hec solet esse cōpendiosa
graminosa. qz pedib⁹ itinerantiū min⁹ trita
ex vtraqz pte vic arborib⁹ p̄sita. Agger ē me
dia strate eminētia coaggregat⁹ lapidibus
strata. ab aggere. i. a coaceruatōe dicta. quā
historici viā militārē dicūt de qua d̄r. qual⁹
sepe vie deprensus i aggere serps Iter ne
ris. est via qua ab hoīe quocūqz iri pōt. dis
ferūt aut iter z itiner. Iter em̄ est loc⁹ transi
tu facilis. z ideo appellat⁹ iter. Itiner autē
est iter lōge viez ip̄e labor ambulādī vt q̄ ve
lis puenias. Semita autē est mediū itineris
a semi ita dicta. semita autē hoīm. callis vero
pecudū vel feraz Callis em̄ est iter pecudū
int⁹ mōtes angustū z tritū. a callo pecudum
tritū z pduratū. z ideo a callo est vocatum.
Tramites sunt i agris trāsuerfa itinera. sic
dicta eo q̄ ad rectā viā trāsmittāt. Diuersū
siue diuersozū est flex⁹ viaz. via scz tendēs
in diuersa. Diuerticulū est digestio a latere
vie publice vel puate. Biniū est duaz viaz
p̄ncipiū quaz vna tēdit ad dexteraz alia ad
sinistrā. z est loc⁹ vt sepi⁹ piculosus z suspe
ctus. nā in binijis insidiant fures z raptorez
in binijis etiā expectāt vl⁹ pueniūt meretri
ces. Est etiā loc⁹ ambigu⁹. qz q̄ via sit tenen
da sepi⁹ dubitatur. z ideo ponunt in binijis

Imāgines sine cruce ut sciāt quā ptem vie tenere debeāt transeūtes. Compita est loc⁹ in quo vie cōueniunt sicut trinie ⁊ qdrinie. ⁊ est locus piculosus ⁊ dubi⁹ sicut biuium. Ambit⁹ est inter vicinorū loca ⁊ edificia locus duorū pedū ⁊ dimidiū ad circūeundi facilitatē derelict⁹. ⁊ ab ambiēdo. i. circūeūdo sine ab ambulādo sic est dict⁹. Orbita est vestigiū rote cantī sic dicta ab orbiculari figura rote que viā cōprimēdo cauāt ⁊ pfundat. Actus dicitur loc⁹ quo pec⁹ agi solet. Liuosus est iter steruosum. Vestigiū pedis signū plāta in terra vel in puluere imp̄ssum. sic vocatum. qz p vestigiū vie p̄euntū inuestigant ⁊ imp̄muūt. Relinquūt autē pedes animalium in suis vestigijs quoddā odoris indicium q̄ a canib⁹ venaticis ⁊ ab alijs feris sepius deprehendunt. qd̄ sciēs leo delet sua vestigia cauda sua ne ab insequeñtib⁹ cognoscatur. Nec de mensuraz p̄prietatib⁹ ⁊ differentijs dicta sufficiant ⁊ que super⁹ dicta sunt de Jsid. li. xv. ca. vi. sunt sumpta.

De ponderibus

Capitulum. XXXI

Ponderū etiā ut dicit Jsi. sicut ⁊ mensurarū expedit scire modū. Lūctis em̄ corporeis reb⁹ nature potentia pōdus suū dedit. qm̄ regit omnia pondus. ⁊ ideo pōdus a ponēdo est dictū. Omnia em̄ ponit pōdus ⁊ collocat in suo loco. quia nihil aliud est pōdus nisi impet⁹ rei tendentis ad locū suū. Duplex autē est pōderis pncipiū effectiuū. s. leuitas ⁊ grauitas. Unde leuitas i simplici materia ⁊ subtili mouet sursum nec dēscit donec veniat ad locū suum ⁊ id ignis suo pōdere mouet sursum. nec dēscit donec veniat ad sperā suā. Ecōtrario grauitas dominās in materia corpulēta et terrestri mouet deorsus nec dēscit donec cētrum iueniat ad qd̄ tēdit. ⁊ idō oīa gūia suo pondere centrū petūt. vnde oīs materia rara ⁊ subtilis duplicē habet causam leuitatē. Nā talis materie ptes cū sint subtile mouētur a cētro vsqz ad circūferentiā nec dēscūt quousqz tangāt eā. Talis etiā materia ppter partū rarfactionē plurimū est porosa. ⁊ e⁹ ptes subintrat virtus ignea que ptes terrestriores dissoluit ⁊ cōsumit. ⁊ sic totū corp⁹ leuigat ⁊ sursum ducit. Nā calor maxima ē causa ⁊ potissima leuitatis. sicut frigiditas. cui⁹ motus est a circūferētia vsqz ad centrū causa est cōpactionis partū ⁊ coadunatio

nis ⁊ per consequens grauitatis. Un⁹ omne corp⁹ quāto est solidi⁹ ⁊ cōpacti⁹ tanto gūius. ⁊ quāto rari⁹ tāto leuius inuenit⁹ ⁊ cū pōdus respiciat tā leue q̄ graue rōe inclinationis vtriusqz ad locū suū sibi a natura naturaliter deputatū. nomē tamē ponderis sibi vulgariter vēdicat rō grauitatis. nā q̄ descendūt ppter suā grauitatē dicunt pōdero/la. que vō ascēdūt sursum leuia dicunt. et p oppositū ptra pōderosa vsualiter dinidunt. Et ideo dicit Jsi. li. xv. qz pōdus dictū est p̄sum. eo qz in statera pendeat iam libratum. Scdm̄ autē istū modū sumēdi vsualiter sortitur nomē pōderis aliquā res in qua sit ponderatō. aliquā res pōderata. aliquādo massa circa quā res pōdere iudicāda ponderatur Instrumentū itaqz in quo pōderatio fieri cōsuevit diuersimode nuncupat. dicit enī trutina q̄ fm̄ Jsid. est gemia ponderū lance equali examine pendēs facta ppter maiora ponderāda ut sunt centenaria ⁊ talēta. sicut momētana p pua modicaqz pecunia appēdēda. statera a stādo est dicta eo qz duabus lancib⁹ in vno medio stilo librata equaliter stet. lances dicunt autē cyphi enei duo tenuissimi in quaz vna ponit pōdus pōderās. ⁊ in alia res pōderanda. Est itaqz iustū pōd⁹ qm̄ ambelances cū suis pōderib⁹ equaliter sibi inuicē cōrespōdent. Scil⁹ autē siue lingua sequēs lancē magis ponderantē momētū statere nominat. Vocat filū mediū quo trutine statere regit ⁊ lances adequant examen. ut dicit idē. Unicusqz autē pōderi certus est mod⁹ noib⁹ p̄p̄is designat⁹. ut dicit Jsid Calcul⁹ em̄ dicitur minima ps ponderis ⁊ ē q̄rta ps oboli p̄stans ex pōdere duorū granorū lentis. ⁊ vocabat calcul⁹ ppter paruitatē. qz calcul⁹ est ita modic⁹ ut sine molestia cōculcetur. Siliqua. xx. ps est solidi. cui⁹ nomen a fructu arboris est sumptū. Obolus siliqz trib⁹ appendit. fiebat em̄ olim ex ere ad modum sagitte. vnde ⁊ nomen accepit. sagitta em̄ obol⁹ a grecis dicitur. ut dicit idē. Scrupulus sex siliquaz pōdere p̄stat. ⁊ apud grecos dragma vocat⁹ ⁊ est dict⁹ sic diminutiue a lapillo breui q̄ scrup⁹ vocat⁹. Dragma est octaua ps vncie ⁊ denarij. pōdus argēti trib⁹ cōstat scrupulis. i. decē octo siliquis. Denari⁹ autē est dictus quia p decē nūmīs reputatur ut dicit idē. Solidus autē vocat⁹ quia nihil ei deesse videt. nā veteres integrum solidū dicebant atqz totū. Flumissima idē est qd̄ de/

narius noie ⁊ effigie pncipis insignit⁹. naz
 ab initio numisma num⁹ argēt⁹ erat. vt di
 cit Jsi. Sextula idē est qđ solid⁹. sic dictus
 eo qđ bis sex vncijs cōpleat. Hāc vulg⁹ aure
 um solidū vocat. cui⁹ tertiā ptez tremissem
 vocāt. eo qđ solidum fac tremissis. Sextula
 bis assumpta duellā fac. ter posita staterem
 reddit. vt dicit Jsi. ibidē. Stater est medie
 tas vncie appendēs aureos tres. vñ ⁊ voca
 tus est stater. qđ tribus solidis stet. h ⁊ semiun
 cia dī. qz semis hz de vncia. h ⁊ tremissis. qđ
 pōderis tremissis est. qđ si semis assis. vt dicit
 idē. Est autē as assis minimū in pōderibus.
 sicut vnitas in numeris. vt dīc glo. ibi. Hō
 ne duo passeris assis venerūt. Quadrās q̄r/
 tā pte vncie pōderat. ⁊ dodrās dī in hebrai
 co. Sicl⁹ in latino. sicel dī in hebreo. habēt
 apud eos vncie pōdus. Apud grecos vero
 quēdam modū apud latinos sicl⁹ q̄rta pē vn/
 cie est. ⁊ stater⁹ medietas. dragma appendēs
 duas. vñ sicl⁹ i lris diuina vncia est. hz apd
 latinos quarta pē vncie. vncia est dicta. eo
 qđ vniuersitatē minoz pōdez sua vnitare
 vnciat siue vniat ⁊ cōplectat. Lōstat autē
 ex dragma. viij. id est. scrupul⁹ xxiij. qđ p le
 gitimo pōdere habēt. qz numer⁹ scrupuloz
 ei⁹ horas diei ⁊ noctis metit. vel qz librā effīc
 duodecies cōputata. Libra duodecim vn/
 cijs pficit. ⁊ iō gen⁹ pfecti pōder⁹ reputatur.
 qz tot vncijs pstat qđ mēsis ann⁹. Est autē
 libra dicta qđ libera qz cūcta intra se pōde
 ra p̄dicta p̄tinet ⁊ pcludit. vt dīc Jsi. ibidē
 Bilibris duas p̄tinet libras Est ei bilibris
 libra duplicata. Vna. c. dragma appendit
 ⁊ est nomē grecū. Talentū summū pondus
 esse dī apud grecos. nā nihil calculo minus
 siue assis. qđ eī fac vnitas in numeris. h fac
 as siue calcul⁹ in pōderibus. talēto hō nihil ē
 maius. Sꝫ hoc pōd⁹ variat iter gētes. Hā
 apud romanos talentū est. lxxij. libraz sicut
 Plaut⁹ oñdit qđ dīc duo talēta esse. L. xliij.
 libraz. Est autē talentū triplex. minimū. me
 diū. ⁊ summū. Min⁹ est. l. libraz. Mediu⁹
 lxxij. Summū. c. ⁊. xx. libraz pstat. et illd ta
 lentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium
 numeri nomē est ⁊ est summū. eo qđ c. libra/
 rū pōdus p̄tineat. qđ pondus ppter pfectio
 nem numeri centenarij instituerūt romani
 Duculqz Jsid. li. xv. in. c. de pōderibus ⁊ mē
 suris

De modulatione cantus.

Capitulum. XXXII.

Sicut autē subseruit theologicē disci
 pline ars numerādi ⁊ mēsurādi. sic
 eidē famulāt scia modulādi. Hā mu
 sica qđ modulatiōis in sono ⁊ i cantu est p̄tina
 sacre scripture misterijs valde ē necessaria.
 Hā ipse mūdus quadā armoniaca p̄portiōe
 fert esse cōposit⁹. vt dīc Jsi. li. iij. ⁊ celū ipm
 libsonātie modulatiōe dī circūagi ⁊ ruolūt
 nā musica mouet affect⁹. in diuersos habit⁹
 puocat sensus. In plijs qz tube pcent⁹ pu
 gnātes accēdit ac q̄nto vehementior fuerit
 clangor tāto fit animus ad certamē fortior.
 Siquidē ⁊ remiges cāthortat⁹ ad tollerā
 dos quoslibet labores. aim em mulcz ⁊ sin
 guloz opez fatigatiōes voc⁹ modulatio cō/
 solatur. exercitatos qz aimos sedat musica.
 sicut legīt de David qđ a spū immūdo saulē
 arte modulatiōis liberauit. Jpas qz bestias
 necnon ⁊ serpētes volucres atqz delphines
 musica puocat ad auditū. Sic vene. sic ner
 ui corpis ⁊ eoz pulsus. sic omīs corpis art⁹
 virtute armoniaca pariter sociāt. vt dicit
 Jsi. Dyssice autē tres sunt ptes. s. armonia
 ca. richmica. metrica. Armoniaca hō est qđ
 discernit in sonis acūmē ⁊ grauē fm arsim
 ⁊ thesim. s. elenationē ⁊ depreffionē ⁊ p̄porti
 onalē soni ⁊ vocis mutationē. ⁊ est armoni
 aca dulcis cantuū psonātie pueniēs ex p̄o
 portiōe debita in diuers⁹ vocibz. flaribz. pul
 sibz siue sonis. Hā vt dīc Jsid. aut voce edit
 sonus sicut p fauces. aut flaru sic p fistulam
 atqz tubā. aut pulsū vt p cimbālū. aut cirba
 ram ⁊ hmōi. qđ pcussa sunt canora. Et dī ar
 monia ab ad ⁊ monos. i. vnū. qz ad vnā con
 cordiā tendūt in cantibz omnes voces vt dī
 cit Hug. Hā in omī melodia exigūt plures
 voces siue soni ⁊ hi cōcordes. qz vbi est vox
 vna tantū aures nō placeat. sicut est vox cu
 culi siue cātus. vbi autē pluriū est dissona di
 uersitas nō delectat. qz talis diuersitas per
 discordiā nō cantū sed vllulatū pcreat Sꝫ
 vbi est vocū plurimaz ⁊ diuersaz concors
 vnio. ibi armoniaca p̄portio est ⁊ modularō
 siue dulcis simphonia. Un Jsi. Simpho
 nia inqđ est dulcis modulatiōis t̄pamētum
 p̄cordās sonis in grauibz ⁊ acutis. ⁊ p hanc
 armoniā voces acutiores ⁊ grauiorē cōye
 niunt ⁊ p̄cordāt. ita vt si qđ ab eo dissonue
 rit sensum audit⁹ offendat. ⁊ talis cōcordia
 vocū dī eufonia qđ est vocis suauitas. que a
 suauitate ⁊ melle dī melodia. cui p̄traria est
 dyaphonia. i. vox dissonas siue discrepās ⁊

deformis ad melodiā. Ad armoniacā faciē
dam requirunt. dyastema. dyesis. ton⁹. yper
ludius. podori⁹. arsis. thesis. ⁊ suavis vox si
ne sonus ipatus. Dyastema itaq; dicit⁹ vocē
spacium ex duob; vel plurib; sonis aptatū.
Dyesis dicit⁹ spaciū ⁊ deductio modulandi
atq; vergendi de vno in alterū sonū. Ton⁹
est acuta enunciatio vocis. est em̄ armonie
differētia ⁊ quāritas que in vocis accētū vlt
tenore consistit. cui⁹ genera in q̄ndecim pri
bus musici diuiserūt. ex q̄b; d; yperludius
nouissimus. f. ⁊ acutissim⁹. podori⁹ autē om
niū est grauissim⁹. vt dicit⁹ Jsid. Arsis est vo
cis eleuatio. id est. ininiū cātus. Thesis ē vo
cis positio. ⁊ hic est finis. vt dicit⁹ Jsidorus.
Un̄ cantus est vocis inflectio. Nam sonus
direct⁹ est. vt dicit⁹ idem. ⁊ son⁹ pcedit cantū
Omnis em̄ vox est sonus s; non econuerso
Nam sonus est obiectū auditus q; quicquid
auditu percipit sonus dicit⁹. vt fragor arbo
rum ⁊ collisio lapidū. strepit⁹ fluctuū ⁊ ven
torum. garric⁹ auiū. mugitus animalū. vo
ces clamores ⁊ clangores hoīm. ⁊ pcssio
nes organoz. Vox autē pprie dicit⁹ sonus ab
ore animalis platus. Ex aere autē percusso
⁊ ad superficiē duri corporis alliso generatur
sonus. cui⁹ allisiois pcssio cit⁹ ⁊ facilius
visu percipitur q̄ eius sonit⁹ audiat. et ideo
cit⁹ videt⁹ pcedens choruscatio q̄ tonitruo
aures hoīs pfundant. Vox autē est aer tenu
issimus ictus. plectro lingue formatus. Et
est quedā vox significatiua naturaliter. vt
garritus auiū ⁊ gemitus infirmoz. ⁊ alia si
gnificatiua ad placitū vt vox hominis arti
culata ⁊ ad aliquod verbū pferendū ratōis
imperio lingue organo informata Vox em̄
verbi vehiculū est nec potest conceptū ver
bum in mente exteri⁹ exprimi nisi vocis ad
miniculo mediāte pferatur. Un̄ intellectus
primo verbū in mēte gignit. quod p vocem
postea ore promit. Unde verbū a mente ge
nitū ⁊ conceptū per vocē quasi p organum
se exteri⁹ ostēdit Vox autē disposita ad cā
tum ⁊ ad melodiā habet duas ppletates. vt
dicit⁹ Jsi. Suaves inq; voces sunt subriles
⁊ spisse ⁊ clare acute ⁊ perspicue. Subriles
sunt in quib; spiritus nō est fortis. qualis
est in infantib; ⁊ in mulierib; ⁊ in alijs non
habentib; neruos grossos ⁊ fortes ⁊ spissos
Nam subriles corde emittūt voces siue to
nos tenues ⁊ subriles. Pingues vero voces
⁊ spisse sunt quādo spūs multus egredit⁹. vt

est vox viroz. Elare qñ bñ tinnule ⁊ sonore
omni rancedine impmiste. Acute sunt val
de alte. Perspicue voces sunt que longius
prahunt. ita q; cōtinuo impleāt omnē lo
cum sicut clangor tubaz. Dura vox ⁊ rau
ca est quādo violenter emittit sonum suum
sicut tonitruū ⁊ sonus incudis quādo pec
titur ferrū duz Aspera vox est rauca ⁊ que
dispergitur p minutos ⁊ dissimiles pulsus
Leca vox est que mor cū emissa fuerit cōsi
cescit atq; suffocata nequa q̄ longi⁹ pducit.
vt patet in fictilib; Vinnolēta vox est moll
⁊ vox flexibil⁹ atq; leuis. Et hec ē dicta vin
nolenta a vinno hoc est a titinno mollit⁹ re
flexa. Perfecta autē vox est alta suavis fortis.
⁊ clara. alta vt i sublimi sufficiat. clara vt au
res impleat. fortis ne trepidet ⁊ deficiat. sua
uis siue dulcis vt auditū non deterreat. sed
potius vt aures tēdum luceat. et audientium
animos blandiēdo ad se alliciat ⁊ cōuertat
Si ex his aliquid defuerit vox pfecta neq;
q̄ erit. vt dicit⁹ Jsid. Est pterea armonia or
ganica que ex flatu cōstat. quādo scz aliqua
instrumēta artificialiter pparata flatu debi
to psufflantur. ex cui⁹ flatu quāritate ⁊ or
gani varia qualitate diuersi soni artificiali
ter pcreant. vt patet in organis tubis fistul
⁊ p similib; que omnia varios sonos pmūt
Organū est generale nomen vasoz omniū
musicoz. specialiter tamē appropriatum est
instrumēto ex multis cōposito fistulis. cui
folles adhibētur. et hoc solo musico instru
mento vtitur iam ecclesia in prosis. in scqn
tijs ⁊ hymnis. ppter abusum histrionū reie
ctis alijs fere instrumētis.

De tuba

Capitulum. QXXXII.

Tuba a tirenis p̄m̄tus est inuenta.
De q̄b; Virgil. Tirenusq; tube mu
gire p cithera clāngor. Utebant autē
antiq; tubis in plijs ⁊ ad hostiū terrificatio
nē. ad p̄militonū animatōz. ad eq̄z bellicoz
in pugnā puocatōz. ad belloz inuēdā p̄gres
sionē. ⁊ signādā in certamie cū victoria ve
neratōz. ad fugitiuoz reuocatōz Itē utebā
tur tubis i festis ⁊ i puinijs p̄p̄pli puocati
onē. p̄p̄ excitatiōz ad dei laudē. ⁊ p̄p̄ leticie
⁊ gaudiū p̄conizatōz ⁊ iuitatōz. p̄ceptū enīz
fuit iudeis vt i bellis tubis sacris clangerēt
⁊ etiā in initio nouelune buccinarēt ⁊ vt an
nū iubileū qui ann⁹ erat remissiōis tubarū
sonitu pronunciarēt. ⁊ gaudinm ⁊ quietem

omnibz pmulgarent. Est autem ppe tuba
vt dic Jsi. li. xviij. instrm bellicz certamibz
adhibitu ad denuciada sig belloz. vt vbi ex
audiri pco nō poterat p tumultu sonitū tu
be clangētis attingeret z tuba dī qsi toua. l.
caua. interi⁹ em̄ est pcaua z valde plana. ppe
ampliozē flā⁹ receptōz. exteri⁹ autē est rotun
da. circa tubātis orificiū valde stricta. Sz
in pte anteriori multū ampla manu clangē
tis ad os ponit. regit. erigit. depmit z tenet
cul⁹ son⁹ var⁹ est. vt dic Jsid. nā interdū ca
nitur vt bella cōmittant. interdū vt eos qui
fugiunt insequant. interdū vt exercit⁹ intra
se recipiant

De buccina Ca. XXXIII

Buccina dī qsi vocina. pua scz tuba
cornea vl lignea siue enea q signum
dabat antiq⁹ s hostes. nā vt di. Jsi
li. xviij. Pagani agrestes ad omnem
vsum parit sono buccine pocabāf. Un⁹ p
prie buccina agrestibz signū fuit. de q per⁹
Buccina cogebat pscos ad arma qrites.
Hui⁹ clāgoz buccinū dī. vt dic idē. Bucci
nis autē corneis vtebant hebrei pcpue i ka
lendis in memoriā liberatōis Isaac. pro eo
cornuto ariete in sacrificio immolato. vtdi
cit glo. sup Bcñ.

De tibia Ca. XXXV

Tibia dī esse dicta eo q de ceruinis
tibijs z hinnuloz credit pmit⁹ fuisse
facta. Hinc tibiē dixerūt tibiārum
cānus. Vel fm Hug. tibia dī a tibiā qd est
scirp⁹ vel calam⁹. qz a qbusdā calamis tale
instrm antiq⁹ fiebat. z hinc dī h tibiā. h⁹
tibiānis. ille q tibia canit. Et fuit quondā
instrm lugubre quo vtebant homines i fu
neribz mortuoz. vt dic glo. sup Barth. ic.
cum audisset tibiānes zc. i. carmē lugubre
canentes.

Decalamo Ca. XXXVI

Calamus a calēdo est dici⁹. i. a fundē
do voces. z est generale nomē fistu
lar. Nā fistula est dicta eo q vocem
emittat. nā fōs grece vox latine. stolia vero
emissa. vñ fistula qsi emittēs sonū siue vocē
Nac vtunt venatores. qz ei⁹ sonū cerui libē
ter audiūt. sz dū vni⁹ venatoz fistularōe cer
uus ad auditū allicif mox ab alio de q non
pcauet sagittat. Uox autē fistule decipit vo
lucres dū canēdo eaz simularz fingit vocē
Unde dicit. Fistula dulce canit volucrem
dū decipit aucep. Fistula insup delectat

ones. Et iō fistulis vtunt pastores dū vigi
lant sup gregē suū. Un⁹ z quidā nomie pan
dicebat esse de⁹ pastoralis. q prim⁹ disparēf
calamos ad canitū adaptauit z studiosa ar
te cōposuit. de q Virgil. dic. Pan pmos ca
lamos cera pungere plures. Instituit pan
curat oues omiūqz magistros. z ideo qā in
strumentū fistulaz ab eo inuentū padoritū
est vocatū. vt dic Jsi. Adhuc fistulis se exet
tant vigiles z eaz melodie suauitate ad dor
miendū citius z suau⁹ puocant in lectulis
quiescentes.

De sambuca Ca. XXXVII

Sambuca est gen⁹ ligni fragilis cui⁹
rami sunt pcaui z vacui atqz plant.
vñ tibiē cōponūt z quedā spēs sym
phonie. vtdic Jsi.

De symphonia Ca. XXXVIII

Symphonia est instrumentū musicū
qd sit ex ligno pcano pelle contenta
in ytraqz pte sua quā mufici hincin
de virgultis ferūt. Fitqz in ea ex cōcordia
grauis z acuti suauissim⁹ cant⁹. vt dic Jsi.
Symphonia tñ dī collatio z pcordia quo
rūcunqz signoz. sicut chorus dicitur cōcorf
vnitas diuersaz vocum. vt dicit glo. super
Luc. xv.

De armoniaca Ca. XXXIX

Armoniaca richmica est canora me
lodia ex pulsu z pcussioe neruoz et
cinitu metalloz generata. z huic ar
monie diuersa subfuit instra. vt tympanū
cymbalū. lira. cythara psalteriū atqz sistrū

De tympano. Ca. XL

Tympanū eū pellis siue coriū ligno
ex vna pte extentū. Est em̄ ps media
symphonie i similitudinē cribzi z fgu
la pcutitur quēadmodū pcutit symphonia.
vt dic Jsi. cui si iūcta fuerit fistula dulciore
reddit melodiā

De cythara Ca. XLI

Cythara ab apolline est repta fm gre
coz opinionē. Est autē cythara simil
pectori būano. eo q sicut vox ex pe
ctore ita ex cythara cant⁹ pcedit. z iō sic ap
pellata. nā pecc⁹ doxica lingua cythara appel
latur. Paulatim autē plures eius spēs exite
rūt. vt psalteria. lire. z hmōi. z alique habēt
formā quadratā. alique trigonalē. Eorūqz
etiā numerus multiplic⁹ est z cōmutatuz
genus. Vtercs autē vocauerūt cytharam
fidiculam vel fidicem. qz tā bene pcurrunt

Inter se corde ei⁹ q³ bene uenit inter quos
fides sit. Habebat aut⁹ cythara. vij. cordas.
Uñ Virgil. vij. sunt soni. vij. discrimia vo/
cum. Discrimina aut⁹ sunt dicta id q³ nulla
corda vicina corde silem sonū reddit. Ideo
aut⁹ sunt septē corde. vel q³ totā vocē iplent
vel q³ septē motib⁹ sonat celū. Corda aut⁹ ē
dicta a corde. q³ sicut pulsus cordis est i pe
ctore. ita pulsus cordaz est in cithara. Das
p^{mo} mercurius excogitauit. idemq³ p^{or} in
nervos sonū strinxit. vt dic⁹ Jsi. Corde aut⁹
quāto magis sunt sicce z etiam magis tense
tāto ampli⁹ sunt sonore. Plectrū autē dici/
tur instrumentū quo temperant⁹ corde z tē
duntur.

De psalterio La. **XXLII.**

Psalterium a psallēdo. i. a cantādo
est nōiatū. eo q³ ad ei⁹ vocē chor⁹ cō
sonando respōdeat. Est aut⁹ simili/
tudo cythare barbarice in modū deltelitte/
re. S³ psalterij z cythare hec est differentia
q³ psalteriū lignū cōcauū vnde sonus red/
ditur supius habet z deorsum feriunt⁹ corā
z desuper sonant. Cythara vero p^{ca}uitatē
lignū inferi⁹ habet. psalteriū hebrei hūc de/
ca cordē. i. decē cordaz fm numez decē p^{ce}
ptoz. fūit aut⁹ optime ei⁹ cordule de aurical
co z etiā de argēto.

De lira. La. **XXLIII.**

Lira a varietate vocū est dicta. eo q³
diuerfos sonos efficiat. vt dic⁹ Jsid.
Lirā p^{mo} a mercurio fuisse inuen/
tā. dicūt h⁹ modo. Lū regrediēs nū⁹ in suos
meatus varia i cāpis aīalia reliq³set. relicta
est etiā z testudo q³ cū putrefacta esset z ner/
ui ei⁹ remāsisent extēti infra cōchā. p^{cu}ssa
a mercurio sonū dedit. z ad ei⁹ spēm lirā fec⁹
z tradidit orpheo q³ h^{mo}i rei marie fuerat
studiosus Uñ dicebat eadē arte nō solū fe/
ras s³ etiā saxa z siluas cant⁹ modularōe ap/
plicuisse. Hāc sc³ lirā p^{pter} studiū amorez z
carmis laudē int⁹ sidera locatūz esse musici
fabulant⁹. vt dic⁹ Jsid.

De cimbala La. **XXLIII.**

Cimbala sunt quedam musica instru/
menta que p^{cu}ssa inuicē se tangunt
z sonū faciūt z tinnitū

De sistro Capitulum. **XXLV.**

Sistrum est instrumentū musicū sic
ab inuentrice nominatū. Nam ysis
regina egyptioz sistrū inuenisse pro/
batur. Und⁹ Juuenalis. Jsis ztrato feriat

mea limina sistro Ideo mulieres hoc vtun/
tur instrumēto quia eius inuentrix fuit mu/
lier. Unde z apud amazones sistro ad bel/
lum feminaz exercitus aduocat

De tintinabulo

Capitulum. **XXLVI.**

Tintinabulū a tinniendo est dictūz
Est est parua nola vel cāpanella. q³/
re supra de vasis de lra U. D³ autē
campana hoc p^{pi}ū q³ dū resonādo alijs p/
ficit ex frequēti ictu se p^{su}mit. Nec z multa
alia infra deseruiūt musice discipline. cui⁹
sciētia tractat de vocib⁹ z sonis. Cōsiderat
aut⁹ nihilomin⁹ rerū naturalū dispositiōes
z numeroz p^{por}tionē. sic exēplificat Boe.
de numero duodenario cōparato ad. vi. et
alios numeros intermedios dicēs sic. In/
uenim⁹ inq³ h⁹ om⁹s musicas p^{son}atias. Nā
vij. ad. vi. z. ix. ad. xij. cōparati sesquiterciaz
p^{por}tionē reddūt z simul faciūt dyatesseron
p^{son}antia. Ser. p^o ad. ix. z. vij. ad. xij. cōpa/
ti reddūt sesquialtera p^{por}tionē z dyapente
efficiūt symphoniā. xij. p^o ad. vij. cōsiderati
duplice q³ dē reddūt p^{por}tionē. s³ dyapason
symphoniā cantāt. Octo igit⁹ ad. ix. ipsi p^{tra}
se medij p^{si}derati epogdonū iungūt q³ mu/
sica modularōe ton⁹ vocat⁹ q³ oīm musicorū
sonoz mensura est cōmunis. oīm ei⁹ sonozū
est paruissim⁹. Uñ notandū est q³ inter dya/
tesseron z dyapente p^{son}atiaz ton⁹ differen/
tia toti⁹ est sicut inter sesquitercia z sesquial/
teram p^{por}tionē sola est epogdol⁹ differētia.
Hucusq³ Boe. in li. arismetice. c. vlt. Dicit
etiā idē in plogo. j. li. sic. Musica inq³ q³ p/
or sit numeroz vis. ex hoc p^{ba}ri potest q³ p/
ora sunt illa naturaliter q³ p se constant q³ q³
ad aliqd referunt. z ipa musica modulario
numeroz noib⁹ adnotat. vt p³. dyatesseron
em⁹ z dyapente z dyapason ab antecedentis
numeri nominib⁹ nūcupant. ipsoz q³ sono/
rum aduersum se p^{por}tio solū z nō alijs nu/
meris inuenit. nā q³ son⁹ in dyapason sym/
phonia est. idē duplicis numeri p^{por}tiōe col/
ligitur q³ dyatesseron est modulario epitri/
ta collarōe. i. sesquitercia colligit⁹ vel cōponit.
quā dyapente symphoniaz vocāt. hemiolla
mediante cōiungit⁹ q³ in numer⁹ epogdon⁹.
id est. supra. vij. d³. et est tonus i musica. vt
dicit idē ibidē sesquitercia p^{por}tiō in arisme/
trica d³ dyatesseron in musica z que hemio/
lia. i. sesquialtera p^{por}tiō in arismetica. dya/
pēte d³ in musica. ē aut⁹ dyapēte z dyapason

Personaria quoniam maior vocatur huius minorē notulam
 duplo et ei⁹ medietate. Sesequerti⁹ numer⁹
 numer⁹ nūero cōpar⁹ hūis tertiā pte minorē
 si sō habuerit. iij. sesequare⁹. et si. v. sesequi
 tus. et sic vlti⁹. Un sesequerti⁹ est q̄ miori cō
 parat⁹ huius eū sel⁹ et tertiā pte. Verbi gr̄a. si
 iij. cōpares tribus habebit i se q̄ternari⁹ totū
 ternariū et ternarij tertiā ptez. s. i. et si. viij. ad
 vj. octonari⁹ habebit totū senariū et tertiā
 pte ei⁹. s. binariū. et si. xij. nonenari⁹ duode
 nari⁹ p̄tinebit totū nouenariū et ei⁹ tertiā
 pte. s. ternariū. Sic si. xix. cōpauer⁹ ad. xx. et
 xx. ad. xxv. et. xxiij. ad. xxvij. et ita de alijs. sic
 sp̄ inuenies. Numer⁹ sō sesequialt est q̄n nu
 mer⁹ maior cōpar⁹ minori p̄tinet totales nu
 merū minorē et ei⁹ medietate. s. bi gr̄a. terna
 rius cōpar⁹ binario huius i se duo et eoz medie
 tate. s. vnitatē. sic. vj. p̄tinet i se. iij. et eoz me
 dietatē. s. duo. sic. ix. senariū in se claudūt et
 eoz mediā pte. s. iij. sic. xij. ad. viij. et. xv. ad. x.
 et sic de alijs. Hec siqdē sba in se sunt p̄fun
 da plimū et obscura nisi his q̄ in arismetri
 ca instructi sunt et etiā in musica disciplina
 Hā arismetries geometries et musicē sūt luce
 plima clarioza q̄ min⁹ exercitars i hmoi pe
 nit⁹ sunt obscura. et iō q̄ p̄dictoz sboz et p
 portionū tā nūeroz q̄ vocuz et sonoz hūc
 noticiā desiderat arismetricoz et geometro
 rū et musicoz industriā p̄fulere nō p̄temnat
 tāta em̄ vt dic̄ Jsi. in li. iij. est s̄ in numeris
 figuris et musicis simphonijs q̄ ip̄e hō sine eis
 nō p̄ster. Quia musica p̄fecta oia cōprehendit
 Recollige itaq̄ ex p̄dictis q̄ ars musica siue
 armonia s̄ria et disparata conciliat. grauiā
 acut⁹ et acutā grauius modificat et adap
 tat. affectōes s̄rias et aduersas reconciliat.
 maliciosos aī mor⁹ rep̄mit et refrenat sensus
 debilitatos repat et p̄fortat. vnitatē exēplar⁹
 diuini i opib⁹ s̄rijs et diuersis maxie p̄coni
 sat. terrenis celestia et celestib⁹ terrena posse
 vniri i p̄cordia manifestat. Letos aīos ma
 gis letificat et tristes magis tristificat. quia vt
 dic̄ Aug. ex q̄dā occulta aīe et armonie p̄sili
 p̄rietate melodia aī affectiōib⁹ se p̄format.
 et inde est q̄ dicunt auctores q̄ in s̄ra musica
 letū reddūt letiozē. et tristē tristiozē efficiūt.
 Residuas armonie p̄rietates q̄re s̄ in eodē.
 vbi ista et alia sba Jsidori recitant

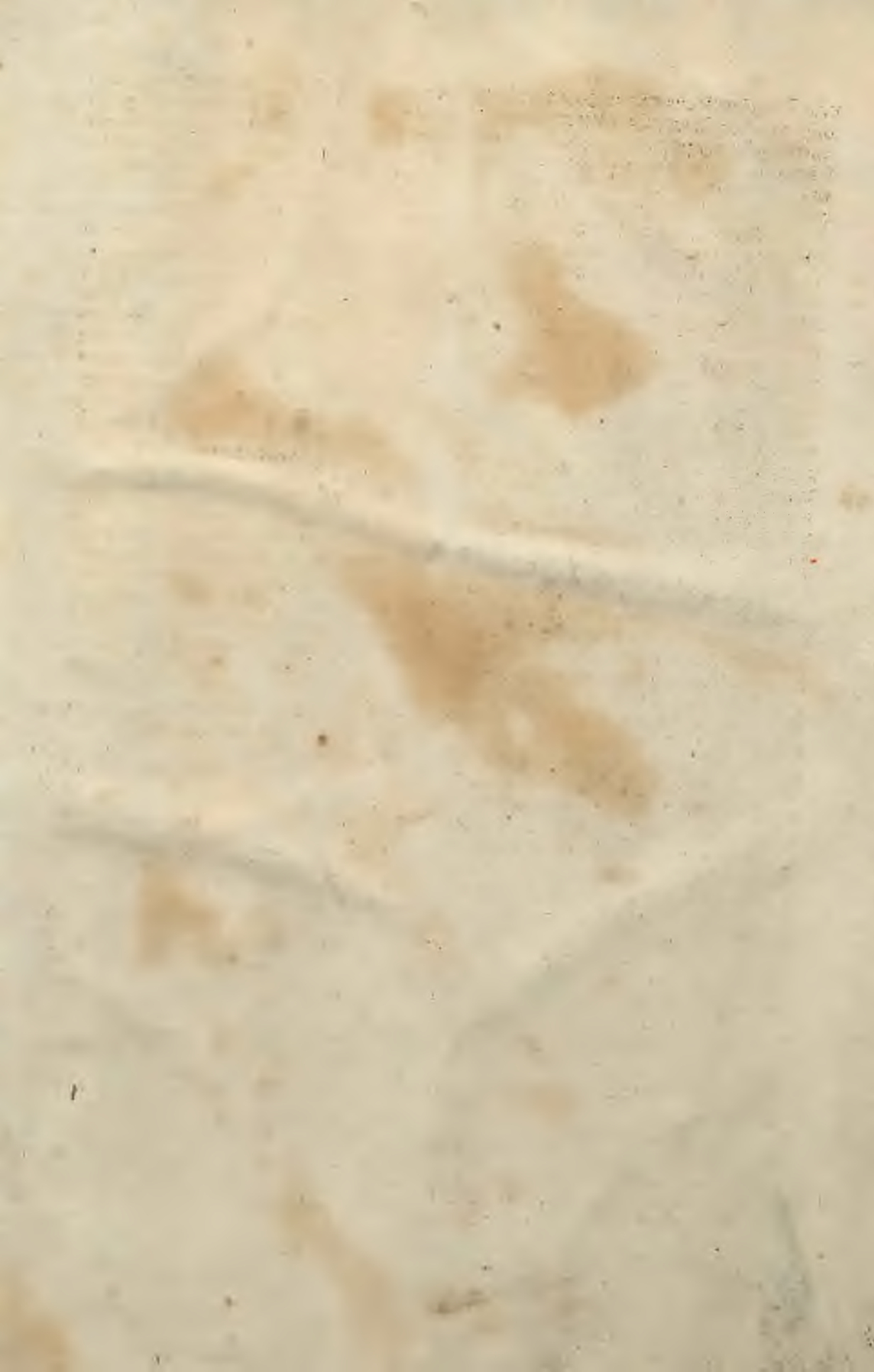
Conclusio libri

I Si autē q̄ breuiter de rez naturali
 um accidētib⁹ interseruim⁹. vt puta
 de colorib⁹ liquib⁹ p̄derib⁹ mēsuris

sonis et vocib⁹ iā dicta sufficiāt. qz vt estimo
 rudib⁹ et puulis in xpo mibi s̄l'ib⁹ q̄ d̄ p̄rie
 tatib⁹ rez naturalium in. xix. p̄tulas sunt d̄
 gesta sufficere debēt ad aliquā inueniēdi si
 militudinariā rōem. q̄ de causa diuina scri
 ptura rez naturalium et eaz p̄rietatū tā exq̄si
 tio symbolis vti⁹ et figuris. Protestor autē in
 fine h⁹ opusculi quēadmodū in p̄ncipio. q̄
 in oib⁹ q̄ fm diuersas materias in s̄ tracta
 tu p̄tinent parū vel nihil de meo apposui. s̄
 simplr sctōz sba et p̄hoz dicta parit⁹ et com
 mēta veritate breuia suz secur⁹ vt simplices
 et puuli q̄ p̄pter libroz infinitatē singulaz re
 rum p̄rietates de q̄b⁹ tractat scriptura tue
 stigare nō p̄nt in p̄mptu inuenire valeāt sal
 tem sup̄ficialit qd̄ intendūt. Simplicia siq̄
 dem sūt et rudia q̄ excerpti. vtilia tñ mibi ru
 di et mei p̄siliū eadē iudicauī. Et iō suadeo
 simplicib⁹ vt s̄ simplicitatē nō p̄temnat. sed cū
 hec plen⁹ intellerint ad subtilioza intelli
 gēda et inuestigāda ad maioz et doctoz idu
 ltriam recurrere nō differāt nec omittāt. qz
 prudētie et arbitrio hec relinq̄ vt min⁹ suffi
 cienter dicta vel excerpta corrigant. et si aliq̄
 supaddere iudicauerint fm gr̄am eis datā
 desup addāt vt illud qd̄ p me paupere rudē
 et simplicē aliquāliter fuit inchoatū pducāt
 eoz solertia ad p̄fectū. ad ipsi⁹ honozē et glo
 riam q̄ est alpha et o. p̄ncipiū et finis omniū
 bonoz q̄ est de⁹ sublimis et gloriozus viuēs
 et regnās in secula seculoz Amen

Explicit liber de p̄rietatib⁹ rerū editus
 a fratre Bartholomeo anglico ordinis fra
 trum minoz Impressus Argentine Anno
 dñi. M. cccc. xxi. Finitus altera die post se
 stum sancti Laurentij martyris.

Śląska Biblioteka Publiczna

224727

III

Inkubacja **MF** Ep.

Min. Ośw. 507c — PZWS C852 X. 49

